ANALYSIS TYPICA

Omnium cùm veteris, tum noui Testamenti Librorum Historicorum: ad intelligendam rerum seriem, & memoriam iuuandam accommodata.

AVTHORE

MOSE PFLACHERO, Sacræ Theologiæ Doctore.

Subiecta est METHODVS resoluendi quoscunque Authores.

CVM

INDICIBVS duobus: altero exegetico terminorum Græcorum: altero Rerum & Verborum accurato.

EDITIO QVINTA.

BASILEAE
Per LVDOVICVM REGEM.

M. DC. XXI.

Sum Zachariæ Rosenbachij Med. D. & Theol. Herborni 1630.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, DOMINO IVLIO

COMITI SALMENSI & NEOBVRGENSI, CAES. Conſ. &c. Domino ſuo in primis obſeruando.

CVM multa res, non inutiles, in Theologia, nequaquam ſatis adhuc explicata ſint, Illuſtris & Generoſe Comes: tum perdifficilis & obſcura quæſtio eſt de methodo, via, & ratione tractandi interpretandiq; ſacram Scripturam. Multi enim in eo errore conſtituti ſunt, vt ne artificioſè quidem tradi poſſe exiſtiment, propter inexplicabilem illam Spiritus Sancti vim, in ſacris Literis latentem, quæ omnem humanum captum longè ſuperet. Alij etſi id fieri poſſe intelligant: tamen fieri non debere cenſent: miſceri terram cælo, ſacra profanis: ineptum atque abſurdum eſſe, Spiritum Sanctum, eiusq; amanuenſes, Prophetas, Apoſtolos, aliosq; ſacros Scriptores in ordinem cogere, & ad ſuperſtitioſum Rhetorum dicendi artificium, Dialecticorumq; moroſas & ſpinoſas leges reuocare. Sunt etiam, qui arbitrentur, etiamſi talis artificioſa Scripturæ interpretatio, iuxta τρόπον παιδείας, ex Rhetorum & Dialecticorum præceptionibus inſtituatur: eam tamen nulla cum vtilitate Auditorum, vel Lectorum coniunctam fore. Atq; ad hanc ipſorum opinionem ſtabiliendam multi multa congerunt, quæ partim ex 2. Petri, cap. 1. partim ex Pauli 1. ad Corinth. cap. 2. & ad Coloſſ. 2. ſumuntur, quibus locis ſanctiſſimi Apoſtoli, & optimi tractandæ Theologiæ Magiſtri, moneant, ne arte compoſitas fabulas ſequamur, aut perſuaſoria humanæ eloquentiæ & ſapientiæ verba adhibeamus, aut eam Philoſophiæ partem, quæ nos depradatur. Obijciunt ex veteris Eccleſiæ Doctoribus, Nazianzenum, Dialecticos cum Moabitis & Ammonitis comparantem: Baſilium, Dialecticam bellatricem appellantem: denig; Tertullianum exclamantem miſerum eſſe Ariſtotelem, qui hæreticis Dialecticam inſtituerit, ſtruendi & deſtruendi artificem verſipellem.

His ſanè hominibus, quo artificioſa Scripturæ tractatio tam malè propitios habet, reſpondendum eſſe video, antequam ad ipſam Scripturæ interpretandæ rationem accedam. Et primò quidem hoc ipſis libenter damus, vim illam Spiritus Sancti inexplicabilem, in Rhetorum pigmentis & Dialecticorum vinculis non eſſe poſitam. Abſit enim à nobis iſta cogitatio, & tam exilis de ſacris Literis æſtimatio. Nam anguſtior eſt & ſublimior Theologiæ materia, quàm vt humanæ Philoſophiæ fundamento, vel corruptæ rationis iudicio nitatur. Verùm enimuerò non de re ipſa, & ſacræ Scripturæ ſubſtantiâ, quæ omnem humanum ſenſum longè excedit, quæſtio eſt: ſed de modo & methodo, quâ Sancti Dei homines ſuam doctrinam cæleſtem nobis tradenda, vſi ſint. Neq; enim Prophetas, Euangeliſtas & Apoſtolos μεθόδως dixiſſe, vel ſcripſiſſe exiſtimandum eſt. Equidem non elaborârunt illi ad oſtentationem, à qua per omnem vitam fuerunt alieniſſimi. Interim tamen certum eſt, eos non confuſo & perturbato dicendi genere, inſtar foliorum Sibillæ, vſos eſſe. Quomodo enim Legati Dei, qui Deus eſt ordinis, non confuſionis, nullum in oratione ſua ad genus humanum προσφωνητικὴν, ordinem tenerent? Videmus profectò ſanctiſſimos illos Dei Legatos in ſuis concionibus, alia ex alijs colligere, argumentari, accuſare, minari, ſolari, docere, mouere: quæ omnia præceptis Dialecticis & Rhetoricis ex-

plicantur. Et quòd Christus ipse argumentationibus vsus sit, cùm in suis tuendis, tum in aduersariis conuincendis, author est Augustinus contra Cresconium. Quis verò in vi argumentationum & probationum Paulo ueruosior? Quis in medio argumenti sumendo, & eo apto, diligentior? Quis in refellendo acutior? Quæ omnia sine aliqua artis Dialectica & Rhetorica ope, meo quidem iudicio, non euenerunt. Etsi enim Spiritus Domini per illos loquebatur: is tamen inusitato dicendi genere vsus non est, sed eo, quod hominum natura ad explicationem rerum necessariarum ipse indiderat, & quod per artes dicendi ille, qui omnium scientiarum & artium est author, hominibus largitus est. Neq; enim benè dicendi facultas Dialecticis & Rhetoribus accepta ferenda est: sed Deo, qui, vt hominem omnibus creaturis antepositum, ita singulari & eximio dono sapientia & eloquentia exornauit. Hinc D. Ambrosius lib. 4. epist. 63. non dubitauit asseuerare, eos, qui primi de arte dicendi scripserint, præcepta omnia ex diuinis libris collegisse. Et quamuis concederetur, sacros Scriptores, illa Rhetorum & Dialecticorum præcepta, in scribendo non obseruasse, nec ea secutos esse: quis tamen ab illorum scriptis scriptorumq; interpretatione remoueat ea, quæ in omni oratione diserta cernuntur? cùm illi Spiritum Domini secum haberent: cuius beneficio homines diserti sunt: cuius etiam instinctu artes illa inuentæ & traditæ sunt. Demus nos, (inquit Ambrosius) non scripsisse secundùm artem: at certè secundùm gratiam scripsisse fatendum est, quæ omnem artem longè superat. Quæ cùm ita sint, nullis sit verbo diuino iniuria, cùm artificium dicendi, quod in eo est, sancta cum veneratione obseruamus: neq; sacros illos Scriptores, Spiritus Sancti amanuenses, in ordinem cogimus, cùm ordinem, in scribendo ab ipsis obseruatum, in docendo interpretandoq; accuratè & religiosè sequimur: idq; exemplo præstantissimorum Theologorum, tum Græcorum, tum Latinorum, facimus. Videatur Augustinus in libro de Doctrina Christiana, vbi copiosè & luculenter ostendit, artium & Philosophiæ adminicula à Sacrorum commentatione non remouenda esse, sed potiùs dextrè & vtiliter vsurpanda. Legantur Conciones, Lucubrationes & Commentarij Basilij, Chrysostomi, Hieronymi, quorum summa est in explicando & declarando industria, ex ipsis artium & Philosophiæ penetralibus petita. Et quid opus est verbis? Euincit ipsa experientia, multò maiore dexteritate in sacris Literis, earumq; interpretatione versari, negotiorum seriem, rerum causas, initia, progressus, fines, circumstantias, argumentationes, & quæcunq; alicuius momenti sunt, perspicaciùs rimari atq; obseruare eos, qui aliquam Philosophiæ cognitionem habent, & bonis artibus imbuti sunt, quàm qui eas nunquam degustârunt.

Cap. 14.

Cap. 20.

Lib. 2 Epistolarum, ad Iustum scribens.

Iubet quidem Paulus vitare Philosophiam: At non verum dicendi artificium improbat, sed vanum fallendi artificium, & laqueos sophisticos, τὰς παγίδας, ques nectere solebant Hæretici, vt impios & Orthodoxos deciperent: quod ita esse, non solùm ipsa contextus Apostolici series, sed etiam vocabulum ἀπάτης, à Paulo vsurpatum manifestè declarat. Quòd verò idem Apostolus ad Corinthios scribens, Philosophicam humanæ sapientiæ & eloquentiæ eruditionem à se & pijs Ecclesiæ Ministris remouere videtur: non ἀπάτης accipiatur, quasi nullus omninò eius vsus esset in Sacrorum commentatione: sed accipiendum est κατὰ τὸ, quatenus crucem Christi reddit inanem. Extra hunc casum, res bona & amplissimum Dei donum est: quo instructi, quæ in sacro diuino verbo obscurè dicta videri possint, quæq; à multis perturbatè leguntur (cùm tamen illa summâ & optimâ Methodo tradita sint) certo ordine, certaq; ratione, dilucidè atq; perspicuè tractare & explicare possimus. Quamobrem sanè & præclarè dixerit Nazianzenus, Sophistas esse Ammonitarum & Moabitarum similes, qui à Templo Dei arcentur: modò simul agnoscamus, vera & recta methodi præcepta non cum Ammonitis & Moabitis comparanda esse, sed cum Tyrijs illis & Sidonijs, quorum opera ad Templum Domini exadificandum, Solomonem vsum esse, memoriæ proditum est. Laudetur etiam Basilius & Tertullianus, quorum ille artem σοφιστικὴν, laqueos hæreticos nectentem, hic verò παγίδα, probabilia dunsaxat consectantem, improbat: dummodò etiam D. Augustinus audiatur, de Ord. lib. 2.

lib. 2. cap. 12. Dialectica (intelligit veram illam καθαυτὸ docendi discendiq; rationem) est disciplina disciplinarum, qua docet docere at discere: quæ scit scire & alios scientes facere. Admittatur igitur Philosophia famula & pedissequa loco, non aliter quàm olim Abrahamo iuncta est ancilla Agar, cum qua rectè disserendi disciplina non ineptè conferri potest: Ius verò Domina integrum Theologiæ (quam pro Sara agnoscere possumus.) relinquatur. Vnde iam satis perspicuum euadit, ὅπερ παιδείας, artificium dicendi methodiq; præcepta adeò non alienæ esse à Sacrorum commentatione, vt non tantùm Auditori, siue Lectori, sed in primis ipsi etiam Interpreti maximè necessaria sint. Vaga enim & inconstans est ea omnis interpretatio, quæ χωλὰ ἐπὶ ξύλα incedens, numerum duntaxat versuum persequitur, non obseruatâ dispositione. Et enim quemadmodum Nauta, quibus tempestates cœlum & cynosuram eripuêre, nesciunt quò cursum dirigere debeant: ita qui ἀμέθοδοι, absq; solicitâ ordinis cura, Scripturam tractandam, interpretandamq; suscipiunt, non sine molestia, & fortassis etiam parùo cum fructu, in tota docendi ratione vagabuntur. Nam vt animal sine ratione esse non potest, neq; etiam viuere: sic cognitio rerum, absq; ordine, neq; constanter, neq; rectè doceri tractarive potest: quinimò neq; dici doctrina aut cognitio debet, sed rectiùs confusio & obscuratio. Et quoniam ordo est veluti quædam anima & vita: ideò qui sustulerit ordinem, continuò doctrinam rerum suæ essentiâ & vitâ priuabit. Valeant igitur, quibus nulla probatur, nisi Arbitraria illa, siue, vt vocant, Actuaria docendi sciendiq; ratio, in cuiusq; arbitrio posita. Quia enim infinitæ sunt hominum conceptiones & sententiæ: ob id quoq; modi & ordines docendi essent infiniti. Infiniti autem cum nulla sit scientia: tota illa Arbitraria docendi ratio, tanquam inutilis & molesta, è finibus Theologiæ arcessenda, & omnis Scripturæ tractatio atq; interpretatio certâ viâ & oratione suscipienda est. Philo in libro de Cherubim.

Quæ verò ratio optima sit, atq; iustissima, difficile est definire ex vnius sensu, in tanta etiam doctissimorum hominum varietate, atque ea de re dissrepantia. Sacram enim Scripturam diuersâ ratione & vario sensu exponi, alienum à veritate non est: imò fœcunditatem & multiplicem verbi diuini vtilitatem commendat. Sed quomodo, & quàm feliciter fieri id possit & debeat, consideratione dignum est. Historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. cap. 17. ex philone refert Eusebius, fuisse quosdam, appellatos ἱκέτας, quasi dicas supplices, qui toti in perpetua rerum diuinarum contemplatione occupabantur: hos autem sic enarrasse Scripturas, vt allegoricis potissimùm expositionibus incumberent. Inde apud Dionysium Ecclesiasticæ Hierarchiæ scriptorem, cap. 2. quædam de Anagoge leguntur, eaq; interpretationi ceremoniarum, quarum tunc in Sacramentorum dispensatione erat vsus, adhibetur. Origenes verò arbitratus est, etiam quauis in Scripturis obuia, per allegoriam & anagogen appositè explicari, mirabilemq; licentiam id audendi, in Scholas & Ecclesias introduxit: quem aliquot deinde Græci secuti sunt. Inter Latinos Hieronymus ex Græcorum penu depromsit paria, sicut diuersis locis apud eundem videre licet. Enarrans Amos cap. 4. ait: Debemus Scripturam sanctam primùm, secundùm literam, intelligere, facientes in Ethica, quæcunq; præcepta sunt: secundò, iuxta allegoriam, id est, intelligentiam spiritualem: tertiò, secundum futurorum beatitudinem. Tantum Hieronymus. At verò Augustinus paulò aliter. Is enim in libro de Vtilitate credendi, cap. 3. & libro imperfecto de Genesi ad literam, cap. 2. quadruplicem sacrarum literarum exponendarum rationem ponit. Primam, secundùm Historiam, cùm videlicet docetur, quid scriptum, aut quid gestum sit; quid non gestum sit, sed tantummodò scriptum, quasi gestum sit. Secundam, iuxta αἰτιολογίαν, cùm ostenditur, qua de causa aliquid dictum, vel factum sit. Tertiam vocat secundum ἀναλογίαν, quâ vtriusq; Testamenti congruentia demonstratur. Quartam denique iuxta ἀλληγορίαν, cùm docetur non ad literam accipienda esse, quæ scripta sunt, sed figurate intelligenda. Quibus sanè verbis cùm Hieronymi, tum Augustini commemorantur diuersæ explicandi Scripturam rationes, quæ tamen ad quatuor membra reduci possint: videlicet ad sensum literalem, moralem, anagogicum, & allegoricum. Hinc verò fa-

dum est, vt quidam integras historias, imò libros integros, diuersis illis modis enarrandos susceperint. Quidam verò audacia progressi sunt, vt quicquid vsq; occurreret in sacris libris, per anagogas & allegorias interpretari conati sint: & id quidem non tantùm in historiis, in quibus id subinde fit cum gratia, verùm etiam in concionibus didacticis tam Prophetarum, quàm Apostolorum: imò etiam in præceptis & promissionibus, in quibus sanè, à simplici sensu grammatico nulla, citra periculum, fit digressio.

Lib. 3. sanctæ Bibliothecæ.

His expositionum generibus non contenti Scholastici Doctores, plura atq; penè innumera excogitârunt, atq; in Scholas & Ecclesias inuexerunt. Nam totam artem exponendi sacra Volumina diuidunt in tres partes: Definitiuam, Inuentiuam, & Dispositiuam. Definitiuam eam esse definiunt, qua diuina Scriptura sensus & expositiones describat: quò quadruplicem illum sensum, Literalem, Tropologicum, siue Moralem, Anagogicum & Allegoricum referunt. Inuentiua illis est ea exponendi ratio, qua iam descriptos diuinos Scriptura sensus inquirere doceat: quam tamen ipsam rursus diuidunt in Tropicam, Topicam, Chronologicam, Ethicam, Physicam, & Mathematicam. Dispositiuam appellant methodicam, qua inuentas sensuum expositiones in varias redigat methodos, quarum hæ sint præcipuæ: Translatio tetrapla, hexapla, octapla: Annotatio marginalis & interlinearis: commentatio, seu collatio continuata, vel interrupta: Epitome, Eglogę, Lexice, Paraphrasis, Rapsodia sensuum & locorum communium: item methodus Stigmatica, Syllabica, Notariaca, Sciographica, Tabellaria, Harmonica, Concordantiaria, Dictionaria, Historica, Postillaris, Epistolaris, Lecturalis, Sermonaria, Quæstionaria, Thematica, Compendiaria prosaica & metrica, Collectanea & Pandectiaca.

Ex recentioribus Theologis, qui sacram Scripturam tractandam interpretandamq; suscipiunt, ne illi quidem vnam eandemq; viam ingrediuntur. Quorundam interpretatio accurata, brevis & contracta est, qua sepositis iis, quæ ad mouendum & delectandum pertinent, simpliciter docet, detractâq; orationis veste, res ipsas enucleatè explicat, & argumenta nuda proponit: quam docendi viam etiam Scholastici illi proposuisse sibi videntur: sed minùs dextrè, & nullo cum fructu, imò cum maximo Ecclesiæ detrimento. Nonnulli ex Neotericis non illam breuem & succinctam docendi rationem sequuntur, sed instituunt tractationem plenam & vberiore stylo compositam, qua & rudes doceat, & doctos delectet, & tardos excitet ad doctrinam veritatis amplectendam, & vitam ex præscripto verbi diuini instituendam. Hoc genus docendi dicitur δημῶδες, populare, nullis legibus astrictum, sed liberum & vagum: quale est Paraphrasticum, quod authoris mentem alijs proponit verbis, saluo eiusdem sensu. Hoc si præstet paucioribus verbis, ἐπιτομὴ dicitur. Sin idem faciat pluribus verbis, quàm author fuit, μετάφρασις erit. Si liberiùs digrediatur, ὁμιλικὸν appellatur. Quo genere olim plurimùm vsi sunt Patres: hodie quidem in vsum reuocatum est, sed methodico genere instructum, quod olim separatum fuit. Cùm igitur tanta sit sacram Scripturam interpretandi etiam inter optimos & præstantissimos Theologos varietas & discrepantia: res sanè difficilis est, addo etiam temeritatis & inuidiæ plena, si quis vnus ex suo sensu definire velit, qua via & ratio sit omnium optima & iustissima. Quid enim hoc est aliud, quàm μεγαλοφρονεῖν, & de se sapere plus quàm oportet, hoc est, seipsum Censorem constituere doctissimorum & præstantissimorum quorumq; Theologorum: quorum vt diuersa dona sunt, ita quisq; suam docendi rationem sequitur, eamq; ab illis dissimilem, quam & facilem nouit, & cum fructu auditorum coniunctam esse. Absit igitur à me, vt cuiquam illorum præscribam, aut præiudicium faciam: non doctis scribo, sed tyronibus, quibus omninò exponenda est ea docendi scribendiq; ratio, quam in hoc meo opere Analytico sequendam esse existimaui. Dicam igitur, sed διὰ βραχέων dicam, & quidem ἁπλούστερον καὶ σαφέστερον.

Exercitationis & commentationis Theologicæ duo summa genera statuo, λύσιν καὶ ἀνάλυσιν, Compositionem & Resolutionem. λύσις (alijs dicta σύνθεσις καὶ σύστασις) ea est facultas, quæ aliquid

aliquid, quod priùs non erat, vel dictione, vel scriptione in medium profert. ἀνάλυσις verò in aliorum dictis & scriptis excutiendis versatur, & λύσει collata, nocturno labori Penelopes similis videri potest, quæ telam, interdiu contextam, noctu retexebat. Etsi igitur Genesis naturâ prior est, Analysis posterior: docendi tamen causa, de hac priùs verba faciendæ sunt.

Ἀνάλυσιν dixêre ἀπὸ τῦ ἀναλύειν à resoluendo, quòd rerum & artificij, hoc est, materiæ & formæ, tanquam principiorum, ex quibus omnis constat oratio, rationem habeat. Videtur enim hæc vox Resolutionis translata esse ab iis, qui post peregrinationem ad proprios lares reuertuntur. Nam qui patriam egressi reuertuntur, propriè ἀναλύειν dicuntur. Quibusdam magis arridet vocabulum ἀναγνώσεως. Quanquam enim ἀνάγνωσις pro lectione sumi consueuerit: tamen si vim vocabuli perpendimus, ἀπὸ τῦ ἀναγινώσκειν deductum fatebimur: & proinde nil aliud erit, quàm repetita quædam cognitio, non quasi ἀνάμνησις, sed veluti explicatio quædam illius doctrinæ & eruditionis, quæ fuit vel in dicente, vel scribente. Alij autem hanc Authorum Resolutionem vocant διάλυσιν ἢ διάρθρωσιν. Quò etiam pertinere videtur illud Diui Pauli, dũ Timotheum iubet ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Eiusmodi Scripturæ interpretandæ rationem D. Petrus vocat ἐπίλυσιν: quâ voce etiam Euangelista Marcus vtitur cap. 4. vbi de Christo scribit, ὅτι ἐπέλυε, id est, quòd parabolas, publicè propositas, priuatim suis Discipulis dissoluerit & explicârit, tanquam ænigmatum modos. Equidem inter tot eiusdem naturæ & significationis vocabula superstitiosè discernendum esse non putaui: sed nomine ἀναλύσεως, tanquam notiore & vulgatiore, vsus sum pro ea tractandi interpretandiq; sacram Scripturam ratione, quam D. Petrus, eiusq; ὑποτύπωσις ἢ παίδευσις, Euangelista Marcus, vocat ἐπίλυσιν. Ea verò nihil aliud est, quàm methodi ordinisq; obseruatio, siue artificij Dialectici & Rhetorici (quod sacris Literis inesse, suprà demonstrauimus.) explicatio atq; notatio: quæ quidẽ hoc modo instituenda est. Primò omnium fiat ὑπόθεσις & suppositio Fundamenti, cui tota superstruenda est Resolutio. Fundamentum hoc Dialectici appellant Notationem vel Subiecti, vel Finis, vel Totius: Rhetores vocant Statum: hoc est, principalem, vel quæstionem, vel propositionem, vel conclusionem. Habet enim Status rationem Subiecti, rei seu materiæ resoluenda. Quæstio siue propositio, totũ quoddam est, respectu partium orationis. Conclusio finis est, ad quam omnia in dicendo referuntur. In hac verò principali conclusione, vel propositione inuenienda atq; constituenda considerandæ veniunt Res, Persona, Conatus siue scopus, & intentio Authoris. Res, quam Author scribendo persequitur, si ratione temporis eam consideres, aut euenit, aut futura est. Vtrobiq; diligenter inquirendum est, quæ fuerit occasio, qui Ecclesiæ, vel Reipubl. status, nũ quæ vitia, pericula, mutationes, vel errores obrepserint, & id genus alia. Persona alia est Scribens: alia ad quam, vel de qua, vel propter quam opus conscriptum est. Vtraq; iuxta Personarum locos excutiatur. Illius quidem conditio, vitæ genus, doctrina, res gestæ: huius verò ingenium, mores & fortuna potissimùm expendenda sunt. Conatus verò id est, quò Author potissimùm intendit, & quod dicendo vel scribendo consequi laborat: qui scopus, si cum Re coniũgatur, oritur inde Status, quæstio, siue principalis propositio. Hâc inuenta, & tanquam fundamento futuræ Resolutionis posito: mox suscipienda est ἔκθεσις, deductio atq; expositio, vel simpliciter docens & declarans, vel argumentans, atq; demonstrans. Simplicis Expositionis στοιχεῖα, ex quibus constat, sunt Circumstantiæ, tam προσωπικὰ, quàm πραγματικὰ, si in genere Demonstratiuo versetur Liber, Caput, vel κεφάλαιον Scripturæ, ad interpretandum propositæ. Sin verò in genere Didascalico occupetur, materia & elementa Expositionis, erunt Quæstiones, Methodi, vulgò sic dictæ: An sit, Quid sit, Quæ partes, Species, Causæ, Effecta, Adiuncta, Comparata, Repugnantia. Resolutio igitur expositionem docentem, quantumuis longam, reuocabit ad Didascalicos illos fines, atque limites: narrantem autem expositionem ad circumstantias rerum & personarum reducet, detractis ornamentis, vt nuda appareat rei declaratio. Iam verò argumentans atque demonstrans Expositio, in quocunque causarum genere versetur, plus laboris & maiores ingenij vires requirit. Tota enim oratio resoluenda est in partes principales.

2. Tim. 2.

2. Pet. 1.

Exordium, Narrationem, Propositionem, Confirmationem, Confutationem & Perorationem. Hanc generalem alicuius Libri, Scripti, vel Loci deductionem sequuntur διαιρέσεις ὁροτικὰς: id est, examinatio singularum partium: Exordii, vnde ducatur, quomodo benevolentia, attentio & docilitas concilietur: Propositionis, vtrùm ea vna duntaxat sit, an verò plures, & si plures, vtrùm separatæ sint, an vni principali inseruiant? potissima verò ratio habenda est Contentionis: id est, confirmationis & confutationis. Posita enim propositione aliqua, non procul ab ea discedendum est, sed quærenda prima & proxima ratio, atq; ita habebis Enthymema. Deinde perquirendum est, quo argumento hæc prima ratio demonstretur, quo secunda, quo tertia, & sic deinceps, si vna ratio per alteram probetur. Sin altera per alteram non demonstratur, sed vnaquæq; per se probat quæstionem: diuersa erunt argumentationes, ex diuersis inuentionis locis petita. Et quia sæpe vsu venit, vt vel quæstio & probatio vnius quasi propositionis formam habeat, vel propositio multa media contineat, quæ digito tantùm notentur: Analysis ea omnia diuellet, complebit, atq; retexet. Tandem argumenta inuenta reddenda sunt suis locis, & diiudicanda ex Dialecticis regulis, quæ animum regunt, ne fallatur iudicium. Cæterùm naturalem hunc artis ordinem sacri Scriptores in scribendo non semper obseruant, sed certo quodam consilio, sæpe sequuntur methodum Prudentiæ: quâ præsenti rei, tempori, loco & personis inseruiunt. Interdum partes orationis transponunt, vel quasdam omittunt. Neq; omnes semper Inuentionis locos persequuntur, sed illos duntaxat, qui instituto suo apti atq; idonei sunt. In argumentationis forma plerunq; inchoant à Minore. In enthymemate dum properant, nonnunquam relinquunt consequens cogitationi Lectoris. Sæpè plures addunt argumentationis partes. Interrogationibus deniq;, exclamationibus & amplificationibus variè & augent, & exornant. Ineptum igitur esset, ipsos in seruitutem methodi astringere, & eum semper ordinem quærere quem ars præscribit: sed ea tantummodo, quæ illi ex omni dicendi arte ad institutum suum adhibuerunt, Resolutio persequetur, retexet & quasi in amplissimo campo hinc inde dispersa, ad certos & proprios artis cancellos reuocabit, examinabit, approbabit. Et hæc quidem de Analysi.

Τίνων huic non oppositam facimus, more Philosophorum, sed ὑπαλλήλων & subordinatam. Quæ enim per Analysin in partes resoluta sunt, per Genesin rursus componuntur, & colliguntur. Hinc etiam dicitur συνθέσεως compositio, item σύστασις constitutio, & quasi collectio. Forsan non inepte dici posset, ἀφορισμὸς γνωμικὸς: id est, sententiarum & gnomarum à toto contextu auulsio, & ad summam doctrinæ Christianæ quædam quasi relatio atq; reductio. Vt enim Analysis Formam siue dispositionem & methodum sacræ Scripturæ eruit, atq; inuestigat: ita Genesis, siue Synthesis Materiam, hoc est, Res, quæ sparsim traduntur, ad Locos communes refert, vbi prius à toto contextu auulsa fuerint. Est igitur Genesis, seu Synthesis nihil aliud, quàm συμπατοποίησις, hoc est, tum Præceptorum, tum Exemplorum ex Analysi decerptorum, coagmentatio, & ad titulos Theologicos relatio, atq; accommodatio. Hos verò Titulos & Locos Theologicos nobis descripsit Apostolus Paulus, Theologorum facilè princeps, vbi ad

Philip. 1. Colos. 1. 2. Tim. 3.

Philippenses & Colossenses scribens precatur, vt pij omnes, tum implentur cognitione mysteriorum, ac voluntatis Dei, tum pro cognitionis, quæ obtigerit, modo, in bonis operibus fructificent. Et Timotheo sacram Scripturam ab effectu commendaturus, affirmat: Omnem Scripturam diuinitùs inspiratam, esse vtilem ad doctrinam (veri) ad redargutionem (falsi) ad correctionem (vitiorum) ad institutionem, quæ est in iustitia (ἵν᾽ ἄρτιος ᾖ.) vt perfectus sit Dei homo, & ad omne opus bonum instructus. Ex quibus verbis colligere licet, quæcunq; per Analysin eruta atq; inuestigata sint, referenda esse partim ad γνῶσιν, partim ad δεῖξιν, siue vt Epiphanius loquitur, ad θεωρίαν καὶ αἴδησιν. Ac γνῶσις quidem tum perfecta est, cùm percipiuntur & probantur, quæ vera primæq; veritati per Spiritum Sanctum manifestatæ, consentanea sunt: rursusq; reijciuntur, quæ falsa habentur. Hic ergo exsurgit διδασκαλία doctrina veri, & ἔλεγχος redargutio falsi. πρᾶξις verò, actionibus incumbens,

cumbens, siue operibus, tota in hoc est assidue, vt honesta faciat, & fugiat turpia. In his exeritur sedulò ἐπανόρθωσις correctio vitiorum: in istis παιδεία, siue vt Apostolus (1. Corinth. 10.) loquitur, παιδεία, institutio atq; informatio ad virtutes & officia vitæ Christianæ.

Doctrina & redargutio versatur in explicandis & confirmandis Fidei articulis, nostræque Religionis capitibus de Deo, Creaturis, de Verbo, Sacramentis, de Fide, Spe, Charitate, de Pœnitentia, & Iustificatione, Sanctificatione, Glorificatione.

Institutio & Correctio comprehendit præcepta de virtutibus & vitiis, & complectitur præterea quicquid ad Ethicen, Oeconomicen, Politicen, ad Ecclesiam & Rempublicam, & ad omnia vitæ genera pertinet. Nihil ergo præter rem est, quod dixi, ad paucos illos titulos, tùm Theoricos, tum Practicos, referri posse, atque reduci omnia, quæcunq; in Analysi occurrunt, siue ea πρὰ sint, siue μεσὰ, siue ὑλικά. Nam hinc eruitur, quod pertinet ad doctrinam: inde colligitur, quod ad redargutionem facit: alibi quod ad institutionem aptum est: alicubi quod ad correctionem conducit. Nullus verò locus tam sterilis occurrit, in quo non horum aliquid occurrat obseruandum. Imò verò plerisq; in locis tam est optimarum rerum seges, tam diues prouentus, vt omnes illi loci simul, & nullo penè negotio, demetantur. Vnde iam & hoc perspicuum euadit, Synthesin, instar messis cuiusdam esse: Analysin verò sementem, quâ semina futuri fructus spirguntur. Vt ergo sementem excipit messis: ita Analysin methodicam sequi debet Synthesis dogmatica. Siquidem hoc demum est, feliciter versari in sacris Literis, easque rectè interpretari & intelligere, si multiplicem inde doctrinam & copiosum fructum spiritualem decerpas, atq; vel publicè ad vniuersa Ecclesiæ vel priuatim ad tua ipsius conscientiæ vtilitatem & commodum conuertas.

Verùm enimuerò, ne quis hanc Analyticam & Syntheticam interpretandæ sacræ Scripturæ rationem, tanquam nouam, inutilem, atq; minùs idoneam calumnietur: haud difficile est demonstrare, eam à veterum docendi modo non alienam esse. Solent enim illi (vt suprà monui) omnem Scripturæ interpretationem ita partiri, vt aliam appellent literalem, aliam spiritualem, & hanc ipsam rursus modò tropologicam, modò anagogicam, modò allegoricam. Atqui literalis, quem vocant, sensus, quid aliud est, quàm breuis & erudita Loci vel Scripti alicuius Analysis? Vt enim Analysis ex Dialectico & Rhetorico artificio fluit: ita literalis illa interpretandi ratio nota euadit ex definitione obscurorum, diuisione ambiguorum, ex causis, effectis, circumstantiis, ex sermone Grammatico, figuris, amplificationibus, & similibus, quæ omnia Dialecticis & Rhetoricis præceptionibus continentur. Iam verò quis non intelligit, Tropologicam interpretationem cum Synthesi practicâ, per omnia eandem esse? Τρόπος enim, vnde nomen Τροπολογίας deductum est, vitam mores q; hominis significat. Quæ verò ad vitam & mores hominum informandos faciunt, Apostolus Paulus, optimus docendi interpretandiq; Magister, notari voluit nominibus institutionis & Correctionis: quam vtramq; practica Synthesεos partem suprà statuimus. Anagogen & Allegoriam reipsa inter se conuenire, ideoq; ad Synthesin Theoricam referendam esse, ex vtriusq; descriptione liquet. Vocant enim Anagogicam interpretationem, quando sic explicatur S. Scripturæ sententia, vt paululum discedendo à Verborum primitiua significatione, colligatur aliquid de cœlesti gloria, post hanc vitam explicandâ, aut de mysterio Sanctæ Trinitatis, seu naturæ diuinæ. Quid autem est allegorica interpretatio aliud, nisi in qua similiter dictum factúmve exponitur, nouo sensu, à verbis aliquantum remoto? sed ita, vt eruatur aliquid de Christo, de Ecclesia, de Lege, de Euangelio, de Fide, Spe, Charitate, & id genus aliis locis, quos non minùs quàm anagogicos illos de S. Trinitate, & vita beata, Synthesi theoricæ, Didascaliæ nimirum, & Redargutioni, propositos esse, suprà ostendimus. Quid? quod hæc eadem Analytica & Synthetica docendi ratio locum habeat, non tantùm in Scholis inter Studiosos, sed etiam in Templis apud rudem populum? Duæ enim sunt principales omnium popularium concionum partes: Vna, erudita præsentis Textus paraphrasis: altera, Locorum communium tractatio. Illa ἀναλύσεως est, qui nihil indiscus-

):(

ſum relinquit, ſed omnia accuratiſsimâ methodo perpendit, vt Statum præſentis textus perſpicuè proponat, & argumenta congruenti ordine ſubiungat. Hæc verò συνθέσεως eſt & compoſitionis, qua membra, in quæ propoſitus Scripturæ locus reſolutus eſt, conuenienter in oratione noſtra coniunguntur ad tractandam aliquam vel doctrinam, vel redargutionem, vel inſtitutionem, vel correctionem, vel conſolationem: quæ tamen ipſa pertinet ad correctionem metus, dubitationis, diffidentiæ, & ſimilium vitiorum. Quanquam Paſtor in populari tractatione aliquantò liberiùs agit, quàm Doctor Scholaſticus. Vt enim hic ſimpliciter docet: ita ille, vt non tantùm doceat, ſed etiam delectet, atq; moueat, τὰ κοινὰ ἰδικῶς, καὶ τὰ ἴδια κοινῶς tractat. Hinc fit, quòd diutiùs immoretur locis communibus, eoq; variè, adhibitis rerum & verborum ornamentis, amplificet. Omnia præſenti Eccleſiæ ſtatui accommodat, διορθωτικὸν ad ὀικοδομὴν reducta. Frequentia adhibet exempla, illuſtres ſententias, aptas ſimilitudines rerum terrenarum cum cæleſtibus, & notarum cum ignotis, vt res obſcuræ, & à communi vulgi ſenſu remotæ non tantùm melius intelligantur, ſed facilius etiam mente credantur. Etſi enim ſimilitudo nullam imponit credendi neceſſitatem: affert tamen hæc eadem diſſentiendi pudorem. Quâ de cauſa, omnium Doctorum & Paſtorum exemplar, Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, Diuum Apoſtolum Paulum, & diſertiſsimos quoſq; ex Patribus, Baſilium, Chryſoſtomum, & reliquos frequenter ſimilitudinibus, in populari docendi ratione, vſos eſſe videmus.

Sed quò hæc tam prolixè à me commemorantur? Eò nimirum, vt rationes conſilij mei aperirem, quod in hoc Biblicomeo labore ſecutus ſum. Vt enim omnis ſacræ Scripturæ tractatio gemina eſt, Analytica & Synthetica: ita etiam ſuſceptus meus labor in ſacra Biblia bipertitus eſt, Analyticus, ſeu Methodicus vnus, qui tabulis perpetuis illuſtrat libros Biblicos: alter Syntheticus, ſiue Syſtaticus, qui ea omnia, quæ in Analyſi occurrunt obſeruanda, & ad vſum ſpiritualem conuertenda, aphoriſticè prius decerpta, ad titulos Theologices refert, ordine non alphabetico, qui Grammaticus eſt, ſed Logico & Didaſcalico, eoq; Synthetico, ſiue Syſtatico: quâ de cauſa etiam Synthecis, vel Syſtaſis Theologica dicenda erit, huiuſmodi commentatio. Atq; vt Theologia ſtudioſi, dum illa à me adornatur & perficitur, aliquam eius σκιαγραφίαν habeant, quâ interea vel ipſi etiam fruantur in ſtudio Theologico, vel de meliore & accuratiore cogitationem ſuſcipiant: viſum eſt eam paucis delineare.

Theologia à Diuo Apoſtolo Paulo, Epheſ. cap. 3. definitur Sapientia πολυποίκιλος. Sapientia eſt habitus animi διανοητικὸς. Omnis autem habitus, ſiue acquiſitus, ſiue infuſus, certum quoddam Subiectum habet, circa quod occupatur. Subiectum igitur Theologicæ ſyſtaſeos conſtituo Eccleſiam coram Deo, per fidem in Chriſtum, iuſtificandam: id quod hac ratione confirmatur. Qui de artibus & ſcientiis rectè conſtituendis laborant, omnes in eo conſentiunt, quatuor potiſsimùm res ad Subiecti alicuius ſcientiæ naturam neceſſarias eſſe: principia nimirum, partes, πάθη propria, denique vt omnia illa, quæ in diſciplina, cuius ſubiectum eſſe oſtenditur, ſunt, ad illud, tanquam primum aliquod principium, referantur. Principia appellotum elementa, quæ ſubiecto inſunt, vt Materia & Forma, tum cauſas, quæ non inſunt, vt Efficiens & Finis. Partes voco, quas Dialectici Species, Barbari Partes ſubiectiuas, quòd generi ſubiectæ ſint, nominant. Paſſiones autem ſunt, Græci quas vocant, ἴδια πάθη, propriæ affectiones, ſeu propria accidentia. Has quatuor res ad omne Subiectum neceſſarias, in eo quoq; quod Theologicæ ſyſtaſi ſubijcimus, reperiri, ſatis apparet: quippe cùm & principiorum, & partium, & paſſionum rationem habeat, & omnia theoremata Theologica Eccleſiam reſpiciant, ad eamq; ſeſe referant. Materia enim, ex qua colligitur Eccleſia, ſunt homines. Forma τῆς ἐκκλησίας, (quæ ipſi dat nomen & eſſe) eſt ἡ ἔκκλησις, vocatio per Verbum & Sacramenta. Finis ex parte Eccleſiæ (quam hîc potiſsimùm ſpectamus) eſt noſtri iuſtificatio, ſanctificatio & glorificatio. Efficiens Princeps eſt Deus, eſſentiâ vnus, hypoſtaſi Trinus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quibus, vt omnia opera ad extra, ita Eccleſia quoq; creanda & gubernanda ratione communis eſt. De partibus & ſpeciebus Eccleſiæ nihil eſt quod dicam, cùm ea ſint pluria:

ma: vt Ecclesia Vniuersalis & Particularis: Triumphans & Militans: Visibilis & Inuisibilis, &c. Passiones quoq; seu propria Ecclesiæ αὐτὰ à Theologo considerantur: cùm ex Scriptura ipsi demonstrandum est, Ecclesiam errare posse: nunquam sine rugis existere in terris: habere semper admixtos malos: esse Regnum spirituale, & id genus alia. Tandem quid, obsecro, in tota Theologia docetur, quod non Ecclesiam respiciat, ad eamq; referatur? Deus condidit Mundum, & in eo homines. Sed cur, quæso, & in quem finem? vt nimirum ex iis colligeret Ecclesiam. Propter Ecclesiam à Christo omnia facta sunt, quæcunq; fecit, & passus est. Ecclesiæ causâ omnia scripta sunt, quæ sacris Bibliis continentur. Sacra enim Scriptura, si res subiectas consideres, rectè diuiditur in Historiam & Doctrinam. Historia agit de externa Ecclesiæ collectione, propagatione, persecutione, defensione. Doctrina, est cùm verum (Legis & Euangelij) tum signorum, hoc est, ceremoniarum & Sacramentorum, quibus, tanquam mediis & organis, Ecclesia alitur, augetur, exercetur, & conseruatur. Cæterùm hoc in loco non immeritò à me quis quærat, quâ ratione Ecclesiæ statuatur propria Theologicæ systaseos materia, siue subiectum, cùm ipsa Theologiæ denominatio, siue notatio reclamet, quâ Theologia dicitur λόγος περὶ τοῦ θεοῦ doctrina & scientia de Deo? Hæc obiectio etsi speciosa est, tamen in se nihil continet difficultatis. Nam denominatio alicuius rei fieri solet aut à præstantiori, aut à notiori, aut ab eo, quod maximè excellit. Etsi igitur Theologia denominatur à Deo, tanquam præstantiori principio, & causa efficiente: tamen manifestior est natura Ecclesiæ tanquam effectus: nec tantùm notior, sed etiam excellentior, ad quam, tanquam commune receptaculum, omnia Theologica theoremata sese referunt. Quia verò in constituendis scientiarum subiectis, eius potissimùm ratio habenda est, quod in aliqua scientia vel maximè excellit: nihil absurdi res in se continet, si Theologia (à Deo, tanquam præstantiori principio denominata) materiam subiectam constituamus Ecclesiam, vt potè partem & notiorem, & excellentiorem in illa scientia. Ad rem igitur reuersi dicimus, Materiam, siue Subiectum, Græci vocant, ὑποκείμενον, systasi Theologicæ substernendum esse, Ecclesiam coram Deo, per fidem in Christum, iustificandam: seu, quod idem est, κατ' ἰσοδυναμίαν, Hominem peccatorem, coram Deo, per fidem in Christum, iustificandum. Quid enim Ecclesia in his terris militans est aliud, quàm cœtus hominum peccatorum, amplectentium verbum Dei, & rectè vtentium Sacramentis, in quo Deus per ministerium Verbi est efficax, & credentes ad vitam æternam regenerat? Materiâ in hunc modum systasi Theologicæ substratâ, de forma & dispositione statim incumbit cura atq; cogitatio. Nam partes materiæ alicuius siue subiecti partim sunt confusæ, nullo certo ordine dispositæ, partim obscuræ, non cuiuis perspicuæ. Itaq; quadam viâ & ratione opus est, quâ discenti cognoscent q; rem omnis confusio & obscuritas remoueatur. Confusio tollitur certâ quadam partium dispositione: obscuritas autem earundem partium explicatione. Qui enim scientiam docere, vel discere nititur, is primùm quidem partes eius vniuersas certo quodam ordine disponat, collocet q; necesse est: quemadmodum natura disponit in corpore humano initiò membra: & Architectus columnas in domo, vel gradus in scala: quæ quidem partes ita inter se cohærent, vt vna sequatur alteram, vnaq; alteram quasi producat, & gignat semper, donec materiæ & subiecti alicuius natura & membra vniuersa sint exhausta, atq; disposita. Hanc dispositionem appellant Ordinem, quem constituunt triplicem: Theologia autem docenda vel discenda simplicem agnoscit, eumq; appellat Syntheticum, id est, compositiuum, qui à primis principiis progreditur ad principiata, tanquam effectus, qui ex causis illis deducuntur. Hunc igitur secuti, partes Subiecti Theologici ea serie collocabimus, quam typica hac partitione oculis spectandam subijcimus:

):(2

SVBIECTVM Theologicæ syſtaſeos eſt Eccleſia. Agendum ergo de Eccleſiæ

- *Principiis*, ſiue cauſis: vtpote
  - *Efficiente*, Deo nimirum, eſſentiâ vno, hypoſtaſi Trino, eiuſque attributis & Operibus. Liber 1.
  - *Materia*, Creaturis potiſsimùm Hominibus, ex quibus, tanquam materiali principio, & per quos, veluti inſtrumentalem cauſam, Eccleſia colligitur, & conſtituitur. Lib. 2.
  - *Forma*, Vocatione per Verbum & Sacramenta, quæ Eccleſiæ dat nomen & eſſe. Lib. 3.
  - *Fine*, Iuſtificatione, & (quæ illam ἀμέσως ſequitur.) ſanctificatione & glorificatione. Lib. 4.
- *Principiatis*: hinc liber 5. Principiata autem conſideranda veniunt in
  - *Genere*: Eccleſiæ
    - *Natura*, per definitionem expreſſa.
    - *Proprietates*, quas vocant ἴδια πάθη.
  - *Specie*: Eccleſiæ ſpecies Eſſentiales ex cauſis deductæ: & Accidentales à tempore, loco, & ſimilibus accidentibus ſumptæ.

At q3 hanc Subiecti Theologici diſpoſitionem confirmat, non tantùm authoritas & exemplum priſcorum Theologorum, Origenis περὶ ἀρχῶν: item Damaſceni περὶ ὀρθοδόξης πίστεως, ſed etiam ratio ex ipſa rei natura petita. Etenim Eccleſia, tanquam cœtus Vocatorum, eſt è numero τῶν σχέσεων τι. Reſpicit enim cùm Deum vocantem, verum illum ἐκκαλούμενα, tum ipſos vocatos τοὺς κλητοὺς Apoſtolo dictos; qui ſi Deo per Verbum vocanti, obediunt, iuſtificantur, ſanctificantur, & glorificantur. Res igitur ipſa monet, vt initium à vocante ſumatur. & inde progreſſus fiat ad ipſos vocatos, credentes, & ex fide iuſtificandos, ſanctificandos, atq3 glorificandos. Atq3 ſemitam hanc progrediendi ſyntheticam demonſtrat etiam Analyſis. Hac enim primò omnium perſcrutatur, quis rei vltimus ſit finis. Deinde vt res ad finem apta ſit, qualem, hoc eſt, cuius formæ eam eſſe oporteat. Tum quæ Materia talem formam recipere poſsit. Tandem quæ neceſſaria ſint, quæ q3 fieri oporteat, à quibus, & per quæ fiat, vt talis materia talem formam recipiat. Et, vt melius perſpiciatur, quid hinc effici velim: ſubijciam ἀνάλυσιν Theologiæ. Finis Theologiæ, quatenus Theorica, à Subiecto, non re, ſed tantùm ratione diſtinctus eſt. Subiectum autem eſt, Eccleſia, per fidem in Chriſtum, coram Deo, iuſtificanda & glorificanda. Itaq3 Finis Theologiæ proximus erit, Cognitio iſtius Subiecti, hoc eſt, Eccleſiæ iuſtificandæ & glorificandæ. Fine conſtituto, inueſtiganda eſt Forma. Vt enim Eccleſia apta ſit ad iuſtificationem & glorificationem: oportet eam eſſe præditam forma fidei obedientis vocationi, per Verbum & Sacramenta factæ. Quia verò non quælibet materia quâuis formam recipit: animaduertit ἀναλύσις, ſolam creaturam λογικὴν, eſſe Materiam, formæ iſtius capacem. Tandem etiam intelligit, Deum eſſe authorem horum omnium, eumq3 efficere, vt materia hæc formam iſtam recipiat: hoc eſt, vt homo vocationi credens, iuſtificetur, ſanctificetur, atq3 glorificetur. Ex hac Theologiæ analyſi omnibus apparet, quæ eius ſit inſtituenda ſynthesis, ſiue ſyſtaſis: vnde & à quibus inchoanda. Nam principium vnius eſt alterius finis: & quod vltimum eſt in reſolutione, primum eſt in compoſitione. At in analyſi Theologiæ vltimum principium fuit τὸ ποιητικὸν, Deus nimirum creandæ, gubernandæ, iuſtificandæ, ſanctificandæ,

ficanda, & glorificandæ cauſa efficiens princeps. Igitur ſyſtaſin inſtituenti ab hac exordiendum eſt, & inde progrediendum ad reliqua principia: id quod etiam ſummum Theologum D. Paulum feciſſe videmus in Epiſt. ad Rom. ſcripta: Quos (inquit) Deus præſciuit, eoſdem Cap. 8. *& prædeſtinauit, vt conformes fierent imagini Filij ſui: vt is ſit primogenitus inter multos fratres. Quos verò prædeſtinauit, eos etiam vocauit: & quos vocauit, eos etiam iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, eos etiam glorificauit. Hâc breuiſſima ſyntheſi Paulus omnia Theologiæ principia complexus eſt, ποιητικὸν Deum, eiusq; præſcientiam & prædeſtinationem: ὑλικὸν, Homines, filij Dei, χρ σάρκα, fratres: εἰδικὸν vocationem, ſeu verbi prædicationem, & vſum Sacramentorum: τελικὸν proximum (iuſtificationem) & remotius (glorificationem.) Cæterum partibus Theologicæ Syſtaſeos hoc modo diſpoſitis & collocatis: proximum eſt, vt earundem natura, vis, & proprietas ſigillatim explicetur: idq; rurſus imitatione naturæ, quæ membra iam genita, ſed rudia & informia adhuc, ſolet indies magis magisq; perpolire: vt & ædificator confuſam domum exornat.*

Hæc autem partium explicatio vocatur Methodus, quæ conſtat quatuor inſtrumentis Logicis: Reſolutione, Diuiſione, Definitione, & Demonſtratione. Nam locus de Deo explicatur methodo demonſtratiua. Demonſtratur enim τὸ ὅτι, qualis ſit Deus eſſentiâ, hypoſtaſi & operibus. Vide in fine huius Tomi doctrinam analyſeos & σωλήσεως.

Principium materiale de Creaturis, & formale de verbo Dei & Sacramentis exponitur methodo διαιρετικῇ: illud partitione totius (Creaturæ) in partes, hoc diuiſione generis (verbi) in ſpecies. Vſus reſolutiuæ methodi eſt lib. 4. vbi principia & cauſæ Eccleſiæ in ſuos effectus ducuntur. Deniq; lib. 5. locum habet Definitiua methodus in explicanda Eccleſiæ natura. Sed de his in ipſa Theologiæ Syſtaſi, vbi & quando videbitur Deo, à quo non minùs Librorum quàm Liberorum in lucem edendorum & facultatem & opportunitatem ſuppeditari, quotidiana exempla docent. Nunc autem σωλῆνι, prodit Analyſis Hiſtoricorum librorum, tam noui, quã veteris Teſtamenti: quam, ſi vita viresq; corporis mihi ſuppeditent, ſequetur Didactica Prophæticorum & Apoſtolicorum ſcriptorum reſolutio.

Quòd verò illam, continuo quodam typo, oculis ſubijcio, eoq; nomine Typicam inſcribo: id facio authoritate Apoſtoli, (Rom. 6. & 2. Tim. 1) Doctrinam Chriſtianam, τύπον διδαχῆς χ ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων appellantis. Scholaſtici Doctores vocant Methodum Tabellariam. De vſu typicæ eiuſmodi commentationis nihil attinet dicere: cùm res ipſa loquatur, ea & facilius percipi, & firmius memoriæ infigi, quæ non mente tantùm, ſed etiam oculis, tanquam in anatomico quodam σκελετῷ ſpectanda exhibentur. Cæterùm totius Biblicæ analyſeos ὑπόθεσις, eſt notatio, ſeu definitio Bibliorum ἐννοηματικὴ, ex qua ſeriatim omnia deducuntur.

Cuiq; libro ſua præfixa eſt κεφαλαίωσις, tanquam ocularis quædam σώλῆνι, cuius beneficio totum librum, vno quaſi momento, perluſtrare queas. Singulorum verò capitum argumentum, ab initio, in primo limine poſitum, inſtar fundamenti eſt, ex quo reliqua pendet capitis reſolutio. Etſi enim Status, ſeu Genus cauſæ (quod ὑποθέσεως rationem habere in reſoluendo, ſuprà monui.) non ſemper in quolibet capite, expreſſo nomine, notetur: in progreſſu tamen reſolutionis obſeruari poteſt facilè ex locis Inuentionis; cuiq; cauſarum generi proprijs. Iam verò ἡ τῆς ὑποθέσεως ἔκθεσις, ſiue diductio analytica, pleruncq; artis locos ſequitur: niſi vbi interdum præſenti materiæ certis de cauſis, inſeruiendum eſt.

Διχοτομίαν, pulcherrimam quidem, & fortaſſis vnicam legitimam diuidendi rationem, omnes admirantur & conſectantur. Sed interim vt vulpes eluſa à ciconia, lambimus vitreum vas, pultem haud attingimus. Quia enim propter vocabulorum inopiam διχοτομίαν in omnibus habere non licet: τριχοτομίαν ἢ τετραχοτομίαν imò etiam interdum ſimplici Diſparatorum enumeratione, nihil nec eſſitatis habente, contentos nos eſſe oportet.

Græcorum terminis, ὁσίως τὸ πολὺ vſus ſum, nulla oſtentatione, ſed partim ἰμφύτως ἴνευ, quam huic linguæ, peculiari quadam ratione, ineſſe animaduertimus: partim tædij vitandi causâ, ne ſemper eadem oberrarem chordâ. Deniq; verſus Biblicos ſuis notare ſoleo numeris, tum ne aliena analyſis pro genuina obtrudi videatur: tum vt, quæ παρέδην poſita ſunt, facilius colligi, ad principia ſua reduci, & coniungenda commodius coniungi poſſint. Quod ſupereſt, pium & candidum Lectorem æquitatis admoneo. Præſtiti quantum per Dei gratiam potui. Dominus iam nouit, quantum momenti hic meus conatus habiturus ſit. Ego certè hanc Analyſin pio & bono animo ſuſcepi: quam, peto, vt Lector probet: cùm in honeſto conatu, ſi maximè infelix ille ſit, laus tamen aliqua ſtudio & diligentiæ relinquatur.

Iam verò, quemadmodum qui ſunt aliquanti ſper in ſcopuloſo difficiliq; loco verſati, in tutum aliquem & optatum portum inuehi volunt, in quo poſſint conquieſcere, & aliqua cum voluptate & delectatione laborum ſuorum meminiſſe: ſic ego magnopere meâ referre exiſtimo, vt hanc meam Typicam Analyſin in eius fidem tutelamq; dedam, apud quem non ſolùm in tuto, verùm etiam in pretio nonnullo eſſe queat.

Ac quoniam nemo velit ea grato animo ſuſcipere, vel magnificere, & aliquibus habere in delicijs, nedum aduerſos maleuolorum hominum morſus atq; contumelias defendere, quæ fuerint ab eius vel natura prorſus aliena, vel intelligentia ſcientiaq; remota: is mihi patronus quærendus & diligendus fuit, qui rerum, hac Analyſi explicatarum, ſtudioſus ſimul & intelligens ſit.

Quare tibi ad te, IVLI, illuſtris & generoſe Comes, venio, tibiq; has Analytici mei laboris primitias offero atq; dedico. Etenim cùm proximis ſuperioribus annis, ex inferiore tua ditione, in Comitatum tuum Neoburgenſem, ad Oenum ſitum, aduenijſſes, atq; ego ad te aliquoties ex Ortenburgenſium Comitatu euocatus, tam in otioſâ quàm negotioſâ συζητήσει tibi præſtò eſſem: multus ſæpè & variis de rebus fuit ſermo tuus, non minùs pius & grauis, quàm prudens & eruditus. Et quanquam dignitas tua facit, vt animadvertatur quid quid dicas & facias: tamen in admirationem & obſeruantiam tuæ magnificentiæ atq; præſtantiæ eam res induxit, quam vulgus hominum aut non animaduertit, aut ſi viderit maximi floccifacit: quod nimirum tanto cœleſtis ſapientiæ ſtudio flagras, vt non legendo & meditando ſolùm te quotidiè exerceas: verùm etiam pro ea, quam conſecutus es inſignem, ſacrarum Literarum notitia, etiam manus conferere, & de præcipuis Religionis noſtræ capitibus grauiter a q; eruditè diſſerere queas.

Neq; enim tu hîc eos moraris, quibus abſurdum & indignum videtur, ſi de rebus ſacris apud Principes viros ſermo fiat, aut ipſi in Sacræ Scripturæ lectione verſentur. Verſantur tibi ante oculos Leges diuinæ, eandem illam Sacrorum cognitionem & meditationem, à quouis hominum ordine, ſeuerißimè exigentes. Moueris etiam atq; excitaris exemplo Dauidis, Salomonis, Ioſaphati, Ioſiæ, Ezechiæ, Danielis, Nehemiæ, Conſtantini, Theodoſij, Martiani, aliorumque Principum virorum, quorum induſtria religioſa memoriæ prodita eſt. Et rectè cogitas, non minùs tibi in diuinis Literis operæ & ſtudij ponendum quàm Cato Cenſorius, Iul. Cæſar, Octauius Auguſtus, Plinius Veronenſis, & ante hos Alexander Magnus, & ſapientißimus Spartanorum Rex Ageſilaus in humanis poſuerunt.

Cùm igitur tanto ſapientiæ cœleſtis amore & ſtudio ducaris, quantum ego prædicare ſatis non poſſum: nihil me præter decorum facere arbitror, quod hanc meam ſacræ hiſtoriæ Analyſin tibi offero: idq; teſtificandæ meæ erga te obſeruantiæ causâ. Iam pridem enim me ingratitudinis lege vrgeri ſenſi, vt aliquo publico officio teſtarer, me probè memorem eſſe eorum beneficiorum, quæ partim in me, partim in fratrem meum, Danidem Pflacherum, Eccleſiæ quæ eſt in Comitatu tuo Neoburgenſi, Miniſtrum, benignè & liberaliter contuliſti. Sciò equidem me hoc literario & Theologico munuſculo non ſatis tuæ reſpondere magnificentiæ. Verùm ſi in Sacris quoq; quibus diuinæ Maieſtati litatur, non muneris quantitas, ſed offerentis reſpici-

tur

tur ſinceritas: exiſtimo & tuum ſic comparatum animum, vt in hac cauſa reſpicias, non quantum, ſed quo animo, beneuolentiæ erga me tuæ rependam.

Vt igitur huic meæ Analyſi ex illuſtri nominis tui ſplendore authoritatem acceſſuram eſſe confido, apud eos, quibus tua virtus & cum ſumma dignitatis & fortunarum amplitudine coniuncta humanitas probè cognita eſt: ita hoc meum officium tibi non ingratum fore ſpero: cùm & me abs te diligi, & te ſacrarum Literarum ſtudioſiſſimum eſſe ſciam. Deus Opt. Max. te cum tota familia, ſua virtute ſeruet, Spiritu ſuo regat, & dona ſua in te augeat, ad nominis ſui gloriam, & patriæ tuæ conſeruationem: Amen. Campidoni, vrbe Imperiali, Calend. Februarij, Anno incarnati Filij Dei, M. D. LXXXVII.

T. D.

deditiſsimus

MOSES PFLACHER, ſacræ Theologiæ Doctor & Paſtor Eccleſiæ Campidonenſis.

BIBLIA, KAT' EΞOXHN SIC DICTA, APPELLAMVS ETIAM TESTAMENTVM, EX MATERIA, QVAM TRACTANT, VIDElicet tabulas & literas teſtamentales, continentes formulam pacti, ſeu fœderis, quod DEVS iniit cum genere humano, redimendo per CHRISTVM IESVM.

TESTAMENTVM autem ratione ſubjecti ſui conſiderati

- Per ſe, eſſentialiter, eſt VNVM. *Totius enim Scripturæ vnum idemque ſubiectum eſt, Chriſtus* IESVS *(heri & hodie, Hebr.13.)* Θεανθρωπος, *conditor univerſorum & Redemptor noſter. Ita enim ipſe de ſeipſo loquitur, Ioan.5. Scrutamini Scripturas: illæ ſunt, quæ de me teſtificantur.*
- Per *accidens, reſpectu temporis eſt* GEMINVM. *Nam Chriſtum*
  - Exhibendum *depingit τυπικῶς & προφητικῶς promittit Teſtamentum vetus: cuius διαθηκην habet ſequenti folio.*
  - Exhibitum, *hoc eſt, manifeſtatum in carne, iuſtificatum in Spiritu, conſpectum ab Angelis, prædicatum Gentibus, creditum in mundo, aſſumptum in gloria, deſcribit Teſtamentum novum, de quo ſuo loco.*

Διαίρεσις Veteris Teſtamenti.

VETERIS Teſtamenti libri ſunt partim

- Canonici. Υποκάμενον *horũ librorum proprium eſt Chriſtus conſideratus non ſimpliciter: (Hoc enim modo commune eſt ſubiectum Bibliorum.) ſed ratione officii, quatenus eſt*
  - Sacerdos: *Chriſtum Dominũ* Θεάνθρωπον, *Sacerdotem, ſecundùm ordinem Melchiſedeci omnibus Leviticis Sacerdotibus ſuperiorem (ut qui ſemetipſum victimam obtulit) docet Pentateuchon Moſis:*
    - Geneſis,
    - Exodus,
    - Leuiticus,
    - Numeri,
    - Deuteronomion.
  - Rex: *Chriſtum, vt Regem, defenſorem & liberatorem ſuorum fidelium,* τυπικῶς *depingunt piorum* κατορθώματα & πταίσματα *in libris Hiſtoricis*
    - Ioſuæ,
    - Iudicum,
    - Ruth,
    - Samuelis 2,
    - Regum 2,
    - Paralipomenõ 2,
    - Eſdræ,
    - Nehemiæ,
    - Eſther.
  - Propheta & Doctor. *Talem proponũt nobis Libri*
    - Hagiographi, *ſeu Sapientales:*
      - Iob,
      - Pſalterium.
      - Salomonis
        - Proverbia,
        - Eccleſiaſtes,
        - Canticum Canticorum.
    - Prophetarum
      - Maiorum, *qui numero ſunt quatuor:*
        - Eſaias,
        - Hieremias,
        - Ezechiel,
        - Daniel.
      - Minorum: *vt ſunt*
        - Oſeas,
        - Ioel,
        - Amos,
        - Abdias,
        - Ionas,
        - Micheas,
        - Nahum,
        - Habacuc,
        - Sophonias,
        - Haggæus,
        - Zaccharias,
        - Malachias.
- Apocryphi, *vt ſunt*
  - Iudith,
  - Sapientia *Salomonis*,
  - Tobias,
  - Eccleſiaſticus, *ſiue Syrach*,
  - Baruch,
  - Machabæorum *libri* 2.
  - Hiſtoria
    - Eſtheræ,
    - Suſannæ,
    - Belis,
    - Draconis.

Pentateuchon describit Christum, vt Sacerdotem. Sacerdotis autem officium est, sacrificia & ritus sacros obire in populo, & pro populo.

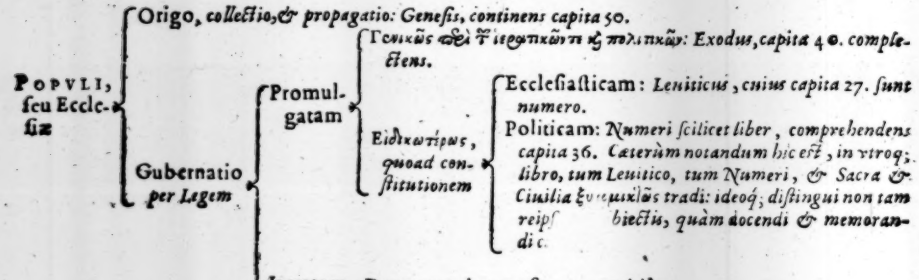

Η τῦ Πενταβίβλυ χρονολογία.

Libri Mosis quinque, continent Historiam annorum 2570. Nam Genesis habet annos 2390. Ab Adam enim ad Diluuium sunt anni 1656. A Diluuio verò ad exitum Abrahæ è Chaldæa 363. Inde autem ad mortem Iosephi 290. Exodus habet annos afflictionis residuos 140. primique exitus anni gesta: reliqui tres Libri absoluunt 40. annorum spacium, quibus oberrârunt in Deserto: qui omnes collati efficiunt annos 2570. His σύγχρονος fuit Monarchia Chaldæorum, siue Assyriorum, quæ post Diluuium, tempore Nimrod, incepit, & vsque ad tempora Nehemiæ & Esdræ durauit: tum enim inchoata est Medorum & Persarum.

Σωμοψις καὶ κεφαλαίωσις τ Γενέσεως.

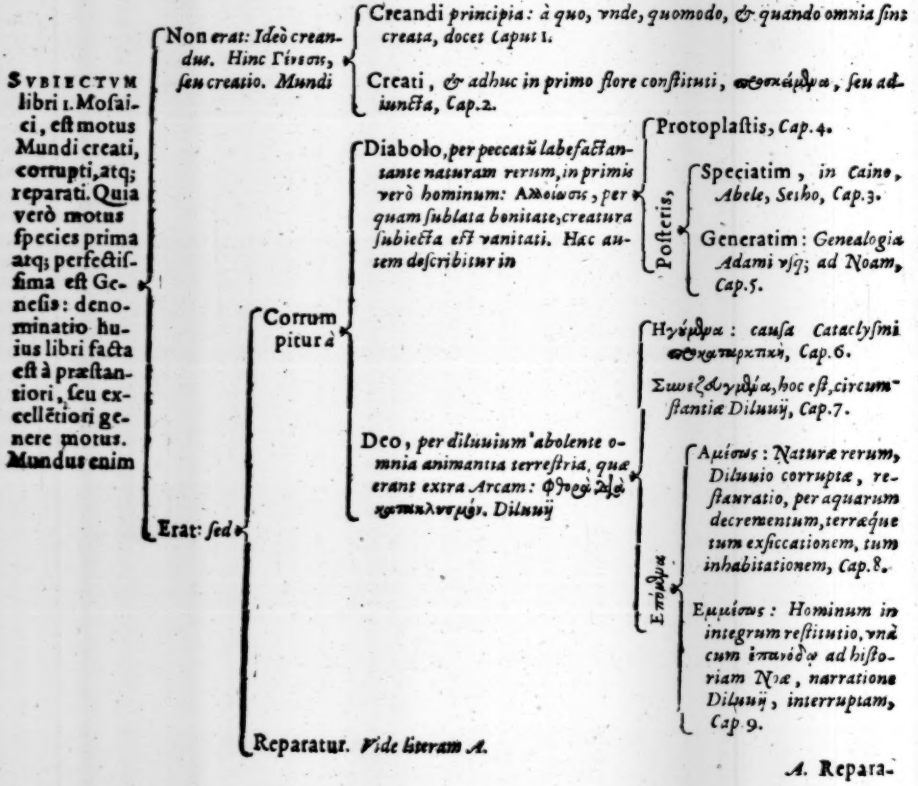

A. Repara-

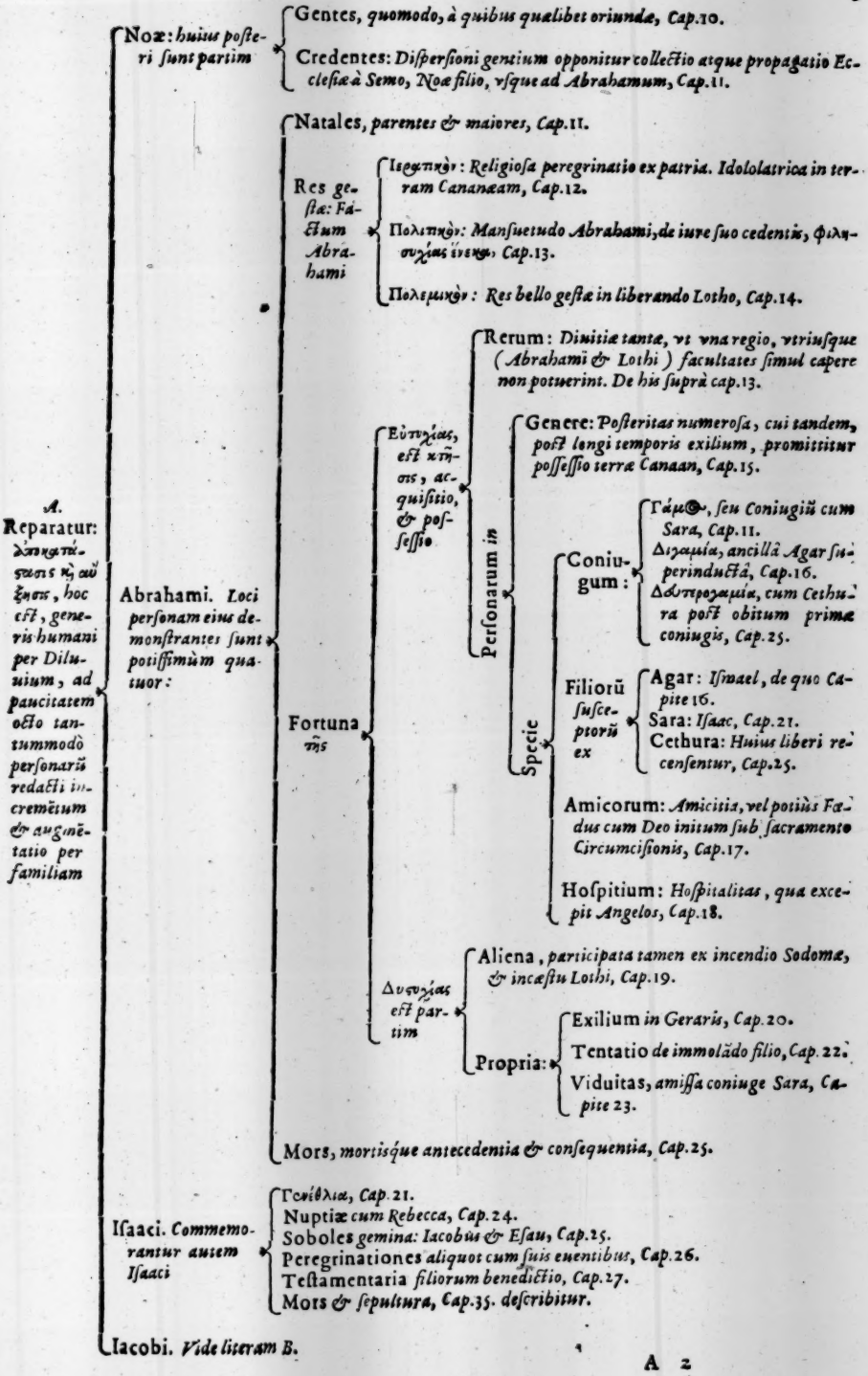
A.
Reparatur: ἀποκατάστασις καὶ αὔξησις, hoc eſt, generis humani per Diluium, ad paucitatem octo tantummodò perſonarũ redacti incremẽtum & auginẽtatio per familiam
Noæ: huius poſteri ſunt partim
Gentes, quomodo, à quibus quælibet oriundæ, Cap.10.
Credentes: Diſperſioni gentium opponitur collectio atque propagatio Eccleſiæ à Semo, Noæ filio, vſque ad Abrahamum, Cap.11.
Abrahami. Loci perſonam eius demonſtrantes ſunt potiſſimùm quatuor:
Natales, parentes & maiores, Cap.11.
Res geſtæ: Fœdus Abrahami
Ιερατικὸν: Religioſa peregrinatio ex patria. Idololatrica in terram Cananæam, Cap.12.
Πολιτικὸν: Manſuetudo Abrahami, de iure ſuo cedentis, φιλοψυχίας ἕνεκα, Cap.13.
Πολεμικὸν: Res bello geſtæ in liberando Lotho, Cap.14.
Fortuna τῆς
Εὐτυχίας, eſt κτῆσις, acquiſitio, & poſſeſſio
Perſonarum in
Rerum: Diuitiæ tantæ, vt vna regio, vtriuſque (Abrahami & Lothi) facultates ſimul capere non potuerint. De his ſuprà cap.13.
Specie
Genere: Poſteritas numeroſa, cui tandem, poſt longi temporis exilium, promittitur poſſeſſio terræ Canaan, Cap.15.
Coniugum:
Γάμος, ſeu Coniugiũ cum Sara, Cap.11.
Διγαμία, ancillâ Agar ſuperinductâ, Cap.16.
Δευτερογαμία, cum Cethura poſt obitum primæ coniugis, Cap.25.
Filiorũ ſuſceptoriũ ex
Agar: Iſmael, de quo Capite 16.
Sara: Iſaac, Cap.21.
Cethura: Huius liberi recenſentur, Cap.25.
Amicorum: Amicitia, vel potiùs Fœdus cum Deo initum ſub ſacramento Circumciſionis, Cap.17.
Hoſpitium: Hoſpitalitas, qua excepit Angelos, Cap.18.
Δυσυχίας eſt partim
Aliena, participata tamen ex incendio Sodomæ, & incæſtu Lothi, Cap.19.
Propria:
Exilium in Gerara, Cap.20.
Tentatio de immolãdo filio, Cap.22.
Viduitas, amiſſa coniuge Sara, Capite 23.
Mors, mortisque antecedentia & conſequentia, Cap.25.
Iſaaci. Commemorantur autem Iſaaci
Γενέθλια, Cap.21.
Nuptiæ cum Rebecca, Cap.24.
Soboles gemina: Iacobus & Eſau, Cap.25.
Peregrinationes aliquot cum ſuis euentibus, Cap.26.
Teſtamentaria filiorum benedictio, Cap.27.
Mors & ſepultura, Cap.35. deſcribitur.
Iacobi. Vide literam B.

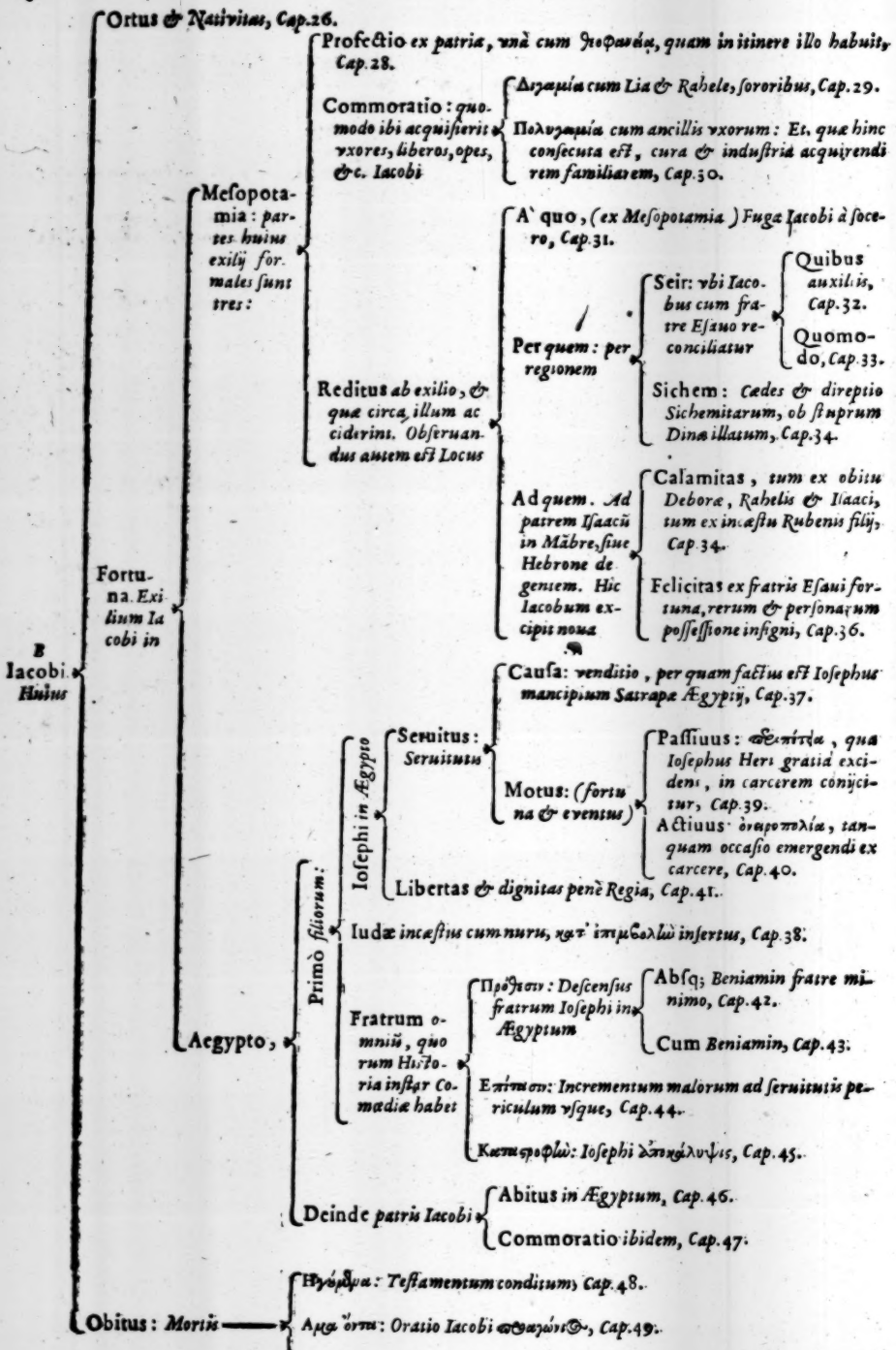
B Iacobi Huius
Ortus & Nativitas, Cap. 26.
Fortuna. Exilium Iacobi in
Mesopotamia: partes huius exilij formales sunt tres:
Profectio ex patria, una cum προφανδία, quam in itinere illo habuit, Cap. 28.
Commoratio: quomodo ibi acquisierit uxores, liberos, opes, &c. Iacobi
Διγαμία cum Lia & Rahele, sororibus, Cap. 29.
Πολυγαμία cum ancillis uxorum: Et, quæ hinc consecuta est, cura & industria acquirendi rem familiarem, Cap. 30.
Reditus ab exilio, & quæ circa illum acciderint. Observandus autem est Locus
A quo, (ex Mesopotamia) Fuga Iacobi à socero, Cap. 31.
Per quem: per regionem
Seir: ubi Iacobus cum fratre Esauo reconciliatur
Quibus auxiliis, Cap. 32.
Quomodo, Cap. 33.
Sichem: Cædes & direptio Sichemitarum, ob stuprum Dinæ illatum, Cap. 34.
Ad quem. Ad patrem Isaacũ in Mãbre, siue Hebrone degentem. Hic Iacobum excipit nouæ
Calamitas, tum ex obitu Deboræ, Rahelis & Isaaci, tum ex incæstu Rubenis filij, Cap. 34.
Felicitas ex fratris Esaui fortuna, rerum & personarum possessione insigni, Cap. 36.
Aegypto,
Primò filiorum:
Iosephi in Ægypto
Seruitus: Seruitutis
Causa: venditio, per quam factus est Iosephus mancipium Satrapæ Ægyptij, Cap. 37.
Motus: (fortuna & eventus)
Passiuus: θλῖψις, qua Iosephus Heri gratiâ excidens, in carcerem conijcitur, Cap. 39.
Actiuus: ἀναπολία, tanquam occasio emergendi ex carcere, Cap. 40.
Libertas & dignitas penè Regia, Cap. 41.
Iudæ incæstus cum nuru, κατ' ἐπιβολὴν insertus, Cap. 38.
Fratrum omnium, quorum Historia instar Comœdiæ habet
Πρόβασιν: Descensus fratrum Iosephi in Ægyptum
Absq; Beniamin fratre minimo, Cap. 42.
Cum Beniamin, Cap. 43.
Ἐπίτασιν: Incrementum malorum ad seruitutis periculum usque, Cap. 44.
Καταφορὰν: Iosephi ἀποκάλυψις, Cap. 45.
Deinde patris Iacobi
Abitus in Ægyptum, Cap. 46.
Commoratio ibidem, Cap. 47.
Obitus: Mortis
Ἠγώνυμα: Testamentum conditum, Cap. 48.
Ἀμφ' ὄντα: Oratio Iacobi προφητικὴ, Cap. 49.
Ἐπίθημα, ἢ τὰ μετὰ τὸν θάνατον: Luctus & sepultura, Cap. 50.

CAPVT

CAPVT I.

Mundi principia.

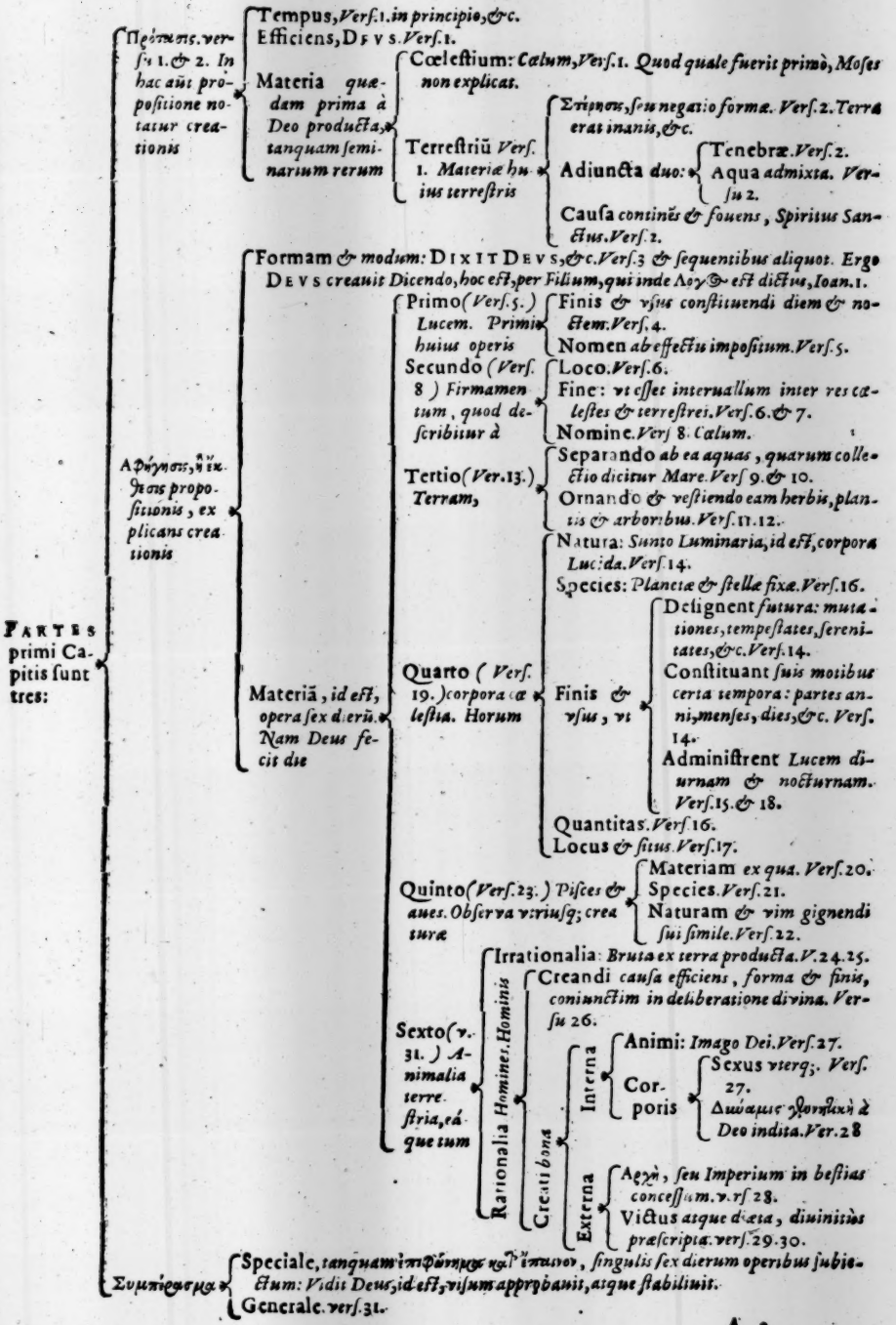

CAPVT II.

Mundi recèns conditi, & adhuc in primo flore constituti σχήματα.

- **ADIVNCTA, siue adiacentia Mundi**
  - Vniuersi: *Ornamentum*
    - Internum, *seu essentiale: Exercitus cœli & terræ. Sicut enim Imperator cohonestatur exercitu: Ita Mundus ornatur ijs omnibus, quæ in cœlo, & terræ centro ad conuexum cœli vsque ordinata extant. Vers.1.*
    - Externum *& aduentitium: Dies festus in honorem & memoriam creati Mundi institutus*
      - Qui *dies: Septimus, &c. vers.2.*
      - A' quo, *quomodo, & cur. vers.3.*
  - Partium, *hoc est, Rerum & Substantiarum*
    - Simplicium: *Cœli & terræ συζυγία, quam ostendit terræ fœcunditas, absque pluuiarum irrigatione, hominúmve cultura, sola vaporum humectatione tum prouenientis. vers.4.5.6.*
    - Mixtarum,
      - Imperfectè: *Vaporum terram fœcundantium efficacia. vers.6.*
      - Perfectè, *tum*
        - Inanimatarũ, *vt sunt*
          - Metallorum *& gemmarum præstantia. vers.11.*
          - Arborum *amœnitas & vtilitas. vers.9.*
        - Animatarum,
          - Ἀλόγων: *Brutorum nomina naturis consentanea. vers 19.*
          - Λογικῶν: Hominis
            - Natales *admirandi: Deus enim ipse δημιουργὸς corpori, de limo terræ iam creato, infundit animam. vers.7.*
            - Cõditio *& vitæ genus honestum atq; iucundum: videlicet cultura & custodia Paradisi. vers.15. Horti huius*
              - Autor *& plantator. vers.8.*
              - Situs. *vers.8.*
              - Qualitas, *siue amœnitas propter*
                - Arbores *quasuis, potissimùm autem arborem tum vitæ, tum Scientiæ boni & mali, ab eventu, κ) σοφλη-ψιν, sic dictam. vers.9.*
                - Fontem, *Paradisum irrigantem. vers.10.*
                - Flumina, *ex fonte illo orta:*
                  - Ganges *vers.11.*
                  - Nilus. *vers.13.*
                  - Tigris *vers.14.*
                  - Euphrates. *vers.14.*
            - Religio *& cultus Dei*
              - Internus *(agnoscendi, amandi, timendi, &c.) non exprimitur.*
              - Externus *(συμβολικὴ γυμνασία,) definitur*
                - Fruitione *rerũ, vsibus hominum destinatarum. vers.16.*
                - Abstinẽtiâ *ab ijs, quorũ vsus homini prohibitus erat. vers.17.*
            - Sapientia *in cognoscendis animalium naturis exactissima. vers.19.20.*
            - Coniugiũ *diuinitùs conciliatũ. Eius*
              - Finis. *vers.18.20. Adiutorium, &c.*
              - Materia: *Vxor ex costa Adami dormientis creata. vers 21.22.*
              - Efficiens *& autor:* IEHOVA *ipse, iungens vxorem marito. vers.22.*
              - Forma: *Coniunctio maris & fœminæ intima, atque arctissima. vers.23.24.*
            - Innocentia *vitæ: cuius symbolum erat Nuditas. vers.25.*

CAPVT

CAPVT III.

Lapsus Protoplastorum, per quem creatura vanitati subiecta est.

- **Divisio** huius capitis exurgit ex circumstãtia τῆς παραβάσεως. Tria enim præcipua facta in describẽdo lapsu hominis cõsideranda sunt:
  - **Παράβασις: Huius**
    - **Ἀφορμὴ πειρασμικὴ Tentatio Diabolica. Tentationis**
      - Ὄφις: *Serpens Animal astutum, ac proinde techni Diaboli accommodatum. vers.1.*
      - **Τρόπος: Suasoria oratio, constans**
        - Propositione *(comede) omissa. Moses enim ex longiori Diaboli ad mulierem sermone tantùm præcipua recenset.*
        - **Confutatione, hoc est,**
          - Ὑποφορᾷ *Satanæ, Deum in suspicionem odij & inuidiæ adducentis: Non fit verisimile, Deum tam durum mandatum promulgasse. vers.1.*
          - Ἀνθυποφορᾷ *Euæ, Dei partes tuẽtis. Negat enim durũ & molestũ esse, quod, maxima arborum copiâ concessâ, vnam duntaxat exceperit. vers 2.3.*
        - **Confirmatione à**
          - Tuto, *metu mortis adempto. vers.4.*
          - Vtili, *facta spe summi boni, quod est cognitio boni & mali. Hâc enim quàm proximè ad Deum accedimus. vers.5.*
    - Πτῶσις: *Ipsum Transgressionis opus. vers.6.*
    - Ἔκβασις: *Confusio ex nuditate animi & corporis orta vers.7.*
  - **Δικαιοκρισία, quæ constat**
    - **Citatione rei**
      - Quando *facta. vers.8.*
      - A quo: *Vocauit Dominus Deus Adam. vers.9.*
      - Quomodo *excepta: Metu & terrore, cuius signum est fuga. vers.8.*
    - **Accusatione**
      - Viri, *cuius conscientiam Dominus appellat. vers.11.*
      - Mulieris. *vers.13.*
    - **Defensione**
      - Adami *assumptiuâ per translationem*
        - Fugæ *in timorem & nuditatem. versus 10.*
        - Culpæ *in mulierem. vers.12.*
      - Euæ, *quæ similiter remouet culpam à se in Serpentem. vers.13.*
    - **Condemnatione, hoc est, maledictione**
      - Serpentis. *Sententia in Serpentem prolata habet tria genera malorum:*
        - Incessus *mutationem: Super terram grædieris, &c. vers.14.*
        - Victus *austeritatem. vers 14.*
        - Inimicitiam *& bellum ἀκατοῦδον Serpentis, imò Diaboli cum Muliere, eiusq; progenie. vers.15.*
      - Mulieris: *Mulcta Euæ inflicta est gemina:*
        - Dolor *concipiendi, pariendi, gestandi, & educandi liberos. vers.16.*
        - Priuatio *libertatis: Sub Viri potestate eris. Ipse dominabitur tibi. (Antea enim non subiecta erat, sed socia.) vers.16.*
      - Viri: *Pœna Adami habet tria incommoda:*
        - Sterilitatem *terræ. vers.17.18.*
        - Molestiam *& difficultatem operandi: In sudore vultus tui, &c. quasi dicat: Quodcunque vitæ genus sequeris, laboriosa & ærumnosa esto vitæ tua. vers.19.*
        - Mortem, *hoc est, ἀναλυσιν animæ à corpore, corporisq; in sua elementa vers.19.*
  - **Ἀπρχασία, seu πτῶσις, Executio sententiæ in Protoplastos latæ per eiectionem ex Paradiso. Exilij huius**
    - **Causa**
      - Adiuuans *& socia: Eua, quâ cum amanter vixit in exilio Adamus. Amoris signum est, nomen lætum atque honorificum Euæ ab Adamo impositum. vers.20.*
      - Instrumentalis, *contra iniurias cœli: Vestes pelliceæ. vers.21.*
      - Finalis: *Vt decretas mortis & calamitatum pœnas subiret. vers.22. Vbi obseruanda est oratio Dei ironica, comparanda cum suasione Serpentis. Suprà vers.5.*
      - Efficiens *& Materia: Quis, Quẽ eiecerit, Vnde, Quò, &c. v.23.*
    - Accidens *temporis: Perpetuitas exilij, sine omni spe reditus in Paradisum, propter custodiam Angelorum adhibitam vsque ad tempus Diluuij. vers.24.*

CAPVT IIII.

Est ἐπιδιαλλαγὴ generis Demonstratiui.

Demonstratio nim personam

- **Caini à**
  - Parentibus: *Adam cognouit vxorem suam Euam, quæ concepit, & peperit Vers. 1.*
  - Nomine, *quod habet à possidendo: Acquisiui Virum,* IEHOVAM. *Vbi notatur Euæ error. Vers 1.*
  - Fortunâ
    - Studiis & actionibus
      - Hypocriticis & impijs: *Factum est, vt offerret. (sine fide) Vers. 3.*
      - Iracundis. *Vers. 5.*
      - Stultis: *Non enim obtemperat diuinæ admonitioni. Vers. 6. & 7.*
      - Mendacibus: *Simulat erga fratrem humanitatem. Vers. 8.*
      - Iniustis: *Fratricidium committit. Vers. 8.*
      - Superbis; *Nunquid ego sum custos fratris mei? Vers. 9.*
      - Ignauis & desperatis: *Desperat autem propter*
        - Delicti sui magnitudinem. *Vers. 13.*
        - Pœnæ inflictæ grauitatem. *Vers. 14.*
      - Ambitiosis: *Aedificat vrbem, &c. Vers. 17.*
    - Aduersâ: *vt erat*
      - Ira & odium Dei erga Cainũ infidelem. *Vers. 5. Non respexit, id est, non approbauit, & acceptum habuit: Ἀπροσωπόληπτος dictum à Principum consuetudine.*
      - Ius primogenituræ ademptum Caino: *Maledictus esto super terram, quæ os suum, &c.* Exaggeratur crudelitas Caini, per comparationem terræ.
      - Sterilitas agrorum maior, quàm ante admissum homicidium. *Vers. 12.*
      - Exilium, *idque tale, vt semper incerta sede futurus sit. Vers. 12.*
    - Secundâ
      - Ἀσφάλεια, *securitas, qua Deus Caino, notâ vel stigmate aliquo impresso, cauet, ne quis facilè in cædem eius prorumpat. Vers. 15.*
      - Habitandi, *vel potiùs commorandi, atque subsistendi aliquandiu ab exilij erroribus locus in regione Orientali concessus. Vers. 16.*
      - Coniunx, *fuit soror, propter necessitatem illius temporis. Vers. 17.*
      - Progenies
        - Henoch. *Vers. 17.*
        - Irad, Mahuiael. *Vers 18.*
        - Mathusael. *Vers. 18.*
        - Lamech: *Huius*
          - Πολυγαμία *Vers. 19.*
          - Liberi,
            - Mares,
              - Iabal: *Author rei pecuariæ. Vers. 20.*
              - Iubal: *Inuentor Musices & musicorum instrumentorum. Vers. 21.*
              - Tubalcain: *primus fabrorum ferrariorum. Vers. 22.*
            - Fœminæ. *Noëma Vers. 22.*
          - Homicidium: *Homicidij*
            - Obiectum: *Quot & quos occiderit Vers. 23.*
            - Modus: *quo animo commiserit, spe nimirum impunitatis. Vers. 24.*
  - Mortis *genere, quod à Spiritu Sancto non exprimitur.*
  - Opinione *post mortem: Cain malè audit ob fratricidium & desperationem. Vers 10. 14.*
- **Abelis, qui commendatur à**
  - Parentibus & nomine: *Rursus peperit fratrem eius Abel. Vers. 2.*
  - Conditione: *Fuit Abel Pastor ouium. Vers. 2.*
  - Studio pietatis: *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. Vers. 4.*
  - Præmio rerum gestarum: *Respexit Dominus ad Abel, &c. Vers. 4.*
  - Vitæ exitu: *Cain interfecit eum Vers. 8.*
  - Opinione *post mortem: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Vers. 10.*
- **Sethi, cuius notatur**
  - Natiuitas: *Cognouit Adam vxorem, & peperit, &c Vers 25.*
  - Nomen, *eiusque ἔτυμον. Vers. 25. 26.*
  - Soboles: *Filius Enos, qui laudatur à studio pietatis: iste cœpit inuocare nomen Domini, &c. Vers 26.*

CAPVT

CAPVT V.

Genealogia Adami, per Filium Seth, vsque ad Noam.

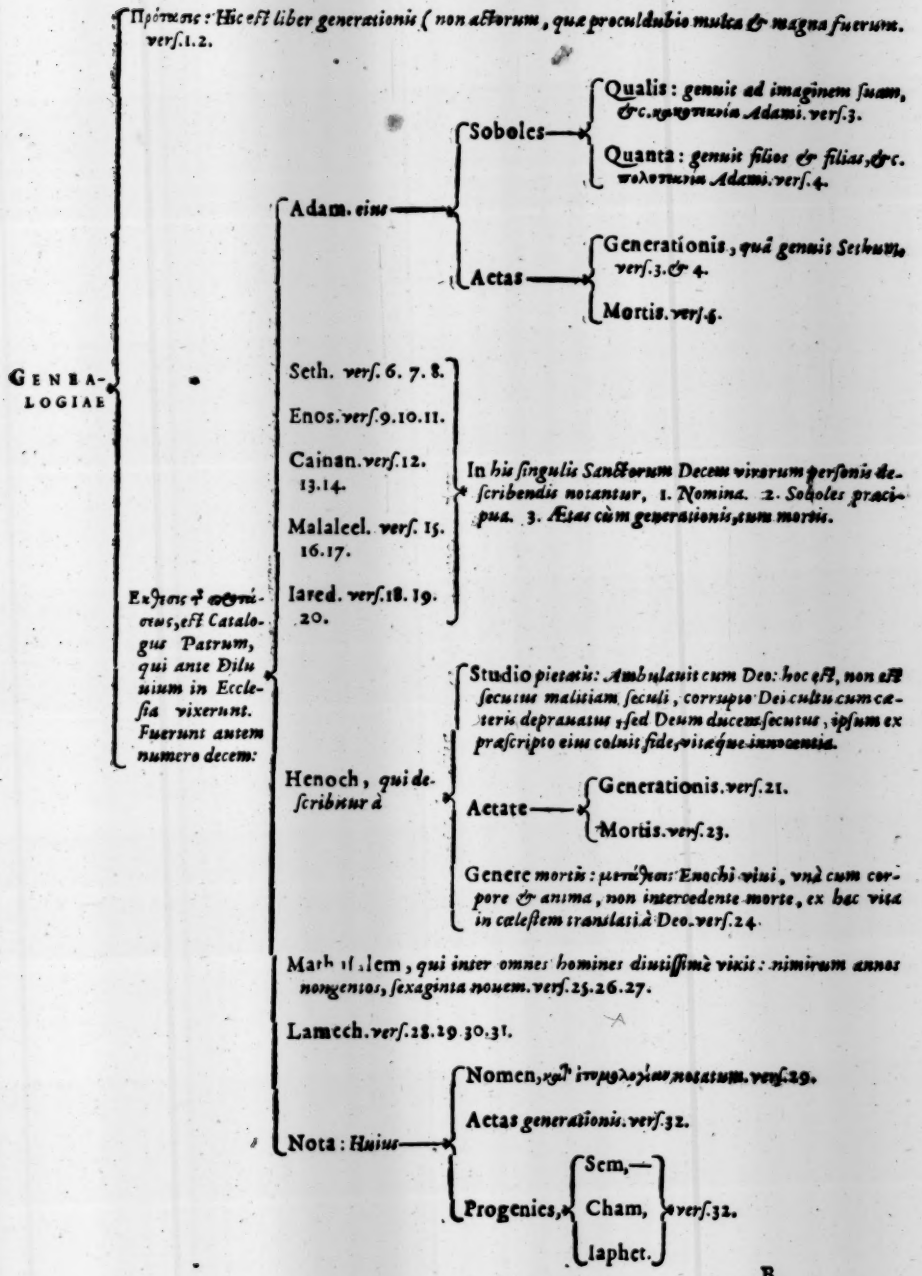

CAPVT VI.

Diluuij causa πρόκαταρκτική.

- **Est peccatū, quod hoc capite exaggeratur à**
  - **Personis eorū, qui peccârunt. Consideratur autem tum ratione**
    - Qualitatis: *Qui & quales peccarint, Filij Dei, id est, ij, qui puræ religionis & pietatis sectatores esse volebant, eamque profitebantur. vers.2.4. Hinc καθ' ἀντίθεσιν colligitur, Filias hominum vocari, quibus nulla erat pietas: quales fuerunt filiæ Caini, eiusque posterorum.*
    - Quantitatis: *Quot, Non pauci, Noiæ multitudinis sunt quatuor:*
      1. Cumque *homines cœpissent multiplicari. vers.1.*
      2. Videns *Deus quàm multa malitia. vers.5.*
      3. Omnis *caro corruperat viam. vers.12.*
      4. Repleta *est terra iniquitate. vers.13.*
  - **Re ipsa, καθ' ὑπεξαίρεσιν per distributionem peccati**
    - Interni *atque Originalis: Quod variè notatur. Vt cùm dicit: Quia homo caro est. vers.3. Item: Videns Deus, quòd omne Figmentum cordis humani tantummodò malum esset, omnibus diebus, &c. vers.5.*
    - Externi, *in*
      - Genere: *Repleta est terra iniquitate. vers.13. Item Omnis caro corruperat viam suam. vers.12.*
      - Specie, *tria recensentur peccata,*
        - Libido *in contrahendis matrimonijs, nulla fidei aut pietatis habita ratione. vers.2.*
        - Contemptus *verbi diuini. vers.3.*
        - Tyrannis. *vers.4.*
  - **Modo peccandi, idq; per ratiocinationem ex duobus signis:**
    - Temporis *spatio, ad pœnitentiam dato: Eruntque dies illius 120. anni. Ergo obstinatè peccârunt. vers.3.*
    - Pœnitentia *Dei: Pœnituit enim Deum, quòd fecisset hominem: hoc est, delere statuit, quem priùs formârat, (quod veluti pœnitere est, κατ' ἀνθρωπόπαθειαν) vnde tandem efficitur, deploratam omninò fuisse istorum hominum malitiam: quippe propter quam Deus etiam opus suum destruere cogitârit. vers.6.7.*
  - **Antitheto, hoc est contrario exemplo Noæ:**
    - Cur *sit is à Diluuio exceptus, quæ causa vt ostendatur, describitur Noa à Iustitia*
      - Passiua, *seu imperatiua: Noa inuenit gratiam: hoc est, sola Dei misericordia seruatus est. vers.8.*
      - Actiua: *Noa fuit vir iustus, atque perfectus (non effectu, sed affectu: vipote qui ex fide, sine hypocrisi, seriò studuit honestæ atque inculpatæ vitæ.) versu 9.*
    - Quomodo: *nimirum decreto Dei, de immittendo Diluuio, Noæ diuinitùs patefacto. vers.12.13.17.*
    - Quibus *auxilijs: Videl. Arca, id est, tecto nauigio, instar Arcæ fabrefacto. Nauigij huius extruendi*
      - Efficiens
        - Princeps & præcipiens IEHOVA: *Quæ causa in hoc capite πανταχοῦ notatur.*
        - Famulans: *Noa. Vers.14.22.*
      - Materia, *ex qua. vers.14.*
      - Forma
        - Totius, *secundùm tres dimensiones, longitudinis, latitudinis, & altitudinis. vers.14.*
        - Partium: *Tecti, ostij, conclauium, &c. vers.16.*
      - Finis geminus:
        - Vnus *defensionis contra vim aquarum. vers.17.*
        - Alterius relationis rerum
          - Animatarū
            - Hominum: *Noæ, eiúsque familiæ. vers.18.*
            - Brutorum *tam volatilium, quàm terrestrium. vers.19.20.*
          - Inanimatarum: *Commeatus pro hominibus atq; animalibus. vers.21.*

CAPVT

CAPVT VII.

Τὰ τῦ καθακλυσμῦ μέσα, καὶ ἄμα ὄντα sunt.

- Res
  - Seruatæ: *Reliquiæ ex*
    - Hominibus: *Noa, eiusque familia. Vers. 1.7.13.23.*
    - Animalibus *bruti,*
      - Quot: ex
        - Mundis, *septem individua. Vers. 2.3. Quòd autem ad terna mundorum paria septimum adjicit, pertinet ad subministrationem sacrificij mox à Diluuio futuri, infrà cap. 8.*
        - Immundis, *duo individua. Vers. 2.9.15.*
      - Qualibus: *ratione*
        - Speciei: *Omne animal secundùm genus suum. Ver. 14.16.*
        - Sexus: *Mas & fœmina, vt essent σύζυγα, seu coniuga ad conseruandas species. Vers. 2.3.16.*
  - Perditæ: *earúmque tum*
    - Inanimatæ: *Deleuit Deus omnem substantiam, quæ erat super terram. Vnà enim cum hominibus, ipsorum etiam possessiones funditùs perdidit. Vers. 23.*
    - Animatæ: *Omnis caro expirauit. Exaggeratur autem ista πανοπλία per distributionem atque orationem singularum specierum. Vers. 12.22.23.*
- Persona, *Omnia ista delens. Vers. 4.23.*
- Organa, & *media*
  - Conseruationis:
    - Fides *Noæ: Te vidi institum coram me, &c. Vers. 1.*
    - Prouidentia *Dei, Arcam obseruantis, atque obliuientis, ingressis cùm hominibus, tum animalibus. Vers. 16.*
  - Perditionis *atque abolitionis: Aquarum inundatio. Vers. 4.6.*
- Ai περιστάσεις
  - Tempus
    - Inchoationis. *Anno ætatis Noæ 600. mense 2. die 17. Vers. 6.11.*
    - Durationis, *tum*
      - Pluendo: *Quadraginta diebus. Vers. 12.17.*
      - Obtegendo *terram: Centum quinquaginta diebus. Vers. 24.*
  - Modus: *Aquæ inundárunt terram*
    - Κάτωθεν *infernè: Rupti sunt omnes Abyssi fontes. Certum enim est, terram aquis innatare, ac nisi vis aquarum diuinâ potentiâ contineretur intra suos limites, Mundus singulis momentis obrueretur aquis. Tunc autem Deus aquarum claustra quasi rupit, ac permisit, vt pro sua natura, terram obruere inciperent. Vers. 11.*
    - Ανωθεν *supernè: Cataractæ cœli apertæ sunt: hoc est, Non iam aquæ guttatim, vt aliàs in imbribus fieri solet, destillabant, sed tantâ copiâ de cœlo mittebantur, sicut cùm vas plenum aquæ, vno impetu, per fenestram domus effunditur. V. 11.*
- Quantitas: *quousque excreuerint aquæ Diluuij. Vers. 18.19.20.*
- Locus: *In superficie terræ, quod sæpius in hoc capite repetitur.*
- Causa *Diluuij* τελικὴ: *Vt esset luculentissimum iustitiæ, misericordiæ, atque prouidentiæ diuinæ testimonium.*

CAPVT VIII.

Restauratio rerum naturæ, Diluuio corruptæ.

- NATVRA rerum restaurata est per
  - Aquarum decrementũ: demonstratio facti et circumstantiæ.
    - Quis: *Recordatus autem Deus Noæ, &c. hoc est, præsenti ope effecit, vt Noa & reliqui intelligerent, ipsum suorum non oblitisci. vers. 1.*
    - Quid: *Reuersæ sunt aquæ, de terrâ euntes & redeuntes. vers. 3.*
    - Quibus auxilijs: *Adduxit ventum (venti enim, præsertim Orientales, exiccant.) vers. 1.*
    - Quomodo. *vers. 2. Modus decrementi contrarius est modo incrementi, de quo supra, capite præcedente.*
    - Quando *cœperint imminui aquæ. vers. 3. 5.*
    - Quod *signum decrementi fuerit: Arca in montibus Armeniæ maioris consistens. vers. 4. 5.*
  - Terrarum
    - Habitationem: *seu nouæ coloniæ in terras deductionem. Coloniæ huius*
      - Efficiens: *Autor atque deductor ipse* IEHOVA, *iubens Noam ex arca migrare in terram exsiccatam. vers. 15. 16.*
      - Finis: *Crescite & multiplicamini (vt terra habitatoribus repleatur.) vers. 17.*
      - Materia: *Coloni, seu Incolæ qui fuerint:*
        - Homines. *vers. 18.*
        - Bruta. *vers. 19.*
      - Forma. *Huc pertinet Colonorũ, seu Incolarum*
        - Ius *possidendi terram. vers. 17.*
        - Religio, *quomodo Deum coluerint: videlicet oblato sacrificio, cuius materia, locus & effectus notatur. vers. 20.*
        - Securitas *à Diluuio aquarum promissa per decretum Dei, de terra diluuio in posterum non vastanda. vers. 21. Cæterùm reliquæ terræ maledictiones, de quibus supra capite 3. & 4. nec tunc abstulit, nec adhuc ablatæ sunt, vt experientia docet. Quin etiam specialia supplicia certis regionibus immissa, (vt deletio Sodomitarum, &c.) hic excipiuntur.*
        - Commoditas *ex perpetua temporum tempestatumque vicissitudine, vsque ad nouissimum diem. vers. 22.*
    - Exsiccatio nẽ. *Terræ exsiccatæ*
      - Indicium *à Noa*
        - Quæsitum *per emissionem*
          - Corui. *vers. 6. 7.*
          - Columbæ. *vers. 8. 9.*
        - Inuentum *atque deprehensum per columbam*
          - Reuertentem *cum folio oliuæ. vers. 10. 11.*
          - Non *reuertentem: vtpote, quæ iam in terra inuenerat, non iã tùm pascendi (vt ante septem dies) sed etiam quiescendi & nidificandi locum. vers. 12.*
      - Tempus *& modus. Non enim primo statim die terræ exsiccata est, sed aliquot mensibus. vers. 12. 13. 14.*

CAPVT

CAPVT IX.

Hominum post Diluuium restitutio in integrum.

PARTES huius capitis sunt duæ:

- Ἀποκατάστασις ordinis
  - Oeconomici: *Videbatur enim tanto diluuij supplicio generationis donum quodammodo subtractum esse. Quamobrem repetit Dominus promissionem de benedictione & multiplicatione. Vers. 1. & 7. Quanquam hæc repetitio multiplicationis, non tam promissio est, quàm ἐπανάληψις primæ illius Legis suprà cap. 1. & 2. positæ.*
  - Politici. *Renouat enim Leges de*
    - Imperio *hominis in bruta Vers. 2.*
    - Esu *carnis*
      - Mactatæ, *& à sanguine bene purgatæ concessa. Vers. 3.*
      - Non *mactatæ legitimè, sed suffocatæ, & adhuc cum sanguine (animæ vehiculo) concretæ, prohibito. Vers. 4. Noluit enim Deus populum suum, bestiarum sanguinem, aut membra à sanguine nondum repurgata comedendo, crudelitati assuefieri, ac tandem in homines sæuire: quem finem sequens etiam Lex de Homicidio lata satis luculenter ostendit.*
    - Homicidio *seuerissimè puniendo per hominem, Dei autoritate instructum. Vers. 5. 6.*
  - Ecclesiastici, *cui tradit Deus*
    - Verbum, *quo terrorem à diluuio adimit, fœdere pacis sempiterno. Vers. 8. Fœderis*
      - Essentia, *nimirum, tum*
        - Materia:
          - Homines. *Vers. 9.*
          - Bruta: *Nam & hæc fœderis cum hominibus initi commodum percipiunt. Vers. 10.*
        - Forma *expressa. Vers. 11. de terra vniuersali aquarum diluuio in posterum non vastanda.*
      - Accidens *temporis: Perpetuitas. Vers. 12.*
    - Signum, *siue Sacramentum Iridis. Vers. hb. 12. 17. Signi huius*
      - Locus *& situs in nubibus. Vers. 13. 14.*
      - Causa *finalis notatur vers. 13. Erit in signum fœderis inter me, & inter terram: quasi dicat, Hoc signum vobis testimonium erit, quòd fœderis mei non sim oblitus: quippe quod firmiter seruabo. Additur ἐπεξήγησις. Vers. 14. 15. 16.*
- Ἐπάνοδος *ad historiam Noæ, narratione diluuij interruptam. Loci de persona huius Patriarchæ demonstrandi, qui restabant, hi sunt:*
  - Progenies. *Vers. 18. 19. de quæ etiam plura cap. seq.*
  - Vitæ *genus post diluuium. Vers. 20.*
  - Παροινία *ebrietatis. Vers. 21.*
  - Fortuna *& calamitas domestica, nimirum ignominia*
    - Illata *à Chamo, parentem per ebrietatem denudatum irridente. Vers. 22.*
    - Depulsa *à Sem & Iapheto. Obseruetur autem circumstantia modi, quantâ reuerentiâ, patris nuditatem tegant. Vers. 23.*
  - Mors: *mortis*
    - Ἡγέμονες: *Testamenti dispositio de fortuna filiorum:*
      - Chami. *Vers. 24. 25.*
      - Semi. *Vers. 26.*
      - Iapheti. *Vers. 27.*
    - Συνετελεσμένον: *Ætas, quod annos vixerit. Vers. 28. 29.*

CAPVT X.

Origo Gentium.

FAMILIAE & Gentes propagatae à

- Iapheto, recenſentur à verſu 1. vſque ad 6.
  - Gomer: *Huius poſteritas obtinuit ſuperiorem Aſiæ minoris partem, vt ex Ezechiele (cap. 38.) & poſterorum ſedibus colligitur.*
  - Magog: *Scythæ.*
  - Madai: *Medi.*
  - Iuan: *Iones Græci.*
  - Tubal: *Hinc Hiſpani & Itali.*
  - Meſech: *Cuius poſteritas in Armenia fuiſſe dicitur: vt ſunt Albani, Iberi, Cappadoces.*
  - Thyras: *Thraces, accolentes Pontum Euxinum atque Propontidem.*
  - Aſcenes: *Germani, vel vt alij exiſtimant, incolæ Ponti & Bithyniæ, vbi locus & ſtruuius eſt Aſcanius, ab hoc denominatus.*
  - Riphat: *Riphæi: olim Paphlagones dicebantur.*
  - Thogorma: *Populi Armeniæ minoris, quorum Reges Tygranes, & oppida multa Tygranocerta dicta ſunt.*
  - Eliſa: *Æoles.*
  - Tharſis: *Cilices, quà Syris coniunguntur, vbi ſita eſt Tharſus.*
  - Cethim: *Macedones.*
  - Dodanim: *Dodonæi: Alij intelligunt Rhodios & Dores.*
- Chamo, enumerantur à verſ. 6. ad 12. vſque
  - Chus (*qui Arabibus, Æthiopibuſq; originem & nomen dedit*)
    - Saba: *Arabia deſerta.*
    - Hæuila: *Indi.*
    - Sabbatha, Regma: *Arabia felix.*
    - Sabathma: *Auſtralis regio in Æthiopia, vbi Reginæ dicebantur Candaces.*
    - Nimrod deſcribitur à
      - Potentiâ: *Erat potens in terra: hoc eſt, Conditor Monarchiæ Chaldaicæ & Aſſyriacæ.*
      - Tyrannide *inſigni, vt etiam in prouerbium abieris.*
      - Regni *ſede in Meſopotamia & Chaldæa.*
  - Miſraim, (*Ægyptij.*) Hinc
    - Ludim: *Lydi Aſiæ populi.*
    - Anamim.
    - Lahabim: *Lybia in Africa.*
    - Nephtuhim: *Æthiopes Ægyptijs contermini.*
    - Petruſim: *Numidæ, Mauritani.*
    - Chasluhim: *Philiſtijm, Palæſtini.*
  - Phut: *Afri.*
  - Canaan, q̃ genuit
    - Sidonem: *à quo vrbs Sidon condita creditur.*
    - Hethæum: *Incolæ Hebron vrbis.*
    - Iebuſæum: *Cuius poſteritas aliquandiu habitauit Hieroſolymis.*
    - Amorrhæum, Gergeſæum, Heuæum, Aracæum, Sinęum, Aradium, Samaræum, Hamathæum, &c.
- Semo, continentur reliquis huius cap. verſibus:
  - Aelam: *Ælamitæ in ſuperiore Perſidis parte.*
  - Aſſur: (*Aſſyrij*) deſcribitur à rebus geſtis: Ædificauit
    - Niniuen,
    - Reheboth,
    - Reſen,
    - Chalach.
  - Lud.
  - Arphaxad (*à quo Chaldæi*) huius filius Sale: nepos Heber (*Hebræi*) pronepotes ex Heber ſunt
    - Phaleg.
    - Iectan (*à quo multi Iudæi populi orti.*)
      - Elmodad,
      - Saleph,
      - Aſarmoth,
      - Iare, Adoram,
      - Vzal,
      - Decla,
      - Hebal,
      - Ophir,
      - Hæuila.
  - Aram (*Syri*) huius filij
    - Hus, *inde* Iob,
    - Hul,
    - Gether, Mes.

CAPVT

CAPVT XI.

Credentium propagatio oppoſita diſperſioni Gentium.

- Diſperſio Gentium, ἀποσπασθῆναι in orbe terrarum habitantium. Diſperſionis cauſa
  - Προκαταρκτικὴ: Verbis & turris Babylonicæ extructio. Ædificationis
    - Ἀφορμὴ: Vnius, eiuſdemq; cùm habitationis, tùm ſermonis vſus. Verſ. 1.
    - Locus: *Inuenerunt campum in Senaar, id eſt, inferiore parte Meſopotamiæ, quæ ſubiacet monti Signaræ. Verſ. 2.*
    - Modus: *Communi conſilio & auxilio: Dixit alter ad alterum, &c.* μίμησις ſe inuicem cohortantium: *Venite, faciamus, &c. Verſ. 3.*
    - Materia *ex qua Verſ. 3.*
    - Quantitas *monſtroſa. Verſ. 4.*
    - Finis *geminus: Cupiditas gloriæ & metus ſeparationis. Verſ. 4.*
  - Πανηλικὴ. *Verſ. 5. potiſſimùm Verſ. 8. & 9. Obſeruæ ibidem* ἀνθρωποπάθειαν.
  - Ὀργανικὴ: *Confuſio & varietas linguarum. Verſ. 7.*

Initium Hiſtoriæ de Abrahamo, qui deſcribitur à maioribus, parentibus, cognatione, & coniugio.

SVNT ergo κεφάλαια huius capitis duo:

- Collectio & propagatio Eccleſiæ per
  - Sem *Verſ. 10. 11.*
  - Arphaxad. *Verſ. 12. 13.*
  - Sale. *Verſ. 14. 15.*
  - Heber. *Verſ. 16. 17.*
  - Phaleg. *Verſ. 18. 19.*
  - Reu. *Verſ. 20. 21.*
  - Sarug. *Verſ. 22. 23.*
  - Nathor. *Verſ. 24. 25.*
  - Thare. *Verſ. 26.* Loci perſonarum eius demõſtratores, ſunt tres:
    - Aran: *huius*
      - Filius: *Loth. Verſ. 27.*
      - Mors *immatura. Verſ. 28.*
    - Progenies, ſeu filij:
      - Nachor: *notatur eius coniugium, Vxoris nomen & familia. Verſ. 29.*
      - Abraham *deſcribitur à coniugio ſterili Verſ. 30.*
    - Exilium, ſeu peregrinatio. *Verſ. 31. qui verſus quædam quaſi* κεφαλαίωσις *eſt, difficilis & diuturnæ peregrinationis, Abrahamo diuinitùs imperatæ propter idololatriam patriæ ſuæ fugiendam: de qua cap. ſeq.*
    - Mors. *Verſ. 32.*

CAPVT XII.

Religiosa Abrahami peregrinatio.

PIETATIS indicium est, Religiosa peregrinatio: In qua describenda occurrunt

- **Finis:** *Fuga idololatriæ. Nam Iosua cap 24. dicitur, quod etiam sancta Noæ posteritas (inter quos fuit Thare pater Abrahami) ad idololatriam declinarit. Deus igitur consulturus saluti suæ Ecclesiæ, ne in idololatria perseueraret, atque ita periret: Abrahamum è terra Chaldæorum abire iussit, vt testatur Stephanus, Act. 7.*
- **Causa: vtpote**
  - **Efficiens**
    - **Mouens, atq; iubens: Oraculum θεοσυλλήπτον. Huius**
      - Πρόπτωσις, *Circumstantiæ (Quis, Vnde, Quò, &c.) illustrata. Vers. 1.*
      - Αἴτια κατάλυκη, *est promissio benedictionis, in amplificanda familia, nominisq; celebritate. Cæterum hanc benedictionem exaggerat*
        - Αὔξησις, *seu ἐμφασις verbi: Eris non modò benedictus in corporalibus & spiritualibus, sed ipsa etiam benedictio. Vers. 2.*
        - Causâ φυλακτικὴ: *Tanta, inquit Deus, benedictio tibi commissa est, vt propter eam communes tecum amicos & inimicos habiturus sim. Vers. 3.*
        - **Effectu:** *Tanta eris benedictio, vt per te etiam in alios redundatura sit. Nã omnes gentes (tibi per fidẽ insitæ) huius benedictionis (spiritualis potissimùm atq; æternæ) fient participes. Vers 3.*
    - **Agens, seu peregrinans. Vers. 4.**
    - **Adiuuans: instrumenta peregrinandi**
      - Animata: *Homines itineris comites, qui & quales describantur. Vers. 4. & 31. capitis præcedentis.*
      - Inanimata: κτήνη καὶ χρήματα, *quæ hoc loco, vt & alibi, in Scriptura comprehenduntur nomine substantiæ. Vers. 5.*
  - **Forma (materiæ coniuncta) est ipsa motio: cuius tres sunt species**
    - Ἀναβασία, *Exitus Abrahami ex Vr Chaldæorum, vrbe Babyloniæ. Vers. 1. & 31. capitis præcedentis.*
    - Ἐπιμονή, *Commoratio, seu statio in*
      - Haran (*vrbe Mesopotamiæ.*) *Hic enim ad tempus substitisse videtur, propter morbum patris Thare, qui ibi mortuus est. Vers. 4. 5.*
      - Sichem (*vrbe Chananæa*) *quæ describitur à situ atque possessore. Vers. 6.*
      - Bethel & Hai. *Vers. 8.*
      - Plaga *Australi Ægyptum versus: Locus huius stationis est* מִנֶּגֶב. *Vers. 9.*
      - Aegypto, *quam fame compulsus petere coactus fuit. Vers. 10.*
    - Ἐπάνοδος, *Reditus*
      - Vnde. *Vers. 1. cap. seq.*
      - Quò. *Vers. 2. & 3. cap. seq.* ἀναβάσεις *enim loca (per quæ redijt) eadem fuerunt quæ* ἀναβάσεις.
- **Accidentia:**
  - **Tempus:** *Quo ætatis anno Abrahamus peregrinationem istam obierit. Vers. 4.*
  - **Motus:** *Peregrinatio per se & suâ naturâ motus est. Huic autem peregrinationis motui accidit plerunque etiam alij motus, siue ad actiones, siue passiones referri possunt. Ergo peregrinationum motus accidentales sunt ea omnia, quæ peregrinanti præter consilium instituumque suum eueniunt, eaque cùm bona, tum mala. Cæterùm præsentis peregrinationis motus alij sunt*
    - **Actiui: Abrahami**
      - Pietas, *seu Iustitia religiosa* Ἀλεξιμάλκη, *tribuẽs Deo cultum inuocationis & gratiarũ actionis. Vers. 7. 8.*
      - Pusillanimitas: *qua nimio timore perculsus, male consuluisset Vxoris pudicitiæ, nisi dominus, infelix, ex arena captum, consilium clementer correxisset. Neq; tamen petit Abrahamus ab Vxore vt mẽtiatur, falsum aiens, aut negans verum, sed tantùm vt partem veri (esse illam sororem, propter auum, quem habebant communem) dicens, partemq; (esse vxorem) reticens, ipsum à periculo liberet. Vers. 11. 12. 13.*
    - **Passiui: quoad Fortunam: Vxoris**
      - Animum, Προφύλαξις, *in qua Deus Abrahamum de possessione terræ Canaan certiorem reddit. Vers. 7.*
      - **Raptus:**
        - **Efficiens**
          - Instrumentalis: *Aulici. Vers. 14.*
          - Princeps: *Pharao. Vers 15.*
        - **Effectus:** *Regia beneuolentia, atq; beneficentia erga Abrahamum. Vers. 16.*
      - **Restitutio. Vxoris restitutæ**
        - **Cur:** *Pharao plagis adductus restituit Saram. Vers. 17.*
        - **Quo: cum**
          - Expostulatione, *qua omnẽ culpam in Abrahamum reijciens, se à culpa alienum dicit. Vers 18. 19.*
          - Assecuratione, *seu fide publica data. Vers. 20.*

CAPVT

CAPVT XIII.

Manſuetudo Abrahami, de iure ſuo cedentis, φιλησυχίας ἕνεκα.

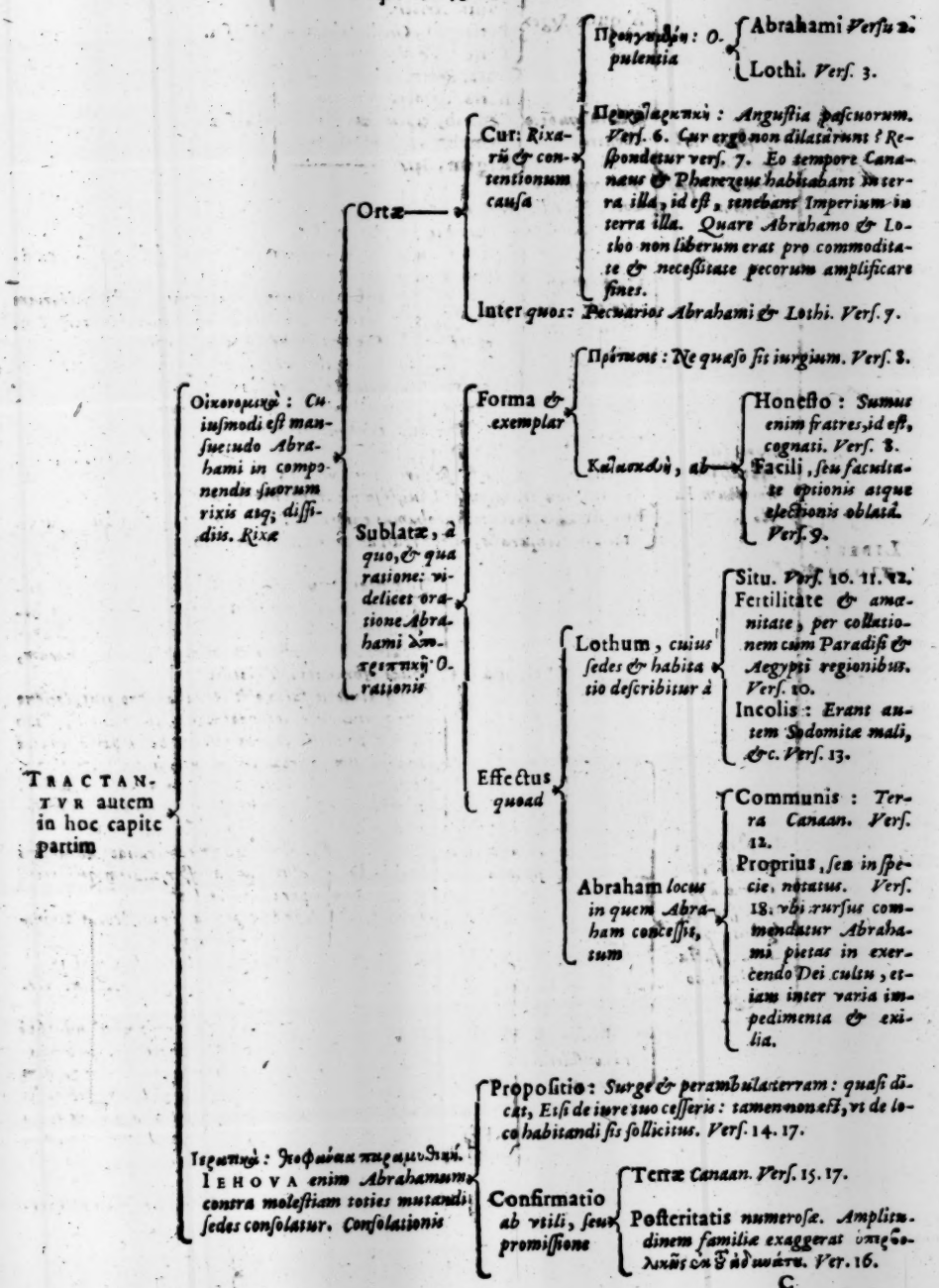

CAPVT XIII.

Res Abrahami bello gestæ in liberando Lotho.

- Hypothesis: Bellum sustentum, atque gestum
  - A quo: Reges
    - Babyloniæ, Amraphel. —
    - Ponti, Arioch.
    - Persarum, Chedorlahomer. — Vers. 1.
    - Ciliciæ Thadal. —
  - Contra: quos
    - Bara, Regem Sodomæ. —
    - Bersa, Gomorrhæ Regem.
    - Senaah, Regem Admæ. — Vers. 2.
    - Semeber, Regem Seboim.
    - Regem, Balæ. —
  - Vbi. vers. 3.
  - Cur: Rebellio. vers. 4. —
  - Quando: Anno decimo tertio, &c. vers. 5.
  - Quo eventu, hoc est, quæ mala secuta sint
    - Vicinis, qui possent rebellibus Regibus, bello petitis, auxilium ferre. vers. 5. 6. 7.
    - Rebellibus, vi est
      - Insania sumendi arma contra hostes victoriam iam de omnibus vicinis reportatæ. vers. 8. 9.
      - Cædes atque fuga. vers. 10.
      - Direptio vrbium & pagorum. vers. 11.
    - Incolis: Captiuitas Lothi. vers. 12.
- Mirum: Factum Abrahami heroicum. Facti
  - Causa mouens: Fortuna cognati in captiuitatem abducti. vers. 13. 14.
  - Organa & auxilia
    - Externa: Confœderati, expeditionis socij. vers. 13.
    - Domestica: Numerausi 300. Vernaculos. vers. 14.
  - Locus quousque hostes sit persecutus. vers. 14. 15.
  - Modus, seu stratagema: Diuisis copijs, irruit noctu. vers. 15.
  - Euentus optatus: Abrahamus enim cum Lotho liberato, omnibusq; facultatibus recuperatis, victor redit ab expeditione. vers. 16.
- Eucharistia: Gratulatio victoria à potentissimis Regibus reportata, facta Abrahamo à Rege
  - Salem:
    - Persona
      - Quæ gratulatur. vers. 18. Notatur ipsius nomen & conditio, seu vitæ genus, vt ostendatur causa cùm humanitatis & benedictionis, quã Melchisedech præstiturus est Abrahamum, tum vicissim decimarum, quas Abraham ipsi obtulit.
      - Cui gratulatio facta est: Abraham pro gratulatione ista gratus Sacerdoti gratulanti, decimas dat, nõ tantùm in præsenti, de præda in hoc bello parta, sed etiã in posterum de prouentibus suis annuatim. vers. 20.
    - Modus gratulandi eõ fistit sũ in
      - Rebus. vers. 18. Melchisedech exiens, Abrahamo obuiam adduxerat commeatum. Nusquam enim Hebræum verbum legitur pro offerendi verbo.
      - Verbis benedicendo, hoc est,
        - Laudando & celebrando Abrahami fortitudinem, tam spiritualem, quàm corporalem. vers. 19.
        - Agendo gratias pro victoria diuinitus concessa. vers. 20.
  - Sodomæ: vbi considerandæ venit
    - Regis Sodomorum gratitudo, quam declarat
      - Occursu honorifico. vers. 17.
      - Donis amplissimis oblatis. versu 21.
    - Abrahami
      - Continentia. Sola liberatione contentus, nihil sibi ex præda quærit, aut oblatum accipit: imò iuramento etiam confirmat, se non seruncium quidem accepturum. Vsitur autem formula prouerbiali de rebus vilissimis, & nullius precij, à quibus qui se abstenturum dicit, confirmat multò magis se à maioribus precioforibusque sibi temperaturum esse. vers. 22. 23.
      - Prudentia: Ne dicas, Ego ditaui Abrahamum. versu 23.
      - Iustitia: Ius suum cuique seruans, videlicet
        - Seruis. vers. 24.
        - Sociis. vers. 24.

CAPVT.

CAPVT XV.

Fortuna Abrahami, in genere.

NOMINE Fortunæ intellige bona hominis externa, aliàs dicta Fortuita, respectu nostri tantũ, nõ Dei, pro tidentiâ suâ omnia dispõntis administrantisque. Cæterùm Fortuna Abrahami in genere considerata, est partim

- Externa, Materialiter: *rerum, acquisitio & possessio*
  - Formaliter: *Securitas ab hostium impetu, odio, invidiâ & violentiâ diuinitùs promissa, per visionem. vers. 1.*
  - Rerum, *hoc est, terræ Canaan promissæ, atque confirmatæ*
    - Occasio. *Querela Abrahami* [illegible], *quòd* [illegible], *suæ hæredem naturalem & legitimum vitam transigens ad mortem properet. vers. 2. Et quia arbitratem ipsam grauiter & molestè tulit: ideò ex animi perturbatione repetit eandem querelam. vers. 3.*
    - Forma: *Oratio* IEHOVAE
      - Personarum, *hoc est, numerosæ posteritatis à Deo promissæ. Promissionis*
        - Enunciatiua. *vers. 4. Cæterùm Abrahamo non tantùm filius promittebatur, sed in hac etiam promissione includebatur Christus seruator, nasciturus ex semine Abrahæ secundùm carnem.*
        - Emphatica & ostensiua. *Pronunciat enim posteritatis Abrahamicæ.*
          - Amplitudinem, *demonstratam atque exaggeratam collatione stellarum innumerabilium. vers. 5.*
          - Sortem
            - Malam: *Exilium posteritatis Abrahamicæ. Exilij*
              - Locus: *In terra non sua, id est, Ægypto. vers. 13.*
              - Qualitas: *Exilium graue, atque molestum. vers. 13.*
              - Tempus: *Exilium* [illegible]. *vers. 13.*
            - Bonam: *Reditus ab exilio: Abrahæ posteri redituri*
              - Quomodo: [illegible] *opulenta & gloriosa. vers. 14.*
              - Quando: *Post mortem Abrahami, generatione demùm quartâ. vers. 15. 16.*
              - Cur nam serò? *Nec dum completa sunt iniquitates Amorræorum. vers. 16.*
    - Verbis. *vers. 7. 18 Promissæ terræ*
      - Termini. *vers. 18.*
      - Incolæ. *vers. 19. 20. 21.*
    - Symbolis, *id est Hostijs. quibus fœdus ictum est inter*
      - Abrahamũ. *Obseruantur autem à*
        - Ἀσχήμως: *Quomodo Abraham petierit signum. vers. 8.*
        - Ἱερουργία: *Abrahamus hostias*
          - Comparat *ex Dei iussu. vers. 9.*
          - Mactatas, *diuisit. versus 10.*
          - Custodit, *atque defendit ab auibus. vers. 11.*
        - Ἔκβασις: *Abrahamus victimis parandis defessus incidit in somnum terroris plenum. vers. 12.*
      - Deum *(ex more feriendi fœdera antiquo) inter hostias dissectas in lampade ignis transeuntem, eaque incendentem consumentemq; vers. 17.*
- Interna: *Iustificatio, εἰσαγωγὴ ἐκ τοῦ ἀσεβοῦς, Fides in promissum semen: Credidit Abraham Deo, & imputatum est illi ad Iustitiam: hoc est, eum, quamuis iustitiâ carentem, pro iusto habuit, numerauitq. in loco iustitiæ, quod promissiones firmâ fide amplexus est. vers. 6.*

CAPVT XVI.

Abraham ex filium Ismael nascitur, electa priùs matre.

Nomine: *Agar. Inde Agareni, qui vi se filios Sarę insinuarent, vocărum se ipsos Saracenos, quasi non ab ancilla, sed domina Sara, oriundi. Vers. 1.*

Conditione: *ancilla. Vers. 1.*

Natione: *Aegyptia. Vers. 1.*

A qua: *Ab hera, Sara, sterili. Vers. 1.*

Cur: *Desiderio seminis benedicti ex Abrahamo suscipiendi. Vers. 2.*

Coniugio: *Agar marito non iuncta Abrahamo*

Quomodo: *(marito, precibus uxoris acquiescente.) & Quando (cùm scilicet iam aliquot annos Sara expectasset ex se prolem: tandem pertęsa aliam à Deo matrem destinatam, videlicet ancillam.) Vers. 3.*

Fastu & ingratitudine, quam exaggerat circumstantia

Personæ erga quam: *Ex hera grauida facta, despexit heram, à qua è seruitute in eum dignitatis locum euecta erat. Vers. 4.*

Effectus: *Paroxysmus inter sanctos alias coniuges. Vers. 5.*

Contumaciă: *qua amplificatur ratiocinatione: Adeò correctione heræ non est emendata, vt etiam fugam ceperit. Vers. 6.*

Genus vitæ hermaei. E. tenuis Ismaelis mater de seruitute?

Causa ἐρχομένη καὶ ἀποδιδρασκέσα, est oraculi diuinitùs allati, cuius vres circũstantię notantur:

Persona internunciy: *Angelus Domini. Vers 7.*

Locus. *Vers. 7.*

Res, de qua Oraculum allatũ: Angelus iubet Agaræ reditum:

Exordium: *Vers. 8.*

Propositio: *Reuertere. Vers. 9.*

Confirmatio ab

Honesto: *Humiliare submanu eius, memor illam heram, te ancillam: illam liberam, te seruam. Vers. 9.*

Vtili, *hoc est, promissione numerosæ posteritatis. Vers. 10.*

Respiscentiæ, seu quod idem est, inspirationis ἐρχομένη. Pœnitentiæ

Effectus: *Exultatio & gratulatio, siue gratiarum actio, qua Dei prouidentiam celebrat, nouo nomine (in memoriam accepti beneficij) imposito*

Deo: *Deus videns, hoc est, respiciens meam calamitatem. Vers. 13.*

Loco: *Puteus viuentis & videntis. Vers. 14.*

ISMAELIS

Natiuitas, ἀπὸ τῶν γενομένων

Ortu & nomine imponendo. *Vers. 11.*

Hyperbola: Prælagium & vaticinium de Ismaelitis

Genere vitæ instituendo: *Erit homo ferus (dedituς venationibus, bellis & latrocinijs.) Vers. 12.*

Partus & impositio nominis. *Vers. 15.*

Anni ortus

Tempus: *quo Abrahami ætate natus fit Ismael. Vers. 16.*

CAPVT

CAPVT XVII.

Amicitia, seu fœdus DEI cum Abrahamo initum, sub Sacramento Circumcisionis.

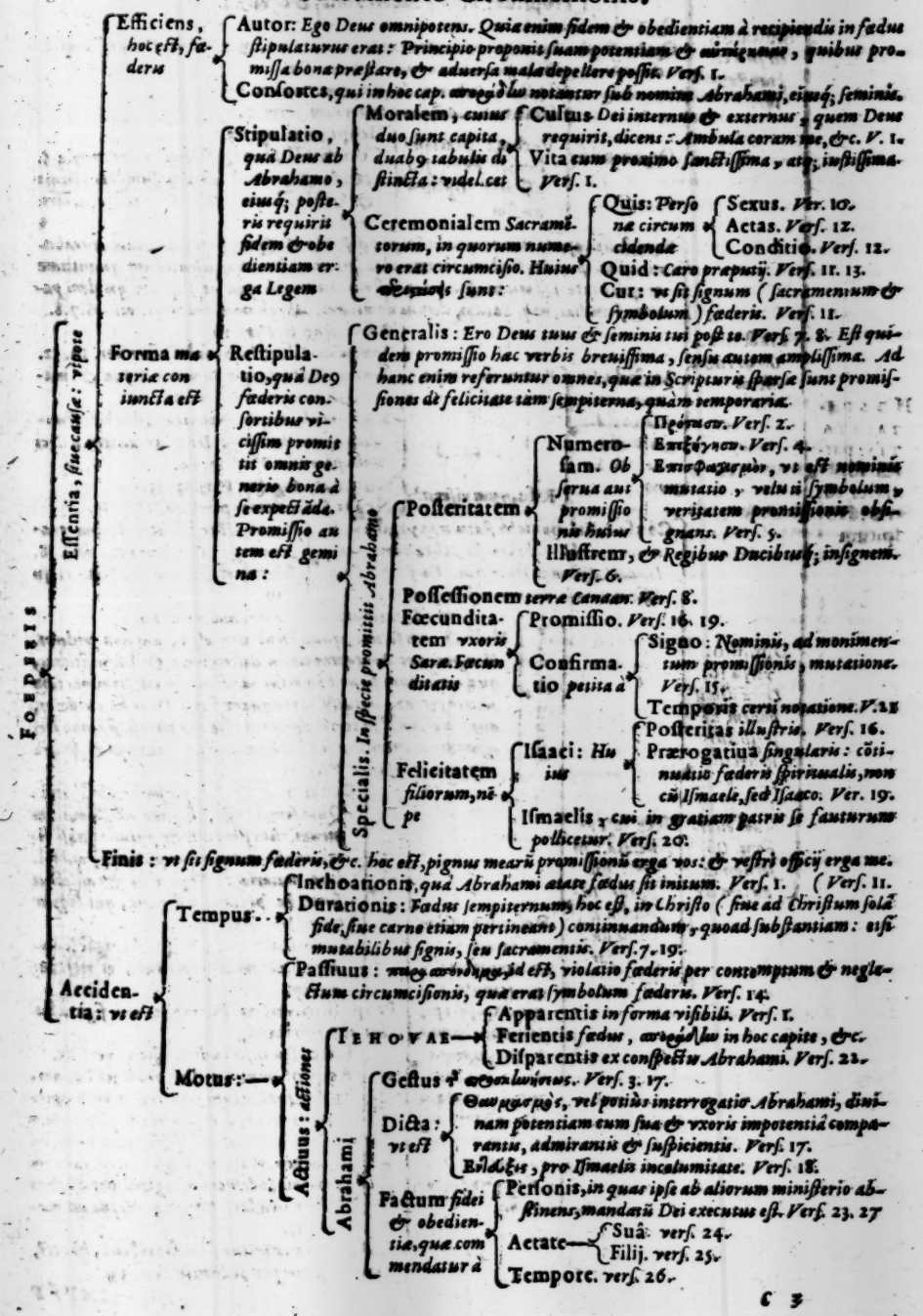

CAPVT XVIII.

Hospitalitas Abrahami, Angelos conuiuio excipientis.

HOSPITALITATIS partes formales sunt tres: Hospitium

- Inuitatio, et suis circumstantijs:
  - Vbi. loco: Communis: *in conualle Mambre. vers. 1.* / Proprius: *in ostio Tabernaculi, &c. vers. 1.*
  - Quando: *in ipso feruore diei. vers. 1.*
  - Quos & quot inuitaris: *Apparuerunt ei tres viri, &c. Filius Dei, assumptis duobus Angelis in specie trium virorum. vers 2.*
  - Quomodo:
    - Facies: *Cucurrit de ostio, &c. vers. 2.*
    - Gestibus: *Adorauit in terram vers. 2.*
    - Verbis: *Oratione imperfecta, seu officiosa. Offert autem*
      - Hospitium. *vers. 3.*
      - Commoditatem *reficiendi vires. vers. 4 5.*
      - Prandium *minimè sumptuosum, vt eò citiùs & expeditiùs possent se dare cœpto itineri. vers. 5.*
- Tractatio. *Occurrunt hîc*
  - Ἀναγνώρισις *seu cognitio, apparatus conuiuij: In quo describendo Spiritus S. sedulitatẽ Abrahami ad excipiendos hospites commendat, non tantùm ab esculentorum quantitate & qualitate, sed etiam officiorum distributione, in qua ne seipsum quidem patrem familiàs, neq; Saram, domus dominam, Abrahamus præterijt. vers. 6.7.8.*
  - Ἀναγνώρισις *seu cognitio familiaris:*
    - Partu, *vtrum pariatura sit?*
      - Φάσις *Angeli. Vers. 10.*
      - Ἀνάφασις *Sarę à λόγῳ ἐνδιάθετον. ver. 10. 12. Aiunt à Sara allatum sumitur à sua & mariti ἀναμνήσει. vers. 11. 12.*
      - Σωίτχεσις *ab Angelo opponitur ad labefactandam rationem Sarę: Ducitur autem à Dei omnipotentia. Vers. 13. 14.*
    - Risu, *num riserit?*
      - Affirmat *Angelus. Vers. 13. 15.*
      - Negat *Sara, timore perculsa. Vers. 15.*
  - Causa *renouationis in statu* ἀναγεννήσεως, *vtrum auerso vultu sit Abrahamo reuelandat Affirmat Dominus. Vers. 17. Causa affirmationis ducitur à fine geminо:*
    - Vnus, *est testificatio diuinæ gratiæ erga Abrahamum. vers. 18.*
    - Alter, *vtilitas posterorum. vers. 19.*
- Dimissio. *versu 16. Circa dimissionem describitur Reuelatio consilij diuini de vrbium euersione. Obseruanda autem est*
  - Res ipsa *reuelata. In cuius hîc statu Iudicialis, cuius duæ sunt partes:*
    - Accusatio, *quod*
      - Fecerint: *Coniectura à publica fama. vers. 20.*
      - Malè & tam securè, *quasi Deus non esset, aut non videret. Huc pertinet* Ἀναγνώρισις *descensionis & inquisitionis, quâ verborum figurâ Spiritus Sanctus innuit, homines tam securè peccatis indulsisse, tanquam si ipse Deus non videret, aut sciret, quid in terris ageretur. Itaque phrasi istâ, non Dei ignorantia innuitur sed hominum impia securitas & secura impietas accusatur. Vers 21.*
    - Defensio: *Cùm peccatum Sodomitarum nõ negari, multò minùs excusari posset: Abrahamus vtitur deprecatione pro Sodomitis, vt malis propter bonos admixtis parcere dignetur. Orationis* ἀναγνώρισις
      - Exordium
        - Benevolentiæ, *à persona Abrahami: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm sim cinis & pulvis: quasi dicat, consto ex cinere & pulvere, vili scilicet materia: Ergo vilis & abiectus sum: ac proinde indignus, qui loquar cum Deo. vers. 27.*
        - Attentionis: Ἀξίωσις *(vt benignè se audiat) aliquoties repetitur, vt vers. 30. & seq.*
      - Propositio. *vers. 23. Interrogationis figura habet vim affirmandi.*
      - Confirmatio
        - Iusto, *seu iusti Iudicis officio. vers 25.*
        - Æquo: *Iniquum esset, promiscuè de omnibus supplicium sumere, sed vel propter paucos bonos, etiam malis parcendum est. Hanc ἔννοιαν Abrahamus transfert ad ἀριθμόν, vt etiam propter decem tantùm pios toti Sodomorum regioni parcendum esse contendat. Vers. 24. Vsque ad versum 33.*
      - Epilogi *loco, ponitur finis ἀναγνώρισις, hoc est, intercessionis pro Sodomitis. vers. 33.*

CAPVT

CAPVT XIX.

Sodomæ vicinarumque ciuitatum euersio.

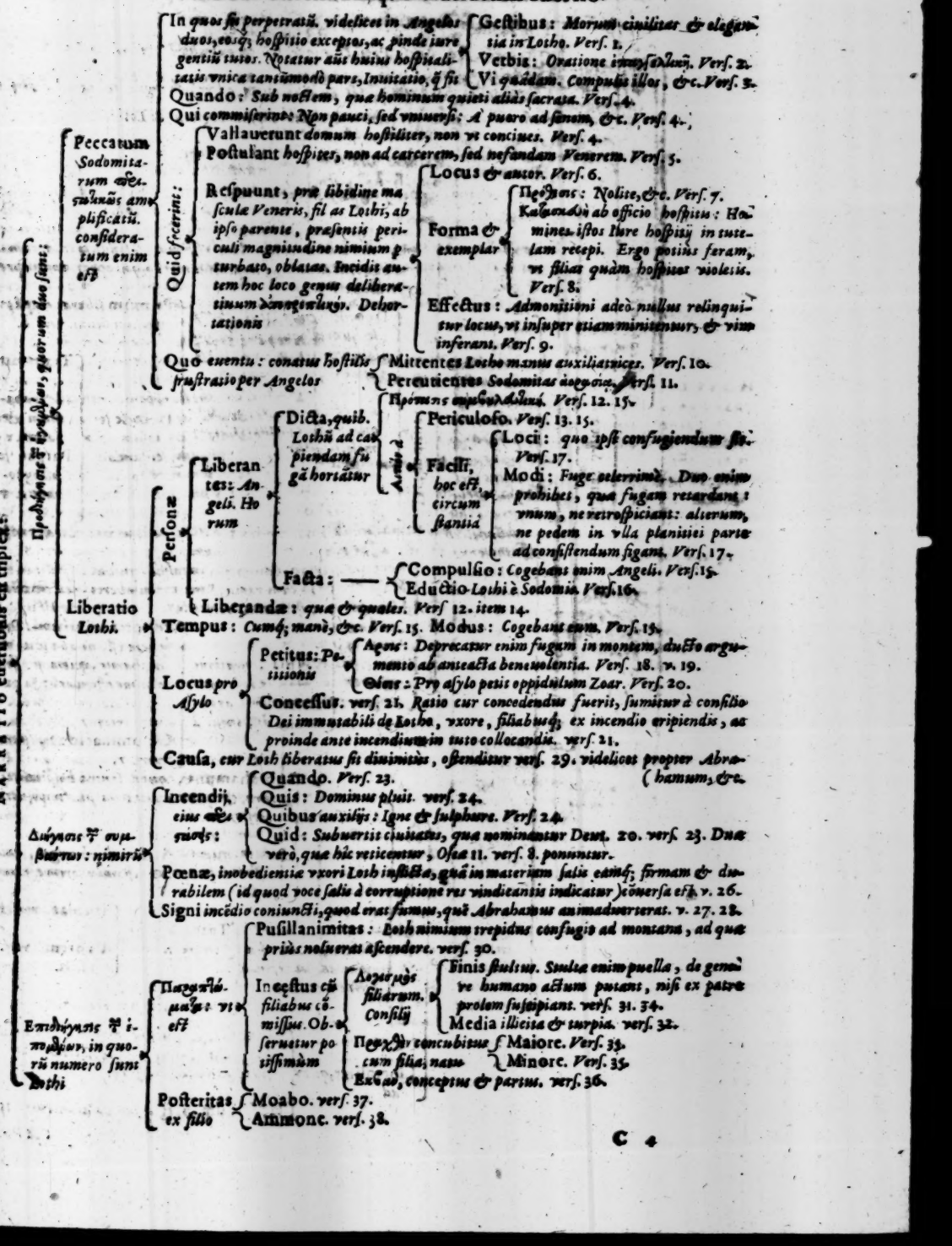

CAPVT XX.

Exilium in Geraris cum suo eventu.

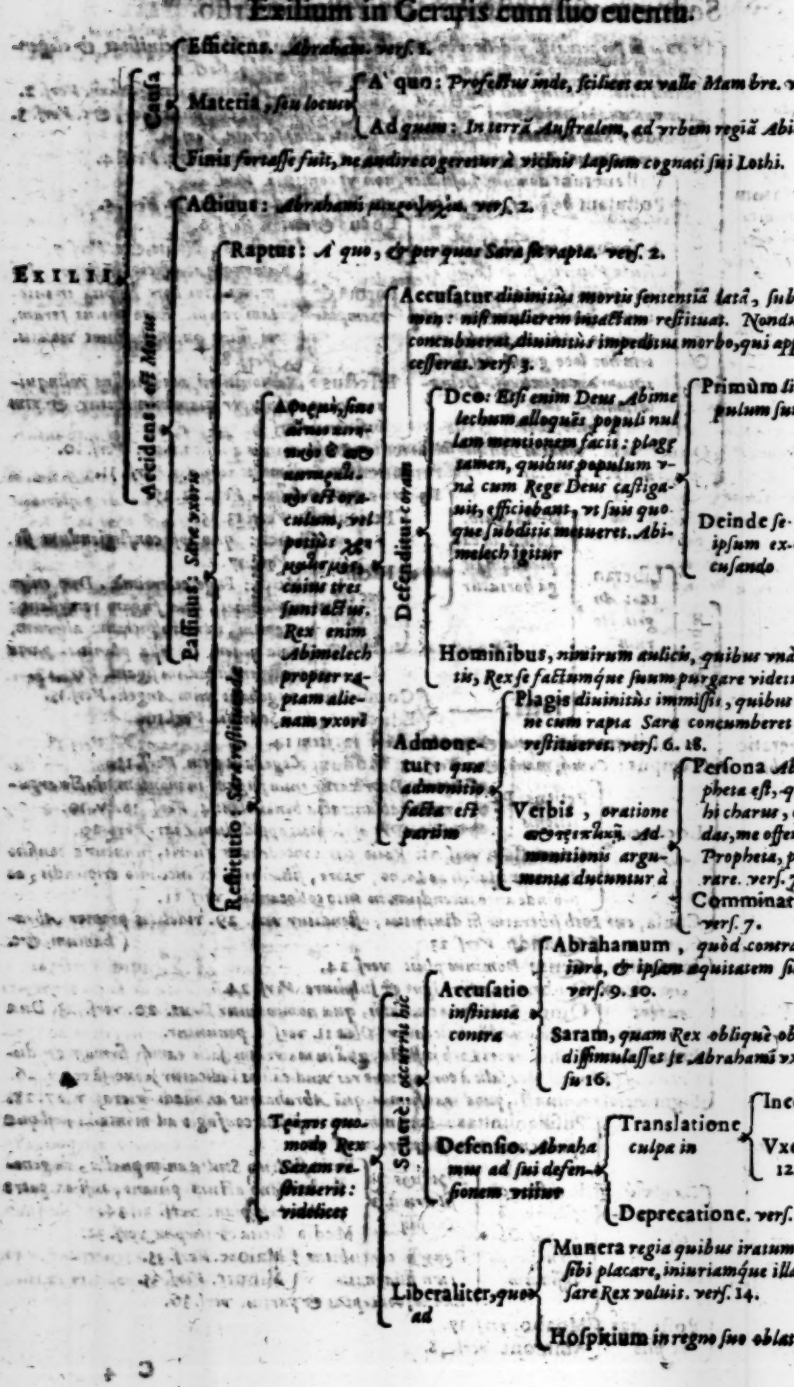

CAPVT

CAPVT XXI.

Abrahami filij, quorum vnus nascitur, alter eiicitur.

CAPVT hoc imprimis duplex est. Demonstrat enim personã

- Isaaci, ab ortu seu natalibus. Horum
  - Antecedentia: *Oraculum, seu præsagium futuri partus, quomodo impletum. Vers. 1. Visitauit Dominus Saram: hoc est, promissum exitum ut est. Visitare enim in Scriptura est, exequi promissum bonum, vel denunciatum malum.*
  - Coniuncta: *Ipsa Natiuitas, in qua considerantur*
    - Personæ generantes. *Vers. 2.*
    - Motus *ipse concipiendi & pariendi. Vers. 2.*
    - Mensura *motus, hoc est, tempus. Vers. 5.*
  - Consequentia
    - Nominis *impositio. Vers. 3.*
    - Circumcisio, *quando, & quomodo facta. Vers. 4.*
    - Gratulatio *Saræ, quæ beneficium donati filij cõmendas ab*
      - Autore & effectu. *Vers 6.*
      - Insolitã *varietate. Vers. 7.*
    - Ablactatio. *Vers. 8.*
- Ismaëlis, à
  - Moribus: *Vidit Sara quòd Ismael esset derisor. Certum autem est ex Epist. ad Gal. 4. non fuisse simplicem irrisionem, sed cum vexatione & persecutione coniunctam. Vers 9.*
  - Fortunâ exilij. Ejectionis
    - Authores qui fuerint Abrahamo:
      - Sara *irritata conatu Ismaëlis hæreditatem affectantis propter primogenituram. Vers.10.*
      - Deus, *qui Abrahamum (cunctantem Vers.11.) ad ejectionem illã hortatur à*
        - Iusto: *Isaac erit, & reputabitur legitimus hæres, ad quem promissiones tibi factæ derivabuntur. Vers.12.*
        - Vtili: *Confirmat enim Abrahamum repetitâ promissione de posteritate Ismaëlis numerosâ. Vers.13.*
    - Factum *ipsum: Ancillam paulò ante vxorem, cum filio primogenito, tenuiter & miserè dimittis Abrahamus. Vers.14.*
    - Eventus.
      - Periclitationis
        - Locus: *In deserto Birsabee. Vers.14.*
        - Materia: *quã re periclitati sint, videlicet penuriâ aquæ. Vers.15.*
        - Magnitudo: *Filius siti & mœrore confectus, erat in extremo vitæ periculo. Vers 16.*
      - Liberationis *Deus enim suspiriis & gemitibus Ismaëlis moribundi commotus, matrem*
        - Consolatur. *Vers.17.*
        - Hortatur *ad curam filij. Vers.18.*
        - Recreat, *& soluto perturbationis stupore efficit, vt videret fontem vicinum, quem antea, licèt apertis esset oculis, non videbat. Vers.19.*
  - Genere *vitæ in solitudine transactæ. Vers.20.*
  - Coniugio, *auctoritate matris contracto. Vers 21.*
- Abrahami, ab
  - Amicitiã *& fœdere cũ Rege Abimelech. vers.22. initio, de non*
    - Offendendo. *Vers. 23. Fœderis huius ineundi causa*
      - Impulsiua. *Vers.22.*
      - Formalis: *Confirmatio fœderis & amicitiæ per Iuramentum*
        - Oblatum. *Vers.23.*
        - Præstitum. *Vers.24.*
    - Repetendo *in posterũ puteo, Abrahami impensis effosso. Narrantur autem vtriusq; partis*
      - Asyntheta
        - Abrahami, *expostulantis de puteo per regios ministros violenter adempto. Vers.25.*
        - Abimelechi, *comiter se purgantis ab ignorantia. Vers.26.*
      - Dogmata
        - Abraham Regem afficit muneribus
          - Quibus. *Vers.[illegible]*
          - Quot *& qualibus. V.28.*
          - Cur, *& in quem finem vt muneris accepti testatur, Regem, ad rabamo, sine controuersia, cedere putei vsu & dominio. vers.29.30.*
        - Abimelech cum *suis domũ reuertitur. v.32.*
      - Etymon: *Nomen loco fœderis impositum ex euentu. vers.21.*
  - Pietate *plantandi nemus, quod ipsis vice Templi esset. vers.33.*
  - Infortunio *diuturni exilij. vers.34.*

CAPVT XXII.

Abrahamus tentatur immolatione filii imperatâ.

Constat, seu ἐπιχείρημα, quo est recolenda Dei εὐεργεσία. Mandati gravitas exaggeratur circumstantiis

- Quando *facta sit illa destinatio*: Postquam *Abrahamus tot promissiones à Deo de Isaaco acceperat, & tot benedictiones, (vt illarum fructus) gustaverat: hoc si proponitur, quod videbatur ex diametro pugnare cum promissionibus, quarum fundamentum erat Christus ex Isaaco nasciturus Vers.* 1.
- Quis *tentavit*: IEHOVA. *vers.* 1.
- Quid *Deus Abrahamo mandârit*: *Tolle, macta, combure, atque ita immola &c. vers.* 2.
- Quem: *Filium.*— Qualem: *Vnicum.* — *Vers.* 2.
- Vbi: *Loco adhuc incerto, &c. vers.* 2.

Hæc autem tentatio fuit conatus explorandi, atque toti Ecclesiæ manifestandi fidem & obedientiam Abrahami. Duo igitur consideranda nobis veniunt:

Successus atque effectus. Fuit enim ἐπιχείρησις ἐργαλικὴ, tentatio effectiva, quâ fides, obedientia Abrahami his omnibus manifestata est. Commendatio hujus ἐπιχειρήματος ducitur ab

Honesto & difficili. Δύσκολα γὰρ τὰ καλά. Καλὸν autem est, quia conjunctum cum virtute, videlicet cum

- Sedulitate & promptitudine exequendi mandatum divinum. *vers.* 3.
- Patientiâ *in conficiendo tridui itinere. Quot enim tentationibus hoc triduo & amplius, exercitatum fuit pectus Abrahamii? Quas tamen omnes æquo animo pertulit. v.* 4.
- Prudentiâ
  - Ablegandi *servos, ne sibi, filium immolaturo, impedimento essent. vers.* 5.
  - Celandi *institutum suum, ne filium ante tempus perturbaret cogitationibus de morte. Hic autem æstimetur affectus*
    - Filii, *interrogantis de victima. vers.* 7.
    - Patris, *respondentis de providentia Dei vers.* 8.
- Fortitudine, *quâ ipse à ministerio servorum abstinens, omnia ad sacrificium præparavit. vers.* 6. 9.
- Constantiâ *quòd vsq; ad immolationis articulũ obediendo progressus est. vers.* 10. *Argumento est Angeli*
  - Vocantis ἀναβάλλωνος, *quæ festinationem indicat. Erat enim periculum in mora. vers.* 11.
  - Retrahentis *Abrahamum à cæde filij. v.* 12.
- Pietate. *Nam loco filij immolat Arietem, vt appareat animum obediendi, quàm promptus fuerit. Vers.* 13.
- Gratitudine, *quod beneficiũ Dei perpetuâ memoriâ consecravit. vers.* 14.

Vtili, quod est ἐπιφορικὸν illius præmium, idque tum

- Proprium, *hoc est, in ipsum Abrahamum conferendum. Promissæ benedictionis repetitio atque confirmatio. Observa autem*
  - Quis *confirmet. vers.* 15.
  - Quomodo & cur. *vers.* 16.
  - Quid: *Benedictionem*
    - Terrenam. *vers.* 17.
    - Cœlestem. *vers.* 18.
- Alienum *per se, & μὴ χλὼ tamen in Abrahamum redundans ex fratris Nachor πολυτεκνίᾳ.*
  - Legitimâ: *Liberi ex vxore procreati. vers.* 20. 21. 22. 23.
  - Illegitimâ: *Proles ex concubina suscepta. vers.* 24.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Viduitas Abrahami dilectissimâ coniuge per mortem orbati.

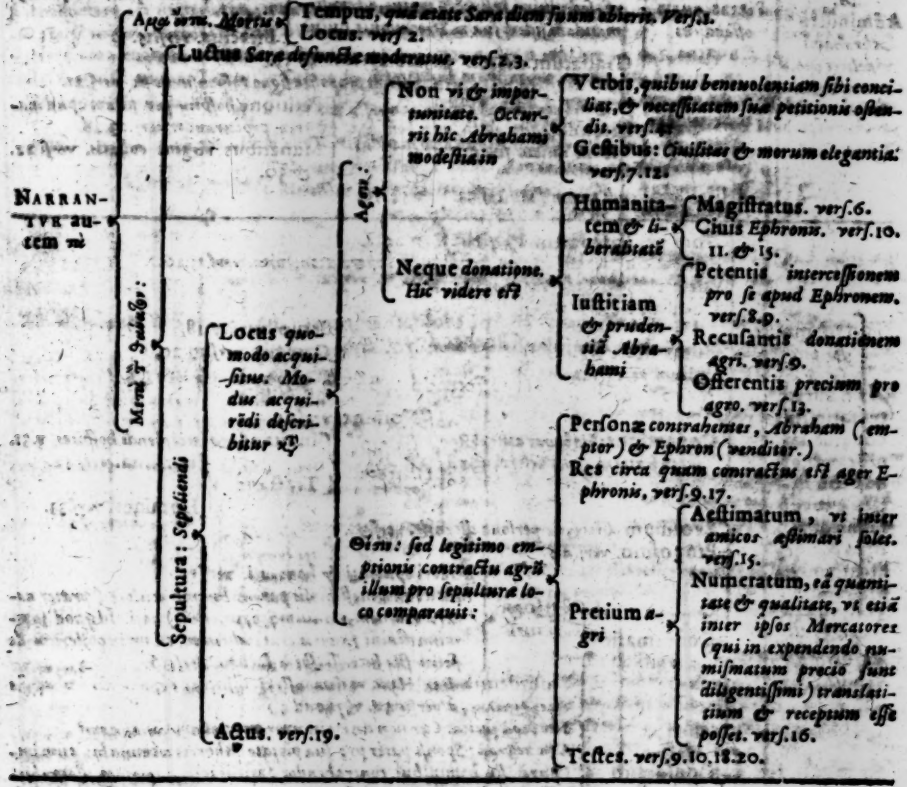

CAPVT XXIV.

Nuptiæ Isaaci.

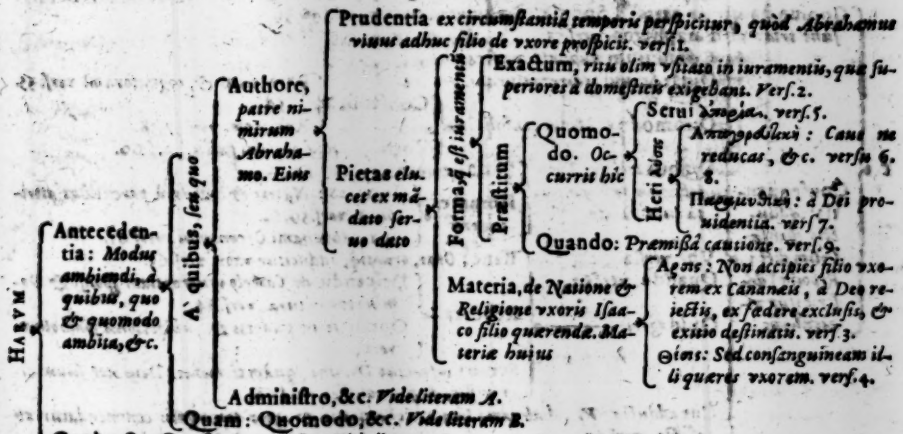

A. Administro: *Abrahami videlicet oeconomo. Seruiduius*

- Sedulitas *in instituenda & suscipienda peregrinatione. Vers.10.*
- Pietas *quam ostendunt*
  - Preces, *quibus à Deo seruum sponsæ ambiendo petit, non superstitiosa diuinatione, sed diuino instinctu motus, ad confirmandam fidem suam. Precationis huius*
    - Locus. *vers.11.*
    - Tempus. *vers.11.*
    - Forma & *exemplar. Vers.12.13. 14.*
    - Effectus. *vers.15.*
  - Gratiarum *actiones. vers.26.27. item 48.52.*
- Prudentia in
  - Obseruando rei euentu, *verum proposito signo responsurus sit. vers.21.*
  - Parando *aditu ad futura sponsalia. Hunc autem sibi præparat*
    - Petitione *hospitij per filiam apud matrem procurandi. vers.23.28.*
    - Muneribus *virgini collatis. vers.22. & 30.*
- Fidelitas *exequendi commissa. Vers.33. Item 54.56.*

B.

- Quam: *Descriptio sponsæ, à*
  - Nomine. Parentibus. *Vers.15.23. & 24.*
  - Educatione *non ad luxum & otium, sed opera œconomica. vers.15.16.*
  - Formæ *venustate. vers.16.*
  - Conditione: *ἀγαμία &c. vers.16.*
  - Humanitate *erga hominem peregrinum*
    - Præbendo *potum*
      - Seruo. *vers.17.18.*
      - Camelis. *vers.19.20.*
    - Offerendo *hospitium. vers.25.*
  - Cognatione: *Habebas autem Rebecca fratrem, qui describitur à*
    - Nomine. *vers.29.*
    - Hospitalitate
      - Inuitandi & *accipiendi hospites. v.31.*
      - Tractandi
        - Iumenta. *vers.32.*
        - Homines. *vers.33.*
- Quomodo: *Oratio ipsa seria. Eius*
  - Exordium *decoris à persona dicentis. vers.34.*
  - Propositio. *vers.49.*
  - Confirmatio *sumitur à*
    - Personâ *futuri*
      - Soceri *opulenti & honorati. vers.35.*
      - Mariti *ex honestissimis parentibus miraculosè (præter naturæ ordinem, omniumq; opinionem) nati. Id quod summum diuini fauoris erat indicium, etiam in posterum de felici filij successu spem faciens. vers.36.*
    - Prouidentia Dei. *Hanc vt demonstret, instituit διήγησιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς μεχρὶ νῦν, à versu 42. vsque ad 49.*
  - Confutatio:
    - Τυφλὴ *facita: Cur non duxit in vxorem puellam Canaanæam?*
    - Ἀνυπόφορος: *Sponsi pater pro sua pietate abhorret à connubio cum impuris illis hominibus contrahendo. Seruus igitur tacitam illam obiectionem diluit narratione inuentionis superioris à se exacti & præstiti. vers.37. vsque ad 42.*

C.

- Coniuncta *sunt vtia:*
  - Sponsalia *ex parte*
    - Sponsi: *Seruus nomine sponsi petit coniugium cum Rebecca. vers.49.*
    - Sponsæ: *Consensus parentum. vers.50.51.*
  - Paraphernæ. *vers.53.*
  - Conuiuium *nuptiale. vers.54.*
- Consequentia: *Adductio sponsæ (olim dicta Repotia) describitur vsq; ad finem*
  - Quis: *Seruus rediens maturans. vers.54.*
  - Quomodo: *Modus consistit in*
    - Consensu
      - Parentum & *cognatorum. vers.55. 56.*
      - Rebeccæ. *vers.57.58.*
    - Votis, *Rebeccæ absumi factis. vers.60.*
  - Quibus *auxiliis. Professionis instrumenta sunt partim.*
    - Bruta: *Cameli, &c. vers.61.*
    - Homines *itineris*
      - Comites: *Nutrix & ancillæ à parentibus attributæ. vers.59.61.*
      - Dux, *Abrahami Oeconomus. vers.61.*
  - Vbi. *vers.2*
  - Quando. *vers.63.*
  - Quid *agens*
    - Isaac: *Orat, orantiq; adducitur vxor. vers.63.*
    - Rebecca
      - Descendit *de Camelo venerantem sponso & Domino exhibitura. vers.64.*
      - Operit *se in pudoris & subiectionis symbolum. vers.65.*
    - Seruus *refert suo Domino, quàm clementer Deus iter suum direxisset, & promouisset. vers.66.*
  - Cur *adducta: Vt cohabitaret Isaaco. Cohabitatio & amor coniugalis commendatur ab effectu. vers.67.*

CAPVT

CAPVT XXV.

Mors Abrahami.

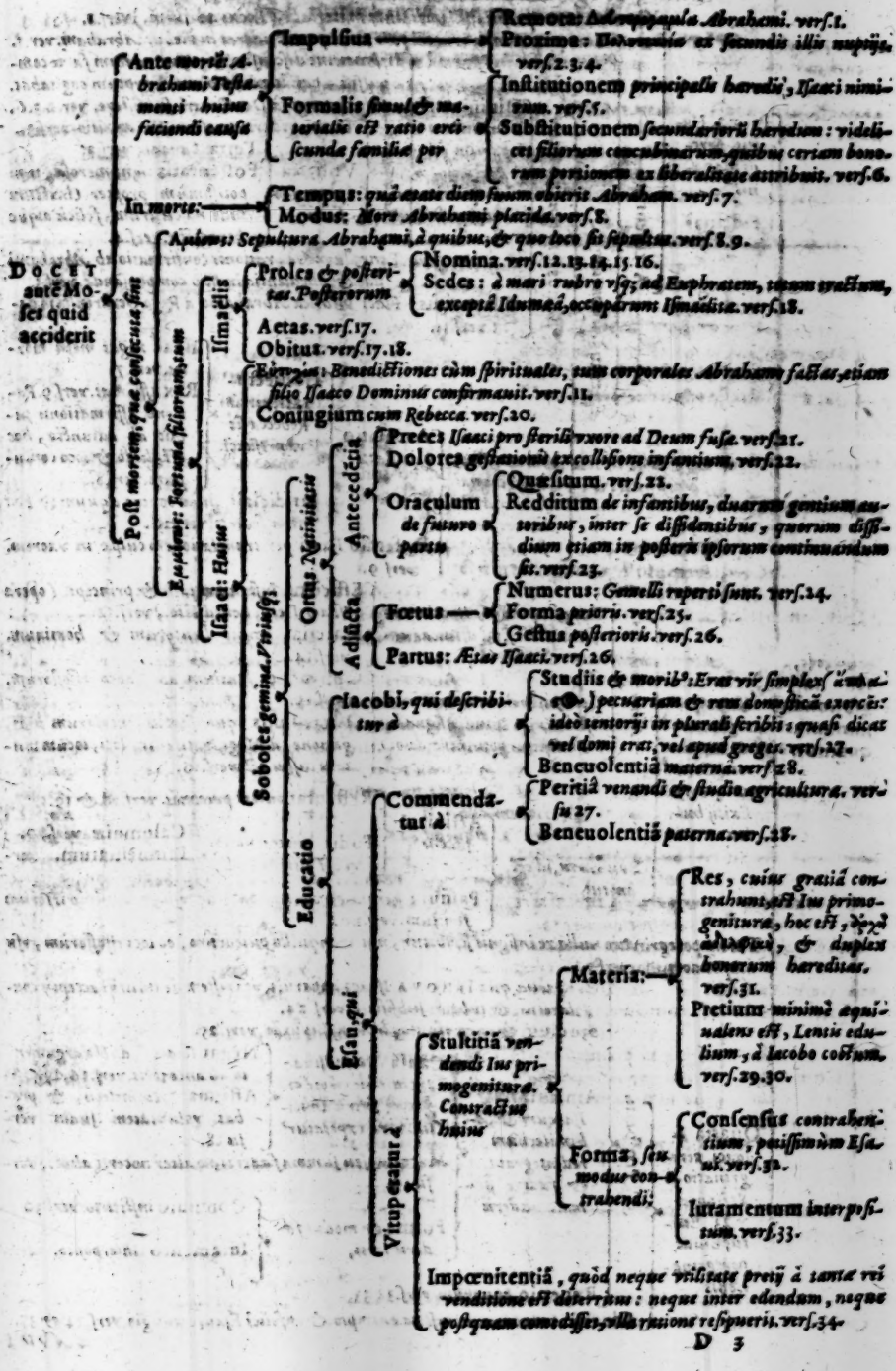

Isaaci peregrinationes cum suis euentibus.

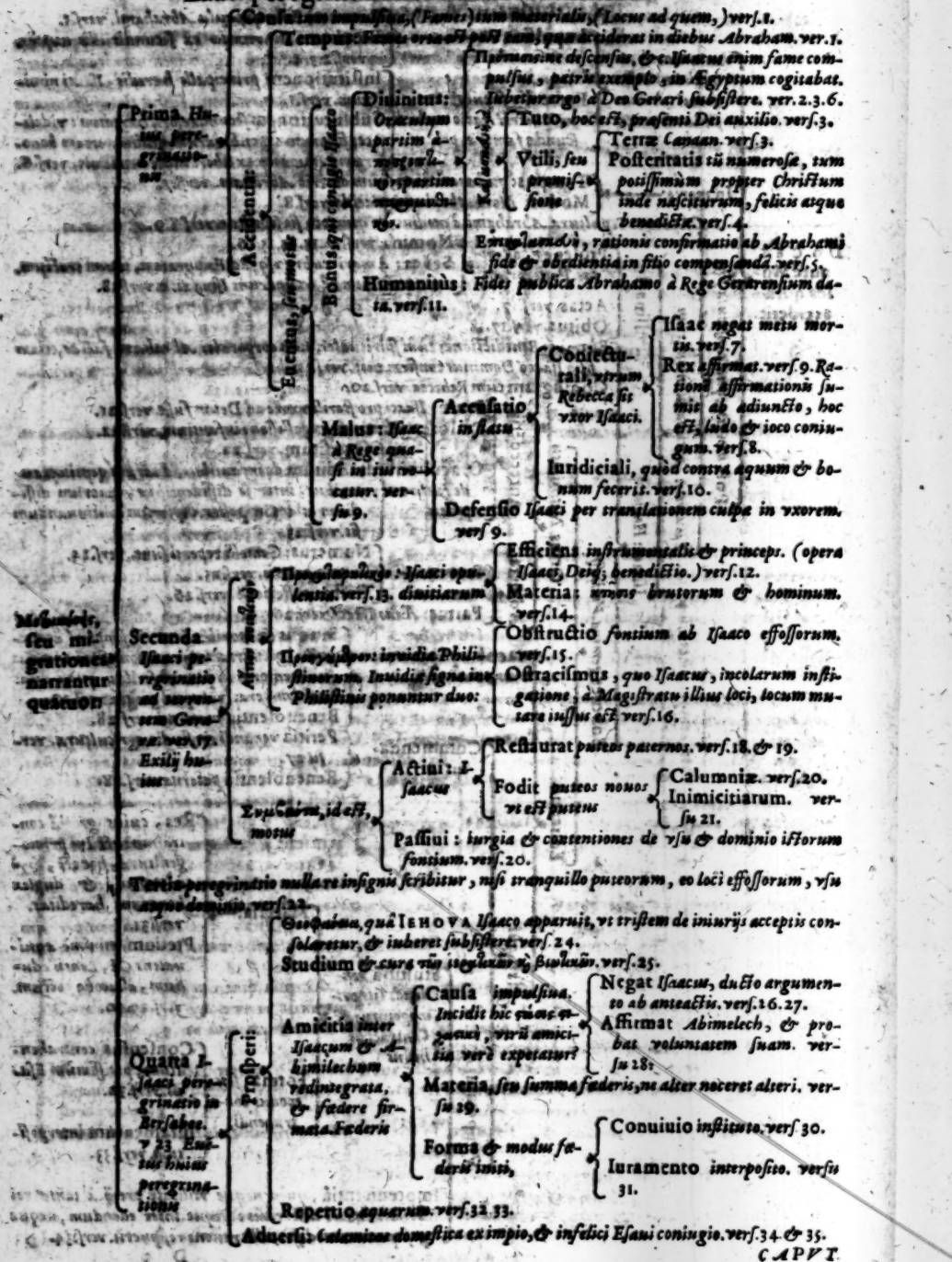

CAPVT

CAPVT XXVII.

Testamentum Isaaci ante mortem conditum.

- **Efficiens:** *Isaacus præsentiens ultimi exitus capitis. vers. 1.*
- **Finis** *indicatus præmio, Testamentis solenni, cuius hæc summa est: Isaac nesciens quandiu victurus sit, vult paternarum benedictionum hæreditatem in primogenitum transmittere: ne occasione litium inter fratres relinquat. ver. 2. 3. 4.*
- **Causæ:**
  - **Materia formæ coniunctæ, est hæredis**
    - **Primarij** *institutio. Observandum autè, Hæres ille*
      - *Quis fuerit: Iacobus Isaaci filius natu minor. Huius circumstantia in hoc capite mirabiliter fermentio.*
      - **Quomodo fit suppositus: videlicet**
        - *Astu matris, persuadentis Iacobo, vt patri benedictionem præripiat. v. 8. Argumentatur autem à*
          - Necessario: *Pater tuus benedicturus est fratri post allatam prædam. Ergo occasio præripiendi benedictionem non est tibi negligenda. ver. 5. 6. 7.*
          - Tuto: *in me sit illa maledictio, &c. ver. 13.*
          - Vtili. *ver. 10.*
          - Facili, *seu modo Isaacum decipiendi,*
            - Cibi *genere eodem. ver. 9. item 14. 17.*
            - Vestibus *Esaui. ver. 15.*
            - Fuco *ad tegendam cutis glabritiem. ver. 16.*
        - *Audaciâ Iacobi*
          - Primùm *quidem tergiuersantis & respuentis tam periculosum matris consilium. ver. 11. 12.*
          - Deinde *verò*
            - Obedientis *matri. v. 14. 18.*
            - Affirmantis *se esse primogenitum benedicendum. ver. 19.*
            - Diluentis *obiectionem patris, adductã à Dei prouidentiã. ver. 20.*
            - Offerentis *patri*
              - Cibum. *ver. 25.*
              - Potum *vini. ver. 26.*
              - Osculum. *ver. 27.*
        - Imprudentiâ *Isaaci, plus tactui, quàm auditui credentis. ver. 21. 22. 23. 24.*
      - Quid *à patre hæreditario acceperis v. 27. Benedictionẽ*
        - Politicam: *Potentiam & Imperium multorum populorum. ver. 29.*
        - Oeconomicam, *quoad*
          - Opes & diuitias. *versu 28.*
          - Ἀρχὴν ἀδελφικὴν. *versu 29.*
    - **Secundarij** *substitutio. Substitutionis*
      - Tempus. *ver. 30.*
      - Persona
        - Benedicenda. *Esau primogenitus, à venatione rediens. ver. 30. 31.*
        - Benedicens: *Isaacus*
          - Obstupescens *ad petitionem Esaui. ver. 30. 31.*
          - Sentiens & retegens *fraudem Iacobi. versu 35.*
          - Confirmans *semel pronunciatam benedictionem. ver. 36. 37.*
      - Causæ *impellentes Isaacum ad benedicendum, est filij Esaui*
        - Importunitas, *quâ tantùm non per vim patri aliam benedictionem vult extorquere. ver. 34. 36. 38.*
        - Calumnia, *quâ fratrem petit. ver. 36.*
        - Eiulatus. *ver. 34. 39.*
      - Res *legata, id est, per benedictionem ipsi collata, est tum*
        - Victus & amictus. *ver. 39.*
        - Depulsio *ingi. ver. 40.*
- **Euentus:**
  - Odium *Esaui in fratrem capitale. ver. 41.*
  - Exilium *Iacobi voluntarium. Exilij suscipiendi author est vterque parens, tum*
    - Mater: *Oratio eius est συμβουλευτική,*
      - Narratio *periculi. ver. 42.*
      - Propositio: *Cede furori fratris. ver. 43.*
      - Confirmatio *à facili, vtili & periculoso. ver. 44. 45.*
    - Pater: *Rebecca animum astutâ ratione non tantùm copiam discedendi à patre impetrat, sed etiam patri persuadet, vt eum à se ableget. ver. 46.*

TESTAMENTI

GENESIS, SIVE

CAPVT XXVIII.

Iacobi profectio in Mesopotamiam.

Exilii partes formales sunt tres:

- Causa
  - Finis duplex:
    - Remotus mali, seu fugamorsis, sibi à fratre Esau impendentis de quo precedenti capite.
    - Acquisitio boni, hoc est, ꝓ coniuge. Coniunx quæ
      - Non ducenda. verſ. 1.
      - Ducenda. verſ. 2.
  - Efficiens & auctor: Isaacus Iacobum in Mesopotamiam ablegatum contra exilij molestias diuina benedictione solatur. verſ. 3. 4.
  - Materia est locus
    - A quo. verſ. 10.
    - Ad quem. verſ. 2. 5. 10. potissimùm autem verſ. 1. cap. seq.
- Accidentia modo quid
  - Fecerit Esau post abitum Iacobi. Esau πολύγαμος ducit tertiam vxorem ex familia Abrahæ quasi. verſ. 9. Huius facti causa erudita est
    - Κακοζηλία. Studiū enim & illegitimā fratris imitatione animum parentis sibi reconciliare, & benedictionem recipere nititur. verſ. 6. 7.
    - Experientia, quā didicit parentē abominari coniugia cum impijs contracta. v. 8.
  - Contigerit Iacobo in itinere ꝓficiscenti
    - Vbi? Locus: In agro sub dio. verſ. 11.
      - Tempus. verſ. 11.
      - Modus. verſ. 12.
    - Quæ? Res visibilis
      - Protectio divina Iacobo promissa
        - Signis & symbolis per visionem oblatis. Nam
          - Scala designat iter Iacobi. verſ. 12.
          - Angeli
            - Ascendentes, sunt comites abeuntis. verſ. 12.
            - Descendentes, sunt custodes redeuntis. verſ. 12.
          - Deus summitatem obtinens, totum exilij cursum moderans. verſ. 13.
        - Verbis, orationis ἐνυπνίου verſ. 15. Vbi Deus Iacobo fauorem suum in toto illo exilio promittit.
      - Benedictio paterna etiam Iacobo confirmata, de
        - Possessione terræ Canaan. verſ. 13.
        - Propagatione posteritatis, tum carnalis, tum spiritualis. verſ. 14.
    - Euentus. Stupor & pauor Iacobi propter somnium & visionem. verſ. 17.
    - Actiones. Iudicium Iacobi. quid de loco visionis senserit: Deus (inquit) qui ubique vbique est, se hic esse singulari declarat signo. Dignus ergo iste locus est, qui cultui diuino consecretur. verſ. 16.
    - Ἐπανόρθωσις, sanatio partium
      - Ἐπανόρθωσις. Iacobus enim
        - Consecrat visionis locum.
          - Oleo, tanquam signo consecrationis. verſ. 18.
          - Nomine de nouo impoſito. verſ. 19. Luzam, vocat Bethel.
        - Nuncupat votum. Voti partes sunt duæ:
          - Petitio. verſ. 20. Cæterum vox (Si, vel, Cùm fuerit, &c.) non est particula conditionalis, sed adverbium temporis. Nam de promissionibus sibi factis, minimè ambigit, quas propè ad verbum repetit.
          - Promissio. Promissio autem cultus diuini
            - Institutionem. verſ. 21. 22.
            - Conseruationem, per decimarum oblationem. verſ. 22.

Ἐπιμονή: Commoratio in Mesopotamia: De qua capite 29. & 30.
Ἔμβασις: Reditus ab exilio. Cap. 31. & seq. describitur.

CAPVT

CAPVT XXIX.

Iacobi bigamia cum duabus sororibus.

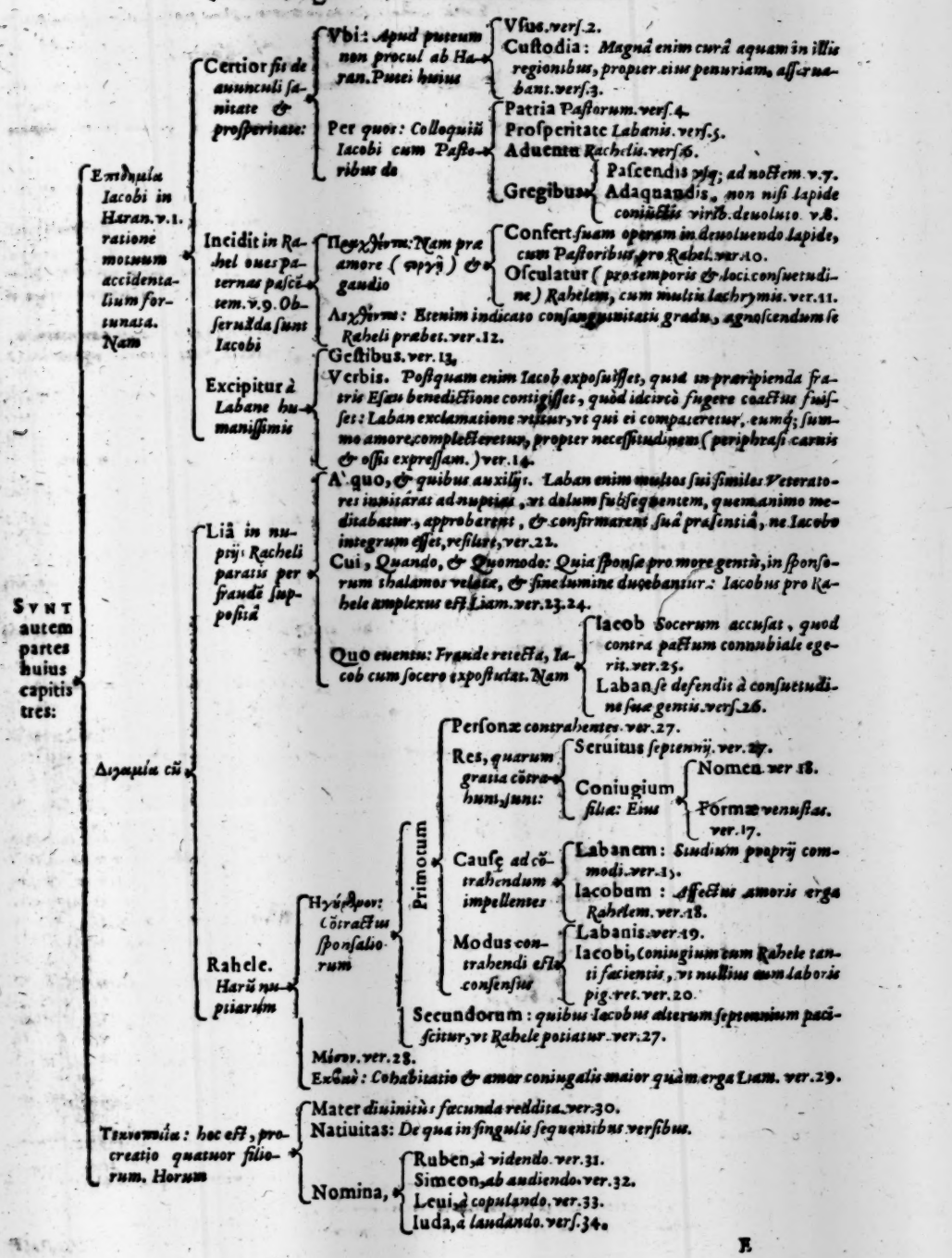

CAPVT XXX.

Iacobi πολυγαμία, & opulentia pecuaria.

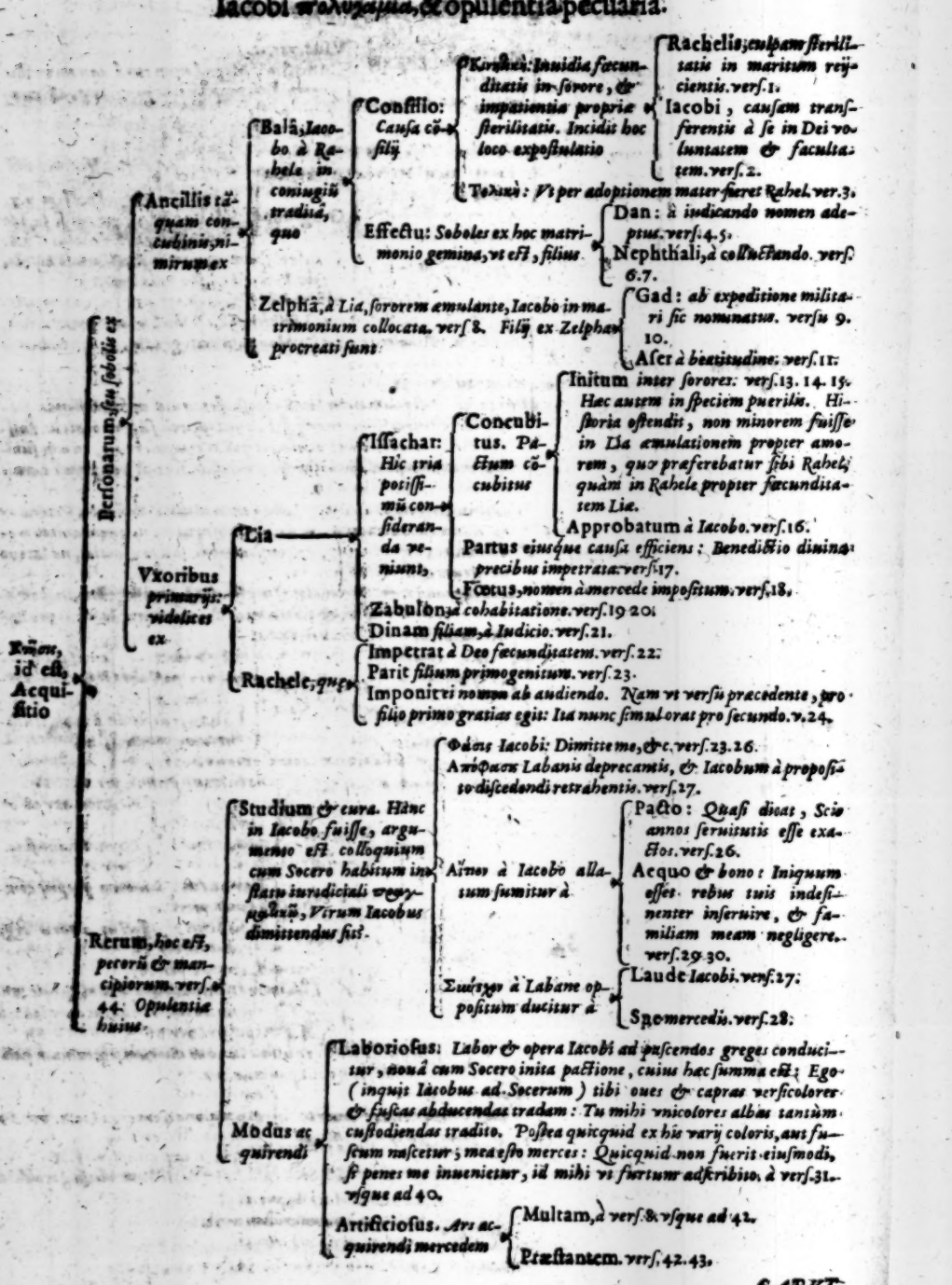

CAPVT

CAPVT XXXI.

Iacobi fuga à Socero.

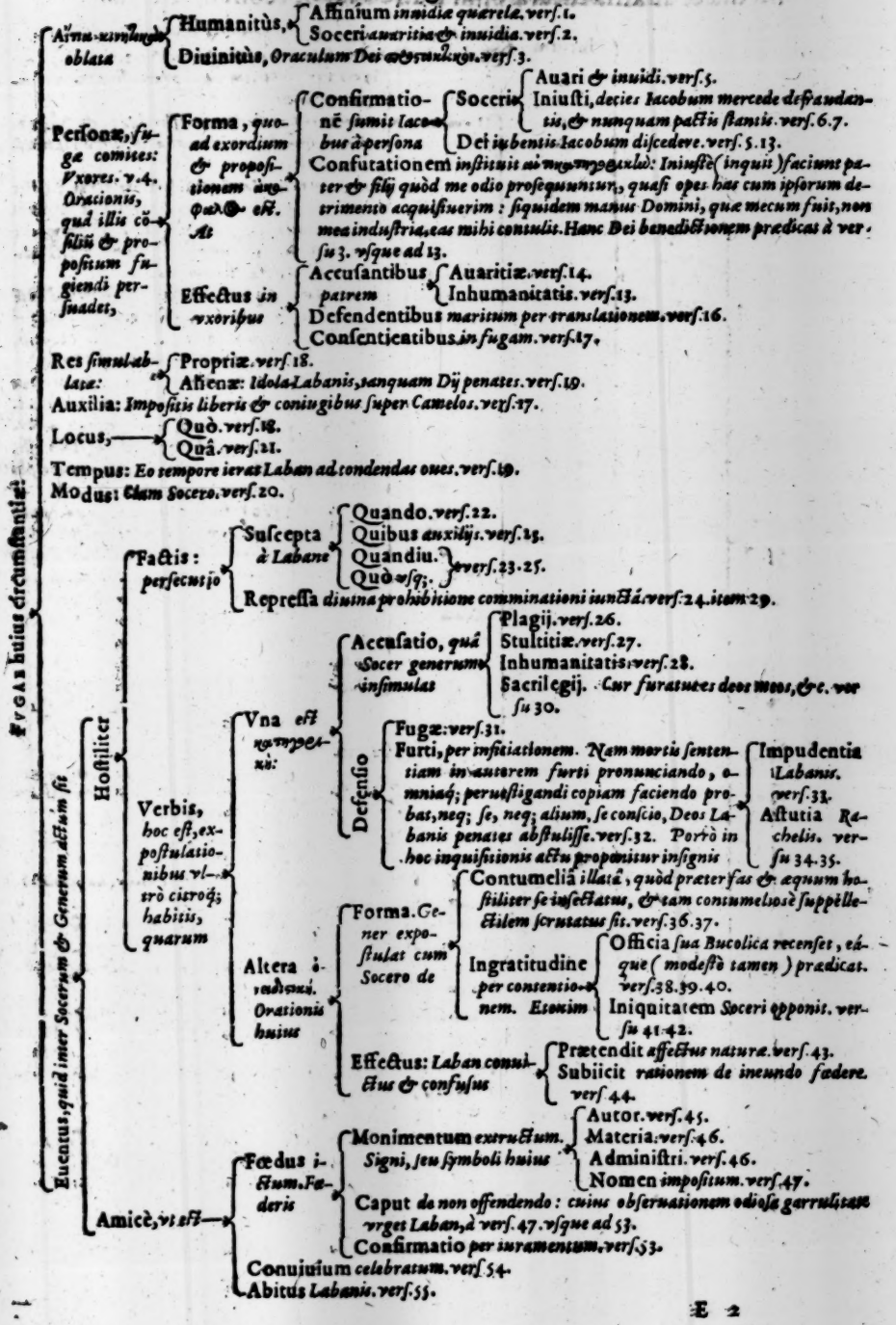

CAPVT XXXII.

Media & auxilia futuræ cum fratre Esauo reconciliationis.

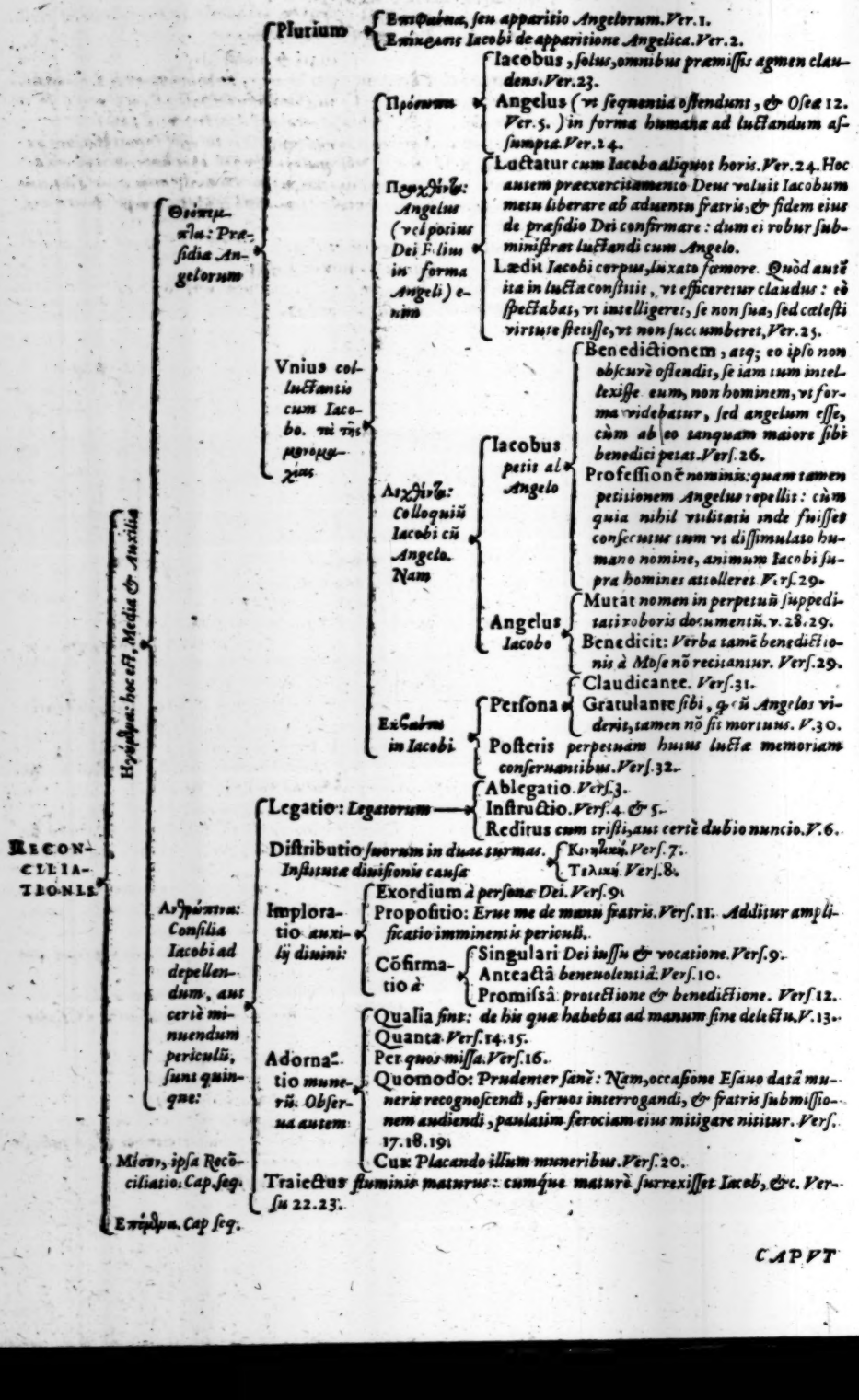

CAPVT

CAPVT XXXIII.

Iacobus Esauo reconciliatur.

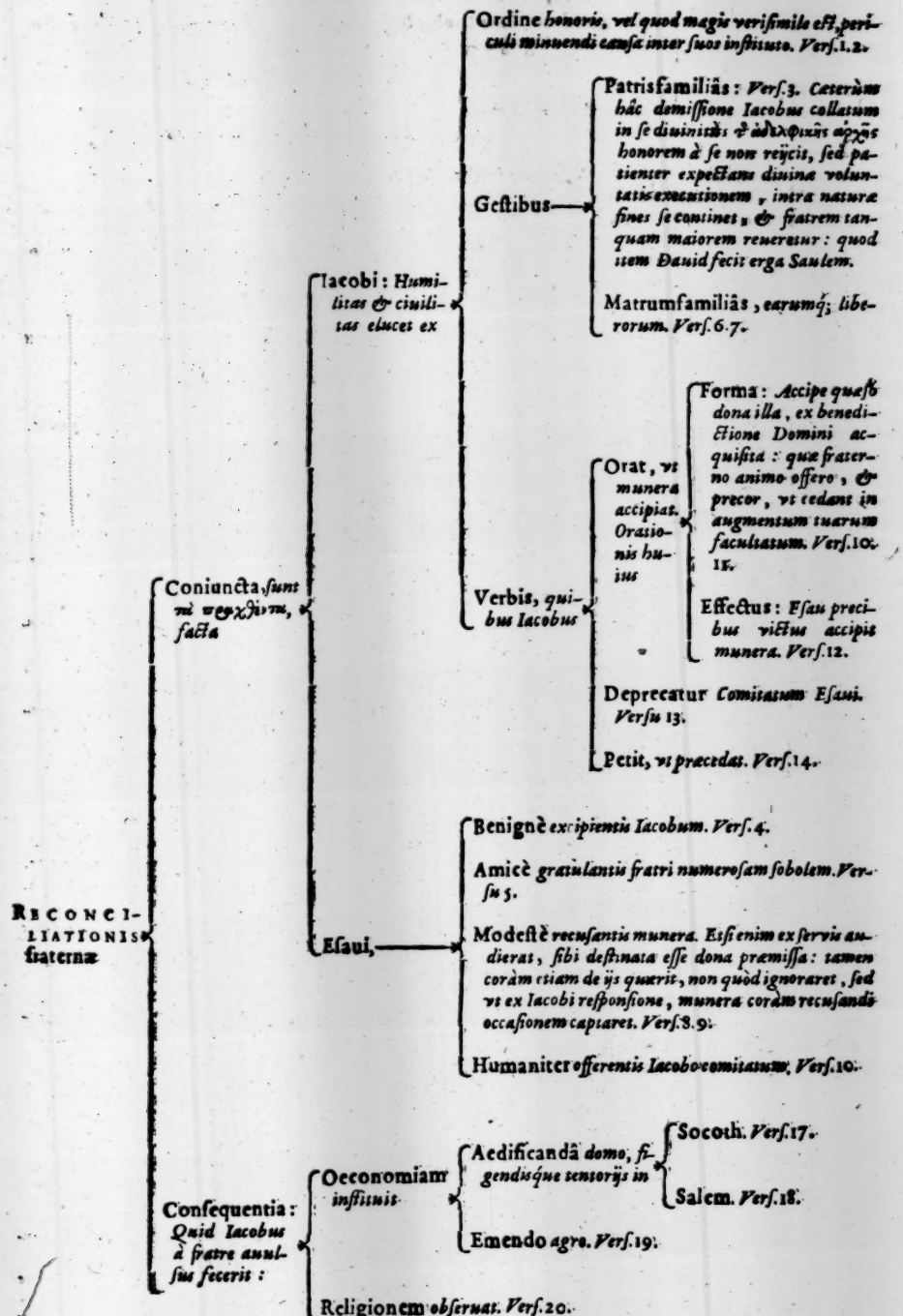

CAPVT XXXIV.

Stuprum Dinæ illatum.

Πάροδος ἀκόλουθος: *Dina Iacobi filia, curioſitate impulſa, in vrbem puellas ſpectatum, à matre digreſſa. Verſ.1.*

In deſcriptione huius facti conſideranda ſunt

- Ἠθοποιΐα: *Dina*
  - Πρόσωπον, deſcribitur à
    - Nomine & parentibus. *Verſ.2.*
    - Autoritate *in aula paterna. Verſ.19.*
- Περιφραστικῶς: *Sichem Dinam*
  - Vitiat: *Vbi, quomodo, &c. Verſ.2.*
  - Delinit *blandiſijs. Verſ.3.*
  - Petit *vxorem. Verſ.4.*
- Cur: Αἶνος κεκρυμμένος, eſt dolor & indignatio
  - Patris, *qui dolorem continuit, nec reſpondit, donec cum filijs reuertentibus conſilia communicaſſet. Verſ.5.6.*
  - Filiorum & *fratrum. Verſ.7.*
- Ἔκθεσις: *Vindicta & vltio ſtupratæ filiæ & ſororis ſumpta*
  - Quomodo? *fraudulenter ſub Circumciſionis conditione*
    - Propoſitâ
      - Quâ occaſione. Ἀφορμή, eſt oratio διήγησις
        - Patris *Hemor*
          - Exordium *inſinuationis. Nã ſtuprum prætextu amoris palliat. Verſ.7.*
          - Propoſitio: *Date, &c. Verſ.8.*
          - Confirmatio *ab vtili, hoc eſt, cõmoditate mutuorum*
            - Coniugiorum. *Verſ.9.*
            - Commerciorũ. *Verſ.10.*
        - Filii *Sichem*
          - Πρόπτωσις, *ex abrupto. Verſ.11.*
          - Αἶνος *vtilitatis. Verſ.12.*
      - A quibus. *Verſ.15. Reſponſum filiorum Iacobi eſt tripartitum*
        - Negant *affinitatem poſſe contrahi cum præputiatis. Verſ.14.*
        - Oſtendunt *hac ratione obſtaculum tolli poſſe, ſi circumcidantur. Verſ.15.16.*
        - Quid *ſint facturi, ſi propoſitam conditionem non admittant, &c. Verſ.17.*
    - Acceptâ
      - A quibus. *Verſ.18.*
      - Cur, & *quàm cupidè. Verſ.19.*
    - Perſuaſâ *ciuibus & ſubditis. v.20. Orationis ſuaſoriæ*
      - Formâ.
        - Προοίμιον *à laude perſonarum. Verſ.21.*
        - Διήγησις *propoſitæ conditionis. Verſ.22.*
        - Πρόπτωσις. *Verſ.21.23.*
        - Κατακλεὶς: *Duram Circumciſionis conditionem leniunt ſpe commodi. Verſ.23.*
      - Effectus: *Aſſenſiq; ſunt omnes ingredientes, &c. Periphraſis ciuium. Verſ.24.*

Quando: *Die tertio, qui vulneratis (ex ſententia Medicorum) Criticus eſt. V.25.*

A quibus: *Autores facinoris. Verſ.25.*

Quæ:
- Cædes *incolarum ſexus maſculini. Verſ.25.26.*
- Direptio *vrbis. Verſ.27.28.*

Qualis & *quanta: Nimium crudelis. Incidit autem ſtatus διαπολογησεως. Nam*
- Pater *accuſat filios ſeuitiæ duobus argumentis. Verſ.29.*
- Filij *factum excuſant exaggeratione iniuriæ illatæ. Verſ.30.*

CAPVT

CAPVT XXXV.

Ἀποδημία Iacobi, cum tota familia ad patrem Isaacum peruenientis.

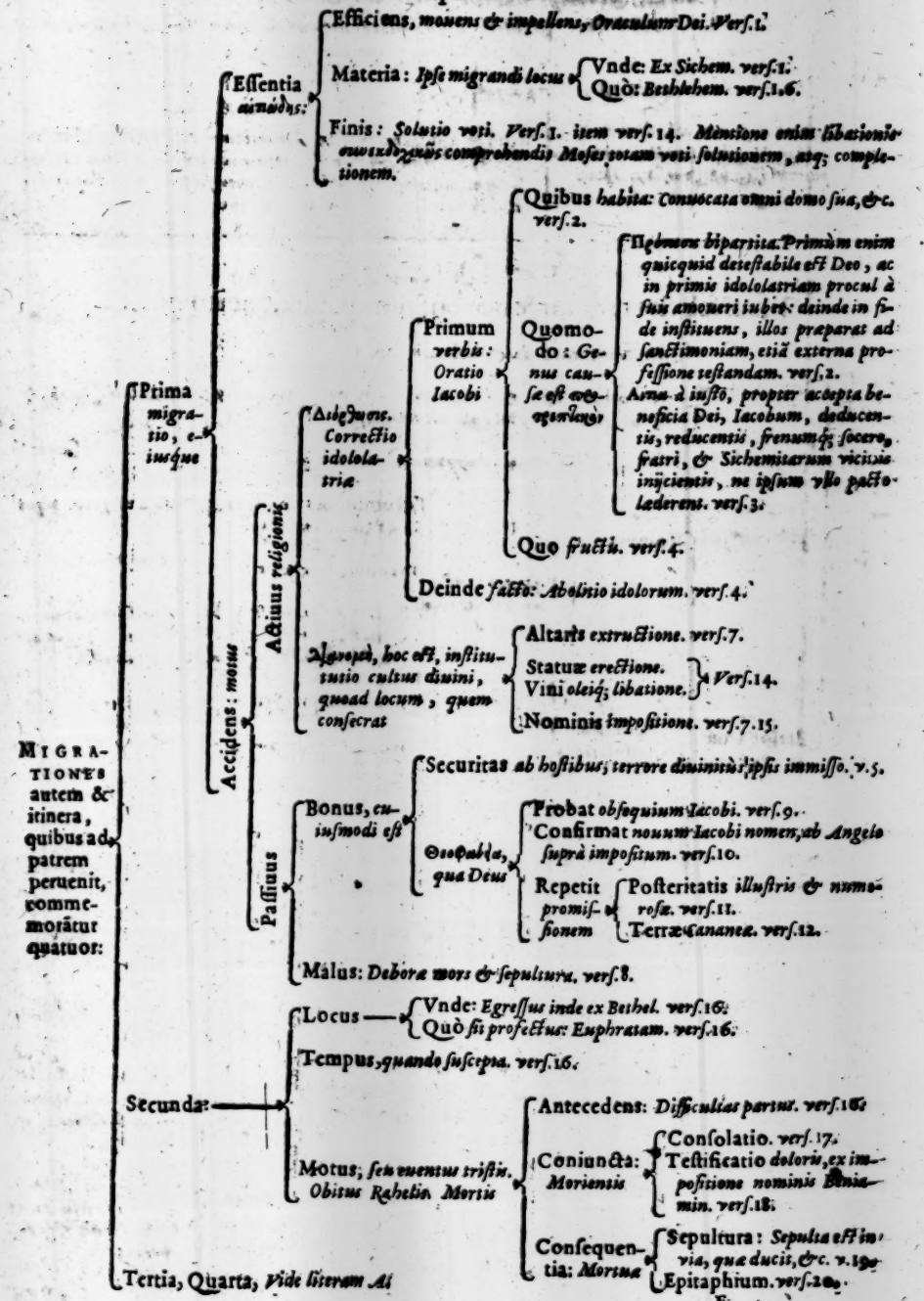

- Tertia: Eiusdem
  - Materia, *hoc est, locus à quo, ad quem, videlicet, Turrim gregis. Vers. 21.*
  - Motus, *seu eventus geminus:*
    - Ignominia *ex incestu Rubenis cum vxore patris commisso. vers. 22.*
    - Gloria, πολυανδρία *ex numero duodecim Patriarcharum, natiuitate Beniaminis completo. Vers. 23. 24. 25. 26. &c.*
- A.
- Quarta *migratio, est aduentus Iacobi in Mambre sine Hebronem ad patrem Isaacum. vers. 27. Isaaci*
  - Aetas. *Vers. 28.*
  - Mors *& sepultura. vers. 29. Describitur autem obitus Isaaci hoc loco ex* ὑστεροπροτέρῳ. *Contigit enim longo, post hunc Iacobi aduentum, tempore: cùm iam Iosephus fuisset à fratribus venditus, & vltra duodecim annos captiuus.*

CAPVT XXXVI.

Esaui felicitas rerum & personarum possessione insignis.

- Rerum
  - Communium: *Sedes & habitatio. vers. 6.*
  - Propriarum: *Opes & diuitiae tantae, vt vna eademque regio amborum (Iacobi & Esaui) facultates simul non posuerit capere. vers. 7.*
- Κτίσεις
  - Personarum
    - Voluntaria
      - Γαμικὴ: Polygamia, *à vers. 2. vsque ad 6.*
      - Συγγενικὴ: *Affines. Hi describuntur à*
        - Nominibus: *Nomina ipsorum à vers. 20. vsque ad 30. recensentur.*
        - Sedibus. *vers. 20. 21.*
        - Rebus *gestis. vers. 24. Ana inuenit mulas in solitudine, hoc est, artem excogitauit, qua ex admissura asini & equae muli procrearentur.*
        - Dignitate. *vers. 21.*
    - Naturalis, *quoad*
      - Liberos *ex vxore*
        - Ada: *Eliphaz. vers. 4.*
        - Basemath: *Rahuel. vers. 4.*
        - Oolibama
          - Iehus.
          - Ihelom.
          - Core.

          Vers. 5.
      - Nepotes, *qui describuntur ex*
        - Nominibus: *A vers. 9. vsq; ad 15.*
        - Dignitate *& Imperio*
          - Regali: *Reges Idumaeae recensentur à versu 31. vsque ad 40.*
          - Ducali: *Duces Edomitarum*
            - Ante *regium statum, qui & quot, commemorantur à ver. 15 vsque ad 20.*
            - Post *regiam Monarchiam, à versu 40. ad finem capitis vsq; numerantur.*

CAPVT

CAPVT XXXVII.

Ioſephus à fratribus venditus fit mancipium Satrapæ Aegyptij.

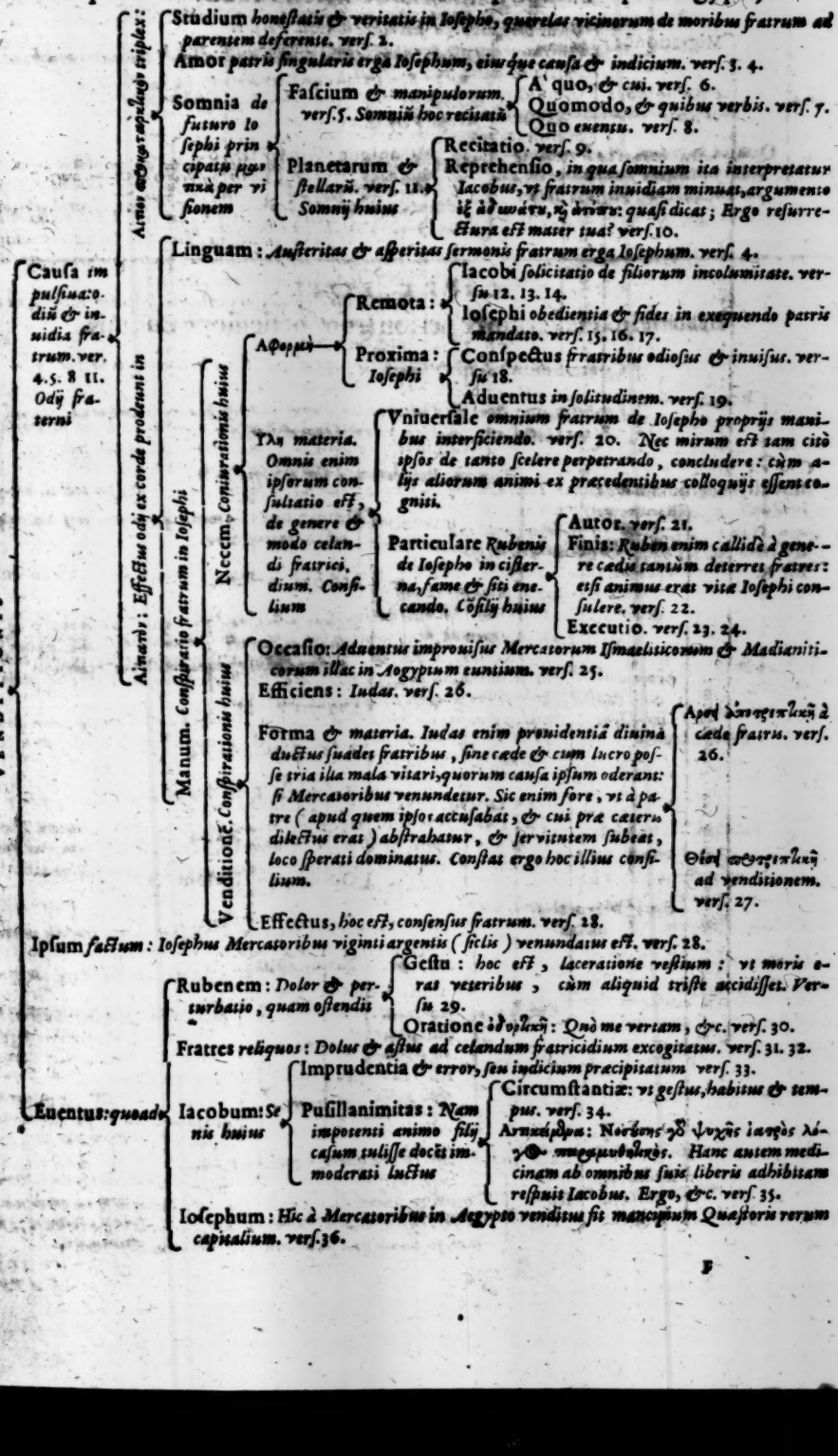

GENESIS, SEV

CAPVT XXXVIII.

Ἐπεισοδιώδης historiæ de incestu Iudæ.

- Migratione: Vnde profectus: *A fratribus discedit. Vers. 1.*
  Quò migrâris: *Diuertit ad virum Odollamitem. vers. 1.*
- Coniugium: *Pronubi*
  - Patria & natio. *vers. 2.*
  - Genus *paternum. vers. 2.*
  - Fœcunditas. *vers. 3.*
  - Sterilitas. *vers. 5.*
- Sobolem, *ex*
  - Vxore legitimâ
    - Her. *vers. 3. Filij huius*
      - Coniunx: *Thamar vers. 6.*
      - Mores: *Fuit nequam in conspectu Domini. vers. 7.*
      - Mores: *Ideò à Deo occisus est. vers. 7.*
    - Onan: *Eius*
      - Vxor: *Fratris defuncti coniunx. vers. 8. Hic primùm legitur vxor fratris vnius, sine liberis mortui, alteri tradita, ad excitandum defuncti semen: quam consuetudinem deinde Lege confirmauit Deus, Deut. 25.*
      - Calliditas *impia, quâ cauit, scelestâ planè ratione, ne alienos liberos alere cogeretur. vers. 9.*
      - Interitus. *vers. 10.*
    - Sela: *Cuius solum nomen exprimitur, idque in hoc capite sæpius.*
  - Nuru *per incæstum. Prolis huius*
    - Numerus: *Gemini, &c. vers. 27.*
    - Partus *difficilis & periculosus. vers. 28.*
    - Nomina
      - Phares, *à rumpendo. Mater enim hunc filium enixa, corporis sui rupturam fecisse videtur. vers. 29.*
      - Zara, *à filo purpureo. vers. 28. 30.*

CAPVT hoc est, *incestus*. Nã describit Iudæ

Petfidiam *erga nurũ. Tertiũ enim filiũ fraudulenter nurui promittens, eã vana spe lactat. ver. 5. 11.*

Incestum: *Quando huius facti sunt septem:*

- Χρόνος. *vers. 12.*
- Πρόσωπα
  - Πενθεῖν. *vers. 12.*
  - Πλύνειν. *vers. 13.*
- Τρόπος. *Depositis vestibus viduitatis, &c. Vers. 14. Nam pro tegmine capitis, viduis vsitato, sumpsit matronale.*
- Τόπος. *Sedit in biuio itineris, quod ducit Thamnam. Vers. 14.*
- Αἴτιον κινητικὸν ἢ Causæ impellens
  - Thamaram *ad fraudulentum hoc consilium ineundum erat gemina: Prior, ius receptum, vt mortuo proximus semen excitet, proximoque cessante, ex ordine necessitudinis alius succedat, vt ex Ruth cap. 3. constat. Posterior, promissio Soceri, suo tempore non præstita. vers. 14.*
  - Iudam *erat imprudentia. Putabat enim Thamaram esse scortum, tum quia de facie cognosci non poterat: tum quòd, more impudicarum mulierum in biuio sederet. vers. 15. 16.*
- Πρᾶγμα —
  - Ὑπόθεσις. *Pactum cũ nubitus initium*
    - Certâ *mercede*
      - Postulatâ. *vers. 16.*
      - Promissâ. *vers. 17.*
    - Symbolis *atque pignoribus acceptis. Accepit autem Thamar specie quidem pignus mercedis, sed reipsâ cautionem, quâ si ex eo concipiat, certis indicijs id probare, Socerumque de concubitu conuincere possit. vers. 17. 18.*
  - Μίσθος. *vers. 18.*
  - Ἔκβασις
    - Abitus *Thamaræ ex biuio, non expectato hædo. Seminis enim non mercedis causa Socerum admiserat. vers. 19.*
    - Solutio *promissæ mercedis. Incidit autem quæstio, vtrum Iudas steterit pacto,*
      - Φάσις: *Non poteris nos mendacij coarguere, &c. vers. 23.*
      - Αἴτιον est cõiectura voluntatis
        - Ἐπιχείρ.: *Ratiocinatio à fine: Misit hædum, vt reciperet pignus: Ergo Iudæ bonum fuit stare pacto. vers. 20.*
        - Ἀντιχείρ. à testimonio
          - Vicinorum. *versu 21.*
          - Hiræ, *socij & amici. vers. 22.*

Euentus, *sententia capitis*

- Lata, *quando, cur, contra quem, à quo. vers. 24.*
- Retractata
  - Cur. *vers. 25.*
  - A quo, & quomodo, *seu quibus verbis: Iudas in se totum peccatum confert: quæsi dicat, Grauius peccauit, qui facta ei spe coniugij, delusit eam, quam ea, quæ frendentem circumuenit. vers. 26.*

CAPVT

CAPVT XXXIX.

Περιπέτεια Iacobi in ſeruitute verſantis.

- Sors Ioſephi
  - Secunda. Proſperitatis
    - Cauſa
      - Efficiens: *Dei benedictio. verſ. 2. 3.*
      - Materia: *in quibus proſperè egerit. verſ. 2. 3.*
    - Effectus redundans in
      - Ioſephum: *Gratia Heri, Ioſepho totius œconomiæ administrationem committentis. verſ. 4. & 6. Vbi prouerbiale dictum eſt de eo, qui rei domeſticæ curam totam committit alteri.*
      - Potipharem: *Argumentum diuitiarum. verſ. 5.*
  - Aduerſa: περιπέτεια *Ioſephi, gratiâ domini ſui excidentis, et pro totius decennij fidelissimis laboribus ſqualorem carceris capitisque periculum ſubeuntis. Commutata fortunæ*
    - Περιπέτεια τῶν ἐγκλημάτων, *hoc eſt,*
      - Impudentiæ & pertinaciæ *Heræ, Ioſephum ad cõcubitum ſolicitantis*
        - Cur: *Illicito & inhoneſto amore accenſa erga Ioſephum forma præſtantem. verſ. 6. 7.*
        - Quomodo
          - Geſtibus. *verſ. 7.*
          - Verbis. *verſ. 7.*
          - Factis. *verſ. 11 & 12.*
        - Quoties. *verſ. 10.*
      - Continentiæ & cõſtantiæ *Ioſephi, blanditijs & illecebris improbiſſimi ſcorti reſiſtentis*
        - Verbis, *hoc eſt, oratione* ἀπαγορευτικῇ καὶ ἀναγκαστικῇ:
          - Περίωσις: *Nequaquam eius petitioni annuit. verſus 8. 10.*
          - Καταμομφὴ ἀπὸ τοῦ πρέποντος: *Ecce Dominus, &c. quaſi dicat, Fidem meam, cui Dominus meus omnia commiſit, perfidè violarem, & in Deum coniugij autorem aſſerioremque peccarem. Verſus 8. 9.*
        - Factis: *Relictâ veſte aufugit foras. verſ. 12.*
    - Διήγησις τῶν μέσων: *in quorum numero eſt*
      - Familiam. *verſ. 13. Accuſat autem*
        - Maritum, *ſtoliditatis. Verſu 14.*
        - Ioſephum, *tentatæ pudicitiæ. verſ. 15.*
      - Accuſatio *Dominæ contra Ioſephũ, inſtituta apud*
        - Maritum *in ſtatu*
          - Iuridiciali. *Etenim indignationem ſimulans, culpam & cauſam acceptæ ignominiæ transfert in maritum. verſ. 17.*
          - Coniecturali, *vtrum Ioſephus tentarit Heræ ſuæ pudicitiam? Affirmat impudica mulier, & confirmat ſigno relicti pallij. Verſus 16. 18.*
      - Condemnatio *inanditi. verſ. 19.*
      - Executio *iniquæ ſententiæ. verſ. 20.*
    - Ἐπιδιήγησις τῶν ἐγκλημάτων, *quorum hæc ſumma eſt: Ioſephus, Dei beneficio, aliquam Heri gratiam promeritus, ſaltem vinctis præficitur. verſ. 21. 22. 23.*

CAPVT XL.

Ονειροπολία Ioſephi, occaſio emergendi ex carcere.

- Ἡγούμενον eſt ἀφορμὴ
  - Remota: *Pharaonis inſtitia deſponſata. Iuſtitiæ & ſeueritatis exercenda.*
    - Cauſa: *Delictum & crimen læſæ Maieſtatis. verſ. 1.*
    - Perſonæ, *in quas animaduerſum, notantur à conditione, honore, & dignitate. verſ. 2.*
    - Modus: *Pœna carceris. ver. 23. vinctorum cuſtos*
      - Principalis. *verſ. 3.*
      - Famulans & miniſtrans, *Ioſephus. verſ. 4.*
  - Proxima
    - Quæſita. *Ioſephus enim captiuos, ſomnijs diuinitùs immiſſis grauiter perturbatos animaduertens, cauſam triſtitiæ humaniter ſciſcitatur. verſ. 6. 7.*
    - Præbita
      - Αἰτιολογία præſentis triſtitiæ. *verſ. 5. 8.*
      - Διηγήσει ſomnij diuinitùs obiecti
        - Pincernæ. *verſu 9. 10. 11.*
        - Piſtori. *verſu 16. 17.*
    - Arrepta. *Ioſephus audiens vinctos, non tam ſomnij, quàm inopiâ ὀνειροπολίων perturbatos, ipſorum animos ab Ariolis auocat ad expectandam à Deo (vt ſomniorum autore) interpretationem: cuius etiam ſpem illis facit non exiguam. verſ. 8.*
- Τὸ δ' ὀνειροπολίας
  - Principale: *Interpretatio ſomniorũ oſtendens*
    - Finem
      - Bonum: *Libertatem Pincernæ, reſtituto priſtino dignitatis gradu. verſu 13.*
      - Malum: *Mortem Piſtoris. verſ. 9.*
    - Tempus: *Poſt tres dies. verſ. 12. 18.*
  - Παρεκβὰν, vel potius λαχὼν
    - Minus *principale. Ioſephi petitio*
      - Παράκλησις δευτερὰ: *Petit ἐντυξίαν, interceſſionem apud Pharaonem. verſ. 14.*
      - *Καταμνήσθητί, eſt argumentum æquitatis: Reſpice me benignè, miſertus mei, ſicut & ego tibi, duranſe tua captiuitate, fidelem operam præſtiti. verſ. 14.*
      - *Ἀναμνήσθητί, quâ tuetur famam innocentiæ ſuæ, addita etiam miſeriæ ſuæ commemoratione, πάθους ἴνεκα. verſ. 15.*
  - Euentui, *hoc eſt ſenſui Ioſephi*
    - Interpretationi *reſpondens, quoad*
      - Tempus *conſtitutum. verſ. 10.*
      - Finem *reique exitum, prædictum Principi*
        - Pincernarum. *verſ. 21.*
        - Piſtorum. *verſ. 22.*
    - Petitioni *non reſpondens. verſ. 23.*

CAPVT

CAPVT XLI.

Ioſephi libertas & dignitas penè regia.

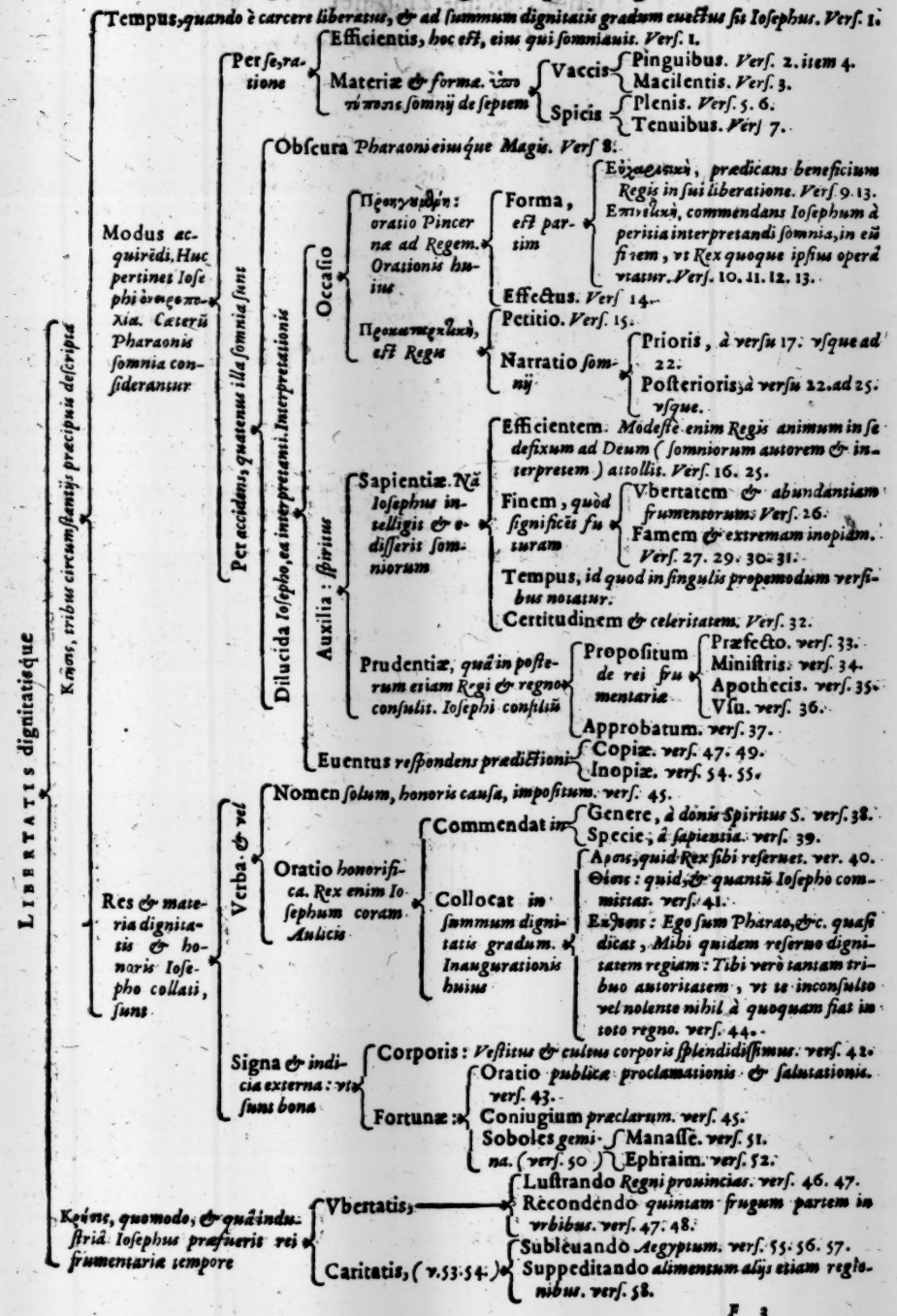

CAPVT XLII.

Primus fratrum Ioſephi deſcenſus in Aegyptum pro annona, abſque Beniamin.

- **Finis**: *Emptio annonæ ad depellendam famem. verſ. 1. 3. 5.*
- **Argumenta: Iſionis, ſeu profectionis**
  - **Efficiens**
    - **Princeps**: *Oratio Iacobi increpatoria. Orationis*
      - **Forma**
        - *Πρόσωπον, quâ excitat filios, cunctabundos, tanquam omnis conſilij inopes. v. 1.*
        - *Animo à præſenti*
          - Occaſione. *verſ. 1.*
          - Periculo vitæ. *v. 2.*
      - **Effectus in**
        - Filiis deſcendentibus. *verſ. 3.*
        - Patre, *ſecum retinente Beniamin, tanquam minimum, ſolum ex chariſſima coniuge ſuperſtitem, & ſenectutis filium. verſ. 4.*
    - **Inſtrumentalis**: *Comites itineris. verſ. 5.*
  - **Materia, hoc eſt**
    - **Locus** *ad quem*: *Aegyptus. verſ. 5.*
    - **Locatum**: *Ioſephus, Princeps Aegypti verſ. 6.*
- **Deſcensus huius**
  - **Intentio** *Ioſephi, explorationis fratres inſimulantis. verſ. 9.*
  - **Depulſio** *fratrum*: *Non eſt ita Domine. verſ. 10.*
  - **Ratio** *inficiationis ducitur à*
    - **Fine**: *Non animo explorandi, ſed emendi frumenta huc venimus. verſ. 10.*
    - **Signo** *probabili*: *Duodecim fratres ſumus, filij viri. At non eſt veriſimile, vt pater decem filios, explorationis gratiâ, à ſe dimittat: cùm ad id ſerui ablegari poſſint: & ſi per occaſionem filij, tamen tot numero, eodem momento, in tantum periculum (capitalis enim eſt exploratio) non conijceres pater. verſ. 13.*
  - **Firmamentum** *cauſæ*: *Confirmor (inquit Ioſephus) in priore mea opinione, eo quòd vos priùs decem eſſe dixiſtis, verſ. 11.) nunc autem duorum aliorum mentionem facitis. Itaque vobis in reſpondendo minimè conſtatis. verſ. 12. 14.*
  - **Diiudicatio**, *vt καινότομον præſentiâ minimi fratris confirmandum. verſ. 15. 16.*
  - **Tractati**: *Inclementer. Nam vt exploratores in carcerem conijciuntur. verſ. 17.*
  - **Dimiſſi, Quomodo:**
    - **Quando** *verſ. 18.*
    - **Pacto** *reducendi Beniamin interpoſito. Fides*
      - **Stipulata** *à Ioſepho. verſ. 19. 20.*
      - **Data**
        - **Verbis**: *Feceruntvt dixerat, hoc eſt, conſenſerunt coacti. verſ. 20.*
        - **Symbolo**, *ſeu pignore, vel potiùs obſide. verſu 25.*
    - *Επιβολὴ colloquij fratrum de præſenti rerum ſtatu. Perſonæ*
      - **Colloquentes in**
        - **Genere**: *Confeſſio iuſti Dei iudicij ab omnibus fratribus edita. verſ. 21.*
        - **Specie**: *Reprehenſio ſera panitentiæ à Rubene ſubiecta. verſ. 22.*
      - **Audientes**: *Ioſephus, abeunte Interprete, præter fratrum opinionem, ipſorum confeſſionem audiens, miſericordiâ erga ipſos commouetur. verſ. 23. 24.*
    - **Viatico, & pretio frumenti**
      - **Reddito**. *verſ. 25.*
      - **Reperto, ab**
        - Vno. *verſ. 26. 27. 28.*
        - Omnibus. *verſ. 35.*
- **Επίδεξις. Hic deſcribitur deliberatio de adducendo Beniamin.**
  - **Filij** *ſuadẽtes à*
    - **Neceſſitate** *ſiſtendi fratris minimi. Eſt autem tota ipſorum narratio ἐχκατίωσις, à verſu 29. vſque ad 35. verſum.*
    - **Tuto**: *Ruben filios ſuos offert patri obſides. verſ. 37.*
  - **Pater**
    - **Accuſat** *filios ſtultitiæ*: *ſtultis veſtris conſilijs me orbatis liberis meis. verſ. 36.*
    - **Recuſat** *dimiſſionem Beniamin. Ratio ducitur à turpi*: *Inhumanum eſt, ſenem orbare filijs duobus dilectiſſimis, atque ita mortem ipſi accelerare. Ioſephus eſt mortuus: Beniamin in itinere poſſet aduerſi quid accidere. Ergo non dimittam illum. verſ. 38.*

CAPVT

CAPVT XLIII.

Secunda filiorum Iacobi profectio in Aegyptum, cum minimo fratre Beniamin.

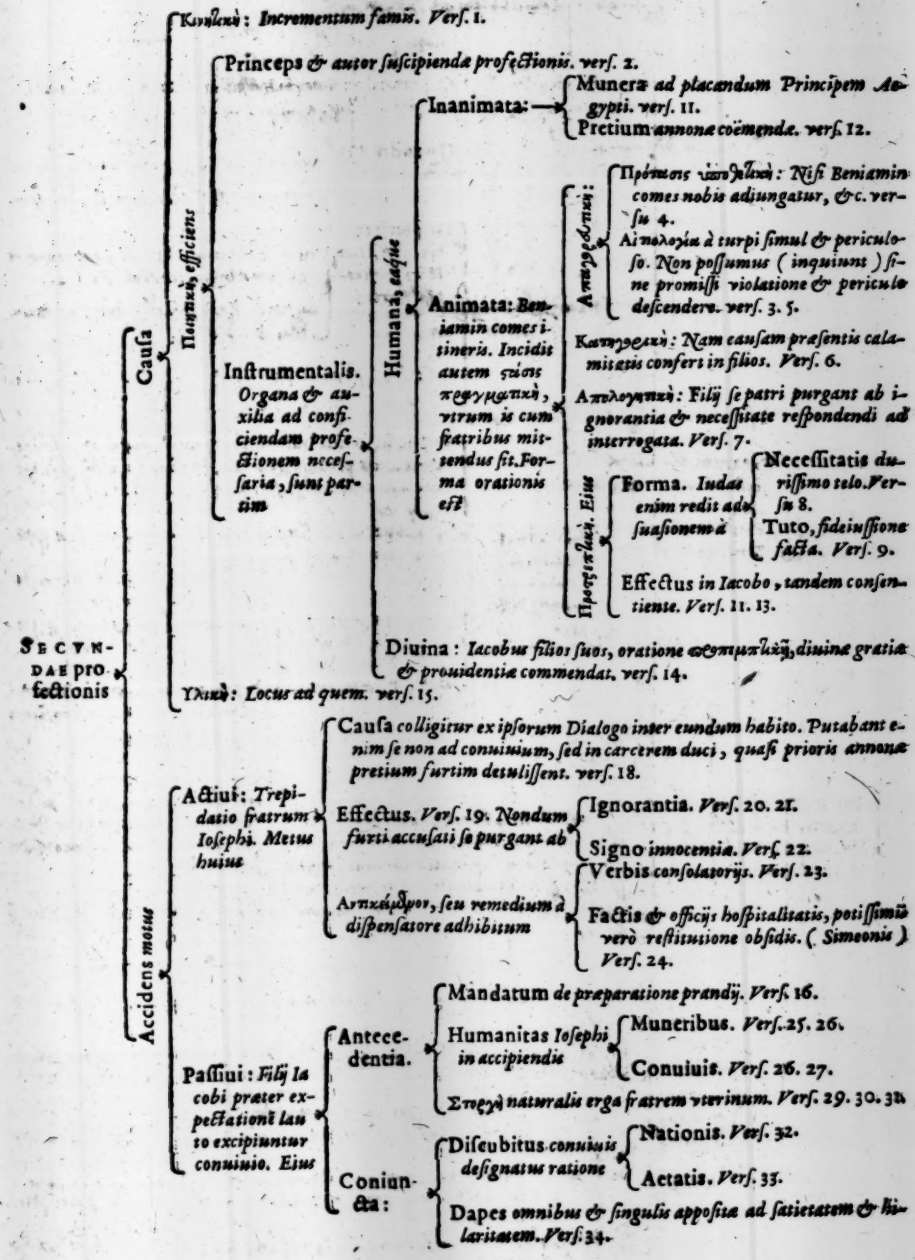

CAPVT XLIIII.

Ἐπίτασις, seu incrementum malorum, ad seruitutis periculum vsque.

- Πρόοδος: dimissio fratrum facta:
  - A quo. *Vers.* 1.
  - Quomodo: *Poculo Ioſephi, in mantica Beniaminis, clàm fratribus, abdito. Vers.* 2.
  - Quando. *Vers.* 3.
- Ἐπίτασις
  - Κατηγορικὸν —
    - Diſpenſatoris, *ipſi à ſuo Hero præſcripta. Vers.* 4.
      - Πρόσωπον: *Peſſimam rem feciſtis. Verſu* 5.
      - Αἶνος ἀνευθετήτου, *hoc eſt, exprobratio extremæ ingratitudinis. Vers.* 4.
      - Ἔκφυσις: *Exaggeratio furti, ex materia, &c. Verſ.* 5.
    - Ioſephi, *fratres ſuos coràm ſtupiditatis accuſantis. Verſ.* 15.
  - Ἀπολογητικὸν. *Defenſionis à fratribus Ioſephi inſtitutæ*
    - Propoſitio *illuſtrata interrogatione ſimul & admiratione, vim negandi habente, quaſi dicat, ÿ ſumus, quibus non debeat huiuſmodi crimen obÿci. Verſ.* 7.
    - Cõfirmatio ἐφόδου, ab
      - Antecactis, *ſeu antecedente integritatis ſuæ experimento. Verſ.* 8.
      - Signis, *ſine factis. Etenim bonâ cõſcientiâ freti ſubÿciunt ſe*
        - Inquiſitioni. *Hanc*
          - Offerunt *vltrò. verſ.* 9.
          - Expediũt *prompt.è. verſ.* 11.
        - Supplicio *mortis, in ſeipſos quidem decreto, ſed à diſpenſatore non accepto. verſ.* 10.

- Periculum ſeruitutis Beniamini.
  - Ἐπίτασις: *Fratres Ioſephi, furto penes Beniaminem deprehenſo, ſubeunt ſeruitutem, quam in ſeipſos decreuerant. Verſu* 12. 13. 14. *Incidit autem ſtatus Iuridicialis, an ſeruitus illa ſimul omnibus ſubeunda ſit?*
    - Iudas *fatetur, ſe omnesque fratres ſeruituti addicens, vt hac humilitate & ſubiectione Principis animum ad miſericordiam flectat. Verſ.* 16.
    - Ioſephus *negat, ſolâ deprehenſi furis ſeruitute contentus. Verſu* 7.
  - Depulſum *oratione Iudæ vsque ad finem.*
    - Exordium Εὐτρεπὲς (*à perſona Ioſephi*) & προσλαλητικὸν *à petitione veniæ dicendi. Verſ.* 18.
    - Narratio, *cuius finis eſt, vt Ioſephum ad miſericordiam de patre capiendam flectat: ideò copioſè Beniaminis hiſtoriam explicat, à verſu* 20. *ad* 30. *vſque*
    - Propoſitio: *Pars huius*
      - Prior, *quâ petit, vt Beniaminem dimittat, inſtituta hypotheticâ euentus narratione, quid futurum ſit, ſi Beniamin detineatur. Verſ.* 30. 31.
      - Poſterior, *quâ docet ſe apud patrem pro puero fideiuſſiſſe, ac proinde vadimonium ſuum offerre, vt liberetur puer. Verſ.* 32. 33.
    - Concluſio: *Omninò conſtitutum eſſe, qui duis potiùs ſubire, quàm vt ſine fratre rediens, extremam patris calamitatem ſpectare cogatur. Verſ.* 34.

CAPVT

CAPVT XLV.

Ἀποκάλυψις Ioſephi.

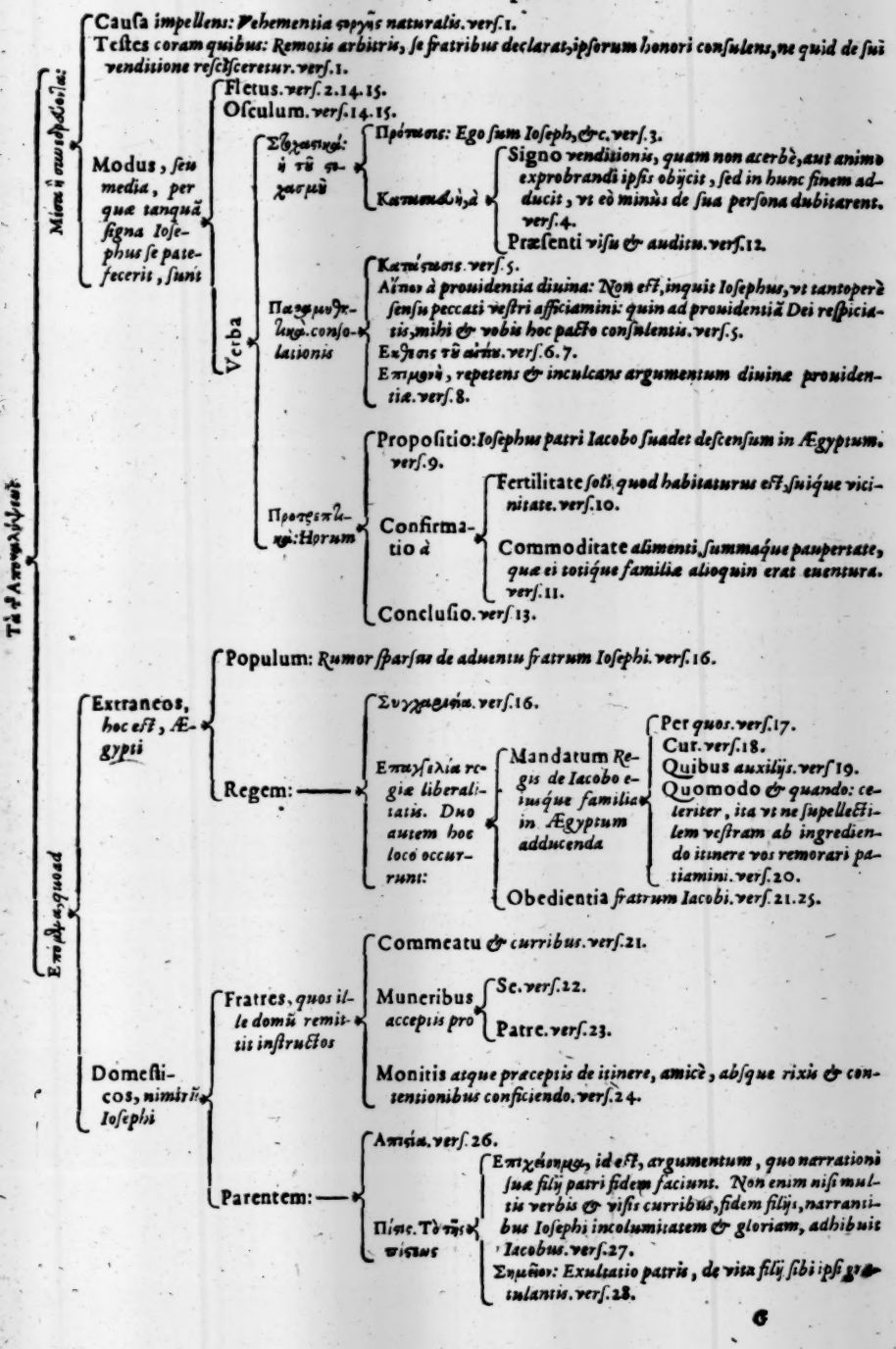

CAPVT XLVI.

Peregrinatio Iacobi in Aegyptum.

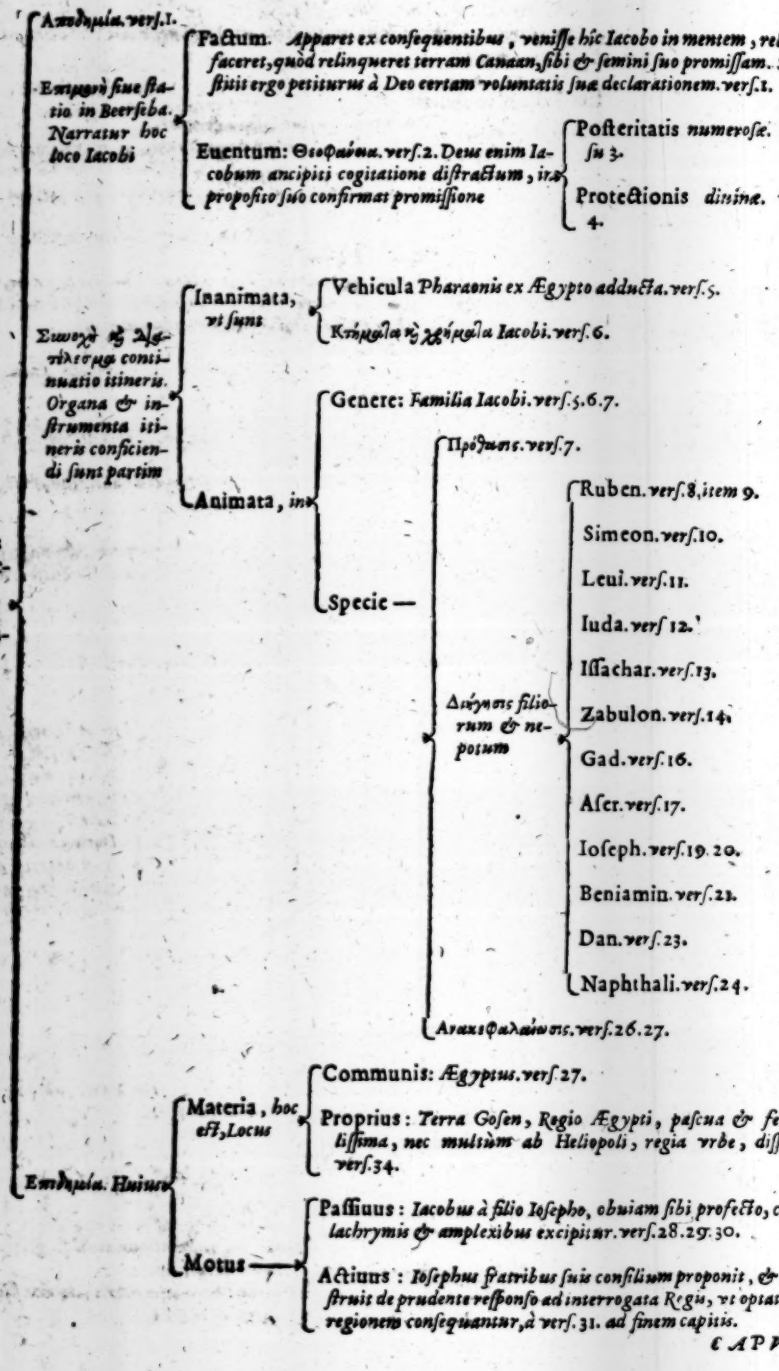

CAPVT

CAPVT XLVII.

Commoratio Iacobi in Aegypto.

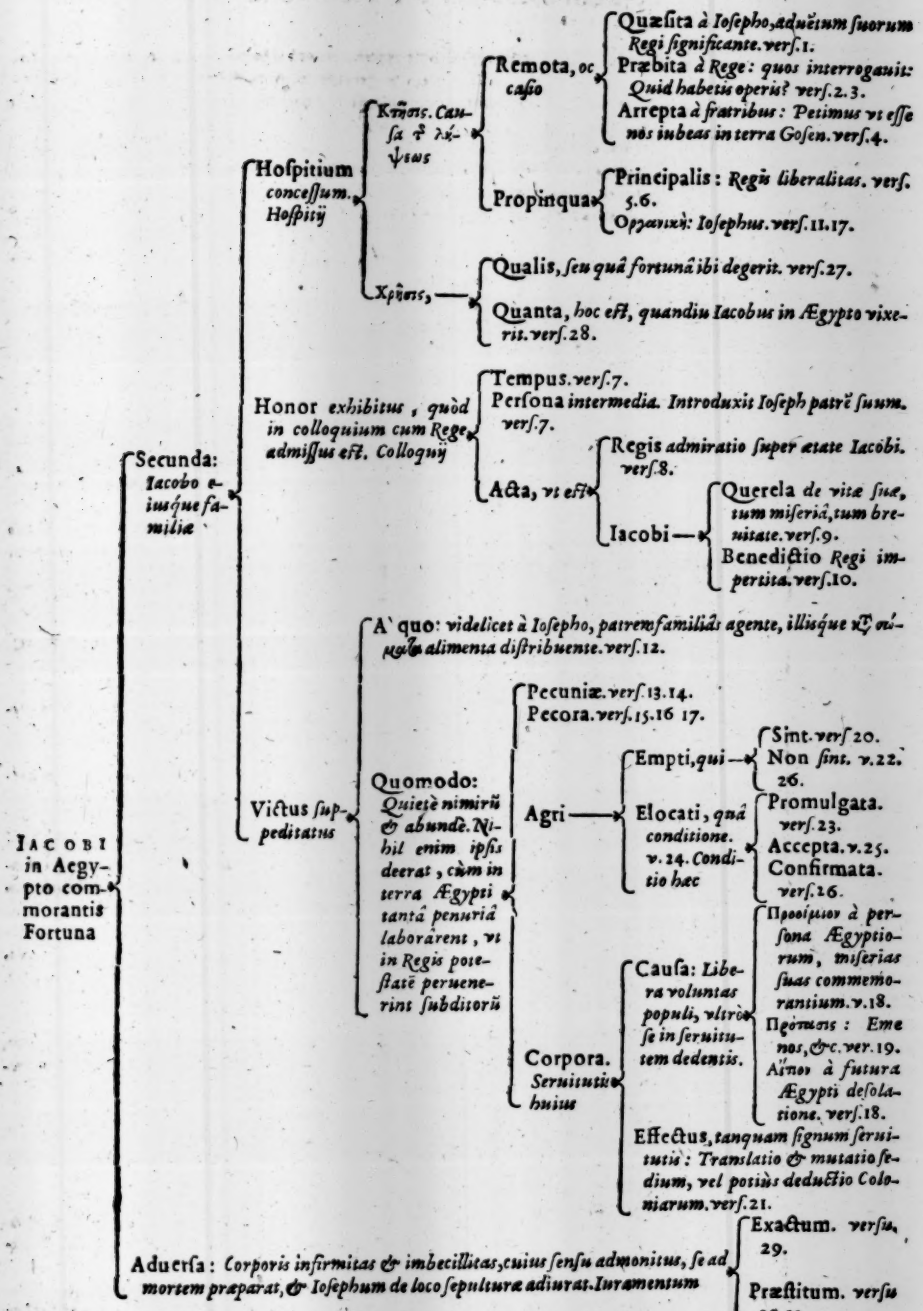

CAPVT XLVIII.

Teſtamentum Iacobi, ante mortem conditum

- Tempus. *Verſ.* 1. 2.
- Cauſa, *qua oſtendit Iacobus, ſe id iure facere poſſe, ſumitur à*
  - Promiſſione & vocatione: *Dum (inquit Iacobus) mihi promiſit Deus, poſteritatem numeroſam, & hæreditatem amplam, atq; contulit, ut penes me ſit facultas cooptandi etiã tuos filios in communionem earum. Verſ.* 3. 4.
  - Morte *Rachelis, ex qua cùm multiplicem prolem adhuc ſperaſſem, (inquit Iacobus) illa verò non niſi duos genuerit filios, te Ioſephum & Beniamin: Volo ego duos filios tuos Ephraim & Manaſſe adoptare, vt quod per immaturam matris tuæ mortem deceſſiſſe mihi videtur, hâc adoptione compenſetur, & ſarciatur. verſ.* 7.
- Perſonæ:
  - Adoptandæ. *Verſ.* 5.
  - Non *cooptandæ. Verſ.* 6.
- Modus: *Pertinẽt huc tri*
  - Παρηγορία
    - Ioſephi, *filios ſuos ſiſtentis*
      - Cui. *Verſ.* 8.
      - Cur. *Verſ.* 9.
      - Quo *ordine. Verſ.* 12. 13.
    - Iacobi, *vt ſunt*
      - Complexus & oſculatio *filiorum Ioſephi. Verſ.* 10.
      - Gratulatio *de nepotibus. Verſ.* 11.
      - Impoſitio *manuum. Verſ.* 14.
  - Ἀσχήμων: *Oratio Iacobi ἀσύντακτος, quâ illis benedictionem apprecatur*
    - Ἀπλῶς καὶ διδασκαλικῶς. *Docet enim benedictionis cauſam*
      - Efficientem, *vnde prouenit. Verſ.* 15.
      - Materiam *quid & quæ illa optet. Verſ.* 16.
    - Συγκεκλικῶς: *adeò conſpicua erit in filijs tuis gratia Dei, vt Iſraelitæ beneprecandi exempla inde ſumpturi ſint, illaque benedictio in prouerbium abitura ſit. Verſ.* 20.
- Res *ipſa, hoc eſt*, Hæreditas
  - Bonorum: *Mei erunt, hoc eſt, in hæreditate herciſcunda, vterque cum reliquis filijs meis ex æquo partem accipito. Verſ.* 5.
  - Nominis: *Inuocetur ſuper eos nomen meum: quaſi dicat, mei & maiorum meorum filij vocantur, eodem gradu, quo reliqui filij. Verſ.* 16.
- Impedimentum
  - Obiectum *à Ioſepho*,
    - Factis. *verſ.* 17.
    - Verbis. *verſ.* 18.
  - Depulſum *à Iacobo, qui remouet ſuſpicionem erroris: Scio, inquit, fili mi: ſed diuinum decretum in cauſa eſt, cur ſic faciam. verſ.* 19.

TESTAMENTI conſtitutio

- Vna, *quâ nepotes ex Ioſepho, à patre adductos, cooptat. Adoptionis huius*
- Altera, *quâ Ioſepho legauit ceriam portionem terræ Cananææ, nimirum Sichemitarum vrbem & agrum, vi armisque occupatum. verſ.* 21. 22.

CAPVT

CAPVT XLIX.

Obitus Iacobi Patriarchæ.

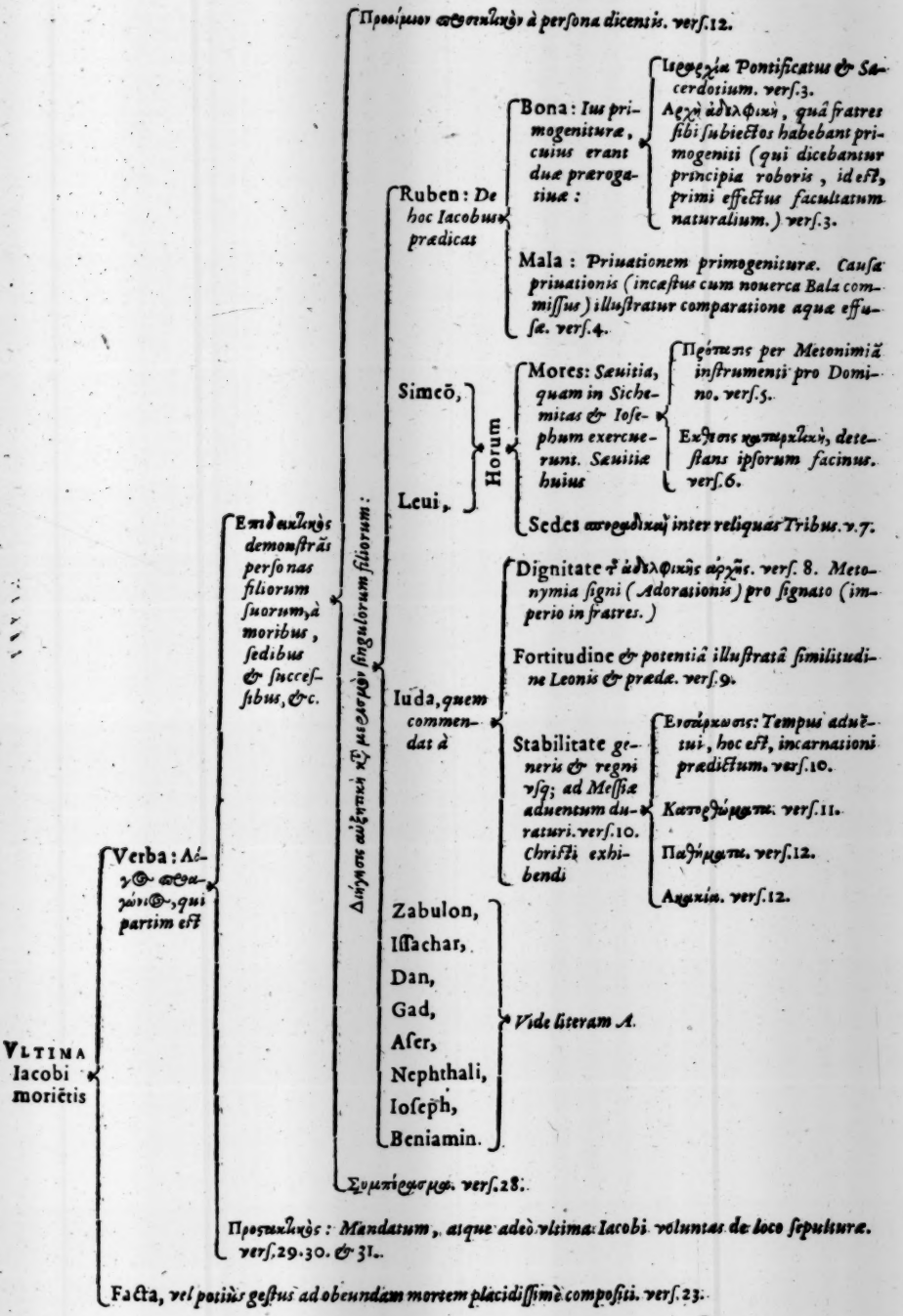

- **Zabulon**, *eiusque ſedes maritima & portuoſa.* verſ.13.
- **Iſſachar**, *quem comparat aſino fortiſſimo quidem, ſed tamen naturâ ſegni. Comparationis*
  - Πρότασις. verſ.14.
  - Ἀπόδοσις. verſ.15.
- **Dan.** *Vaticinatur Iacobus de huius Tribus principatu in*
  - Genere. verſ.16. παρονομασία *ad nomen Dan, quod à iudicando deriuatur.*
  - Specie, *de perſona Sæmſonis, idque tum*
    - Ἀλληγορικῶς, *ſub comparatione ſerpentis furtim, aſtu, & per inſidias (non aperto Marte) hominibus nocentis, (ſicut Samſon Philiſtinis nocuit.)* verſ.17.
    - Τυπικῶς *de Chriſto,* κατ' ἀναφοράν. verſ.18.
- **Gad:** *Occaſione nominis Gad, laudat huius Tribus bellicam fortitudinem.* verſ.19.
- **Aſer:** *Regio Tribus Aſeritanæ commendatur à copia rerum præſtantiſſimarum.* verſ.20.
- **Nephthali:** *Celebratur à bonis animi (eloquentia) & corporis (promptitudine & celeritate agendi.)* verſ.21.

d.

- **Ioſeph.** *Vaticinium de huius Tribus*
  - Fortitudine *bellicâ. Virtutis huius*
    - Materia: *Hoſtes, Syri Regno Iſraelitico vicini.* verſu 23.
    - Efficiens: *Dei fauor, prouidentia diuina, & immutabile decretum de Ioſepho amplificando.* verſu 24.
  - Ornamentis, *id eſt, Prophetis & Legibus ex hac Tribu oriundis.* verſu 24.
  - Felicitate, *quam amplificat* κύ
    - Μεσασμόν, *commendans huius tribus regionem à fœcunditate ſoli, roris, pluuiæque abundantiâ, aëris clementiâ, vbi & terræ naſcentia, feliciter prouentura, & iam vi. entia proſperè actura ſint.* verſ.25.
    - Εὐλογίαν, *cum benedictionibus Maiorum, & reliquis etiam mundi regnis.* verſ.26.
- **Beniamin:** *Ingenium Beniaminitarum præmonſtrat tale futurum, vt cum Lupo prædam rapiente, lacerante, vorante, & ſuis catulis diſtribuente, comparari poſſint.* verſ.27.

CAPVT

CAPVT L.

Τὰ μετὰ τὸν θάνατον Ioſephi.

- Ea autem concernunt Iacobi.
  - Corpus *emortuum, cuiuſmodi eſt*
    - Cura *& conſeruatio cadaueris à putrefactione, per olea & aromata, quibus quadraginta dies condiri & inungi ſolebant corpora præſtantium virorum, vt condituræ vis ad omnes cadaueris partes penetraret. verſ.2.*
    - Luctus:
      - Perſonæ *lugentes:*
        - Ioſephus. *verſ.1.*
        - Aegyptij. *verſ.3.*
      - Tempus *lugendi. verſ.3.*
    - Exequiæ *celebratæ:*
      - A quibus:
        - Ioſepho *eius rei veniam*
          - Petente *à Rege per interceſſores, non quod gratiâ Regis excidiſſet, ſed quod pullato, & in luctu verſanti non licebat apparere coram Rege. Interceſſionis*
            - Efficiens, *ſeu perſonæ intercedentes. verſ.4.*
            - Forma, *ſiue modus: Oratio* μεσόδιτικὴ, *ab ipſo Ioſepho interceſſoribus dictata. verſ.5.*
          - Conſequente. *verſ.6.*
        - Primatibus Ægypti, *vt ſunt Senatores, Conſiliarij, Præfecti, &c. verſ.7.14.*
        - Familiâ *Iacobi. verſ.8.12.14.*
      - Quorum *auxilio. verſ.9.*
      - Vbi *& quandiu. verſ.10.*
      - Quomodo: *Modus legendi (quàm ſeriò rem iſtam egerint) colligitur ex conſequente incolarum admiratione. verſ.11.*
    - Sepultura. *verſ.13.*
  - Liberos *ſuperſtites in*
    - Genere, *omnes. Metus & ſollicitudo fratrum de commiſſo in Ioſephum ſcelere. verſ.15. Trepidationis remedium*
      - Quæſitum *à fratribus per*
        - Alios, *oratione* παραμυθητικῇ. *Quòd autem à Ioſepho petunt, tribus argumentis exorare conantur: videlicet à patris voluntate, fraterna ſanguinis neceſſitudine, & communi religione. verſ.16.17.*
        - Semetipſos *humili & ingenuâ ſceleris confeſſione. verſ.18.*
      - Adhibitũ, *à Ioſepho, qui fratres conſolatus eſt*
        - Verbis,
          - Factis: *Fleuit Ioſephus, vtpotè qui ſolâ facti commemoratione graviter afficitur. verſ.17.*
          - Πρόπομπος παραμυθητικὴ. *verſ.19.*
          - Αἴτιον *à diuina prouidentia: Non meum eſt (inquit) mutare decretum diuinum, & vobis nocere, quibus Deus (me in Ægyptum præmiſſo) prodeſſe voluit. verſ.19.20.*
          - Ἐπιφορὰ, *quâ ipſos à metu vindictæ liberat, & in certam ſpem continuandæ beneficentiæ erigit. verſ.21.*
    - Specie, *ſolum Ioſephũ eiuſq;*
      - Aetatem. *verſ.22.*
      - Poſteritatem. *verſ.23.*
      - Teſtamentariam *conſtitutionem de loco ſepulturæ. verſ.24.25.*
      - Mortem *& ſepulturam. verſ.26.*

EXODVS, SIVE SECVNDVS LIBER MOSIS.

Τὰ ἡγούμενα.

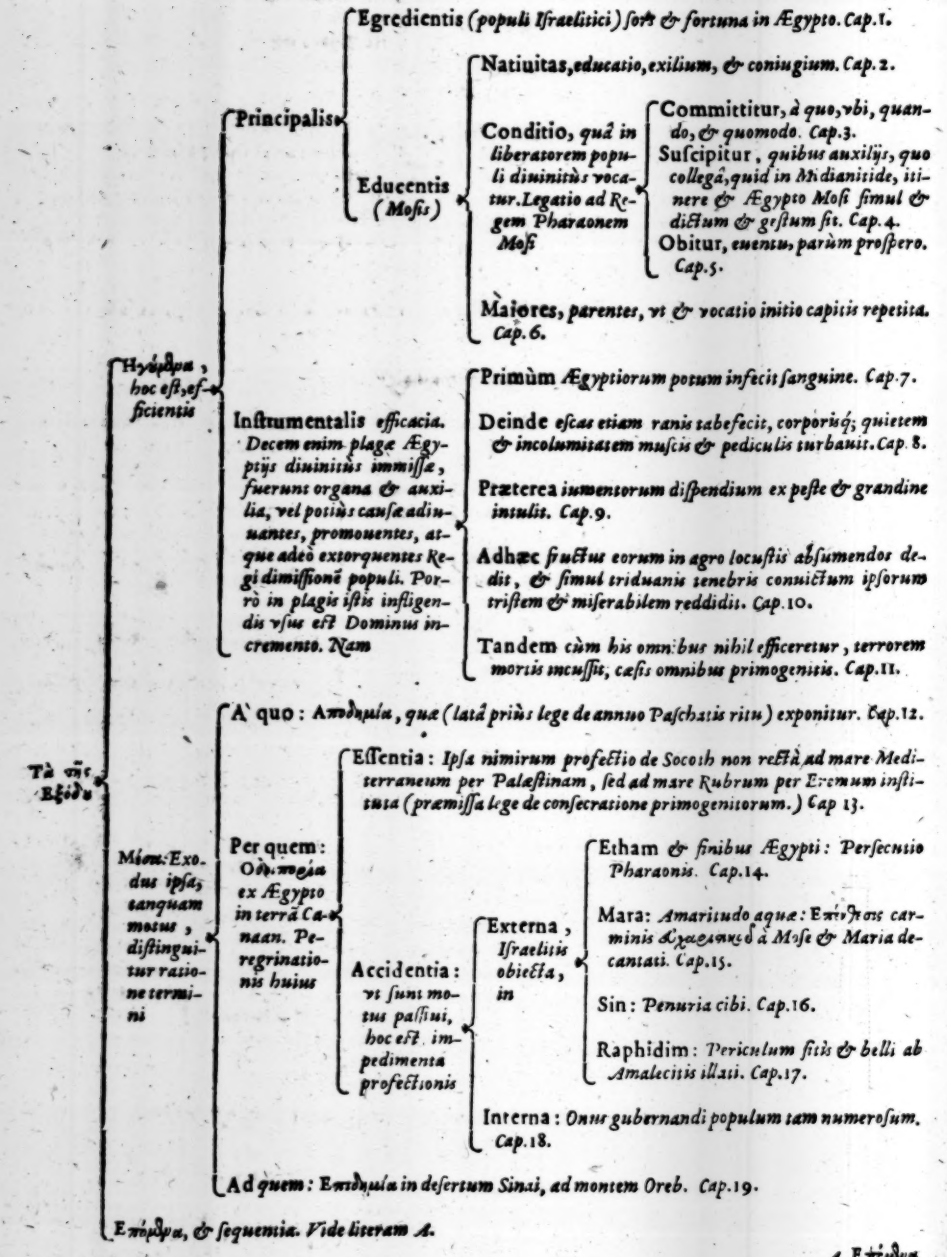

A. Ἐπῳδὴ

- A. Επέρχεται. Sunt autem duo
  - Νομοθεσία. Huius
    - Antecedentia: *de omnigena cultus ad audiendam Legis promulgationem. Cap. 19.*
    - Coniuncta: *ipsa promulgatio Legis*
      - Ἡ δωδεκὰς: *Decalogus, terribili voce, audientibus omnibus Israelitis, à Deo pronunciatus. Cap. 20.*
      - Ἰσχυουσῶν de
        - Primogenitis & decimis. *Cap. 22.*
        - Festis & primitijs. *Cap. 23.*
      - Πολιτικῶν, versantis circa bona
        - Corporis: *Leges furtiues de seruiente, homicidio, plagio, &c. Cap. 21.*
        - Fortunæ, tum
          - Rerum: *Leges de furto, damno, amisso, conducto, commodato, &c. Cap. 22.*
          - Personarum: *Leges de officio Magistratus, & priuatorum humanitate erga notos & ignotos, &c. Cap. 23.*
    - Consequentia: *Sanctio & confirmatio latæ Legis. Est autem confirmata atque sancita fœdere*
      - Inito *inter Deum populumque Israeliticum. Capite 24.*
      - Iterato & renouato duabus Legis tabulis Lapideis reparatis. *Cap. 34.*
  - Σκευοποιία. Eius
    - Causæ & principia
      - Ὑλικὴ: *Quæ, & qualia, & vnde comparanda. Cap. 25.*
      - Εἰδικὴ: *Idea totius Tabernaculi, & forma (Mosi in monte à Deo ipso demonstrata) quoad*
        - Res
          - Locatas: *vt est Arca, Propitiatorium, Mensa, Candelabrum. Cap. 25.*
          - Locantes: *Locat enim homines*
            - Sacros: *Sanctum & Sanctum Sanctorum, seu adytum. Cap. 26.*
            - Profanos: *Atrium. Cap. 27.*
        - Personas Sacerdotii
          - Habitus, *seu vestes. Cap. 28.*
          - Ordinatio, *seu consecratio. Cap. 29.*
          - Officium, *eiusque exequendi instrumenta. Cap. 30.*
      - Ποιητικὴ: *Artifices, operisq; curatores diuinitùs designantur. Cap. 31.*
    - Accidētia, vt est Motus tum
      - Passiuus: *Impedimentum τῆ σκευοποιίᾳ obiectum, est idololatria aurei Vituli*
        - Perpetrata. *Cap. 32.*
        - Reformata. *Cap. 33.*
      - Actiuus: *Operis*
        - Inchoatio, *quoad*
          - Materiam *Tabernaculi à Mose imperatam, & à populo collatam. Cap. 35.*
          - Formam *materiæ inducendam ab artificibus conficientibus sacra*
            - Rei, *hoc est,*
              - Tabernaculi
                - Partes. *Cap. 36.*
                - Vasa & instrumēta. *Cap. 37.*
              - Atrij *partes & instrumenta. Capite 38.*
            - Personæ *vestes. Cap. 39.*
        - Consummatio: *Tabernaculi erectio & approbatio diuina, tanquam consecratio, siue dedicatio. Cap. 40.*

CAPVT I.

Sors & fortuna populi liberandi.

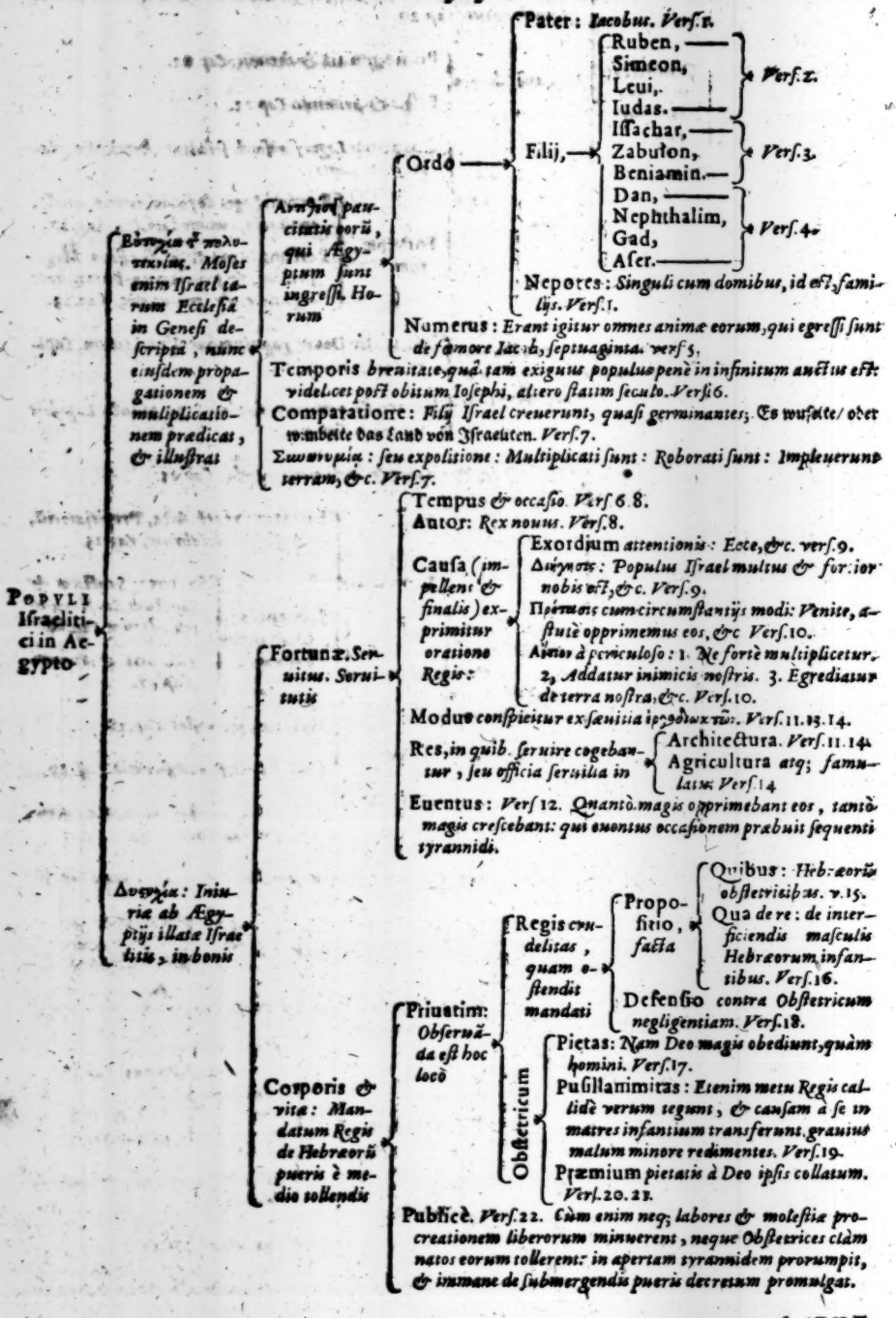

CAPVT

CAPVT II.

Descriptio Mosis à præcipuis personarum locis.

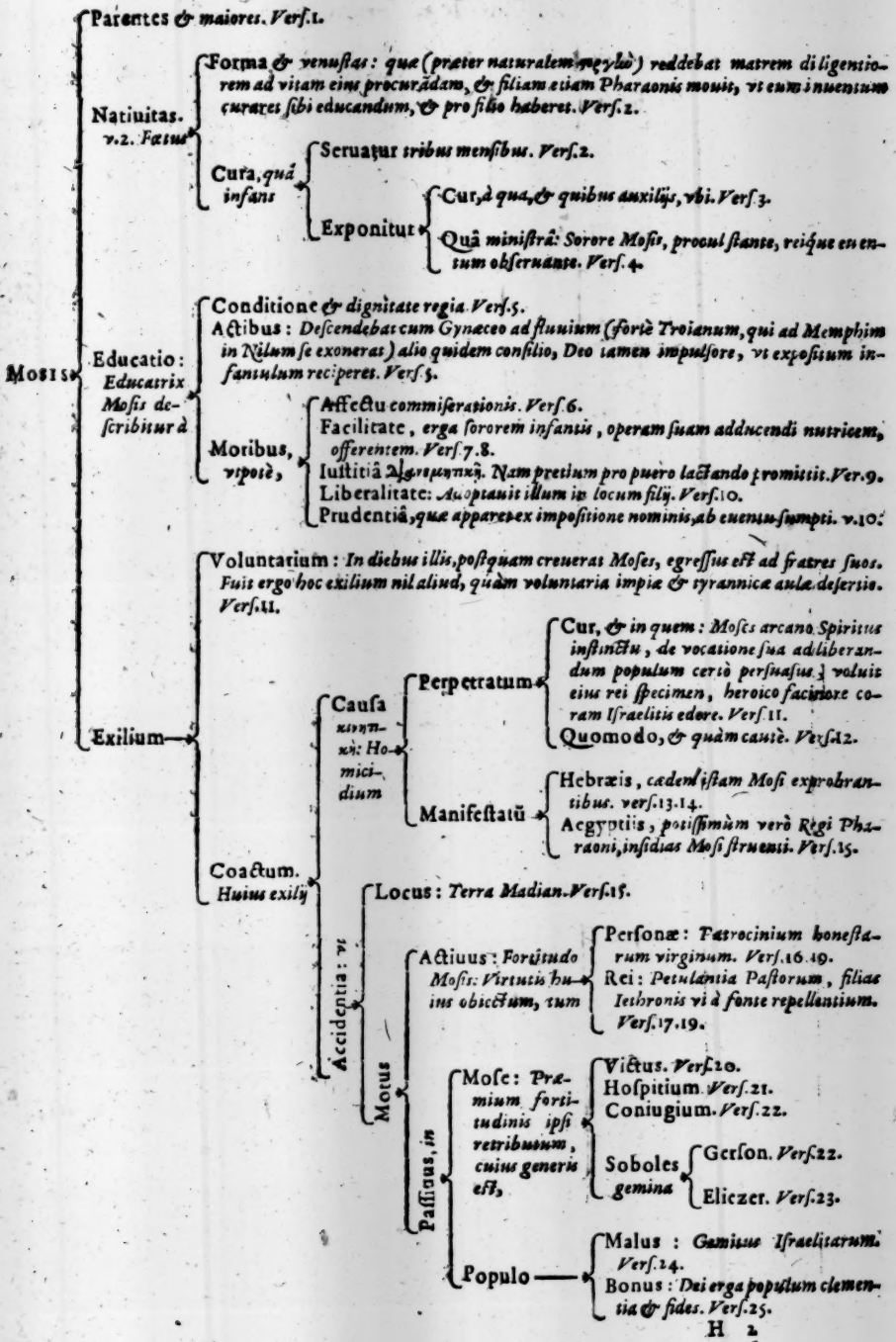

CAPVT III.

Mosis conditio, siue vocatio ad obeundam in Aegypto legationem.

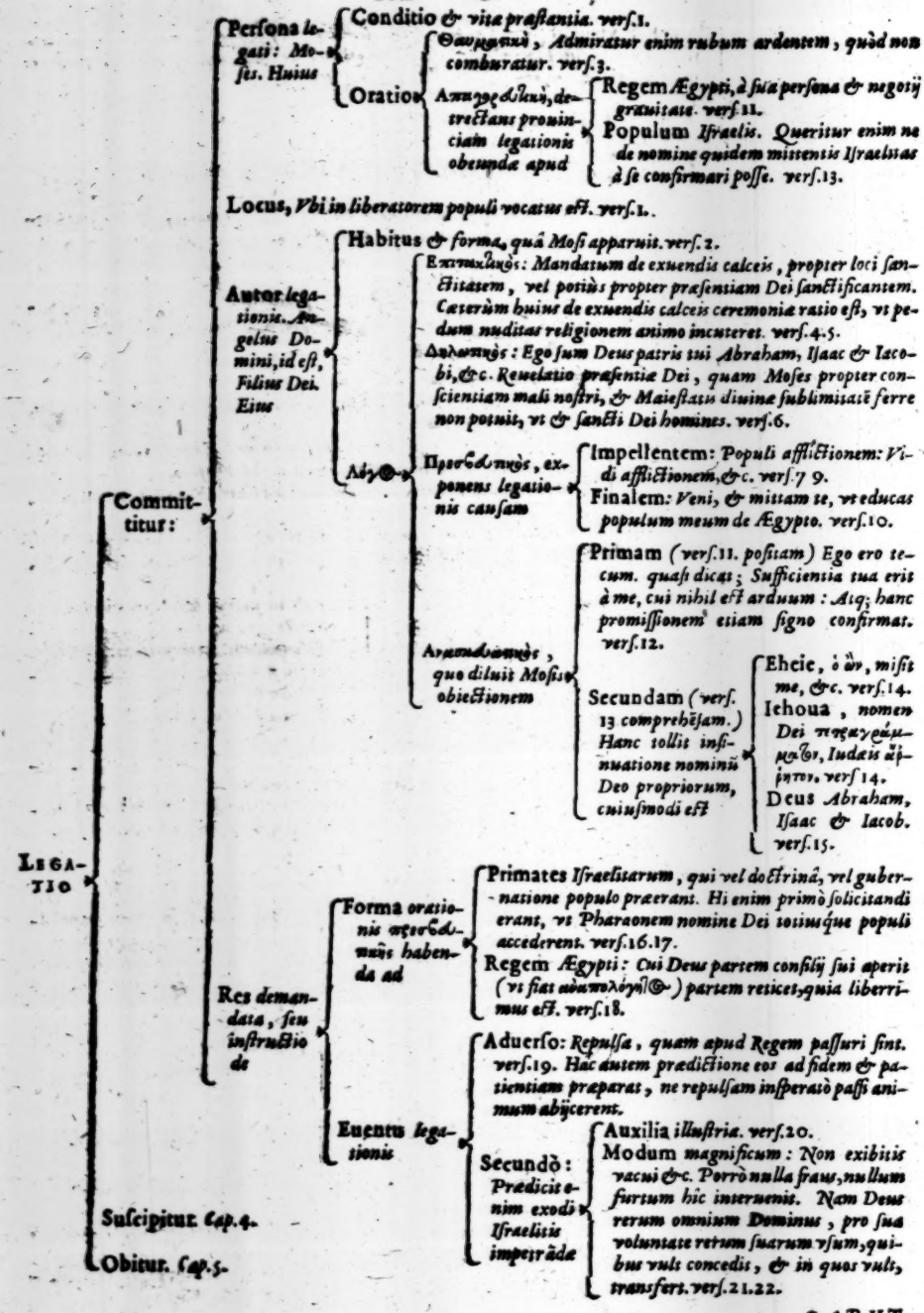

CAPVT

CAPVT IIII.

Legationem ad Pharaonem Moſes ſuſcipit, & ex parte etiam obit.

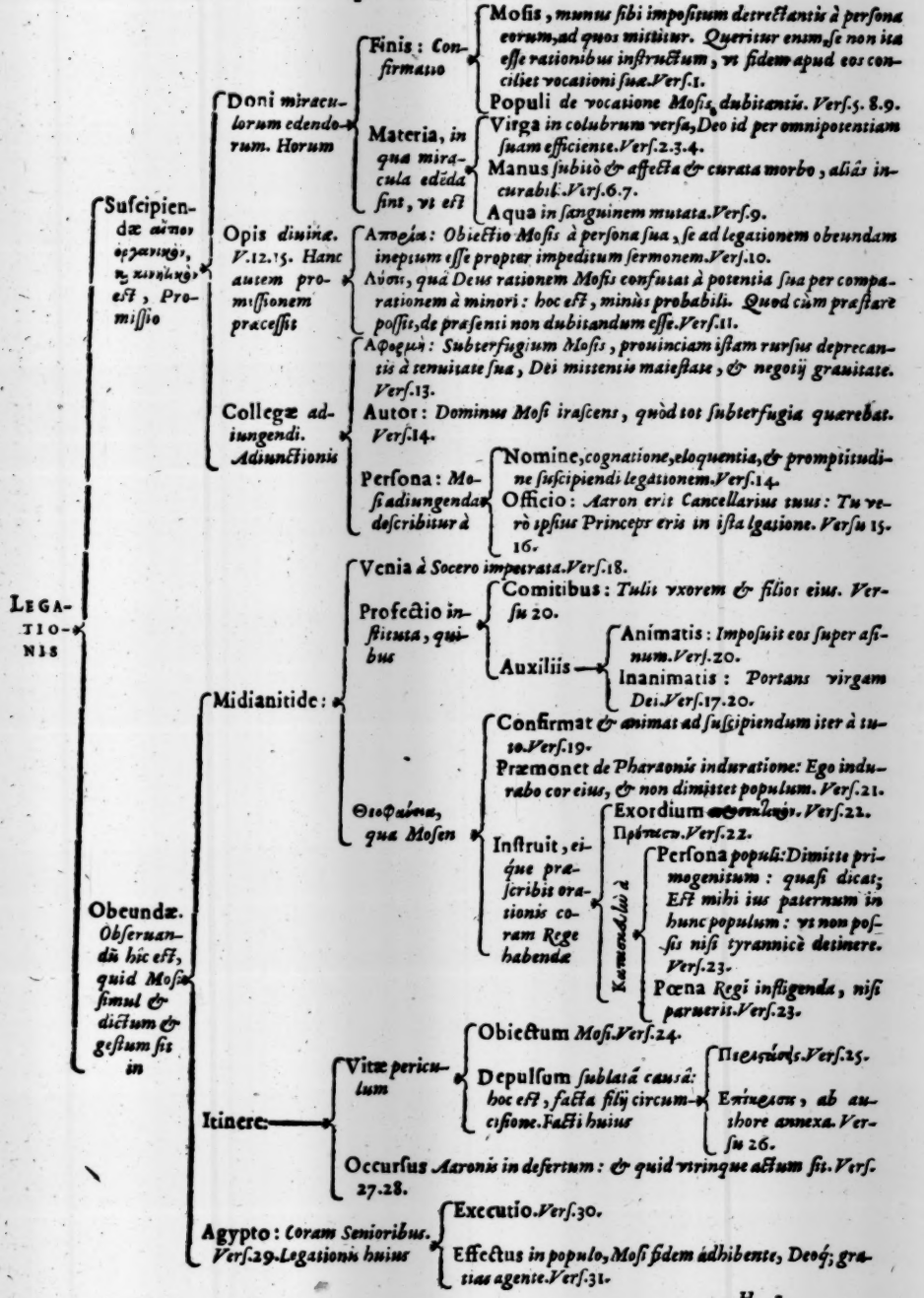

CAPVT V.

Moses legationem susceptam obit apud Regem Pharaonem.

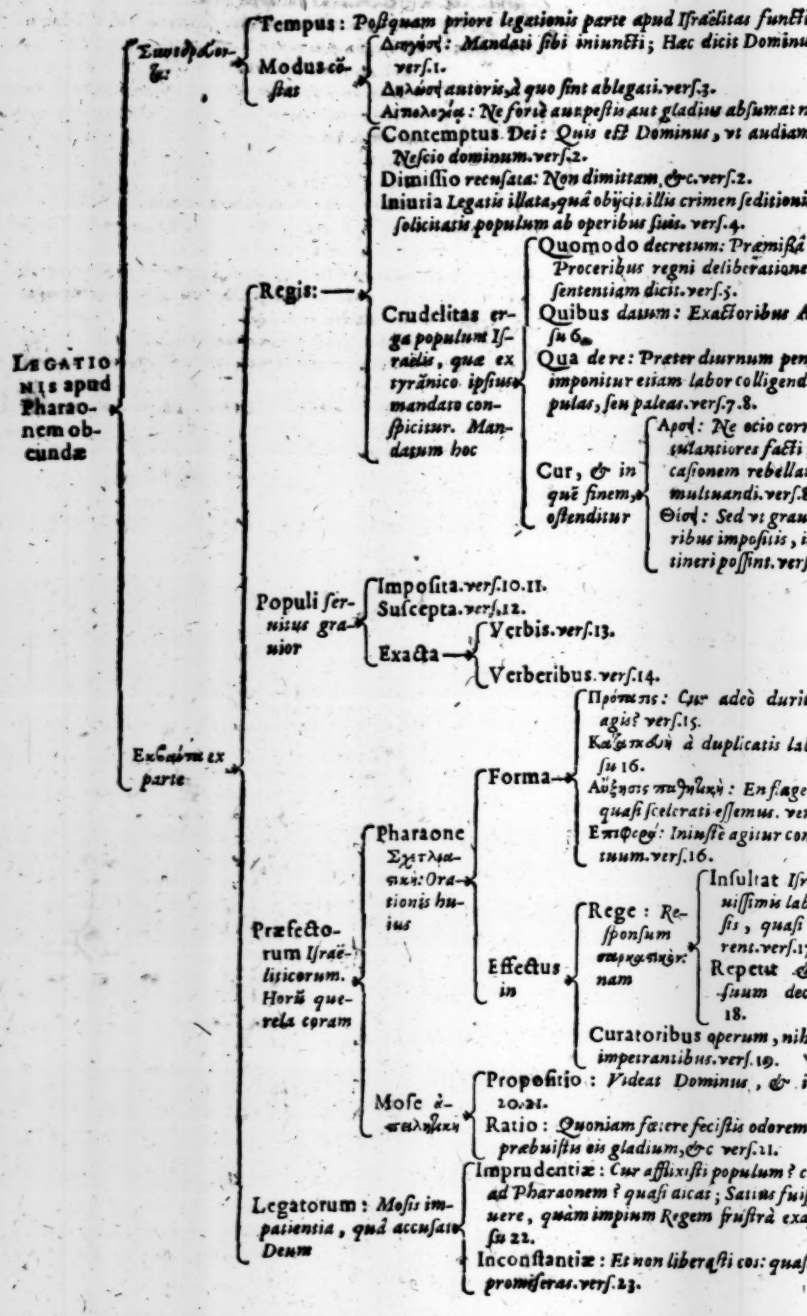

CAPVT

CAPVT VI.

Legatorum maiores & parentes.

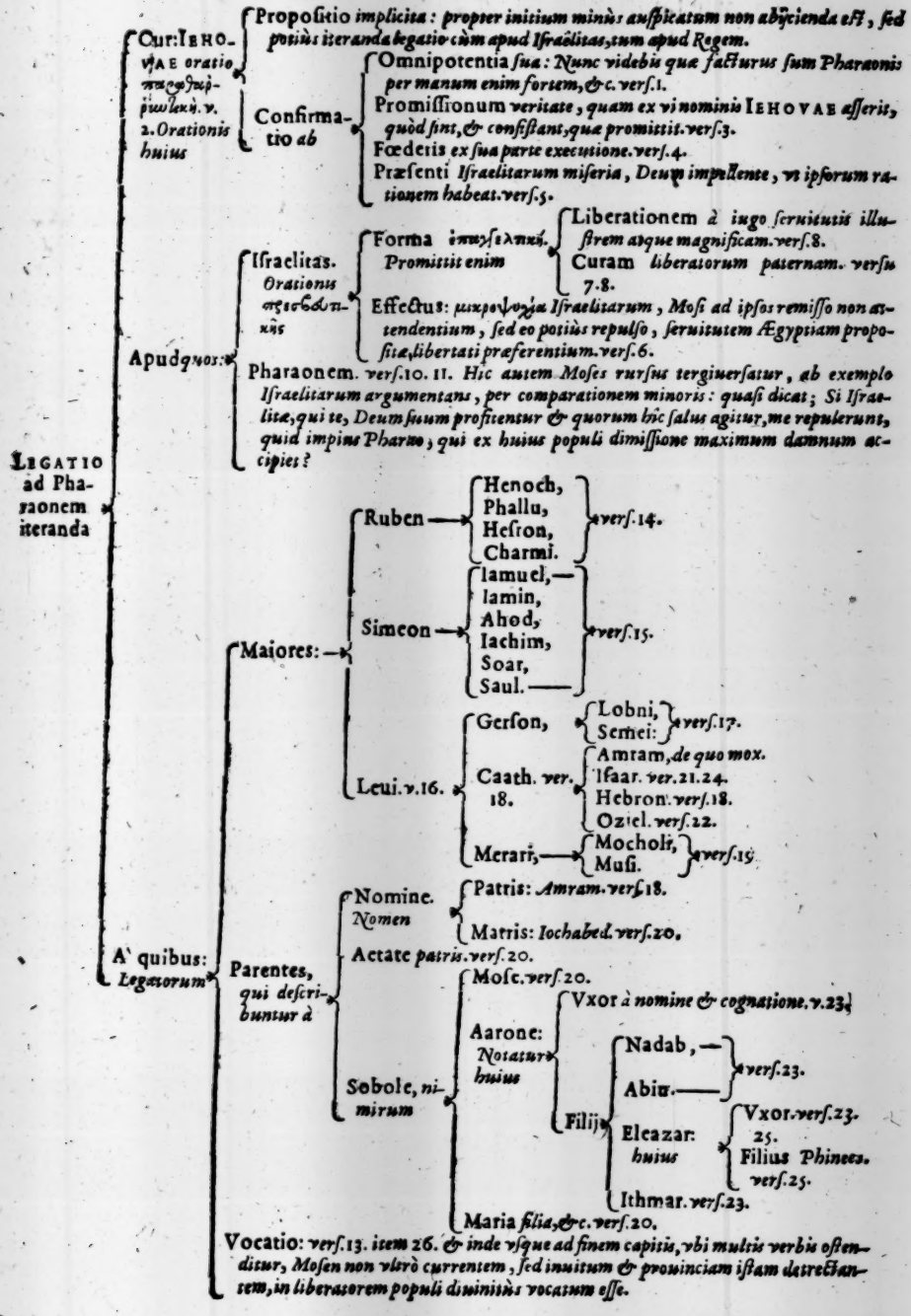

CAPVT VII.

Aquæ in ſanguinem conuerſæ plaga, ad impetrandam Iſraëlitarum dimiſſionem inflicta.

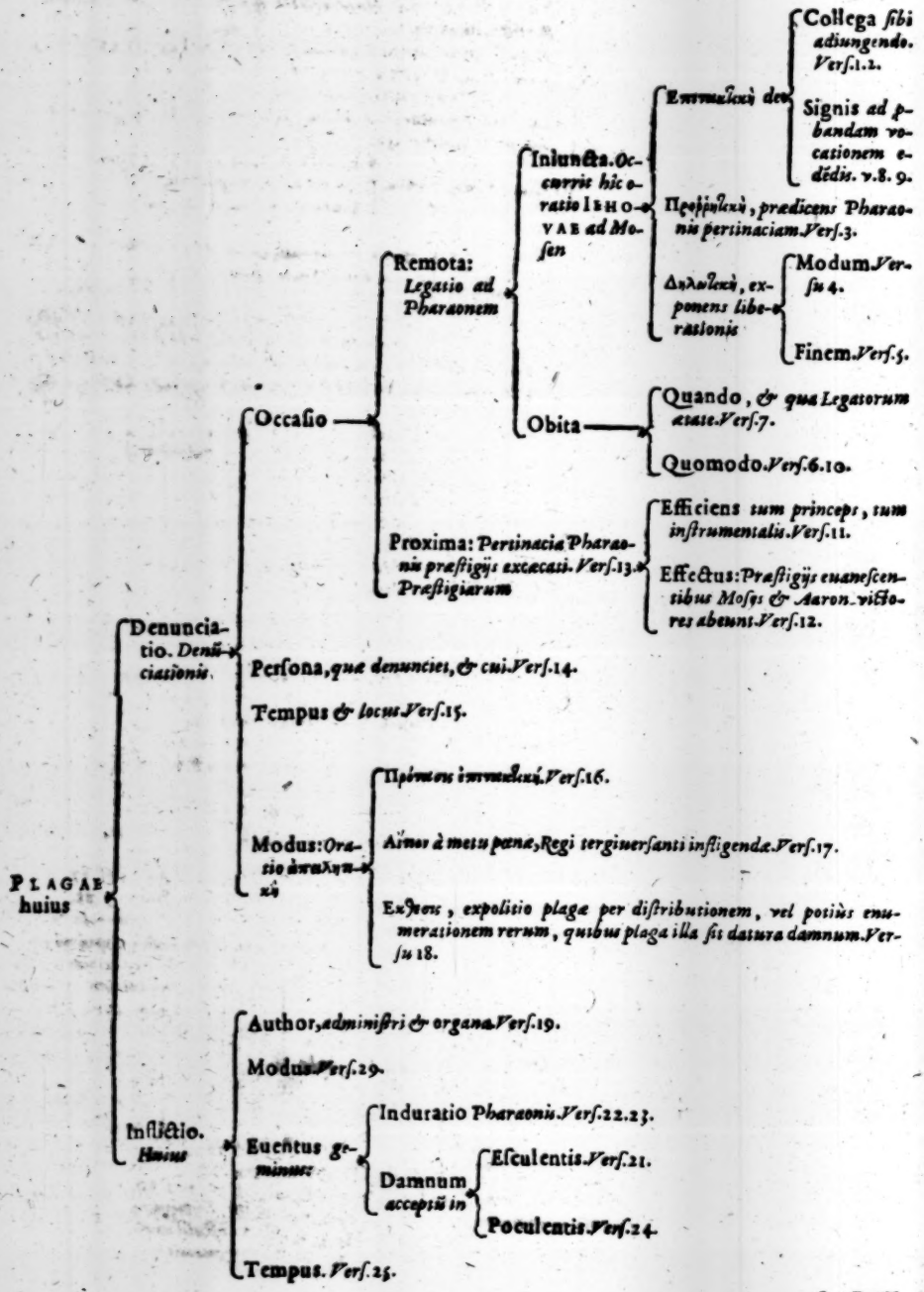

CAPVT

CAPVT VIII.

Plaga Ranarum, Pediculorum, & inſectorum.

- PLAGA
  - Ranarum: *Plagæ huius*
    - Inflictio: *vt*
      - Commina tio *facta per Moſen:*
        - Πρόσωπον: *Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Ego percutiam omnes terminos tuos ranis.* verſ. 1. 2.
        - Αἰτιολογία: *Si nolueris dimittere populum.* verſ. 2.
        - Ἔκθεσις ſeu expoſitio propoſitionis: *Ranæ*
          - Vnde *producendæ*: *Fluuius ebullies.* verſ. 3.
          - Quot: *Ebulliet, id eſt, magna copia effundet.* v. 5.
          - Quid *incommodi allaturæ*: *Aſcendent domum tuam, &c.* verſ. 3.
          - Quibus *moleſtæ ſint futuræ.* verſ. 3. 4.
      - Αἴτιον: *Dixit Dominus ad Moſen; Dic Aaroni. &c.* verſ. 5.
      - Ὄργανον: *Extendit Aaron manum, &c.* verſ. 6.
      - Αἰτιατόν: *Aſcenderunt ranæ, operueruntq; terram Aegypti.* verſ. 6.
      - Ὅμοιον: *Fecerunt & malefici per incantationes ſimiliter.* verſ. 7.
    - Remotio:
      - Quibus *auxiliis: videlicet*
        - Regis *ſimula. a pœnitentia.* verſ. 8.
        - Moſis *& Aaronis interceſſione apud Deum, Regi*
          - Promiſsâ. verſ. 8.
          - Præſtitâ verſ. 12.
        - Domini *exauditione*: *Fecitq́ue Dominus iuxta verbum Moſis.* verſ. 13.
      - Quando: *Tempore à Rege conſtituto.* verſ. 10.
      - Cur: *Vt ſcias, quòd non ſit ſicut Deus noſter eſt, ac proinde inexcuſabilis ſias.* verſ. 10.
      - Euentus, *quoad*
        - Incolas: *Congregauerunt eas in aggeres, id eſt, aceruatim: ita vt ex putrefactione ranarum tota regio fœtore corrumperetur.* verſ. 14.
        - Regem: *Pharao ſeipſum in pertinacia confirmans ſtatuit, ſe inexorabilem præbere.* ver. 15.
  - Pediculorum
    - Efficiens: *Dixitq́; Dominus, &c.* verſ. 16.
    - Inſtrumentalis: *Extendit Aaron manum, virgam tenens.* verſ. 17.
    - Materia,
      - Ex *qua*: *Omnis puluis terræ verſus eſt in pediculos.* verſ. 16. 17.
      - Circa *quam ſunt partim*
        - Homines,
        - Iumenta.

        Erantq; *pediculi tam in hominibus, quàm iumentis.* verſ. 17. 18.
    - Effectus triplex:
      - Conatus *Magorum in minimi animalculi productione fruſtratus.* verſ. 18.
      - Confeſſio *veritatis à Magis extorta.* verſ. 19.
      - Obduratio *Regis.* verſ. 19.
  - Inſectorum. *Huius*
    - Ὑπόμνημα, *denunciatio eſt. Obſeruanda hoc loco tum*
      - Perſona, *Quæ, Cui, Vbi, Quando pœnam iſtam denunciare debeat.* verſ. 20.
      - Res, *ſeu ipſius plagæ*
        - Efficiens: *Ego mittam, &c.* verſ. 21.
        - Materia, *circa quam Inſecta futura*
          - Sint. verſ. 21.
          - Non *ſint.* verſ 22.
        - Tempus: *Cras erit ſignum iſtud* verſ. 23.
    - Τὸ μέσον: *Fecitq́; Dominus ita: Et venit muſca grauiſſima, id eſt, numeroſa.* v. 24.
    - Ἐπιλύσις:
      - Dimiſſio *populi conceſſa à Pharaone*
        - Καθ' ἑαυτὸ, *nimirum intra limites Regni, non in deſerto.* ver. 25. *Hanc autem conditionem Moſes recuſat, addu-ctis rationibus à*
          - Metu *periculi: Aegyptij nõ tantùm à ſacrificijs, verùm etiam à cæde animantium iſtarum (boum, ouium, caprarũ, &c.) abhorrent. ideoq́; grauiſſimum nobis periculum ab ipſis immineret.* verſu 26.
          - Mandato *Dei, cui omnino parendum ſit.* verſ. 27.
        - Αὐτῶς, *ſi Iſraelitarum ſpectes petitionem.* verſ. 28.
      - Plagæ ceſſatio, *Moſis interceſſione impetrata*
        - Quâ occaſione: *Dixit Rex; Rogate pro me.* verſ. 28.
        - Quomodo, *& quâ conditione.* verſ. 29.
        - Quo effectu:
          - Moſes *orauit Dominum.* verſ. 30.
          - Dominus *abſtulit muſcas.* verſ. 31.
          - Pharao *indurauit cor ſuum.* verſ. 32.

CAPVT IX.

Plaga Peſtis, vlcerum, & grandinis.

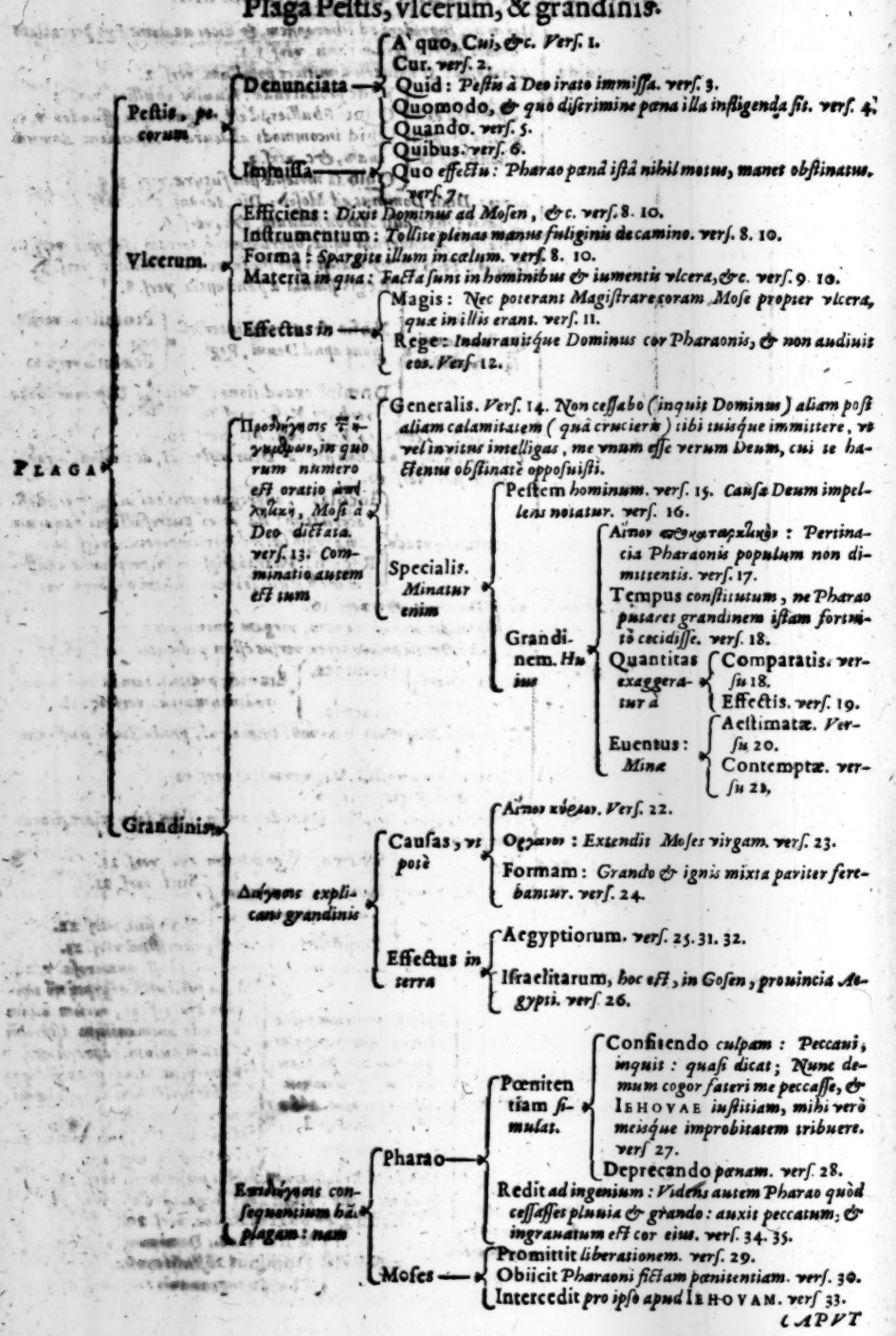

CAPVT

CAPVT X.

Plaga locustarum & tenebrarum.

PLAGA

Locustarum : *Plagæ huius*

- Ἠγεμόνον : *Efficax oratio*
  - Iehovae *ad Mosen* προοιμιακὴ
    - Propositio : *Ingredere ad Pharaonem : quasi dicat ; Ne pigeat te, toties à Pharaone delusum, denuò ipsum adire.* verſ. 1
    - Ratio *à fine proximo : Quòd enim hactenus vos non admisit, non casu factum, sed meo consilio, vt tantò glorioſius vos tandem liberem.* verſ. 1.
    - Confirmatio *rationis à fine ſummo.* verſ. 2.
  - Mosis *ad Regem*
    - Ἐπιτιμητικὴ : *Vſque quò non vis subijci mihi ? hoc eſt, meis ferulis emendari, & te obſequio meo ſubmittere.* Verſ. 3.
    - Προστακτικὴ : *Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi.* Verſ. 3.
    - Ἀπειλητικὴ *denuncians locuſtarum plagam.* Verſ. 4. *Hanc autem exaggerat ab*
      - Effectis, *quantum detrimentum importaturæ ſint locuſtæ.* Verſ. 5.
      - Comparatis, *hoc eſt, præteritis temporibus ad præſentia.* verſ. 6.
  - Aulicorum *Aegyptiorum*
    - Ὀνειδιστικὴ, *quâ exprobrant ſibi ipſi ſtultitiam : quousque erit nobis ipſe (Moſes) in laqueum ? Iam enim aliquoties ab eo iſti, haud ſecus ſibi ab eo metuunt, quàm aues à laqueo.* Verſ 7.
    - Συμβουλευτικὴ, *quâ Regi ſuadent dimiſſionem Iſraelitarũ.* verſ. 7.
  - Regis ἀποφατικὴ, *ſeu* ἀπαγορευτικὴ : *Orationis*
    - Ἀφορμὴ
      - Remota : *Regis ſciſcitatio : quinam ſunt, qui ituri ſunt ? quaſi dicat ; Non omnibus conceſſurus ſum, ſed quibuſdam tantùm.* Verſ. 8.
      - Proxima : *Moſis declaratio de itinere comitibus & pecoribus ad ſacrificia offerẽda neceſſarijs.* Verſ. 9.
    - Forma & *exemplar*
      - Πρόσωπον : *Non fiet ita.* Verſ. 11.
      - Αἴτιον à
        - Metu *mali : Cui dubium eſt, quin peſſimè cogitatis ?* verſ. 10.
        - Aequitate : *Ite tantùm viri : hoc enim & ipſi petiiſtis.* verſ. 11.
    - Ἔκβασις : *Electi ſunt de conſpectu Pharaonis.* verſ. 11.
- Τὰ μέσα : *Plagæ huius*
  - Causa
    - Efficiens : *Dixit Dominus ad Moſen.* verſ. 12.
    - Inſtrumentum
      - Virga : *Extendit Moſes virgam.* Verſ. 13.
      - Ventus : *Dominus induxit ventum (Eurũ videlicet, in illis regionibus vehementiſſimũ, ita vt maximas naues diſſringat, teſte Pſal. 48. Quamobrẽ eo mare Rubrũ Iſraelitis peruiũ reddidit.)* v. 13.
    - Obiectum : *Aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Aegypti, & ſederunt in cunctis finibus.* verſ. 14.
  - Quantitas *amplificatur*
    - Comparatione : *Quales ante illud tempus non fuerunt.* Verſus 14.
    - Ratiocinatione : *operuerunt ſuperficiem terræ : quaſi dicat ; Tanta earum fuit copia, vt aſpectum terræ adimerent.* Verſ. 15.
  - Effectus : *Deuorata eſt herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit : nihil virens relictum eſt in lignis, in herbis.* verſ. 15.
- Ἐπόρθωμα : *ceſſatio plagæ. Obſeruandũ aũt*
  - Cur *ceſſaturis ? Propter*
    - Pharaonis *etiam fictam panitentiam. Nam*
      - Deteſtatur *peccatum, flagelli acerbitate compulſus.* verſ. 16.
      - Deprecatur *plagam mortiferam, omnia alimenta exedentem.* Verſ. 17.
    - Moſis *preces pro auertendo ſupplicio ad Deum fuſas.* verſ. 18.
  - Quis & *quibus auxilijs eam ceſſare fecerit.* verſ. 19.
  - Quo *euentu : Pharao ſublato flagello ad ingenium redit.* verſ. 20.

Tenebrarum, &c. *V. de literam A.*

- A. Tenebrarum
  - Descriptio amplificata
    - Ἐμφάσει verbi: *Facta sunt tenebræ horribiles: ab effectu sic vocat. vers. 21.*
    - Ψηλαφῆσαι: *vt palpari queant, (præ earum densitate.) Vers. 21.*
    - Tempore: *Tribus diebus. Vers. 22.*
    - Loco: *In vniuersa terra Aegypti, præter terram Gosen. Vers. 22.*
    - Incommoditate
      - Agendi: *Nemo vidit fratrem suum. Nam densitas aëris tenebrosi etiam ignem impediebat, ne lucem subministraret eis. Vers. 23.*
      - Progrediendi: *Nec mouit se de loco, in quo erat. Vers. 23.*
  - Euentus huius plagæ geminus:
    - Dimissio populi
      - Concessa, *absque bonis: Ite, & sacrificate: oues tantùm & armenta remaneant. Vers. 24.*
      - Recusata à Mose:
        - Πρόμυνς: *Cuncti greges pergent nobiscum. Versu 16.*
        - Ἄπνος: *Necessaria sunt in cultum Domini, &c. Vers. 26.*
    - Inducatio *Pharaonis extrema & indignabunda, ita, vt etiam in grauissimas contra Mosen minas erumpat. Versu 27. Minæ*
      - Propositæ à Rege. *Vers. 28.*
      - Contemptæ à Mose. *Vers. 29. Non enim approbat, quod Pharao dixerat. sed ei insultat, & idipsum, quod dicebat Pharao, euenturum quidem, at longè aliter, quàm putabat, dicens, vim extremæ plagæ (quam mox denunciaturus est) prænunciat.*

CAPVT XI.

Postrema plaga de Primogenitorum nece.

- Partes capitis sunt tres:
  - Denunciatio *postremæ plagæ. ver. 1. Huius verò plagæ duæ sunt partes:*
    - Expilatio *Aegyptiorum: spolia ab Aegyptijs capienda*
      - Quomodo, *quæ & qualia. Vers. 2.*
      - Quibus *auxilijs: Deo Aegyptiorum animos flectente, vt Israelitis petentibus nihil denegare potuerint. Vers. 3.*
    - Occisio *primogenitorũ. Cladis huius*
      - Tempus *præfinitum. Vers. 4.*
      - Autor. *Vers. 4.*
      - Effectus quoad
        - Primogenita. *Vers. 5.*
        - Parentes & cognatos cæsorum. *Versu 6.*
        - Israelitas. *Vers. 7.*
        - Regem, *eiusque aulicos. Vers. 8.*
  - Descriptio *Mosis ab*
    - Autoritate, *quâ factum est, vt nihil contra Mosen Pharao tentauerit. versu 3.*
    - Zelo *pro Dei gloria. vers. 8.*
  - Peroratio, *seu ἀναπεφαλαίωσις resumẽs obitæ Legationis*
    - Autorem, *Deum, qui prædixerat Pharaonis indurationem. Vers. 9.*
    - Ministros & auxilia: *Moses & Aaron fecerunt omnia signa & ostenta, &c. Vers. 10.*
    - Effectum: *Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua. Vers. 10.*

CAPVT

CAPVT XII.

Exodi antecedentia & coniuncta.

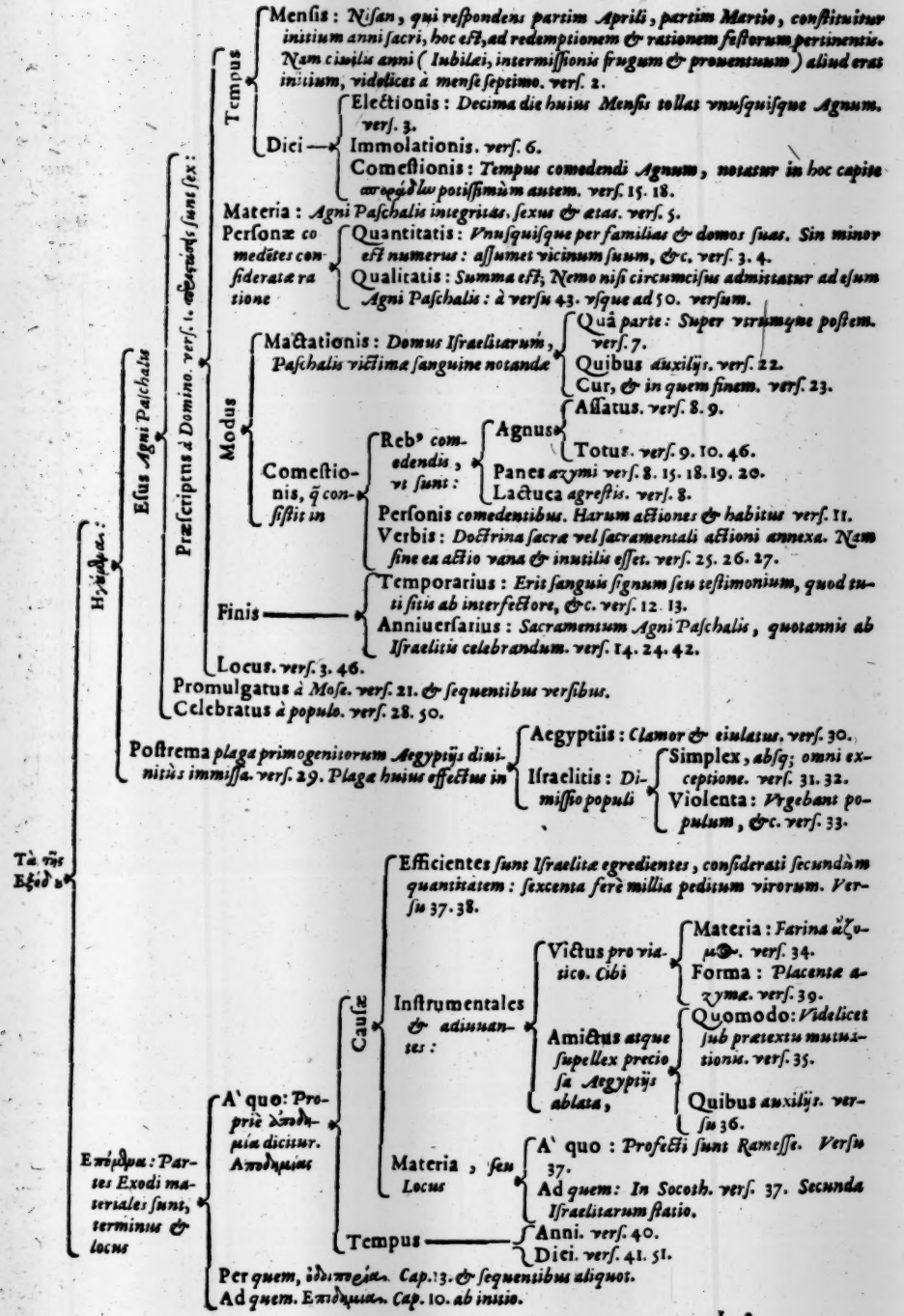

CAPVT XIII.

Οδοιπορία Israelitarum in Desertum.

- **Annuus Paschatis ritus**
  - **Celebrandus**
    - Cur: *In memoriam redemptionis ex durissima Aegypti seruitute. vers. 3.*
    - Quando. *vers. 4. 5. 10.*
    - Quomodo. *vers. 6. 7.*
  - Propagandus *ad posteros, docendo liberos, & repetendo quotannis actionem istam. vers. 8. 9.*
- **Consecratio primogenitorum mandata**
  - Mosi. *Legis de consecrandis primogenitis latæ*
    - Author. *vers. 1.*
    - Ratio: *Mea, inquit Dominus, sunt primogenita: quasi dicat; Debentur mihi, eò quòd occidendo Aegyptiorum primogenita, populum meum in libertatem asserui vers. 2.*
  - Populo *Israelitico. Consecrationis, seu oblationis huius*
    - Tempus *& locus. vers. 11.*
    - Materia: *hoc est.*
      - Res: *Omne primogenitũ sexus masculini, in*
        - Hominibus. *vers. 13.*
        - Brutis
          - Mundis. *Versu 12.*
          - Immundis. *versu 13.*
      - Persona, *cui sint consecranda: Domino, vt cultui diuino destinentur. vers. 12.*
    - Forma: *Redemptio primogenitorum ad sacrificia ineptorum. vers. 13.*
    - Finis: *Memoria liberationis propagandæ*
      - Ad *quos. vers. 14.*
      - Quomodo,
        - Verbis: Διήγησις *vsus lucri parentum erga liberos. vers. 15.*
        - Symbolis: *Erit, inquit Dominus, tibi in signũ ad manum (quod in promptu habeas, quasi manibus palpandum, oculis continenter spectandum, & ad omnes vsus recolendum.) versu 16.*

SVNT ergo partes huius capitis tres:

- **Οδοιπορία. Eius**
  - **Essentia, id est, causa**
    - Materialis: *Locus*
      - Per *quem, notatur*
        - Aer *vers. 17.*
        - Deus. *vers. 18.*
      - A' quo *vers. 20.*
      - Ad *quem. vers. 20. Tertia Israelitarum statio in Etham.*
    - Efficiens *instrumentalis:* Ὁδηγὸς, *ipse* IEHOVA *(Christus, qui etiam capite sequenti Angelus Dei dicitur) in columna nubis & ignis. Vtriusque columnæ commune erat, vt populo Dux esset itineris: peculiare autem, columnæ quidem nubis, vt ab æstu & cœli iniuria protegeret: Columnæ verò ignis, vt lucem administraret. vers. 21. 22.*
  - Motus *actiuus: Fides populi erga Iosephum. vers. 19.*

CAPVT

CAPVT XIIII.

Primum ἐμπόδιον τῆ ἐξόδῳ obiectum à Pharaone, Israelitas persequente, vsque ad quartam ipsorum stationem.

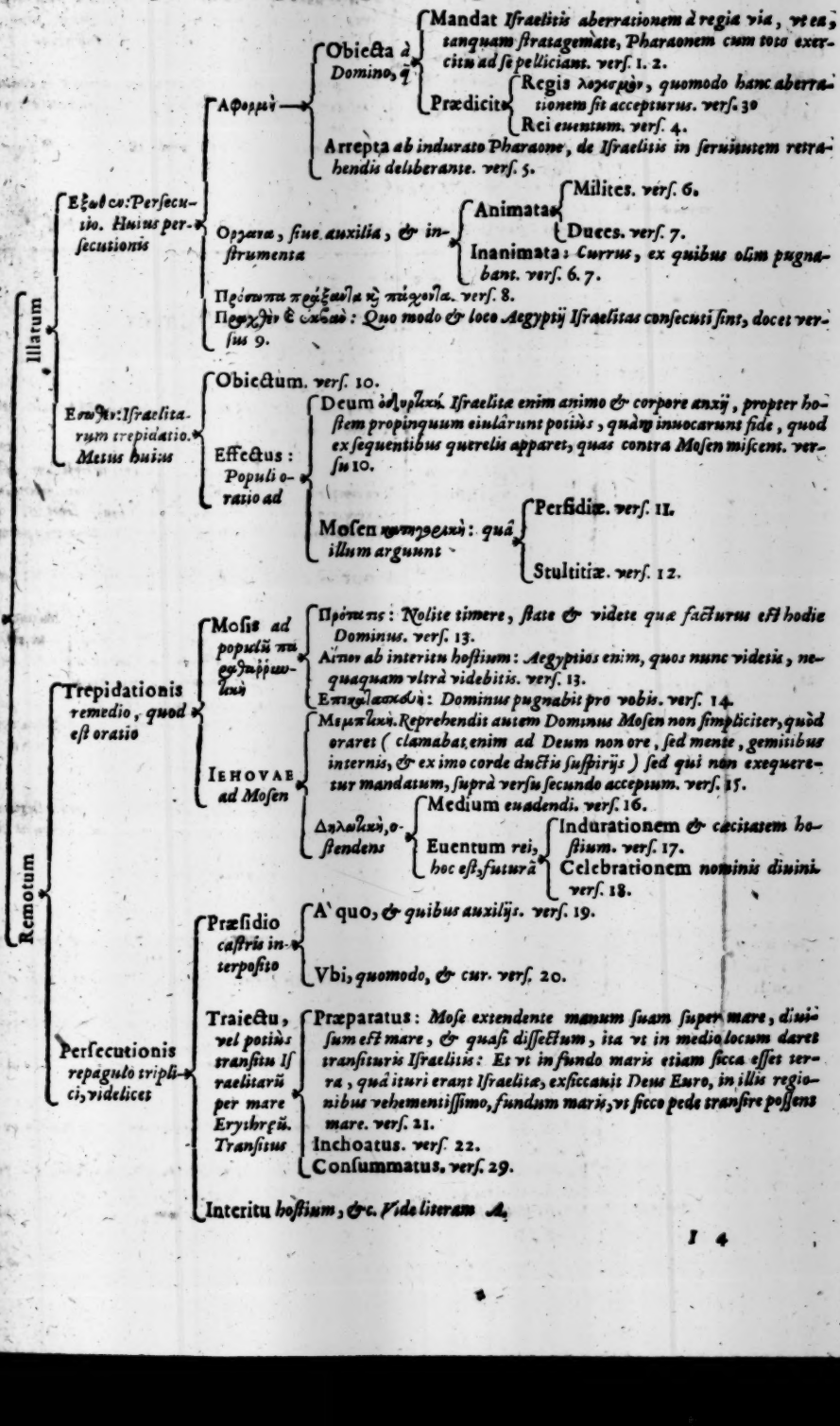

- Ηγεμόνια: *Infectatio Israelitarum ab Aegyptijs vsque in medium maris facta.* verſ. 23.
  - A. Interitu hoſtium. τῶν ἐχθρῶν ἀπόλειαν
    - Μέσον: Huc pertinet
      - Tempus. verſ. 24. 27.
      - Cauſa
        - Efficiens. verſ. 24. poſtiſſimùm autem verſ. 26.
        - Inſtrumentalis: vt
          - Terror paniceus. Terroris huius
            - Αἶσσειν πανικόν. verſ. 26.
            - Αἴσσειν: *Fuga hoſtium fruſtranea, propter rotas curruum momento detractas, vel confractas,* Verſu 25.
          - Reciprocatio *maris. Quo enim cunque ſe conuertebant Aegyptij, irruentes aquæ excipiebant eos.* verſu 27.
      - Res *ipſa, ſeu genus mortis & internecionis: ſubmerſio.* verſ. 28.
    - Ἐπίλυσις
      - Ἀμείωσις: *Liberatio populi plenaria.* verſ. 30.
      - Ἐμμείωσις: *Maieſtas Dei, & Moſi autoritas apud Iſraelitas conciliata.* verſ. 31.

CAPVT XV.

Alterum impedimentum Iſraelitis obiectum in Mara ex qualitate potus.

- Προοίμιον κατ' ἔπαινον IEHOVAE. verſ. 2. 3.
- Πρόθεσις: *Glorificabo & exaltabo eum: id eſt, laudibus illum ornabo.* ver. 3.
- Viris Moſe & filijs Iſraelis. verſ. 1. Carminis
  - Καλλωπισμὸς à Deo
    - Potẽtia: omnipotentiæ
      - Πρόσωπον. verſ. 4.
      - Ὑποτύπωσις, ſeu expoſitio & circumſtantiam
        - Perſonæ. verſ. 5.
        - Rei *id eſt, interſtus hoſtium: Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.* verſ. 6.
        - Inſtrumenti: *Dextera tua percuſſit eos.* verſ. 7.
    - Seueritate: Hanc
      - Proponit μεταφορικῶς. verſ. 8. 9. 11. 13.
      - Illuſtrat
        - Ἀντίθεσιν intempeſtiuę hoſtium iactantiæ, canentium inuiſum ante victoriam. Iactantiæ huius
          - Μίμησις verſu 10.
          - Νίμησις. verſu 11.
        - Σύγκρισιν. verſ. 12.
    - Bonitate:
      - Propoſitio. verſ. 14.
      - Amplificatio *bonitatis ab effectu: hoc eſt, futurâ populorum conſternatione ad famam aduenientiũ Iſraelitarum.* verſ. 15. 16.
      - Digreſſio. παλινῳδικόν. verſ. 17.
    - Veritate *promiſſionum.* verſ. 15.
  - Ἐπίλογος cantici. verſ. 19. 20.
- Antecedẽtia. Carmen ἐξαγγελικὸν de canitiẽ à
- IMPEDIMENTI ſecundi
- Fœminis. Muliebris laudationis
  - Efficiens & organa. *Nam tympanis adhibitis, ἀμφιθαίνως tantabant fœminæ.* verſ. 21.
  - Materia & forma: *Pſalmus à Moſe compoſitus.* verſu 22.
- Coniuncta: Ipſius impedimenti
  - Quantitas: *ambulârunt tribus diebus per ſolitudinem, & non inueniebant aquam. Ergo per tridui iter aquæ penuria laborabant.* verſ. 23.
  - Qualitas: *Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eò quòd eſſent amarę.* verſ. 24.
  - Effectus: *Murmur populi.* verſ. 25.
  - Ἀνθυπόφορον, *ſeu remedium: Aquæ amarę dulces redduntur, ligno iniecto, ex iuſſu Dei.* verſ. 26.
- Ἐπίφορα.
  - *Rudimenta quædam Legum populo propoſita, vt eum paulatim aſſuefaceret ferendo iugo Legis, quod poſtea in Sinaci erat impoſiturus.* verſ 27
  - Statio *Iſraelitarum ſexta commendatur à copia aquarum fructuumque ſuauitate.* verſ. 28.

CAPVT

CAPVT XVI.

Penuria cibi, tertium profectionis impedimentum.

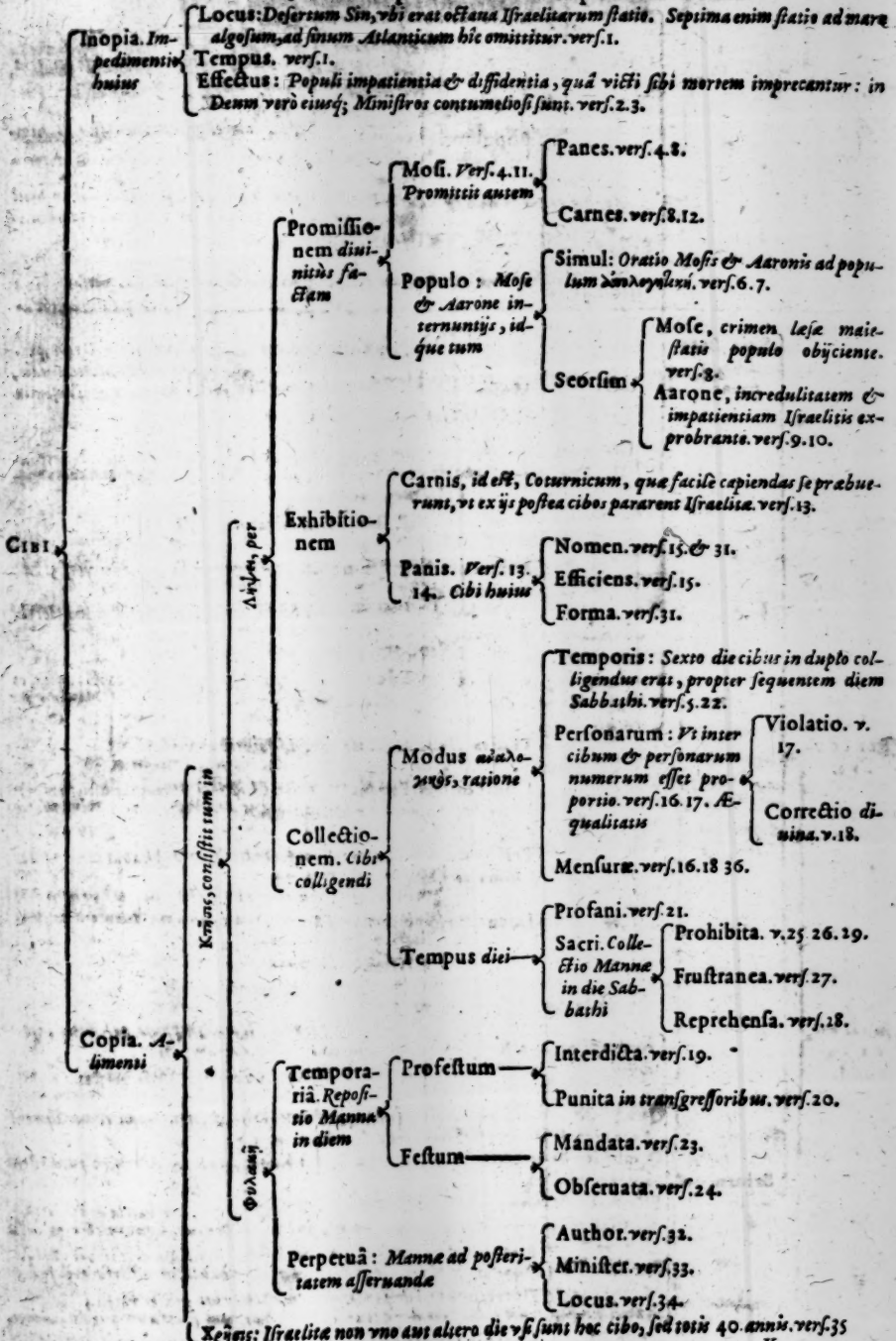

CAPVT XVII.

Duo profectionis Iſraeliticæ ἐμπόδια.

Τὸν Ραφ: *Rhaphidim, vndecima Iſraelitarum ſtatio. verſ.1.*

- **Sitis.** *Impedimenti huius*
  - Ἐκβασις, *hoc eſt, Exitus quo ad*
    - Populum, τὸ λεχθὲν
      - Μεμπτικὸν: *Expoſtulant enim cum Moſe de penuria aquæ: Da nobis aquam ad bibendum. verſ.2.*
      - Ὀνειδιστικὸν: *Exprobrant ei proditionem ſuæ ſuorumque ſalutis. verſ.3.*
      - Πειρασμικὸν. *ver.7. Eſt ne* IEHOVA *inter nos an non? quaſi dicat; Ab euentu nunc capiemus experimentum, an Deus nos curet, atque eduxerit.*
    - Moſen, λόγου habitus ad
      - Populum
        - Ἀπολογητικὸς: *Quid iurgamini contra me? quaſi mea culpa vobis deſit aqua. verſ.2.*
        - Κατηγορικὸς: *Cur tentatis Deum, prouocando ipſum veſtrâ incredulitate, vt vobis edat potentiæ & præſentiæ ſuæ ſigna? verſ 2.*
      - Deum χειρολιθικὸς: *Quid faciam populo huic? paululum abeſt & lapidabunt me. verſ.4.*
  - Ἀπλοκέφαλον: *Aquarum miraculoſa copia. Miraculi*
    - Antecedēs: IEHOVAE oratio δηλωτικὴ oſtendens
      - Teſtes *futuri miraculi. verſ.5.*
      - Inſtrumentum: *Virgam volle in manu. verſ.5.*
      - Locum: *Stabo ibi coram te ſupra petram Horeb. verſ.6.*
      - Euentum: *Percutiesque petram, & exibit aqua, vt bibat populus. verſ.6.*
    - Τὸ μέσον: *Fecit Moſes ita coram Senioribus. verſ.6.*
    - Conſequens: *Et vocauit nomen illius loci Maſa (tentationem) & Meriba (contentionem, ſeu iurgium, &c.) verſ.7.*

- **Belli:** τὸ
  - Συμβαίνον: *ſunt*
    - Perſonæ *belligerantes: Venit Amalech, & pugnabat contra filios Iſrael. verſ.8.*
    - Locus: *In Raphidim. verſ.8.*
    - Mōdus *belli geſti partim*
      - Armis:
        - Imperatis. *verſ.9.*
        - Sumptis. *verſ.10.*
      - Precibus:
        - Perſonæ *orantes. verſ.10.*
        - Geſtus *orantis Moſis. verſ.11.12.*
        - Effectus *orationis. verſ.11.*
        - Locus. *verſ.9.10.*
        - Tempus *& adminicula oran. v.12.*
    - Euentus: *Fugauit, Ioſua Amalech, & populum eius in ore gladij. verſ.13.*
  - Ἐπίμονον:
    - Decretum *Dei de perdenda Amalecitarum gente. verſ.14.*
    - Altare *in perpetuam huius rei memoriam extructum. verſ.15.16.*

CAPVT XVIII.

Onus gubernandi populum tam numerosum.

- ONVS & labor hic etiã cum aliis partitus
  - Quo autore. Autor huius consilij describitur à
    - Nomine: *Iethro.*
    - Conditione & dignitate: *Sacerdos, &c.*
    - Natione: *Madianita.*
    - Affinitate: *Socer Mosis.*
    - *Vers. 1.*
  - Rebus gestis: quò pertinet ipsius peregrinatio ad Genesum suscepta. Peregrinationis
    - Causæ
      - Finis, vel potiùs causa impulsiua, erat fama de successu legationis generi & liberatione Israelitarum diuulgata. *vers. 1.*
      - Efficientes & instrumentales, seu comites itineris:
        - Vxor. *vers. 2.*
        - Filij,
          - Gerson. *vers. 3.*
          - Eliezer. *vers. 4.*
      - Materia, locus ad quem: *Venit in Desertum, vbi erat Moses castrametatus, iuxta montem Dei. vers. 5.*
    - Accidens motus
      - Actiui: *Prudentia & ciuilitas, quòd Mosi curat aduentum suum significari. vers. 6.*
      - Passiui: *Iethro à Mose*
        - Excipitur *tum honorifico occursu, tum etiam gestibus & verbis amantissimis. vers. 7.*
        - Instruitur *pleniore cognitione miraculorum in Ægypto editorũ, transitusque Israelitarum per Mare rubrum & Desertum. vers. 8.*
  - Moribus, & quidem potissimùm à
    - Charitate *erga proximum, hoc est, generum, & populum Israeliticum, cui beneficium diuinæ liberationis gratulatur. vers. 9. 10.*
    - Fide & pietate in Deũ, quam profitetur
      - Verbis. *vers. 11.*
      - Factis: *Oblato sacrificio Eucharistico. vers. 12.*
  - Quâ occasione
    - Oblatâ: *Altera autem die sedit Moses, vt iudicaret populum. vers. 13.*
    - Quæsitâ: *Quid est quod facis? cur solus sedes? vers. 14.*
    - Præbitâ: *Cui respondit Moses; Venit ad me populus, quærens sententiam Dei, &c. vers. 15. 16.*
  - Quomodo: Oratione
    - Ἀποτρεπτικὴ
      - Πέφυκας: *Non bonam rem facis. Dehortatur à solita administrandi Rempublicam ratione. vers. 17.*
      - Λαὸν σὺν τῷ ἀσθενεῖ. *vers. 18.*
    - Προτρεπτικὴ ad nouam gubernandi rationem
      - Propositio: *Audi verba mea & consilia, &c. vers. 19.*
      - Ratio *ab*
        - Vtili: *Feliciter gubernabis populum hunc (Deo vires & successum subministrante) si monitis meis obtemperaueris. vers. 19.*
        - Facili, *quoad*
          - Mosen. *vers. 22.*
          - Populum. *vers. 23.*
    - Διαλυτικὴ, ostendens species Magistratus
      - Superioris, nimirũ Mosis, qui fungatur officio consulendi Deũ in rebus
        - Ecclesiasticis. *vers. 19. 20.*
        - Politicis. *vers. 20.*
      - Inferioris. *Magistratuum inferiorum*
        - Genera (*Tribuni, Centuriones, Decuriones, &c.*) & Adiuncta (*Grauitas, Pietas, Veritas, Continentia, &c.*) *vers. 21. 25.*
        - Officia. *vers. 22. 26.*

CAPVT XIX.

Προπαρασκευὴ ad promulgationem Legis audiendam.

- Tempus
  - Menſis: *Numerum tertij ab egreſſu ex Ægypto. verſ.1.*
  - Diei *à Deo præfiniti. 11.15.16.*
- Locus
  - Communis: *Deſertum Sinai (duodecima Iſraelitarum ſtatio.) verſ.2.*
  - Proprius: *Oreb, mons Dei dictus, cùm propter viſionem ibi oblatam Moſi: tum etiam quia in eum deſcendit Deus Legem laturus populo. verſ.17.18.*
- Τὸ προπαρασκευαστικὸν ἀκροατὴς sunt quatuor:
  - Persona
    - Cui *Lex data: Iſraelitis, qui ad audiendam Legem redduntur*
      - Benevoli. *Commemoratione recentis beneficij, quo Deus hunc populum, brevissimo tempore, à duriſſima ſervitute liberans, huc incolumem, extra omnem teli iactum, ſumma fide paternoq; ſtudio tranſtulerat. verſ.3.4.*
      - Attenti, *ſtipulatione fidei & obedientiæ. Stipulationis*
        - Efficiens
          - Princeps. *verſ.3.*
          - Inſtrumentalis, *ſeu perſona internuncia, Moſes. verſ. 7. Eius*
            - Vocatio *divina. ver. 3.20.*
            - Autoritas *divinitùs ipſi conciliata. v.9.*
            - Obedientia *in exequendis Dei mandatis. verſ.14.25.*
        - Materia & forma ſunt capita *fœderis, ex parte*
          - Populi. *verſ.5.*
          - Dei. *verſ.6.*
        - Effectus *in populo, omnem obedientiam promittente. v.8.*
      - Dociles: *Docet enim quid ante Legis promulgationem ſit*
        - Faciendum: *Lotio veſtimentorum: quâ deſignabatur purgatio ab internis ſordibus præteritis, & ſtudium abſolutum informandi corpus & animum ad ſanctè percipiendam Legem. verſ.10.*
        - Non faciendum: *Abſtinentia à*
          - Concubitu *cum uxoribus. verſ.15.*
          - Acceſſu *montis*
            - Interdictio
              - Quibus,
                - Hominibus: *in*
                  - Genere, *omni populo: id quod ἀποσιδλω in hoc capite ſæpius ſit, potiſſimùm autem verſ.13.*
                  - Specie: *Sacerdotibus etiam qui aliàs ſacris faciendis propiorem acceſſum ad Deũ habere videntur. verſ.12.*
                - Brutis. *verſ.13.*
              - Quomodo: *Sub pœna lapidationis aut confoſſionis. verſ.12.13.*
              - Quoties,
                - Iteratio *interdicti. verſus.21.22.*
                - Tergiverſatio *Moſis. verſ.23.*
            - Conceſſio *Moſi & Aaroni. verſ.24.*
    - Quæ *Legem promulgâvit. Ipſe* IEHOVA. *Hic enim Moſi locutus eſt per Angelum, qui miraculoſè, aſſumptâ voce humanâ, in perſonâ Dei præſentis, tanquam Dei Cancellarius promulgavit Legem (teſte Stephano, Act.7. & Paulo Galat.3.) verſ.19.20.*
  - Modus, *quæ ritus, quibus miraculis, & quanta maieſtate Lex ſit promulgata. Huc pertinet*
    - Agitatio *elementorum*
      - Ignis *verſ.18.*
      - Aëris: *Nubes, fulgura, tonitrua, &c. verſ.16.*
      - Terræ, *verſ.18. Terræ motus, &c.*
    - Clangor *Buccinæ, quæ (miniſterio Angeli) terribilem ſonum edebat. verſ.16.19.*

CAPVT

CAPVT XX.

Promulgatio Legis.

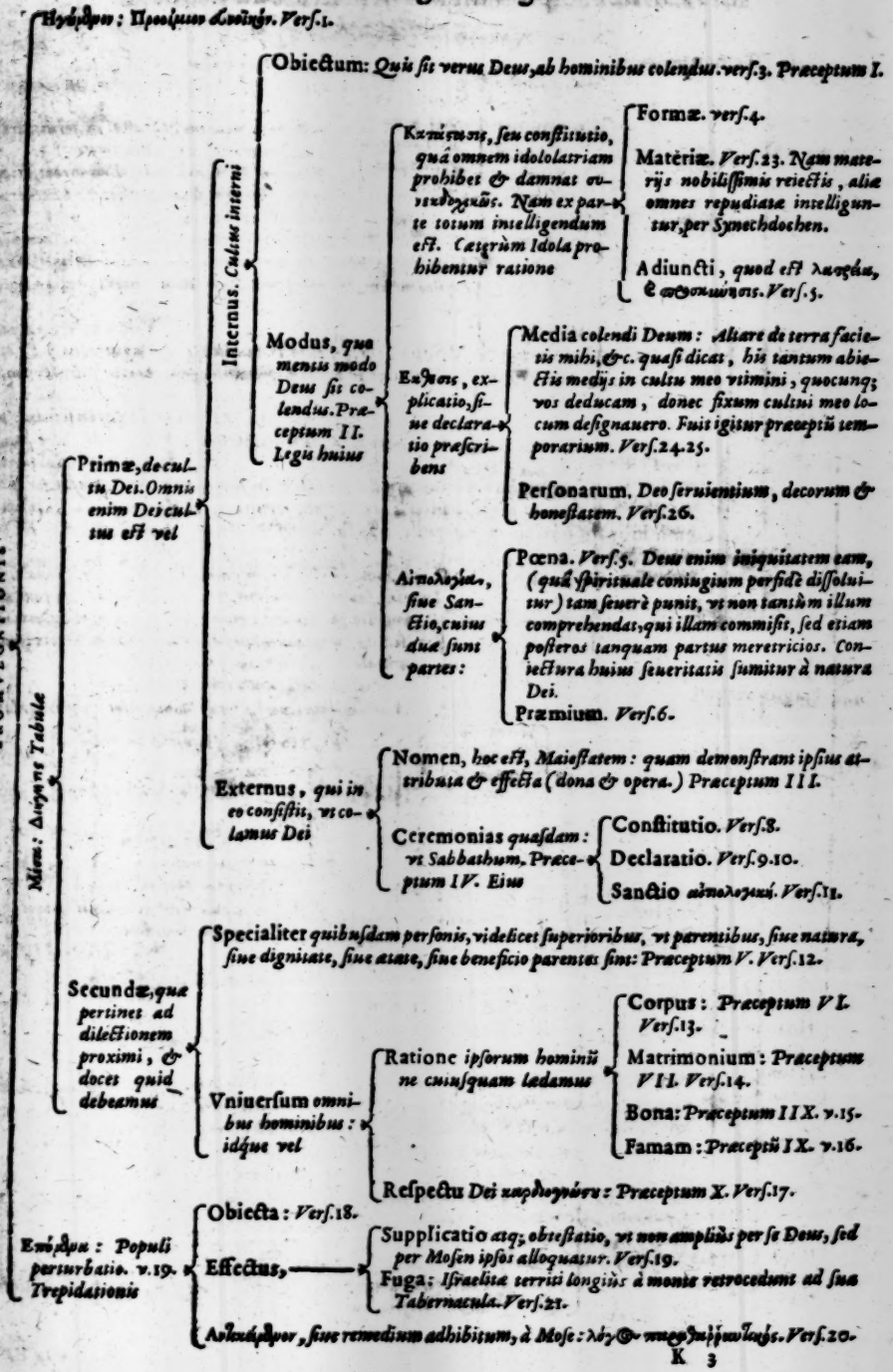

CAPVT XXI.

Leges ad conseruanda corporis bona pertinentes.

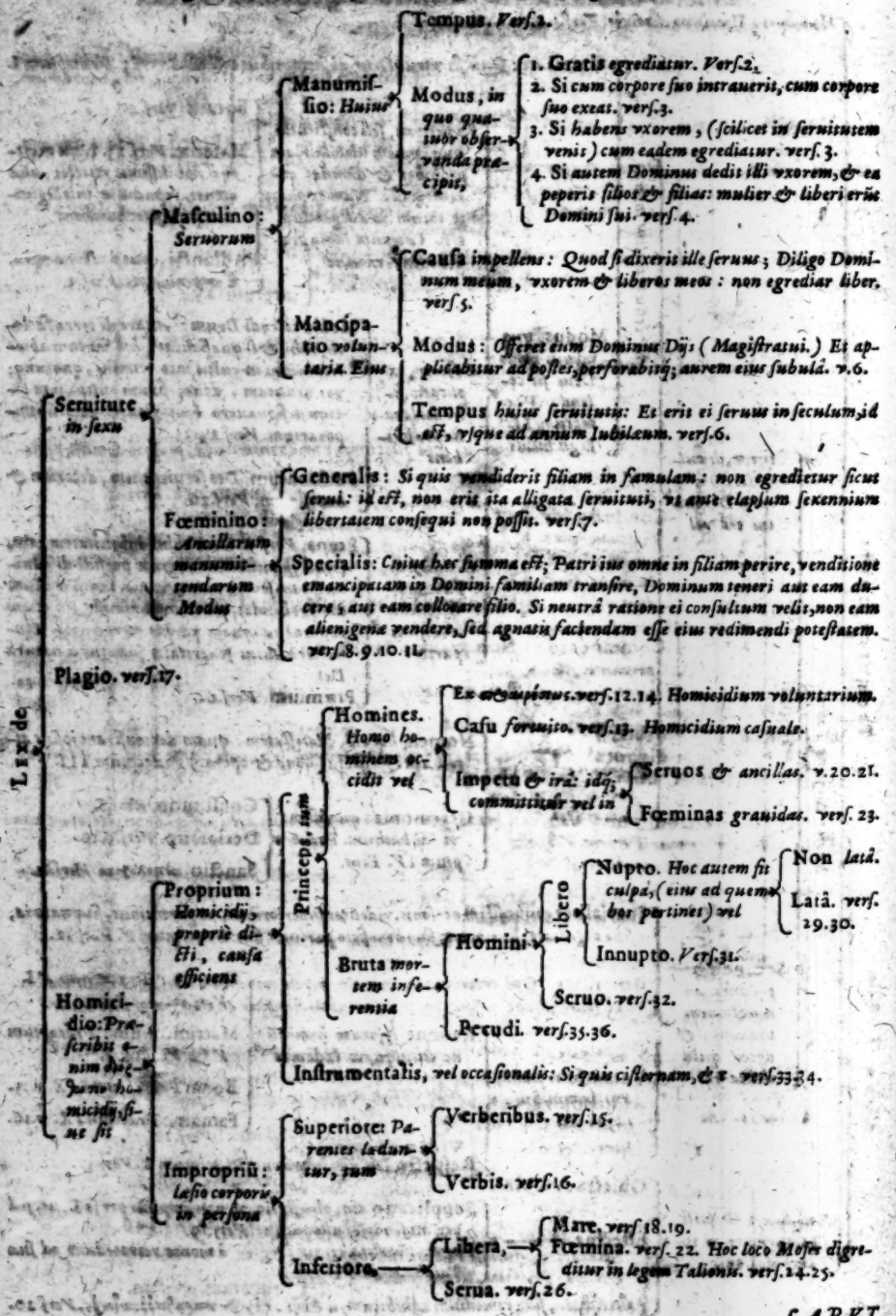

CAPVT

CAPVT XXII.

Correctio iniuſtitiæ circa contractus commerciorum & maleficiorum.

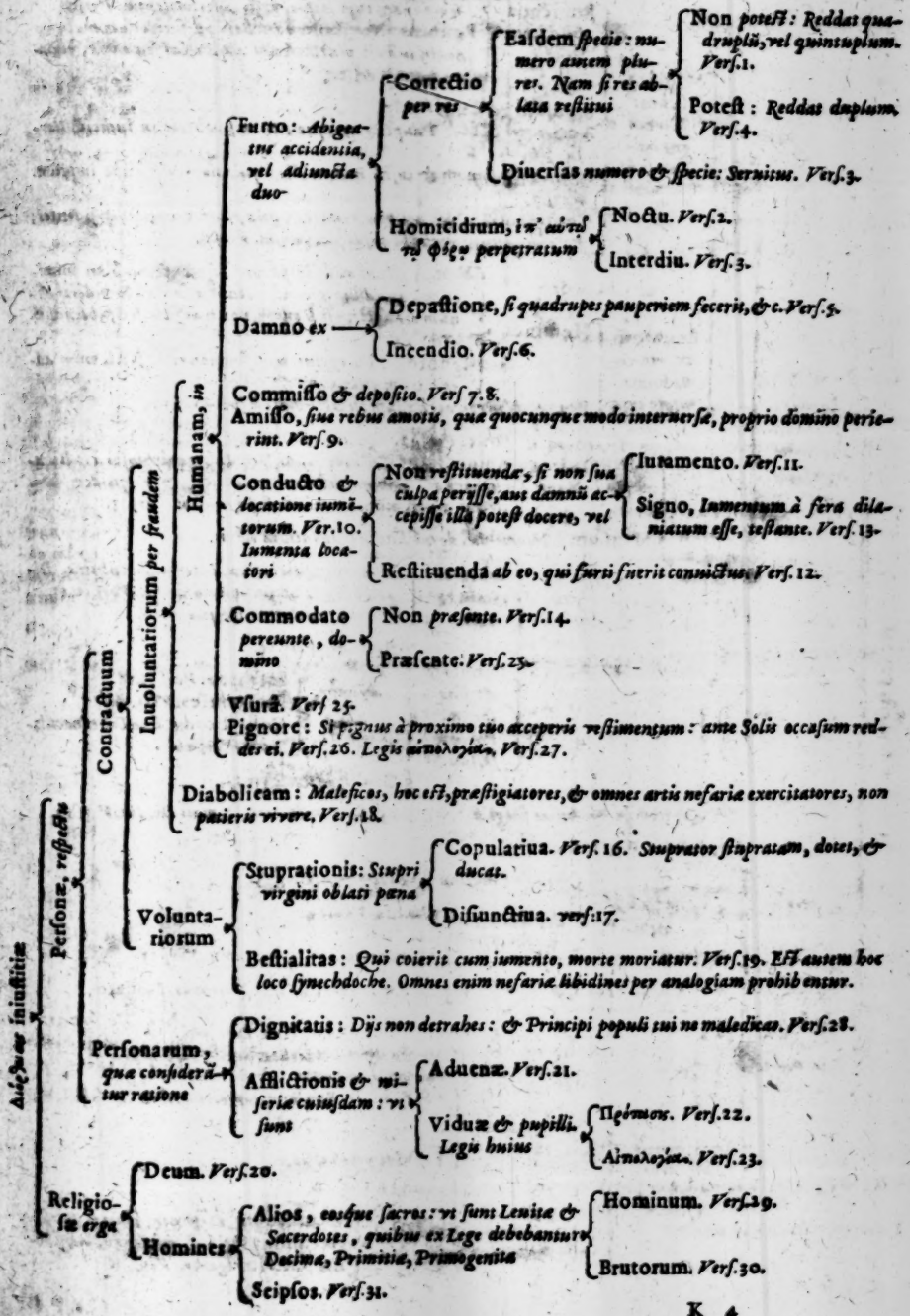

CAPVT XXIII.

Leges aliquot, cùm forenses, tum ceremoniales.

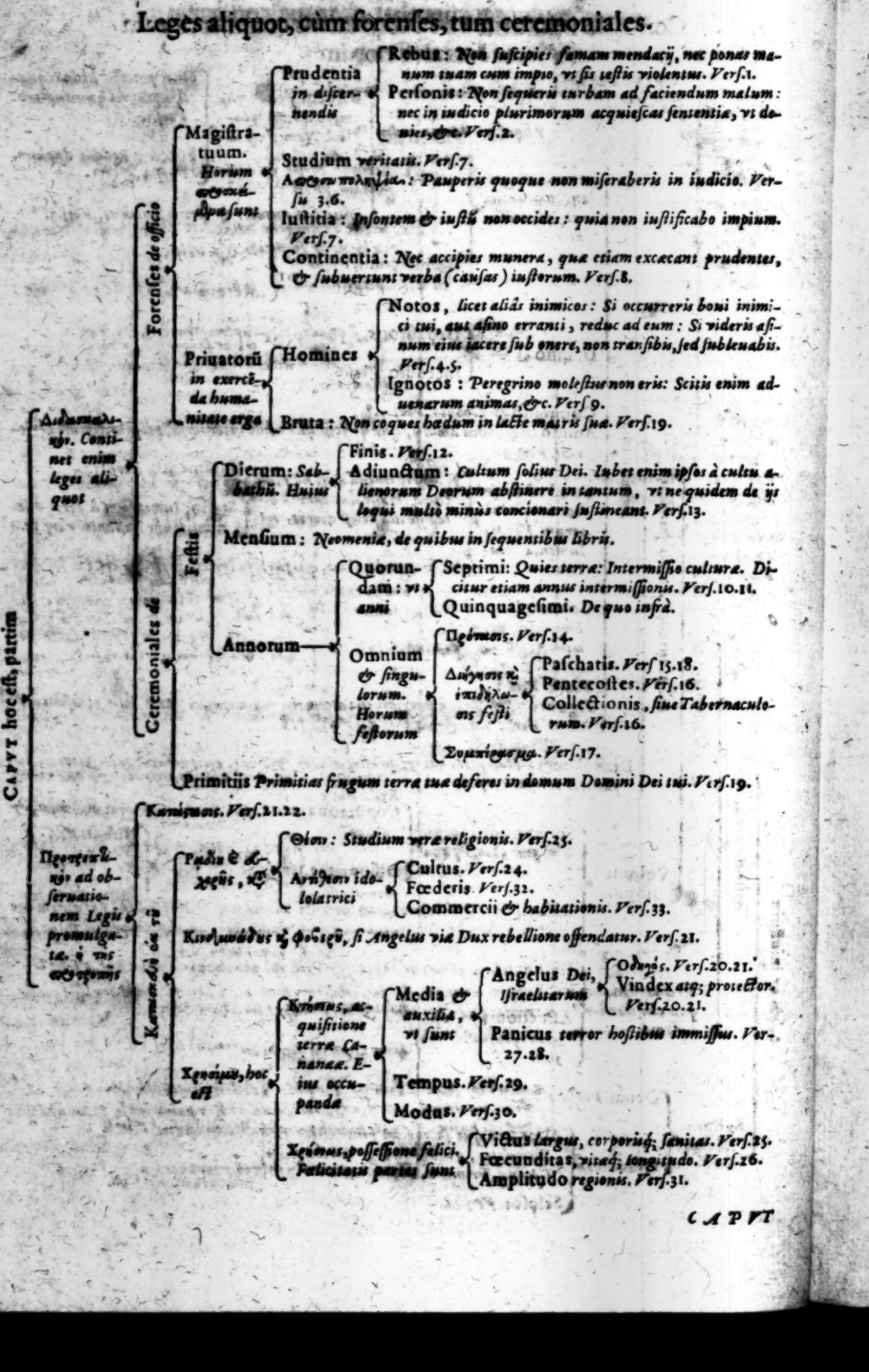

CAPVT

CAPVT XXIV.

Legis promulgatæ approbatio, atque confirmatio.

CONFIRMATVR autē fœdere inter Deum populūque pacto. Fœderis incundi *a*

- Locus *à Deo designatus*
  - Primatibus : *Mons. Vers.1.*
  - Moſi : *Montis vertex. Vers.2.*
  - Populo : *Montis radix. Vers.2.*
- Modus, *ad quē pertinent ea*
  - Περιχωρὴ,
    1. Scripſit *Moſes vniuerſos ſermones Domini, (in libro quodam.) Vers.4.*
    2. Manè *conſurgens ædificauit Altare. vers.4. Notatur eius locus & forma.*
    3. Miſitque *iuuenes de filijs Iſrael, &c. Et obtulit holocauſta. Vers.5.*
    4. Tulit *dimidiam partem ſanguinis & poſuit in crateribus: partem autem reſiduam ſanguinis ſparſit ſuper Altare. Vers.6.*
    5. Aſſumensque *volumen fœderis, legit audiente populo. vers.7.*
    6. Sanguinem *ſumptum reſperſit in populum. Vers.9.*
  - Λεχθέντα, *ſiue Dicta*
    - Moſis *exponentis*
      - Mandata *Dei. Vers.3.*
      - Capita *fœderis. Vers.8. Hic eſt ſanguis fœderis: quaſi dicat; Totus hic populus, qui aſperſus eſt ſanguine, receptus eſt in Dei fœdus, curam & tutelam: eā tamen conditione, ſi populus Legem exactè ſeruet, vt opere omnia Dei mandata compleat.*
    - Populi *Legem approbantis, promittentisq; obedientiam. vers.3.7.*
- Euentus, *vel potiùs ἐπιφάνεια, quæ fœdus initum ſtatim ſint conſecuta: vt eſt*
  - Θεοφάνια *facta*
    - Principibus. *Vers.9. Talis apparitio deſcribitur etiam Ezechielis cap.1.*
    - Plebi, *à longè montē aſpicienti. Viſionis huius*
      - Modus, *forma, & ſigna præſentiæ,*
        - Nubes. *Vers.15.*
        - Ignis. *Vers.17.*
      - Tempus, *quandiu Deus in illa forma apparuerit. vers.16.*
  - Festum *à populo, illo die, celebratum publicâ lætitiâ, quòd Lex eſſet confirmata, & fœdus inter Deum & populum ictum. Vers.11.*
  - Ἔκβασις *Moſis in montem. Reditus huius*
    - Ἄγων κινητικὸν ἢ πλαγίου. *Ver.12.*
    - Τρόπος, *quomodo ex caſtris in montem aſcenderit: videlicet, omnibus, quæ ad Rempublicam ſe abſente adminiſtrandam pertinebant, conſtitutis. Vers.13.*
    - Χρόνος, *quandiu in monte commoratus ſit. Vers.18.*

CAPVT XXV.

Materia & forma Tabernacvli extruendi.

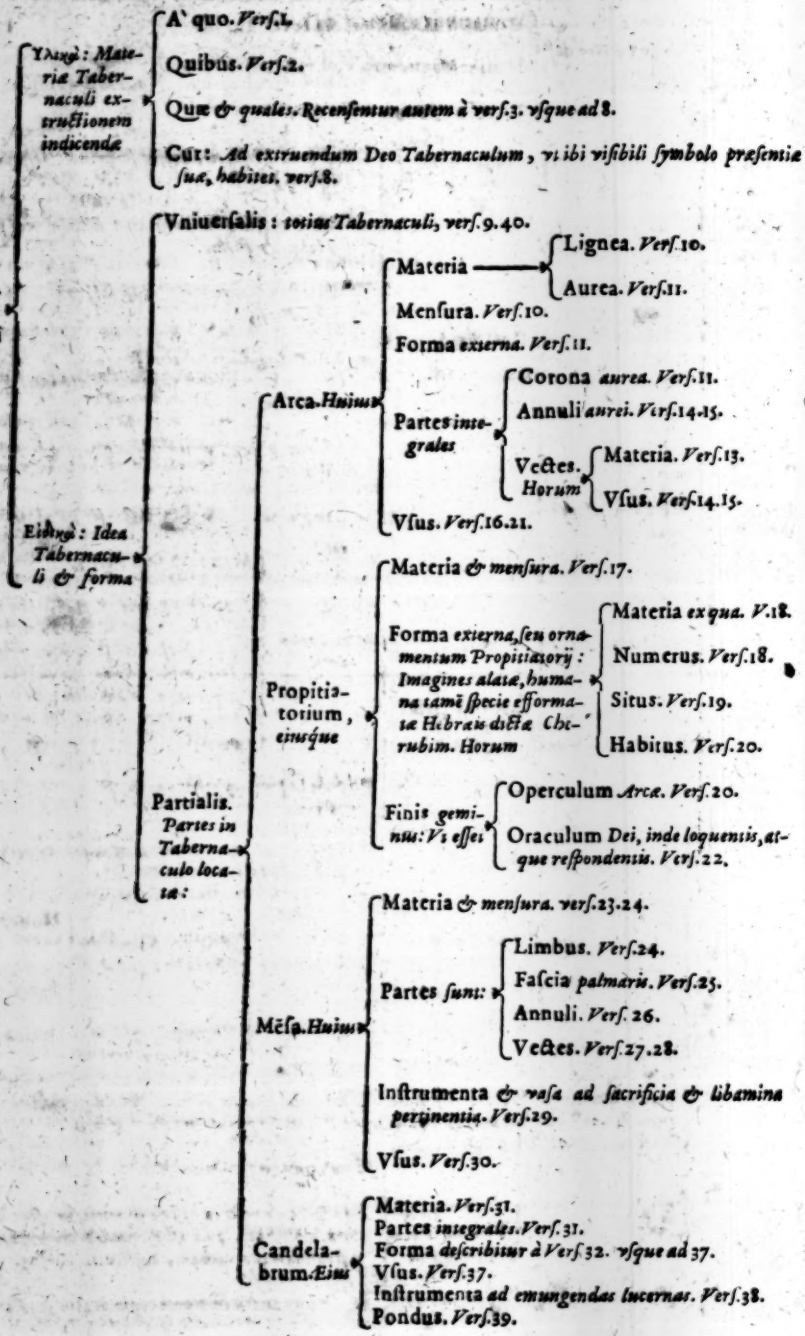

CAPVT

CAPVT XXVI.

Tabernaculi, tanquam Templi portatilis, partes integrales locationi deſtinatæ.

- LOCABANT autem perſonas tum
  - Sacras
    - Inferiores: *vt Sacerdotes. Hæc Tabernaculi pars dicta eſt Sanctum. Eius*
      - Operimẽtum *tanquam tectum compoſitum ex*
        - Sagis, *hoc eſt, Cortinis ſericis decem: quæ intrinſecùs Tabernaculum contegebãt, & picturis variegatæ ornabant, à verſ.1. vſque ad 7.*
        - Stragulis *caprinis vndecim: quibus tanquam munimento quodam, cortinæ ſericæ extrinſecus contra tempeſtatum iniurias tegebantur, à verſ.7. ad 14. vſque.*
        - Velleribus *Arietum: Tertium operimentum, quod ſupernè Tabernaculo impoſitum, arcendis imbribus fuit deſtinatum: vt & id, quod proximè ſequitur. verſ.14.*
        - Pellibus *Melium, ſeu Taxorum. Horum enim pelles imbrem nequaquam tranſmittunt. verſ.14.*
      - Tabulatum, *tanquam paries. Tabulæ autem deſcribuntur per*
        - Se: *ex*
          - Materia. *verſ.15.*
          - Menſura *longitudinis & latitudinis. v.16.*
          - Forma. *verſ 29.*
          - Partibus: *vt ſunt vectes, ſeu tranſtilla, à verſ.26. vſque ad 30.*
        - Accidens, *ratione ſitus ad latus*
          - Auſtrale. *verſ.18.19. Locus candelabri. v.35.*
          - Aquilonare. *verſ.20.21. Locus menſæ. v.35.*
          - Occidentale. *à verſ.22. vſque ad 26.*
          - Orientale. *In hoc latere erat velum, tanquam oſtium, vice ianuæ. verſ.36.37.*
    - Superiores: *Summum Pontificem. Hæc ſacratior Tabernaculi pars dicitur Sanctum Sanctorum, hoc eſt, Sanctiſſimum: item Oraculum, vel Adytum. Hoc à Sancto diſtinguebatur Velo. Huius Veli*
      - Materia. *verſ.31.*
      - Locus & ſitus. *verſ.32.33.*
      - Locata: *Propitiatorium. verſ.34.*
  - Profanas: *Atrium, capite ſequente, &c.*

CAPVT XXVII.

Atrium (Tabernaculi pars exterior) populo deſtinatum.

- ATRIVM autem conſideratur quatenus
  - Locus eſt Atrij
    - Materia, *ad conficiendos eius parietes, ſunt*
      - Cortinæ *byſſinæ. verſ.9.16.*
      - Columnæ *ligneæ, laminis argenteis veſtitæ. verſ.17.*
      - Baſes *æneæ. verſ.17.19.*
    - Forma *atque figura, in*
      - Genere. *verſ.18. Menſura totius Tabernaculi ſecundùm tres dimenſiones.*
      - Specie, *ratione partium, ſiue potiùs parietum, ad latus*
        - Meridionale. *verſ.9.10.*
        - Septentrionale. *verſ.11.*
        - Occidentale. *verſ.12.*
        - Orientale. *verſ.13.14.15. In hoc latere fuit Velum vice ianuæ. verſ.16.*
  - Locat
    - Altare. *Eius*
      - Materia, → Lignum. *verſ.1.* / Aes. *verſ.2.*
      - Menſura → Longitudinis *& latitudinis. verſ.1.* / Profunditatis. *Hoc enim ſacrificiorum Altare non fuit ſolidum, ſed cauum, inſtar arcæ, quæ nec fundum habet, nec operculum. verſ.8.*
      - Partes integrales
        - Cornua, *ad quæ beſtiæ ſacrificandæ ligabantur. verſ.2.*
        - Craticula, *hoc eſt, lamina ærea pertuſa paruis foraminibus, quibus cinis & ſacrificiorum ſanguis ad imam Altaris partem decideret. verſ.4.5.*
        - Vectes. *verſ.6.*
      - Vaſa *& inſtrumenta cineribus excipiendis, lignis componendis, prunisque remouendis deſtinata. verſ.3.*
    - Lucernas *in tychnucho. Lucernæ*
      - Vnde *conficiendæ. verſ.20.*
      - Quomodo *fouendæ. verſ.21.*
      - Quando, *& à quibus aptandæ accendendæque ſint. verſ.21.*

CAPVT XXVIII.

Habitus & ornamenta Sacerdotum.

- VESTIMENTA Sacerdotalia describuntur
  - Γενικῶς, ex causa
    - Materiali —
      - Circa quam: *personæ, quibus vestes parandæ erant. Vers.2.4.40.*
      - Ex qua: *Accipientesque aurum & hyacinthum & purpuram, coccumque, &c. Vers.5.*
    - Efficiente. *Vers.3.*
    - Finali *duplici: Respectu*
      - Sacerdotis: *In gloriam & decorem: id est, vt ei dignitas & autoritas concilietur. Vers.2.40.*
      - Dei: *In quibus sanctificatus ministret mihi, &c. Vers.3.41.*
  - Ειδικῶς. *Sunt enim alia*
    - Propria *Aaroni, tanquam summo Pontifici. Vers. 2. Hæc Moses*
      - Προτιθεὶς κατ' ἀπαρίθμησιν proponit. *Vers.4.*
      - Quæ sit persequitur singula:
        - Ephod, (*humerale.*) *Amiculi huius*
          - Materia. *Vers.6.8.*
          - Forma. *Vers.7.*
          - Ornamentum *ex gemmis (duobus lapidibus Onychinis) confectum, à Vers.9. vsq; ad 15.*
        - Pectorale, (λογεῖον. *Rationale.*) *Eius*
          - Υλη: *Materia ex qua. Vers.15.*
          - Μέτρον: *Mensura longitudinis & latitudinis. Vers.16.*
          - Σχῆσις: *Habitus & ornatus quatuor gemmarum ordinibus constans, à Vers.17. vsq; ad 22.*
          - Θέσις, *situs vel positus: hoc est, quomodo pectorale tunicæ Ephod adaptandum sit, docetur à vers.22. vsque ad 29.*
          - Χρῆσις: *Vsus, in quem finem confectum sit pectorale: nimirum vt esset*
            - Monimentum
              - Qua *in re: Materia huius μνημοσύνου, sunt nomina duodecim filiorum Iacobi. Vers.21.*
              - Cui: *Iehouæ, vt eo quasi admonitu duodecim Tribus Israeliticas in tutelam receptas, paterno fauore complecti non desineret. Vers.29.*
            - Oraculum: *Continebat enim Vrim & Thumin, ex quibus per Sacerdotes oracula colligebantur. Vers.30.*
        - Palliũ conficiendum
          - Vnde. *Vers.31.*
          - Quomodo. *Huc pertines*
            - Figura. *Vers.32.*
            - Ornatus *ex*
              - Malogranatis. *Vers.33.*
              - Tintinnabulis. *Vers.34.*
        - Lamina (πέταλον) *bractea coronaria. Eius*
          - Materia. *Vers.36.*
          - Situs. *Vers 37.*
          - Vsus. *Vers 38.*
    - Communia
      - Filijs: *Tiaræ, Vittæ, seu Pilei. Vers.39.40.*
      - Vtrisque, *tum patri, tum filijs:*
        - Tunicæ. *Vers.39.40.*
        - Cingula. *Vers.39.40.*
        - Femoralia: *His vtendum*
          - Cur. *Vers.43.*
          - Quando, *quoties & quandiu. Vers.43.*

CAPVT

CAPVT XXIX.

Sacerdotum conſecratio, ſiue ordinatio.

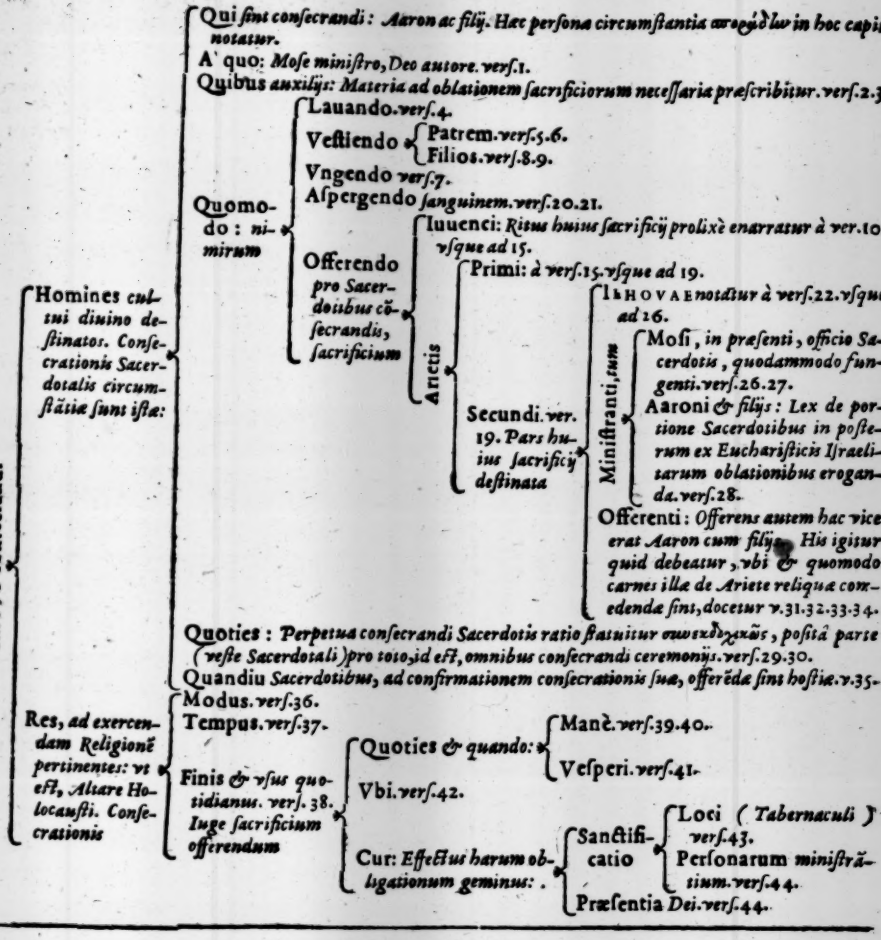

CAPVT XXX.

Officium Sacerdotale.

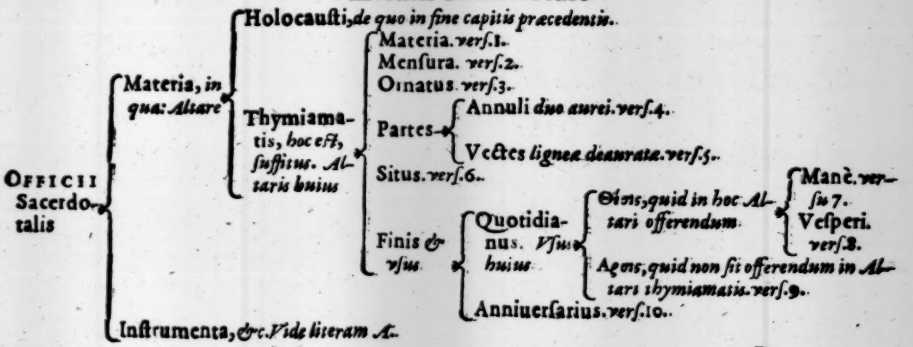

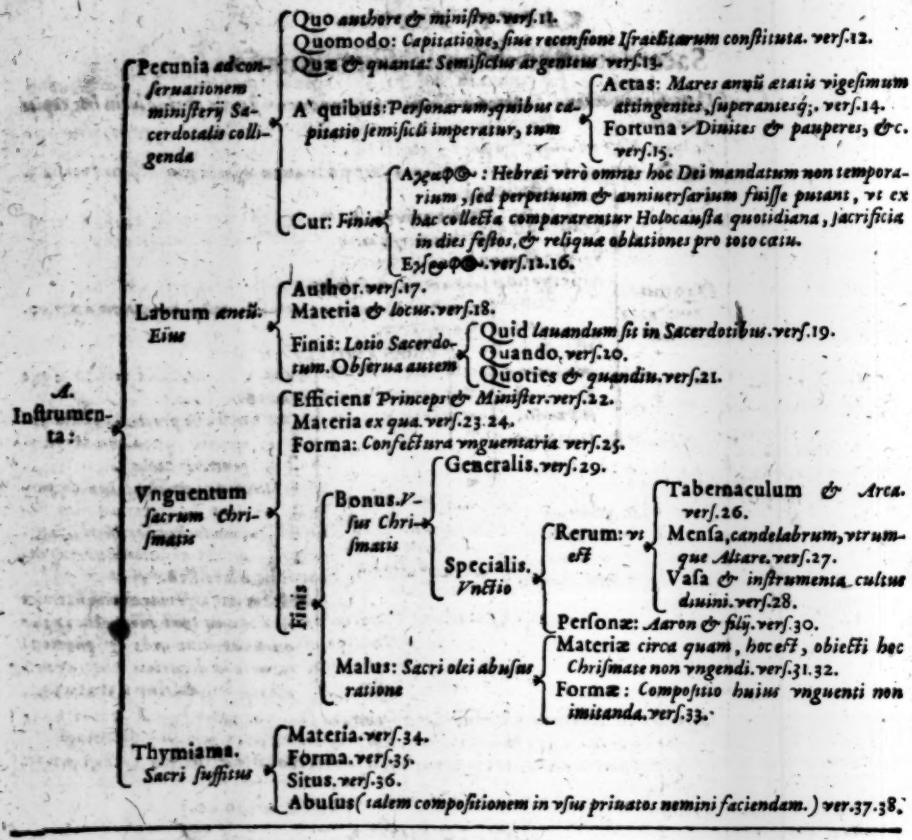

CAPVT XXXI.

Artifices (principia Tabernaculi ποιητικά.)

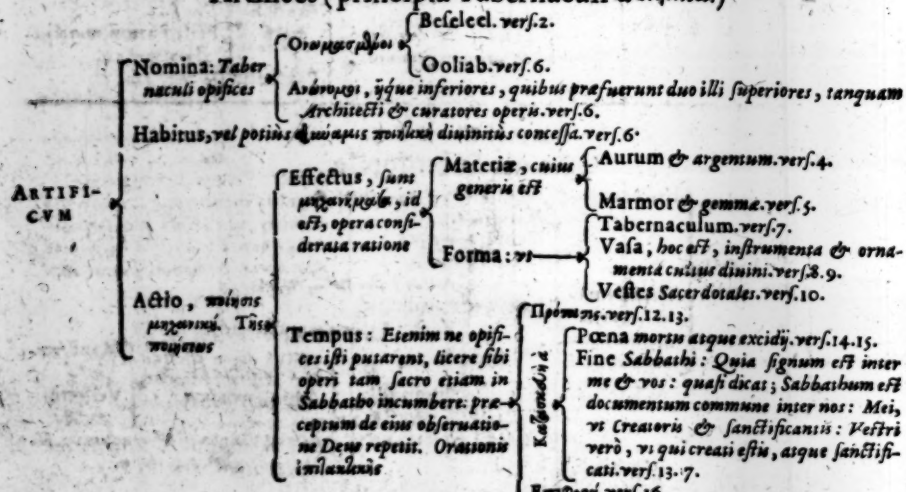

CAPVT

CAPVT XXXII.

Idololatria populi.

IDOLOLATRIAE

- Causa
  - Occasionalis ἀφορμὴ
    - Remota: *Cunctatio Mosis, opinione populi diutiùs in monte apud Dominum commorantis. vers. 1.*
    - Proxima: *Seditio populi, postulantis institutionem noui cultus. v. 1.*
  - Materialis, *seu obiectum idololatriæ, est Vitulus. Huius*
    - Materia (*ex qua*)
      - Imperata *ab Aarone. vers. 2.*
      - Suppeditata *à populo. vers. 3.*
    - Efficiens. *vers. 4.*
    - Finis: *Dixerunt{que}; Hi sunt Dij tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti: hoc est, Vitulus hic erectus est in honorem Dei, qui ex Ægypto nos eduxit. vers. 4.*
  - Formalis: *Huc pertinent τὰ περιχείμενα*
    - Aaroni: *Extructio Altaris & publici festi proclamatio. vers. 5.*
    - Populo, *qui solenne festum sacrificijs, sacris{que} tum conuiuijs, tum choreis celebrauit. vers. 6.*
- Deo, *vbi populus ob peccatum hoc*
  - Accusatur
    - Ingratitudinis. *vers. 7.*
    - Perfidiæ & *apostasiæ. vers. 8.*
    - Contumaciæ. *vers. 6. Metaphora à iuuencis refractarijs.*
  - Condemnatur: *Dimitte me, vt irascatur furor meus, & deleam eos, &c. vers. 10.*
  - Defenditur *Mosis intercessione. Orationis παρρησίας*
    - Forma: *Moses enim Dei iram deprecatur tribus argumentis sumptis à*
      - Beneficiis *antea collatis, quæ irrita essent, si populus consumeretur. versu 11.*
      - Gloriâ *Dei, quam hostes obscurarent. vers. 12.*
      - Promissionib⁹ *factis Patribus, quarum fidem constare oporteat. vers. 13.*
    - Effectus: *Placatus{que} est Dominus, ne faceret, &c. v. 14.*
- Accidētia, & adiuncta: *Vi est commissæ idololatriæ διαβολικῶς susceptæ à*
  - Mose, *in corrigendis*
    - Rebus, *hoc est, ipso cultu idololatrico. Correctionis huius*
      - Ἡγεμὼν: *Mosis*
        - Reditus *in castra cum duabus Legis Tabulis, à Deo ipso confectis. vers. 15. 16.*
        - Cognitio *idololatriæ αἰσθητικὴ, per sensum*
          - Auditus. *ver. 17. 18.*
          - Visus. *vers. 19.*
        - Zelus & indignatio. *vers. 19.*
      - Ἀμαθόλια: *Extirpatio idololatriæ, abolito Vitulo, & in nihilum redacto. vers. 20.*
    - Personis,
      - Aarone:
        - Κατηγόρια: *Quid tibi fecit hic populus, vt induceres super eum peccatum maximum? vers. 21.*
        - Ἀπολογία *per translationem criminis in populum. Non enim Vitulum fecisse negat, sed populi malitiâ & importunitate se coactum fecisse affirmat. vers. 22 23. 24.*
      - Populo, *quē Moses*
        - Castigat
          - Factis. *vers. 35. Supplicij de idololatris sumti*
            - Causa κυριακὴ. *vers. 25.*
            - Author. *vers. 26.*
            - Ministri:
              - *Horum*
                - Instructio *à Mose accepta. vers. 27 29.*
                - Alacritas *in exequenda diuina vindicta. v. 28.*
            - Modus *est decimationis species. Interfectis enim tribus Israelitarum millibus, non totum populum delet, & tamen seuerissimum punitæ idololatriæ exemplum statuit Moses. vers. 27. 28.*
          - Verbis. *vers. 30.*
        - Reducit *cum Deo in gratiam. Orationis κατηλλακτικὴς*
          - Exemplar. *vers. 31. 32.*
          - Euentus *atque effectus in Deo, ardens Mosis studium inhibente, eiq; in ducendo gubernandoq{ue} populo (alio tempore peccatū hoc puniendo) diuinam suam protectionem pollicente. vers. 33. 34.*
- Populo. *Cap. 33.*

CAPVT XXXIII.

Pœnitentia populi poſt commiſſam idololatriam.

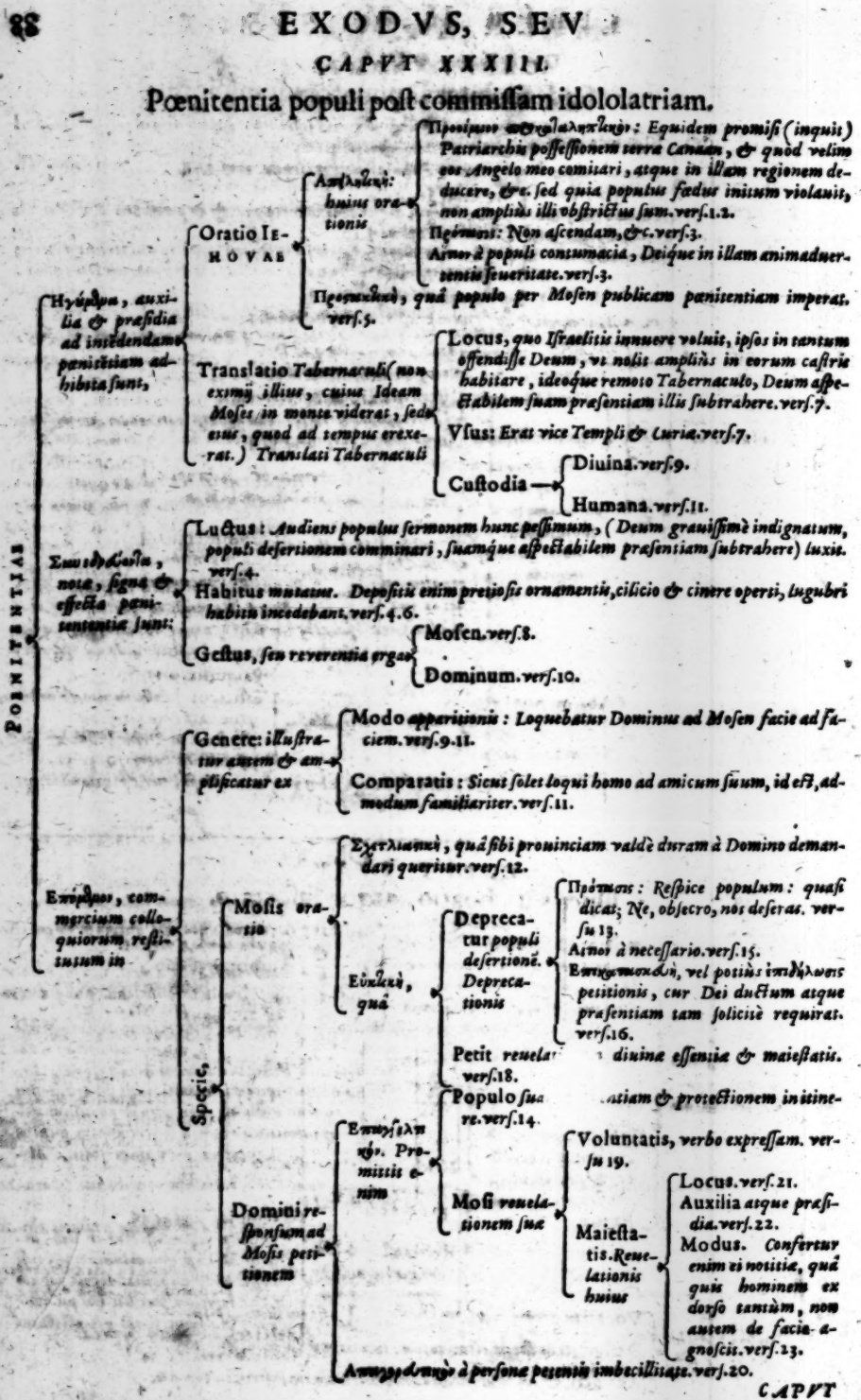

CAPVT

CAPVT XXXIIII.

Renouatio fœderis inter Deum populumque initi.

- In renouando fœdere quædam
  - Antecesserunt: *vt est reparatio Tabularum Legis. Reparationis*
    - Efficiens
      - Princeps: IEHOVA. *vers. 1.*
      - Famulans: *Moses. vers. 4.*
    - Finis: *Confractio primarum Tabularum reficienda. vers. 1. 4.*
    - Materia: *Lapis, &c. vers. 1. 4.*
    - Forma. *vers. 28. Inscriptio Legis, digito Dei exarata, vt & in prioribus Tabulis: suprà cap. 31. vers. 18. item cap. 32. vers. 16.*
    - Tempus. *vers. 2. 4.* Locus. *vers. 2. 4.*
    - Persona
      - Cui *visio facta. vers. 5.*
      - Quæ *apparuit. vers. 5.*
    - Modus: *aspectabile signum præsentiæ diuinæ. vers. 5.*
  - Coniuncta *fuêre: quorum in numero est Theophania. Apparitionis huius*
    - Acta, *hoc est, ea*
      - Λειτουργία: *Concio Filij Dei ἐγκωμιαστικὴ, quâ Deũ Patrem vnà cum Spiritu Sancto commendat à*
        - Potentia & *bonitate. vers. 6.*
        - Veritate *atq; iustitia erga pios & impios. vers. 7.*
      - Προσχήνια, *Fœdus inter Deũ populumque renouatum. Fœderis redintegrati*
        - Αἴτησις: *Petitio Mosis, quâ Deum Ducem itineris, & protectorem exorat, à conditione populi, tali moderatore egentis, sumpto argumento. vers. 8. 9.*
        - Κεφάλαια, *capita & conditiones ex parte*
          - Dei *promittentis suam opem atq; præsentiam tum in*
            - Itinere *illo. v. 10.*
            - Acquisitione *terræ Canaan. v. 11.*
          - Israelitarum, *quibus renouat leges antea latas de*
            - Commercio *cum gentibus non habendo*
              - Politicè. *vers. 12.*
              - Oeconomicè. *v. 15. 16.*
            - Idolis. *Vers. 13 17.*
            - Festis *à vers. 18. vsque ad 26.*
            - Primogenitis. *vers. 19. 20.*
            - Primitiis. *vers. 26.*
  - Secuta *sunt: Huc pertinet miraculosa Mosis, tanq; Legislatoris,*
    - Abstinentia. *vers. 28.*
    - Forma. *Huc pertinet*
      - Splendor *faciei Mosis. Splendoris*
        - Efficiens: *Colloquium & conuersatio cum Deo. vers 29.*
        - Effectus *in Principibus & plebe Israelitica. vers. 30. 31. 32.*
      - Velum *& integumentum faciei Mosis, cur & quando impositum. vers. 33. 34. 35.*

CAPVT XXXV.

Operis inchoatio, atque susceptio.

- Inchoatio Operis
  - Impecata: *Moses enim Sabbathi observationem tribus prioribus versibus inculcata, oblationem populo indicit. vers. 4. Oblationis*
    - Modus: *Omnis voluntarius animo prompto offerat, &c. vers. 5.*
    - Res *offerendæ recensentur à vers. 5. vsque ad 10.*
    - Finis *& vsus (quæ inde conficienda sint) docentur à vers. 11. ad 20. vsque.*
  - Ὑλικὸν: *Materia ad extruendum Tabernaculum*
    - Collata: *Populi cõtribuentis liberalitas & promptitudo illustratur circumstantiâ*
      - Personæ καὶ μέρεσι μου
        - Totius: *Omnis multitudo. vers. 20. item omnes viri & fœminæ, &c. vers. 28.*
        - Partium, *quarum distributio sumitur à*
          - Sexu
            - Viri. *vers. 22.*
            - Fœminæ. *vers. 25.*
          - Conditione: *Principes populi quid obtulerint. ver. 26.*
      - Modi. *vers. 21. potissimùm vero cap. 36. v. 3 4 5. 6. vbi populi ad extruendum Tabernaculum conferentis liberalitas publico edicto inhibetur.*
      - Rei *consideratæ ratione*
        - Qualitatis: *Quæ & qualia populus obtulerit. vers. 23. 24.*
        - Quantitatis: *Æstimatio collati auri, argenti, æris, &c. proponitur cap. 38. à vers. 24. ad finem illius capitis.*
  - Ποιηταὶ: *Architecti & artifices*
    - Vocati *in genere. vers. 10.*
    - Designati *in specie, nominatim: nimirum*
      - Beleeel, *à vers. 29 vsque ad 33.*
      - Ooliab. *vers. 33. 34.*
    - Accincti, *& ad opus faciendum omni materia instructi. cap. 36.*

CAPVT XXXVI.

Compositio Tabernaculi.

- ARTIFICES diuinitùs vocati. vers. 1. & 2. ex oblata materia faciunt Tabernaculi
  - Operimentum, *id est, conficiunt ex*
    - Sagis, *siue cortinis fericis. vers. 7.*
    - Stragulis *caprinis. vers. 11.*
    - Velleribus *arietum, taxorumque pellibus. vers. 16.*
  - Tabulatum. *Tabularum*
    - Materia & *forma. vers. 17. 31.*
    - Situs & *positus. vers. 20. 22. 29.*
    - Partes *integrales:*
      - Carumnæ. *vers. 21.*
      - Transtilla. *vers. 27.*
      - Annuli. *vers. 32.*
  - Velum
    - Aduti. *vers. 33.*
    - Sancti. *vers. 33. ad finem capitis.*

CAPVT XXXVII.

Tabernaculi vasa atque instrumenta confecta ab artificibus.

- CONSPECTIO
  - Arcæ. *vers. 1.* Propitiatorij. *vers. 6.*
  - Mensæ, *eiusque vasorum. vers. 10.*
  - Lychnuchi, *eiusque instrumentorum. vers. 17.*
  - Thymiaterij, *sine Altaris thymiamatis. vers. 29.*
  - Olei *sacri, & suffitus aromatici. vers. 33.*

CAPVT XXXVIII.

Atrij extructio.

- ATRII
  - Locata: *vt aiunt*
    - Altare *holocausti. vers. 1. & seq. vsque ad 8. vers.*
    - Labrum *æneum. vers. 8.*
  - Forma & *dispositio, quoad latus*
    - Australe. *vers. 9.*
    - Septentrionale. *vers. 11.*
    - Occidentale. *vers. 12.*
    - Orientale. *vers. 13.*
  - Materia *ex qua. vers. 16. & seq. ad 21. vers. vsque.*

CAPVT XXXIX.

Confectura vestium Sacerdotalium.

- VESTES Sacerdotum
  - Paratæ *ab artificibus. vers. 1. Sumit autem ista.*
    - Ephod, *seu amiculum. vers. 2.*
    - Pectorale. *vers. 8.* Pallium. *vers. 20.*
    - Tunica. *vers. 25.* Tiara. *vers. 26.*
    - Femoralia. *vers. 27.*
    - Balteus. *vers. 28.* Bractea. *vers. 29.*
  - *Enumeratis de partibus & vasis Tabernaculi confectis, Moſi allatis, eidemque probatis. versu 13. atque exinde vsque ad versum huius capitis penultimum.*
  - Probatæ *à Moſe. vers. 43.*

CAPVT XL.

Operis perfectio atque consummatio.

- TABERNACVLI
  - Erectio. *Occurrit hoc loco*
    - Mandatum *Dei de Tabernaculo*
      - Erigendo. *vers. 1.*
      - Vngendo. *vers. 9.*
    - Executio *diuini mandati à Moſe ſuſcepta. vers. 14. & seq. vsque ad vers. 32.*
  - Dedicatio, *quæ Deus Tabernaculi in ſuam habitationem quaſi conſecrauit per nubem (ſpectabile diuinæ præſentiæ & gloriæ ſymbolum.) vers. 32. Nobis huius vſus in*
    - Præſenti *erat, vt homines à Tabernaculi accessu prohiberet. vers. 33. 34.*
    - Posterum. *Etenim nubis*
      - Motus, *ſignum erat profectionis. vers. 34.*
      - Quies, *erat indictum commorationis. vers. 36. 37.*

LEVITI-

LEVITICVS, SIVE TERTIVS LIBER MOSIS.

Σχηματισμὸς, ἢ περιφραστικὴ ἀνάπτυξις tertij libri Mosaici, qui dicitur Leuiticus.

- LEGES Ceremoniales (de quibus in hoc libro agit,) respiciunt cultus diuini
  - Essentiam: *hoc est, causas: tum*
    - Materiam: *vt sunt sacrificia. Horum*
      - Διήγησις, *seu expositio, describens, sacrificiorum species sumptas à materia*
        - Ex qua: *Res*
          - Animatæ (*animantia aëria & terrestria. Hinc oritur species sacrificij, quod dicitur Holocaustum. Cap. 1.*
          - Inanimatæ: *vtpotè fruges, farinæ, panes, vel placentæ: Hinc sacrificium Minhæ, Dapale, Cibarium. Cap. 2.*
        - Circa *quam:*
          - Beneficia à Deo
            - Accepta: *Sacrificium Eucharisticum, Retributorium, Remuneratorium, Pacificiorum, &c. Cap. 3.*
            - Accipienda: *Votivum. Cap. 27.*
          - Maleficia: *Sacrificium ἱλαστήριον piaculare pro*
            - Peccato, περὶ ἁμαρτίας, *Chattoveth. Cap 4.*
            - Delicto, περὶ πλημμελίας, *Schuldoph fer. Cap. 5.*
      - Ἐξεργασία, *sive expositio illustrans & fusius explicans ritus sacrificij*
        - Holocausti, *cibarij & piacularis. Cap. 6.*
        - Eucharistici. *Cap. 7.*
    - Efficientem, *hoc est, personam*
      - Publicam & *sacrã: quæ cultui præest (* ἱερωσύνη, ἢ λειτουργίας. *) Sacerdotum Leuiticorum*
        - Ordinatio, *sive consecratio. Cap. 8.*
        - Πρωτογενήματα *tyrocinium & primitiæ. Cap. 9.*
        - Παραπτώματα, *errata circa oblationem sacrificiorum. Cap. 10.*
        - Προσκόμματα, *conditiones & qualitates sacræ*
          - Personæ, *sive Sacerdotum. Cap. 21.*
          - Rei, *id est, victimæ à Sacerdote offerendæ. Cap. 22.*
      - Priuatam, *quæ cultui interest. Παραπτώματα huius personæ sunt partim*
        - Ceremonialia: *vt est legalia & typica Emundatio*
          - Vnius *hominis: quæ pollui docet*
            - Esu & *contactu immundorum animalium. Cap. 11.*
            - Puerperio. *Cap. 12.*
            - Lepra
              - Corporis.
              - Vestium.
              - Aedium.

              Cap. 13.
            - Fluxu, *tum ordinario, tum extraordinario. Cap. 15.*
          - Plurium, *atque adeò totius Ecclesiæ Israeliticæ publica expiatio à sordibus peccatorum. Cap. 16.*
        - Moralia: *eaq; num*
          - Oeconomica: *Gradus consanguinitatis & affinitatis. Cap. 18.*
          - Politica
            - Subditorum: *Studium iustitiæ. Cap. 19.*
            - Magistratus *in puniendis transgressoribus Legum, quæ proximis superioribus capitibus continentur. Cap. 29.*
  - Accidentia
    - Loci, *vbi sacris operandum sit. Cap. 17.*
    - Temporis: *Festa & solennitas, quarum tractatio est partim*
      - Διδασκαλικὴ, *describens festa & solennitates*
        - Dierum, *quatenus concernũt*
          - Generatim *totum populum. cap. 23.*
          - Speciatim *solos Sacerdotes, venientes, singulis Sabbathis panes propositionis. Επιμύθιον historiæ, de blasphemo lapidato. Cap. 24.*
        - Annorum: *vtpotè Septimi & Quinquagesimi, qui etiam Iubilæus dicitur. Cap. 25.*
      - Προτρεπτικὴ, *cùm solennitatum, tum totius Legis obseruandæ gratiâ, ad finem adiecta cohortatio. Cap. 26.*

CAPVT I.

Holocausti materia ex qua.

AGITVR in hoc capite de sacrificiis

- Totius. Sacrificiorum offerendorum
  - Autor: IEHOVA *præcipiens & præscribens* λειτυργίαν, *hoc est, ritum sacra faciendi. Tot ergo sacrificiorum genera non privato Mosis arbitrio excogitata, sed diuinitùs reuelata sunt: ita vt humana ratio hic nihil habeat, quod commentari, vel videat. vers. 1.*
  - Materia. *Animalia (Aeria vers. 14.) terrestria & munda, & ad esum apta. Non enim licebat humanas mactare hostias: (vnica enim tantùm mactanda erat humana hostia, Christus.) Non canes, porcos, asinos, aliaque id genus immunda animantia, idque ob sacrificiorum dignitatem: Non feras hostias, apros, lupos, vulpes: quippe quæ Christum Archetypum male præfigurassent. vers. 2.*
- Partes. *Species Holocausti accidentales ex materia quantitate sumptæ. Holocaustum enim offerendum erat ex animalibus:*
  - Terrestribus, *vtque*
    - Grandioribus. *Huius sacrificij*
      - Materia. *vers. 3.*
      - Finis: *Expiatio peccati typica, seu Leuitica. vers. 4.*
      - Locus: *Porta tentorij conuentus. vers. 3.*
      - Forma, *seu* λειτυργία
        - Offerentis. *vers. 4.*
        - Sacerdotum, *à vers. 5. vsq; ad vers. 10.*
    - Minoribus
      - Quale pecus esse debeat. *vers. 10.*
      - Quomodo offerendum. *vers. 11. 12. 13.*
      - Cur: *Finis respectu Dei, vers. 13. notatur.*
  - Aëriis. *ver. 14. Holocausti huius*
    - Materia: *Turtures & columbæ. Hæ enim duæ species volucrium solæ (præter auiculam in oblatione pro leproso) aptæ erant sacrificijs communibus. vers. 15.*
    - Ritus *offerendi. vers. 15. 16. 17.*

CAPVT II.

Minha, Sacrificium dapale, siue cibarium.

SACRIFICIA Dapalia

- Species *tres à materia sumpta. Hoc enim oblationis genus conflabat vel ex.*
  - Farinâ *triticeâ, nondum cocta. vers. 1. Sacrificij huius*
    - Ritus. *vers. 2.*
    - Vsus: *Alimonia Sacerdotum. vers. 3.*
  - Panibus & placentis. *Huius speciei*
    - *Prodeunt ex subdiuiso in tres alias species, sumptas à modo assationis, & locis in quibus assantur: videlicet in*
      - Clibano. *vers. 4.*
      - Sartagine. *Versu 5.*
      - Craticula. *Vers. 7.*
    - Λειτυργία. *vers. 8. 9.*
    - Χρῆσις, *Sacerdotibus tantùm licita. vers. 10.*
  - Frugibus *nondum commolitis. vers. 14. 15. 16.*
- Partes *integrales, singulis speciebus communes: Oleum & Thus. Notantur hæ partes* μερολογικῶς, *per totum caput.*
- Adiuncta
  - Interdictum commiscendi.
    - Fermenti. *Sacrificia enim debebant adumbrare Christum. In Christo autem archetypo non est fermentum; vel doctrinæ, vel morum. Ergo & typus expers sit fermenti. vers. 11.*
    - Mellis. *Hoc enim multum in cibo sumptum, bilem auget, & amaritudinem efficit: Christus autem sæpe multumque fidæ apprehensus & comestus indies credentibus magis dulcescit. vers. 12.*
  - Mandatum de sale, omnibus Minhæ sacrificijs adhibendo. *Christus enim salis Archetypus non tantum nos facit Deo patri sapidos, id est, gratos & acceptos, sed etiam corpora nostra conseruat, vt ad beatam immortalitatem resurgant. Vers. 13.*

CAPVT

CAPVT III.

Sacrificium Εὐχαριστικὸν, Retributorium, vel Hostia pacificorum, seu testimonium gratitudinis pro pace, hoc est, salute à Deo accepta.

- SACRIFICII Εὐχαριστικοῦ
  - Materia: *Constabat enim ex tribus quadrupedum generibus: nimirum vel ex*
    - Bobus: *à vers. 1. vsque ad vers. 6.*
    - Ouibus: *à vers. 6. ad 12. vsque.*
    - Capris: *à vers. 12. vsque ad vltimum.*
  - Forma
    - Specialis: *Liturgia in singulis huius sacrificij speciebus eadem penè, quæ Holocaustorum: Hoc vno dempto; quòd non tota cremabantur, sed quædam tantùm partes, vt, adeps, renes, iecur, &c.*
    - Generalis, *definita & circumscripta certo*
      - Mandato, *de adipe comburendo. Lex enim vniuersalis est, vt in omnibus victimarum generibus, nec afferenti, nec offerenti cedat adeps; sed Deo sit sacer. Est autem adeps non quoduis pingue, sed musculorum extremitatibus, aut membranis hærens, qui frigore concretus, durus & fragilis est. vers. 17.*
      - Interdicto *esus sanguinis (vt & adipis) generali, non tantùm in publicis sacrificijs, sed etiam in priuatis vsibus. vers. 17.*

CAPVT IIII.

Sacrificium Ἱλαστικὸν pro peccati transgressione.

- SACRIFICIVM pro peccatis, erroribus, vel infirmitate, seu præcipiti aliquo affectu commissis. vers. 1. 2. Species huius sacrificij sumuntur ab efficiente, hoc est, delinquente:
  - Sacerdote *summo, idq; vel falsâ doctrinâ, vel malis moribus: Victima à Sacerdote delinquente offerenda*
    - Quæ *& qualis. vers. 3.*
    - Vbi. *vers. 4.*
    - Quomodo: *Ritus prolixè describitur, à versu 4. vsq; ad 13. versum.*
  - Ecclesiâ. *Hic, materia, locus & forma eadem, quæ in præcedente sacrificio, à vers. 13. vsque ad vers. 22.*
  - Principe: *vers. 22. Hostia huius*
    - Materia: *vers. 23.*
    - Locus. *vers. 24.*
    - Forma *eadem, quæ in superioribus duobus generibus. versus 25. 26.*
    - Effectus *singulis speciebus communis: Expiabit enim Sacerdos de peccato: & dimittetur ei. vers. 26.*
  - Plebeio: *vers. 27. Sacrificium pro peccato hominis priuati offerendum*
    - Vnde: *vers. 28. item vers. 32.*
    - Vbi. *vers. 29.*
    - Quo ritu: *Verubus reliquis vsque ad finem capitis.*
    - Cur: *Expiabit (typicè) eum Sacerdos. vers. 31. 35.*

CAPVT V.

Sacrificium Ἀλλοῦ pro delicto, seu reatu peccati.

- SACRIFICIVM pro reatu
  - Ignorantiæ, vel infirmitatis in rebus tum
    - Profanis: Horum rerum
      - Species:
        - Dissimulatio *abusus & contumelia, nomini diuino facta. vers. 1.*
        - Contactus *rei immundæ. vers. 2. 3.*
        - Iuramentum *temerarium. vers. 4.*
      - Adiunctum *expiationis quæ fiebat*
        - Confitendo. *vers. 5.*
        - Offerendo
          - Agnum, *seu Capram. vers. 6.*
          - Turtures, *vel Columbas. vers. 7. 8. 9. 10.*
          - Farinam *triticeam. vers. 11. 12. 13.*
    - Sacris, *iisque vel*
      - Imminutis *per errorem siue iuris, siue facti: vt si quis aliquid ex rebus consecratis abstulerit: aut non soluerit primitias, aliásve res voto, vel sponte, consecratas. vers. 14. 15. Talis autem reatus tollebatur*
        - Sacrificio *expiatorio. vers. 15.*
        - Satisfactione. *Vers. 16.*
      - Non *imminutis, sed aliâ quacunque ratione læsis. vers. 17. 18. 19.*
  - Ex ἀκουσίοις: *vt perfidia in contractibus commerciorum & maleficiorum, de qua perfidia agitur seq. cap. 6. v. 1. 2. 3. Cæterum reatus huius expiatio requirit*
    - Restitutionem. *Peccatum enim non dimittitur, nisi ablatum restituatur. vers. 4.*
    - Pœnam *quinti pli. vers. 4.*
    - Sacrificium: *Eius*
      - Materia. *vers. 5.*
      - Effectus: *Expiabit eum Sacerdos coram Domino. vers. 6.*

CAPVT VI.

Ex ἀκουσίοις sacrificij Holocaustorum, Minhæ, & pro peccato.

- LEGES & præcepta generalia de ritu sacrificiorum: vt
  - Holocausti: *Sacrificij huius reliquiæ sunt*
    - Cineres, *in quos victima redigenda erat. Horum cinerum*
      - Efficiens:
        - Αἴτιον. *vers. 8. 10.*
        - Σωστικὸν: *Ignis sacer, siue perpetuus in Altari, diligentiâ Sacerdotum continuè nutriendus & fouendus, ne vnquam extingueretur. vers. 12. 13.*
      - Locus, *in quem cineres à Sacerdote deportandi erant. vers. 11.*
    - Pellis *hostiæ cremandæ detracta. Quia enim carnes Holocausti totæ igne consumebantur: saltem pellis Sacerdoti cedere debebat, ne is frustrà sacrificandi laborem sustinuerit. vide cap. seq. vers. 8.*
  - Minhæ, *sic*
    - Communis. *vers. 14. 15. Reliquiæ huius Sacrificij comedendæ*
      - Vbi. *vers. 16.*
      - Quomodo. *vers. 17.*
      - A' quibus. *vers. 18. Potissimùm verò vers. 9. & 10. capitis sequentis, vbi agitur de Iure Sacerdotum in reliquias huius sacrificij.*
    - Propriæ: *Lex specialis de sacrificio cibario, in vnctione Pontificis offerendo, à versu 19. vsque ad 24. continetur.*
  - Piacularis pro
    - Peccato *hominis*
      - Politici, *siue is princeps sit, siue plebeius. vers. 24. 25. Præcipit autem religiosam huius sacrificij peractionem, ita, vt etiam sanctæ eius reliquiæ vel*
        - Comedantur
          - Quo *loco. vers. 26.*
          - A' quibus *hominibus vers. 27.*
        - Abstergantur *à*
          - Vestibus, *si quæ sanguinis gutulæ, inter macta ndum, vi fuerint aspersæ. vers. 27.*
          - Vasis, *in quibus caro victimæ est cocta. vers. 28.*
      - Ecclesiastici, *siue is sit antistes religionis, siue totus Ecclesiæ cœtus. vers. 30.*
    - Delicto, *vel reatu: Lex reliquiarum à Sacerdote comedendarum eadem, quæ est sacrificij pro peccato. Vide cap. seq. à vers. 1. vsque ad 8. vers.*

CAPVT

CAPVT VII.

Illustratio sacrificij Eucharistici.

- Sacrificij huius
  - Species. *Est enim alind*
    - Εὐχαριστικὸν: *Praecipis autem & praescribis supplementum huius speciei, vt nimirum ei offerendo addatur etiam sacrificium Dapale, à vers. 9. vsque ad vers. 16. item 29.*
    - Εὐχαριστία. *vers. 16.*
  - Adiuncta, *seu appendices de*
    - Reliquiis *sacrificij*
      - Gratulatorij *eâdem die consumendo. vers. 15.*
      - Votiui. *Harum comedendarum tempus &*
        - Θύειν, *quando ijs vescendum. versu 16.*
        - Φαγεῖν, *quando non amplius ijs frui liceat. vers 17. 18.*
    - *Affectione & qualitate eorum, quibus de carnibus sacrificij huius vesci liceat. vers. 19. 20. 21.*
    - Esu
      - *Adipis prohibito. vers. 23. 24. 25.*
      - *Sanguinis interdicto. vers. 26. 27.*
    - *Iure Sacerdotum in hoc sacrificij genus. Iubet enim victimam mactatam, certa ratione διανεμῆσαι: hoc est, secare & distribuere, ita vt partes quaedam*
      - Adoleantur *Deo: nimirum adeps omenti, mesenterij, renum & caudae tota à spina dorsali auulsa. Versu 30. 31.*
      - Cedant *Sacerdotibus: videlicet pectus & armus dexter, à vers. 31. ad finem capitis.*

CAPVT VIII.

Consecrationis Sacerdotalis, suprà, Exodi cap. 28. 29. mandatæ, executio.

- Προδιήγησις τῆς διατυπώσεως *Occurris hic*
  - Mandatum Dei *de apparatu eorum, quae ad consecrationem erant necessaria. vers. 1. 2. 3.*
  - Obedientia *Mosis. vers. 4. 5.*
- Διήγησις ipsius actus consecrādi. Consecratio nis
  - Materia,
    - Personae *consecrandae: Aaron & filij. vers. 6.*
    - Res vngendae,
      - Tabernaculum *eiusque vasa, sacro oleo vncta. vers. 10.*
      - Altaria. *vers. 11.*
      - Vestes *sacerdotales. vers. 29. 30.*
  - Forma. *Huc pertinent τὰ περιχύσεα. Nam Moses (in praesenti, Sacerdotis officio fungens)*
    - Sistit *populo personas in Sacerdotes consecrandas. vers. 6.*
    - Vestit
      - Patrem, *(ablutum priùs cum filijs.) vers. 7. 8. 9.*
      - Filios, *tanquam inferiores Sacerdotes. vers. 13.*
    - Vngit
      - Aaronem
        - Oleo. *vers. 12.*
        - Sanguine. *vers. 22.*
      - Nadabum, *Abihu & Eleazarum Aaronis filios. vers. 23. 29.*
    - Offert *sacrificium*
      - Piaculare. *vers. 14. vsque ad 18.*
      - Holocausti, *ex Ariete*
        - Primo. *vers. 18. 19. 20.*
        - Secundo. *vers. 21. 22. 24.*
      - Minhae. *vers. 25.*
- Ἐπιδιήγησις
  - Coniugij, *finitis sacrificijs, celebrandi. vers. 30. 31. 32.*
  - Contubernij, *vel potiùs excubiarum, per totam septimanam, dies noctesque in Tabernaculo agendarum. vers. 33. vsque ad finem capitis.*

CAPVT IX.

Aaronis & filiorum in officio sacerdotali Πρωτοτελεία, seu tyrocinium.

- Tempus: *Primus dies à consecratione.* vers. 1.
- Personæ, *cùm agentes, tum aliæ præsentes, tanquam testes & spectatores.* vers. 1. 5.
- Organa, *auxilia, & materia sacrificij offerendi pro*
  - Pontifice. vers. 2.
  - Populo. vers. 3. 4.
- Locus
  - Populi *spectantis.* vers. 5.
  - Pontificis *sacrificantis.* vers. 7.
- Hvivs tyrocinij
  - Modus & res ipsa. Τὰ τῆς λειτουργίας
    - Προσφορὰ: *Aaron offert pro*
      - Seipso
        - Vitulum *pro peccato.* vers. 8. *vsque ad* 12.
        - Arietem *Holocausti.* vers. 12. 13. 14.
      - Cœtu *Israelitico sacrificiis*
        - Λαμβανων. vers. 15.
        - Ολοκαυτωσας, *cum Minhæ sacrificio coniunctum ex Lege* vers. 16. 17.
        - Εθυσεν καὶ. vers. 18. 19. 20.
    - Ἀναφορὰ: *Benedictionis publicæ enunciatio facta*
      - Quomodo & *quibus gestibus.* vers. 21. 22.
      - Quando. vers. 22.
      - Quotics & *à quibus.* vers. 23.
  - Eventus: *Ministerium Sacerdotum Israelitis comprobatur miraculo*
    - Θυσιασμὸς
      - Promissæ. vers. 4. 6.
      - Exhibitæ. vers. 23.
    - Victimarum, *igne cœlitùs dimisso, absumptarum.* ver. 24.

CAPVT X.

Παρεκβόλωσις Sacerdotum.

- Seniorum, (*Nadabi & Abihu*) accendentium Thymiama de igne *alieno* (*non sumpto ex altari Holocausti cœlitùs in id delapso.*) vers. 1. *Pœna capitalis*
- Filiorum Aaronis
  - Genus: *Igne cœlesti non planè in cineres suos redacti, sed ita tamen ambusti, vt morerentur.* vers. 2.
  - Opinio *hominum, in primis verò Iudicium Mosis de ipsorum interitu.* vers. 3.
  - Sepultura
    - Quibus *demandata.* vers. 4.
    - Vbi & *quomodo facta* vers. 5.
  - Luctus, *quæ cessare iussi*
    - Ἀρῶνες τὰ ῥᾴστ᾽ ἐν γυναιξὶ κεῖται.
    - Luctus
      - Interdictus *patri & fratribus:*
        - Πρόσωπα: *Luctui ne vacate* (συνεκδοχὴ figm.) vers. 6.
        - Arma à
          - Metu *pœnæ.* vers. 6.
          - Ratione *vocationis, non ad mortuos lugendos, sed cultui diuino vacandum.* vers. 7.
      - Iniunctus *cognatis totique populo.* vers. 6.
    - Ἐπιτίμησις: *Ex malis istis moribus bonæ leges natæ sunt. Nam, occasione neglecti ab aliis officij,*
      - Præcipitur *abstinentiâ ab omni potu inebriante, mentémque perturbante,*
        - Propositio *circumstantia temporis limitata.* vers. 9. *Infrà cap.* 20 *simpliciter & vniuersè Sacerdotibus interdicitur.*
        - Ratio
          - Periculi. vers. 9.
          - Officij: *vt rectè possint*
            - Iudicare. versu 10.
            - Docere. versu 11.
      - Præscribitur, *per repetitionem, Esus sacrorum.* ver. 12. *vsque ad* 16.
  - Iuniorũ, *nempe Eleazari & Ithamari.* vers. 16. *Incidit hoc loco status Iuridicialis, cuius duæ exponuntur partes*
    - Κατηγορία. *Moses enim Legem & præscriptum Dei vrgens, reprehendit ipsorum*
      - Cunctationem. vers. 17.
      - Omissionem *omnimodam.* Versu 18.
    - Ἀπολογία, Eius
      - Forma: *Aaron τὸ τῆς ἀνάγκης opponit, & causam ἀναγκαίαν & confert in necessitatem, paternumque dolorem.* vers. 18.
      - Effectus: *Excusatio ista Mosi approbatur.* vers. 20.

CAPVT

CAPVT XI.

Animalia munda & immunda ratione cibi, vel contractus.

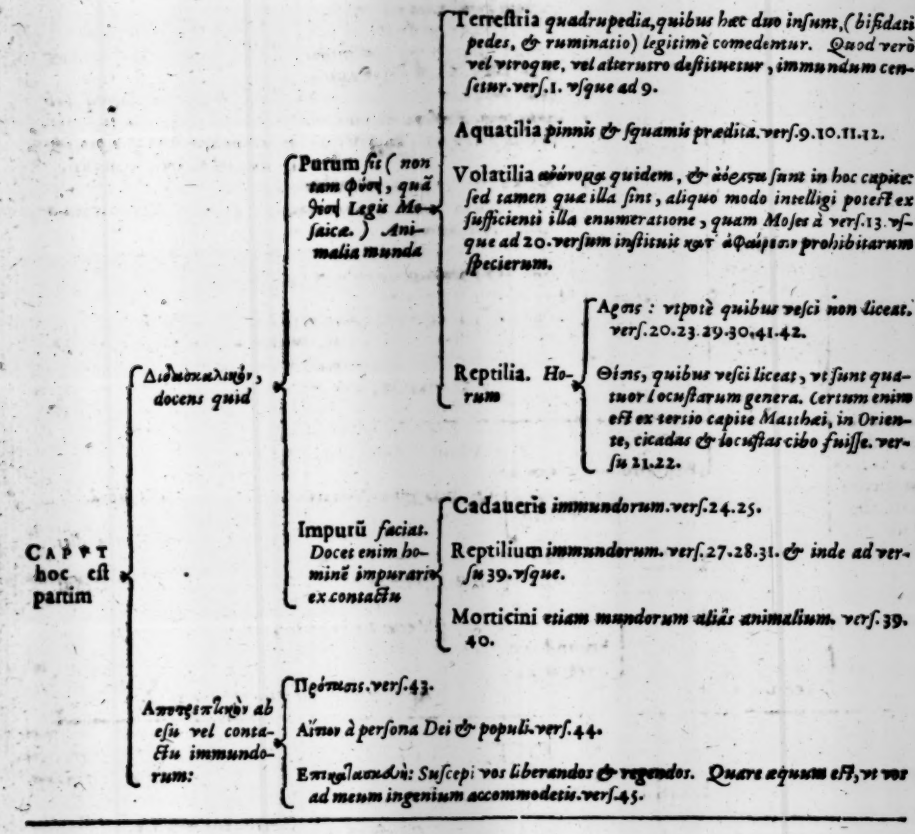

CAPVT XII.

De mulieris puerperæ tum impuritate, tum expiatione.

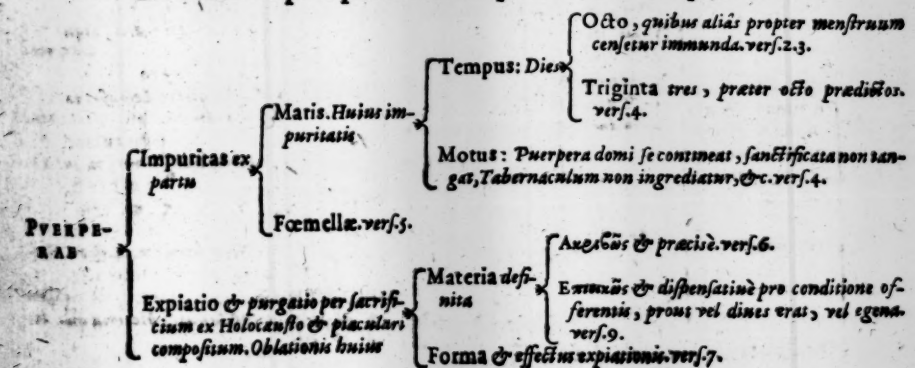

CAPVT XIII.

Lepra hominum & veſtium.

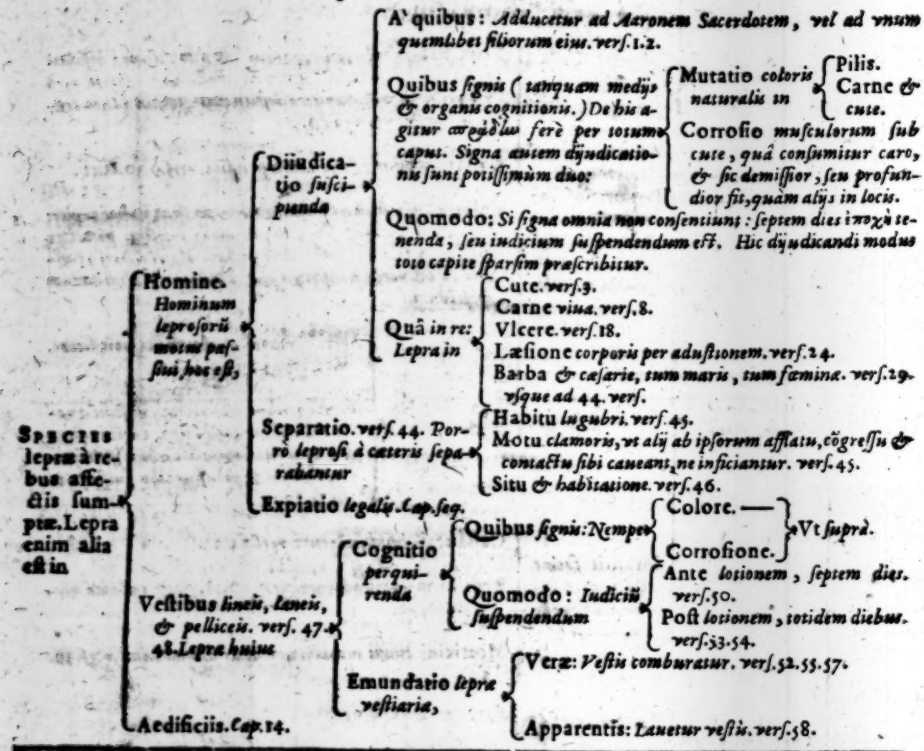

CAPVT XIV.

Expiatio lepræ hominum & ædium.

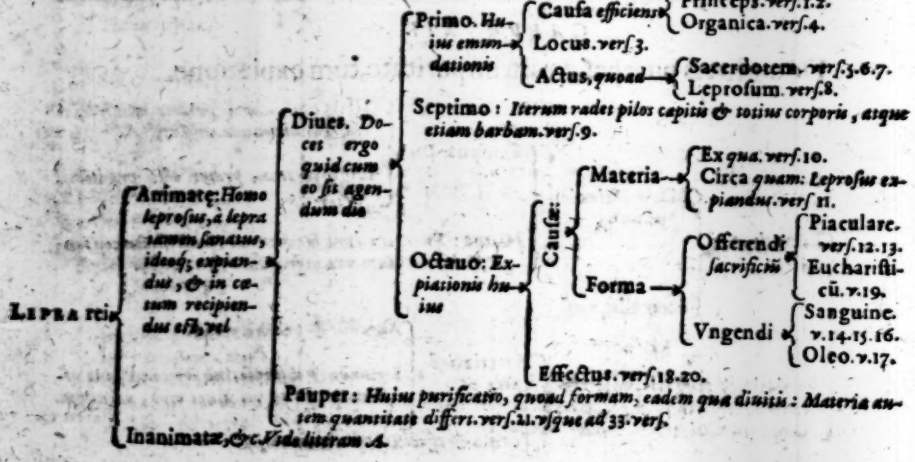

A. Inanimatæ:

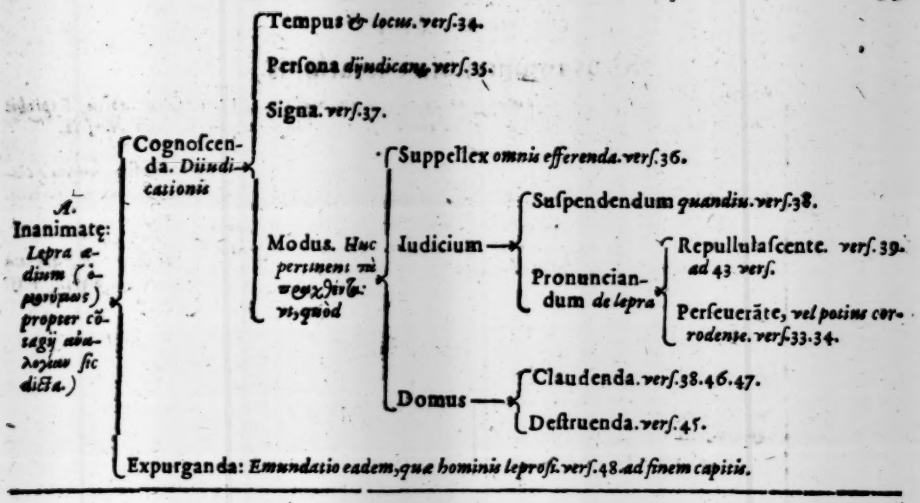

CAPVT XV.

Immunditia fluxus.

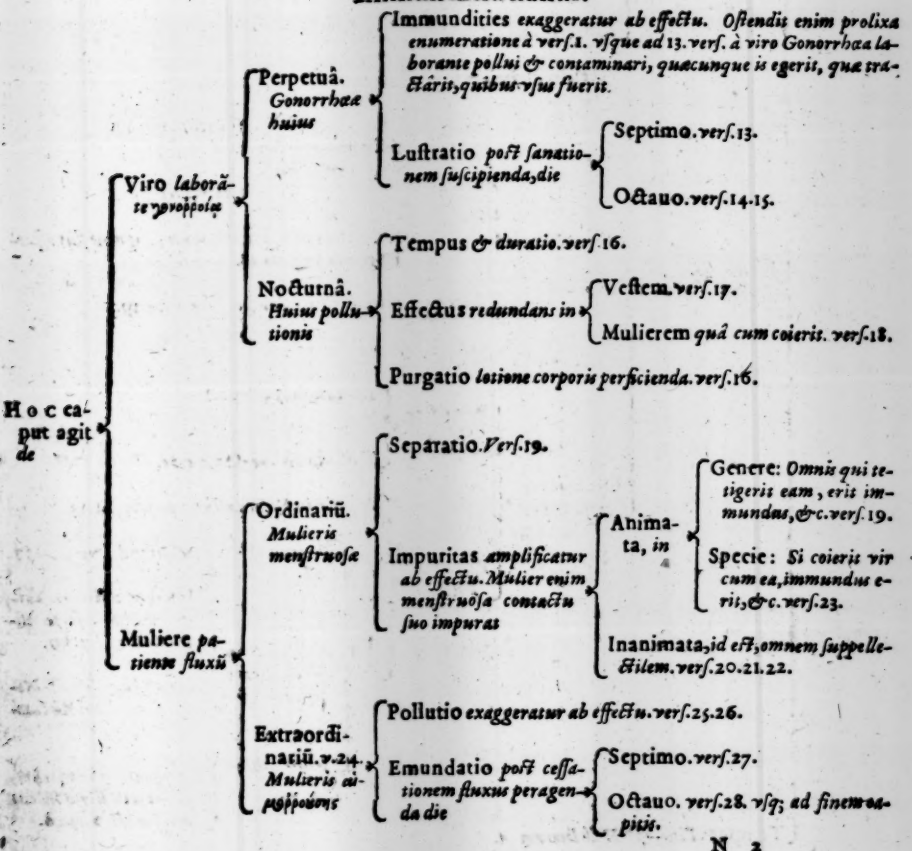

CAPVT XVI.

Ritus anniuersariæ expiationis.

- Persona *peragens: Loquere ad Aaronem fratrem tuum. vers.1.2. Et circa finem capitis: Expiabit autem Sacerdos, qui vnctus fuerit, vt Sacerdotio fungatur pro patre, &c. vers.32.*
- Locus, *in quo impuritas Pontificis, Tabernaculi, & populi expianda, est Adytum, siue Sanctum sanctorum, quod semel tantùm quotannis ingredi Pontifici licebat: Loquere ad Aaronem fratrem, ne ingrediatur omni tempore. Constitutionis huius*
  - Occasio, *sumpta à clade filiorum Aaronis. vers.1.*
  - Sanctio *denunciata periculo mortis. vers. 2. 17.*
- Apparatus, *vel potius ornamentum*
  - Materiæ *ex qua, hoc est, victimæ offerendæ pro*
    - Pontifice. *vers.3.*
    - Populo. *vers.5.*
  - Efficientis, *hoc est, expiationem peragentis. vers.4.*
- Obiectum, *suus partim*
  - Personæ
    - Superiores: *Pontifex, eiusque familia. vers.6.*
    - Inferiores: *Cœtus Ecclesiæ Israeliticæ. vers.15. item 21.*
  - Res. *vers.33.*
- PVBLICÆ expiationis Ritus: *Quomodo & quibus*
  - Incenso *Thymiamate. vers.12.13.*
  - Aspersio *sanguine. Aspersionis*
    - Materia
      - Ex *qua, est sanguis mactati*
        - Vituli. *vers.14.*
        - Hirci. *vers.15.*
      - Circa *quam, hoc est, quæ sanguine sint aspergenda. vers.16.18.*
    - Tempus, *quoties facienda aspersio. vers.14.19.*
    - Finis & *effectus. vers.16.19.*
  - Oblato *sacrificio pro*
    - Pontifice: *Hostia*
      - Piaculi. *vers.11.27.28.*
      - Holocausti. *vers.23.24.25.*
    - Populo: *Victima*
      - Arietis *in Holocaustum. vers.23.24.25.*
      - Hirci
        - Mactandi & *comburendi. vers.15.27. 28.*
        - Ablegãdi *in Eremũ cum peccatis populi, ipsi impositis. Emissionis huius*
          - Ηγούμενα : *Hircus ἀποπομπαῖος, sorte eligendus. vers.7.8.9.*
          - Μίσυ & ἄμμος ὅλη : *Modus dimittendi Hircum. vers.21.*
          - Ἐπόμενα : *quoad eum, cuius ministerio hircus emissus est. vers.26.*
- Tempus: *Eius, &c. Vide literam A.*

A. Tempus

- A. Tempus: *Eius*
  - Essentia, *videlicet*
    - Annus: *Semel in anno. Vers.34.*
    - Mensis: *Septimo mense, qui intidit in Septembrem. Vers.29.*
    - Dies: *Die decima eius mensis. Vers.29.*
  - Qualitas, *hoc est sanctitas, quæ colligitur ex*
    - Adiunctis *rebus: nempe*
      - Ieiunio *impositio: Affligetis animas vestras. Vers.29.*
      - Requie: *Festo expiationis institutio. Vers.29.31.*
    - Vsu, *& effectu. Vers.30.*

CAPVT XVII.

Locus omnium sacrificiorum, Deo soli per Sacerdotem offerendorum.

- Lex de
  - Loco *sacrificandi. Legis huius*
    - Θέσις: *Vbi sunt quatuor circumstantiæ expendendæ:*
      - A' quo *lata sit Lex ista: Iste est sermo, quem mandauit Dominus. Vers.1. & 2.*
      - Quibus: *Homo quilibet de domo Israel. Vers.3.*
      - Qua *in re:* *Locus*
        - Mactationis. *Vers.3.5.*
        - Oblationis. *v.4.5.6.*
      - Cur: *Sanguinis reus est, qui alibi sacrificat. versu 4.*
    - Exitus. *Vers.8.9.*
  - Obiecto, *seu persona cui sit sacrificandum. Hanc ostendit non*
    - Αρνν: *Nequaquam vltrà immolabunt hostias suas Dæmonibus. Vers.7.*
    - Θέσις. *Vers.4.5.6.9.*
  - Sanguine *non comedendo. Huius constitutionis*
    - Πρόσωπον: *Homo quilibet de domo Israel & de aduenis, si comederit sanguinem, &c. Vers.10.*
    - Αἴτιον: *Obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eum de populo suo. Vers.10.*
    - Κατασκευή, *gemina est:*
      - 1. Quia *anima carnis in sanguine est: id est, animæ vehiculum est sanguis. Vers.11. Ergo qui vescitur sanguine, is quodammodo videbitur crudeliter velle ipsam vitam animantis, vnà cum corpore deglutire.*
      - 2. Dedi *illum (sanguinem animalium mundorum) vt super Altare in eo expietis peccata: quasi dicat; præstantiori rei destinatus est, &c. Vers.11.*
    - Επίφορα: *Idcircò dixi; Omnis anima non comedet. Vers.12.*
    - Εξαιρέσια *interdicti*
      - Ferini *etiam sanguinis, &c. Vers.13.14.*
      - Morticini, *aut etiam discerpti. Vers.15.16.*

CAPVT XVIII.

Matrimonii ἀλλότρια καὶ ἀνοικείωτα.

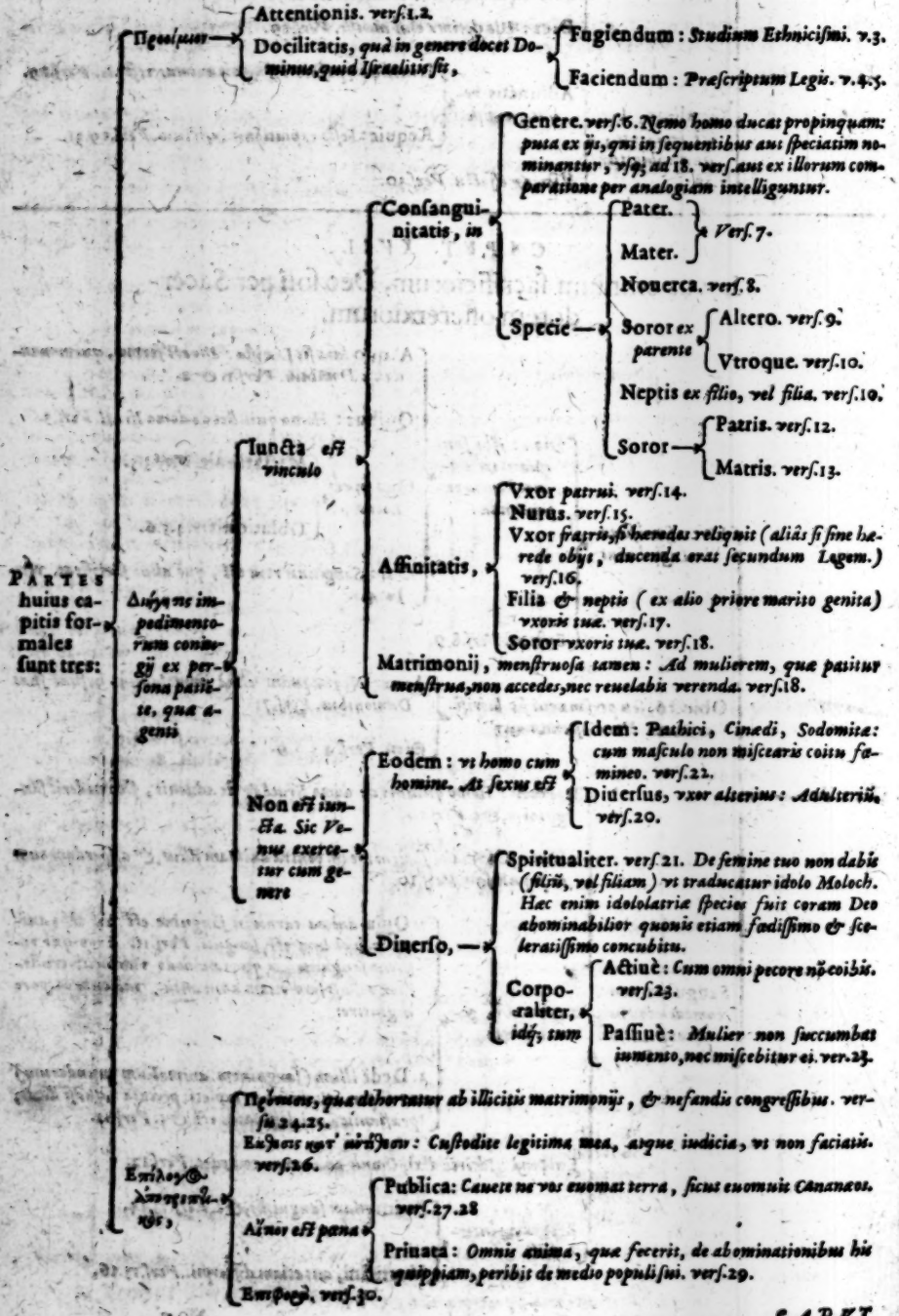

CAPVT

CAPVT XIX.

Studium iustitiæ.

CONSTAT & hoc caput

- Propositione, vice exordij. *Præcipit enim in genere Sanctificationem nostri, per studium Iustitiæ, tum religiosæ, tum politicæ. vers.1.2.*
- Narratione, seu potiùs repetitione legum quarundam
  - Moralium, præscribentium studium iustitiæ
    - Religiosæ,
      - Tribuentis *suum Deo*
        - Obseruando *dies festos: Sabbatha mea custodite. vers.3.& 30.*
        - Sacrificando: *Si immolauerit hostiam, &c. vers.5.6.7.8.*
        - Templum *reuerendo: Sanctuarium meum custodite. vers.30.*
      - Corrigentis *Dei cultum: vt cum dicis;*
        - Nolite *conuerti ad idola, nec Deos conflatiles facietis vobis. vers.4.*
        - Non *augurabimini, neque Magiam exercebitis. vers.26.*
        - Ne *declinetis ad Magos, nec ab Ariolis scisciteminì. vers.31.*
        - Non *peierabis in nomine meo. v.12.*
    - Profanæ,
      - Διανεμητικὸς. *ex fide erga*
        - Domesticos, *vipotè,*
          - Parentes: *Vnusquisq; patrem suum & matrem suam timeat. vers.3.*
          - Liberos: *Ne prostituas filiam tuam. vers.29.*
          - Mercenarios: *Non morabitur opus Mercenarij tui apud te vsque manè. vers.31.*
        - Extraneos, *eosq; tum*
          - Pauperes *iuuandos spicilegio & collecturâ vuarum. vers.9.10.*
          - Surdos: *Non maledices surdo. v.14.*
          - Cæcos: *Nec coràm cæco offendiculum pones, sed timebis Dominum Deum tuum. vers.14.*
          - Peregrinos: *Si habitauerit aduena in terra vestra, sit inter vos quasi indigena. vers.33.34.*
          - Senes: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis. vers.32.*
      - Διορθωτικὸς,
        - In *iudicio: αὐτοσυλλογία prohibita. vers.15.*
        - Extra *iudicium. Correctio*
          - Furti: *Non facietis furtum. vers.11.*
          - Violentiæ *& rapinæ: Non opprimes proximum. vers.13.*
          - Mendacij *in*
            - Genere: *Non mentiemini. vers.11.*
            - Specie: *Non eris criminator, nec susurro in populo tuo. vers.16.*
          - Odij *fraterni. vers.17.*
          - Vindictæ. *vers.18.*
          - Impostura. *vers.11.35.36.*
  - Forensium, *Israelitis tantùm positarum. Sunt autem numero octo:*
    1. Iumentum *tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. vers.19.*
    2. Agrum *tuum non seres diuerso semine. vers.19.*
    3. Veste *ex duobus textâ non induêris. vers.19.*
    4. Homo *si dormieris cum fœmina, quæ sit ancilla, &c. vapulabunt tantùm, non morientur, &c. vers.20.21.22.*
    5. Fructus *arborum qui & quando*
       - Præputiandi, *id est, abiyciendi. vers.23.*
       - Offerendi. *vers 24.*
       - Comedendi. *vers.25.*
    6. Non *comedetis carnem cum sanguine. vers.26.*
    7. Non *in rotundum tondebis caput: neque barbam demetes. vers.27.*
    8. Et *super mortuos non incidetis carnem vestram: neq; figuram aut stigmata facietis vobis. vers.28.*
- Conclusione: *Custodite omnia præcepta mea, &c. vers.37.*

CAPVT XX.

Officium Magistratus in puniendis sceleribus.

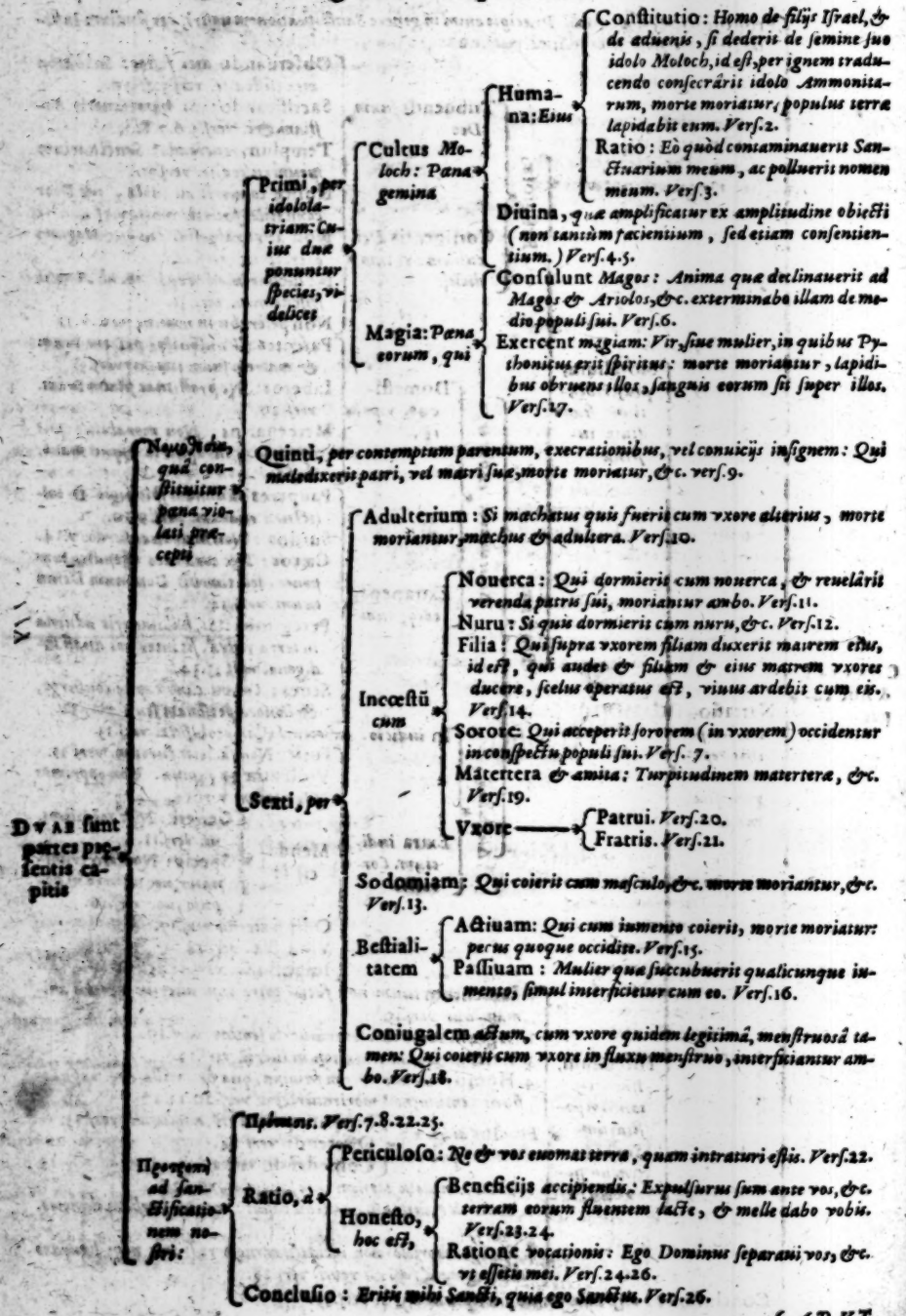

CAPVT

CAPVT XXI.

Προσκόμματα Sacerdotum.

- SACERDOTVM adiuncta alia sunt
  - Animi: vt
    - Honestas *in luctu & sepultura mortuorum. Præscribit quid hic agendum sit Sacerdoti*
      - Inferiori. *Legis huius*
        - Constitutio
          - *Qui non sint Sacerdotibus lugendi: nempe*
            - Conciuis. *vers.1.*
            - Princeps *populi. vers.4.*
          - Quomodo *non debeant lugere. vers.5.*
        - Limitatio: *Nisi tantùm in consanguineis & propinquis. vers.2.3.*
        - Ratio: *Sancti erunt Deo suo, nec polluent nomen eius. vers.6.*
      - Supremo: *Pontifex nullis omnino exequijs interfit, eâdem de causâ, quæ suprà inferiores Sacerdotes interesse prohibebat. versu 10.11.12.*
    - Castitas
      - Vxoris *ducendæ*
        - Sacerdoti: *Scortum & corruptam (ab alio) non ducet vxorem: nec repudiatam. vers 7.8.*
        - Pontifici
          - Quæ. *vers.13 Virgo.*
          - Quæ *non sit ducenda:*
            - Vidua, *repudiata, meretrix. vers.14.*
            - Alienigena. *vers.15.*
      - Filiæ *Sacerdotalis: Sacerdotis filia si cœperit scortari: hæc patrem suum profanat: ideò flammis exuretur. vers.9.*
  - Corporis
    - Incommoda, *quibus Sacerdos carere debuit: Recensentur ea in*
      - Genere: *Homo de semine tuo (Aaronis) qui habuerit maculam, id est, vitium corporis deforme, non offeret, &c. vers.16.21.*
      - Specie: *Vitia*
        - Partis: vt
          - Oculi. *vers.17.19.* Nasi. *vers.17.*
          - Pedis, Manus. *vers.18.*
          - Dorsi. *vers.19.*
        - Totius *corporis: Si vel sicca, vel humida scabie infestetur. vers.20.*
    - Victus *concessus ei, qui aliquo istorum laborat vitio. vers.22.23.*

CAPVT XXII.

Conditiones tum personarum, tum victimarum sacrificijs destinatarum.

- CONDITIONES
  - Personarum, *quibus esu sacrorum, siue partium sacerdotalium, sub pœna mortis (v.3.9.16.) vel quintuplici, (si per ignorantiam comederint. vers.14.) interdictum est, sunt istæ:*
    - Impuritas *Sacerdotum. v.1.2.3.6.15 Impuritatis huius*
      - Efficientes *causæ sunt*
        - Lepra. } *vers.4.*
        - Fluxus. }
        - Contactus. *vers.5.*
        - Esus. *vers.8.*
      - Ἀντιπάθεια: *Ritus purgandi legitimus. vers.7.*
    - Tribus & familia: *Omnis alienigena (qui non fueris de Tribu Leuitica) non commedet de sanctificatis. vers.10.*
    - Seruitus *mercenaria, ad dies tantùm aliquos conducta. Nam seruus emptus, aut vernaculus, vtpote Sacerdotis familiæ iam incorporatus, excipitur. vers.10.11.*
    - Sexus: *Filia Sacerdotis, quæ per connubium in aliam familiam transiit. vers.12.13.*
  - Victimarum: *Victimæ*
    - Quæ & quales offerendæ: *Nimirum rationes*
      - Sexus: *Masculæ. vers.18.19.*
      - Partium & membrorum: *integræ, perfectæ, omniquè corporis vitio carentes. vers.18. vsque ad vers.25.*
    - A' quibus *accipiendæ sint Sacerdotibus: De manu alienigenæ (qui gener & fide alienus est: nam de peregrino Proselyto licuit accipere) non offerentis, &c. vers.25. Nam offerentium infidelitas facit, vt oblationes etiam carentes vitio, quasi vitiosæ reputentur, & ingratæ sint. Nam immundis omnia sunt immunda.*
    - Quâ ætate apta esse incipiant ad sacrificia. *vers.26.27. & 28.*
    - Quando comedendæ. *vers.29. ad finem capitis.*

CAPVT XXIII.

Festa & solennitates Israelitarum.

FESTA Israelitarum alia sunt

- Publica, eaque vel
  - Annuersarij: *Vers.4. & 37.*
    - Hebdomadarij: *Sabbathum. Vers.1.2.3.38.*
    - Menstrui: *vt Neomenia, quarum mentio fit infrà, lib.4. cap.10. vers.10.*
    - Paschatos celebrandi
      - Quando, *hoc est, quo anni mense, mensisque die. Vers.5.6.*
      - Quandiu *Vers.6 7.*
      - Quomodo, *& quibus actionibus. Vers.7.8.*
    - Pentecosten, quæ dicitur etiam festum, tum
      - Primitiarum offerendarum
        - Locus: *Cùm ingressi fueritis terram. Canaan, &c. Vers.10.*
        - Tempus: *Altero die Sabbathi, &c. Vers.11.*
        - Res: *Sacrificia trij,*
          - Oblatio *primitiarum ex frugibus. Vers.11.*
          - Holocaustum *ex Agno immaculato anniculo. Vers.12.*
          - Cibatorium. *Vers.13 14.*
      - Septimanarum. *Obserua autem*
        - Quando *sit celebrandum. Vers.15.16.*
        - Quomodo, *& qd in eo*
          - Agendum: *Oblatio sacrificij*
            - Dapalis. *Vers.17.*
            - Holocausti. *v.18.*
            - Piacularis *& Eucharistici. v.19.20.*
          - Non *agendum. Vers.21.*
        - Quandiu: *Legitimum hoc statutum sit, & sempiternum. Vers.21.*
    - Tubarum, *quod erat quædam σύγκλητος ad celeberrima festa Expiationis & Tabernaculorum. Vers.23.24.25.*
    - Expiationis. *Huius*
      - Tempus. *Vers.27.*
      - Actiones *propriæ:*
        - Ieiunium. *Vers.27.29 32.*
        - Feriæ. *Vers.28.30.31.32.*
        - Sacrificium *Holocausti. Vers.27.*
      - Finis *& effectus. Vers.28.*
    - Tabernaculorum celebrandorum
      - Quando: *Tempus*
        - Inchoationis. *Vers.34.*
        - Durationis. *Vers.34.36.39.41.*
      - Quomodo: *Huc pertinent vt*
        - Πανηλαφήσιμα: *Feriæ ab omni seruili opere. v.35.39.*
        - Πανηγύρεις: *Publica lætitia instituenda in Tabernaculis ex frondibus amœnissimis confectis. vers.40. 42.*
      - A' quibus: *Omnis qui de genere est Israelitico. Vers.42.*
      - Cur: *Vt discant posteri vestri, quòd in Tabernaculis habitare fecerim vos filios Israel, cùm educerem vos ex Ægypto. Vers.43.*
  - Dierum *Dies festi*
    - Annorum. *Cap.25.*
- Priuata: *Vt in Voto, in Sacrificio, in Expiatione, &c. Vers.38.*

CAPVT

CAPVT XXIV.

Επιβολὴ hiſtoriæ de blaſphemo lapidato.

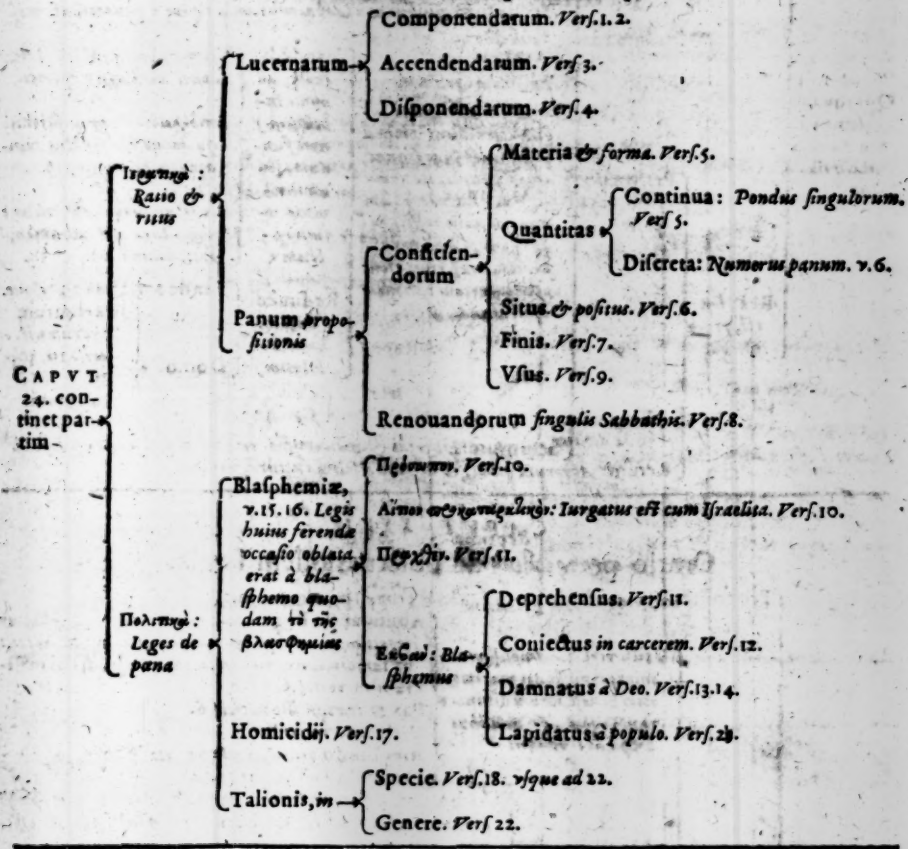

CAPVT XXV.

Feſta & ſolennitates annorum.

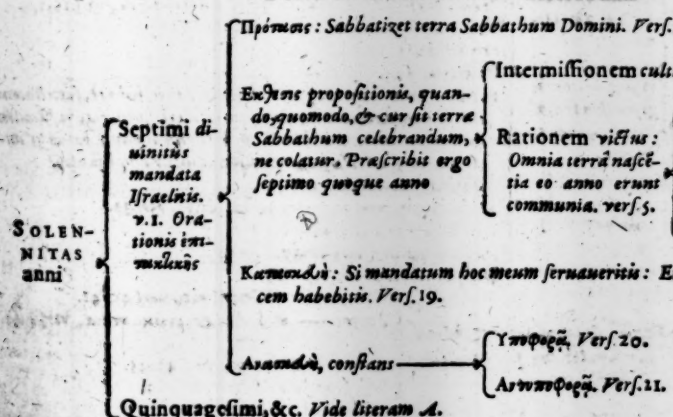

- A. Quinquagesimi. v. 8. 9. Solennitatis huius
  - Nomen. *vers.* 10. *Iubileus à Iobel (buccina.) Ita enim vers. præced dixerat: Clanges buccinæ, &c.*
  - Res, hoc est, privilegia
    - Personarum, vtpotè
      - Debitorum: *Hinc annus Remissionis dicitur, in quo debita remittantur. vers.* 10
      - Creditorum, *quibus non licebat vsuram accipere à pauperibus. vers.* 35.36.37.
      - Venditorum: *Anno Iubilæo redibunt omnes possessiones suas (quas amica paupertate compulsi vendiderãt.) Cùm ergo hoc anno restituendæ essent possessiones diuĕdiæ, præscribit Deus populo certam rationem contrahendi, id est,*
        - Vendĕdi (*vsq; ad annũ Iubilæum*) *non fundum, sed tantummodò vsumfructum:*
          - Πρόσωπον. *vers.* 14. 17. *Inter bonos bene agier oportet.*
          - Ἐπιδιήλωσις *propositionis. quomodo vsusfructus vendendus sit. vers.* 15. 16.
          - Αἴνος κατηχητικὸς *ab vltione imposturæ & inhumanitatis diuinã. vers.* 17. 38.
        - Redimĕdi (*ante annum Iubilæum*)
          - Fundos. *v.* 23. *ad* 29 *vsque.*
          - Domos
            - Israelitarum *quorumuis. vers.* 29. 30. 31.
            - Leuitarum. *vers.* 32. 33.
      - Seruorum: *Libertas & manumissio. vers.* 39 *vsque ad finem capitis.*
    - Rerum: *Agrorum quies, & cessatio à solita cultura. vers.* 11.

CAPVT XXVI.

Oratio μετρητικὴ ad obseruationem Legis.

- Orationis huius
  - Propositio καὶ συνεπτυγμένη *partis (Tabulæ primæ) pro nto. vers.* 1. 2.
  - Confirmatio *ab*
    - Vtili. *vers.* 3. *Amplissimas enim promissiones maximorum beneficiorum diuinorum Legem obseruantibus proponit: vt sunt*
      - Abundantia *frugum tanta, vt non antea absoluatur segetum tritura, quàm vindemiæ tempus aduenerit: & tandiu duret vindemia, donec agri denuò conseruentur. vers.* 4. 5.
      - Pax *& tranquillitas. vers.* 6.
      - Victoriæ. *vers* 7. 8.
      - Amplitudo *gentis Israeliticæ. vers.* 9. 10.
      - Præsentia *Dei. vers.* 11. 12. 13.
    - Inutili. *v.* 18. 21. 23. 24. 28. *Denuncias enim transgressoribus comminationes grauissimorum supplitiorum: vtpotè*
      - Morborum: *Visitabo vos tabe, febre, &c. Synechdoche speciei pro omnibus in vniuersum morbis, qui homines grauiter affligunt. vers.* 16.
      - Incursionum *hostilium. vers.* 16.
      - Fugæ *& cladium ab hostibus accipiendarum. vers.* 17.
      - Sterilitatis *agrorum. Dabo vobis cælum, &c. quasi dicat; Superne continebo pluuias: inferne fructus terræ. vers.* 19. 20.
      - Sæuitiæ *ferarum & bestiarum. vers.* 22.
      - Obsidionis. *vers.* 25.
      - Pestis. *vers.* 25.
      - Famis: *Postquam confregero baculũ panis, hoc est, facultatem alendi pani ademero: tanta etiam eius eris penuria, vt familiæ multæ vix tantum habeant, vnde furnum vnum panibus impleant. vers.* 26. *Vers.* 29. *grauior additur amplificatio.*
      - Interitus *incolarum. vers.* 30.
      - Solitudinis. *vers.* 31. Deuastationis. *vers.* 32.
      - Exilij. *vers.* 33. 34. 35 38.
      - Pauoris *panici. vers.* 36. 37.
      - Desperationis. *vers.* 39. 40.
    - Facili, *seu medio emergendi ex tantis malis per pœnitentiam. Resipiscentiæ*
      - Partes
        - Contritio. *vers.* 40. 41.
        - Fides *& petitio veniæ. vers.* 41. 43.
      - Effectus, in
        - Deo. *vers.* 42. 45.
        - Terra. *vers.* 43.
        - Populo. *vers.* 44.
  - Peroratio. *vers.* 46.

CAPVT

CAPVT XXVII.

Sacrificium διὰ χλιδὴν votiuum.

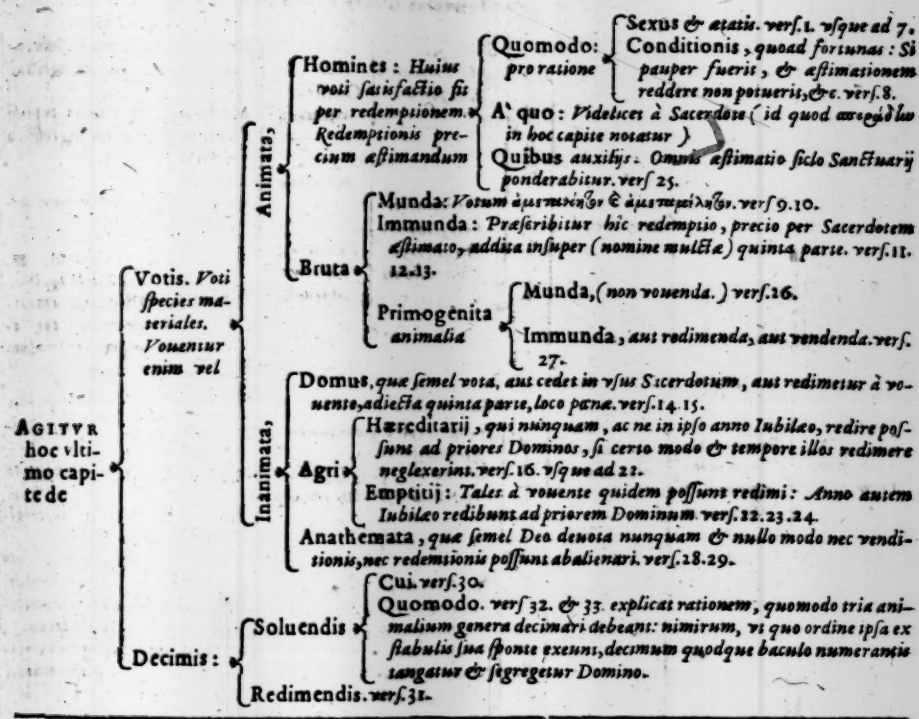

NVMERI, SIVE QVARTVS LIBER MOSIS.

Σχημαλισμὸς libri quarti Mosaici πεοκεφαλαιώδης.

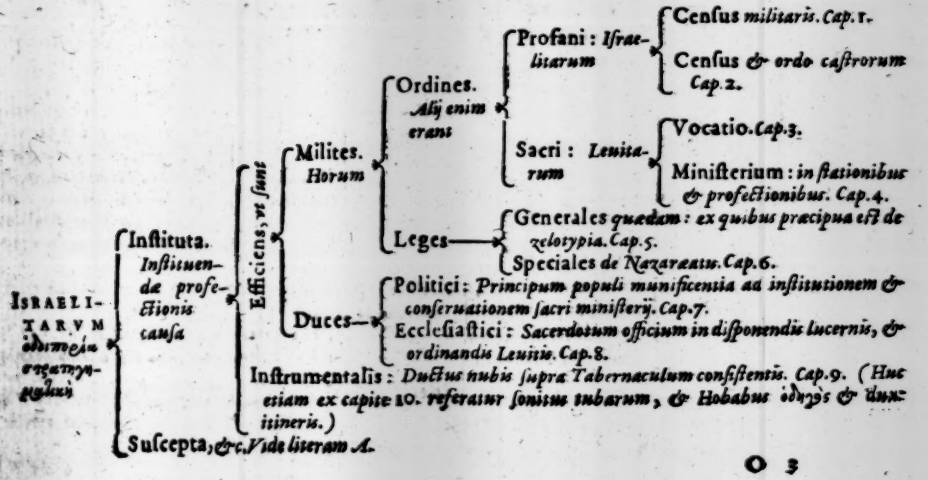

A. Suscepta ratione seriem

A quo: Ἀποδημία, *quando, quo ordine, quibus signis & ducibus è deserto Sinai castra moverint. Cap.10.*

Per quem: *Ipsa ἐξοδοιπορία, à τῶ ἐξοδοιπορεῖν*

Διήγησις, *narratio eorum, quæ Israelitis in itinere per Eremum acciderunt. Commemorantur autem motus & impedimenta*

Interna: *vt*

- Penuria *commeatus, carnium, piscium, olerum, &c. Cap.11.*
- Obtrectatio *Mariæ & Aaronis. Cap.12.*
- Seditio. *Exploratorum. Seditionis*
  - Antecedentia *& coniuncta. Cap.13.*
  - Consequentia
    - Immediatè: *Pœna seditiosorum, & pugna infelix. Cap.14.*
    - Mediatè: *Leges nouo populo terram promissam ingressuro renouatæ. Cap.15.*
- Coniuratio *Core, Dathi, & Abyron. Coniurationis*
  - Ἐπιχείρησις *narrantur. Cap 16.*
  - Ἔκβασις: *Sacerdotij Aaronici*
    - Confirmatio *per virgam miraculosa. Cap.17.*
    - Constitutio, *quoad*
      - Stipendium, *& reditus. Cap.18.*
      - Officium *emundationis per aquam lustralem. Cap.19.*

Externa, *obiecta ab hostibus,*

- Edomitis, *transitum per suam regionem prohibentibus. Ἐπίνοια de populo penuriâ aquarum, in Duces suos assurgente. Cap.20.*
- Cananæis, *bello Israelitas lacessentibus. Ἐπεισοδιὰ historiæ ignitorum serpentium. Cap.21.*
- Moabitis *simul & Midianitis, resistentibus populo Israelitico, partim*
  - Diris. *Imprecationis*
    - Autor *& minister describitur. Cap.22.*
    - Conatus *& successus frustratus in monte*
      - Phasgæ, *vbi cultus Baaliticus exercebatur. Cap.23.*
      - Phogoris, *versus Eremum. Cap.24.*
  - Blanditiis *& libidinibus. Cap.25.*

Ἀναστροφὴ λαοῦ, *hoc est, numerus & series profectionum & stationum populi per Desertum, ab Ægypto vsque ad Cananæam. Cap 33.*

Ad quem: Τὰ τέλη ἐξοδιασμοῦ

Ἡγεμονία: *Lustratio populi à Mose & Eleazaro instituta*

Particularis,

Vniuersalis: *Census noui exercitus. Cap.26.*

Ducis *in locum Mosis substitutio. Cap.27.*

Militum

Sacrorum *leges*

- Sacrificadi *in festis annis*
  - Prioribus. *Capite 28.*
  - Posteriorib⁹. *Cap 29.*
- Vouendi. *Cap.30.*

Profanorum,

- Tyrocinium *in expugnandis Midianitis. Cap 31.*
- Auxilium, *siue copiæ auxiliares ex Tribu Gad, Ruben & Manassis. Horum enim quasi stipendium erant duo Regna cis Iordanem expugnata. Cap.32.*

Ἐπίδοσις: *Diuisio occupandæ terræ Cananæ prescribitur in*

Genere: *Qui, quomodo, & quibus terram illam distribuere debeant. Cap.34.*

Specie:

- Habitationes *Leuitis assignandæ. Cap.35.*
- Possessiones *per sortem diuisionis cuiq; Tribui attributas, per contractus matrimoniales non esse abalienandas, siue in alias Tribus transferendas docetur. Cap.36.*

CAPVT

CAPVT I.

Census Israelitarum militaris.

- Census agendus
  - Quo authore. Mandatis diuini
    - Deligatio, *Cui, Vbi, & quando facta. vers. 1.*
    - Executio, *à quibus suscepta. vers. 17. 18. 19. 54.*
  - Quomodo: *Populus per Tribus suas recensendus. vers. 2.*
  - Super *quibus & qualibus: Iubet Deus per Mosen recenseri Israelitarum omnium (exceptis Leuitis, pueris, virginibus & mulieribus, &c.) mares à vigesimo anno ad sexagesimum. vers. 3.*
  - A' quibus. *vers. 14. & 16. Censores delecti ex Tribu*
    - Ruben. *Elizur. vers. 5.*
    - Simeon: *Salamiel. vers. 6.*
    - Iuda: *Nahasson. vers.*
    - Issachar. *Nathanael. vers. 8.*
    - Zabulon: *Eliab. vers. 9.*
    - Ephraim: *Elisama. vers. 10.*
    - Manasse: *Gamaliel. ver. 10.*
    - Beniamin: *Abidan. vers. 11.*
    - Dan: *Achiezer. vers. 12.*
    - Aser: *Phegiel. vers. 13.*
    - Gad: *Eliasaph. vers. 14.*
    - Nephthali: *Achira. vers. 15.*
  - Qui & quot sint
    - Recēsiti. *Horum*
      - Ἀπογραφὴ μιᾶς. *Posteriorum de*
        - Ruben. *vers. 20. 21.*
        - Simeon. *vers. 22. 23.*
        - Gad. *vers. 24. 25.*
        - Iuda. *vers. 26. 27.*
        - Issachar. *vers. 28. 29.*
        - Zabulon. *vers. 30. 31.*
        - Ephraim. *vers. 32. 33.*
        - Manasse. *vers. 34. 35.*
        - Beniamin. *vers. 36. 37.*
        - Dan. *vers. 38. 39.*
        - Aser. *vers. 40. 41.*
        - Nephthali. *vers. 42. 43.*
      - Ἀναπεφαλαίωσις. *vers. 44. 45. 46.*
    - Non *recensiti: Leuitæ. vers. 47. 48. 49. Horum officium erat, Tabernaculum*
      - Portare, *quando loco erat mouendum. vers. 50.*
      - Deponere *& aptè resoluere eius structuram, ita, ne quid detrimenti caperet. vers. 51.*
      - Erigere, *vbi castra ponenda erant. versu. 51.*
  - Cur: *Vt ordine ponantur castra*
    - Israelitarum: *vers. 52.*
    - Leuitarum. *vers. 50. 53.*

CAPVT II.

Situs castrorum, & ordo à Tribubus seruandus in profectionibus suis.

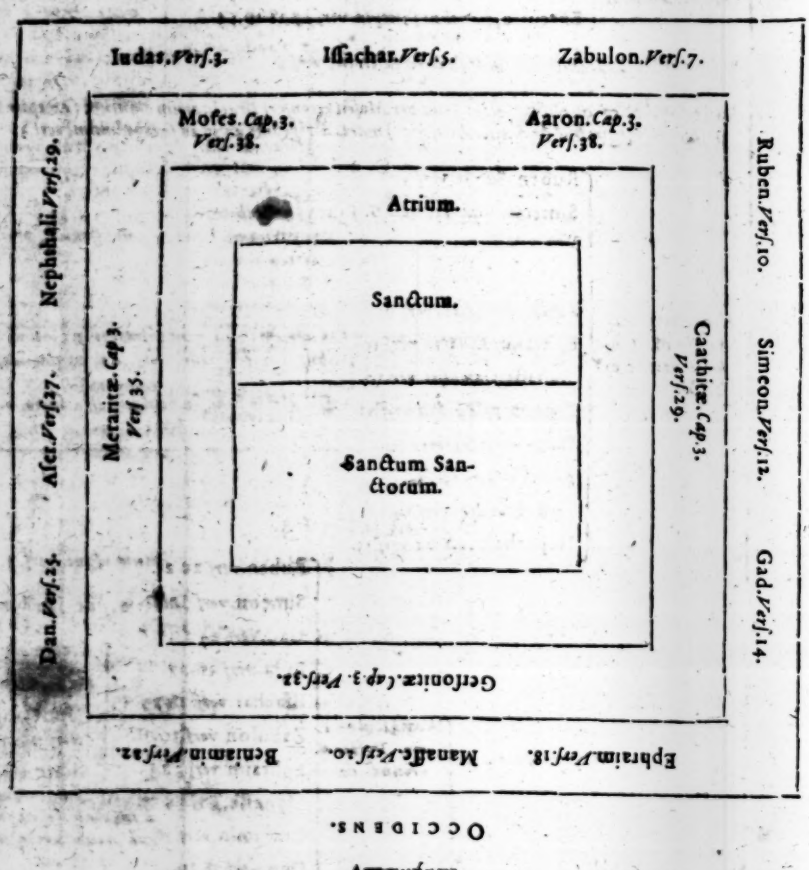

Ἀποσημάνσις.

Tres tribus pertinent ad vnum vexillum, tam in castrametando, quàm progrediendo. Ita, vt tantùm quatuor fuerint vexilla, secundùm quatuor orbis plagas. Signiferi autem fuerunt Iudas, Ruben, Ephraim & Dan.

CAPVT III.

Leuitarum vocatio.

VOCATIONIS
- Efficiens *Princeps* (IEHOVA,) *& famulans* (*Moses*) *Vers.* 1.5.11.14.
- Materia: *Conditio, ad quam Leuitæ vocantur, est Diaconatus, vt ministrent tum*
  - Pontifici *Vers.* 6. *Assistentia*
    - Genus *ex Tribu Leuitica, Vers.* 1.
    - Proles. *Filiorum*
      - Nomina. *Vers.* 2.
      - Officium *Vers* 3.
      - Calamitas *Vers.* 4.
    - Dignitas. *Vers* 10.
  - Tabernaculo *Sanctuarij. Vers.* 7.8. *Duo enim erant ministerij genera apud ambulatorium Tabernaculum: Vnum seruire Sacerdotibus in Tabernaculo erecto, de quo suprà: Alterum deportare Tabernaculum, cùm proficiscendum erat: de quo fusiùs agitur capite sequenti.*
- Forma, Finis, &c. *Vide literam A.*

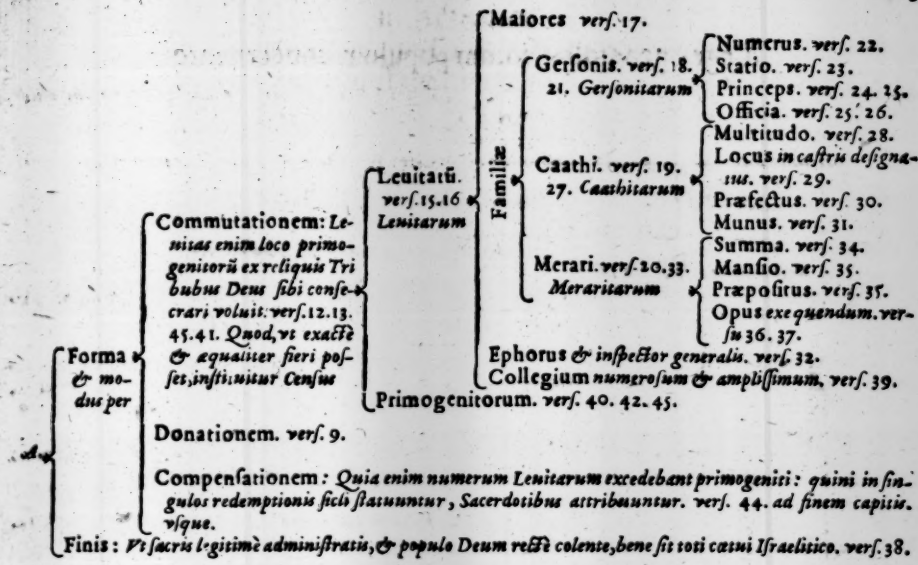

CAPVT IV.

Leuitarum officium.

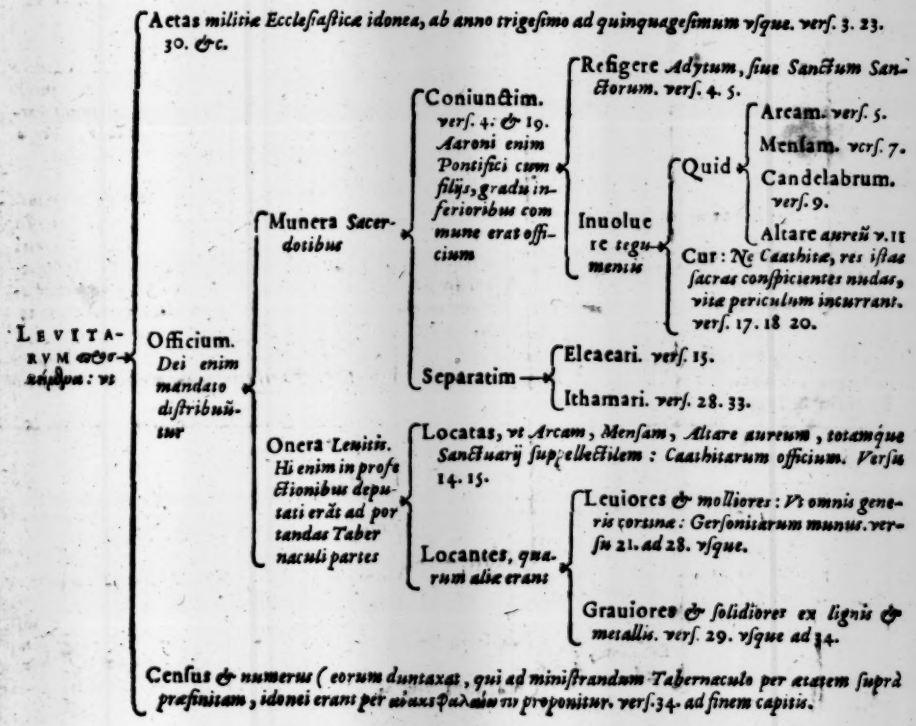

CAPVT V.

Leges generales, totum populum concernentes.

- Mundicie castrorum. Legis huius
  - Constitutio. (*vers.* 1.) *quâ præcipitur, vt ex eorum castris eiiciantur immundi:*
    - Qui: *Leprosi, Gonorrhœa laborantes, & qui attigerant mortuum. vers.* 2.
    - Cur: *Ne castra, in quibus Deus habitabat, contaminentur. vers.* 3.
  - Executio. *vers.* 4.
- Expiatione *reatus, hoc est, impositura, cùm quis proximum suum qualicunque ratione defraudasset. vers.* 5. 6. *Partes huius expiationis sunt duæ:*
  - Confessio *ingenua coram Domino. vers.* 7.
  - Restitutio *vagæ. Ablata & iniuste acquisita restituenda*
    - Quomodo: *Additâ insuper quintâ parte sortis. vers.* 7.
    - Cui: *Culpa reatus, aut Domino eius restituatur: aut si is non extabit,* IEHOVAE, *vt Sacerdoti cedat. vers* 8.
- Oblatione *lemandarum, in vsum Sacerdotum, vt hi, τοῖς βοσκήσεσι, hoc est, necessarijs ad tuendam vitam adminiculis & præsidijs non destituti, suo defungi possent ministerio. vers.* 9. 10.
- Lex de
  - Cognitione *zelotypiæ iustæ, vel iniustæ, vers.* 29. 30. *Cognitionis huius*
    - Personæ
      - Patiens: *Vxor marito suo de adulterio suspecta. vers.* 12. 13. 14.
      - Agens
        - Deferens & accusans: *Maritus. vers.* 15.
        - Cognoscens & adjudicans: *Sacerdos. Versu* 15.
    - Negotium
      - Marito: *Afferat nomine vxoris sacrificium cibatorium. versu* 15.
      - Sacerdoti: *Huius enim erat*
        - Præparare *aquas amaritudinis, & maledictionis ab effectu sic appellatas. Earum*
          - Materia: *Aqua ex sancto labro hausta, & cineribus mixta, tanquam lixivium quoddam. Versu* 16. 17.
          - Forma: *Maledictiones membranæ inscriptæ, aquis istis delendæ erant, vt mulier sibi videatur ipsas maledictiones vnà cum aquis bibere. Versu* 23. 24.
        - Nudare & vetegere *caput mulieris. vers.* 18.
        - Adiurare & execrari *eandem. Vers.* 19. 20. 21. 22.
        - Offerre *pro ipsa. vers.* 25. 26.
      - Vxori:
        - Bibere *aquas istas. vers.* 25. 27.
        - Imprecari *sibi ipsi maledictiones à Sacerdote pronunciatas. vers.* 22.
    - Exitum, quo ad
      - Vxorem. *vers.* 27. 28.
      - Maritum. *vers.* 31.

CAPVT

CAPVT VI.

Leges ſpeciales pro Nazaræis.

- Membrahums capitis ſunt duo:
  - Enodatio Nazaræorum à genere vitæ & profeſſione. Profeſſionis huius
    - Efficiens *Mares & fœmina Nazaræatus voto ſe obſtringere poterant.* verſ. 2.
    - Materia: *profitebantur autem abſtinentiam in*
      - Victu, *tum*
        - Potu: *A vino & omni quod inebriare poteſt, abſtinebunt.* verſ. 3.
        - Cibo: *Vuas recentes ſiccasq; non comedent, &c.* verſ. 3. 4.
      - Amictu & *cultu corporis: Nouacula non tranſibit per caput eius, id eſt, neque barbam, neque caput radet.* verſ. 5.
      - Conuictu & *contactu mortuorum.* verſ. 6. 7.
    - Forma & *finis eſt, conſecrare ſe Domino: id eſt, toto voti tempore, meditationi rerum diuinarum ſeſe addicere.* verſ. 8.
  - Adiuncta: *Nazaræatus*
    - Violatio. *Violationis*
      - Materia, *circa quam, vel ex qua pollueba[tur] Nazaræus.* verſ. 9.
      - Effectus: *Violatio iſta dies voti priores reddebat irritos, quaſi nullo planè die obſeruaſſet abſtinentiam: ideoque Nazaræo tali planè de nouo incipiendum erat.* verſ. 12.
    - Renouatio *per*
      - Raſuram *capitis.* verſ. 9.
      - Sacrificium. *offerendi ſacrificij*
        - Materia, *tempus & locus.* verſu 10.
        - Forma & *effectus: Sacerdos hic ſacrificijs oblatis, reſtituet eum priſtinæ puritati.* v. 11. 12.
    - Abdicatio *inſtituenda*
      - Quando & *vbi,* verſ. 13.
      - Quibus *auxilijs.* verſ. 14. 15. *Recenſentur quatuor genera ſacrificiorum, pro abdicatione Nazaræatus offerendorum.*
      - Quomodo: *Ipſe abdicandi actus deſcribitur* verſu 16 17. 18. 19. 20.
  - Επιφωνήσις *benedictionis Eccleſiaſticæ, à Sacerdotibus toti cœtui pronunciandæ.* verſ. 22. *ad finem capitis.*

CAPVT VII.

Munificentia Principum populi Iſraelitici erga miniſterium Tabernaculi.

- Donã. quibus Principes Tribuum initiarunt
  - Tabernaculum. *Oblationis huius*
    - Tempus: *Erecto Tabernaculo & conſecrato Altari.* verſ. 1. 10.
    - Efficiens: *(offerens) Principes Tribuum.* verſ. 2. 10.
    - Materia & *forma: Bini duces vnum plauſtrum & duos boues obtulerunt, ita, vt in ſumma contulerint ſex plauſtra cum duodecim bobus, quorum bini ſingula plauſtra traherent.* verſ. 3.
    - Finis & vſus, *in*
      - Genere *erat, vt in profectionibus ex Tabernaculi partes plauſtris imponerentur, quæ aliàs Leuitarum humeris geſtari non poterant.* verſ. 4.
      - Specie, v. 6. *Plauſtra à Moſe diſtributa*
        - Gerſonitis, *duo.* verſ. 7.
        - Meraritis, *quatuor.* verſ. 8.
        - Caathitis, *nulla.* verſ. 9.
  - Altare. *Huius oblationis, &c. Vide literam A.*

- A. Altare. Huius oblationis
  - Forma, modus & ordo
    - Præscriptus à Domino, oblationes Principum in duodecim dies continuos distribuentis, quò illa plus haberent elegantiæ & maiestatis. *vers.* 11.
    - Obseruatus à Principibus Tribuũ, die
      - Primo. *vers.* 12.
      - Secundo, *vers.* 18.
      - Tertio. *vers.* 24.
      - Quarto. *vers.* 30.
      - Quinto. *vers.* 36.
      - Sexto. *vers.* 42.
      - Septimo. *vers.* 48.
      - Octauo. *vers.* 54.
      - Nono. *vers.* 60.
      - Decimo. *vers.* 66.
      - Vndecimo. *vers.* 72.
      - Duodecimo *vers.* 87.
  - Materia, quæ proponitur
    - Singulatim. *Singuli enim Principes ad instituendum & conseruandum Leuiticũ ministerium offerebant*
      - Instrumenta *cultus diuini. Quæ & qualia illa fuerint, docent singulorum oblationes.*
      - Sacrificia: *de quibus ἀναφέρεται in singulis oblationibus.*
    - Vniuersim ἡ σύνοψις λαικῶν rerum
      - Inanimatarum. *vers.* 84. 85. 86.
      - Animatarum. *vers.* 87. 88. *Versu autem vltimo ratio ostenditur, quâ Moses ex tempore Deum consuluit, & responsum ab eo accepit.*

CAPVT VIII.

Officium Pontificis.

- PONTIFICIS officium in
  - Accendendis Lychnuchi lucernis. *Mandati diuini*
    - Delegatio. *vers.* 1. 2. 3.
    - Executio. *vers.* 4. *Vers.* 5. *repetitur descriptio Lychnuchi.*
  - Consecrandis Leuitis,
    - Quomodo: *Ritus consecrandi Leuitas*
      - Præscriptus à Deo *ver.* 6. 7.
        - Περιῤῥησία: *Πρόσωπα & spectatores consecrationis. vers.* 10.
        - Aspersio *aquæ expiatoriæ: Rasura capitis: Lotio vestimentorum. vers.* 8.
        - Præparatio *sacrificiorum. vers.* 9.
        - Impositio manus *supra*
          - Leuitas. *vers.* 11.
          - Boues *sacrificijs destinatos. vers.* 13.
        - Motus *Leuitarum, ad quatuor mundi plagas se conuertentium. vers.* 12. 14.
        - Oblatio *sacrificiorum. vers.* 13.
      - Obseruatus à *Mose, Aarone & populo. vers.* 20. 21.
    - Cur: *Totius cœtus erat, ministrare Domino. Huius autem vices primùm gerebant primogeniti, (Exodi* 19. *vers.* 22.*) Deinde verò (vt videre est suprà cap.* 3. *vers.* 7. 8.*) in horum locum assumpti sunt Leuitæ. Hanc igitur commutationem Dominus repetit, atque renouat. vers.* 16. 17. 18. 19.
    - Ad quid: *Officium Leuitarum in*
      - Genere. *vers.* 12. 15. 22.
      - Specie. *vers.* 19.
    - Quando: *Tempus ministerij*
      - Incipientis. *vers.* 24. *suprà cap.* 4. *ministerij Leuitici initium statuitur anno trigesimo: hic verò vicesimo quinto. Discrimen facit spatium quinque annorum, qui Leuitis dabantur ad tyrocinium. Annos enim nati viginti quinque, reliquis accensi, ministrare tenebantur, sed anno demum trigesimo munus suum planè exequi incipiebant.*
      - Desinentis. *vers.* 25. 26. *Tum autem non amplius ministrabant, sed tanquam aliorum ἐφόροι & παραφύλακες eos observabant, vt quique fungantur officio.*

CAPVT

CAPVT IX.

Ductus nubis, supra Tabernaculum consistentis.

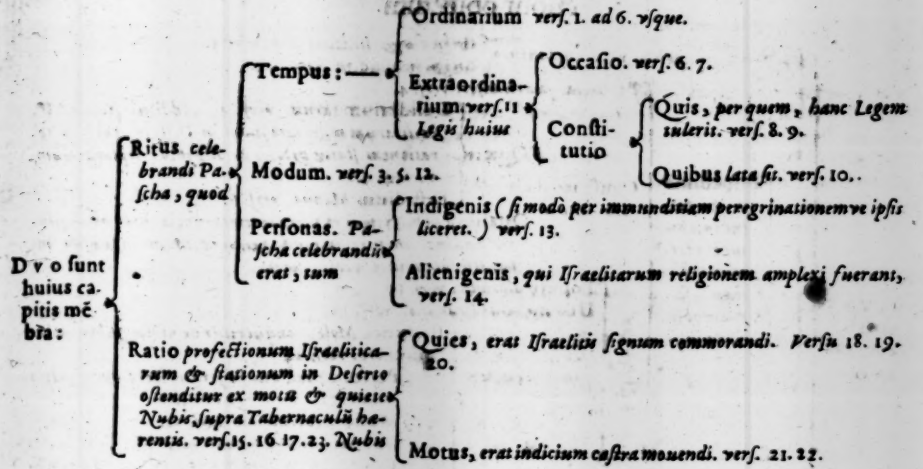

CAPVT X.

Ἀποδημία Iſraelitarum ex Eremo Sinai in deſertum Pharanis.

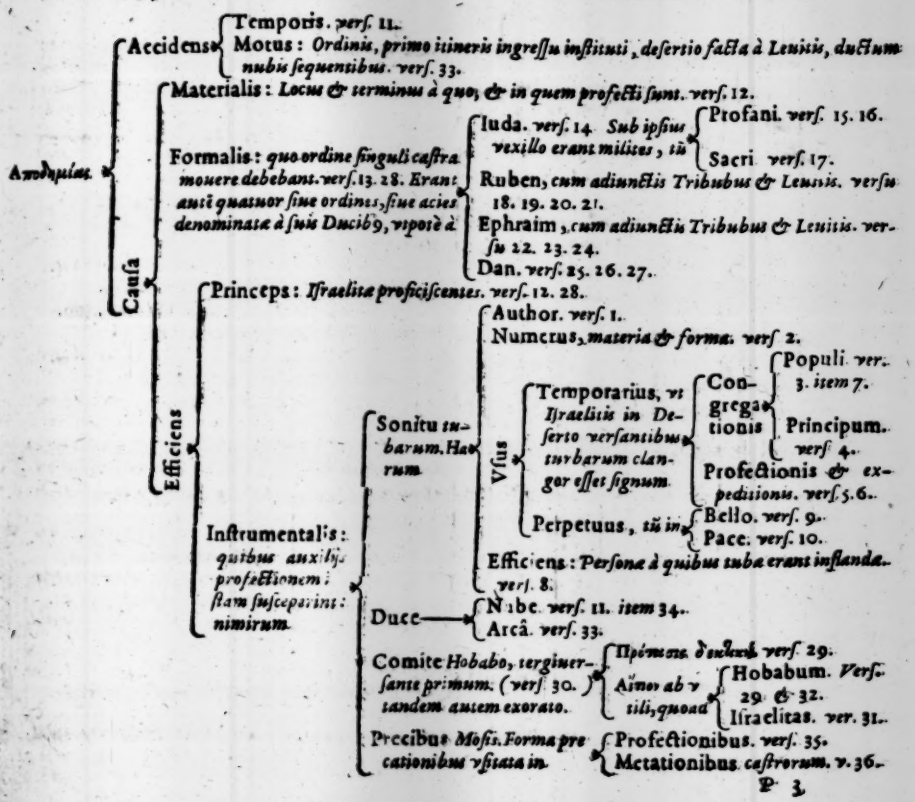

CAPVT XI.

Impedimentum ex penuria commeatus profectioni obiectum.

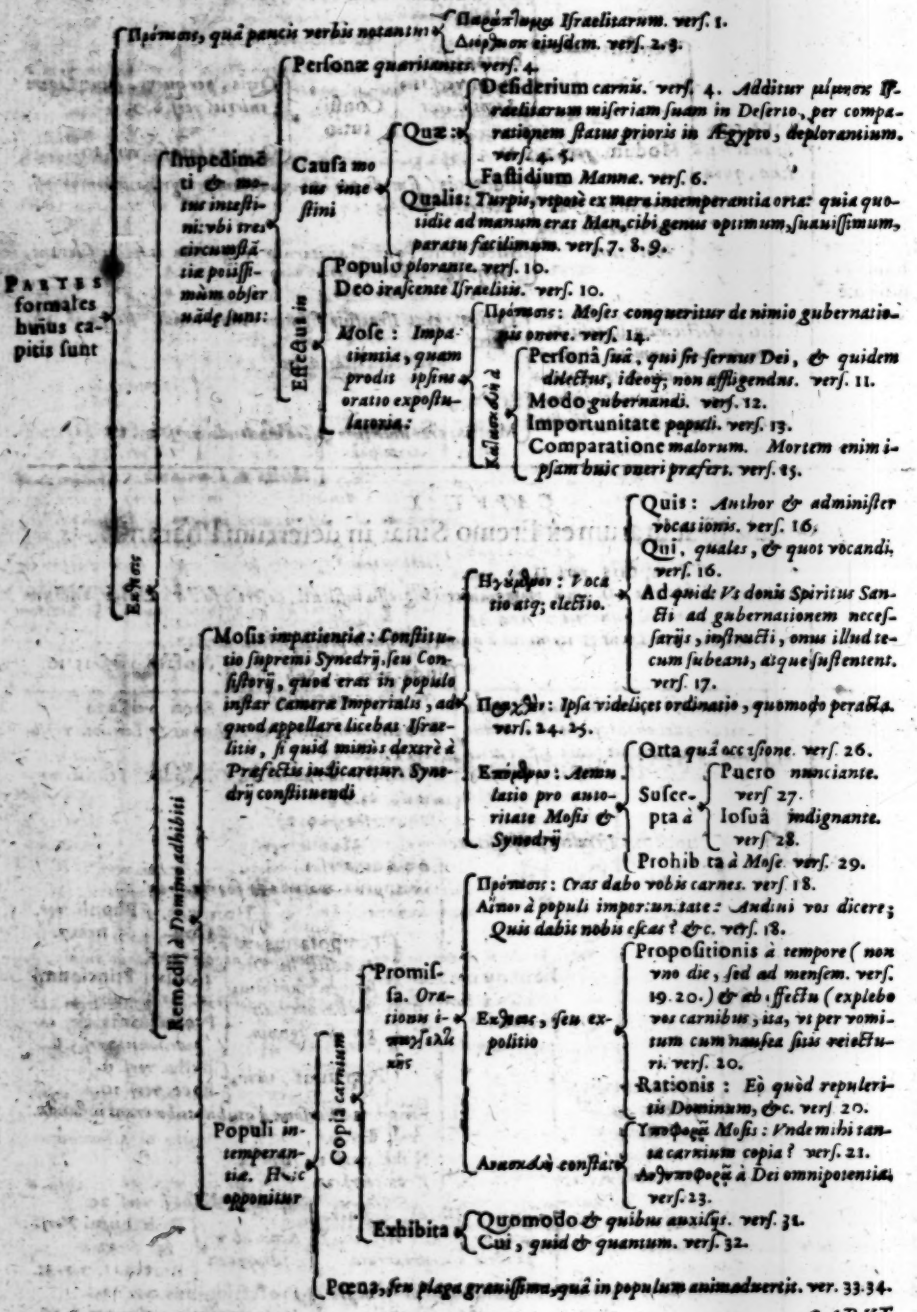

CAPVT

CAPVT XII.

Alterum ἐμπόδιον, Mosi populum per Desertum ducenti obiectum, est propinquorum obtrectatio & arrogantia.

- FACTI huius
  - Causa
    - Efficiens: *Maria & Aaron verſ. 1.*
    - Materia *obtrectationis*
      - In *qua seu obiectum: Contra Mosen loquebantur. verſ. 1.*
      - Ex *qua. Propter uxorem eius Aethiopissam. verſ. 1.*
    - Forma: *Maria & Aaron murmurantes detractantesque se aequant Mosi, eumque in discenda uxore stultitiæ arguunt, ideoque dignum, qui excideret officio gubernationis in populo: imo se felicius & dexterius huic functioni praefuturos. verſ. 2.*
  - Euentus geminus,
    - Indignatio *Domini. verſ. 2.*
    - Manuetudo *Mosis, hanc iniuriam ab illis moderatè ferentis: vt erat iniuriarum patientissimus. verſ. 3.*
  - Adiunctũ, *est correctio, cuius sunt quinque partes:*
    - Citatio *reorum. verſ. 4. 5.*
    - Accusatio: *Quare non timuistis detrahere seruo meo Mosi. verſ. 8.*
    - Absolutio *insontis. Dominus enim Mosen praefert non tantùm Mariæ & Aaroni, sed in vniuersum omnibus Prophetis. verſ. 6. 7. 8.*
    - Condemnatio *sontium, signis demonstrata. verſ. 9. 10.*
    - Executio *sententiæ, seu Pœna obtrectationis & arrogantiæ geminæ est,*
      - Vna, *corporis: Lepra*
        - Inflicta *Mariæ. verſ. 10.*
        - Sublata, *intercessione*
          - Aaronis *ad Mosen*
            - Πρίαμος. *verſ. 11.*
            - Αἴνειος *à morbi periculo. verſ. 12.*
          - Mosis *ad Dominum. verſ. 13.*
      - Altera, *honoris: nimirum ignominia & confusio septiduana. Pœna haec Mariæ*
        - Decreta *diuinitùs: Si (inquit Deus) pater terrenus aliquod grauius in eam iræ signum edisset, puderet eam saltem septem dies redire in conspectum eius. Quanto igitur magis pudere debet in his castris versari, hac plagâ affectam, in quibus ego gratissimè ab ea offensus habito. Secluditor igitur, &c. verſ. 14.*
        - Irrogata. *verſ. 15.*

CAPVT XIII.

Seditionis, ab exploratoribus concitatæ, ἡγεμόνα καὶ τὰ ἄμα ὄντα.

- HISTORIA haec constat
  - Διηγήσεως
    - Ἡγεμόνων *in quorũ numero est exploratorum*
      - Delectus. *Exploratores ablegati*
        - Vbi. *verſ. 1.* *Quo authore. verſ. 2.*
        - Per *quem. verſ. 4.*
        - Quot: *Singuli ex singulis Tribubus. verſ. 3.*
        - Qui: *Exploratorum*
          - Conditio: *Viri erant magni & primarij. verſ. 3. 4.*
          - Nomina, *parentes, & familiæ. verſ. 5. vsque ad 18.*
        - Quomodo. *verſ. 18. Instructio*
          - Διαλαλιὰ *præscribens rationem explorandi*
            - Homines. *verſ. 19.*
            - Loca. *verſ. 20. 21.*
          - Παροξυνθεὶς, *vt commissum negotium magno animo aggrediantur. verſ. 21.*
          - Ἐπιτυχία, *de afferendis indicijs & testimonijs. ver. 21.*
        - Quando. *verſ. 21.*
      - Profectio. Ἀποδημία
        - Causa *materialis est locus*
          - Vnde: *A deserto Sin. verſ. 22.*
          - Quò,
            - Rohob. *verſ. 22.*
            - Hebron, *commendatur ab incolis & antiquitate. verſ. 23.*
            - Torrens *botri, ab eventu sic nuncupatus. verſ. 24. 25.*
        - Accidens *motus affini. Exploratores enim, in testimonium fertilitatis auferunt secum inde fructus terræ. verſ. 24.*
      - Reditus *post quadragesimum diem. verſ. 26.*
    - *Mosen, &c. vide literam A.*
    - Ἐπιμέλεια. *Cap. 14.*
  - Ἐκκλησία *historia de violatione Sabbathi, circa id tempus perpetrata. Cap. 15.*

- A. Mirum. verſ. 7. Relatio exploratorum eſt partim
  - Eundi cauſa, quæ ante expoſuerant
    - Commendant. & bonitate. verſ. 28.
    - Vtrumnam difficultatem occupandi propter incolas fortiſſimos & vrbes munitiſſimas, &c. verſ. 29. 30.
  - Παραμυθητικὸν. Calebus bonis animis adhortatus populum iam ſeditionem moliri, eam hac oratione ſedare conatur. verſ. 31.
  - Ἀντιρρητικὸν. ἢ προλαμβανόμενον
    - Negamus: Neque quam ad hunc populum valemus aſcendere. verſ. 32.
    - Κατασκευὴ ab
      - Incolarum bellicoſitate: quia fortiores ſunt nobis. verſ. 32.
      - Inſalubritate & intemperie aëris: terra, quam luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos, &c. verſ. 33.
    - Ἐξηγησία rationis, ab incolarum fortitudine, per comparationem: Nos, illu gigantibus collati, ſumus locuſtæ. verſ 33 34.

CAPVT XIV.

Τὰ ἐπόμενα ſeditionis ab exploratoribus motæ.

- Seditio populi, redeundi in Aegyptum molientis. Seditionis ſuæ cauſa & effecta ſunt iſta:
  - Fletus nocturnus. verſ. 1.
  - Murmur impatientiæ, ex qua ſibi ipſi internecionem imprecantur. verſ. 2. 3.
  - Conſilium de conſtituendo duce nouo contra Dei voluntatem. verſ. 4.
- Supplicatio populo à Ducibus facta. verſ. 5.
- Oratio Ioſuæ & Calebi παραμυθητικὴ. ver. 16. Orationis
  - Forma
    - Hortans: Nolite metuere, &c. verſ. 9.
    - Ἀίτιον ſuæ ſententiæ ab
      - Vtili. verſ. 7.
      - Facili, hoc eſt, diuinâ ope & auxilio verſu 8.
    - Ἐξήγησις. Explicatio
      - Vtilitatis: Terra eſt, lacte & melle fluens. verſ. 7.
      - Facultatis: Dominus pro nobis pugnaturus adimet illis reſiſtendi animum, conſilium & ſucceſſus. verſ. 9.
  - Eucatus
    - Malus, eſt periculum lapidationis. Populus enim malâ exploratorum relatione exacerbatus monitoribus mortem parat verſ. 10.
    - Bonus: Auxilium Dei ἀντὶ μηχανῆς. verſ. 10.
- Τὰ ἐπόμενα ſunt partim
  - Actæ: cuiuſmodi eſt
    - Accuſatio, quâ Deus contra populum inſtituitur in ſtatu iuridiciali:
      - Φάσις, ſeu inuentio. Iure illos interficio, atque funditùs euerto. verſ. 12. Additur præoccupatio tacitæ obiectionis. Promiſeras enim huius gentis conſeruationem atque propagationem.
      - Αἴτιον à perſona populi contumelioſi, incredduli & intractabilis. verſ. 11. item 27.
    - Defenſio populi à Moſe ſuſcepta. Eius
      - Exemplar. Τὰ τῆς εὐσεβοῦς ἱκετείας μέρη ducuntur à
        - Gloriâ nominis diuini ne blaſphemetur,
          - A quibus,
            - Aegyptiis. verſ. 13.
            - Cananæis. verſ. 14.
          - Quomodo: πύσμασι hoſtium, nomini diuino maculam adſpargentium. verſ. 15. & 16.
        - Naturâ Dei. verſ. 17. 18.
        - Antecacta benevolentia erga populum. verſ. 19.
      - Effectus: Dixit Dominus; Dimiſi iuxta verbum tuum, &c. Verſu 20. 21.
  - Eucata tria, &c. Vide listram A.

Eucata

- A. Euentaria:
  - Pœna seditiosis
    - Constituta diuinitùs. Supplicij
      - Genus: *Pœna Talionis, votis ipsorum respondens. vers.28.*
      - Species quatuor:
        - Priuatio *terræ Canaan, (tanquam frustratio finis, institutæ profectionis) decreta*
          - Quibus. *vers.22.23.29.30.*
          - Quibus *non. vers.24.30.31.*
        - Reuersio *in solitudinem, versus Ægyptum, Israelitis mandata. vers.25.*
        - Commoratio *Israelitarum in Deserto*
          - Quibus: *Incertis sedibus, vagabundi errabitis in Deserto, sicuti grex pascui causâ vagatur per Desertum. vers.33.*
          - Quanta, *seu quàm diuturna. vers.34.*
        - Interitus
          - Successiuus *populi seditiosi*
            - Locus *interuersionis. vers.29.32.*
            - Personæ
              - Morituræ: *Omnes supra 20. annum ætatis. v.29.*
              - Superuicturæ,
                - Caleb *& Iosua. vers.38.*
                - Paruuli. *versu 31.*
          - Repentinus *Authorum seditionis. vers.36 37.*
      - Causa *κατ' ἐξοχὴν: vt nimirum Israelitæ peccatorum pœnas sustinerent, partim in seipsis, partim in posteris. vers.33.34.*
    - Denunciata *populo. vers.39.*
  - Pugna infelix: Eius
    - Causa: *Temeritas, quæ hinc satis apparet, quòd*
      - Non *obtemperant Mosi, conflictum dissuadenti:*
        - Iniussu *Dei, tanquam Dictatoris, arma sumunt. vers.40.*
        - Propositio: *Noliteascendere. vers.42.*
        - Ratio: *Non cedet vobis in bonum. vers.41.*
        - Confirmatio: *Dominus offensus non aderit vobis suo auxilio vers.42.43.*
        - Expolitio *periculi. vers.43.*
      - Sine *Arca duce congrediuntur. vers.44.*
    - Euentus: *Descenditque Amlechites, &c. vers.45.*
  - Lex *nouo populo (qui terram ingressus est) posita. Cap.15.*

CAPVT XV.

Leges nouo populo, terram promissam ingressuro, renouatæ.

- Lex de
  - Muneribus *ad sacrificia adiungendis. Singulis enim victimis addenda erant sacrificia cibaturia similæ, olei & vini. vers.1. vsque ad 12. vers.*
  - Peregrinis *(Dei doctrinam amplexis) populo Israelitico æquandis, quoad rationem*
    - Sacrificandi. *vers.12.13.*
    - Expiandi *peccata. vers.27.*
  - Primitiis *massæ, quotiès pinsitur, offerendis. vers.15. ad 20. vsque.*
  - Expiatione *peccati per errorem & imprudentiam perpetrati à*
    - Tota *communione. vers.20.21.22.23.24.*
    - Priuato *homine. vers.25.26.*
  - Supplicio *extremo, iis, qui ex contemptu, (siue, vt Spiritus S. loquitur) elatâ manu, non clàm, & recondità manu, sed proterue, neque Deum, neque hominem metuentes, aut curantes, Legem transgrediuntur, decreto: tum in*
    - Genere, *transgressoribus omnibus in vniuersum vers.28.29.*
    - Specie, *nimirum violatori præcepti de Sabbatho. Violatio Sabbathi*
      - Perpetrata, *vbi, quando & quamodo. versu 30.*
      - Iustificata. *Iustitiæ huius duæ vltimæ partes sunt tres: Transgressoris*
        - Accusatio. *vers.31.*
        - Captiuitas: *Recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent, &c. vers.32.*
        - Condemnatio, *hoc est, sententiæ capitalis*
          - Pronunciatio. *vers.33.*
          - Executio. *vers.34.*
  - Re vestiaria. Eius
    - Ratio *& forma. Ora enim vestimenti iubet apponi peniculamenta*, Gelbe Fransen oder Zotten. *vers.35.36.*
    - Vsus *& finis: vt sint perpetua monimenta obseruandæ Legis. vers.37. ad fin. capitis.*

CAPVT XVI.

Coniuratio Core, Dathan & Abironis.

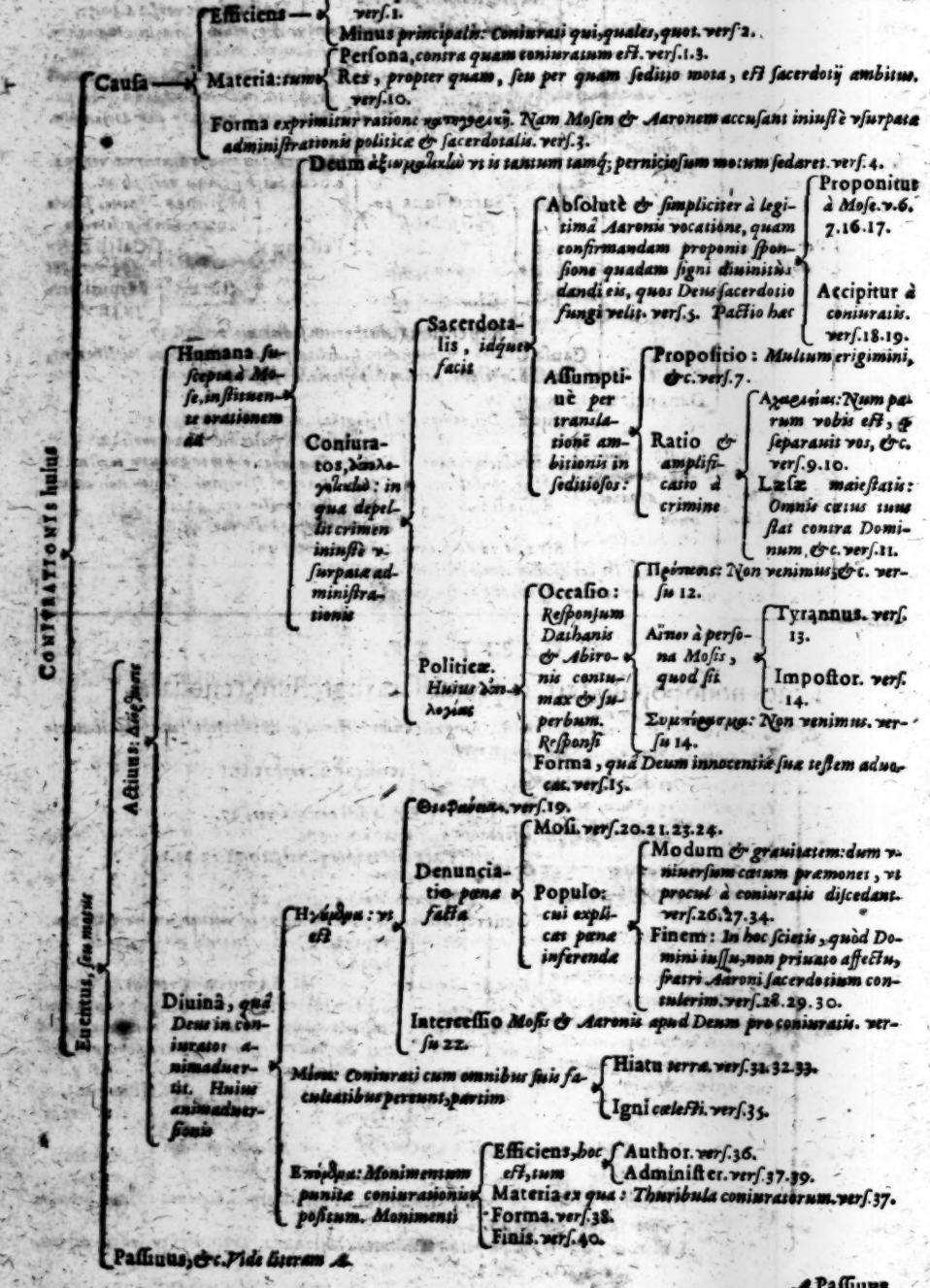

A. Passiuus

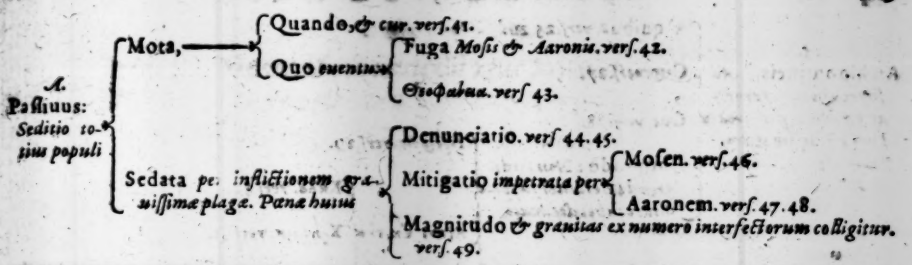

CAPVT XVII.

Sacerdotij Aaronici comprobatio.

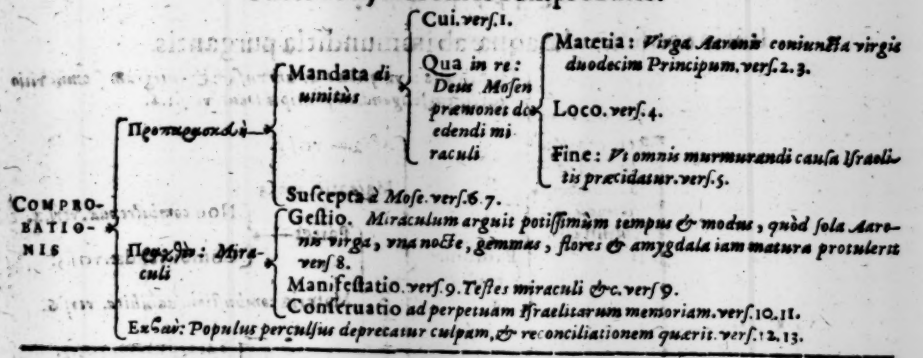

CAPVT XVIII.

Sacerdotum & Leuitarum officia & stipendia.

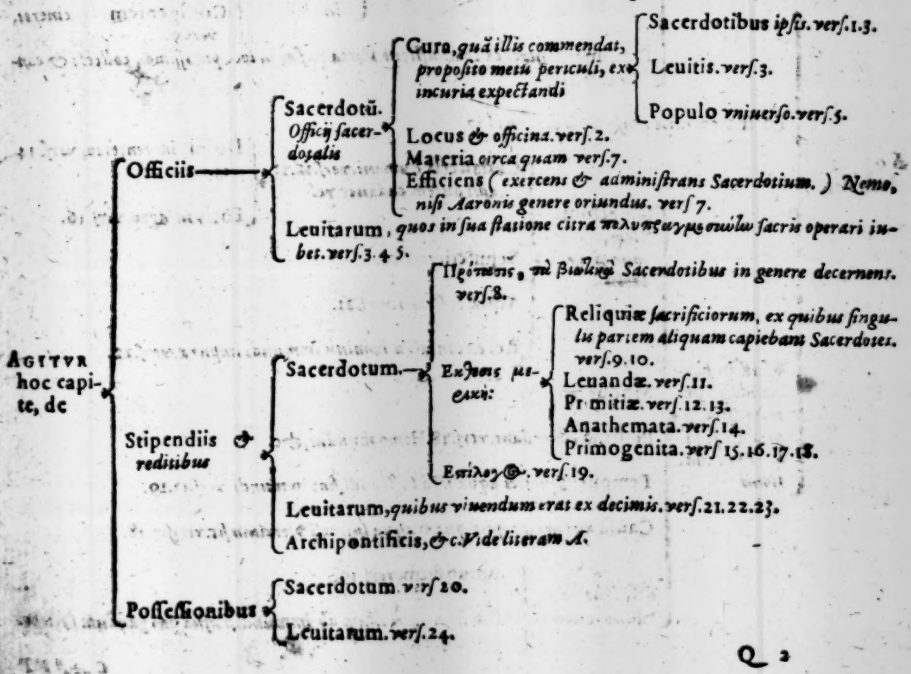

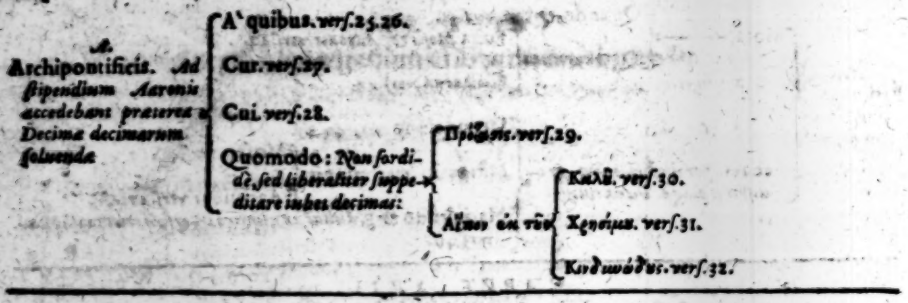

CAPVT XIX.

Ratio conficiendæ aquæ ab immunditia purgantis.

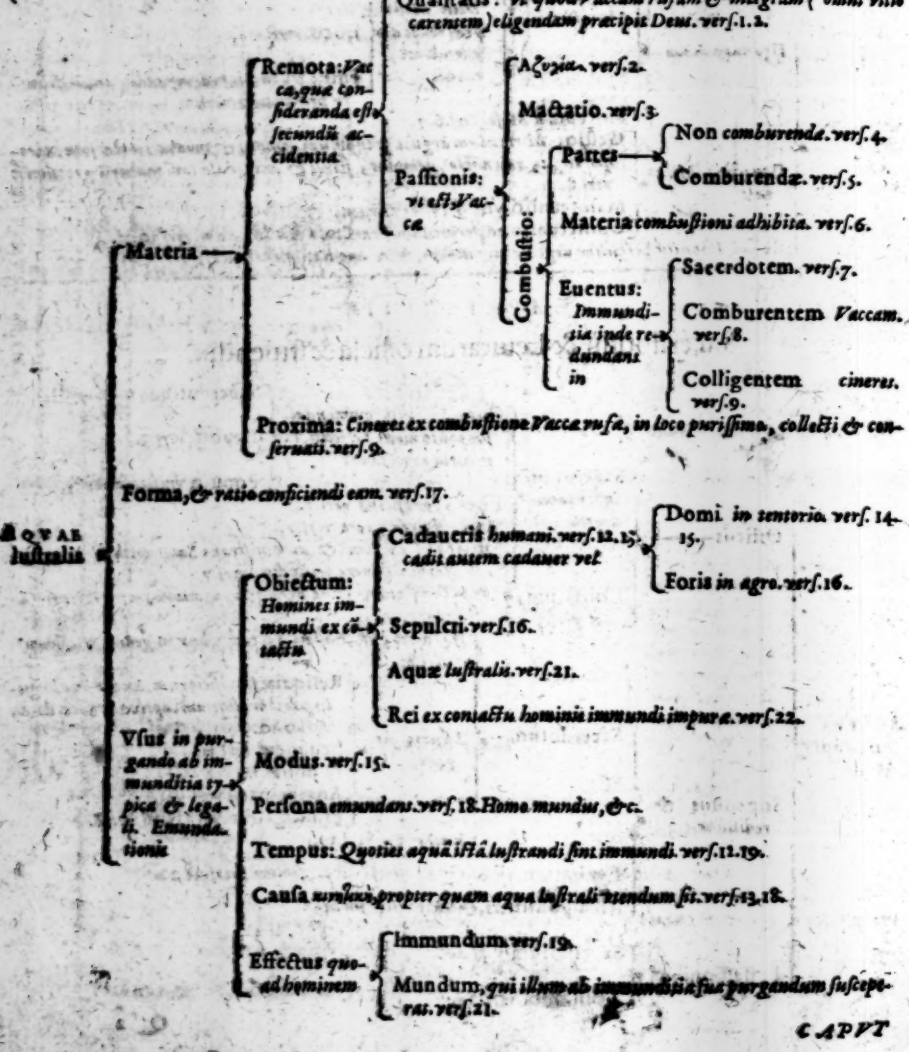

CAPVT

CAPVT XX.

Profectio Israelitarum impedita motu interno & externo.

- Χρόνῳ ἐκ τινος. *vers.1. inuidiosus obitus Mariæ Prophetissæ.*
- Αἴτησις ἀφορμὴ πολέμου. *Vers 2.*
- Πρέσβεις πρὸς ἀδελφὸν καὶ παράκλησις. *Vers.2.*
- Προσευχὴ, *vel potius* λαοῦ: *Oratio populi*
  - Δυσφημία. *Vers.3.*
  - Ὀνειδισμός. *Vers.4.5.*
- IMPEDIMENTVM profectioni obiectum in
  - Deserto Zin: *Seditio populi, aquarum penuriâ, in Duces suos assurgentis. Motus huius intestini*
    - Ἀντιλοιδορία, *est remotio causæ, propter quam seditio orta est. (Erat autem ea causa aquarum penuria.)*
      - Remotionis
        - Coniuncta: *Aquæ è petra eliciendæ*
          - Antecedentia: *preces Mosis & Aaronis pro copia aquarum ad Deum fusæ*
            - Forma & exemplar. *Vers.6.*
            - Effectus. *Vers.7.8.*
          - Organum. *Vers.9.*
          - Testes & spectatores. *Vers.10.*
          - Modus: *Huc pertinet* ἀπιστία *Mosis & Aaronis. Diffidentiæ*
            - Causa: *Audite rebelles, quasi dicat: Toties rebellatis Domino, vt non possimus nobis persuadere, vt Deus præsenti vestræ necessitati succurrat. vers.10.*
            - Signum: *Incredulitatis enim argumentum erat, quòd à mandato Dei discedunt. Nam petram alloqui iussi, ipsi eum percutiunt, & quidem iteratò, irato & impatiente perturbatoque animo. Vers 11.*
            - Pœna: *Obitus in exilio & priuatio terræ Canaan, &c. Vers.12.*
          - Euentus. *Vers.11.*
        - Consequentia. *Vers.13.*
  - Ciuitate *Cades: vbi Moses per Legatos à Rege Edomitarum transitum petit. Orationis* πρεσβευτικὸς, *Legatis dictatæ,*
    - Αἴτησις ἐδαφικὴ, *seu Idea:*
      - Exordium *à persona populi Israelitici: Hæc dicit frater tuus Israel vers.14.*
      - Narratio ἱστορικὴ, *continens semina argumentorum à ratione consanguinitatis & respectu calamitatum perpessarum. vers.15.16.*
      - Propositio: *Obsecramus, vt nobis transire liceat. v.17.*
      - Confirmatio: *Citra maleficium transibimus. vers.17.*
      - Expolitio. *vers.17.*
    - Ἀπαρνὴ: *Denegato transitu, Israelitæ ad montem Horem diuertuntur. vers.18.20.21.22.*
  - Monte *Hor: Obitus Aaronis Pontificis.* Tò
    - Ἡγούμενα: *Mandatum Dei inuentis*
      - Aaronem *diem suum obire: vers.23.24.*
      - Eleazarum *patri defuncto substitui. v.25.26.*
    - *Mœus: vbi, quomodo, & quibus præsentibus mortuus sit. vers.27.*
    - Μετὰ τὴν ἀπαρνὴν
      - Successor *in Pontificatu. vers.28.*
      - Luctus *defuncti. vers.29.*

CAPVT XXI.

Cananæi bello Israelitas lacessentes.

- Enodatis beneficij divini in Israelitas collati. Amplificatur autem à
  - Conatu *hostium Cananæorum. Vers.1.*
  - Voto *Israelitarum per necessitatem nuncupato V.2.*
  - Benignitate *Dei Israelitas exaudientis. Vers.3.*
  - Victoriæ *magnitudine. Vers.3.*
- Enarratâ impatientiæ populi, ægrè ferentis dispendium itineris, quo Edomitarum regio circumeunda erat. *Vers.4.5. Murmuris huius pœna*
  - Immissa *divinitùs, quæ, qualis & quanta. Vers.6.*
  - Remota *quibus auxilijs & mediis: nimirum*
    - Pœnitentiâ *populi. Vers.7.*
    - Precibus *Mosis. Vers.8.*
    - Intuitu *æneiserpentis, Dei mandato erecti. Vers.8.9.*
- Enarratâ ad finem mansionum Israeliticarum. *Vers.10. usque ad 16. Tandem etiam vers.9.20. Inserit autem duos memorabiles motus istarum, sive mansionum, sive profectionum:*
  - Vnum, *Passivum: Aquæ populo divinitùs datæ. Vers.16.*
  - Alterum, *Activum: Canticum, quo gratitudinis ergò Deum celebrarunt. Vers.17.18.*

PRIMARIA huius capitis membra sunt quatuor:

Δυάγωνος expugnati Regis

- Schonis. *V.23.24. Victoriæ huius*
  - Antecedens: *Legatio de petendo transitu*
    - Missa
      - A quo *& ad quem. Vers.21.*
      - Quomodo *& qua instructione. Ver.22.*
    - Irrita *& frustrata. Vers.23.*
  - Consequens: *Regnum Schonis ab Israelitis occupatum esse, docet μεταπτῶ, hoc est distributione*
    - Totius: *Tulit omnes civitates, &c. Vers.25.31.*
    - In *parte: Obtinuerunt enim*
      - Metropolin *cum filiabus, seu oppidis minoribus. Vers.25.26.*
      - Partem *regionis, quâ olim Amorrhæi exuerant Moabitas, magno horum dedecore, ita, vt etiam in proverbium & publicum carmen abierit: de quo Vers.27.28. 29.30.*
      - Viculos *Iazeris. Vers.32.*
- Ogis: *ex felicitus huius*
  - Ηχύμια: →
    - Occursus *hostilis. Vers.33.*
    - Consolatio *divina. Vers.34.*
  - Περιχώρησις *victoriæ. Vers.35.*

CAPVT XXII.

Impedimenti, à Moabitis obiecti, efficiens princeps & instrumentalis.

DESCRIPTVR huius impedimenti

- Locus. *Vers.1.*
- Author
  - Nomine. Parentibus. Conditione. *Vers.2.*
  - Prudentiâ *q̃ apparet ex consultatione de auertẽdo communi periculo per conflictionẽ virili cũ vicinis Madianitis. Consultationis huius*
    - Causa κινήσεως: *Diffidentia*
      - Regis. *Vers.2.*
      - Subditorum. *Vers.3.*
    - Personæ, *quibus cum deliberat. Vers.4.*
    - Res *in deliberatione proposita. Insuperabilis hostium potentia, &c. Vers.4.*
    - Eventus: *Non tantùm externa vi, sed etiam spiritualibus armis opprimendos esse Israelitas decernunt. Hoc enim ex consequenti Balaami vocatione colligitur.*
- Minister. *Vide literam A.*

A. Minister

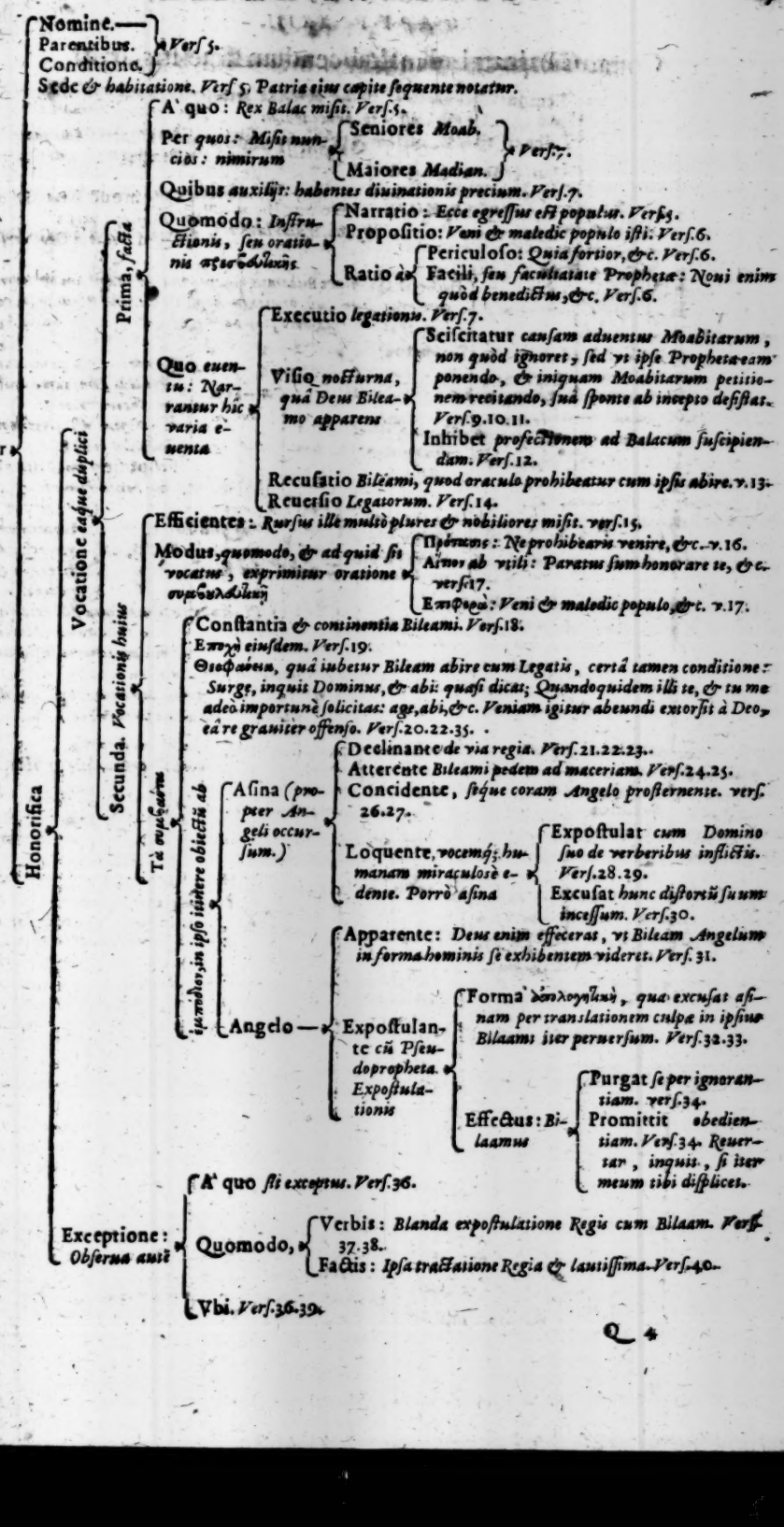
Nomine.
Parentibus.
Conditione.
Verſ 5.
Sede & habitatione. Verſ 5. Patria eius capite ſequente notatur.
A. Minister ei
Honorifica
Vocatione eaque duplici
Prima, facta
A quo: Rex Balac miſit. Verſ.5.
Per quos: Miſit nuncios: nimirum
Seniores Moab.
Maiores Madian.
Verſ.7.
Quibus auxiliyr: habentes diuinationis precium. Verſ.7.
Quomodo: Inſtructionis, ſeu orationis προσδιαλέξις
Narratio: Ecce egreſſus eſt populus. Verſ5.
Propoſitio: Veni & maledic populo iſti. Verſ.6.
Ratio à
Periculoſo: Quia fortior, &c. Verſ.6.
Facili, ſeu facultate Prophetæ: Noui enim quòd benedictus, &c. Verſ.6.
Quo euentu: Narrantur hic varia euenta
Executio legationis. Verſ.7.
Viſio nocturna, quâ Deus Bileamo apparens
Scisciatur cauſam aduentus Moabitarum, non quòd ignoret, ſed vt ipſe Prophetæ eam ponendo, & iniquam Moabitarum petitionem recitando, ſuâ ſponte ab incepto deſiſtat. Verſ.9.10.11.
Inhibet profectionem ad Balacum ſuſcipiendam. Verſ.12.
Recuſatio Bileami, quod oraculo prohibeatur cum ipſis abire. v.13.
Reuerſio Legatorum. Verſ.14.
Secunda. Vocationis huius
Efficientes: Rurſus ille multò plures & nobiliores miſit. verſ.15.
Modus, quomodo, & ad quid ſit vocatus, exprimitur oratione συμβουλευτικῇ
Πρόοιμιον: Ne prohibearis venire, &c. v.16.
Αἴτησις ab vtili: Paratus ſum honorare te, &c. verſ.17.
Ἐπιφορὰ: Veni & maledic populo, &c. v.17.
Τὰ συμβαίνοντα
Conſtantia & continentia Bileami. Verſ.18.
Ἐπαγὼ eiuſdem. Verſ.19.
Θεοφάνεια, quâ iubetur Bileam abire cum Legatis, certâ tamen conditione: Surge, inquis Dominus, & abi: quaſi dicat; Quandoquidem illi te, & tu me adeò importunè ſolicitas: age, abi, &c. Veniam igitur abeundi extorſit à Deo, eâ re graniter offenſo. Verſ.20.22.35.
ἐμποδὼν, in ipſo itinere obiectiũ ab
Aſina (propter Angeli occurſum.)
Declinante de via regia. Verſ.21.22.23.
Atterente Bileami pedem ad macerian. Verſ.24.25.
Concidente, ſtâque coram Angelo proſternente. verſ. 26.27.
Loquente, vocemq; humanam miraculosè edente. Porrò aſina
Expoſtulat cum Domino ſuo de verberibus inflictis. Verſ.28.29.
Excuſat hunc diſtortũ ſuum inceſſum. Verſ.30.
Angelo
Apparente: Deus enim effecerat, vt Bileam Angelum in forma hominis ſe exhibentem videret. Verſ. 31.
Expoſtulante cũ Pſeudopropheta. Expoſtulationis
Forma ἀπολογητικὴ, qua excuſat aſinam per translationem culpæ in ipſius Bilaami iter peruerſum. Verſ.32.33.
Effectus: Bilaamus
Purgat ſe per ignorantiam. verſ.34.
Promittit obedientiam. Verſ.34. Reuertar, inquis, ſi iter meum tibi diſplicet.
Exceptione: Obſerua anuĩ
A quo ſit exceptus. Verſ.36.
Quomodo,
Verbis: Blanda expoſtulatione Regis cum Bilaam. Verſ. 37.38.
Factis: Ipſa tractatione Regia & lautiſſima. Verſ.40.
Vbi. Verſ.36.39.

CAPVT XXIII.

Conatus Balaami ad maledicendum Israelitis, irriti.

- Tempus. } *Vers. vlt. cap. præcedentis.*
- Locus. }
- Causa (Αἴτιον αὐτοῦ ὅ μὲν) est promissio diuina, quam Pseudoprophetæ ambit certis
  - Sacrificijs
    - Imperatis, *à Bileamo. vers.1.*
    - Præparatis, *à Balaco. vers.2.*
  - Precibus. Hic autem obseruandum est,
    - Quomodo oret: Solus absque arbitris. *vers.3.*
    - Quid petat à Deo. *vers 4.*

BILEAM conatur Israelitis maledicere vice

- Primâ: Conatus huius
  - Euentus, id est, frustratio. Τὸ ἀποτυχόντος αὐτοῦ
    - Heilenis. Quoniam Bileamus elicere conatur magicum & nigromanticum oraculum, sub prætextu nominis diuini: Deus se illius conatibus opponens mandat, vt ad Regem reuersus Israelitis benedicat. *vers.3.5.6.*
    - Υλικῶς & ἀδικῶς. Nam diuinitus animo linguaq; illius mutatâ Israelitis benedicit, & diuinam erga eos benevolentiam prædicat. Est autem oratio Bileami partim
      - Ἀπολογητικὴ,
        - Πρόσωπον: Etsi ad maledicendum vocatus sum: tamen nihil postea efficere. *vers 7.*
        - Αἰτιολογία τοῦ μεταβῆναι ἀπ' ἀραὰλ *vers.8.*
      - Ἐγκωμιαστικὴ quâ commendat populum Israelis,
        - Propositio implicita: Populus hic benedictus est, &c.
        - Ratio, à
          - Libertate & prærogatiua religionis & politiæ. *vers.9.*
          - Potentiâ & amplitudine. *vers.10.*
        - Αὔξησις, quâ sibi optat huius populi felicitatem: Moriatur anima mea morte iustorum. *v.10.*
- Secundâ: Huius conatus
  - Occasio: Expostulatio Regis Moabitici cum Bileamo:
    - Accusatio Regis. *vers.11.*
    - Defensio per translationem culpæ in superiorem causam: Num aliud possum? *vers.12.*
  - Auxilia sunt
    - Mutatio loci, quam Rex Bileamo suadet. *vers 13.14.*
    - Sacrificia, quorum materia, numerus, præparatio & oblatio eadem, quæ suprà. *vers.14.*
    - Preces, seu incantationes potiùs. *vers.15.*
  - Successus frustratus
    - A' quo: Cui cùm Dominus occurrisset, posuisset̃q; verbum in ore eius. *vers.16.*
    - Quomodo: Loco maledictionis iterat benedictionem: Status orationis Bileami sunt duo:
      - Ἀπολογία cur non maledicat:
        - Exordium attentionis. *vers.18.*
        - Propositio. *vers.20.*
        - Ratio à
          - Dei, decreta sua (instar hominis) non mutantis constantiâ. *vers 19.*
          - Populi pietate, impia sacra publicè non exercentis. *vers.21 23.*
      - Ἐγκώμιον Ἐξηγητικὸν,
        - Πρόσωπον: Israelitæ (populus bellicosissimus) gloriosissimas victorias reportabit à gentibus. *vers.23.*
        - Exemplis fortitudinis bellicæ per comparationem
          - Monocerotis. *v.22. Deus populum hùc robore munisurus est contra hostes, vt est munitus Monocerotis: Nec plus valent aduersus eam artes diabolicæ, quam venena contra Monocerotem.*
          - Leonis. *vers.24.*
- Tertiâ: conatus huius
  - Causa impellens: Regis indignatio cui opponitur Pseudoprophetæ excusatio. *v.25.26.*
  - Organa & media:
    - Loci mutatio. *v.27.28.*
    - Sacrificiorum iteratio. *vers.29.30.*
  - Euentus. *Cap. seq.*

CAPVT

CAPVT XXIV.

Bilaam Spiritu Dei actus, Israelitis benedicit.

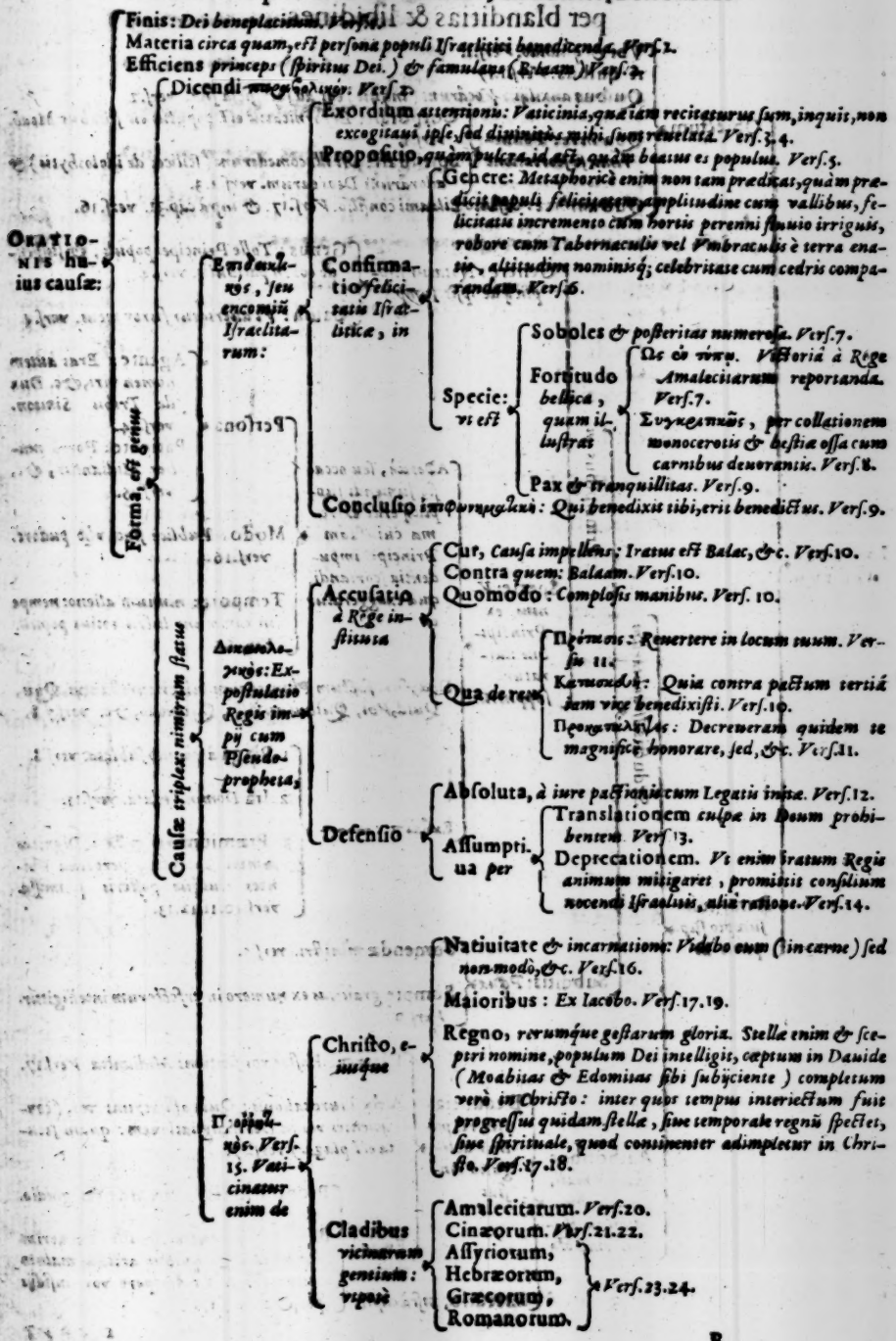

Vltimum certamen Israelitarum cum Moabitis obiectum per blanditias & libidines.

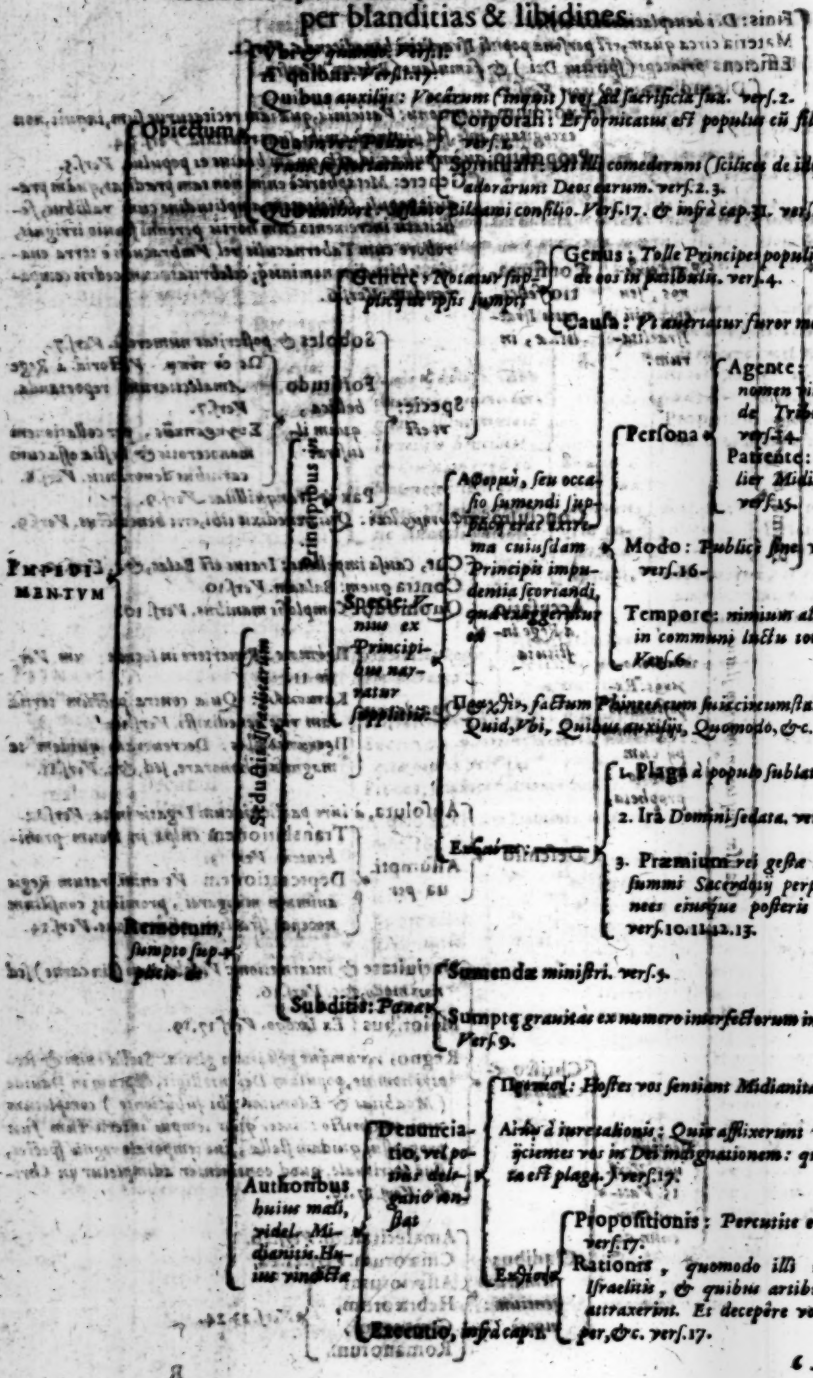

CAPVT

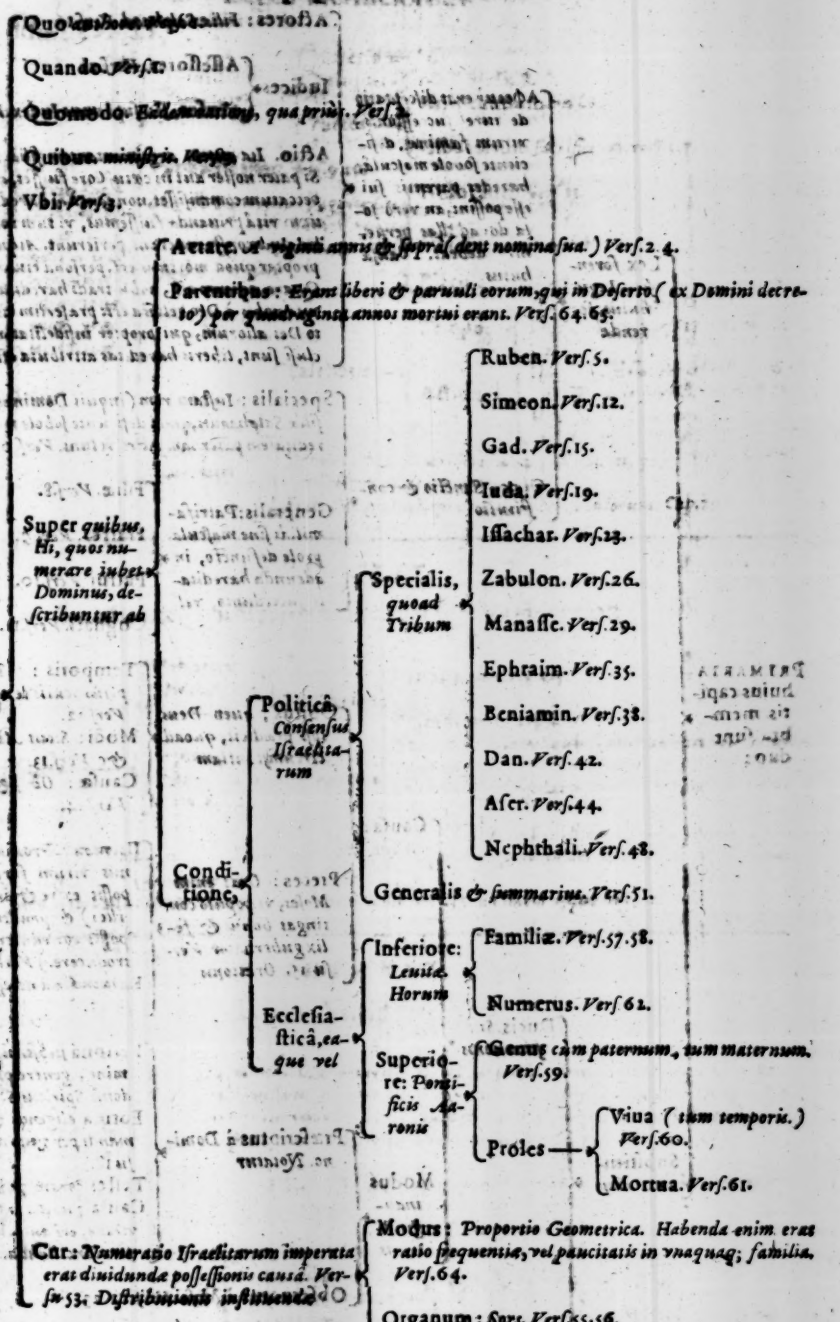
Quo
Quando. Vers. 1.
Quomodo. Ex Adumbratione, qua prius. Vers. 2.
Quibus ministris. Vers. 3.
Vbi. Vers. 3.
CENSVS agendus
Super quibus, Hi, quos numerare iubet Dominus, describuntur ab
Aetate: A vigesimo anno & supra (dent nomina sua.) Vers. 2. 4.
Parentibus: Erant liberi & parvuli eorum, qui in Deserto (ex Domini decreto) per quadraginta annos mortui erant. Vers. 64. 65.
Politicâ, Consensus Israelitarum
Specialis, quoad Tribum
Ruben. Vers. 5.
Simeon. Vers. 12.
Gad. Vers. 15.
Iuda. Vers. 19.
Issachar. Vers. 23.
Zabulon. Vers. 26.
Manasse. Vers. 29.
Ephraim. Vers. 35.
Beniamin. Vers. 38.
Dan. Vers. 42.
Aser. Vers. 44.
Nephthali. Vers. 48.
Generalis & summarius. Vers. 51.
Conditione,
Ecclesiasticâ, eaque vel
Inferiore: Leuitae Horum
Familiæ. Vers. 57. 58.
Numerus. Vers 62.
Superiore: Pontificis Aaronis
Genus cum paternum, tum maternum. Vers. 59.
Proles
Viua (tum temporis.) Vers. 60.
Mortua. Vers. 61.
Cur: Numeratio Israelitarum imperata erat diuidendæ possessionis causâ. Vers. 53. Distributionis instituendæ
Modus: Proportio Geometrica. Habenda enim erat ratio frequentiæ, vel paucitatis in vnaquaq; familia. Vers. 64.
Organum: Sors. Vers. 55. 56.

CAPVT XXVII.

Substitutio noui Ducis in locum Mosis.

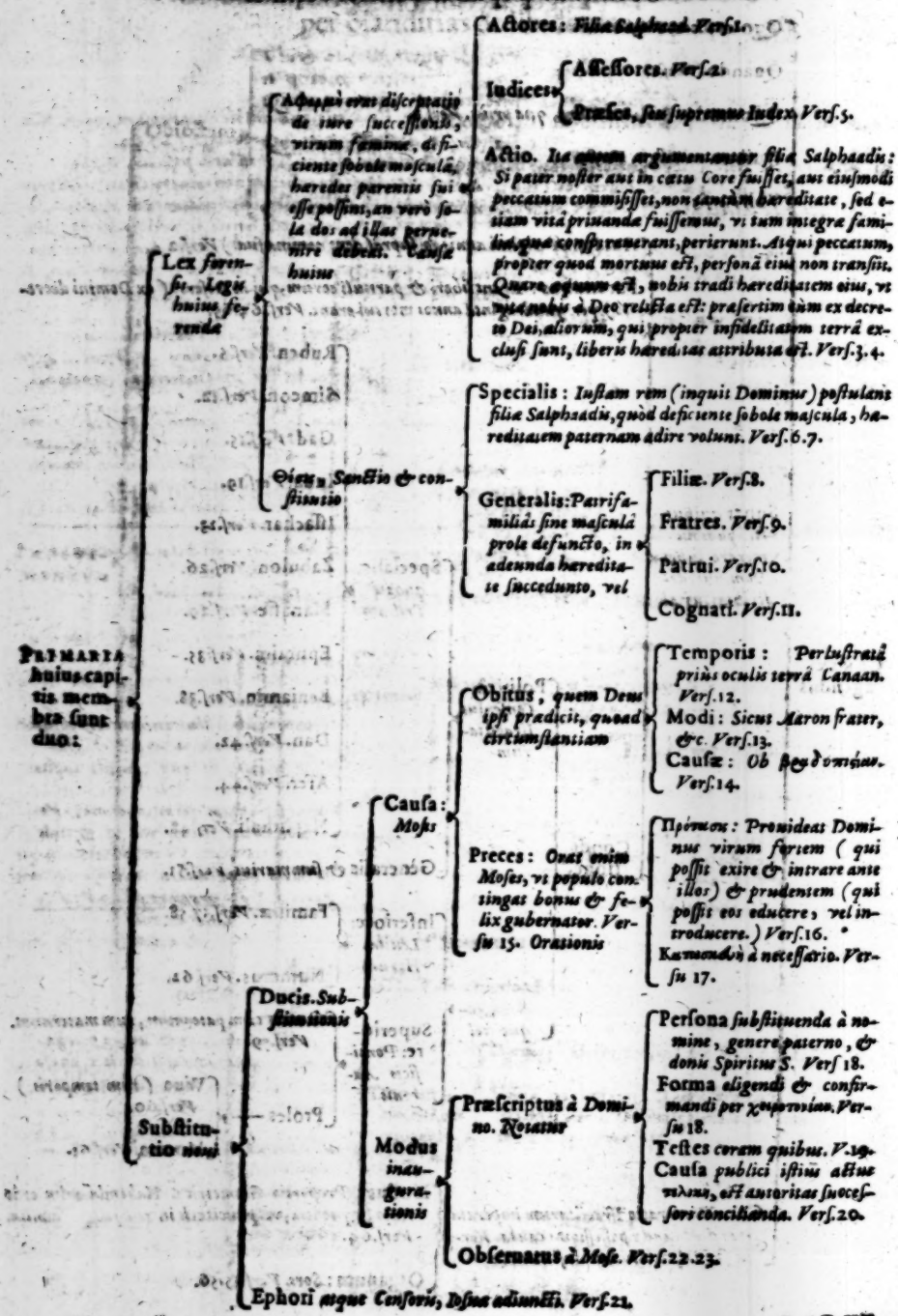

CAPVT XXVIII.

Leges sacrificiorum.

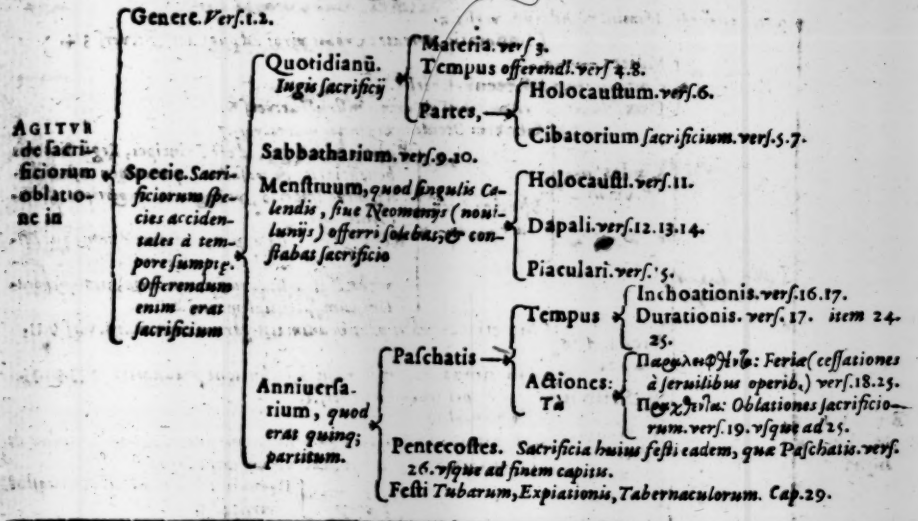

CAPVT XXIX.

Sacrificia in posterioribus anni festis offerenda.

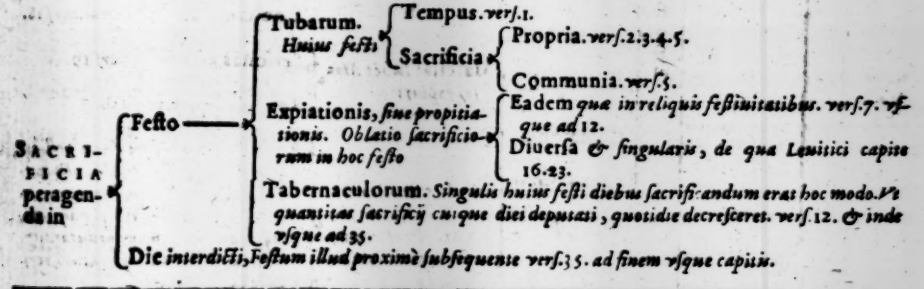

CAPVT XXX.

Leges Votorum.

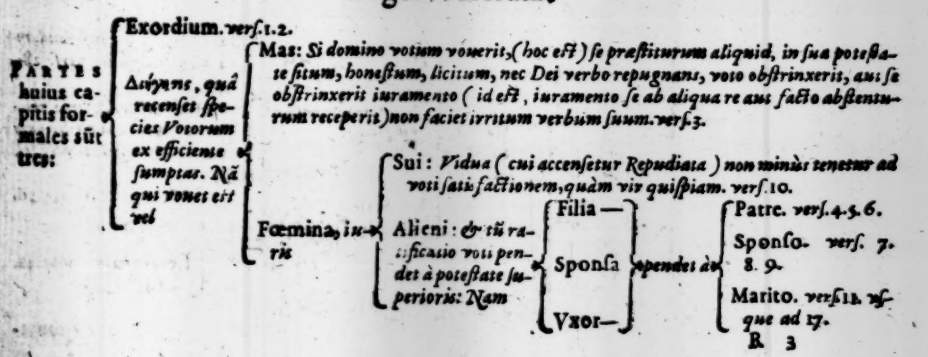

CAPVT XXXI

Vindicta de Madianitis sumpta.

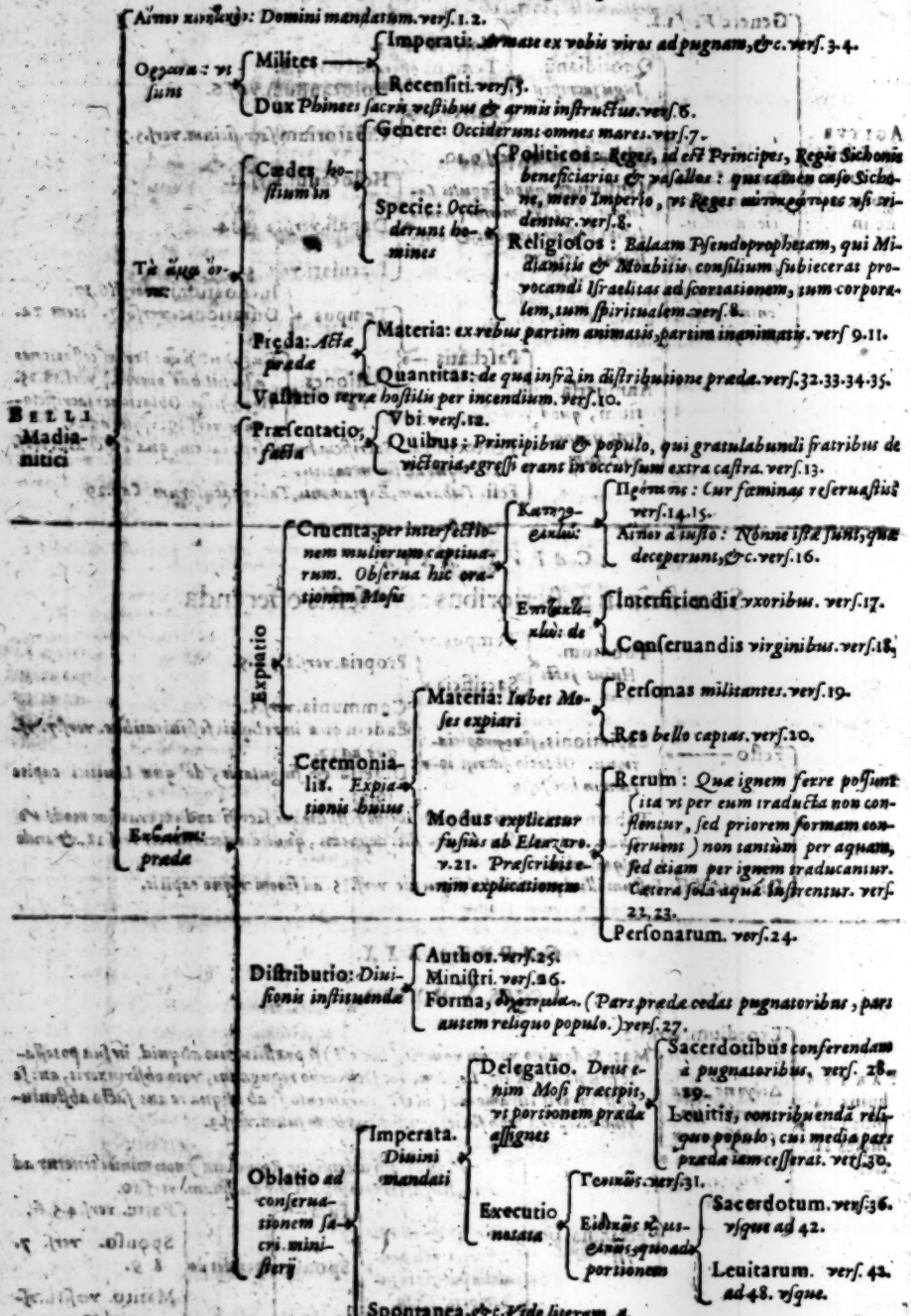

A. Sponta-

Spontanea. *Oblationis huius*
- Efficiens. *Vers.* 48. & 53.
- Finis geminus:
  - Declaratio *gratitudinis pro dono incruentæ victoriæ. Vers.* 49.
  - Expiatio *peccati in agenda pecude commissi. Vers.* 50.
- Materia. *Vers.* 50. 51.
- Quantitas. *Vers.* 52.
- Χεὶρ τῆς φυλακῆς. *Vers.* 51. 54.

CAPVT XXXII.

Regionis cis Iordanem possessio Rubenitis & Gaditis assignata.

Δεῆσις Rubenitarum & Gaditarum. Petitionis
- Causæ *impellentes sunt:*
  - Copia *pecorum. Vers.* 1.
  - Commoditas *terræ. Vers.* 2.
- Obiectum, *seu persona, coram quibus fit habita. Vers.* 2.
- Forma
  - Πρόσευξις: *Precamur vt des nobis eam in possessionem. Vers.* 5.
  - Καλασκευὴ ἐν τῷ
    - Χρησίμευ, *commoditate regionis cis Iordanem. Vers.* 3. 4.
    - Ἀναγκαῖα, *à copia pecorum, quibus abundant Tribus istæ. Vers.* 5.

Ἡγέμῶν: Oratio
- Κατηγορία *Mosis, pessimos istos grauiter obiurgantis. Obijcit autem illis vt*
  - Ἀδικον: *Iniustum est, æquales æqualia pericula detrectare. Vers.* 6.
  - Ἐκκλησιάρχου:
    - Diffidentiæ *populo incutiendæ. Forte enim videbat, vt distractis copijs Israelitarum animi frangerentur. Cur igitur (inquit) auertis mentes filiorum Israel, &c. Vers.* 7.
    - Poenæ *diuinæ, quam demonstras exemplo Patrum ipsorum. Cõparationis*
      - Πρόταστις continet ἀΦήγησιν *pœnæ populo iustitiæ propter diffidentiam ab exploratoribus excitatam. Vers.* 8. *vsque ad* 14.
      - Ἀπόδοσις: *Ita, inquis, & vos iam prouocabitis Dei iram & indignationem. Vers.* 14. 15.

Τὰ ἐπίλοιπα
- Ἀπολογία, *quâ Tribus istæ, depulso ignauiæ crimine, communes cum fratribus operas, ad plenam terræ occupationem pollicentur: idque tertio. Vers.* 16. 17. 18. 19. *item vers.* 25. 26. 27. *item vers.* 31. 32.
- Συνεδρίου ἢ ἀρχόντων: *quorum in numero est*
  - Confirmatio, *seu, vt vulgò loquuntur, ratificatio in*
    - Præsenti *facta à Mose certa quadam*
      - Conditione. *Vers.* 20. 21. 22. 24.
      - Interminatione. *Vers.* 23.
    - Futurum *suscipienda ab Eleazaro Pontifice, Duce Iosua, & Principibus populi. Vers.* 28. 29. 30.
  - Assignatio, *quâ Rubenitæ & Gaditæ, vnà cum dimidia Tribu Manassis in possessionem mittuntur. Vers.* 33.
- Ἐπίλοιπα: Regionis assignatæ
  - Restauratio *facta à*
    - Gaditis. *Vers.* 34. 35. 36.
    - Rubenitis, *Vers.* 37. 38.
  - Amplificatio *suscepta à Tribu Manassæ. Vers.* 39. *vsque ad finem capitis.*

CAPVT XXXIII.

Mandatum Dei de extinguendis terræ occupatæ Idolis & Idololatris.

- Genere. *vers.* 1.2.
- CAPVT hoc est partim
  - Obmemorat, Israelitarum ab Ægypto ad terrã Canaan vsq; profectiones omnes & stationes recensens in
    - Specie sumptã diuisione ex tribus in singulis locis: vt sunt
      - Rameſſe. v. 2. vsq; ad 11.
        - Socoth.
        - Etham.
        - Phihahiroth.
        - Mara. Elim.
        - Mare rubrum.
        - Sin. Daphca.
        - Alus. Raphidim.
        - Sinai.
      - Monte Sinai. v. 11. ad 36. vsque
        - Sepulcra concupiſcentiæ.
        - Haſeroth. Rethma.
        - Remmon. Lebna.
        - Reſſa. Celatha.
        - Sepher. Hafada.
        - Maceloth. Thahath.
        - Thare. Methca.
        - Heſmona. Moſeroth.
        - Beneiaacan. Gadgad.
        - Ietebatha. Hebrona.
        - Zin, vel Cades.
      - Deſerto Cades. *vers.* 36. vsque ad 50.
        - Hor. Salmona.
        - Phunon. Oboth.
        - Iabarim.
        - Dibon. Helmon.
        - Montes Abarim.
        - Campeſtria Moab.
  - Eiiciant Cananæos:
    - Imperium. *vers.* 51.52.
      - Auctor ut id faciant ab
        - Honeſto: Ego, inquit, dedi vobis illam: quaſi dicat; Ergo iure poteſtis eijcere. *vers.* 53.
        - Periculo grauiſſimæ comminationis, ſi quos ex Chananæis idololatris in ea tolerent. *vers.* 55.56.
    - Perdant idola. *vers.* 52.
    - Diuidant inter ſe terram occupatam. *vers.* 54.
  - Enumero. *vers.* 50. Mandat enim Deus Iſraelitis, vt

CAPVT XXXIIII.

Diuiſio terræ Canaan.

- Quid diuidendum ſit: Videlicet terra Canaan, cuius terminos Deus ipſe definit. *vers.* 1.2. Terminus & finis terræ diuidendæ
  - Meridianus: Deſertum Zin, ſiue Cades. *vers.* 3.4.5.
  - Occidentalis: Mare magnum, quod & Mediterraneum dicitur. *vers.* 6.
  - Septentrionalis: Villa Enan, & montes Libani. *vers.* 7.8.9.
  - Orientalis: Iordan & mare ſalſum. *vers.* 10.11.12.
- Quomodo: Per ſortem. *vers.* 13.
- Quibus terra diſtribuenda
  - Sit: Nouem Tribubus cum dimidiata. *vers.* 13.
  - Non ſit: Rubenitis & dimidiæ Tribui Manaſſis. *vers.* 14.15.
- Qui partitioni præeſſe debeant: nempe
  - Pontifex Eleazer. *vers.* 17.
  - Dux Ioſua. *vers.* 17.
  - Principes ſingularum Tribuum, quos nominatim recenſet. *vers.* 18. ad finem capitis vſque.

DOCET autem

CAPVT

CAPVT XXXV.

Vrbes & suburbana prædia Leuitis assignanda.

- Efficiens:
  - Præcipiens & iubens Leuitis assignari loca habitandi. *Vers.* 1.
  - Conferens:
    - Qui vrbes istas conferre debeant. *vers.* 2.
    - Quomodo conferendæ sint: nimirum proportione Geometricâ. *vers.* 8.
- Finis: *Vt, inquit, ipsi cum familijs in vrbibus habitent, suburbijs verò alant pecora. vers.* 3.
- Materia, *hoc est, Loca* HABITATIONVM Leuiticarum:
  - Vrbana, *seu vrbes quot. vers.* 7.
  - Suburbana. *vers.* 3. 4.
  - Pascua & agri, *seu campi, qui à singulis vrbibus, tanquam centris, ad circumferentiam quaqua versum, ad bis mille cubitos protendantur. vers.* 5.
- Forma, *quoad Vrbes istas*
  - Omnes, *quotcunq;*
    - Locantur: *Situs amœnitatis. Leuitæ enim amœnitatem in terrâ Canaan habitabant, vt singula Tribus non procul haberent Leuitas aliquos, à quibus de Lege Dei doceri possint.*
    - Locant: *Ambitus & circumscriptio. vers.* 4. 5.
  - Aliquas: *Priuilegium recipiendi & perfugij, Vrbes in asylia constituendæ*
    - Quæ, *quales & quot. vers.* 6.
    - Quando. *vers.* 10.
    - A quibus. *vers.* 11.
    - Vbi: *Vtra citraque Iordanem. vers.* 13. 14.
    - Quibus: *Tam alienigenis, quàm indigenis. vers.* 15.
    - Cur: *Vt eò se recipiens homicida, donec de sua causa cognoscatur. vers.* 6. 11. 12. 13. 15. *Hinc occasione sumpta, recenset homicidij*
      - Committendi causas, & inde ortas species. *Nam aliud est*
        - Voluntarium, *quod ruisset in alias species subdiuiditur, quarum tamen nulla asylorum priuilegio gaudebat. vers.* 13. *vsq; ad* 21.
        - Casuale & fortuitum. *V.* 22. *Huius generis homicidæ erant asyla constituta*
          - Quamdiu: *nempe vsque ad mortem Pontificis. versu* 25. 28 32.
          - Quatenus: *Ita nimirum, vt intra fines asylis se continerent. Vers.* 26. 27. 28.
      - Diiudicandi *rationem. vers.* 23. 24. 30.
      - Puniendi *seueritatem. vers.* 31.
      - Expiandi *modum. vers.* 33. 34.

CAPVT XXXVI.

Possessiones à propriis Tribubus, per matrimonia non alienandæ.

- Ferendæ occasio oblata à Principibus Tribus Manassis. *Vers.* 1. *Oratio ipsorum versatur in statu abrogandæ Legum in speciem contrariarum* LEGIS huius
  - Ἀνάγνωσις. Recitatio, *vel potiùs allegatio Legis de*
    - Iure *successionis filiarum Salphaad in hæreditatem patris sui sine masculâ prole defuncti. vers.* 2.
    - Priuilegio *anni Iubilei. Inde enim concedunt fore, vt, si filiæ istæ alijs, quàm propriæ Tribus hominibus nubant, earum mariti anno Iubilæo non patiantur ipsarum possessionem ad nostrum Tribum redire: quinetiam, tanquam non emptam, sed ratione dotis hereditariè acceptam retinebunt: atq; ita possessiones, seu fundi de vna Tribu in aliam transferentur. vers.* 3. 4.
  - Ἐπιφώνησις. *Moses enim Dei iussu respondet pro Tribu Manassis. vers.* 5.
- Latæ
  - Promulgatio *à Mose facta, quâ cauetur, ne filiæ, quæ propria fenda habebant, ijs nuberent, qui essent alterius Tribus. Aliàs non finis prohibitum simpliciter, ne quis alterius Tribus vxorem duceret. Vers.* 6. 7. 8. 9.
  - Executio: *Fecerunt; filiæ Salphaad, vt sibi fuerat imperatum. vers.* 10. *ad finem cap.*

DEVTERONOMIVM, SIVE LIBER QVINTVS MOSIS.

Η' τῦ Δευτερονομίυ Συνοψις πεχειφαλαιώδης.

- Partes huius libri formales, sunt tres:
  - Πρόλογος, quo author apud populum sibi conciliat
    - Benevolentiam à beneficijs per Mosen divinitùs præstitis populo Israelio, tempore
      - Pacis: Constitutio politiæ, exploratorumque in terram Canaan ablegatio. Cap. 1.
      - Belli, tum in
        - Genere: Transitus Edomitarum, Moabitarum, & Ammonitarum. Cap. 2.
        - Specie: Victoriæ de Rege Og, eiusque regni occupatio & distributio. Cap. 3.
    - Attentionem à Legis authore, utilitate, materia & promulgatione miraculosâ. Cap. 4.
  - Διδασκαλία, docens bonestè vivendi rationem
    - Vniuersalem, ἐν κεφαλαίῳ comprehensam quem repetit. Cap. 5.
    - Particularem. Multa enim & varia tradit præcepta, quæ tamen omnia se habēt ad Decalogū, vel ex
      - Principia: Tale est præceptū de diligendo Deo. Est enim finis præcepti charitas, 1 Tim. 1. Cæterùm dilectio Dei (ἀγάπη Græca) tractatur partim
        - Διδαχαὶ: Docetur in dilectione
          - Modus & obiectum (vt & impedimentum ex eorum assumentia.) Cap. 6.
          - Ἀπόφασις, ἢ ἀποτροπὴ: cui iusmodi est
            - Consortium impiorum (civile & coniugale.) Cap. 7.
            - Ἀφαίρεσις, oblivio meritorum. Horatur ergo populum ad gratitudinem. Cap. 8.
            - Μεγαλοψυχία, opinio propriæ iustitiæ, quam Israelitis adimit, commemorationē
              - Rebellionum superiorum. Cap. 9.
              - Beneficiorum Dei gratuitorū. Cap. 10.
        - Προτρεπτικὸς: Exhortatio ad προσέυξασθαι, loco ἀναπαλαιόσεως. Cap. 11.
      - Principiata, sive conclusiones magis speciales, ductæ ex præceptis Decalogi, ipsumque declarantes. Hæc autem Legis μυστήρια pertinent partim ad
        - Cultū Dei, idq; vel rationē
          - Loci & modi, Vbi & quomodo Deus colendus sit. Cap. 12.
          - Personarum,
            - Seducentium à doctrina. Cap. 13.
            - Viventium secundùm ritus legales. Cap. 14.
          - Temporis considerati
            - Politicè: Anni septimi primilegia. Cap. 15.
            - Ecclesiasticè: Solennitates festorū, Cap. 16.
        - Statum hominum, &c. Vide literam A.
  - Ἐπίλογος, est partim
    - Προτρεπτικὸς ad observationem Legis, argumentis ductis ab
      - Vtili & inutili, seu benedictionibus & maledictionibus. Earum
        - Institutio. Cap. 27.
        - Imprecatio. Cap. 28.
      - Honesto, id est, ἀναγκαίου ἢ ἀναγκαιοτάτου fœderis, in Horeb cum Israelitis pacti. Cap. 29.
      - Facili, sine modo emergendi ex malis, per resipiscentiam. Cap. 30.
    - Ἐπιδεικτικὸς: Moses officium vesignas: Deuteronomium Leuitis tradit: & canticum, iussu Dei conscriptū, publicè decantari iubet. Cap. 31.
      - Ἀσχήματα: Cygnea Mosi cantio, est partim
        - Παροτρυντικὴ ad studium Legis. Cap. 32.
        - Προφητικὴ, oracularis, quâ singulis Tribubus prophetice benedicit. Cap. 33.
    - Ἐπίθεμα: Sepultura, luctus & successor. Cap. 34.

A. Statum

A. Statum hominum
- Superiorum, eorumque vel
  - Politicorum: Ἀριστοκρατίαν & μοναρχίαν constituendæ ratio. Cap. 17.
  - Ecclesiasticorum: Leuitarum, Sacerdotum & Prophetarum παραινέσεις quædam. Cap. 18.
- Inferiorum. Etsi hoc loco statuta recensentur varia & miscellanea: tamen memoriæ causâ, referri posse videntur ad informandam animæ partem
  - Θυμηδιὰ. Huius autem vis maxime apparet in Homicidio, quod committitur vel autore
    - Certo → Extra bellum: Homicidio fortuito constitutæ ciuitates receptus: Termini non transferendi: Testium numerus, & pœna falsis testibus irroganda. Cap. 19.
    - Incerto: Cædis incerto authore perpetratæ expiatio: Coniugium vxoris captiuæ: Primogeniti iure suo non fraudandi: Item de filio contumace & iure suspendij, &c. Cap. 21.
    - Intra bellum: Leges militares de pugnis & obsidionibus. Cap. 20.
  - Ἐπιχαιρεκακία: Pœna in maritum falsò insimulantem vxorem impudicitiæ: in vxorem impudicitiæ euictam: & in adulterij, stupri & incestus reos, &c. Cap. 22.
  - Ἡγεμονικὴ, in actionibus
    - Publicis: Personæ ad gerenda officia publica ineptæ: Mundities castrensis: Scortæ non ferenda: Vsura vitanda: Vota soluenda, &c. Cap. 23.
    - Priuatis, ijsque vel
      - Domesticis: Vxor, quæ repudiata alteri nupsit, non recipienda: Priuilegia νεογαμίας: Pignoratio: Mercès exhibenda, &c.
      - Politicis: Iudicia ex æquo & bono pronuncianda: Lex suscitandi semen fraternum: Iusta pondera & mensura, &c. Cap. 25.
      - Ecclesiasticis: Primitiæ & decimæ solenniter offerendæ. Cap. 26.

CAPVT I.

Captatio beneuolentiæ à persona Dei, hoc est, beneficiis diuinitùs præstitis populo Israelitico, tempore pacis.

Membra huius capitis sunt parum
- Generalia, & tanquam προλεγόμενα in hunc Deuteronomij librum: Legis enim repetendæ præmittitur
  - Τοπογραφία. Vers. 1. 2.
  - Χρονογραφία. Vers. 3. 4.
  - Προσωπογραφία authoris & internuncij. Vers. 5.
- Specialia: Oratio Mosis προτρεπτικὴ, captãs beneuolentiã, cõmemoratione Dei erga populum meritorũ: vt est
  - Constitutio Politiæ. Constitutionis
    - Ἀφορμὴ: Mandatum Dei de populo in terram promissam ducendo. Vers. 6. 7. 8.
    - Author: Mosis, eiusque oratio
      - Ἀποτρεπτικὴ, detractans tam duram prouinciam diuinitùs sibi delegatam. Vers. 9. 10. 11 12.
      - Συμβουλευτικὴ, quâ populo constitutionem Iudicum suaserat. Vers. 13.
    - Materia, hoc est,
      - Personæ: Iudices eorumque προσωπόμορφα Vers. 13. 14. 15.
      - Officium iudicandi. περὶ προσωποληψίας. Vers. 16. 17.
  - Missio explo ratorũ. Missionis
    - Ἡγούμενα:
      - Mosis mandatum de inuadenda & occupanda terra Canaan. Vers. 20. 21.
      - Populi petitio de mittendis exploratoribus. Vers. 22.
    - Προσλῆψις: Exploratores ablegati perlustrant terram. versu 23. 24.
    - Ἐπίλογα, &c. Vide literam A

A Epiphon. — Explicationum ratiocinii & relatio. *verſ.* 25.

Populi diffidentia. Incredulitatis effectus, ſine ſigna ſunt — Murmuratio ſeditioſa. *verſ.* 26. 27. 28.

Conſolatio non admiſſa. *verſ.* 29. *vſque ad* 34.

Dei indignatio decretum de excludendis Iſraelitis à terra promiſſa. *verſ.* 34. *ad* 41. *vſque verſum.*

Pugna præpoſtera & infelix contra Amorrhæos commiſſa. *verſ.* 41. *ad finem capitis.*

CAPVT II.

Conciliatio beneuolentiæ à Dei in populum, tempore belli, collatis beneficiis.

Res populi bello geſtæ.

Apud Edomitas: *Tranſitus pacificus Iſraelitis.*

Mandatus — Vbi & *quando. verſ.* 1. A quo. *verſ.* 2. Quomodo: *Orationis ſubdiales ſyntaxes.* — Πρόνοια: *Tranſite per Edomitas citra omne maleficium, neque tentetis eos ejicere, aut expugnare. verſ.* 3. 4. 5. Κατασκευὴ à voluntate & prouidentia Dei, ſingulis gentibus & familiis ὁρίσαντος τοῦ θεοῦ immutabiliter definientis. *verſ.* 5. Ἀναιρετικὴ tacitæ obiectionis. *Oſtendit enim Iſraelitas, Dei beneficio, tantas habere facultates, vt non ex rapto vinere cogantur, ſed ære neceſſaria comparare poſſint. Verſu* 6. 7.

Suſceptus. *Verſ.* 8.

Apud Moabitas: *Hic tria cõſiderãda veniunt:*

Ἐπιμελὴς de Moabitis non expugnandis, *vtpotè qui non minùs cognati erant propter Patriarcham Lothum, quàm Edomæi propter Patriarcham Iſaacum, à quo per filium alterum Eſau (qui & Edam dictus eſt) deſcendebant. verſ.* 9. 17. 18.

Ἐπιμελὴς de priſcis incolis terræ — Moabitarum. *verſ.* 10. 11. Edomitarum. *verſ.* 12. Ammonitarum. *verſ.* 20. 21. 22. 23.

Χρονογραφία ἐπιμνηστὴς, *hoc eſt, commorationis in deſerto Zin, vel Cadæ. Verſ.* 13. 14. 15. 16.

Ammonitas, *quos nec direptionibus, nec aperto bello vexari vult Dominus. Verſ.* 19.

Apud Regem Sichonem. Bellum.

Mandatum *Dei de inuadendis & expugnandis Amorrhæis. Verſu* 24. 25.

Ἐπιβολὴ — Legatio pro tranſitu impetrãdo miſſa. *Verſ.* 26. *Tranſitus.* — Petitio, Ἄιτησις: Πρόνοια: *Tantùm eſt, vt concedas nobis tranſitum. verſ.* 28. Tuto. *verſ.* 27. 28. Exemplo *Edomitarum, Moabitarum & Ammonitarum, qui tranſitum per fines, (non tamen per mediam regionem) conceſſerant. verſ.* 29.

Denegatio. *Verſ.* 30.

Πρόοδος. *Verſ.* 31. 32. 33. *Noluit Rex proponitur μεγαλυνὴ quos interfecerint, quot vrbes ceperint, & quantam prædam egerint. verſ.* 33. *ad finem capitis.*

CAPVT

CAPVT III.

Beneficia Dei in populum collata tempore pacis & belli.

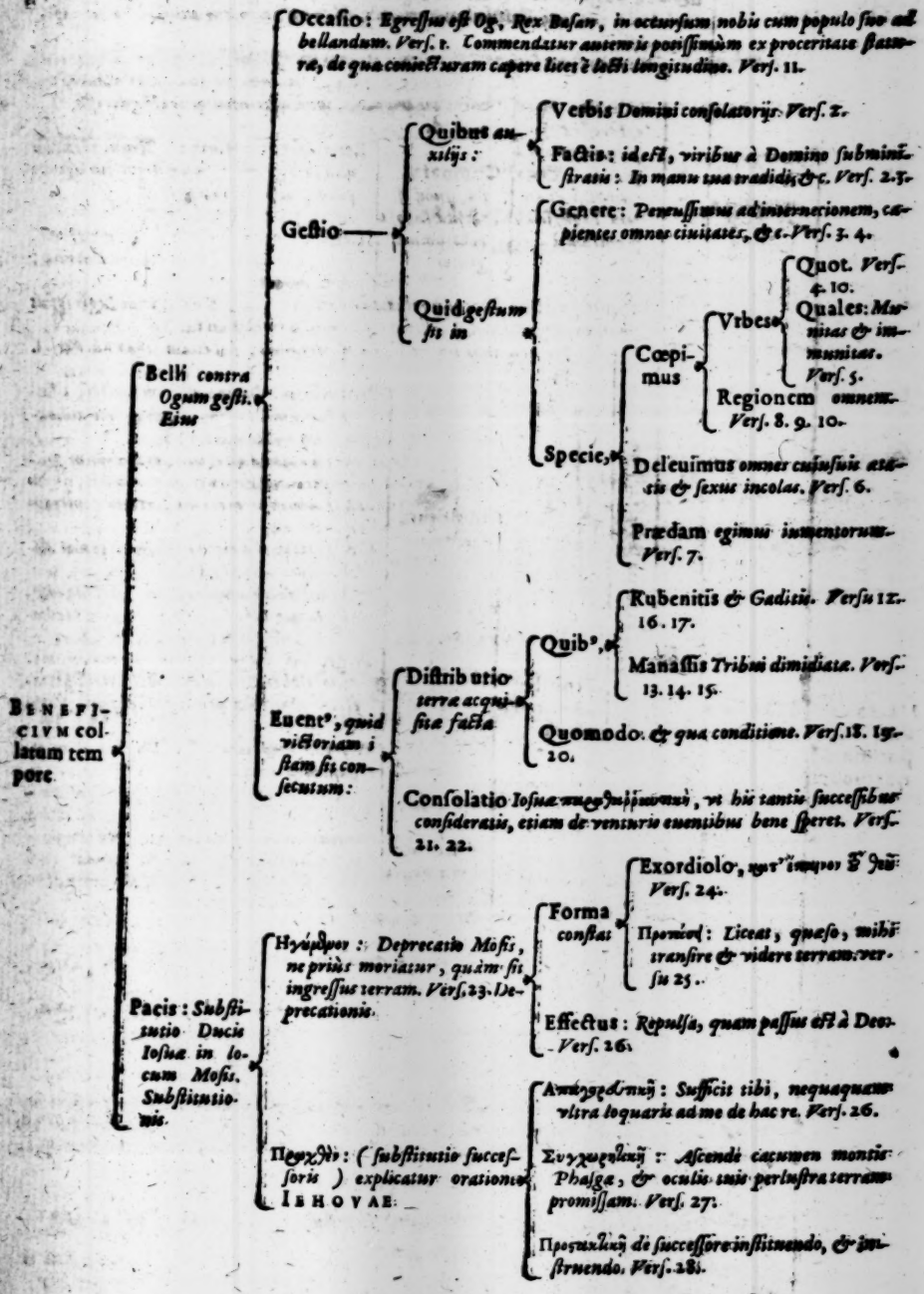

CAPVT IV.

Est hoc caput partim προοιμιακόν, partim ἐνοτικόν.

- Προοίμιον ἀ Legis commendatione. Exornationis
  - Παραίνεσις, vt attentè Legem audiant, eamque opere etiam compleant, nihil addendo, nihil detrahendo. *vers.* 1. 2. & *passim* in singulis ferè huius capitis versibus.
  - Authore. *vers.* 5.
  - Vtilitate. *Hæc est vestra sapientia coram populis, &c.* Amplificat autem Legis sapientiam à
    - Consequenti *laude per μίμησιν*: vt audientes vniuersi dicant: *En populus sapiens & intelligens est gens ista, &c. vers.* 6.
    - Comparatis, quòd ipsa vastitate superent omnes gentes
      - Beneuolentiâ *diuinâ*: *Neque est natio alia tam grandis, quæ Deos ita appropinquantes habeat. vers.* 7.
      - Legibus & cæremonijs: *Quæ est alia gens sic inclyta, vt habeat cæremonias, &c. vers.* 8.
  - Promulgatione *stupendis miraculis factâ in monte Sinai*: vnde Legis ipsius maiestas & authoritas colligi potest. *vers.* 9. *vsque ad* 14.
- Κεφάλαιον ἀ Legis
  - Docet *non tantùm τὸ εἶναι & τέλειον, sed etiam ἐσχατικά. Vers.* 1. 5. 14.
  - Materiâ subiecta. Nam
    - Idolorum *fabricam & cultûs* Dehortationis
      - Propositio: *Dei maiestatem non esse effingendam similitudine hominis, vel animalis. vers.* 15.16.17.18.23.25.
      - Ratio *à natura Dei, cultum idolorum grauius ferentis, & seuerius punientis, quàm aliàs honestius maritus scortationem vxoris. vers.* 24.
      - Confirmatio *à metu exilij inter gentes idololatricas. vers.* 26. 27. 28.
      - Expolitio *ab exemplo eorum Israelitarum, qui propter idololatriam cum idolo Madianitico commissam perierant. vers.* 3. 4.
      - Digressio παραμυθητικὴ, ostendens modum elabendi è malis idololatriâ attractis: nimirum per resipiscentiam. *Versus* 29. 30. 31.
    - Prohibet idololatriâ, *hoc est*,
      - Astrorum *veneratio*nem,
        - Πρόληψις ἐγκαλοῦσα. *Duobus enim argumentis à cultu astrorum dehortatur*: vno, *quòd non homines illis, sed illa hominibus data sunt, vt eis ministrent*: altero, *quòd non vni alicui populo, sed omnibus sub vniuerso cælo data sunt vtenda. Facit enim Deus, vt sol suus oriatur super bonos & malos. vers.* 19.
        - Διήγησις in
          - Dei *beneficentiam. vers.* 20.
          - Populi *diffidentium & impatientiam tantam, vt ea etiam Mosen ad incredulitatem pertraxerint. Versus* 21. 22.

Membra autẽ sunt potissimũ quatuor:

Edictum, quam rursus conciliat à beneficijs Dei collatis in populum: In omnibus omnium gentium historijs non reperietis (inquit) tam stupenda miracula visa vnquam, aut tanta beneficia vlli genti contigisse diuinitùs, quàm Israelitis in eductione & in Deserto contigerint. vers. 32. *vsque ad* 41.

Επιμονὴ à negotij politici, (Designatio ciuitatum refugij trium cis Iordanem.) vers. 41. 42. 43.

Προπαρασκευὴ, & quasi præludium ad Legis recitationem. Notatur autem potissimùm locus & tempus, vbi & quando illa concio sit habita. vers. 44. *ad finem capitis.*

CAPVT

CAPVT V.

Repetitio Decalogi.

- DECALOGI promulgati
  - Finis: *Eſt fœdus ineundum,*
    - Vbi. *verſ.* 2.
    - Inter quos & quando. *Non Legis pactum tum primùm cepit, cùm in Horebo Lex promulgata eſt. Ergo non inijt cum Patribus ijs, qui ante fœdus in Horebo pactum mortui ſunt. Verſu* 3.
    - Quomodo. *verſ.* 4.
    - Quo interuncio. *verſ.* 5.
  - Materia, *duabus tabulis diſtincta: quarum*
    - Prior *eſt de* IEHOVA *amando. verſ.* 6. *uſque ad verſ.* 16.
    - Poſterior *de proximo diligendo. verſ.* 16. *ad* 23. *uſque*
  - Effectus *prodigiorum, ὁ τῆ νομοθεσία εἰς peractorum: Terror populi, quem prodit oratione Dei* ἐνδιάθετος. *ver.* 23. *Deprecationis*
    - Forma
      - Exordiolum οἰκονομικὸν: *Ecce. verſ.* 24.
      - Narratio: *Audiuimus, &c. verſ.* 24.
      - Propoſitio: *Tu accede, & audi cuncta, quæ Dominus dixerit. verſ.* 27.
      - Ratio: *Sin audierimus vltra vocem Domini, &c. verſ.* 25.
      - Confirmatio: *Quid enim eſt omnis caro vt audiat vocem Domini? verſ.* 26.
    - Finctus: *Oratio* IEHOVAE
      - Ἐπαινετικὸν, *quâ populi promptitudinem collaudat. verſ.* 28.
      - Εὐκτικὸν: *Vtinam (inquit Dominus) in hoc propoſito ſemper ſint conſtantes. verſ.* 29.
      - Ἐπιτακτικὸν. *verſ.* 30. *& ſequentibus.*

CAPVT VI.

Modus diligendi Deum.

- DILECTIONIS
  - Αἶνος κεφαλικὸς, *eſt grauiſſima Moſis exhortatio, à totius Legis authoritate & vtilitate. Verſ.* 1. 2. 3.
  - Obiectum: *Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Deus vnus eſt. Ergo non niſi hunc vnum Deum in eſſentia, Trinum in perſonis, cole. verſ.* 4.
  - Modus. *Hunc exponis*
    - Διδασκαλικῶς & ἐξηγητικῶς. *verſ.* 5.
    - Προτρεπτικῶς, *vt hoc præceptum de obiecto & modo dilectionis alta mente reponant, neque vnquam obliuiſcantur. verſ.* 6. *Memoriæ ſubſidia monſtrat gemina: videlicet*
      - Meditationem aſſiduam. *verſ.* 7.
      - Monimenta occulatoria. *verſ.* 8. 9.
  - Αντιδωρον: *Opum affluentia, ideoq; monet, ne ijs cor (quo toto Deus amandus eſt) apponant.* Ἡ τῶν δοντων πῆς
    - Πρῶτον: *Enumeratis multis bonis, tum mobilibus, tum immobilibus, (quæ Dominus gratis, abſque populi labore parta, illis largiturus erat) inſtruit dehortationem ab ingratitudine erga Deum, omnium illorum bonorum authorem. verſ.* 10. 11. 12.
    - Ἐπειτα. *proponit* τὸ
      - Θέσις, *quid faciendum ſit. verſ.* 13. 17.
      - Ἀφεσις, *quid fugiendum. verſ.* 14. 16.
    - Αἶνος ἀ
      - Periculoſo: *Quoniam Deus æmulator eſt Deus. verſ.* 15.
      - Vtili *verſ.* 18. 19.
      - Facili, *ſeu modo vitandi laſciuiam & ingratitudinem: per meditationem diuinorum præceptorum & beneficiorum, etiam poſteris inculcandam. verſ.* 20. *ad finem capitis vſque.*

CAPVT VII.

Consortium impiorum vitandum.

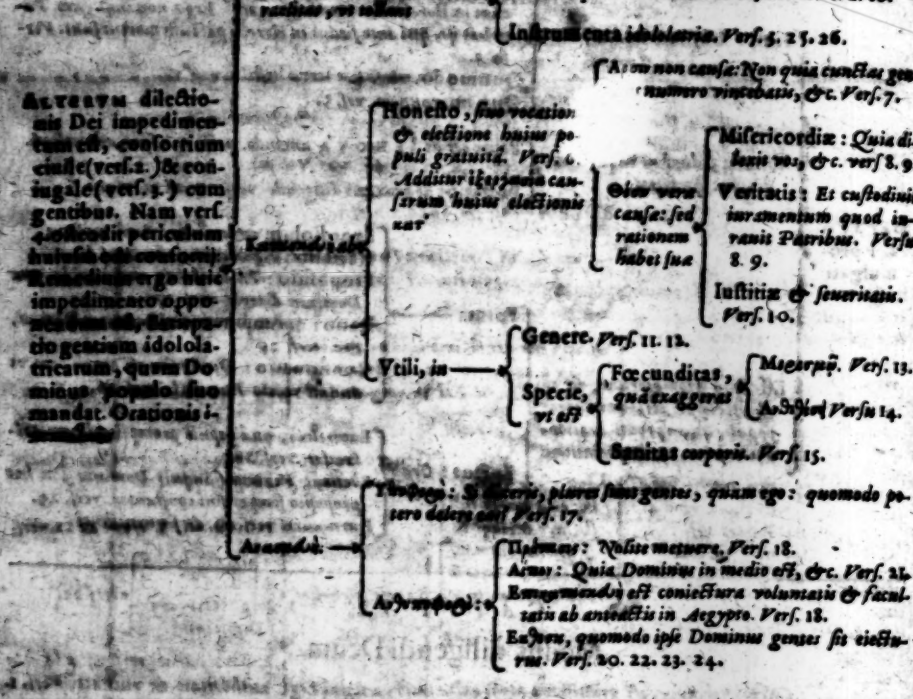

Argumentum dilectionis Dei impedimentum est, consortium ciuile (vers. 2.) & coniugale (vers. 3.) cum gentibus. Nam vers. 4. odit periculum huius fœderis & consortij. Remedium ergo huic impedimento opponitur, destructio gentium idololatricarum, quam Dominus populo suo mandat. Orationis i-

CAPVT VIII.

Exhortatio ad gratum, erga Deum, animum.

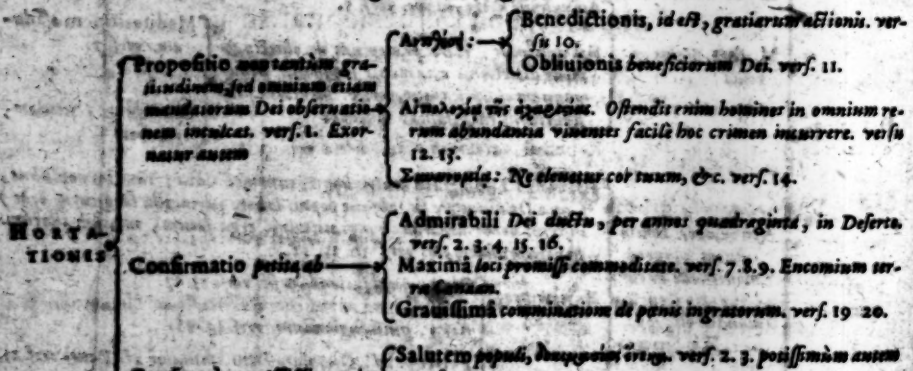

HORTATIONIS

CAPVT

CAPVT IX.

Ἀναμίμνησις, siue commemoratio rebellionum, quibus populo omnem propriæ iustitiæ opinionem ademit.

TOTVM hoc caput est admonitionis vtr.

- Προοίμιον: *Audi Israel. vers.* 1.
- Μυχερψυχίαι. Huic enim opponitur consolatio, λόγος παρηγορητικὸς.
  - Διήγησις est partim
    - Τοπογραφία terræ hostilis. *vers.* 1.
    - Προσωπογραφία hostium. *vers.* 2.
  - Πρόσταξις implicita, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα: *Noli metuere, noli diffidere, &c.*
  - Ἄλυσις à præsenti Dei auxilio. *vers.* 3.
  - Κατανόησις, est coniectura Dei facultatis, (ignis consumens est) & voluntatis (sicut loquutus est.) *vers.* 3.
- Μεγαλοψυχίαι spiritualis superbiæ: ne quod Deus gratis dat, Israelitæ suis meritis adscribant. *vers.* 4. Partes refutationis sunt duæ:
  - Θέσις veræ causæ impulsiuæ, quâ IEHOVA adductus populo terram Cananæan tradiderit. Est autem gemina
    - Impietas *incolarum. vers.* 4.
    - Veritas *diuinæ promissionis. vers.* 5.
  - Ἀθέσις falsæ causæ hoc est propriæ iustitiæ. v. 6. Hanc vt Israelitis adimat, rebelliones ipsorũ commemorat in
    - Genere. *vers.* 7. 24. *Semper fuistis rebelles. Quare non habetis, de quo possitis gloriari.*
    - Specie: *Rebelles fuistis in*
      - Horeb. *vers.* 8. *vsque ad* 22. *vers.*
      - Tabeera. Massa. Sepulcris concupiscentiæ. *vers.* 22.
      - Cades *barne. vers.* 23. *ad finem capitis.*

CAPVT X.

Spirituali Israelitarum superbiæ de opinione propriæ iustitiæ, opponit Dei benignitatem

BENEFICIORVM populo diuinitùs præstitorum

- Species: vt est
  - Traditio *nouarum tabularum. vers.* 1. 2. 3. 4. 5.
  - Substitutio *Pontificis in locum Aaronis defuncti. vers.* 6.
  - Copia *aquæ commodæ. vers* 7.
  - Vocatio *Leuitarum. vers.* 8. 9.
  - Rebellio *Aaronis & populi deleta. vers.* 10. 11.
- Finis: vt populum ad gratitudinem illa flecterent, Exhortationis
  - Exordium: *Et nunc Israel. vers.* 12.
  - Propositio: *Quod petis (ratione gratitudinis pro tot tãtisq; beneficijs.) Dominus, nisi vt timeas eum? illustratur autem hæc propositio*
    - Συνωνυμία verborum. *vers.* 12. 13. 20.
    - Causa impediens τὸ προσέχειν: *Circumcidite præputium cordis vestri. vers.* 16.
    - Circumstantiæ
      - Amate *peregrinos. vers.* 19.
      - Iurabis *in nomine illius. vers.* 20.
  - Ratio, *&c. Vide literam A.*

- Ratio à Dei
  - Maiestate. *vers.* 14.17.
  - Bonitate, erga
    - Populum *Israeliticum*, *vers.* 15.
    - Peregrinos, viduas, & pupillos. *vers.* 18.
  - Iustitiâ. *vers* 17.18.
  - Potentiâ, quam demonstrans
    - Miracula *coram populo sæpius edita*. *vers.* 21.
    - Multiplicatio *familiæ Iacobi Patriarchæ*. *vers.* 22.

CAPVT XI.

Ἀναπεφαλαίωσις παραινετική.

- Ἐφάπαξ: *Ama Dominũ Deum tuum.*
  - Quomodo: *Obserua mandata eius. vers.* 1.8.13.16.22.
  - Quando: *Omni tempore. vers.* 1.
  - Quibus auxiliis obseruandas sint illa:
    - Ponite *in cordibus. vers.* 18.
    - Suspendite *pro signo. vers.* 18.
    - Narrate *filijs, &c. vers.* 19.
    - Inscribite *portis & postibus. vers.* 20.
  - Memoriâ
    - Beneficiorum *acceptorum in*
      - Ægypto. *vers.* 2.3.4.
      - Deserto. *vers.* 5.
    - Pœnarum *inflictarum seditiosis. vers* 6 7.
  - Præstantiâ *terræ Canaan, quâ commendas ab*
    - Abundantiâ *omnium rerum. vers.* 9.
    - Fertilitate *spontanea, per comparationem cum Ægypto: Non est (puta, tam difficilis cultura) vt Ægyptus. vers.* 10.
    - Situ: *Est montosa & campestris. vers.* 11.
    - Curâ *Dei singulari. vers* 12.
  - Promissione *benedictionis. vers.* 27. *Eius*
    - Materia. *Quid promissum morigeris:*
      - Tempestates, vtiles
        - Agris. *vers.* 14.
        - Pascuis. *vers.* 15.
      - Longæuitatem. *vers.* 9.21.
      - Victoriam *de omnibus hostibus. Vers.* 23.25.
      - Amplitudinem *regionis. vers.* 24.
    - Adiunctum: *Præcipit enim Moses institui publicum monumentum.*
      - Benedictionis. *vers.* 29.
      - Maledictionis. *vers.* 29.
  - Comminatione *maledictionis*, in
    - Specie. *vers.* 17.
    - Genere. *vers.* 28.

Ἐπίφασις. *vers.* 32.

CAPVT

CAPVT XII.

Locus & modus colendi Deum.

- OBSERVANDVS igitur in hoc capite est
  - Locus
    - Εἰδωλολατρείας. *Iubet enim idolorum sedes in terra Canaan destrui. vers. 1. 2. 3.*
    - Θεοσεβείας. *Locus publici & solennis ministerij cõstituendus*
      - Quomodo: *Non ad imitationem gentium, vbique, pro libito, cultum idolorum exercentium. vers. 4. 13.*
      - Vbi: *Tantummodo in loco, quem Deus ipse elegeris in vna quidem duodecim Tribuum. vers. 5. 11. 14. 21.*
      - Quando: *Postquam occupaueritis, inquit, terram promissam. Dum enim in deserto adhuc vagabundi, sine firmo & tranquillo statu versabantur: Deus dispensabat quodammodo, etiamsi non omnia ritè & exquisitè ab illis fierent. vers. 8. 9. 10. 29.*
      - Cur, & in quem finem: *Ne mirum ad*
        - Oblationes *sacrificiorum, aliorumque donarum. vers. 6. 11. 26. 27.*
        - Epulationes *ex carnibus*
          - Sacrificatis: *Reliquias enim sacrificiorum non nisi in sacro & publico loco comedere licebat. vers. 7. 12. 17. 18.*
          - Non *sacrificatis, sed domi, in primæuos vsus mactatis. Harum epularum*
            - Locus *profanus. vers. 15. 21.*
            - Modus *legitimus: Absque sanguinis esu. vers. 16. 23. 24. 25.*
            - Personæ, *seu conuiuæ*
              - Mundi. *vers. 19.*
              - Immundi. *ver. 22.*
  - Modus, τρόπος
    - Ἀγαθὸν: *Deus à vobis colendus est, non ἰδιωτικῶς, hoc est, gentium profanarum superstitioso ritu. vers. 30. 31.*
    - Θεῖον: *Sed eo modo, quem Deus in suo verbo ipse præscripsit. vers. 1. 28. 32.*

CAPVT XIII.

Authores defectionis puniendi.

- AVTHORES idololatriæ ad defectionem solicitant, vel
  - Doctrinâ, *signis & sanctitate: vt Pseudoprophetæ. vers. 1. 6. Hos autem Deus iubet*
    - Cauere:
      - Propositio: *Ne audies verba (doctrinâ Prophetæ, vel somniatoris)*
        - Quæ *mutationis Pseudoprophetæ; Eamus & sequamur Deos alienos, quos ignoras, &c. vers. 2.*
        - Qualia: *Signo vel prodigio confirmata; Si surrexeris Propheta, & prædixeris signum, & euenerit illud, &c. vers. 1.*
      - Ratio *à fine, cur Deus permittat talem surgere: Quia tentat vos Deus, &c. vers. 3.*
      - Conclusio τρόπου ἀποτρεπτικοῦ: *Dominum Deum vestrum sequimini, &c. vers. 4.*
    - Affligere *extremo supplicio. vers. 5.*
  - Propinquitate & coniunctione sanguinis vel affinitatis: *vt cognati & amici. vers. 6. 7. Supplicij de huiusmodi seductoribus sumendi*
    - Minister: *Non parcat ei oculus tuus: sed interficies eum non tamen proprio arbitrio, sed publico primùs iudicio damnatum. Tum enim testes oportebat esse primos, qui lapides in nocentes conijcerent. vers. 8. 9.*
    - Genus. *vers. 10.*
    - Euentus, τὸ ὀνειδιστικὸν. *vers. 11.*
  - Potentiâ & multitudine: *vt vrbs tota* τὸ ἀνάθεμα: *id est, veneratione idololatricæ vrbis infligenda abstinetur*
    - Modus *agendi: Non, nisi præeunte accuratâ, & solicitâ cognitione, executio suscipienda est. vers. 14.*
    - Res *euertendæ. vers. 15. 16. 17.*
    - Causa κτήσεως καὶ τελειώσεως. *vers. 17. 18.*

CAPVT XIIII.

Conditiones personarum, secundùm ritus Legales viuentium.

- Luctus mortuorum, qualis esse debeat:
  - Primus: Non sit Ethnicus, &c. vers. 1.
  - Alius à populi persona: Populus sanctus es, &c. Ergo personâ & vocatione vestrâ nihil indignum committite. vers. 2.
- Sunt autem illæ numero tres:
  - Victus ratio reputà, (vers. 3.) quoad animalia
    - Mactata, eaque tamen
      - Terrestria vers. 4. ad 9. vers. vsque.
      - Aquatilia. vers. 9. 10.
      - Volatilia. vers. 11. vsque ad 21. vers.
    - Non mactata, sed morticina, hoc est, aut peste extincta, aut à feris discerpta, aut illegitimè (venis colli non præcisis) iugulata. vers. 21.
  - Beneficentia ex triplici decimarũ genere
    - Ordinario, in Leuitas. vers. 22. 23.
    - Anniuersario, ad sacrum epulum. vers. 24. 25. 26. 27.
    - Tertio quoque anno recurrente, in Eleemosynam, & charitatis officia. vers. 28. 29.

CAPVT XV.

Priuilegia anni septimi.

- Priuilegia anni septimi, quoad
  - Remissionem debitorum. v. 1. & 2. Huic autem priuilegio addit
    - Limitationem: A peregrino repetes: à fratre non habebis potestatem repetendi. vers. 3.
    - Dehortationem ab inhumanitate, quæ circa annum septimum exerceri posset erga pauperes,
      - Primus: Caue ne dicas, septimus annus appropinquat: Ergo si quid dedero mutuo, periclitabor de tota summa. vers. 9.
      - Ratio
        - Metu pœnæ: Ne clames contra te ad Dominum, &c. vers. 9.
        - Vtili: Propter hanc rem benedicet tibi Dominus, &c. vers. 10.
  - Manumissionẽ seruorũ, Anno
    - Septimo:
      - Propositio: Nequaquam eum vacuum abire patieris: sed onerabis, id est, donabis eum pecore, frumento, vino. Præscribitur ergo modus huius manumissionis. vers. 12. 13. 14.
      - Ratio ab honesto, ex persona
        - Domini: Memento, & ipse seruieris in Ægypto, &c. vers. 15.
        - Serui, præmium commeriti. vers. 18.
    - Quinquagesimo, siu Iubileo: Sin autem dixeris; Nolo egredi, &c. Seruiet tibi vsque in Iubilæum. vers. 16. 17.
- Loci capitis sunt tres:
  - Beneficentia erga pauperes exercenda:
    - Primus: Et omnino indigens & mendicus non sit inter vos. vers. 4.
    - Exitus propositionis: Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: Idcò præcipio tibi, vt aperias manum, &c. vers. 11.
    - Alius à facili: Benedicet tibi Dominus, id est, tantas facultates dabit, vt inde possis opem ferre. vers. 6.
    - Exceptionis ex causa benedictionis efficiente
      - Principe: Dominus benedicet. vers. 4.
      - Adiuuante: Si tamen audieris vocem Domini. vers. 5.
  - Primogenita
    - Offerenda
      - Cui. vers. 19.
      - Vbi. vers. 20.
    - Non offerenda; sed comedenda
      - Domi. vers. 21. 22.
      - Absque effu sanguinis. vers. 23.

CAPVT

CAPVT XVI.

Solennitates Festorum.

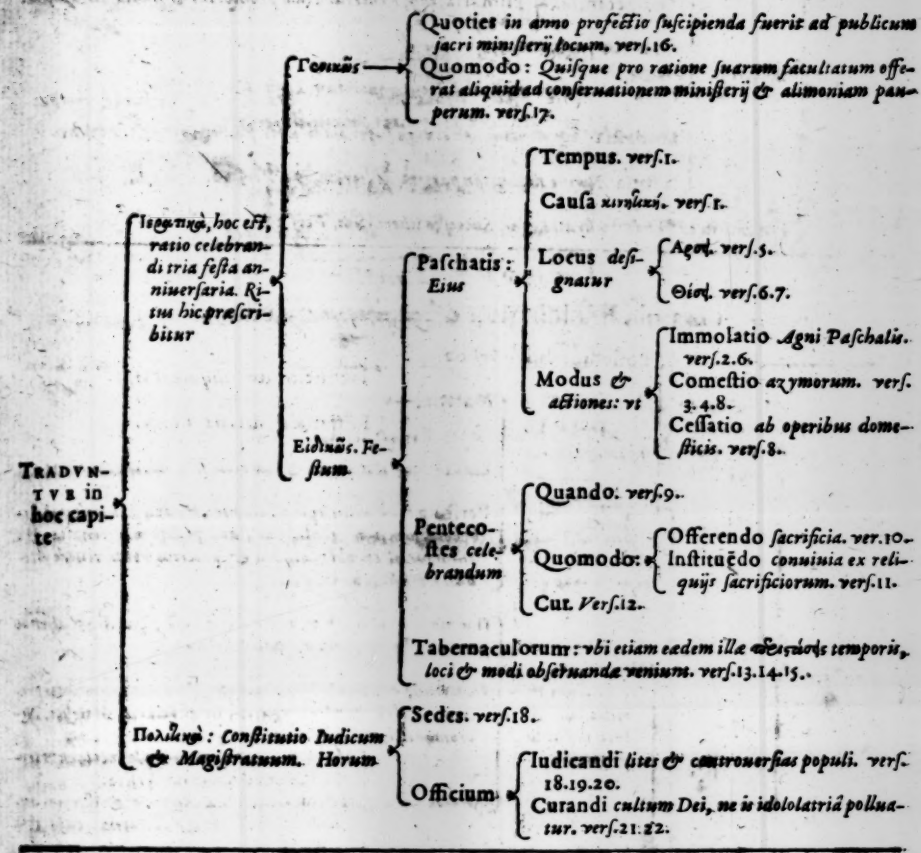

CAPVT XVII.

Israelitarum ἀριστοκρατεια καὶ μοναρχία.

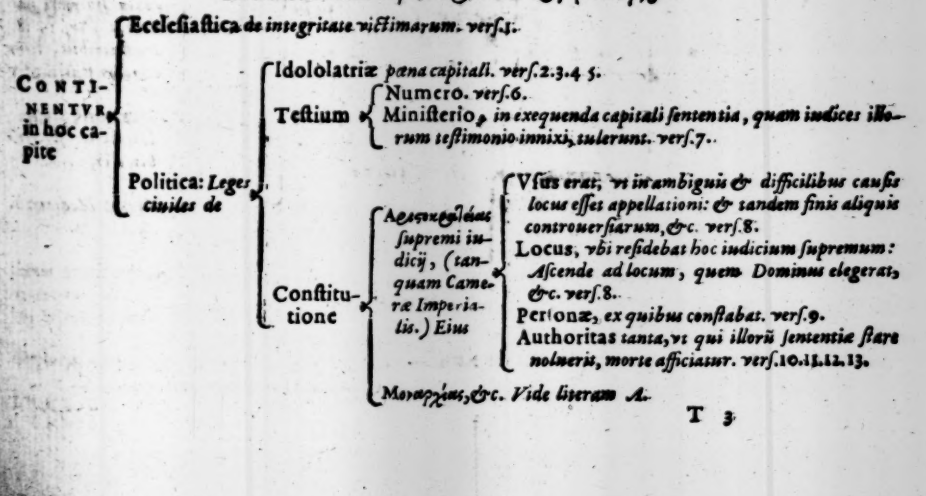

- Electio. *Vers.*14.
- Gens & natio. *Vers.*15.
- A. Monarchiæ, Regis
  - Officium & mores, vt est,
    - Temperantia.
      - Secundaria: *Non multiplicabit sibi equos, &c. Vers.*16.
      - Primaria, *eadq; Venerea. Nam prohibetur si nimia πολυαμία. Vers.*17.
    - Auaritiæ *fuga. Vers.*17.
    - Pietas *legendi & meditandi Deuteronomium Legis. Vers.*18. & 19.
    - Modestia: *Ne elevetur cor eius in superbiam super fratres suos, &c. Vers.*20.
    - Iustitia: *Neque declinet in partem dextram, &c. Vers.*20.
  - Præmium *iusti administrati Regni: Successio liberorum. Vers.*20.

CAPVT XVIII.

Ordinis Ecclesiastici & Δικαιώματα quædam.

AGITVR hoc capite de

- Leuitis & Sacerdotibus, eorũque
  - Possessionibus. *Vers.*1.2.
  - Iure *in oblationes & primitias. Priuilegij huius*
    - Materia,
      - Sacrificiorum *reliquiæ. Vers.*3.
      - Primitiæ & decimæ. *Vers.*4.
    - Causa, *cur ista Leuitis & Sacerdotibus debeantur. Vers.*5.
    - Personæ: *hoc priuilegio gaudentes, erant ij Leuitæ, qui habebant precium rei alicuius, aut possessionis venditæ. His enim simul ex oblationibus & paternis bonis viuere licebat. Vers.*6.7.8.
- Gentium, *siue gentilium abominationum Interpretibus fugiendis,*
  - Integrum. *Vers.*9. & 13. *perfectus, id est, purus & alienus erit ab istis gentium abominationibus.*
  - Exitus propositionis, *quâ recenset species illorum interpretum: vt sunt Arioli, Augures, Incantatores, Malefici, Necromantici, &c. Vers.*10.11.
  - Dissuasio à
    - Metu pœnæ, *quam exemplo incolarum terræ Canaan confirmat. Vers.*12.
    - Turpi: *Gentes istæ Augures & diuinos audiunt: quasi dicat; Vos autem non sic, &c. Vers.*14.
- Prophetis,
  - Iudæorum,
    - Veris: *Dabit Dominus Deus (inquit) Prophetas & Doctores, qui te scitu necessaria docebunt, ita vt gentilium interpretũ operâ facile carere possis. Hos autem veros Prophetas pollicetur in*
      - Genere. *Vers.*14.
      - Specie: *Christus Prophetæ demõstratur à*
        - Genere *Israëlitico iuxta humanã naturam. Vers.*15.18. *De fratribus, item è medio fratrũ, &c.*
        - Vocatione *diuinâ: Dominus suscitabit. Vers.*15.18.
        - Officio *Mediatorio. Vers.*16.17.
        - Authoritate *maximâ: Ipsum audies, &c. Vers.*15.18.19.
    - Falsis
      - Interficiendis. *Vers.*20.
      - Agnoscendis, *hac notâ: si euentus ipsius prædictioni non respondebit. Vers.*21.22.

CAPVT

CAPVT XIX.

Πορίσματα quinti, septimi & octaui Præcepti.

- Præcepti
  - Quinti, *de homicidio. Iubet enim cõstituere ciuitates receptus*
    - Quando. *Vers.* 1.
    - Vbi: *Vltra Iordanem, in medio terræ Canaan. Vers.* 2. 3.
    - Quomodo: *Destimentur ciuitates oportuno regionis loco, & viæ ad eas vndiquaque reddantur expeditæ. Vers.* 3. 7.
    - Quot. *Vers.* 2. *Tres ciuitates separabis, &c. His addere iubet adhuc tres, si termini fuissent dilati: ita, vt nouem vrbes refugij constituendæ fuerint in toto Regno, si totum Israelitæ occupassent. Tres enim citra Iordanem designatæ erant. Vers.* 8. 9.
    - Cur: *Vt homicidæ in eas, securitatis causâ, se conferre possint. Vers.* 3. 10. *Quia verò duæ potissimùm sunt species homicidij (casuale & voluntarium) ostendit*
      - Qui *hoc Asylorum priuilegio frui possent. v.* 4. 5. 6.
      - Qui non. *Vers.* 11. 12. 13.
  - Septimi, *de non mouendo termino, aut transferendis limitibus. Vers.* 14.
  - Octaui: *de testiũ*
    - Legitimorum *numero. Vers.* 15.
    - Falsorum *pœna. Pœnæ irrogandæ*
      - Modus, *est legitima Magistratus cognitio. Vers.* 16. 17. 18.
      - Genus: *Pœna talionis. Vers.* 19. 21.
      - Finis: *Exemplum seueritatis statuendum. Vers.* 20.

CAPVT XX.

Leges militares.

- Leges autẽ istæ militares concernunt partim
  - Personas *belligerãtes: vt sunt*
    - Inimici *& hostes non pertimescendi. Vers.* 1.
    - Amici, *in bello,*
      - Milites
        - Præparandi, *vel potiùs ad pugnas animandi per Concionatorem militarem, Heerprediger. Orationis materia suppeditatur*
          - Πρόσωπον. *v.* 2.
          - Καταστάσις à præsenti Dei auxilio. *v.* 4.
        - Relegandi, *ex castris qui sint à Ducibus: nempe*
          - Ædificantes *Vers.* 5.
          - Plantantes. *Vers.* 6.
          - Νεόγαμοι. *Vers.* 7.
          - Meticulosi. *Vers.* 8.
      - Duces, *eorumq; stationes. Vers.* 9.
  - Modum *& rationem belli gerendi in vrbibus*
    - Expugnandis
      - Extra *terram Canaan. versu* 15. *Iubet autem*
        - Offerre *pacem obsessis. Vers.* 10. 11.
        - Oppugnationem *suscipere, pace ab illis reiecta. Vers.* 12.
        - Trucidare *omnes mares. Vers.* 13.
        - Prædam *agere ex hostium vxoribus, liberis, omnibusq; bonis. Vers.* 14.
      - In *terra Canaan. Hic, (inquit Dominus) interimes quicquid viuit, vel de hominibus, vel animalibus. vers.* 15. *Munit hoc mandatum duplici ratione:*
        - Vna *sumitur à Dei mandantis autoritate. Versu* 17.
        - Metu *periculi, si viuerent eos patiantur. Vers.* 18.
    - Obsidendis: *Obsidentibus præcipitur disciplina militaris, & cauetur, ne ea, quæ paulò post vsui esse possunt, non temerè & petulanter, nulla necessitate cogente, corrumpantur. Vers.* 19. 20.

CAPVT XXI.

Συνοψις est, vt &c sequentia.

AGITVR enim de

- Expiatione cædis, authore incerto, versu 1. Expiationis
  - Efficientes, sunt homines
    - Politici (Senatores & Iudices) eius ciuitatis, quæ loco cadaueris est vicinior. vers.2. 3.
    - Ecclesiastici. vers.5.
  - Auxilia & instrumenta: Seniores ciuitatis tollent vitulam. vers.3.
  - Locus. vers.4.
  - Modus consistit in
    - Factis: Lotio manus. vers.6.
    - Verbis,
      - Purgatio culpæ. vers.7.
      - Deprecatio. vers.8.
  - Effectus. vers.9.
- Captiuâ vxore
  - Ducenda, quomodo & quibus cerimonijs. vers.10.11.12.13.
  - Repudianda. vers.14.
- Liberis primogenitis, Matris exosæ causa, hæreditario suo iure (quod erat dimidia pars omnium paternorum bonorum) per patrem non fraudandis. vers.15.16.17.
- Filio contumace,
  - Deferendo à parentibus apud Magistratum. vers.18.19.20.
  - Afficiendo morte. vers.21.
- Iure suspendij. Nam hominis in crucem acti cadauer, ante Solis occasum, terræ mandare licebat. vers.22.23.

CAPVT XXII.

MOSES in hoc capite

- Docet humanitatis officia erga
  - Homines. Iubet enim damnum proximo
    - Factum curare,
      - Reducendo errantem
        - Bouem. vers.1.2.
        - Asinum. vers.3.
      - Restituendo res amissas. vers.3.
      - Sublcuando collapsa. vers.4.
    - Nondum factum, præcauere. vers.8.
  - Bruta. vers.6.
- Præscribit vestitus
  - Distinctionem, vtrique sexui conuenientem. vers.5.
  - Simplicitatem. vers.11. Additur statutum de non confundendis rerum speciebus. vers.9.10.
  - Honestatem. vers.12.
- Constituit pœnam in
  - Maritum falsò insimulantem vxorem impudicitiæ. vers.13. vsque ad 20.
  - Vxorem impudicitiæ convictam. vers.20.21.
  - Reos
    - Adulterij. vers.22.
    - Stupri illati puellæ
      - Desponsatæ, idque vel in
        - Vrbe. vers.23.24.
        - Agro. vers.25.26.27.
      - Non desponsatæ. vers.28.29.
    - Incœstus. vers.30.

CAPVT

CAPVT XXIII.

FARRAGO aliquot Legum Mosaicarum, vt

- Personæ ad gerendæ publica officia in Dei populo
  - Non admittendæ. Impedimentum, sumitur ex
    - Incommodo corporis: *Non intrabit Eunuchus in Ecclesiam Dei. Vers.1.*
    - Ignominiâ familiæ: *Non ingredietur Mamzer, id est, spurius. Vers.2.*
    - Natione: *Ammonita & Moabita non intrabit, &c. vers.3. Legis huius*
      - Sanctio ἀποφατικὴ, ab
        - Ammonitarum *inhumanitate Vers.4.*
        - Moabitarum *diris & imprecationibus. v.4.5.*
      - Declaratio. *Vers.6.*
  - Admittendæ: vt
    - Idumæi, *propter consanguinitatem. Vers.7.8.*
    - Aegyptii (*in tertia tamen consanguinitatis gradu, postquam ad Israelitarum religionem accesserunt*) *propter hospitalitatem. Vers.7.*
- Mundities castrensis, eiusque seruandæ
  - Modus præscribitur in
    - Genere: *Vers.9.*
    - Specie, quoad
      - Effusiones, *seminis nocturnas. Vers.10.*
      - Egestiones *corporis. Obseruanda autem requisita naturæ*
        - Vbi *exonerãda sint. Vers.12.*
        - Quomodo *occultanda. Vers.13.*
  - Causa κινητικὴ, à Domini præsentia: *Dominus ambulat in medio castrorum, &c. Vers.14.*
- Humanitas *erga seruos fugitiuos, nimium crudeliter à Dominis tractatos. Vers.15.16.*
- Scorta *non ferenda. Vers.17.18.*
- Vsura *vitanda. Vers.19.20.*
- Vota *ritè nuncupata, fideliter exoluenda. Vers.21.22.23.*
- Prouentus *ex alieno agro sub prætextu alicuius priuilegij, non offerendus. Vers.24.25.*

CAPVT XXIV.

STATVTA in hoc capite proponuntur quinque:

- Repudium, eiusque
  - Causa *impellens (extra casum adulterij vel malitiosæ desertionis, etiam Fœditas aliqua, propter quam maritus incipit vxorem abominari & auersari) & Formalis (libellus repudij.) Vers.1.*
  - Euentus, *vel potiùs consequens de non recipienda vxore, quæ repudiata alteri nupserit. Vers.2.3.4.*
- Priuilegium *recens nuptæ, seu immunitas noui mariti. Vers.5.*
- Pignoratio. *Pignoris*
  - Accipiendi
    - Materia: *Res necessariæ ad*
      - Victum. *Vers.6.*
      - Amictum. *Vers.17.*
    - Forma. *Vers.10.11.*
  - Reddendi *tempus. Vers.12.13.*
- Ius *lepræ obseruandum*
  - Quomodo. *Vers.8.*
  - Cur. *Vers.19.*
- Iustitia
  - Διορθωτικὴ, *irrogans pœnas dignis, qui eas meriti sunt, idq; tum in*
    - Genere: *Supplicia fontium non transferenda in innocentes. Vers.16.17.18.*
    - Specie: *Pœna plagiario infligenda. Vers.7.*
  - Διανεμητικὴ, *suum tribuens*
    - Mercenariis. *Vers.14.15.*
    - Pauperibus, *quibus communicandæ erant reliquiæ*
      - Agrorum. *Vers.19.*
      - Oliuarum. *Vers.20.*
      - Vinearum. *Vers.21.22.*

CAPVT XXV.

- MEMBRA capitis sunt sex:
  - 1. Iudicia
    - Pronuncianda *ex æquo & bono. vers.1.*
    - Exequenda. *Iubes enim Moses in plagis irrogandis modum obseruare, ratione*
      - Loci: *vbi sontes cædendi sint; loco vicino. vers.2.*
      - Numeri, *quem delicti magnitudini, vel leuitati respondere vult. vers.3.*
  - 2. Fructus *laborum cum laboransibus communicandus: Non ligabis os boui, &c. vers.4.*
  - 3. Lex *suscitandi semẽ fraternum, v.5. Legis huius*
    - Obseruandæ *causa* ἀναλυτικὴ *& τελικὴ. vers.6.*
    - Neglectæ *pœna*
      - Iudicialis: *Huc referenda est*
        - Petitio *viduæ. vers.7.*
        - Recusatio *rei. vers.8.*
      - Ceremonialis. *Pœna huius*
        - Modus *est Chria partim λογικὴ, partim αφανὴς. vers.9.*
        - Effectus: *Infamia publica. vers.10.*
  - 4. Pœna *mulieris, quæ pudoris oblita, virum cum marito suo depugnantem, impudenter detrectauit. vers.11.12.*
  - 5. Iustitia *in contractibus emptionis & venditionis, quoad ponderа & mensuras præcipitur:*
    - Primum constat
      - Ἀφορ. *vers.13.14.*
      - Θίσει. *vers.15.*
    - Finis ab
      - Vtili. *vers.15.*
      - Inutili: *Nulla inde benedictio sperանda est. Vers.16.*
  - 6. Memoria *Amalecitarũ delenda*
    - Cur. *vers.17.18.*
    - Quando *vers.19.*

CAPVT XXVI.

Primitiæ & Decimæ solenniter offerendæ.

- CAPVT hoc est partim
  - Προτρεπτικὸν. *Iubes enim Dominus solenniter offerre*
    - Primitias. *Sacra & solennis huius actionis*
      - Materia, *circa quam, & ex qua. vers.1.2.*
      - Forma, ritus & ratio partium
        - Pontifex. *vers.3.*
        - Λεγειν: *Formula orationis habendæ ab offerentibus coram*
          - Alterã. *Orationis ἀναφορικὸν*
            - Πρόσωπα. *vers.10.*
              - Author *gentis, id est, Iacobo Patriarchæ. vers.5.*
              - Posteris: *hoc est, Israelitis, idq;*
                - Educendo *ex Ægypto. vers.6.7.8.*
                - Introducendo *in terram promissam. vers.9.*
            - Διήγησις *ἀπὸ ξυνὴν beneficij diuinitùs præstiti*
        - Προσκύνησις: *Sacri communis celebratio. vers.11.*
    - Decimas *tertianas*
      - Quando. Quibus. Cur. — *vers.12.*
      - Vbi: *In conspectu Domini, id est, in Templo. vers.13.*
      - Quomodo: *nimirum oratione*
        - Ἐξομολόγησις, *cuius duæ præscribuntur partes,*
          - Propositio, *est publica testificatio, quâ offerens significabat, se bona fide & piè in toto eo negotio egisse. vers.13.*
          - Amplificatio *obedientiæ & μεγαλοσύνης. vers.14.*
        - Δέησις *pro benedictione diuina. vers.15.*
  - Διαθηκαλικὸν. *Explicas enim substantiam, & capita fœderis, præstanda*
    - Populo. *vers.16.17.*
    - Deo. *vers.18.19.*

CAPVT

CAPVT XXVII.

Ritus benedicendi & maledicendi populo institutus.

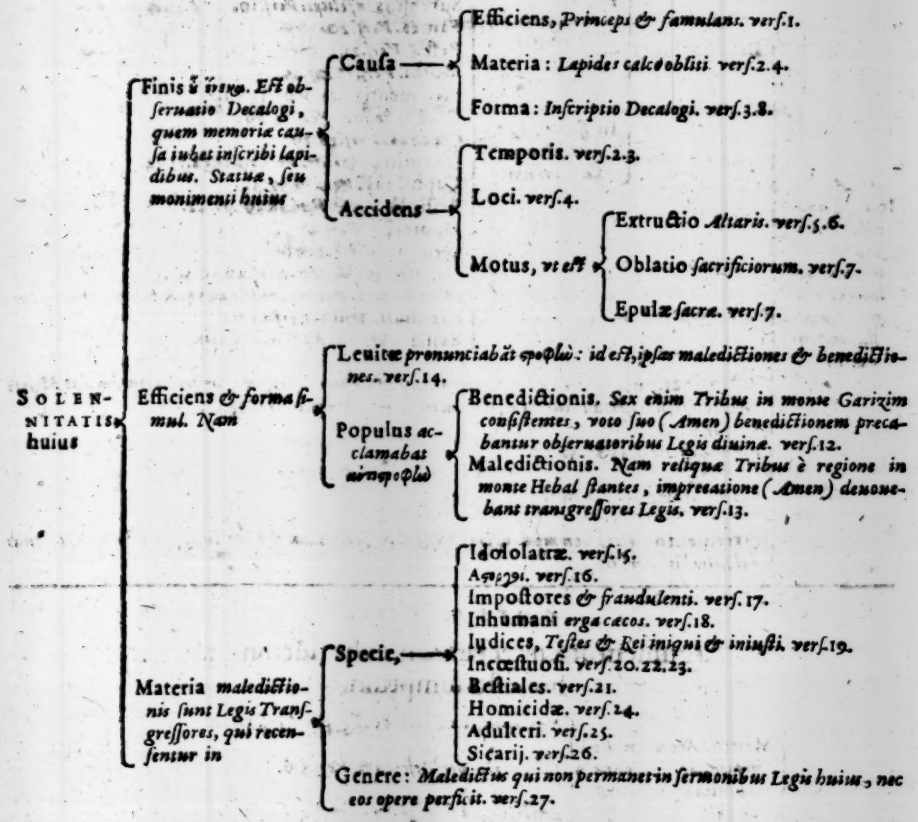

CAPVT XXVIII.

Exhortatio ad obseruationem Legis à promissionibus & comminationibus.

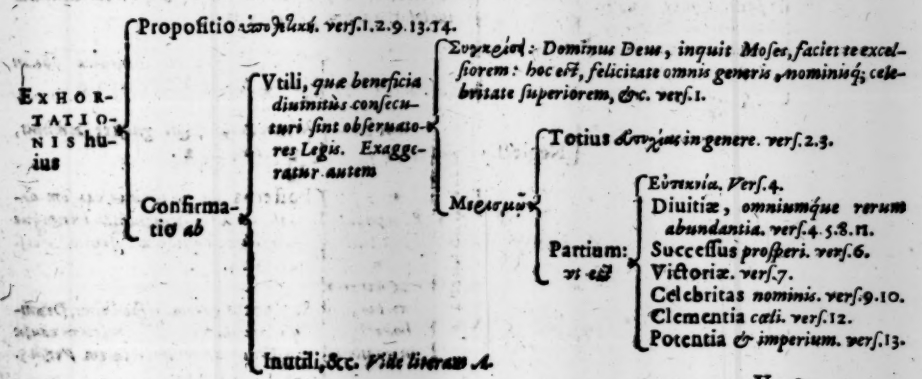

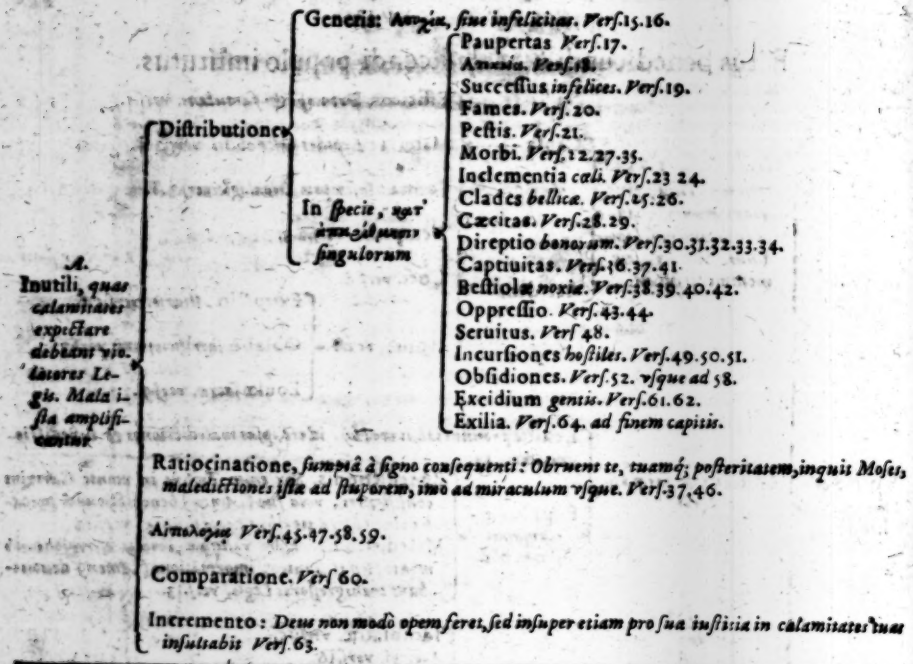

CAPVT XXIX.

Argumentum præcedentis exhortationis ab honesto sumptum.

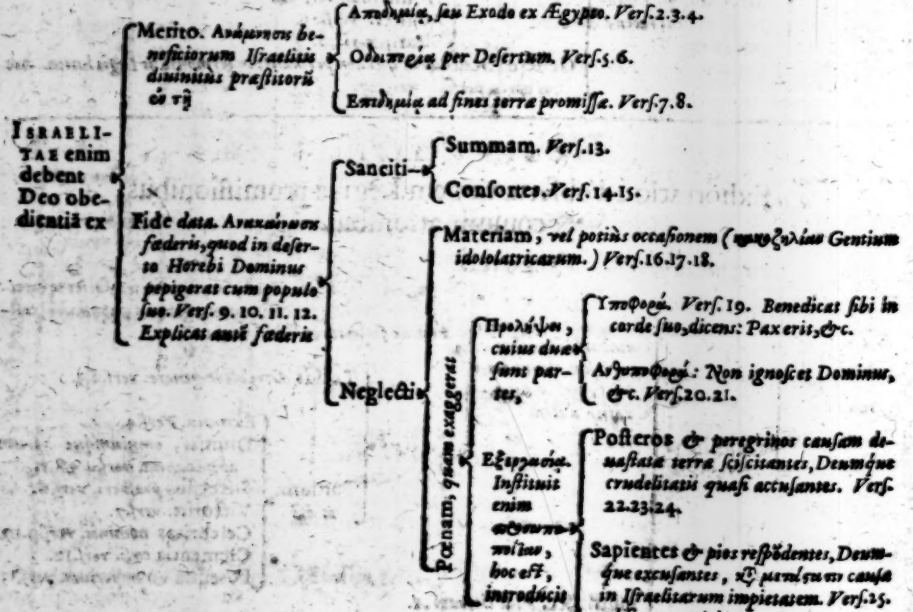

CAPVT

CAPVT XXX.

Argumentum à facili, seu modo resipiscendi.

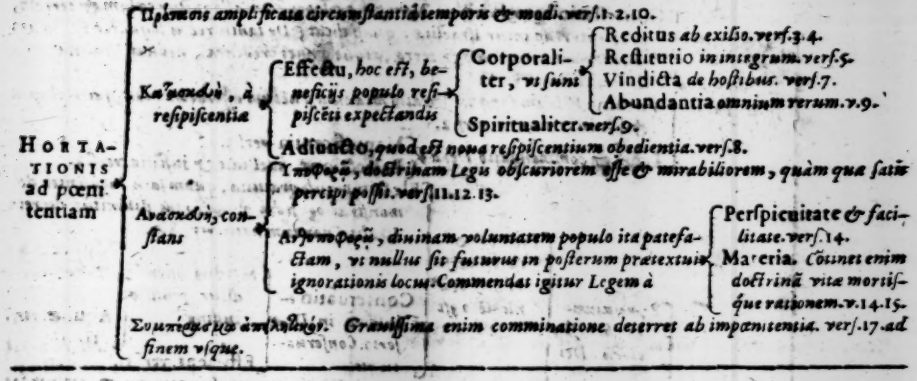

CAPVT XXXI.

Facta Mosis ante obitum.

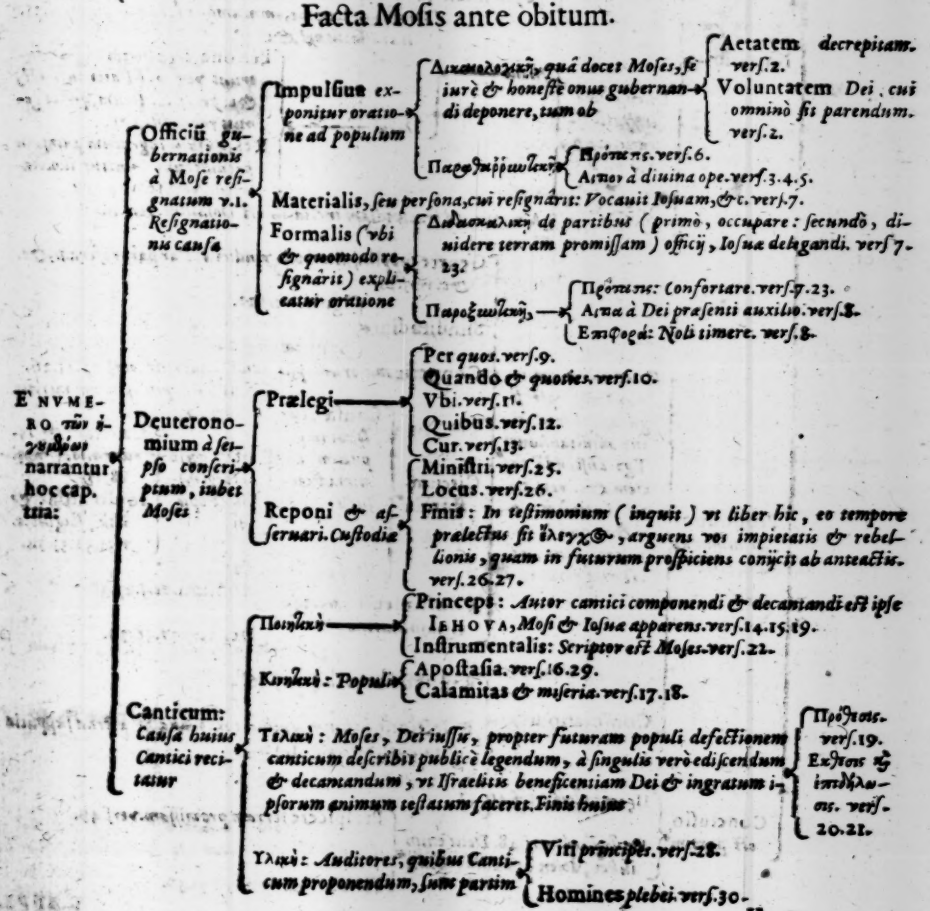

CAPVT XXXII.

Oratio Mosis ad populum συνεχωρητική.

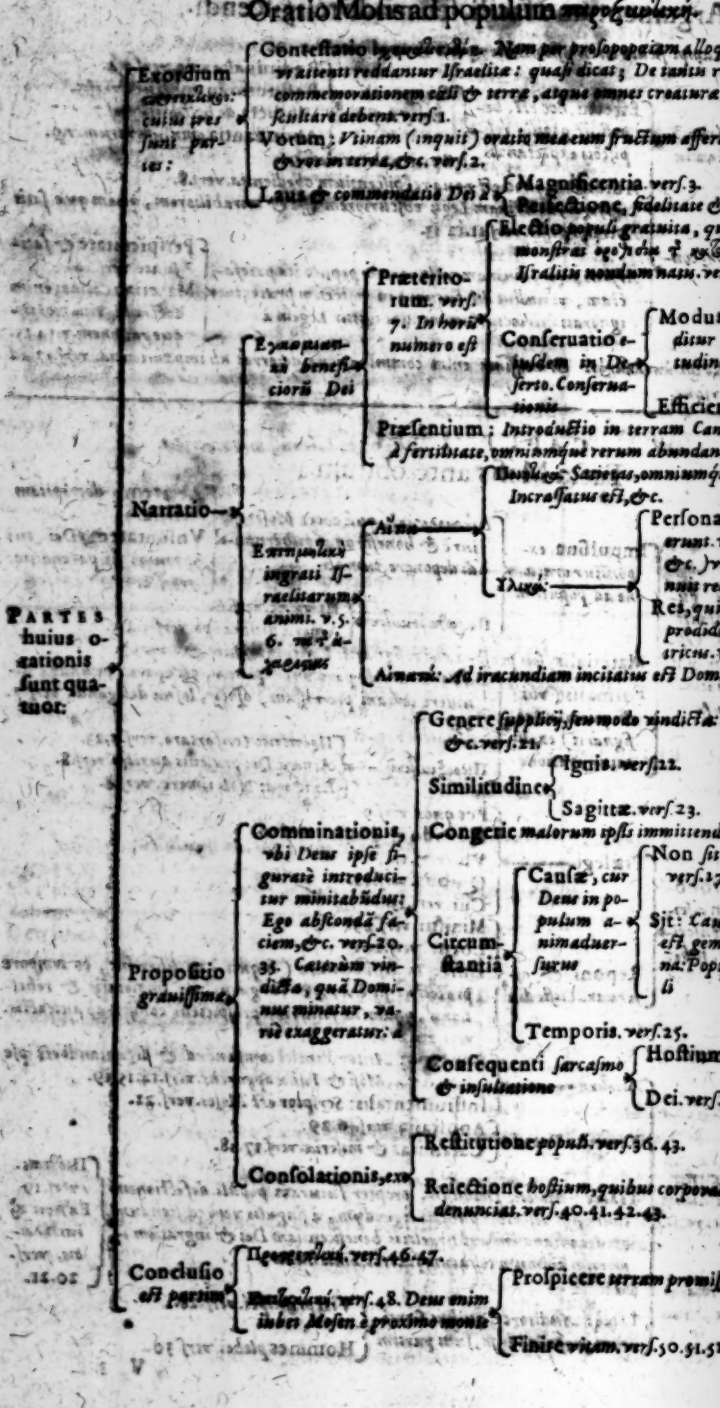

CAPVT

CAPVT XXXIII.

Oratio Mosis προφητικὴ καὶ εὐκτική.

Moses paulò pòst moriturus, singulis Tribubꝰ prophetiè benedicit, & res euenturas precatur. Vers. 1. Precationis, siue benedictionis

- Προοίμιον, captans benuolentiam à personâ
  - Dei diuinaque beneficij. vers. 2.3.
  - Mosis, eiusque officio
    - Prophetico: *Legem præcepit nobis*, &c. vers. 4.
    - Regio: *Et fuit Rex*, &c. vers. 5.
- Διήγησις εὐκτικὴ, qua prædicit Tribus
  - Ruben, *Obscuritatem & paucitatem.* vers. 6.
  - Iudæ, *potentiam & imperium.* v. 7.
  - Leui, *Dignitatem sacerdotalem.* vers. 8.9.10.11.
  - Beniamin, *Exercitium religionis publicum.* vers. 12.
  - Iosephi,
    - Copiam & *abundantiam rerum præstantissimarum.* vers. 13.14.15.16.
    - Regnum *potentissimum.* vers. 17.
  - Zabulon, Issachar,
    - Diuitias *ex nauigationibus acquirendas.* v. 18.19.
  - Gad,
    - Victorias *illustres.* vers. 20.
    - Prophetam *insignem (Eliam Thesbiten) ex hac Tribu oriundum.* vers. 21.
  - Dan, *Fortitudinem bellicam* vers. 22.
  - Nephthali, *Omnis generis felicitatem.* vers. 23.
  - Aser, *Fertilitatem regionis.* vers. 24.25.
- Συμπέρασμα
  - Ἐπιφώνημα. *Laudat enim Deum à*
    - Naturâ & *maiestate.* vers. 26.27.
    - Bonitate *erga populum Israeliticum.* vers. 28.
  - Ἐπιφώνημα ἔλεγχον & συγχαρητήριον. vers. 29.

CAPVT XXXIV.

Obitus Mosis.

- Προοίμιον: *Ascensus Mosis in montem Nebo, ex quo terram Canaan circumquaque contemplatus est.* vers. 1.2.3.4.
- Τὰ τῆς διηγήσεως
  - Σωματικὰ, *sunt circumstantiæ*
    - Loci. vers. 5.
    - Modi & *causæ: Mortuus est iubente Domino*, &c. vers. 5.
    - Temporis, *quo octauo anno diem suum obierit.* vers. 7.
  - Ἐνθύμια: *Huc pertinet*
    - Sepultura, eiusque
      - Efficiens: *Dominus sepelinit eum*, &c. vers. 6.
      - Locus incognitus.
    - Luctus *publicus.* vers. 8.
    - Successor *in imperio.* vers. 9.
    - Epicedium *Mosis ἐγκωμιαστικὸν.* vers. 10.11.12.

LIBER IOSVÆ typicè delineatus.

Liber hic est ἐπόπτευσις, demonstrans personam Iosuæ, Mosis in gubernando populo successoris.

- Conditio hæc imperatoriâ, seu vocatione ad gubernationem populi. Cap. 1.
- Missio exploratorum. Cap. 2.
- Transitus Iordanis miraculosus. Εἰσόδου
  - Ἡγάρθη τῶν μίων. Cap 3.
  - Ἐπόρθη
    - Ἀμίωσις: Monimentū miraculosi transitus constitutum. Capite 4.
    - Ἐμμίωσις: Restauratio Circumcisionis, Paschatisque celebratio. Cap. 5.
- Expugnatio Hierichuntis cōstitit
  - Διηγήσεις ἀντικειμένων & coniunctorum. Cap. 6.
  - Ἐπιδιηγήσεις consequentis sacrilegii, in vastatione illius vrbis commissi. Cap. 7.
- Διήγησις τῆς μάχης: Vbi in specie narratur
- Occupatio vrbis Hai. Cap. 8.
- Fœdus per imprudentiam cum Gabaonitis initum. Cap. 9.
- Victoria de quinque Regibus Amorrhæorum reportata. Cap. 10.
- Pugna cum reliquis Canaanæorum. Cap. 11.
- Bellum Asoritanum. Cap. 12.

Bella: Acta nonnulla Bellicarum expeditionum.

Persona Iosuæ describitur ex tribus locis: A'

Rebus gestis simpere

- Materia circa quam (termini, fines, vt limites terræ tam occupatæ, quàm occupandæ) describitur. Cap. 13.
- Efficiens & forma: Qui distributioni præfuerint, &c. Quomodo eam instituerint. Cap. 14. ἐπιβολὴ de hæreditate Calebi.

Pacis: Acta nonnulla sunt

- Distributio terræ Canaan: Distributionis
  - Filiis Israel: tribus
    - Iudæ. Cap. 15.
    - Ephraim. Cap. 16.
    - Manassæ. Cap. 17.
    - Beniamin. Cap. 18.
    - Sex reliquis Tribubus, vt & Iosuæ eiusque familiæ. Capite 19.
  - Obiectum, hoc est, quibus terra distributa sit, videlicet
    - Fugitiuis asyla assignata. Capite 20.
    - Leuitis vrbes attributæ. Cap. 21.
- Dimissio Transiordanicorum. Cap. 22.
- Comitia in Sichem celebrata. Cap. 23.

- Mortes, & iis, quæ obitum vel antecesserunt, vel proximè consecuta sunt. Cap. 24.

CAPVT

CAPVT I.

Vocatio Iosuæ ad gubernationem populi Israelitici.

- **Iosvam** prouinciam hanc non ambiisse, sed diuinitùs illi demandatam fuisse, apparet ex oratione
  - **Dei** *ad Iosuam*
    - Narratio *de morte & obitu Mosis*: *Continet autem narratiuncula hæc argumentum à Necessario: quasi dicat; Mose mortuo, populus non potuit diutius carere Duce & Principe. vers. 2.*
    - Propositio *quâ instigat illi prouinciam gubernandi populũ. In specie autem propositio hæc est partim*
      - Παροξυντικὴ: *Surge & transi, &c. vers. 2. illustratur hæc propositionis pars circũstantiâ personæ, cui transeundum, & loci, quo proficiscendum sit. vers. 2. 3. 4.*
      - Παραθαρρυντικὴ: *Confortare & robustus esto. vers. 6. Amplificatur hæc pars propositionis ἀναφορικῶς. vers. 7. item vers. 9.*
    - Confirmatio *à*
      - Facili *Nemo consistet coram te: id est, Omnes tum subditi, tum hostes sese tibi subijcient. Additur amplificatio tantæ authoritatis à tempore: Omnibus diebus vitæ tuæ. vers. 5.*
      - Præsenti *suo auxilio, quod illustrat* ἀντιθέσει, *(Non te deseram. vers. 5.)* & συγκρίσει *(sicut cum Mose fui. vers. 5.) denique etiam ratione rerum, in quibus auxilium suum ipsi promittit. vers. 8.*
    - Νουθετικὴ, *quæ constat*
      - Præcepto, *vt totam gubernationem instituat ad normã Legis diuinæ. vers. 7.*
      - Καταμελετήσεως *&* Ῥᾳθυμίας
        - Ratio, *quomodo & quibus auxilijs hoc præstare possit: videlicet assiduâ Legis meditatione. vers. 9.*
        - Χρησιμότης, *seu vtilitas istius lectionis & meditationis. vers. 8.*
  - Iosuæ παρακλητικὴ *ad Israelitas*
    - Omnes: *Mandatum Iosuæ de parando commeatu ad transitum Iordanis. vers. 10. 11.*
    - Aliquos, *videlicet Rubenitas, Gaditas, & dimidiam Tribum Manasse. Hos modestè monet ad auxilium fratribus ferendum, reuocato in memoriam pacto, quod inter ipsos & Mosen factum erat. Cæterùm in hoc pacto continetur argumentum ab*
      - Honesto: *Quia vos portionem vestram tranquille tenuistis, æquũ est, vt fratres vestros adiuuetis, donec & ipsi occupent suas possessiones. vers. 13.*
      - Tuto: *Vxores interim & filij vestri domi tuto manebunt. vers. 14.*
      - Æquo: *Quia primi accepistis commoda, etiam primi estis in adeundis periculis. vers. 14. Accincti ante fratres, &c.*
      - Spe vrgens. *vers. 15.*
  - Principum *populi ad Iosuam*
    - Βεβαιωτικὴ *fidei & obedientiæ suæ, quam Iosuæ probant, & commendant à*
      - Materiâ: *Omnia quæ præcepisti, &c. vers. 16.*
      - Formâ: *Sicut Mosi, &c. vers. 17.*
      - Pœnâ *rebellionis constitutâ. ver. 18.*
    - Εὐκτικὴ: *Tantùm sit Dominus vobiscum, &c. vers. 17.*
    - Παραθαρρυντικὴ. *vers. 18.*

CAPVT II.

Missio Exploratorum.

DESCRIPTVRA Exploratores

- Missi: *A quo, Vnde, Quos, Ad quid, Quomodo, &c. vers. 1.*
- Adducti in periculum vitæ
  - Vbi: *In domo Meretricis Rahaba. vers. 1.*
  - Per quos ipsi hoc periculo sit creatum: nimirùm per
    - Subditos, *seu cives Ierichuntinos, aduentum Exploratorum Regi suo significantes. vers. 2.*
    - Magistratum *vrbis Exploratores illos*
      - Inquirentem. *vers. 3.*
      - Persequentem. *vers. 7.*
- Liberati à periculo isto. Narrantur autem
  - Quis *liberarit eos:* Hospita Rahab, *&c. vers. 4.*
  - Quomodo & quibus auxilijs:
    - Mendacio *officioso, quo inquisitores fefellit. vers. 4. 5.*
    - Occultatione *ingeniosâ, sub caulibus lini. vers. 16.*
- Informati de statu vrbis & regionis illius. Obserua autem istiũ informationem fuisse
  - Quando. *vers. 8.*
  - Vbi: *Abscondit in tectum, &c. vers. 8.*
  - A quo: *Mulier dixit. vers. 9.*
  - Cur: *Noui quòd Dominus tradiderit vobem. vers. 9.*
  - Super quibus: *Videlicet hostium consternatione, vers. 9. Irruit terror noster in nos, &c. vers. 11. Amplificat autem consternationem istam ex causis efficientibus eam: vt sunt*
    - Exempla *statuta in Ægypto, & in Regibus Sehon & Og. Versu* 10.
    - Idolorum *vanitas (in quibus nulla spes esse possit) quibus opponit suam confessionem veri Dei. vers.* 11.
- Pacti cum Rahaba. Notabis in hac stipulatione
  - Rem, *de qua paciscuntur: vt esset vita & incolumitas Rahabæ, omniumq; ipsi sanguine coniunctorum. vers.* 13.
  - Modum, *quo pactum ineunt, nempe iuramento*
    - Exactio. *vers.* 12.
    - Præstito. *vers.* 14.
- Dimissi. Narrantur hic
  - Ἀναχώρησις: *Ipsa dimissio. &c. vers.* 15. 22.
  - Ἀσύγχυσις
    - Rahabæ, *quæ Exploratores instruit de loco & modo euadendi. vers.* 16.
    - Exploratoribus. *Oratio eorũ est διαλυτική. v.* 17. *Nam pacti vtrę conditiones explicãtur. Teneri se iuramento, si*
      1. Funem *coccineum de fenestra suspendat. vers.* 18.
      2. Intra domum *se cum suis contineat. vers.* 19.
      3. Nihil *horum prodat. vers.* 20.
- Reuersi, quo
  - Itinere. *vers.* 22.
  - Nuncio. *vers.* 23. 24.

CAPVT

CAPVT III.

Transitus Iordanis.

- Locus: *Ad ripam Iordanis, vbi triduum consistebant, postquam à Setim castra mouerant. vers. 1.*
- Tempus: *Elapso triduo illo. vers. 2.*
- Efficiens:
  - Superior: *Dominus dixit ad Iosuam. vers. 7.*
  - Inferior:
    - Princeps (*Iosua*) passim in hoc capite notatur.
    - Famulans: *Duces & Præfecti. ver. 12.*
- Materia, *seu partes materiales, quæ mandantur partim*
  - Populo, *cui ius modi est*
    - Sequela, *vbi etiam exponitur*
      - Quid *illis sequendum sit: videlicet Arca à Sacerdotibus sublata. vers. 3. 11.*
      - Quomodo *sequendum: A longè. Notatur quantitas interstitij, seu spacij. ver. 4.*
      - Cur *hoc modo sequendum: Vt ignari viæ tuto vado transire possent. vers. 4.*
    - Sanctificatio *sui. vers. 5.*
    - Erectio *monumenti. vers. 12.*
  - Sacerdotibus, *quibus præcipitur, vt*
    - Præcedant *cum Arca populum. vers. 6.*
    - Consistant *in medio fluuio. vers. 8.*
- Finis. *ver. 5. Cras enim faciet Dñs mirabilia inter vos. Miraculosi huius transitus*
  - Finis, *quo ad*
    - Iosuam: *Authoritas ipsi conciliata. vers. 7. Hodie incipiam te magnificare, &c.*
    - Populum: *vt hinc confirmet*
      - Fiduciam *in Deo. vers. 10.*
      - Spem *superandi & debellandi hostes & incolas terræ promissæ. vers. 10.*
  - Forma *explicata à Iosua, antequam miraculum ederetur. vers. 13.*
- A' quibus:
  - Sacerdotibus
    - Præcedentibus *populum cum Arca. vers. 14.*
    - Consistentib⁹ *in medio fluuio. vers. 17.*
  - Israelitis *omnibus. vers. 17.*
- Quando: *Tempore Messis hordeaceæ, quæ incidit in April. mensem, quo anni tempore niues soluuntur in montibus, vnde torrentes & fluuij, quibus in Iordanē se exonerāt, augentur: ideoq; difficilior & periculosior fuit trāsitus. v. 15.*
- Quibus auxilijs: *Non ponibus aut nauigijs, sed sicco pede. Nam fluuius Iordanis in medio ruptus (vt inferior pars à Mari absorpta, superior collecta, tanquam mons, staret erecta) transitum Israelis præbuit. vers. 16.*
- Vbi, *quâ parte Iordanis. vers. 17.*

Transitvs istius

Hymnus: *Præparatio ad transitum.*

Tres eosdē modos

Missus, ipse transitus miraculosus susceptus,

CAPVT IV.

Monimenta miraculosi transitus constituta.

- Author *vers. 1.*
- Ministri, *qui & quot. vers. 2. 4. 8.*
- Materia *ex qua: Lapides duodecim, ex medio Iordanis fluuio sumendi. vers. 3. 5.*
- Locus, *in*
  - Galgalis. *vers. 3. 8. 20.*
  - Medio *Iordanis: vt monimento essent cis Iordanem habitantibus. vers. 9.*
- Finis, *quo ad*
  - Transitum *ipsum: μνημόσυνον posteritatis, &c. vers. 6. 7. 21. 22. 23.*
  - Incolas *terræ Canaan, atque adeò totius orbis. Agnitio diuinæ omnipotentiæ. vers. 24.*
  - Israelitas: *Timor Dei. vers. 24.*

Duo sunt huius capitis mēbra:

Principale, *vnum, quod est, monimētum in sempiternam transitus huius miraculosi memoriam positū. Monimentorum collocandorum*

Minus, *&c. Vide literam A.*

- A. Minùs principalia, reliqua. Cuiusmodi est
  - Transitus Sacerdotum cum Arca. Obserua huius transitus
    - Modũ & ordinẽ. Transierunt enim loco
      - Primo: Gadita, Rubenitæ, & dimidia Tribus Manassi. verſ. 12. 13.
      - Secundo: Populus vniuerſus, uiq; feſtinanter tranſit, partim metu periculi, partim deſiderio promiſſæ terræ. verſu 10.
      - Tertio: Sacerdotes cum Arca. verſ. 15. 16. 17. 18.
    - Tempus. verſ. 19.
    - Euentum: Authoritas Ioſuæ inde conciliata, apud populum. verſ. 14.
  - Euntes & Iordanis in priorem ſtatum. verſ. 18.
  - Caſtra Iſraelitarum in Gilgalis poſita. verſ. 19.

CAPVT V.

Tranſitum Iordanis, quæ mediatè conſecuta ſint.

- Terror incolis terræ Canaan, ex miraculoſo iſto traiectu, incuſſus. verſ. 1. Terrorem iſtum deſcribit per tres ipſius ab effectis.
- Inſtauratio Circũciſionis, ab Ioſue huius facti ſuæ
  - Tempus: Eo tempore (puta cùm in Gilgal caſtra haberent.) verſ. 2.
  - Perſona
    - Agens, ſeu circumcidens: Ioſua per Sacerdotes, quorum proprium erat officium circumcidere, &c. verſ. 2. 3.
    - Patiens, ſ. ue circumcidenda
      - Quæ & qualis: Soboles maſcula eorum Iſraelitarum, qui in Deſerto, propter crebras rebelliones mortui erant. verſ. 2. 3. 7.
      - Quot: Omnes (maſculi in Deſerto nati, &c.) verſ. 8.
  - Organum: Cultri lapidei, id eſt, cotes acuti. verſ. 2.
  - Locus: In calle præputiorum, &c. Nomen loci, ab euentu ſic dicti. verſ. 3.
  - Cauſa Circumciſionis
    - Intermiſſæ ante hæc, erat moleſtiſſima Iſraelitarum peregrinatio in locis aſperis & incultis Deſerti: In quibus dolorem circumciſionis ferre non potuiſſent: ideoque ad tempus cum populo diſpenſauit Dominus, donec finis adeſſet iſtius exilij. verſ. 4. 6.
    - Reſtauratæ nunc: Sanctificatio populi. Voluit enim Dominus ſacramento Circumciſionis Iſraelitas ſanctificare ab omni immunditie, quam ex Aegypti inhabitatione contraxiſſe videbantur. verſ. 9.

In numero 1 impediens inquirentem eſt.

- Celebratio Paſchatis. verſ. 10. 11.
- Ceſſatio Manna. verſ. 12.
- Θεοφάνεια. Huius apparitionis
  - Locus in campeſtri Iericuntis. verſ. 13.
  - Perſona, &c. Vide A.

- A. Persona,
  - Quæ apparuit, describitur ab
    - Habitu militari. *vers.* 13.
    - Conditione: *Sum Princeps exercitus Domini: hoc est, defensor & protector populi tui. Fuit autem Dei Filius in forma humana assumpta. vers.* 14.
    - Oratione ἀποστατικῇ, quâ συμβολικῶς Iosuæ præcipit abnegationem sui, & fiduciam erga se. *vers.* 15.
  - Cui apparuerit, Iosuæ, qui commendatur à
    - Fortitudine, *quod nullas insidias veritus armatum accedit. vers.* 13.
    - Diligentiâ, *qua explorat armatum illum, virum ex hostibus sit. vers.* 13.
    - Humilitate, *quam gestu & verbis ostendit. vers.* 14.
    - Obedientiâ. *vers.* 15.

CAPVT VI.

Expugnatio Ierichuntis.

- Expvgnationis
  - Antecedentia. Ἡγούμενα numero quinq; sunt:
    - Timor oppidanorum, qui colligitur ex arctâ custodiâ & firmâ vrbis munitione. *vers.* 1.
    - Θεοφάνεια, quâ Iosua de tam munita & populosa vrbe capienda solicitus, consolatur à Dño. Consolationis
      - Πρόσωπα: τὸ συνάδρομον: *Ne sis solicitus de vrbe istâ occupanda, &c.*
      - Καλούμενα à
        - Tuto seu certo oppugnationis euentu. *vers.* 2.
        - Facili, *seu modo expugnanda vrbis, qui prolixè narratur. vers.* 3. 4. 5.
    - Fides & diligentia Iosuæ in referendo Dei mandato ad
      - Sacerdotes. *vers.* 6.
      - Populum,
        - Quomodo *vrbs circumeunda sit. vers.* 7.
        - Quando *conclamandum, classicumque canendum, &c. vers.* 10. 16.
    - Obedientia *Sacerdotum & populi describitur in*
      - Genere. *vers.* 8. 9. *item* 11.
      - Specie, *diu circuitus*
        - Primo. *vers.* 12. 13.
        - Secundo & *sequentibus. vers.* 14.
    - Deuotio *Ierichuntis. Obserua autem quæ Anathematis denota*
      - Sint: *Omnia, quæ quidem vitam habent, siue homines sint, siue immenta. vers.* 17. 18.
      - Non *sint:*
        - Personæ: *Rahab, eiusq; cognatio. vers.* 17.
        - Res: *Metalla, & quæ ex iis confecta erant. vers.* 19.
  - Coniuncta: *Vrbs Ierichus expugnata,*
    - Quando, & *quæ circuitus die. vers.* 15.
    - Quibus *auxilijs, (sonitu tubarum, populique clamore.) vers.* 20.
  - Consequentia
    - Apotomus:
      - Internecio *omnium animatorum in vrbe. vers.* 21.
      - Conseruatio *Rahabæ cum tota familia. vers.* 22. 23. *item* 25.
      - Vrbis *Ierichuntis*
        - Destructio *per incendium. vers.* 24.
        - Restauratio *maledicta. vers.* 26. *Execrationis huius effectum. vide* 1. *Reg.* 16. *vers.* 34.
      - Fama & *celebritas nominis, Iosuæ comparata. vers.* 27.
    - *Expulsus sacrilegium Achan, Cap.* 7.

CAPVT VII.

Sacrilegium Achanis.

SACRILEGIVM

- Commiſſum describitur in
  - Genere: *Filij Iſraël prævaricati ſunt. Nam factum vnius, vel paucorum, adſcribitur toti cœtui, propter arctam coniunctionem, qua omnes in ſocietate ſunt, veluti vnum corpus* verſ. 1.
  - Specie: *Sacrilegij author, materia (Anathema, id eſt, res ſacra, Deoq; deſtinata) & effectus notantur.* verſ. 1.
- Detectum
  - Quâ occaſione. Ἀφορμὴ i.e. clades ad Hai accepta: Cladis huius
    - Ἠγγέλματα: Explorator
      - Miſſi, *à quo, vnde, quò, cur, &c.* verſ.
      - Reuerſi, *perſuadent Ioſuæ, vt tria dumtaxat millia Iſraelitarum ad expugnandam vrbem ableget.* verſ. 3.
    - Συμβαίνοντα
      - Iſraelitarum *fuga & clades ad vrbem Hai accepta.* verſ. 4.
      - Hoſtium *perſecutio.* verſ. 5.
    - Ἐκβαίνοντα: Trepidatio
      - Populi. verſ. 5.
      - Optimatum. verſ. 6.
        - Ioſuæ, q. animi dolorem teſtatur
          - Sciſſione *veſtimentorum more lugentium de malo accepto.* verſ. 6.
          - Aſperſione *pulueris.* verſ. 6.
          - Oratione ἐδυρτικὴ. *Cladem enim exaggerat*
            - Συγκριτικῶς *rei indignioris.* verſ. 7.
            - Μεγιστικῶς τῷ ὑπερβολικῷ
              - Sibiipſi. verſ. 8.
              - Populo. verſ. 9.
              - Gloriæ *Dei.* verſ. 9.
  - Quo *authore. Dñs ipſe detegit orationem*
    - Αἰτιατικῶς, *cauſam cladis transferens in peccatum populi.* verſ. 10. 11.
    - Ἀναλυτικῶς. verſ. 12.
    - Διδακτικῶς, quâ *proſcribit*
      - Modum *inquirendi ſacrilegum.* Verſus 13. 14.
      - Pœnam *ipſi infligendam.* verſ. 15.
  - Quomodo: *Inſtituitur proceſſus in rem ordinarius. Nã reus*
    - Inquiritur *per ſortem.* verſ. 16. 17. 18.
    - Examinatur. verſ. 19.
    - Confitetur. *Confeſſionis*
      - Forma
        - Generalis. verſ. 20.
        - Specialis: *In ſpecie enim commemorat, quomodo ſacrilegium commiſerit.* verſ. 24.
      - Adiunctum: *Veritas rei, ita deprehenſæ, vt reus faſſus erat.* verſ. 22. 23.
- Punitum. *Sumpſi ſupplicij*
  - Locus & complices pœnæ. verſ. 24.
  - Genus: *Lapidati priùs, poſtea cum omnibus facultatibus exuſti ſunt.* verſ. 25.
  - Effectus: *Populus Dei reconciliatur, ad perpetuam Dei memoriam, monimentum ponit ex lapidibus congeſtum.* verſ. 26.

CAPVT

CAPVT VIII.

Occupatio vrbis Hai.

- Αἴτιον κινητικὸν est oratio IEHOVAE ad Iosuam
  - Παραιτιώδης ex causis efficientibus & admonentibus. vers. 1.
  - Δηλωτικὴ exponens modum vrbis capiendæ, vastandæ & diripiendæ. vers. 2.
- Τρόπος στρατηγικὸς, per insidias dispositas
  - Quando, & à quo. vers. 3.
  - Vbi. vers. 4. 12.
  - Qui & quot in insidijs locati. vers. 12.
  - Quomodo, & quâ institutione. vers. 4. ad 9. vers. vsque.
- Πραγματικὸν: Nãr
  - Israelitæ monent castra ad vrbem Hai. vers. 10. 11. 13. Notas personas, quæ mouerint castra, quo tempore, item quo loco ea posuerint.
  - Oppidani ad vnum omnes erumpunt, & Israelitas fugam simulantes, persequuntur. vers. 14. vsque ad 18.
  - Insidiæ, signo dato admonitæ, irruunt in ciuitatem, eamque captam succendunt. vers. 18. 19.

CONTINET hoc cap. partim

Πολεμικὸν: Occupationem vrbis Hai. Occupationis

Exitus:

- Victoria reportata
  - Quomodo: Conclusis hostibus à fronte & à tergo. vers. 20. 21. 22.
  - De quibus: viduales
    - Rege capto. vers. 23.
    - Militibus ad internecionem cæsis. vers. 24.
    - Ciuibus virisque sexus interfectis. vers. 25.
  - Quo medio & organo: Lanceâ Iosuæ contra vrbem extensâ. Hoc enim medio (vi & virgâ Mosis) placuit Deo operari, quæ ad salutem sui populi faciebant. vers. 18. 26.
- Vrbs vastata. vers. 28.
- Rex impatibulum actus. vers. 29.

Ἀναγωγικὸν. Iosua. n. partâ victoriâ

- Altare extruit, &
  - Vbi & cui, &c. vers. 30.
  - Quomodo: Ex præscripto Legis. vers. 31.
  - Cur: Ad sacrificandum. vers. 31.
- Decalogum lapidibus insculpsit. vers. 32.
- Ritum benedicendi & maledicendi, à Mose institutum, obseruat. Actionis huius ceremonialis
  - Efficiens: Personæ benedictiones & maledictiones
    - Confirmantes acclamatione vocabuli Amen. vers. 33.
    - Pronunciantes. vers. 34.
  - Materia: Omnia Legis διδακτικὰ & ἀναγωγικὰ. Vide

CAPVT IX.

Fœdus cum Gabaonitis initum per imprudentiam.

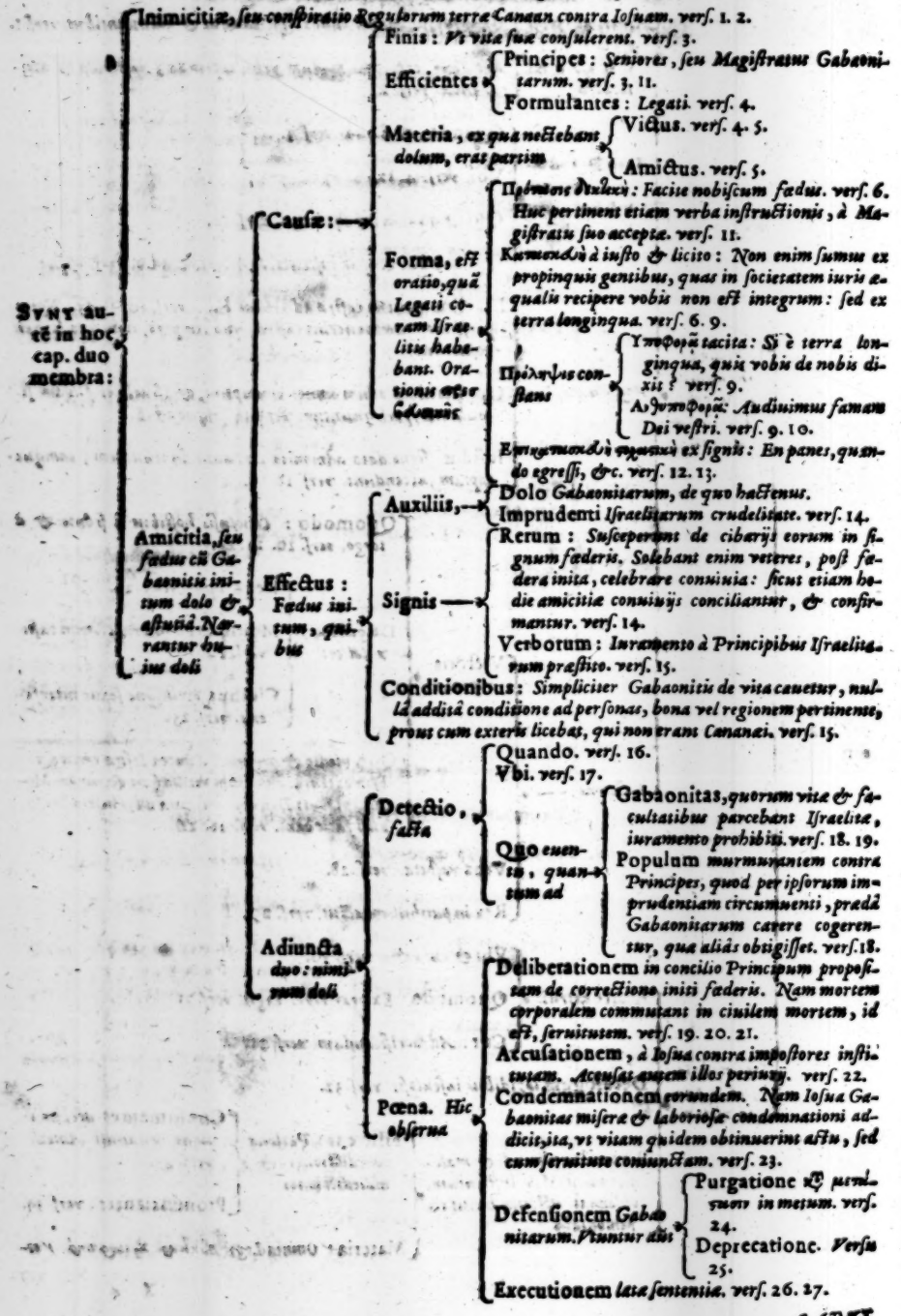

CAPVT

CAPVT X.

Victoria de quinque Amorrhæorum Regibus.

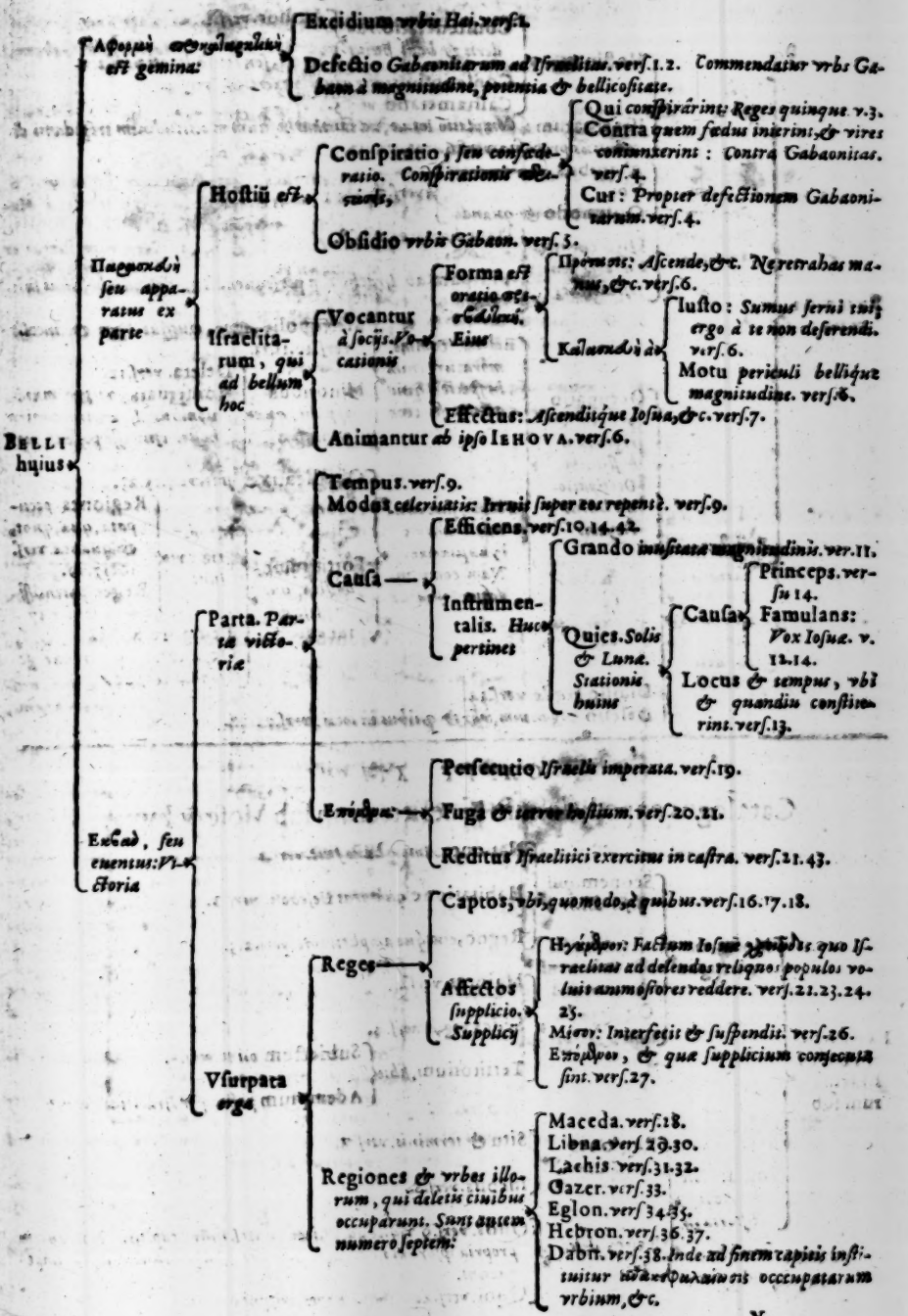

CAPVT XI.

Pugnæ Iosuæ cum Cananæorum reliquiis.

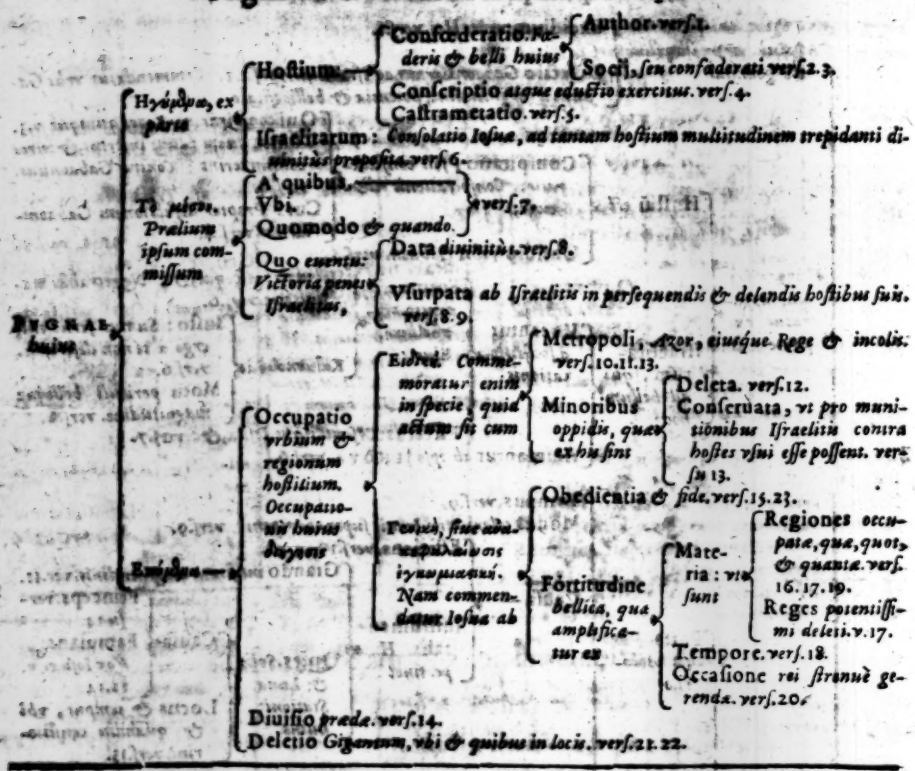

CAPVT XII.

Catalogus expeditionum Israeliticarum sub Mose & Iosua.

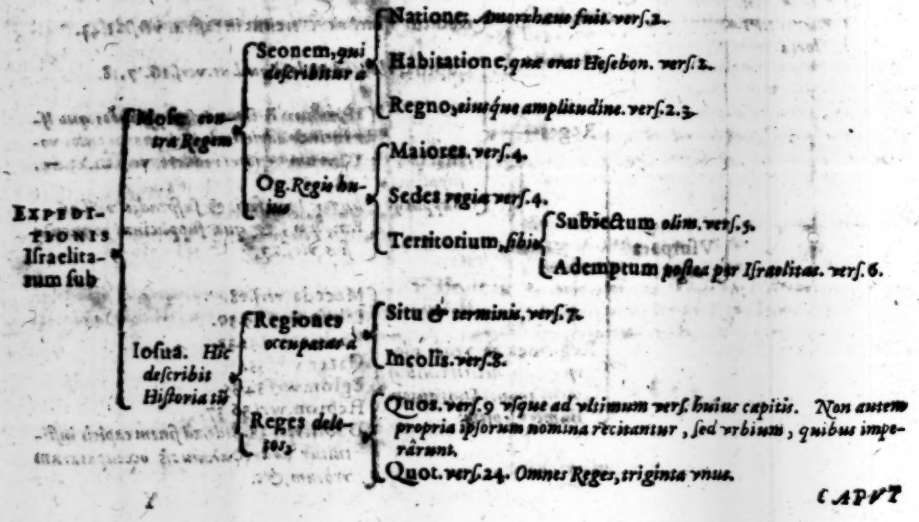

CAPVT

CAPVT XIII.

Mandatum Dei de diuidenda terra.

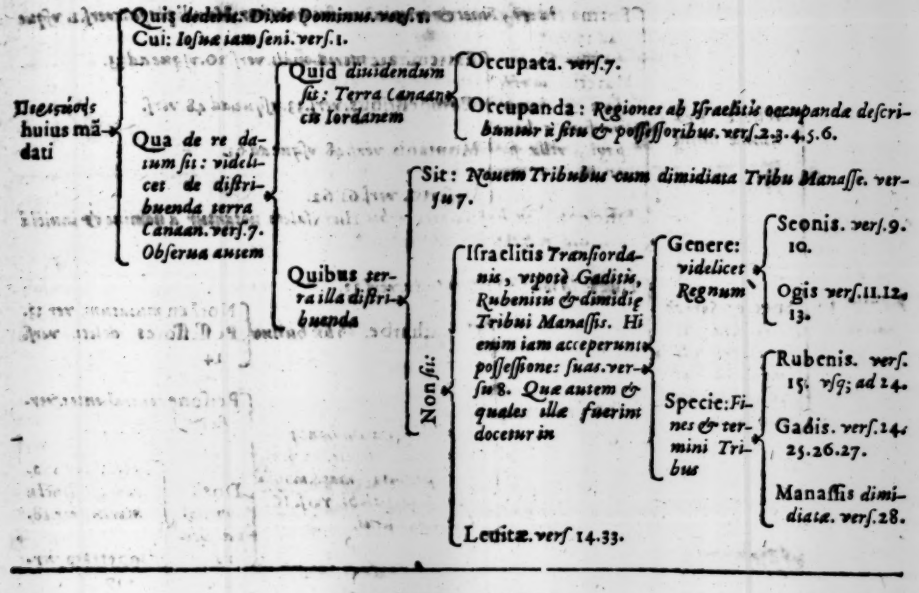

CAPVT XIIII.

Distributionis efficiens, forma & materia.

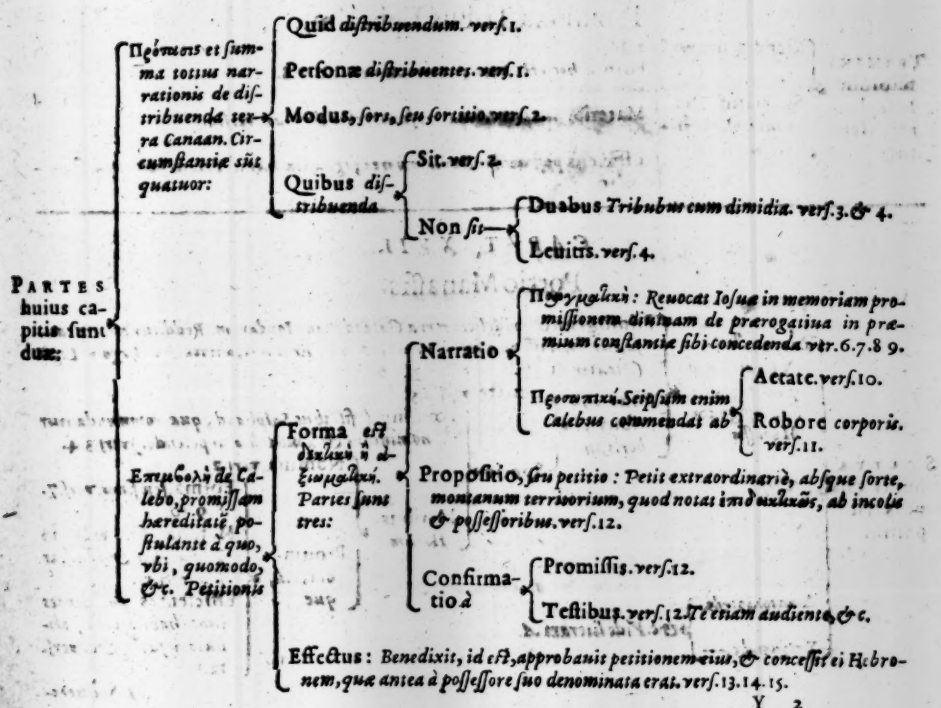

CAPVT XV.

Prouincia Tribus Iudæ.

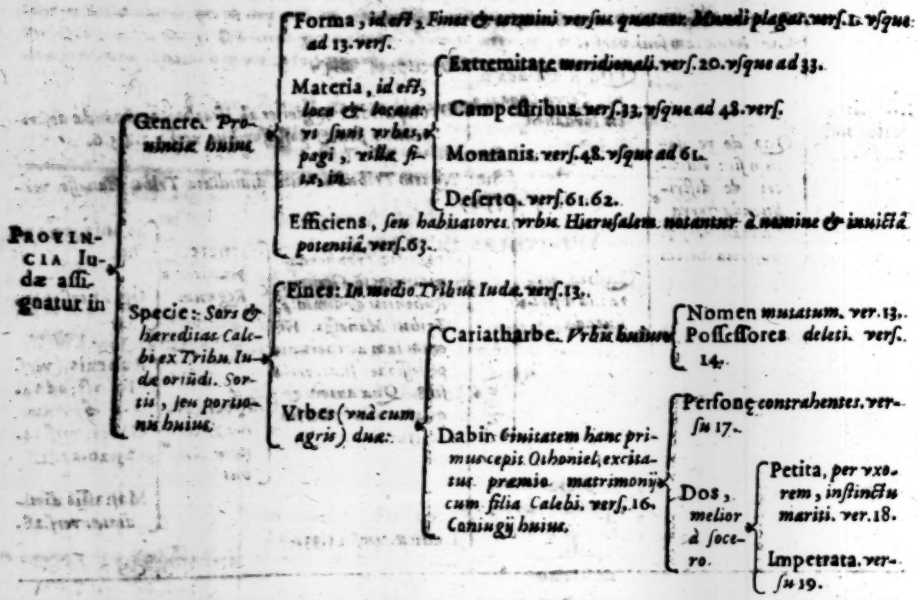

CAPVT XVI.

Prouincia Tribus Ephraim.

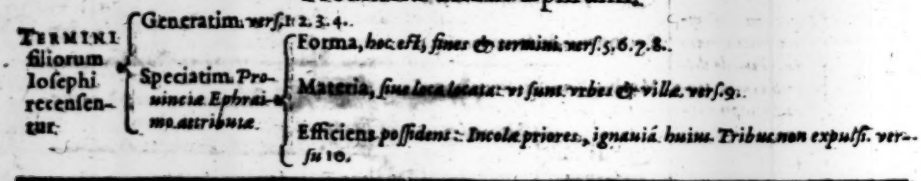

CAPVT XVII.

Portio Manassis.

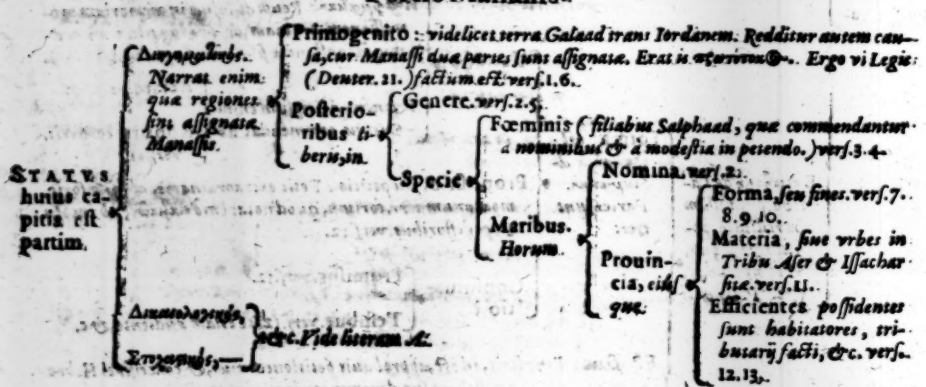

A. Διηγουμενος.

- Διχοτομοσιμός, cuius duæ sunt partes: Distributionis factæ
  - Accusatio: *Filij enim Ioſephi, Ephraim & Manaſſes de finium angustia querentes, deſiderant in Ioſua proportionem Arithmeticam: verſ.14.*
  - Defensio à Ioſua ſuſcepta. *Defendit enim factum ſuum à proportione Geometrica: Bellicoſis angustis terminis ſuos aſſignandi, vt ſunt qui de expellendis hoſtium reliquijs, & dilatandis terræ promiſſæ terminis cogitant. Eſt igitur defenſio abſoluta ex iuſto, æquo & bono. Simul autem oſtendit eis rationem dilatandi terminos ſuos. verſ.15.*
- Στεγανωτὸς ἢ ἀνεφτως, an duæ illæ Tribus fines ſibi aſſignatos poſſint dilatare.
  - Affirmans Ephraim & Manaſſis. *verſ.16.*
  - Negans Ioſuæ. *verſ.17.18.*

CAPVT XVIII.

Hæreditas Beniamis.

- Duo in hoc capite proponuntur:
  - Comitia Iſraelitarum prima. Περιεχόμενα Comitiorum ſunt quatuor:
    - Acta horum Comitiorum:
      - Perſonæ celebrantes Comitia: *Omnes filij Iſrael, &c. Verſ.1.*
      - Locus: *In Silo, &c. Verſ.1.*
      - Tempus: *Partâ pace; Et fuit eis (inquit) terra ſubiecta. verſ.1.*
      - Translatio *Tabernaculi è Gilgale (vbi Iſraelitarum ſtatiua erant) in Silonitem. verſ.1.*
      - Deliberatio *de reſidua terra ſeptem Tribubus diſtribuenda. Oratio Ioſuæ in iſtis Comitijs habita. Eius*
        - Occaſio, ἀφορμή. *verſ.2.*
        - Forma *eſt* παροξυσμὸς:
          - Propoſitio *interrogatione figurata. verſ.3.*
          - Confirmatio *ab*
            - Turpi & ignauo otio. *verſ.3.*
            - Tuto, *id eſt, promiſſionum diuinarum veritate. verſ.3.*
            - Facili, *ſeu modo diuidendi terram. verſ.4.5.6.*
          - Confutatio *tacitæ obiectionis: Sed quid de cæteris Tribubus fiet? Reſponſio: Acceperunt illæ partem ſuam. verſ.7.*
        - Effectus. *verſ.8.9.10. Terra à Geodætis deſcripta per ſortem à Ioſua diſtribuitur.*
  - Prouincia, *ſeu regio Tribus Beniamin. Prouinciæ huius*
    - Forma, *ſiue fines & termini, à verſ.11. vſque ad verſ.21.*
    - Materia, *id eſt, loca & locata: vt ſunt oppida, pagi, agri, vineta, &c. verſ.21. vſque ad finem capitis.*

CAPVT XIX.

Regiones, ſiue poſſeſſiones ſex Tribuum Iſraeliticarum.

- Hæreditas & poſſeſſio
  - Tribus
    - Simeon *verſ.1. vſque ad 10. Obſerua autem, cùm in hac, tum in reliquis Tribum Prouincijs, & formam (fines & terminos) & materiam (loca & locata.)*
    - Zabulon *verſ.10. vſque ad 17.*
    - Iſſachar. *verſ.17. vſque ad 24.*
    - Aſer *verſ.24. ad 32.*
    - Nephthali. *verſ.32. ad 40. vſque.*
    - Dan. *verſ.40 vſque ad 49.*
  - Familiæ Ioſuæ. *Munificentia Iſraelitarum erga Ducem ſuum. Commendatur illa ex quatuor circumſtantijs: nimirum ex:*
    - Modo: *Abſque ſorte. Integrum enim erat ei, commodum locum ſibi eligere. verſ.49. & verſ.50. dicitur, quod conceſſerint ei ciuitatem, quam petierit.*
    - Loco: *In mediterraneo terræ Canaan. verſ.49.*
    - Causâ *mouente: Iuxta præceptum Domini. verſ.50.*
    - Re ipſa, *ſeu ipſo munere, quod eſt verbi, quæ à nomine, ſiue & cultura, ſeu reſtaurationis deſcribitur. verſ.50.*

CAPVT XX.

Ciuitates receptus designatæ.

Finis: *Qui in quo per imprudentiam, non destinato consilio, homicidium commisisset, à violentia vindicis seruetur. vers. 2. 3. 9.*

REFVGII

Forma, *quæ est horum Asyloru Priuilegium. Docet autem*

- *Qui huius priuilegij sint capaces: Ii nimirum, quos illius vrbis Magistratus, ex primi facti narratione, iudicarit, fortuitò & casu cædem fecisse. vers. 4.*
- *Quid sit illud Priuilegium, & in quibus consistat. Sunt autem partes duæ:*
  - *Securitas à violentia Vindicis. vers. 5.*
  - *Saluus conductus ad Iudicium & à Iudicio: si modò fortuitam cædem fuisse deprehenderint Iudices. vers. 6.*
- *Quandiu Homicida, causâ cognitâ, hoc Priuilegio frui possit. vers. 6.*

Materia: *Loca, seu vrbes Iordanem*

- Citrà: —
  - Cedes, *in prouincia Nephthali.*
  - Sichem, *in montanis Ephraim*
  - Hebron, *in Tribu Iuda.*

  vers. 7.
- Vltrà, *in Tribu* —
  - Ruben: *Bosor.*
  - Gad: *Ramoth.*
  - Manasse: *Gaulon.*

  vers. 8.

CAPVT XXI.

Ciuitates Sacerdotum & Leuitarum.

- *Cur attributæ sint ipsis certæ sedes: Allegant in sua petitione Dei mandatum, &c. vers. 1. 2.*
- *Qui eas sedes dederint: Israelitæ, &c. vers. 3.*
- *Vnde: De possessionibus suis. vers. 3.*
- *Quid: Vrbes, cum suburbanis. vers. 3. 8.*
- *Quomodo: Per sortitionem. vers. 4.*

SEDES Leuitarum recensentur

Vniuersim. *Notantur hic præcipuæ circumstantiæ*

Quæ vrbes, quot, & vbi designatæ sint

- Caathitis —
  - Superioribus *in Tribu Iuda, Simeon, Beniamin. vers. 4.*
  - Inferioribus, *in Tribu Ephraim, Dan, Manassis, &c. vers. 5.*
- Gersonitis. *vers. 6.*
- Meraritis. *vers. 7.*

Singillatim. *In specie enim & nominatim recensentur ciuitates assignatæ familijs*

- Caathitarum *officio & dignitate*
  - Superiorum, *qui ad stirpem Aaronis pertinebant. vers. 9. vsque ad 20.*
  - Inferiorum. *vers. 20. ad 27.*
- Gersonitarum, *à vers. 27. vsque ad 34.*
- Meranitarum. *vers. 34. vsque ad vers. 43. Quæ enim post 43. vers. hunc capiti appenduntur, sunt potius initium capitis sequentis.*

CAPVT

CAPVT XXII.

Dimissio Transiordaninorum.

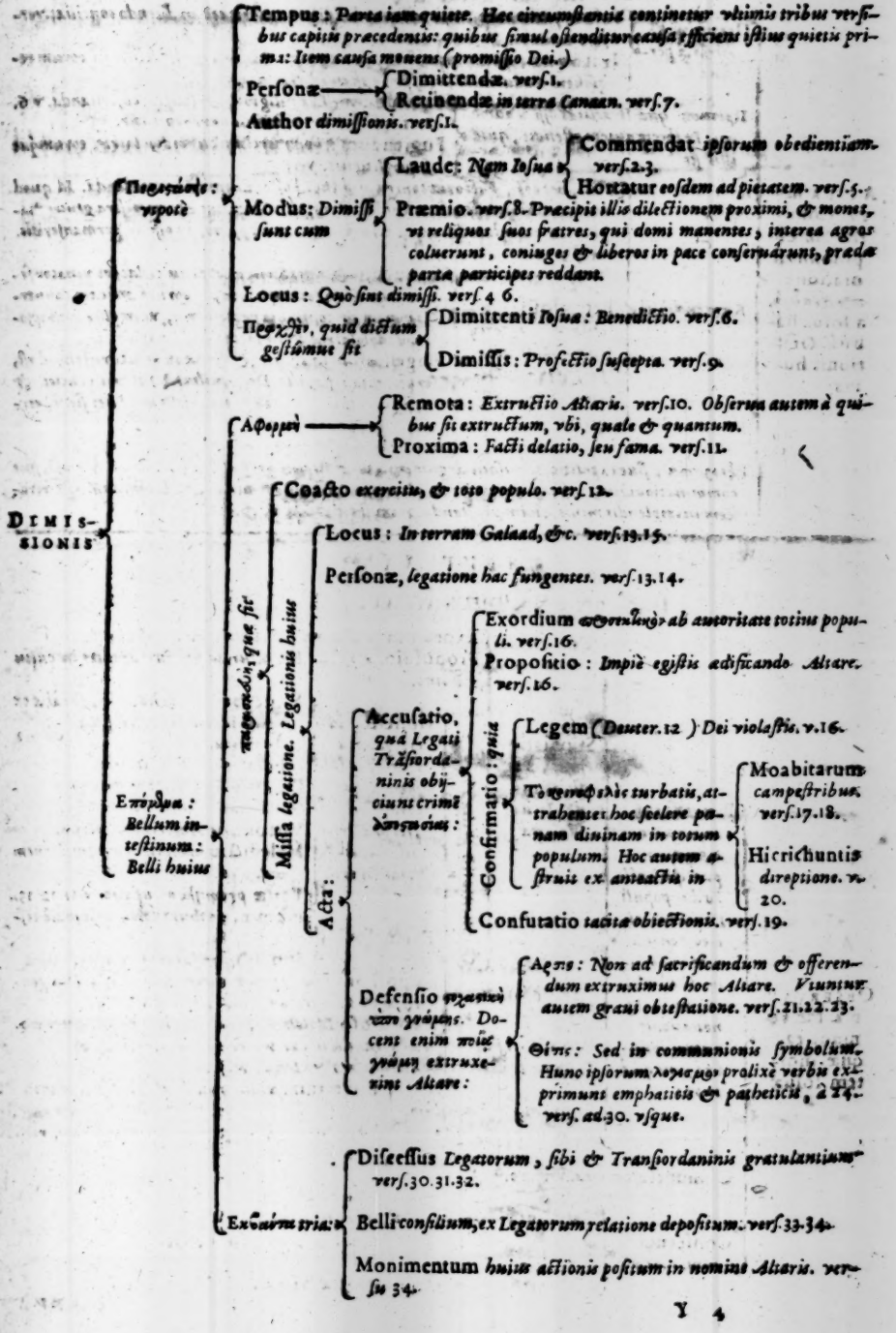

CAPVT XXIII.

Comitia in Sichem celebrata.

- Προσωπον dicentis, à persona
  - Iosue, quem ante similis commendat, eique auctoritatem in dicendo conciliat. vers. 1. 2.
  - IEHOVAE, quem promissionis de Cananæis delendis & Israelitis in eorum regionem traducendis fidem fecisse ostendit. vers. 3. 4. 5.
- Πρᾶγμα, quid Israelitas officij admonuerit. In specie autem ostendit, quid illis sit
  - Faciendum: Lex religiosè & solicitè obseruanda. v. 6. 8. 11. vbi hæc propositionis pars repetitur.
  - Fugiendum: Commercium cum idololatris, eorumque superstitiones. vers. 7.

ACTA horũ Comitiorum exprimuntur oratione συμβουλευτικῇ, à Iosua habitâ. Orationis huius

- Vtili, hoc est, Victoria contra reliquos hostes diuinitus concedenda. Id quod confirmat argumentum ab antecedentibus: Vt expulit Dominus à facie vestra gentes magnas & robustas: Ita porrò etiam facturus est, si vos in officio permanseritis. vers. 9. 10.
- Καταστροφὴ ab
  - Periculoso. Periculum commercij cum idololatris proponit enumeratione: Erunt hostes illi vobis in
    - Laqueum & retia: Sicut auceps auiculas, vt venator feras laqueo & reti capit: ita per eorum amicam conuersationem & connubia capient vos, vt implicemini ipsorum idololatriæ & impietatibus. vers. 12. 13.
    - Flagellum in lateribus, & spinæ in oculis vestris, id est, erunt quasi flagella Dei, quibus Deus vos cruciet: & tanquam spinæ in oculis, vobis intolerabiles fient. vers. 13.
  - Παραλειψις: Donec vos auferat, &c. vers. 13.

Ἐξεργασία, siue expolitio vtriusque argumenti, ab vtili, seu promissionibus, & periculoso, siue comminationibus. Asseritur autem firmitatem promissorum & minarum: Deum tam esse verace in implendis minis, quàm præstandis promissis. vers. 14. 15. 16.

CAPVT XXIV.

Obitus Iosuæ.

- Exordium attentionis à Dei mandato. vers. 2.
- Propositio. vers. 14. Hortatur ad perseuerantiam in cultu diuino.
- Confirmatio petita ab
  - Honesto, id est, gratitudine præstanda pro beneficijs Dei præteritis. Cuiusmodi sunt
    - Segregatio, seu euocatio Abrahæ ex populo idololatrico. vers. 2. 3.
    - Πολυτεκνία. vers. 4.
    - Liberatio ex Ægypto. vers. 5. 6.
    - Deletio Ægyptiorum. vers. 7.
    - Sustentatio in Deserto. vers. 7.
    - Victoria de Amorrhæis. vers. 8.
    - Maledictio mutata in benedictionem vers. 9. 10.
    - Tertiæ promissæ occupatio. v. 11. 12. 13.
  - Exemplo
    - Patrum, quibus idololatria malè cessit. vers. 14. 15.
    - Suo, suæque familiæ. vers. 15.
  - Impossibili, seu à pugnantibus: Non potestis Dijs gentium & IEHOVAE simul seruire. vers. 19.
  - Periculoso: Idololatriam non feretis impunitam. v. 20.
- Promissio fidei & perseuerantiæ in cultu Dei. vers. 16. 17. 18. 21. 24.
- Capita fœderis ex Deuteronomio prælecta. vers. 25.
- Signum & symbolum, seu monumentum
  - Literarum. v. 26. quibus acta hæc mandauit.
  - Lapidis, erecti in perpetuam memoriam. vers. 26. 27.

OBSERVANDA hic veniunt ea, quæ mortem Iosuæ

- Præcellerunt. In numero ἀναφορικῶν præcipuũ est: Fœdus populi Israelitici cũ Deo renouatum in Comitijs Sichemiticis. vers. 1. Renouationis huius membra sunt quatuor:
  - Stipulatio fidei, quæ fit oratione Iosuæ suasoria
  - Confirmatio petita ab
    - Honesto, id est, gratitudine præstanda pro beneficijs Dei præteritis. Cuiusmodi sunt
      - Segregatio, seu euocatio Abrahæ ex populo idololatrico. vers. 2. 3.
      - Πολυτεκνία. vers. 4.
      - Liberatio ex Ægypto. vers. 5. 6.
      - Deletio Ægyptiorum. vers. 7.
      - Sustentatio in Deserto. vers. 7.
      - Victoria de Amorrhæis. vers. 8.
      - Maledictio mutata in benedictionem vers. 9. 10.
      - Tertiæ promissæ occupatio. v. 11. 12. 13.
    - Exemplo
      - Patrum, quibus idololatria malè cessit. vers. 14. 15.
      - Suo, suæque familiæ. vers. 15.
    - Impossibili, seu à pugnantibus: Non potestis Dijs gentium & IEHOVAE simul seruire. vers. 19.
    - Periculoso: Idololatriam non feretis impunitam. v. 20.
  - Promissio fidei & perseuerantiæ in cultu Dei. vers. 16. 17. 18. 21. 24.
  - Capita fœderis ex Deuteronomio prælecta. vers. 25.
  - Signum & symbolum, seu monumentum
    - Literarum. v. 26. quibus acta hæc mandauit.
    - Lapidis, erecti in perpetuam memoriam. vers. 26. 27.
- Coniuncta cum ea. vers. 29.
- Consecuta sunt: nimirũ
  - Sepultura
    - Iosuæ. vers. 30.
    - Iosephi ossium. vers. 32.
    - Eleazari Pontificis. vers. 33.
  - Status religionis post obitum Iosuæ. vers. 31.

CAPVT

LIBER IVDICVM,
SEV
VINDICVM LIBERTATIS ISRAELITICAE
ἀναλυτικῶς expositus.

Describit statum Reipublicæ Israeliticæ, inde à temporibus Iosuæ vsque ad Eli Sacerdotem, corruptum, atque calamitosum.

- CALAMITATVM atq; oppressionũ
  - Causæ: *Israelitarum peccata considerata*
    - Vniuersim: *Omnium Tribuum*
      - Negligentia & ignauia in expellendis hostibus Cananæis. *Cap.1.*
      - Iniustitia erga Deum, eiusque cultum. *Cap.2.*
    - Singulatim: *id est, singularia duo exempla corruptissimæ Reipublicæ in*
      - Religione: *Idololatria*
        - Vnius familiæ, nimirum Michæ. *Capite 17.*
        - Totius Tribus Daniticæ. *Cap.18.*
      - Moribus: *Libido*
        - Perpetrata *In vna vrbe Gabaa. Cap.19.*
        - Punita *in tota tribu Beniaminis. Belli huius narrantur*
          - Ἡγούμενοι μέτα: *Comitia populi, & dubius belli eventus. Cap.20.*
          - Ἐπόμενοι: *Restauratio Tribus Beniaminis. Cap.21.*
  - Species *ab efficientibus sumptæ. Fuit enim populus oppressus à*
    - Syris *(Iudice Othoniele.)* Moabitis *(vindice Ehude.)* & Philistæis *(vltore Samgare.) Cap.3.*
    - Cananæis *(Rege Iabin)* Iudice Deborâ, & vindice Baraco. *Horum*
      - Πόλεμος: *Debellatio Regis Iabin. Cap.4.*
      - Ἆσμα: *Epinicion canticum. Cap.5.*
    - Midianitis, *Gedeone iugum seruitutis repellente. Gedeonis*
      - Vocatio *ad expeditionem contra Midianitas suscipiendam. Cap.1.*
      - Acta
        - Πολεμικὰ: *Pugna cum Midianitis commissa. Cap.7.*
        - Πολιτικὰ: *Mores, fortuna & obitus. Cap.8.*
      - Successor *Abimelech, spurius filius. Cap.9.*
    - Ammonitis, *vindice Iephthe. Oppressionis huius*
      - Causæ & effectus: *Israelitarum apostasia & panitentia. Cap.10.*
      - Remedium, *seu repagulum: videl. bellum à Iephthe suscepti cõtra*
        - Ammonitas. *Cap.11.*
        - Ephraimitas, *vbi etiam vita & Iudicium describitur. Cap.12.*
    - Philisthæis, *vltore Samsone. Demõstratur huius*
      - Γενέθλια. *Cap.13.*
      - Coniugium. *Cap.14.*
      - Res contra Philistheos gestæ. *Cap.15.*
      - Mores, *fortuna & obitus. Cap.16.*

CAPVT I.

Negligentia & ignauia Israelitarum in expellendis hostibus.

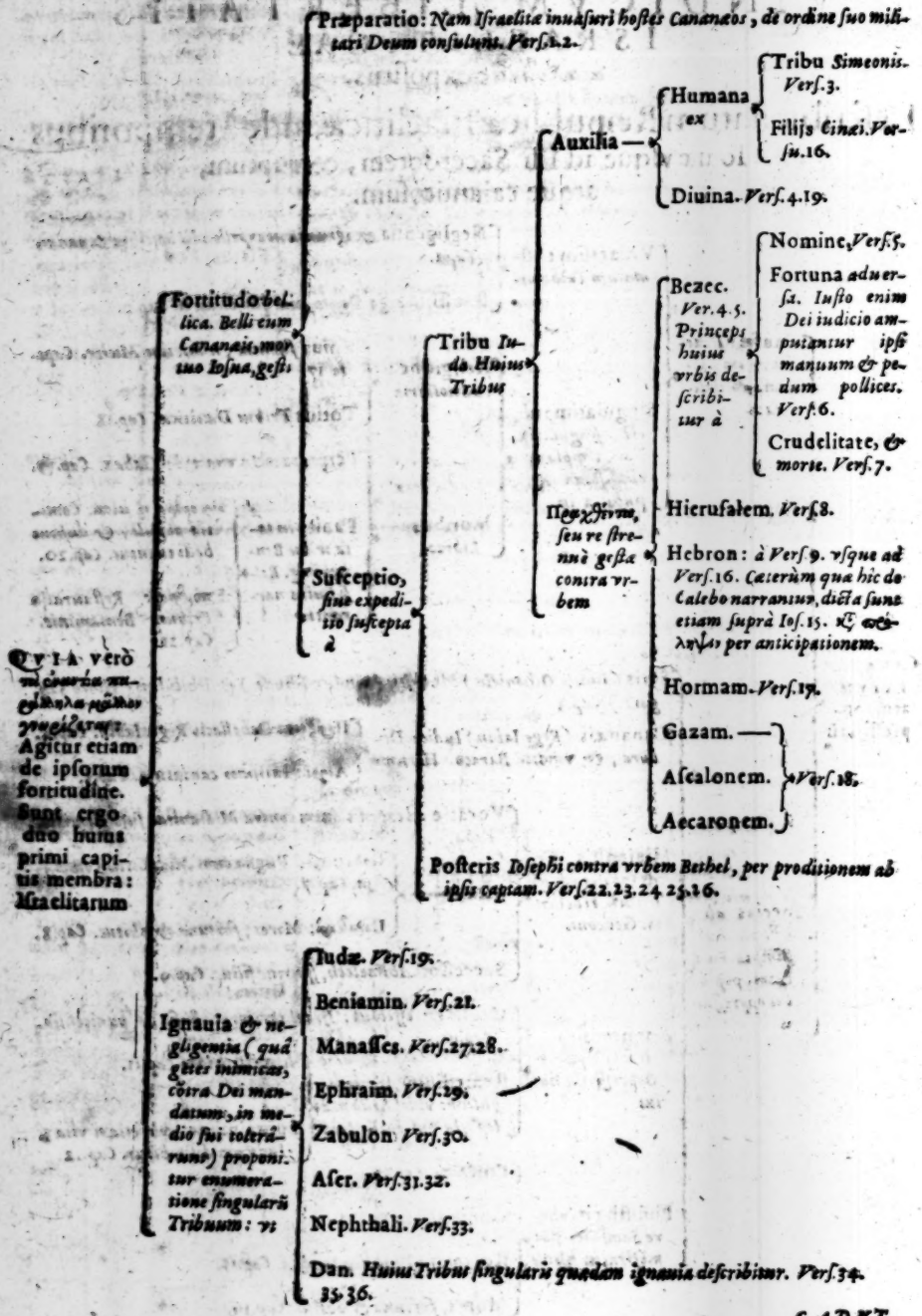

CAPVT

CAPVT II.

Iniuſtitia populi in ſeruando fœdere,&c.

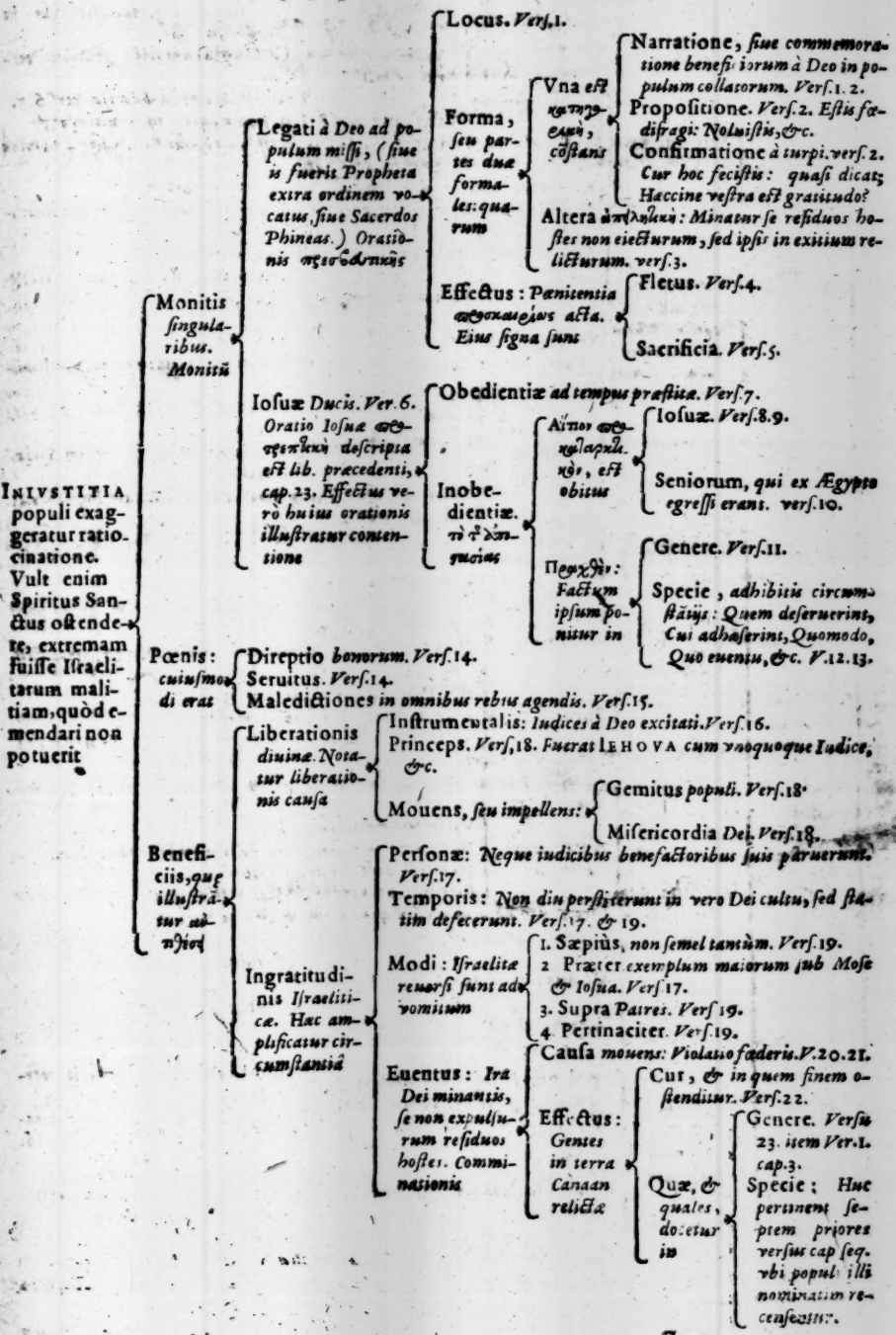

CAPVT III.

Tria oppreſſionis tempora cum triplici liberatione.

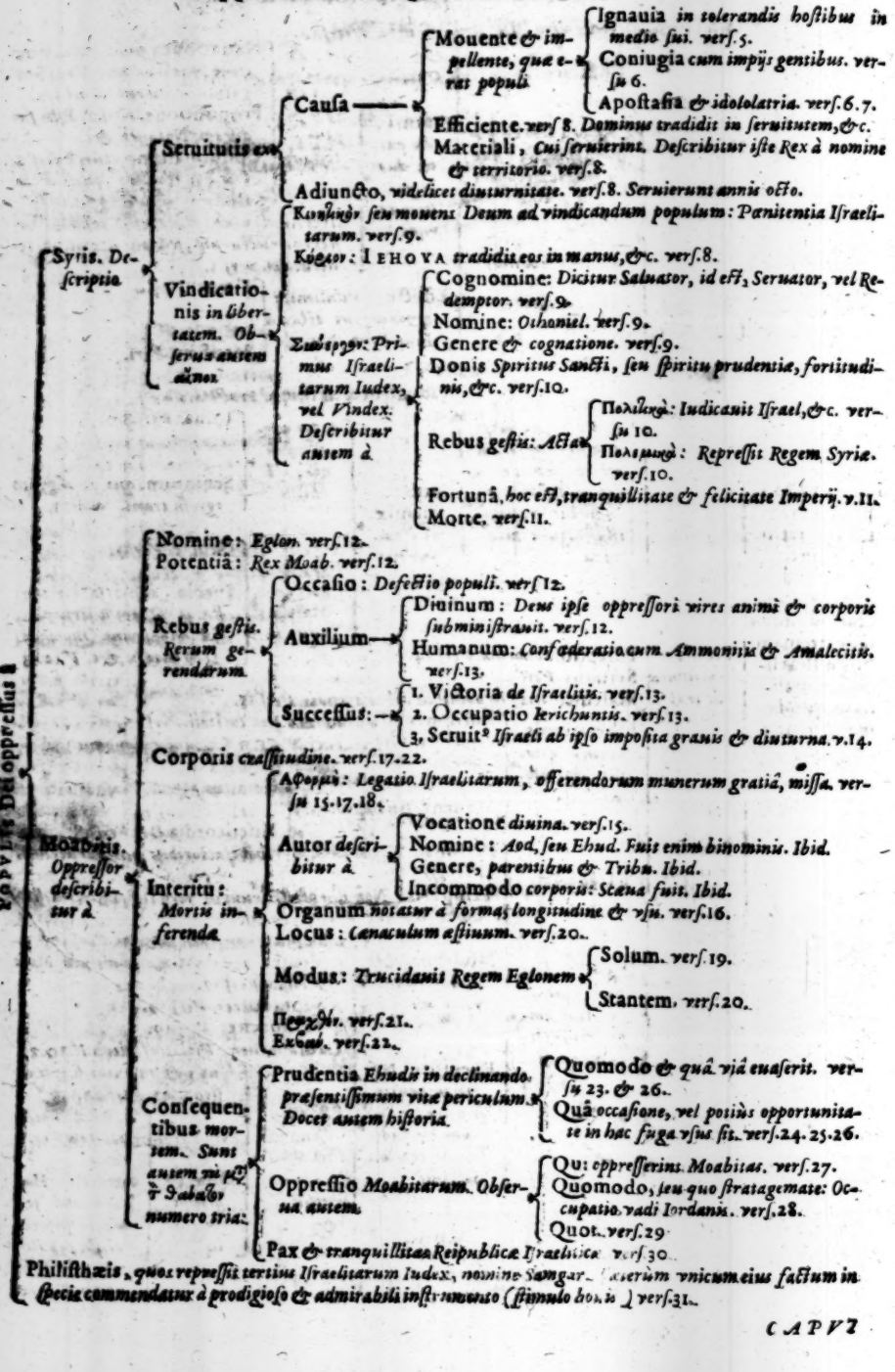

CAPVT

CAPVT IIII.

Debellatio Regis Iabin.

- In hoc capite (vt & aliis huius libri compluribus) facta & fortuna Israelitarum proponuntur alternis narrationibus. Commemorantur enim
  - Primò *Israelitarum defectio à Deo noua & iterata. vers.1.*
  - Deinde *Dei castigatio seuera, quâ in populii pœnâ seruitutis animaduertit. Seruitutis, vel potiùs oppressionis*
    - Efficiens: IEHOVA *tradidit illos in manus, &c. vers.2.*
    - Materia. *i. persona cui seruierint, demonstratur à*
      - Nomine: *Iabin. vers.2.*
      - Conditione: *Rex Canaan. vers.2.*
      - Sede *regiâ. vers.2. Regnauit in Asor.*
      - Potentiâ, *pro qua* μετωνυμικῶς *ipsa potentiæ instrumenta ponuntur. Ea sunt:*
        - Dux *exercitus, cuius nomen & sedes notatur. vers.2.*
        - Currus *falcati, id est, ærei, vel ferrei. vers.3.*
    - Diuturnitate *& grauitate. vers.3.*
  - Postea *resipiscentia Israelitarum. vers.3.*
  - Tandem *liberatio diuina per*
    - Deboram, *quæ commendatur à*
      - Sexu. *vers.4.*
      - Conditione, *seu officio*
        - Ecclesiastico: *Erat Prophetissa. vers.4.*
        - Politico: *Iudicabat populum, id est, consulentibus de iure, ex reuelatione diuina respondebat. vers.4.5.*
      - Coniugio. *vers.4.*
      - Patriâ. *vers.5.*
      - Autoritate *in constituendo Duce belli contra Iabin gerẽdi. Obserua*
        - Quem *vocet: Dux belli describitur à nomine (Barac) parente & familia, seu Tribu. vers.6.*
        - Quomodo *illum vocet. Oratio est partim*
          - Προστακτικὴ, *quâ illi officium Ducis ex Dei mandato iniungit. vers.6.*
          - Παραθαρρυντικὴ *ab euentu belli. vers.7.*
          - Προφητικὴ *de facto Iahelis. vers.8.9.*
    - Barac: *Belli ab ipso gesti.*
      - Παρασκευὴ: *Collectio exercitus*
        - Israelitici. *vers.10.*
        - Hostilis. *vers.12.13.*
      - Πρόσβολη: *Ipse conflictus ad torrentem Cison. vers.14.*
      - Ἔκβασις:
        - Victoria *penes Israelitas. vers.15.*
        - Fuga *Hostium. vers 15.*
        - Internecio *exercitus hostilis. vers.16.*
    - Iahelem. *Hæc describitur à*
      - Coniugio *cum Hebræo. vers.11.17.*
      - Fortuna: *Amicitiâ cum Rege Iabin. vers.17.*
      - Facto *heroico, quo interfecit Sisaram Ducem bell. Facti huius*
        - Modus. *Iahel simulat erga Sisaram*
          - Hospitalitatem. *vers.18.*
          - Liberalitatem. *vers.19.*
          - Fidelitatem. *vers.20.*
        - Organum: *Clauus Tabernaculi. vers.21.*
        - Testes *oculati. vers.22.*
        - Euentus: *Potentia*
          - Regis *Iabin fracta. vers.23.*
          - Israelitarum *aucta. vers. 24.*

CAPVT V.

Carmen Epinicium à Debora & Baraco decantatum.

- Προοίμιον, quo Israelitas ad laudationem: exteros verò ad attentionem hortatur. vers. 2. 3.
- Τὰ τῦ ὑπνικοῦ, Διήγησις αὐξητικὴ, amplificans victoriam ab
  - Instrumentis, sive Ministris. Occurrit hoc loco ἀναφορὰ
    - Autore. Cõmendat autem Dei beneficentiam
      - Præteritam, seu anteactam in debellandis Cananæis. vers. 4. 5.
      - Præsentem: quam extollit contentione
        - Status Israelitarum, proximè ante partam victoriam afflicti atque calamitosi. Summa autem eò redit: A morte Ehudis vsque ad hunc conflictum adeò premebatur hic populus, vt commercia cessarent, neque tuta esset vllius pagi habitatio. vers. 6. 7.
        - Victoriæ à Deo contra Sisaram concessæ. vers. 8. 13.
    - Effectis & commodis ex victoria hac redundantibus in
      - Principes. vers. 9.
      - Primates populi, &c. vers. 10.
      - Subditos: Qui ambulatis in via, &c. vers 10.
      - Pueros & puellas, quæ antea ad hauriendam aquam vitæ discrimen subibant à sagittis hostium. vers. 11.
      - Paganos, quibus nunc ruri tutò habitare liceat. vers. 11.
      - Iudices, quòd in portis tutò iam convenire possint. vers. 11.
      - Deboram. vers. 12.
      - Baracum. vers. 12.
    - Ἐπικουρικὴ auxiliatorii, qui partim sunt
      - Viri
        - Principes. vers. 14. 15.
        - Plebei. vers. 18.
      - Fœminæ: Factum Iahelis heroicum. vers. 24. 25. 26. 27. ἐπιμελῶς describitur: vii capite præcedente ἐπιμελῶς idem illud factum narratur.
    - Ψευδικὴ desertorum. Nam crimen perfidiæ obycis
      - Tribui
        - Rubenis. vers. 15. 16.
        - Gadis.
        - Danis.
        - Aseri.

        } vers. 17.
      - Ciuitati Meroz. vers. 23.
  - Forma pugnæ commissæ, quæ exprimitur
    - Προσωποποιΐα hostium à
      - Potentiâ. Vocat Reges. vers. 19.
      - Ἀφαιρεσῖ & spe optimæ prædæ. vers. 19.
    - Ἀναγωγὴ, Vbi pugnatum. vers. 19.
    - Ὑποτυπώσις
      - Auxilij Israelitis missi à
        - Cœlo. vers. 20.
        - Fluuio Cisonis. vers. 21.
      - Fugæ hostium. vers. 22.
  - Euentu, seu consequenti hostium confusione & ignominiâ: Vbi per hypotyposin mulierum hostilium iactationes cum sarcasmo traducit. vers. 28. 29. 30.
- Συμπεραστικὸν, quo hostium reliquũ exitium: Israelitis verò roboris incrementum (comparatione Solis ab ortu ad meridiem procedentis) precatur. vers. 31.

CAPVT

CAPVT VI.

Gedeonis vocatio ad expeditionem contra Madianitas ſuſcipiendam.

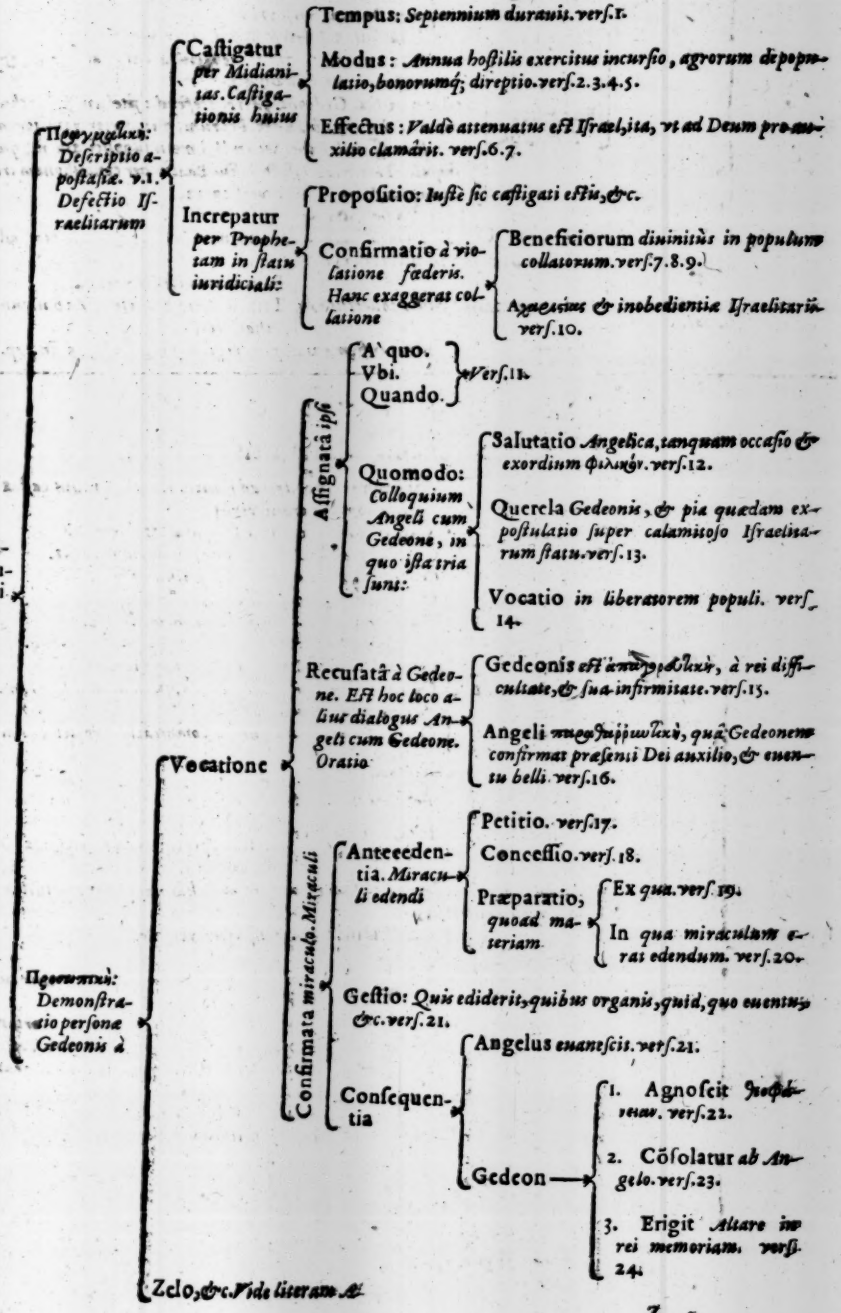

- A. Zelo, in
  - Extirpãda idololatria. Reformationis, siue correctionis
    - Author, cuius iussu & impulsu eam susceperit, Deus est, qui Gedeoni oratione locutus præscribit, quid
      - Destruendum. verſ. 25.
      - Extruendum. verſ. 26.
    - Administri: Assumptis decem viris de suis seruis, &c. verſ. 27.
    - Modus: Ad præscriptum Domini. verſ. 27.
    - Tempus: Noctu, ne à ciuibus idololatris impediretur. verſ. 27.
    - Euentus: Tumultus
      - Excitatus à ciuibus, qui Gedeonem sacrilegy accusant, & ad pœnam postulant. verſ. 28 29.30.
      - Sedatus à Ioa, Gedeonis patre. Defendit factum filij tribus argumentis. Primò, ab audacia eorum, qui præter vocationem Baalis vindices esse volebant. Secundò, à metu supplicij diuini, quem illis injcit. Tertiò, ab officio ipsius Baalis per concessionem ironicam: Si, inquit, Deus est, &c. verſ. 23.32.
  - Suscipiendæ expeditionis. Notatur causa
    - Occasionalis: Impressio hostium. verſ. 33.
    - Efficiens: Spiritus Domini induxit Gedeonem voluntate & facultate, ad expeditionem hanc pertinente. verſ. 34.
    - Instrumentalis: Miles collectus ex
      - Familia Gedeonis. verſ. 34.
      - Tribu Manassis, Aseri, Zabulonis, Nephthali verſ. 35.
    - Mouens, seu Gedeonem confirmans duplici voris signo. 36. vsq; ad fin. cap.

CAPVT VII.

Pugna Gedeonis cum Midianitis commissa.

- PVGNA huius
  - Παρασκευὴ. Est illa nihil aliud, quàm
    - Militis lustratio
      - Prima
        - Vbi habita: In castris ad fontem Harad, quibus castra Midianitica opposita erant. verſ. 1.
        - A quo mandata: Dixit Dominus, &c. verſ. 2.
        - Cur: Ne populus sibi adscribat victoriam. verſ. 2.
        - Quo ministro: Loquere ad populum. verſ. 3.
        - Qui fuit dimissi. verſ. 3.
      - Secunda,
        - Quis: Dixit Dominus ad Gedeonem. verſ. 4.
        - Quomodo lustrati sint: Nempe aquatione. verſ 4.
        - Qui fuit reiecti: Lambentes, canum more verſ. 5.
        - Quot: Omnes, exceptis trecentis, qui non ad instar canum hauserant aquam. verſ 6.7.8.
        - Quibus auxilijs instructi: Commeatus pro delectis militibus. verſ. 8.
    - Ducis confirmatio. Animatur autem
      - Dei iussu. verſ. 9.
      - Armigeri adiunctione verſ. 10.
      - Hostis somnio. verſu 11. Somnij
        - Recitatio. verſ 13.
        - Interpretatio de victoria Gedeonis. verſ. 14.
  - Τὸ μέσον: Ipse conflictus:
    - Χρόνος: Noctu, id quod passim & ἀναγκαῖον in hac narratione innuitur, potissimùm autem. verſ. 15.
    - Τρόπος: Modus confligendi est mirabile stratagema. Nam exercitum suum Gedeon
      - Diuidit in tres partes. verſ. 16.
      - Instruit
        - Armis: Singulis enim singulæ dantur tubæ, hydriæ & lampades. verſ. 16.
        - Verbis, quibus præscribit
          - Vsum armorum istorum, ex suo exemplo petendum. verſ. 17.
          - Clangorem buccinarum. verſ. 18.
          - Clamorem militarem. verſ. 18.
    - Πεῖρα, cui Gedeon cum suis trecentis militibus initium facit. verſ. 19 20.21.
  - Τὸ ἀποτέλεσμα
    - Tumultus in castris hostium. 21.
    - Cædes mutua in exercitu hostili. verſ. 22.
    - Fuga Midianitarum, castrorumq; desertio. verſ 22.
    - Persecutio hostium fugientium
      - Quibus auxilijs facta: Conuocati sunt milites ex Nephthali, Aser, Manasse, & montanis Ephraim. verſ. 23.24.
      - Quomodo Occupando vada Iordanis. verſ 24.
      - Quo fructu: Capti & interfecti sunt duo Capitanei. verſ. 25.

CAPVT

CAPVT VIII.

Gedeonis mores, fortuna, obitus.

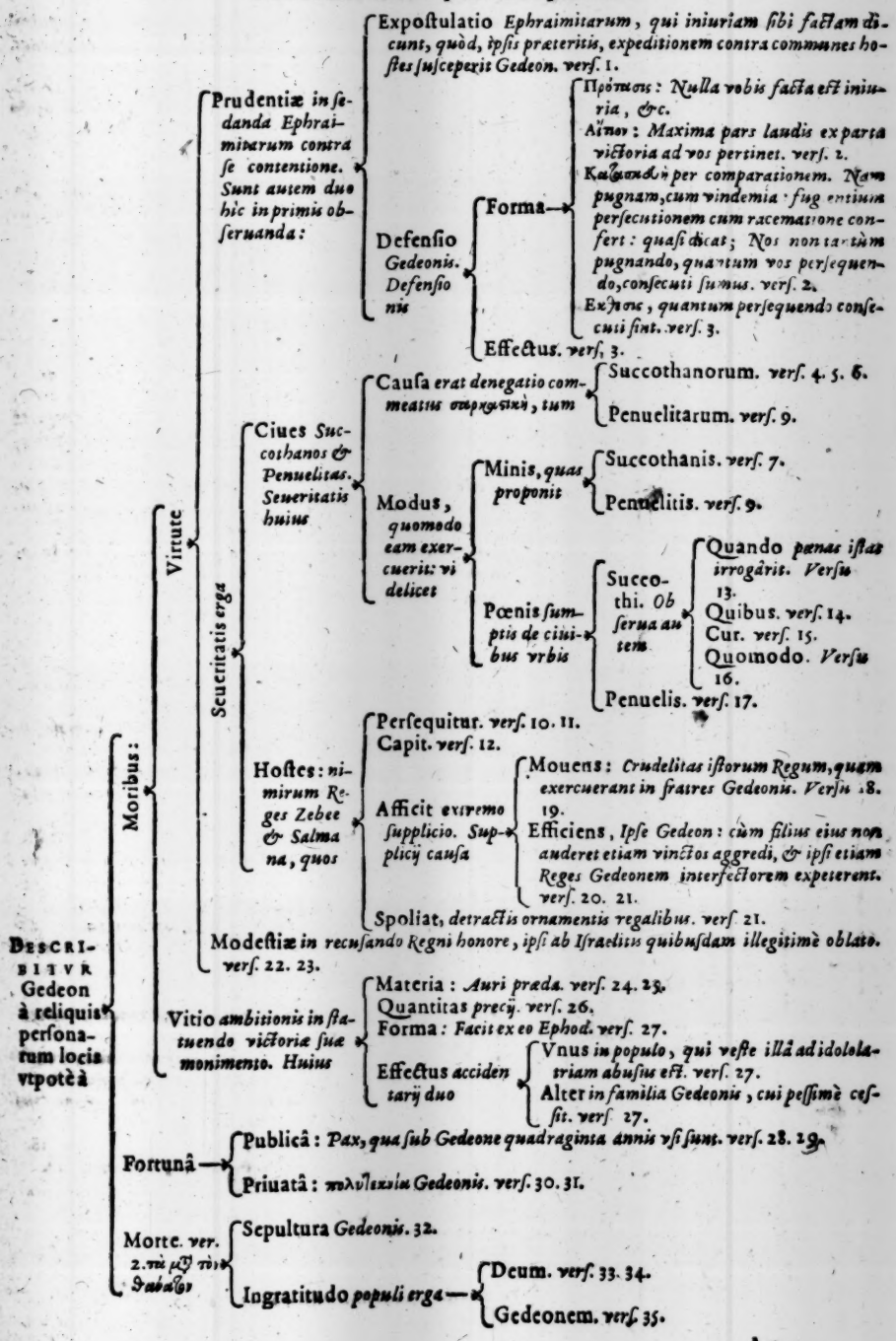

CAPVT IX.

Abimelechi hiſtoria.

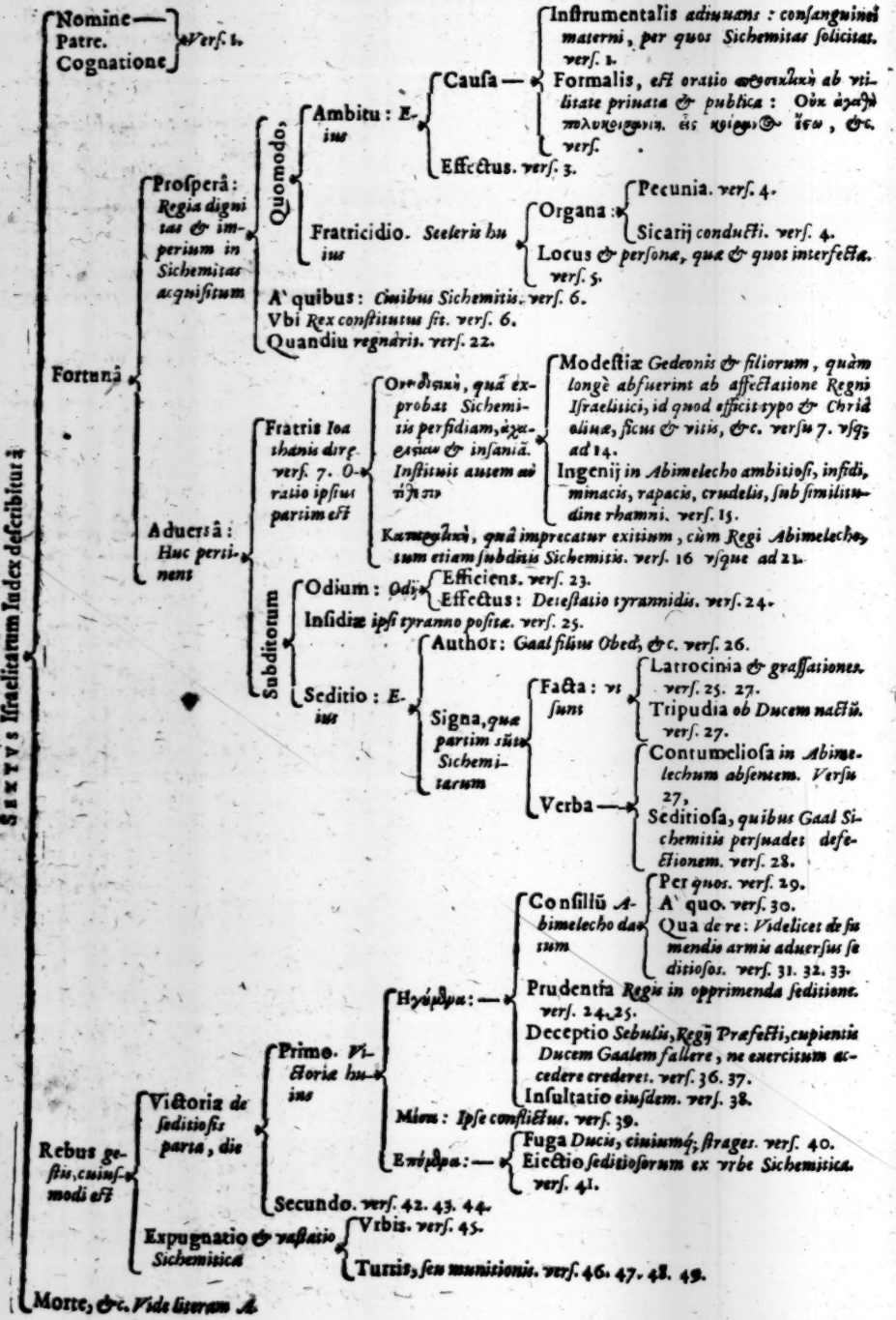

A. Morte

- A. Morte. Interitus
  - Χρόν. : *Periit in oppugnatione vrbis Thebes. verſ. 50.*
  - Τόπ. *verſ. 51. 52. Propè turrim, &c.*
  - Αἴτιον ποιητικὸν καὶ ὀργανικὸν :
    - Iactus *mulieris. verſ. 53.*
    - Confoſſio *per Armigerum. verſ. 54.*
  - Exitus duo :
    - Diſſipatio *regij exercitus. verſ. 55.*
    - Impletio *vaticinij à Ioathane denunciatis*
      - Abimelecho. *verſ. 56.*
      - Sichemitis. *verſ. 57.*

CAPVT X.

Apoſtaſia & reſipiſcentia populi Iſraelitici.

ISRAELITAE enim ſub Thola & Iaire, pace vſi, poſteà verò in idololatriam relapſi, opprimuntur ab Ammonitis. Conſideranda ergo venit Iſraelitarum

- Libertas, *ſub Iudice*
  - Thola. *Deſcribitur hic à*
    - Parente. — Maioribus. Tribu. Sede. — *Verſ. 1.*
    - Officio *gubernationis, quando ſuſceperit, (verſ. 1.) & quandiu geſſerit. verſ. 2.*
    - Morte. — Sepultura. *Verſ. 2.*
  - Iaire: *Huius perſona demonſtratur à*
    - Patria. *verſ. 3.*
    - Dignitate *iudicandi, id eſt, gubernandi populum. verſ. 3.*
    - Potentia & πολυτεκνία. *verſ. 4.*
    - Morte. — Sepultura. *Verſ. 5.*
- Seruitus, *ſub Ammonitis. Seruitutis*
  - Cauſa —
    - Mouens, *ſiue αἰτιαρχικὴ, eſt idololatria Iſraelitarum, quam Spiritus S. exaggerat*
      - Comparatione *temporis prioris. verſ. 6.*
      - Enumeratione *Deorum, quos coluerint. verſ. 6.*
      - Incremento: *Non tantùm coluerunt Deos iſtos, ſed etiam Dominum reliquerunt. verſu 6.*
    - Efficiens: *Dominus tradidit, &c. verſ 7.*
    - Materia: *Cui traditi, quibus hoſtibus dediti ſint, &c. verſ. 7.*
  - Adiunctũ. *Grauitas huius ſeruitutis colligitur ex*
    - Tempore: *quandiu ab Ammonitis oppreſſi fuerint. verſ 8.*
    - Perſonis, *quas vexârint. verſ. 8. 9.*
    - Loco, *quàm longè lateq; graſſati ſint. verſ. 9.*
  - Effectus: *Pœnitentia Iſraelitarum. ver. 10. Pœnitentiæ huius*
    - Auxilia & *ſubſidia ad intendendam vim pœnitentiæ: cuiuſmodi eſt, Exprobatio ἀρνητικὴ & σωκρατικὴ, qua Deus exprobat populo ſuo ſtultitiam & impietatem, quòd tales Deos hactenus coluerint, quibus periculis ſeruare nequeant. verſ. 11. 12. 13. 14.*
    - Signa & *notæ:*
      - Confeſſio *peccati. verſ. 10. 15.*
      - Deprecatio *pœnæ. verſ. 15.*
      - Emendatio *vitæ & morum, quâ omni idololatriæ renunciârunt. verſ. 16.*
    - Effectus: *Gratia à Deo impetrata. verſ. 16. Doluit Domino Deo ſuper miſerijs eorum.*

CAPVT XI.

Expeditio Iephthæ contra Ammonitas ſuſcepta.

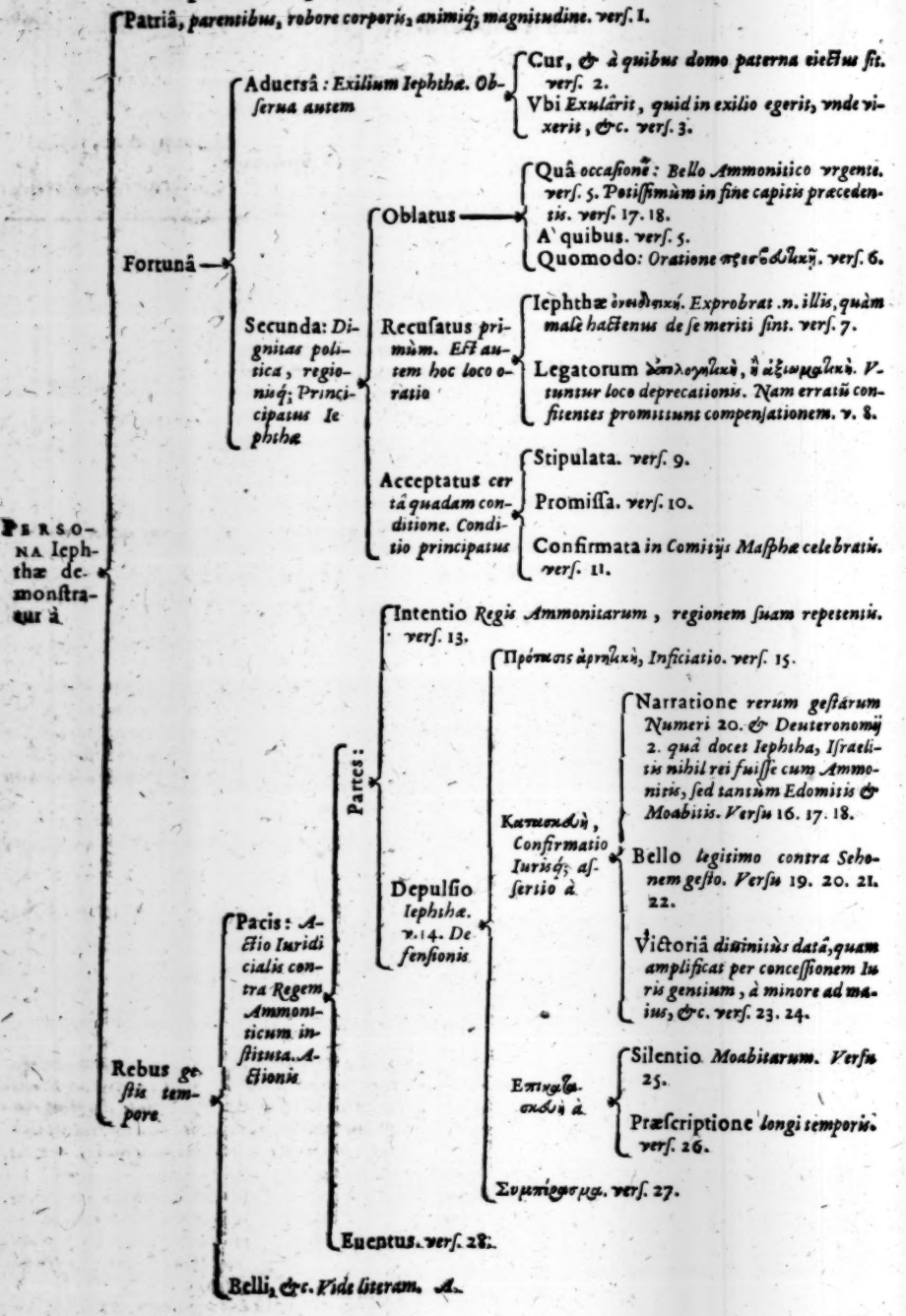

A. Belli

- Belli Ammonitici. Belli huius
  - Ὑπόθεσις duo: Iephthæ
    - Expeditio, *quo authore susceptæ. vers.* 29.
    - Votum: *Voti conceptio. vers.* 30.
  - Μίσος, seu πεφιχάρωσις:
    - Fudit *hostes. vers.* 32. & 33.
    - Recepit *oppida amissa. vers.* 33.
    - Fregit *hostium vires ibid.*
  - Ἐπόθεσις: *Voti, suprà, concepti,*
    - Denunciatio, *facta*
      - A' quo, *cui, vbi: quando & quomodo. vers.* 34. 35.
      - Quo *euentu: Consensus filiæ spontaneus, non in immolationem sui, sed perpetuum cælibatum. vers.* 36.
    - Solutio. *vers.* 39. *Occurrit hoc loco deploratio virginitatis*
      - Petita. *vers.* 37.
      - Concessa. *vers.* 38.
      - Suscepta *atque peracta. vers.* 38.
      - Iterata & *frequentata quotannis, publicâ consuetudine. vers.* 40.

CAPVT XII.

Bellum Iephthæ contra Ephraimitas gestum.

- DESCRIBITVR Iephtha à reliquis personarum locis: nimirum à
  - Rebus *gestis in bello Ephraimitico. belli huius*
    - Causa *explicatur*
      - Accusatione *Ephraimitarũ expostulantium cum Iephtha de iniuria sibi illata, quòd ipsos per contemptum in communi bello neglexerit. Est autem ista κατηγορία, quasi indictio belli. vers.* 1.
      - Defensione *Iephthæ, qui omnem culpam in Ephraimitarum ignauiam transfert. vers.* 2. 3. *Est hoc loco* ἀντίκλημα.
    - Apparatus: *vers.* 4. *Quibus auxilijs bellum aggressus sit Iephtha.*
    - Euentus: *Cædes hostium. vers.* 4. *Exaggeratur clades ista à circumstantiâ*
      - Causæ: *Præter minas (de quibus suprà vers.* 1.) *etiam contumeliosis verbis prouocati erant Galaaditæ. Versu* 4.
      - Personarum: *Trucidârunt non tantùm præliantes, sed etiam fugientes, linguæ vitio, ad vada Iordanis detectos. vers.* 5. 6.
      - Numeri, *seu quantitatis: Quos ex hostibus interierint, &c. vers.* 6.
  - Obitu: *Notatur mortis*
    - Tempus. *vers.* 7.
    - Ἐπόθεσις: *Sepultura. Ibid.*
  - Successoribus (*tribus Iudicibus populi*) *qui nominatim recensentur*
    - Abesan *Bethlehemites: Commendatur potissimùm à* πολυτεκνία. *vers.* 8. 9. 10.
    - Elon *Zabulonites. Obseruandum in hoc Iudice (vt & superiore) tempus mortis, quo Principatus sui anno obierit. vers.* 11. 12.
    - Abdon: *Describitur hic Iudex à*
      - Parentibus. *vers.* 13.
      - Πολυτεκνία. *vers.* 14.
      - Morte, *quando si mortuus. vers.* 15.
      - Sepulturâ, *vbi sepultus sit. vers.* 15.

CAPVT XIII.

Samſonis Γενέθλια,

- Τὰ τῶν γενεθλίων
  - Ἡ ὑπόθεσις: *Angeli apparitio*
    - Prima: *in qua deſcribenda notatur*
      - Tempus, *quando, & quo Reipublicæ ſtatu facta ſit iſta apparitio: videlicet Iſraelitis, Philiſtinorum dominatu adhuc preſſis. Oppreſſionis huius*
        - Cauſa: *Idololatria, aliaque ſcelera, in quæ ſunt relapſi. verſ. 1.*
        - Author: *Dominus tradidit, &c. verſ. 1.*
        - Diuturnitas (*quadraginta annis.*) *verſ. 1.*
      - Perſona,
        - Cui *facta ſit apparitio, deſcribitur à*
          - Marito. —
          - Nomine.
          - Sexu.
          - Sterilitate.

          Verſ. 2.
        - Quæ *apparuerit: Angelus Domini, qui de futuro partu vaticinatur. Vaticinium hoc*
          - Recitatur *ab Angelo. Oratio ipſius partim, eſt*
            - Περοιμιακὴ *de ipſo partu. verſ. 3.*
            - Προσταικὴ, *quo victu ſit matri victum. verſ. 4.*
            - Επιδεικτικὴ *ipſius fœtus ab habitu: Profeſſione: officio Iudicis. verſ. 5.*
          - Refertur *ab vxore marito. Verſu 6. 7.*
    - Secunda: *Apparitionis huius*
      - Αἴτια εὐχαριστικὴ, *ſunt preces Manuæ ad Deum, pro iteranda apparitione. verſ. 8. 9.*
      - Περιχώρησις:
        - Apparitio *Angeli facta*
          - Vxori, *in agro ſedenti. verſ. 9.*
          - Marito *ab vxore vocato. Verſu 10. 11.*
        - Oratio
          - Manuæ, *eſt* ἐρωτηματικὴ *de*
            - Conditione *futuri partus. verſu 12.*
            - Nomine *Angeli. verſ. 17.*
          - Angeli *eſt*
            - Προσταικὴ, *quomodo fœtus educandus ſit. verſ. 13. 14.*
            - Δηλωτικὴ *nominis ſui. verſ. 18.*
        - Gratitudo *Manuæ, invitantis Angelum ad conuiuium. verſ. 15.*
        - Miraculum *editum*
          - Qua *in re: In Holocauſto. verſ. 16. 19.*
          - A' quo: *ipſo Angelo ſacrificium præparante, atque inſuper miraculum addente. verſ. 19.*
          - Quibus *teſtibus: Manue & vxore videntibus. verſ. 19.*
          - Cur: *Vt promiſſio futuri partus confirmaretur, &c.*
      - Ἔκβασις:
        - Angeli *diſceſſus, ſeu aſcenſus in flamma. verſ. 20. 21.*
        - Conſternatio *ſpectatorũ. Conſternationis*
          - Signum: χειτλιασμὸς, *lamentatio Manuæ. verſ. 22.*
          - Remedium *appoſitum ab vxore, maritum conſolante ab anteacta Dei benevolentia. verſ. 23.*
  - Ἐπίθεμα quatuor:
    - Impoſitio *nominis. verſ. 24.*
    - Educatio *Samſonis. Ibid. Creuit, &c.*
    - Commoda
      - Animi: *virtus heroica, à Dei Spiritu infuſa. verſ. 25.*
      - Corporis: *Vires prodigioſæ à Deo collatæ. verſ. 24.*
    - Specimina *& tyrocinia edita. verſ. 25.*

CAPVT

CAPVT XIV.

Coniugium Samsonis.

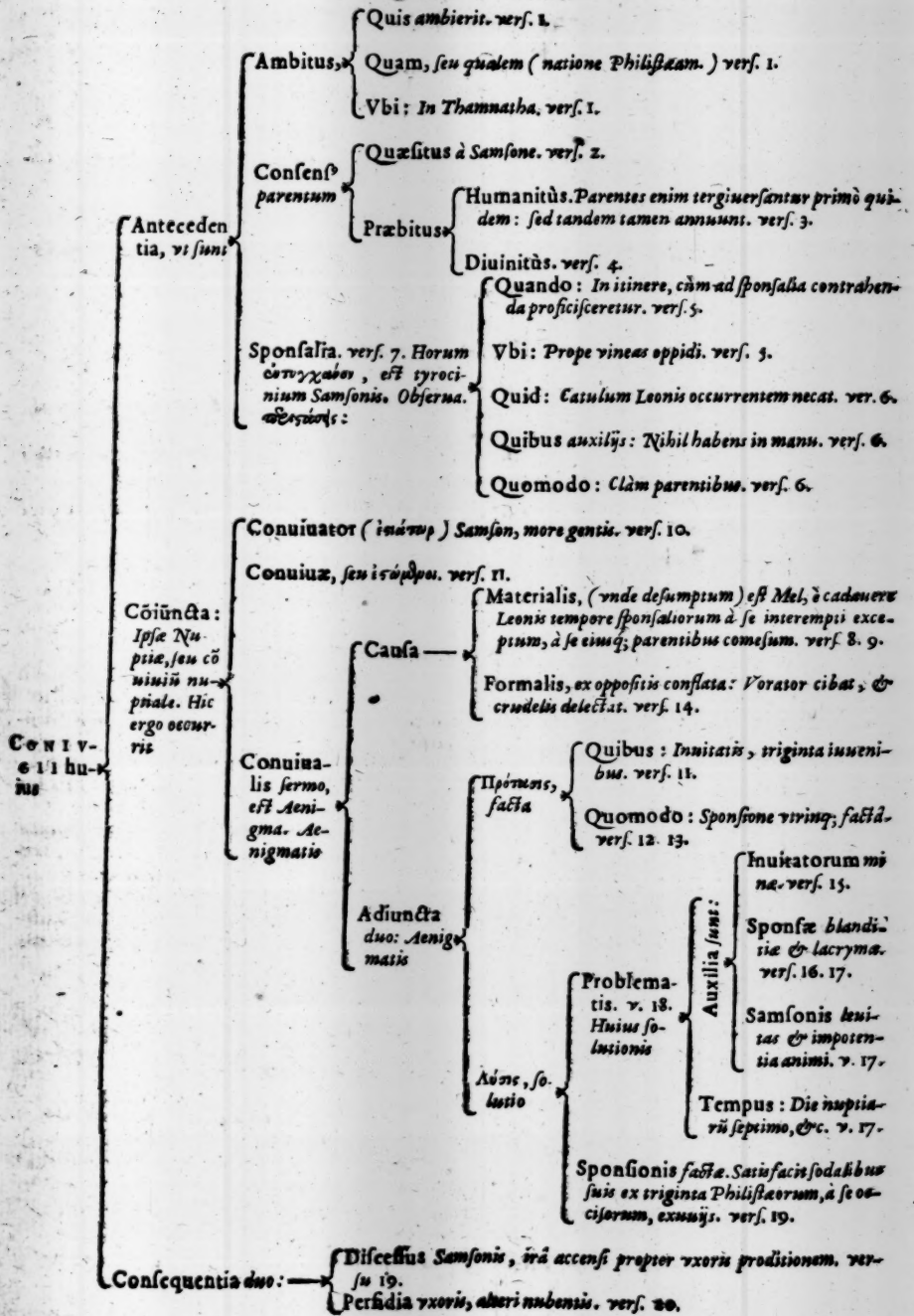

CAPVT XV.

Τὰ καλορθώματα Samsonis, eiusque heroica facta.

- **Bellum Samsone cõtra Philistæos susceptum**
  - Causa αἰτιολογικὴ, seu ἀφορμὴ & occasio
    - Oblata à Socero, denegãte sibi vxorẽ, iam alij nuptam. Iniuriæ huius illatæ
      - Tempus. *vers.* 1.
      - Persona
        - Patiens: *Samson cum vxor sese reconciliaturus. vers.* 1.
        - Agens: *Socer, &c. vers.* 1.
      - Locus, *vbi illata est iniuria. vers.* 1.
      - Modus: *Prohibuit, scilicet vi. vers.* 1.
      - Causa, *quam Socer explicat oratione* ἀπολογητικῇ. *Vtitur autem*
        - Translatione *culpæ in Samsonem, tanquam desertorem coniugij. vers.* 2.
        - Deprecatione. *Namiram generi, spe nuptiarum & iucundioris coniugij demulcere conatur. vers.* 2.
    - Arrepta à *Samsone, qui apertum bellum Philistinis denunciat. vers.* 3.
  - Modus gerendi belli. Sãson grassatur in Philistæorum
    - Agros, *incendio. Incendij huius*
      - Author: *Samson, &c. vers.* 4.
      - Organa: *Faces, vulpium caudis alligatæ. vers.* 4.
      - Materia: *Succendit*
        - Metas.
        - Segetes.
        - Vineas.
        - Olieta.

        Vers. 5.
      - Euentus: *Incendij pœna de Samsonis Socero, & vxore adulterâ sumpta, per ipsos Philistæos. vers* 6.
    - Corpora, *plagis. Obseruandum hîc τὸ*
      - Ἡγύμνωσεν: *Protestatio Samsonis, sibi non esse satisfactum istâ pœnâ adulteræ & Soceri. vers.* 7.
      - Πεπληγεν. *vers.* 8.
      - Ἐπάνω: *Habitatio Samsonis. vers.* 8.
    - Vitam, *cædibus. Describuntur ea, q̃ factum hoc*
      - Antecesserũt, *vt sunt*
        - Hostium *expeditio ad capiendum & puniendum Samsonem suscepta. vers* 9.
        - Amicorum *perfidia, q̃ appareat ex ipsorum actione, institutis cum*
          - Philistinis, *quibus se solicitè purgant de damno ipsis per Samsonẽ illato. vers.* 10.
          - Samsone. *Huius actionis partes sũt quatuor:*
            - Accusatio, *quâ Samsonem violatæ publicæ pacis arguunt. vers.* 11.
            - Defensio *Samsonis à iure Talionis. vers.* 11.
            - Pronunciatio *sententiæ latæ, de capeiuitate Samsonis. vers.* 12.
            - Executio: *Vincula, certâ conditione, Samsoni consentienti, iniecta. vers.*13.
      - Comitata *sunt: τὰ μέσα, vt*
        - Euasio *è manibus popularium suorum, solutis diuinitùs vinculis. vers.* 14.
        - Cædes *hostium facta*
          - Quibus auxilijs: *Maxillâ asini. vers.* 15.
          - Quanta: *Interfecit mille viros. vers.* 15.
      - Consecuta *sint: τὰ ἐπόμενα sunt duo:*
        - Ἐπινίκιον *à Samsone cantatum. Vers.* 16.
          item 17.
        - Miraculum *aquæ, ex Asini dente molari ebullientis, impetratum precibus Samsonis ad restinguendam sitim eiusdem. versu* 18, 19.
  - Euentus: *Samson ex ijsdem victorijs adeptus est principatum in Israel, cui viginti annos præfuit. vers.* 20.

CAPVT

CAPVT XVI.

Reliqui loci personam Samsonis demonstrantes.

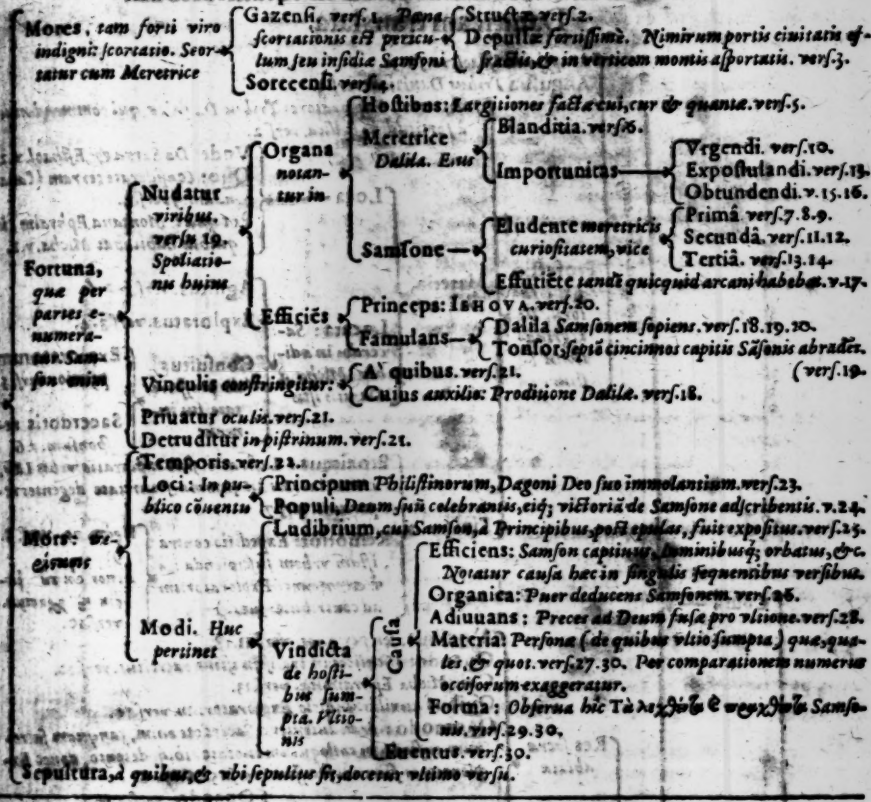

CAPVT XVII.

Idololatria in familia Michæ perpetrata.

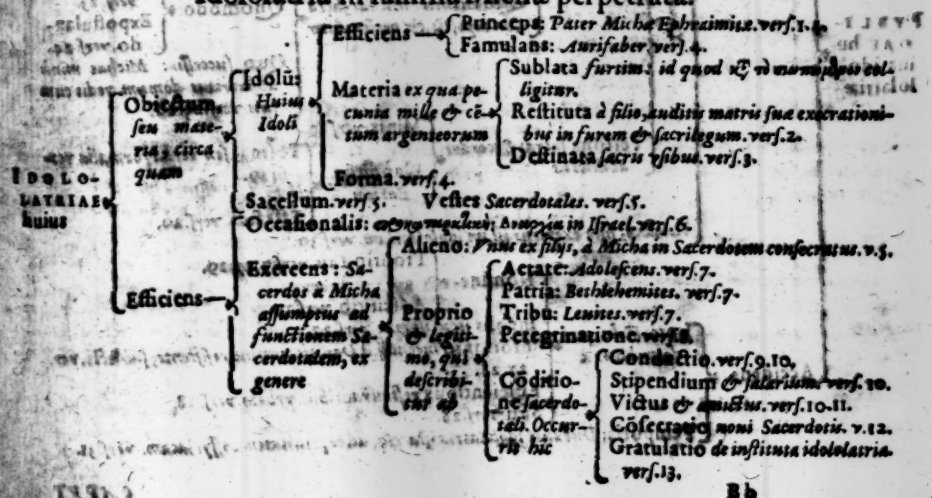

CAPVT XVIII.

Idololatria ex vna familia Michæ in totam Tribum Daniticam translata.

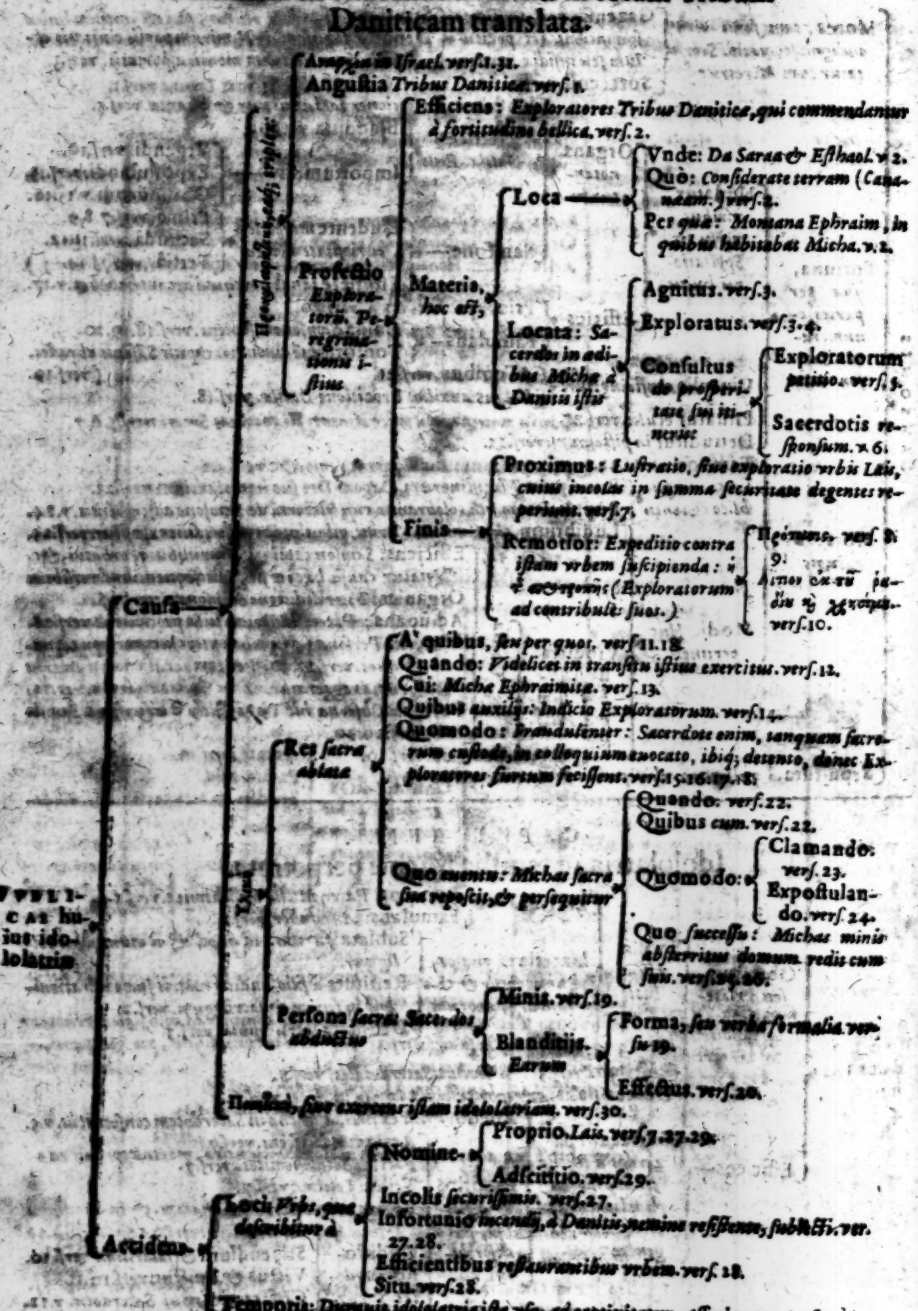

CAPVT

CAPVT XIX.

Effrenata Gabaonitarum libido.

Περιγραφὴ, est Abrahæ in Israel. Versus præcedentis capitis vltimo, qui est initium huius capitis. Eadem hæc ἀναγραφὴ ἀφ' ἑαυτῆς repetitur etiam infra à capite vltimo, versu postremo.

Περιγραφὴ, est peregrinatio Leuitæ cuiusdam

Ἀφορμὴ

Ἀπόδημον, itionem. Huius

Efficiens, id est, peregrinans, mortuus & quidem uxor describitur tamen à
- Professione: *Leuita. vers.1.*
- Tribu. *Ibid.*
- Sede. *Ibid.*
- Coniugio. *Ibid.*
- Infortunio *ex uxore, ob commissum adulterium fugitiua. vers.2.*

Finis: *Reconciliatio cum uxore, eiusdemque reductio. vers.3.*

Organa *& instrumenta peregrinationis: Seruus & duo asini, &c.*

Adiunctum: *Honorificè excipitur cùm ab uxore desertrice, (vers.3.) tùm à Socero. vers.4.*

Stationē & commorationem. Stationis

Locus: *In domo Soceri. vers.4.*

Tempus: *Triduum. Ibid.*

Causa *manens, ipsumq; retinens: Humanitas Soceri. vers.5.6.7.*

Occupatione: *Indulgebam genio, &c. vers.4.6.*

Ἐπάνοδον, redisionem susceptam

Quando: *Die quinto circa vesperam. vers.9.*

Quomodo: *Inuito Socero, qui abitum dissuadebat ab intempestiuo. vers.9.10.*

Quo exercitu: Hospitio acquirendi

Solicitudo, *vel solicita de ea deliberatio*
- Serui, *suadentis diuerticulum in vrbem Hierusalem. vers.11.*
- Heri, *recusantis illud diuerticulum, propter ciuium impietatem. vers.12.13.*

Difficultas *& inhospitalitas Gabaonitarum. ver.14. 15. potissimùm vero vers.18.19. vbi conqueritur de inhumanitate ciuium.*

Commoditas *& hospitalitas ciuis cuiusdam, qui commendatur ab*
- Ætate. *vers.16.*
- Patria. *Ibid.*
- Studiis *& occupationibus. Ibid.*

Humanitate, *quam exercet*
- Verbis, *amicâ inuitatione. v.17.*
- Factis, *benignâ tractatione. vers. 20 21.*

Scenarii huius tres sunt obseruandi præcipuæ.

Περιχώρ. *In hoc facto obseruanda est potissimùm persona*

Agens: *Primarij Gabaæ ciues, domum obsidentes, & peregrinum ad nefariam libidinem postulantes. vers.22.*

Prohibens: *Paterfamilias, qui, vt nefarios homines à tanto scelere reuocet: proponit illis Ius hospitij (vers.23.) & facti turpitudinem, per comparationem minoris flagitij cum maiore. vers.24.*

Subministrans: *Leuita concubinam exponens. vers.25.*

Patiens: *Quid passa sit ista concubina, & quandiu. vers.25.*

Ἔκβασις.

Concubina, *ex accepta per totam noctem contumelia, mortua corruit ad ostium hospitij. vers.26.*

Leuita *mortuam vxorem recepit, domumque deportauit, & in duodecim partes diuisam, per singulas Tribus Israeliticas membratim ad Ius postulandum misit. vers.27.28.29.*

Israelitæ *ad tam atrox facinus, in concubinam Leuitæ à Gabaonitis perpetratum, obstupescunt. vers.30.*

CAPVT XX.

Pœna libidinis.

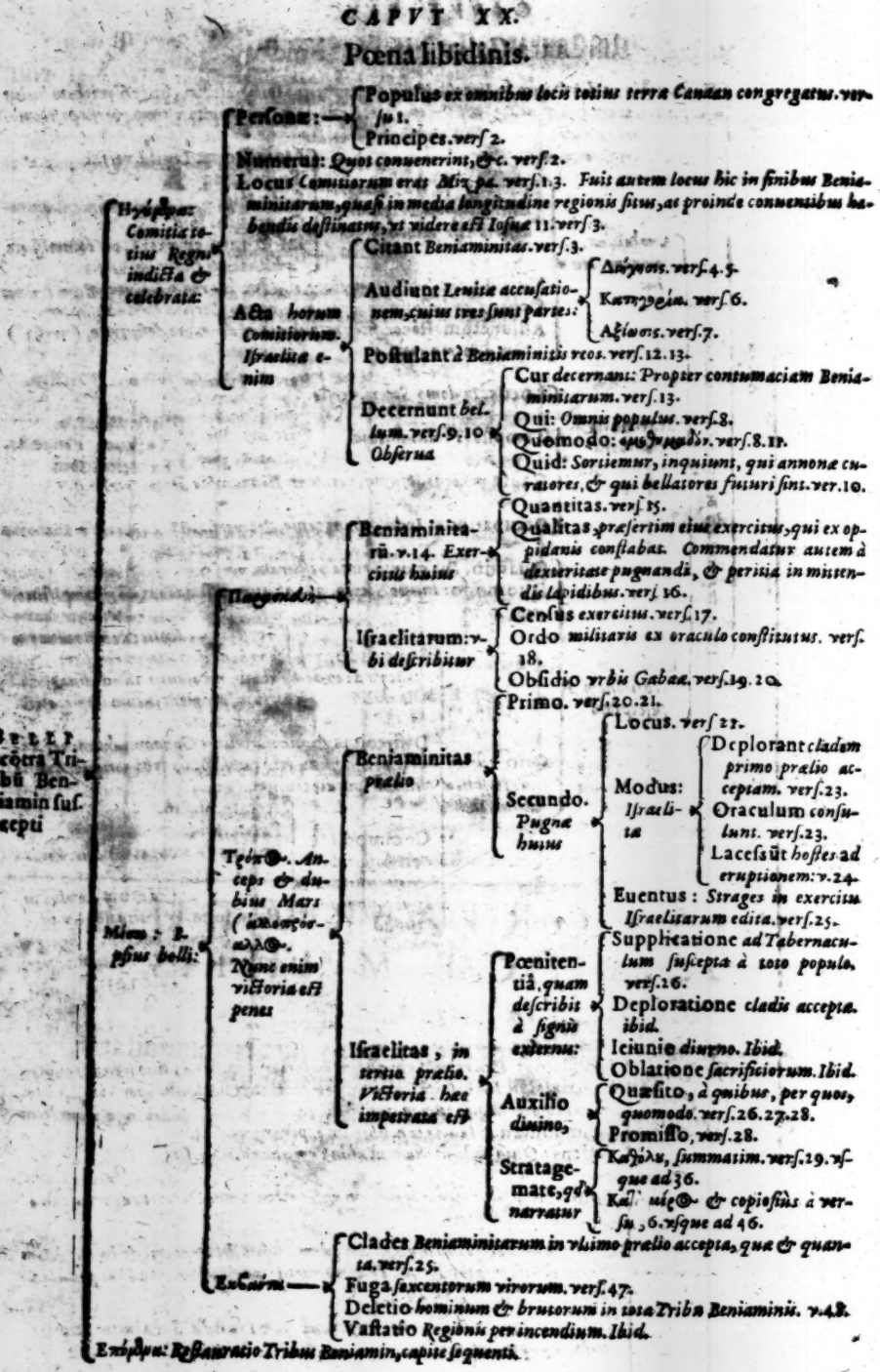

CAPVT

CAPVT XXI.

Reſtauratio Tribus Beniamin.

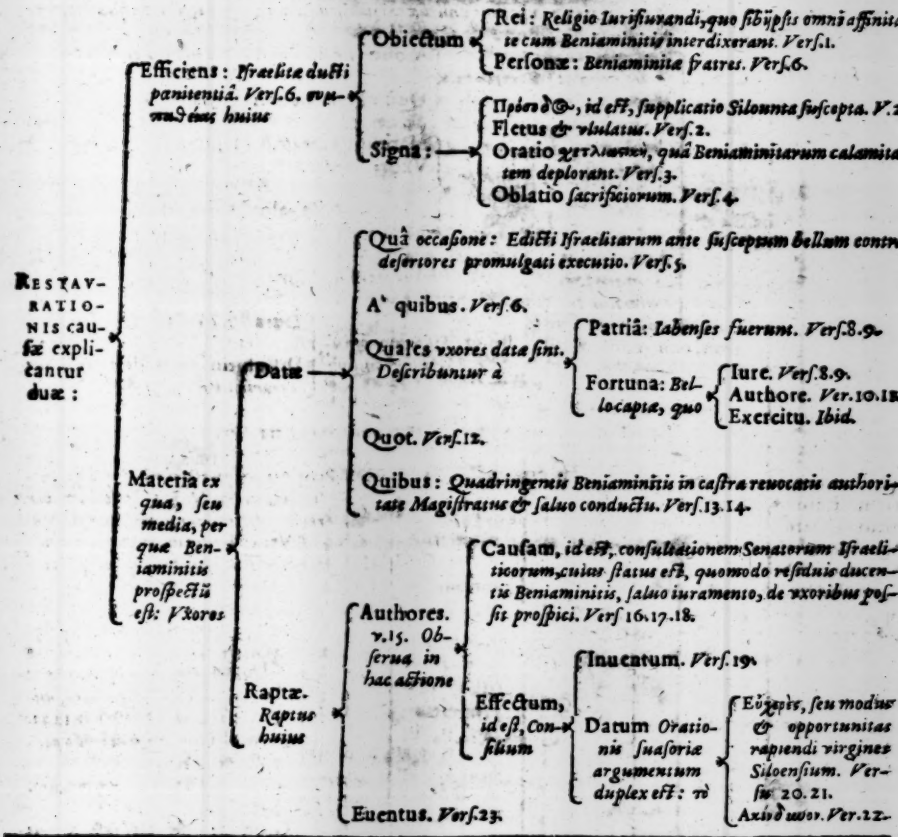

HISTORIA RVTHÆ MOABITICAE MVLIERIS.

Argumentum Libelli.

Ruth Moabitis, Boozo, ſecundis nuptijs, iure propinquitatis, coniungitur. Exponuntur ergo huius

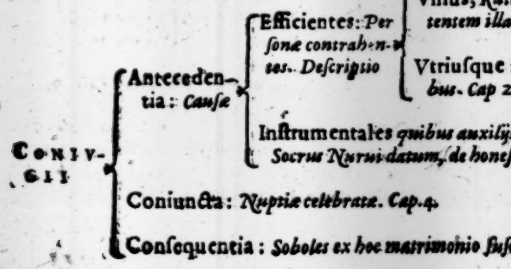

CAPVT I.

Pietas Ruthæ erga Socrum, in patriam reuertentem.

EXPONITVR autē non tantùm reditus ab exilio, sed & abitus, atque adeò etiàm cōmoratio in terra Moabitica. Partes igitur formales huius capitis sunt tres.:

- Ἀναβασία. Huius causa
  - Mouens & impellens, annonæ caritas, seu fames grassata, vbi & quando, &c. Vers.1.
  - Materialis, id est, Locus
    - A' quo: Bethlehem, Tribus Iudæ. Vers.1.
    - Quò: Regio Moabitica. Vers.1.
  - Efficiens: Personæ peregrinantes:
    - Maritus: Elimelech. Vers.1.2.
    - Vxor: Noëmi. Vers.1.2.
    - Filij:
      - Mahalon. Vers.1.2.
      - Chelion. Vers.1.2.
- Ἐπιμονὴ, commoratio, & qua Noëmi, ibidem degens, conigerint
  - Mala: Obitus mariti & patris. Vers.3.
  - Bona: Filiorum coniugia. Vterisq; coniugij
    - Duratio. Vers.4.
    - Dissolutio per mortem vtriusque mariti. Vers.5.
- Ἐπάνοδος à Noëmi vidua
  - Suscepta. v.6. Notanda hîc est causa
    - Κίνησις: Fames in patria sedata. Vers.6.
    - Ὀρμὴ: Comites itineris, sunt Nurus vtraque. vers.7. Ponitur hoc loco oratio Socrus ad Nurus suas conuertendæ. Orationis
      - Forma,
        - Propositio, quæ Noëmi conata est persuadere vtriq; Nurui, vt domum ipsæ reuersæ secundas nuptias ineant. v.8.
        - Confirmatio ab
          - Vtili secundarum nuptiarum: vilitatem exprimit voce quietis. Vers.9.
          - Honesto, quòd sine Legis (Deut. 25.) transgressione liceat alijs maritis nubere: cùm ex matre vidua & ætate confecta nulla sit spes prolis, quæ fratribus defunctis semen excitet. Vers.11.12.13.
          - Exemplo suo, quid in exilio perpessa sit. Vers.13.
      - Effectus
        - Communis: Effusio lachrymarum. Vers.9.14.
        - Specialis, quod
          - Orpham quæ persuasa deseris Socrum. Vers.14.
          - Ruthan, quæ persistis in sententia sequendi Socrū. Vers.18. Constantia hæc exaggeratur
            - Exemplo fratriæ, quæ non est commota. Vers.15.
            - Deprecatione. Vers.16.
            - Voto perpetuæ amicitiæ & coniunctionis. Vers.16.17.
            - Iuramento. Vers.16.
  - Perfecta. Reditionis
    - Locus. Vers.19.22.
      - Ciuium Bethlehemitarum ovpnuiδωσις. Vers.19.
      - Motus accidentarij:
        - Noëmi χειλιαστὸς, quo suam miseriam deplorat, ita, vt etiam nominis sui appellationem (quâ lætitia significabatur) æquo animo audire non sustinueris. Vers.20.21.
    - Tempus. Vers.22.

CAPVT

CAPVT II.

Mores Ruthæ, & Boozi,

CAPVT III.

Consilium Socrus Nurui datum de procurando honesto matrimonio.

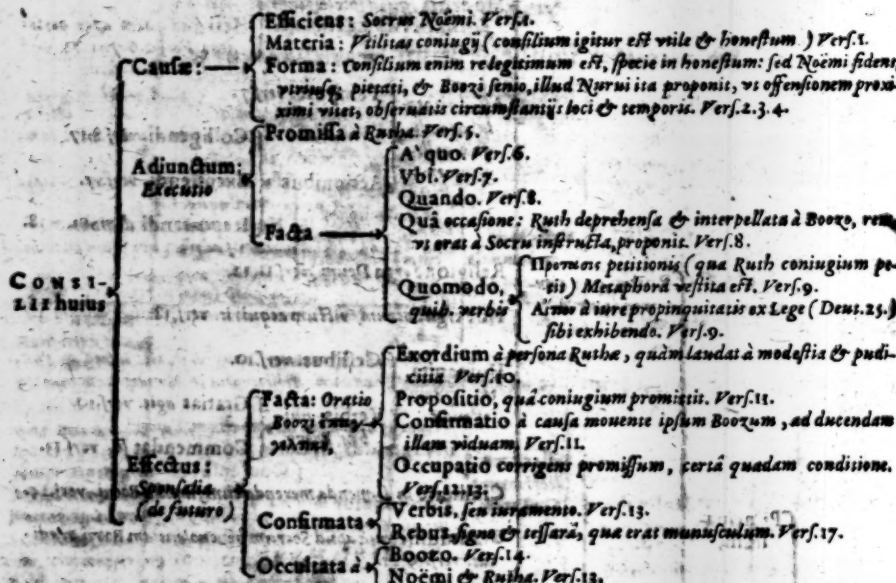

CAPVT IV.

Nuptiæ celebratæ & soboles ex illo coniugio susceptæ.

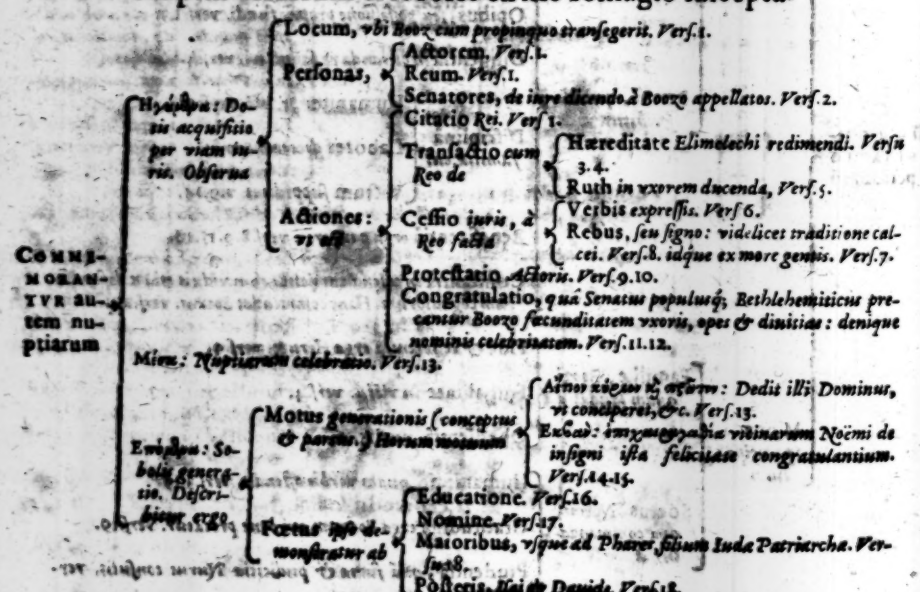

PRIMVS LIBER SAMVELIS.

Analytícè expositus.

Σκιαγραφία libri Samuelis primi περιεφαλαιώδης.

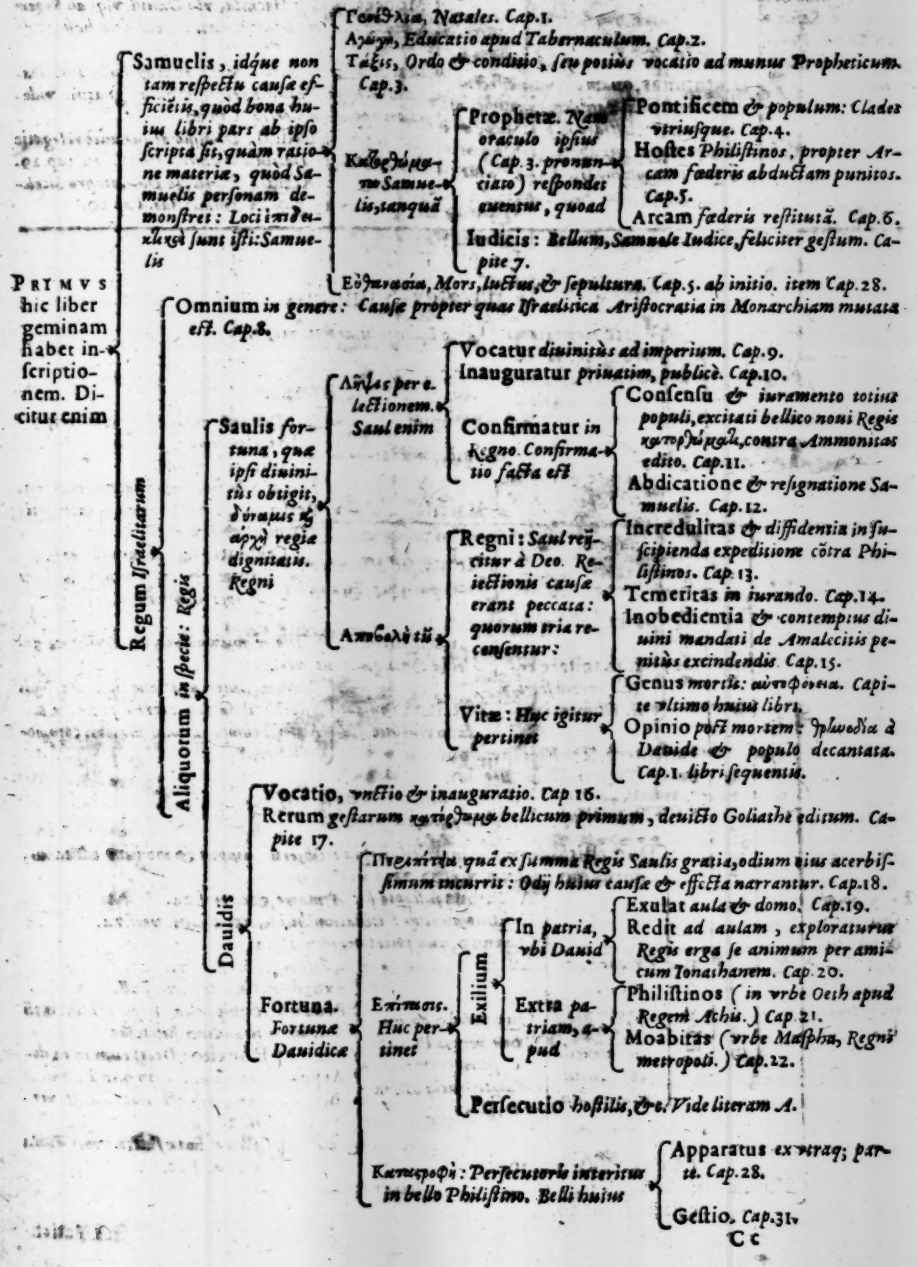

- A Perſecutio hoſtilis, quam in exilio à Saule paſſus eſt. Perſecutionis huius
  - Grauitas perſpicitur ex circumſtantia locorum. Nam Saul Danidem inſectatur locis
    - Cultis: *In vbe Keila. Cap.23.*
    - Vaſtis, per
      - Valles & deſerta
        - Engaddi, *propè mare mortuum: quo loco Saul imprudens in Dauidem incidit. Cap.24.*
        - Pharanis, *in Finibus Regni & Tribus Iudæ Meridianis: in quibus Nabal impius & in Danidem durus & cõtumelioſus habitabat. Cap.25.*
      - Montes *in colle Hachila, vbi Dauid vigi; ad Regem Saulem, in tentorium penetrat, eiuſque haſtam & phialam aufert. Cap.26.*
  - Diuturnitas, quam oſtendit effectus. Tandem enim Dauidem ro adigit, vi crucis & moleſtiarum pertæſus, ad hoſtes populi ſui apertos confugiat; ſeque ſe accommodet. Exilij huius
    - Materia, *id eſt, locus commorandi & habitandi Dauidi à Rege Philiſtinorum Achis aſſignatus: videlicet oppidum Siceleg. Cap.27.*
    - Accidens motus
      - Paſſiui: *Dimiſſio atque adeò relegatio Dauidis ex caſtris Philiſtinis. Cap.29.*
      - Actiui: *Expeditio Dauidis pro Sicelegitis in Amalecitas. Cap.20.*

CAPVT I.

Τὰ γενέθλια. natales Samuelis.

- Generatio, *ſeu ortus & natiuitas Samuelis obſeruabis*
  - Generatio, *ſeu ortus & deſcribitur à*
    - Perſonam
      - Generatio, *ſeu ortus & deſcribitur à*
        - Agente: *Pater Samuelis deſcribitur*
          - Loco *habitationis: Rama Ephraimitarum. verſ.1.*
          - Nomine. *verſ.1.*
          - Genere & Tribu (*Leuitica.*) *verſ.1.*
          - Coniugio, *ſeu potius digamia. verſ.2.*
          - Pietate, *quæ eluceat ex peregrinatione. Peregrinationis huius*
            - Tempus *ſtatuum, & à Deo in Lege præſcriptum. verſ.3.*
            - Finis, *vt erat*
              - Adoratio. *verſ.3.*
              - Sacrificatio. *verſ.3.*
            - Materia, *tum*
              - Loca: *Silo, vbi Tabernaculũ erat. v.3.*
              - Perſonæ *ibi miniſtrantes: Sacerdotes Domini, &c. verſ.3.*
            - Motus, *ſeu actiones & occupationes Elcanæ*
              - Oblatio *ſacrificiorum. verſ.4.*
              - Epulæ *& conuiuium ſacrum ab ipſo inſtitutum. verſ.4.*
          - Iuſtitiâ *diſtributiuâ. Verſ.5.*
          - Humanitate *erga vxorem ſteriliẽ. Humanitatis*
            - Cauſa *mouens: Affectus & commodus, ex ſterilitate dilectæ coniugis ortus. verſ.5.*
            - Effectus: *Conſolatio eiuſque*
              - Ἐρώτησις, *interrogatione figurata. Nolis ſterilitatem tam acerbè ferre. v.8.*
              - Ἄνοια *à comparatione maioris commodi. verſ.8.*
        - Patientem, &c. *Vide literam A:*
      - Sexu: *Puerit filium. verſ.20.*
      - Nomine. Nominis
        - Impoſitio: *Samuel. verſ.20.*
        - Εὐφημία. *verſ.20.*
    - Motum
      - Congreſſus. *verſ.19.*
      - Conceptus. *verſ.20.*
      - Partus. *verſ.20.*
  - Educatione
    - Domeſticâ, *de conſilio matris ſuſcepta: Obſerua tempus & modum educandi, qui dicitur Lactatio. verſ.22.23.*
    - Externâ, *apud Tabernaculum: Obſeruentur ſacerdotes huius educationis*
      - A quibus *ſuſcepta ſit: A matre, &c. verſ.24.*
      - Quibus *auxilijs: Oblationibus ſecum allatis. verſ.24.*
      - Quando, *quâ pueri ætate. verſ.24.*
      - Cui *ſis in curam & diſciplinam commiſſus. verſ.25.*
      - Quomodo *& quibus verbis Pamifici filium commendaris. Oratio Annæ ſuadens*
        - Exordium *à ſolio. verſ.26.*
        - Propoſitio *implicita: Rogo vt hunc meũ filium educandum ſuſcipias.*
        - Argumentum *ab*
          - Honeſto: *Decet eum in ea domo educari, in qua à Domino precibus eſt impetratus. verſus 26.27.*
          - Iuſto: *Satisfactio voti inſta eſt. verſ.28.*

A. Patien-

A. Patientem: *Mater Samuelis demonstratur à*

- Nomine. *Anna. Vers.2.*
- Corporis incommodo: *Sterilitate, quæ notatur μετωνυμικῶς ab*
  - Effectu: *Liberi eranvei nulli. vers.3.*
  - Efficiente. *vers.5.*
- Fortunæ *aduersitate, vtpotè*
  - Efficiens: *Peninna. vers.6.*
  - Materia, *propter quam derisa est: Sterilitas. vers.6.*
  - Forma *notatur verbo prouocandi. vers.6.7.*
  - Ignominiâ, *& ludibrio, cui propter sterilitatem erat exposita. Derisionis*
    - Grauitas *colligitur ratiocinatione, ex*
      - Tempore, *quoties prouocata sit. vers.7.*
      - Loco, *sacro, vbi lætitiæ & concordiæ studerium erat. vers.7.*
      - Factis. *Nam exeo quòd fleret, cibum respueret, & mariti consolationem non admitteret, ex eâdem colligitur, fuisse derisionem amarulentam. vers.7.8.*
    - Remedium *Oppositum: Preces ab Anna effusæ:*
      - Quando *oranerit. vers.9.*
      - Vbi: *In atrio Tabernaculi. vers.9.*
      - Testis, *qui præsente oranerit. vers.9.*
      - Quomodo: *Oranit ad Dominum animo mœsta, multis lacrymis. vers.10.*
      - Quid: *Materia precationis colligitur ex conceptione voti. vers.11.*
  - Calumniâ *ebrietatis*
    - Obiecta
      - Qua occasione. *vers.12.13.*
      - A quo. *vers.14.*
      - Quomodo. *vers.14.*
    - Depulsa. *Defensionis*
      - Forma *constat*
        - Aeon: *Non sum ebria, &c. vers.15.*
        - Con: *Sed ex abundantia cordis & doloris, non vini, ista à me fiunt. vers.16.*
      - Effectus *in Pontifice, qui commutata sententia erga illam benignè consolatur, atque dimittit. vers.17.18.*
- Animi *moribus*
  - Pietate, *quam ostenduns preces, votum & similia. vers.10.11.*
  - Spe *& expectatione prolis. vers.18.*

CAPVT II.

Educatio Samuelis apud Tabernaculum Domini.

EDVCATIONIS

- Efficiens *instrumentalis, pietas matris, eiusque preces ad Dominum pro pia institutione filij. Huc pertinet canticum Annæ Προσευκτικὸν. Est enim gratiarum actio, ad plus dandum inuitatio, vt ille inquit. Cæterùm genus causæ in hoc cantico est mixtum. Aliud enim est*
  - Principale: *videlicet Δοξαστικὸν: Huius*
    - Propositio. *vers.1. Exultat, &c. Est autem propositio amplificata notatione causæ formalis, (Lætor in Domino) efficientis & monentis (quæ est beneficium vindicationis à contemptu, à Deo acceptum.)*
    - Confirmatio à
      - Natura *Dei sanctissimi: ideoq; ab hominibus sanctificandi & laudandi. vers.2.*
      - Singulari *Dei fide, beneficentia, & protectione erga suos: Non est rupes vel petra sicut Deus. vers.2.*
  - Minus *principale est partim*
    - Προτρεπτικὸν *Exhortatio ad fastus & superbia*
      - Primum *vers.3. Nolite, &c.*
      - Amov à periculoso, *quòd Deo omnia consilia perspecta sint: & quòd omnia pro sua voluntate moderetur, vel promouendo, vel euertendo. vers.3.*
      - Καταφθὰν *demonstrans scientiam & potentiam Dei inductione exemplorum antitheticorum, quibus ostendit, quòd possit ex oppositis facere quidquis, &c. vers.4. vsque ad 9.*
      - Ἐξαγγελία *potentiæ & scientiæ diuinæ à fine, qui est salus piorum & impiorum exitium. vers.9.*
    - Προφητικὸν, *Vaticinium de*
      - Impiorum *exitio. vers.10.*
      - MESSIAE *regno. Ibid.*
- Effectus *ostenditur, &c. Vide literam A.*

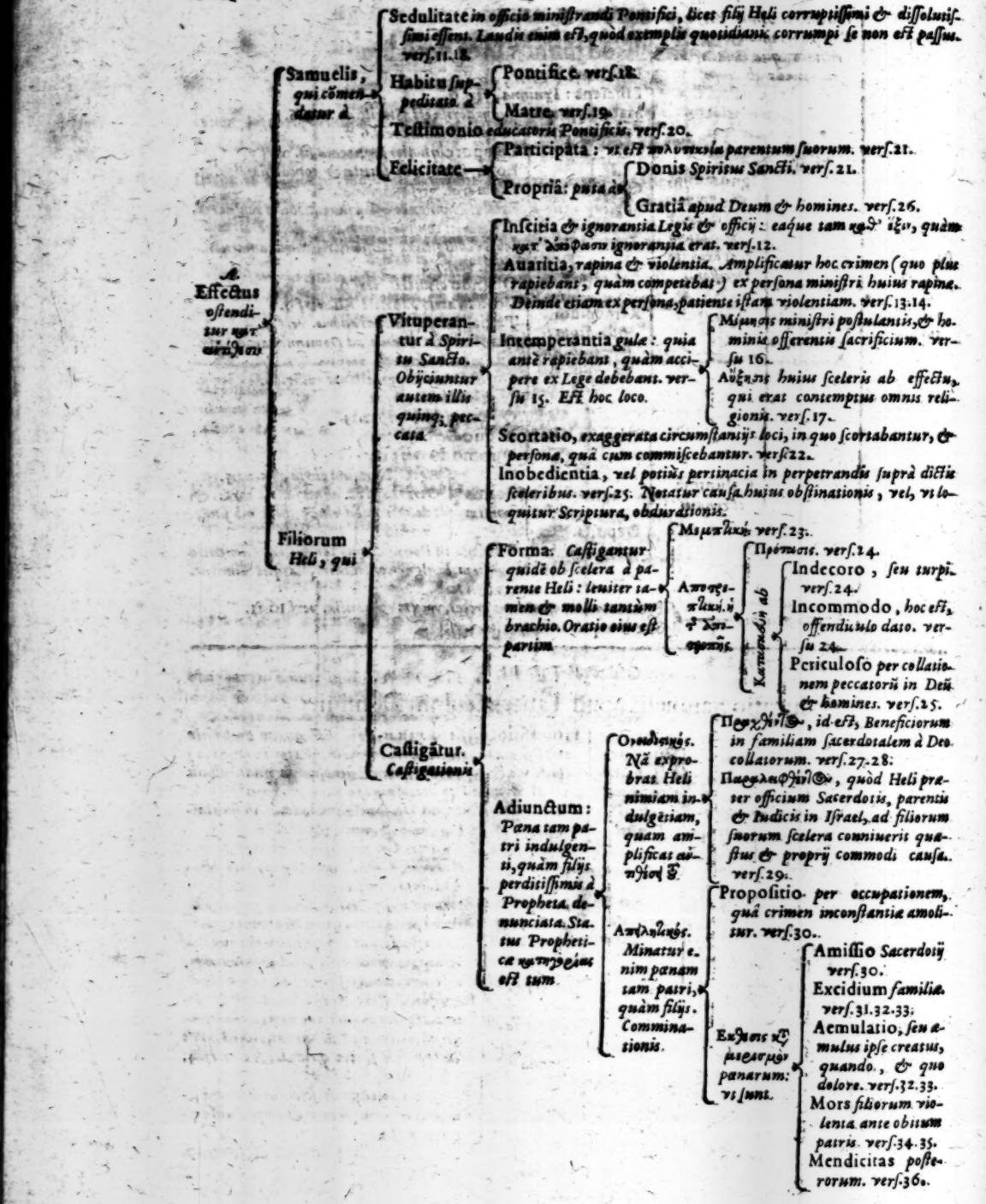
Samuelis, qui cõmendatur à
Sedulitate in officio ministrandi Pontifici, licet filij Heli corruptissimi & dissolutissimi essent. Laudatur enim est, quod exemplis quotidianis corrumpi se non est passus. vers. 11. 18.
Habitu suppeditato à
Pontifice. vers. 18.
Matre. vers. 19.
Testimonio educatoris Pontificis. vers. 20.
Felicitate
Participata: vt est συλλυπεῖσθαι parentum suorum. vers. 21.
Propriâ: puta ab
Donis Spiritus Sancti. vers. 21.
Gratiâ apud Deum & homines. vers. 26.
A. Effectus ostenditur κατ' ἐνέργειαν
Filiorum Heli, qui
Vituperantur à Spiritu Sancto. Obijciuntur autem illis quinq; peccata.
Inscitia & ignorantia Legis & officij: eaque tam κατ' ἐξιν, quàm κατ' ἀπόφασιν ignorantia erat. vers. 12.
Auaritia, rapina & violentia. Amplificatur hoc crimen (quo plus rapiebant, quàm competebat) ex persona ministri huius rapinæ. Deinde etiam ex persona, patiente istam violentiam. vers. 13. 14.
Intemperantia gulæ: quia antè rapiebant, quàm acciperent ex Lege debebant. vers. 15. Est hoc loco.
Μίμησις ministri postulantis, & hominis offerentis sacrificium. vers. 16.
Αὔξησις huius sceleris ab effectu, qui erat contemptus omnis religionis. vers. 17.
Scortatio, exaggerata circumstantijs loci, in quo scortabantur, & personæ, quâ cum commiscebantur. vers. 22.
Inobedientia, vel potiùs pertinacia in perpetrandis suprà dictis sceleribus. vers. 25. Notatur causa huius obstinationis, vel, vt loquitur Scriptura, obdurationis.
Castigatur. Castigationis
Forma: Castigantur quidè ob scelera à parente Heli: leniter tamen & molli tantùm brachio. Oratio eius est partim
Μιμητική. vers. 23.
Ἀποστιμτική ἀπὸ κατηγορίας
Κατηγορία ab
Πρόσωπις. vers. 24.
Indecoro, seu turpi. vers. 24.
Incommodo, hoc est, offendiculo dato. vers. 24.
Periculoso per collationem peccatorũ in Deũ & homines. vers. 25.
Adiunctum: Pœna tam patri indulgentis, quàm filijs perditissimis à Propheta denunciata. Status Propheticæ κατηγορίας est tum
Ὀνειδιστικός. Nã exprobrat Heli nimiam indulgentiam, quam amplificat εὐπρόσωπος.
Παρρησιαστικός, id est, Beneficiorum in familiam sacerdotalem à Deo collatorum. vers. 27. 28.
Παρρησιαστικός, quòd Heli præter officium Sacerdotis, parentis & Iudicis in Israel, ad filiorum suorum scelera conniuerit quæstus & proprij commodi causa. vers. 29.
Ἀπειλητικός. Minatur enim pœnam tam patri, quàm filijs. Comminationis.
Propositio per occupationem, quâ crimen inconstantiæ amolitur. vers. 30.
Ἐκβασις καὶ μεσεγμὸς pœnarum: vt sunt.
Amissio Sacerdotij vers. 30.
Excidium familiæ. vers. 31. 32. 33.
Aemulatio, seu æmulus ipse creatus, quando, & quo dolore. vers. 32. 33.
Mors filiorum violenta ante obitum patris. vers. 34. 35.
Mendicitas posterorum. vers. 36.

CAP.

CAPVT III.

Vocatio Samuelis ad munus Propheticum.

In vocatione Samuelis, vtitur Spiritus Sanctus septem circumstantiis.

- Quis: *Persona vocanda. vers. 1.*
- Quando, seu quot
  - Statu *verum Ecclesiasticarum. vers. 1. Sermo Domini erat pretiosus: non erat visio manifesta, &c.*
  - Tempore *diei naturalis: Ante tempus matutinum, quousque ardebant interna. vers. 3.*
- Vbi: *In templo, id est, remotiore Tabernaculi parte, vbi erant Leuitarum cellæ. vers. 3.*
- Quo *teste: Ipso Pontifice Heli: Ideò enim Deus permisit Samuelem ad Heli accurrere, vt subsecutura reuelatio & vocatio apud Sacerdotem Heli & fidem & testimonium inueniret. vers. 2. & sequentibus aliquot.*
- Qualis *fuerit vocatio: Insolita ipsi Samueli. vers. 7.*
- Quomodo *Deus vocâris Samuelem: Reuelando illi (speciminis loco) cladem familiæ Heli. Est enim hæc clades.*
  - Reuelata: *Samueli. Oratio* IEHOVAE *est* ἀποκάλυψις *& ἀπόκλυψις*
    - Exordium ἀποκαλυπτικὸν. *Promittit enim reuelationem cladis horrendæ, ad cuius vel solam famam homines obstupescent, & contremiscent: ἄῤῥητος ab effectu. vers. 11.*
    - Narratio *cladis. Narrationis membra sunt:*
      - Quis *hæc cladè afficiendus: Heli cum tota familia. vers. 12.*
      - Quæ & qualis *sit futura clades. versu 12.*
      - Quandiu *duratura. vers. 13.*
      - Cur *ipsi inferenda. vers. 13.*
    - Confirmatio
      - Ἀπόχρωσις: *Iuramentum* IEHOVAE. *vers. 14.*
      - Ἔμφασις *ex causis: causâ negatâ, non sequitur effectus. At peccati & pœnæ expiatio Heli denegatur. Ergo, &c. vers. 14.*
  - Denunciata: *Obserua hic.*
    - Samuelis
      - Modestiam, *tum in faciendo officio priore, (etiamsi ad munus propheticum iam euectus esset) tum in reticendo oraculo. vers. 15.*
      - Fidem *in denunciando reuelationem: quòd non nisi à Pontifice adiuratus eam reuelat, & quidem fidelissimè, nihil ipsum celans. vers. 18.*
    - Heli
      - Conscientiam *sanciam, irrequietam, & nihil boni sibi præsagientem. versu 16. 17.*
      - Humilitatem. *vers. 18. Dominus est, quod bonum est in oculis eius, faciat.*
- Quo euentu? *Authoritas Samuelis apud totum Israelem inde conciliata. vers. 20. 21. Authoritatis huius*
  - Efficiens. *vers. 19. Dominus erat cum ipso, &c. Et postea: vers. 21.*
  - Materia *ex qua, tanta ipsius fama orta, erat Veritas oraculorum à Samuele pronunciatorum. vers. 19. de qua sequentibus capitibus.*

CAPVT IIII.

Clades Pontificis & populi Israelitici.

- Causa *movens, seu occasio cladis primo congressu accepta. Observa.*
  - Partes *belligerantes*
    - Israelitæ. *vers. 1.*
    - Philistinos. *Ibid.*
  - Locum *castrorum*
    - Israeliticorum. *vers. 1.*
    - Philisthæorum. *Ibid.*
  - Conflictum. *vers. 2.*
  - Numerum *interfectorum in exercitu Israelitico. vers. 2.*
- Forma *exprimitur oratione Magistratus Israelitici* συμβουλευτικῆ. *Etenim decepti paralogismo* τοῦ μετὰ τὸ διὰ τοῦτο, *putant se victos propter absentiam Arcæ, (cùm tamen vera causa esset panitentia neglecta.) Ergo per Arcæ præsentiam sibi victoriam promittunt. vers. 3.*
- Adiunctum: *nimirum, Executio consilij & deliberationis: Arca fœderis à filijs Heli in castra adducta. vers. 4.*
- Effectus in
  - Israelitis. *Gratulatio, tanquam victoriam ante victoriam. vers. 5.*
  - Philisthæis: *Trepidatio. vers. 6. Trepidationis hostilis*
    - Causa *efficiens: Israelitarum iubilationes. vers. 6.*
    - Signum: *Oratio desperantium. Argumentantur enim à maiori: Si Ægyptiorum vires huic Deo non potuerunt obsistere, quid de nobis fiet? vers. 7. 8.*
    - Remedium: *Oratio* συμβουλευτικὴ *vers. 9.*

POENA impietatis populi & Sacerdotũ bellum fuit. Belli huius

- Ingressum. *Consultatio de adducenda arca Dei in castra, tanquã Duce belli. Consultationis huius*
- Exitum
  - Publica
    - Internecio *exercitus Israelitici. vers. 10.*
    - Amissio *Arcæ. vers. 11.*
  - Priuata
    - Interitus *filiorum Heli. vers. 11.*
    - Obitus *Heli. Mortis*
      - Locus. *vers. 13.*
      - Tempus *suæ*
        - Ætatis. *vers. 15.*
        - Gubernationis. *vers. 18.*
      - Modus: *Ad vocem nuncij cadens fregit cernicem. Circumstantia modi describitur* ἀναφορικῶς. *vers. 12. vsq; ad 18.*
    - Mori *Nurus. Notanda huius mortis*
      - Causa: *Dolores partus, accelerati tot tristibus nunciis. vers. 19.*
      - Modus, *quomodo obierit:*
        - Consolationem *non admittit. vers. 20.*
        - Nomen *funestum filio imponit. vers. 21.*
        - Deflet *calamitatem publicam & priuatam. vers. 21, 22.*
  - Aulæum: *Clades & calamitas*
- Epilogus
  - Pœna *hostium Philistinorum. Cap. 5.*
  - Restitutio *Arcæ. Cap. 6.*

CAPVT V.

Philistini propter abductam Arcam puniti.

- Causa *Prælapsus: Triumphus Philistinorum de Arca capta, quã suo Dagoni sistunt, tanquam Ioui Feretrio spolia opima. vers. 1. 2.*

POENAE huius

- Species *ab obiecto sũptæ. Deus enim animaduertit in ipsorum*
  - Religionem, *confundendo idolũ Dagonis,*
    - Quando. *vers. 3.*
    - Quomodo: *Deus idolum Dagonis*
      - Deturbat *de loco suo. vers. 3.*
      - Comminuit *capite & manibus. vers. 4.*
    - Quâ *hominum opinione vel potiùs superstitione. vers. 5.*
  - Corpora. *Pœna hæc exaggeratior ab*
    - Efficiente: *Aggranata est manus Dei. vers. 6.*
    - Obiecto, *seu parte corporis secretiore. vers. 6.*
    - Qualitate: *Morbus occultus & pudendus (siue Sycosis, siue procidentia intestini recti, siue aliud quoddã nomũ malum fuerit.) v. 6.*
    - Loco. *Nam hoc malo Deus afflixit non tantùm vnam vrbem, sed singulas, præcipuè verò vrbem*
      - Azotum, *eiusq; terminos. vers. 6.*
      - Gathum: *Incerta est hoc loco amplificatio à personis, quæ hoc malo afflictæ sunt. vers. 9.*
      - Accaronem. *vers. 10.*
    - Effectu. *Nam gravitas istius plagæ tantum effecit, vt coacti sint inire consilium de*
      - Circumducenda *Arca per vrbes Philistinorum. vers. 7. 8. Voluerunt autem hoc modo explorare, an Arcâ ablatâ, Azotiæ meliùs sint habituri? & an Arca illa, quacunque ducatur, secum ferat tanta mala, & an fortuitò Azotitis acciderint, &c.*
      - Remittendâ *ad Israelitas. vers. 11. 12.*
  - Regionem, *inmittendo mures, quibus fruges ipsorum vastatæ sint. vers. 6.*

CAPVT

CAPVT VI.

Restitutio Arcæ abductæ.

RESTITVTIONIS

- Tempus: *Arca post septem mensium captiuitatem à Philistinis dimittitur. vers. 1.*
- Authores: *Homines*
  - Politici. v. 2. συμβουλὴ, *consultatio est duorum membrorum:*
    - An *sit Arca restituenda. vers. 2.*
    - Quomodo *sit reddenda. vers. 2.*
  - Sacri. *Sacerdotum & Aruiolorum oratio est διδασκαλικὴ, nam instruũt suos Principes de restitutionis, siue reductionis*
    - Modo: *Idq; in*
      - Genere: *Arca non est vacua remittenda. vers. 3.*
      - Specie: *Ablegandæ est cum muneribꝰ. Anathematum*
        - Finis: *In oblationem pro delicto. vers. 3. 4.*
        - Numerus: *Iuxta numerum Satraparum Philistinorum. vers. 5. 18.*
        - Materia: *Aurum, &c. vers. 4.*
        - Forma: *Ad similitudinem natium & murium. vers. 5.*
        - Efficiens:
          - Principes: τῶν σατραπῶν, *in territorio Philistino. versu 17.*
          - Populus: *Nam & villarũ & minorum oppidorum incolæ ad confectionem prædictorum donorum aureorum necesse habuerunt contribuere. vers. 18.*
    - Auxiliis
      - Inanimatis: *Facies plaustrum nouum. vers. 7.*
      - Animatis: *Vaccæ duæ, lactantes, & nulli iugo ferendo assuefactæ. vers. 7.*
    - Effectu, *qui est, Liberatio à præsentibus plagis. ver. 3. 4. Incidit hic genus causæ*
      - Παροξυσμὸν. *Sacerdotes enim Principes cunctantes exstimulant, allato exemplo Pharaonis. vers. 6.*
      - Στοχασμὸν: *An Deus Israelitarum sit author huius calamitatis. Argumentantur à signo, vt Dei voluntas patefiat. vers. 3. 9.*
    - Personis: *deducentibus Arcam, tanquam comitibus itineris, & vestibus communis euentus. vers. 9. 12.*
- Actus, *seu ipse reductionis motus. Obserua autem*
  - Θαῦμα *miraculosam contra naturæ cursum. vers. 12.*
  - Ἔκβασιν *ad urbem Bethsamez. vers. 12.*
- Euentus, *quomodo Arca à ciuibꝰ Bethsamitis sit*
  - Accepta, *parum*
    - Honorificè,
      - Lætando & *tripudiando. vers. 13.*
      - Immolando *vaccas illas, & offerendo alia sacrificia. vers. 14. 15.*
      - Deponendo *Arcam Domini & capsellam anathematum. vers. 15.*
    - Irreuerenter. *vers. 19. Aspiciendo Arcam & contemplando curiosè. Tantùm enim filijs Aaronis permissum erat videre Arcam nudam: reliquis etiam Sacerdotibus sub interminatione mortis interdictum erat, ne quis nudam aspiceret. Numer. cap. 4.*
  - Ablegata
    - Cur: *Causa impellens erat, pœna temeritatis, diuinitùs inflicta tam Principibus, quam plebeis. vers. 19.*
    - Quomodo,
      - Deliberando *de Arca ablegandæ. vers. 20. Notanda autem inprimis est impietas Bethsamitarum, causas malorum in Deum transferentium, & nihil de suis sceleribus cogitantium.*
      - Petendo *à ciuibus Cariathiarim, per Legatos, vt Arcam abductam ad se recipiant. vers. 1.*
    - Quò: *In domum Abinadabi, quæ in Gabaa, id est, loco vrbis Cariathiarim editiore sita erat. vers. 1. cap. sequentis.*
    - Cui *cusi odienda sit commissa: Eleazaro, filio Abinadabi. vers. 1. cap. 7.*

CAPVT VII

Bellum Samuele iudice feliciter gestum.

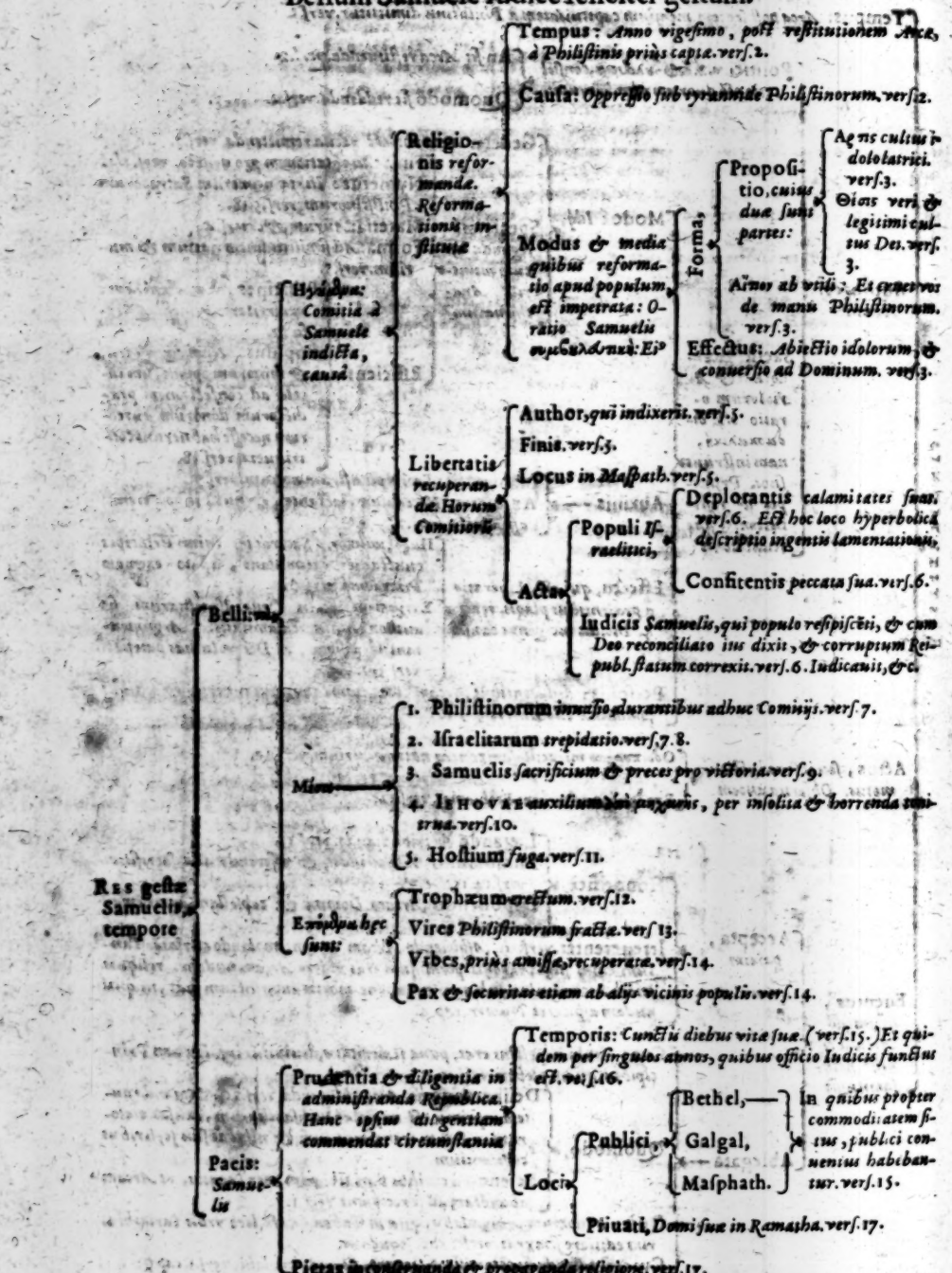

CAPVT

CAPVT VIII.

Occasio & causæ constituendi Monarchiam Israeliticam.

- **Occasio**: *Mores insolentes filiorum Samuelis, qui describuntur ab*
  - Officio & *dignitate: A patre se ne in administrationem Reipublicæ cooptati erant. vers. 1.*
  - Nominibus. *vers. 2.*
  - Sede & *habitatione. vers. 2.*
  - Auaritiâ & *iniustitiâ. vers. 3.*
- **Causæ** *monentes*
  - **Populum** *ad petitionẽ Regis creandi. Huius petitionis*
    - Personæ *postulantes Regem, Senatores & optimates populi. vers. 4.*
    - Locus: *In Ramatha, vbi erat domicilium Samuelis. vers. 4.*
    - Forma. *Argumenta petitionis sumuntur à*
      - Samuelis *senectute, quasi pra senio deliraret, nec amplius præesse posset. vers. 5.*
      - Moribus *filiorum non ferendis in Magistratu. vers. 5.*
      - Fine *regiæ potestatis. Vt iudicet, seu vindicet nos. vers. 5.*
      - Exemplo *gentium. vers. 5.*
  - **Samuelem** *ad consensionem. Licet enim populi petitione vehementer offensus esset. ver. 6. tamen ei cedit, Deo prius consulto. vers. 6. Oraculum Dei est partim*
    - Προσωλικὸν: *Morem illis gere. vers. 7. 9.*
    - Παραμυθητικὸν: *Neque est q̃ te graviter crucies propter hanc in te ingratitudinẽ. Argumenta consolationis ducuntur à persona*
      - Dei: *Non te reiecerunt, sed me. Ab ego illorum iniurias patienter fero. Ergo & te quoq; ferre oportet. vers. 7. 8.*
      - Populi: *Populus hic antiquum obtinet. Ergo nihil noui tibi accidit: mihi sæpius hactenus idem euenit. vers. 8.*
    - Νουθετικὸν: *Monet enim Prophetam, vt publicam protestationem de incommodis Regiæ potestatis prius coram populo interponat. vers. 9.*

ARISTOCRATIAE Israeliticæ in Monarchiam mutandæ

- **Effectus**: *Incommoda & onera Regiæ potestatis, proposita oratione Samuelis dissuasoriâ. Orationis*
  - **Idea.** *Scopus est, commemoratione periculorum & onerum populum à stulto consilio petendi Regis deterrere. Observa autem*
    - Πρόσωπον. *vers. 10. 11. Hoc erit iudicium, id est, hi mores (Nam vocabulum Iudicij, sæpè mores significat) familiares sunt Regibus: sic solent tractare subditos. Non enim describit τὰ δίκαια, sed τὰ γυναῖκα.*
    - Ἔκθεσιν, & distributionem
      - Totius: *Eritis Regi in seruos. vers. 17.*
      - Partium: *Seruient ipsi, vestri*
        - Filij. *vers. 11. 12.*
        - Filiæ. *vers. 13.*
        - Agri & *vineæ. vers. 14. 15.*
        - Serui & *ancillæ. vers. 16.*
        - Iumenta. *vers. 16.*
        - Greges. *vers. 17.*
    - Περίληψιν: *Posthac ipsis non fore integrum mutare statum Regium in Aristocratiam Iudicum. vers 18.*
  - **Euentus,**
    - Pertinacia *populi,* καρδιλία *gentium excæcati. Vers. 19. 20.*
    - Consensus
      - IEHOVAE *præcipientis, vt Samuel petitioni Israelitarum locum relinquat. vers. 21. 22.*
      - Samuelis, *Dei mandato acquiescentis, totamque rei procurationem in se recipientis. vers. 22.*

CAPVT IX.

Vocatio Saulis ad Regiam Reipublicæ administrationem.

- Divinæ huius vocationis
  - Causa
    - Materialis: *Persona vocanda & eligenda demonstratur à*
      - Maioribus & parentibus. *vers.* 1.
      - Nomine. *vers.* 2.
      - Staturâ *corporis & maiestate formæ. vers.* 2.
    - Formalis: *Nulla ambitio, fraus, vis, &c. intervenit, sed sola Dei voluntas, siue prouidentia. Testantur hoc sequentes actiones:*
      - 1. Amittuntur *asinæ patris Saulis. vers.* 3.
      - 2. Mittitur *Saul quæsitum eas. vers.* 3.
      - 3. Quæruntur *passim (vers.* 4.*) frustrà tamen. vers.* 5.
      - 4. Seruus *subijcis consilium, Samuelem*
        - Adeundi:
          - Πρόσκυσις *suasionis. versu* 6.
          - Actus *à persona Samuelis, quam laudat à dono certissimæ prophetiæ. vers.* 7. *Pertinet huc imμολὰ de consuetudine Israelitarũ, in obscuris rebus Deum per Vates consulendi. vers.* 9.
        - Honorandi *munusculo, quod ipse de suo offert Sauli ab omni honorario tum imparato. vers.* 7. 8.
      - 5. Suadent *& hortantur puellæ ab occasione & opportunitate conueniendi Samuelem. vers.* 11. 12. 13.
    - Efficiens: *Deus ipse Saulem Samueli indicat, & iubet in Regem vngi. vers.* 14. 15. 16.
    - Finalis: *Liberatio populi Israelitici à seruitute & tyrannide Philistinorum. vers.* 13.
  - Accidẽs, *tanquam externũ quoddam signũ, est conuiuium, quo excipitur, honorificentissimum. Obserua quid dictum, vel factum sit*
    - Ante conuiuium: *Colloquium*
      - Samuelis
        - Paratfacientis *se Sauli. vers.* 18. 19.
        - Inuitantis *Saulem cum seruulo ad cõuiuium. vers.* 19.
        - Consolantis *illum virumq; de asinis ante triduum iam inuentis. vers.* 20.
        - Præmonentis *Saulem de Regia dignitate ipsi delata. vers.* 20.
      - Saulis, *modestè, tribus argumentis (à Tribu omnium infirmissima, à personæ suæ, & familiæ totius tenuitate, petitis) Regnum recusantis. vers.* 21.
    - In conuiuio *accipitur Saul duplici honore primi*
      - Loci. *vers.* 22.
      - Cibi. *vers.* 23. 24.
    - Post conuiuium *Saul à Samuele*
      - Excipitur *hospitio. vers* 25.
      - Dimittitur. *vers.* 26.
      - Deducitur, *præmisso puero. vers.* 27.

CAPVT

CAPVT X.

Electio, vnctio & inauguratio Saulis.

- Hæc autem est genimina:
  - Priuata. *Vnctionis & inaugurationis priuatæ*
    - Author: *Samuel, &c. vers. 1.*
    - Modus, consistit in
      - Rebus & ceremonijs. Nã Samuel
        - Effudit *oleum in caput Saulis. vers. 1. Ex hac ceremonia externa, Electio dicitur Vnctio.*
        - Osculatus *est eum (in signum subiectionis.) vers. 1.*
      - Verbis διδαχῆς : *istá nimirum vnctione, seu effusione olei, conferri ipsi à Domino Regiam dignitatem. vers. 1.*
    - Effectus. *Etenim à signis mox euenturis, Saulem confirmat hoc modo: Qui semel atq; iterum, & sæpius, Verum dixerit, ei in alijs etiam fides adhibenda est. Ergo ex signis euenturis confirmabit fidem tuam. Signorum*
      - Materia, *hoc est, quid prædicat: videlicet*
        - Nuncium *de inuentis asinis, vbi & à quibus accipiendum. vers. 2.*
        - Humanitatem *à peregrinãtibus erga ipsum exercendam. vers. 3. 4.*
        - Mutationem animi. *Mutationis huius*
          - Locus & testes. *versus 5.*
          - Causæ & effectus. *vers. 6.*
      - Euentus in
        - Genere. *vers. 9.*
        - Specie. *vers. 10. Euentus tertij signi confirmatur*
          - Ἀτύχως, testimonio
            - Spectatorum. v. 11.
            - Vulgi. v. 12.
          - Εὐτύχως, *effectu modestiæ & taciturnitatis in Saule, qui patruo etiam scisciranti, de promisso regno nihil dicit. vers. 14. 15. 16.*
    - Adiunctum: *Mandatum de expectando Samuelis aduentu in Gilgalem, ad offerenda sacrificia. vers. 7. 8.*
  - Publica. *Electionis huius*
    - Ἡγέμων :
      - Euocatio *populi ad Comitia in Mizpa. vers. 17.*
      - Expostulatio, *quam Samuel, nomine Dei, cũ populo instituit. vers. 18. Opponit autem inter se*
        - Dei *beneficia, nempe qui ipse hactenus Regis officio in gubernandis & defendendis Israelitis functus erat. vers. 18.*
        - Populi *ingratitudinẽ, incredulitatem & stultitiam, qui malit in hominem Regem, (de quo qualis futurus sit, ignoretur) quam Deum supremum gubernatorem (cuius potentiam & bonitatem toties expertus erat) sperare. vers. 19.*
    - Συμβαίνων:
      - Designatio *Regis per sortitionem. vers. 20. 21.*
      - Præsentatio, *quã Saul hanc vocationem fugiens (vers. 21.) Dei tamen per oraculum designatione inuentus & reuocatus, populo sistitur à Samuele. vers. 22. 23. 24.*
      - Acclamatio *populi, quã nouus Rex exceptus est. vers. 24.*
      - Confignatio *Iuris Regij à Samuele facta, & ad Tabernaculum deposita. vers. 25.*
    - Ἐπίφθων:
      - Comitia *soluta. vers. 25.*
      - Factiones *populi, partim Saulem Regem*
        - Agnoscentis, *eíque obedientis. vers. 26. Notatur autem causa efficiens istius subiectionis: Deus tangens eorum corda, &c.*
        - Contẽnentis. *Contemptus huius*
          - Signum duplex
            - Oratio σκαπτική. *vers. 27.*
            - Adueia *vers. 27.*
          - Remediũ *& repagulum: prudentia Saulis in dissimulandis subditorum conuitijs. ver. 27.*

CAPVT XI.

Confirmatio Saulis in Regno.

- Προοδώγων. *Commemoratur enim*
  - Iabenſium
    - Obſidio. *Obſerua hic*
      - Perſonam *obſidentem & oppugnantem vrbem Iabes. verſ.* 1.
      - Modum *obſidionis. Nam Iabenſes tanta obſidione premuntur, vt de facienda deditione cogitent. Deditionis conditio gemina eſt:*
        - Seruitus *à ciuibus Iabenſibus vltrò oblata. verſ.* 1.
        - Priuatio *dextri oculi*
          - Propoſita *à Rege Ammonitico. verſ.* 2.
          - Accepta *ab obſeſſis poſt ſeptem dierum inducias. v.* 3.
    - Implorato *auxilij & ſuppetiarum à fratribus Iſraelitis ferendarum. verſ.* 4.
    - Dolus, *quo ſimulant, quaſi ab Iſraelitis planè deſerti eſſent. verſ.* 10.
  - Saulis
    - Decretum *de ſubſidio obſeſſis ferendo. Decreti huius faciendi*
      - Occaſio: *Populi lamentationes & querela de Iabenſium periculo. verſ.* 4.
      - Efficiens
        - Princeps: *Spiritus Domini, &c. verſ.* 6. *Zelo diuino excitatus eſt ad retundendam tyrannidem hoſtis.*
        - Organicâ: *Saul ex agro cum aratro rediens. verſ.* 5.
      - Forma: *Comminatio pœna per ſpectaculum conciſorum boum. verſ.* 7.
      - Effectus: *Concurſus militum, imò totius populi. verſ.* 7.
    - Delectus *militum. verſ.* 8.
    - Promiſſio *auxilij, obſeſſis ferendi. verſ.* 9.

- Specimine *bellici vaticinij contra Ammonitas edidi. Expeditionis huius*
- Διήγων. *conflictus cum hoſtibus. Pugnæ huius*
  - Tempus. *verſ.* 11.
  - Modus: *Stratagema exercitus, in tres partes diuiſ. verſ.* 11.
  - Euentus: *Fuga & diſperſio hoſtilis exercitus. verſ.* 11.
- Ἐπιδιήγων. *de*
  - Studio *populi in vindicanda Regis dignitate & maieſtate contra ſeditioſos Regni ſubditos. verſ.* 12.
  - Modeſtia *& prudentia Saulis. Nam quicquid id offenſionis fuit, totum vult condonare Reipublicæ. verſ.* 13.

CONFIRMATVR autem

- Iuramento *fidelitatis à toto populo Sauli præſtito in Comitijs publicis. Comitiorũ*
  - Locus: *Gilgal. verſ.* 14.
  - Cauſa: *Innouemus ibi Regnum, id eſt, planè omnium conſenſu & iuramento probatum confirmamus. verſ.* 14.
  - Perſonæ *conuenientes: Omnis populus, &c. verſ.* 15.
  - Acta:
    - Confirmatio *Regni Saulini. verſ.* 15.
    - Immolatio *victimarum, &c. verſ.* 15.
    - Exultatio *Regis & ſubditorum. verſ.* 15.

CAPVT

CAPVT XII.

Samuel abdicat se Magistratu Iudicis.

- **Oratio Samuelis in Comitiis Gilgalensibus habita, est partim**
  - Ἀπολογητική. Eius
    - Exordiũ ducitur â persona Samuelis, id est, ipsius
      - Meritis *in Rempublicam. vers.* 1.
      - Aetatis *imbecillitate. vers.* 2.
      - Filiorum *conditione priuatâ. vers.* 2.
    - Propositio: *Ego me vltrò sisto, vt administrata à me Reipublicæ rationem reddam. vers.* 3.
    - Confirmatio. *Probat enim anteactam suam administrationem*
      - Testimonio *innocentiæ & integritatis publico, quod*
        - Postulat *Samuel confidenter. vers.* 3.
        - Concedit *populus libenter & ingenuè. vers.* 4.
      - Solenni *protestatione*
        - Interpositâ *coram Deo & Rege. vers.* 5.
        - Iteratâ. *vers.* 6.
  - Κατηγορική. *Ostendit enim populum potendo Regem grauiter peccasse. Orationis huius*
    - Forma *constat*
      - Propositione. *vers.* 7. *Conuincam vos ingrati in Deum animi, quòd Regem postulastis, &c.*
      - Confirmatione
        - Ἐντέχνῳ. *Peccatum amplificat*
          - Ἄλογος
            - Gubernationis *diuinæ & felicissimæ, sub*
              - Ducibus *Mose & Aarone. vers.* 8.
              - Iudicibus. *Vers.* 9. 10. 11.
            - Ingratitudinis, *impietatis & incredulitatis populi erga Deum, qui hactenus officium Regis fidelissimi fecerat, ita vt eius gubernatione meritò debuissent esse contenti. vers.* 12.
          - Ἐπανορθώσεως: *Etiamsi grauiter peccastis petendo Regem ex incredulitate: tamen quia Regem eligere per se non est impium, atque Deus iam dedit vobis Regem: si posthac piè vixeritis, Dominus vos non deseret, sed vobis & Regi dux & protector eris. (vers.* 13. 14.*) Sin minus: multiplicibus pœnis Deus in vos animaduertet. vers.* 15.
        - Ἀτέχνῳ, *à signo miraculosæ tempestatis. Miraculum arguit*
          - Efficiens *causa. vers.* 16.
          - Materia *nulla existens. Cœlo sudo, &c. vers.* 17.
          - Finis: *In testimonium peccati, à vobis commissi, petendo Regem. vers.* 17.
          - Organa, *quibus tempestas impetrata est: Preces Samuelis. vers.* 18.
          - Effectus *subitus. vers.* 17. 18.
    - Effectus: *Resipiscentia populi, agnoscentis, confitentis & deprecantis peccatum. vers.* 19.
  - Παραμυθητική,
    - Πρότασις: *Nolite ex desperatione verum Deum vestrum deserere, & idolorum opem implorare. vers.* 20. 21.
    - Αἴτιον *à præsenti Dei auxilio: Deus vos non deseret. vers.* 2.
    - Καταστατική τεχνική. *Coniectura (quòd non sit ipsos deserturus Deus) voluntatis sumitur à*
      - Causa *impellente: Gloria nominis diuini. vers.* 22.
      - Moribus *Dei, constanter benefacientis. vers.* 23.
    - Διέξοδος & ἐπιτελευτή, *pollicens operam suam: se illis semper & precibus & consilijs adfuturum. vers.* 23.
  - Προτρεπτική *ad constantiam à Dei cultu, ab*
    - Honesto: *Turpe esset, tam benignum patrem, tamque potentem Deum (qualem vos experti estis) deserere. vers.* 24.
    - Periculoso: *Impietas & defectio neque vobis, neque Regi impunè abibit. vers.* 25.

CAPVT XIIII.

Saulis diffidentia & timiditas in sumendis armis contra hostes Philistinos.

- Expeditio contra Israelitas suscepta
  - Quando: *Anno regni Saulini primo.* verſ. 1.
  - Cur: *Propter fusum ipsorum præsidium ad Gabaam.* v. 3. *Fusi præsidij causa efficiens*
    - Instrumentalis: *Mille præsidiarij milites à Saule filio suo attributi.* verſ. 2.
    - Princeps: *Ionathas.* verſu 3.
  - Quibus *auxilijs*: *Firmo & copioso exercitu.* verſ. 5.
- Castrametatio *propinqua.* verſ. 5. 23.
- Incursio & depopulatio. *Nam trinâ acie, omnia cædibus & flammis vastabant.* verſ. 17. 18.

1. Hostium

- Causa *gemina*:
  - *Μαχοφοβία Regis, qui mediocri, quem habebat, exercitui diffisus, omnes Israelitas ad arma classico convocat.* verſ. 3.
  - Fama *inter populum sparsa de irritatis atque exacerbatis Philistinis.* verſ. 4.

2. Populi trepidatio. verſ. 7. Huius trepidationis

- Signa. *Israelitæ enim metu hostium perculsi*
  - Opem *Regis sui inclamant, petentes, daret operam, ne quid Reſpublica detrimenti caperet.* verſ. 4.
  - Fugâ *sibi consulunt, & in munitiones sese recipiunt.* verſus 6. 8.

DIPPIDENTIAE obiectū quadruplex est:

- Adductus *in Gilgalem. Obſervanda hoc loco sunt ea*
  - Πανχρησις: *vt*
    - Samuelis *cunctatio.* verſ. 8.
    - Saulis
      - Festinatio & præcipitantia; *Quòd non expectato Samuelis aduentu, sacrificat.* verſ. 9.
      - Occursus *honorificus, quem Samuelis aduenienti præstat.* verſ. 10.
  - Ἀσχησις:
    - Accusatio *violati mandati diuini.* verſ. 11.
    - Defensio *assumpti-ua. Putat enim Saul*
      - Translatione *culpæ in Samuelem: Quia vidi, quòd tu non venires, &c.* verſ. 11.
      - Comparatione: *Aut sacrificandum sibi fuisse ante tempus: aut Reſpubl. in discrimen adducendam fuisse. Sed illud satius sibi visum. Ergo, &c.* verſ. 11. 12.
      - Purgatione: *Non feci, quòd tua mandata contemnerem, sed quòd necessitas cogebat.* verſ. 12. μετάθεσις εἰς ἀναγκαῖον.
    - Condemnatio *qua Saul stultitiæ, id est, impietatis nomine damnatur à Samuele.* verſu 13.
    - Comminatio *pœnæ. Minatur autem regni instabilitatem.* verſ. 14.

2. Samuelis

- Discessus *à Rege.* verſ. 15.

4. Reipub. *status, ad bellum gerendum in paratus à*

- Milite: *Numerus militum perexiguus.* verſ. 15. *Huc pertinet etiam* verſ. 2. *huius capitis.*
- Fabris, *qui arma conficere, aut acuere possent.* verſ. 19. *Nota astutiam Philistinorum auferentium Israelitis tam arma, quàm armorum artifices, vt rebellandi occasio ipsis præciderentur.*
- Armis
  - Rusticis: *quæ quidem ad manus erant, sed retusa omnia, idèque ad pugnandum inepta.* verſ. 20. 21.
  - Bellicis, *quæque paucissimis.* verſ. 22.

CAPVT

CAPVT XIIII.

Saulis temeritas in iurando.

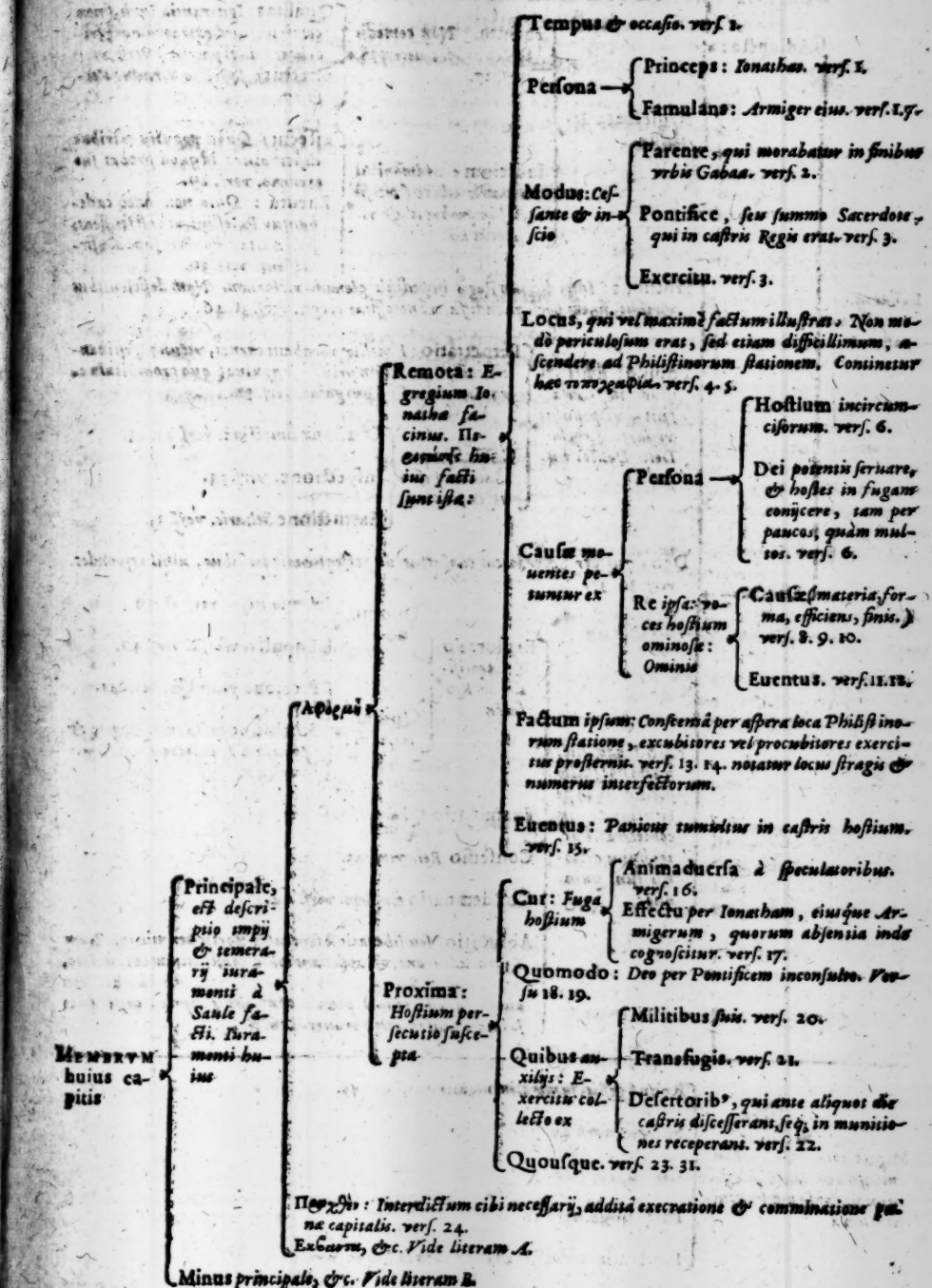

- Obseruatio. *Populus enim ne maledictionem diuinam, & pœnam capitis incurreret, paruit edicto Regio, & nihil gustauit, licet in magna copia mel supperetet, &c. vers. 25. 26.*
- A. Euentus hoc ab, Iuramento
  - Adiuncta:
    - Factum. *Non comedit mel ex arbore decerpto. vers. 27.*
      - Qualitas: *Ignorantia Iuris, (non communis, sed extraordinarij, videlicet Edicti patris.) vers. 27.*
      - Effectus: *Refectio virium. Versu 27.*
    - Neglectus: *Ionatha*
      - Iudicium: *Admonitus de patris edicto (versu 28.) improbat id, & viuperat ab*
        - Effectu: *Quòd populus viribus destituatur: id quod probat suo exemplo. vers. 29.*
        - Euentu: *Quia non adeò cædebantur Palestini, vt casi fuissent, si Israelita cibo vires suas confirmassent. vers. 30.*
  - Effecta in
    - Hostibus: *Interdictum Regis impedinit plenam victoriam. Nam deficientibus viribus, finem persequendi facere necessitas coegit. vers. 31. 46.*
    - Populo: *Edictum istud in causa fuit, vt populus violaret Legem Dei. Delicti huius*
      - Perpetratio: *Israelitæ vorabant carnes, vicunq; festinanter cœctas, nondum priùs à sanguine (quo prohibitum erat Iudæis vesci) purgatas. vers. 32.*
      - Correctio per Saulem suscepta,
        - Oratione *inuectiuâ. vers. 33. 34.*
        - Inspectione. *vers. 34.*
        - Extructione *Altaris. vers. 35.*
    - Deo, *qui per Sacerdotem consultus de persequendis hostibus, nihil respondet. vers. 36. 37.*
    - Filio *Ionathanæ, quem hoc stulto suo Edicto in periculum capitis conieceras. Partes huius actionis sunt quinque.*
      - Exploratio & inquisitio de Reo facta
        - Quomodo:
          - Regis *iussu. vers. 38. 39.*
          - Populi *consensu. vers. 40.*
        - Quibus auxilijs:
          - Precibus *præmissis. vers. 41.*
          - Sortitione *facta inter Regem & populum: patrem & filium. vers. 42.*
      - Examinatio *Rei deprehensi. vers. 43.*
      - Confessio *Rei. vers. 43.*
      - Condemnatio *eiusdem. vers. 44.*
      - Absolutio, *seu liberatio à sententia mortis per milites. Nam Regem adiurant, & appellans ipsius conscientiam coram Deo, vt posthabita iuramenti ratione, rationem Iuris habeat. Non autem fas esse, eum à populo damnum accipere, qui populo salutem tantam comparauerat. vers. 45.*

- B. Minus *principale, vel demonstratio Saulis à reliquis personarum locis: nimirum à*
  - Rebus *gestis, summatim notatis. vers. 47. 48.*
  - Sobole. *vers. 49.*
  - Coniugio. *vers. 50.*
  - Parentibus. *vers. 51.*
  - Prudentia *in constituendo & tuendo Regno. vers. 52.*

CAPVT

CAPVT XV.

Saulis inobedientia, tanquam præcipua reiectionis causa.

- Inobedientiæ huius
  - Causa
    - Materialis, *in qua peccatum, est mandatum Dei de Amalecitis penitùs excindendis per Samuelem Regi Sauli inmissum. Orationis* [illegible]
    - Formalis, *quæ in eo consistit, quòd Saul non omnes mandati partes executus est. Obseruanda igitur hoc loco*
      - Exordium partim: *Εὐνοϊκὸν à persona Samuelis. vers.1.* / *Προοιμιακὸν ab authoritate Dei. vers.2.*
      - Narratio *ὑποθετικὴ*, de crudelitate Amelicitarum, qui Israelitis in Deserto, alioquin plus satis miseris & afflictis afflictionem addiderant. vers.2.
      - Propositio: *Nunc ergo vade, & percute Amalec. vers.3.*
      - *Ex hac propositionis, docens quæ Regi percutienda, id est, interficienda sint:*
        - Homines *cuiuscunque* sexus, ætatis, *vel dignitatis. vers.3.*
        - Bruta. *vers.3.*
      - *Θέσις κατηγορικὴ: Saulem quidem morem gessisse Domino & Prophetæ, in prioribus mandati partibus: puta*
        - Conscribendo *milite. v.4.*
        - Suscipienda *expeditione. vers.5.*
        - Interficiendo *vulgus Amalecitarum. vers.7.8.*
      - *Ἐπιβολὴ de gratitudine cùm Regis, tum populi erga Cinæam familiam, quam communi Amalecitarum periculo aiq; exitio, missis nuncijs, subtraxerant. vers.6.*
      - *Ἀφορμὴ: sed in altera, & quidem præcipua diuini mandati parte (de Amalecitis penitùs excindendis) Saulem deliquisse: hoc est, ex mera auaritia opima animalia seruasse, & ex stulta ambitione (laudis clementiæ) impio Regi peperciss. vers.9.*
  - H *ἀφορμὴ*, seu occasio, est reuelatio *Samuelis facta*
    - Vnde: *Diuinitùs, &c. vers.10.*
    - Qua *de re: De Regis delicto, eiusque pœna. vers.11.*
  - *Τὸ κόσμιον ποιοῦν*, id est, persona corrigens, Samuel: Qui commendatur ab amore erga Saulem Regem. Charitas ista eluces ex
    - Deprecatione, *seu intercessione apud Deum pro Saule reconciliando. vers.11.*
    - Inquisitione *Regis, vt ipsum de agenda pœnitentia tempestiuè admoneret. vers.12.*
  - O *νικᾶν* in Gilgale. *vers.13.*
  - Adiunctum: *διόρθωσις*, seu correctio. Correctionis *κεφάλαια* sunt præcipuè quatuor:
    - Iudicialis *absolutus*, cuius hæ sunt partes:
      - *Φάσις*: Executus sum (inquit Saul) vindictam, quam Dominus de Amalecitis sumere me iussit. *vers.13.*
      - *Ἀπόφασις*, seu inficiatio Samuelis à signo, id est, ouium balatu, & boum mugitu. *vers.14.*
      - *Αἰτιολογία* affertur à Saule, & sumitur ab æquo & bono: seruata sunt ista animalia in vsum sacrificiorum IEHOVAE offerendorum. *vers.15.*
      - *Συνάγων* opponitur à Samuele, qui inobedientiam Saulis exaggerat à circumstantia personæ: quasi dicat; Non esset ferendum, si quis alius Dei mandatum contempsisset: Quid ergo sentiendum de te? Quem Deus ex infimo loco in summum dignitatis gradum euexit? *v.16. 17.18.19.*
    - Condemnando. *Incidis hic flatus*
      - Legitimus: *Nam*
        - Saul *delabitur ad flatum vũ ῥητῶ & ἀλογίας: quasi dicat; Iussit quidem Dominus, vt omnia perderemus. Sed idem ille iussit etiam, vt ipsi sacrificaremus. Itaque illa pecora seruanda erant in vsum sacrificiorum. vers.20.21.*
        - Samuel *respondet: Posteriori Legi magis parendum fuisse, quàm priori & generaliori de sacrificando: id quod docet comparatione*
          - Obedientiæ *cum sacrificijs & victimis. vers.22.*
          - Inobedientiæ *cum grauissimis peccatis. vers.23.*
      - Assumptiuus: *Tandem enim vtitur Saul*
        - Translatione *culpæ in populum. vers.24.*
        - Deprecatione. *vers.24.25.*
    - Puniendo, *&c. Vide literam A.*

- A. Puniendo regem
  - Saulem: Quia, seu pœna eius generis:
    - Iactura Regni commentarianis huius
      - Πρόσωπος: *Proiecit te Dominus, ne sis Rex super Israel. verſ.23.26.*
      - Καταγνῶσις à re
        - Signo, vel typo ab violenter à pallio abſciſſa *verſ.27.28.*
        - Naturâ *Dei immutabili. verſ.29.*
    - Ignominia excommunicationis. *Samuel enim primò negat ſe comitaturum Saulem (verſ.26.30.) Tandem etiam ab eo plane diſcedit, ne videretur ipſius peccata approbare. verſ.34.35.*
  - Agagum, qui extremo ſupplicio afficitur. Notanda autem ſunt circumſtantia
    - Quis: *Samuel Prophetæ ipſe interficit. verſ.32.*
    - Quem: *Agagum, qui ſimulabat magnam fortitudinem, quaſi gaudens mortem adiret. verſ.32.*
    - Quomodo: *Pronunciatâ primò mortis ſententiâ, ex Lege Talionis. verſu 33.*
    - Quid: *Diſſecuit in fruſta. verſ.33.*
    - Quibus teſtibus & ſpectatoribus. *verſ.33.*
    - Vbi: *In Gilgale. verſ.33.*

CAPVT XVI.

Vnctio Dauidis in Regem priuata.

- VNCTIONIS, ſiue conſecrationis huius priuatæ
  - Hiſtoria
    - Διαλογισμὸς IEHOVAE cum Samuele ἀνθρωπόπαθος. Dehortatur enim Prophetã à luctu & interceſſione pro Saule:
      - Πρόσωπα interrogationis informata. *verſ.1. Pone modum luctui tuo.*
      - Καταγνῶσις à ſupernaculeo. *Fruſtrà te maceras, &c. Cæterùm omiſſa hac ratione, ponitur tantùm eius confirmatio, petita ab immutabili Dei decreto de Rege*
        - Saule abijciendo. *verſu 1.*
        - Dauide per Samuelem eligendo. *verſ.1.*
      - Ἀναγνῶσις, cuius duæ ſunt partes:
        - Ὑποφορὰ Samuelis, iuſſa diuina timidè detrectantis. *verſ.2.*
        - Ἀνυποφορὰ IEHOVAE, ſubijcientis Samueli conſilium, ſpecie continuj, Bethlehemum ad Iſai proficiſcendi, ibique filium eius in Regem conſecrandi. *verſu 2.3.*
    - Τεκμηρίωσις
      - Loci: *Vbi Dauid vnctus eſt: Notatur autem tantùm à nomine. verſu 4.*
      - Locati, hoc eſt, ciuium Bethlehemiticorum, eorumq; tum
        - Publicorum, *ſiue Senatorum, qui metu inani perculſi, honoris gratiâ, ad portam Vrbis vſque occurrentes Samueli, ab eodem conſolantur, & ad ſacras epulas inuitantur. verſ.4.5.*
        - Priuatorum, *Iſai & filiorum, quos Samuel in primis vocauit, vt ſacrificio & epulis intereſſent. verſ.5.*
    - Πρόσωπα perſonæ
      - Reiiciendæ, in
        - Genere. *verſ.10.*
        - Specie, ſe
          - Eliabus: *Obſerua hoc loco*
            - Errorem *Samuelis, quia Eliabi ætate maturâ & heroicâ corporis ſtaturâ deceptus, ipſum Regem pronunciat. verſ.6.*
            - Correctionem IEHOVAE, *monentis Prophetam, ne ex rebus externis de perſona eligenda iudicet. verſ.7.*
          - Abinadabus. *verſ.8.*
          - Samma. *verſ.9.*
      - Eligendæ, *qua demonſtratur à*
        - Nomine: *Dauid, &c.*
        - Parentibus. *verſ.11. Dixit Samuel Iſai, Nunquid iam ſunt completi filij tui?*
        - Ætate: *Iuuenis, circiter viginti tres annos natus, &c. verſ.11.*
        - Studiis: *Paſcit oues, &c. verſ.11.*
        - Forma corporis ingenua & elegans. *verſ.12.*
  - Περιχῶρα. Εὐκαιρία. *Vide literam Z*

- Z.
  - Προχειρ, ipsa vnctio. vers. 13.
    - Quis: Efficiens
      - Princeps IEHOVA. vers. 12.
      - Famulans: Samuel à Domino eius rei submonitus vers. 13.
    - Quid: Vnxit. vers. 13.
    - Quibus auxiliis: Tulit cornu olei, &c. vers. 13.
    - Quomodo: Præeunte explicatione voluntatis Dei, Vide 2. Sam. cap. 5. v. 2.
    - Quibus testibus: In medio fratrum. vers. 13.
  - Ἐκβαίνει, effecta contraria. Nam Spiritus Domini
    - Dauidem occupauit, id est: animum eius iis donis imbuit, quæ ad obeundum regium munus pertinebant: vt est Pietas, Prudentia, Fortitudo, &c. vers. 13.
    - Saulem reliquit: In cuius locum successit Spiritus malus à Domino immissus. vers 14. Caterùm transit hinc Scriptura ad describendum genus vitæ, quomodo Dauid ex opitione factus sit aulicus. Obserua igitur
      - Vocationē ad aulam: Vocationis
        - Occasio
          - Remota: Consilium Medicorum de immoderata illa tristitia & melancholico furore, suauitate Muſicæ reprimendo. vers. 15.
          - Proxima: Commendatio Dauidis ab auliso coram Rege facta. versu 18.
        - Author: Saul Rex. vers. 17. 19.
        - Modus: Non vi, sed prece filium à patre impetrat. vers. 19. 20. 22.
      - Gratiam Regis. vers. 21. 22.
      - Officium in aula geminum. Fuit enim Regis
        - Armiger. vers. 21.
        - Cythariſta. vers. 23.

CAPVT XVII.

Dauidis μονομαχία cum Goliathe.

- Τῆς μονομαχίας
  - Τόπος (v. 3.) inter castra
    - Philistinorum. vers. 1.
    - Israelitarum. vers. 2.
  - Πρόσωπα, personæ ad decernendum de victoria, singulari certamine sese offerentes ex castris
    - Philistinorum. Hæc persona describitur à
      - Nomine, Goliath. vers. 4.
      - Patria. vers. 4.
      - Statura corporis. vers. 4.
      - Habitu armorum, vt
        - Galeæ & Loricæ. vers 5.
        - Ocrearum & clypei. vers. 6.
        - Hastæ. vers. 7.

        Ex hac armorū quantitate, formâ & materiâ colligitur, quibus fueris præditus viribus, q tanto onere onustus, tamen se expedire & pugnare potuerit, &c.
      - Conditione. Non enim fuisse gregarium militem, inde efficitur, Quòd Armigerum habuisse scribitur. vers 7.
      - Oratione cōtumeliosâ in Deum & Israelitas. Orationis συσκευή
        - Forma
          - Externa: Stans clamabat. vers. 8.
          - Interna, est prouocatio Israelitarū ad duellum:
            - Κατασκευὴ ἀ
              - Προτροπή. Eligite vobis, &c.
              - Fine: Ideò exiuistis, vt pugnetis, &c. vers. 8.
              - Facili: Non procul quærendus hostis, me spectate. vers 8.
              - Vtili, seu spe libertatis. vers. 9.
            - Ἐπιφορή. vers. 10.
        - Effectus: Israelitarum trepidatio. vers. 11.
        - Adiunctum: Reiteratio, quoties & quibus Israelitas cōtumeliosâ ista oratione prouocauerit. v. 16.
    - Israelitarum. Hæc demonstratur à
      - Nomine: Dauid. vers. 12.
      - Parente (cuius nomen, soboles & ætas notatur. vers. 12.)
      - Patria: Bethlehem. vers. 12.
      - Cognatis, seu fratribus. vers. 13.
      - Aetate. vers. 14.
      - Studiis & occupationibus. vers. 15.
      - Forma & pulcritudine. vers. 42.
  - Προχειρ. / Ἐκβαίνει. → Vide literam A.

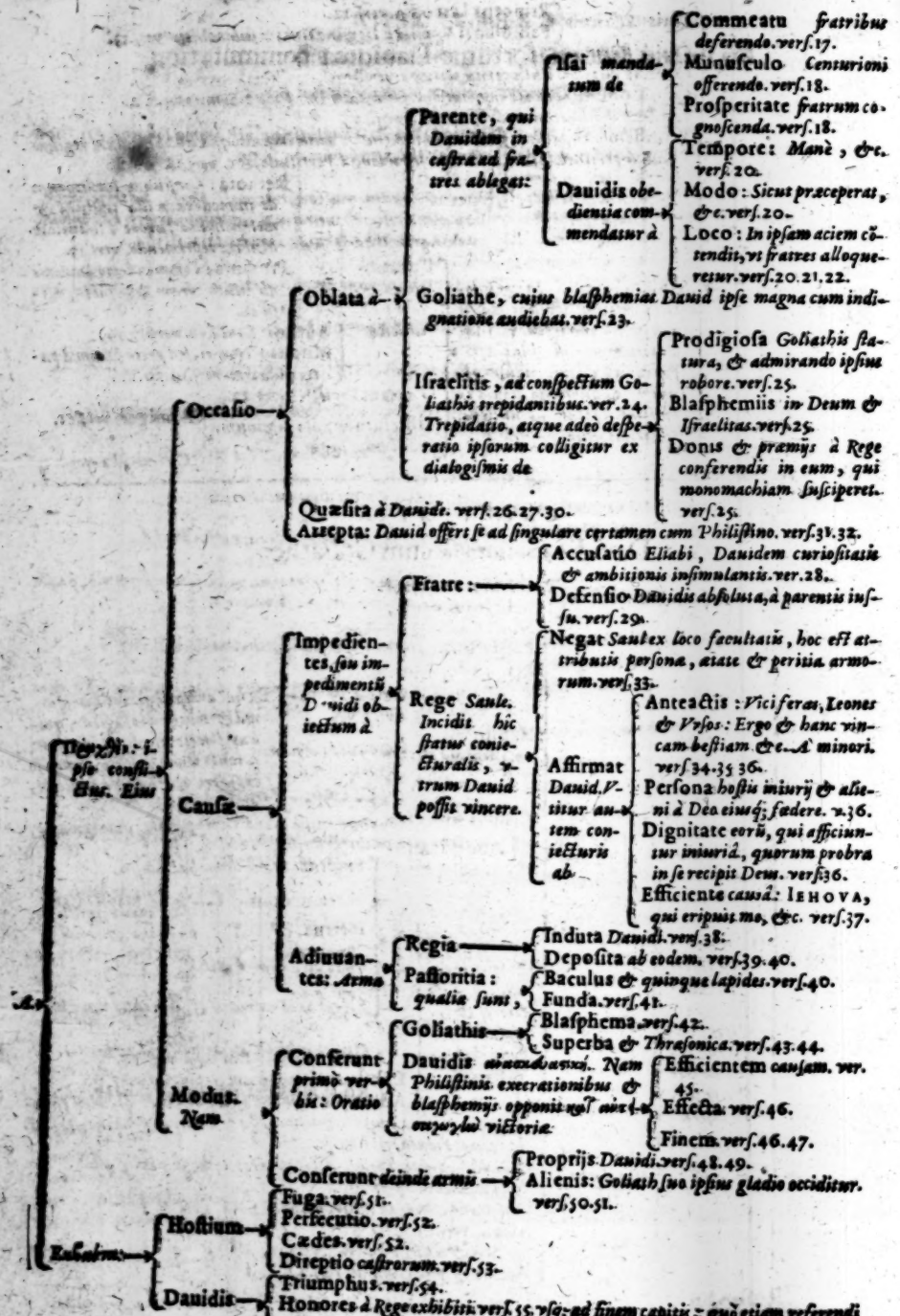
Parente, qui Dauidem in castra ad fratres ablegat:
Isai mandatum de
Commeatu fratribus deferendo. vers. 17.
Munusculo Centurioni offerendo. vers. 18.
Prosperitate fratrum cognoscenda. vers. 18.
Dauidis obedientia commendatur à
Tempore: Manè, &c. vers. 20.
Modo: Sicut præceperat, &c. vers. 20.
Loco: In ipsam aciem cõtendit, vt fratres alloquetur. vers. 20. 21. 22.
Oblata à
Goliathe, cujus blasphemias Dauid ipse magna cum indignatione audiebat. vers. 23.
Israelitis, ad conspectum Goliathis trepidantibus. ver. 24.
Trepidatio, atque adeò desperatio ipsorum colligitur ex dialogismis de
Prodigiosa Goliathis statura, & admirando ipsius robore. vers. 25.
Blasphemiis in Deum & Israelitas. vers. 25.
Donis & præmijs à Rege conferendis in eum, qui monomachiam susciperet. vers. 25.
Occasio
Quæsita à Davide. vers. 26. 27. 30.
Accepta: Dauid offert se ad singulare certamen cum Philistino. vers. 31. 32.
Accusatio Eliabi, Dauidem curiositatis & ambitionis insimulantis. ver. 28.
Fratre:
Defensio Dauidis absoluta, à parentis instit. vers. 29.
Impedientes, seu impedimenta Dauidi obiectum à
Negat Saul ex loco facultatis, hoc est attributis persona, ætate & peritia armorum. vers. 33.
Rege Saule. Incidit hic status coniecturalis, vtrum Dauid possit vincere.
Affirmat Dauid. Vtitur autem coniecturis ab
Anteactis: Viciferas, Leones & Vrsos: Ergo & hanc incircumcisam bestiam &c. à minori. vers. 34. 35. 36.
Persona hostis iniurij & alieni à Deo eiusq; fœdere. v. 36.
Dignitate eorũ, qui afficiuntur iniuriâ, quorum probra in se recipit Deus. vers. 36.
Efficiente causâ: IEHOVA, qui eripuit me, &c. vers. 37.
Causa
Adiuuantes: Arma
Regia
Pastoritia: qualia sunt,
Induta Davidi. vers. 38.
Deposita ab eodem. vers. 39. 40.
Baculus & quinque lapides. vers. 40.
Funda. vers. 41.
Goliathis
Blasphema. vers. 42.
Superba & Thrasonica. vers. 43. 44.
Conferunt primò verbis: Oratio
Dauidis minas vanissimi. Nam Philistinis execrationibus & blasphemijs opponit nisi meras
Efficientem causam. ver. 45.
Effecta. vers. 46.
Finem. vers. 46. 47.
Modus. Non
Conferunt deinde armis
Proprijs Dauidis. vers. 48. 49.
Alienis: Goliath suo ipsius gladio occiditur. vers. 50. 51.
Fuga. vers. 51.
Hostium
Persecutio. vers. 52.
Cædes. vers. 52.
Direptio castrorum. vers. 53.
Exitus
Triumphus. vers. 54.
Dauidis
Honores à Rege exhibiti. vers. 55. vsq; ad finem capitis: quò etiam referendi sunt primi duo versus capitis sequentis.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Περιπέτεια, hoc est, fortunæ Dauidicæ commutatio.

- **Summa** Regis gratia erga Dauidem, conuersa in acerbissimum odium. Itaque duo potissimùm in hoc capite obseruanda veniunt:
  - **Amor & gratia**
    - **Regis**, *Dauidem in aulam suam recipientis. Vers.2.*
    - **Ionathæ erga Dauidē. Gratiæ & amicitiæ huius forma**
      - **Interna.** *Vers.1. Conglutinata est anima Ionathæ, &c. item Vers.1. Dilexit vt animam suam.*
      - **Externa:** *Fœdus, quo confirmata est. Vers.3. Fœderis symbolum erant vestes & arma in testimonium amoris & constantissimæ amicitiæ à Ionatha Dauidi data. Vers.4.*
    - **Aulicorum, orta ex Dauidis**
      - **Prudentia** *in rebus agendis. Vers.5.*
      - **Conditione** *militari. Vers.5.*
      - **Aura** *populari. Vers.5.*
    - **Populi, carmine triumphali decantata,**
      - **Quando:** *Post victoriam à Goliathe reportatam. Vers.6.*
      - **A quibus:** *A mulieribus, &c. Vers.6.*
      - **Quomodo:** *Choros ducentes. Vers.6.*
      - **Quibus organis:** *Tympanis lætitiæ, &c. Vers.6.*
      - **Quid:** *Dauidem gloriâ rerum gestarum non modò Saulē comparant, sed etiam præferunt. Vers 7.*
  - **Odium, atq; inuidia. Odij**
    - **Concipiendi causa, vipote**
      - **Forma:** *Iratus est, &c. displicuit valdè, &c. Vers.8.*
      - **Materia ex qua:** *Laudes à populo in Dauidem congestæ cumulatius, quàm in ipsum Regem. Vers.8.*
    - **Concepti effecta se inuicem consequentia: vt**
      - **Inuidia** *ex toruo vultu apparens. Vers.9.*
      - **Abominatio, ex qua Saul Dauidem ad parietem cōfigere conatur. Conatus huius**
        - **Tempus:** *Vers.10.*
        - **Causa** *mouens: Furor melancholicus, quo Rex corripiebatur. Vers.10.*
        - **Instrumentum:** *Lancea in manu Regis. Vers.10.*
        - **Finis & scopus.** *Vers.11.*
        - **Effectus:** *Frustratio & aberratio bina. Ib.*
      - **Separatio.** *Dauid à Rege ex aula ablegatur,*
        - **Cur:** *Timuit Dauidem. Vers.12.15.*
        - **Ad quid:** *Satellitio Regis præficitur. v.13.*
        - **Quo fructu:** *Dauidis industria & dexteritas agendi. Industriæ*
          - **Causis**
            - **Efficiens:** IEHOVA *erat cum ipso. v.14.*
            - **Organica:** *Prudentia: Ver.14.*
          - **Effectus:** *Gratia & autoritas Dauidi apud populum conciliata. Vers.16.*
      - **Studium, &c.** *Vide litteram A.*

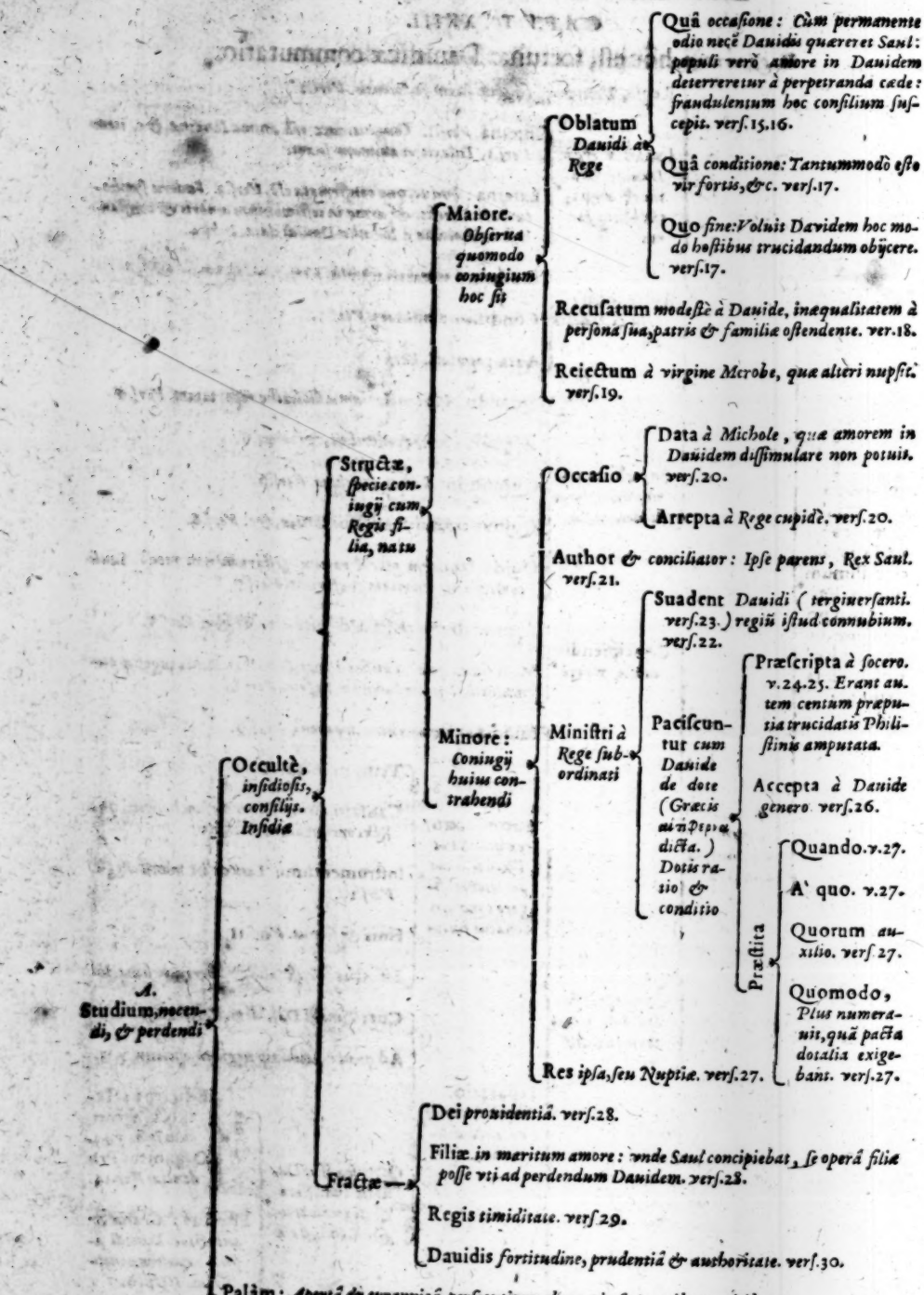
A.
Studium, nocendi, & perdendi
Occultè, insidiosis, consilijs. Insidiæ
Structæ, specie coniugij cum Regis filia, natu
Maiore. Observa quomodo coniugium hoc fit
Oblatum Davidi à Rege
Quâ occasione: Cùm permanente odio necè Davidis quæreret Saul: populi verò amore in Davidem deterreretur à perpetranda cæde: fraudulentum hoc consilium suscepit. vers.15.16.
Quâ conditione: Tantummodò esto vir fortis, &c. vers.17.
Quo fine: Voluit Davidem hoc modo hostibus trucidandum obijcere. vers.17.
Recusatum modestè à Davide, inæqualitatem à personâ suâ, patris & familiæ ostendente. ver.18.
Reiectum à virgine Merobe, quæ alteri nupsit. vers.19.
Minore: Coniugij huius contrahendi
Occasio
Data à Michole, quæ amorem in Davidem dissimulare non potuit. vers.20.
Arrepta à Rege cupidè. vers.20.
Author & conciliator: Ipse parens, Rex Saul. vers.21.
Ministri à Rege subordinati
Suadent Davidi (tergiversanti. vers.23.) regiũ istud connubium. vers.22.
Paciscuntur cum Davide de dote (Græcis αἰνπερὶα dicta.) Dotis ratio & conditio
Præscripta à socero. v.24.25. Erant autem centum præputia trucidatis Philistinis amputata.
Accepta à Davide genero. vers.26.
Præstita
Quando. v.27.
A quo. v.27.
Quorum auxilio. vers.27.
Quomodo, Plus numeravit, quã pacta dotalia exigebant. vers.27.
Res ipsa, seu Nuptiæ. vers.27.
Fractæ
Dei providentiâ. vers.28.
Filiæ in maritum amore: unde Saul concipiebat, se operâ filiæ posse uti ad perdendum Davidem. vers.28.
Regis timiditate. vers.29.
Davidis fortitudine, prudentiâ & authoritate. vers.30.
Palàm: Apertâ & tyrannicâ persecutione, de qua in sequentibus capitibus.

CAPVT

CAPVT XIX.

Exilium Dauidis ab aula & domo.

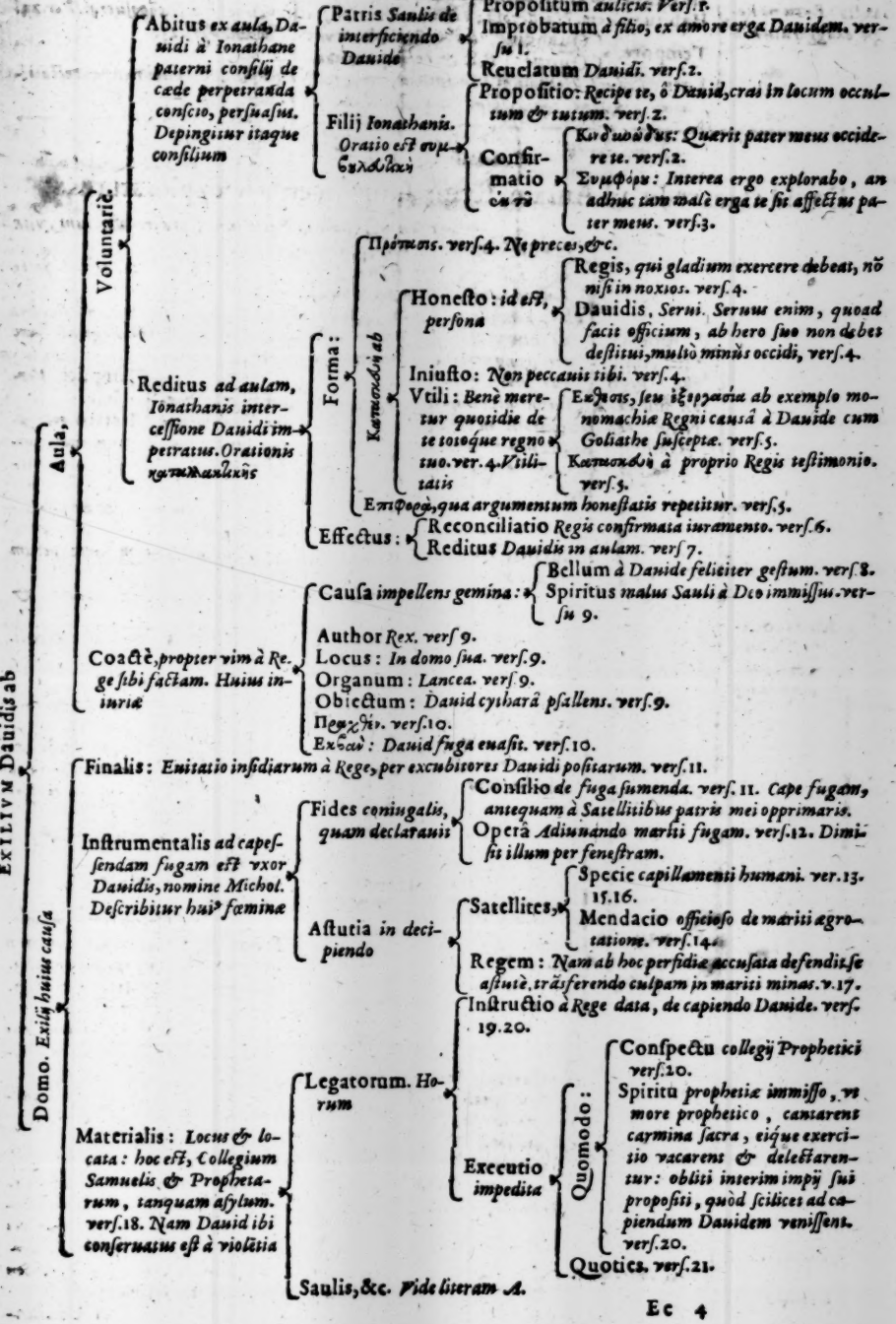

A. Saulis: Furor Regis exaggeratur à
- Fine, qui à profectione Regis erat dimissimus. Abierat enim Dauidem comprehensurus. Vers. 22.
- Actione. prophetandi, Regibus insolita. Vers. 23.
- Incessu decoro & modesto, atque adeò Prophetis conuenienti. Vers. 23.
- Habitu nouato. Nã deposito habitu militari, in speciem Prophetæ se cõposuerat. Ver. 24.
- Tempore,
  - Quandiu: Ab vrbe Naioth vsque in Ramam. Vers. 23.
  - Quoties: Dies & noctes. Vers. 24.
- Euentu, id est, Hominum admirationes, celebrata prouerbio de eo, qui præter expectationem à præstando conatu diuinitùs cohibetur. vers. 24.

CAPVT XX.

Dauid clàm redit ad Aulam, Regis animum erga se exploraturus.

EXPLORATIONIS

Antecedentia, in quorum numero est causa

Instrumentalis, cuius operâ Regis animus explorari posset. Minister explorationis

Quæsitus oratione Dauidis χιλιαυκῇ, qua apud Ionathanẽ de iniuria Patris conqueritur. vers. 1. Status incidit coniecturalis an Dauid in vita periculo versetur:

Φάσις Dauidis: Pater tuus, præter meritum, vitæ meæ insidiatur. Vers. 1.

Ἀντίφασις Ionathanis: Nihil periculi tibi à patre meo imminet. Vers 2.

Αἴτιον assertum à Ionathane: Pater meus omnia sua mecum communicare solet consilia: Ergo nec hanc rem me celaret. Vers. 2.

Συνὼν Dauidis, qui
- Confirmat præsentissimum vitæ suæ periculum iuramento
  - Simplici. Versu 3.
  - Iterato, οὐκ ἐὰν καὶ ἀποθάνω amplificato. Versu 3.
- Confutat τὸ αἴτιον à Ionathane allatum vers. 3.

Oblatus: Ionathan Dauidi innocenter periclitanti omnem suam operam offert. Vers. 4.

Formalis, seu modus animum Regis

Explorandi à Dauide præscriptus: Oratio est Ἀξιωματικὴ. Eius

Παράκλησις: Miserere mei, & fac officium amici & fratris. Vers. 8.

Κατασκευὴ τοῦ πράγματος: Tempus: Dies solennis epuli. Vers 5.

Locum. Ibid.

Ratione & modum
- Excusandi sese. Vers. 6.
- Explorandi animum Regis ex propriis verbis. Vers. 7.

Πάσις. Nam præscribis

Καλὸν: Reuocat ei in memoriam fœdus amoris & amicitiæ initum. Vers. 8.

Ἀναστολὴ, qua depellit magnã ὑποψίαν suspicionem malæ causæ. Vers. 8.

Declarandi Dauidi, à Ionathane excitatus. Λόγος Ionathanis totus est φιλικὸς & ἐμπαθὴς. Partes huius sunt duæ

Παραμυθία: Consolatur Dauidem à tuto. Nam
- Promittit ei perpetuum veri amici officium. Obserua aũt
  - Quomodo promittat: verbis nimirum conceptis. Ver. 12. 13.
  - Quoties. Vers. 8. 9. 12. 17. 23. 42.
  - Cur: Causa impellens est amoris magnitudo. Vers. 17.
- Restipulatur idem officiũ à Dauide præstandum. Vers. 14. 15. 16.

Διδασκαλία qua constituit Dauidem de animo Regis certiorem faciendi
- Tempus. Vers. 18.
- Locum. Vers 19.
- Modum & rationem: Vbi admiratione digna est pia Ionathanis astutia, qua Dauidem de suo periculo ita vult certiorem reddere, vt tertiæ personæ (Seruius) eius rei non sit conscia. Vers. 20. 21. 22.

Coniuncta.

Επίφορα. — a Vide literam A.

A. Coniun-

- Tempus, ἐξ
  - Αχθες: *Non ipso Calendarum die, quo Saul Dauidis absentiam dissimulabat. Vers.24.25.26.*
  - Θεσιν: *Sed altero post Calendas. Vers.27.*
- Occasio *oblata à Rege, qui stomachatur, quòd Dauid sibi non fideret, atque à conuictu se subduceret, vers.27.*
- Modus: *Forma excusandi absentiam Dauidis, ab eodem suprà (vers.6.) præscripta. Vers.28.29.*
- Coniuncta: *Ipse explorationis actus, eiusque successus:*
- Euentus: *Iræ*
  - Patris *Saulis, qui Dauidem manus suas euasisse dolens, filiũ tanquam autorem fugæ & suasorem, triplici iniuriâ afficit:*
    - Insectatur *turpissimis conuicijs, in filium eiúsque matrem congestis. Vers.30.*
    - Prouocat *filiũ ad societatem sceleris. Obserua autem*
      - Patris *crudele mandatum: Siste illum mihi. Vers.31.*
      - Pium *responsum* ἀπολογητικὸν. *Vers.32.*
    - Petit *illum hastâ. Quia enim rationem reddere nequit, vertis se ad tyrannidem. Vers.33.*
  - Filij *Ionathanis. Iræ huius*
    - Signa,
      - Discessus *à mensa Regis. vers.34.*
      - Abstinentia *à cibo diurna. Vers.34.*
    - Causa: *Dolebat vicem*
      - Alienam, *hoc est, Dauidis; quòd Saul non tantùm subito furore contra Dauidem quandoque commoueretur (vt sibi & Dauidi persuaserat) sed quòd penitùs definitum esset, Dauidem morte afficere. Versu 33.34.*
      - Suam, *quòd ipsum, in præsentia aulicorum, tantâ ignominiâ affecerat. Vers. 34.*

Ἐπίλυσις. *Ionathas Dauidem de animo patris planè exacerbato, & fugâ maturè capessenda facit certiorem*

- Eminùs,
  - Quando. *Vers.35.*
  - Vbi. *Vers.35.*
  - Quibus *auxilijs:*
    - Puero *emisso (Vers.35.36.) eius tamen rei inscio, Vers.39.*
    - Sagittis *eiaculatis. Vers.37.*
    - Verbis *ex pacto conceptis, puroque inclamatis. Vers.37.38.*
- Cominùs, *seu coram remotis arbitris. Notanda hîc est valedictio amantissima, ex parte*
  - Dauidis, *sese humiliantis. Vers.41.*
  - Vtriusque,
    - Osculantis. *Vers.41.*
    - Flentis. *Vers.41.*
  - Ionathanis, *Dauidem consolantis & confirmantis. Vers.42.*

CAPVT XXI.

Exilium Dauidis in vrbe Geth, apud Regem Achim.

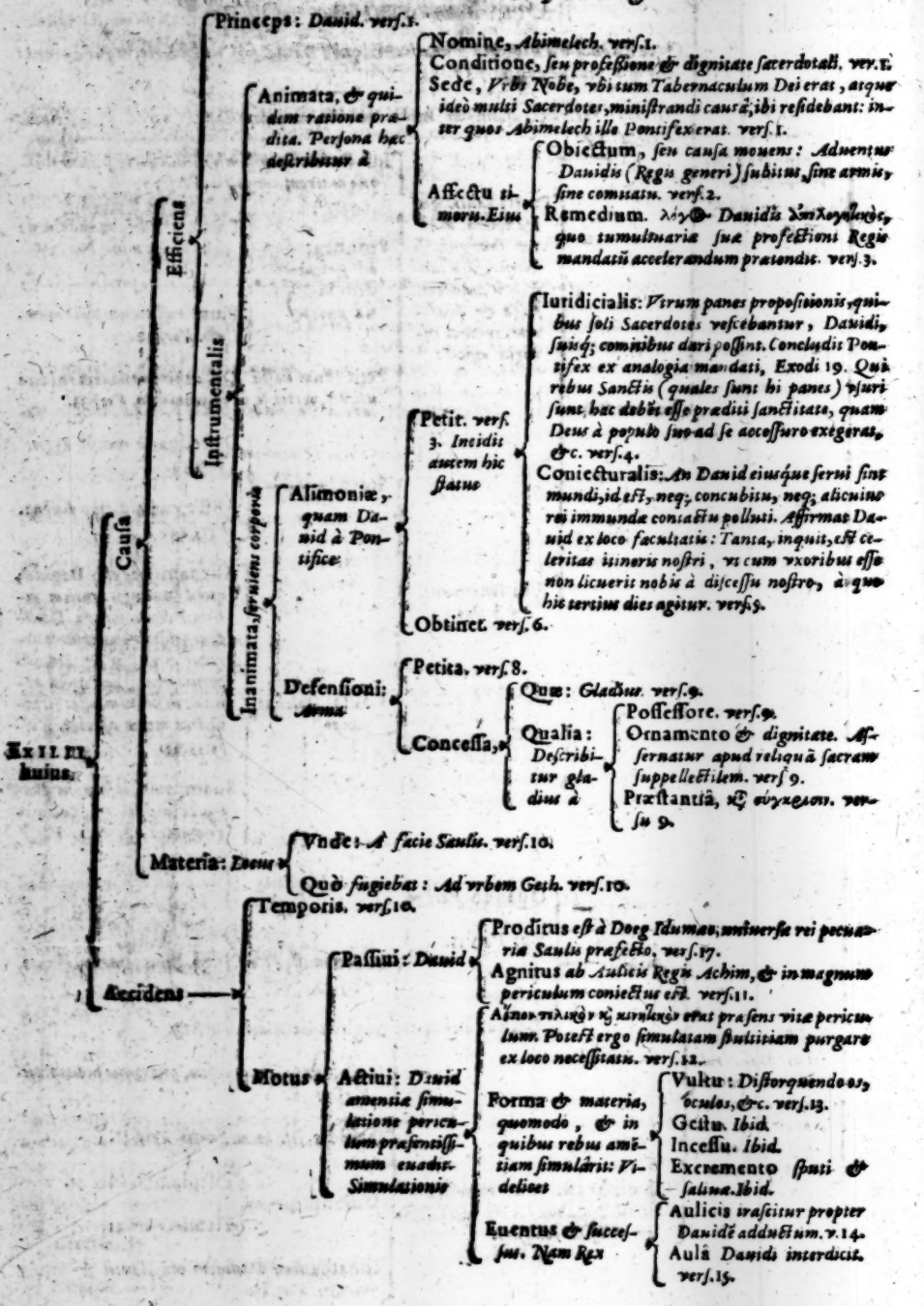

CAPVT

CAPVT XXII.

Exilium Dauidis, suorumque propinquorum, apud Regem Moabitarum.

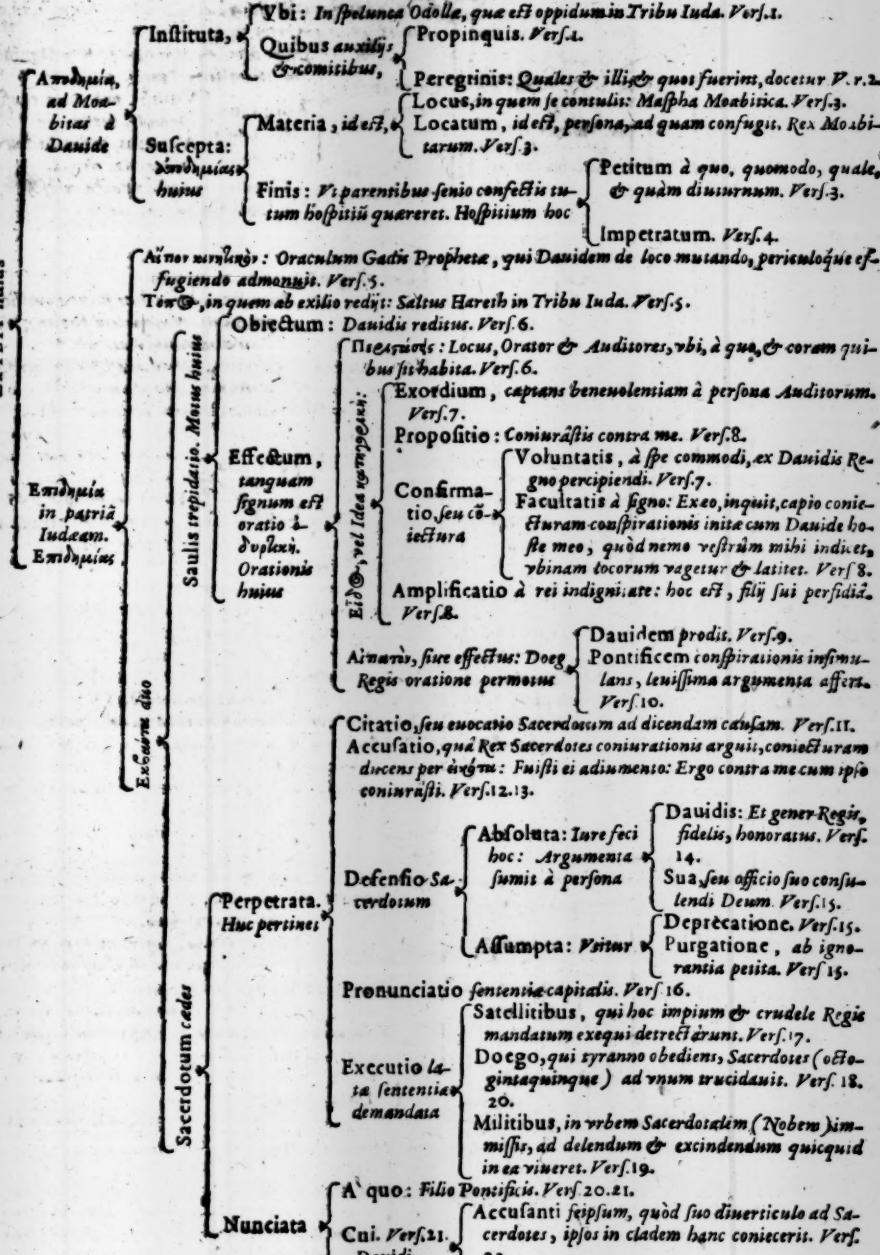

CAPVT XXIII.

Saul vlciſcendi ſtudio Dauidem inſectatur per loca culta & deſerta.

- **Persecutionis** ſpecies ſumuntur ab accidente loci. Nam Saul Dauidem perſequitur loco
  - Culto: *Vrbe Ceilâ in Tribu Iuda. Perſecutionis huius ſuſcipiendæ*
    - Auxilia: *Copiæ Regis ex delectu populi comparatæ. verſ.8.*
    - *Λογισμὸς Saulis de comprehendendo Dauide. verſ.7.*
    - Authores *& proditores. verſ.7.*
    - Eventus
      - Specialis: *Apparatus iſtius expeditionis ſit irritus propter fugam Dauidis. Fuga hæc Dauidi*
        - Mandata, *oraculo diuino. Oraculi exquirendi*
          - Minister: *Abiathar filius Pontificis, qui Saulis tyrannidem fugiens, ſe ad Dauidem contulerat. verſ.6.9.*
          - Organa: *Ephod, id eſt, Veſtis ſacra, ad accipienda oracula neceſſaria. v.6.9.*
          - Forma: *Preces Dauidis. verſ.10.*
          - Materia *eſt partim*
            - Inſtitutum *Saulis Regis, an certò cum exercitu ſit deſcenſurus. verſ.11.*
            - Fides *Ceilenſium, an Dauidem hoſti traditurі ſint. verſ.12.*
        - Suſcepta. *verſ.13.*
      - Generalis: *Omnes inſidiæ Dauidi à Saule poſitæ cunctis diebus vitæ ſuæ, ſunt*
        - Fractæ, *Dei prouidentiâ. verſ.14.*
        - Detectæ, *per Exploratores, quos Dauid mittebat, & Indices, qui erant in Regno. verſ.15.*
        - Lenitæ, *fide & benevolentiâ Ionathanis, q Dauidem confirmat. v.16. Conſolationis*
          - Προτρεπτικὸς: *Ne timeas, &c. verſ.17.*
            - Ἄγνοια à tuto, *hoc eſt, promiſſionibus diuinis: Euades*
              - Inſidias *patris mei. verſu 17.*
              - In *Regē Iſrael. verſ.17.*
          - Καταπαυστικὸς ἴσως *ponitur renouatio fœderis. verſ.18.*
    - Vasto: *In deſertis Ziphæorum Tribus Iuda. Deſcribitur auctè hoc loco Dauidis*
      - Periclitatio. *Nè eo loci Dauid eſt*
        - Proditus *Saulі à Ziphæis. Notanda ergo oratio*
          - Ziphæorum
            - Δηλωτικὰ: *Produnt Dauidem vbi latitet. verſ.19.*
            - Προτρεπτικὰ: *Hortantur Regem, vt exoptatam, & vltrò oblatâ occaſionem accipiat. verſ.20.*
            - Ἐπιτρεπτικὰ: *Offerunt Regi operam ſuam, ad capiendū Dauidem. v.20.*
          - Regis
            - Ἐπιτρεπτικὰ: *Laudat proditores à fide, &c. verſ.21.*
            - Προτρεπτικὰ: *Mandatum Regis, proditorib. datum, de loco (in quo Dauid latitet)*
              - Explorando *certiùs: Rem certam cognoſcite. Ratio à Dauidis calliditate. verſ.22.*
              - Indicando *ſibi. v.23.*
        - Circumuectus
          - Vbi: *In deſerto Maon. verſ.24.*
          - A' quo: *Exercitu Saulis. verſ.25.*
          - Quomodo, *& quàm periculosè. Iam in hoc erat Saul, vt copias Dauidis ſuo exercitu cingeret, & poſtea, vbi nullum amplius effugium pateret, ad vnum omnes truciderat. verſ.26.*
      - Liberatio *diuina per hoſtes Philiſtinos, qui Saulem à perſecutione ad tuendos fines Regni reuocarunt. verſ.27.28.*
  - Ἀφορμὴ: *Liberatio & occupatio vrbis Ceilæ. Nam hoſtibus depulſis, Dauid ipſe ſe in vrbē contulerat. Liberationis huius*
    - Antecedentia: *Obſidio vrbis Ceilæ à Philiſtinis facta, & Dauidi nunciata. verſ.1.*
    - Coniuncta: *Cauſæ*
      - Impedientes: *Comites & ſocij Dauidis, militiam detrectantes. verſ.3.*
      - Adiuuantes: *Duo oracula,*
        - Vnum, *pro duce confirmando. verſ.2.*
        - Alterum, *pro militibus animandis. verſ.4.*
    - Conſequentia:
      - Præda *ex hoſtibus acta. verſ.5.*
      - Obſidio *ſoluta. verſ.5.*

CAPVT XXIIII.

Saul Dauidem persequitur in deserto Engaddi.

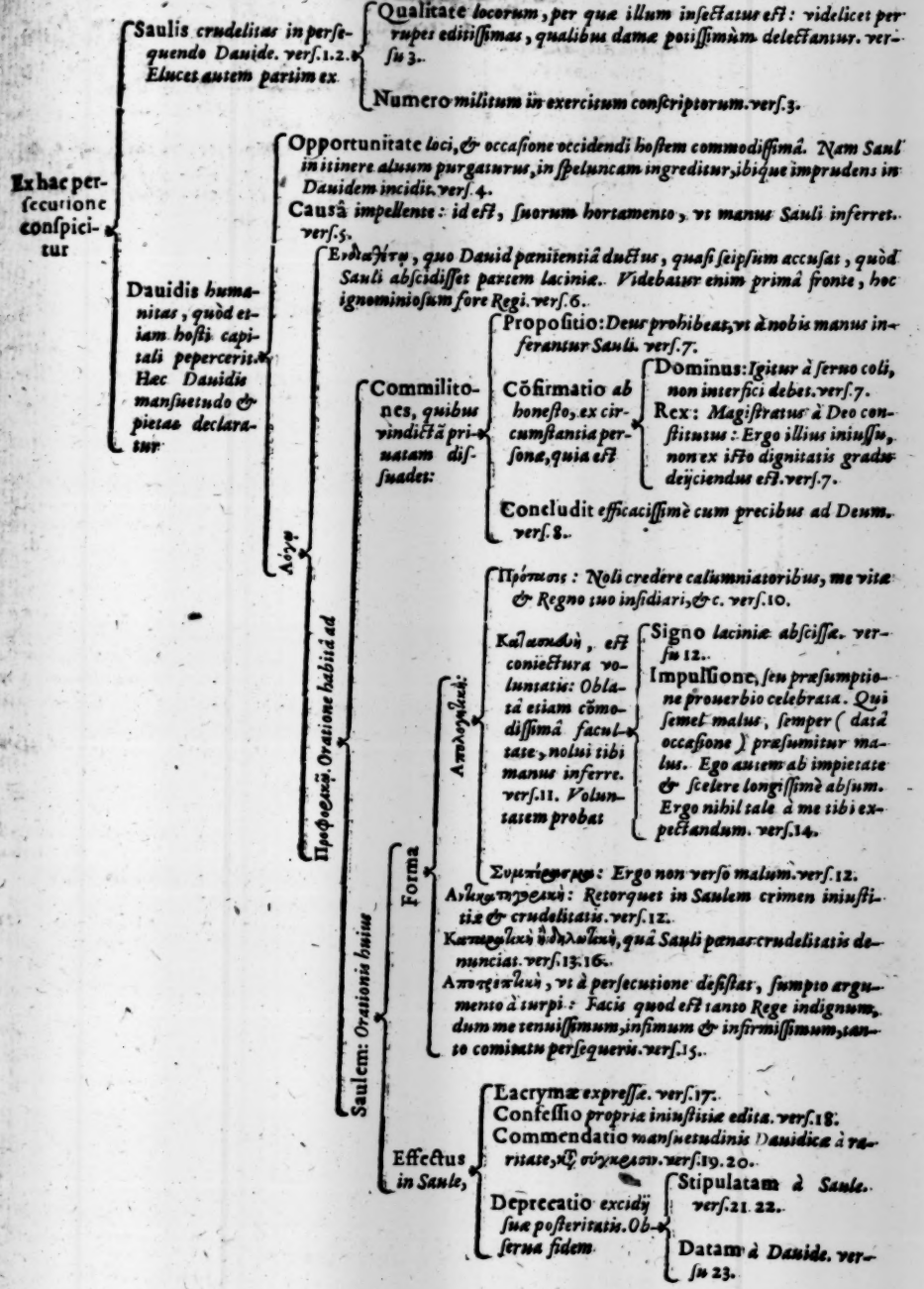

CAPVT XXV.

Dauid in deserto Paranis obertans, quid à Nabale passus sit.

- Tempus: *Mortuo Samuele, cuius consilio, subsidioque fretus, commodius in Regno versabatur. vers. 1.*
- Locus: *Desertum Paranis, ad Meridianos Regni & Tribus Iudæ terminos. vers. 1.*
- Obertationis huius accidentia: nimirum
  - Sede *& habitatione. vers. 2.*
  - Opibus *& diuitijs, quæ re pecuariâ constabant. Nam exprimitur pecudum*
    - Species: *vt oues, capræ, &c. versu 2.*
    - Numerus *vtriusque speciei. versu 2.*
  - Nomine: *Nabal. vers. 3. Eiusdem nominis Ἔνυμον. infrà vers. 25.*
  - Genere *& maioribus. vers. 3.*
  - Moribus *& studijs pessimus. vers. 3. Malitiæ huius specimen edidit erga Dauidem. Exaggeratur autem ab vti-*
  - Motus *passiuus. Quid ibidem ab incola quodam fis perpessus. quod vt intelligatur, describitur incola iste à*
    - Occasio: *Tonsura ouium. vers. 4.*
    - Causa
      - Efficiens *& dictans orationem, erat ipse Dauid. vers. 5.*
      - Instrumentalis: *Legati, &c. vers. 5.*
    - Idea, *seu forma diuina, ἢ πανηγυλικὴ:*
      - Προοίμιον Εὐεικὲς: *Iubet Nabali, pace & prosperitate fruenti, suo nomine, eiuq; continuationem precari. vers. 6.*
      - Διήγησις cũ propositione: *Postquam audiui de tonsura ouium à te instituta: Volui per Legatos hoc munusculum liberalitate tua dignum, à te peteres, &c. vers. 7.*
      - Καλὰ: *Quia Dauid ipsum beneficijs affecerat, abstinendo ab iniurijs gregi Nabalis, inferendis. ver. 7. Probat autem hoc testimonio propriorum seruorum. vers. 8.*
      - Παῖνος: *Quia aliàs tempus erat festiuum, & illi nõ multum petebant. vers. 8. Inseritur hoc loco argumentum ab honesto, quod à personæ Dauidis (filij) & Legatorum (seruorum) petitur.*
      - Καλανδοὶ ἐπὶ τῷ
    - Demissæ petitionis Dauidis. Eius
    - Adiunctum *executionis, quomodo Legati orationem istam coram Nabale habuerint. vers. 9.*
  - Superbæ *responsionis Nabalis, qui accusat Dauidem*
    - Perfidiæ: *Appellat enim seruum fugitiuum. versu 10.*
    - Iniustitiæ. *vers. 11.*
  - Coniugio, Luxu, *&c. Vide literam A.*

A Coniugio

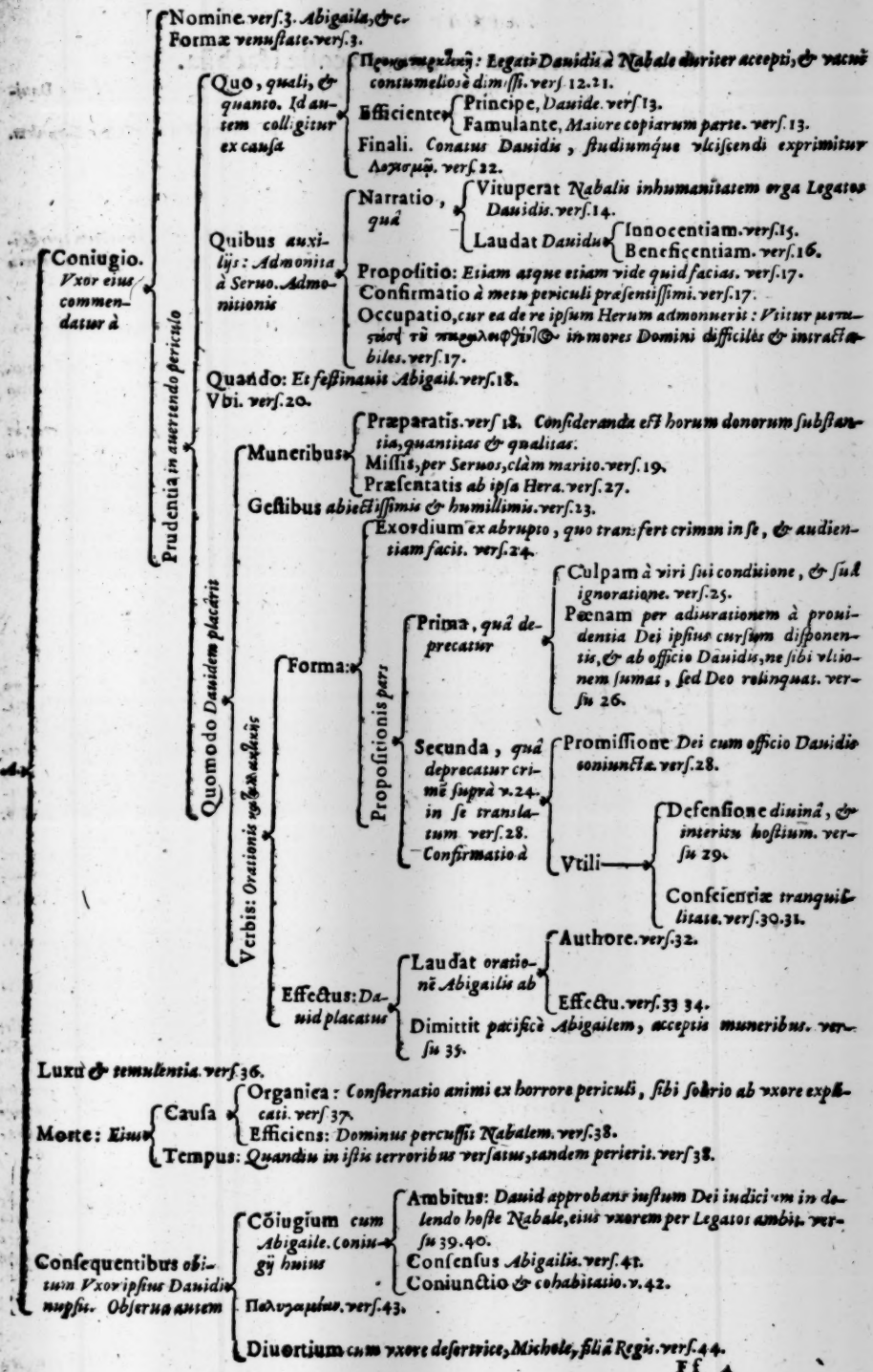
Coniugio. Vxor eius commendatur à
Nomine. verſ. 3. Abigaila, &c.
Formæ venuſtate. verſ. 3.
Prudentia in auertendo periculo
Quo, quali, & quanto. Id autem colligitur ex cauſa
Πρεσβευταὶ Dauidis à Nabale duriter accepti, & vacuè contumeliosè dimiſſi. verſ. 12. 21.
Efficiente
Principe, Dauide. verſ 13.
Famulante, Maiore copiarum parte. verſ. 13.
Finali. Conatus Dauidis, ſtudiumque vlciſcendi exprimitur Λογισμῷ. verſ. 22.
Quibus auxilijs: Admonita à Seruo. Admonitionis
Narratio, quâ
Vituperat Nabalis inhumanitatem erga Legatos Dauidis. verſ. 14.
Laudat Dauidus
Innocentiam. verſ. 15.
Beneficentiam. verſ. 16.
Propoſitio: Etiam atque etiam vide quid facias. verſ. 17.
Confirmatio à metu periculi præſentiſſimi. verſ. 17.
Occupatio, cur ea de re ipſum Herum admonuerit: Vtitur παρομοίῳ τῷ παροιμιαστῇ in mores Domini difficiles & intractabiles. verſ. 17.
Quando: Et feſtinauit Abigail. verſ. 18.
Vbi. verſ. 20.
Quomodo Dauidem placârit
Muneribus
Præparatis. verſ 18. Conſideranda eſt horum donorum ſubſtantia, quantitas & qualitas.
Miſſis, per Seruos, clàm marito. verſ. 19.
Præſentatis ab ipſa Hera. verſ. 27.
Geſtibus abiectiſſimis & humillimis. verſ. 23.
Verbis: Orationis προσωποποιΐα
Forma:
Propoſitionis pars
Exordium ex abrupto, quo tranſfert crimen in ſe, & audientiam facit. verſ. 24.
Prima, quâ deprecatur
Culpam à viri ſui conditione, & ſuâ ignoratione. verſ. 25.
Pœnam per adiurationem à prouidentia Dei ipſius curſum diſponentis, & ab officio Dauidis, ne ſibi vltionem ſumat, ſed Deo relinquat. verſu 26.
Secunda, quâ deprecatur crimẽ ſupra v. 24. in ſe translatum verſ. 28.
Confirmatio à
Promiſſione Dei cum officio Dauidis coniuncta. verſ. 28.
Vtili
Defenſione diuinâ, & interitu hoſtium. verſu 29.
Conſcientiæ tranquillitate. verſ. 30. 31.
Effectus: Dauid placatus
Laudat orationẽ Abigailis ab
Authore. verſ. 32.
Effectu. verſ. 33 34.
Dimittit pacificè Abigailem, acceptis muneribus. verſu 35.
Luxu & temulentia. verſ 36.
Morte: Eius
Cauſa
Organica: Conſternatio animi ex horrore periculi, ſibi ſobrio ab vxore expliciti. verſ 37.
Efficiens: Dominus percuſſit Nabalem. verſ. 38.
Tempus: Quandiu in iſtis terroribus verſatus, tandem perierit. verſ 38.
Conſequentibus obitum Vxoris ipſius Dauidis nupſit. Obſeruatum
Cõiugium cum Abigaile. Coniugij huius
Ambitus: Dauid approbans iuſtum Dei iudicium in dolendo hoſte Nabale, eius vxorem per Legatos ambit. verſu 39. 40.
Conſenſus Abigailis. verſ. 41.
Coniunctio & cohabitatio. v. 42.
Πολυγαμίαν. verſ. 43.
Diuortium cum vxore deſertrice, Michole, filiâ Regis. verſ. 44.

CAPVT XXVI.

Saul Dauidem perſequitur in colle Hachila.

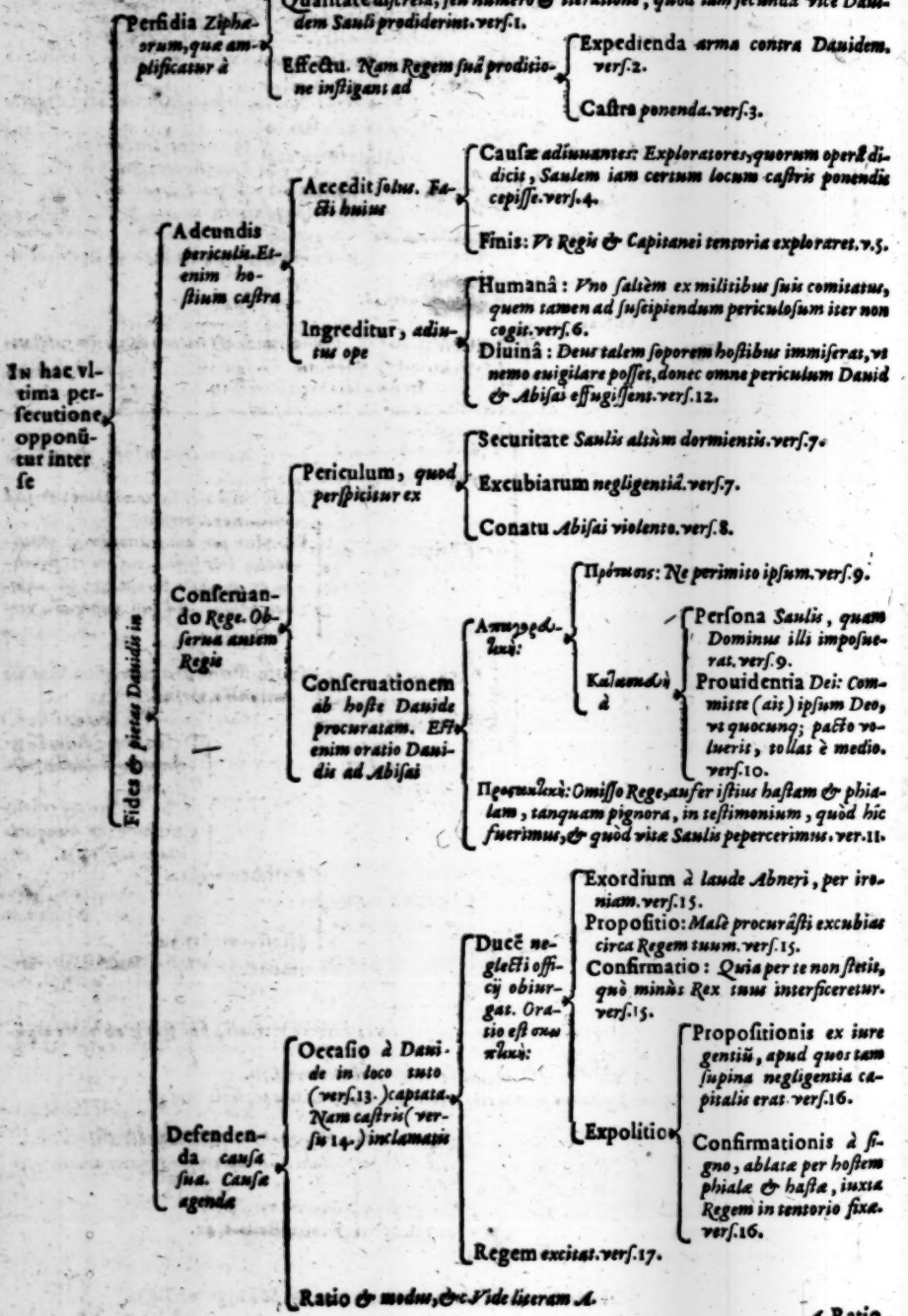

A. Ratio

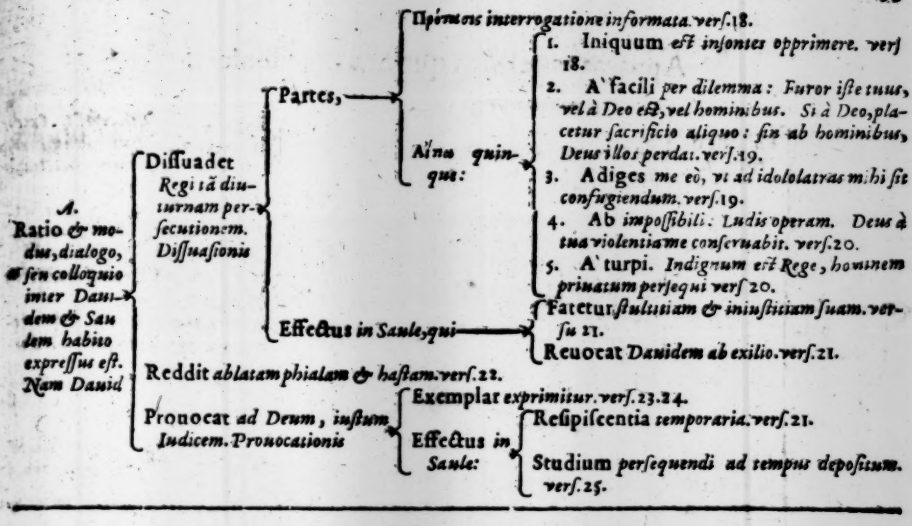

CAPVT XXVII.

Alterum Dauidis exilium apud Philistinos.

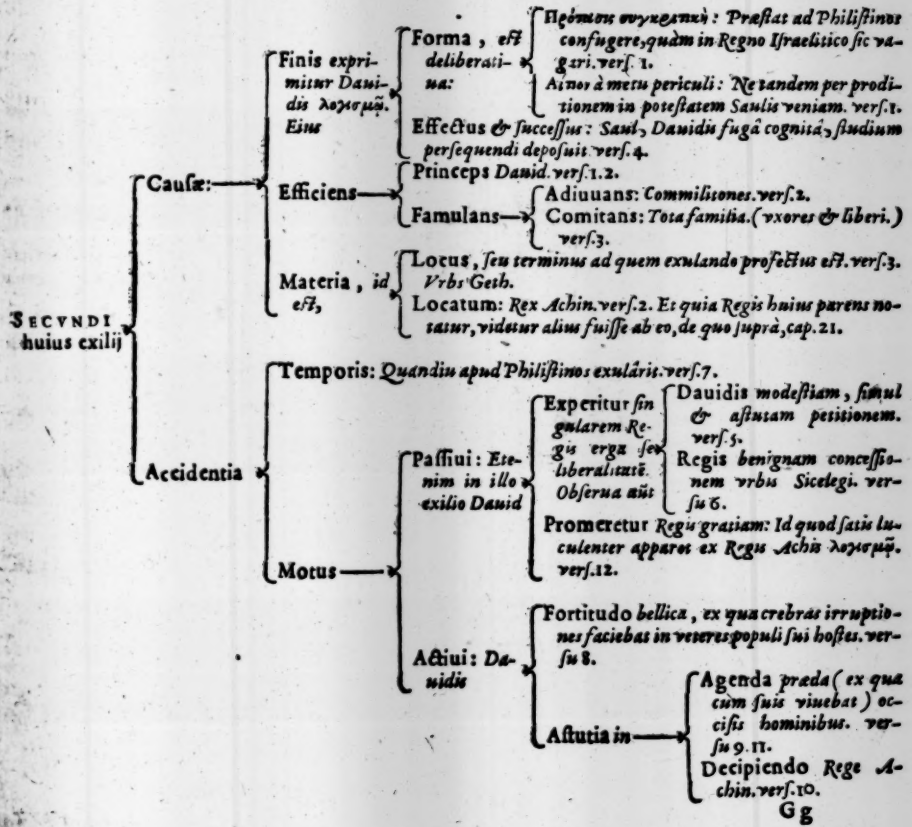

CAPVT XXVIII.

Apparatus belli, in quo Saul occubuit

- Philistinorum, in
  - Genere, *omnium. vers.1.4.*
  - Specie: *Regis Achis, euocantis Dauidem cum suis commilitonibus ad bellum contra Israelitas gerendum. Notanda est autem in primis*
    - Regis *denunciatio. vers.1. Cæterum non simpliciter denunciat, sed etiam præmium fidelitatis promittit. vers.2.*
    - Dauidis *responsio ambigua. v.2.*
- Israelitarũ: *Saul undique acquirit auxilium, tum*
  - Humanum *à subditis suis. Nam conscribit milites, & delectum habet ex toto populo. vers. 4.*
  - Diuinum à IEHOVA, *quem de belli euentu consulit. Oraculi quæsiti*
    - Causa *impellens: Saulis trepidatio & consternatio in hostium aduentu. vers.5.*
    - Effectus *nullus: Silentium oraculi diuini: Non respondebat Dominus, neque odinariè, neque contra ordinem. vers.6.*
  - Diuinum à *Pythonissa. Huius operæ est*
    - Quæsita
      - Ministerio *Aulicorum. vers.7.*
      - Habitu *Regis mutato. vers.8.*
      - Tempore *nocturno. vers.8.*
      - Comitibus *duobus ministris. vers.8.*
    - Postulata *à Saule. vers.8.*
    - Promissa
      - Recusata *à muliere,*
        - Cur: *Propter mandatum Regis de Magis delendis, dudum promulgatum. vers.3.*
        - Quoties: *Vide*
          - Primâ, *vbi metu periculi operam suam denegat. vers.9.*
          - Secundâ, *cum Saul magnouerat, edoctia à Diabolo, quem euocauerat. vers.12.*
      - Quomodo, & *qua ratione: Saul iuramento cauet Pythonissæ ab omni periculo. vers.10.13.*
      - Qua *in re: In euocando spectro Samuelis, Regi operam suam*
        - Offert. *vers.11.*
        - Præstat. *vers.13.14.*
  - Diuinum à *Spectro. Obserua autem*
    - Quomodo *spectrum à Saule sit consulsum.*
      - Gestibus. *vers.14.*
      - Verbis. *Est enim hoc loco*
        - Querela *spectri de importunitate Saulis. vers.15.*
        - Apologia, *quâ Saul suam illam importunitatem excusat ab extrema necessitate. vers.15.*
    - Quid *spectrum responderit. Responsi*
      - Materia & *forma*
        - Exordium *à persona Saulis. vers.16.*
        - Propositio: *Deus disposuit iam sua consilia in eum finem, vt exequatur id quod locutus est per Samuelem. vers.17.*
        - Exitus diuinationis, quid *facturus sit* IEHOVA:
          - 1. Auferet *à te Regnum propter inobedientiam tuam. vers.17.18.*
          - 2. Obijcietque *te tuosque filios, vnà cum exercitu, hostibus trucidandum. vers.19.*
      - Effectus: *Saulis consternatio. Huius*
        - Causæ *efficientes sunt*
          - Responsum *spectri tristissimum. vers.20.*
          - Inedia. *Ibid.*
        - Remedium *adhibitum à*
          - Pythonissa,
            - Verbis. *vers.21.22.*
            - Esculentis
              - Præparatis. *vers.24.*
              - Appositis. *vers.25.*
          - Ministris *Regis. vers.23.*

Regendi huius belli consideranda est ex parte

CAPVT

CAPVT XXIX.

Dauid è castris Philistinorum domum remittitur, non sine contumelia.

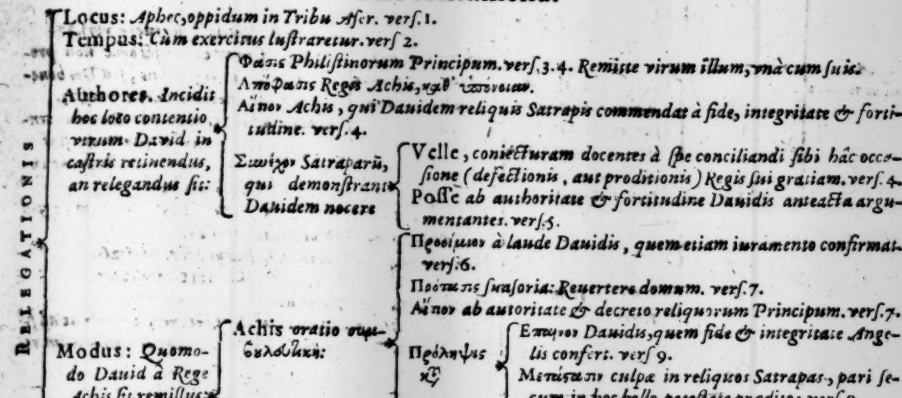

CAPVT XXX.

Res à Dauide pro Siclagitis, contra Amalecitas, feliciter gestæ.

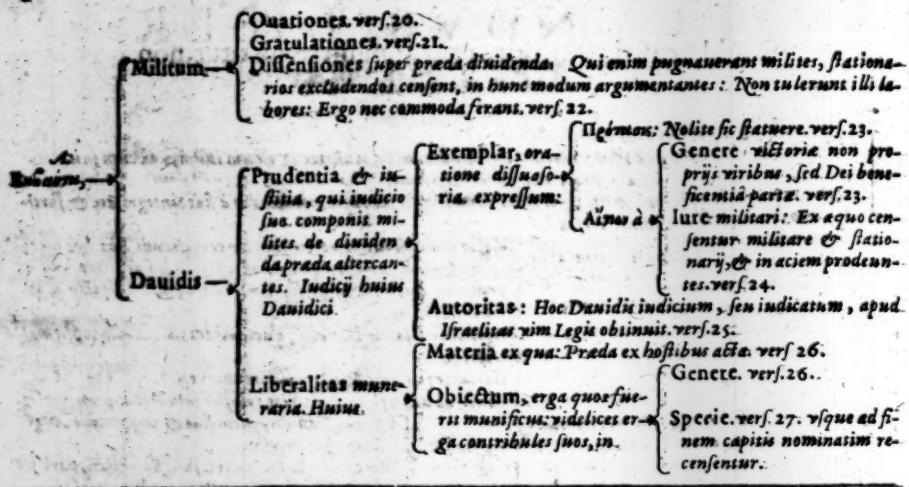

CAPVT XXXI.

Exitus belli vltimi, quod Saul cum Philiſtinis geſſit.

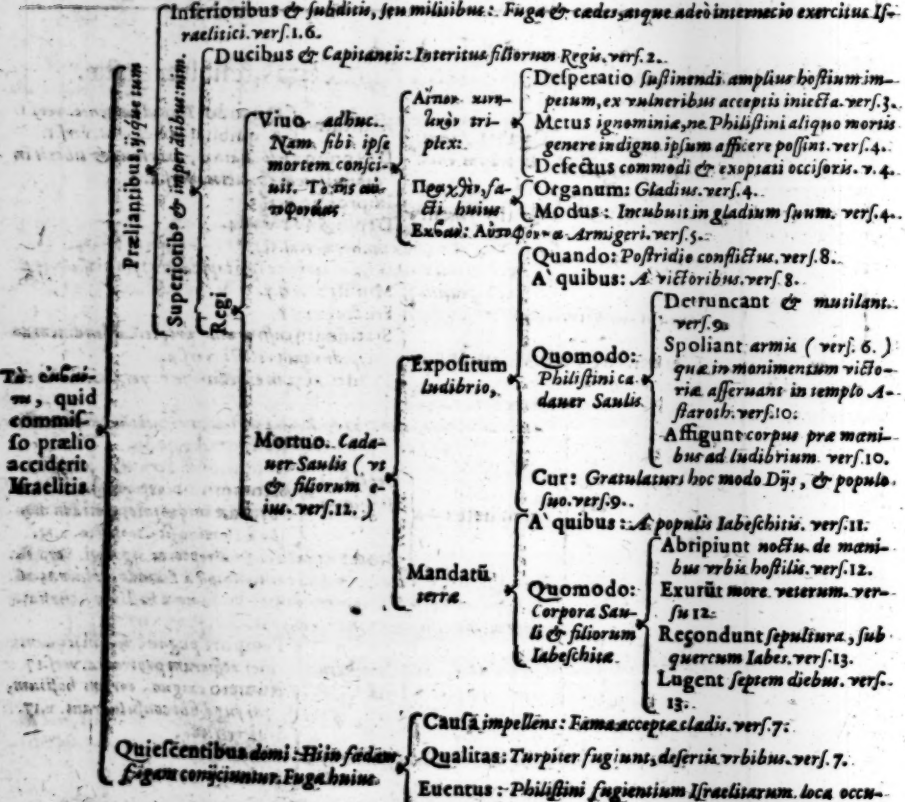

SECVN-

SECVNDVS LIBER SAMVELIS.

Typicè delineatus.

Ἀναπύπωσις ſecundi Samuelis huius libri κεφαλαιώδης.

Secundus Samuelis liber continuat deſcriptionem Regni Dauidici.

- Conditio ordo, ſeu dignitas regia. Rex enim eligitur & confirmatur ab
  - Vna *Tribu*: *Regnum Iudæ. Electionis huius*
    - Ἡγέμων, *quo Reipubl ſtatu Dauid ad Regni faſtigium peruenerit: Hoc autem perſpicitur ex* Πλωσθίᾳ *Dauidis. Cap.1.*
    - Προτυχὴ: *Vnctio & inauguratio Dauidis, impugnata ſeditioſis & bellicis Abneri conatibus. Cap.2.*
    - Ἐπόδημα
      - Incrementum *& ſucceſſus Dauidis in Regno Iudæ. Cap.3.*
      - Decrementum *& interitus æmuli: videlicet Iſboſethi, Regis Iſraelitici. Cap.4.*
  - Omnibus *Tribubus gentis Iſraeliticæ. Cap.5.*
- Res *geſtæ in gubernatione Regni Iudæ & Iſraelis. Acta, ſunt partim*
  - Laudanda: *Facta Dauidis alia ſunt*
    - Ἱερατικὰ: *cuius generis eſt*
      - Honorifica *Arcæ fœderis deductio atq; collocatio. Cap.6.*
      - Deliberatio *de ædificando Templo. Cap.7.*
    - Πολιτικὰ: *Summæ bellorum à Dauide geſtorum, cui etiam inſeruntur quædam politica de iuſtitia Dauidis* διορθωτικὴ καὶ ἀφορμητικὴ. *Cap.8.*
    - Πολιτικὰ & ἠθικὰ: *Refert enim gratiam*
      - Domeſticis: *nimirum Ionathæ poſteris. Cap.9.*
      - Exteris: *videlicet Regi Ammonitarum, miſſâ legatione* συμπαθητικὴ, *quæ cauſa fuit per accidẽs Ammonitici belli & excidij. Cap.10.*
  - Vituperãda: *Adulterium & homicidiũ. Horum*
    - Perpetratio. *Cap.11.*
    - Correctio
      - Voluntaria *per pœnitentiam. Cap.12.*
      - Inuoluntaria *per mulctam & pœnam Talionis: quam ad locum fortunæ aduerſæ refero.*

DAVIDIS.

- Fortuna
  - aduerſa
    - Priuata, *cuiuſmodi eſt*
      - Ammonis *incæſtus atque interitus. Cap.13.*
      - Abſolonis *exilium, reditusq; ab exilio. Cap.14.*
    - Publica:
      - Seditio
        - Interna *& domeſtica, mota à filio Abſolone. Seditionis Abſolonicæ*
          - Πρόθυσις: *Coniurationis, Hebrone, contra Regem Dauidem initæ,* ΣΥΣΤΑΣΙΣ. *Cap.15.*
          - Ἔκβασις: *Dauidis fugientis geſta, & Abſolonis ingreſſus in vrbem. Cap.16.*
          - Κατορθώσεις cõſilij
            - Προδιηγήσεις *deliberationis & conſilij Achitophelis de perſequendo & opprimendo Dauide. Cap.17.*
            - Διηγήσεις *victoriæ de ſeditioſis partæ. Cap.18.*
            - Ἐπιδιηγήσεις *de Dauide reducto, atque in integrum reſtituto. Cap.19.*
        - Externa, *concitata à Seba, ex familia Saulis oriundo. Cap.20.*
      - Fames. *Cap.21.*
      - Peſtis. *Cap.24.*
    - Secundâ, *quam Dauid celebrat*
      - Δοξολογία. *Cap.22.*
      - Cygneâ cantione, *tanquam teſtamento, vel potiùs teſtificatione fidei ſuæ in venturum Meſſiam. Cap.23.*
- Mors, *quæque paulò ante, & poſt obitum Dauidis acciderunt, libro ſeq. cap.1. & 2. narrantur.*

CAPVT I.

Status populi Israelitici post cladem acceptam à Philistinis.

- Quando: *Tertio die post Davidis reditum à cæde Amalecitarum. Vers.1.*
- Vbi: *In oppido Siclag. Vers.1.*
- Cui: *Davidi. Vers.2.*
- CLADEM hanc potissimum Saulis hostis sui capitalis, interitū, Dauid summâ cum animi perturbatione accipit. Perturbationis
  - Causa. *Nuncium de clade & morte Saulis allatū*
    - A' quo: *Internuncij ἀσύνταξις, vipotè*
      - Habitus *ingentem animi dolorem præ se ferens. Vers.2.*
      - Gestus, *honoris & reverentiæ causâ Davidi exhibiti. Vers.2.*
      - Aetas *juvenilis. Vers.5.13.*
      - Natio: *Amalecita. Vers.8.13.*
      - Parens. *Vers.3.*
      - Oratio
        - Διαγραφή. *Nuncians enim*
          - Fugam *populi. Vers.4.*
          - Cladem *exercitus. Ibid.*
          - Interitum
            - Saulis. *Vers.4.*
            - Ionathanis. *Ibid.*
        - Στοχασμός. *Nam*
          - Dauid *subditus. Vers.5.*
          - Nuncius *confirmat ab*
            - Purgatione: *Casu veni in montem Gelboë, ubi Saul interijt. Vers.6.*
            - Authore *cædis, quem seipsum fuisse profitetur. Vers.10. Incidit autē hic τὴν διαγολεχικὴν, virum rectè fecerit. Nūcius ruitur*
              - Remotione: *Interfici Regem: sed ab illo ipso adhoc*
                - Vocatus. *Vers.7.*
                - Electus. *Vers.8.*
                - Rogatus. *Vers.9.*
              - Comparatione: *Quia omnino moriendū ipsi fuit, satius esse putavit à me illum interfici, quàm ab hoste victore, fædo mortis genere perimi. Vers.10.*
            - Signo *ablati diadematis Regij, una cum armillis. Vers.10.*
  - Effecta, *tanquam signa animi tui*
    - Πρόσχημα:
      - Scissio *vestium. Vers.11.*
      - Luctus. *Vers.12.*
      - Ieiunium. *Vers.12.*
      - Supplicium *de interfectore sumptum. Observa igitur rei*
        - Examinationem. *Vers.13.*
        - Accusationem, *quâ homicidium istud exaggerat à circumstantia personæ. Vers.14.*
        - Cōdemnationem. *Latæ sententiæ capitalis*
          - Executio. *Versu 15.*
          - Pronunciatio. *Vers.16.*
    - Ἀσχήμων: *Davidis plausus de cæsis heroicis viris, Epicedij huius*
      - Efficiens
        - Princeps: *Author ipse videlicet David. Versu 17.*
        - Instrumentalis: *Scriptor αὐτόματος. Ver.18.*
      - Materia circa quam:
        - Obitus *Saulis. Vers.17.*
        - Arcus *Ionathæ: De quo inter cætera, in carmine illo fit mentio.*
      - Finis: *Vt etiam à contribulibus suis decantaretur in memoriam cæsorum heroicorum virorum. Vers.18.*
      - Forma, &c. *Vide literam A.*

A. Forma

- A. Forma:
  - Exordium *propositionem continens. vers.19.* κατ' ὀξυμωρον *excitat & auget* Exclamatio ἀναφορὰ, &c.
  - Narratio *cladis* κατ' ἐξοχὴν. *Amplificat cladem ab*
    - Euentu, *quòd hostes insultaturi sint. Itaque poëtica exornatione euentum hunc deprecatur, ne rumor cladis ad Philistinos perferatur, quasi dicat; Ah, vtinam saltem cladem hanc celare possemus hostes nostros, &c. vers.20.*
    - Consequente: *Maledicti finis vos montes (in quibus casus est exercitus) in monumentum tanti mali. vers.21.*
    - Præstantia *personarum, Saulis & Ionathæ, quos commendas à*
      - Rebus gestis: *Nunquam frustrà hostibus arma intulerunt, sed semper victores redierunt. vers.22.*
      - Suauitate *morum. vers.23.*
      - Constantia & amore mutuo. *vers.23.*
      - Robore & agilitate. *vers.23. per συγχυσιν.*
      - Liberalitate & magnificentia. *vers.24.* Ἀποστροφὴ *regij Gynæcei.*
      - Priuato *suo damno & dolore, propter summum mutuum amorem: suum enim fraterno amori confert. Ionathæ erga se, muliebri. vers.26.27.*
  - Expolitio *propositionis per* ἀναπαίσθησιν. *vers.25.*
  - Conclusio *per versum amœbæum. vers.28.*

CAPVT II.

Regni Iudæ κτῆσις, siue acquisitio.

- Acquisivit autem per electionem In qua cõsideranda veniunt πρ
  - Ἀρχὴ ὁρμὴ: *vt est electionis*
    - Locus: *Vrbs Hebron tanquam sedes regia*
      - Decreta *oraculo Dei. Vers.1.*
      - Occupata *à Dauide prudenter. Nam*
        - Vrbem *regiam (Hebronem) ipse solus cum familia sua inhabitat Vers.2.*
        - Oppida *vicina (in montano Hebronis tractu sita) suis commilitonibus assignat: ne cibis suis Hebronitis cum toto comitatu suo grauis esset. Vers.3.*
      - Habitata *à Dauide septem annis & sex mensibus. Vers.11.*
    - Personæ *Dauidem coronantes, seu eligentes: Optimates Tribus Iudæ. Vers.4.*
    - Modus: *Vnxerunt, &c. Vers.4.*
    - Finis: *Vt regnaret super Tribum Iuda. Vers.4.*
  - Ἐπόδια: *Vnctionis & electionis*
    - Promulgatio *facta*
      - A quo: *Ab ipso Dauide. Vers.5.*
      - Qua occasione: Ἀφορμὴν *sumit ex sepultura Saulis. Vers.4.*
      - Quibus: *Iabeschitis. Vers.5.*
      - Per quos: *Missis Legatis. Vers.5.*
      - Quomodo: *Decet hoc oratio Dauidis Legatis dictata, quæ à remotioribus capita, pedetentim propius ad significationem vnctionis suæ accedit. Nam ponit*
        - 1. Ἔπαινον: *Commendat Iabeschitarum fidem & humanitatem Regi suo interfecto præstitam. Vers.5.*
        - 2. Ἐπαγγελίαν: *Promittit eis remunerationem, cum à Deo, tum à sese expectandam. Vers.6.*
        - 3. Παραίνεσιν:
          - Πρόπασις: *Pergite tali esse animo in Magistratus vestros. Vers.7.*
          - Αἴτιον *& spes remunerationis. Versu 7.*
          - Πρόληψις: *Licet enim à Saule mortuo virtutis præmium nullum expectare possitis: tamen ego vobis non deero: quippe qui in illius locum à Tribu Iuda Rex vnctus sum. Vers.7.*
    - Impugnatio. *Conatus Abneri contra Dauidem*
      - Seditiosi, *excitando æmulum. vers.8.* Æmuli
        - Nomen: *Isboseth. Vers.8.*
        - Parens: *Saul Vers.8.*
        - Sedes *regia: Mahanaim. Vers.8.*
        - Subditi: *Vndecim Tribus Israel. Vers.9.*
        - Aetas
          - Quo *ætatis anno regnare cœperit. Vers.10.*
          - Quandiu *vitæ & Regni possessione vsus sit. Vers.10.*
      - Bellici, &c. *Vide literam A.*

- Susceptio ex parte
  - Isbosethi. *vers.* 12.
  - Dauidis. *vers.* 13.
- A. Bellici, mouendo bellum ciuile. Belli huius
  - Gestio consensus
    - Προλογικὴ praeludij bellici. Certaminis gladiatorij
      - Author & procurator quis fuerit. *vers.* 14.
      - Personæ utrinq; commisſæ quot & quales, &c. *vers.* 13.
      - Modus: Bini ac bini duello certarunt. *vers.* 6.
      - Euentus: Mutuis armis confossi conciderunt omnes. *v.* 16.
    - Διηγηματικὴ τῶν ἐπιφερομένων: quorum tria narrantur,
      - Attrocitas praelij. Nam post illud praeludium vterque exercitus infestis armis concurrit *vers.* 17.
      - Fuga Abneri, eiusque exercitus. *vers.* 17.
      - Persecutio hostium, in qua Asael perijt. Persona eius describitur à
        - Cognatione. *vers.* 18.
        - Velocitate per comparationem cum capreis. *vers.* 18.
        - Temeritate, quod fortiorem & pugnandi peritiâ superiorem aggreditur. *vers.* 19.
        - Pertinacia, quòd Abnero deprecanti ipsum à sui persecutione, non obtemperat. *vers.* 20.21. 22.23.
      - Mortis genere. *vers.* 23.
      - Opinione post mortem: Stupor militum ad casum tanti viri. *vers.* 23.
      - Sepultura. *vers.* 31.
      - Quando. *vers.* 24.
      - Vbi. *vers.* 24.25.
      - A quo: Abnero, &c. *vers.* 26.
      - Petitæ
        - Quomodo: dissuadet Ioabo persecutionem ab
          - Officio humanitatis. *v.* 26.
          - Euentu, qui non possit ipsis etiam victoribus non esse luctuosus. *vers.* 26.
          - Naturali necessitudine & iure religionis. *vers.* 26.
        - Inducias
        - Concessæ à Ioabo, qui purgat se translationis culpæ in Abnerum. *vers.* 27.
    - Ἐπιλογικὴ τῶν ἐπιφερομένων: vt sunt
      - Receptui signum à Ioabo datum. *vers.* 28.
      - Discessus Abneri è conspectu hostium. *vers.* 29.
      - Recensus eorum, qui vtrinque desiderati sunt. *vers.* 30.31.
      - Reductio copiarum Dauidis. *vers.* 32.

CAPVT III.

Successus & incrementum Dauidis in Regno Iudæ.

- Πρότασις διζήσιμος: Bella inter Dauidem & Isbosethū durante, decrescit hic: ille verò augescit. *vers.* 1. Sunt ergo propositionis huius duo membra: primum, Dauidis incrementum: secundum, decrementum Isbosethi.
- TERTII huius capitis
  - Expositio explicat propositionis partem
    - Primam: Dauid augescit
      - Πολυτεκνία prolis masculæ: Auctus est sex filijs sibi natis. Horum
        - Nomina,
          - Ammon. *vers.* 2.
          - Cheleab. *vers.* 3.
          - Absalon. *vers.* 3.
          - Adonias. *vers.* 4.
          - Saphatia. *vers.* 4.
          - Iethraan. *vers.* 5.
        - Genus maternū singulis istis *vers.* notatum.
        - Patria communis, seu locus natalis. *vers.* 5.
      - Restitutionem vxoris Michol is. Restitutionis
        - Αφορμὴ: Opera Abneri viro oblata. *vers.* 13.
        - Causa: Legatio Dauidis, per quam vxorem repetit, non tantùm iure matrimonij, sed etiam iure pacti. *vers.* 14.
        - Author: Isbosethi Rex, Micholis frater, authoritate regiâ rescindit matrimonium Phaltielis cum sorore contractum. *vers.* 15.
        - Εὐκαιρία: Lacrymæ Phaltielis, agrè à Michole se auelli sustinentis. *vers.* 16.
      - Confœderatione, Morte Abneri. — &c. *Vide literam A.*
    - Secundam: Isbosethus decrescit. *Vide cap.* 4.

A. Confœ-

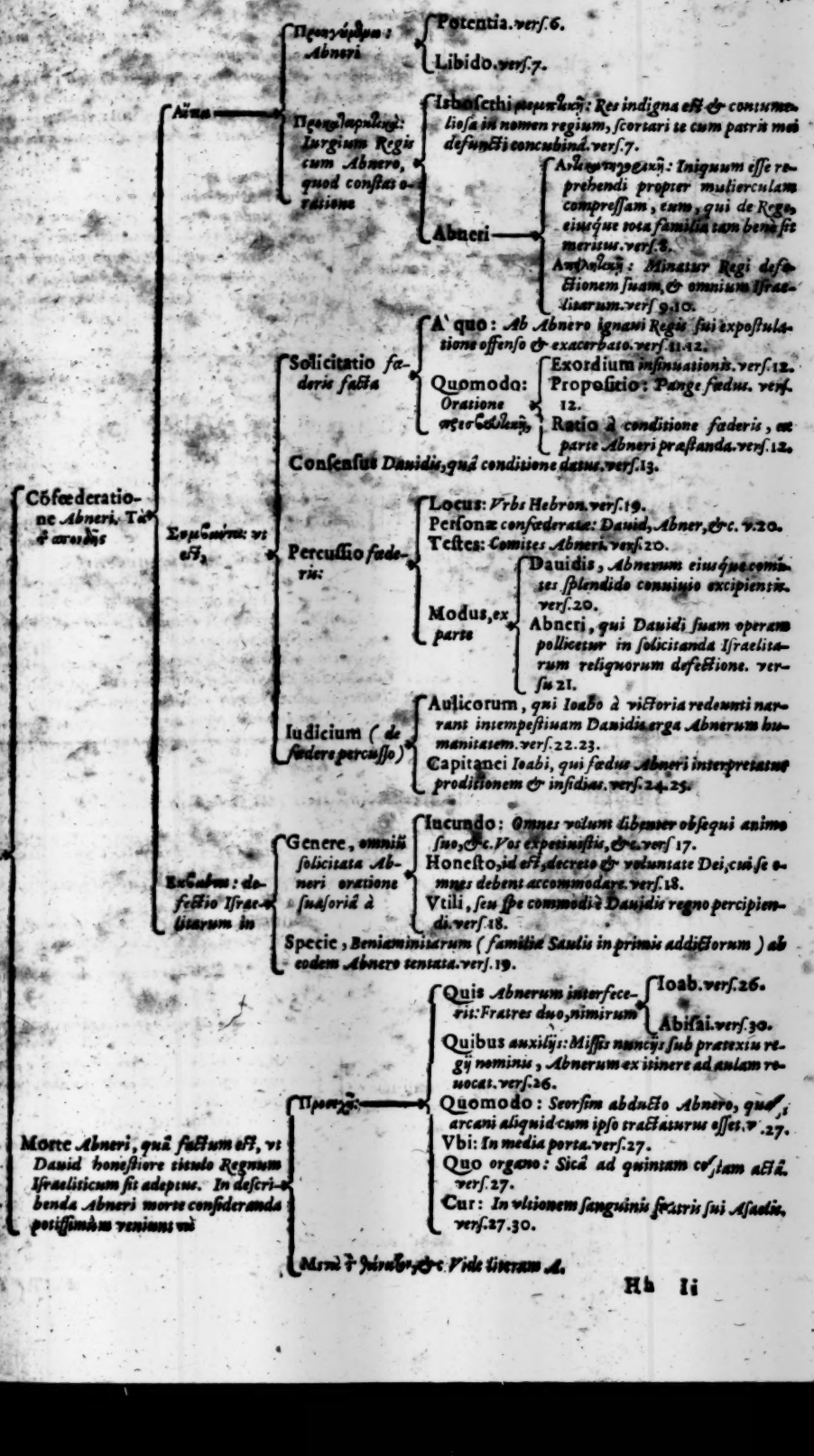
Potentia. vers. 6.
Libido. vers. 7.
Abneri
Iniquum esse reprehendi propter mulierculam compressam, eum, qui de Rege, eiusque tota familia tam bene sit meritus. vers. 8.
Minatur Regi defectionem suam, & omnium Israelitarum. vers. 9.10.
Ab Abnero ignavi Regis sui expostulatione offenso & exacerbato. vers. 11.12.
Exordium insinuationis. vers. 12.
Propositio: Pange fœdus. vers. 12.
Ratio à conditione fœderis, ex parte Abneri præstanda. vers. 12.
Consensus Davidis, quâ conditione datus. vers. 13.
Locus: Urbs Hebron. vers. 19.
Personæ confœderatæ: David, Abner, &c. v. 20.
Testes: Comites Abneri. vers. 20.
Davidis, Abnerum eiusque comites splendido convivio excipientis. vers. 20.
Abneri, qui Davidi suam operam pollicetur in solicitanda Israelitarum reliquorum defectione. versu 21.
Aulicorum, qui Ioabo à victoria redeunti narrant intempestivam Davidis erga Abnerum humanitatem. vers. 22.23.
Capitanei Ioabi, qui fœdus Abneri interpretatus proditionem & insidias. vers. 24.25.
Iucundo: Omnes volum libenter obsequi animo suo, &c. Vos expetimus, &c. vers 17.
Honesto, id est, decreto & voluntate Dei, cui se omnes debent accommodare. vers. 18.
Vtili, seu spe commodi à Davidis regno percipiendi. vers. 18.
Specie, Beniaminitarum (familiæ Saulis in primis addictorum) ab eodem Abnero tentata. vers. 19.
Quis Abnerum interfecerit: Fratres duo, nimirum
Ioab. vers. 26.
Abishai. vers. 30.
Quibus auxiliis: Missis nuncijs sub prætextu regij nominis, Abnerum ex itinere ad aulam revocat. vers. 26.
Quomodo: Seorsim abducto Abnero, quasi arcani aliquid cum ipso tractaturus esset. v. 27.
Vbi: In media porta. vers. 27.
Quo organo: Sicâ ad quintam costam actâ. vers. 27.
Cur: In vltionem sanguinis fratris sui Asaelis. vers. 27.30.
Mens & Iudicium, &c. Vide literam A.
Aὐτὰ
Πρόφασις: Abneri
Ἰσβοσθὶ πρόφασις: Res indigna est & contumeliosa in nomen regium, scortari se cum patris sui defuncti concubinâ. vers. 7.
Πρόφασις: Iurgium Regis cum Abnero, quod constat ex ratione
Ἀδικία ἀνδρὸς: Iniquum esse reprehendi propter mulierculam compressam, eum, qui de Rege, eiusque tota familia tam bene sit meritus. vers. 8.
Ἀπειλὴ: Minatur Regi defectionem suam, & omnium Israelitarum. vers. 9.10.
A quo: Ab Abnero ignavi Regis sui expostulatione offenso & exacerbato. vers. 11.12.
Solicitatio fœderis factæ
Quomodo: Oratione σχεδιάκη,
Exordium insinuationis. vers. 12.
Propositio: Pange fœdus. vers. 12.
Ratio à conditione fœderis, ex parte Abneri præstanda. vers. 12.
Consensus Davidis, quâ conditione datus. vers. 13.
Cõfœderatione Abneri. Τὰ ἀντικείμενα
Συμφώνια: vt est,
Percussio fœderis:
Locus: Vrbs Hebron. vers. 19.
Personæ confœderatæ: David, Abner, &c. v. 20.
Testes: Comites Abneri. vers. 20.
Modus, ex parte
Davidis, Abnerum eiusque comites splendido convivio excipientis. vers. 20.
Abneri, qui Davidi suam operam pollicetur in solicitanda Israelitarum reliquorum defectione. versu 21.
Iudicium (de fœdere percusso)
Aulicorum, qui Ioabo à victoria redeunti narrant intempestivam Davidis erga Abnerum humanitatem. vers. 22.23.
Capitanei Ioabi, qui fœdus Abneri interpretatus proditionem & insidias. vers. 24.25.
Exordium: defectio Israelitarum in
Genere, omnium solicitata Abneri oratione suasoriâ à
Iucundo: Omnes volum libenter obsequi animo suo, &c. Vos expetimus, &c. vers 17.
Honesto, id est, decreto & voluntate Dei, cui se omnes debent accommodare. vers. 18.
Vtili, seu spe commodi à Davidis regno percipiendi. vers. 18.
Specie, Beniaminitarum (familiæ Saulis in primis addictorum) ab eodem Abnero tentata. vers. 19.
Mortem Abneri, quâ factum est, vt Davidi honestiore titulo Regnum Israeliticum sit adeptus. In describenda Abneri morte consideranda potissimùm veniunt vti
Πρόφασις:
Quis Abnerum interfecerit: Fratres duo, nimirum
Ioab. vers. 26.
Abishai. vers. 30.
Quibus auxiliis: Missis nuncijs sub prætextu regij nominis, Abnerum ex itinere ad aulam revocat. vers. 26.
Quomodo: Seorsim abducto Abnero, quasi arcani aliquid cum ipso tractaturus esset. v. 27.
Vbi: In media porta. vers. 27.
Quo organo: Sicâ ad quintam costam actâ. vers. 27.
Cur: In vltionem sanguinis fratris sui Asaelis. vers. 27.30.
Mens & Iudicium, &c. Vide literam A.

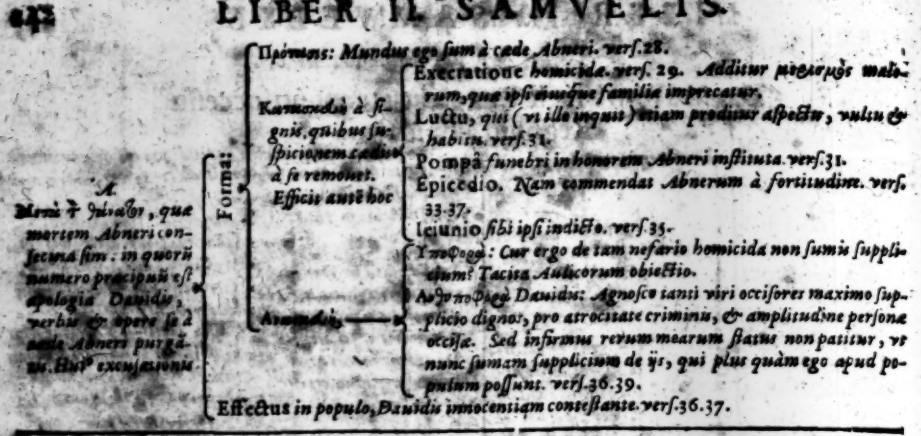

CAPVT III.

Decrementum atque interitus Isbosethi Regis Israelitici.

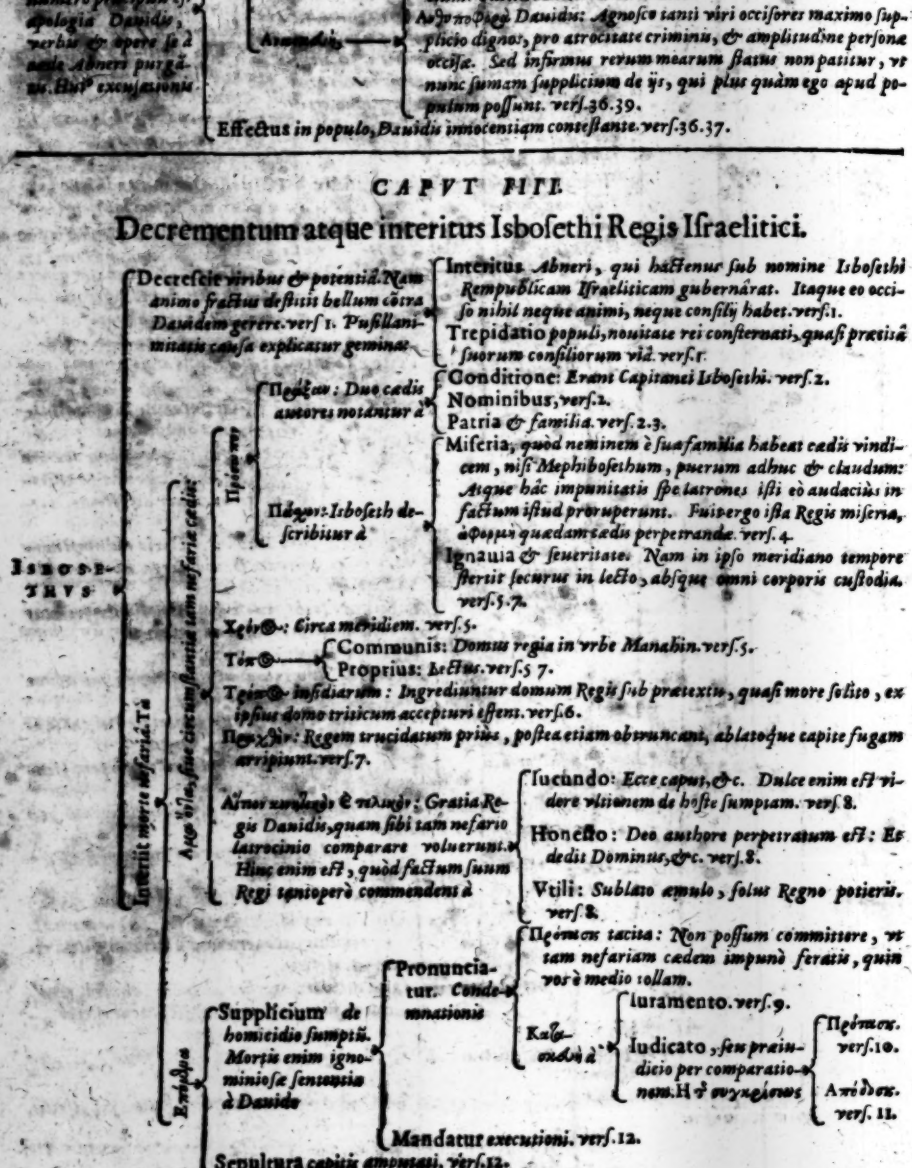

CAPVT

CAPVT V.

Dauid à toto Israele Rex creatus, magno successu Regnum auspicatur.

- Quis: *Optimates ex toto Regno Israelitico. vers.1.3.*
- Quem: *Dauidem. Ibid.*
- Vbi: *In Hebrone. Ibid.*
- Cur: *Causas, cur Dauidi potissimùm Regnum deferendum iudicarint, exponunt Optimates oratione sua ad Dauidem habita.* Sũt autem præcipuæ tres:
  - Συγγένεια: *Ecce nos os tuum, &c.* Affinitatis necessitudinis & consanguinitatis. *vers.2.*
  - Res Dauidis præclarè & feliciter gestæ. *vers.2.*
  - Vocatio diuina ad gubernationem gentis Israeliticæ. *vers.2.*
- Regni *Israelitici vniuersi. Acquisiti autem per liberam electionem. Electionis, vel potiùs inaugurationis circumstantiæ sunt istæ:*
  - Quomodo: *Modus & ritus consistit in*
    - Verbis: *Publico Iureiurando, quod* IEHOVA *aduocato teste, inuicem (Rex populo: Populus Regi) præstiterunt. vers.3.*
    - Rebus: *Vnctione. Vt enim aliæ gentes coronationis ritu solent Reges suos inaugurare: Ita Israelitæ Reges suos vnctione sacri olei consecrabant. vers.3.*
  - Quãdo: *Tempus*
    - Aetatis: *quo ætatis anno Regnum inierit. vers.4.*
    - Regni *notatur*
      - Generatim: *Regnauit annos quadraginta. vers.4.*
      - Speciatim: *Regnauit super*
        - Iudæ *Tribum: Annos septem. vers.5.*
        - Israelem *totũ: Annos triginta tres, &c. vers.5.*
- Rerum *nimirum*
  - Regię *sedis: quæ erat arx Sion, pars vrbis Hierosolymitanæ, munitissima, à Rege Dauide*
    - Oppugnata
      - Quibus *auxilijs: Armatâ manu Israelitarum, qui ad Regis inaugurationem conuenerant. vers.6.*
      - Quâ causâ ἐκφαυλιζόμενη: *Sarcasmus hostium obsessorum, qui loci munitione freti, Dauidem ludificantur, & petulanter ipsi oppugnationem dissuadent,* ὅτι τὰ ἀδύνατα, *propter præsidium Deorum suorum Tutelarium. vers.6.*
    - Expugnata. *ver.7. Expugnationis*
      - Modus: *Proponit præmium (principatus in militia, 1. Paralip. 11.) vers.8.*
      - Causa *impellens: Sarcasmus hostilis. vers.8.*
      - Euentus, *proverbio celebratus. vers.8.*
    - Occupata, — Restaurata, Denominata. *vers.9.*
  - Personarum. *Vide literam A.*

Materia *in qua: κτῆσις, acquisitio & possessio*

SVCCESSVS (vers. 10.) istius

Efficiens: IEHOVA, *qui pios Dauidis conatus fortunabat. vers.10.12.*

Finis, *& potissimùm αἴτιος κυρικὸς, quo Dominus adductus, Dauidis regnum confirmauit. vers.12. Propter populum Israeliticum, &c.*

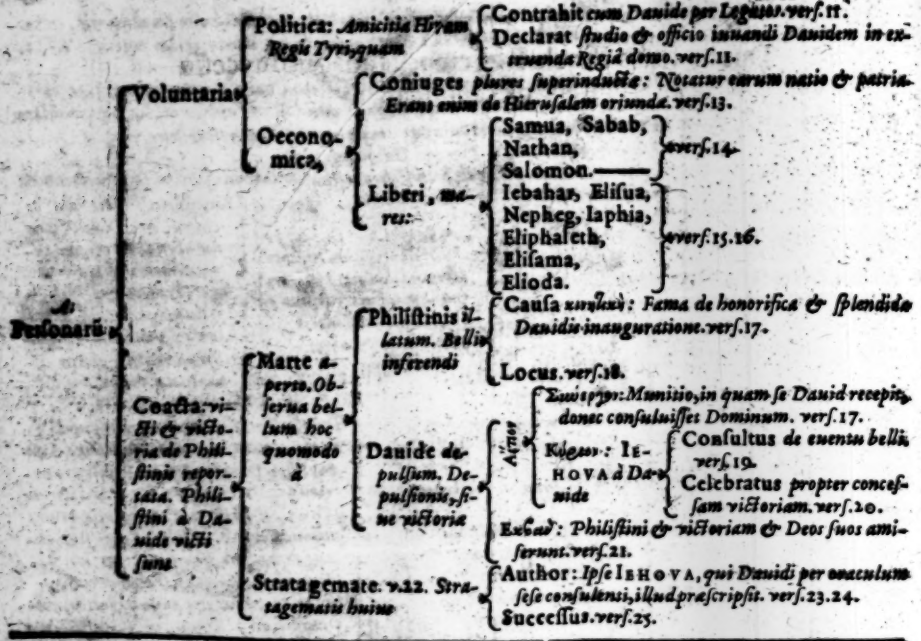

CAPVT VI.

Honorifica Arcæ fœderis deductio, & in certo atque opportuno loco collocatio.

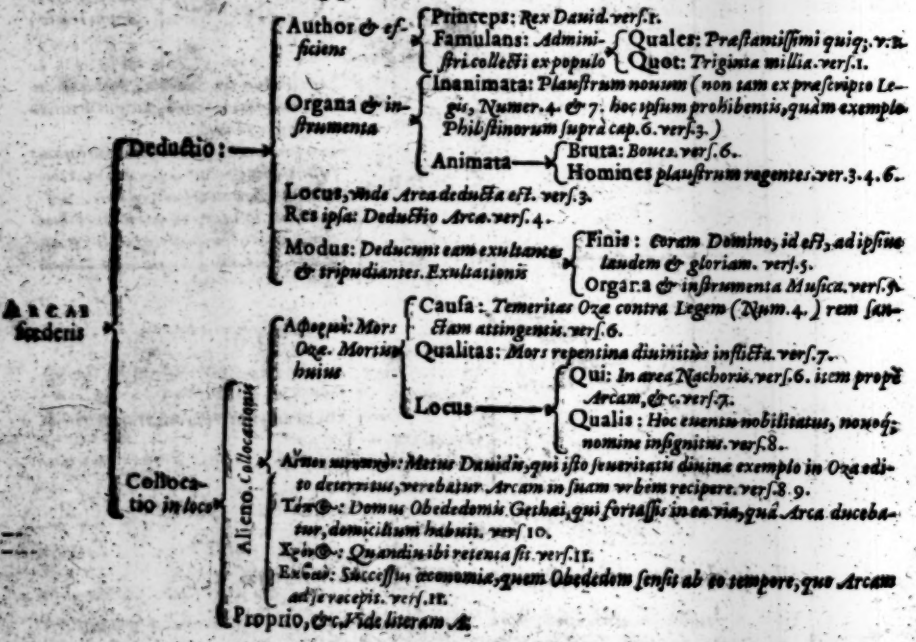

A. Proprio

A. Proprio nimirum Tentorio, à Davide Arcæ fœderis erecto. Positionis huius

- Ηγούμενα: *Quò pertinet occasio & causa Davidem impellens. Audità enim Obededomis prosperitate, ex præsentia Arcæ, consilium reducendi eam in vrbem Regni primariam repetit. Vers.* 12.
- Συνεπόμενα: *cuiusmodi est*
  - Deportatio *Arcæ è domo Obededomis. Dauid enim priorem commissum errorem agnoscens, non vt antea plaustro deuehendã Arcam curat, sed deportandam à Leuitis, qui ingrediebantur graui & decenti incessu. Vers.* 12.
  - Sacrificia *adhibita*
    - Qualia: *Id quod ostendit materia istorum sacrificiorum ex boue & ariete. Vers* 13.
    - Quotiea: *Septima quaque statione. Vers* 13.
  - Tripudia *& choreæ sacræ. Obseruanda autẽ personas*
    - Deducentes *& tripudiantes:*
      - Rex Dauid. Eius
        - Zelus: *Tripudiabat totis viribus. Vers.*14.
        - Habitus: *Deposito regali habitu, sacerdotali accingitur. Vers.*14.
      - Populus, *qui deducit Arcam cum iubilo, adhibito etiam concentu tubarum. Ver.*15.
    - Spectantes, *& de Dauidis zelo non rectè iudicantes. Ver.*16.
  - Collocatio *Arcæ in Tabernaculo sacro, quod in sua ciuitate erigi curauerat. Vers.*17.
  - Gratiarum *actio, quæ perficitur*
    - Sacerdotum *oblationibus. Vers.*18.
    - Regis *benedictione. Vers.*18.
  - Epulæ *publicæ, populo à Rege præbitæ. Vers.*19.
- Επόμενα: *Derisio Dauidis, eiusque zeli. Derisionis*
  - Persona
    - Patiens *derisionem: Dauid rediens domum & benedicturus suæ familiæ. Vers.*20.
    - Agens, *seu deridens: Vxor Michol, Dauidi in occursum egressa. Vers.*20.
  - Materia *& forma: Oratio Micholis* ονειδιστική *&* ὑβριστική. *Capita accusationis sunt tria: quòd*
    1. Regiæ dignitatis *oblitus ita tripudiásset. Vers.*20.
    2. Habitum *Regium deposuisset. Vers.*20.
    3. Scurriliter *& histrionicè saltásset. Versu* 20.
  - Αντεπόμενον: *Micholis castigatio*
    - Humana. *Oratio Dauidis*
      - Ἀπολογητική: *Se non ex leuitate scurram egisse, sed* IEHOVAE, *propter collatum in se Regnum Israeliticum, debitam gratitudinem testificatum esse. Vers.*21.
      - Ἀπολυτική: *Minatur se ex istis fœminis, quas ipsa superbè contemnebat, vxores fœcundas & fortunatas ducturum. Vers.*22.
    - Diuina: *Michol propter hunc suum in Deum & maritum contemptum, perpetuæ sterilitatis probro affecta est. Vers.*23.

CAPVT VII.

Consilium Dauidis de ædificando Templo.

CONSILII huius

- Causa
  - Κινητική *&* καταστατική: *Tranquillitas Regni, partâ pace ab hostibus. Vers.*1.
  - Τελική. *Hæc causa exprimitur oratione* διανοητική, *cum Nathane instituta: Indignum (inquis) mihi videtur, cùm ego homo regiam domum incolam: Dominus Deus autem, qui Arcæ fœderis præsens est, tantum in Tabernaculo, seu Tentorio habitet. Monetur igitur Dauid honestate & studio promouendi atque exornandi cultum diuinum. Vers.*2.
- Adiuncta *duo:*
  - Approbatio *humana. Nathan ex proprio sensu Dauidis consilium approbat, deceptus paralogismo à dicto secundùm Quid: Deus tecum est in rebus gerendis & constituenda Republica. Ergo nunc quoque in ædificando Templo. Responsio. Oportebat antecedens esse* καθόλου, *vt semper & in omnibus cum illo sis: quod in hac vita nulli contigit. Vers.*3.
  - Improbatio *diuina, &c. Vide literam A.*

Quando: *Nocte primâ, postdatum à Nathane inimpestinum responsum. Vers.4.*
A quo: *Sermo Domini loquutus est. Vers.4.*
Per quem: *Sermo Domini factus est ad Nathanem. Vers.5.*
Cui: *Davidi. Vers.5.*

A. Improbatio *divina, per oraculum exhibitum*

Super quibus. *Est autem oraculum partim*

Ἀπορρητικὸν: —
- Exordium ἀφοριστικὸν: *Hæc dicit* IEHOVA. *Vers.5.*
- Propositio *exornata interrogatione, quæ vim habet negandi: Nunquid tu ædificabis mihi, &c. Vers.5.*
- Confirmatio *ab exemplo antecessorum, qui nihil tale susceperunt: scientes Dei vocationem expectandam esse. Vers.6.7.*
- Conclusio. *Vers.7. Quare non ædificabis, &c.*

Παραμυθητικὸν ἢ ἐπιπληκτικόν. *Ne enim improbatio ista ex animo erga Davidem inimico profecta videretur: consolatur illum Dominus perpetuæ benevolentiæ significatione. Commemorat igitur beneficia*

Corporalia: *eaque tum*

Præterita, *videlicet*
- Gratuita *Davidis ad Regnum vocatio, quam Antithesi prioris conditionis amplificat. Vers.8.*
- Defensio *& liberatio ex omnibus periculis. Vers.9.*
- Celebritas *nominis, quâ etiam potentissimis Regibus possit æquari. Vers.9.*

Futura,
- Publica, *pertinentia ad totum populum, cui promittit:*
  - Habitationem *certam & fixam in terra Canaan. Vers.10.*
  - Successum *& incrementum. Vers.10.*
  - Præsentiam *suam. Vers.10.*
  - Tranquillitatem *Reipubl. Vers.11.*
- Priuata, *in Davidem conferenda: videlicet*
  - Pax *ab hostibus. Vers.11.*
  - Imperium *stabile. Vers.11. potissimùm. Vers.16.*

Spiritualia *de Messia. Messiæ*
- Τεκνοποιία *Vers.12.*
- Regnum *firmum, atq; adeò sempiternum. Vers.12.13.*
- Καταρτισμὸς *in colligenda Ecclesia per prædicationem Euangelij. Vers.13.*
- Παιδευσις: *Arguam eum in virga, &c. quasi dicat: Filius ille meus sustinebit pœnas peccatorum pro filijs suis, imò pro peccatis totius mundi. Dum autem de ipso supplicium sumpsero, etsi fœdissimo mortis genere moriendum illi erit: tamen ista pœnas temperabo, ne eum à facie mea planè abijciam, sed plagis humanis contentus ero. Vers.14.15.*

Quo *fructu: Oratio Davidis*

Εὐχαριστικὴ:
- Προοίμιον à
  - Persona *sua suorumque. Vers.18.*
  - Re *ipsa, id est, beneficijs tam acceptis, quàm promissis. Vers.19.*
- Πρόσωπον: *Non possum satis dignas gratias tibi agere. Vers.20.*
- Καταστάσις, *continens causam beneficiorum Dei erga se & populum. Vers.21.*
- Ἐπιφώνησις, *constans*
  - Ἀπορρήσει IEHOVAE *cum Dijs gentium. Vers.22.*
  - Συγκρίσει *populi cum omnibus Gentibus, quibus Israelitas præfert propter felicitatem & gloriam beneficiorum diuinorum. Vers 23 24.*

Δεητικὸν: *Petitionis*
- Propositio: *Quod promisisti mihi meæque posteritati tam de Regno corporali, quàm spirituali Messiæ imperio, præsta obsecro. Versu 25.*
- Confirmatio *à Dei*
  - Gloria *hinc propaganda & celebranda. Vers.26.*
  - Naturâ, *fide & promissione. Vers.27.28.*
- Conclusio τοῦ ἐνθυμήματος *argumenti à natura & fide Dei. V.29.*

CAPVT

CAPVT IIX.

Dauidis Acta tempore belli & pacis.

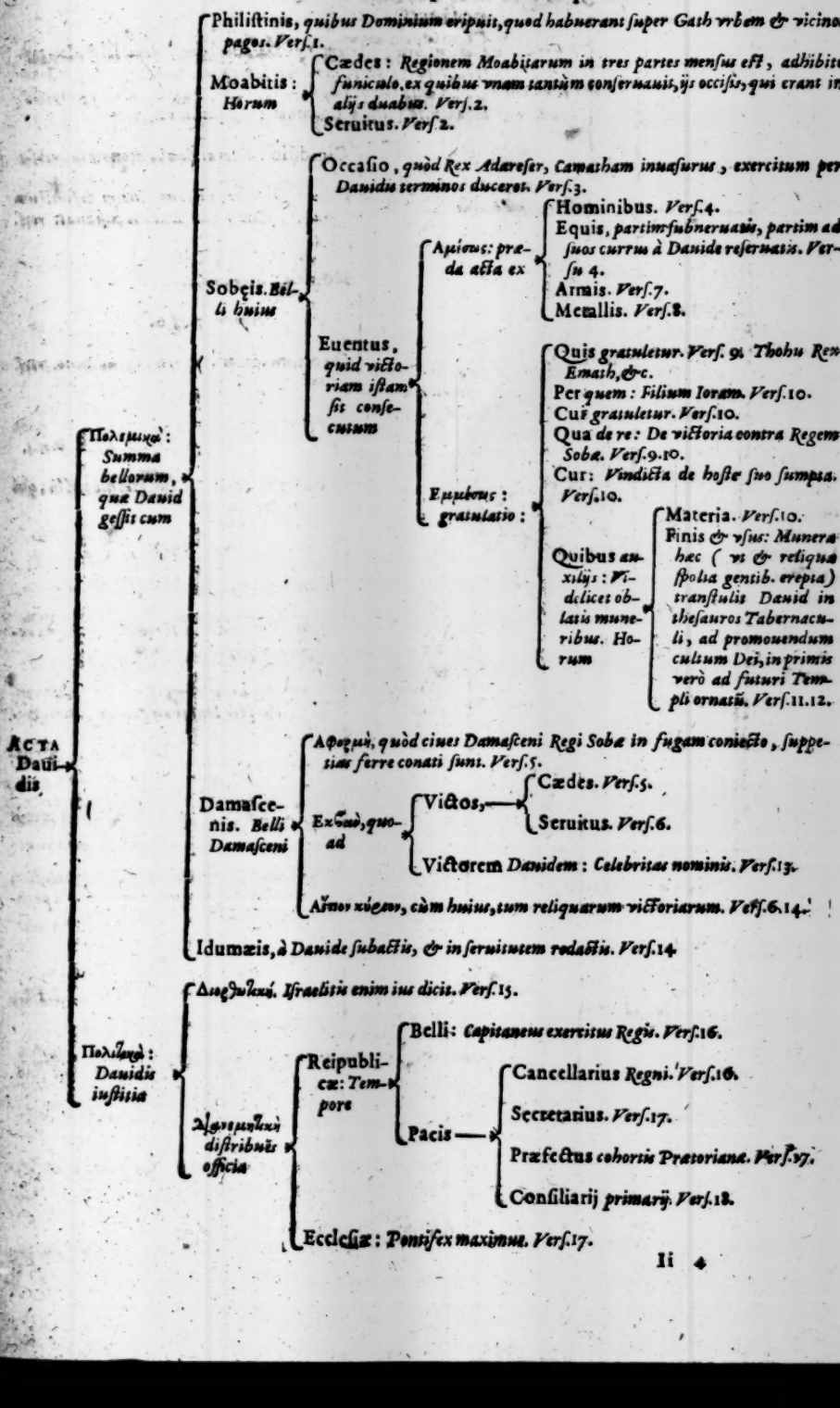

CAPVT IX.

Dauidis gratitudo & benignitas erga Ionathæ posteros.

- In descriptione huius facti animaduertenda est circumstatia
  - Persone, quæ triplex est. Persona
    - Agens, seu exercens benignitatem: Rex Dauid, qui post deuictos hostes, confirmato Regno, & parta pace, in memoriam reuocat, quid promiserit Ionathæ Saulis filio. Causa igitur impulsiua huius benignitatis est, promissio, fœdere & iuramento, (suprà 1. Samuel. 20.) facta. vers. 1.
    - Intermedia & ministra. Persona huius
      - Conditio: Fuerat Saulis œconomus. vers. 2.
      - Fides: Quòd erga Herum suum defunctum gratus, filium eius Dauidis insinuat. vers. 3. 4.
    - Patiens, erga quam Dauid benignitatem exercuerat. Notatur huius persona
      - Nomen: Mephiboseth. vers. 6.
      - Genus paternum. vers 6.
      - Incommodum corporis: Claudicatio. vers. 3. 13.
      - Fortuna, id est, paupertas & exilium: quòd in ædibus hominis priuati delitescit. vers. 5.
      - Soboles masculæ: Filius Mephiboseth, qui dicitur Micha. vers. 12.
  - Rei & modi: quæ officia humanitatis Dauid præstiterit Mephiboseth, & quomodo. Occurrunt hic
    - Λαχθέντα: Oratio
      - Dauidis συμπαθητικὴ καὶ ἐπιστολικὴ:
        - Προοίμιον φιλικόν. vers. 6.
        - Πρόποσις: Ne timeas Mephiboseth. vers. 7.
        - Αἴνος: Conferam in te multa & magna beneficia. vers. 7.
        - Κατασκευὴ à causa impellente & finali. versu 7. Propter Ionathan patrem tuum, &c.
        - Ἔκθεσις ἢ ἐξεργασία καὶ μεγασμὸς beneficiorum:
          - Donabo te bonis paternis. vers. 7.
          - Adhibebo te mensæ Regiæ. vers. 7.
      - Mephiboseth ἐξεργαστικά. Qui enim beneficium amplificat, agnoscere videtur. Sed hoc beneficium exaggeratur à persona accipientis. Est igitur gratiarum actio. vers. 8.
    - Πραχθέντα: Dauid
      - Constituit Mephiboseth œconomum & colonum prædiorum. Describitur autem œconomus ille à
        - Nomine. Siba, &c. vers. 9.
        - Conditione & officio: Instituitur colonus partiarius. vers. 10.
        - Facultate & familia, hoc est, possessione filiorum & seruorum: quâ ille instructus officio huic commodè præesse possit. vers. 10. 12.
        - Moribus: Præmittit obedientiam & fidelitatem. vers. 11.
      - Adhibet Mephibosethum mensæ Regiæ. vers. 13.

CAPVT

CAPVT X.

Dauid gratum animum declaraturus, legationem συμπαθητικὴν ad Regem Ammonitarum mittit.

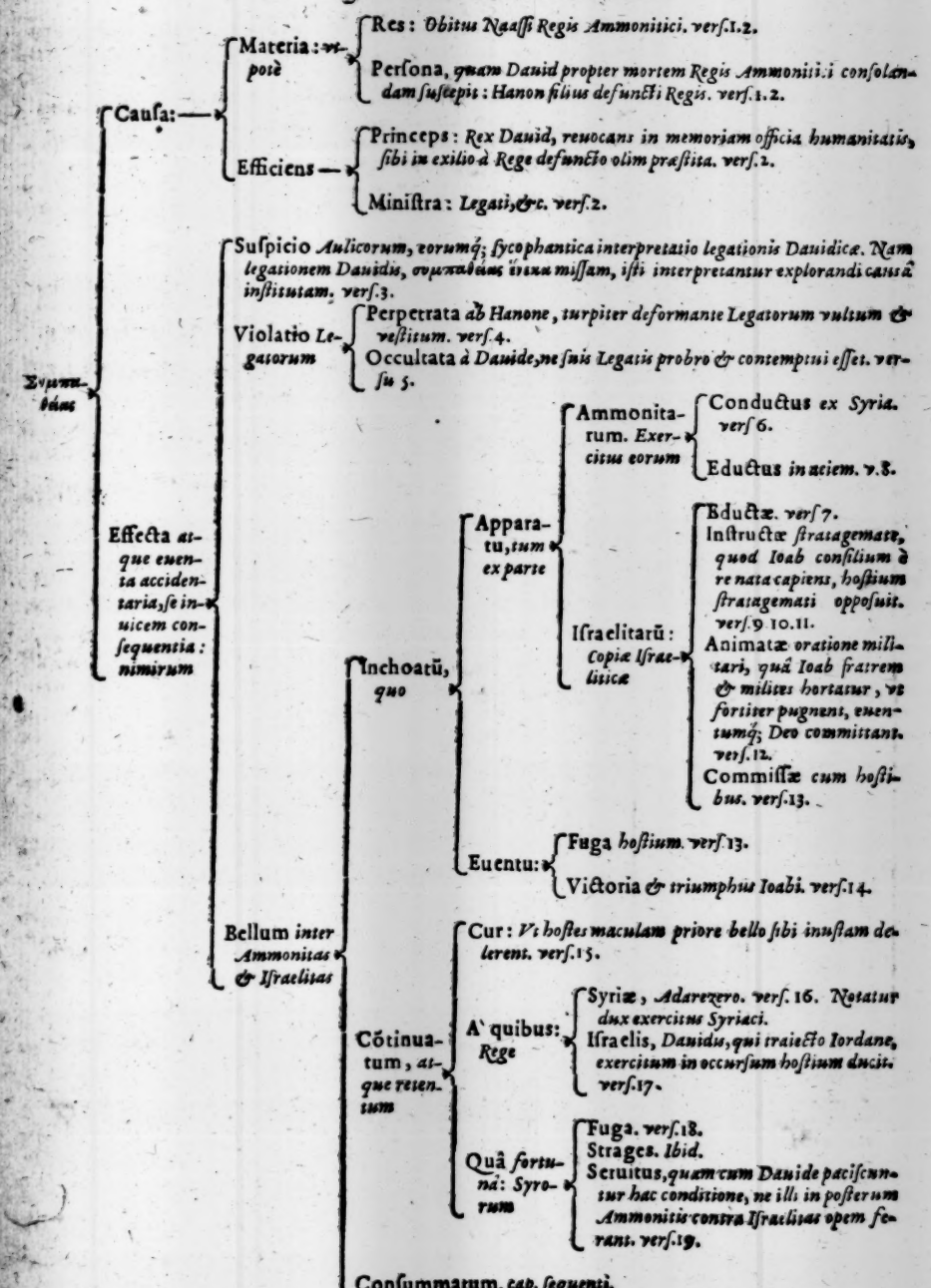

CAPVT XI.

Παράπτωμα adulterij & homicidij.

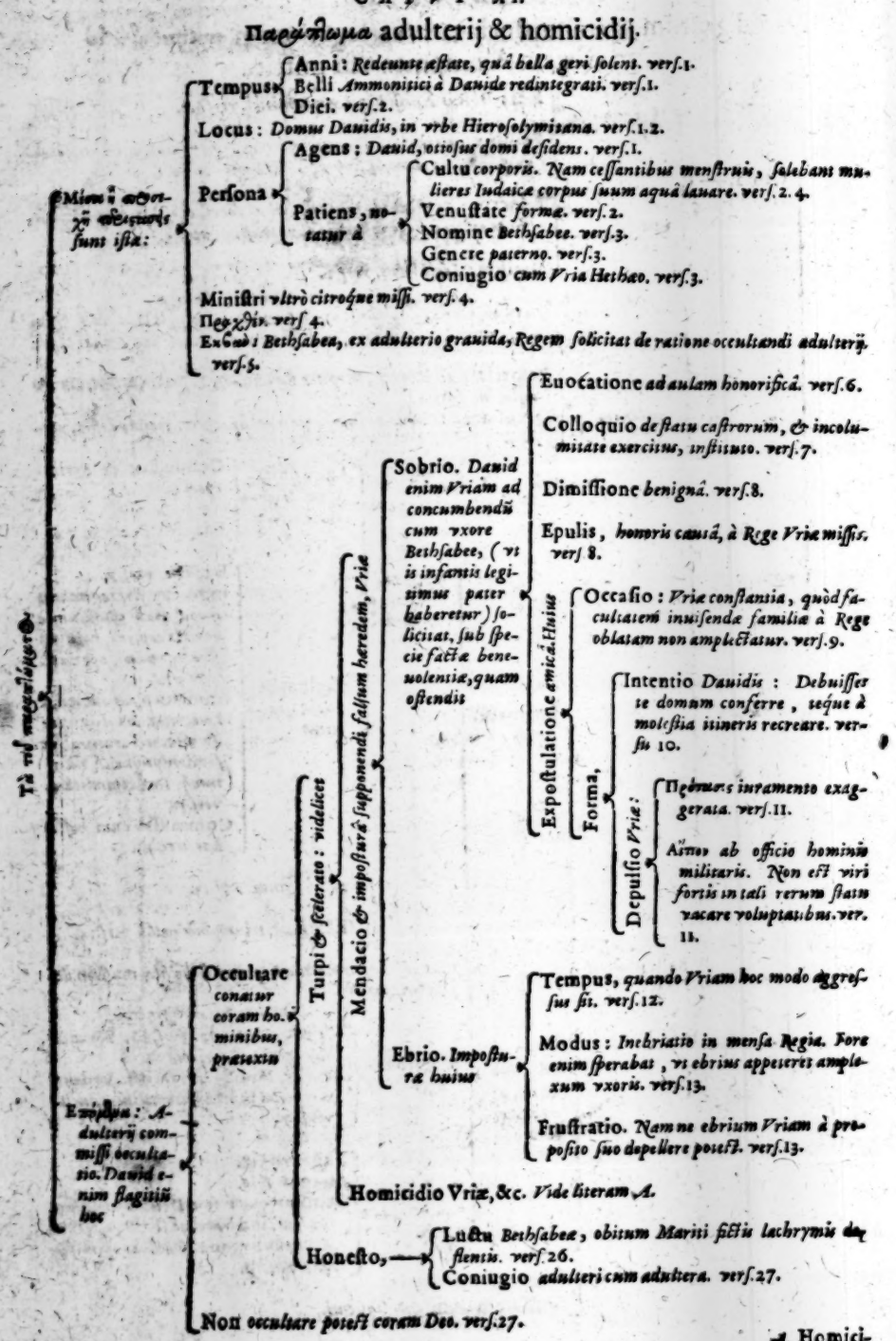

A. Homici-

A. Homicidio Uriæ, vt non sit, qui adulteram accuset. Homicidium hoc
- Imperatū
  - Quando: *Manè cùm Dauid animadverteret peccatum suum mendacio & impostura non posse tegi.* verſ.14.
  - Cui: *Ioabo, Regis Vicario, & totius exercitus Imperatori.* verſ.14.
  - Per quem: *Per ministerium ipsius Uriæ.* verſ.14.
  - Quomodo: *Epistola* σφραγισθεῖσα ἡ δηλωτική. *Præscribit enim modum, in oppugnatione vrbis, Uriam hostibus trucidandum obijciendi.* verſ.15.
- Perpetratum. verſ.16.17.
- Nũciatum Dauidi. Oratio
  - Dictatur à Ioabo
    - Δηλωτική, *quid Regi nunciandum sit, & quo ordine.* verſ.18. 19.
    - Ἀπολογητική, cuius duæ sunt partes
      - Ὑποφορά *Regis* κατηγορική, *quòd Ioab tam aduersum prælium fecerit, &c.* verſ.20 21.
      - Ἀντυποφορά, *seu* αὐτηγορία, *Regis indignationi opponenda, eras narratio de interitu Uriæ.* verſ.21.
  - Habetur *à nuncio.* verſ.22.23.24.
  - Approbatur *à Rege. Consolatur enim Ioabum à communibus belli euentis. Mars est* ἀπροσωπόληπτος. verſ.25.

CAPVT XII.

Correctio commissi adulterij voluntaria, per pœnitentiam.

MEMBRA huius capitis sunt duo:
- Διόρθωσις adulterij per pœnitentiam. Huius
  - Efficiens
    - Princeps: IEHOVA, *qui Prophetam Nathanem ad Regem ablegat, vt securum ad facti conscientiam reuocet, errantemque in viam reducat.* verſ.1.
    - Organica: *Oratio Nathanis, quâ Dauidem reddit* αὐτηγορικέστερον, *& reum mortis à proprio iudicato:*
      - Maior ἠτική, *in qua*
        - Nathan, *propositâ parabolâ, quid iuris esset, expiscatur.* verſ.1.2.3.4.
        - Dauid *respondet, & contra seipsum fert sententiam mortis.* verſ.5.6.
      - Minor ὑποθετική. verſ.7. *Tu is es, de te narratur fabula. Minoris* σφαδασμὸς *constat* αὐτηγορικῶς
        - Beneficiorum *diuinorum: vt sunt*
          - Vocatio *ad Regnum.* verſ.7.
          - Defensio *contra persecutionem Saulis.* v.8.
          - Πολυγαμία *cum Saulis concubinis.* verſ.8.
          - Κτῆσις *totius Regni Israelitici.* verſ.8.
        - Peccatorũ *à Dauide commissorum:*
          - Contemptus *Dei.* v.9. *seu crimen* ἐχθρείας.
          - Adulterium. *Ibid.*
          - Homicidium *Uriæ. Ibid.*
          - Coniugium *cũ adultera. Ibid.*
      - Conclusio ἀντιληπτική, *Dauidi denuncians panam talionis: videlicet familiam*
        - Cædibus *miserè affligendam.* verſ.20.
        - Libidinibus *fœdè conspurcandam. Exprimit autem*
          - Personam
            - Agentem: *Vnus ex tua familia.* verſ.11.
            - Patientem: *Constuprabit tuas concubinas.* v.11.
          - Modum *& locum: Palàm & claro die, omnibus inspicientibus constuprabit, &c.* verſ.12.
    - Effectus, &c. *Vide literam A.*
  - Επίλογος *ad historiam, &c. Vide literam B.*

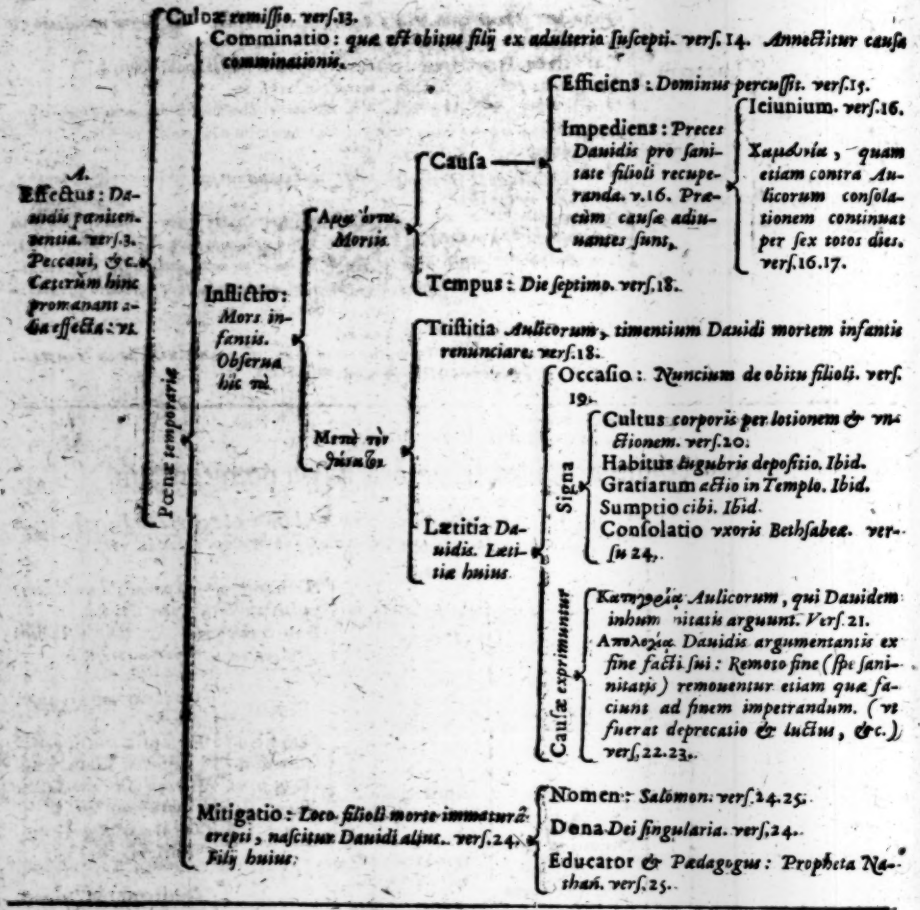
A.
Effectus: Danidis pœnitentia. vers.3. Peccaui, &c.
Cæterùm hinc promanant alia effecta: vt.
Pœnæ temporariæ
Culpæ remissio. vers.13.
Comminatio: quæ est obitus filij ex adulterio suscepti. vers.14. Annectitur causa comminationis.
Inflictio: Mors infantis. Obserua hic vt.
Ἀφορισμὸς Mortis.
Causa
Efficiens: Dominus percussit. vers.15.
Impediens: Preces Danidis pro sanitate filioli recuperanda. v.16. Præcùm causæ adiuuantes sunt,
Ieiunium. vers.16.
Χαμεύνια, quam etiam contra Aulicorum consolationem continuat per sex totos dies. vers.16.17.
Tempus: Die septimo. vers.18.
Μετὰ τὸν θάνατον
Tristitia Aulicorum, timentium Danidi mortem infantis renunciare. vers.18.
Lætitia Danidis. Lætitiæ huius
Signa
Occasio: Nuncium de obitu filioli. vers.19.
Cultus corporis per lotionem & vnctionem. vers.20.
Habitus lugubris depositio. Ibid.
Gratiarum actio in Templo. Ibid.
Sumptio cibi. Ibid.
Consolatio vxoris Bethsabeæ. versu 24.
Causæ exprimuntur
Κατηγορία Aulicorum, qui Danidem inhumanitatis arguunt. Vers.21.
Ἀπολογία Danidis argumentantis ex fine facti sui: Remoto fine (spe sanitatis) remouentur etiam quæ faciunt ad finem impetrandum. (vt fuerat deprecatio & luctus, &c.) vers.22.23.
Mitigatio: Loco filioli morte immaturâ erepti, nascitur Danidi alius. vers.24. Filij huius:
Nomen: Salomon. vers.24.25.
Dona Dei singularia. vers.24.
Educator & Pædagogus: Propheta Nathan. vers.25.
B.
Exordium ad historiam de metropoli Ammonitarum capta,
Ex parte: Pars vrbis Rabbathæ (vbi erat sedes Regia) capitur à Ioabo. vers.26.
Insotum. Hiatus expugnationis, & occupationis
Αἴνιγμα
Κάλεσον: Rex Danid à Ioabo in castra vocatus. Suasionis
Narratio de parte vrbis captâ. vers.27.
Propositio: Veni, & tu eam integram capias. vers.28.
Cõfirmatio à
Modo facili expugnandi vrbem. vers.27.28.
Spe laudis & gloriæ. v.28.
Συλλογὴ: Exercitus ex omnibus Tribubus conscriptus. vers.28.
Πραγμὰ: Expugnauit & cepit eam. vers.29.
Euentus:
Præda, &c.
Specie: Diadema Regis, vel capti, vel interfecti. vers.30.
Genere. vers.30.
Supplicia grauia de ciuibus, propter iniuriã Legatis suis factam, sumpta. vers.31.
Triumphus Regis Danidis deuictis Ammonitis. vers.31.

CAPVT

CAPVT XIII.

Correctio adulterij & homicidij, à Dauide commissi, inuoluntaria, per pœnam talionis.

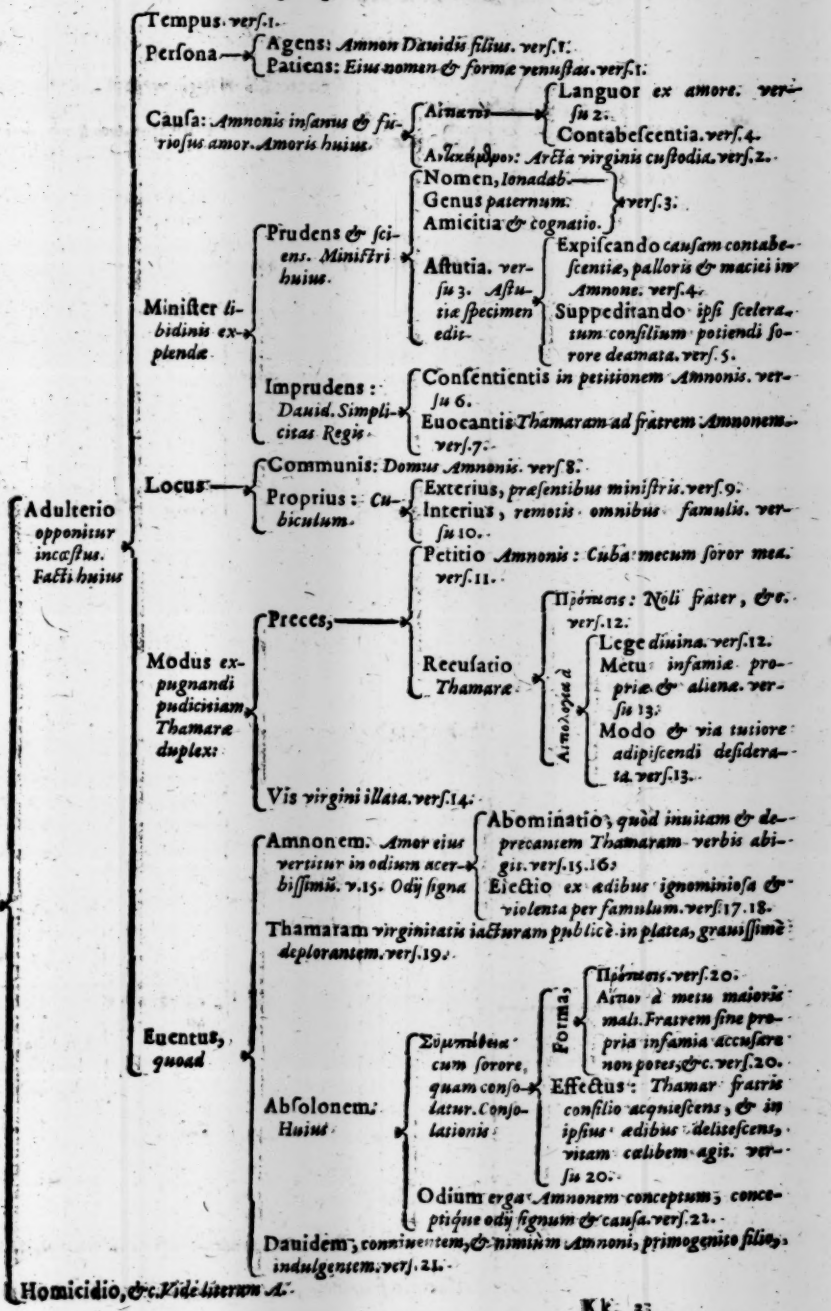

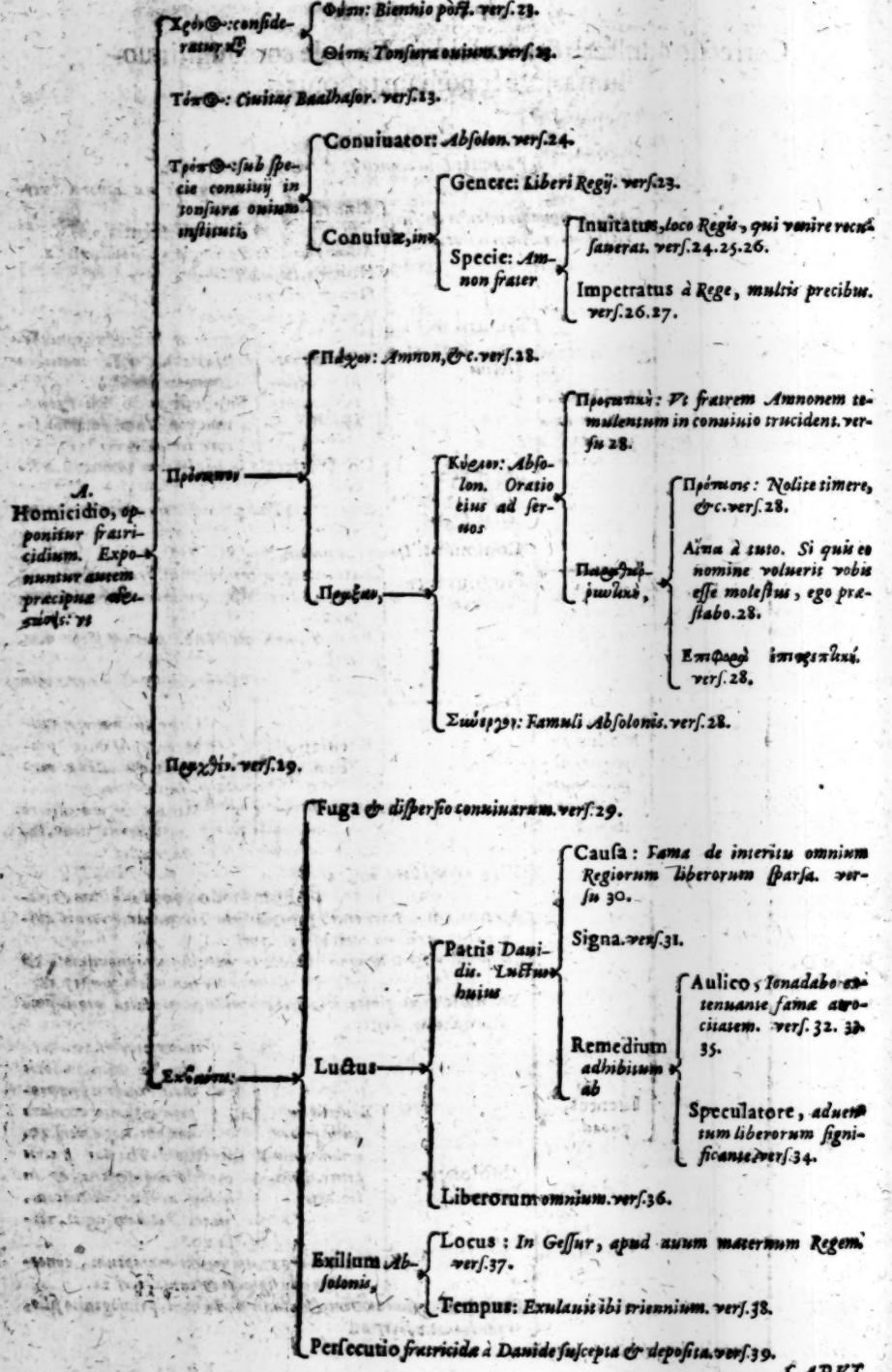
A.
Homicidio, opponitur fratricidium. Exponuntur autem præcipuæ circumstantiæ:
Χρόνος: consideratus
Θέσις: Biennio post. vers. 23.
Θέσις: Tonsura ouium. vers. 23.
Τόπος: Ciuitas Baalhasor. vers. 23.
Τρόπος: sub specie conuiuij in tonsura ouium instituti.
Conuiuator: Absolom. vers. 24.
Conuiuæ, invitati
Genere: Liberi Regij. vers. 23.
Specie: Amnon frater
Inuitatus, loco Regis, qui venire recusauerat. vers. 24. 25. 26.
Impetratus à Rege, multis precibus. vers. 26. 27.
Πρόσωπον
Πάθος: Amnon, &c. vers. 28.
Πρόσωπον: Vt fratrem Amnonem temulentum in conuiuio trucident. vers. 28.
Κίνησις: Absolon. Oratio eius ad seruos
Παραίνεσις,
Πρόπους: Nolite timere, &c. vers. 28.
Ἄιτια à iusto. Si quis eo nomine volueris vobis esse molestus, ego præstabo. 28.
Ἐπιφορὰ ἐπιτρεπτική. vers. 28.
Σωτηρία: Famuli Absolonis. vers. 28.
Περιπλοκή. vers. 29.
Ἔκβασις:
Fuga & dispersio conuiuarum. vers. 29.
Luctus
Patris Dauidis. Luctus huius
Causa: Fama de interitu omnium Regiorum liberorum sparsa. versu 30.
Signa. vers. 31.
Remedium adhibitum ab
Aulico; Ionadabo extenuante famæ atrocitatem. vers. 32. 33. 35.
Speculatore, aduentum liberorum significante. vers. 34.
Liberorum omnium. vers. 36.
Exilium Absolonis,
Locus: In Gessur, apud auum maternum Regem. vers. 37.
Tempus: Exulauit ibi triennium. vers. 38.
Persecutio fratricidæ à Davide susceptæ & depositæ. vers. 39.

CAPVT

CAPVT XIIII.

Reditus Absolonis ab exilio.

- Reuocatur ab exilio per Ioabū, iussu Regis, persuasi λόγῳ παραβολικῷ. Orationis huius
  - Efficiens
    - Princeps, mulierem subornans, eiq́ue orationem suasoriam dictans, est Ioab. *vers.1. & 3.*
    - Famulans, describitur à
      - Patria: *Thecuitis. vers.2. 4.*
      - Sexu: *Mulier. Ibid.*
      - Astutia. *Ibid.*
      - Cultu *corporis lugubri. vers.2.*
      - Ciuilitate, *quam gestibus ostendit, humilitatis & honoris ergò. vers.4.*
  - Forma: Petit à Rege, vt Absolonis fratricidæ ignoscens, eum ab exilio reuocet. Partes deprecationis sunt:
    - Παράστασις parabolæ, per quam pro Absolone intercedit παραβολικῶς, sectè. Tentato enim Regis animo in propria causa, postea etiam Absolonis causam actura est. Obliquæ istius intercessionis
      - Modus, *siue forma:*
        - Propositio: *Oro, potentissime Rex, vt decreto tuo vitam filij mei conserues. vers.4.*
        - Narratio πάθους: Commemorat miserias suas
          - Viduitatem. *vers.5.*
          - Orbitatem *filij manu fratris interempti. vers.6.*
          - Periculum *filij superstitis. versu 7.*
        - Confirmatio
          - Assumptiua: *quasi dicat; Ego ita persuasa sum de filij superstitis innocentia, vt culpam in me recipere non dubitem. vers.9.*
          - Absoluta: *Memineris Rex Legis à Deo datæ, (Deut.35.) quâ occisoribus imprudentibus, vel inuitis cauetur. vers.11.*
      - Euentus: *Decretum Regis de conseruando viduæ filio*
        - Obscurum *vers.8.*
        - Perspicuum. *vers.10.*
        - Confirmatum *iuramento. versu 11.*
    - Ἀπόδοσις, quâ ὄφελος, seu apertè pro Absolone intercedit. Argumẽta sumit à
      - Iudicato: *Cùm improbes postulatum familiæ meæ: Cur tu eâdem ratione Absolonem persequeris, in quem totius populi conuersi sunt oculi, tanquam ad prunam suam, successorem tuum? vers.13.*
      - Aequo: *Aequum est, vt Reges, qui ob bonum constituuntur publicum, mala depellant potiùs, quàm accersant. Malum mortis omnibus imminet. Ergo non anteuertes horam filij tui Absolonis, neque committes vt ipsi in exilio moriendum sit. vers.14.*
      - Exemplo Dei, *qui non delectatur interitu hominis, sed cogitat conseruare homines miseros. vers.14.*
      - Spe *suæ: Ita cogitabam, si in causa hac priuata Rex, ratione mei habitâ, filio meo consulendum iudicabit: multò magis in publica causa, filio suo ad publicam tranquillitatem consulturus est. v.15.16. & partim.17.*
      - Laude *Dauidis: In simili causa simile iudicium pro sua sapientia laturus est, positis humanis affectibus. vers.17.*
      - Vtili: *Cùm hoc feceris, Deus benedictione suâ tibi aderit. vers.17.*
  - Effectus: *Regis*
    - Iudiciũ *de orationis à Thecuitide habitæ autore. Obserua*
      - Regis *scisitationem: Nónne à Ioabo es subornata. versu 18.19.*
      - Thecuitidis
        - Ὁμολογίαν, *à Ioabo & materiâ & formam orationis suæ præscriptam esse. ver.19.20.*
        - Δοξολογίαν, *quâ commendas singularem Dauidis εὐγνώμοσυνην. vers.20.*
    - Mandatum *de restituendo Absolone. Mandati huius*
      - Materia:
        - Res: *Restitutio Absolonis. vers.21.*
        - Persona, *cui mandatur reductio Absolonis, est Ioab, qui Regi pro clementia ista gratias agit. vers.22.*
      - Adiunctum: *Executio mandati à Ioabo suscepta. ver.23.*
      - Forma, *quomodo, & quâ conditione reuocatus sit Absolon ab exilio: videlicet ne veniret in conspectum Regis. vers.24.*
- Reconciliatur *Regi, &c. Vide literam A.*

ABSOLON

- A. Reconciliatur Regi, Ioabo intercessore. Reconciliationis
  - Postulatæ
    - Causa: φιλαρχία, fastus & superbia, quam peperit
      - Pulchritudo, ὥρα
        - Totius corporis. vers. 25.
        - Partis: nimirum capitis & cæsariei. vers. 26.
      - Εὐτυχία: Venustas & elegantia liberorum. versu 27.
    - Tempus: Biennio post reditum ab exilio. v. 28.
    - Minister & intercessor: Ioabus ad intercessionem
      - Rogatus ab Absolone. vers. 29.
      - Coactus,
        - Damno per Absolonis seruos in frugibus accepto. vers. 30.
        - Expostulatione atque adeò commination Absolonis. vers. 31.
    - Modus exprimitur oratione ὑποκριτικῆ
      - Dictata ab Absolone. vers. 32. Aut restituat me, aut occidat, &c.
      - Habita à Ioabo coram Rege. vers. 33.
  - Impetratæ signa:
    - Reuocatio ad aulam. vers. 33.
    - Osculum, in argumentum condonati peccati, à Rege Absoloni datum. vers. 33.

CAPVT XV.

Seditionis Absolonicæ πρόθεσις.

- Πρόθεσις, quomodo Absolon cor populi parentis suo furatus, sibi conciliaueris. ver. 6. Hoc autem effecit
  - Authoritate, quam comparato Regia satellitio affectabat. vers. 1.
  - Popularitate erga subditos simulata
    - Sermone
      - Ἐρωτηματικῶ, de statu controuersiæ litigantium. versu 2.
      - Ἐπιτιμητικῶ, quo patrem eiusque Consiliarios, negligentiæ & iniustitiæ nomine, apud subditos traducebat. vers. 3.
      - Ἐπιεικείας, quo diligentiam & æquitatem promittebat, si iudicis officium sibi committeretur. vers. 4.
    - Vultu & gestu. vers. 5.
  - Pietate fictâ, sub prætextu sacrificij in Hebrone offerendi. Venia abeundi in Hebronem
    - Petita. vers. 7. 8.
    - Impetrata à Rege Davide. versu 9.

Χρόνος: Anno quadragesimo Regni Davidici: biennio ferè, postquam à patre in gratiam receptus esset. vers. 7.

SEDITIONIS & coniurationis

- Πρόσωπα, personæ conspirantes,
  - Princeps: Absolon, &c. v. 7.
  - Famulans & adiuuans in
    - Specie,
      - Exploratores, qui nuntiorum speciem præ se ferrent: re tamen ipsâ explorabant animos præcipuorum in singulis Tribubus, eosque in partes Absolonis adductos, Hebronem, indicato consensus fine, inuitabant. vers. 10.
      - Comites ex ciuibus Hierosolymitanis, quos (200.) & quales (inscij conspirationis.) vers. 11.
      - Consiliarij: Achitophel. vers. 12.
    - Genere, Populus, qui ad tam splendida sacrificia confluxerat. versu 12.

Τέλος: Auspicatur seditionem à sacrificijs. vers. 12.

Περιχώρησις: Facta est conspiratio valida. vers. 12.

Ἔκβασις: Fuga Regis Davidis ex vrbe: Fuga

- Instituta,
  - Cur: Causa
    - Ἀναγγελία: Fama de coniuratione per certum nuncium allata. vers. 13.
    - Τέλειον: Vt sibi consulat, & populo parcat, cedit furori Absolonis. vers. 14.
  - Quomodo,
    - Consentientibus Aulicis. vers. 15.
    - Relictis decem concubinis, ad custodiendam domum Regiam. vers. 16.
- Suscepta, &c. Vide literam A.

A. Suscepta:

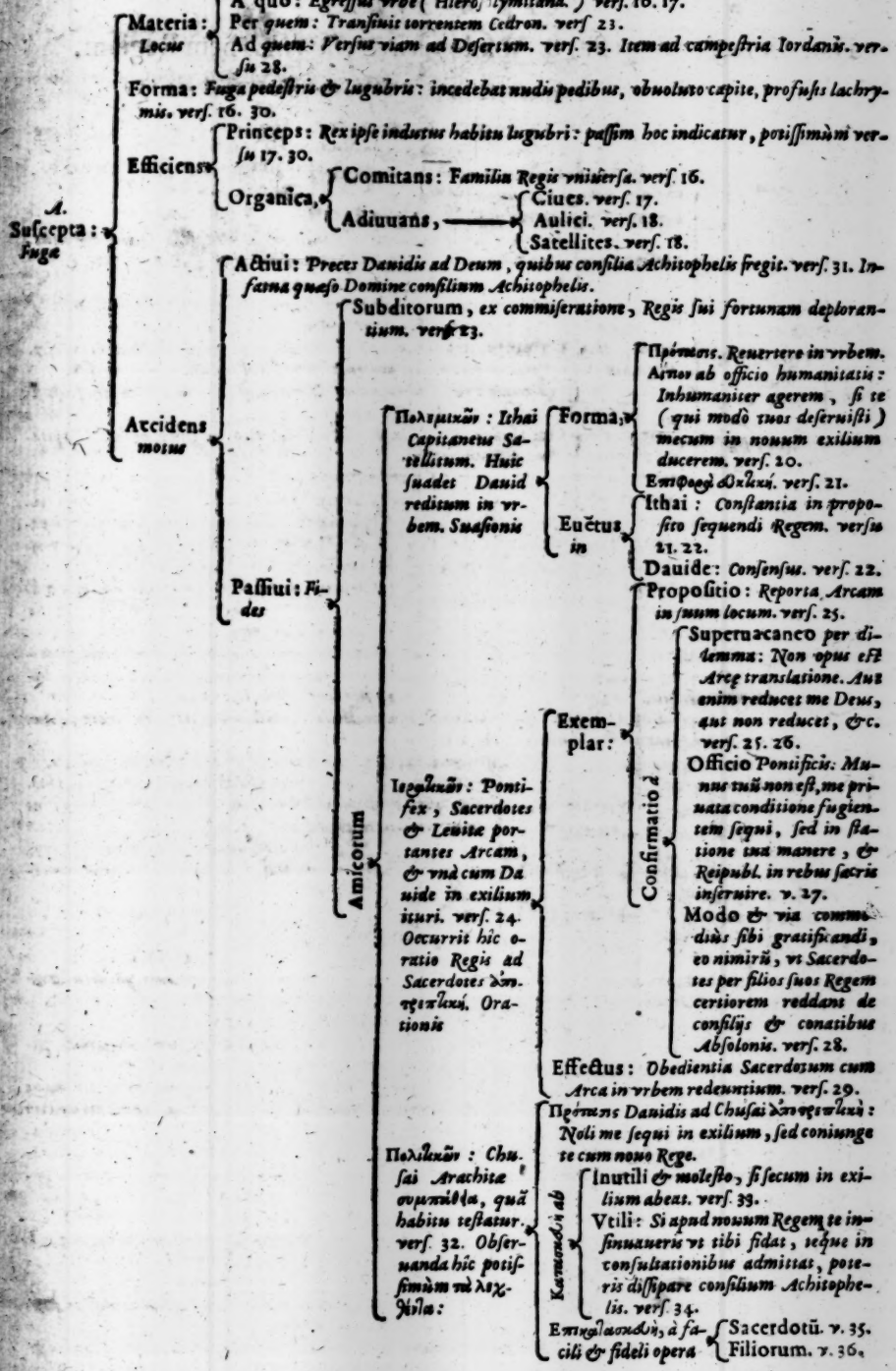
A.
Suscepta: fuga
Materia: Locus
A quo: Egressus vrbe (Hierosolymitana.) vers. 16. 17.
Per quem: Transiuit torrentem Cedron. vers. 23.
Ad quem: Versus viam ad Desertum. vers. 23. Item ad campestria Iordanis. versu 28.
Forma: Fuga pedestris & lugubris: incedebat nudis pedibus, obuoluto capite, profusis lachrymis. vers. 16. 30.
Efficiens
Princeps: Rex ipse indutus habitu lugubri: passim hoc indicatur, potissimùm versu 17. 30.
Organica,
Comitans: Familia Regis vniuersa. vers. 16.
Adiuuans,
Ciues. vers. 17.
Aulici. vers. 18.
Satellites. vers. 18.
Accidens motus
Actiui: Preces Danidis ad Deum, quibus consilia Achitophelis fregit. vers. 31. Infama quæso Domine consilium Achitophelis.
Passiui: Fides
Subditorum, ex commiseratione, Regis sui fortunam deplorantium. vers. 23.
Amicorum
Πολιτικῶν: Ithai Capitaneus Satellitum. Huic suadet Danid reditum in vrbem. Suasionis
Forma,
Πρόπεμψ. Reuertere in vrbem. Aliter ab officio humanitatis: Inhumaniter agerem, si te (qui modò tuos deseruisti) mecum in nouum exilium ducerem. vers. 20.
Ἐπιφορὰ Δαυιδ. vers. 21.
Euctus in
Ithai: Constantia in proposito sequendi Regem. versus 21. 22.
Dauide: Consensus. vers. 22.
Ἱερατικῶν: Pontifex, Sacerdotes & Leuitæ portantes Arcam, & vnà cum Danide in exilium ituri. vers. 24. Occurrit hic oratio Regis ad Sacerdotes ἀπογραφικὴ. Orationis
Propositio: Reporta Arcam in suum locum. vers. 25.
Confirmatio à
Exemplar:
Superuacaneo per dilemma: Non opus est Arcæ translatione. Aut enim reducet me Deus, aut non reducet, &c. vers. 25. 26.
Officio Pontificis: Munus tuũ non est, me priuata conditione fugientem sequi, sed in statione tua manere, & Reipubl. in rebus sacris inseruire. v. 27.
Modo & via commodiùs sibi gratificandi, eo nimirũ, vt Sacerdotes per filios suos Regem certiorem reddant de consilijs & conatibus Absolonis. vers. 28.
Effectus: Obedientia Sacerdotum cum Arca in vrbem redeuntium. vers. 29.
Πολιτικῶν: Chusai Architæ συμπλάσμα, quã habitu testatur. vers. 32. Obseruanda hîc potissimùm τὰ ἀσχήμονα:
Πρόπεμψ Danidis ad Chusai ἀπογραφικὴ: Noli me sequi in exilium, sed coniunge te cum nouo Rege.
Remedia ab
Inutili & molesto, si secum in exilium abeat. vers. 33.
Vtili: Si apud nouum Regem te insinuaueris vt tibi fidas, seque in consultationibus admittas, poteris dissipare consilium Achitophelis. vers. 34.
Ἐπιφορὰ, à facili & fideli opera
Sacerdotũ. v. 35.
Filiorum. v. 36.

CAPVT XVI.

Dauidis fugientis gesta, & Absolonis ingressus in vrbem Regiam.

NARRATVR ergo in hoc capite
- Quid fugienti Dauidi gesta sit. Hinc pendent
  - Præcipitatū Dauidis iudicium. Huius
    - Aitia ἀναλυτικὴ: Sibæ
      - Munera
        - Adornata, *quæ, quot, & qualia. vers. 1.*
        - Exhibita *Regi. vers. 2.*
      - Calumniæ, *quibus herum suum, Mephibosethum, apud Regem, proditionis & perfidiæ insimulat. vers. 3.*
    - Παραχὴ: *Inauditâ alterâ parte, herilia bona seruo addicit. vers. 4.*
    - Ἔκβασις: *Sibæ gratiarum actio. vers. 4.*
  - Tolerantia *calumniarum & iniuriarum à Simei Dauidi illatarum. Facti huius*
    - Locus: *Prope oppidum Bahurim. vers. 5.*
    - Persona
      - Agens: *Simei ex familia Saulis oriundus. Hâc igitur ἐπανορθώσει inuitur causa odij & inuidiæ erga Dauidem. vers. 5.*
      - Patiens: *Dauid Rex præteriens, &c.*
    - Res *ipsa: Quid patiatur à Simei*
      - Iniuriam: *Simei Regem eiusq; comites lapidibus petit. vers. 6.*
      - Calumniam: *Simei oratio est ἐπιτιμητικὴ*
        - Προσωπ.: *Meritò isthæc pateris. vers. 7.*
        - Αἶνος: *Vir sanguinarius & nequissimus es. vers. 7.*
        - Κατασκευὴ: *Inuasisti Regnum Saulis. vers. 8.*
        - Ἐξεργασία: *Quod fecisti Socero, idem tibi facit filius. vers. 8.*
    - Mod⁹, *quo modo calliinias & iniurias istas tulerit Dauid. Colligitur partim*
      - Occasione, *Vindictæ de homine maledico sumendæ, oblata à Capitaneo Abisai. vers. 9.*
      - Oratione *Dauidis ἀπαγορευτικῆ*
        - Confirmata
          - Exordium ψυχικὸν *à persona Abisai. vers. 10.*
          - Propositio: *Dimitte eum, vt maledicat. vers. 10.*
          - Confirmata
            - Prouidentia *diuina: Deus vult me ista pati: Non igitur vestrum est impedire. vers. 10. 11.*
            - Comparatis: *Si foro maiores iniurias à filio: Cur non, ferrem minores ab hoste illo Simei illatas. vers. 11.*
            - Consequenti *fructu: Deus mihi hæc conuicia compensabit aliquâ felicitate, si ea humiliter perferam. vers. 12.*
    - Tempus: *Quandiu toleraverit ista conuicia: videlicet, in toto illo itinere, donec oppidum Bahurim ingressus est. vers. 13. 14.*
- Quomodo *Absolon Hierosolyma ingressus sit. vers. 15. ad finem*
  - Συμβαίνει, *quid Absoloni vrbem ingresso acciderit. Chusai simulata ad ipsum nouum Regem defectio. Oratio Chusai est partim*
    - Συγχαρητικὴ, *id est, gratulatoria de occupato Regno. vers. 16.*
    - Ἀπολογητικὴ:
      - Accusatio *Absolonis ironica: Male, inquit, facis tu, Chusai, quòd Regem, amicum tuum, in tam infelici statu, sine vlla commiseratione deseris. vers. 17.*
      - Defensio *Chusai ambigua:*
        - Πρόνοιαν: *Nequaquam ea in re malè ago, quod illo deserto, te pro Rege agnosco. vers. 18.*
        - Κατασκευὴ ab electione
          - Diuina. *vers. 18.*
          - Humana. *Ibid.*
        - Συμπεραίνει ὑποτελικὸν *obedientiæ & fidelitatis. vers. 19.*
  - Παραχὴ: *Incesta cōsuetudo, quam Absolon cum paternis concubinis habuit, ex Aulicorum suorum consilio. Consilij huius*
    - Causa
      - Efficiens: *Achitop[hel] ... vers. 20. 21.*
      - Materialis & for[malis]: *... ingredere cum concubinis paternis. vers. 21.*
      - Finalis: *Confirma ... ni: Vt cùm Israelitæ, qui tibi nunc adhærent, audierint te insigni contumeliâ affecisse patrem suum, intelligant, nullam vnquam inter vos reconciliationem intercessuram. Ita enim fiet, vt ex pacis desperatione tantò fortiores reddantur ad delendum patrem tuum, eiusq; exercitum. vers. 21.*
    - Effectus: *Ipsa cum paternis concubinis incesta Absolonis consuetudo, habita*
      - Vbi: *Sub Tabernaculo in tecto domus Regiæ ad id erecto. vers. 22.*
      - Quomodo: *In conspectu totius populi. vers. 22.*
    - Adiunctum: *Authoritas & pondus tam scelerati consilij: Etsi, inquit, facinus omnium iudicio horrendum erat: tanta tamen erat apud omnes Achitophelis authoritas, vt rem Absoloni & factiosis Israelitis probaueris. vers. 23.*

CAPVT

CAPVT XVII.

Deliberatio de persequendo & opprimendo Dauide, instituta à nouo Rege cum Aulicis.

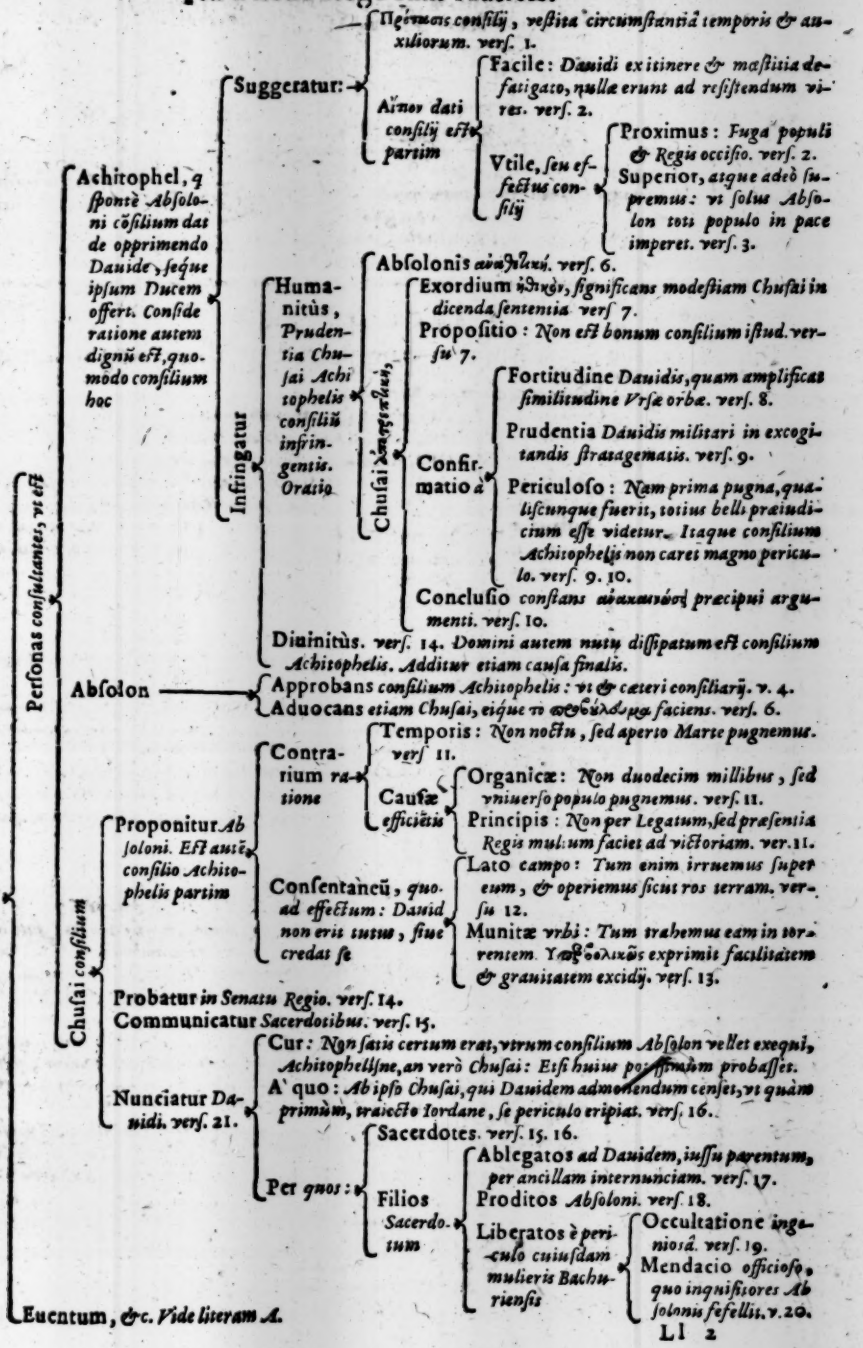

- A. Euentum deliberationis, in
  - Specie, quoad consilium
    - Chusai, *Dauidi vtile & salutare. Nam Iordane feliciter traiecto, se cum suis in tutum locum recipit. vers.* 22.
    - Achitophelis, *ipsi consultori pessimum. Etenim ex desperatione sibi ipsi manus affert. Huius autoφονία.*
      - Causa: *Metus pœnæ, à Dauide (si vinceret) expectandæ. vers.* 23.
      - Locus: *Domi suæ. vers.* 23.
      - Modus: *Dispositâ domo suâ. vers.* 23.
      - Organum: *Laqueo, &c. vers.* 23.
      - Consequens: *Sepultura propter pristinam dignitatem concessa. vers.* 23.
  - Genere: *Apparatus belli ex parte*
    - Absolonis, →
      - Expeditionem *suscipientis. vers.* 24.
      - Ducem *exercitus constituentis. vers.* 25.
      - Castra *ponentis. vers.* 26.
    - Dauidis: *Commeatus liberaliter Regi subministratus. Liberalitatis*
      - Efficiens: *Qui Dauidem cõmeatu iuuerint. ver.* 27.
      - Materia: *Quæ & qualia Dauidi obtulerint. vers.* 28. 29.
      - Finis: *Ad reficiendas vires, &c. vers.* 29.

CAPVT XVIII.

Pugna, in qua filius Absolon cum patre Dauide de Regno dimicat.

- PVGNAE huius
  - Ἡγεμόνια: *Copiæ Dauidis*
    - Recensitæ. *vers.* 1.
    - Instructæ, *quadripartito exercitu, cuius pars*
      - Prima, *Ioabo Capitaneo committitur. vers.* 2.
      - Secunda, *eius fratri Abisai assignatur. Ibid.*
      - Tertia, *Ethai Gethæo attribuitur. vers.* 2.
      - Quarta, *Dauidi ad præsidium Vrbis, relicta de cõsilio populi. Oratio populi est συμβουλευτική:*
        - Occasio *consilij, erat fortitudo Regis, cum suis: prælium inira parantis. vers* 2.
        - Forma *consilij constat*
          - Ἀντί
            - Πρόσωπα: *Non exibis. vers.* 3.
            - Αἴτιον à metu periculi, quoad Regem & populum. *vers.* 3.
            - Ἐπιφορία: *Etiamsi decuplo plures & instructiores essemus: non tanti faceret victoriam, q̃ si tu vnum opprimere possent. vers.* 3.
          - Θέσις: *Sed præstat te nobis ad opem ferendam in præsidio. vers.* 3.
        - Effectus: *Prudentia Dauidis, sano suorum consilio obtemperantis. vers.* 4.
    - Eductæ, *quomodo: respectu*
      - Militum: *Instructis ordinibus, sub signis & tribunis. vers.* 4.
      - Ducum: *Regis mandatum, audiente populo, tribus Ducibus datum, quid vellet fieri de Absolone filio, si in ipsorum manus incideret. vers.* 5.
  - Μίσος præliĩ cõmissi
    - Locus. *vers.* 6.
    - Euentus: *Exercitus*
      - Dauidici victoria. *vers.* 7.
      - Absolonici clades, *accepta in*
        - Acie: *Viginti millia, &c. vers.* 7.
        - Fuga *per syluam, in qua plures (siue in stipites impegerint, siue in arbores illiserint, siue in scrobes, præcipitia, aut etiam feras inciderint) ceciderunt, quàm in ipsa acie. vers.* 8.
  - Ἐνέδραι: *Interitus Absolonis:*
    - Ἀφορμὴ occidendi Absolonem
      - Oblata: *Absolon capillis quercui suspensus hæret. vers.* 9.
      - Nunciata. *vers.* 10. *Occurrit hîc.*
        - Expostulatio *Ioabi cum nuncio, quòd, neglecta occasione trucidandi Absolonem, simul etiam stultè amiserit præmium. virtutis & strenuitatis. vers.* 11.
        - Defensio *Nuncij, à*
          - Lege, *seu interdicto Regis. ver.* 12.
          - Iudicato: *Tu ipse tum in me, coram Rege, damnares, quod nunc facere me iubes. vers.* 13.
      - Arrepta *à Ioabo. vers.* 14.
    - Mors ipsa: *Mortis*
      - Author: *Ioab. vers.* 14.
      - Organum: *Tria tela. vers.* 14.
      - Ministri: *Armigeri Ioabi. vers.* 15.
    - Τὰ μετὰ τὸν θάνατον, *&c. Vide literam A.*

- Signum *à Ioabo receptui datum. vers.* 16. *Exprimitur causa finalis. & impellens: vt nimirum parceret populo, &c.*.
- Sepultura *Absolonis ignominiosa. vers.* 17. *Lapidibus obrutus est in fossa.*
- Opinio *& fama post mortem obscura. vers.* 18.
- Nuncium *de victoria Dauidi allatũ. Venit hic potissimùm cõsideranda circumstantia personæ.* — *A. Τὰ μὲν τοῦ ἀγγέλου. Iuncti ista:*
  - Quæ nunciari curauerit partam victoriam: *Ioab, exercitus Imperator. vers.* 21.
  - *Per quam. Hic alia persona est*
    - Nuncia, vt
      - Achimaas *filius Zadoch. Huius*
        - Promptitudo *& cupiditas nuncij ad Regem perferendi perspicitur ex eo, quòd seipsũ*
          - Offert *viro. vers.* 19.
          - Obtrudit *Ioabo dissuadenti à*
            - Materia *nuncij perferendi (morte Absolonis.) vers.* 20.
            - Qualitate *nuncij: Ingratæ rei nuncius esses. vers.* 22.
        - Celeritas *anteuertendi priorem nuncium. vers.* 23.
        - Prudentia *in*
          - Exponendo *statu exercitus. versu* 28.
          - Dissimulando *triste nuncium de morte filij. vers.* 29.
      - Chusi
        - Ablegatur *à Ioabo. vers.* 21.
        - Refert *Dauidi*
          - Euentum *belli. vers.* 31.
          - Euentum *filij Absolonis. versu* 32.
    - Internuncia: *Speculator significans Regi aduentum Tabellariorum. versu* 24. 25. 26. 27.
  - Cui: *Dauidi. vers.* 24. *Huius iudicium ex aduentu nuncij*
    - Primi. *Huno lætæ rei nunciũ esse arguit ex*
      - Solitudine. *vers.* 25.
      - Vita *anteacta. vers.* 27.
    - Secundi: *quem prioris nuncij bona noua confirmaturum suspicatur. vers.* 26.
- Luctus *Dauidis super Absolone. vers.* 33. *Notatur locus & modus lugendi.*

CAPVT XIX.

Τὰ συμπίπτοντα, quæ victoriam de seditiosis partam secuta sint.

- Efficiens: *(Exercens) Dauid Rex, &c. vers.* 1:
- Materia: *Lugebat filium. (Absolonem à Ioabo interfectum:) vers.* 2.
- Forma, *quomodo luxerit: nempe*
  - Habitu *lugubri. vers.* 4.
  - Lamentatione *ingeminatâ: Absolon fili mi, fili mi, &c. vers.* 4.
- Effectus: *Lætitia victoriæ impotenti & intempestiuo Regis luctu corrupta, ita, vt populus non ausus fuerit palàm triumphabundus vrbem ingredi, sed clàm se subtraxerit, quasi victus & fugatus fuisset. vers.* 2. 3.

In numero τῶν συμπιπτόντων est Dauidis

- Luctus *super Absolone: de quo etiam in fine capitis præcedentis. Luctus huius.*
  - Author: *Ioab ad Regem ingressus. vers.* 5.
  - Ἀντιλογία, *est oratio ἀπολογητικὴ: atque adeò inscriptionis. Orationis illius*
    - Forma,
      - Propositio: *Monet Regem, vt posito luctu, in publicum prodeat, & se populo ostendat, eique pro nauata in hoc bello opera gratias agat. vers.* 7.
      - Confirmatio *à*
        - Turpi: *Ingratum te nobis præbuisti. H. à ἀχαριστίας.*
          - Κατακρισις: *Pro maximis enim beneficijs tantum nobis ruborem incussisti. vers.* 5. *Exaggerat turpitudinem ἀνταποδότων beneficiorum à populo in regem collatorum.*
        - Periculoso: *Minatur populi defectionem, eamq; amplificat συγκρίσεως, ab anteactis. vers.* 7.
        - Ἐπιτιμητικὴ:
          - Θεωρία: *Diligis odientes te, eosque salvos & incolumes optas. vers.* 6.
          - Ὑποθετικὴ: *Vtam rebellis filij, nostræ omnium salutis anteponis. vers.* 6.
    - Effectus, *quoad*
      - Regem: *Prodit in publicum. vers.* 8.
      - Populum, *qui confluit ad Regem gratulaturus illi de adepta victoria. vers.* 8.
- Reductio, *&c. Vide literam A.*

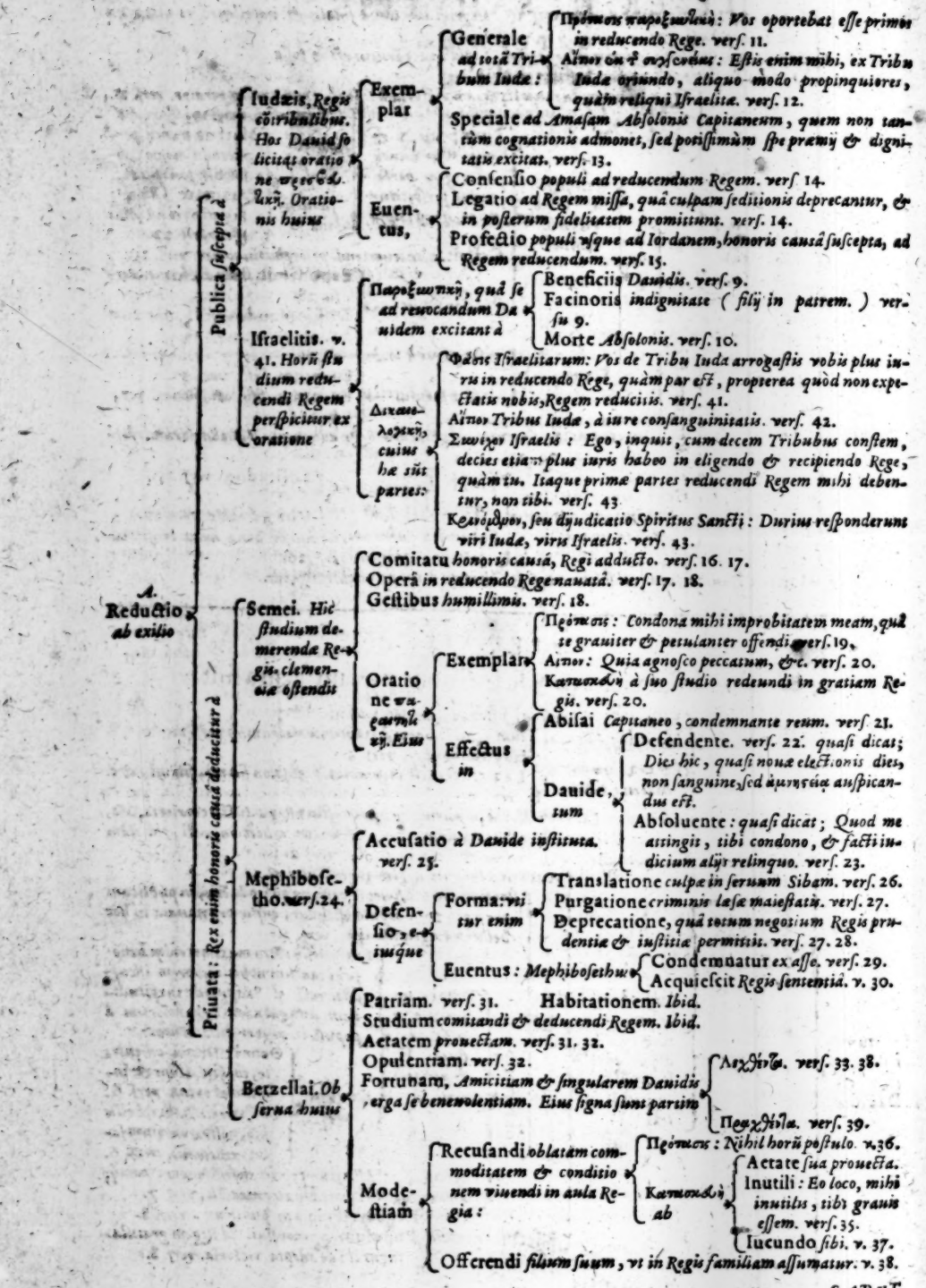
A.
Reductio ab exilio
Publica: Rex enim honoris causâ deducitur à
Iudæis, Regis cõtribulibus. Hos Dauid sollicitat oratione ne ἐφεσθαι ὑπὲρ. Orationis huius
Exemplar
Generale ad totã Tribum Iudæ:
Πρέπουσι παροξυνθῆναι: Vos oportebat esse primos in reducendo Rege. vers. 11.
Αἶνοι ὀυ & συγγενεῖς: Estis enim mihi, ex Tribu Iudæ oriundo, aliquo modo propinquiores, quàm reliqui Israelitæ. vers. 12.
Speciale ad Amasam Absolonis Capitaneum, quem non tantùm cognationis admonet, sed potissimùm spe præmij & dignitatis excitat. vers. 13.
Euentus,
Consensio populi ad reducendum Regem. vers 14.
Legatio ad Regem missa, quâ culpam seditionis deprecantur, & in posterum fidelitatem promittunt. vers. 14.
Profectio populi vsque ad Iordanem, honoris causâ suscepta, ad Regem reducendum. vers. 15.
Israelitis. v. 41. Horũ studium reducendi Regem perspicitur ex oratione
Παροξυνσμὸς, quâ se ad reuocandum Dauidem excitant à
Beneficiis Dauidis. vers. 9.
Facinoris indignitate (filij in patrem.) versu 9.
Morte Absolonis. vers. 10.
Διαμαλλοχὴ, cuius hæ sũt partes:
Θέσις Israelitarum: Vos de Tribu Iuda arrogastis vobis plus iuris in reducendo Rege, quàm par est, propterea quòd non expectatis nobis, Regem reduxisse. vers. 41.
Αἶνοι Tribus Iudæ, à iure consanguinitatis. vers. 42.
Σωφίσματα Israelis: Ego, inquit, cum decem Tribubus constem, decies etiam plus iuris habeo in eligendo & recipiendo Rege, quàm tu. Itaque primæ partes reducendi Regem mihi debentur, non tibi. vers. 43.
Κατάκρισις, seu diiudicatio Spiritus Sancti: Durius responderunt viri Iudæ, viris Israelis. vers. 43.
Comitatu honoris causâ, Regi adducto. vers. 16. 17.
Operâ in reducendo Rege nauatâ. vers. 17. 18.
Gestibus humillimis. vers. 18.
Semei. Hic studium demerendæ Regis clementiæ ostendit
Oratione ἐξομολογήσεως. Eius
Exemplar
Πρέπουσι: Condona mihi improbitatem meam, quâ te graviter & petulanter offendi. vers. 19.
Αἶνοι: Quia agnosco peccatum, &c. vers. 20.
Κατάκρισις à suo studio redeundi in gratiam Regis. vers. 20.
Effectus in
Abisai Capitaneo, condemnante reum. vers 21.
Dauide, sum
Defendente. vers. 22. quasi dicat; Dies hic, quasi nouæ electionis dies, non sanguine, sed ἁγνείᾳ auspicandus est.
Absoluente: quasi dicat; Quod me attingit, tibi condono, & facti iudicium alijs relinquo. vers. 23.
Mephiboseth. vers. 24.
Accusatio à Dauide instituta. vers. 25.
Defensio, eiusque
Forma: vtitur enim
Translatione culpæ in seruum Sibam. vers. 26.
Purgatione criminis læsæ maiestatis. vers. 27.
Deprecatione, quâ totum negotium Regis prudentiæ & iustitiæ permittit. vers. 27. 28.
Euentus: Mephibosethus
Condemnatur ex asse. vers. 29.
Acquiescit Regis sententiæ. v. 30.
Priuata: Rex enim honoris causâ deducitur à
Berzellai. Obserua huius
Patriam. vers. 31.
Habitationem. Ibid.
Studium comitandi & deducendi Regem. Ibid.
Aetatem prouectam. vers. 31. 32.
Opulentiam. vers. 32.
Fortunam, Amicitiam & singularem Dauidis erga se benevolentiam. Eius signa sunt partim
Λαχόντα. vers. 33. 38.
Παραλειπόμενα. vers. 39.
Modestiam
Recusandi oblatam commoditatem & conditionem viuendi in aula Regia:
Πρέπουσι: Nihil horũ postulo. v. 36.
Κατάκρισις ab
Aetate sua prouecta.
Inutili: Eo loco, mihi inutilis, tibi grauis essem. vers. 35.
Iucundo sibi. v. 37.
Offerendi filium suum, vt in Regis familiam assumatur. v. 38.

CAPVT

CAPVT XX.

Seditio Sebæ.

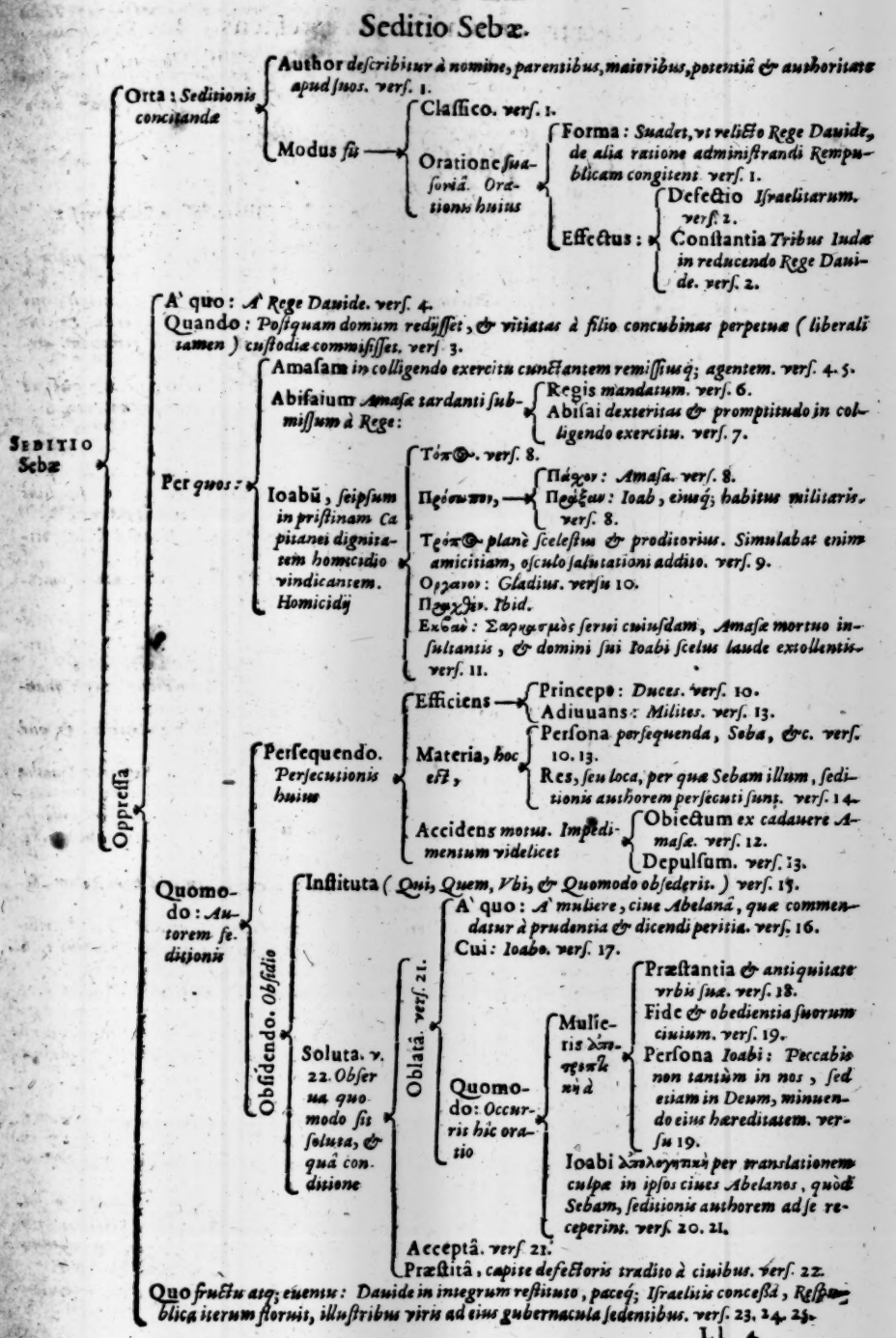

CAPVT XXI.

Fames per triennium Iſraelitas premens.

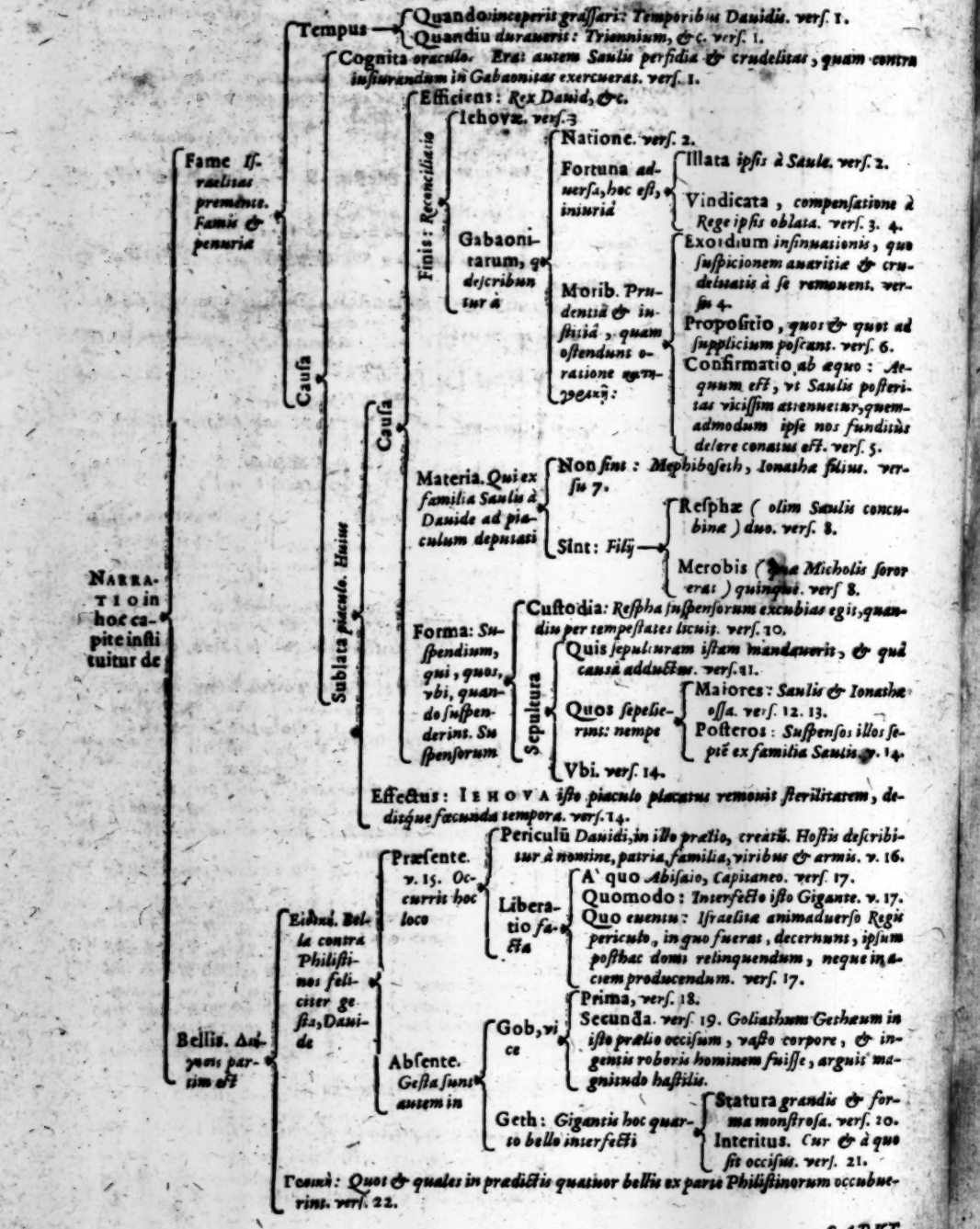

CAPVT

CAPVT XXII.

Δοξολογία pro liberatione ab omnibus inimicis.

- **Cantici huius Exemplar, & forma Δραματική:**
  - Author. *vers.1. Rex David, &c*
  - Obiectum: IEHOVAE *laudatio. vers.1.*
  - Tempus: *Post ipsi victorias, ab omnibus inimicis suis reportatas. vers.1.*
  - Exordium *à laude* IEHOVAE, *per congeriem metaphoricarum similitudinum: nimirum*
    - Petræ, Arcis, Rupis, *vers.2.*
    - Clypei, Asyli. *vers.3.*
  - Propositio: *Cùm Deum invoco, non possum non erumpere in ipsius laudes. vers.4.*
  - Cõfirmatio, *est amplificata, & planè poëtica narratio beneficiorum Dei. Narrat enim*
    - Liberationem *ex adversis, eamque amplificat*
      - Modo
        - Simplicii: *nempe*
          - Materiâ, *id est, periculis depulsis. Hæc autem pericula non fuisse tenuia, sed præsentissima, ostendit similitudine*
            - Torrentis. *vers.5.*
            - Laquei *& funis. vers.7.*
          - Exauditione *precum in calamitatibus. vers.7.*
          - Testificatione *præsentiæ suæ, ad confirmandos suos & perterrefaciendos hostes. Cæterùm præsentiam suam Deus testificatus est*
            - Terræ *motu. vers.8.*
            - Aëris *inflammatione. versu 9.*
            - Repercussu *nubiũ. vers.10.*
            - Vi *maiore & impressionibus, ventorumque concertatione. vers.11.*
            - Condensatione *nubiũ. vers.12.*
            - Coruscatione. *vers.13.*
            - Tonitruis. *vers.14.*
            - Fulguribus. *vers.15.*
            - Hiatu *maris terræq;. vers.16.*
        - Figurato, *seu Metaphorico, sub similitudine eius, qui aliquem è profundis aquis eripit. vers.17.18.*
      - Causa, *quæ est tum*
        - Gratuita *Dei benevolentia. vers.19.*
        - Propria *iustitia sui facti, cũ illorum factis comparati. Proponitur hæc causa συλλογιστικῶς*
          - Minor: *Iustus & innocens fui (ideò liberasti me.) Iustitiam, id est, bonitatem causæ suæ proponit*
            - Συναγωγία. *v.20.*
            - Μεταστῶ partium *suæ iustitiæ, quomodo & in quibus iustus fuerit. v.21.22.*
            - Ἀναφορᾶ. *v.24.*
          - Maior: *Innocentib⁹ & iustis præbes te iustum & æquum Iudicem. vers.25. Maioris συναγωγὴ à Dei natura. vers.26.27.*
          - Conclusio *metaphorica: Depellis afflictiones & ærumnas meas, sicut lumẽ repellit tenebras. v.28.29.*
  - Gloriosam, *&c. Vide literam A.*
  - Peroratio *habet*
    - Laudationem *præsentem ab anteactis Dei beneficiis. vers.47.48.49.*
    - Professionem Δοξολογίας *in futurum suscipiendæ. vers.50.*

A. Gloriosam victoriam: Non tantùm liberasti me ex aduersis, sed etiã vires suppeditasti, quibus hostes aggredi & vincere possim. v. 30. Victoriam cõmendas ab

- Authore: ἐπιφόρημα percurrens laudes Dei, sumptas ab eius
  - Verbo. *vers.* 31.
  - Essentia. *vers.* 32.
- Organis, id est, virtutibus imperatoris à Deo collatis. Harum virtutum
  - Catalogus,
    - Fortitudo. *v.* 33. 40.
    - Celeritas. *vers.* 34.
    - Dexteritas *bellandi. vers.* 35.
    - Protectio *diuina. vers.* 36.
    - Fortuna *& prosperitas. vers.* 37.
  - Vsus: quomodo virtutibus istis sit vsus ad hostiũ deiectionẽ
    - Persecutionem. *vers.* 38.
    - Subactionẽ, quam exprimit
      - Ὑποπτίους gestuum, qui conspicimur in
        - Vincentibus. *vers.* 39. 41.
        - Victis. *vers.* 42.
      - Ὁμοιώσει: Confert hostes pulueri. *vers.* 43.
- Effectu & fructu: Imperium totius quod victoriis acquisitum in
  - Gentes. *vers.* 44.
  - Iudæos: Horum
    - Obstinatio. *vers.* 45.
    - Exitium *inexitabile. vers.* 46.

CAPVT XXIII.

Cygnea Dauidis oratio.

CAPVT hoc est *indoctus*. Demonstrat enim personam

- Heroum, in aula Regis Danidis: quorum alij erant animi fortitudine & corporis robore
  - Primarij: De his igitur in
    - Exordium *& conclusio*, cõmendans tantum hoc à
      - Materia, *seu re ipsa*: Hæc sunt verba Dauidis nouissima. *vers.* 1.
      - Efficiente
        - instrumentali, *siue scriptore*, qui notatur à nomine, familia humili, regia dignitate, professione, *&c. v.* 1.
        - Principe: Deus per Filium in Spiritu, animum & linguam meam moderatus est ad exarandas prophetias. *vers.* 2. 3.
    - Narratio
      - Eximia munera Regni Christi à
        - Felicitate, *fœcunditate atque iucunditate. vers.* 4.
        - Aeternitate, *per collationem cum suo regno. vers.* 5.
        - Præstantia & dignitate, quæ colligitur ex Dauidis voto & desiderio videndi exorientem Solem iustitiæ, Christum. *vers.* 5.
      - Ἐξομολόγησις de imperitia hostium Christi. *vers.* 6. 7.
    - Specie,
      - 1. Ioseb, *siue Iosabeam*, qui in vnica pugna hostes 800. interfecit. *vers.* 8.
      - 2. Eleazar: Eius
        - Parentes. *vers.* 9.
        - Fortitudo animi, quòd abiecta vitæ curâ vnà cum aliis periculo se exposuerit præsentissimo. *vers.* 9.
        - Robur corporis admirandum perspicitur ex
          - Signo manuum, ex distensione neruorum, præ nimio labore, quodammodo ad gladium contractarum. *vers.* 10.
          - Efficiente, vires subministrante. *vers.* 10.
          - Effectu victoria & præda. *vers.* 10.
      - 3. Semma: Facinoris ab ipso editi
        - Tempus & locus. *vers.* 11.
        - Modus & eventus: Solus hostium impetum sustinuit, fide, victoriam, quam in manu iam habebant, extorsit. *vers.* 12.
    - Genere: Insignes ἐπιφωνήματα, quod præditi tres Heroes simul ediderunt. Facti huius
      - Χρόνος. *vers.* 13.
      - Τόπος. *vers.* 14.
      - Αἴτησις: Desiderium Dauidis bibendi aquam ex cisterna Bethlehemitica. *vers.* 15.
      - Τρόπος: Perrupta hostium statione, hauserunt aquam, eamque Regi attulerunt. *vers.* 16.
      - Ἔκβασις: Enigmatis, seu iudicium Dauidis de isto facinore: Non vult, suorum sanguine & periculo, indulgere genio. *vers.* 17.
  - Secundarij. } vide literam A.
  - Tertiani. }

A. Secun-

- Secundarij: nempe
  - 4. Abisai: Notatur huius
    - Parens & frater. *vers.* 18.
    - Factum insigne. *Ibid.*
    - Præstantia. *vers.* 19.
    - Conditio. *Ibid.*
  - 5. Banaias: Huius
    - Parens & patria. *vers.* 20.
    - Facinora insignia tria:
      - Occidit duos fortissimos Moabitarum bellatores. *vers.* 20.
      - Percussit Leonem. *Ibid.*
      - Interfecit Ægyptium monstrosæ magnitudinis. *vers.* 21.
    - Præstantia. *vers.* 22.
    - Officium militare. *vers.* 23.
  - Tertiani:
    - 6. Asael. *vers.* 24.
    - 7. Elianan. *Ibid.*
    - 8. Semma de oppido Arad. *vers.* 25.
    - 9. Elica. *Ibid.*
    - 10. Heles. *vers.* 26.
    - 11. Hira. *Ibid.*
    - 12. Abiezer. *vers.* 27.
    - 13. Mobonnai. *Ibid.*
    - 14. Salmon. *vers.* 28.
    - 15. Maharai. *Ibid.*
    - 16. Heleb. *vers.* 29.
    - 17. Ithai. *Ibid.*
    - 18. Banaia. *vers.* 30.
    - 19. Heddai. *Ibid.*
    - 20. Abialbon. *vers.* 31.
    - 21. Azmaueth. *Ibid.*
    - 22. Eliaba. *vers.* 32.
    - 23. Ionathan. *Ibid.*
    - 24. Frater Ionathæ.
    - 25. Semma de Ororî. *vers.* 33.
    - 26. Ahiam *Ibid.*
    - 27. Elipheleth. *vers.* 34.
    - 28. Eliam. *Ibid.*
    - 29. Hesrai. *vers.* 35.
    - 30. Pharai. *Ibid.*
    - 31. Igaal. *vers.* 36.
    - 32. Bonni. *Ibid.*
    - 33. Selec. *vers.* 37.
    - 34. Naharai. *Ibid.*
    - 35. Hira. *vers.* 38.
    - 36. Gareb. *Ibid.*
    - 37. Vrias Hetheus. *vers.* 39.

CAPVT XXIV.

Horrendæ pestis descriptio.

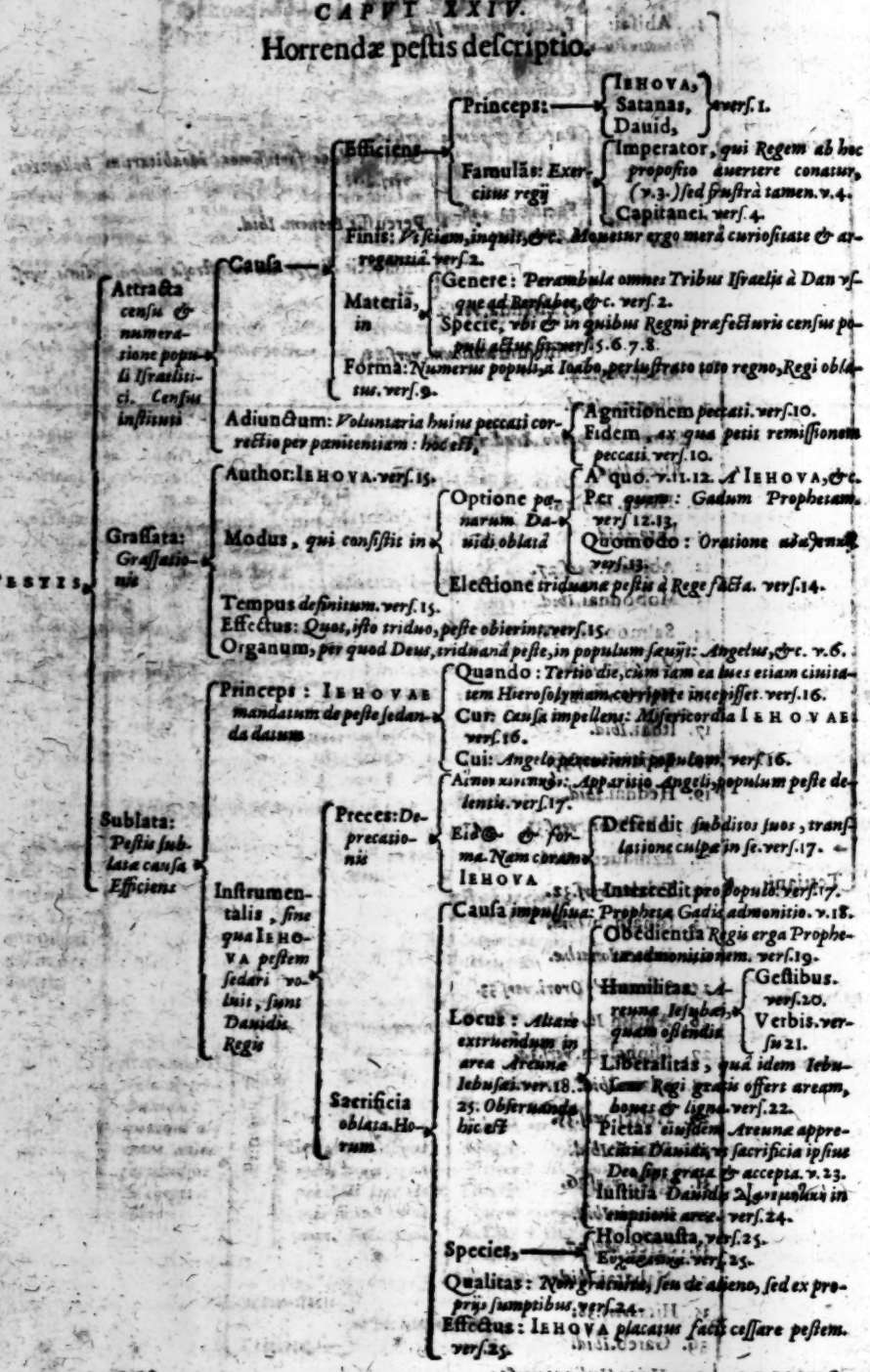

PRIMVS LIBER REGVM,

Typicè delineatus.

Typus primi libri Regum περιφαλαιώδης.

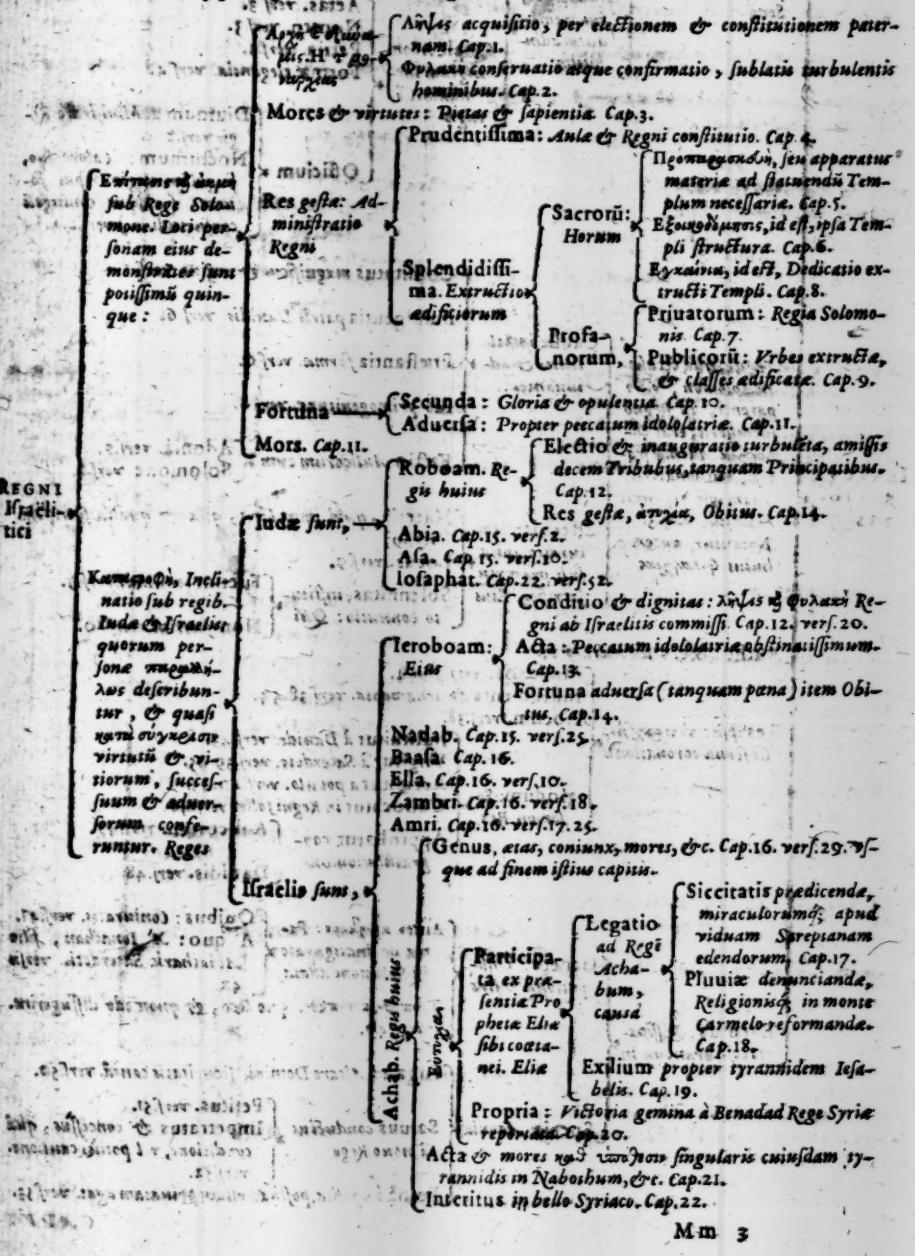

CAPVT I.

Inauguratio Solomonis, ἡ τοῦ μοναρχίας λήξεως.

INAVGVRATIONIS
- Tempus: *Patre Davide senectute propè confecto. Sereq;*
  - Asiaxia, *seu remedium adhibitum*
    - Annuit, *effectus: Frigiditas corporis. vers.2.*
    - A' quibus
      - Medicis. *vers.2.*
      - Aulicis. *vers.3.*
    - Quale: *Coniugium inundum. Coniugis*
      - Aetas. *vers.3.*
      - Nomen. *vers.3.*
      - Patria. *vers.3.*
      - Forma *elegantia. vers.4.*
      - Officium
        - Diurnum: *Ministrare Regi. vers.2.4.*
        - Nocturnum: *Calore suo, frigidum Regis corpus fovere; (absque coniugali consuetudine.) vers.2.4.*
  - Adonias, *quid occasione Salomonis, vivo parente, in Regno successeris, erat Philargyrus Adonia fratris, natu maioris, quam ipse exprimis λογίαις. vers.5. Notantur autem huius Φιλαργυρίας*
    - Causæ *impellentes & adiuvantes:*
      - Conatus *magnificus & regius. vers.5.*
      - Indulgentia *patris Davidis. vers.6.*
      - Præstantia *formæ. vers.6.*
      - Ius *primogenitura. vers.6.*
      - Factio *Aulicorum cum*
        - Adonia. *vers.7.*
        - Solomone. *vers.8.*
    - Effectus: *Coniuratio inita sub prætextu sacrificij. Eius*
      - Materia, *quid immolarit, quæ & qualia sacrificia. vers.9.*
      - Locus. *vers.9.*
      - Solennitas, *instituto conuiuio: Qui*
        - Fuerint *conuiuæ. vers.9.*
        - Non *fuerint. vers.10.*
- Author, &c. *Vide literam A.*
- Res ipsa: τὸ ἔργον: *Obserua coronationis*
  - Ministros. *vers.38.44.*
  - Instrumenta & *ornamenta. vers.38.44.*
  - Locum. *vers.38.*
  - Modum: *Salomon Rex*
    - Instituitur *à Davide. vers.43.*
    - Vngitur *à Sacerdote. vers.39.45.*
    - Accipitur *à populo. vers.40.45.*
    - Collocatur *in Regni solio. vers.46.*
    - Approbatur congratulationibus
      - Aulicorum. *vers.47.*
      - Davidis. *vers.48.*
- Euentus: *Dissipatio coniurationis in*
  - Genere: *Dissipationis finitus*
    - Ἀγὼν ἀγγελικὸς: *Fama de inaugurato iã Solomone allata*
      - Quibus: *Coniuratis. vers.41.*
      - A quo: *à Jonathan, filio Abiatharis Sacerdotis. vers.42.*
    - Τρόπος & τόπος, *quo loco, & quomodo diffugerint. vers.40.*
  - Specie: *Aquisi*
    - Fuga *ad Altare Domini, securitatis causâ. vers.50.*
    - Salvus *conductus à nouo Rege*
      - Petitus. *vers.51.*
      - Impetratus & *concessus, quâ conditione, vel potius cautione. vers.52.*
    - Pœna *imposita, posthac vitam privatam agat. vers.53.*

CAPVT

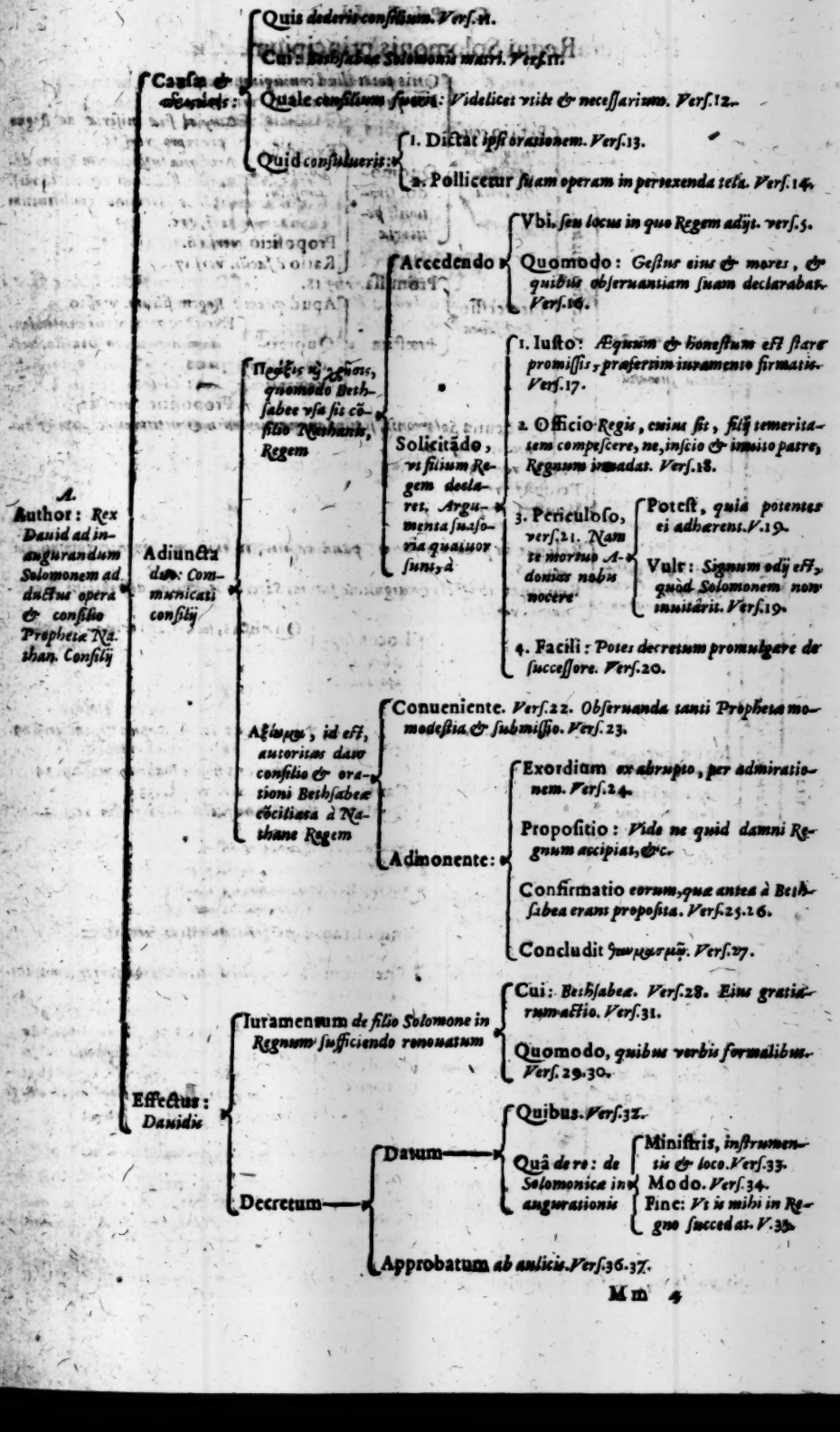
A.
Author: Rex Dauid ad inaugurandum Solomonem adductus opera & consilio Prophetæ Nathan. Consilij
Causæ & circumstantiæ:
Quis dederit consilium. Verſ. 11.
Cui: Bethſabeæ Salomonis matri. Verſ. 11.
Quale consilium fuerit: Videlicet vtile & necessarium. Verſ. 12.
Quid consulueris:
1. Dictat ipſi orationem. Verſ. 13.
2. Pollicetur ſuam operam in pernexenda tela. Verſ. 14.
Adiuncta dato: Communicati consilij
Περιστασις, quomodo Bethſabee vſa ſit cõſilio Nathanis, Regem
Accedendo
Vbi, ſeu locus in quo Regem adijt. verſ. 5.
Quomodo: Geſtus eius & mores, & quibus obſeruantiam ſuam declarabat. Verſ. 16.
Solicitãdo, vt filium Regem declaret. Argumenta ſuaſoria quatuor ſunt, à
1. Iuſto: Æquum & honeſtum eſt ſtare promiſſis, præſertim iuramento firmatis. Verſ. 17.
2. Officio Regis, cuius ſit, filij temeritatem compeſcere, ne, inſcio & inuito patre, Regnum inuadat. Verſ. 18.
3. Periculoſo, verſ. 21. Nam te mortuo Adonias nobis nocebit
Potest, quia potentes ei adhærent. V. 19.
Vult: Signum odij eſt, quod Solomonem non imitãtur. Verſ. 19.
4. Facili: Potes decretum promulgare de ſucceſſore. Verſ. 20.
Αξιωμα, id eſt, autoritas dato consilio & orationi Bethſabeæ cõciliata à Nathane Regem
Conueniente. Verſ. 22. Obſeruanda tanti Prophetæ modeſtia & ſubmiſſio. Verſ. 23.
Admonente:
Exordium ex abrupto, per admirationem. Verſ. 24.
Propoſitio: Vide ne quid damni Regnum accipiat, &c.
Confirmatio eorum, quæ antea à Bethſabea erant propoſita. Verſ. 25. 26.
Concludit συμπερασμῶ. Verſ. 27.
Effectus: Dauidis
Iuramentum de filio Solomone in Regnum ſufficiendo renouatum
Cui: Bethſabeæ. Verſ. 28. Eius gratiarum actio. Verſ. 31.
Quomodo, quibus verbis formalibus. Verſ. 29. 30.
Decretum
Datum
Quibus. Verſ. 32.
Quâ de re: de Solomonicæ inauguratione
Miniſtris, inſtrumentis & loco. Verſ. 33.
Modo. Verſ. 34.
Fine: Vt is mihi in Regno ſuccedat. V. 35.
Approbatum ab auditis. Verſ. 36. 37.

CAPVT II.

Regni Solomonis principium.

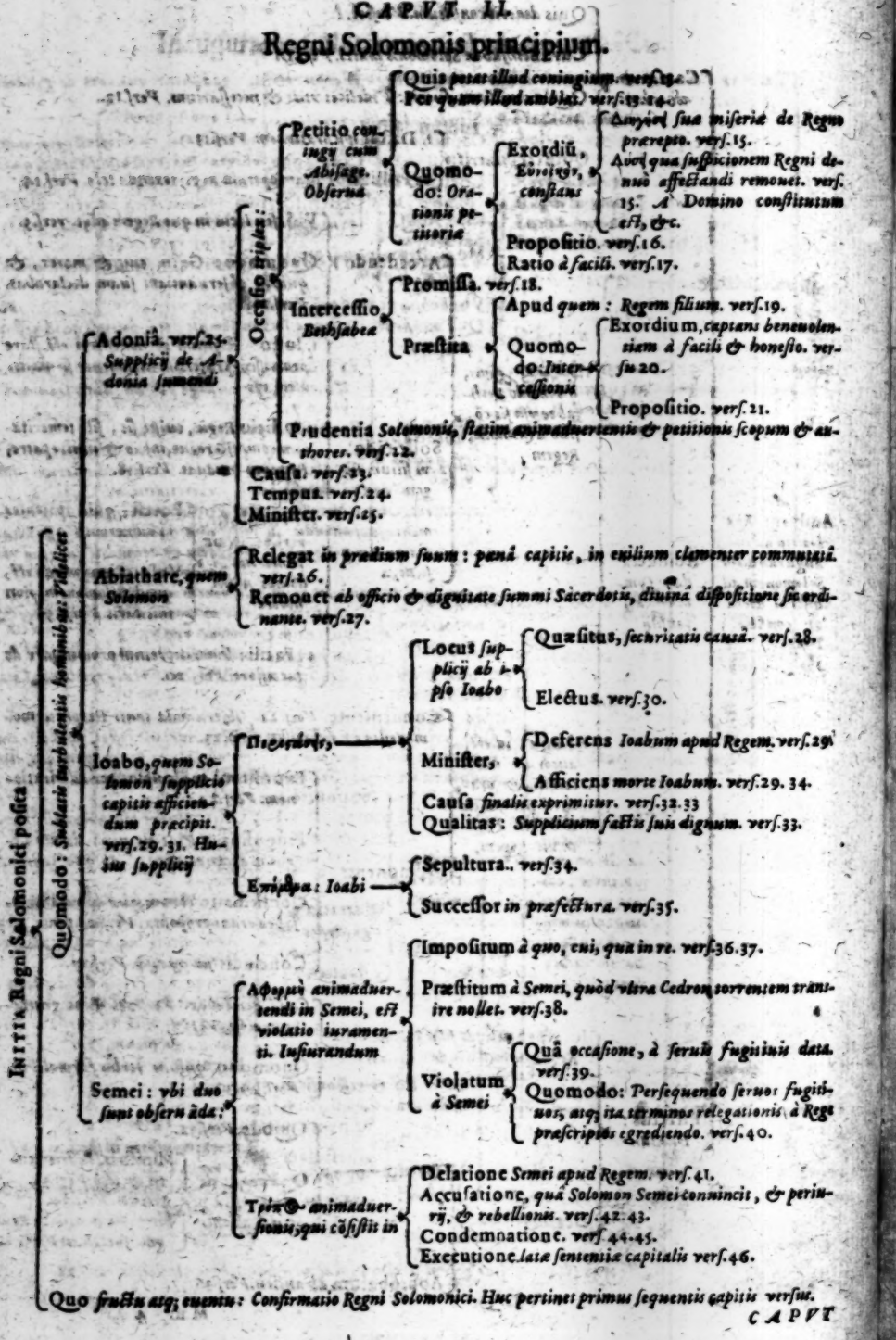

CAPVT

CAPVT III.

Pietas & ſapientia Solomonis.

Bona Solomonis

- Externa: *Coniugium Solomonis illuſtrecum filia Regis Ægypti. verſ.1. Adduntur quædam de gynæceo Regina.*
- Interna: *Habitus animi & mores Solomonis*
  - Sapientia: *huius*
    - Pietas, *quæ laudatur atq; extollitur variis*
      - Ἐυλογημένος *populi in locis excelſis immolantis. verſ 2.*
      - Ἐυσεβήσαντα *Regis, quam arguit circumſtantia*
        - Cauſæ impellentis geminæ: *Vt eſt amor Dei, & exemplũ paternum.*
        - Loci: *Vbi Deũ coluerit, in*
          - Gabaone, *vbi erat Tabernaculũ fœderis, quod Moſes fieri iuſſerat. verſ.4.*
          - Hieroſolymis, *vbi erat Arca fœderis, cui Dauid peculiare Tabernaculum erexerat. verſ.15.*
        - Modi, *Deum colendi per ſacrificia. Horum*
          - Quantitas. *verſ.3.*
          - Qualitas & *ſpecies ſacrificiorum. verſ.4.15.*
    - Κτῆσις, *acquiſitio. Τὸ* ἐκ τίνων *etiam*
      - Συνεσεγον τῆ ἀκροασει· *Oratio Salomonis ſupplex. Petitionis obiectum ſumitur*
        - Vbi *habita ſit oratio illa ad Dominum. verſ.4.*
        - Quâ *occaſione: Optione à Deo in ſomnis datâ, petendi quid vellet. verſ.5.15.*
        - Quomodo, & quibus *verbis:*
          - Exordium, *captans benevolentiam à perſona Dei, eiusq; meritis erga patrem ſuum Dauidem. verſ.6.7.*
          - Propoſitio *petitionis. verſ.9.*
          - Confirmatio à neceſſariis. Neceſſitatem oſtendit in perſona
            - Sua: *Careo rerum experientiâ: In rebus agendis parum ſum exercitatus. verſ.8.*
            - Populi *gubernandi. Confert enim gubernationis difficultatem & tenuitatẽ ſuarum virium inter ſe. verſ.8.9.*
    - Κρίσις. IEHOVA. v. 10. *Occurrit hoc loco* IEHOVAE *oratio*
      - Ἐπαινετικὴ. *Commendat enim Salomonem à prudentia. verſ 11.*
      - Ἐπαγγελτικὴ *ſingularis*
        - Sapientiæ (οὐ τοῖς πολλοῖς ἔθνεσιν.) *verſ12.*
        - Opulentiæ & *gloriæ. verſ.13.*
        - Vitæ longæuæ μακροημέρου promiſſæ. *verſ.14.*
    - Χρῆσις, *hoc eſt,*
      - Vſus, *ſive ſpecimen admirandæ Solomonis ſapientiæ, editum in iudicio litigantium inter ſe mulierũ. Partes iudicij ſunt:*
        - Perſonæ *litigantes: Mulieres meretrices, vel (vt alij reddunt) Cauponæ. verſ.16.*
        - Iudex. *Ibid.*
        - Cauſa (crimen plagij) *difficillima: Non aderant teſtes, nec poterant argumenta ſumi à perſona, vita & moribus. (Erant enim eiuſdem conditionis) nec fortaſſis tortura in vſu fuit. verſ.19.20.*
        - Modus agendi cauſam.
          - Accuſatio criminis:
            - Propoſitio *loco exordij. verſ.17.*
            - Narratio plagij. Narrationis circumſtantiæ:
              - Quis: *Mulier contubernalis. verſus 17.*
              - Quomodo: *Abſque teſtibus. verſ.18.*
              - Cur: *Non deſiderio, aut charitate amiſſæ & ſuffocatæ prolis, ſed ne homicidij rea apud te peragaretur. verſ.19.*
              - Quando: *Tertio die à partu: Item noctu. verſ.18.20.*
              - Quid: τὸ σφαγὲν. *verſ.20. Tulit filium meum, &c.*
              - Euentus. *verſ.21.*
          - Defenſio & *reſponſio accuſatæ. verſ.22.*
          - Inſtantia *accuſatricis. verſ.22.*
          - Sententia *Regis*
            - Suſpenſa. *verſ.23.*
            - Inueſtigata ex effectu materno
              - Excitato *iuſſione in ſpeciem crudeli. verſ.24.25.*
              - Declarato *veræ matris interceſſione. verſ.27.*
            - Pronunciata. *verſ.27.*
      - Effectus: *Authoritas & reuerentia Regi apud ſubditos hinc conciliata. verſ.28.*

CAPVT IV.

Magnificentia & maiestas Solomonis.

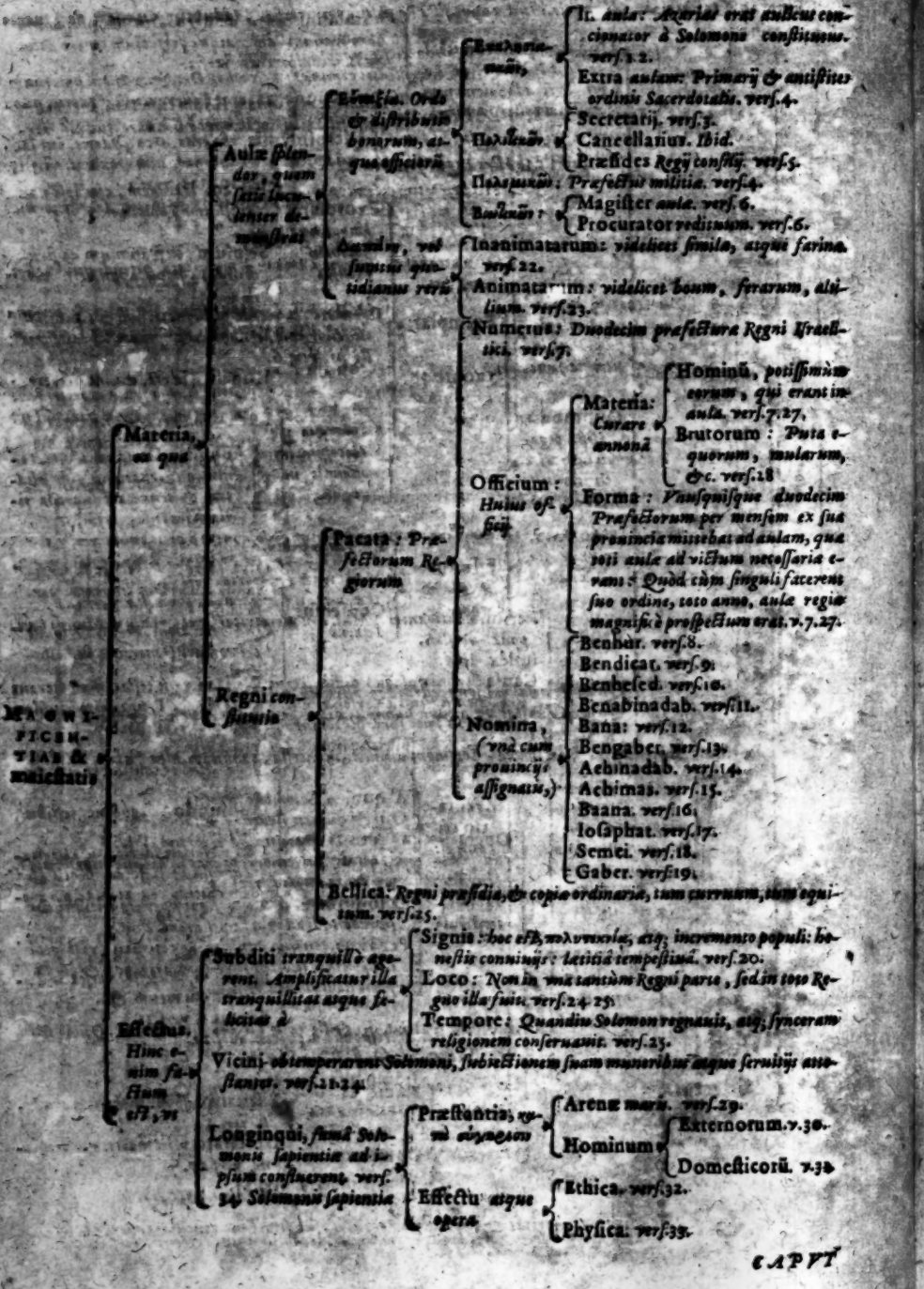

CAPVT

CAPVT V.

Προπαρασκευὴ, seu apparatus materiæ ad structuram.

- Quâ occasione: Adeò ut illa fuit legatio Hiræ Regis Tyri ad Solomonem missa, duplici nomine,
  - Gratulandi causâ de Regno, cuius possessionem iam tranquillam, atque perfectam tenere Solomonem compererat. vers. 1.
  - Amicitiæ ergò, quam Hiram cum Davide cæpram, cum filio eius Solomone continuare studuit. versu 1.
- A quo: Ab Hiram Rege Tyri. vers. 1.
- Materiæ comparatæ
  - Quomodo: Missâ legatione. vers. 2. Orationis περιόδοις
    - Exemplar:
      - Exordium λόγου, quo Solomon excusat
        - Patrem Davidem, cur ipse non ædificârit Templum. vers. 3
        - Scipsum, cur animum ad structuram Templi appulerit. versu 4.
      - Πρόσταξις: Concede mihi materiam ex tua ditione, tuorumque hominum operam in cædendis lignis. vers. 6.
      - Κατασκευὴ ab
        - Honesto, id est, divino decreto. vers. 5.
        - Iusto: Pollicetur iustitiam commutationum (mercedem pro opera.) vers. 6.
        - Facili: Tu abundas peritis fabris. Ibid.
    - Effectus: Regis Hirami
      - Ἐπιτέλεσις. vers. 7.
      - Consensus datus
        - Qua in re: Videlicet suppeditando materiam lignoam. versu 8. 9.
        - Quâ conditione. vers. 9. Dignus est operarius mercede sua. Ibidem.
  - Quæ, & qualia: Ligna cedrina & abiegna vers. 10.
  - Quibus auxiliis & mediis: Commutatione frumenti pro lignis, & operâ artificum. vers. 11.
- Προπαρασκευὴ
- Formæ: Sapientia architectonica, Solomoni divinitùs concessa, tanquam idea futuri ædificij. vers. 12.
- Efficientis:
  - Instrumentalis. In hunc ordinem referendi sunt
    - Operarij ad structuram Templi imperati
      - A quo. A Solomone. vers. 13.
      - Qui & quales: Israelitæ. Ibid.
      - Quot: Triginta millia virorum. Ibid.
      - Ad quid: Ad leviores operas in Libano cum servis Hiram faciendas. vers. 14.
      - Quomodo: Seruitute illa temperata vicissitudine redeundi ad rem familiarem. Ibid.
      - Per quem, seu quo ministro Rex curaxit, vt singuli deputati suo tempore compararent, & elapso spatio domum redirent. Ibid.
    - Baiuli, Qui lapides & ligna de Libano deportarent. Quot (septuaginta millia,) quales (Proselyti.) vers. 15.
    - Opifices & Latomi. Horũ
      - Numerus: Octoginta millia. vers. 15.
      - Opus atque officium, Lapides
        - Eruendi. vers. 17.
        - Formandi. vers. 18.
  - Principis: Architecti, atque ἐργοδιώκται, ter mille atque trecenti. vers. 16.

CAPVT VI.

Templi Solomonici ſtructura.

Sacri ædificij Rei Reſpectu

- Nomen: *Domus Domini, id eſt, Templum. verſ.1. & paſſim per hoc totum caput.*
- Principis: *Solomon Rex Iſraelis. verſ.1.*
- Efficientis Cauſarum: *Videlicet*
  - Inſtrumentalis, *Solomonem monentis atque impellentis ad perfectionem Templi: Adhortatio diuina. v.11. Adhortationis*
    - Forma.
      - Πρόσωπον παρεκλυσεως: *Perge ſtrenuè in exornando Templo. verſ.12.*
      - *Exornandi à promiſſione hypothetica Dauidi facta. verſ.12.*
      - Exprimatur promiſſionis, quid promittat: videlicet *ſuam*
        - Præſentiam. *verſ.13.*
        - Gratiam. *Ibidem.*
    - Effectus. *verſ.14.*
- Finis: *Domino Deo ædificabat. verſ.1.*
- Formæ & *figura, ſecundùm tres dimenſiones (longitudinem, latitudinem, & altitudinem.) verſ.2.*
- Materiæ. *Templi loca & partes, tum*
  - Exteriores:
    - Porticus. *Huius*
      - Situs: *Ante Templum. verſ.3.*
      - Quantitas, *ſeu dimenſiones longitudinis & latitudinis, &c. verſ.3. Altitudinis verò deſcribitur 2. Chron.3.*
    - Feneſtræ. *verſ.4.*
    - Deambulatoria. *Horum*
      - Situs: *In exteriore totius domus parte per circuitum. verſ.5.*
      - Numerus: *Tria deambulatoria inæqualis latitudinis. verſ.6.*
      - Fundamenta *& baſes erant extantes muri, alarum inſtar. verſ.6. Muri autem conſtructi erãt ex lapide integro, id eſt, affabrè facto, antequam adhiberetur. verſ.7.*
    - Porta, *ſeu oſtium ad deambulandum deducens. verſ.8.*
    - Tectum. *Tecti*
      - Materia *ex qua: Lignea cedrina. verſ.9.*
      - Forma: *Tectum planum, in quo fuit* ΣΕΙΡΟΣ, *ſeu ambitus coronæ inſtar. verſ.10.*
  - Interiores (*ratione altitudinis*) præcipuè tres: Contignatio.
    - Suprema, *in qua multi thalami fuerunt, cùm pro ſacra ſupellectile obſeruanda, tum pro habitatione & cubiculis eorum, qui noctu à Templo non recedebant. verſ.5.*
    - Media, *iſdem vſibus, quibus & ſuprema illa, deſtinata. verſ.5.*
    - Ima, *actioni ſeu exercitio cultus diuini deſtinata. Occurris hic*
      - Sanctum. *Huius*
        - Figura *interna: Omnia, in hac parte Templi ab imo ad ſummũ lignis (parietes quidem cedrinis: pauimentum autẽ abiegnis) contabulata & inaurata erant. v.15.30.*
        - Longitudo. *verſ.17.*
        - Locata: *Altare thymiamatis, menſa & candelabrum. verſ.22.*
      - Sanctum *Sanctorũ*, & Atrium. *Vide literam A.*
- Accidentium: *Videlicet temporis, quod eſt numerus motus iſtius huius ædificationis*
  - Inchoatæ: quo
    - Anno
      - Exodi *Iſraelitarum ex Ægypto quadringentesimo octageſimo. verſ.1.*
      - Regni *Solomonici quarto. verſ.1.37.*
    - Menſe. *verſ.1.*
    - Die. *verſ.1.*
  - Conſummatæ: *Annis ſeptem. verſ.38.*

A. Sanctum

- Sanctum *Sanctorum, Adytum, sive Oraculum. Partis huius sacratissimæ*
  - Situs: *Ad postremam Templi partem versus occasum. vers.16.*
  - Figura *interna huius partium*
    - Cedrina, *seu lignis cedrinis contabulata. vers.16.*
    - Aurea: *Totum enim adytum purissimo auro obduxit. vers.20.21. 22.30.*
    - Cælata & *sculpta. vers.29.*
  - Quantitas & *magnitudo secundùm tres dimensiones. vers.16.20.*
  - Locata, *cuiusmodi sint:*
    - Arca *fœderis. vers.19.*
    - Cherubim. *Horum*
      - Numerus. *vers.23.*
      - Materia. *Ibid.*
      - Statura. *vers.23.26.*
      - Habitus: *Cherubin alati. vers.24.25.27.*
      - Situs. *vers.27.*
      - Figura: *Cherubin deaurati. vers.28.*
  - Repagula *aurea. vers.21.*
  - Porta
    - Oraculi. *Portæ huius*
      - Partes
        - Valuæ *duæ ex lignis oleosis. vers.31.*
        - Postes *ex eâdem materia. vers.33.*
      - Ornamentum: *Sepultura Cherubinorum. vers.32.*
      - Figura: *Porta deaurata. vers.32.*
    - Templi. *Portæ huius*
      - Materia. *vers.34.*
      - Forma *atque figura. vers.34.35.*
- Atrium *Sacerdotum; in quo fuit Aliare Holocausti, Mare & Labra, &c. vers.36. Præter hoc Sacerdotum atrium, fuerunt duo alia: Vnum, idque amplissimum, pro populo (in quo Christus sæpe docuit, disputauit, eiecitque ementes & vendentes.) Alterum, idque externum, pro Iudæis immundis & Ethnicis.*

CAPVT VII.

Structuræ Solomonis tum profanæ, tum sacræ.

- Solomonis
  - Author. *vers.1. Solomon, &c.*
  - Tempus: *Quot anni in horum ædificiorum structura insumpti fint. vers.1. Plus autem temporis in eam impendit, quàm in Domum Dei, propterea quod neque præparatam materiam inuenit, neque tot operas adhibuit.*
  - Aedificia *profana. Horum*
    - Species *ex fine & vsibus constitutæ. Alia namque erant*
      - Publica: *Videlicet*
        - Palatium. *Huius*
          - Materia: *Ligna Cedrina, è saltu Libani allata. vers.2.*
          - Forma, *figura & magnitudo, secundùm omnes dimensiones. Ibid.*
          - Partes *materiales:*
            - Tectum *cedrinum. vers.3.*
            - Fenestræ *ex diametro, singulæ ad singulas directæ. vers.4.*
            - Portæ *cum postibus. versu 5.*
        - Porticus
          - Aulica. *vers.6.*
          - Cancellaria. *Ibid.*
          - Iudiciaria. *vers.7.8.*
        - Atrium, *cingens ista publica ædificia. vers.12. Fuerunt autem duo atria, maius & minus, vt videre est 2. Regum 20.*
      - Priuata: *Domus peculiariter destinata vsibus*
        - Regis. *vers.8.*
        - Reginæ: *Ibid.*
    - Materia *ex qua, lapides in*
      - Genere, *quales fuerint: primo pretiosi: secundo selecti: tertio, quadrati. vers.9.*
      - Specie: *Lapides*
        - Fundamenti. *vers.10.*
        - Parietum. *vers.11.*
  - Opificia *religiosa, &c. Vide literam A.*

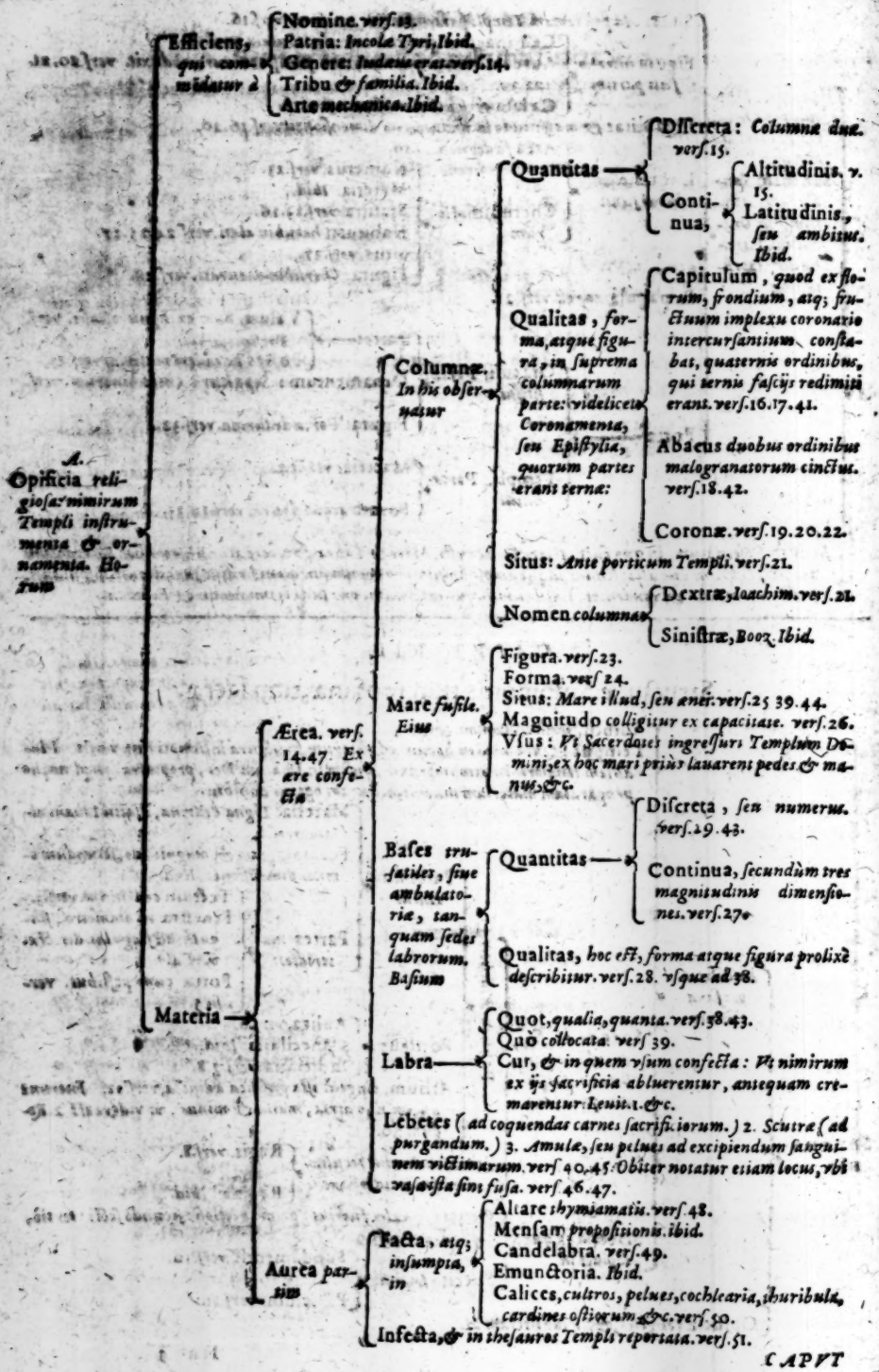
A.
Opificia religiosa: nimirum Templi instrumenta & ornamenta. Horum
Efficiens, qui commendatur à
Nomine. vers. 13.
Patria: Incolæ Tyri, Ibid.
Genere: Iudæus erat. vers. 14.
Tribu & familia. Ibid.
Arte mechanica. Ibid.
Materia
Columnæ. In his observatur
Quantitas
Discreta: Columnæ duæ. vers. 15.
Continua,
Altitudinis. v. 15.
Latitudinis, seu ambitus. Ibid.
Qualitas, forma, atque figura, in suprema columnarum parte: videlicet: Coronamenta, seu Epistylia, quorum partes erant ternæ:
Capitulum, quod ex florum, frondium, atq; fructuum implexu coronario intercursantium constabat, quaternis ordinibus, qui ternis fascijs redimiti erant. vers. 16. 17. 41.
Abacus duobus ordinibus malogranatorum cinctus. vers. 18. 42.
Coronæ. vers. 19. 20. 22.
Situs: Ante porticum Templi. vers. 21.
Nomen columnæ
Dextræ, Iachim. vers. 21.
Sinistræ, Booz. Ibid.
Mare fusile. Eius
Figura. vers. 23.
Forma. vers. 24.
Situs: Mare illud, seu æneum. vers. 25 39. 44.
Magnitudo colligitur ex capacitate. vers. 26.
Vsus: Vt Sacerdotes ingressuri Templum Domini, ex hoc mari priùs lauarent pedes & manus, &c.
Ærea. vers. 14. 47. Ex ære confecta
Bases transtatiles, siue ambulatoriæ, tanquam sedes labrorum. Basium
Quantitas
Discreta, seu numerus. vers. 29. 43.
Continua, secundùm tres magnitudinis dimensiones. vers. 27.
Qualitas, hoc est, forma atque figura prolixè describitur. vers. 28. vsque ad 38.
Labra
Quot, qualia, quanta. vers. 38. 43.
Quò collocata. vers. 39.
Cur, & in quem vsum confecta: Vt nimirum ex ijs sacrificia abluerentur, antequam cremarentur. Leuit. 1. &c.
Lebetes (ad coquendas carnes sacrificiorum.) 2. Scutræ (ad purgandum.) 3. Amulæ, seu pelues ad excipiendum sanguinem victimarum. vers. 40. 45. Obiter notatur etiam locus, vbi vasa ista fusa. vers. 46. 47.
Aurea partim
Facta, atq; insumpta, in
Altare thymiamatis. vers. 48.
Mensam propositionis. ibid.
Candelabra. vers. 49.
Emunctoria. Ibid.
Calices, cultros, pelues, cochlearia, thuribula, cardines ostiorum &c. vers. 50.
Infecta, & in thesauros Templi reportata. vers. 51.

CAPVT

CAPVT VIII.

Dedicatio Templi à Solomone extructi.

- Ἡγεμόνα. Præmonenda ad explicans circumstantiam
  - Tempora: *Quando celebratum sit festum dedicationis: Videlicet absoluto Templo, omnibusque eius vasis & instrumentis. vers.1.*
  - Personarum *ad Templum vsibus sacris dedicandum conuocatarum à quo, vnde, qui, cur &c. Ibid.*
  - Loci: *In vrbe Hierosolymitana. Ibid.*
- Ἀρχὴ ὁδοῦ, quid in dedicatione Templi actum sit. Occurrunt hic ni
  - Περιχώρησις: *Translatio Arcæ fœderis:*
    - Res trãslatæ
      - Personæ *Arcam*
        - Deducentes
          - Populus *vniuersus. vers.1.*
          - Optimates *populi. vers.3.*
        - Deferentes: *Sacerdotes & Leuitæ. vers.4.*
      - Primariæ: *Arca Domini, & Tabernaculi fœderis. Ibid.*
      - Secundariæ: *Templi*
        - Instrumenta & *vasa. Ibid.*
        - Ornamenta *in Arca fœderis contenta. vers.9.*
    - Modus consistit in
      - Pompa & *processione religiosa. vers.5.*
      - Sacrificiis *innumeris, ijsque sumptuosis. Ibid.*
    - Locus *quò delata sit Arca: In Adytum. vers.6.*
    - Situs & *dispositio Arcæ. vers.7.8.*
  - Ἐπιφάνεια: Θεοφάνεια, *quâ Deus gloriosè, nube densâ, Templum implens, testabatur se adesse præsentem. vers.10.11.*
  - Ἀρχὴ λόγου: *Oratio Regis Solomonis*
    - Παραμυθητικὴ:
      - Πρόσωπον: *Et ait Solomon; Nolite trepidare ad hoc ostentum. vers.12.*
      - Αἴτιον ab antecedentibus: *Non est res planè noua, aut Domino Deo insolita. Ibid.*
      - Ἀπόστροφη ad IEHOVAM, *cui gratias agit, quòd hac apparitione, operam suam, ædificando Templo locatam, sibi acceptam esse testetur. vers.13.*
    - Εὐχαριστικὴ ἢ ἱκετευτική. (Benedixit, scilicet Deo, laudibꝰ eius, & gratiarũ actione. vers.14.)
      - Propositio: *Benedictus Deus, hoc est, tribuamus Deo laudem veritatis. vers.15.*
      - Confirmatio: *Quia promissa fideliter præstat. Ibid.*
      - Expolitio, *quâ explicatur promissionis diuinæ*
        - Qualitas: *Splendida & magnifica fuit promissio, qualis facta est nulli ciuitati in toto Regno. vers.16.*
        - Materia, *quid Deus promiserit Dauidi:*
          - Ἀρνησις: *Tu quidem non ædificabis Templum. vers.18.19.*
          - Θέσις: *Sed filius tuus Solomon. vers.19.*
        - Effectus, *id est, impletio promissionis, quoad*
          - Successorem *Regni. vers.20.*
          - Ædificatorem, *vel positis extructorem Templi. vers.21.*
    - Διήγησις: *Expandit, &c. Vide literam A.*
    - Εὐκτικὴ (*quando, vbi, & quomodo fit à Solomone pronunciata. vers.54.55.*) *Eius*
      - Προοίμιον *à laudatione Dei, cuius constantiam & veritatem celebrat. vers.56:*
      - Πρόσωπον: *quid populo optaris:*
        - Præsentiam & *gratiam diuinam. v.57.58.*
        - Exaudition*em precum. vers.59.60.*
        - Zelum *erga religionem, ne à Deo, per incredulitatem & inobedientiam, deficiat. vers.61.*
- Ἐπίλογος tria:
  - Oblatio *sacrificiorum. Oblationis*
    - Efficiens: *Rex & populus. vers.62.*
    - Materia: *Quid obtulerint. Sacrificiorum*
      - Qualitas: *Sacrificia ἰλαστικὰ & εὐχαριστικά. vers.63.64.*
      - Quantitas, *seu numerus victimarum. versu 63.*
    - Finis: *Ad dedicationem Templi. vers.63.* Locus. *vers.63.*
  - Celebratio *festiuitatis*
    - Qui & *quot eam celebrârint. vers.65.*
    - Vbi: *Coram Domino. Ibid.*
    - Quandiu. *Septem diebus. vers.65.*
  - Discessus *populi*
    - Benedicentis *Regi vers.66.*
    - Gratulantis *sibi. Ibid.*

- Exordium *à persona Domini* — Naturam *ex gratulatio. vers.23.*
  - Gratiam *petitam* — Promissionibus. *vers.23.*
  - Gratiam *petitam* — Effectu, *hoc est, implesionibus promissorum. vers.25.*
- Propositio, *cuius tres sunt partes:*
  - Prima: *Petit vt stabiliatur Regnum in familia Dauidis. vers.25.*
  - Secunda: *Partis huius* — Ὑπόστασις *seu immissum. Corrigit enim petitionem de præsentia Dei in domo. Argumento à maiore: quasi dicat; Si neque tota terra, neque omnes cæli te capere possunt: quid dicerem vt continearis in hac domo? vers.27.*
  - Ἱκετικὸν *seu implorans. vers.28.29.*
  - Tertia, *quâ petit Salomon, vt in posterum ad omnes occasiones Deus vt ipsâ præsentiam suam, petenti cuique, vnlenti & salutarem ostendat. ver.30. Exaudies, inquis, à Domino preces* — Populi *effusio ore*
    - Iustitiâ *administranda in iudicijs, vbi reus testibus . . . n poterit convinci. vers.31.32.*
    - Clade *ab hostibus accepta. vers.33. 34.*
    - Sterilitate *sollenda. vers.35. 36.*
    - Fame, *pestè, obsidione, alijsque malis auertendis. v.37 38.39.40.*
    - Victoria. *vers.44.45.*
    - Captiuitate. *vers.47.48.49.50.*
  - Alienigenæ *in Templo hoc orantis. vers.41.42. 43.*
- Confirmatio *à populi persona. vers.51.52.53.*
- Conclusio. *vers.52.*

A. Ἀνάπτυξις: *Expandit manus, id est, precatus est, (vox inde ducta pro signato.) v. 22. Petitionis*

CAPVT IX.

Vrbes & classes à Solomone extructæ.

- Tempus *notatum* — Generatim. *vers.1.* / Specialim. *vers.10.*
- Modus & *qualitas: Eodem modo Dominus olim apparuit ipsi in Gabaon. Fuit ergo visio nocturna. vers.2.*
- Res *ipsa* τὸ πρᾶγμα, *vel potius* λεχθὲν. *Oratio* IEHOVAE
  - Ἀναγόρευσις, *denunciatio Salomoni, precum suarum in dedicatione Templi coram Altari effusarum, exaudi tionem, tum quoad*
    - Templi *sanctificationem. vers.3.*
    - Regni *confirmationem & conservationem in familia Dauidica. vers.4.5. Addita autem est expressa conditio, quatenus cùm Regem tum Templum conseruaturus sit Deus.*
  - Ἀντίθεσις
    - Propositio *comminationis. vers.6. Ponitur autem primum tantùm membrum hypotheticæ propositionis.*
    - Confirmatio & amplificatio *sumitur ab*
      - Enumeratione *malorum, quorum in numero est excidium populi & Templi. vers.7.*
      - Consequenti *ignominiæ. Ibid.*
      - Ἐρωτηματικὸν, *quâ introducit homines causam destructi Templi*
        - Admirantes *cum stupore & hostili irrisione. vers.8.*
        - Reddentes. *vers.9.*

OBSERVANDVM *in hoc capite est*

Quibus auxilijs Salomō *vrbes & classem extruxerit. Auxilijs partim est*

- Diuinū. *Occurrit hic* θεοφάνια, *quâ diuinitus confirmatus est Salomon Regnelationis*
- Humanum
  - Externum: *Ligna & aurū à Rege Chiramo suppeditata. considerānda ergo est*
    - Solomonis *iustitia* ἀγοραστικὴ, *quâ Regi Chiramo regionem nuper acquisitam offert in compensationem sumptuum, quibus adiutus ab ipso fuerat. vers.11.14.*
    - Chirami *auaritia* πλεονεκτικὴ, *quam ostendit fastuosa*
      - Inspectione *oppidorum. vers.12.*
      - Expostulatione *cum Salomone. vers.13.*
  - Domesticum: *Tributum impositum*
    - Cur: *Vt Regi Tyrio oppida ista viginti restituenti, alio eiusdem æstimationis auro, satisfaceret. vers.15.*
    - Quibus,
      - Israelitis. *vers.15.*
      - Gentibus, *populo Israelitico intermixtis. v.21. Harum gentium*
        - Nomina. *vers.20.*
        - Præfecti, *non tantùm istis gentibus, sed etiā Israelitis à Salomone constituti*
          - Qui & quales: *Israelitæ liberi à seruilibus operibus Regi præstandis. vers.22.*
          - Quot. *vers.23.*

Quid *extruxerit:* Cur, & c. *Vide literam A.*

A. Quid

- A. Quid extruxerit:
  - Vrbes: vtpotè
    - Metropolim Regni, Hierosolymam. verſ. 15. 19.
    - Ciuitates alias, deſtinatas vel
      - Habitationi, vt
        - Heſer. verſ. 15.
        - Mageddo. Ibid.
        - Gazer. verſ. 16. 17.
        - Bethoron. verſ. 17.
        - Baalath. verſ. 18.
        - Palmiram. Ibid.
      - Repoſitioni, in quibus frumenta, aliaque neceſſaria aſſeruabantur. verſ. 19.
      - Defenſioni: Ciuitates equitum & curruum. Ibid.
  - Claſſem
    - Vbi eam extrui curârit. verſ. 26.
    - Quorum auxilio eam inſtituerit. verſ. 27.
    - Cur: Aurum ex remotiſſimis inſulis aduehendum. verſ. 28.
- Cur: In ſpecie oſtenditur finis exædificati
  - Gynæcei: Quia in arce Dauidis Arca fœderis diu aſſeruata fuit: voluit Solomon vxorem, eiusque Gynæceum (propter multiplices huius ſexus immunditias legales) in ea habitare. Itaque peculiarem ei domum extruxerat. verſ. 24.
  - Templi: Videlicet vt in illo cùm à populo, tum à ſe, in tribus præcipuè feſtis ſacrificia offerri poſſent. verſ. 25.

CAPVT X.

Solomonis gloria & opulentia.

- SOLOMONIS
  - Gloria in
    - Specie, quam Regina Sabæa Solomoni dixit, ſiue exhibuit
      - Geſtibus per motum viſitandi & ſalutandi. Regiæ peregrinationis
        - Cauſæ:
          - Efficiens
            - Princeps: Regina Auſtri, famâ Solomonicæ ſapientiæ & opulentiæ excitata. verſ. 1.
            - Inſtrumentalis: Comitatus regius. verſ. 2.
          - Finis ἀφικνήσεως. verſ. 1.
          - Materia peregrinationis, locus
            - A quo. Ex Arabia. verſ. 1.
            - In quem: Hieruſalem ad Regem Solomonem. verſ. 2.
        - Accidens motus (quid Regina egerit.)
          - Συζήτησις
            - Reginæ, opponentis ſeu proponentis obſcuras & graues quæſtiones de rebus maximis, tam politicis quàm phyſicis.
            - Solomonis reſpondentis ſapienter ad omnes eius quæſtiones.
          - Θεώρησις Admirationis huius
            - Materia, quæ & qualia admirata ſit. verſ. 4. 5.
            - Quantitas: Præ ſtupore penè exanimabatur. verſ. 5.
      - Verbis: Oratio Reginæ eſt ἐγκωμιαστική. Laudes enim
        - Sapientiam Solomonis, quòd omnem famam longè ſuperet. verſ. 6. 7.
        - Felicitatem Aulicorum. verſ. 8.
        - Benignitatem Dei, Solomoni præſtitam, tot excellentibus bonis in ipſum collocatis. verſ. 9.
      - Rebus & ſignis: Videlicet muneribus
        - Datis: Munera hæc commendantur à
          - Materiâ: Aurum, gemmæ, aromata. verſ. 10.
          - Quantitate: Numerus
            - Auri definitus. verſ. 10.
            - Aromatum indefinitus, exaggeratus autem ἐγκωμιαστικῶς ſequentium ſeculorum. verſu 10.
          - Qualitate: Preciosa, &c. Ibid.
        - Acceptis: ἀντιδώροις Solomonis Sabææ data. verſ. 13.
    - Genere, apud omnes vniuerſi orbis Magnates. verſ. 24. Exiſtimationis & authoritatis, ſeu maieſtatis huius
      - Efficiens ἐξοχὴ ſapientiæ & opulentiæ Solomonis. verſ. 23.
      - Effectus: Dona, honoris & reuerentiæ causâ Solomoni oblata
        - A quibus. Singuli (Magnates) deferebant. verſ. 24.
        - Quæ & qualia. verſ. 25.
        - Quoties: Singulis annis. Ibid.
  - Opulentia & diuitiæ, &c. Vide literam A.

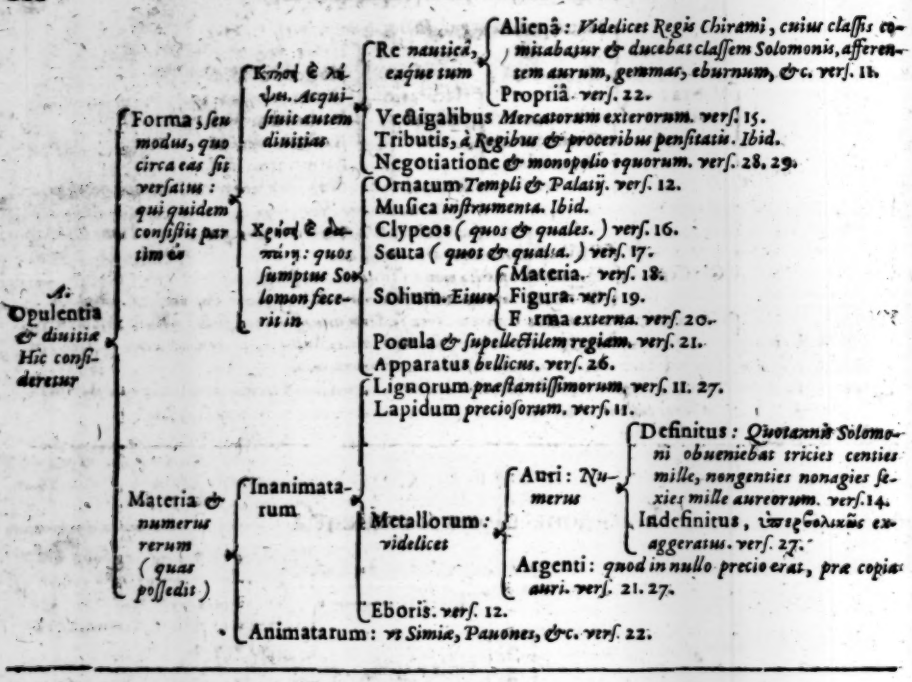

CAPVT XI.

Solomonis peccata, pœna & obitus.

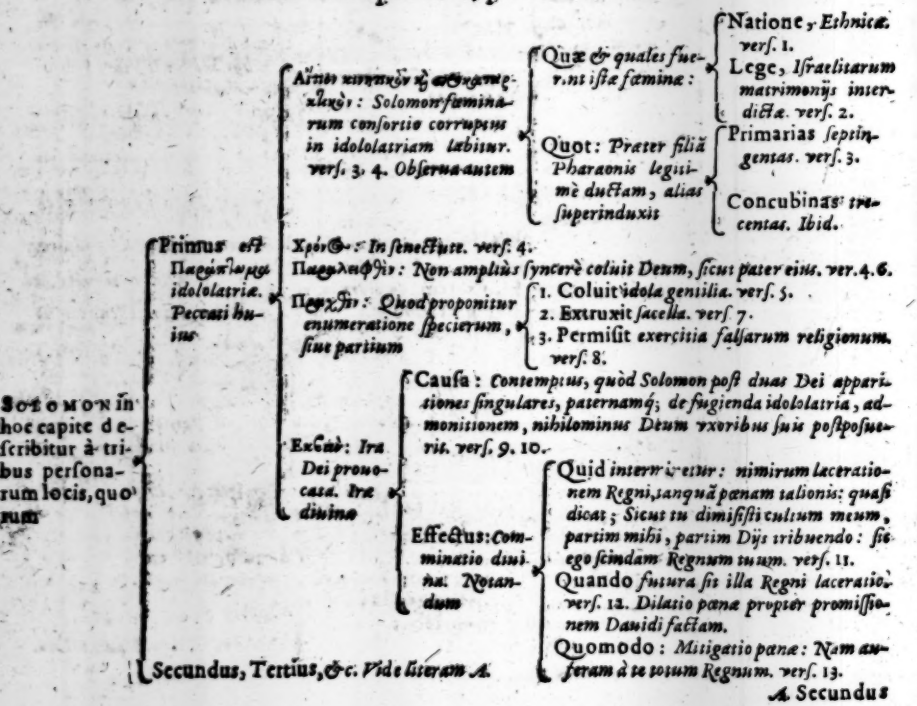

A. Secundus

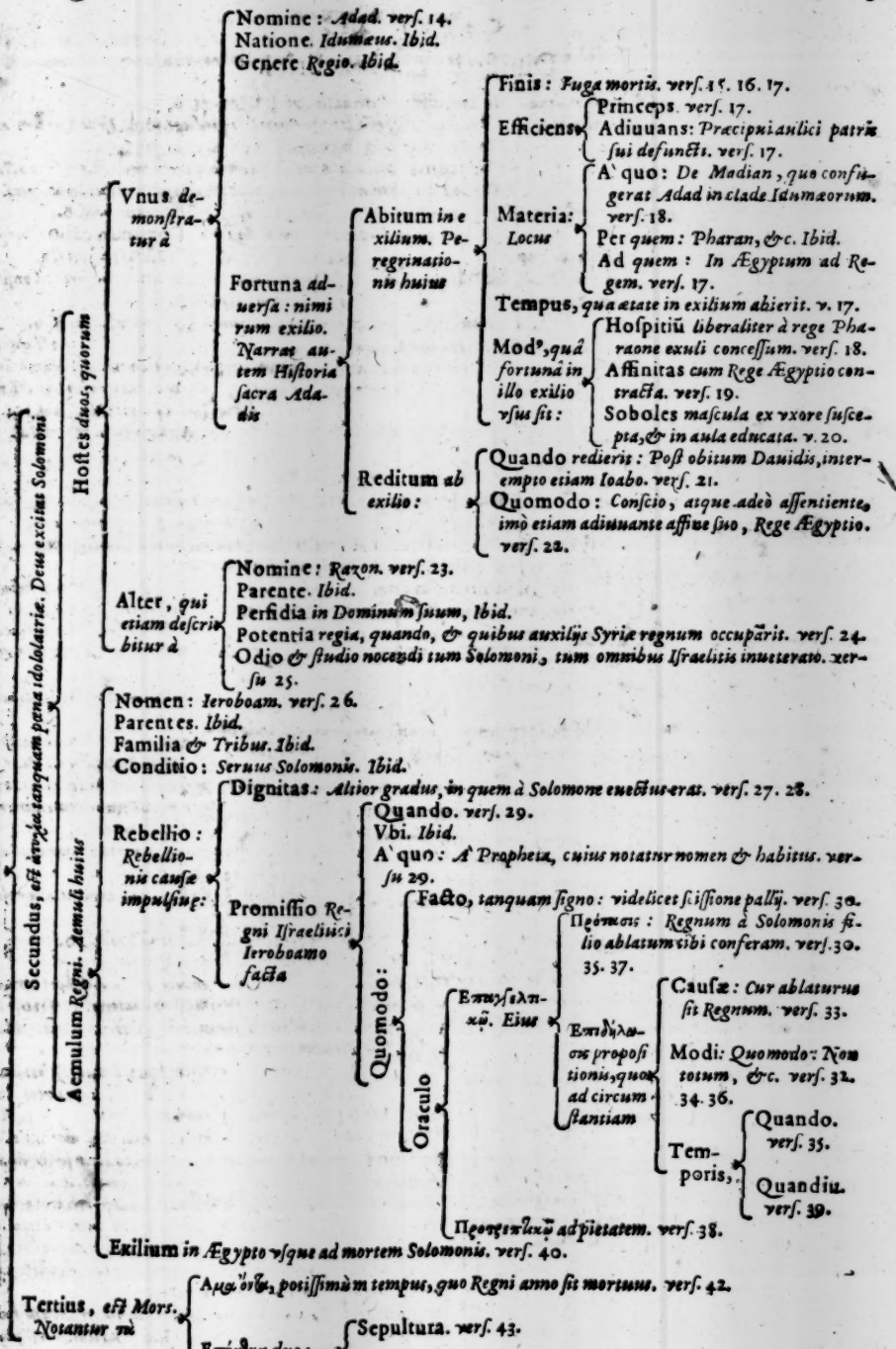
Nomine: Adad. verſ. 14.
Natione. Idumæus. Ibid.
Genere Regio. Ibid.
Finis: Fuga mortis. verſ. 15. 16. 17.
Efficiens: Princeps. verſ. 17.
Adiuuans: Præcipui aulici patrĩ ſui defuncti. verſ. 17.
Materia: Locus
A quo: De Madian, quo confugerat Adad in clade Idumæorum. verſ. 18.
Per quem: Pharan, &c. Ibid.
Ad quem: In Ægyptum ad Regem. verſ. 17.
Tempus, qua ætate in exilium abierit. v. 17.
Modᵘˢ, quâ fortunâ in illo exilio vſus ſit:
Hoſpitiũ liberaliter à rege Pharaone exuli conceſſum. verſ. 18.
Affinitas cum Rege Ægyptio contracta. verſ. 19.
Soboles maſcula ex vxore ſuſcepta, & in aula educata. v. 20.
Abitum in exilium. Peregrinationis huius
Fortuna aduerſa: nimirum exilio. Narrat autem Hiſtoria ſacra Adadis
Reditum ab exilio:
Quando redieris: Poſt obitum Dauidis, interempto etiam Ioabo. verſ. 21.
Quomodo: Conſcio, atque adeò aſſentiente, imò etiam adiuuante affine ſuo, Rege Ægyptio. verſ. 22.
Vnus demonſtratur à
Hoſtes duos, quorum
Nomine: Razon. verſ. 23.
Parente. Ibid.
Perfidia in Dominum ſuum, Ibid.
Potentia regia, quando, & quibus auxilijs Syriæ regnum occupãrit. verſ. 24.
Odio & ſtudio nocendi tum Salomoni, tum omnibus Iſraelitis inueterato. verſu 25.
Alter, qui etiam deſcribitur à
Secundus, eſt ἀντίδικος tanquam pœna idolatriæ, Deus excitat Solomoni
Æmulum Regni. Æmulus huius
Nomen: Ieroboam. verſ. 26.
Parentes. Ibid.
Familia & Tribus. Ibid.
Conditio: Seruus Solomonis. Ibid.
Dignitas: Altior gradus, in quem à Solomone euectus erat. verſ. 27. 28.
Rebellio: Rebellionis cauſæ impulſiuæ:
Promiſſio Regni Iſraelitici Ieroboamo facta
Quomodo:
Quando. verſ. 29.
Vbi. Ibid.
A quo: A Propheta, cuius notatur nomen & habitus. verſu 29.
Facto, tanquam ſigno: videlicet ſciſſione pallij. verſ. 30.
Oraculo
Προφητεία: Regnum à Solomonis filio ablatum tibi conferam. verſ. 30. 35. 37.
Ἐπιπλοκὴ. Eius
Ἐπιδιήλωσις propoſitionis, quoad circumſtantiam
Cauſæ: Cur ablaturus ſit Regnum. verſ. 33.
Modi: Quomodo: Non totum, &c. verſ. 32. 34. 36.
Temporis,
Quando. verſ. 35.
Quandiu. verſ. 39.
Ἐπιπλοκὴ. Eius
Προσεχὴς ad pietatem. verſ. 38.
Exilium in Ægypto vſque ad mortem Solomonis. verſ. 40.
Tertius, eſt Mors. Notantur tri
Ἀμφότερα, poſſeſſimùm tempus, quo Regni anno ſit mortuus. verſ. 42.
Ἐπίδυα duo:
Sepultura. verſ. 43.
Succeſſor in Regno. verſ. 43.

CAPVT XII.

Diuisio Regni Israelitici.

Argvmentvm capitis de Roboami inauguratione turbulenta propter paterni Regni

- Diminutionem factam
  - Cur: Causa diminutionis
    - Πρόκατάληξις est Roboami responsum populo datum. Responsi huius
      - Occasio: postulata populi, de mitigandis oneribus & exactionibus à Solomone impositis, proposita Regi inaugurando. vers. 4.
      - Authores & consiliarij sui dantes responsum
        - Molle. Consilij huius
          - Petitio. vers. 6.
          - Communicatio. vers. 7.
          - Fruſtratio. vers. 8.
        - Durum
          - Qui fuerint responsi istius suasores: Consiliarij iuniores. vers. 8.
          - Quâ occasione à Rege consulti. vers. 9.
          - Quomodo suaserint. Præscribunt Regi.
            - Πρόλημψις: Non est quòd me contemnatis: Nam minima pars mei valentior est robore patris mei. vers. 10.
            - Ἀπόφασις ἀπόλυτος. versu 11.
      - Tempus. vers. 5. 12.
      - Forma in
        - Genere: Respondit Rex duriter. vers. 13.
        - Specie: Verba responsi formalia. vers. 14.
    - Προγνωσθεὶς Providentia Dei ad impletionẽ vaticinij media ista disponentis. v. 15.
  - Quomodo
    - Defectione decem Tribuum Israeliticarum. vers. 16. 19.
    - Constantiâ Tribus Iudæ & Beniamin (vers. 17. 20.) Quibus etiam adiuncti erant non tantùm Simonij propter hæreditatem suam Tribui Iudæ coniunctam, sed etiam Leuitæ, quibus religio curæ erat. Quod verò de solis Iudæis dicitur, quòd sint secuti, ita est accipiendum, quòd soli ex animo fecerint: Leuitæ & Simonij ex occasione.
- Assertionem aut vindicationem
  - Susceptam à Roboamo
    - Blanditiis, quibus populum ad officium reducere conatus est. Pacificationis huius
      - Minister & Legatus. ver. 18.
      - Euentus: Legatus occisus & Regis fuga. vers. 18.
    - Armis & bello à Roboamo in Israelitas adornato. vers. 21.
  - Impeditam & prohibitam
    - A quo, per quẽ. IEHOVA, per Prophetam Semeiam. v. 22.
    - Cui: Regi & populo Iudæ. vers. 23.
    - Quomodo: Oratione ἀπὸ προσώπου, sumpto argumento à Dei prouidentia immutabili. vers. 24.
    - Quo fructu atque euentu: Rex ab incepta expeditione desistit. vers. 24.

Hieroboami Regno, quoad eius

- Ἀπόφασις. Regnum enim istud acquisiuit per electionem populi Israelitici. vers. 20.
- Φυλακαὶ. Regnum acceptum conseruat
  - Muniendo urbes præcipuas. vers. 25.
  - Continendo subditos in suo Regno. Obseruat autẽ
    - Cur in Regno suo continendos censuerit: Ne videlicet tandem à se interfecto rursus deficerent ad Roboamum. vers. 26.
    - A quibus eos auerterit: Nimirum ab Hierosolymis ademdi, religionis causâ. vers. 27.
    - Quomodo & quo medio eos inde abstraxerit: Instituta noua religionis specie, quoad cultus diuini
      - Formam:
        - Loco Dei curauit fieri & colli aureos vitulos. Horum
          - Numerus (duo,) vers. 28.
          - Materia: (Fecit aureos.) versu 28.
          - Finis: Ecce Dij, &c. Ibid.
          - Situs & collocatio in duabus Regni extremitatibus. ver. 29.
          - Effectus: Approbatio & acceptatio istius noui cultus auidissima. vers. 30.
      - Locum: Sacella in montibus & collibus passim ædificata. vers. 31.
      - Tempus: Mutauit ordinem festorum hactenus Hierosolymis celebratorum. vers. 32.
      - Personas: Non tantùm instituit in suo Regno Collegia Sacrificulorum, sed ipse etiam Sacerdotium inuasit, præter officium Regis. v. 33.

CAPVT

CAPVT XIII.

Idololatria Ieroboami deplorata.

- **DEPLORATAM fuisse Ieroboami idololatriam, id argumento est, quòd ab illa non potuit reuocari**
  - Monitis *Prophetici. Admonitio oracularis facta*
    - A quo: *Viro Dei, ex mandato Domini. vers. 1.*
    - Vbi & quando: *In vrbe Bethele, in ipso Tabernaculorum festo. vers. 1. & vltimo præcedentis capitis versu.*
    - Ad quem: *Ad ipsum Regem, cultu idololatrico iam occupatum. vers. 1.*
    - Quomodo: *Forma*
      - Externa: *Exclamauit, &c. vers. 2.*
      - Interna: *Propheta reprehendit Regem obliquè, figurata oratione:*
        - Exordium κατ' ἀποστροφὴν *vers. 2.*
        - Propositio συμπτωτικὴ καὶ ἀπαλλακτικὴ *de futuro Dei iudicio in Altare, & ipsius Sacerdotes. Notatur excidij autor, tempus & qualitas. vers. 2.*
  - Prodigiis *præsentib. ver. 33. 34. Edita autem illa sunt partim in*
    - Altari: *Scissura altaris, cineriscque effusio. Prodigij huius*
      - Denunciatio. *vers. 3.*
      - Exhibitio. *vers. 5.*
    - Rege *Ieroboamo: videlicet brachij ad virũ Dei apprehendendũ extensi*
      - Arefactione παραλυτικὴ. *vers. 4.*
      - Restitutione *in integrum, viro Dei precibus apud Deum intercedente. vers. 6.*
    - Propheta: *nempe, miserando eius interitu. Mortis*
      - Antecedentia *tria:*
        - Κατεξοχὴν *Prophetæ, mandato Dei de non capiendo cibo in Bethele obedientis. Obedientia amplificatur*
          - Regis *blanditiæ, virum Dei ad prandium inuitantis, eiq; munera pollicentis. vers. 7.*
          - Prophetæ *Bethelithæ humanitate. vers. 15.*
          - Viri *Dei*
            - Recusatione *cõstanti. Eius*
              - Πρόσκομμα. *vers. 8. 16.*
              - Αἴνιγμα *à Dei interdicto. vers. 9. 17.*
            - Discessu. *v. 10.*
        - Παραπλησίως *eiusdẽ. Lapsus causæ*
          - Efficiens, *hoc est, virum Dei excipiens, describitur à*
            - Conditione, *seu professione. vers. 11.*
            - Aetate. *Ibid.*
            - Patria. *vers. 11.*
            - Sobole, *siue filijs, patri cum admiratione narrantibus viri Dei concionem & miracula. versu 11.*
            - Studio *discendi, virumque Dei de abrogatione idololatriæ Ieroboami differendæ audiendi. Studium hoc illius arguit tam solicita viri Dei inquisitio. vers. 12. 13.*
            - Humanitate, *quâ virum Dei inuentum & agnitum in ades suas inuitat. vers. 14. 15.*
          - Instrumentalis: *Præsextus Oraculi. vers. 18.*
          - Materia & forma, *quomodo, & quâ in re peccârit: videlicet sumendo prandium in vrbe Bethele, contra Dei mandatum. versu 19.*
        - Pœna *peccati, à Propheta Bethelica ex Dei reuelatione denunciata. vers. 20. 21. 22.*
      - Coniuncta: *vt est*
        - Tempus: *Sumpto prandio. vers. 23.*
        - Locus: *In itinere. vers. 24.*
        - Genus *mortis: A Leone interfectus. vers. 24. (cadauere & asino illæso.) vers. 25. 28.*
      - Consequentia:
        - Sepultura. *Sepultus*
          - Cur, & quâ occasione: *Sparso per vrbem rumore de isto miserando viri Dei interitu. versu 25.*
          - A quo: *Propheta Bethelitâ. v. 27. 28. 29.*
          - Vbi. *vers. 29. 30.*
          - Quomodo: *Cum luctu. vers. 30.*
        - Fama & opinio *post eius mortem quæ fuerit apud Prophetam Bethelitam, vel hinc patet, quod in eodem ipse sepulchro sepeliri vult, filiosq; suos de Vaticinij fide informat. vers. 26. 31. 32.*

CAPVT XIV.

Primorum Regum Iudæ Israelis, acta, fortuna, & mors.

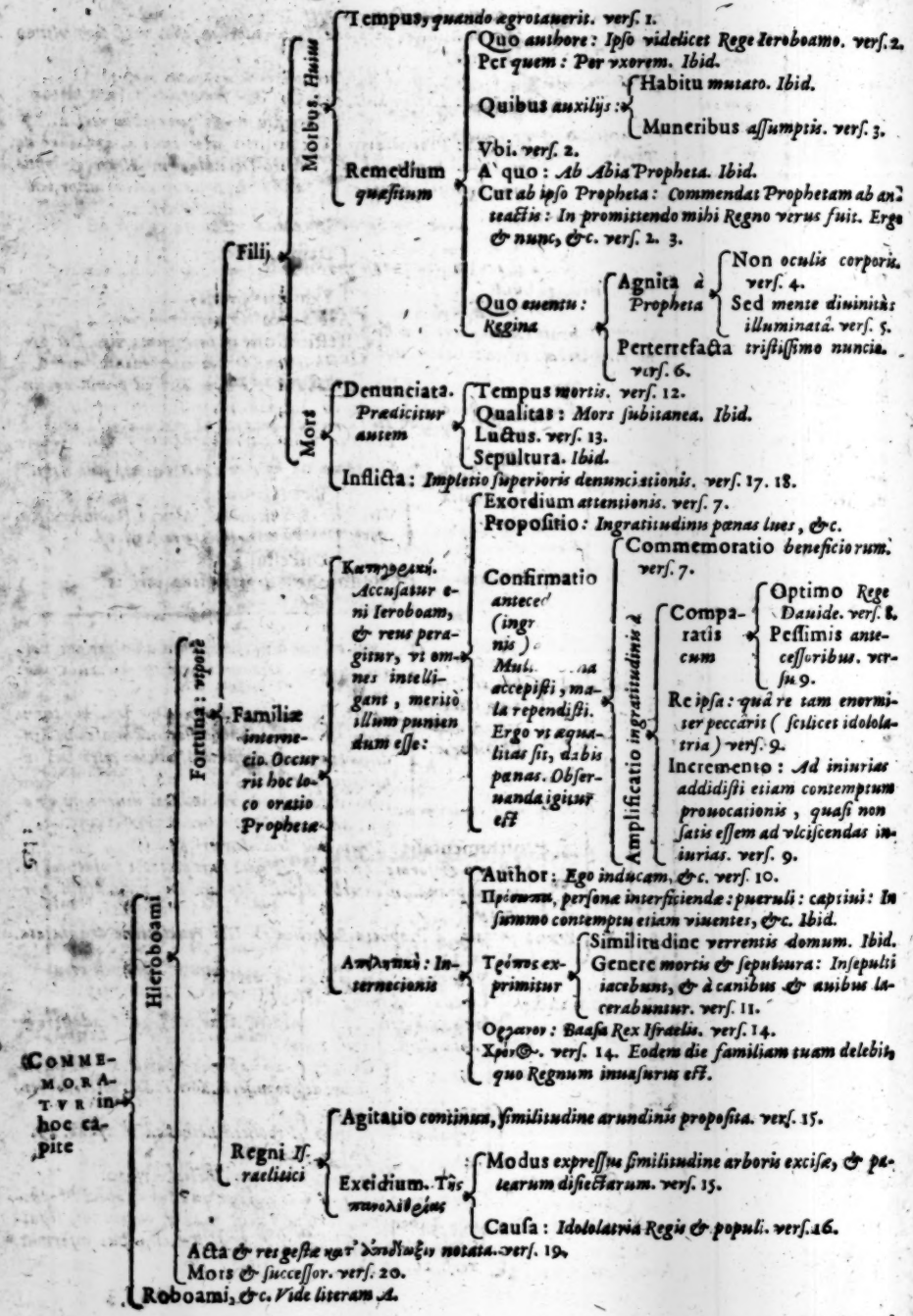

A. Roboami

- A. Roboami
  - Genus
    - Paternum. *vers.* 21.
    - Maternum. *Notatur matris nomen & natio. Ibid.*
  - Aetas & *tempus Regni. Ibid.*
  - Sedes *Regia. Ibid.*
  - Res *gestæ, seu administratio Regni qualis fuerit, ostendit corruptissimus Reipublicæ status in*
    - Religione: *Regis & populi idolatria exaggeratur*
      - Συγχοίσει, *cum Maiorum suorum peccatis. vers.* 22.
      - Μεταστῶ *rerum idololatricarum. versu* 23.
    - Moribus: *Erant in Regno Israelitico Sodomitæ & cynædi, &c. vers.* 24.
  - Fortuna *aduersa:*
    - Bellum
      - Externum, *Roboamo illatum.*
        - Quando: *Quinto Regni anno. vers.* 25.
        - A' quo: *Rege Aegyptio. Ibid.*
        - Quo *euentu: Direptio Templi & thesauri Regij. vers.* 26.
      - Inteſtinum, ἐς ἄπαυτον *cum Ieroboamo Rege Israelis. vers.* 30.
    - Paupertas: *Huius signum est, quòd scuta amissa non ex auro reficere potuerit, sed tantùmærea fieri curárit. vers.* 27.
    - Periculum *insidiarum, etiam in ipsa domo Domini metuendarum. vers.* 28.
  - Obitus & *quæ eum consecuta sunt (sepultura & successor Regni.) vers.* 31.

CAPVT XV.

Hiſtoria quatuor Regum.

- Vita duorum Regum
  - Iuda: *nempe Regis*
    - Abiæ. *Huius*
      - Aetas, *seu tempus Regni*
        - Accepti: *in quæ tempora inciderit. vers.* 1.
        - Administrati: *Quandiu ad Regni gubernacula sederit. vers.* 2.
      - Genus *maternum. vers.* 2.
      - Πεπλημμέλα *vitiosa & illaudabilia. vers.* 3.
      - Exitus:
        - Εὐτυχήματα: *q. Deus non passus est Regem Abiam ἄτεκνον, id est, sine hærede Regni interire. Εὐτυχίας huius causa*
          - Τελικὴ: *Conseruatio lucernæ, id est, Regiæ prosapiæ Dauidis. vers.* 4.
          - Κατὰ τὸ quoad *Deum, Abiam filio donantem: Dauidis proaui pietas & iustitia, esi tantùm particularis erat. Nam quòd de facto Vriæ dicitur, non electa manu & proiecta audacia Dauid peccauit, sed ex infirmitate. vers.* 5.
        - Κατάστροφα:
          - Bellum ἄπαυτον *cum Rege Israelitico. vers.* 6.
          - Prælium *cum eodem difficillimum & periculosissimum. vers.* 7.
      - Mors, *mortemque consecuta: Sepultura & successor. vers.* 8.
    - Asæ. *Vide literam A.*
  - Israelis. *Vide literam B.*

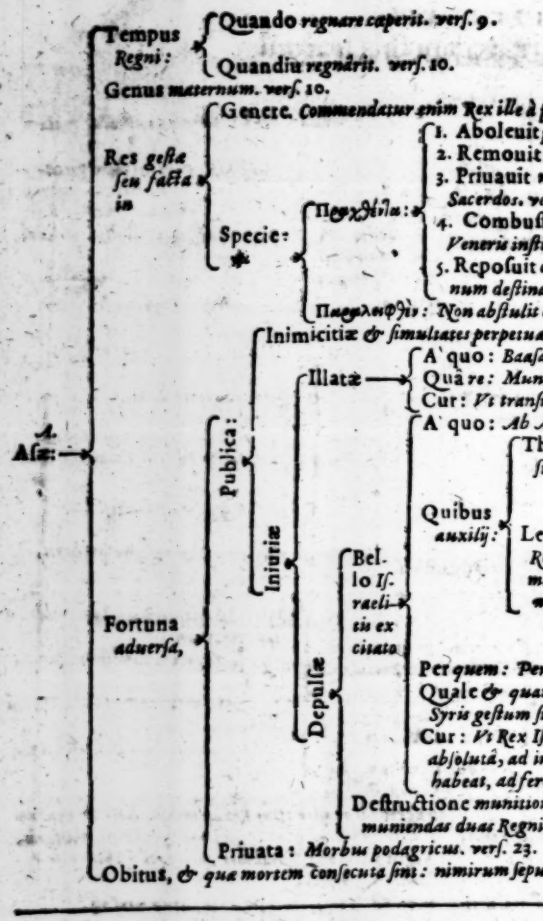
A.
Asæ:
Tempus Regni:
Quando regnare caperit. vers. 9.
Quandiu regnârit. vers. 10.
Genus maternum. vers. 10.
Res gestæ seu facta in
Genere. Commendatur enim Rex ille à pietatis studio. vers. 11. 14.
Specie:
Περιαίρεσις:
1. Abolcuit prostibula. vers. 12.
2. Remouit Idola. Ibid.
3. Priuauit matrem suam dignitate & potestate, ne esset Sacerdos. vers. 13.
4. Combussit Idolum turpissimum à matre ad cultum Veneris institutum. vers. 13.
5. Reposuit donaria patris sui, testamento ad cultum diuinum destinata, in thesauros Templi. vers. 15.
Παραλειφθέν: Non abstulit excelsa. vers. 14.
Fortuna aduersa,
Publica:
Inimicitiæ & simultates perpetuæ cum Rege Israelitico, sibi coætaneo. vers. 16.
Iniuriæ
Illatæ
A quo: Baasa, Rege Israelis. vers. 17.
Quâre: Munitione vrbis Ramæ. Ibid.
Cur: Vt transitu & commeatu prohiberetur Rex Asa. v. 17.
Depulsæ
Bello Israelitis ex citato
A quo: Ab Asa Rege Iudæ. vers. 18.
Quibus auxilij:
Thesauris Templi profusis, ad derinandam à se suisq; illam iniuriam. vers. 18.
Legatione ad Regem Syriæ missâ. Orationis περιοδος
Forma: Pro iure amicitiæ petit, vt Benhadabus, renunciato fœdere, Regi Israelitico de improuiso bellum moueat. vers. 19.
Effectus in Rege Syriæ, petitioni Asæ acquiescentis. vers. 20.
Per quem: Per exercitum Regis Syriæ. vers. 20.
Quale & quantum bellum, quomodo & quàm strenuè à Syris gestum sit. vers. 20.
Cur: Vt Rex Israeliticus, relictâ munitione vrbis Ramæ inabsolutâ, ad interiores regni sui partes sese recipere necesse habeat, ad ferendum suis auxilium. vers. 19. 21.
Destructione munitionis in vrbe Ramæ captæ: cuius ruderibus ad muniendas duas Regni sui vrbes vsus est Asa. vers. 22.
Priuata: Morbus podagricus. vers. 23.
Obitus, & quæ mortem consecuta sint: nimirum sepultura, & successio filij in Regno. vers. 24.

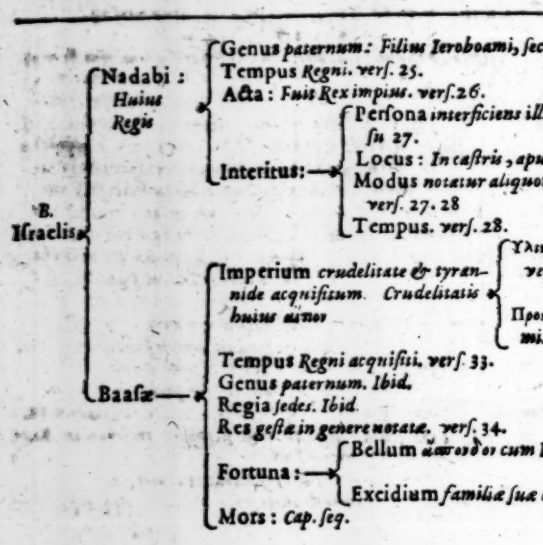
B.
Israelis
Nadabi: Huius Regis
Genus paternum: Filius Ieroboami, secundus Rex Israelis. vers. 25.
Tempus Regni. vers. 25.
Acta: Fuit Rex impius. vers. 26.
Interitus:
Persona interficiens illum notatur à nomine, genere & Tribu. versu 27.
Locus: In castris, apud vrbem Gebbethon. vers. 27.
Modus notatur aliquot verbis: Coniurauit, percussit, interfecit, &c. vers. 27. 28
Tempus. vers. 28.
Baasæ
Imperium crudelitate & tyrannide acquisitum. Crudelitatis huius autor
Υλικὸν: Familia Ieroboami, in quam ille sæuit. vers. 29.
Προκατηρκτικὸν: Impietas & iniustitia Ieroboami. vers. 30.
Tempus Regni acquisiti. vers. 33.
Genus paternum. Ibid.
Regia sedes. Ibid.
Res gestæ in genere notatæ. vers. 34.
Fortuna:
Bellum αὐτοσχέδιον cum Rege Israelitico. vers. 34.
Excidium familiæ suæ denunciatum: ab initio capitis sequentis.
Mors: Cap. seq.

CAPVT

CAPVT XVI.

Historia quinque Regum Israeliticorum.

STATVS Regni Israelitici temporibus Regis

- Baasæ. Regis huius
  - Fortuna: *Excidium familiæ suæ denunciatum*
    - Quo *authore*: IEHOVA. *vers.1.*
    - Per *quem*: *Prophetam Iehu. Ibid.*
    - Quomodo: *Oratio est ei suppeditata:*
      - Antecedens: *Multis beneficijs affectus malam mihi gratiam reportasti. vers.2.*
      - Consequēs: *Ergo meritò pœnas dabis in tota tua familia. Posteritatis*
        - Excidium *quale & quantum: Funditùs exterminabo familiam tuam, sicut haud ita pridem familiam Ieroboami. vers.3.*
        - Ignominia: *Primatio sepulturæ. vers.4.*
  - Acta κατ' ἀποδιωξιν notantur. *vers.5.*
  - Mors. *vers.6.*
  - Τὰ μὴ τοῦ θανάτου:
    - Sepultura. *vers.6.*
    - Successor *in regno. Ibid.*
    - Excidium *familiæ. vers.7.*
- Ella. *Eius*
  - Tempus: *Regni acquisiti & administrati. vers.8.*
  - Sedes *Regia. Ibid.*
  - Ἀνωμία: *Coniuratio Zambri contra Regem inita. vers.9. Describitur Zambri à conditione, &c.*
  - Mores. *Temulentia. vers.9.*
  - Interitus: *Cædis*
    - Locus. *Ibid.*
    - Author. *vers.10.*
    - Tempus. *Ibid.*
  - Acta, κατ' ἀποδιωξιν *posita. vers.14.*
- Zambri
  - Res *gestæ describuntur* κατ'
    - Τιμωρια *singularis cuiusdam crudelitatis, quã exercuit in delenda familia antecessoris sui. Observua Θεοσεβὲς:*
      - Ἀποδιωξις. *vers.20.*
      - Quando *exercuerit istam crudelitatem. vers.11.*
      - In *quos: In totam familiam Baasæ. Ibid.*
      - Quomodo: *Iuxta Prophetæ vaticinium. vers.12.*
      - Cur: *Propter scelera antecessorum. vers.13.*
  - Tempus *Regni: Regnauit septem diebus. vers.15.*
  - Ἀυτιχία:
    - Æmulus *Regni, atq; adeò alius Rex in castris electus & tyranno oppositus. v.16. Notatur nomi Regis nomē & cõditio militaris.*
    - Obsidio *Regiæ vrbis durissima. vers.17.*
  - Interitus. *Mortis*
    - Genus *horrendum. vers.18.*
    - Causa, *cur tam miserè ipsi moriendum fuerit. vers.19.*
- Amri
  - Imperiũ. *Regni*
    - Κτησις καὶ λῆψις *turbulenta & factiosa. vers 21. 22.*
    - Χρῆσις καὶ φυλακὴ, *quã diuturna Regni possessione vsus sit. v.23.*
  - Sedes *Regia:*
    - Thersa. *vers.23.*
    - Samaria. *vers.24.*
  - Res *gestæ propositæ in*
    - Specie:
      - Extructio *Samariæ, metropoleos Regni Israelitici. Notatur eius possessor, situs & nomen, quod postea toti Regno decem Tribuum inditum est. vers.24.*
      - Impietas *eadem, quæ antecessorum. vers.25.26.*
    - Genere. *vers.27.*
  - Obitus, *& quæ mortem consecuta. vers.28.*
- Achab. *Regis huius*
  - Genus *paternum. vers.29.*
  - Ætas, *in quæ tempora inciderit. vers.29. Et quandiu regnârit. vers.30.*
  - Sedes *regia. Ibid.*
  - Coniunx, *quæ describitur à nomine, parentibus, patria. vers.31.*
  - Mores: *Extrema & deplorata impietas. Impietatis αὔξησις*
    - Ὑπερβολὴ: *Peccatis superauit omnes suos antecessores. vers.30 33.*
    - Μεγεθος:
      1. Coluit *Baal, &c vers.31.*
      2. Construxit *aram Baali dedicatam. v.32.*
      3. Aedificauit *Templum in honorem Baalis. vers.32.*
  - Ἐπιβολὴ ἀπηγητικὴ *de funesta vrbis Ierichuntis restauratione. vers.34.*
  - Loci *reliqui, personæ huius Regis demonstrantes, explicantur in seqq. cap.*

CAPVT XVII.

Initium Historiæ de Propheta Elia.

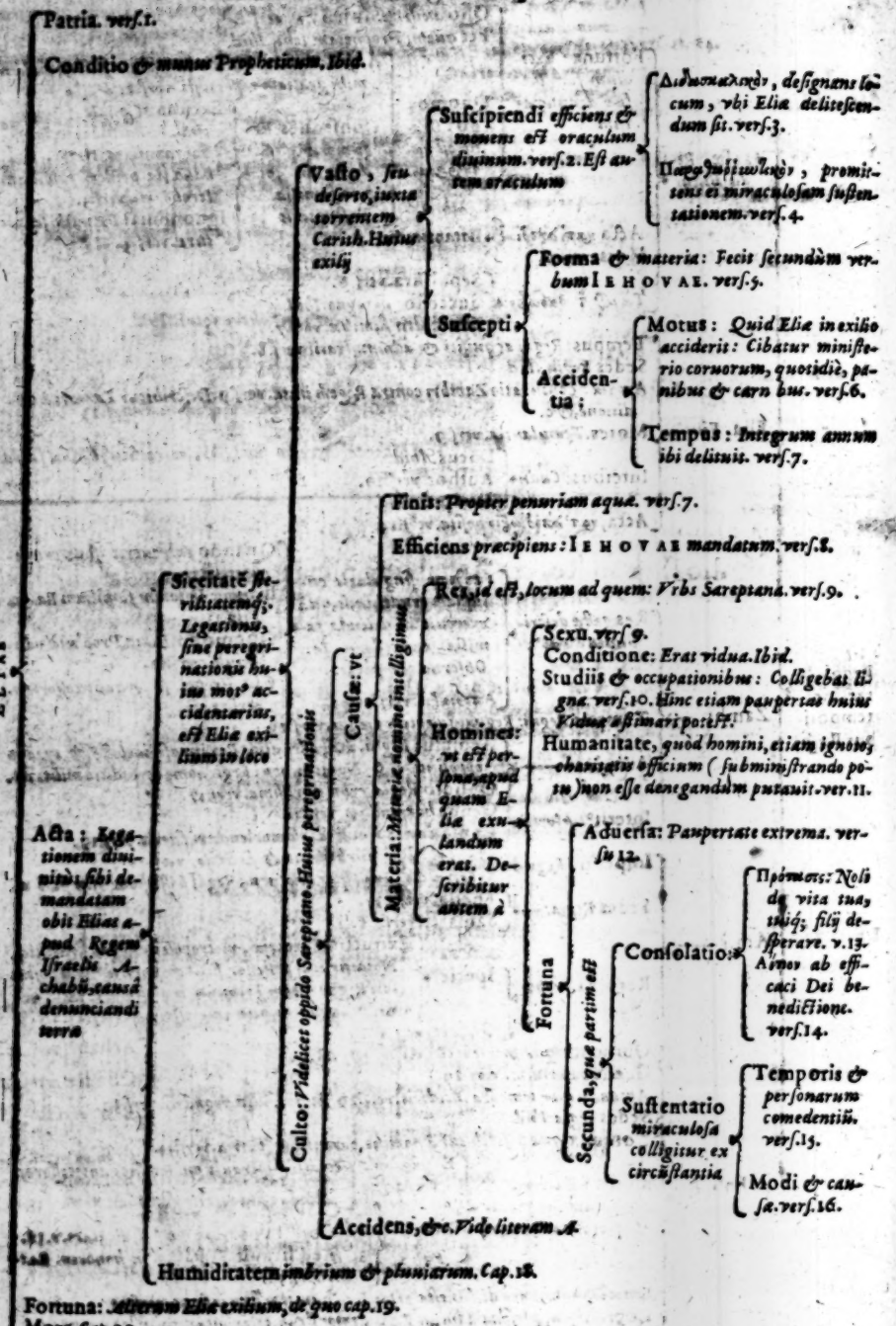

A. Accidens

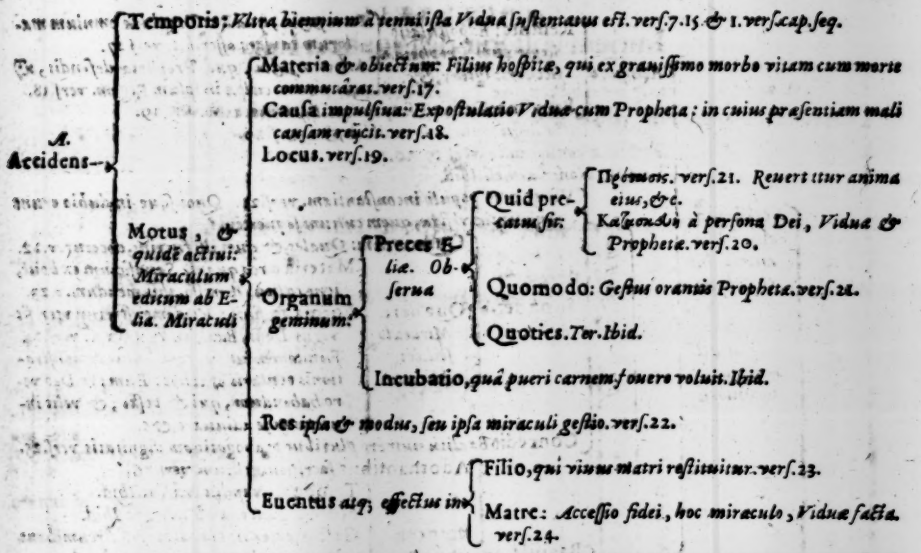

CAPVT XVIII.

Legatio Eliæ ad Regem Achabum, pluuiæ denunciandæ causâ susceptæ.

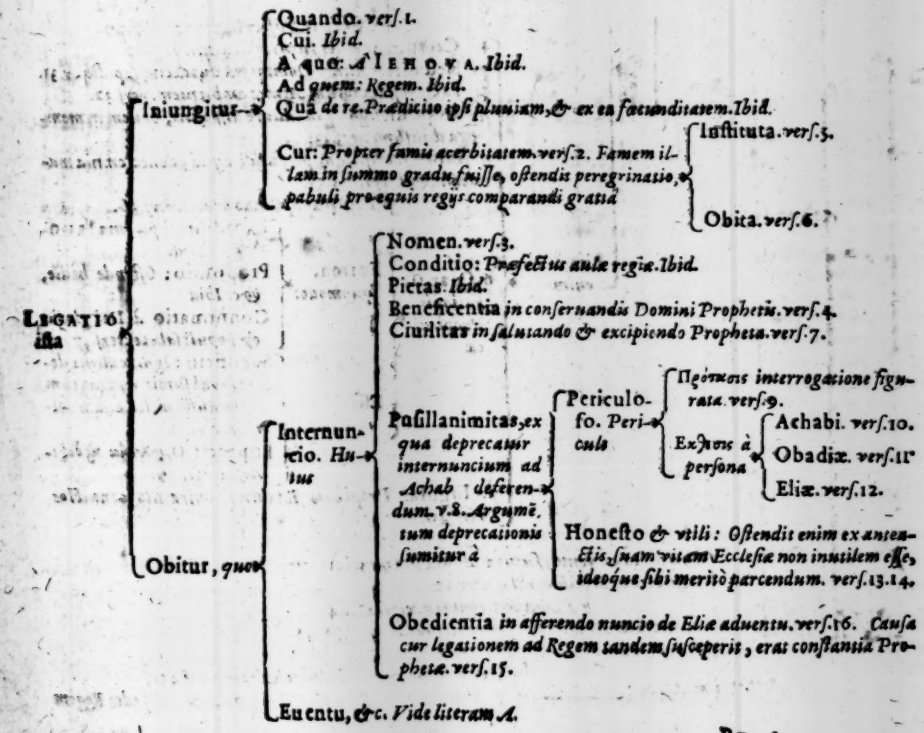

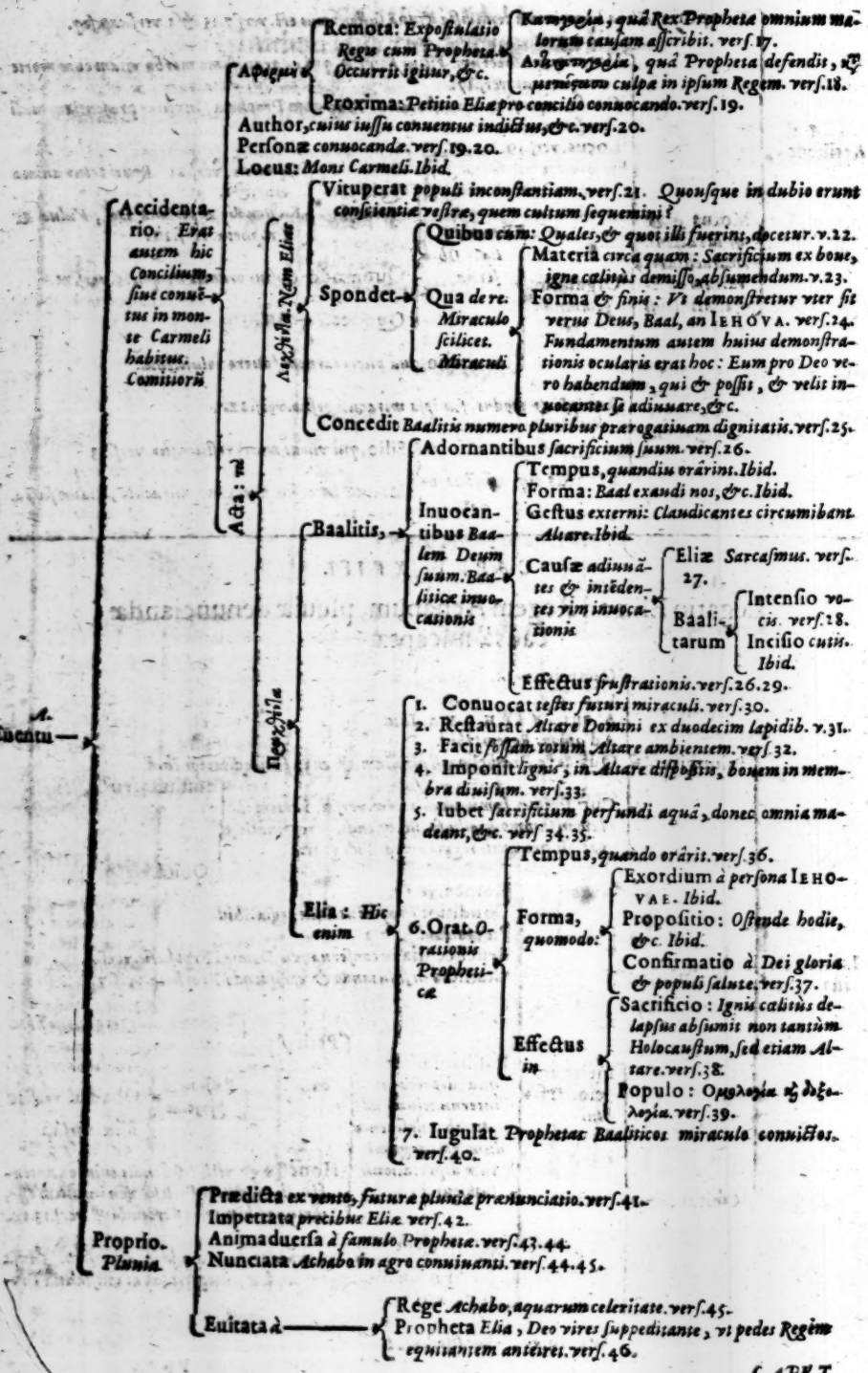
Remota: Expostulatio Regis cum Propheta. Occurrit igitur, &c.
Καταφρόνησις, quâ Rex Prophetæ omnium malorum causam asscribit. vers. 17.
Ἀπολογησία, quâ Propheta defendit, & peccatum culpæ in ipsum Regem. vers. 18.
Proxima: Petitio Eliæ pro concilio conuocando. vers. 19.
Author, cuius iussu conuentus indictus, &c. vers. 20.
Personæ conuocandæ. vers. 19. 20.
Locus: Mons Carmeli. Ibid.
Accidentario. Erat autem hic Concilium, siue conuentus in monte Carmeli habitus. Comitorii
Actus
Ἀπόφασις. Nam Elias
Vituperat populi inconstantiam. vers. 21. Quousque in dubio erunt conscientiæ vestræ, quem cultum sequemini?
Spondet
Quibus cum: Quales, & quot illi fuerint, docetur. v. 22.
Qua de re. Miraculo scilicet. Miraculi
Materia circa quam: Sacrificium ex bone, igne cælitùs demisso, absumendum. v. 23.
Forma & finis: Vt demonstretur vter sit verus Deus, Baal, an IEHOVA. vers. 24. Fundamentum autem huius demonstrationis ocularis erat hoc: Eum pro Deo vero habendum, qui & possit, & velit inuocantes sæ adiuuare, &c.
Concedit Baalitis numero pluribus prærogatiuam dignitatis. vers. 25.
Baalitis,
Adornantibus sacrificium suum. vers. 26.
Inuocantibus Baalem Deum suum. Baalisticæ inuocationis
Tempus, quandiu orârint. Ibid.
Forma: Baal exaudi nos, &c. Ibid.
Gestus externi: Claudicantes circumibant Altare. Ibid.
Causæ adiuuãtes & intẽdentes vim inuocationis
Eliæ Sarcasmus. vers. 27.
Baalitarum
Intensio vocis. vers. 28.
Incisio cutis. Ibid.
Effectus frustrationis. vers. 26. 29.
Ἀπόφασις
A. Enentu
1. Conuocat testes futuri miraculi. vers. 30.
2. Restaurat Altare Domini ex duodecim lapidib. v. 31.
3. Facit fossam totum Altare ambientem. vers. 32.
4. Imponit lignis, in Altare dispositis, bouem in membra diuisum. vers. 33.
5. Iubet sacrificium perfundi aquâ, donec omnia madeant, &c. vers. 34. 35.
Elia: Hic enim
6. Orat. Orationis Propheticæ
Tempus, quando orâris. vers. 36.
Forma, quomodo:
Exordium à persona IEHOVAE. Ibid.
Propositio: Ostende hodie, &c. Ibid.
Confirmatio à Dei gloria & populi salute. vers. 37.
Effectus in
Sacrificio: Ignis cælitùs delapsus absumit non tantùm Holocaustum, sed etiam Altare. vers. 38.
Populo: Ομολογία & δοξολογία. vers. 39.
7. Iugulat Prophetas Baalisticos miraculo conuictos. vers. 40.
Proprio. Pluuia
Prædicta ex vento, futuræ pluuiæ prænunciatio. vers. 41.
Impetrata precibus Eliæ. vers. 42.
Animaduersa à famulo Prophetæ. vers. 43. 44.
Nunciata Achabo in agro conuiuanti. vers. 44. 45.
Euitata à
Rege Achabo, aquarum celeritate. vers. 45.
Propheta Elia, Deo vires suppeditante, vt pedes Regem equitantem anteiret. vers. 46.

CAPVT

CAPVT XIX.

Eliæ exilium.

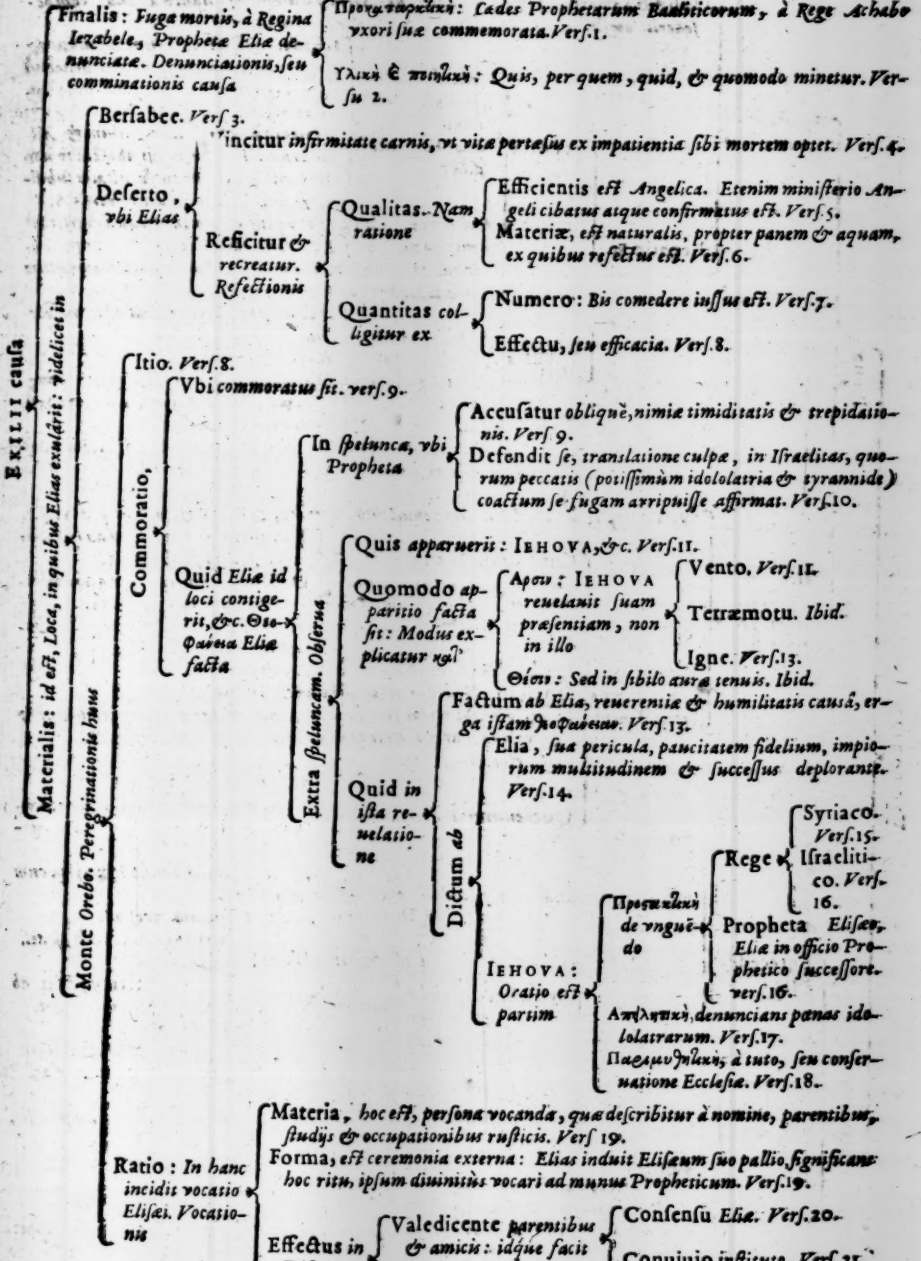

CAPVT XX.

Victoria Achabi gemina, à Rege Syriæ reportata.

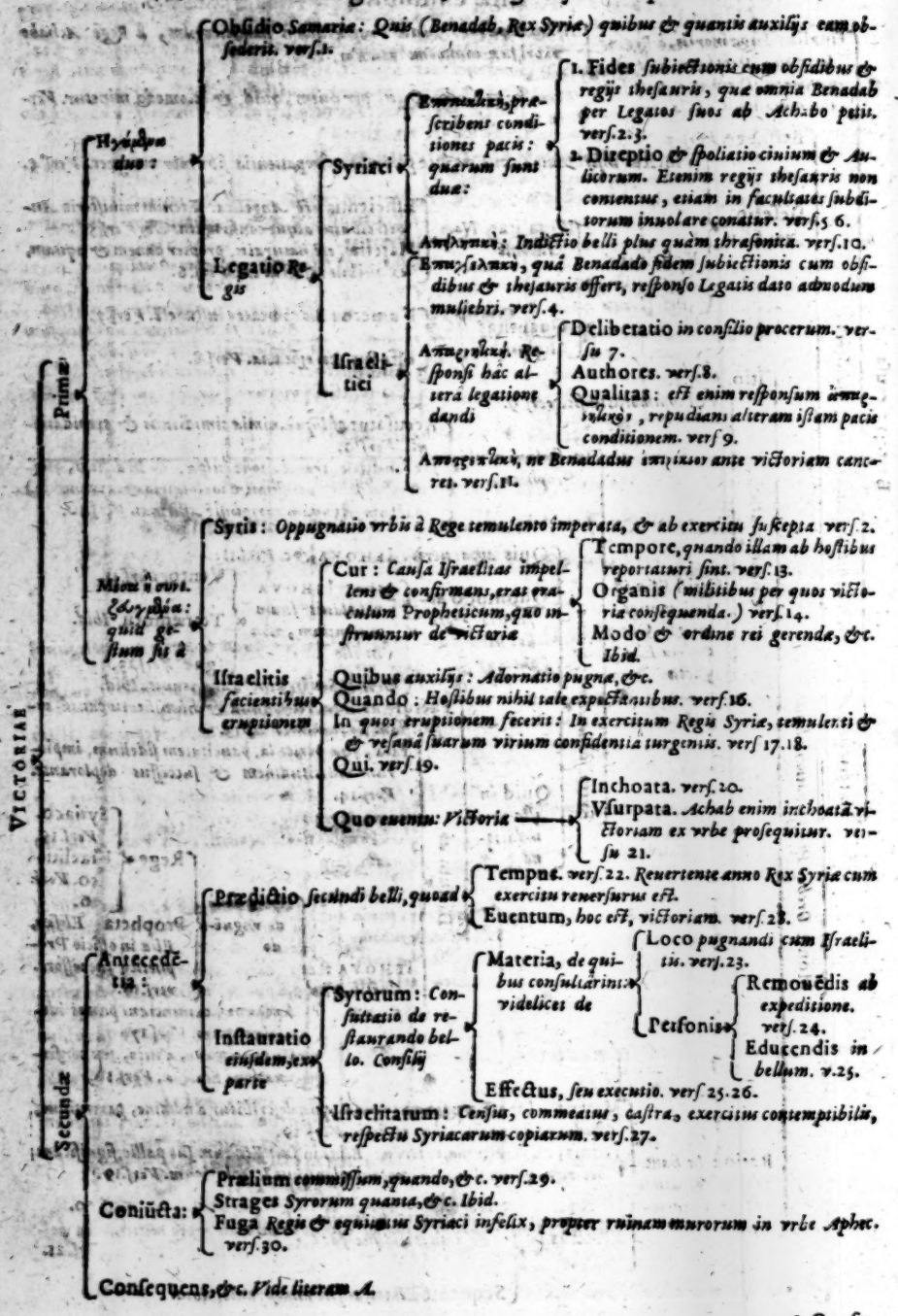

A. Conse-

- *A.* Consequens: *Abusus tam insignis victoriæ, iniisse turpissimo fœdere cum Rege victo & obsesso. Fœderis*
  - Initi *reprehensio. Reprehensionis*
    - Incundi *descriptio. Notatur enim*
      - Causa *movens Syros ad petendam pacem & amicitiam: Clementia Regum Israeliticorum, passim etiam inter gentes celebrata. vers.31.*
      - Personæ
        - Intercedentes: *Aulici Regis Syriæ. Horum*
          - Habitus *sordibus & squalidus. vers.31.32.*
          - Oratio *humilis & demissa. vers.32.*
          - Calliditas *in accipiendo mite Regis Achabi responso. vers.33.*
        - Inuentes *fœdus: Benadad sese dedens, honorificè ab Achabo excipitur. vers.33.*
      - Conditiones *& capita fœderis. vers.34.*
    - Organum, *& modus est partim*
      - Efficiens: *Discipulus Prophetarum. vers.35.*
      - Chria
        - Perstringens *Achabi præpostera clementiam. vers.35.*
        - Innuens *pœnam istius perversæ lenitatis. v.36.37.*
      - Oratio ἰλεγχικὴ à *indicatio:*
        - Propositio, *in qua*
          - Propheta *propositâ parabolâ, quid iuris esset, expiscatur. vers.38.39.*
          - Achab *respondet, & contra seipsum sententiam fert. vers.40.*
        - Assumptio *omissa: Atqui tu is es, &c.*
        - Conclusio ἀπολυκὴ, *denuncians Regi pœnam. vers.41.42.*
      - Effectus: *Regis Achabi induratio. vers.43.*

CAPVT XXI.

Exemplum Tyrannidis in priuatum hominem.

- Facti huius
  - Perpetratio:
    - Πρόσωπον
      - Παύξων: *Achab Rex Samariæ. vers.1.*
      - Πάχυν: *Naboth Iezraelita. Ibid.*
    - Ἀφορμὴ: *Nabothi vinea*
      - Desiderata *& petita.: Achabi πλεονεξία, quam tamen prætextu legitimi contractus palliare nititur. vers.2.*
      - Recusata. *Denegationis*
        - Forma: *Ostendit enim Naboth, lege se prohiberi, quò minùs Regis petitioni locum relinquat. vers.3.*
        - Effectus: *Impotentia animi in Achabo, repulsam illam ægerrimè ferente. vers.46.*
    - Οχημα: *Regina Iezabel. v.5. Observanda autem est ipsius oratio*
      - Ἐπιτιμητικὴ: *Reprehendit in marito animi abiectionem, & consilij inopiam, Rege indignam. vers.7.*
      - Παραμυθητικὴ ἢ ἐπαγγελτικὴ. *Promittit enim se acquisituram Nabothi vineam. Ibid.*
    - Πραγματικὸν:
      - Cædes Nabothi
        - Procurata *literis reginæ Iezabelis. Notatur autem istarum literarum*
          - Persona *à qua, & ad quam Epistola ista perscripta, & Regio sigillo obsignata sit. vers.8.*
          - Res: *Actio criminalis contra Nabothum publicè instituenda. vers.9.10.*
        - Perpetrata
          - A' quibus: *Senatoribus & Iudicibus urbis Iezraelis. vers.11.*
          - Quomodo: *Species publici & ordinarij iudicij vers.12.*
          - Quorum *auxilio: Testes, tanquam ministri tyrannidis. vers.13.*
          - Qua *re: Genus mortis. vers.13. Lapidatio, &c.*
        - Nunciata *Reginæ. vers.14.*
      - Confiscatio *bonorum Nabothi. Achabus enim ab uxore mittitur in possessionem vineæ. vers.15.16.*
  - Correctio, *&c. Vide literam A.*

- A. Correctio
  - Diuina *per ministerium Eliæ Prophetæ. vers. 17. 18. Occurrit autem hoc loco*
    - Accusatio *tyrannidis. Vers. 19.*
    - Defensio
      - Achabi: *Sibi, præter meritum, tam tristia ab Elia denunciari. Vers. 20.*
      - Eliæ, *per translationem culpæ in Regis impietatem. Vers. 21.*
    - Condemnatio, *siue denunciatio pœnæ infligendæ*
      - Regi. *Pœna huius*
        - Genus: *Comminatur Propheta Achabo pœnam talionis. Vers. 19. 24.*
        - Obiectum: *Quibus pœna illa luenda sit. versu 21.*
        - Modus, *per comparationem excidij familiæ Ieroboamiticæ. Vers. 22.*
        - Causa συναιτιώδης: *scelera & flagitia Achabi. Vers. 19. 22. 25. 26.*
      - Reginæ. *Vers. 23.*
  - Humana *est Achabi pœnitentia. Respiscentiæ*
    - Signa & *notæ. Vers. 27.*
    - Effectus. *Achabus enim ad tempus respiscens, sententiæ latæ prorogationem impetrat. vers. 28.*

CAPVT XXII.

Interitus Achabi, vnà cum vita Ioſaphati & Achaſiæ.

DESCRIBITVR in hoc capite Regis

- Achabi interitus:
  - Hoſtilis *syri:*
    - Deliberatio *de bello contra Syros ſuſcipiendo*
      - Politica, *cum*
        - Aulicis. *Conſultationis huius inſtitutæ*
          - Tempus. *Vers. 1. 2.*
          - Materia, *ſiue* αἰτία. *Vers. 3.*
        - Rege *fœderato. Vers. 4.*
      - Eccleſiaſtica, *&c. Vide literam A*
    - Expeditio *ſuſcepta*
      - Quibus *cum. Vers. 29.*
      - Quomodo: *Habitu mutato, &c.*
        - Quis *habitum mutârit. Vers. 30.*
        - Cur: *Mandatum Regis Syriaci de impetu belli in ſolum Achabum conuertendo. v. 31.*
    - Conflictus, *periculoſus Regi*
      - Ioſaphato. *Vers. 32. 33.*
      - Achabo, *qui vulneratus prælio excedit. vers. 34.*
  - Miſer: *Ipſe Regis interitus. Vers. 35. 40.*
  - Ἐπίλογος:
    - Exitus *belli, ſigno per præconem dato receptui. Vers. 36.*
    - Sepultura *Regis. Vers. 37.*
    - Euentus *oraculi, à Propheta de interitu Achabi editi. Vers. 38.*
    - Succeſſor *in Regno. Vers 40.*
- Ioſaphati
  - Actas. *Vers. 41. 42.*
  - Genus *maternum. Vers. 42.*
  - Res *geſtæ, ſiue vt*
    - Πραχθέντα *in*
      - Genere. *Vers 43.*
      - Specie: *Facta*
        - Πολεμικὰ: *Bella & prælia. Verſu 46.*
        - Πολιτικὰ: *Expanaria extirpata. Vers. 47.*
    - Παραλειφθέντα. *Vers. 44.*
  - Fortuna
    - Secunda:
      - Pax *cum vicino Rege. Vers. 45.*
      - Potentia, *quâ etiam Idumæam tenuit. Verſu 48.*
    - Aduerſa: *Infelix cum Rege impio ſocietas, propter claſſem amiſſam. Vers. 49. 50.*
  - Mors, *ſepultura & ſucceſſor. Vers. 51.*

Achaſiæ, *ſiue Ochoziæ hiſtoria. Loci perſonam eius in hoc capite demonſtrantes reſtitui ad initium 2. lib. Reg. referri poſſunt.*

A. Eccleſia-

- Ac Ecclesiastica cum Prophetis
  - Falsis. Horum
    - Numerus & *status, quantus, & quo authore congregatus. vers.5.6.*
    - Sententia, *quã proferunt*
      - Verbis, *seu oratione* ἀσυμπλοκῇ *(iubent bellum suscipere) &* ἀπαρεμφάτῳ *(promittunt victoriam.) vers. 6. 10.12.*
      - Facto, *siue Chriâ: nimirum ferreis cornibus, tanquam signis & instrumentis victoriæ. vers.11.*
  - Veris: *nimirum cum Propheta Michæa. Oraculi à Michæa de bello Syriaco editi*
    - Ἀφορμὴ: *Non nisi vocatus in cõsilio adest Michæas Vocationis*
      - Occasio *erat Regis Iosaphati scisscitatio. vers.7.*
      - Author: *Achab*
        - Auersans *conspectum Michææ. vers.8.*
        - Consentiens *in vocationem Michææ. vers.9.*
      - Minister *vocans Michæam, ipsumq; admonens, vt suum oraculum prædictioni Pseudoprophetarum accommodet. vers.13.*
      - Personæ *vocandæ constantia. vers.14.*
    - Forma & *pronunciatio*
      - Ironica. *vers.15.*
      - Seria, *explicans belli*
        - Euentum: *Obserua autem huius oraculi*
          - Occasionem: *Michæas à Rege adiuratus sententiam dicit. vers.16.*
          - Formam: *Prædicit populi fugam, & Regis interitum. vers.17.*
          - Iudicium *Achabi de hoc oraculo. vers.18.*
        - Efficientẽ, *atq; conficientem, eamq; tum*
          - Principem: *Prouidentiam Dei, Achabum ad pœnam trahentis. versu 19.*
          - Organicam: *vipotè*
            - Dæmonem *Pseudoprophetas Achabi decipientem. vers.20.*
            - Pseudoprophetas *Achabo bellũ suadentes. vers 22.23.*
    - Sors & *fortuna, quomodo oraculum*
      - Exceptum, & *explosum sit à*
        - Zedechia *Michæam percutiente. versu 24.*
        - Achabo, *cuius iussu Propheta in carcerem conijcitur. vers.26.27.*
      - Defensum à *Michæa contra*
        - Zedechiam. *vers.25.*
        - Achabum. *vers.28.*

SECVNDVS LIBER REGVM,

Ἀναλυτικῶς expositus.

Ἀποκηπαλισμὸς secundi libri Regum κεφαλαιώδης.

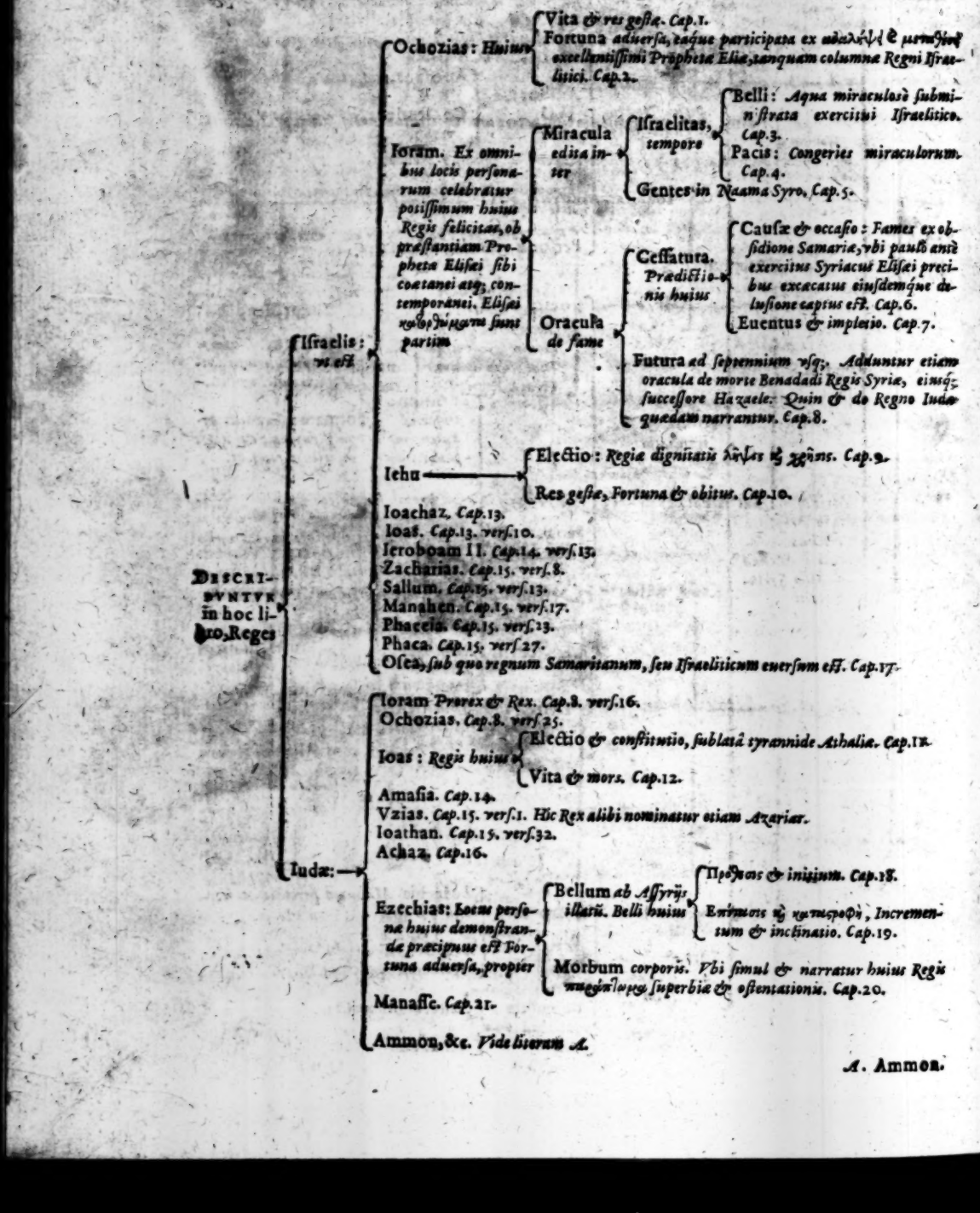

A. Ammon.

A. —
- Ammon. *Cap.21. verſ.19.*
- Ioſias. *Eius acta insigniùs ſunt duo:*
  - Reſtauratio *ſacræ Ædis, ſeu Templi. Cap.21.*
  - Reformatio *Religionis. Cap.23.*
- Ioachim. *Cap 24.*
- Iechonia. *Cap.24. verſ.8.*
- Sedechia, *ſub quo Regnum euerſum, & Iudæi in captiuitatem Babylonicam abducti ſunt. Cap.25.*

CAPVT I.

Vita Regis Ochoziæ, ſiue Achaſiæ.

ACHAZIAB
- Aetas *& tempus Regni. verſ.52. capitis præcedentis.*
- Acta: *Horum*
  - Forma: *Idea, & exemplum cùm paternum, tum auitum. verſ.53. cap. præcedentis.*
  - Materia, *quæ in re deliquerit. verſ.54. capitis præcedentis.*
- Fortuna *aduerſa*
  - Propria:
    - Moabitarum *defectio. verſ.1.*
    - Morbus: *Morbi*
      - Ἄτιον πυνθάνου: *Lapſus Regis per cancellos cœnaculi. verſ.2.*
      - Ἀλλάδμον, *ſeu remedium morbo quæſitum apud gentile idolum, vel potiùs Diabolum ipſum. Legatio Regis*
        - Miſſa, *quò, cur, & ad quid, &c. verſ.2.*
        - Impedita *occurſu Eliæ*
          - Reprehendentis *Legatos & Regem, defectionis nomine. verſ.3.*
          - Comminantis *panam mortis. verſ.4.*
  - Participata *ex* ἁρπαγῇ *Eliæ, è terris in cælum rapti. Capite ſequenti.*
- Mors *Regis*
  - Denunciata *à*
    - Legatis *ſuis. Occurris hic*
      - Expoſtulatio *Regis cum Legatis re infectâ redeuntibus. verſ.5.*
      - Defenſio *Legatorũ, culpam in Eliam transferentium. verſ.6.*
      - Exploratio *Eliæ ex habitu. verſ.7.8.*
    - Elia, *hanc denunciandæ mortis pronunciam*
      - Detrectante, *& in Regis emiſſarios igni cæleſti graſſante, vice*
        - Primâ. *verſ.9 10.*
        - Secundâ. *verſ.11. 12.*
      - Suſcipiente
        - Cur: *Impellens cauſa eſt gemina: partim*
          - Capitanei *tertij humilitas, quam oſtendit*
            - Geſtibus. *verſ.13.*
            - Verbis *& oratione ſtructa. verſ. 14.*
          - Angeli *confirmatio* πεφυλαγμένη. *verſ.15.*
        - Quomodo: *Regi mortem in faciem denunciat. verſ.16.*
    - Illata *iuxta ſermonem Domini. verſ.17.*

CAPVT II.

Eliæ raptus in Cœlum.

Efficiens & finis: *Quis, quo cum, cur peregrinetur, &c. verſ. 1.*

Ἡγούμενα: *Profectio ad locum & ἀναλήψεως ſuſcepta. Peregrinationis huius*

Materia: *ideſt, Iter*

A' quibus. *De Gilgalis. Ibid.*

Per quæ: *vtpote*

Bethel. *In via ad hanc vrbem incidit*

Colloquium *Eliæ (abitum ſuum in cœlum celare fruſtrà cupientis) habitum cum Eliſæo, indiuiduo ſuo Achate. verſ. 2.*

Vaticinium περὶ τῆς μετεμψύχωσεως *Eliæ, à filijs Prophetarum Bethelenſium editum. verſ. 3.*

Iericho: *Idem illud colloquium & vaticinium ijſdem penè verbis hîc repetitum eſt. verſ. 4. 5.*

Iordan: *Profectionis huius ad Iordanem*

Efficiens organica. *Comes itineris*

Proprius, *perpetuus, & indiuiduus: Eliſæus. verſ. 6.*

Alienus & acceſſorius: *Cœtus Prophetarum. verſ. 7.*

Accidens *motus actiui: Miraculoſa Iordanis diuiſio inſtrumento pallij facta. verſ. 8.*

Τὰ ἐπάλληλα, ἢ μετεμψύχωσις

Ad quæ: *Videlicet vltra Iordanem. Hîc optio petendi aliquid*

Datur *ab Elia, verſante in extremo actu adminiſtrationis Prophetica, in qua Eliſæus ex Dei mandato ſucceſſurus erat. verſ. 9.*

Accipitur *ab Eliſæo, petente donorum ſpiritualium prærogatiuam inter Prophetas, prout ad functionem nouam ipſi neceſſaria erat. Ibid.*

Confirmatur *ſigno aliquo. Oratio Eliæ eſt ἀπόφθεγμα: quaſi dicat; Quia rem petis difficilem, quæ non humanitus datur, ſed diuinitus, & raro contingit: non eſt, vt à me vam exſpectes, ſed ab eo, qui me accepturus eſt: ac proinde ſignum eius attentè obſeruato, vt de donis ad functionem tuam confirmeris. verſ. 10.*

Ἄρρητα: *vt ſunt*

Locus & *tempus. verſ. 11.*

Organum: *Quibus auxilijs translatus ſit. Currus & equi ignei, &c. Ibid.*

Res *ipſa: Elias ab Eliſæo abreptus aſcendit in cœlum. Ibid.*

Modus: *Per turbidinem, ſeu in tempeſtate. Ibid.*

Ἐπόμενα:

Luctus *translati Eliæ. Obſerua*

Quis *lugeat. verſ. 12.*

Quomodo: — Verbis: Θρηνῳδία. *verſ. 12.*

Geſtibus: *Laceratione veſtiũ. Ibid.*

Opinio *hominum de Elia, poſt hunc ipſius raptum. Opinionis iſtius*

Origo & *authores erant filij, ſeu diſcipuli Prophetarum. Horum*

Incredulitas: *Putarunt enim Eliam nõdum è numero mortaliũ in cœlũ ereptum, ſed aliquo ab Angelo abreptum è conſpectu hominum. verſ. 16.*

Importunitas, *quâ victus Eliſæus conſentit per conceſſionem. verſ. 17.*

Falſitas, *fruſtrato quærẽdi conatu, refellitur, & viciſſim verus Eliæ raptus in cœlum aſtruitur. verſ. 18.*

Succeſſor *in officio Eliæ prophetico agnitus & honorificè exceptus. verſ. 15.*

Miracula, *&c. Vide literam A.*

A. Miracula

- A. Miracula à ſucceſſore Eliſæo edita. Miraculoſa
  - Diuiſio *Iordanis. Miraculi huius*
    - Organum: *Pallium Eliæ. verſ.13.*
    - Author: *Modus & res ipſa. verſ.14.*
    - Teſtes *& ſpectatores. verſ.15.*
  - Curatio *aquarum Ierichuntinarum. Curationis*
    - Αἴτιον
      - Κτίσμα: *Ciuium petitio. verſ.19.*
      - Θεραπεία: *Sal in fontem coniectus. verſ.20.*
      - Ποίημα, IEHOVA, *&c. verſ.21.*
    - Αἰτιατὸν, *ſeu effectus. verſ.22.*
  - Maledictio *ueteſtamentaria deſcripta:*
    - Quis *maledixerit: Eliſæus. verſ.23.*
    - Vbi *& quando: Interdiu. verſ.23.25.*
    - Quibus: *Pueris quadraginta duobus.*
    - Cur: *Propter contemptum ſenectutis & muneris Prophetici. verſ.23.*
    - Quomodo: *In nomine Domini. verſ.24.*
    - Quo euentu: *Illuſores ab Vrſis duobus diſcerpti. Ibid.*

CAPVT III.
Vita Regis Ioram.

- Genus *paternum. verſ.1.*
- Sedes *Regia. Ibid.*
- Aetas *& tempus Regni: quando regnare cœperit & quandiu regnârit. Ibid.*
- IORAM I.
  - Res geſtæ *tum*
    - Pace: *Reformatio religionis imperfecta. Repurgationis huius*
      - Περιχώρησις: *Euertit ſtatuas idololatricas. verſu 2.*
      - Παραλειφθεῖσα: *Quod benè cœperat, non abſoluit, relapſus in idololatriam auitam. verſ.3.*
    - Bello. *Belli Moabitici*
      - Ἀφορμὴ: *Rebellio & defectio Regis Moabitici. Rebellionis*
        - Cauſa: *Magnitudo annui tributi, Iſraelitico Regi penſitandi. verſ.4.*
        - Tempus: *Poſt mortem Achabi, regnante iam Ioramo filio. verſ.5.*
      - Πρόσωπα, *ſiue perſonæ belligerantes: Rex*
        - Iſraelis, *qui exercitum in Regno conſcribi curat. verſ.6.*
        - Iudæ, *ad ſocietatem belli pertractus legatione affinis ad ſe miſſa verſ.7.*
        - Edom: *Tributarius Regni Iudæ. verſ.9.*
      - Τόποι, *&c. Vide literam A.*
      - Περιχώρησις: *Quomodo bellum ſit geſtum à*
        - Moabitis
          - Caſtrametantibus *in confinio Regni Moabitici. v.21.*
          - Adorientibus *Iſraelitas*
            - Cur: *Decepti ſunt ſpecie aquarum rubicundâ. v.22.*
            - Quomodo: *Gratulabundi, quaſi non pugnaturi, ſed tantùm ſpoliaturi eſſent. v.23.*
        - Iſraelitis
          - Profligantibus *Moabitas verſ.24.*
          - Vaſtantibus *totam Moabitarum regionem. verſ.25.*
      - Ἔκβασις: *Deſperatio*
        - Victi *Regis Moabitici, filium ſuum primogenitum immolantis. verſ.26.*
        - Victoris, *obſidionem vrbis relinquentis. v.27.*
  - Fortuna *participata ex præſentia Eliſæi ſibi coætani. Capitibus ſequentibus.*
  - Obitus. *Cap.8.*

A. Tou ⊙, vbi geſtum ſit. verſ. 8. Loci huius incommoditas ex penuria aquarum

- Obortа
  - Quando: *Poſt iter ſeptidui. verſ. 9.*
  - Quibus: *Toti exercitui Iſraelitico. Ibid.*
  - Quanta *fuerit, colligitur ex*
    - Deſperatione *Regis Iſraelitici. verſ. 10.*
    - Conſolatione *Ioſaphati, Regis Iudæ, conſultantis de ſolamine & lenamine huius mali à Propheta petendo. verſu 11.*
- Sublata miniſterio Eliſæi, aquam ſubminiſtrantis. Notatur Eliſæi
  - Conditio: *Fundebat Elia aquam, id eſt, erat ipſius famulus: Synecdoche, c .*
  - Genus *paternum. verſ. 11.*
  - Officium *propheticum. verſ. 12.*
  - Mores:
    - Conſtantia *& παῤῥησία, quâ Regis præſentis impietatem ὑπερφυῶς reprehendit. verſ. 13.*
    - Iuſtitia, *ex qua pium Regem Ioſaphatum reuerebatur: Impium autem Ioram contemnit. verſ. 14.*
  - Acta: *Oratio ſeu oraculi. Huius*
    - Efficiens *princeps inſtrumentalis. verſ. 15. Nam operâ fidicinis, perturbatus ipſius animus ex præſentia impij Regis Iſraelitarum ſedatur, & ſpiritualis carmine comparatur ad cæleſtia prædicenda, ſicut aliorum, ad ea percipienda. verſ. 15.*
    - Forma, *eſt partim*
      - Προφητικὴ: Prædicit enim
        - Copiam *aquarum miraculoſam. verſ 16. 17.*
        - Victoriam *contra Moabitas. verſ. 18.*
      - Προφητικὴ: *Seuerum anathematis iudicium, ab Eliſæo decretum in Moabitas. verſ. 19.*
    - Effectus: *Impletio vaticinij de aquis ſubminiſtrandis. verſu 20.*

CAPVT IIII.

Eliſæi Θαυματουργία.

- Olei *aucti. Notatur huius miraculi cauſa*
  - Impellens, *ſeu impulſiua,* προηγουμένη *dicta: Viduæ iſtius miſeria & paupertas. verſ. 1.*
  - Efficiens
    - Princeps *(Eliſæus)* προηγεῖται *ponitur in multis verſibus.*
    - Inſtrumentalis: Ὀργανα
      - Inanimata: *Vaſa mutuò accepta. verſu 3.*
      - Animata: *Vidua cum filijs. verſ. 4 5.*
  - Materia *ex qua: Laguncula olei. verſ. 2.*
  - Forma. *Huc pertinet*
    - Locus: *vbi factum ſit miraculum. verſ. 4.*
    - Modus, *quomodo perpetratum. verſ. 5.*
    - Res *ipſa: Miraculoſa olei auctio. verſ 6.*
  - Finis *geminus: Primò, Diſſolutio æris alieni: Secundò, Victus in poſterum inde petendus. verſ. 7.*
- Filij *miraculose, &c. Vide literam A.*
- MIRACVLVM
- Pultis *ex amara dulcis facta. In hoc miraculo cõſideretur*
  - Locus *& tempus. verſ. 38.*
  - Materia *in qua: Pulmentum. v. 38. Pultis amaritudo*
    - Vnde: *Ex collecta & cocta per imprudentiam colocynthida. verſ. 39.*
    - Quanta *fuerit, indicat exclamatio comedentium. verſu 40.*
  - Efficiens *princeps & organica, quis pultem illam dulcem (ſuauem & ſalubrem) reddiderit, & quo medio hoc ipſum effecerit. verſ. 41.*
- Panum *viginti in multorum alimentum ſubminiſtratorum. Huius miraculi*
  - Materia: *Panes viginti, &c. verſ. 42.*
  - Cauſa *impellens & efficiens. verſ. 43.*
  - Finis *(comederunt) & effectus (magnitudo miraculi ex reliquijs æſtimanda.) verſ. 44.*

A. Filij

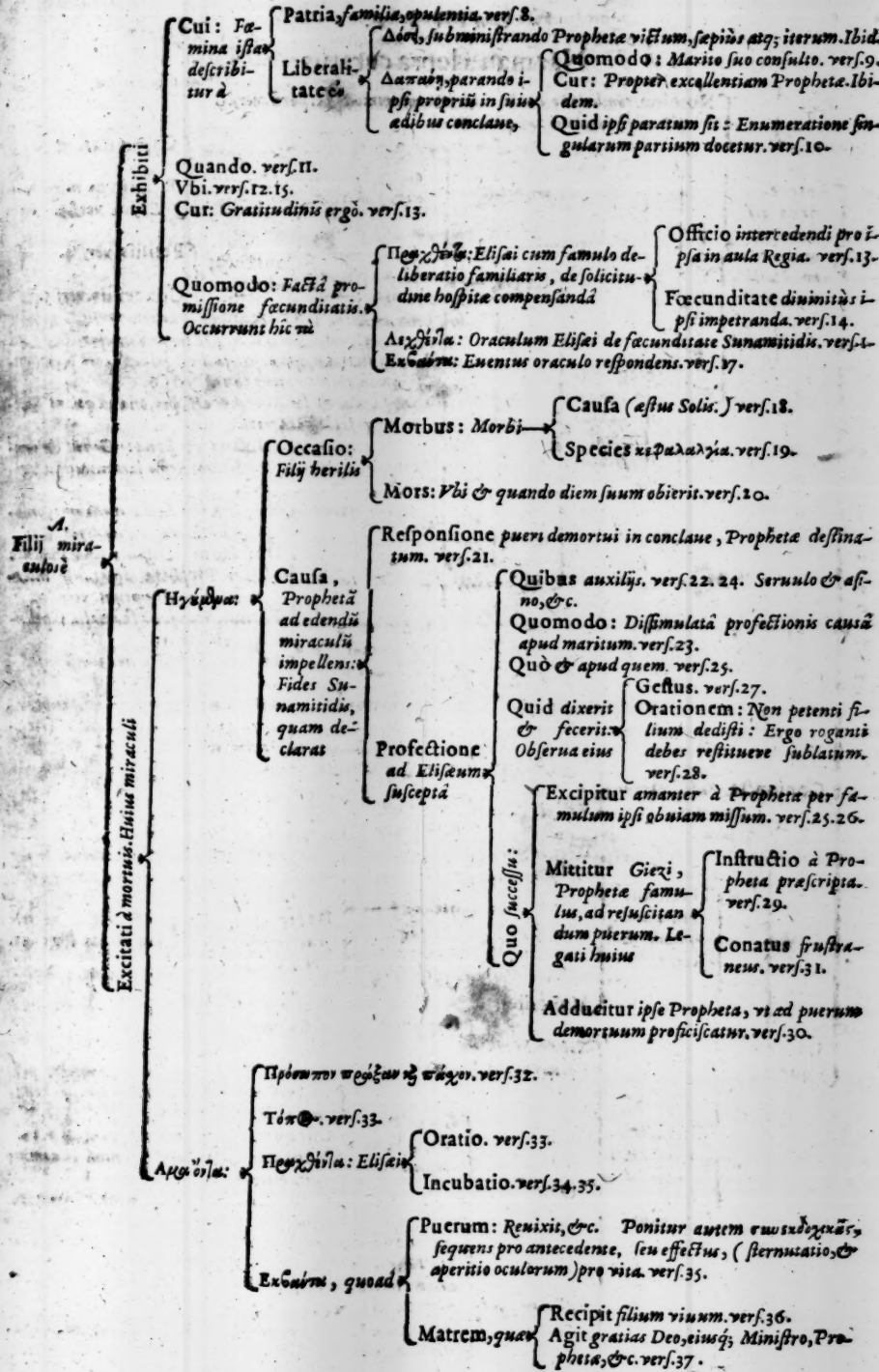
A.
Filij miraculosè
Exhibiti
Excitati à mortuis. Huius miraculi
Cui: Fœmina ista describitur à
Patria, familia, opulentia. vers. 8.
Liberalitate erga
Δόσις, subministrando Prophetæ victum, sæpiùs atq; iterum. Ibid.
Δαπάνη, parando ipsi propriũ in suis ædibus conclave,
Quomodo: Marito suo consulto. vers. 9.
Cur: Propter excellentiam Prophetæ. Ibidem.
Quid ipsi paratum sit: Enumeratione singularum partium docetur. vers. 10.
Quando. vers. 11.
Vbi. vers. 12. 15.
Cur: Gratitudinis ergò. vers. 13.
Quomodo: Factâ promissione fœcunditatis.
Occurrunt hîc tria
Πεντάθλα: Elisæi cum famulo deliberatio familiaris, de solicitudine hospitæ compensandâ
Officio intercedendi pro ipsa in aula Regia. vers. 13.
Fœcunditate diuinitùs ipsi impetranda. vers. 14.
Ἀπόφθεγμα: Oraculum Elisæi de fœcunditate Sunamitidis. vers. 16.
Ἔκβασις: Eventus oraculo respondens. vers. 17.
Ἡγήσεις:
Occasio: Filij herilis
Morbus: Morbi
Causa (æstus Solis.) vers. 18.
Species πεφαλαλγία. vers. 19.
Mors: Vbi & quando diem suum obierit. vers. 20.
Causa, Prophetã ad edendũ miraculũ impellens:
Fides Sunamitidis, quam declaras
Responsione pueri demortui in conclave, Prophetæ destinatum. vers. 21.
Profectione ad Elisæum susceptâ
Quibus auxilijs. vers. 22. 24. Seruulo & asino, &c.
Quomodo: Dissimulatâ profectionis causâ apud maritum. vers. 23.
Quò & apud quem. vers. 25.
Quid dixerit & fecerit: Obserua eius
Gestus. vers. 27.
Orationem: Non petenti filium dedisti: Ergo roganti debes restituere sublatum. vers. 28.
Quo successu:
Excipitur amanter à Prophetâ per famulum ipsi obuiam missum. vers. 25. 26.
Mittitur Giezi, Prophetæ famulus, ad resuscitandum puerum. Legati huius
Instructio à Prophetâ præscripta. vers. 29.
Conatus frustraneus. vers. 31.
Adducitur ipse Propheta, vt ad puerum demortuum proficiscatur. vers. 30.
Ἀναβάσεις:
Πρόσωπον πρόσωπον καὶ σῶμα. vers. 32.
Τόπος. vers. 33.
Πεντάθλα: Elisæi
Oratio. vers. 33.
Incubatio. vers. 34. 35.
Ἔκβασις, quoad
Puerum: Reuixit, &c. Ponitur autem συνεκδοχικῶς, sequens pro antecedente, seu effectus, (sternutatio, & aperitio oculorum) pro vita. vers. 35.
Matrem, quæ
Recipit filium viuum. vers. 36.
Agit gratias Deo, eiusq; Ministro, Prophetæ, &c. vers. 37.

CAPVT V.

Naaman à lepra curatus.

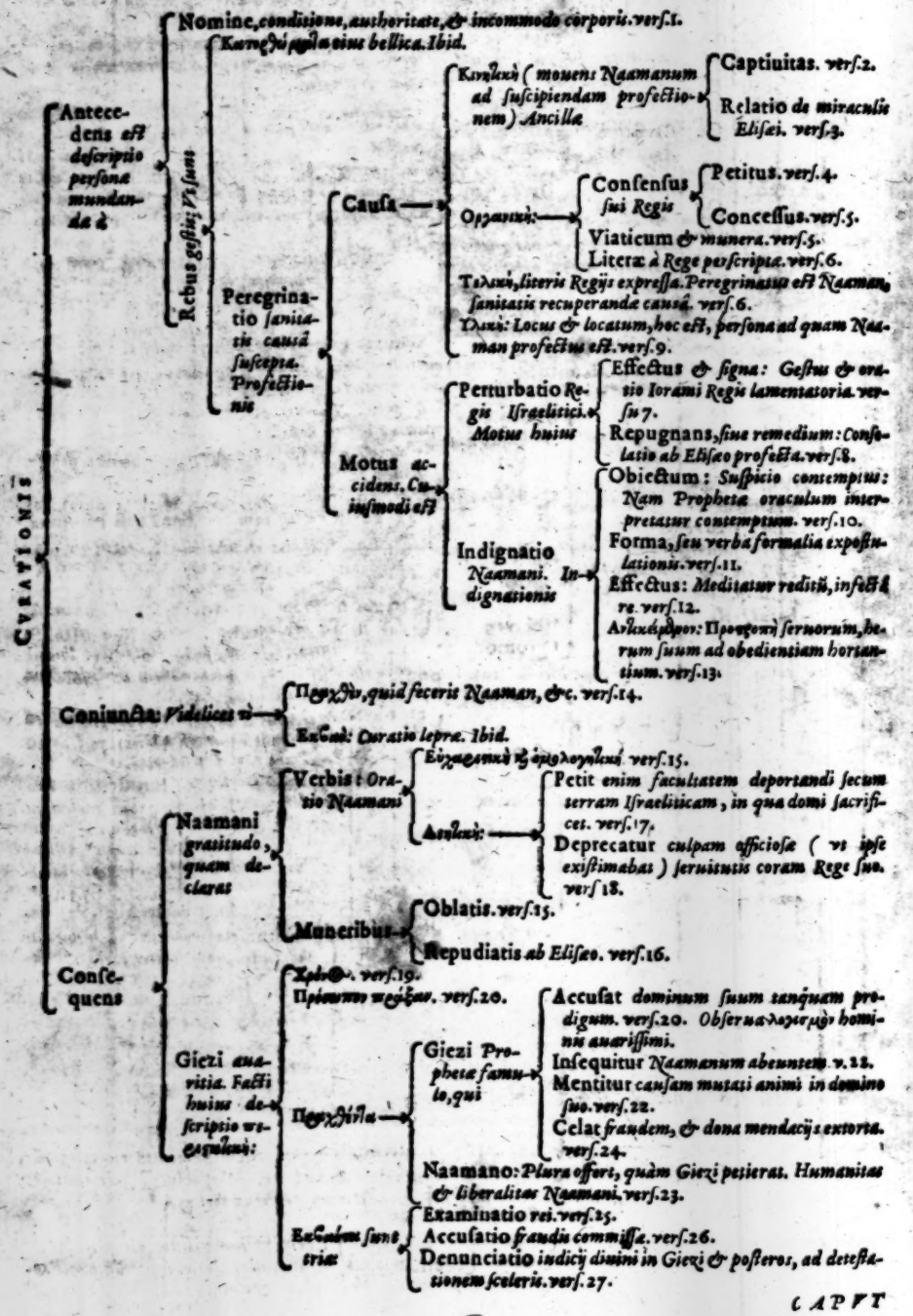

CAPVT

CAPVT VI.

Elisæi oracula & miracula quædam.

- ELISAEI
  - Miracula tria:
    - Reuocatio securis è flumine. Miraculi huius
      - Αφορμαὶ →
        - Remota: *Angustia contubernij Prophetici. vers. 1.*
        - Proxima: *Consilium de Schola ampliore extruenda. vers 2.*
      - Author: *Elisæus vnà cum Discipulis ad cædenda ligna profectus. vers. 3. 4.*
      - Materia *in qua*: *Securis aquæ immersa. vers. 5.*
      - Locus *& modus. vers. 6.*
      - Organum, *seu mimster, per quem reuocata est securis. vers. 7.*
    - Retectio *insidiarum. Considerandæ hic potissimùm vtì*
      - Περιχώματα: *Insidiæ*
        - Structæ *à Syris. vers. 8.*
        - Retectæ *ab Elisæo. vers. 9.*
        - Deprehensæ *ab exploratoribus Regis Israelitici. vers. 10.*
      - Ἐκβοήτα: *Regis Syriaci perturbatio, & indignatio: cuius duæ sunt partes:*
        - Expostulatio *cum Aulicis de perfidia suorum. versu 11.*
        - Defensio *Aulicorum, culpam in Prophetam Elisæum transferentium. vers. 12.*
    - Delusio *& captiuitas exercitus Syriaci ad capiendum Elisæum missi. Miraculosi huius facti*
      - Ἡγεμὼν:
        - Obsidio *vrbis Dothain:*
          - Cur *obsessa: Propter Elisæum ibi commorantem. vers. 13.*
          - A' quibus, *& quomodo fuerit obsessa. vers. 14.*
        - Trepidatio *famuli Prophetæ, audito exercitus aduentu, & causã (propter quam venerat) cognitã. vers. 15.*
        - Consolatio *ab Elisæo adhibita:*
          - Παράκλησις: *Noli metuere. vers. 16.*
          - Αἴτησις: *Plures nobiscum sunt, quàm cum illis. Ibid.*
          - Καταστοχὴ, *siue rationis confirmatio oculatis, per visionem facta. vers. 17.*
      - Μίσος:
        - Quos *deluserit & ceperit Propheta. vers. 14. 18.*
        - Quibus *auxilijs apti sint:*
          - Excæcatione *hostium precibus Elisæi impetrata. vers. 18. Fuit autem ista plaga non ἀορασία, sed ἀνοησία vt etiam videntes non animaduerterent, vbi locorum versarentur.*
          - Delusione *Prophetæ exercitum Syriacũ diuinitùs fascinatũ, in vrbem hostilem deducentis. vers. 19.*
        - Vbi. *vers. 20.*
        - Quomodo *& quando captiuitatem suam agnouerint hostes Ibid.*
      - Ἐπώδυνα:
        - Consultatio
          - Regis *Israelitici captum exercitum trucidandum statuentis vers. 21.*
          - Prophetæ *Elisæi, captiuos istos non supplicio, sed beneficio efficere iubentis. vers. 22.*
        - Tractatio *& dimissio exercitus Syriaci. vers. 23.*
  - Oracula *de fame*
    - Cessaturã. *Famis huius*
      - Causa *efficiens, Obsessio Samariæ: Quis, & quibus auxilis eam obsederit. ver. 24.*
      - Quantitas *& magnitudo colligitur ex*
        - Alimentorum *qualitate & valore. vers. 25.*
        - Mulierculæ *cuiusdam actione contra vicinam suam*
          - instituta, *coram Rege Ioramo. vers. 26.*
          - Interruptâ *à Rege indignabundo, propterea quòd existimaret, mulierem de fame intolerabili conquestam. vers. 27.*
          - Continuatâ *à muliere:*
            - Narratio *facti*
              - Initi *de occidendis, & coquendis filijs ad sublenandam vtriusq; matris famem. vers. 28.*
              - Violati *à vicina. vers 29.*
            - Petitio τῷ παιδίου: *Pete, ô Rex, vt administrata iustitia, hanc mulierem cogas, vt sistat filium suum ad manducandum, &c.*
        - Regis *Ioræmi*
          - Gestibus *& habitu. vers. 30.*
          - Facto tyrannico, *quod erat decretum de occidendo Propheta Elisæo, tanquã authore tanti mali. versu 31. Decreti executio*
            - Inhibita
              - Demandata *ministro vel satelliti Regio. versu 32.*
              - Elisæi *prouidentiâ. vers. 32.*
              - Regis *Ioræmi ad venitu. vers. 33.*
    - Futurã *per integrum septennium. Cap. 8.*

CAPVT VII.

Vaticinium Eliſæi de maxima & ſubitanea annonæ copia.

- RACVOLVM
  - Editum de —
    - Copia *annonæ maximæ & ſubitaneæ.* verſ. 1.
    - Interitu eius, qui oraculum ex incredulitate irridebat. verſ. 2.
  - Impletũ: *Conſideranda hic veniunt*
    - Perſonæ, *per quas impletio oraculi innotuit, vt fiunt*
      - Leproſi. *Horum conſultatio de*
        - Fuga *ad hoſtes capienda. Conſilij huius*
          - Materia *& forma, quid, & quomodo conſultârint.* verſ. 3. 4.
          - Adiunctum: *Executio.* verſ. 5.
          - Euentus *inopinatus: Fuga hoſtium caſtris deſertis.* v. 8. *Fugæ iſtius*
            - Efficiens *cauſa: Terror panicus.* verſ. 6.
            - Finis: *Vt fugâ vitæ ſuæ conſulerent.* verſ. 7.
        - Nuncio *ad Regem perferendo de ſtatu caſtrorum hoſtilium.* verſ. 9. 10. 11.
      - Exploratores
        - Ablegati
          - A quo: *A Rege nimium & intempeſtiuè meticuloſo.* verſ. 12.
          - Quomodo: *De conſilio Aulici cuiuſdam, &c.* verſ. 13.
          - Quibus *auxilijs, & ad quid ablegati ſint.* verſ. 14.
        - Reuerſi, *quid de hoſtibus retulerint.* verſ. 15.
    - Res *ipſæ:*
      - Copia *annonæ maximæ & ſubitaneæ.* verſ. 16. 17.
      - Interitus *aulici. Mortis iſtius*
        - Occaſio: *Regis mandatum, quo Dux iſte cum imperio iuſſus eſt præeſſe portæ ciuitatis.* verſ. 17.
        - Cauſa. verſ. 18. 19.
        - Genus. verſ 17. 20.

CAPVT VIII.

Vaticinium Eliſæi de fame ſeptennali, & mutatione Regni Syriaci.

- GENVS cauſæ in hoc capite eſt partim
  - Προφητικὸν: *Eliſæus enim prædicit*
    - Famem *ſeptennij.* verſ. 1. *Hoc Eliſæi vaticinium mulieri Sunamitidi cauſa fuit peregrinationis*
      - Inſtituendæ: *Notatur enim ἀποστατικὸν, πομπικὸν & τελικὸν.* v. 1.
      - Obeundæ
        - Antequam. *Quis, quo cum, & quò abierit.* verſ. 2.
        - Eundo. *Reditus huius*
          - Tempus. verſ. 3.
          - Motus *paſſim: vt*
            - Amiſſio *bonorum.* verſ. 3.
            - Reſtitutio *eorũdem. Reſtitutionis*
              - Occaſio
                - Remota: *Curioſitas Regis Iſraelitici, inquirentis de miraculis Eliſæi.* verſ. 4
                - Proxima: *Fides & gratitudo Giezi, Sunamitidem Regi commendantis, tanquam teſtem ſuæ narrationis.* verſ. 5. 6.
              - Author *& miniſter.* verſ. 6.
    - Mortẽ *Benadadi Regis Syriæ. Mortis*
      - Antecedens: *Benadadus ſuper morbo ſuo Deum conſulit. Facti huius circumſtantiæ:*
        - Cur: *Occaſio ex aduentu Eliſæi oblata.* verſ. 7.
        - Quis: *Conſulens & conſultus.* verſ. 8.
        - Per *quem. Ibid.*
        - Quibus *auxilijs & muneribus.* verſ. 9.
        - Quid: *An conualiturus ſit Rex, &c. Ibid.*
        - Quo *euentu: Oraculum*
          - Quæſitũ, *à quo, vbi, & quomodo. Ibid.*
          - Datum *quod & quale: Reſponſum ἀμφιβολον.* verſ. 10.
          - Relatum *qua fide.* verſ. 14.
      - Coniuncta: *Mors ipſa, mortiſque tempus, & cauſa externa.* verſ. 15.
      - Conſequens: *Succeſſor in Regno. Ibid.*
    - Regnum *Hazaelis. Obſeruanda autem*
      - Quomodo *prædicat: nempe*
        - Geſtibus. verſ. 11.
        - Verbis *ſeu oratione ὀδυρτικῇ & λυπηρᾷ.* verſ. 12.
      - Quid *præmideat & prænuncies:*
        - Crudelitatem *Hazaelis barbaram & immanem, in Iſraelitas exercendam.* verſ. 12.
        - Κτῆσιν, *ſiue acquiſitionem Regni Syriaci.* verſ. 13.
  - Εγκωμιαστικὸν, *&c. Vide literam A.*

A. Εγκωμια-

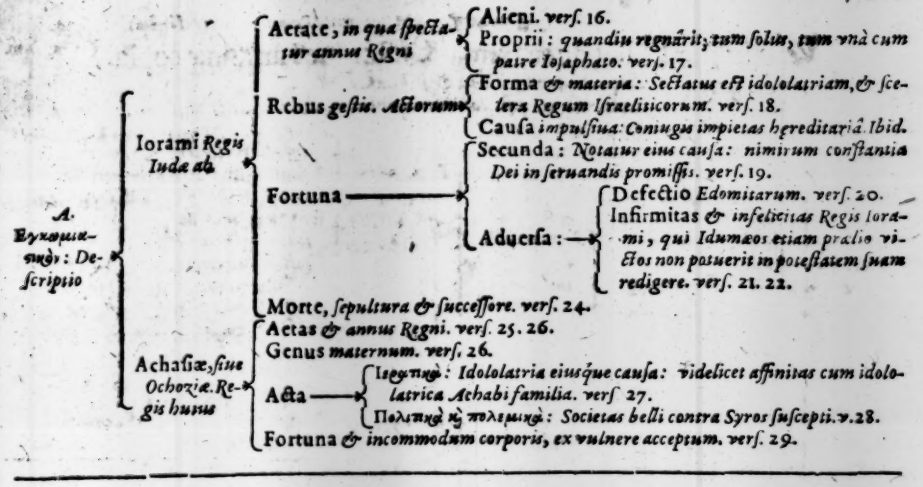

CAPVT IX.

Iehu in Regem Israelitarum vngitur.

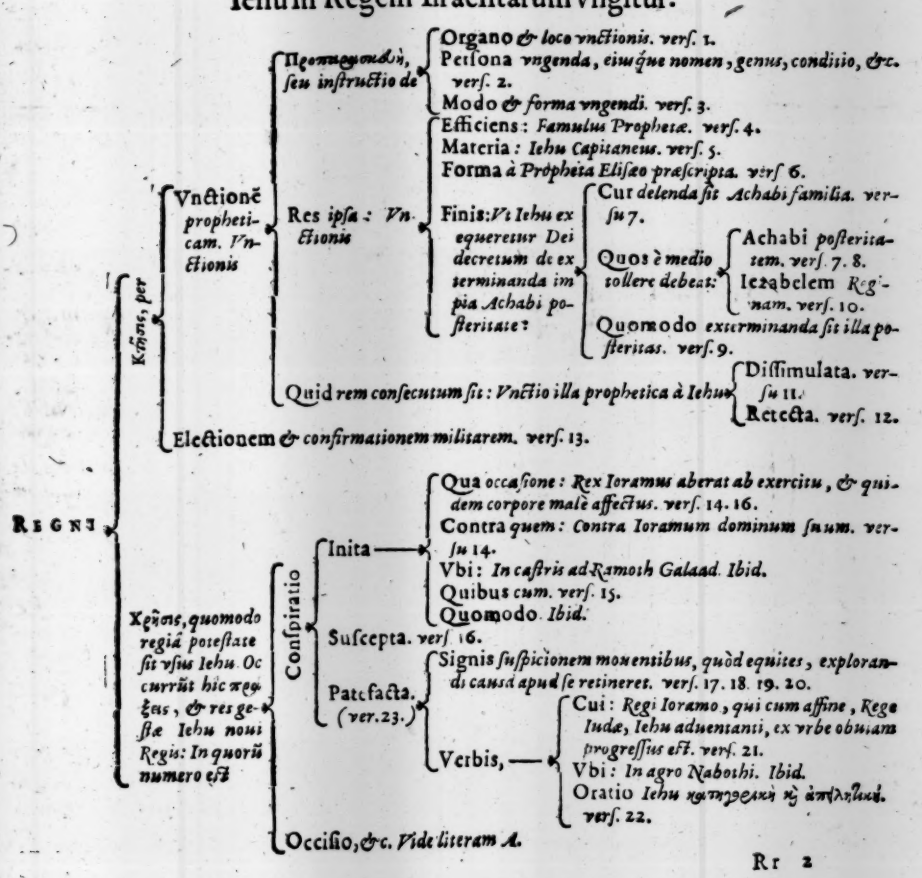

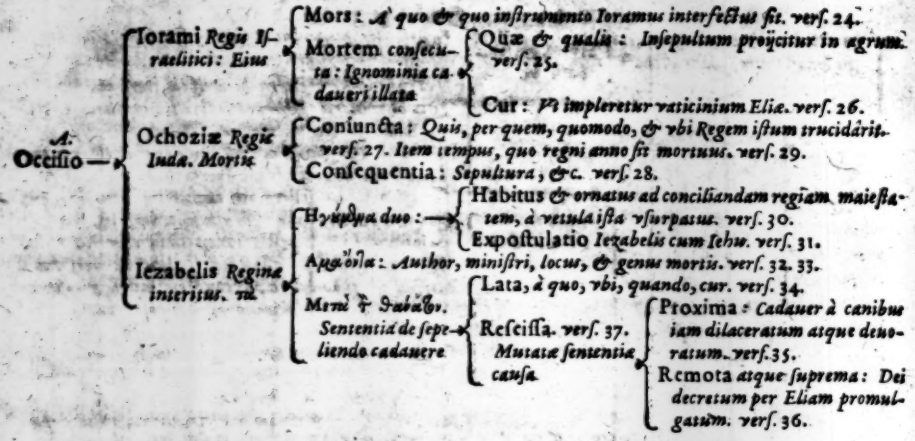

CAPVT X.

Iehu res gestæ, fortuna & obitus.

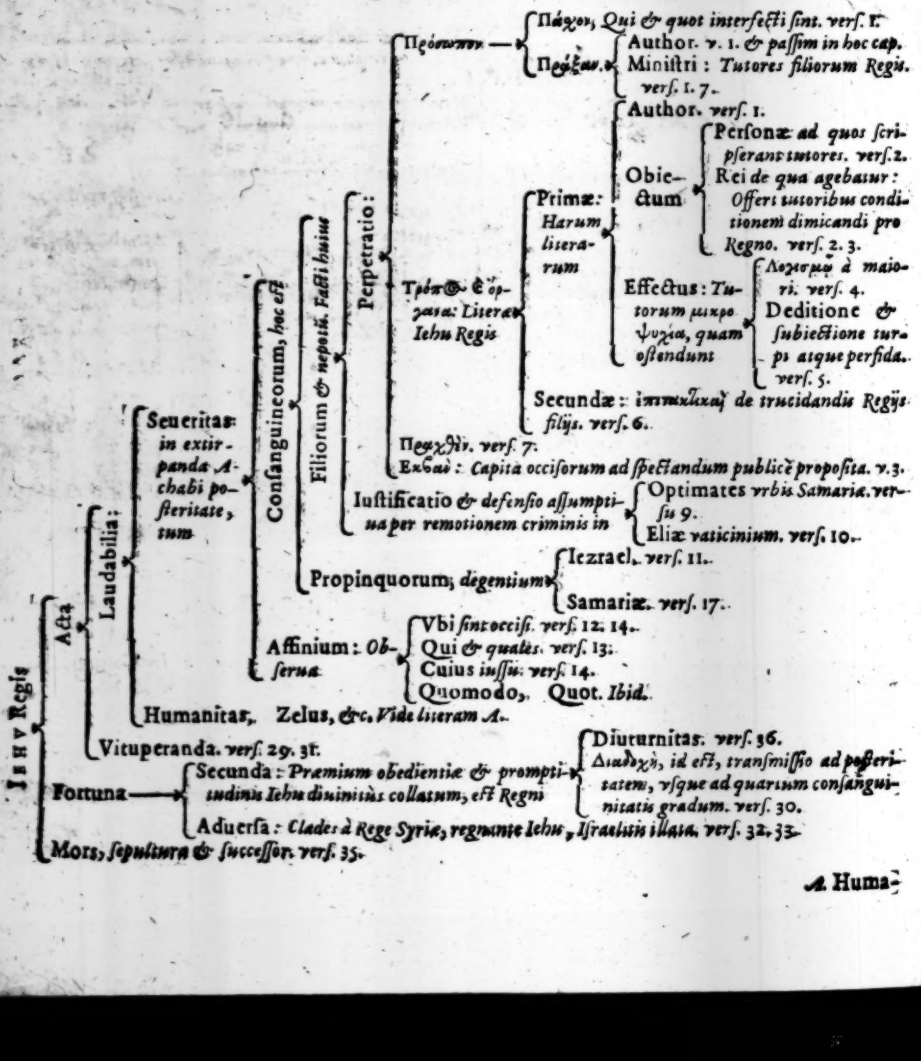

A. Huma-

- A.
  - Humanitas & popularitas erga Ionadabum, quam ostendit
    - Verbis amantissimis. vers. 15.
    - Signis & symbolis: vt
      - Iunctione dextræ. vers. 15.
      - Vectura in Regis curru honorifica. vers. 16.
  - Zelus in abolendis cultus Baalitici
    - Personis, id est, Sacerdotibus Baaliticis. Zeli huius
      - Ηγέμονι: Euocatio Baalitarum:
        - Quis euocauerit: Iehu præ se ferens ingentem religionis Baaliticæ zelum. vers. 18.
        - Per quos: Per populum & status Regni, eâ de re in publico conuentu admonitos. vers. 19.
        - Quomodo: Insidiosè. vers. 19. Astutiæ n. simulationis est, quod
          - Pœnam capitis constituit iis, qui non præsto sint. vers. 19.
          - Festiuitatem indicit. vers. 20.
          - Vestes sacras depromit. vers. 22.
          - Propheras Domini à sacris istis abigendos curat. vers. 23.
        - Vbi. vers. 21.
        - Quot ex Baaliticis Sacerdotibus in vnum contracti sint. Ibid.
      - Συμβούλια: vt sunt
        - Author cædis istius. vers. 24.
        - Ministri: Quot & quàm seuero mandato ad id deputati sint. Ibid.
        - Tempus: Post completum holocaustum. vers. 25.
        - Locus. Ibid.
        - Περιχώρων. Ibid.
    - Rebus: nimirum
      - Statuis comminuendis. vers. 26.
      - Fano destruendo. vers. 27.

CAPVT XI.

Ioæ Regis Iudæ, electio atque inauguratio.

- Electionis & inaugurationis
  - Ηγέμονα:
    - Athaliæ tyrannis, quâ, mortuo filio, interfectis nepotibus Regnum Iudæ inuasit. vers. 1.
    - Ioæ educatio & conseruatio. Obserua autem
      - Quis eum conseruârit, & crudelitati Athaliæ subtraxerit. vers. 2.
      - Quomodo, furtim è medio filiorum Regis surreptus est. Ibid.
      - Vbi (in Templo) & quandiu educatus sit. vers. 3.
    - Ioiadæ Pontificis coniuratio:
      - Quando inita sit conspiratio. vers. 4.
      - Quis, quibus cum, pro quo conspirârit. Ibid.
      - Quid: Pepigit fœdus de tollenda Athalia: instituendo Ioa: restaurando cultu diuino. Ibid.
      - Quomodo: Interposito vtrinque iuramento. Ibid.
      - Quibus auxilijs expedienda sit coniuratio. Occurrit hîc
        - Prudentia & vigilantia Ioiadæ in disponendis excubijs & custodijs, pro nouo Rege eligendo. vers. 5. 6. 7. 8.
        - Fides & obedientia coniuratorum. vers. 9.
  - Ἀμφὶ στέμμα. Inaugurationis
    - Locus. vers. 11.
    - Administri. vers. 10. 11.
    - Tempus. vers. 11. 12.
    - Author. vers. 12.
    - Res ipsa enumeratione partium proponitur: Vnctio, Coronatio, Acclamatio, &c. Ibid.
  - Ἐπέμβαμα:
    - Interitus Athaliæ. Cædis
      - Occasio
        - Περιγυμβία: Rumor de nouo Rege sparsus. vers. 13.
        - Περιαταρχία: Clamor ab ipsa Regina in medio Templi, pro sui defensione excitatus. vers. 14.
      - Author. vers. 15. Ministri. Ibid.
      - Locus. vers. 16.
    - Fœdus duplex: Primum, Ecclesiasticum, Regis & populi cum Deo: Secundum, Ciuile, populicum Regis. vers. 17
    - Abrogatio cultus Baalitici. vers. 18.
    - Deductio noui Regis, quà in possessionem Regni mittebatur. vers. 19.
    - Status Reipublicæ tranquillus. vers. 20.

CAPVT XII.

Descriptio Ioæ Regis Iudæ.

Loci personam huius Regis demonstrantes sunt quinque:

- Aetas, in qua tria spectantur: Primò, Annus ætatis (quotoætatis anno regnare cœperit: de quo in vltimo versu capitis præcedentis.) Secundo, Annus Regni (seu in quæ tempora incidit.) Tertiò, Quandiu regnârit, (seu quàm diuturna vitæ & Regni possessione vsus sit.) vers. 1.
- Genus maternum. Notatur autem matris nomen & patria. vers. 2.
- Acta huius Regis in
  - Genere: τῷ
    - Πεφχότα laudabilia, vino Ioiadâ, summo Pontifice. (Eo enim mortuo defecit à vera religione.) vers. 2.
    - Παρελαφθότα, vituperanda: Non abstulit excelsa, &c. versu 3.
  - Specie: Templi restauratio. Restaurationis
    - Antecedēs, tanquam causa: Regium edictum. Mandati huius
      - Promulgatio: Quis dederit mandatum, cui, qua de re. vers. 4. 5.
      - Negligentia, quæ exaggeratur à circumstantiis temporis & personæ. vers. 6.
      - Defensio contra Sacerdotum negligentiam. vers. 7. Defensionis & expostulationis huius effectus vers. 8. notatur.
    - Coniūcta sunt restaurationis essentialis
      - Instrumētum: Pecunia (quâ & materia comparata, & artifices conducti sunt,)
        - Collecta. vers. 4. 9.
        - Numerata & loculis, seu sacris imposita. vers. 10.
      - Personæ opus illud perficientes: ἐργοδιώκτας & operarij. vers. 11. 12.
      - Opus ipsum: quid in Templo sit
        - Refectum. vers. 12.
        - Non refectum. versu 13.
      - Modus, quomodo circa opus illud versati sint, tum Præfecti, tum Operarij. Summa est: Cauisse eos suæ famæ & operi, ne impediretur. vers. 14. 15. 16.
- Fortuna
  - Aduersa: Amisit pacem, nactus est bellum, ab Hazaele Rege Syriæ illatum. versu 17.
  - Secunda: Tantæ ipsi opes erant, vt ijs redimere pacem potuerit. vers. 18.
- Mors: τῆ
  - Ἀπροσώπως:
    - Personæ interficientes notantur à nomine & conditione. versu 21.
    - Modus, cuius tres notæ ex tribus verbis sumuntur: Coniurârunt: Percussernnt: Mortuus, &c. vers. 20. 21.
    - Locus. vers. 20.
  - Mortuo & sepulto:
    - Sepultura. vers. 21.
    - Successor in Regno. Ibid.

CAPVT

CAPVT XIII.

Vita duorum Regum Israelitarum.

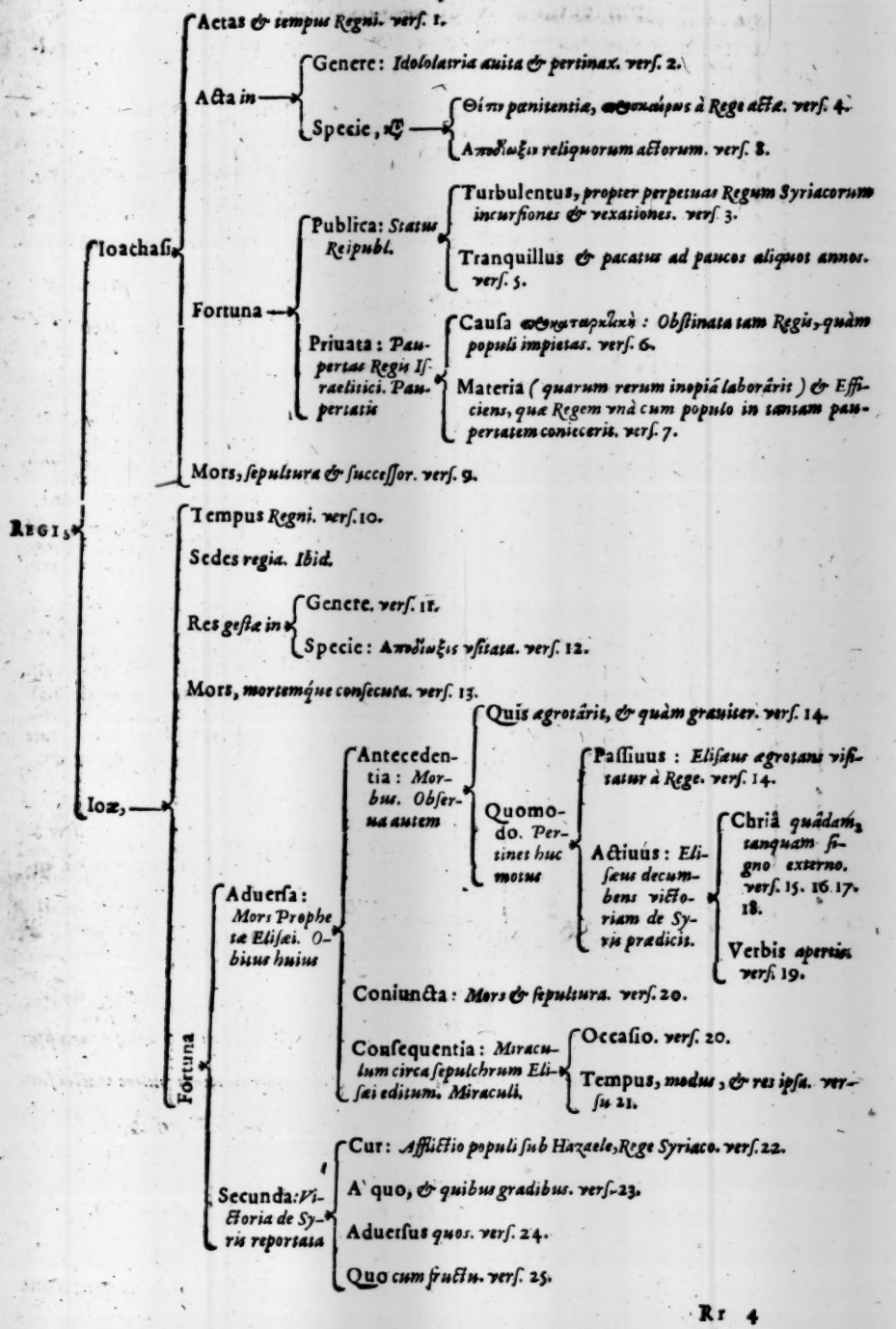

CAPVT XIV.

Historia de Amasia Rege Iudæorum: & Ieroboamo secundo, Regẽ Israelitarum.

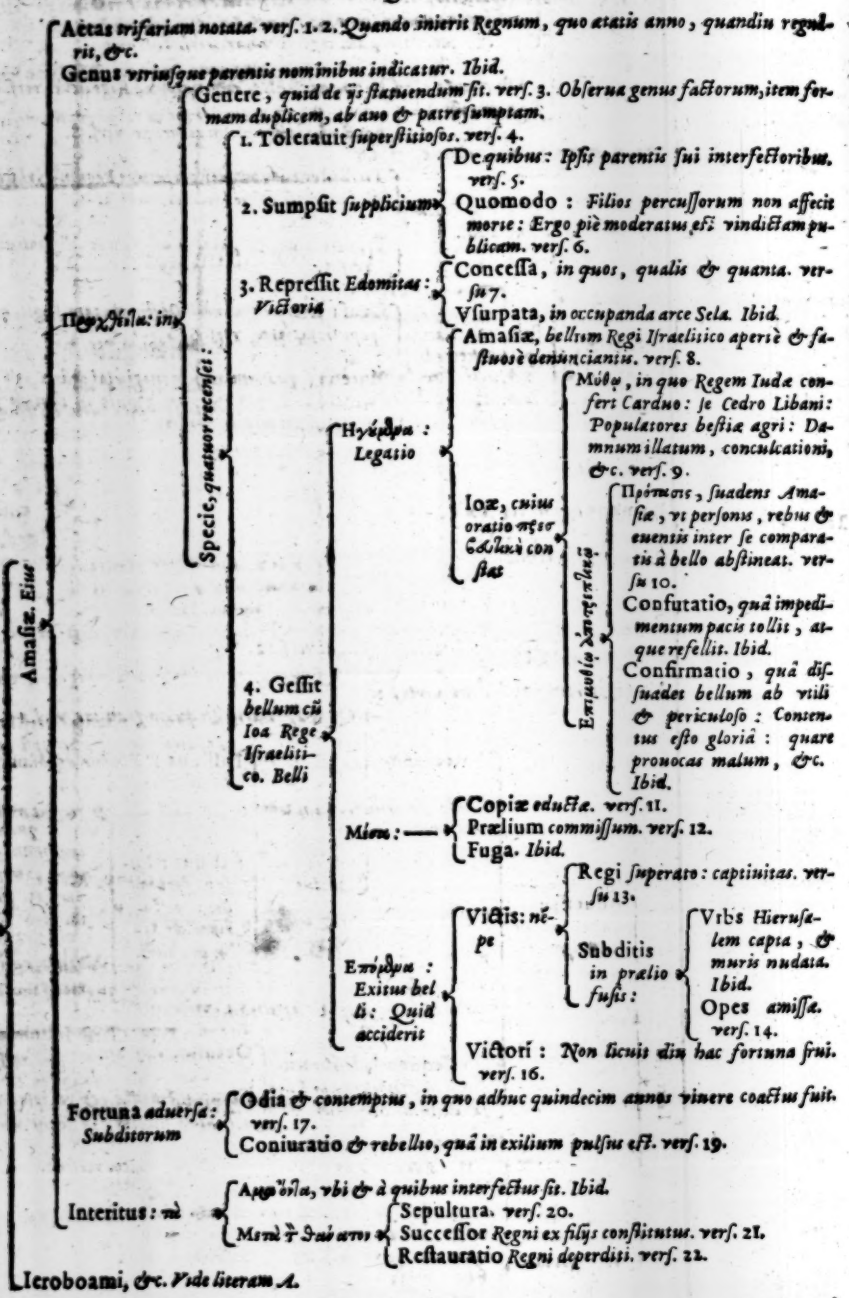

A. Ieroboami

A. Ieroboami II. Regis Israelitici. Loci personam eius demonstrantes sunt hi:

- Χρονολογία, quando, & quandiu regnârit, &c. vers. 23.
- Πρόξις, non secundùm Dei verbum instituta, sed iuxta suum iudicium & maiorum exemplum. vers. 24. 28.
- Εὐπραγία. Felicitatis causa
  - Materialis: (qua in re vsus sit secundâ fortunâ) victoria & felices successus in recuperandis amissis vrbibus & pagis. vers. 25.
  - Efficiens: Dei nimirum
    - Veritas in complendo vaticinio Prophetæ Ionæ. versu 26.
    - Bonitas & misericordia ex rebus populi miserè afflicta. vers. 27.
- Mors, & quæ mortem consecuta. vers. 29.

CAPVT XV.

Describuntur hoc capite res, tum Iudææ, tum Israeliticæ.

Res
- Iudææ: hoc est, vita Regis
  - Azariæ, vel Oziæ. Regis huius
    - Tempus. vers. 1. 2.
    - Genus maternum. vers. 2.
    - Acta. vers. 6. Horum alia sunt
      - Περιχαρίλα, eaq; laudabilia. vers. 3.
      - Παραλαφχίλα, vituperanda. vers. 4.
    - Fortuna: Pœna lepræ, quâ diuinitùs propter curiositatem & insolentiam fuit punitus. vers. 5.
    - Mors, mortemque consecuta. vers. 7.
  - Ioathanis. Regis huius
    - Tempus Regni. vers. 32.
    - Ætas. vers. 33.
    - Genus. Ibid.
    - Facta, tum
      - Περιχαρίλα, laude digna. vers. 34.
      - Παραλαφχίλα, vitiosa. vers. 35.
    - Fortuna: Bellum à vicinis Regibus illatum. vers. 37.
    - Mors & quæ mortem consecuta sint: Sepultura, successor. vers. 38.
- Israeliticæ, sub Rege
  - Azaria, seu Zacharia. Obseruatur eius
    - Ætatem, quando Regnum acceperit, & quandiu regnârit. vers. 8.
    - Acta. vers. 9. 11.
    - Obitum vel potius interitum cum suis circumstantijs. vers. 10.
    - Mortem consecuta: Successor, ex aliena familia, cur ipsi in Regno surrogatus sit, docetur. vers. 12.
  - Sallum. Notatur de hoc Rege
    - Genus paternum: item tempus Regni acquisiti & rursus amissi. versu 13.
    - Interitus, tyranno dignus. vers. 14. Pœna talionis, &c.
  - Manahen. Eius
    - Genus maternum & tempus Regni. vers. 17.
    - Res gestæ, seu facta, in
      - Genere. vers. 18.
      - Specie: tria
        1. Crudelitas immanis & barbara: Quando, vbi, in quos, cur, & quomodo eam exercuerit. vers. 16.
        2. Fœdus cum Rege Assyrio initum ad coercendos & opprimendos Israelitas. vers. 19.
        3. Exactio subditorum, quâ in re, & cur instituta. vers. 20.
    - Mors, & quæ eam secuta: Sepultura & successor in Regno. vers. 22.
  - Phaceia:
    - Tempus Regni. vers. 23.
    - Acta impia. vers. 24. 26.
    - Mors atque interitus. vers. 25.
  - Phacè:
    - Regni acquisiti
      - Tempus, quando & quandiu, &c. vers. 27.
      - Status tristissimus. vers. 29.
    - Facta. vers. 28.
    - Interitus. vers. 30.

CAPVT XVI.

Vita Achaz Regis Iudæ.

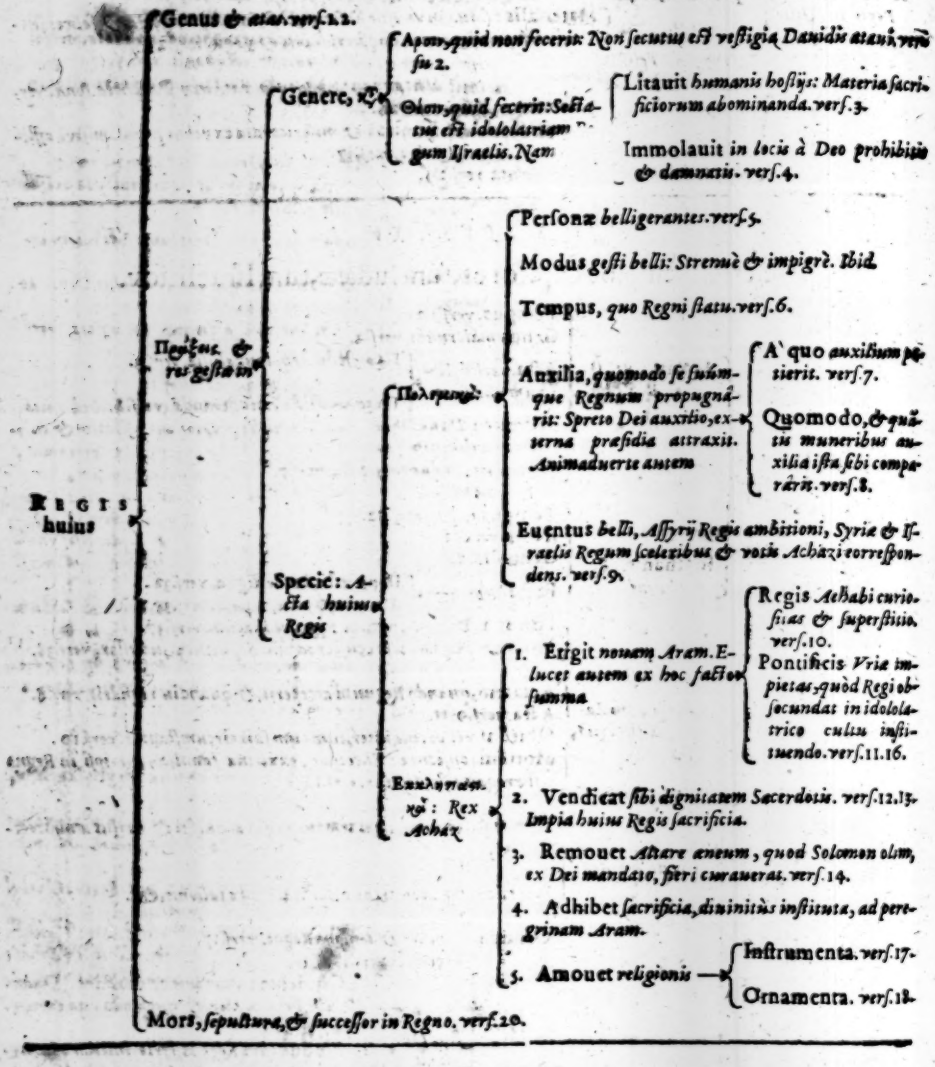

CAPVT XVII.

Regni Samaritani interitus sub vltimo Rege Israelitico.

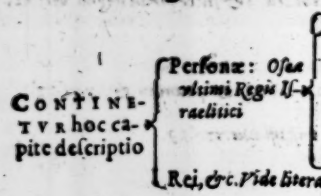

A.
Rei: *Regni Samaritani interitus. Τὰ τῶν βασιλέων*

- Hυβρις: *hoc est* ἄτιμα ἔργα καὶ παράνομα: *Populi peccata. Incidit autem hoc loco*
  - Mors: *Regnum istud*
    - A quo *fit aversum: Efficiens*
      - Principes: IEHOVA *populi peccatis irritatus atque provocatus. vers.* 18. 20. 23.
      - Organica: *Potentia Regis Assyriaci. vers.* 5.
    - Quando. *vers* 6.
    - Quid
      - Rerum *interieris. vers* 5. *Totâ terrâ incendijs vastata, metropolim (Samariam) obsedis, & occupasti. vers.* 5.
      - Hominum *perieris: Israelitarum exilium & captivitas in Assyria. vers.* 6.
    - Cur: *Vide* τὸ ὑβρις.
  - Accusatio. *Peccasti enim in*
    - Religionẽ *et pietatem. Peccati huius*
      - Materia: *Coluerunt Deos alienos. vers.* 7.
      - Forma, *quomodo illos coluerint: Ad exemplum gentium. vers.* 8.
    - Ritus *sacros, quoad*
      - Locum, *qui erat Templum: At illi in excelsis, &c. vers.* 9.
      - Obiectum *pietatis, quod est falsus Deus: at illi etiam statuas colebant. vers.* 10.
      - Ipsam *pietatis actionem & officia. vers.* 11. 12.
    - Doctrinam. *Instituitur autem adversus*
      - Doctrinæ *propositæ. vers.* 13.
      - Peccatorum *contra illam doctrinã, cuiusmodi est*
        - Rebellio *& inobedientia. vers.* 14.
        - Contemptus *extremus, non vnius tantùm, sed omnium quæ cælestis sapientia sunt. vers.* 15.
        - Defectio *explicatur enumeratione partium. vers.* 16. 17.
    - Regum *Iudæ: Israelitæ enim malo exemplo, etiam Tribum Iudæ in eandem impietatem pertraxerunt. vers.* 19.
  - Defensio *Dei: Israelitæ noluerunt nomine populi Dei & posterorum censeri. Ergo non habent quod querantur de Deo, qui ea illis bona cum titulo abstulerit, quæ Davidi promiserat, atque ipsis dederat. vers.* 21. 22.
- Ἐπῳδυα. *Colonia in locũ & terram Israelitarum, à Rege Assyrio deducta. vers.* 24. *Gentium adductarum*
  - Nomina. *vers.* 24.
  - Fortuna: *Sævitia Leonum, in colonos istos propter impietatem grassantium, vers.* 25.
  - Religio. *Religionis huius*
    - Descriptio
      - Finalis *causa: Vt esset remedium atque repagulum contra Leonum sævitiam. versu* 26.
      - Efficiente
        - Principe: *Rege Assyrio. vers.* 27.
        - Instrumentali: *Vnus ex Sacerdotibus in Samariam ablegatus. vers.* 28.
      - Materia, *quid coluerint, ostendit*
        - Γενεαῖς: *Deos suos. versu* 29.
        - Εἰδεσι: *Vnaquæque gens coluit suum Idolum. vers.* 30 31.
      - Forma: *quomodo coluerint: Videlicet mixtâ & interimistica religione. vers.* 32. 33. 41.
    - Vituperatio: *Permixta illa Samaritana religio pugnat cum*
      - Lege *Dei, quæ ritus Ethnicos reiecit. vers.* 34. 36. 37. 39. 40.
      - Fœdere *Dei, quo Ethnici prohibentur. vers.* 35. 38.

CAPVT XVIII.

Ezechiæ genus, acta, & fortuna narratur.

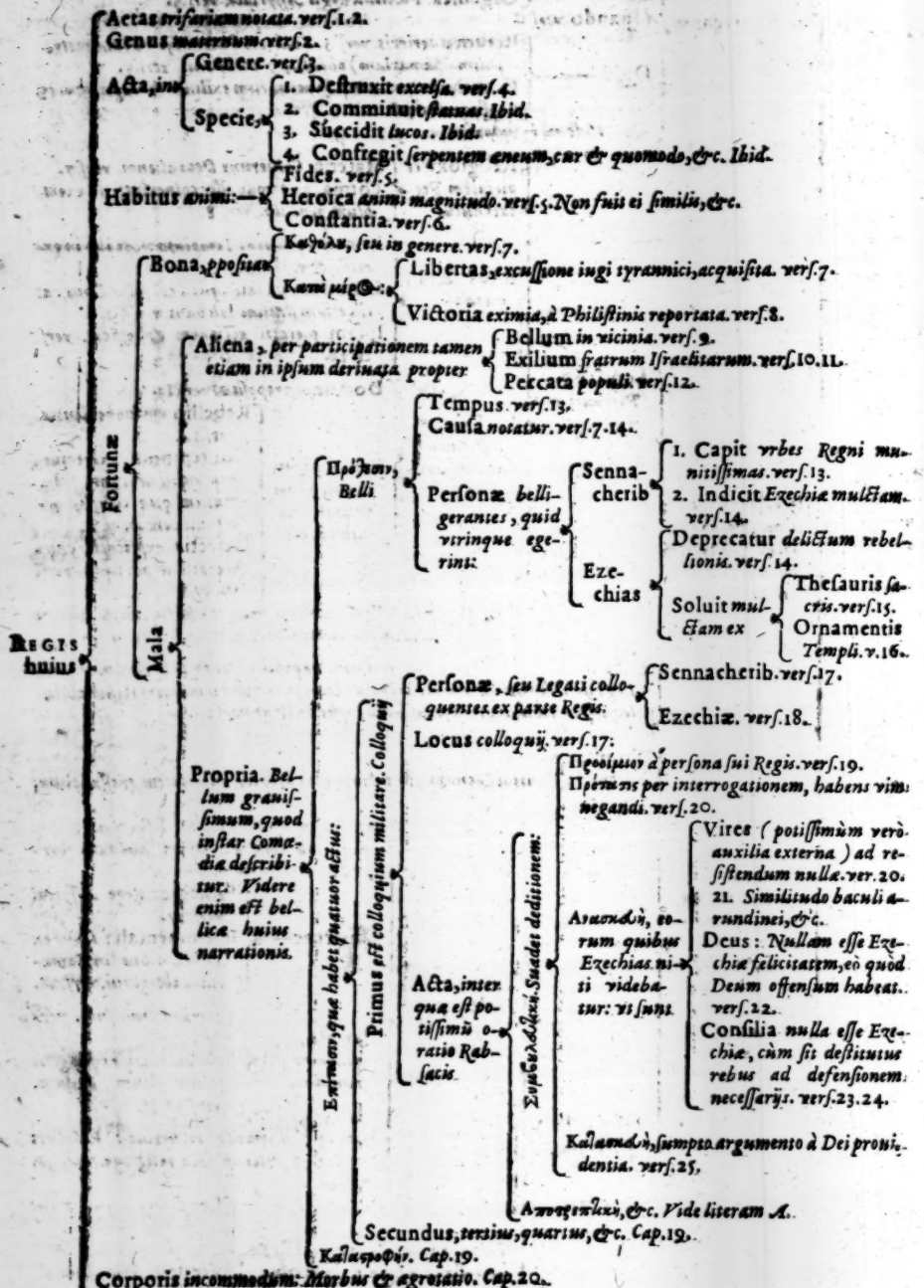

A. Ἀποστρ-

- *A.* Ἀποτρεπτικὴ: Orationis huius
  - Ἀφορμὴ: *Iudæorum deprecatio. Vers.26.*
  - Αἰτιον πιθανὸν καὶ τελικὸν: *Rabsaces hac sua oratione Ezechiam eiusq; procres populo inuisos reddere, & populum leniter demulcere nititur. Vers.27.*
  - Εἶδος seu forma constat
    - Exordio, *partim ab attentione, partim à persona sui Regis ducto. Vers.28.*
    - Propositione: *vt caueant sibi ab Ezechia, tanquam impostore, & certa pro incertis accipiant. Vers.29.30.*
    - Confirmatione, *ab*
      - Vtili, *seu spe pacis. Vers.31.32.*
      - Impossibili: *Ne Deum quidem Regi suo obstare posse, quò minus vrbem capiat: Idq; probat enumeratione Deorum, quos superârit. Vers.33.34.35.*
  - Ἐκβασὶς: *Quomodo oratio Rabsacis sit accepta à*
    - Populo. *Vers.36.*
    - Legatis. *Vers.37.*

CAPVT XIX.

Belli Assyriaci ἐπίτασις καὶ καταστροφή.

- Narrationis belliq;
  - Primus, quinque actus
  - Secundus, *in quo sunt*
    - Facta *Regis Ezechiæ:*
      - 1. Ingreditur *Templum vestecilicinâ indutus. vers.1.*
      - 2. Mittit *Legatos*
        - Quos, *quo habitu, & ad quem. vers.2.*
        - Quomodo, *& qua instructione:*
          - Ἀνατυπωτικὴ: *Commemoratio Israelitica rum miseriarum. vers.3.*
          - Δηλωτικὴ: *Narratio & descriptio maleficij, seu iniuriæ ab Assyrijs illatæ. vers.4.*
          - Ἀξιωματικὴ, *petens vt precibus apud Deum pro se, & Regno conseruando intercedat. vers.4.*
    - Acta *Legatorum, Laconicè vno verbo (veneruns) proponuntur. vers.5.*
    - Responsum *Esaiæ* προφητικὸν:
      - Πρότασις: *Ne tibi animum adimant superbissimi isti sermones? vers.6.*
      - Κατασκευὴ à tuto, κατ' ἀντιστροφὴν, quâ Dei auxilium minis istis opponit. *vers.7.*
  - Tertius, *describit*
    - Abitum *Rabsacis, vnde & quò abierit. vers.8.*
    - Literas *loco Rabsacis missas. vers.9. Literarum*
      - Causa κινητικὴ. *vers.9.*
      - Forma:
        - Propositio, *quâ vult Ezechiæ persuadere, vt abiecta omni spe auxilij diuini sese dedat. vers.10.*
        - Confirmatio *à sua potentia, duobus argumentis:*
          1. Nulla *gens potuit mihi resistere: Ergo nec Iudæi. vers.11.*
          2. Nullus *Deus mihi obstare potuit: Ergo nec Iudæorum Deus. vers.12.13.*
  - Quartus: *continet Ezechiæ*
    - Πεῦχθητι, *quid fecerit lectis tam minacibus literis. vers.14.*
    - Ἀσχέτητι: *Preces Regis Ezechiæ. Orationis ad Deum δεητικῆς*
      - Exordium *à persona Dei. vers.15.*
      - Propositio: *vers.16.*
      - Confutatio *argumentorum Sennacheribis, ad quæ respondet*
        - Ὁμολογία: *Victi sunt gentium illarum dij. vers.17.*
        - Καταφρονητικὴ, αἰτιολογικὴ. *At non veri Dij, sed tantùm opera manuum sunt. Itaque facilè vinci potuerunt. vers.18.*
      - Conclusio, *in qua repetit argumenta, per singulas partes sparsa. vers.19.*
  - Καταστροφὴ, *&c. Vide literam A.*

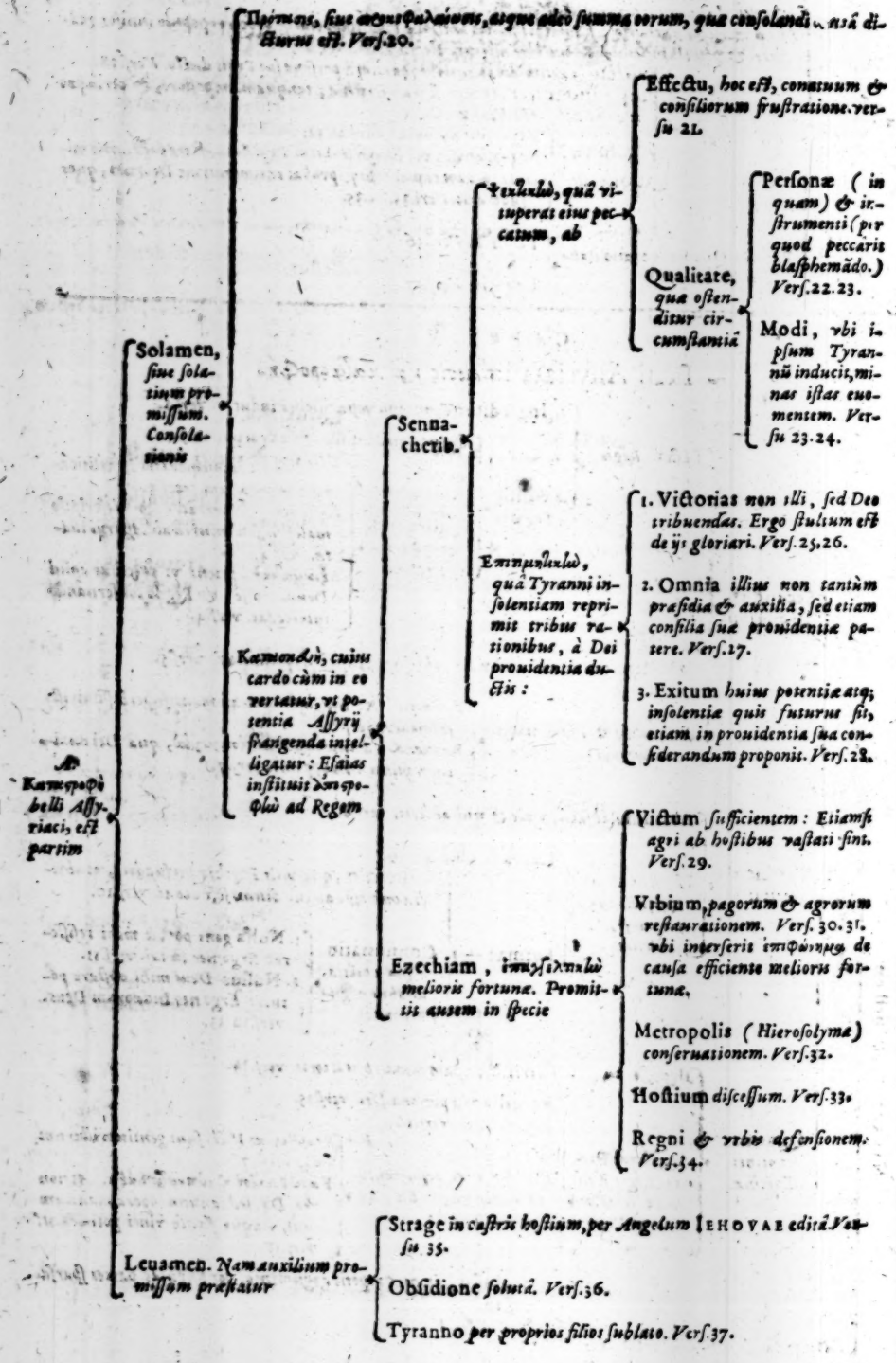
Primum, siue κεφαλαίωσις, atque adeò summa eorum, quæ consolandi causâ dicturus est. Vers. 20.
Solamen, siue solatium promissum. Consolationis
Sennacherib.
Τὐτυλλὼ, quâ vituperat eius peccatum, ab
Effectu, hoc est, conatuum & consiliorum frustratione. versu 21.
Qualitate, quæ ostenditur circumstantiâ
Personæ (in quam) & instrumenti (per quod peccaris blasphemãdo.) Vers. 22. 23.
Modi, vbi ipsum Tyrannũ inducit, minas istas euomentem. Versus 23. 24.
Ἐπιπτυλλὼ, quâ Tyranni insolentiam reprimit tribus rationibus, à Dei prouidentia ductis:
1. Victorias non illi, sed Deo tribuendas. Ergo stultum est de ijs gloriari. Vers. 25. 26.
2. Omnia illius non tantùm præsidia & auxilia, sed etiam consilia suæ prouidentiæ patere. Vers. 27.
3. Exitum huius potentiæ atq; insolentiæ quis futurus sit, etiam in prouidentia sua confiderandum proponit. Vers. 28.
Καπνοφοὶ belli Assyriaci, est partim
Καπνοφοὶ, cuius cardo cùm in eo vertatur, vi potentia Assyrij frangenda intelligatur: Esaias insistit κατηχεῖν ad Regem
Ezechiam, ἐπιχαλινὼ melioris fortunæ. Promittit autem in specie
Victum sufficientem: Etiamsi agri ab hostibus vastati sint. Vers. 29.
Vrbium, pagorum & agrorum restaurationem. Vers. 30. 31. vbi interseris ἐπιφώνημα de causa efficiente melioris fortunæ.
Metropolis (Hierosolymæ) conseruationem. Vers. 32.
Hostium discessum. Vers. 33.
Regni & vrbis defensionem. Vers. 34.
Leuamen. Nam auxilium promissum præstatur
Strage in castris hostium, per Angelum IEHOVAE editâ Versus 35.
Obsidione soluta. Vers. 36.
Tyranno per proprios filios sublato. Vers. 37.

CAPVT

CAPVT XX.

Aegrotatio Regis Ezechiæ, ciuſdemque oſtentatio, item obitus.

- EZECHIAE
  - Incommodum corporis: Ægrotatio grauiſſima Ægrotationis
    - Tempus. *Verſ.* 1.
    - Perſona. *Ibid.*
    - Res *ipſa*. *Ibid.*
    - Quantitas. *Facit enim ad morbi grauitatem, quòd ægrotanti à Propheta mors denunciatur. Ibid.*
    - Qualitas & modus, *quomodo Ezechias ægrotârit, id eſt, quomodo vel in ſuſtinendo, vel curando morbo ſeſe geſſerit. Partes formales ſunt quinque: Nam Ezechias æger decumbens*
      - 1. Orat: *Orantis*
        - Geſtus. *Verſ.* 2.
        - Verba *formalia, quibus prorogationem vitæ petit. Verſ.* 3.
      - 2. Flet. *Ibid.*
      - 3. Accipit *diuinitus conſolationem. Conſolationis*
        - Forma ἐπαγγελικὴ: *Promittitur Ezechiæ*
          - Reſtitutio *valetudinis. Verſ.* 5.
          - Prorogatio *vitæ in quindecim annos. Verſ.* 6.
      - 4. Adhibet *remedium depellendo morbo. verſ.* 7. *(Quo authore, quodnam, & quo fructu, &c.)*
      - 5. Confirmatur *ſigno*
        - Petito, *non ex incredulitate, ſed ad confirmationem fidei. Verſ.* 8.
        - Dato *ad nutum Regis. Sol enim fit retrogradus: quo dies (qui aliàs* 12. *horas continet) viginti duarum effectus eſt.) Verſ.* 9. 10.
        - Edito *virtute diuinâ. Verſ.* 11.
  - Παράπλωμα *ſuperbiæ & oſtentationis*
    - Commiſſum
      - Qua *in re: In excipiendis Legatis, à Rege Babylonio miſſis. Verſ.* 12.
      - Quomodo: *Superbè ſimul & ſtultè oſtendit Legatis theſauros ſuos, vt viderent, quàm opimam prædam paratam haberent. Verſ.* 13.
    - Caſtigatum *Dei iudicio. Verſ.* 16. *Notandum autem, quomodo hoc Dei iudicium*
      - Peſatum *ſit ad Regem. Iudicij diuini ad Regem perlati*
        - Miniſter, *Eſaias. Verſ.* 14. 16.
        - Modus: *Admodum prudenter, &c. Verſ.* 14. 15.
        - Res: *Minatur & prænũcia: Regi Ezechiæ*
          - Direptionẽ *opum. Verſ.* 17.
          - Captiuitatem *ſuorum. Verſ.* 18.
      - Acceptum *ab Ezechia, voluntati Dei acquieſcẽte. Verſ.* 19.
  - Mors *& ſucceſſor in Regno, &c. Verſ.* 21.

CAPVT XXI.

Vita Manassis & Ammonis, Regum Iudæ.

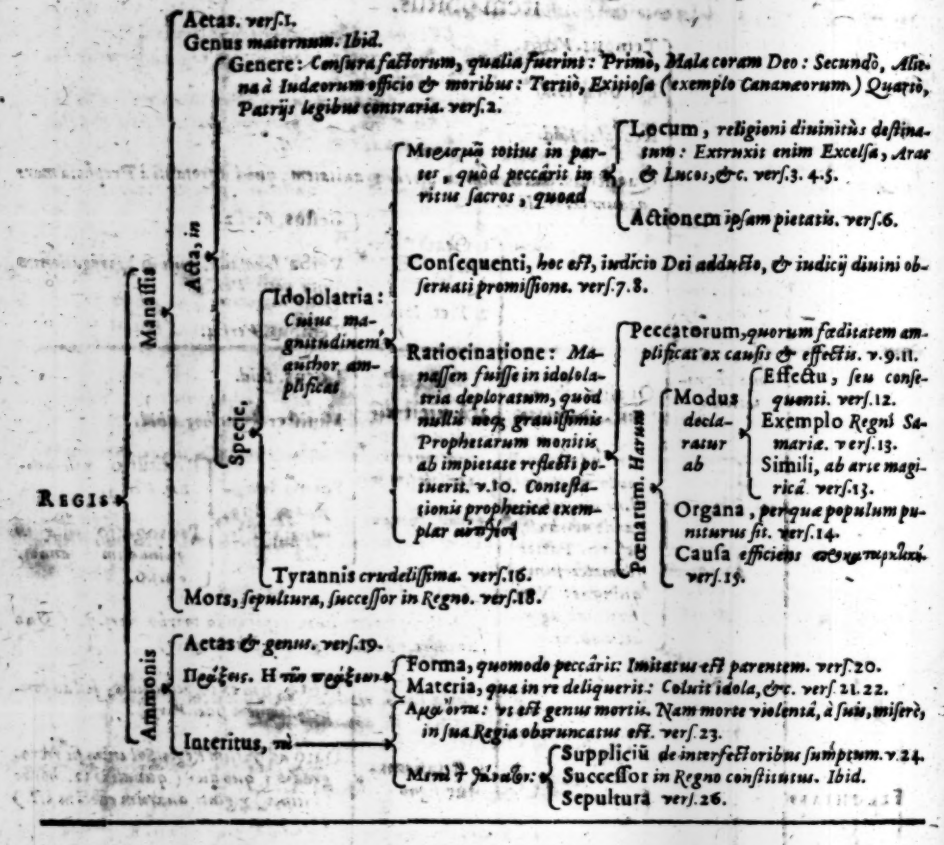

CAPVT XXII.

Iosiæ Regis Historia.

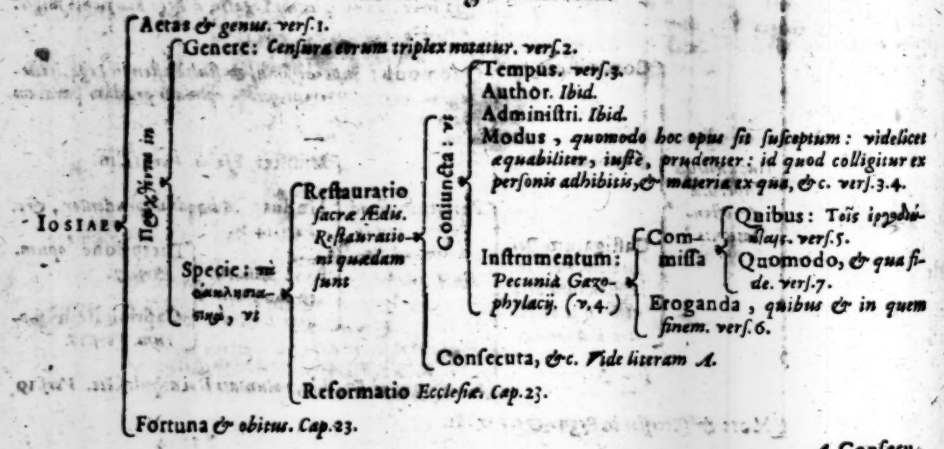

A. Consecu-

- *A.* Consecuta sunt eam: *Liber Legis (Τὸ βιβλίον τοῦ νόμου) authenticus*
  - Repertus *à quo, & vbi. vers.8.*
  - Delatus *ad Regem per quem. vers.9.*
  - Acceptus *à Iosia quomodo. Hoc verò Rex non obscurè ostendit*
    - Lectione *libri reperti & oblati. vers.10.*
    - Laceratione *vestium. vers.11.*
    - Legatione *ad Prophetissam missa. Legationis huius duo sunt præcipua membra:*
      - 1. Deus consultus
        - Per *quos: Legati Regis Iosiæ. vers.12.*
        - Super *quibus rebus sibi consilium afferri curârit Rex. vers.13.*
        - Apud *quem voluerit Deum consulere. vers.14.*
      - 2. Responsum *datum, vers.15. Responsi, seu oraculi*
        - Efficiens, *tàm princeps, quàm instrumentalis. versu 15.*
        - Materia, *hoc est, quid eventurũ prædicat*
          - Populo, *cui συναλγήσεως Regni minatur propter idololatriam. vers.16.17.*
          - Regi *(v.18.) cui mitigationẽ pœnarũ promittit,*
            - Cur. *vers.19.*
            - Quomodo, *& qualem mitigationem promittat. v.20.*

CAPVT XXIII.

Reliqui personarum loci ex historiâ Iosiæ.

- Iosias Regis
  - Res gestæ, & potissimùm Ecclesiasticæ: vt sunt
    - Cõcilium coactum. Huius concilij
      - Efficiens
        - Princeps, *ὁ τῷ ἀφορμῶ δοὺς, cuius iussu & impulsu sit coactum. vers.1*
        - Administrans, *τὸ συναγόμενον. vers.1.2.*
      - Locus. *vers.2.*
      - Materia, *siue res, propter quam conuenerant, erat Codex Legis. Per librum Legis autem intelligit μὲν τοὺς πρωτοκόλλους, capita fœderis, quæ illa sint, quomodo ijs hactenus steterint, aut stare posthac debeant. vers 2.*
      - Forma, *quomodo omnia peracta. vers.3.*
      - Finis. *Ibid.*
    - Reformatio *religionis suscepta. Reformationis*
      - Dux *& author. vers.4.*
      - Administri. *Ibid.*
      - *Res religionis*
        - Amotæ *à*
          - Templo:
            - Vasa *facta Baali. vers.4. Obserua autem quomodo è medio sustulerit, & vbi aboluerit, &c.*
            - Ordines *sacrificiorum. vers.5.*
            - Lucus *prope domum Domini plantatus. vers.6.*
            - Cellulæ *hominum libidinosorum. vers.7.*
          - Vrbe *& Regno:*
            - Sacerdotes *idolorum ab officio remoti. vers.8.9.*
            - Excelsa *per vniuersum Regnum destructa. vers.8.*
            - Victimæ *humanæ abrogatæ, ne in Thophet amplius filios suos traducerent per ignem Molocho. vers.10.*
            - Equi *& currus in honorem Solis erecti. vers.11.*
            - Aræ, *quarum aliæ supra tectum domus regiæ, aliæ in atrio domus Domini positæ erant. vers.12.*
            - Excelsa *Solomonis excisa. vers.13.*
            - Statuæ *deiectæ & comminutæ. vers.14.*
          - Vicinia:
            - Altare *in Bethel destructum. vers.15.*
            - Sepulcra, *quæ reformata*
              - Sint. *vers.16.*
              - Non *sint. vers.17.18.*
            - Excelsa *destructa. vers.19.*
            - Sacerdotes *mactati. vers.20.*
            - Pythones *& Arioli exterminati. vers.24.*
        - Restitutæ: *Ritus auiti reducti, inter quos erat præcipuus, Pascha*
          - Celebratum
            - A quo *& quomodo. vers.21.*
            - Quando. *vers.23.*
          - Intermissum *atque neglectum quandiu. vers.22.*
      - Eũctus *seu effectus in*
        - Rege, *quas laudes ex hac reformatione reportârit. vers.25.*
        - Populo: *Ficta resipiscentia à sacris idololatricis. vers.26.*
        - Deo: *Ira, ex qua populo excidium decernit. vers.27.*
  - Mors, &c. *Vide literam A.*

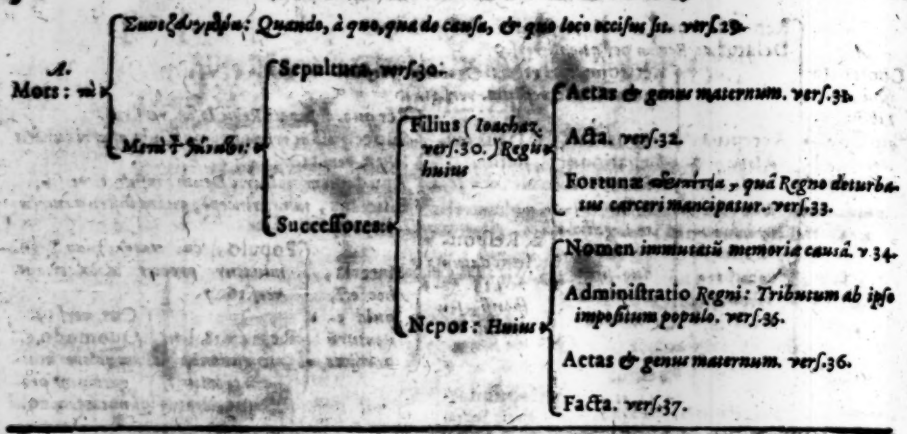

CAPVT XXIV.

Vita trium Regum Iuda.

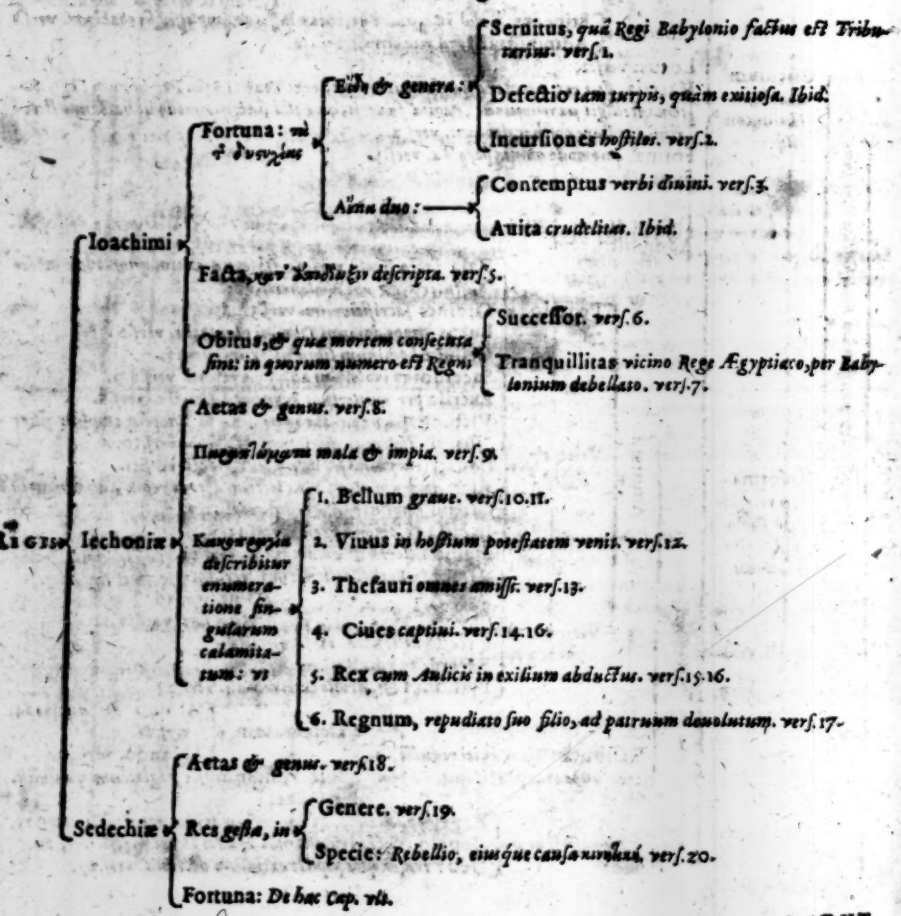

CAPVT

CAPVT XXV.

Fortuna Regis Sedechiæ, quòd ſub ipſo Regnum euerſum eſt.

- Tempus. *verſ.1.*
- Perſona, *bellum mouens. Ibid.*
- Modus *geſti belli colligitur ex arctiſſima & diutiſſima obſidione. verſ.2.3.*
- Ἔκβασις: *Bellum Sedechiæ illatum. Belli*
  - Euentus *varij: vt*
    - Vrbis *expugnatio. verſ.4.*
    - Fuga *obſeſſorum. Ibid.*
    - Captiuitas *Regis Sedechiæ. Captiuitatis huius*
      - *Modus, à quo, vbi, & quomodo ſit captus. verſ.5.*
      - Ἔκβασις, *quid Regi captiuo acciderit;*
        - Pronunciatur *publicâ ſententiâ perfidus & periurus. verſ.6.*
        - Orbatur *filijs in conſpectu ſuo trucidatis. verſ.7.*
        - Priuatur *oculis. Ibid.*
        - Catenis *vinctus abducitur in exilium. Ibid.*
- Ἔκβασις: *vt eſt*
  - Modus, *quomodo ſit euerſum. verſ.8.*
  - Perſona, *cuius operâ vrbs euerſa eſt. Ibid.*
  - Res *circa euerſionem geſtæ, ſiue ſuperſtites*
    - Aedificia *vrbis diruta, tam ſacra, quàm profana. v.9.10.*
    - Ciuibus *quid acciderit. verſ.11.*
    - Res *pretioſæ ablatæ: Cuiuſmodi erant Templi ornamenta, & inſtrumenta cultus diuini. verſ.13. uſque ad 18.*
    - Sacerdotibus *quid contigerit. verſ.18.*
    - Principibus *quid euenerit. Horum*
      - Nomina *& officia. verſ.19.*
      - Captiuitas. *verſ.20.*
      - Interitus. *verſ.21.*

EVERSIO NIS

- Ἔκβασις: *conditio & ſtatus Iudæorum*
  - Relictorũ *in patria. Obſeruanda horum*
    - Fortuna. *Accipiunt à Rege Babylonia Præfectum*
      - Natione *Iudæum. verſ.22.*
      - Moribus, *vt Ioſephus illum vocat*
        - *Exercuũ in ſuſcipiendis ſubditis. verſ.23.*
        - *Διχαιους in confirmandis & conſolandis fratribus Indæis. v.24.*
    - Acta: *Fuerunt*
      - Perfidi *in Præfectum. verſ.25.*
      - Impij *in Deum eiusq; Prophetã Hieremiam, quì ipſis fugam in Ægyptum diſſuaſerat. verſ.24.*
  - Abductorum *priùs, ſub Rege Iechoniæ: Reſtitutio Iechoniæ. Reſtitutionis*
    - Tempus, / Perſonæ, / Res *ipſa.* — *verſ.27.*
    - Modus *collati beneficij exprimitur. verſ.28. vſq; ad finem.*

PRIMVS LIBER TΩN ΠΑΡΑΛΕΙΠΟ=MENΩN *tumulis delineatus.*

Σχημαλισμὸς κεφαλαιώδης primi libri τῶν παραλειπομένων.

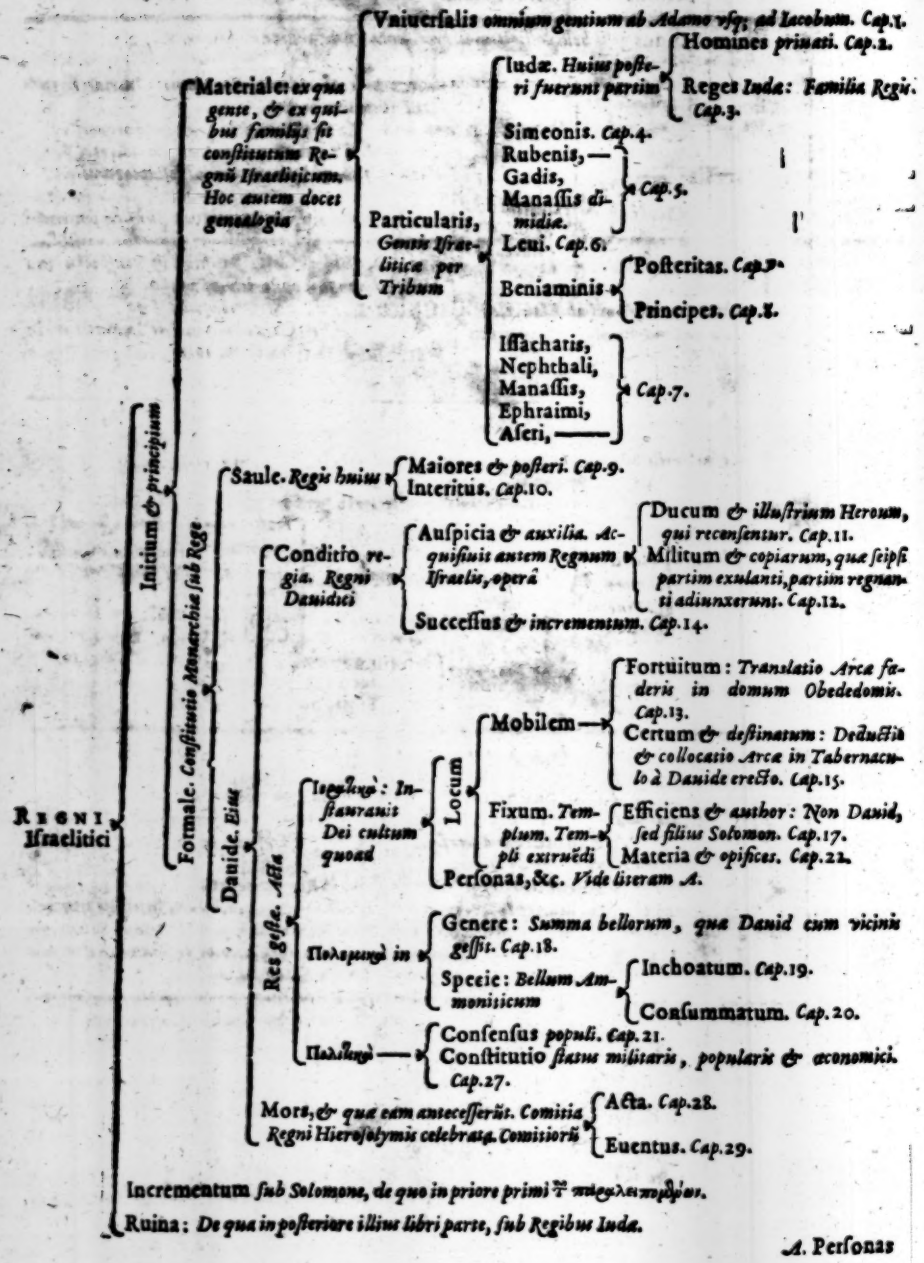

A. Personas

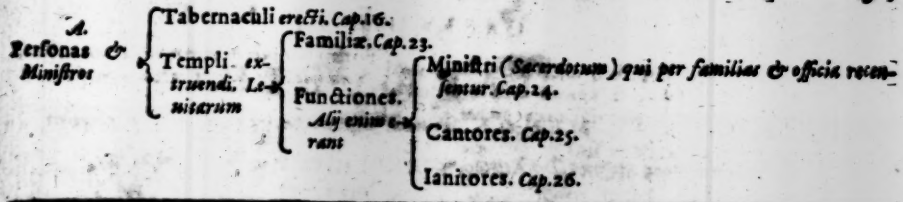

CAPVT I.

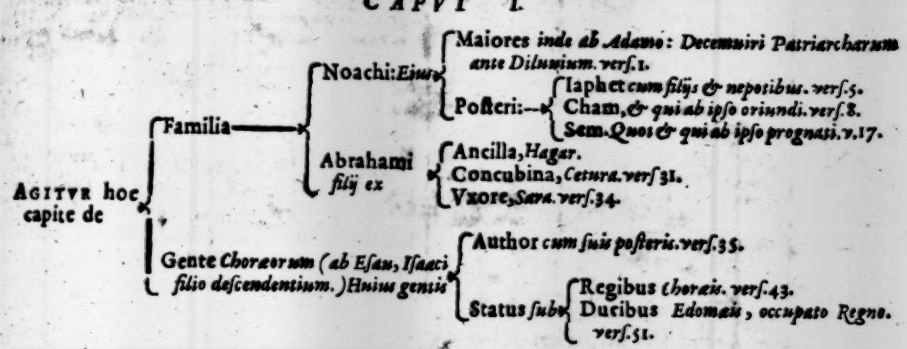

CAPVT II.

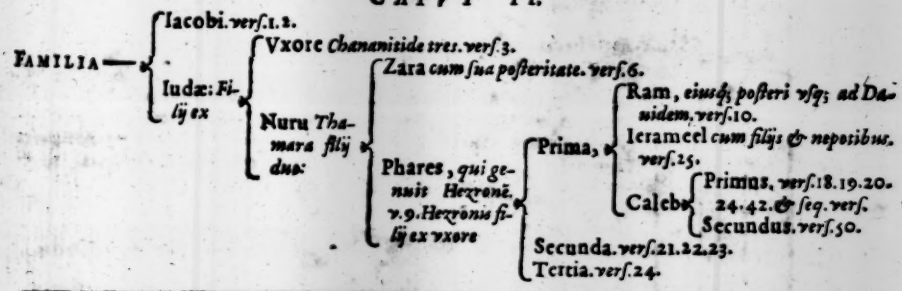

CAPVT III.

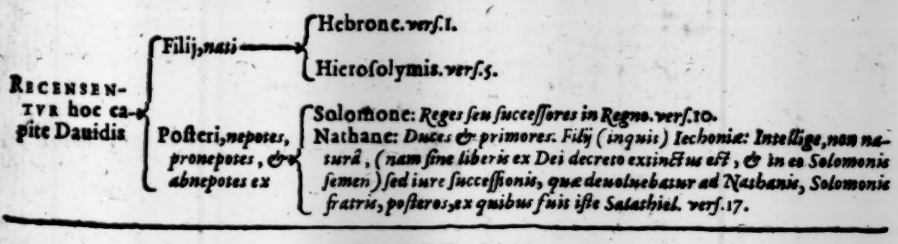

CAPVT IIII.

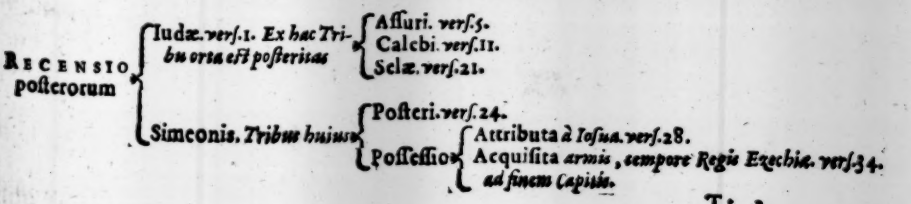

CAPVT V.

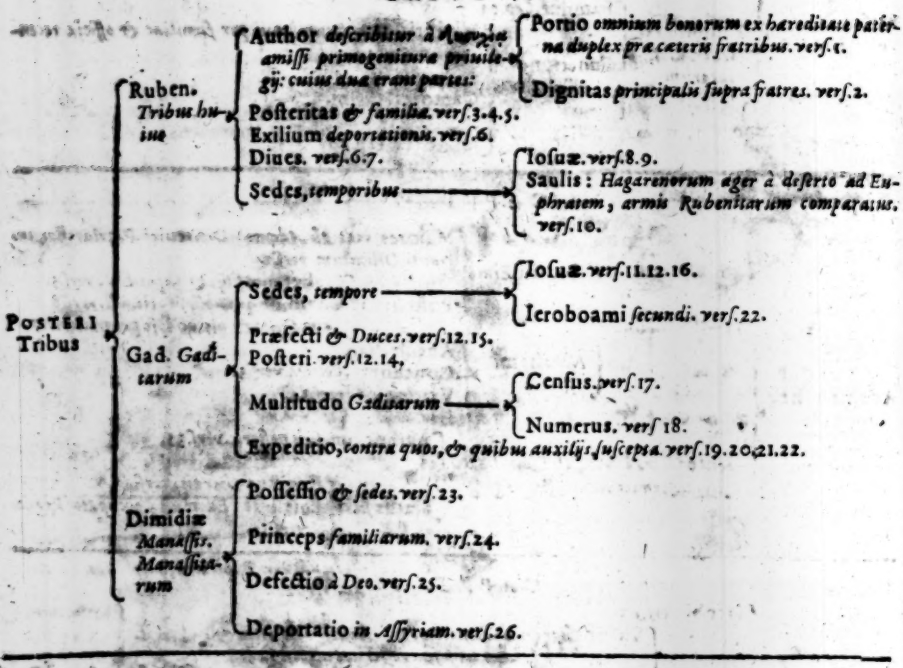

CAPVT VI.

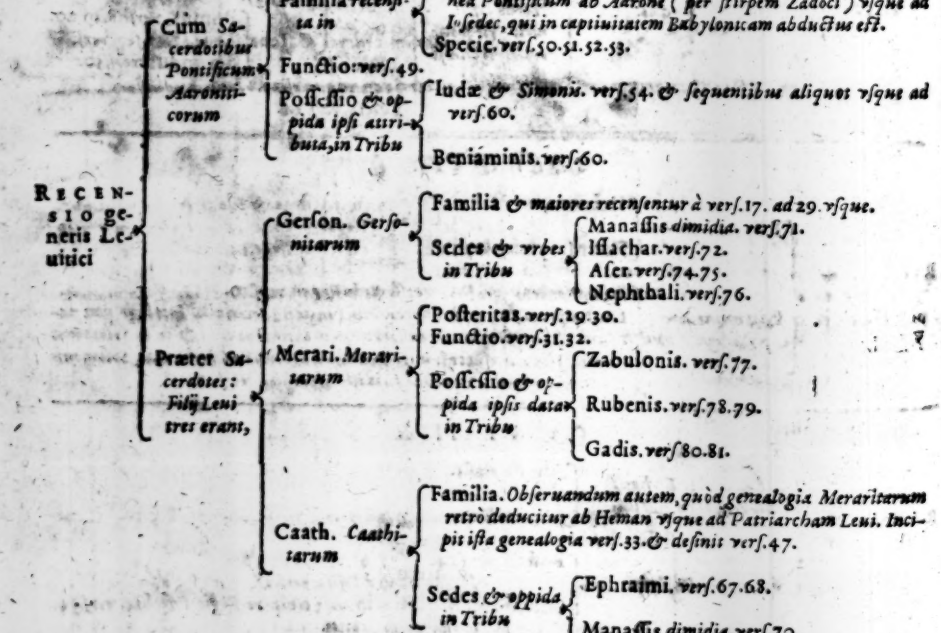

CAPVT

CAPVT VII.

- FAMILIAE
  - Issacharis. *vers.* 1.
  - Beniaminis. *Tribus huius*
    - Posteritas. *vers.* 6.
    - Principes. *Capite sequenti.*
  - Nephthali. *vers.* 13.
  - Manassis. *vers.* 14.
  - Ephraimi. *vers.* 20.
  - Aseris. *vers.* 30.

CAPVT VIII.

- BENIAMITARVM familiarum
  - Nomina & *numerus. vers.* 1.
  - Sedes, *possessiones & Principes, in*
    - Gabaa. *vers.* 6.
    - Aiolone. *vers.* 13.
    - Ierosolymis. *vers.* 14.
    - Gabaone, *vel Gibbone: Vbi in Saulis & Ionathanis genus digreditur author. vers.* 29. *ad finem Capitis.*

CAPVT IX.

- CAPITIS huius partes sunt duæ:
  - Status *Ierosolymorum*
    - Ciuilis. *Ciuium & incolarum*
      - Ordines & *classes quatuor: Popularis, Sacerdotalis, Leuitica & Deditiia. vers.* 2.
      - Familiæ & *Tribus. Quæ autem & quales illæ fuerint, docet census Israelitarum, qui à Babylonico auxilio reuersi incoluerunt Hierosolymam. Horum alij fuerunt ex Tribu*
        - Iudæ. *vers.* 3.4.5.6.
        - Beniaminis. *vers.* 7.8.9.
    - Ecclesiasticus, *quoad*
      - Sacerdotes. *vers.* 10. & *sequentibus tribus versibus.*
      - Leuitas, *eorum ordines & functiones. à vers.* 14. *vsque ad* 35.
  - Επίλογος *ad Beniamitarum Saulisque genus, tanquam παρεκβολὴ sequentis historiæ. vers.* 35.

CAPVT X.

- INTERITVS Regis Saulis
  - Ηγούμενα: *Vltimum Saulis cum Philistinis prælium. Narrantur autem potissimùm τὰ συμβεβηκότα huius prælij, quid acciderit Israelitis*
    - Prælientibus
      - Inferioribus & *subditis, seu militibus: Fuga & cædes, atque adeò internecio exercitus Israelitici. vers.* 1.
      - Superioribus: *Ducibus & Capitaneis: Interitus filiorum Regis. vers.* 2.
    - Quiescentibus: *In fœdam fugam coniiciuntur vers.* 7.
  - Μίσος: *Saul sibi ipse mortem conscisciit. τὸ ἑκούσιον*
    - Αἴτιον κινητικὸν, *idque triplex. vers.* 3. 4.
    - Πρόχειρ, *Modus & organum. vers.* 4.
    - Ἐκβαῖνον: Αὐτόφονια *Armigeri Saulis. vers.* 5.
  - Επίλογος
    - Cura *cadaueris: Cadauer Saulis*
      - Expositum *ludibrio, à victoribus. vers.* 8. 9. 10.
      - Mandatum *terræ*
        - A' quibus. *vers.* 11.
        - Quomodo. *vers.* 12.
    - Translatio *Regni ad Danidem. vers.* 14. *Translationis causa indicatur. v.* 13.

CAPVT XI.

- DAVIDIS
  - Electio & inauguratio in Regno totius Israelis. Dauid Rex Israelis constituitur
    - Vbi. *vers.1.*
    - Cur. *vers.2.*
    - Quomodo, &c. *Ibid.*
    - Quibus auxilijs:
      - Ope *diuina. vers.9.*
      - Operâ hominum:
        - Ducum & Heroũ, qui militabant ipsi, tum in
          - Expeditionibus: *Hi ordine & nominatim recensentur à versu 10. vsque ad 42.*
          - Stationibus: *Duces Stationarij, qui in finibus Regni vltra Iordanem, & regionibus recens acquisitis præfuerunt. à vers. 42. vsque ad fin. Cap.*
        - Militum, *seu copiarum. Cap. sequenti.*
  - Sedes regia, à Rege Davide
    - Expugnata *quibus auxilijs:*
      - Armatâ *Israelitarum manu. vers.4.*
      - Sarcasmo *hostium, tanquam stimulo. vers.5.*
      - Præmio *expugnatori proposito. vers.6.*
    - Habitata. *vers.7.*
    - Restaurata. *vers.8.*

CAPVT XII.

- COPIAE, quarum auxilio Dauid Regnum Israelis acquisiuit, adiunxerunt se ipsi tempore
  - Belli & exilij. *Huius exilij socij & consortes erant partim ex Tribu*
    - Beniaminis, *à vers.1. vsque ad 7.*
    - Gadis, *à vers.8. vsque ad 16.*
    - Iudæ. *vers.16.17.18.*
    - Manassis. *vers.19.20.21.22.*
  - Pacis. *Quæ & quantæ copiæ ex singulis Tribubus ad maximum conuentum, Regi Israelitis præficiendo conuenerint, recenſentur à vers.23. vsque ad finem Capitis.*

CAPVT XIII.

- ARCAE fœderis
  - Deductio. *Honorificæ huius deductionis*
    - Author: *Rex Dauid de consilio omnium ordinum. vers.1.2.3.4.*
    - Locus
      - Quò *sit deportanda. vers.2.13.*
      - Vnde *deducenda. vers 5.6.*
    - Administri & comites *Arcam deducentes. vers.5.6.*
    - Organa, *tam inanimata, quàm animata. vers.7.*
    - Modus: *Deducunt Arcam exultantes & tripudiantes. vers.8.*
  - Collocatio in loco
    - Alieno. *Collocationis*
      - Ἀφορμὴ, *erat mors Oze. vers.9.10.*
      - Αἴτιον κινητικὸν: *Motus Dauidis. vers.11.12.*
      - Τόπος, *quò sit collocata. vers.13.*
      - Ἔκβασις: *Successus œconomiæ, quem Obededom sensit ab eo tempore, quo Arcam ad se recepit. vers.14.*
    - Proprio: *Tentorio à Davide Arcæ fœderis erecto. Cap.15.*

CAPVT

CAPVT XIV.

- SVCCESSVS Dauidici
  - Materia, *est κτῆσις & λῆψις, acquisitio & possessio personarum*
    - Voluntaria
      - Politica: *Amicitia cum Hiramo Rege Tyrio. vers.* 1.
      - Oeconomica: *Dauidis*
        - Coniuges. *vers.* 3.
        - Liberi, *qui Dauidi, Hierosolymis regnanti, sunt nati. vers.* 4. 5. 6. 7.
    - Coacta: *Victoria gemina de Philistinis reportata. Victi autē sunt*
      - Marte *aperto, à vers.* 8. *vsque ad* 13.
      - Stratagemate, *à vers.* 13. *ad finem capitis.*
  - Efficiens *prima & princeps. vers.* 2.

CAPVT XV.

- ARCA fœderis è domo Obed edomis in tentorium à Dauide erectum, translata. Occurrit ergo rursus considerandæ Arcę
  - Deductio. *Actus huius*
    - Tempus. *vers.* 1.
    - Author (*vers.* 3. 25. 27.) *Rex Dauid priorem errorem in deducenda Arca commissum,*
      - Agnoscens *quòd Arca non nisi Leuitarum humeris portanda, currui fuisset imposita. vers.* 2.
      - Corrigens, *conuocando populi primores & Leuitas. vers.* 3. 4.
    - Ministri: *Homines*
      - Politici:
        - Proceres *Regni. vers.* 25. 28.
        - Populus *Israelis. vers.* 3. 28.
      - Ecclesiastici
        - Superiores: *Pontifices & Principes Leuitarum, tanquam Ephori & directores totius deductionis. vers.* 11. 12. 13.
        - Inferiores: *Leuitæ. Horum*
          - Officium
            - Numerus *& nomina recensentur à vers.* 4. *vsq; ad* 10.
            - Cantandi *in deductione Arcæ. à vers.* 16. *vsq; ad* 25.
            - Portandi *Arcam. versu* 14. 15.
    - Modus, *quâ pompâ & solennitate deportata sit. vers.* 26. 27. 28.
    - Euentus: *Derisio Dauidis eiusque zeli. vers.* 29.
  - Collocatio: *De hac in prioribus tribus versibus Cap. seq. & suprà* 2. *Sam.* 6. *v.* 17. 18. *&c.*

CAPVT XVI.

- PERSONARVM cultum Dei exercentium, tam coram Arca, quàm Tabernaculo Gabaonitico, seu distributio in
  - Cantores. *Officij Cantoribus iuncti*
    - Finis. *vers.* 4.
    - Instrumenta *& organa. vers.* 5.
    - Materia: *Canticum à Dauide præscriptum. Cantici huius*
      - Προθεσις περιστατικὴ, *amplificata circumstantia personæ & modi: Qui, quem, quomodo celebrare debeant. vers.* 8. *vsque ad* 13.
      - Κατασκευὴ. *ab honesto, hoc est,*
        - Gratuito *fœdere Dei. vers.* 31. *vsque ad* 19.
        - Beneficiis *ex fœdere collatis in tres Patriarchas peregrinantes. vers.* 20. 21. 22. (*contexitur hic summa peregrinationum illarum in Genesi à* 11. *Cap. vsque ad finem libri descriptarum.*
        - Naturâ *Dei eiusque miraculis, salutaribus & gloriosis. Argumentum hoc illustratur per comparationem Dei cum Dijs gentium, à versu* 25. *vsque ad* 28.
      - Ἐξεργασία *per iterationem propositionis. vers.* 23. 34.
      - Διέξοδος, *quâ etiam gentes quasi iam cognitione Dei imbutæ, ad ipsum laudandum & colendum prouocantur, tum à superioribus argumentis, tum à benedictionibus ad eos pertenturis è Regno Christi. à vers.* 28. *vsque ad* 34.
      - Ἐπιφορὰ παροξυντικὴ, *tum ad laudandum Deum, tum ad fidem & auxilium eius implorandum. vers.* 34. 35. 36.
  - Ianitores. *vers.* 38. 42.
  - Sacerdotes
    - Tuba *canentes. vers.* 6. 42.
    - Sacrificia *offerentes. à vers.* 39. *ad finem vsque.*

CAPVT XVII.

- **CONSILIVM** Dauidis de ædificãdo Templo. Consilij
  - Causa καταστατικὴ τελικὴ: *quarum illa à tranquillitate Regni sumitur: hæc Dauidis ad Nathanem oratione ἀδιηγητικῇ exprimitur. vers. 1.*
  - Adiuncta *duo: Videlicet consilij*
    - Approbatio *humana. vers. 2.*
    - Improbatio *diuina per oraculum exhibitum*
      - Quando, *à quo, per quem, cui, &c. vers. 3.*
      - Super *quibus, & quomodo. Est autem oraculum partim*
        - Ἀποτρεπτικὸν, *ne* IEHOVAE *domum cedrinam ædificet. vers. 4. 5. 6.*
        - Προφητικὸν καὶ εὐαγγελικὸν, *promittens Dauidi beneficia*
          - Corporalia
            - Præterita. *vers. 7. 8.*
            - Futura, *eaque tum publica, tum priuata. vers. 8. 9. 10.*
          - Spiritualia: *Messiæ promissio & descriptio. versib. 11. 12. 13. 14.*
      - Quo *fructu. Oratio Dauidis ad Deum*
        - Εὐχαριστικὴ. *à vers. 16. vsque ad 23.*
        - Δεητικὴ. *vers. 23. ad finem vsq;.*

CAPVT XVIII.

- **ACTA** Dauidis
  - Πολεμικὰ. *Summa bellorum, quæ Rex Dauid gessit cum*
    - Philistinis. *vers. 1.*
    - Moabitis. *vers. 2.*
    - Sobæis. *vers. 3. 4. 9. 10. 11.*
    - Damascenis. *vers. 5. 6.*
    - Idumæis. *vers. 12. 13.*
  - Πολιτικὰ: *Iustitia Dauidis*
    - Διοίκησιν: *Israelitis ius dicit, &c. vers. 14.*
    - Διανεμητικὰ *distribuens officia, constituendo curatores*
      - Reipublicæ *idoneos*
        - Bello. *vers. 15.*
        - Paci. *vers. 17.*
      - Ecclesiæ. *vers. 16.*

CAPVT XIX.

- **BELLI** Ammonitici
  - Causa
    - Προηγουμένη & ἀφορμή. *vers. 1. 2.*
    - Προκαταρκτικὴ gemina:
      - Aulicorum, *Ammoniticorum suspitio & sycophantica interpretatio missæ legationis. versu 3.*
      - Legatorum *Danidicorum violatio. vers. 4. 5.*
  - Gestio: *Bellum inter Ammonitas & Israelitas*
    - Inchoatum, *quo apparatu atque euentu, à vers. 6. vsque ad 15.*
    - Continuatum, *quâ fortunâ, &c. vers. 16. ad finem Capitis.*
    - Consummatum. *Cap. sequenti.*

CAPVT XX.

- **BELLI**
  - Ammonitici
    - Αἴτια: *vt efficiens, organica, finis: quin & tempus notatur. vers. 1.*
    - Πρᾶξις. *vers. 2.*
    - Ἐκβασις:
      - Præda *capta. vers. 2.*
      - Supplicia *de ciuibus & incolis regionis sumpta. vers. 3.*
  - Philistini *(cæsis tribus eorum Gigantibus) feliciter à Dauide gesti ad*
    - Gazerem, *vicem*
      - Primâ. *vers. 4.*
      - Secundâ. *vers. 5.*
    - Gathum. *vers. 6. 7.*

CAPVT

CAPVT XXI.

- PESTIS triduana
  - Attracta *censu & numeratione populi Israelitici. Census istius*
    - Causa *efficiens, finis, materia & forma, seu numerus.* verſ. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
    - Effectus: *Ira Dei, isto censu in populum pronocata.* verſ. 7.
    - Adiunctum: *Voluntaria huius peccati correctio per pœnitentiam.* verſ. 8.
  - Graſſata: *Graſſationis author, modus, tempus, effectum, organum, &c.* verſ. 9. *ad* verſ. 16.
  - Sublata. *Peſtis ſublatæ efficiens*
    - Princeps. verſ. 15.
    - Inſtrumentalis, *vel potius cauſa, ſine qua non Deus peſtem ſedare voluit, ſunt Danidis*
      - Preces *atque deprecationes.* verſ. 16. 17.
      - Sacrificia: *Vbi potiſſimùm agitur de loco & Altari offerendorum ſacrificiorum.* verſ. 18. *ad finem Capitis.*

CAPVT XXII.

- TEMPLI ædificandi
  - Locus, *quomodo, & ex qua occaſione cognitus.* verſ. 1. *Potiſſimùm verò tribus poſterioribus verſibus capitis præcedentis.*
  - Cauſa
    - Inſtrumentalis: *Opifices.* verſ. 2.
    - Materialis *ex qua: in*
      - Specie
        - Lapides. verſ. 2.
        - Ferrum. verſ. 3.
        - Ligna. verſ. 4.
      - Genere. verſ. 3.
    - Finalis. verſ. 5. 7.
    - Formalis *atque efficiens exprimitur oratione Danidis ad*
      - Filium *Solomonem.* verſ. 6. *Eſt autem illa ἀντιπαλιλλὰ?*
      - Proceres *Regni inimicitiæ:*
        - Exordium *inſinuationis, cauſam Templi à ſe non extructi transferens in oraculum Dei.* verſ. 7. 8. 9. 10.
        - Propoſitio. verſ. 11.
        - Confirmatio *ſumitur à facili, hoc eſt, cauſa*
          - Efficiente
            - Principe: *Auxilium Dei.* verſu. 12. 13.
            - Inſtrumentali. *Copia opificum.* verſ. 15. 16.
          - Materiâ *iam comparatâ.* verſu. 14.
        - Concluſio. verſ. 19.
        - Πρόπεσις. verſ. 17.
        - Αἴτιον *à facili & occaſione opportuniſſima.* v. 18.
        - Συμπέρασμα παροξυντικὸν. verſ. 19.

CAPVT XXIII.

- LEVITARVM
  - Recenſio
    - Quis *recenſuerit.* verſ. 1.
    - Qui *numerati ſint.* verſ. 2.
    - Quot *fuerint.* verſ. 3.
    - Cur, *& in quem finem facta ſit recenſio.* verſ. 4. 5.
  - Diſtributio *per gentes & familias*
    - Gerſonitarum. verſ. 6. *& ſequentibus.*
    - Caathitarum. verſ. 12. *uſque ad* 20.
    - Meraritarum. verſ. 21. 22. *&* 23.
  - Functio
    - Miniſtrandi *Sacerdotibus.* verſ. 24. *ad* 30. *uſque.*
    - Cantandi. verſ. 31. 32.
    - Cuſtodiendi (*Ianitores, quos Barbari vocant Sacriſtas.*) verſ. 33.

CAPVT XXIV.

- Fit in hoc capite recensio
  - Sacerdotum (tanquam principum Leuitarum) per
    - Familias & gentes ipsorum. *vers.* 1. 2. 3. 4.
    - Officia, ordines, & vices obeundi Sacerdotium. *vers.* 5. *vsque ad* 20.
  - Leuitarum ministrantium Sacerdotibus. Horum autem Leuitarum Sacerdotibus ministrantium
    - Familiæ: *Erant enim partim*
      - Caathitæ. *vers.* 20. & *sequentibus aliquot.*
      - Meraritæ. *à vers.* 26. *vsque ad* 31.
    - Functio: *Vt pari ordinum numero, & respondentibus inter vtrosque ordines officijs ministrarent Sacerdotibus, & in exercendo cultu Dei seruilia opera exequerentur: De quibus operibus Capite præcedenti. vers.* 28. 29.

CAPVT XXV.

- Cantic orvm, seu Musicorum sacrorum
  - Familiæ, *familiarumq; Præfecti recensentur in*
    - Genere, κεφάλαιο. *vers.* 1.
    - Specie, κεφάλαιο: *Familia*
      - Asaphi. *vers.* 2.
      - Idithunis. *vers.* 3.
      - Hemanis. *vers.* 4. 5. 6.
  - Numerus. *vers.* 7.
  - Ordines, *quomodo singulis eorum suæ vices per sortem sint assignatæ. Constituti autem sunt ordines viginti quatuor. ab* 8. *vers. vsque ad finem Capitis.*

CAPVT XXVI.

- Ianitorvm Tabernaculi, (postea etiam Templi)
  - Familiæ
    - Coritarum. *à vers.* 1. *ad* 10. *vsque.*
    - Meraritarum. *vers.* 10. 11. 12.
  - Functiones
    - Ordinariæ *erant, cauere ne vel Templum hominum profanorum ingressu aut flagitijs pollueretur, vel per sacrilegium aliquid auferretur: ideoque, stationes ipsorũ erant partim in porta*
      - Orientali. *vers.* 14.
      - Meridionali. *vers.* 15.
      - Occidentali. *vers.* 16. 18.
      - Aquilonari. *vers.* 17.
    - Extraordinariæ, *ex Leuitis quidam deputati sunt ad alia officia exequenda*
      - In *Templo: Thesaurarij sacri, quibus commissæ erant res Tabernaculi (& postea Templi) pretiosæ. à versu* 20. *vsque ad* 29.
      - Extra *Templum, in præcipuis Regni locis. Horum officium erat, non tantum verbi Dei in religionis articulis, sed etiam instar Iurisconsultorum, in perplexis causis, ex Lege Mosis, de iure respondere. Qui isti fuerint, quando, vbi, & à quo ad hoc officium deputati sint, docent vltimi quatuor versus huius Capitis.*

CAPVT

CAPVT XXVII.

- CONSTITVTIO status
  - Militaris: *Legiones ordinariæ cum suis Ducibus duodecim, recensentur à vers. 1. vsque ad vers. 16. tandem etiam versu vltimo.*
  - Popularis: *Plebis*
    - Tribuni *& Præfecti in singulis Tribubus. Illorum nomina & subditi describuntur à vers. 16. ad 23. vsque.*
    - Numerus *cur non in Annales Regis Dauidis sit relatus. vers. 24. 25. Animaduertit Rex, Deum censu populi offensum fuisse: ideò noluit numerum populi in Annales suos referre: vtpotè qui ipse iam factum suum abominabatur.*
  - Oeconomici: *Officiales Regis, quos præfecerit*
    - Thesauris. *vers. 25.*
    - Rei *rusticæ. à vers. 26. ad 32.*
    - Filijs *Regijs. vers. 32.*
    - Consilijs *& consultationibus. vers. 33. 34.*

CAPVT XXVIII.

- COMITIA Regni à Dauide, ante obitum celebrata. In descriptione horum Comitiorum potissimùm obseruanda est circumstantia
  - Personæ: *Ordines Regni à Dauide Hierosolymam conuocati. vers. 1.*
  - Rei: *Acta Comitiorum ab ipso Rege Dauide proposita oratione ad*
    - Ordines *& Proceres Regni partim*
      - Δυλωτικὴν, *quâ Salomonem Regni hæredem declarat:*
        - Exordium *à persona*
          - Auditorum. *vers. 2.*
          - Sua, *suoque studio promouendi cultum Dei. vers. 2. 3.*
        - Propositio: IEHOVA *ita me elegit in Regem, vt non à me auferatur Regnum, sed in filium Solomonem, tanquam successorem, transferatur. vers. 4. 5.*
        - Confirmatio *ab oraculo diuino, ea de re, per Nathanem, sibi exhibito. vers. 6. 7.*
      - Προτρεπτικὴν *ad cultum Dei. vers. 8.*
    - Filium *Solomonem, quem hortatur ad*
      - Cultum *Dei. vers. 9.*
      - Structurâ *Templi:*
        - Πρόπομπὴ *huius exhortationis. vers. 10.*
        - Κατασκευὴ *ab*
          - Honesto, *seu fine diuinæ electionis in Regem. vers. 10.*
          - Facili, *hoc est, ope*
            - Diuina: *Nimirum forma & delineatione futuri ædificij diuinitùs consignatâ. vers. 11. vsque ad 20.*
            - Humanâ, *hominum Ecclesiasticorum & politicorum. vers. 21.*
        - Ἐπιφορὰ. *vers. 20.*
  - Eu exitus. *Cap. vltimo.*

CAPVT XXIX.

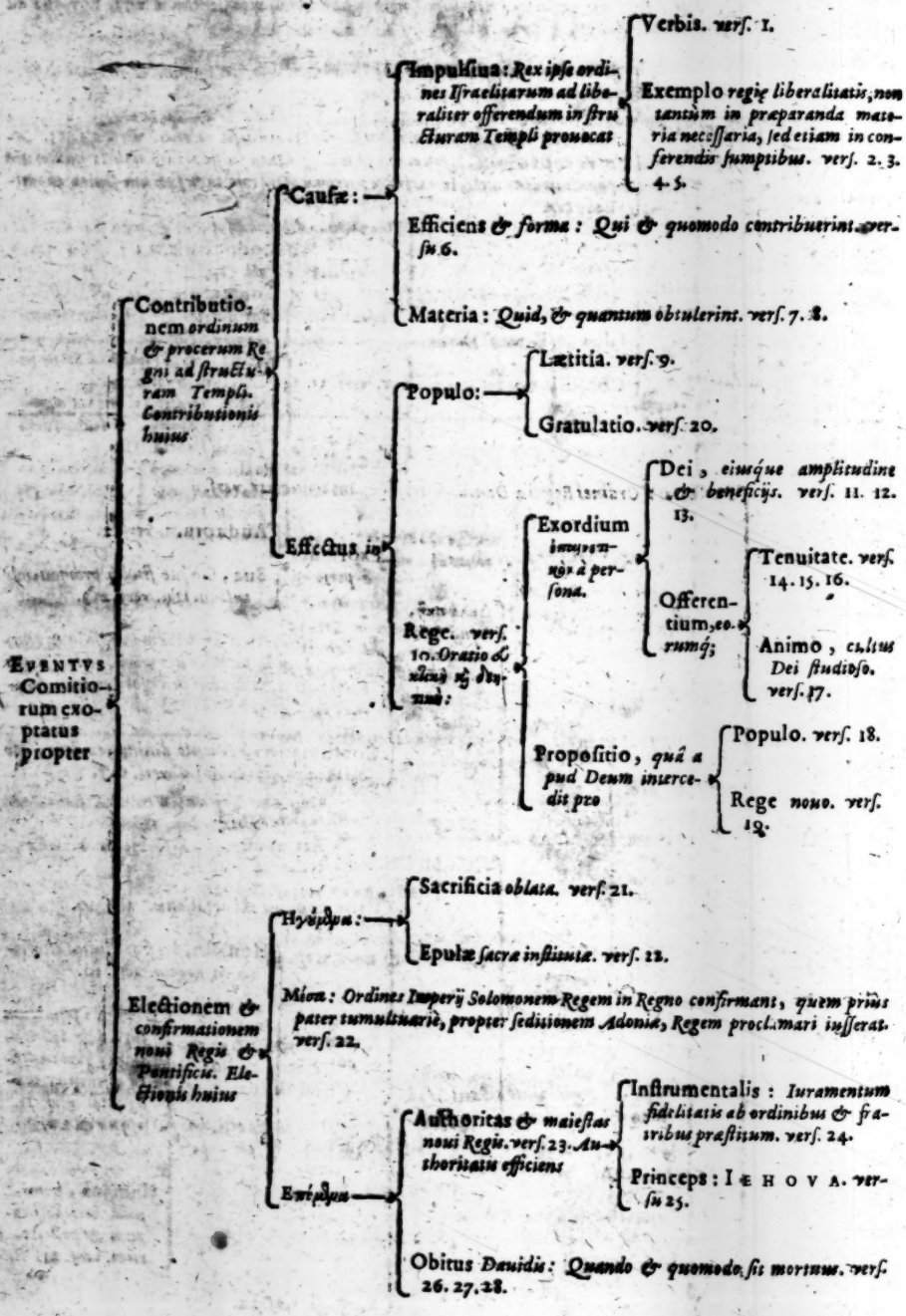

SECVN-

SECVNDVS LIBER
ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟ=
ΜΕΝΩΝ Αναλυτικῶς expositus.

Σχηματισμὸς κεφαλαιώδης secundi libri τ῀ παραλειπομένων.

- Initium: *Lib. 1. Paralip. de quo hactenus.*
- Regni Israelitici
  - Incrementum *sub Solomone. Regis Solomonis*
    - Bona *animi diuinitùs data, in quorum numero est, summa Solomonis sapientia, de qua agitur. Cap. 1.*
    - Πεοικοδομὴ: *Aedificia à Solomone extructa*
      - Sacra: *Horum*
        - Προπαρασκευὴ *quoad operas & materiã. Cap. 2.*
        - Ἐξοικοδόμησις, *seu extructio*
          - Continentis, *id est, ipsius Templi. Cap. 3.*
          - Contentorum, *hoc est, instrumentorum & ornamentorum Templi. Cap. 4.*
        - Ἐγκαίνια *facta sunt*
          - Rebus: *Arca fœderis è Sione in Adytum deportata. Cap. 5.*
          - Dictis: *Oratio Solomonis ἐγκαινιαστικὴ & ἐπικὴ, in dedicatione Templi habita. Cap. 6.*
          - Factis: τὰ πεοχθέντα *(quid actum à Rege, Sacerdotibus & populo)* κ῀ τὰ σωθέντα: Θεοφάνεια. *Cap. 7.*
      - Profana. *Cap. 8.*
    - Fortuna: *Gloria & opulentia. Cap. 9.*
    - Mors. *Ibid. &c.*
  - Inclinatio *& ruina, sub*
    - Roboamo *Solomonis filio. Regis huius*
      - Inauguratio *turbulenta propter paterni Regni diminutionem. Cap. 10.*
      - Res *gestæ. Cap. 11.*
      - Fortuna *& mors. Cap. 12.*
    - Abia. *Cap. 13.*
    - Asa: *Eius*
      - Κατορθώματα
        - Politica. *Cap. 14.*
        - Ecclesiastica. *Cap. 15.*
      - Παραπλώματα. *Cap. 16.*
    - Iosaphato: *Regis istius*
      - Auspicia *Regni. Cap. 17.*
      - Acta
        - Bellica: Συμμαχία *cum Achabo Rege Israelitico. Cap. 18.*
        - Ecclesiastica: *Reformatio Ecclesiæ, Cap. 19.*
      - Fortuna *& obitus. Cap. 20.*
    - Ioramo. *Cap. 21.*
    - Achasia. *Cap. 22.*
    - Ioa. *Eius*
      - Electio. *Cap. 23.*
      - Res *gestæ, fortuna & mors. Cap. 24.*
    - Amasia. *Cap. 25.*
    - Oza. *Cap. 26.*
    - Ioathane. *Cap. 27.*
    - Achazo. *Cap. 28.*
    - Ezechia: *Regis huius acta, tempore*
      - Pacis
        - Reformatio *religionis. Cap. 29.*
        - Celebratio *Paschatis. Cap. 30.*
        - Restitutio *ministerij Ecclesiastici. Cap. 31.*
      - Belli, *partim sunt* κατορθώματα, *partim* παραπλώματα. *Cap. 32.*
    - Manasse. *Cap. 33.*
    - Ammone. *Ibid.*
    - Iosia. *Describuntur eius*
      - Res *gestæ. Cap. 34.*
      - Obitus. *Cap. 35.*
    - Ioachazo, Ioachimo, Iechonia, Sedechia. *Cap. 36.*

CAPVT I.

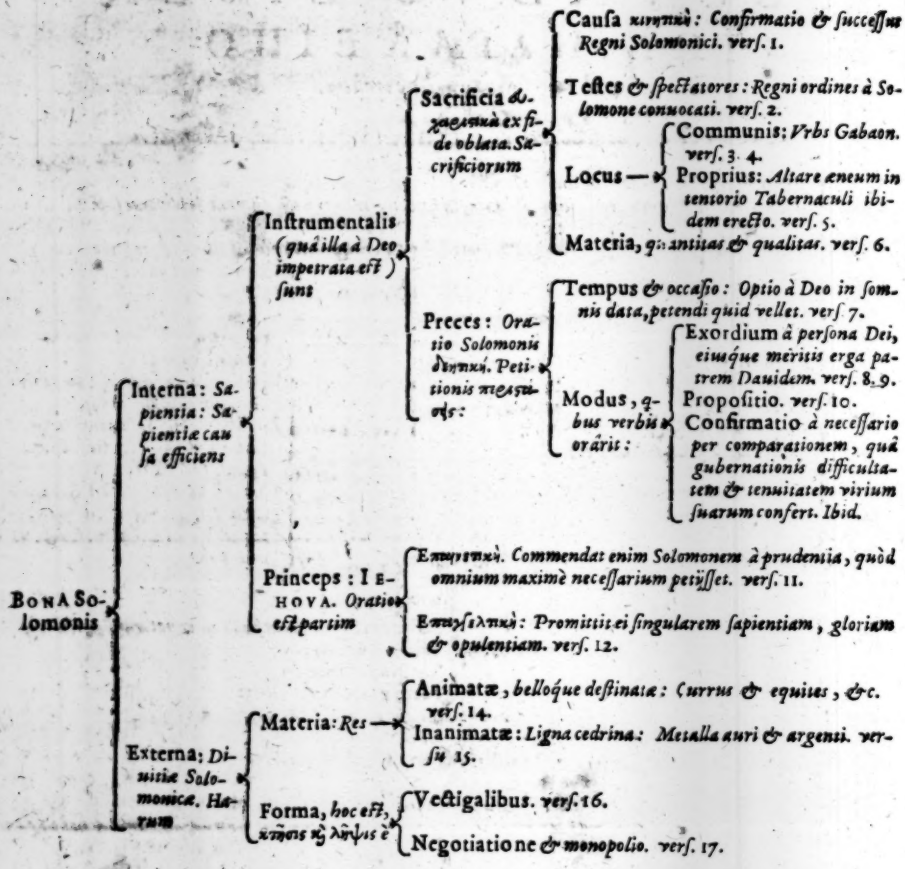

CAPVT II.

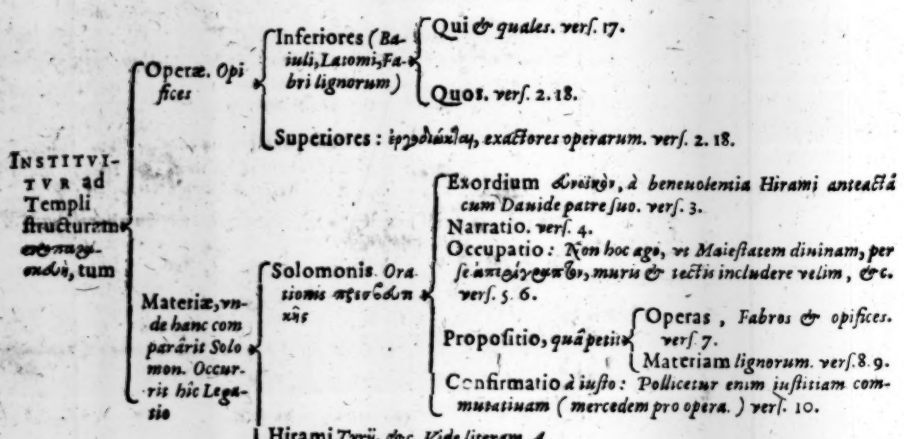

A. Hirami

- *A.* Hirami *Tyrij ad Solomonem Epistolæ αὐτεπιστελτικὴς*
  - Προοίμιον φιλικὸν καὶ συγχαρτικὸν, *captans benevolentiam à persona Regis Solomonis. vers.* 11. 12.
  - Πρῶτον, *quâ respondet ad Solomonis*
    - Petita, *quoad*
      - Opificem *& architectum insignem. vers.* 13. 14.
      - Materiam *lignorum. vers.* 16.
    - Promissa *de precio & mercede soluenda. vers.* 15.

CAPVT III.

- TEMPLI ædificati
  - Locus. *vers.* 1.
  - Tempus. *vers.* 2.
  - Partes (*earúmque materia & forma*) *in*
    - Genere: *Templi forma & mensura. vers.* 3.
    - Specie:
      - Sanctum. *vers.* 5. 6. 7.
      - Sanctum *Sanctorum. vers.* 8. 9.
  - Ornamenta
    - Externa:
      - Porticus. *vers.* 4.
      - Cœnacula. *vers.* 9.
    - Interna:
      - Cherubim. *vers.* 10. 11. 12. 13.
      - Velum. *vers.* 14.
      - Columnæ æneæ à *vers.* 15. *ad finem capitis.*

CAPVT IIII.

- TEMPLI
  - Vasa *& instrumenta*
    - Præcipua:
      - Altare æneum. *vers.* 1.
      - Mare, *seu lacus. à vers.* 2. *vsque ad* 6. *item vers.* 10. 15.
      - Labra. *vers.* 6. 14.
      - Lychnuchi. *vers.* 7. 20.
      - Mensæ. *vers.* 8. 19.
    - Minutiora: *De his agitur* ἀνεξόδως. *vers.* 11. 16. 21. 22.
  - Ornamenta. *vers.* 12. 13.
  - Atria *duo: Atrium*
    - Sacerdotum. *vers.* 9.
    - Populi. *Ibid.*

CAPVT V.

- DEPORTATIO & translatio
  - Tabernaculi *& vasorum sacrorum, Gabaone, in thesaurum domus Dei. vers.* 1. 5.
  - Arcæ è *Sione in Adytiũ. Translationis* ἀναγκαῖα *ea sunt* ἅπαντα:
    - Personę *Arcam*
      - Deducentes:
        - Proceres *Regni. vers.* 2. 6.
        - Populus *Israelitarum. vers.* 3. 6.
      - Deferentes: *Lenitæ. vers.* 4. 5.
    - Tempus. *vers* 3.
    - Res *translatæ*
      - Primariæ
        - Continentes: *Arca fœderis. vers.* 5.
        - Contentæ *in Arca: Tabulæ Mosis. vers.* 10.
      - Secundariæ; *Tabernaculum, eiusque vasa, tanquam contenta. vers.* 5.
    - Locus, *quo delata est: Adytum. vers.* 7.
    - Situs. *vers.* 8. 9.
    - Modus, *qui consistit in*
      - Pompa *& processione religiosa. vers.* 6.
      - Sacrificiis *innumeris, ijsque sumptuosis oblatis. Ibid.*
      - Laudibus *Dei, à Lenitis & Sacerdotibus per varia instrumenta Musica decantatis. vers.* 11. 12. 13.
    - Euentus: *Nubes (aspectabile præsentiæ Dei symbolum) Templum implet. vers.* 13. 14.

CAPVT VI.

ORATIO Solomonis

- Ἐξομολόγησις & ἀινεσις. Benedixit (Deo) laudibus & gratiarum actione. vers. 1. 2. 3.
- Ἔκφρασις, qua explicatur promissionis diuinæ
  - Qualitas: *Splendida & magnifica fuit promissio, qualis facta fuit nulli ciuitati in toto Regno.* vers. 5. 6.
  - Materia (*quid Deus promiserit*) exponitur
    - Patri: *Tu quidem non ædificabis Templum.* vers. 7. 8.
    - Filio: *Sed filius Salomon.* vers. 9.
  - Effectus, *id est*, impletio promissionis, quoad
    - Successorem Regni. vers. 10.
    - Extructorem Templi. vers. 11.
- Exordium à personâ Dei per' ἐξοχήν. Celebratur autem Deus
  - Naturam, ἀγγελικῶς. vers. 14.
  - Gratiam pactam partim in
    - Promissionibus. vers. 14.
    - Effectis, *seu complementis promissionum.* vers. 15.
- Propositio, cujus tres sunt partes:
  - Prima: Petit, *vt stabiliatur Regnum in familia Dauidis.* vers. 16.
  - Secunda: *Orat vt inter Israelitas, iuxta promissionem, in Templo præsens habitare dignetur. Occurris hic*
    - Πρόληψις & ἐνστάσεως. *Corrigit enim petitionem de præsentia Dei in domo, &c.* vers. 18.
    - Πρόσταυς & ἱκεσία. vers. 19. 20.
  - Tertia, *quâ petit, vt in posterum ad omnes occasiones, Deus ipsâ præsentiam suam petenti cuique ciuilem & salutarem ostendat.* vers. 21. *Exaudies, inquis, ô Domine, preces*
    - Populi, *effusas pro*
      - Iustitia *administranda in iudicijs, vbi reus testibus non poterit conuinci.* vers. 22. 23.
      - Clade *ab hostibus accepta.* vers. 24. 25.
      - Sterilitate *tollenda.* vers. 26. 27.
      - Fame, *peste, obsidione, & similibus.* vers. 28. 29. 30. 31.
      - Victoria *impetranda.* vers. 34. 35.
      - Captiuitate *depellenda.* vers. 36. 37. 38. 39.
    - Alienigenæ, *in Templo orantis.* vers. 32. 33.
- Epilogus. vers. 40. 41. 42.

Εὐλογία & ἀρά, vbi & quo ordine à Solomone sit pronunciata. vers. 12. 13. Orationis huius

CAPVT

CAPVT VII.

- DEDICATIONIS
  - Περιχθέντα, quid actũ fit ab
    - Hominibus: nimirum
      - Rege, offerente sacrificia. Horum
        - Quantitas & qualitas. *vers.* 4. 5.
        - Locus: *Pauimentum lapideũ in medio Atrij, quod Rex propter multitudinem sacrificiorum, non tantùm à se, sed etiam à populo offerendorum, extraordinariè in hunc vsum consecrari iusserat. vers.* 7.
      - Sacerdotibus & *Leuitis, officia sua exequentibus. vers.* 6.
      - Populo, *festum Tabernaculorum, vnà cum Rege, celebrante, & tandem domum reuertente. vers.* 8. 9. 10.
    - Deo: *Quomodo, & quibus rebus Templum dedicârit. Dedicationis huius*
      - Causæ *organicæ duæ:*
        - Ignis *cœlestis, sacrificia absumens. vers.* 1.
        - Nubes, *symbolum præsentiæ diuinæ. vers.* 2.
      - Effectus in
        - Sacerdotibus. *vers.* 3.
        - Populo. *vers.* 4.
  - Ex Θεόνευστ: Προσευχὴ. Apparitionis huius
    - Tempus. *vers.* 1.
    - Modus, *quomodo apparuerit Dominus. vers.* 12.
    - Res: πλεχ Ἡσλα: Oratio IEHOVAE
      - Ἐπιφώλωσις, *denuncians Solomoni precum suarum exauditionem, quoad*
        - Templi *sanctificationem. vers.* 13. 14. 15. 16.
        - Regni *confirmationem. vers.* 17. 18.
      - Ἀπόλωσις:
        - Propositio. *vers.* 19.
        - Confirmatio *sumitur ab*
          - Enumeratione *malorum* (*excidio Templi & Regni.*) *vers.* 19.
          - Consequenti *ignominia. vers.* 20.
          - Προσωποποιία, *quâ introducit homines, causã destructi Regni & Templi*
            - Admirantes. *vers.* 21.
            - Ridentes. *v.* 22.

CAPVT VIII.

- ACTA Solomonis
  - Πολιτικὰ: Ædificia & extructiones Regni
    - Quando *susceptæ. vers.* 1.
    - Quibus *auxilijs: Tributa imposita Gentibus. Harum*
      - Nomina & *sedes. vers.* 7. 8.
      - Præfecti *ex Israelitis. vers.* 9. 10.
    - Quæ *inuit: Extruxit*
      - Vrbes *aliquot Regni, quæ recensentur. vers.* 2. 3. 4. 5. 6.
      - Classem. *vers.* 17. 18.
    - Cur: *In specie ostenditur causa finalis ædificii*
      - Gynæceï: *Quia in arce Dauidis Arca fœderis diu asseruata fuit: Noluit Salomon vxorem eiusque Gynæceum (propter multiplices huius sexus immundicies legales) in ea habitare. Itaque peculiarem ei domum extruxerat. vers.* 11.
      - Templi, *vt in illo, cùm à se, tum à populo in sabbathis & festis sacrificia offerre possent. vers* 12. 13.
  - Ἱερατικὰ: Constitutio munerum, à Sacerdotibus & Leuitis obeundorum. *vers.* 14. 15.

CAPVT IX.

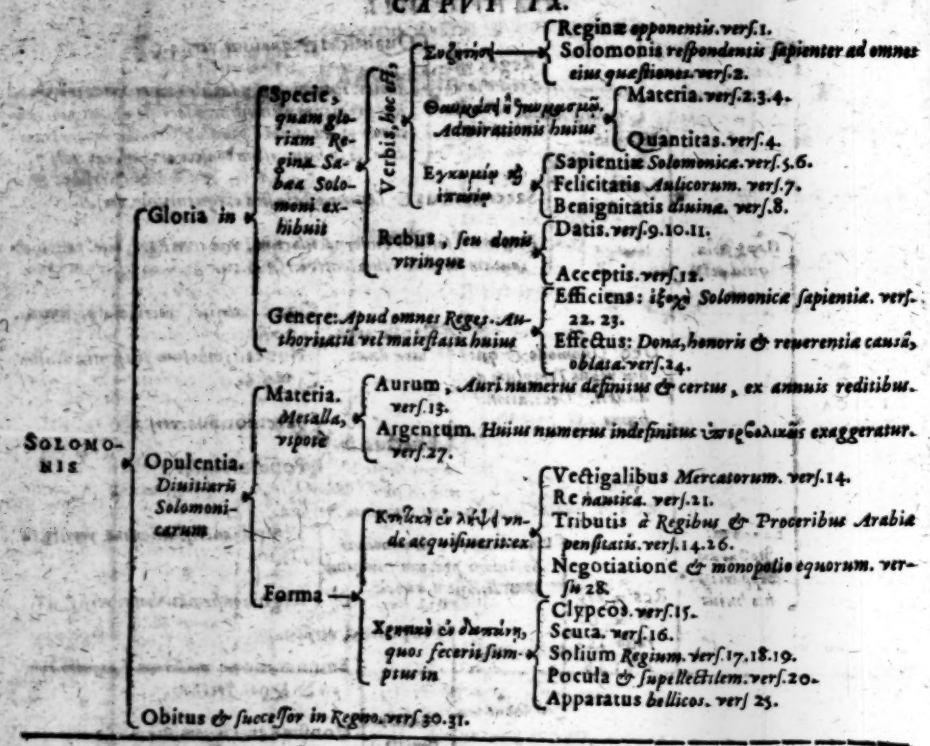

CAPVT X.

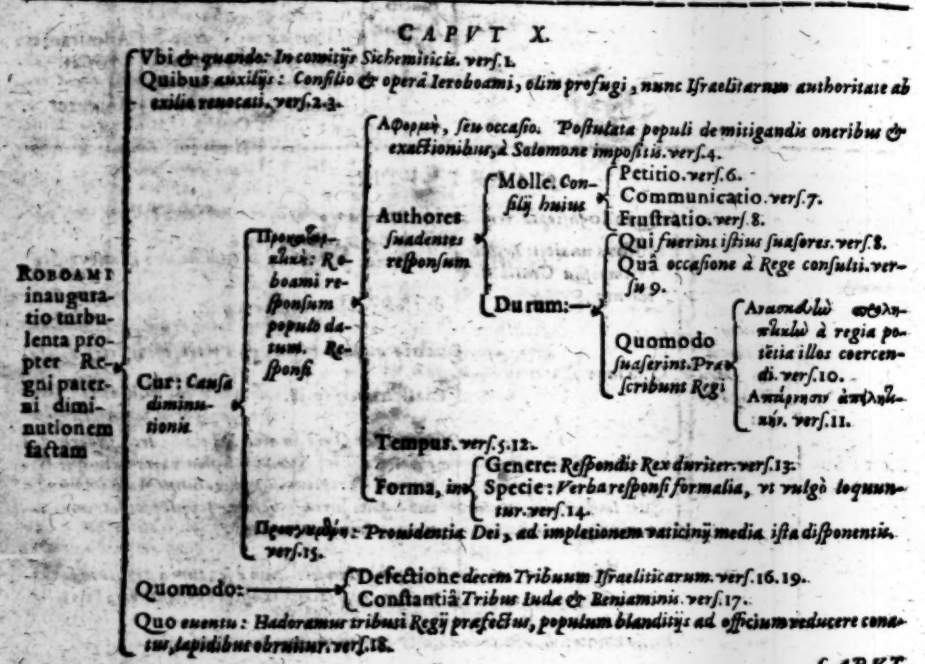

CAPVT

CAPVT XI.

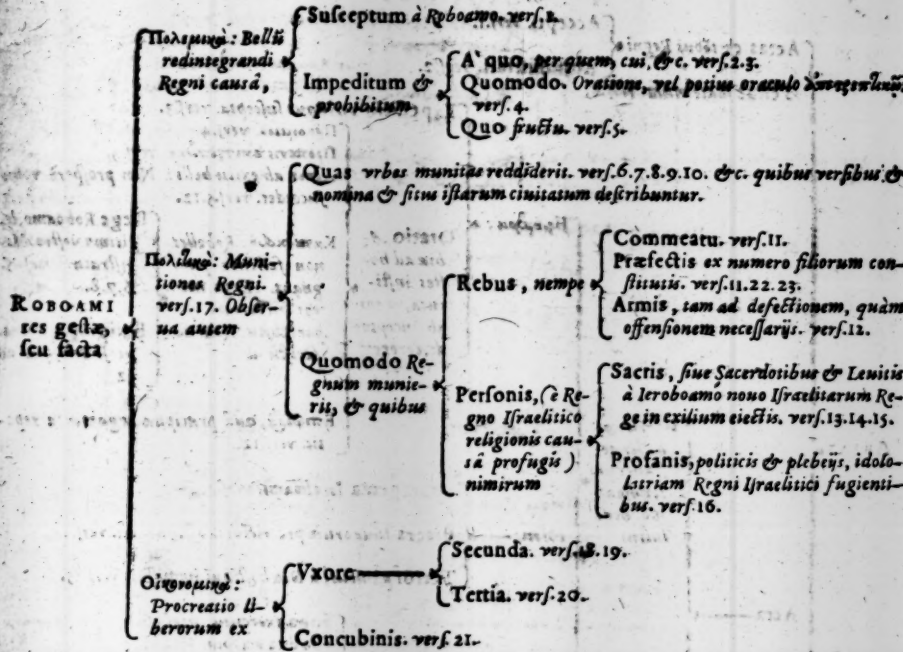

CAPVT XII.

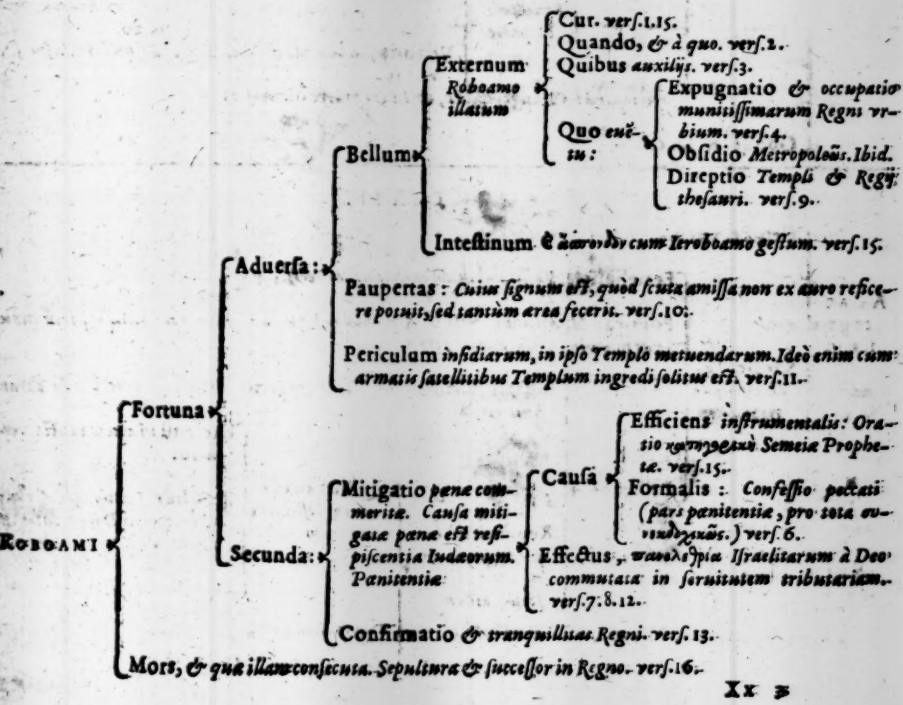

CAPVT XIII.

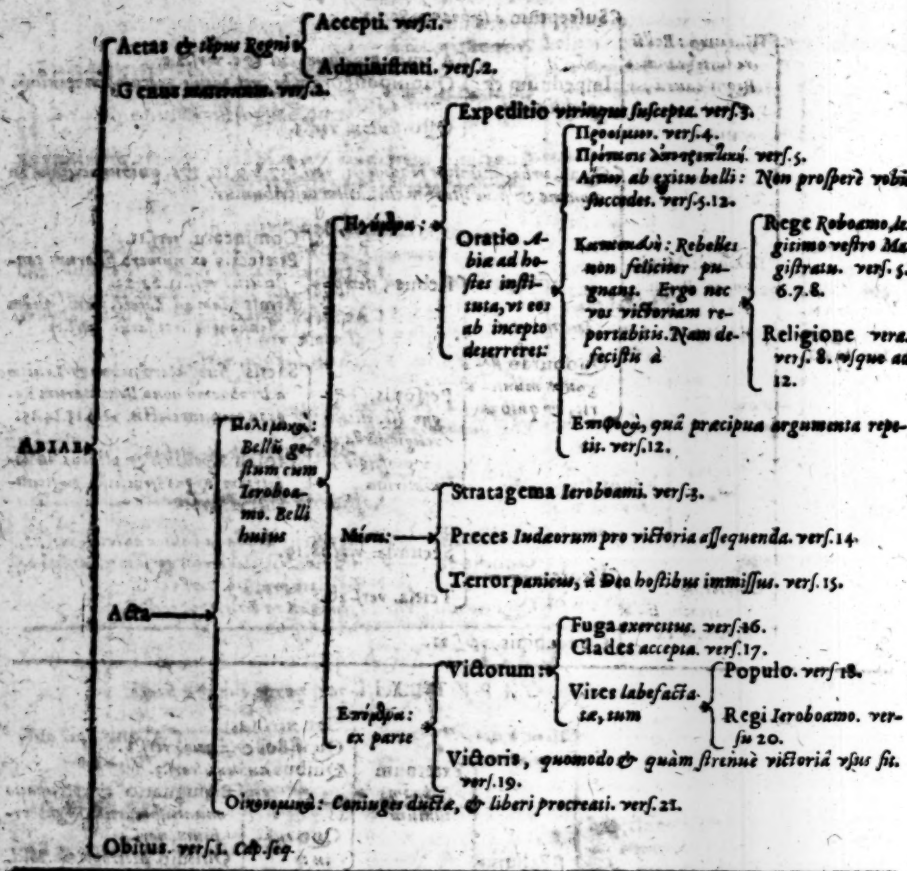

CAPVT XIV.

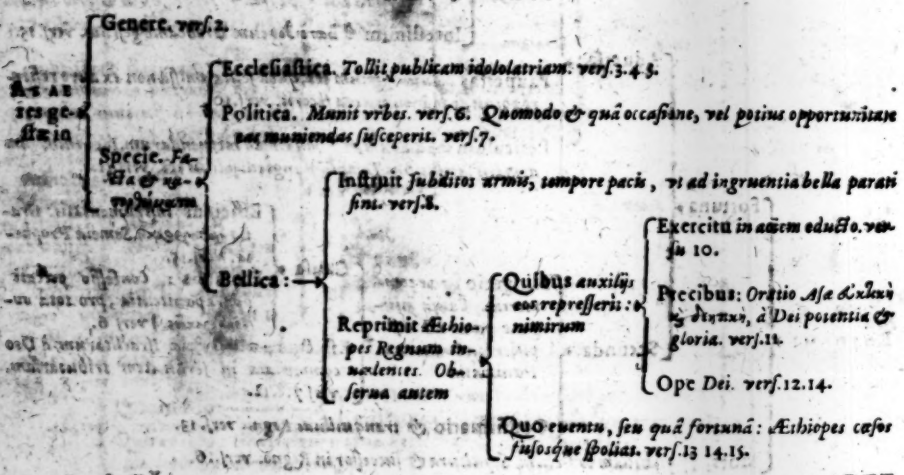

CAPVT XV.

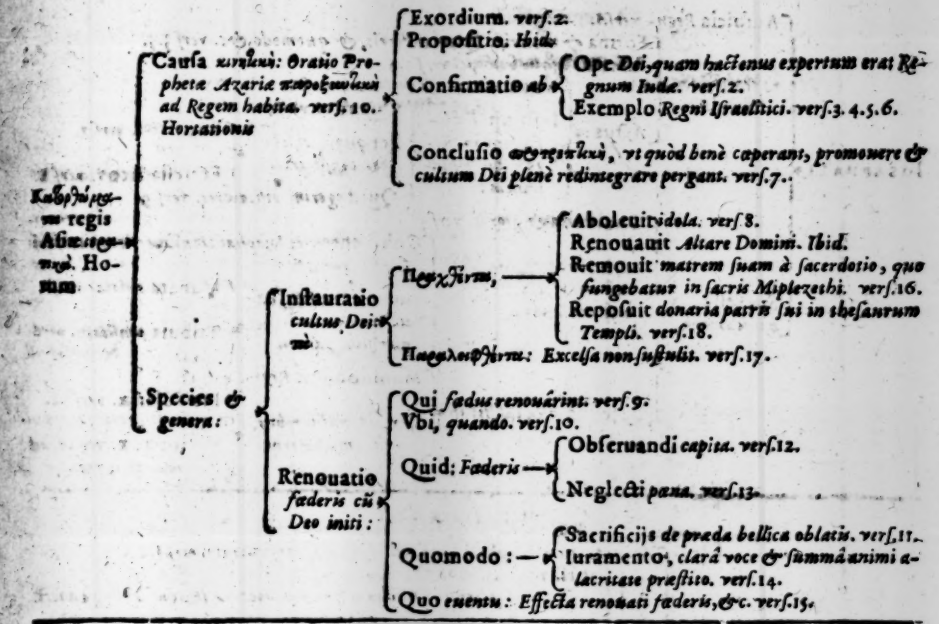

CAPVT XVI.

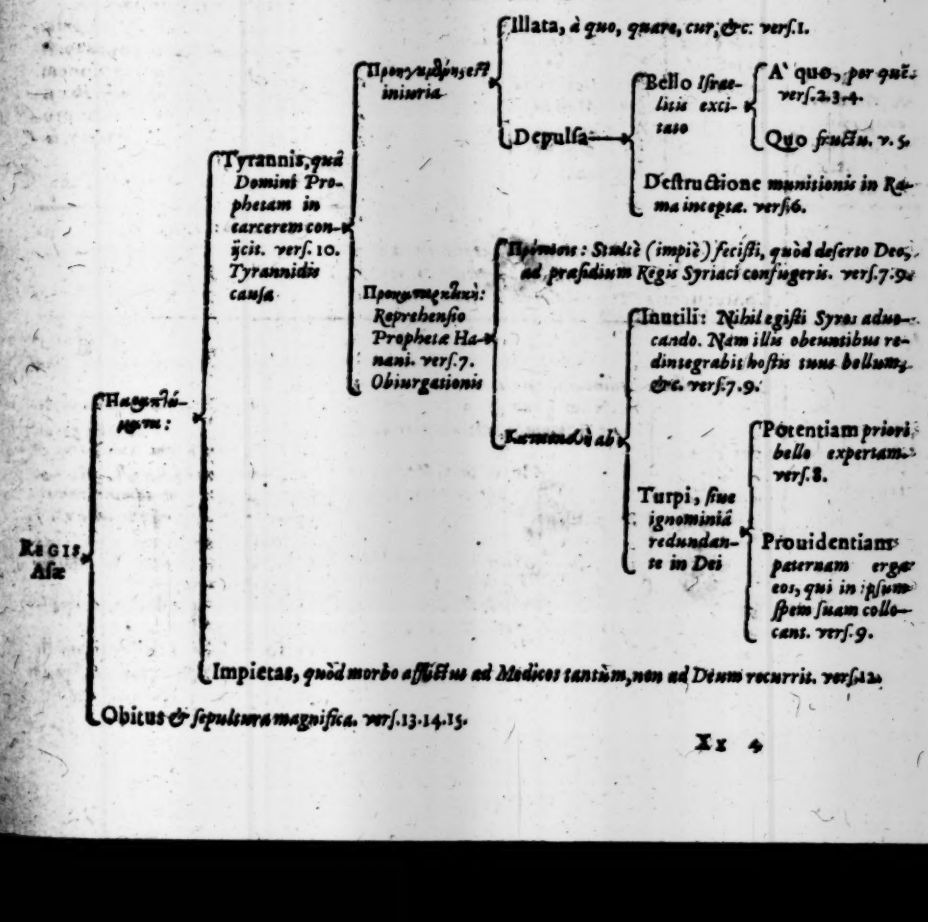

CAPVT XVII.

- Iosaphati
  - Auspicia Regni. *vers.1.*
  - Pietas & religio. Eius
    - Forma & materia: Quam coluerit, & quomodo, &c. *vers.3.5.*
    - Effectus: aequè fructus. *vers.3.5.*
    - Actus:
      - Aboleuit excelsa & lucos. *vers.6.*
      - Instituit Ecclesiarum in Regno suo visitationem:
        - Quando. *vers.7.*
        - Per quos: videlicet per consiliarios
          - Politicos. *vers.7.*
          - Ecclesiasticos. *vers.8.*
        - Quid egerint visitatores. *vers.9.*
  - Successus in bonis externis
    - Opulentia & gloria. *vers.5.*
    - Authoritas & Maiestas ipsi conciliata à Deo, hostium alios
      - Cohibente, vt Iosaphat omnibus vicinis terrori fuerit. *vers.10.*
      - Subijciente Iosaphato. Subiectionis signa sunt partim
        - Munera oblata. *vers.3.*
        - Tributa pensitata. *versu 11.*
    - Potentia, quæ cõstitit in
      - Munitionibus Regni. *vers.12.*
      - Copijs militaribus, quarum aliæ erant
        - Præsidiariæ. *vers.12.*
        - Prætorianæ. *ver.15. ad finem Capitis vsque.*

CAPVT XIIX.

- Iosaphati & Achabi συμμαχία contra Syros. Belli huius
  - Antecedẽtia. Deliberatio de bello cõtra Syros suscipiendo
    - Politica, cum Iosaphato Rege, affine, & sibi confœderato. *vers.1.2.3.*
    - Fallis. *vers.4.5.*
  - Ecclesiastica cum Prophetis
    - Veris: videlicet cũ Prophetis Michæa. Oraculi à Michæa de bello Syriaco editi
      - Forma & pronunciatio
        - Ironica. *vers.14.*
        - Seria, explicans belli
          - Euentum. *vers.15.16 17.*
          - Efficiẽtem
            - Principem: Dei prouidentiam. *vers.18 19.*
            - Organicam
              - Dæmonem. *vers.20.21.*
              - Pseudoprophetas. *versu 22.*
      - Sors & fortuna, quomodo oraculum sit
        - Exceptum. *vers.23.24.25 26.*
        - Defensum. *vers.27.*
    - Adhortatio: Michæas non nisi vocatus in consilio Regis adest. *vers.6. vsque ad 14.*
  - Coniuncta: Expeditio suscepta. *vers.29.* Constictus periculosus. *vers.30.31.32.*
  - Consequentia: Interitus Regis Achabi. *vers.33.34.*

CAPVT XIX.

- Iosaphati Regis acta. Horum
  - Causa συνθλιπτικὴ: admonitio & reprehensio Prophetæ. *vers.1.2.3.*
  - Species materiales ab obiecto desumptæ: Reformatio
    - Ecclesiæ, quam graviter & paternè hortatur, vt abiectis falsis cultibus, veram religionem iuxta ac fecerunt. *vers.4.*
    - Reipublicæ, hoc est, Iudicij
      - Inferiorum, Statt vnd Landtgerichts. Huius
        - Loca: Vrbes Regni munitiores & ampliores. *vers.5.*
        - Personæ iudicium administrantes: quas Iosaphat officij admonet. *v.6.7.*
      - Summi, Deß Königlichen Parlaments/ oder Kammergerichts. Huius iudicij
        - Locus. *vers.8.*
        - Causæ & controuersiæ ibidem disceptandæ. *vers.9.10.*
        - Personæ:
          - Assessores. *vers.8.*
          - Præsides tam Ecclesiastici, quàm Politici. *vers.11.*

CAPVT

CAPVT XX.

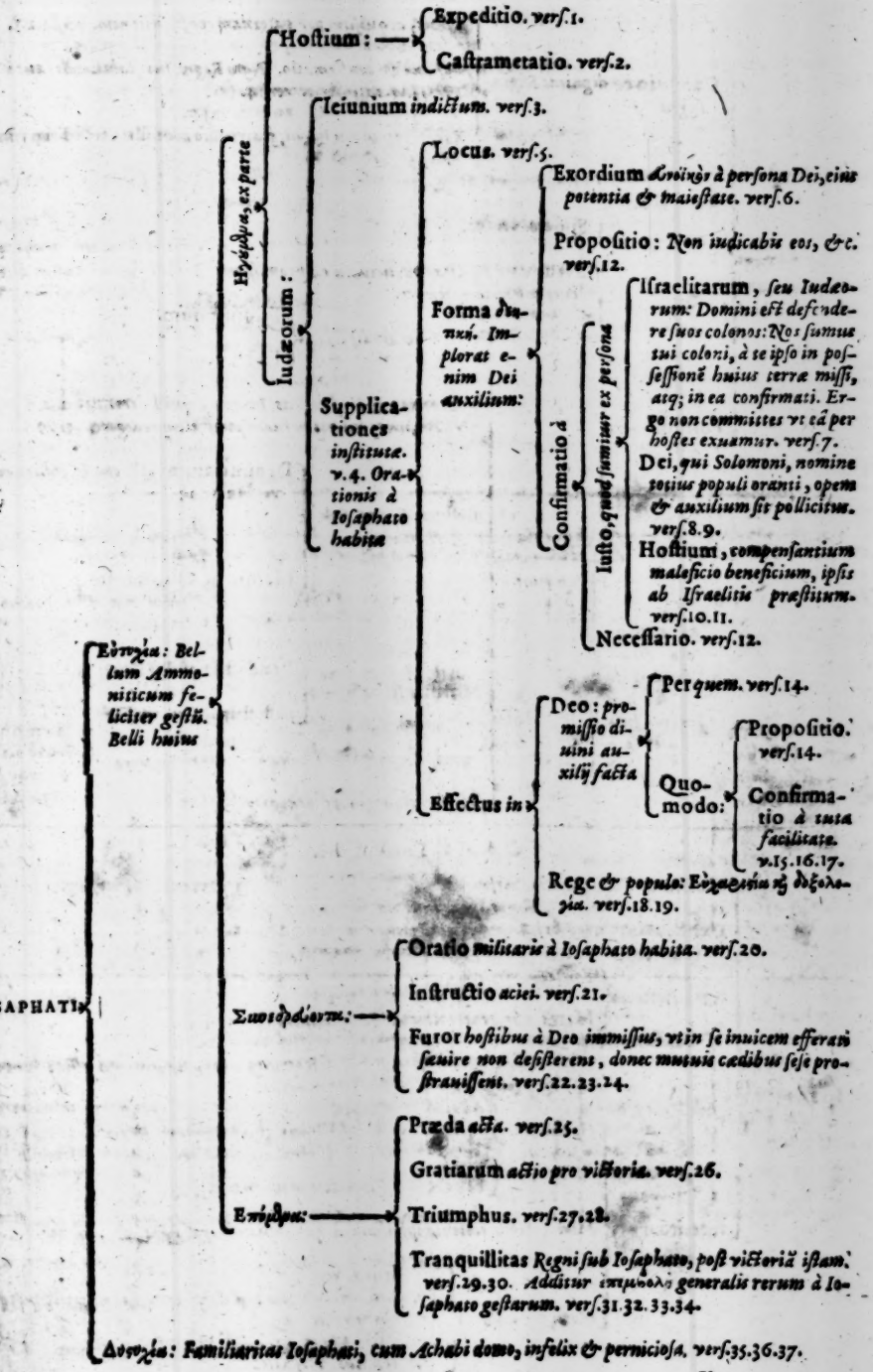
Iosaphati
Ἡγέμωνες, ex parte
Hostium:
Expeditio. vers.1.
Castrametatio. vers.2.
Iudæorum:
Ieiunium indictum. vers.3.
Supplicationes institutæ. v.4. Orationis à Iosaphato habita
Locus. vers.5.
Forma
Exordium Ἀνοικὸς à persona Dei, eius potentia & maiestate. vers.6.
Propositio: Non iudicabis eos, &c. vers.12.
Confirmatio à
Iusto, quod sumitur ex persona
Israelitarum, seu Iudæorum: Domini est defendere suos colonos: Nos sumus tui coloni, à te ipso in possessionē huius terræ missi, atq; in ea confirmati. Ergo non committes vt eā per hostes exuamur. vers.7.
Dei, qui Solomoni, nomine totius populi oranti, opem & auxilium sit pollicitus. vers.8.9.
Hostium, compensantium maleficio beneficium, ipsis ab Israelitis præstitum. vers.10.11.
Necessario. vers.12.
Effectus in
Deo: promissio diuini auxilij facta
Per quem. vers.14.
Quomodo:
Propositio. vers.14.
Confirmatio à tuta facilitate. v.15.16.17.
Rege & populo: Εὐχαριστία ἡ δοξολογία. vers.18.19.
Εὐτυχία: Bellum Ammonitarum feliciter gestum. Belli huius
Συμπλοκὴ hostium:
Oratio militaris à Iosaphato habita. vers.20.
Instructio aciei. vers.21.
Furor hostibus à Deo immissus, vt in se inuicem efferati sæuire non desisterent, donec mutuis cædibus sese prostrauissent. vers.22.23.24.
Ἐπίλυσις:
Præda acta. vers.25.
Gratiarum actio pro victoria. vers.26.
Triumphus. vers.27.28.
Tranquillitas Regni sub Iosaphato, post victoriā istam. vers.29.30. Additur ἐπιμονὴ generalis rerum à Iosaphato gestarum. vers.31.32.33.34.
Δυστυχία: Familiaritas Iosaphati, cum Achabi domo, infelix & perniciosa. vers.35.36.37.

CAPVT XXI.

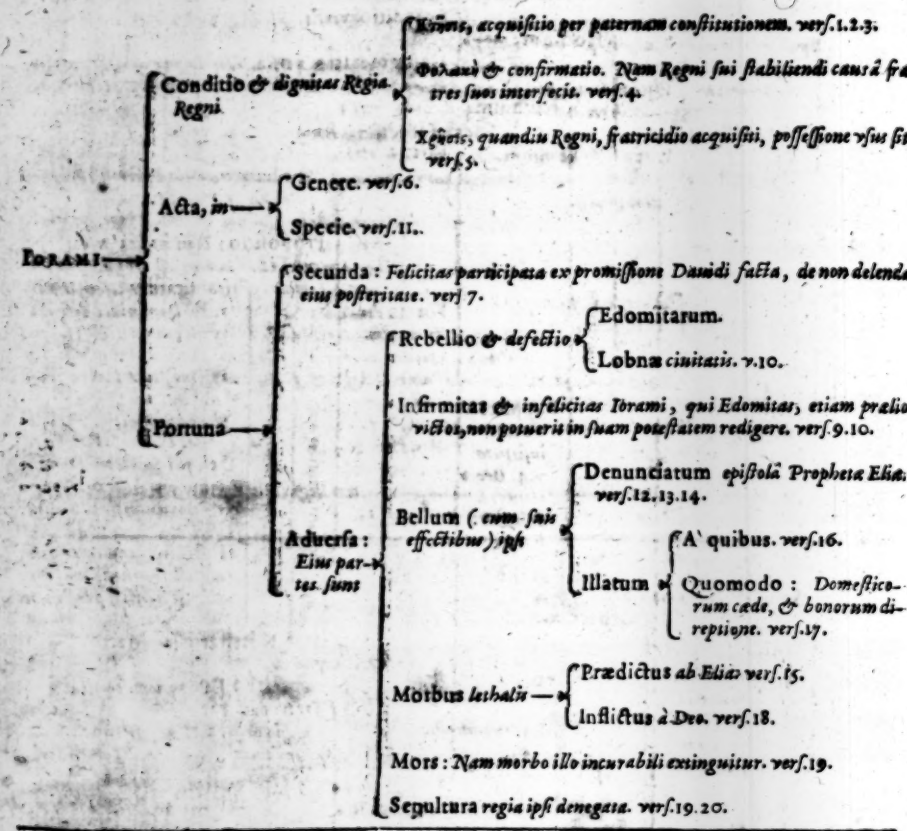

CAPVT XXII.

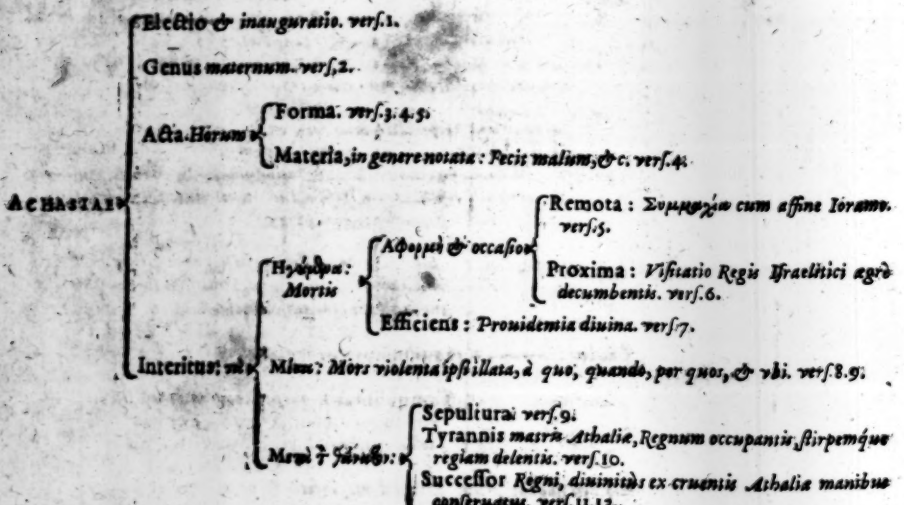

CAPVT

CAPVT XXIII.

- Ioae Regis electio atq; inauguratio. Electionis
  - Antecedentia. Coniuratio inita
    - A' quibus. *vers.*1.2.
    - Cur, *seu pro quo.* *vers.*3.
    - Quibus *auxilijs.* *Occurrit hic*
      - Prudentia *&* vigilantia Pontificis Ioiadæ in disponendis excubijs *&* custodijs pro nouo Rege eligendo. *vers.*4.5 6. 7 9.
      - Fides *&* obedientia coniuratorum. *vers.*8.
  - Coniuncta:
    - Locus, *&* administri. *vers.*10.
    - Modus *enumeratione partium (vnctionis, coronationis, acclamationis) proponitur. vers.*11.
  - Consequentia:
    - Interitus *Athaliæ. Eius*
      - Αφορμὴ
        - Προηγυμένη: *Rumor de nouo rege sparsus. vers.*12.
        - Περιστατικὴ: *Clamor ab ipsa Regina in medio Templo, pro sui defensione, excitatus. vers.*13.
      - Author *&* ministri. *vers.*14.
      - Locus. *vers.*15.
    - Fœdus *ictum, cùm Ecclesiasticum, (Regis & populi cum Deo) tum ciuile, (populi cum Rege.) vers.*16.
    - Delctio *idololatriæ Baalitiæ. vers.*17.
    - Restitutio *ordinis*
      - Sacerdotalis. *vers.*18.
      - Leuitici. *vers.*19.
    - Deductio *noui Regis, quâ in possessionem Regni mittebatur. vers.*20.
    - Status *Reipublicæ tranquillus. vers.*21.

CAPVT XXIV.

- Ioae
  - Actas *&* genus maternum *vers.*1.
  - Acta
    - Laudabilia *in*
      - Specie: *Restauratio*
        - Templi:
          - Genere. *vers.*2.
          - Personæ, *quibus refectio Templi erat iniuncta, aliæ sunt*
            - Principes,
              - Rex. *vers.*4.
              - Pontifex. *vers.*6.
            - Inferiores, *tum*
              - Sacræ *&* Ecclesiasticæ *v.*5.
              - Politicæ, *vt sunt*
                - Quæstores *&* ἐπιστάται. *vers.*11.12.
                - Opifices. *v.*12.
          - Causa: *Direptio Templi sub Athalia Regina. vers.*7.
          - Instrumentum: *Pecunia cuius iussu, à quibus, & quomodo ad restaurandum Templum sit collecta. vers.*8 9.
          - Opus *ipsum, quid refectum, quid non refectum. vers.*13.
        - Sacrorum *instrumentorum & ornamentorum. vers.*14.
    - Vituperanda. *Horum*
      - Causæ:
        - Obitus *&* sepultura Ioiadæ Pontificis. *vers.*15.16.
        - Blanditiæ *Procerum, quibus ita eum demulserunt, vt animum illius, alioqui cultus diuinis studiosum, frangerent, & regiæ autoritatis specie omnia pro libidine administrare ipsi liceret. versu* 17.
      - Species:
        - Idololatria *deplorata permissu Ioæ in Regno restituta. v.*18.19.
        - Tyrannis, *quâ Zacharias Propheta, Pontificis Ioiadæ filius, Rege conniuente sublatus est. vers.*20.21.22.
  - Fortuna *aduersa:*
    - Bellum *Syriacum, in quo multis magnisq; damnis affectus est. vers.*23.24.
    - Coniuratio *&* conspiratio *Aulicorum contra Regem suum. vers.*25.26.
  - Mors, *& quæ mortem consecuta:*
    - Sepulturæ *regiæ priuatio. vers.*25.
    - Successor *in Regno. vers.*27.

CAPVT XXV.

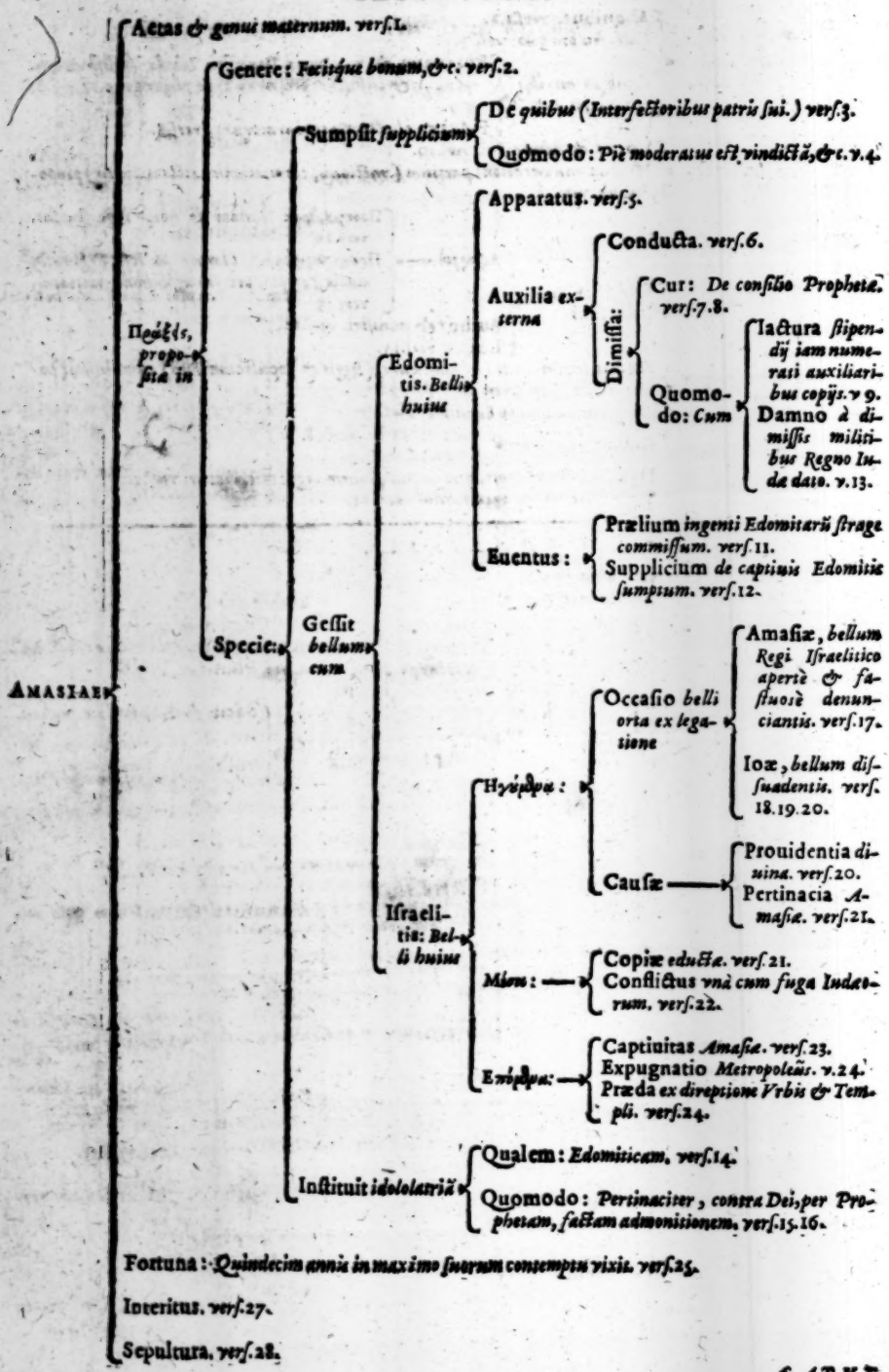

CAPVT

CAPVT XXVI.

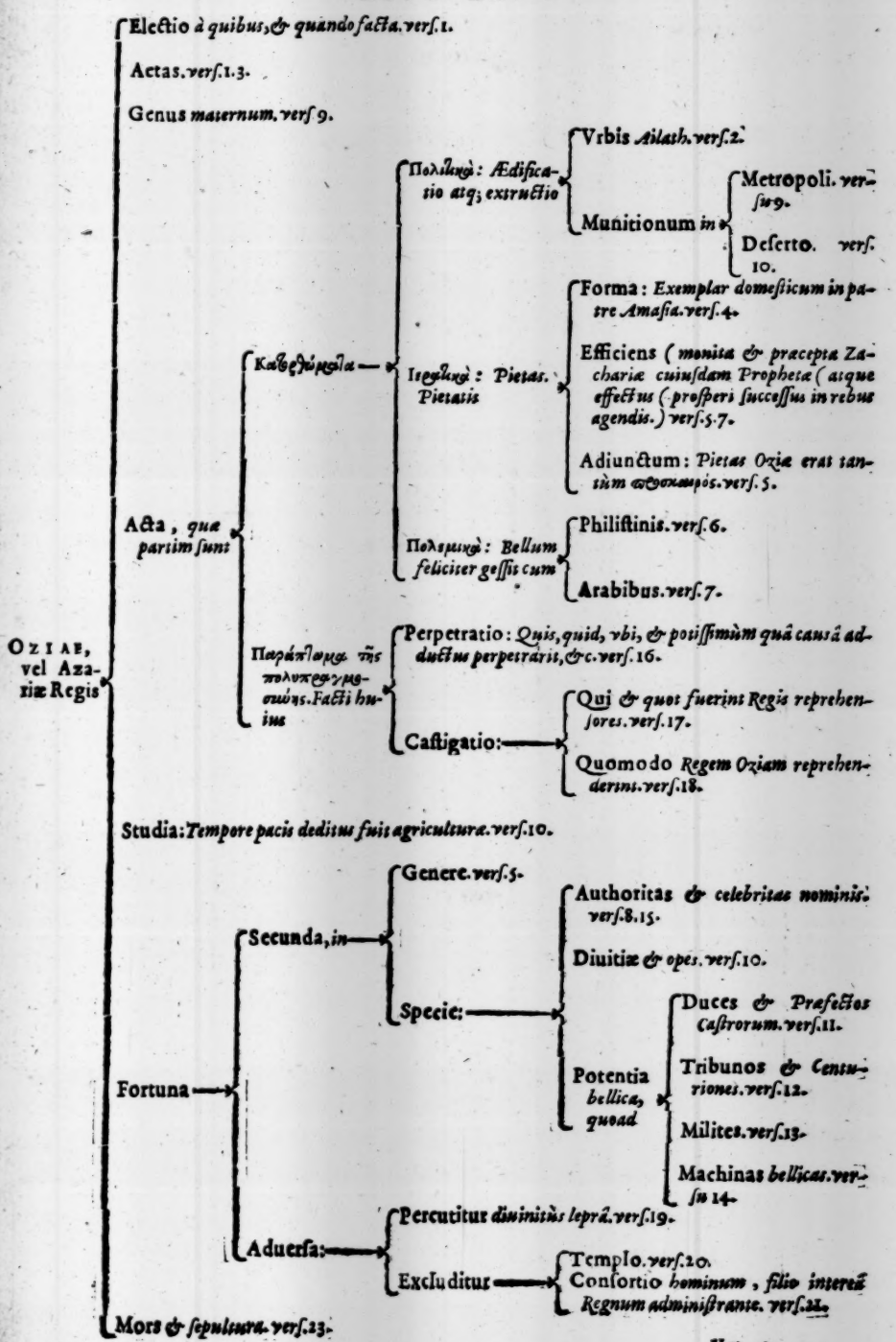
Electio à quibus, & quando facta. vers. 1.
Aetas. vers. 1. 3.
Genus maternum. vers. 9.
OZIAE, vel Azariæ Regis
Acta, quæ partim sunt
Καθεξούσια
Πολιτικὰ: Ædificatio atq; extructio
Vrbis Ailath. vers. 2.
Munitionum in
Metropoli. vers. 9.
Deserto. vers. 10.
Ἡγεμονικὰ: Pietas. Pietatis
Forma: Exemplar domesticum in patre Amasia. vers. 4.
Efficiens (monita & præcepta Zachariæ cuiusdam Prophetæ (atque effectus (prosperi successus in rebus agendis.) vers. 5. 7.
Adiunctum: Pietas Oziæ erat tantùm πρόσκαιρος. vers. 5.
Πολεμικὰ: Bellum feliciter gestis cum
Philistinis. vers. 6.
Arabibus. vers. 7.
Παράπλημα τῆς πολυπραγμοσύνης. Facti huius
Perpetratio: Quis, quid, vbi, & potissimùm quâ causâ adductus perpetrarit, &c. vers. 16.
Castigatio:
Qui & quot fuerint Regis reprehensores. vers. 17.
Quomodo Regem Oziam reprehenderint. vers. 18.
Studia: Tempore pacis deditus fuit agriculturæ. vers. 10.
Fortuna
Secunda, in
Genere. vers. 5.
Specie:
Authoritas & celebritas nominis. vers. 8. 15.
Diuitiæ & opes. vers. 10.
Potentia bellica, quoad
Duces & Præfectos Castrorum. vers. 11.
Tribunos & Centuriones. vers. 12.
Milites. vers. 13.
Machinas bellicas. vers. 14.
Aduersa:
Percutitur diminutis leprâ. vers. 19.
Excluditur
Templo. vers. 20.
Consortio hominum, filio interea Regnum administrante. vers. 21.
Mors & sepultura. vers. 23.

CAPVT XXVII.

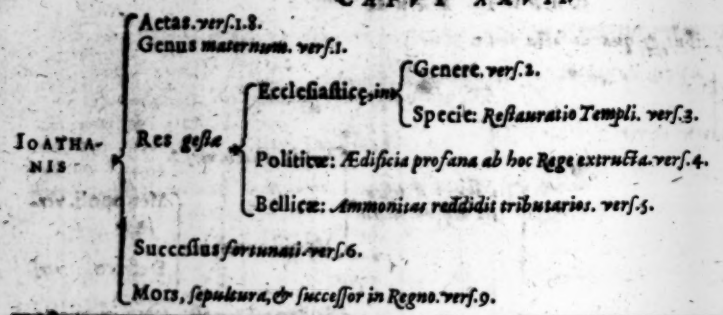

CAPVT XXVIII.

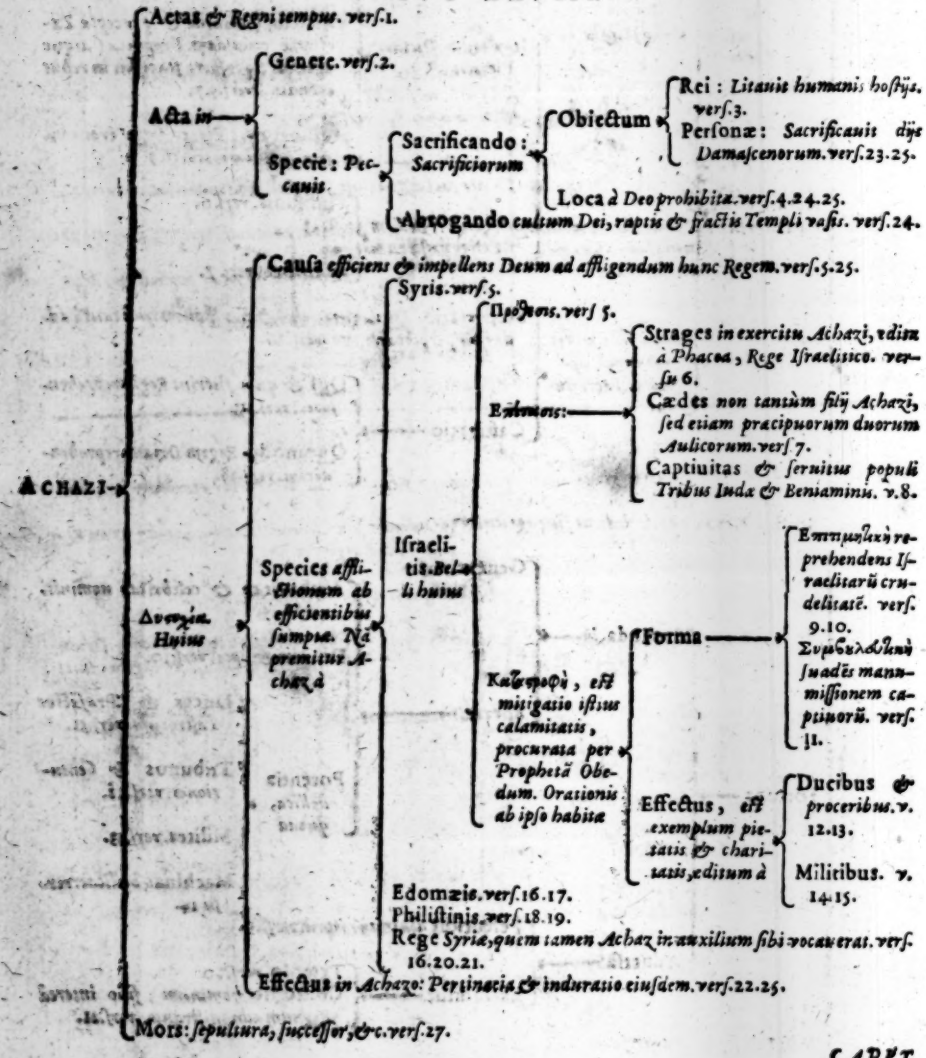

CAPVT

CAPVT XXIX.

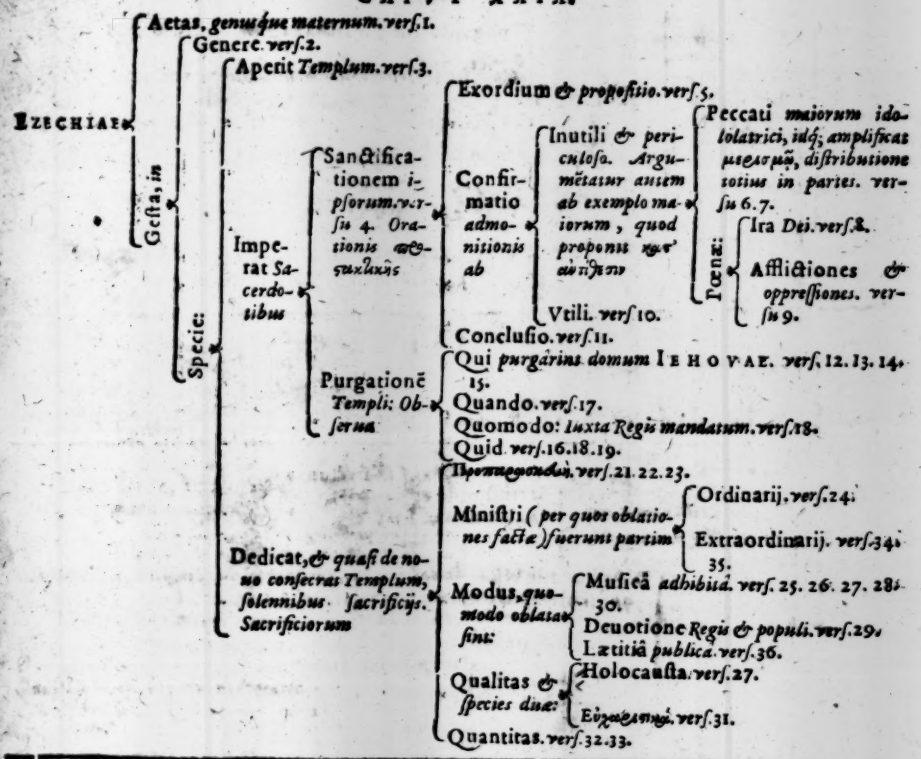

CAPVT XXX.

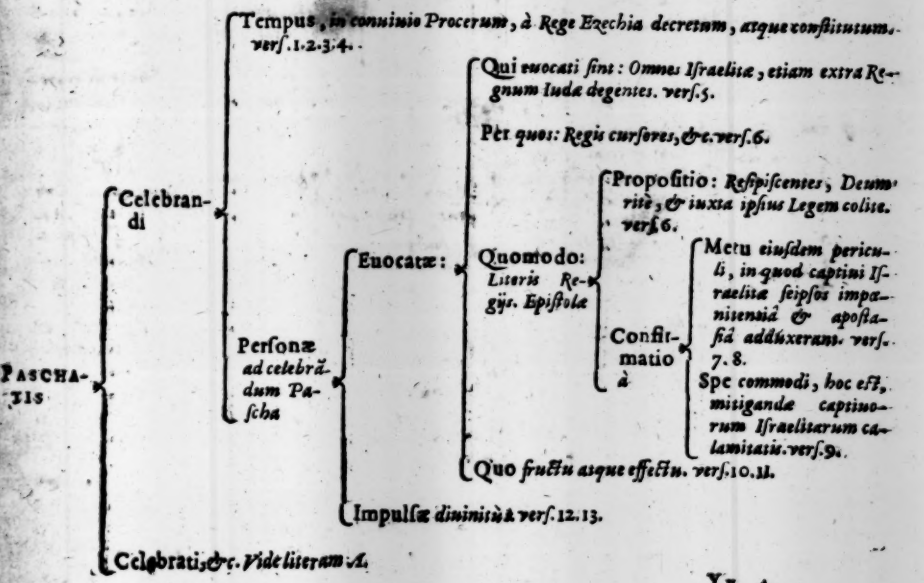

- A. Celebrati
  - Res *in hoc festo peracta à*
    - Leuitis: *Hi*
      - Funguntur *vicibus immundorum. vers.*15.16.17.18.
      - Celebrant *Deum instrumentis Musicis. vers.*21.
      - Mactant, *præparant, & offerunt sacrificia. vers.*15.16.22.
      - Benedicunt *populo. vers.*27.
    - Rege
      - Orante *pro immundis. vers.*18.19.
      - Præbente *publicas epulas tam peregrinis hospitibus, quam incolis Regni ciuibusque Hierosolymitanis. vers.*24.
  - Tempus,
    - Quando *celebrârint Pascha. vers.*13.16.
    - Quandiu. *vers.*21.23.
  - Modus: *quanta cum lætitiâ celebratum sit Pascha. vers.*25.26.

Populo: *Destruxerunt Altaria & sacella per totam vrbem. vers.*14.

CAPVT XXXI.

- ACTA
  - Populi *post celebrationem Paschatis. Subditi Regis Ezechiæ, vnà cum Israelitis reliquis, sine consensu Oseæ Regis Israelitici, idola exturbant, Araséque illegitimas in alieno territorio destruunt. vers.*1.
  - Ezechiæ *Regis, restituentis ministerium. Id autem facit*
    - Distribuendo *officia, vt non modò quisque sciret, quid sui esset officij, sed etiam quo tempore vnumquemque oporteret adesse Templo. vers.*2.
    - Prospiciendo *de prouentibus Ecclesiæ & ministerij. Prouentuum*
      - Finis & *vsus ad*
        - Materiam *sacrificiorum: Ezechias enim de suis facultatibus tantum contribuit, vt etiamsi populus nihil attulisset: nihil tamen ordinarijs sacrificijs decessisset. vers.*3.
        - Sustentationem *Sacerdotum & Leuitarum, eorumque stipendia & diuisiones. Occurrit hoc loco*
          - Regis *mandatum, quo Legem de primitijs & decimis reuocauit. vers.*4.
          - Populi *Israelis & Iudæ promptitudo in contribuendis decimis & primitijs. vers.*5.6.7.8.
      - Locus: *Repositoria pro asseruandis prouentibus extructa, quâ occasione, cuius iussu, &c. vers.*9.10.11.12.
      - Personæ, *seu Quæstores. Obserua autem*
        - Quid *curârint: nimirum prouentus, tum*
          - Ordinarios *ex primitijs & decimis. vers.*12.13.
          - Extraordinarios *ex spontaneis oblationibus. vers.*14.15.
        - Quomodo *eosdem distribuerint: Videlicet proportione Geometricâ. vers.*15.16.
        - Quibus: *Non tantùm Sacerdotibus & Leuitis, sed ipsorum etiam vxoribus & liberis. vers.*15. *vsque ad finem Capitis.*

CAPVT

CAPVT XXXII.

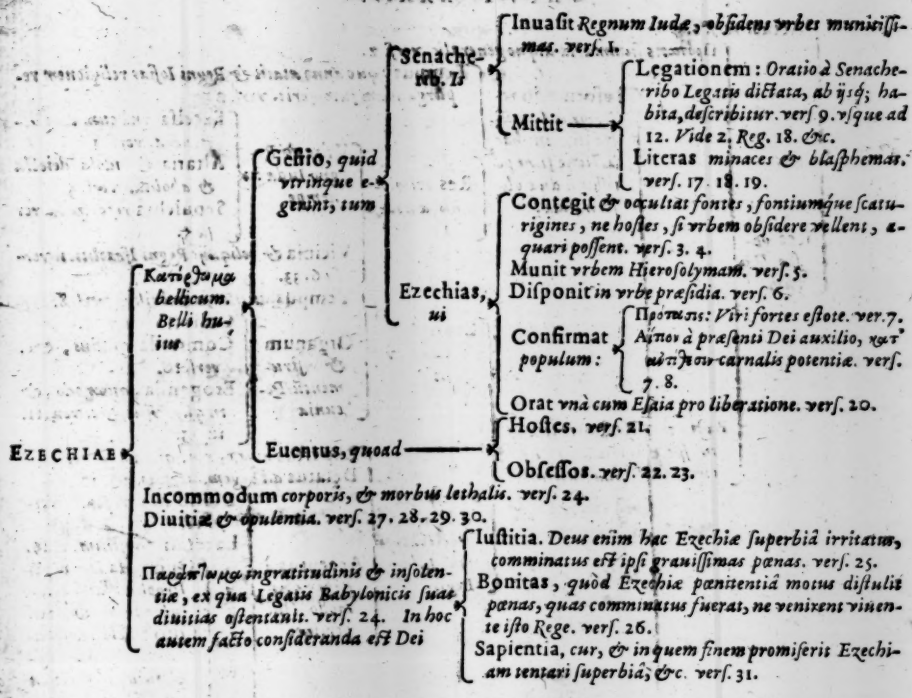

CAPVT XXXIII.

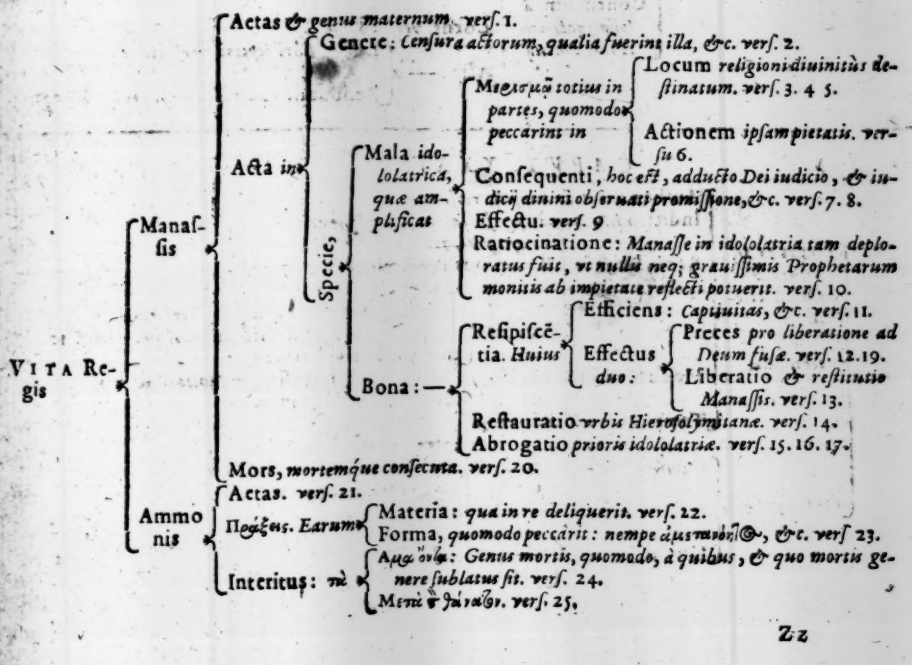

CAPVT XXXIV.

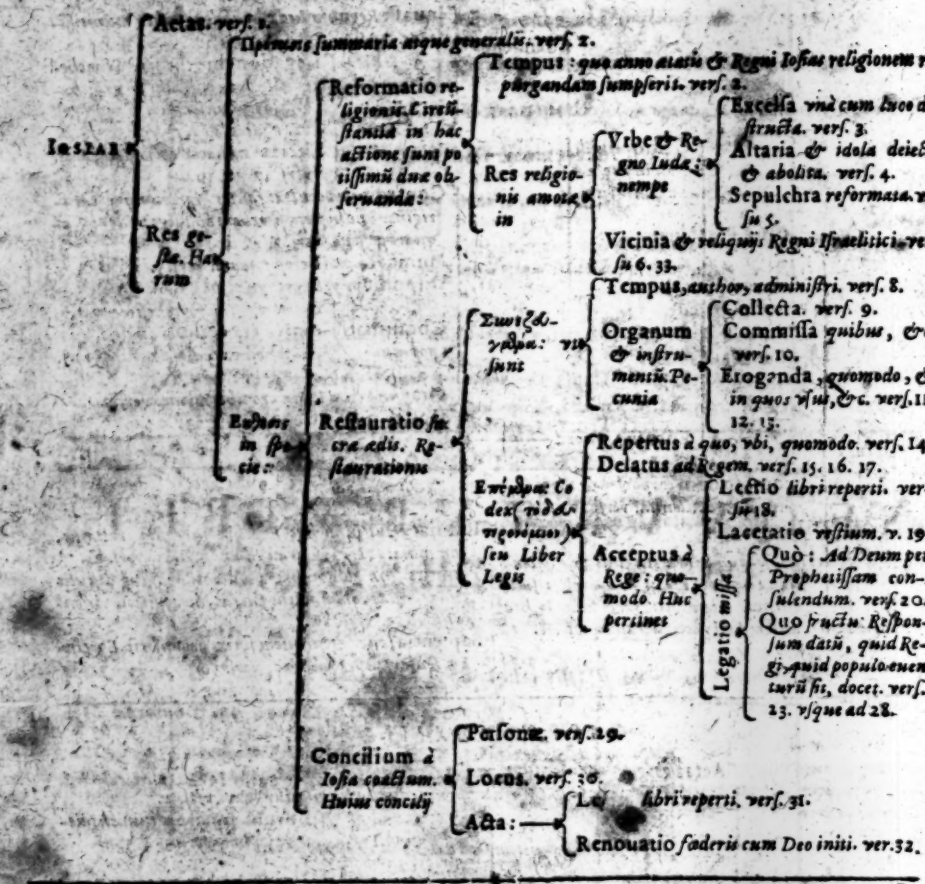

CAPVT XXXV.

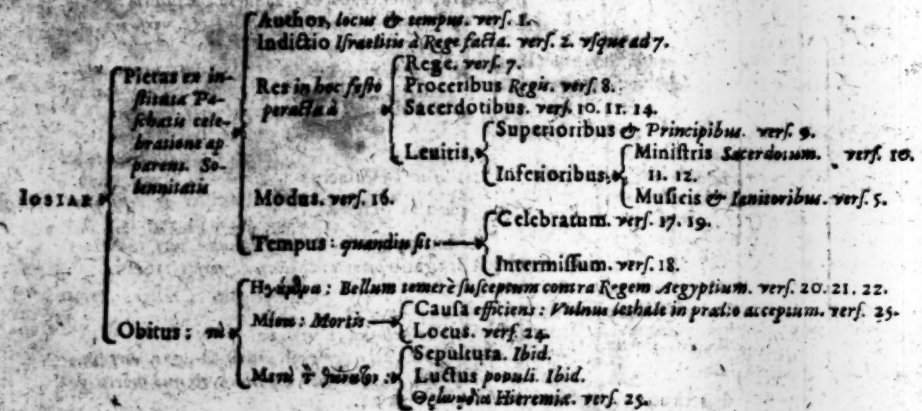

CAPVT

CAPVT XXXVI.

- Historia de
  - Infortunio *Iosiæ in filijs, Regni successoribus impijs & calamitosis. Agitur autem de ipsius filio*
    - Ioachazo. *vers.* 1. 2. 3.
    - Ioachimo. *vers.* 4. 5. 6. 7. 8.
    - Iechonia. *vers.* 9. 10.
    - Sedechia. *vers.* 11. 12. 13. 14.
  - Excidio *Regni Iudæ:*
    - Causa *excidij & populi.* *vers.* 14. 15. 16. 17.
    - Res *circa excidium gestæ in*
      - Templo. *vers.* 18. 19.
      - Vrbe. *vers.* 20.
  - Exilio *populi. Relegationis, siue deportationis*
    - Locus, *vbi exultârint.* *vers.* 20.
    - Causa: *vt impleatur vaticinium Ieremiæ, &c.* *vers.* 21.
    - Tempus, *quandiu in exilio fuerint.* *vers.* 20. 22. 23.

SEQVVNTVR LIBRI ESDRAE, NEHEMIAE, ESTHERAE.

Typus primi libri ESDRAE.

- Reditvs populi Iudaici è captiuitate Babylonica
  - Causæ:
    - Efficiens
      - Instrumentalis, *tam diuina, quàm humana.* *Capite* 1.
      - Princeps: *Qui ex Babylonia in Iudæam reuersi sint.* *Cap.* 2.
    - Finis: *Ad restaurandam Ecclesiam & Rempublicam.* *Cap.* 3.
  - Accidentia: *vt tempus reditus, & potissimùm motus, tum*
    - Passiui: *id est, impedimenta restaurationis*
      - Obiecta à
        - Samaritanis. *Cap.* 4.
        - Præfecto *terræ Canaan, Regis Persici locum tenente.* *Capite* 5.
      - Depulsa *edicto Regis Cyri, de concessa Iudæorum libertate ab Artaxerxe Longimano, renouato.* *Capite* 6.
    - Actiui: *Acta Esdræ sunt,*
      - Profectio *in Iudæam*
        - Instituta, *quo auctore.* *Capite* 7.
        - Suscepta, *quibus comitibus.* *Cap.* 8.
      - Reformatio *status economici, illicitis coniugijs contaminati. Mali huius*
        - Descriptio ψηφικὴ. *Capite* 9.
        - Abolitio *per diuortia cum vxoribus alienigenis.* *Capite* 10.

CAPVT I.

- **Causa** ad instituendam, & obeundâ profectionem Iudæorum in patriam, instrumentalis est partim
  - Diuina: *Quis, quem, quando, cur, & ad quid excitâris. Cyrus enim Persarum Monarcha, à Deo inspiratus, dimittit populum Iudaicum in Hierusalem, ad ædificandum Templum. vers. 1.*
  - Humana: *instrumenta instituendi reditus*
    - Formalia *sunt:*
      - Licêtia *Iudæis data per edictũ Cyri promulgatum,*
        - Voce Præconum, *qui Iudæis libertatem datam, passim in Imperio proclamarent. vers. 1.*
        - Scripto, *super ea passim affixo. Edicti*
          - Exordium ἐπιφωνήσεως. *vers. 2.*
          - Narratio *cansarum impedimenti. Ibid.*
          - Propositio
            - Ἐπιφωνήσεως, *quâ Iudæis potestatem facit redeũdi in patriã. v. 3.*
            - Προστάγματα, *quâ subditis suis præcipit, vt profectionem populi Iudaici pro virili adiuuent, atque promoueant. vers. 4.*
      - Exemplum *& auctoritas Principum populi Iudaici. vers. 5.*
    - Materialia: *nempe*
      - Subsidia *& auxilia itineris conficiendi à Babylonijs suppeditata. vers. 6.*
      - Vasa *Templi restituta*
        - A quo. *vers. 7.*
        - Cur, *& per quem. vers. 8.*
        - Quæ, quot, *& qualia recensentur in*
          - Specie. *vers. 9. 10.*
          - Genere: *Summa vasorum à Cyro restitutorum. vers. 11.*

CAPVT II.

- **Efficiens**, qui è Babylonia in Iudeam reuersi sint. Sunt autem nobis considerandi secundùm
  - Quantitatem, *quæ nihil aliud est, quàm summaria censio illorum, qui nomina sua dederunt cùm instituerentur profectio in Iudæam. Recensionis huius*
    - Πρόσωπα. *vers. 1. 2.*
    - Ἔκθεσις, *à vers. 2. vsque ad 64.*
    - Ἀνακεφαλαίωσις. *vers. 64.*
  - Qualitatẽ *rationis*
    - Gentis *& familiæ*
      - Certæ. *vers. 3. vsque ad 21.*
      - Incertæ. *vers. 59. 60.*
    - Patriæ, *in qua vel ipsi, vel maiores ipsorum olim (ante exilium) habitârunt. vers. 21. ad 29. vsque. item versu Capitis vltimo.*
    - Dignitatis
      - Sacerdotalis. *Sacerdotum alij natalitia sua profiteri*
        - Potuerunt. *vers. 36. 37. 38. 39.*
        - Non *potuerunt. ver. 61. 62. 63.*
      - Leuitieæ. *vers. 40.*
    - Habitus: *Musici sacri. vers. 41. 65.*
    - Conditionis *seruilis ad obeundas operas*
      - Sacras, *vt sunt*
        - Ianitores *Templi. vers. 42.*
        - Nathinæi *(ex reliquijs Gabaonitarum) qui deputati erant seruitio Templi, vt cederent ligna, & aquas apportarent. vers. 45. vsque ad 55.*
      - Profanas: *Serui Solomonis ad operas seruiles ex gentibus Chananæis deputati. vers. 55. 56. 57.*
    - Opulentiæ: *Nudi & spoliati in exilium ducti fuerant: redeunt autem liberi & diuites. Huius opulentiæ*
      - Materia: κτῆσις *&* possessio
        - Hominum, *seruorum & ancillarum. ver. 65.*
        - Iumentorum. *vers. 66. 67.*
      - Vsus: χρῆσις *è dono Principum & Optimatum populi ad structuram Templi. vers. 68. 69.*

CAPVT

CAPVT III.

FINIS reuersionis Iudæorum erat, restaurare collapsã Ecclesiam & Rem publicam. Id verò quomodo aggressi sint, ostendit Esdras enumeratione partium. Israelitæ enim

- Extruunt *Altare*:
  - Quando. *vers.* 1.
  - Qui extruerint. *vers.* 2.
  - Vbi. *vers.* 3.
  - Cur, & *in quem finem. vers.* 2. 3.
- Celebrant *festum Tabernaculorum*:
  - Modus: *Ad præscriptum Legis Mosaicæ. vers.* 4.
  - Res *in hoc festo peractæ. vers.* 5.
  - Tempus. *vers.* 6.
- Curant *materiam & opifices. vers.* 7.
- Præficiunt *Leuitas operi. vers.* 8. 9.
- Iaciunt *fundamenta Templi, pariter cum*
  - Gaudio: *Lætitiæ publicæ*
    - Instrumenta: *Musica adhibita. vers.* 10.
    - Materia & *forma: Hymni decantati. versu* 11.
  - Luctu & *tristitia:*
    - Qui *luxerint, & cur tristitiâ affecti sint. vers.* 12.
    - Quomodo: *Partim iubilabant, partim eiulabant, ita vt inter fletum & iubilationem discerni difficulter posueris. vers.* 13.

CAPVT IV.

MOTVS passim nihil aliud sunt, quã impedimenta structuræ Templi ab hostibus obiecta. In hoc autem primo impedimento tres nobis ~~occurrendi~~ obseruandæ veniunt:

- Qui *fuerint Iudæis impedimento: Samaritani. vers.* 1. 4.
- Cur: *Propter repulsam passã, cuius duæ sunt partes:*
  - Hostium *astutia & simulatio. Callidè enim & perfidè Iudæis offerunt suas impensas & operas ad structuram Templi. Eo enim consilio se offerunt, vt illis intermitti personas committerent, atque ita opus intermitterent. vers.* 2.
  - Iudæorum *prudentia & constantia in recusando & respuendo hostium impensas atque operas. vers.* 3.
- Quomodo *& quibus auxiliis: Videlicet*
  - Operâ *Toparcharum, & Summi Senatus, pecuniâ corrupti. vers.* 5.
  - Literis *à Toparchis ea de re ad Regem Persarum perscriptis. Literarum*
    - Circumstantiæ
      - Quando *scriptæ sint. vers.* 6.
      - A quibus. *vers.* 7. 8.
      - Ad *quem. Ibid.*
    - Forma
      - Externa, *quò pertinet*
        - Stylus. *vers.* 7.
        - Subscriptio. *vers.* 9. 10.
      - Interna:
        - Exordium *à persona supplicantium. vers.* 11.
        - Narratio *facti Iudæorum. vers.* 12.
        - Propositio *implicita. Suadent enim Regi Persarũ, vt interposita suâ authoritate structuram Templi impediat.*
        - Occupatio, *vel potiùs insinuatio à sua fide in Regẽ. vers.* 14.
        - Ratio *propositionis à meum periculo. vers.* 13.
        - Confirmatio *ab anteactis: Vrbs ista Persis semper rebellis & damnosæ fuit. vers.* 15.
        - Conclusio. *vers.* 16.
    - Effectus, &c. *Vide literam A.*

A
Effectus: *Quid literæ istæ effecerint*
- Pro *voluntate & ex sententia hostium, obtinentium à Rege interdictum extruendi Templum. Interdicti*
  - Exordium. *vers.* 17.
  - Narratio. *vers.* 18. 19. 20. 21.
  - Propositio *interdictoria. vers.* 22.
- In *detrimentũ populi Iudaici. Structura Templi impedita*
  - Quomodo: *Nimirum armatâ manu. vers.* 23.
  - Quandiu. *vers.* 24.

CAPVT V.

IMPEDIMENTVM structuræ Templi obiectum à Præfecto terræ Canaan, locum Regis Persici tenente: idque fit partim
- Minis. *Harum*
  - Occasio, *seu causa* αἰτιολογικὸν: *Extructio Templi resumpta.*
    - Consilio *Dei per Prophetas. vers.* 1.
    - Mandato *& exemplo Magistratus Ecclesiastici & Politici. vers.* 2.
  - Authores. *vers.* 3.
  - Forma: *Accusantur Iudæi inobedientiæ & rebellionis. Ibid.* Ἀντιπάθεσις, *sive remedium oppositum, est defensio Iudæorum ab authoritate & decreto Regis Cyri. vers.* 4.
  - Effectus: *Conatus hostium irritus. vers.* 5.
- Literis *ad Darium Hystaspis filium scriptæ. Literarum causa*
  - Efficiens. *vers.* 6.
  - Formalis:
    - Προσίμιον *dictum. vers* 7.
    - Διήγησις: *Narrans Iudæorum*
      - Πρᾶξις: *Ædificationem Templi resumptam. vers.* 8.
      - Λόγος: *Defensionem Iudæorum, reædificationem Templi, Cyri decreto, eiusdemque beneficentia excusavisium. vers.* 9. *usque ad* 17.
    - Πρόσταξις ἀναγκαία: *Significa nobis, quid fieri velis, an ædificium prohibere, an verò concedere debeamus? vers.* 17.

CAPVT VI.

IMPEDIMENTORVM structuræ Templi, ab hostib' obiectorum depulsio fit
- Edicto *Regis Cyri. Edicti huius*
  - Inquisitio *in Archivis. vers.* 1.
  - Inuentio. *vers* 2.
  - Recitatio, *seu descriptio. vers.* 3. 4 5.
- Rescripto *Regis Artaxerxis, qui edictum Cyri secutus*
  - Vetat *Ministris suis, ne Iudæos deinceps in structura Templi impediant. vers.* 6. 7.
  - Imperat, *Iudæis petentibus sine mora subministrari sumptus ad*
    - Structuram *Templi. vers.* 8.
    - Materiam *sacrificiorum. vers.* 8. 9.
  - Decernit *ultimum supplicium contravenientibus. vers.* 11.
  - Imprecatur *diras omnibus populi Israelitici hostibus. vers.* 12.
- Executione *Regis rescripti, à Toparchis suscepta. vers.* 13.
- Studio *& labore populi Iudaici. vers.* 14. *Templi ædificati*
  - Coniuncta; *Tempus, quando ædificium Templi absolutum. versu* 15.
  - Consequentia:
    - Dedicatio *Templi*
      - Qui, *& quomodo Templum consecrârint. vers.* 16.
      - Quid *peractum sit in ista Templi consecratione. vers.* 17.
      - Quorum *auxilio: Videlicet ministerio Leuitarum & Sacerdotum. vers.* 18.
    - Celebratio *Paschatis:*
      - Tempus. *vers.* 19. 22.
      - Ministri. *vers.* 20.
      - Res *peractæ. vers.* 21.
      - Causa κυρίως *ad celebrandum Pascha. vers.* 22.

CAPVT

CAPVT VII.

- ESDRAE profectio in Iudæam instituta. Efficiens huius profectionis (ipse nimirum Esdras) describitur à
  - Nomine. *vers.* 1.
  - Maioribus. *vers.* 2. 3. 4.
  - Doctrina & peritia Legis. *vers.* 5.
  - Gratia, *apud*
    - Regem Persicum, qui Esdræ nihil denegabat, sed maiora & plura dabat, quàm petierat. *vers.* 5.
    - Populum Iudaicum. Multi enim exemplo & authoritate Esdræ excitati, vnà cum ipso profectionem instituerunt. *vers.* 6.
    - Deum, qui Esdræ dedit, vt iter feliciter conficeret. *vers.* 7. 8.
  - Authoritate ipsi conciliata diplomate Regio. *vers.* 10. 11. Est autem hoc Regis diploma partim
    - Ἀλλαγικὸν, significans
      - Potestatem reuocandi in patriam Iudæis concessam. *vers.* 12.
      - Rationem officij, Esdræ iniunctã. 13.
    - Ἡγεμονικὸν ad
      - Esdram de
        - Pecunia commissa in sacrificiorum, aliarumq; rerum vsus eroganda. *vers.* 14. 15. 16. 17.
        - Vasis aureis & argenteis, à Rege & Proceribus Regni in honorem & ministerium Dei contributis, solenniter in Templo Hierosolymitano reponendis. *vers.* 18.
        - Expensis extraordinarijs, à Regis Thesaurarijs accipiendis. *vers.* 19.
      - Præfectos Regios de iumando Esdra, omnibus rebus ad Templum & cultum Dei necessarijs. *vers.* 20. 21. 22.
    - Ἐλευθεριικὸν, liberaliter & benignè concedens priuilegium
      - Generale, personis omnibus Templo seruientibus, ne exactionibus, aliisve oneribus grauentur. *vers.* 23.
      - Speciale Esdræ, cui concedit potestatem constituendi Iudices, & docendi veram de Deo religionem, etiam inter gentes. *vers.* 24.
    - Ἀτελὲς. *vers.* 25.
  - Religione et pietatis
    - Studio. *vers.* 9.
    - Exercitio. Esdras enim gratias agit, quòd Deus animum Regis ad tam insignem benevolentiam erga populum inflexerit. *vers.* 26. 27.

CAPVT VIII.

- PROFECTIONIS ab Esdra in Iudæam susceptæ
  - Efficiens instrumentalis: Comites itineris recensentur à *vers.* 1. vsque ad 15. *vers.*
  - Forma, hoc est, ipsa profectio: cuius duæ sunt partes formales:
    - Ἀναδημία, vnde sit facta excursio, & quid eo loci actum sit, antequam iter ingrederetur. Occurris hic
      - Lustratio comitum itineris. *vers.* 15.
      - Legatio pro accersendis Leuitis ab Esdra missa. Legationis
        - Personæ quæ sint, & ad quas ablegata. *v.* 16. 17.
        - Finis. *vers.* 17.
        - Euentus. *vers.* 18. 19. 20.
      - Supplicatio ab Esdra decreta pro felici itinere. Supplicationis
        - Causa
          - Adiuuans, est ieiunium indictum. *vers.* 21.
          - Impulsiua: Salutem conductus à Rege non petitus. *vers.* 22.
        - Effectus. *vers.* 23.
      - Traditio oblationũ ab Esdra factæ
        - Quibus. *vers.* 4.
        - Quomodo: Ipsis videntibus appendit sacros thesauros. *v.* 25. 26.
        - Cur Sacerdotibus oblationes illas asseruandas, & Hierusalem deportandas commiserit. *vers.* 27. 28. 29.
    - Ἐπιδημία, quando Hierosolymam peruenerint (*vers.* 30. 31.) & quid ab istis reducibus actum sit:
      - Appenderunt thesauros sacros, sibi commissos. *vers.* 32. 33.
      - Fecerunt oblationes. *vers.* 34.
      - Reddiderunt Toparchis Regis decreta executionis mandatum. *vers.* 35.

CAPVT IX.

- **DISPARIS & illiciti cum Ethnicis coniugij descriptio amplificata à**
  - Re ipsa, seu facto Israelitarum, impijs & abominandis coniugijs sese polluentium. *vers.* 1. 2.
  - Personis
    - Delinquentibus, ἁμαρτωλοῖς, tum
      - Ecclesiasticis: *Etiam Sacerdotes & Leuitæ, quos minimè omnium decuisset, in eodem luto hæserunt. vers.* 1.
      - Politici: *Imò hac de re deliquerunt etiam Magistratus & Primates populi, cui bono exemplo ipsi præire debuissent. vers.* 2.
    - Iudicãtibus. *Iudicium Esdræ de contractis illicitis Israelitarum matrimonijs declaratur*
      - Gestibus *lugentium & indignantium. vers.* 3.
      - Verbis, *siue oratione* προσευκτικῇ, *habitâ*
        - Coram *quibus. vers.* 4.
        - Quando. *vers* 5.
        - Quo *habitu & gestu. Ibid.*
        - Quomodo, *& quibus verbis formalibus*
          - Exordium *insinuationis, vt in causa turpi. vers.* 6.
          - Propositio *est confessio peccati*
            - Prioris, *ante captiuitatem commiss. vers.* 7.
            - Posterioris, *à tempore liberationis. vers.* 8. 10.
          - Exaggeratio *peccati, à Dei*
            - Beneficiis *in populum collatis. vers.* 8. 9. 13.
            - Monitis *præcedentibus, quibus Deus plus satis præcauerat, ne ignorantiam pro excusatione afferrent. vers.* 10. 11. 12.
          - Conclusio, *quâ iustitiam Dei tribuit, sibi & populo reatum: & iram Dei deprecatur ab incepto redemptionis beneficio. vers.* 13. 14. 15.

CAPVT X.

- **DIVORTIA cum alienigenis vxoribus facta. Separationis huius**
  - Antecedentia *sunt:*
    - Luctus *Esdræ, amplificatus à*
      - Loco *publico. vers.* 1.
      - Gestibus. *Ibid.*
      - Adiuncto: *nimirũ abstinentia à cibo & potu. v.* 6.
    - Oratio *Sechemiæ nomine totius cœtus ad Ecclesiam habita. Orationis*
      - Forma
        - Ὁμολογητικὴ. *vers.* 2.
        - Συμβουλευτικὴ. *vers.* 3.
        - Προσευκτικὴ. *vers.* 4.
      - Effectus. *vers.* 5.
  - Conuentus
    - Priuatus *Sacerdotum & Leuitarum. Conuentus huius*
      - Locus. *vers.* 6.
      - Decretum *de conuocando toto populo Iudaico. versu* 7. 8.
    - Publicus: *Comitia omnium Israeliticorum reducum. Horum*
      - Tempus, *locus, personæ, vbi, quando, & à quibus celebrata sint. vers.* 9.
      - Res *deliberatæ, seu acta horum comitiorum. Obseruentur ergo*
        - Propositio *rei agendæ ab Esdra facta, oratione*
          - Κατηγορικὴ. *vers.* 10.
          - Συμβουλευτικὴ. *Huius*
            - Exemplar. *vers.* 11.
            - Effectus. *v.* 12.
        - Plebiscitum *de instituendo consistorio matrimoniali,*
          - Cur: *Causa*
            - Κωλυτικὴ. *versu* 13.
            - Τελικὴ. *versu* 14.
          - Vbi, *& ex quibus personis. vers.* 14.
        - Executio *plebiscitii. vers* 15.
  - Coniuncta:
    - Qui *separârint, seu qui fuerint Iudices & Assessores Consistorij matrimonialis. vers.* 15. 16.
    - Quando *initium huius iudicij fecerint, quandiu durârit, donec totum hoc negotium expeditum est. vers.* 16. 17.
    - Quos *separârint ab vxoribus alienigenis: videlicet*
      - Ecclesiasticos (*Sacerdotes atque Leuitas.*) *vers.* 18. *vsque ad* 25.
      - Politicos. *à vers.* 25. *ad finem Capitis.*

ANALYSIS

ANALYSIS LIBRI NEHEMIAE, QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

Typus huius Libri.

- Τίτλος ὑποκάμενον huius libri (Hierosolyma restaurata) διηγηματικὸν est. Continet enim
  - Προδιήγησιν τῶν ἀγαθῶν, initiorum & causarum: vt sunt,
    - Efficientes: *Author, quomodo, quâ occasione, quibus causis ad instaurationem sit adductus. Cap.1.*
    - Instrumentales: *Apparatus & auxilia impetrata, & ad opus accommodata. Cap.2.*
  - Διήγησιν τῶν μίσων, ἢ συνεζευγμένων: Opus
    - Inchoatum. *Cap.3.*
    - Impeditum. *Impedimentum est triplex:*
      - Externum. *Cap.4.*
      - Internum. *Cap.5.*
      - Mixtum. *Cap.6.*
    - Perfectum, *describitur in fine Cap.6.*
  - Ἐπιδιήγησιν τῶν ἀκαθάρτων: cuiusmodi est, Correctio reducis populi, & labentis cultus Dei. Huc igitur pertinet
    - Custodia *vrbis.*
    - Census *populi.*
    - Tributum. —
    - *Cap.7.*
    - Festorum *duorum descriptio. Cap.8.*
    - Pœnitentiæ *publicæ actus. Cap.9.10.*
    - Incolarum *in vrbem deductio. Cap.11.*
    - Census *Leuitarum.*
    - Vrbis *dedicatio.*
    - Quæstorum *electio.*
    - *Cap.12.*
    - Mala, *quæ Rempubl. instauratam, absente Nehemia, inuaserant. Cap.13.*

CAPVT I.

- AVTHOR ad suscipiendam vrbis Hierosolymorum restaurationem excitatus, quo
  - Tempore. *vers.1.*
  - Loco. *Ibid.*
  - Stimulo: *Causa mouens alia est*
    - Προκαταρκτικὴ, eaq; gemina: nempe
      - Aduentus *Iudæorum in Susis. vers.2.*
      - Nunciatio *rerum Iudaicarum tristissima: Primò, Dedecus gentis: Secundò, Vastatio vrbis. vers.3.*
    - Πεντεχθὴς duplex:
      - Charitas, *quæ suis notis exprimitur, vi sunt,*
        - Εὐπροσηγορία. *Nam afflictis ciuibus aditum ad se facilem dat. vers.3.*
        - Συμπάθεια: *Scisciatur de statu fratrum. vers.2.*
        - Fletus, Ieiunium. *vers.4.*
      - Fides, *cuius τεκμήριον est, inuocatio. Orationis δέησις*
        - Exordiũ
          - Εὐνοίας *à persona Dei. Ponit enim descriptionem Dei κατ' ἐξαυσιν. vers.5.*
          - Προσοχῆς ἀκροαματικῆς. *Petit enim vt benignè audiatur. vers.6.*
        - Propositio *colligitur ex conclusione. vers.11.*
        - Confutatio. *Confessione enim, quasi quadam occupatione, prænenit, quod obyci poterat, ipsos propter peccata indignos esse, quibus hoc detur. Id vltrò fatetur, & ne noceat, deprecatur. vers.7.*
        - Confirmatio à
          - Verbo *Dei, seu promissionibus diuinis, quibus nihil firmius sit. Argumentatur autem à pari: Comminationes tuas veras esse experti sumus: Ergo par est, vt etiam promissiones veras experiamur. vers.8.9.*
          - Ecclesia, *quâ Deus nihil charius habet, ideoq; eam curabit. Ecclesiam autem proponit sub nomine, primò, seruorum: secundò, populi: tertiò, redemptorum. vers.10.*
        - Conclusio *ad mouendos effectus accommodata. vers.11.*

CAPVT II.

- INSTAVRATIONIS auxilia
  - Impetrata,
    - Quo *tempore. vers.* 1.
    - Qua *occasione*
      - Quæsitâ, *ex officij functione. vers.* 1.
      - Præbitâ, *ex Regis percontatione. vers.* 2. 4.
      - Acceptâ, & *quomodo eâ vsus sit ad petendum auxilium. vers.* 2.
    - Quomodo *impetrata: petendo videlicet. Petitionis huius.*
      - Προπαρασκευὴ, *quâ Regis benevolentiam captat, solitâ acclamatione, & tristi rerum Iudaicarum enumeratione. vers.* 3.
      - Exemplar. *Petit enim, vt dimissus rebus ad instaurationem necessarijs instruatur. vers.* 5.
    - A' quo. *Rege & Regina. vers.* 5. 6.
    - Quid *impetratum sit, quæ res: nimirum*
      - Facultas *proficiscendi concessa, quâ lege & conditione. vers.* 6. *item supra vers.* 5. *Nam scisciatio Regis, & Nehemiæ promissio constituunt illam conditionem.*
      - Literæ *Regis perscribendæ de*
        - Saluo *conductu. vers.* 7.
        - Materiâ *ad instaurationem necessaria. vers.* 8.
    - Euentus *consiliorum & actorum suorum, cum notatione causæ efficientis. vers.* 8.
  - Adhibita, *& ad opus accommodata. Narrationis huius membra sunt quinque:*
    - Profectio *à Nehemia suscepta. Profectionis*
      - Ὄργανα, *seu auxilia. vers.* 9.
      - Ἐκβασις: *Motus & tristitia hostium. vers.* 10.
    - Aduentus *in vrbem. vers.* 11.
    - Lustratio, *seu exploratio instituta*
      - Quando, *quibus cum, & quomodo. vers.* 12.
      - Quas *res inspexerit. vers* 13. 14. 15.
      - Quales *inuenerit: Murum dissipatum, portas exustas, &c. vers.* 13. *Additur amplificatio à ruderibus dissipati muri. vers.* 14.
    - Consilium *restaurationis propositum. Propositionis*
      - Tempus *& opportunitas: Non nisi omnibus benè exploratis: interea omnes ordines suum institutum celauit. vers.* 16.
      - Modus *rei proponendæ consistit in oratione* περιοχικῇ:
        - Narratio κατ' ἀνακεφαλαίωσιν, *miseriæ Iudaicarum rerum. vers.* 17.
        - Propositio: *Venite & ædificemus, &c. Ibid.*
        - Confirmatio *ab*
          - Honesto *& vtili (laude & ignominia.) Ibid.*
          - Facili, *seu ope*
            - Diuinâ. *vers.* 18.
            - Humanâ. *Ibid.*
      - Euentus. *vers.* 18.
    - Impedimentum *suscepti operis, calumnia*
      - Obiecta *à quibus & quomodo. Obijciunt crimen violatæ fidei & obedientiæ. vers.* 19.
      - Depulsa *à Nehemia, qui se suosq; defendit à*
        - Mandato *& vocatione diuina. versu* 20.
        - Æquo *& bono (gloriâ Dei & publicâ salute.) Ibid.*

CAPVT

CAPVT III.

- NOTATIS personarum & locorum nominibus ostendit, quæ loca, qui Ciues & Proceres instaurârint. Recensentur autem structuræ
  - Communes: *nimirum portæ*
    - Gregis. *Exprimuntur quatuor circumstantiæ*
      - Quis *ædificauerit*: Pontifex. *vers.* 1.
      - Quid *extructum sit*: Porta Gregis. *Ibid.*
      - Quomodo: *Sanctificarunt ipsi instaurationem. Ibid.*
      - Quibus *auxilijs. vers.* 2.
    - Piscium. *Obserua hic rursus*
      - Quid *extructum. vers.* 3.
      - Personæ *ædificantes. vers.* 3. 4. 5.
      - Modus, *quomodo in hac instauranda versati sint. versu* 3.
    - Veteris: *Vtitur eadem methodo, vt à quibus, quomodo, & quid extructum sit, à vers.* 6. *vsque ad* 12.
    - Vallis. *vers.* 13.
    - Stercoris. *vers.* 14.
    - Fontis. *vers.* 15.
  - Singulares, *tum ad regiam, tum ad Leuitarum sedem pertinentes. Structuræ distinguuntur*
    - Locis. *Extructio muri*
      - Exterioris *in monte Sionis. vers.* 16.
      - Interioris. *vers.* 19. *vsq; ad vers.* 25.
      - Intimi. *vers.* 28. *ad finem capitis.*
    - Personis, *quarum operâ muri extructi sunt, vt,*
      - Leuitæ. *vers.* 17. 18.
      - Nathinæi. *vers.* 26. 27.

CAPVT IIII.

- IMPEDIMENTORVM externorum
  - Generatim:
    - Derisio
      - Prima. *Huius*
        - Efficiens: *Sanaballat. vers.* 1.
        - Impulsiua: *Odium & inuidia. Ibid.*
        - Modus: *Subsannatio. Ibid.*
        - Locus *& personæ coram quibus. vers.* 2.
        - Materia, *res ipsa, seu qualitas derisionis exprimitur oratione σαρκαστικῇ, ἢ παραλογιστικῇ:*
          - Exordium *à persona Iudæorum, quos in contemptum adducit. versu* 2.
          - Confirmatio: *Iudæos tentare rem intolerabilem, & ἀδύνατον. Ibid.*
      - Secunda. *Nota hic*
        - Authorem: *Tobias Ammonites. vers.* 3.
        - Formam: *Oratione σκωπτικῇ, expressa. Ibid.*
        - Remediũ *& repagulũ vtriq; derisioni communiter oppositum, preces: Harum precum*
          - Forma
            - Exordium *à persona Dei: Audi Deus noster. vers.* 4.
            - Narratio *iniuriæ per ignominiam illatæ. Ibid.*
            - Propositio: *Petit vt Deus iure talionis cum hostibus agat. Ibid.*
            - Confirmatio: *Quia irriserunt. vers* 5.
          - Effectus: *Felicitas operis, & industria populi. vers.* 6.
    - Conspiratio. *Eius*
      - Πρόσωπα, *personæ conspirantes. vers* 7.
      - Αἴτιον κινητικὸν: *Ira, &c. Ibid.*
      - Τρόπ⊙. *vers.* 8. *Congregati sunt, &c.*
      - Πεφχῆναι: *pugnare contra Hierusalem. Ibid.*
      - Τέλ⊙: *Irritum facere opus. Ibid.*
      - Ἀντίδοτα:
        - Preces. *vers.* 9.
        - Custodia *Ibid.*
      - Ἐπιτροπὴ *impedimenti domestici. vers.* 10.
    - Insidiæ
      - Positæ *à quibus, quomodo, cur, &c. vers.* 11.
      - Detectæ *per quos, ex quibus locis, & quo tempore. vers.* 12.
      - Declinatæ, *& fractæ, quibus auxilijs:*
        - Præsidijs *dispositis. vers.* 13.
        - Inspectione *vigilum. vers.* 14.
        - Oratione *cohortatoria, in qua hominum minis & viribus Deum opponit: & simul etiam ostendit ipsis pugnandum esse pro aris & focis. Ibid.*
  - Ἐκβαίνα, *&c. Vide literam A.*

A. Recedum: quid hac res ſit conſecutum in
- Caſtris hoſtium. verſ.15.
- Vrbe: Tria hic recenſentur:
  1. Reditus ad opus ædificationis. verſ.15.
  2. Diſciplina militaris & ciuilis perſpicitur ex
     - Delectu virorum & armorum. verſ.16.
     - Inſtructione ciuium, tum ad pugnam, tum ad ædificationem. verſ.17.18.
     - Oratione συμβουλευτικῇ:
       - Propoſitio, quibuſdam circumſtantijs illuſtrata. verſ.19.20.
       - Ratio à
         - Tuto. verſ.21.
         - Facili. verſ.21.22.
  3. Aſſiduitas, vigiliarum laborumque tolerantia in Nehemia eiusque familiaribus. verſ.23.

CAPVT V.

SEDITIONIS inteſtinæ
- Deſcriptio. Deſcribit enim huius ſeditionis
  - Qualitatem. Factus eſt clamor, &c. verſ.1.
  - Perſonas:
    - A quibus mota ſit: Populus & vxores, &c. verſ.1.
    - Contra quas tumultuati ſint: Aduerſus fratres Iudæos, &c. Ibid.
  - Materiam, ex qua nata eſt ſeditio. Summa eſt: neglectam eſſe proportionem Arithmeticam. In ſpecie autem iſta conqueruntur:
    1. Eſſe ſibi numeroſam ſobolem, nec pares ei ſuſtentandæ facultates. verſ.2.
    2. Prædia ſua ſic eſſe oppignerata, vt plus ex ijs cenſuum pendere neceſſe habeant, quàm fructuum ferant. verſ.3.
    3. Se tributis & exactionibus alijs ſic exhauſtos, vt tandem ſit ipſis iugum ſeruitutis ſubeundum. verſ.4.
    4. Reſpectu ditiorum, ſe inæquali ſorte premi. verſ.5.
- Pacificatio: Obſerua hoc loco Nehemiæ
  - Iudicium de oborta ſeditione: Iratus ſum nimis, &c. verſ.6.
  - Conſilium, quo pacto malis hiſce obuiam iri poſſit. verſ.7.
  - Remedium præſens periclitanti ciuitati allatũ, eſt Nehemiæ oratio
    - Κατηγορικὴ, ſiue inuectiua,
      - Propoſitio, interrogatione informata. verſu 7.
      - Confirmatio à proprio exemplo. verſ.8.
    - Ἀποφατικὴ, ab hoc quæſtus genere. Orationis huius
      - Forma, ſeu partes formales tres:
        - Κατασκευὴ, ab
          - Πρότασις. verſ.9.
          - Impio, ſeu tranſgreſſione Legis de dilectione proximi. verſ.9.
          - Turpi, ſeu probro apud Gentes. verſu 9.
          - Exemplo contrario. verſ.10.
        - Ἐπιφορά. verſ.11.
      - Effectus in auditoribus. verſ.12.13.
      - Vſus, quomodo factæ ſtipulationi cauerit
        - Iuramenti religione. verſ.12.
        - Chriâ quadam, vindictam diuinam perfidis comminantes. verſ.13.
- Cauſæ eruuntur. Incidit hic ſtatus iuridicialis, cuius quatuor loci tractantur:
  - Purgatio, quâ culpam metus huius ab ſeſe depellit. Opponis enim ſua beneficia, quæ variis rationibus (ab officio & ducis prærogatiua, à tempore, à perſonis familiarium, à re ipſa) exaggerat. verſ.14.
  - Translatio culpæ in priores Magiſtratus, quos oſtendit bifariam peccaſſe, per ſe, & per ſeruos ſuos. verſ.15.
  - Commendatio ſuorum officiorum & ſtudiorum in Rempublicam, quaſi à contrario argumentaretur: Adeò exactionibus non ſtudui, vt etiam magnos ſumpſim in Rempublicam fecerim. Aperit autem cauſam efficientem (timorem Dei) & ſpecies quatuor iſtius munificentiæ ſuæ. verſ.15.16.17.18.
  - Appellatio ad Deum, cuius iuſto iudicio rem omnem committit. verſ.19.

CAPVT

CAPVT VI.

- IMPEDIMENTVM mixtum, quod est partim
  - Externum *ab hostibus obiectum idq; duplex:*
    - Insidiæ & *astus. In hoc describendo exprimis* Θέσεσιν
      - Personæ, *quæ insidias struxerint. vers.1.*
      - Causæ & *offensæ, quibus ad insidias moti sint. Ibid.*
      - Modi, *qui peculiaribus circumstantijs describitur. vers.2.*
      - Loci. *Ibid.*
      - Finis. *Ibid. & c. Vt facerent malum.*
      - Causæ *labefactantes insidias istas: Nehemiæ*
        - Prudentia, *seu prudens sua absentiæ excusatio. vers.3.*
        - Constantia *in recusando. versu 4.*
    - Minæ. *Earum*
      - Αἴτιον
        - Ποιητικὸν & ὀργανικὸν (Legati & literæ.) *vers.5.*
        - Εἰδικὸν *epistolâ κατηγορικῇ exprimitur*
          - Πρότασις κατηγορικὴ: *Vos Iudæi estis rebelles, & tu Nehemia affectas Regnum. vers.6.*
          - Κατασκευὴ à
            - Fama. *vers.6.*
            - Testibus. *Ibid.*
            - Signis. *vers.7.*
        - Τελικὸν, *quid minis istis propositis obtinere voluerint. vers.7.*
        - *Idcircò veni, &c.*
      - Ἀντικάμμον, *seu remedium: Oratio Nehemiæ πρὸς θεὸν ὑπὲρ, quâ intentatum crimen inficiatione facti à se depellit. vers.8.*
      - Προσκάμμον, *siue adiunctum: nimirum Nehemiæ iudicium, quid de hoc toto conatuum genere iudicârit. vers.9.*
  - Internum *seu domesticum, est perfidia*
    - Prophetarum *in dando consilio. Narratur huius cõsilij*
      - Propositio, *quâ occasione, à quo, & quomodo consilium illud sit propositum. vers 10.*
      - Recusatio. *Recusatur hoc cõsilium, tãquam*
        - Turpe. *vers.11. Quis mei similis fugeret, &c.*
        - Impium: *Quis (vt ego non ex Prophetarum ordine) ingrederetur Templum. vers.11.*
        - Falsum: *Notæ, quibus falsitatem huius cõsilij deprehenderit, recensentur quinque. vers.12.13.*
      - Abominatio, *quâ rem omnem Deo committit. vers.14.*
    - Ἐπιμολὴ *ad perfectionem operis. vers.15.16. Notatur etiam tempus & effectus, seu fructus perfecti operis.*
    - Optimatum *conspiratium cum hostibus. Conspirationis huius*
      - Χρόνος. *vers.17.*
      - Πρόσωπα, *quæ describuntur partim à fortuna, seu ordine & conditione (optimates:) partim nominibus proprijs. vers.17.*
      - Ὀργανα triplicia: Literæ, —— Iuramenta, Matrimonia. *vers.18.*
      - Τρόπος, *suis partibus formalibus notatus. vers.19.*

CAPVT VII.

- OSTENDIT, quomodo vrbs post restaurationem sit
  - Munita *præsidio Vigilum. Vrbanæ custodiæ*
    - Tempus, *quando sit instituta. vers.1.*
    - Quibus & *qualibus commissa. Describuntur autem à*
      - Nomine. *vers.2.*
      - Moribus. *Ibid.*
      - Conditione, *seu potiùs natione & patria. vers.3.*
    - Quomodo: *Forma custodiæ constitutæ exprimitur. vers.3.*
  - Referta *ædificijs & incolis: Census populi. Huius census*
    - Fines *tres ponuntur. vers.4.*
    - Author & *efficiens, tam princeps, quàm instrumentalis. vers.5.*
    - Modus, *seu forma census acti: Congregani, &c. Ibid.*
    - Auxilia *sumit ex catalogo familiarium, ab Esdræ consignato: Hunc ponit integrum, à vers.6. vsque ad vers.69.*
  - Instructa *ærario ex contributione pecuniæ publicæ. Collectionis, seu contributionis* αἴτιον
    - Ποιητικὸν, *siue personæ contribuentes, sparsim per totam hãc narrationem notantur.*
    - Ὑλικὸν: *Donationes quæ, quales & quantæ factæ sint, declarantur partim materiæ, partim quantitatis notatione. vers. 70.71.72.*
    - Τελικὸν: τὸ εὖ ζῆν, *vel* αὐτάρκεια. *vers.73.*

CAPVT IIX.

- FESTORVM descriptio
  - Generalis, *quâ narrantur res vtriq; feſto conuenientes: vt eſt concio habita, tanquam præcipuum opus, quod in his feſtis peregerunt. In deſcribenda concione notat*
    - Χρόνον. *verſ.1.*
    - Πρόσωπα, *Auditores, &c. verſ.2.*
    - Τόπον. *Ibid.*
    - Περιχὴν: *ſeu opus ipſum recitationis. verſ.2. Dixit, vt afferrent librum, &c.*
    - Τρόπον, *qui declaratur in Auditoribus, docente, & in tempore, &c. verſ.3.4.*
  - Specialis, *quoad feſtum*
    - Tubarum: *Res in hoc feſto peracta, eſt concio, ſeu interpretatio ſcripturæ, quæ interpretatio per μεσαρμὸν deſcribitur:*
      - 1. Locus *docentis, ex cauſis deſcriptus. verſ.5.*
      - 2. Περιπεμπόμενὴ *auditorũ ex*
        - Proceribus. *verſ.5.*
        - Plebe *promiſcua. verſ.8.*
      - 3. Exordium *concionis ſeu interpretationis factum ab*
        - Eſdra: *Benedictio, &c. verſ.7.*
        - Populo: *Adoratio & conclamatio, &c. Ibid.*
      - 4. Forma *ſeu genus interpretationis fuit* παραμυθητικὸν
        - Exordium ἀφήγησις *à præſenti tempore. verſ.10.*
        - Propoſitio, *quid*
          - Cauendum *ſit. verſ.10.*
          - Faciendum. *verſ.11.*
        - Cõfirmatio
          - Tempore: *Quemadmodũ ſuum cuiq; rei tribuendum eſt tempus: ita cuiq; tẽpori ſuæ actiones. v.11.*
          - Effectu, *ſeu vtili. Ibid.*
      - 5. Effectus cõcionis, *quòd populum in triſtitiam coniecerint, & inde rurſus ad hilaritatem adduxerint. verſ.12.13.*
    - Tabernaculorum. *Feſti*
      - Celebrandi
        - Occaſio *præbita quando, & ex quibus rebus. verſ.14.15.*
        - Author: *Dei mandatum. verſ.15.*
        - Ritus & tempus: *Vi habitent, &c. Ibid.*
        - Indictio. *verſ.16.*
        - Apparatus. *Ibid.*
        - Finis. *Ibid. Vt fiant omnia, &c.*
      - Celebrati ἀφήγησις:
        - Πρόσωπα, *quæ celebrarint. verſ.17.18. ab initio vtriuſque verſus.*
        - Περιχὴν. *verſ.17.18.*
        - Τρόπος collatione exaggeratur: *Non fecerunt ſic à diebus Ioſuæ. verſ.18.*
        - Χρόνος. *verſ.19.*

CAPVT

CAPVT IX.

- In describenda publica pœnitentia notantur
  - Effecta, *tanquam notæ & signa veræ pœnitentiæ. Sunt autem ea numero septem:*
    1. Conuentus. *vers.1.*
    2. Ieiunium. *Ibid.*
    3. Habitus *lugubris. Ibid.*
    4. Emendatio *vitæ & morum per dimissionẽ vxorum alienigenarum, quibus ducendis Legem violárunt. vers.2. Et separatum est, &c.*
    5. Confessio. *Ibid.*
    6. Lectio *Legis, in qua medicinam quærunt peccatis. vers.3.*
    7. Adoratio. *Ibid.*
  - Auxilia *& subsidia ad intentandam vim confessionis suæ, adhibita, est cohortatio Esdræ, quæ tripartita describitur:*
    - Πρόσωπα, *à quibus exhortationis munus susceptum. vers.4.*
    - Τέπος. *Ibid.*
    - Τρόπος, *quem in cohortando obseruárunt. Ibid.*
    - Υλη, *seu res ipsa perspicua fit propositio cohortationis exemplo. vers.5.*
  - Forma, *seu exemplar, est oratio* ἐγκωμιαστική:
    - Προοίμιον κατ' ἔπαινον Dei. *Est enim encomion Dei, datoris, &c. vers.6.*
    - Διήγησις αὐξητικὴ, *beneficij à Deo collati*
      - Authori *gentis: Societas & amicitia, vel potiùs fœdus cum Abrahamo initum. vers.7.8.*
      - Genti *soti in*
        - Eductione *ex Ægypto Eductionis ex Ægypto*
          - Antecedentia, *id est, causæ efficientes in*
            - Deo, *Prouidentia & potentia. vers.10.*
            - Israelitis, *Afflictiones. vers.9.*
            - Aegyptijs, *Superbia. vers.10.*
          - Consequentia: *Famæ celebritas. v.10.*
          - Adiuncta: *Res ipsa & modus κατ' ἀντίπωσιν. vers.11.*
        - Commoratione *in deserto Beneficia in eremo exhibita sunt septem:*
          1. Ductus, *quo sint ibi duce vsi, quomodo sint deducti, quæ habuerint ductus signa. vers.12.*
          2. Lex *data, vbi, quomodo, quæ & quales sint datæ,* μεσιτρμῷ *specierum Legis ostendit. vers.13.14.*
          3. Sustentatio *in deserto admiranda, quòd panem cælitus & aquam è petra dederit. vers.15.*
          4. Clementia *diuina in condonandis Israelitarum peccatis, vt quòd*
             - Reditum, *in Ægyptum sint molliti. vers.16.17.*
             - Vitulum *aureum erexissent. vers.18. 19.*
          5. Communicatio *Spiritus S. vers.20.*
          6. Victus *& amictus sufficiens. vers.21.*
        - Occupatione, *&c. Vide literam A.*
    - Ἐπίλογος παρηπκός. *Partes eius sunt tres:*
      - Ἀναχεφαλαίωσις. *vers.32.*
      - Ἐπιμονὴ, *quâ immoratur amplificationi superiori, ducta à*
        - Persona
          - Dei. *vers.33.*
          - Sua. *vers.34.*
        - Re *ipsa, quâ ostendunt se frustra, & sine suo commodo rediisse in patriam. vers.38.*
      - Ὑπόχεσις, *quâ spondent se deinceps officiũ facturos. Ibid.*

A. Occupatione terræ promiſſæ, tempore
- Moſis. *verſ.22. Regna parta, & diſtributa etiam per Moſen.*
- Ioſuæ. *verſ.23.24.25. Recenſet hoc loco quatuor beneficia: Primum, Multiplicationem populi. Secundum, Ingreſſum in terram, &c. Tertium, Victorias illuſtres. Quartum, Prædas. Amplificatio à tuta & pacata fruitione, &c. ſubiungitur.*
- Iudicum & Regum: *Deum, vt offenſum, tamen benefaciendo non deſtitiſſe. Id efficiuns adiunctio*
  - Peccatorum *à ſe commiſſorum. verſ.26.*
  - Bonitatis & beneficentiæ diuinæ. Eius ſigna & argumenta:
    1. Paterna caſtigatio, *vt ad frugem redirent. verſu 27.*
    2. Exuditio *clementiſſima, quam nouis iudicijs & notis bonitatis Dei augent. verſ.27.28.*
    3. Conteſtatio, *ſeu monita, panas antecedentia. verſ.29.*
    4. Dilatio *panæ commeritæ. verſ.30.*
    5. Cura *populi, Regno euerſo. verſ.31.*

CAPVT X.

SPONSIONIS ſeſquialteræ:
- Qui *ſponſionem fecerint. à verſ.1. vſque ad verſ.29.*
- Pro *quibus. verſ.29. Optimates pro populo.*
- Modus *ſponſionis. verſ.29. Conueniebant ad iurandum, &c.*
- Res ipſa, ad quam ſponſio facta eſt, ponitur
  - Καθόλου. *verſ.29.*
  - Καπὰ μέρος. Capita ſponſionis ſeptem ſunt:
    1. Peregrini *matrimonij fuga. verſ.30.*
    2. Reſtitutio *Sabbathi. verſ 31.*
    3. Lex *de ſeptimo anno, quo terræ Sabbathum erat. verſ.32.*
    4. Contributio pecuniæ: Eius
       - Quantitas. *verſ 32.*
       - Vſus in —
         - Genere: *Ad opus domus Dei. verſ.32.*
         - Specie. *verſ.33.*
       - Finis. *verſ.33.*
    5. Lex *de ſouendo igne perpetuo. verſ.34.*
    6. Primitiæ: *Sponſionis huius*
       - Res, *ſeu varia genera primitiarum. verſ.35. 36.37.*
       - Tempus: *Ab anno in annum. verſ.35.*
       - Locus: *In domo Dei. Ibid.*
       - Modus: *Sicus ſcriptum eſt. verſ.34.*
    7. Decimæ ſoluendæ
       - Quibus. *verſ.38.*
       - In *quos vſus. verſ.39.*
       - Quomodo: *Prompiè & liberaliter, &c. verſ.39. Et non dimittemus, &c.*

CAPVT XI.

PARTES huius capitis formales ſunt duæ:
- Primus & ſumma totius narrationis:
  1. Qui *in vrbe habitârint. verſ.1.*
  2. Quomodo *ad hos ipſos alij quoque ſint adducti (per ſortem videlicet.) Ibid.*
  3. Vbi *habitârint. verſ.3.*
- Eorum, quæ propoſitam ſummam per partes explicat. Deſcribit enim incolas
  - Vrbis, ex Tribu
    - Iuda. *à verſ.4. vſque ad 7. verſ.*
    - Beniamitarum. *verſ.7.8.9.*
    - Leuitarum. *Horum numerum, nomina, officia, ordines & loca narrat, à verſ.10. vſque ad 25.*
  - Agri. Notas ſedes & loca
    - Iudæorum. *à verſ.25. vſque ad 31.*
    - Beniamitarum. *verſ.31. vſque ad 36.*
    - Leuitarum. *verſ.36.*

CAPVT

CAPVT XII.

- MEMBRA huius capitis sunt tria:
  - Census *Leuitarum & Sacerdotum, sub Pontifice*
    - Iesu, *vel Iosua, vers.1. vsque ad 12.*
    - Ioachimo, *à vers.12. vsque ad 21.*
    - Eliasibo, *à vers.21. vsque ad 26.*
  - Dedicatio *vrbis narratur in*
    - Genere, *notatis breuiter præcipuis circumstantijs (cuiusmodi sunt: res ipsa, administri, causa mouens, forma, instrumenta.) vers.17.*
    - Specie, *per partes, singulæ circumstantiæ magis explicantur, & illustrantur: vt*
      - Personæ, *seu administri, vnde sint accersiti, quomodo se ad opus accinxerint, (purgatione sui, ciuium, murorum.) vers.28.29.30.*
      - Modus *exprimitur, vbi dicit: Omnem multitudinem Sacerdotum, Principum & ciuium in duos choros diuisam esse. vers.31. vsque ad 43.*
      - Quid *fecerint, & quibus ad institutum vsi sint instrumentis (cantu, victimis, Iubilo, &c. vers.41.42.*
  - Electio *Quæstorum sacri ærarij, in qua describenda exprimitur*
    - Τῶν ἐπισκόπων: *Recensuerunt, id est, diligenter quæsiuerunt. vers.43.*
    - Χρόνῳ: *In die dedicationis. Ibid.*
    - Πρόσωπα: *Viri. Ibid.*
    - Ὑλη *rerum gerendarum, seu officium notatur*
      - Nomine *communi super Gazophylacium. vers.43.*
      - Per *partes. vers.43. ad primitias, decimas, &c.*
    - Αἴτιον χαρᾶς, *quod Iudæi bono successo læti, ac strenuâ officij Leuitarum functione delectati, dona multa & magna offerrent. à vers.43. vsque ad finem.*

CAPVT XIII.

- MALA ista sunt numero quatuor:
  - Violatio *Templi, quòd Ammonitæ in Templo locus datus esset. Narrationis huius membra sunt duo:*
    - Descriptio *mali αὐξησεως: Factum esse*
      - Impiè *quòd nec reuerentiâ Legis diuinæ, nec rationis additæ efficaciâ cohiberi potuit hic Pontifex. v.1.2.*
      - Seditiosè, *quòd contra exemplum & consensum populi fecerit. vers.3.*
      - Impudenter. *Impudentiæ nota colligitur ex quatuor circumstantijs (personâ, officio, causâ mouente, re ipsâ.) vers.4.5.*
      - Callidè, *calliditatis nota sumitur ab obseruatione occasionis (quæ erat absentia Nehemiæ.) vers.6.*
    - Remotio *mali, susceptæ*
      - Suo *aduentu (non per literas.) vers.7.*
      - Cognitâ *causâ. Ibid.*
      - Iudicio *lato. vers.8.*
      - Abolitione. *vers.8.9.*
  - Defraudatio *stipendiorum Sacerdotalium. Mali huius*
    - Notatio *ex*
      - Materia, *in qua sit commissum. vers.10.*
      - Effectu, *seu damno inde orto: λειποταξία, desertio officij. Ibid.*
    - Remedium *oppositum*
      - Verbis. *vers.11.*
      - Factis. *Ibid.*
  - Transgressio, Matrimonia, *&c. Vide literam A.*

- A. Transgressio Legis de Sabbatho:
  - Factum ipsum proponitur cum circumstantia
    - Temporis, loci & personæ. vers.15.
    - Rei per enumerationem partium. vers.15.16.
  - Remedium oppositum
    - Oratione invectiua. Eius
      - Exordium ex abrupto à facti definitione & qualitate vers.17.
      - Confirmatio ab exemplo maiorum. vers.18.
      - Conclusio ἀνάλυσις maioris calamitatis (vos additis, &c.) Ibid.
    - Facto ipso, quod enumeratione quadam ostendit. vers.19.20.21.
  - Effecta remedij. vers.21.22.
- Matrimonia cum alienigenis contracta. Obserua hic mali
  - Vim & magnitudinem quod, quale & quantum fuerit, (seu quod damnum dederis.) vers.23.24.
  - Abolitionem, in
    - Genere. Facta est hæc abolitio
      - Facto ipso, quasi manu admota. vers.25.
      - Oratione dissuasoriâ ab exemplo, seu comparatis, à maiori: Si Solomon ea in re peccauit, &c. Amplificat autem adhibitis vtrinque circumstantijs. vers.26.27.
    - Specie, nominato vno ex transgressoribus. vers.28.

ESDRÆ LIBER APOCRYPHVS PRIOR, QVI VVLGO TERTIVS APPELLATVR DE restaurata Iudæorum politia, post captiuitatem Babylonicam.

- REGNI & Templi Hierosolymitani
  - Euersio, quando (sub quibus Regibus, Iosiana minimum & filijs quatuor, Regni successoribus impijs & calamitosis) à quibus, cur, quomodo facta sit, exponitur. Cap.1.
  - Restauratio. Eius
    - Antecedentia siue initia & causæ efficientes
      - Instrumentales: Reges Persarum duo:
        - Cyrus, ad promouendam hanc restaurationem diuinitùs inspiratus. Vt enim hic Iudæis copiam fecit reditus in patriam: ita Cambyses illius filius, Templi & Vrbis instaurationem inhibuit. Cap.2.
        - Darius humanitùs ad opus illud excitatus aulicâ συζητήσει de re fortissima. H' τῆς συζητήσεως
          - Αφορμὴ, occasio & personæ disceptantes, Vbi, coram quibus, & quo præmio, &c. Cap.3.
          - Διήγησις, ipsa problematis discussio, & diiudicatio. Cap.4.
      - Principes: Iudæi reduces Vrbem & Templum restaurant, tum propriis facultatibus, tum etiam auxilijs regijs adiuti. Cap.5.
    - Coniuncta: Imperante Dario, Hystaspis filio, Vrbis & Templi instauratio, diu impedita, rursus capta est. Cap.6.
    - Consequentia tria:
      - Dedicatio Templi, Paschatisq; celebratio. Cap 7.
      - Profectio Esdræ in Iudæam. Cap.8.
      - Correctio status œconomici, illicitis coniugij contaminati. Cap.9.

ESDRÆ

ESDRÆ APOCRYPHVS LIBER SECVNDVS, QVI VVLGO QVARTVS APPELLATVR.

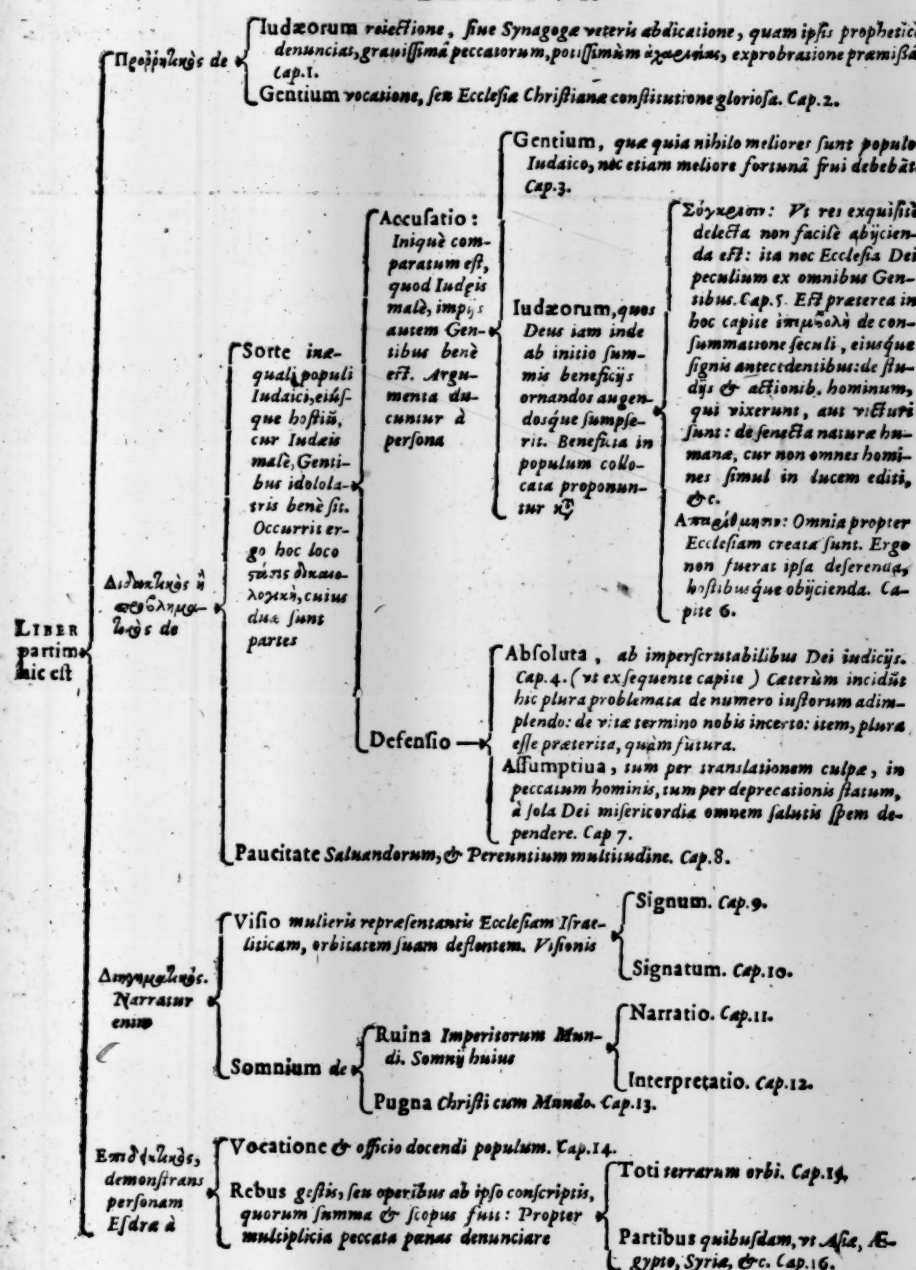

Διατύπωσις historiæ de Regina Esthera.

- ESTHERAE
  - Fortuna: *Euehitur in Reginã Regni Perfici. Euectionis*
    - Occasio. *Cap. 1.*
    - Modus. *Cap. 2.*
  - Acta: *Liberat populum suum ab excidio. Liberatio hæc narratur instar Comistragediæ, cuius tres sunt partes:*
    - Πρόθεσις: *Amanis exitiale in Iudæos consilium. Cap. 3.*
    - Ἐπίτασις
      - Generalis: *Communis Iudæorum luctus super decreto Regis, per fraudem surrepto. Cap. 4.*
      - Specialis: *Periculum vitæ, Mardochæo ab Amane creatum. Cap. 5.*
    - Κατάστασις
      - Mardochæi *euectio ad summas dignitates. Cap. 6.*
      - Amanis *interitus. Cap. 7.*
      - Hostium *reliquorum cades*
        - Impetrata. *Cap. 8.*
        - Perpetrata. *Cap. 9.*
      - Populi *Iudaici status tranquillus & felix. Cap. 10.*

CAPVT I.

Ἀφορμὴ euectionis, est conuiuium Regis Assueri.

- CONVIVII splendidissimi
  - Causæ:
    - Efficiens: *Personæ conuiuantes, tum*
      - Ἐνάρχης: *Rex Assuerus. Eius*
        - Potentia. *vers. 1.*
        - Sedes *Regia. vers. 2.*
      - Ἡγεμόνες *sunt partim*
        - Proceres *Regni vers. 3.*
        - Ciues *Susiani. vers. 5.*
    - Finis. *vers. 4.*
    - Materia & apparatus
      - Aulæolorum, Lectulorum, Habitationum. *vers. 6.*
      - Poculorum *poculentorumque. vers. 7.*
    - Forma: *Ex Regis mandato quisque pro libitu bibebat. vers. 8.*
  - Accidentia:
    - Locus
      - Communis: *Susa metropolis. vers. 2.*
      - Proprius, *in quo excepti sunt*
        - Ciues *Susiani. vers. 5.*
        - Proceres *Regni. vers. 6.*
    - Tempus *conuiuij exhibiti*
      - Proceribus *Regni. vers. 3. 4.*
      - Ciuibus *Susianis. vers. 5.*
    - Motus
      - Actiuus: *Superbia Reginæ Vasthi*
        - Exhibentis *conuiuium Gynæceo, Aulicorumque uxoribus & filiabus. vers. 9.*
        - Vocatę *in Regis conuiuium*
          - Quando, *& per quos. versu 10.*
          - Cur. *vers. 11.*
        - Renuentis *comparére & parére Regi. vers. 12.*
      - Passiuus: *Repudiũ eiusdem. Observa autem quomodo repudiata sit: nimirum*
        - Habito *priùs consilio. Deliberationis*
          - Προβούλευμα *facti*
            - A quo. *vers. 13.*
            - Quibus. *vers. 14.*
            - Super *qua re. vers. 15.*
          - Ἀξίωμα, *decisio, & sententia Principũ Septemuirorum*
            - Κατηγορία: *Quâ fastus & contumacia Reginæ Vasthi exaggeratur, ab effectu, quòd res mali exempli futura sit. v. 16. 17. 18.*
            - Κατασκευή, *vt Vasthi repudietur, Regnoque deturbetur. vers. 19.*
            - Συμβούλευσις, *de proclamando hoc seueritatis exemplo, passim in omnib. Regni partibus. vers. 20.*
        - Promulgatã *Lege in exemplũ cæteris uxoribus. vers. 21. 22.*

CAPVT

CAPVT II.

Modus euectionis, quomodo in Reginam assumta sit.

ASSVMPTIONIS huius

- Πρῶτον: Cōsilium de alia coniuge ducenda Regi datum. Consilij
  - Causa αἰτιολογικὴ: Maestitia Assueri, quem (factum, cum decreti grauitate comparantem) pœnitet repudij. vers. 1.
  - Authores. vers. 2.
  - Ministri, ad executionem consilij deputandi. vers. 3.
  - Res, seu materia. Ex omnibus virginibus eligatur Regi coniunx. vers. 4.
- Μετὰ τοῦτο: Delectus Virginum habitus: inter quas Esther electa est in Regis
  - Gynæceū: Occurrit hic Estheræ εὐσυνοπτογραφία:
    - Genus & cognatio. vers. 5. 6.
    - Nomen: Hedassa. vers. 7.
    - Cognomen: Esther. Ibid.
    - Formæ elegantia. Ibid.
    - Fortuna
      - Aduersa: Orbitas. Ibid.
      - Secunda:
        - Dignitas & splendor, quòd ex paupere & orphana assumitur in Regis Gynæceum. vers. 8.
        - Ornatus & comitatus Regius. versu 9.
    - Mores: Obedientia erga patruum Mardochæum. vers. 10. 11.
  - Cōiugium cōtractum
    - Quando. Tempus notatur in
      - Genere: Vbi describitur Regiarum coniugū præparatio, atque emundatio. Huius
        - Tempus: Spatium duodecim mensium. vers. 12.
        - Modus consistit in
          - Ornatu pigmentario & vestiario. vers. 12.
          - Comitatu. versu 13.
        - Finis: Vt sic præparatæ atque emendatæ venirent in complexum Regis. vers. 14.
      - Specie. vers. 16.
    - Quomodo. Huc pertinent
      - Sponsalia, quorum symbolum erat Diadema Regni Estheræ impositum, vt loco repudiatæ Vasthi, esset Regia coniunx. vers. 17.
      - Solennitas nuptiarum. vers. 18.
      - Tributa eo anno remissa, vt Reginæ apud subditos & fauorem, & authoritatem conciliaret.
- Ἔπειτα:
  - Estheræ mores, postquam in Regiam coniugem euecta est. Grauitas & constantia in obseruando & colendo educatore suo Mardochæo. vers. 19. 20.
  - Assueri Regis fortuna. Narratur enim conspiratio quorundam Aulicorum in Regem
    - Facta à quibus. vers. 21.
    - Detecta à Mardochæo per Estheram. vers. 22.
    - Vindicata, & in Annales relata. vers. 23.

CAPVT III.

Πρόθεσις huius actus de Iudæis delendis.

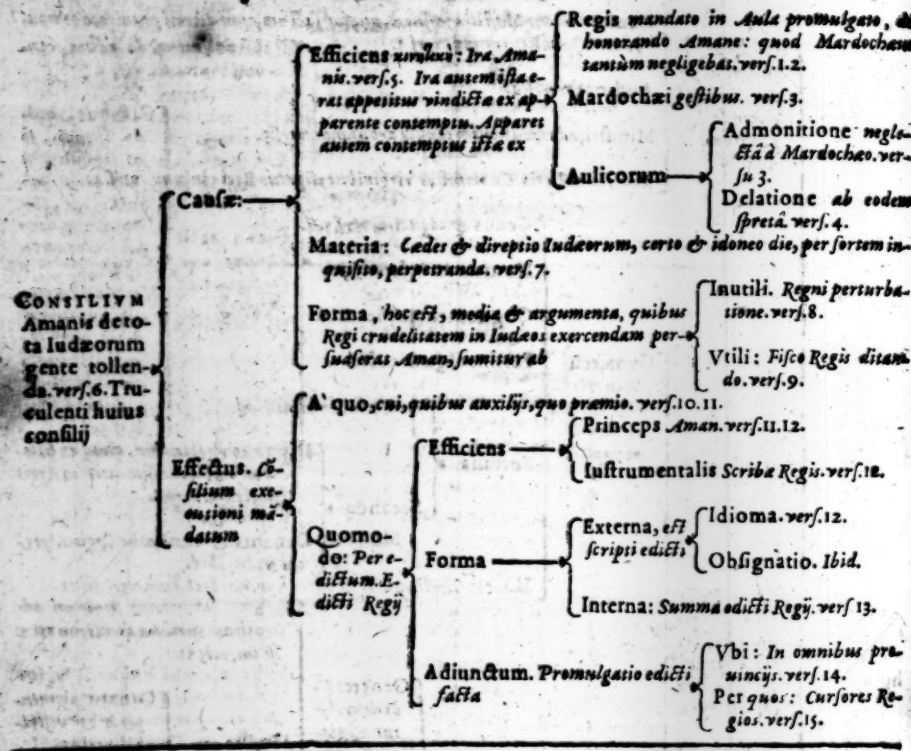

CAPVT IV.

Luctus & ieiunium omnium Iudæorum.

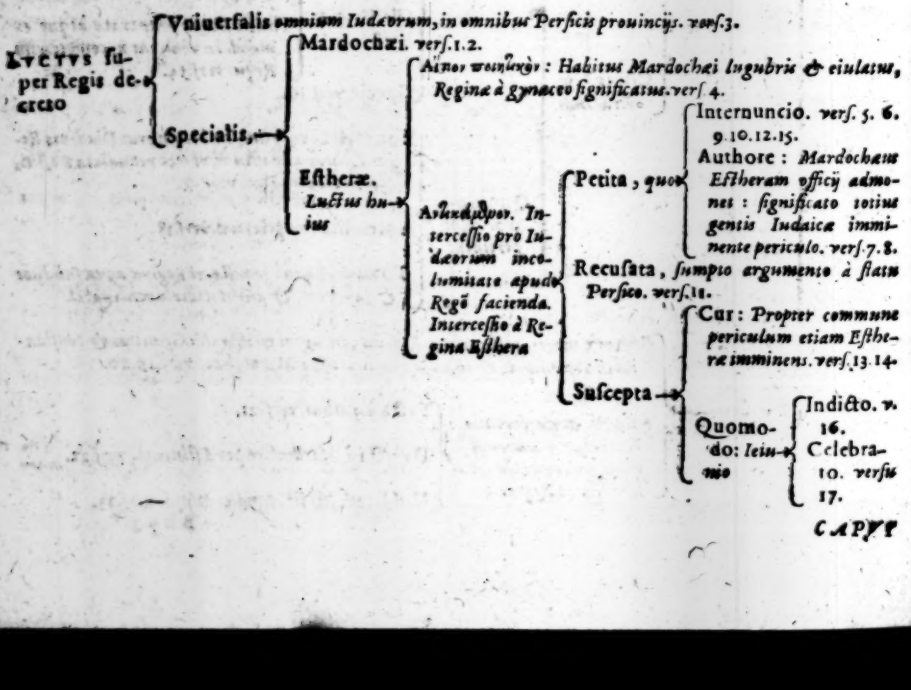

CAPVT

CAPVT V.

Periculum Mardochæi.

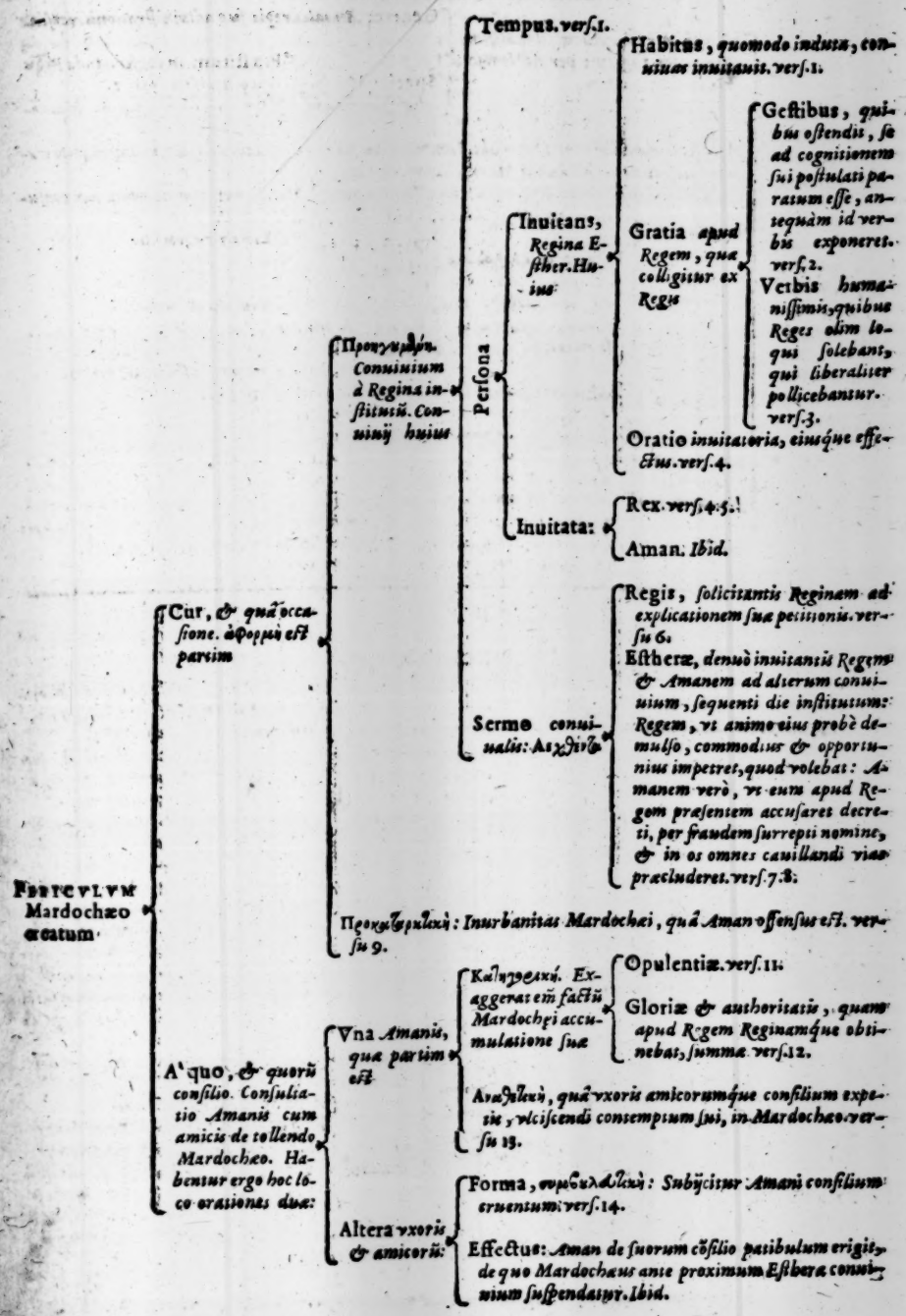

CAPVT VI.

Euectio Mardochæi.

- Ἀφορμὴ, est ἀναγνωσις Annalium. Rex enim fugiente per noctem somno, recognoscit in
  - Genere: *Annales regiæ suæ administrationis. vers. 11.*
  - Specie: *Mardochæi beneficium*
    - Præstitum *in conseruanda Regis incolumitate. vers. 2.*
    - Non *recompensatum Mardochæo. vers. 3.*
- Minister: *Aman, eius sine* λογισμός. *Summo enim manè in Aulam aduolat, vt à Rege impetraret potestatem suspendendi Mardochæum. vers. 4. 5.*
- EVECTIONIS
  - Modus euehendi deliberatus:
    - Πρόνοια Regis αὐαζητικὴ. *Nam suppresso Mardochæi nomine, Amanem consulit, quomodo sit ei beneficium rependendum. vers. 6.*
    - Ἐκζητησις συμβουλικὴ Amanis, *subijcitur Regi omnes circumstantias conferendi honores: vt*
      - Persona *honore afficienda, idq; facit* λόγῳ
        - Ἐνδιαθέτῳ. *vers. 6.*
        - Προφορικῷ. *vers. 7.*
      - Res *& ceremonias, tanquam materiam honoris. vers. 8.*
      - Ministros, *per quos honore afficiatur. vers. 9.*
  - Περιπέτεια:
    - Regis *mandatum de honorando Mardochæo. vers. 10.*
    - Amanis: *Executio Regij mandati. vers. 11.*
  - Ἔκβασις:
    - Tristitia *& consternatio Amanis. vers. 12.*
    - Præsagium *amicorum, à quibus Amani tristis euentus denunciatur. vers. 13. Sumunt autem coniecturam ab anteactis: quasi dicant; Quandoquidem tibi cum hac gente res est, actum est de te. Nam illos à Deo suo euehi, & aduersarios illorum impediri & deijci, cùm res anteacta, (à temporibus Cyri huc vsque) ostendunt, cum insperata huius hominis euectio. vers. 14.*
    - Abductio *Amanis ad conuiuium Regis. Ibid.*

CAPVT VII.

Interitus Amanis.

- INTERITVS
  - Ἡγεμὼν:
    - Oratio *Esthera*
      - Παραινετικὴ. *Deprecatur enim truculentum decretum contra populares suos per fraudem ab Amane surreptum. Orationis huius*
        - Ἀφορμὴ præbita, *seu oblata*
          - Vbi *& quando. v. 1.*
          - A quo, *& quomodo. vers. 2.*
        - Ἰδέα, *seu exemplar:*
          - Exordium *à sua persona, & rei aquitate. vers. 3.*
          - Propositio, *quâ exponit postulatum suum de sua & populi sui incolumitate. Ibid.*
          - Confirmatio. *v. 4.*
          - Amplificatio *superioris rationis à comparatione facti hypothetica, & ab vtili. vers. 4.*
      - Κατηγορικὴ Eius
        - Forma: *Amanem sanguinolenti decreti authorem accusat. vers. 5.*
        - Effectus in
          - Amane: *Obstupefactio. vers. 6.*
          - Rege: *Indignatio, quòd Aman beneuolentiâ sua abusus, tam crudele decretum sub ipsius nomine publicâsset, quòd neque rectè confirmari, neque suis commodè aboleri posset. vers. 8.*
    - Condemnatio *Amanis, cuius signum erat capus à ministris velatum. ver. 8.*
    - Pronunciatio *sententiæ capitalis. vers. 9.*
  - Μίσθωσις ὑπηρετικὴ. *Supplicium de Amane sumptum quod, & quale. vers. 10.*

CAPVT

CAPVT VIII.

Cædes hostium Iudaici populi concessa edicto Regio.

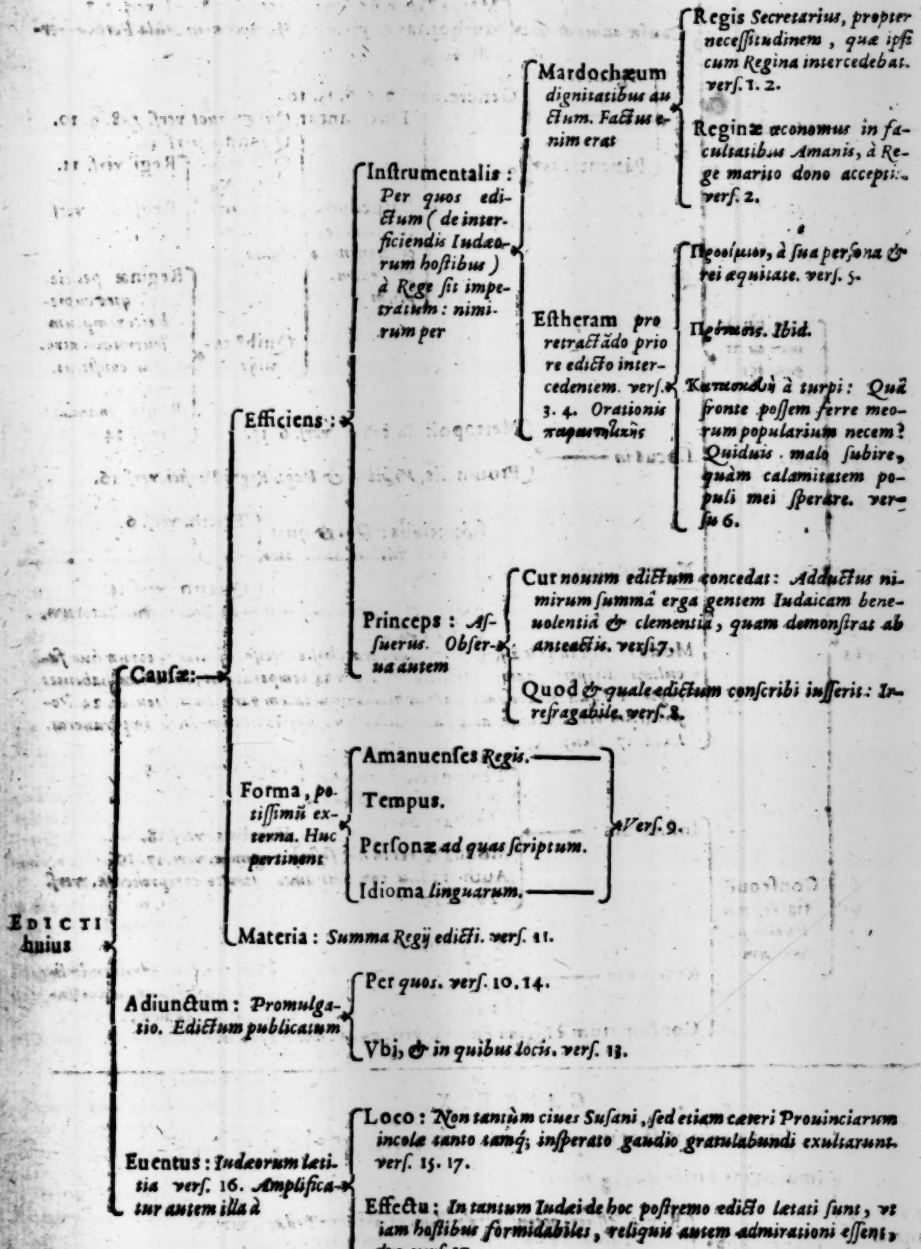

CAPVT IX.

Internecio hostium populi Iudaici.

- Tempus. *vers.* 1.
- Causæ *adiuuantes*: Metus *Toparcharum in Prouinciis Regni. vers.* 2. 3. / Authoritas & potentia *Mardochæi in Aula Persica. vers.* 4.
- Personæ
  - Agentes. *vers.* 5.
  - Patientes *in* Genere. *vers.* 2. 3. 6. 15. 16.
    - Specie: *Filij Amanis à Iudæis*
      - Trucidantur, *Qui & quot. vers.* 7. 8. 9. 10.
      - Suspẽduntur (*ad execrationem & exemplum*)
        - Quando. *vers.* 11.
        - Quâ occasione. *Numero interfectorum oblato*
          - Regi. *vers.* 11.
          - Reginæ. *vers.* 12.
        - Quib⁹ *auxilijs*
          - Reginæ *petitione, quæ cupiebat exemplum seueritatis atrocius constitui. vers.* 13.
          - Regis *mandato. vers.* 14.
- Locus *in*
  - Metropoli *Susorum. vers.* 6. 15.
  - Prouinciis, *Vrbibus & Pagis Regni Persici. vers.* 16.
- Numerus *interfectorũ*
  - Specialis: *Qui & quot occisi sint in Susis die decimo*
    - Tertio. *vers.* 6.
    - Quarto. *vers.* 15.
  - Generalis *omnium hostium, à Iudæis trucidatorum. vers.* 16.
- Modus: *Etsi Iudæis à Rege permissum erat, hostes occisos spoliare, eorumque facultates diripere: tamen consultò sibi à præda temperárunt, rationem habentes Legis Dei, quæ vetabat derinari in filios iniquitatem parentum, Deuter.* 24. *Peccatorum verò Amanis alia fuit ratio, quorum excidium Deus imperauerat. Exod.* 17. *Deut.* 25.

Coniuncta *sunt ut in exemplis* — INTERNECIONIS

Consequẽtia: *Festum Purim seu Sortium*

- Institutum: Tempus *celebrandi hoc festum vsitatũ Iudæis, & habitantibus in*
  - Pagis. *vers.* 17. 19.
  - Vrbibus. *vers.* 18.
- Modus *& res in hoc festo peragendæ. vers.* 17. 19.
- Author *istius consuetudinis, scripto comprehensæ. vers.* 20. *ad* 29.
- Receptum
  - A' quibus. *vers.* 23.
  - Cur: ἀναμνήσεως ἕνεκα, *vt esset memoriale admiranda liberationis diuinæ: Qua de causa subnectitur ἀνάπτυξις totius historiæ. à vers.* 24. *vsquè ad* 29.
- Confirmatum *à Regina Esthera. vers.* 29. *ad finem Capitis.*

CAPVT X.

Iudæorum status post liberationem qualis fuerit.

POPVLI Iudaici

- Immunitas *à tributo Regis vers.* 1.
- Tranquillitas *propter*
  - Regis *Assueri potentiam & clementiam erga Iudæos. vers.* 2.
  - Mardochæi *administrationem, à Rege commissam: quâ illo suis gratificatur, & consulit. vers.* 3.

Ἀποχαιρετισμὸς libri Tobiæ.

Πρόοιμον de instituto vitæ, quod Tobias secutus est: primùm in patria viuens: deinde etiam in Assyriam deportatus. Summa est: Fuit in Deum pius, eius cultui constanter adhærendo, & officiosus in fratres, ipsos facultatibus suis adiuuando, & sepulchris honestando. Cap. 1.

Ἔπιτιμον de rebus Tobiæ aduersis: vtpotè exilio, amissione facultatum, (de quibus Cap. 1.) cæcitate & sarcasticâ irrisione, cum à cognatis, tum etiam ab vxore profectâ. Cap. 2.

CAPVT & summa totius Historiæ est instar Comœdiæ cuiusdam, cõstat

- Causæ:
  - Efficiens: Instrumentalis ad obeundam peregrinationem, est Angelus Raphael comes itineris
    - Impetratus diuinitùs, precibus Tobiæ patris, & Saræ viduæ. Cap. 3.
    - Conductus operâ Tobiæ filij. Capite. 5.
  - Finis: Repetitio pecuniæ mutuo datæ Gabeli. Pecuniæ reposcendæ
    - Delegatio, cui, à quo, quando, & quomodo facta. Cap. 4.
    - Executio per quẽ suscepta. Cap. 9.
- Ablegatio in Mediam, ad vrbẽ & Reges, quã Geographi κατ' ἐξοχὴν vocant Ecbatana. Peregrinationis huius
- Accidẽ ia, quid in ista peregrinatione Tobiæ contigerit. Motus illi accidentales alij sunt
  - Passiui. Coniugum Tobiæ cum Sara Raguelis filia. Huius coniugij
    - Ὑπόθεσις duo:
      - Ambitus, Tobiæ persuasus à tuto & prospero rei euentu. Cap. 6. ἀνάγνωσις de vsu partium vitalium piscis à Tobia ad ripam Tigridis capti.
      - Sponsalia facta. Cap. 7.
    - Ἀπορία, quid ipso nuptiarum tempore Sponso, sponsæque, vt & ipsius parentibus dictũ gestúmve sit. Cap. 8.
    - Ἐπίλυσις:
      - Dimissio τῶν χρημάτων, quando, à quo, cur, & quomodo impetrata. Cap. 10.
      - Repotia celebrata, vbi, & cum quibus Cap. 11. ἀπιμέλεια de Tobiæ seniore per filiũ, &c.
  - Actiui, vt est,
    - Ἀναγνώρισις Angeli. Capite 12.
    - Δοξολογία Tobiæ, quâ is pro felici coniugio & reditu filij gratias agit IEHOVAE Cap. 13.
- Antecedentia. Filij Tobiæ
  - Καλαστροφὴ ἢ εὐπτωσία, commutatione fortunæ in melius. Tobias enim à Deo rursus benedicitur, visu recipiens, videns filium cum nuru aduentantem, & sobolem numerosam habens ex ijs: quibus moriens benedicit. Mortis
  - Instructio, vel potius paterna admonitio de ratione benè beatéq; vivendi. Cap. 4. 13. 14.

Consequentia & coniuncta: Tobiæ senioris obitus cum oratione ἐπιτάφιος de obedientia erga parentes, de euersione Niniues, de restauratione Hierosolymæ, &c. Iunioris verò pietas erga matrem, & migratio ad Socerum: tandem etiam mors & posteritas laudata. Cap. 14.

Διανεμητικὸς libri Iudithæ.

Historia Iudithæ de Nebucadnezare, (quẽ Scriptura proprio nomine Merodac Baladanem vocat) Rege, p Holofernem, potentissimarũ copiarum Ducem Iudææ infestãte, Bethuliãque obsidente, instar tragœdiæ cuiusdam, habet

- Initium dulcissimum, propter res feliciter gestas à
  - Rege ipso. Victoria de Rege Medie reportata. Cap. 1.
  - Duce eius. Huc pertinet
    - Vastatio & depopulatio Armeniæ & Syriæ. Cap. 2.
    - Deditio atque subiectio Regum & Principum antea rebellantium. Cap. 3.
    - Obsidio Bethuliæ suscepta
      - Cur: Quia soli Iudæi ex omnibus illis nationibus ad defendendam patriam resistebant armis & precibus. Cap. 4.
      - Quomodo: Thrasonicè. Achior enim Ammonitarum Princeps, ab ista obsidione dehortans, contumelioſè accipitur ab exercitu Assyriaci
        - Ducibus & Centurionibus, vim mortemque ipsi intentantibus. Cap. 5.
        - Imperatore ipso, Achiorem illum ad Iudæos releganteCap. 6.
- Exitum tristissimũ obcæsum Ducem. Cadit
  - Ἡγάθρια, hoc est, initia & causæ
    - Κινηλικά. Nam causa mouens efficientem ad tam arduum & periculosum facinus aggrediendum, erat desperatio Senatus, populique Bethuliensis. Cap. 7.
    - Ποιητικὴ. Efficiens causa istius fucinoris est Iuditha, vidua. Eius
      - Magnanimitas, quam satis luculenter ostendit, cùm oratio ipsius μετριοπαθὴς ad constantiam & patientiam, tum etiam considerata susceptio periculi, pro populi sui salute adeundi. Cap. 8.
      - Pietas elucens ex precibus ad Deum fusis. Cap. 9.
      - Prudentia in decipiendo
        - Excubitores, seu custodes castrorum. Cap 10.
        - Ducem ipsum, Holofernem. Cap. 11.
        - Eunuchum eius. Capite 12.
  - Μίσον: Holofernes, suo ipsius gladio à Iudithæ iugulatus, obtruncatur. Cap. 13.
  - Ἐπίδομα, quid deinceps euenerit
    - Victis, utpotè
      - Duci, Holoferni: Caput eius in muro suspensum, &c. Cap. 14.
      - Militibus: Hi in fugam coniecti, victoribus amplissimam prædam relinquunt. Cap. 15.
    - Victrici matronæ, Iudithæ: ἐπινίκιον cantatum: triumphus in ipsius honorem Hierosolymis actus: authoritas nominisque celebritas inde conciliata. Cap. 16.

Ἀνακεφαλαίωσις primi Macabæorum libri.

Ἐπίδειξις, demonſtratio, ſiue laudatio Principum quorundam Iudæorum, populares ſuos à tyrānide vindicantiū, qui ab inſcriptione vexilli, quatuor his literis, M. C. B. I. (more Romanorum) inſigniti, vna voce dicuntur Macabæi. Atque id nominis ſortiti ſunt, tum

- Filij tres:
  - Parens Mathathias. Deſcribitur hic à
    - Fortuna aduerſa. Vixit enim tempore calamitoſo: nimirum ſub Antiocho Epiphane, (quem vulgus propter tyrannidem Epimanem appellabat) Syriæ Rege crudeliſſimo, qui Templo Hieroſolymitano ſpoliato, vrbeque deuaſtata, Eccleſiam & Rempublicam Iudæorum funditus euertere conabatur. Cap. 1.
    - Moribus (Pietate erga patriam, Zelo pro Lege Dei, Conſtantiâ in vera religione) & obitu cum oratione παραινετικῇ ad filios ſuperſtites θεοσεπτικῇ. Cap. 2.
  - Iudas. Huius
    - Πολεμικὴ. Bellum ab ipſo geſtum contra Syriæ Regem
      - Antiochum
        - Epiphanem. Belli huius
          - Apparatus ex vtraque parte. Cap. 3.
          - Geſtio, quomodo, & quâ fortuna Iudas cum Lyſia & Gorgia Antiochi Ducibus, pugnârit, docet Cap. 4.
          - Euentus atque effectus. Iudas enim iſtâ victoriâ vſus, etiam vicinos Idumæorum & Ammonitarum populos reprimit. Cap 5.
        - Eupatora: Hunc Iudas ad petendam pacem coëgit: quamtamen Rex paulo poſt perfidè fregit. Cap. 6.
      - Demetrium Soterem, cuius exercitus vnà cum Duce Nicanore ad internecionem à Iudæ Macabæo cæſi ſunt. Cap. 7.
    - Ἱερατικὴ: Reſtauratio Templi Hieroſolymitani, cultuſque diuini. Cap. 4.
    - Πολιτικὴ: Fœdus cum Romanis initum. Cap. 8.
    - Εὐθανασία: Mors clara (pro Lege & Grege oppetita in prælio cum Bacchide commiſſo) morteméque conſecuta: Defuncti ſepultura, luctus, & ſucceſſor. Cap. 9.
  - Ionathas. Eius
    - Fortuna:
      - Secunda: Fœdus & amicitia Regis
        - Alexandri Epiphanis. Cap. 10.
        - Demetrij Nicanoris, & Antiochi Sedetis. Cap. 11.
      - Aduerſa: Nam dolo circumuentus capitur à Duce Tryphone, in vrbe Ptolemaide. Cap. 12.
    - Acta. Vincit Demetrij Duces, Bacchidem, (Cap. 9.) & Apollonium, (Cap. 10.) Regem ipſum defendit contra Antiochum Sedetem, (Cap. 11.) Renouat fœdus olim cum Romanis & Spartanis initum. (Cap. 12.)
    - Interitus quidem miſerandus, ſepultura autem ſplendidiſſima. Cap. 13.
  - Simon. Simonis huius
    - Τάξις, ſiue conditio. Simon enim propter res præclarè geſtas, loco fratris Ionathæ, Dux & Pontifex à populo Iudaico eligitur, atque à Rege Demetrio confirmatur. Cap. 14.
    - Πρᾶξις: Gazam expugnat, & Sion occupat. (Cap. 13.) fœdus cum Antiocho Sedete init. (Cap. 15.)
    - Εὐτυχία: Clientela Simonis, populique Iudaici à Romanis, aduerſus omnes vicinos Reges & Principes, ſuſcepta. Cap. 15.
    - Obitus: Simon cum duobus filijs, in conuiuio, à genero ſuo nefariè occiditur. Cap. 16.

Ἀναπεφαλαίωσις secundi Macabæorum libri.

- STATVS Iudaicæ Ecclesiæ post captiuitatem Babylonicam, sub Græcorum Monarchia, à fine Seleuci Philopatoris ad tempora vsque Demetrij Soteris. Cæterùm status ille describitur, quoad Ecclesiæ
  - Res, hoc est, Templi tùm ornamenta, tum instrumenta, quomodo conseruata sint, post vrbis Hierosolymitanæ
    - Euersionē. Nam
      - Ignis perpetuus per Sacerdotes in exilium abeuntes absconditus in puteo: postea verò per Neemiam reducem repertus, non sine miraculo, aquæ in ignem mutatæ. Hanc Epistolam διγραφὴν praecedit alia, eaque ἀντιγραφὴν ad Iudæos in Aegypto versantes de obseruanda Scenopegia. Cap. 1.
      - Tabernaculum, Arca, vel Altare, per Hieremiam Prophetam occultatum in monte quodam. Narrationi huic subiungitur communis reliqui libri præfatio. Cap. 2.
    - Restaurationem: Thesaurus sacer diuinitùs custoditus atque defensus, ne ab Heliodoro diriperetur. Cap. 3.
  - Personas considerat
    - Seorsim, quatenus aliæ sunt
      - Publicæ: Pontifices quinque de Pontificatu non dolo tantùm, furtis & largitionibus, sed vi & armis etiam dimicantes. Cap. 4.
      - Priuatæ. Martyres
        - Adulti: Eleazar vnus ex primoribus Scribis. Cap. 6.
        - Iuuenes: Fratres septem, vnà cum matre martyrio affecti. Cap. 7.
    - Coniunctim. Totius Ecclesiæ Iudaicæ
      - Persecutio grauissima, sub Antiocho Epiphane. Nam capta Vrbe, Temploque spoliato, Iudæi religionis causâ, passim sine sexus & ætatis discrimine trucidabantur. Cap. 5.
      - Defensio à Iuda Macabæo suscepta aduersus Antiochum
        - Epiphanem. Huius
          - Exercitus & Duces à Iuda Macabæo profligati. Cap. 8.
          - Interitus fœdissimus. Cap. 9.
        - Eupatora. Bellum hoc
          - Inchoatum ab Eupatoris Regis
            - Duce Timotheo, qui in pugna cum Macabæo commissa occubuit. Cap 10.
            - Procuratore Lysia, quem Iudas ad pacem petendam coëgit. Cap. 11.
          - Continuatum à multis & variis eiusdem Regis Ducibus atque Præfectis, quos omnes Macabæus partim repressit, partim omninò delenit. Cap. 12.
          - Consummatum ab ipso Rege. Vires enim Iudæorum aliquoties expertus, cum eis rediit in gratiam. Cap. 13.
        - Demetrium Soterem, eiusq; Ducem Nicanorem. Ducis huius
          - Acta cum Iuda Macabæo. Cap. 14.
          - Fortuna aduersa. Nam acie victus, vnà cum vita etiam exercitum dimisit. Cap. 15.

ANALY-

ANALYSIS
LIBRORVM NOVI TESTAMENTI HISTORICORVM: NIMIRVM QVATVOR EVANGELISTARVM, ET ACTORVM APOSTOLICORVM.

Διαίρεσις noui Testamenti, sumpta ex materia & obiecto.

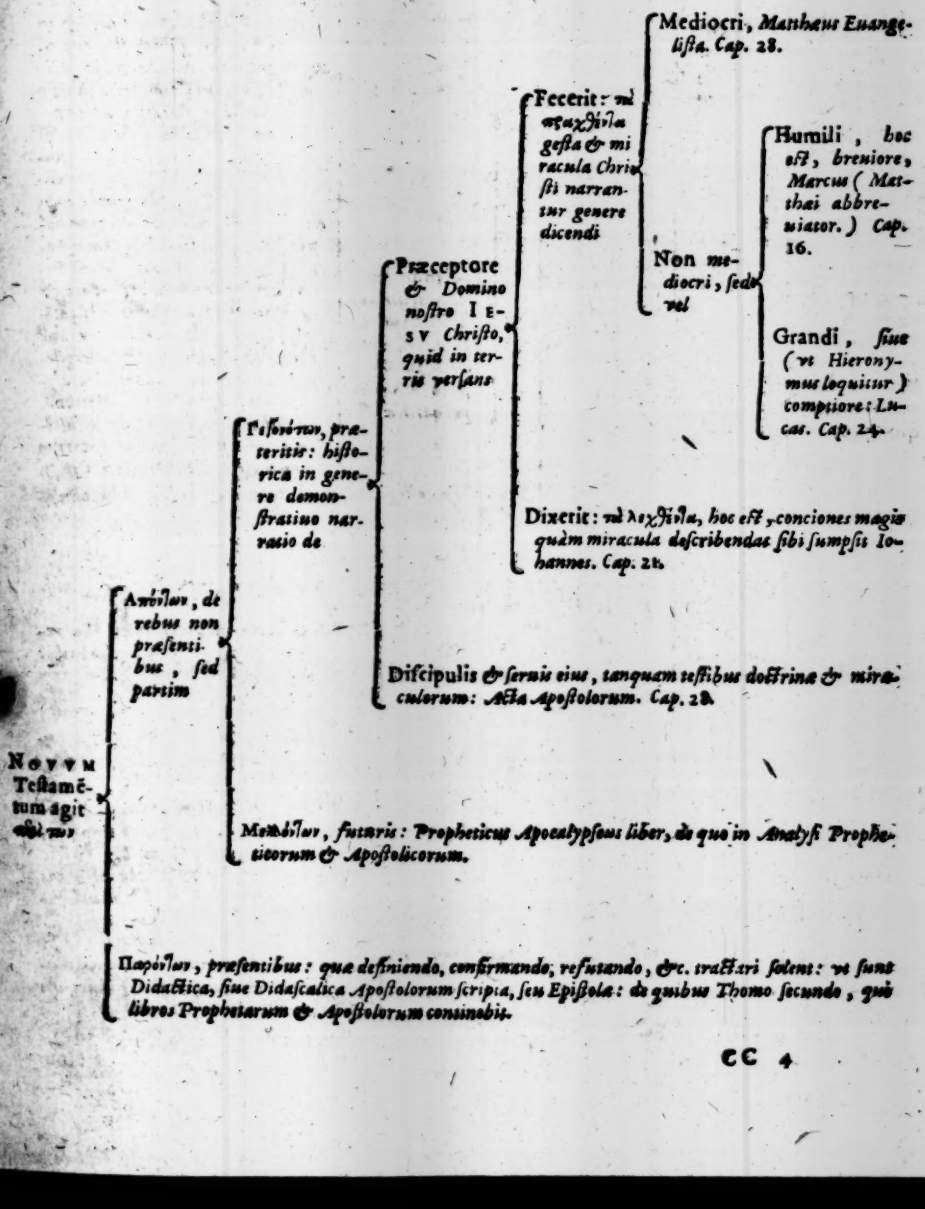

Προκατασκευὴ Euangeliſtæ Matthæi.

- **Loci** personam Chriſti Seruatoris noſtri demõſtrantes, ſunt potiſſimùm quinque:
  - Natales: *Chriſti Seruatoris maiores & parentes & ortus. Cap. 1.*
  - Educatio: *Bethlehemitica, Aegyptiaca & Nazarethana. Cap. 2.*
  - Res geſtæ in miniſterio, ſiue officio ſuo
    - Ἀρχιερατικῶς: *Sacerdotali. Chriſtus enim verus atque vnicus Μεσίτης ἀνθρώπων inter Deum & homines conſtituitur & inauguratur, publica Ioannis Baptiſtæ promulgatione, & ſolenni προσευχῇ ad Iordanem facta. Cap. 3.*
    - Βασιλικῶς, Regio. *Nam iſtar potentiſſimi Regis vincit tentationes Sathanæ: pellit tenebras mortis luce Euangelij per vocatos Apoſtolos: & profligat grauiſſimos morbos. Cap. 4.*
    - Καθηγητικῶς, ſeu Prophetico. Hoc obijt
      - Solus,
        - Docẽdo: *Sermo Chriſti in monte habitus de vera pietate hominis Chriſtiani. Pietatis*
          - Cauſa *finalis (Beatitudo.) Efficiens organica (Miniſterium Eccleſiæ.) Materialis & Formalis, iuxta quã vita credentiũ eſt inſtituenda (vera & genuina Legis ſententia. Cap. 5.*
          - Adiuncta, *officia, ſiue exercitia: Eleemoſyna, Oratio, Ieiunium, & in genere ſtudiũ Regni cœleſtis. Cap. 6.*
          - Repugnantia, *remora & impedimenta: vt ſunt, temeraria iudicia ex φιλαυτίᾳ profecta: prætextus peccatorum ex ἀδυναμίᾳ intelligendi & præſtandi Legem: exemplũ mundi & promiſcuæ multitudinis: doctrina Pſeudoprophetarum. Cap. 7.*
        - Faciendo miracula, quibus doctrinam confirmauit. Δυναμοῤῥηξία Chriſti in vrbe Capernaitica
          - Ante traiectum lacus Genezareth-ani: *nempe miraculoſa curatio Leproſi, ſerui Centurionis, ſocrus Petri: item tempeſtas maris ſedata, & Dæmones duo ſæuiſſimi eiecti. Ca. 8.*
          - Poſt *reditum, ſiue διαπλοῦν per eundem illum lacum è finibus Gergeſenorũ. cuiuſmodi eſt, ſanatio Paralytici: inſtitutio vocationis Matthæi, & diſputationis de ieiunio: Reſuſcitatio Iairi filiæ: curatio Cæcorum duorũ, & Muti dæmoniaci. Cap. 9.*
      - Sociis & collegis adſciſcit: *Vocatio & ordinatio Apoſtolorum. Cap. 10.*
  - Autoritas & exiſtimatio Chriſti apud
    - Suos: *Prodromi Ioannis Baptiſtæ honorifica legatio ad Chriſtum miſſa: cuius occaſione ille laudatur: hic verò in contumaciam gentis Iudaicæ grauiſſimè inuehitur. Cap. 11.*
    - Alienos, eosq; tum
      - Sacros: *Sacerdotes, Scribas et Phariſæos, qui vt famam Chriſti longè lateq; ſparſam, aut omninò reprimerent, aut certè depecularentur, conferunt cum eo*
        - Σοφιστικῶς, *calumniandi ſtudio. Huc referenda eſt accuſatio violati Sabbathi: Crimen magiæ Chriſto intentatum: item tentatio eius potentiæ & zeli in cauſſa Religionis. Cap. 2.*
        - Ἐπιδεικτικῶς, *oſtentationis gratiã: pertinet huc concertatio Phariſæorum cum Chriſto, de traditionibus humanis (lotionibus, purgationibus, ciborumque diſcrimine.) Appendix de muliere Cananæa, & miraculoſa ſeptem panum. Cap. 15.*
      - Profanos
        - Subditos: *Applauſus & concurſus populi, quem Chriſtus παραβολικῶς erudiendum ſuſcepit. Cap. 13.*
        - Magiſtratus: *Regis Herodis de Chriſto iudicium: nam publico μετεμψυχώσεως errore ductus, putat Chriſtum eſſe Ioannem Baptiſtam rediuiuum, paulò antè in carcere decollatum. Cap. 14.*
  - Mors, &c. *Vide literam A.*

- Ἡμέρα sunt ea omnia, quæ à Christo dicta & facta sunt in eo itinere, quod instãte Paschate quarto, peragẽdæ nostræ redemptionis causã, Hierosolymã suscepit. Suscepta profectionis species formales sunt tres:
  - Ἀποδημία è Galilæa superiore, tanquã termino à quo. Narrat igitur Euangelista, quæ in itinere è Galilæa
    - Dicta sint, primò ab aduersarijs, flagitantibus signum cæleste: secundò, Discipulis, varia de Christo hominum iudicia referentibus: tertiò, Christo, mortem suam prænunciante, Discipulosque aduersus crucis scandalum confirmante. Cap. 16.
    - Euenerint Christo. Euenta
      - Bona & gloriosa. Transfiguratio, & quæ eam consecuta sunt. Cap. 17.
      - Mala & scandalosa: Ambitus & contentio Discipulorum de primatu: cuius occasione Dominus præscribit rationem excellendi in Regno suo per innocentiam, humilitatem, & mansuetudinem. Cap. 18.
  - Ὁδοιπορία, cõtinuatio itineris per Iudæã, terminum huius peregrinationis per quem. τὸ ὁδοιπορεῖν
    - Ἀναχώρησις: Sermones Christi de vita œconomica: videlicet de Coniugio, eiusque diuortio: liberorum educatione: re familiari, siue opibus: pietatis atque salutis remoris ac impedimentis. Cap. 19.
    - Παραχώρησις: Reprimit Christus ambitionem Discipulorum, cùm in genere omnium, (proposità parabola de Vinitoribus) tum in specie duorum, Iacobi & Iohannis filiorum Zebedæi: & tandem Ierichunte egressus, duobus cæcis visum restituit. Cap. 20.
  - Ἐπιδημία ad vrbem Hierosolymorum, videlicet susceptæ profectionis terminum ad quem. In hac ἐπιδημία considerãdi sunt potissimũ motus eius accidentarij, itque tum
    - Passiui: Christus, vrbem regiã & triumphali pompã ingressus, quomodo exceptus sit, cùm à suis quibusdam honorifica acclamatione ipsum prosequentibus, tum ab aduersarijs, inuidiã & æmulatione turgentibus. Cap. 21.
    - Actiui, qd Christus egerit in vrbe Hierosolymitana. Actiones aliæ sunt
      - Theoricæ & ἀγωνιστικαὶ: Disputationes Christi cum aduersarijs habitæ de nupijs Regijs: censu dando: carnis resurrectione: maximo Legis mandato: Messia, Filio & Domino Dauidis. Cap. 22.
      - Practicæ, atque illæ partim
        - Καταγγελτικαὶ τῆς ἀπολλυμένης: Phariseorum & Scribarum, cùm accusatio, tum condemnatio. Cap. 23.
        - Προφητικαὶ τῆς συμβαλλομένης, de Vrbis excidio, & consummatione seculi. Cap. 24.
        - Παραινετικαὶ καὶ παρορμητικαὶ ad vigilantiã, vi verã fide & pietate ad gloriosũ Domini aduentum parati, atq; instructi simus. Cap. 25.
- Μόρος τοῦ θανάτου
  - Πάσχων in horto (cui præmittuntur τινα προλεπτικὰ τῆς τελικῆς: Dei decretum, Pontificum inuidia, Iudæ auaritia, typi de Agno Paschali impletio) vna cum parte intimus, quid actum sit cum Christo in Concilio, coram Magistratu Ecclesiastico. Cap. 26.
  - Μίσει τὴν ἔμφυτον αὐτῷ ἡμερότητα. Passionis Dominicæ
    - Ἐπάσχων in Prætorio, coram Magistratu politico. Cap. 27.
    - Καταφορὰ in Golgotha, siue loco supplicij: Mors Christi, (quæ non erat vltimus passionis finis, sed quoddam ἀπαλλάγιον medium, per quod Christus ad maiora & meliora [gloriosam Resurrectionem & Ascensionem] cõscendit,) de qua eodem illo (cap. penult.
- Ἐπόμβα: Resurrectio à mortuis. Cap. 28.

CAPVT I.

Natales Christi secundùm carnem.

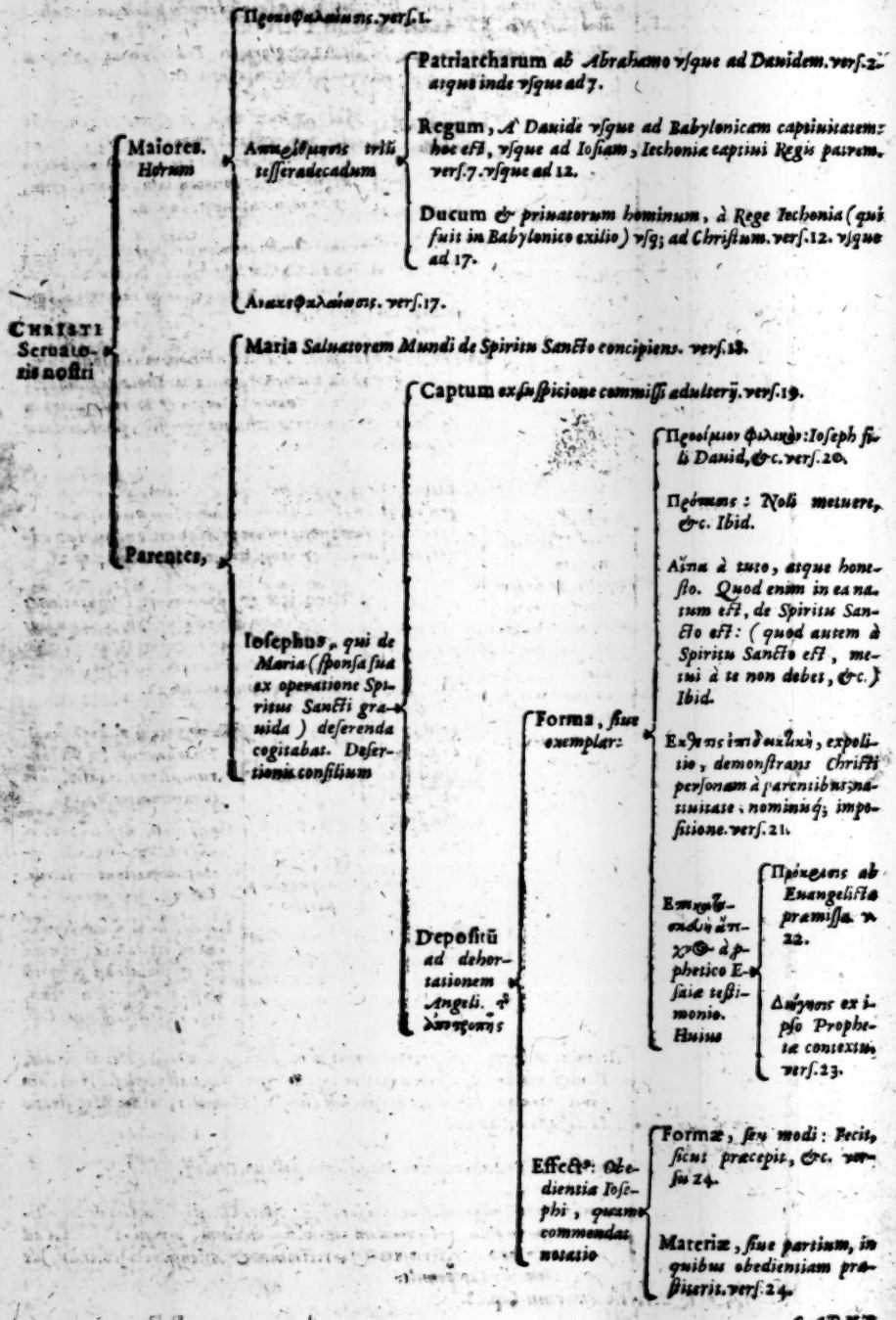

CAPVT

CAPVT II.

Educatio Christi: qua sorte Christus, iuxta carnem, adhuc puer, vsus sit apud exteros & domesticos.

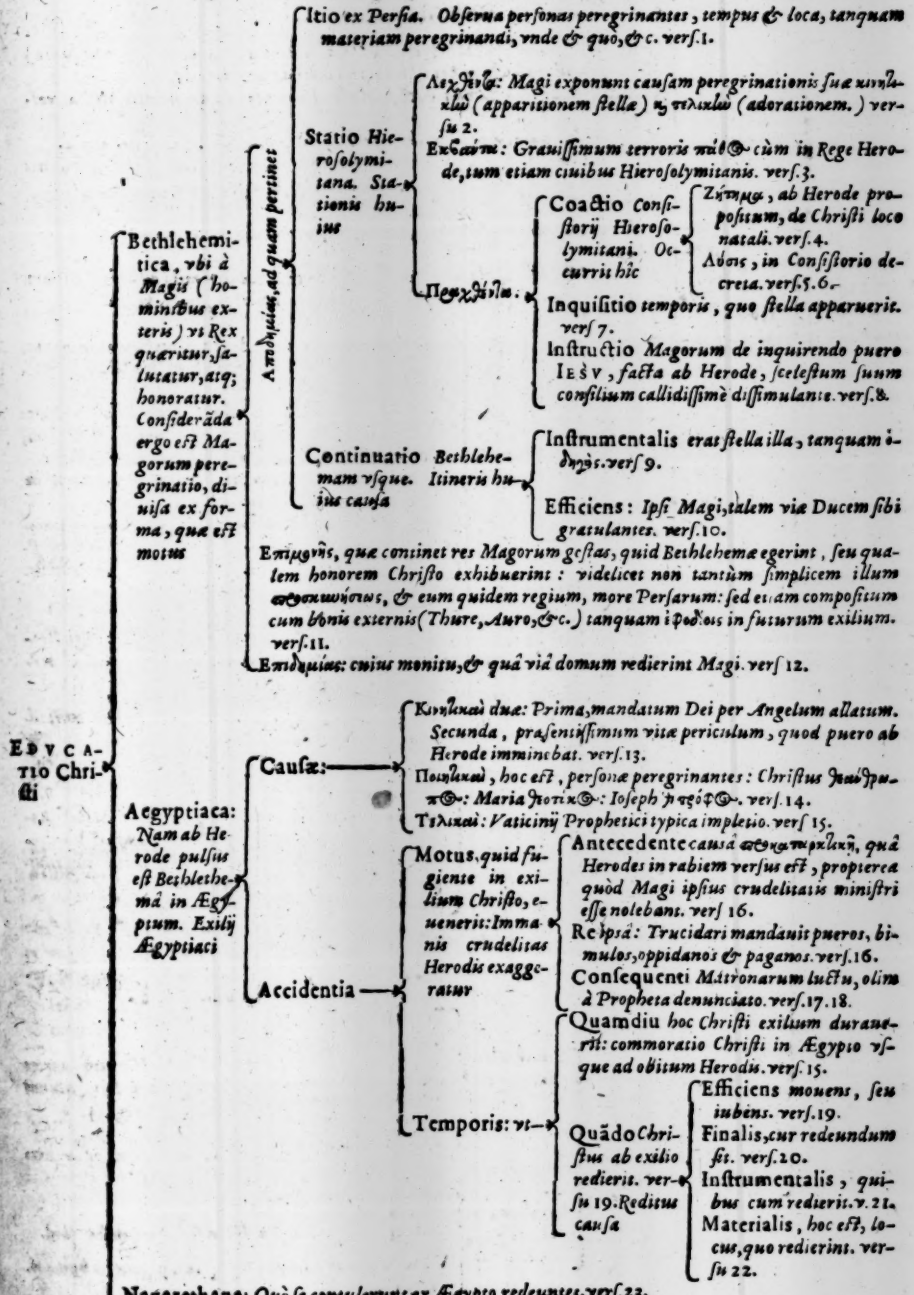

CAPVT III.

Officium Christi Sacerdotale, quod in eo potissimùm consistit, vt Mediatoris partes agens, nos Deo Patri reconciliet, hoc est, charos & acceptos reddat.

- Nomine (*Ioannes, hoc est, gratiosus: vipotè Euangelicæ gratiæ primus præco*) & cognomine, *ab officio Baptismum instituendi sumpto.* verſ.1.
- Conditione: *Vox clamantis, &c. id est, Prodromus aduenientis Messiæ.* verſu 3.
- Moribus, *& quidem potissimùm à temperantia in victu & amictu.* verſ.4.
- Authoritate. *Singulari enim illâ & extraordinariâ vitæ austeritate Ioannes omnium oculos in se conieceras: idque concursus populi satis testatur.* verſ.5.

CHRISTVS vnicus Mediator & Pacificator inauguratur, atq; renunciatur

- Publicâ *acclamatione Ioannis Baptistæ, qui* ὑποφητικῶς *describitur à*
  - Rebus *gestis, quid Ioannes*
    - Fecerit: *Baptizabat τοὺς ἐξομολογουμένους τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.* verſ.6.
    - Dixerit & docuerit. *Doctrinæ obiectum*
      - Reale: *Quid docuerit: Resipiscite, &c. Adhortatio ad resipiscentiam à necessario, seu præsenti occasione non negligenda.* verſ.2.
      - Personale: *quos docuerit. Notatur Auditorum mores depravati: ni mirum*
        - Hypocrisis. *Hæc occasionem præbet orationi Ioannis ὑποφητικῇ de officio resipiscentium. Orationis*
          - Exordium *à persona auditorum, quibus naturæ malitiam obijcit.* verſ.7.
          - Propositio ἠθικὴ: *Mores respondeant nouæ professioni, &c.* verſ.8. *Ferte fructum, &c.*
          - Refutatio *vanæ persuasionis de propria dignitate.* verſ.9.
          - Cõfirmatio, *quã minatur* παραβολικῶς: *sumpto argumento à similitudine arboris & fructus.* verſ.10.
        - Zelus *præpositus erga Ioannem, quẽ illi loco Christi habebant. Incidit ergo* ἐξέτασις τεχνικὴ, *virum Ioannes sit Messias. Negat hoc ipse Ioannes, & negationis causas adducit ab*
          - Aetate, *seu tempore: Ego Prodromus: ille me sequitur.* verſu 11.
          - Potentiâ: ἰσχυρότερος μοῦ ἐστι. *Ibid.*
          - Dignitate: *Non sum dignus, &c. Ibid.*
          - Officio
            - Baptizandi: *Meus Baptismus (inquit) externus est, illius internus.* verſ.11.
            - Administrandi *Ecclesiam: in quæ Christus agat vt Dominus: Ioannes vt seruus.* verſ.12.
- Solenni ἐπιφανείᾳ, *factâ ad Iordanem, cùm Christus baptizaretur.* τοῦ βαπτισθῆναι.
  - Συνεπόρευον:
    - Tempus verſ.13.
    - Locus. *Ibid.*
    - Modus. *Occurrit hoc loco* διαλογισμὸς *inter*
      - Ioannem *detrectantem partes baptizandi Filium Dei, Mundi Seruatorem, &c.* verſ.14.
      - Christum *vrgentem vt ita fieret vtriusque.* verſ.15.
  - Ἐπιφάνια, *ἃ οὐρανοῦ, tria:*
    - Apertio *cælorum.* verſ.16.
    - Descensus *Spiritus Sancti in specie columbæ. Ibid.*
    - Vox *Patris de Filio* μαρτυρία *totius generis humani.* verſ.17.

CAPVT

CAPVT IV.

Officium Christi Regium.

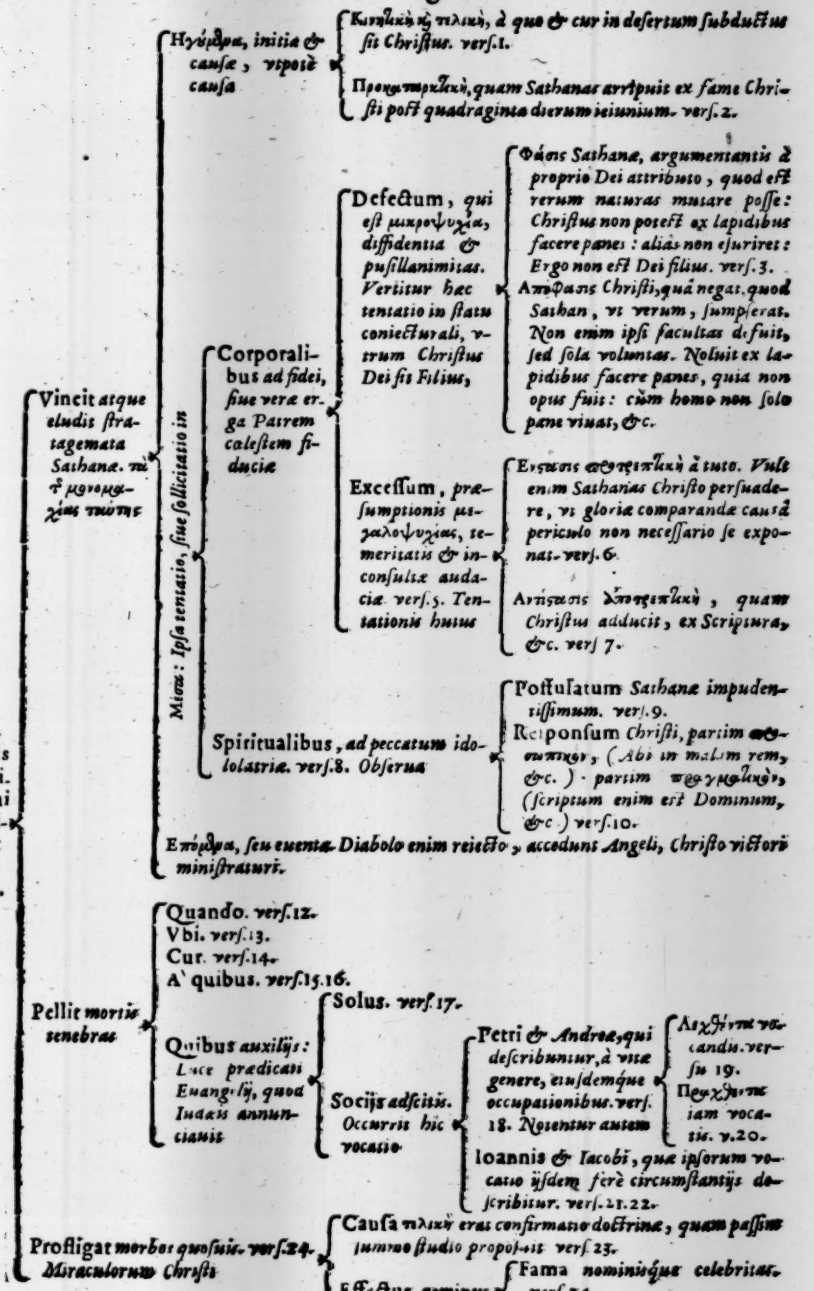

CAPVT V.

Officium Christi Propheticum, quod consistit in docendo.

OBSERVANDVM ergo est

- Vbi, & quos docuerit. *vers.1. Sermo Christi in monte habitus ad populum.*
- Quomodo, & quibus gestibus. *vers.2.*
- Quid: *Videlicet vera pietatis*
  - Causas; tum
    - Externas: *vt est*
      - Finis, *qui est summum hominis Christiani bonũ, sine beatitudo*
        - Pauperum, *qui nihil præsidij habent in rebus humanis: sed inermes ad solius Dei misericordiam confugiunt. vers.3.*
        - Lugentium, *honestè, certis, iustiq́; de causis: vt propter sua peccata: ob publica, vel priuata infortunia. vers.4.*
        - Mansuetorum φιλησυχίας ἕνεκεν, *etiam de iure suo cedentium. vers.5.*
        - Esurientium & sitientium: *hoc est, toto corde expetentium iustitiam, cùm politicam hanc, tum vel in primis æternam illam, in die Restitutionis omnium inchoandam. vers.6.*
        - Misericordiam, *non tantùm affectu, sed etiam effectu, studio, operâ, beneficijs. vers.7.*
        - Καθαροὶ, *quorum corda per fidem purificata (imputatiuè) indies etiam magis magisque renouantur per Spiritum Sanctum. vers.8.*
        - Εἰρηνοποιοὶ, *qui non solùm ipsi pacis & tranquillitatis studiosi sunt: sed insuper etiam alios dissidentes reconciliare studens. vers.9.*
        - Διδωγμένοι. *v.10. Beatitudinis huius subiungitur commendatio, quæ constat*
          - Προσώπου *per apostrophen & incrementum graduum persecutionis. vers.11.*
          - Κατασυρῇ *ab vsu & honesto. vers.12.*
      - Efficiens *organica, quæ est ministerium Ecclesiæ. Ministrorum est*
        - Docere *vera: Ratio est, quia sunt Sal terræ. vers.13. Requiritur ergo in Ministro doctrinæ acrimonia, sale condita ad certam vsilitatem.*
        - Viuere, *honestè. Hæc pars illustratur similib.*
          - Lucis. *vers.14.*
          - Oppidi, *quod ostendit*
            - Vbi, & quibus lucere debeant. *vers.15.*
            - Cur, & in quem finem. *vers.16.*
    - Internas: *Cuiusmodi est materia & forma, iuxta quam vita hominis Christiani instituenda sit. Occurrit hic Lex, eiúsque vera & genuina interpretatio. Partes eius sunt*
      - Προοίμιον ἀξιολογικὸν: *Non veni καταλῦσαι (docendo & faciendo contra Legem) sed πληρῶσαι Legem & Prophetas. vers.17. Coniectura autem illa sumitur à*
        - Definitione *Legis: quod sit ea æternum Dei decretum. vers.18.*
        - Consequentibus *pœnis, & præmijs eorum, qui Legem dictis & factis, vel soluunt, vel seruant. vers.19.*
      - Πρόκρισις, *vel potiùs ἔλεγχος, seu censura Christi de iustitia Pharisaica, cuius fundamentum erat falsa & adulterina Legis interpretatio. vers.20. Est ergo huius loci propositio: Mentem Legis altiùs expendendam, quàm interpretentur Pharisæi.*
      - Ἐξήγησις ὡς ἐν τύπῳ, *&c. Vide literam A.*
      - Ἐπίφορα: *Itaq; non consistendum est vobis in iustitia Pharisæorum & Scribarum, qui in externa Legis obseruatione hærentes τὸ ῥητὸν quidem Legis tuentur; à mente autem Dei Legislatoris, & Mosis scriptoris longissimè recedunt. vers.48.*
  - Adiuncta & exercitia. *Cap.6.*
  - Repugnantia. *Cap.7.*
- Quo euentu, sine effectu. *Cap.7. vers.28.29.*

- A. Ἐκ τοῖς ἀρχαίοις τοῦ τότε per Legem
  - Homicidij, vbi varia obseruanda veniunt:
    - Δικαίωσις, id est, traditio, siue interpretatio quinti Præcepti Pharisaica. verſ.21.
    - Ἐπανόρθωσις Christi, plures homicidij gradus constituentis, & vnicâ cædis appellatione quoduis odij & simultatis genus prohibentis. verſ.22.
    - Προτροπὴ ad mutuam reconciliationem sumpta à
      - Necessariò: Sine mutuâ reconciliatione non potes esse gratus acceptusq; Dei cultor, etiamsi pretiosissima quæque offeras. verſ.24.
      - Metu diuini iudicij. verſ.25.26.
  - Adulterij. Legis huius
    - Τρίτον. verſ.27.
    - Διόρθωσις vera & genuina de adulterio, non tam corporis, quàm etiam cordis, per concupiscentiam, cuius minister sit visus. Ibid.
    - Πόρισμα ex Lege ita deductum de Christiana mundities & vigilantia contra omnes concupiscentiæ occasiones & παραχρήσεις:
      - Πρότασις figurata: Charissimis quibuslibet non parcendum, si fiant irritamenta malorum. verſu 29.30.
      - Αἴτιον ab vtili, ex Medicorum ratione, qui docent, vno membro putrido sublato, reliquum corpus seruari incolume. verſ.29.30.
  - Diuortij. Huius abusus
    - Introductus per Scribas & Pharisæos. verſ.31.
    - Sublatus per Christum. verſ.32.
  - Periurij. Nota autem Legis de iuramentis latæ
    - Corruptionem. verſ.33.
    - Correctionem, cuius duæ sunt partes:
      - Ἀφορισμὸς iuramenti
        - Superflui. verſ.34.
        - Obliqui per creaturas. verſ.34. 35.36.
      - Θέσις simplicis affirmationis, vel negationis. verſ.37.
  - Talionis. Huius
    - Τρίτον ab officio Magistratus ad priuatas personas malè detortum. verſ.38.
    - Διόρθωσις vera & genuina: adeò non studendum esse priuatæ & virulentæ vindictæ, vt potiùs parati simus nouam iniuriam accipere, quàm veterem vindicare. Docetur hoc
      - Γενικῶς: Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι πονηρῷ. verſ.39.
      - Εἰδικῶς, vel potiùs ὑποδειγματικῶς, quibusdam casibus propositis. verſ.39.40.41.42.
  - Dilectionis. Obserua hic
    - Δόγμα Pharisaicum. verſ.43.
    - Ἐπανόρθωσις Christi, præcipientis etiam ἐχθροφιλίαν. Huius duæ sunt partes:
      - Πρότασις amplificata certis circumstantijs, quas inimicos, & quomodo diligere deceat. v.44.
      - Κατασκευὴ à
        - Relatis: Qualis pater, tales oportet esse liberos. verſ.45.
        - Comparatis: Præstare oportet Dei filios, huius seculi filijs. verſ.46.47.

CAPVT VI.

Veræ pietatis adiuncta, officia, & exercitia tria: sub quibus reliqua omnia comprehenduntur.

- PIETATIS
  - Adiuncta tria:
    - Eleemosyna, *sub qua omnia dilectionis officia complectitur. Docet autem Christus, quid in erogandis illis debeat*
      - Caueri: *nimirum ambitio hypocrisis, & ostentatio, quam suus dissuadet ab*
        - Effectu. *Ambitio enim eleemosynas reddit irritas. vers. 1.*
        - Exemplo *hypocritarum in forma & fine eleemosynæ præstandæ peccantium. vers. 2.*
      - Fieri:
        - Propositio: *Summâ cũ modestiâ, & citra omnem ostentationem exercenda est beneficentia. vers. 3. Locutio figurata ex vulgi consuetudine.*
        - Ratio *à consequenti vtilitate. vers. 4.*
    - Oratio, *quæ fidem, &c. Vide literam A.*
    - Ieiunium, *quò referri debet carnis disciplina, & omnia, quæ vitæ sanctitatem concernunt. Constat autem & hæc tractatio contrarijs locis*
      - Fugiendorum: *Nam Pharisaicam ieiunandi rationem vituperat à persona scenica, formâ hypocritica, & fine adulterino. vers. 16.*
      - Faciendorum. *Commendat enim & præscribit nobis verum & legitimum ieiunãdi modum, finem, atque effectum. vers. 17. 18.*
  - Repugnantia, *ex quibus præcipuum est, cura rerum terrenarũ, quam Christus eximere conatur multis, vtque grauissimis argumentis:*
    - Θησαυρισμὸς οὐρανίος: *Ne reponatis vobis thesauros in terris: sed recondite in cœlis. vers. 19. 20.*
      - Difficili *custodia. Difficilè enim custoditur, quod à multis appetitur. vers. 19.*
      - Turpi, *quod astruitur ex*
        - Coniunctis, *siue connexis: Vbi thesaurus, ibi cor: At corda debentur Patri cœlesti. Ergo ibi colligendi sunt thesauri, non in terra. vers. 21.*
        - Ἀναλογίᾳ *per comparationem à maiore. vers. 22. 23.*
      - Impossibili. *vers. 24.*
      - Inutili. *vers. 27.*
      - Tuto. *Constat hoc præceptum*
        - Ἀναιρετικῶς *propositionis. v. 25.*
        - Κατασκευαστικῶς
          - Facultatis, *à creatione animæ & corporis. vers. 25.*
          - Voluntatis *à*
            - Victu *animi. vers. 26.*
            - Amictu *florum. vers. 28. 29. 30.*
        - Ἐπιφορᾷ. *vers. 31.*
      - Inhonesto. *vers. 32.*
      - Stulto *& superuacaneo. vers. 34.*
    - Ἐπεξεργασία *posterioris partis (vers. 20. propositæ) de ratione colligendi & recondendi thesauros cœlestes. vers. 33.*
    - Ἔκθεσις *prioris propositionis (Ne reponatis) dissuadetur à*

A. Oratio

A.
Oratio, quæ fidem in Deũ & totum eius cultum continet. Huius exercitij tractatio constat

- Λόγος & ἐπαναγνώσεις vitiosæ orandi
  - Formæ, quoad: Locum, — / Gestus, / Finem, &c. — versſ. 5.
  - Materiæ, & quantitatis: βαττολογία. Hanc Christus vituperat, vt
    - Ethnicam, ideoque turpem, & homine Christiano indignam. versſ. 7.
    - Falsam. Opinantur enim preces apud Deum multitudine verborum plurimùm iuuari. Ibid.
    - Inutilem. Est enim Deus Pater omniscius, scit, imò præscit, quibus egeamus. versſ. 8.
- Θεῖος veri & legitimi
  - Loci & obiecti, Vbi orandum sit, & ad quem oratio debeat dirigi. versſ. 6.
  - Modi: Orationis Dominicæ
    - Exordium εὐπροσδιόριστον, quo nosmetipsos excitamus cum fide & spiritu orare. versſ. 9.
    - Narratio rerum petendarũ, quarum aliæ pertinent ad
      - Dei gloriam
        - Introducendam. versſ. 9. Sanctificetur, &c.
        - Amplificandam. versſ. 10. Adueniat, &c.
        - Consummandam & absoluendam. versſ. 10. Fiat voluntas, &c.
      - Hominum salutem, quoad,
        - Animum, vt est
          - Remissio peccatorũ. Remissionis
            - Diuinæ signum, sine nota & effectus. versſ. 12.
            - Humanæ, sine fraternæ necessitatis. versſ. 14, & 15.
          - Innouatio Spiritus aduersus peccata committenda. versſ. 13.
          - Liberatio à malis (Sathanæ insidijs, Mundi fallacijs, carnisq; illecebris, tanquam causis peccatorum.) Ibid.
        - Corpus: Bona corporis & fortunæ. versſ. 11.
    - Confirmatio παρακλητικὴ à Dei potentia & voluntate, quòd possit, & velit nos voti compotes facere: Quia non tantùm vt Rex potentissimus imperium habet in omnes creaturas: sed etiam vult celebrari, & hanc laudem apud homines obtinere, quòd sit Deus, & Pater benignissimus. versſ. 13.
    - Epilogus, vno constans verbo: Amen, quod est nota certitudinis. Ibid.

CAPVT VII.

Repugnantia, remoræ, & impedimenta pietatis & salutis.

- **Intrinseca: cuiusmodi est**
  - Φιλαυτία, quâ sui, vt cæteroru[m] vitijs curiosè obseruandis, & temerè iudicandis occupamur, nostra negligamus. Hanc peruersitatẽ Christus grauiter reprehendit:
    - Πρόσωπον ἀναγκαῖον: Ne iudicate (temerè & præcipitanter, & quidem extra vocationem, nullâ cogente necessitate.) vers. 1.
    - Καταμονὴ ἐν Ϝ
      - Καταδικάσθητε, sine metu talionis. vers. 2.
      - Αἰτιολ. Tale enim iudicium est ἀπρεπές. Nam potest fieri, vt tu maiori malo labores, quàm proximus. Qui autem maioribus obnoxius est vitijs, non debet iudicare eum, qui minoribus tenetur. vers. 3. 4.
      - Παράδ. Ratio & modus in corrigendis aliorum vitijs is adhibendus est, vt quis à seipso initium faciat, & in seipsum descendat. vers 5.
    - Ἀναπόδ.: Atqui, inquies, sunt quidam adeò intractabiles, vt neq; priuatim ab amicis, neque publicè à Ministris verbi argui & corrigi velint, sed correcti magis exasperentur, idq; interdum non sine periculo eorum qui cum ipsis agunt. Quid ergo cum talibus fieri debet? Responsio: Nolite dare Sanctum canibus. vers. 6.
  - **Aduersus Legem**
    - Implendi: Quidâ seipsos & sua peccata excusant, quòd Deus talem Legem dederit, quam nemo præstare possit. Hos Dominus remittit ad assiduas preces:
      - Propositio constans συνωνυμίᾳ, in qua notãda ἴμφασις ἐν δέησις verborum, αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρούετε, &c. v. 7.
      - Confirmatio à spe obtinendi, quæ petuntur. vers. 8.
      - Expolitio à naturali στοργῇ parentum, quorum testimonio & cõsensu vtitur ad demonstrandam Patris cœlestis bonitatem. Expolitionis, vel potius cõparationis
        - Πρόσωπον. vers. 9. 10.
        - Ἀπόδοσις. vers. 11.
    - Intelligendi. Sunt enim, qui in Lege & Scriptura multa esse queruntur obscura, & dubia: Casus item vitæ humanæ & varios, & quotidie ferè nouos, in quibus ignoretur, quid fieri, aut caueri debeat. His proponit Christus legem naturæ, totius legis moralis epitomen, & certissimam omnium nostrarum actionum (cum proximo nostro suscipiendarum) regulam. vers 12.

SVNT autem ista partim nobis

- **Extrinseca, vt est**
  - Exemplum *Mundi & promiscuæ multitudinis, quod multi sequendum sibi esse arbitrantur. Docet ergo Dominus, quid in hac re sit*
    - Fugiendum (λεωφόρος μὴ βαδίζειν) vers. 13. Ne sequaris turbam ad faciendum malum, Exodi 23. Latæ viæ vitupe[r]atio à diuerticulis & occasionibus peccandi: item ab euentu (abduci; ὁδὸς πλατεῖα.)
    - Faciendum. v. 14. Pauciores & meliores respiciendi sunt, atq; sequendi. Ab his enim vitæ rectæ instituendæ, & salutis obtinendæ consilium & exemplum petendum est.
  - Pseudoprophetarũ *doctrina, quos sedulò & seriò cauendos esse monet. Admonitionis huius partes sunt quatuor:*
    - Κατήχησις. Cauete à Pseudoprophetis. vers. 15. προσωποποιΐα personæ, (quæ propositioni adiungitur) continet semina argumentationis.
    - Ἀπόδειξις à
      - Facili, seu modo cognoscendi, explorandique falsos Doctores. Modi huius
        - Ὅρος. vers. 16.
        - Ἔκθεσις à similitudine arboris. vers. 17. 18.
        - Ἐπιφορά. vers. 20.
      - Periculoso, hoc est, pœnis Pseudoprophetarum. vers. 20.
    - Ἀναπόδειξις eorum, quæ incautis, & rerum imperitis facilè imponunt. Sunt autem duo:
      - Professio externa, quâ huiusmodi impostores non solùm Dei nomen iactant, sed etiam se huius seruos & præcones esse dicunt. Sed quia diuortium fidei & charitatis illi committunt, à Domino repudiabuntur. vers. 20.
      - Miracula omnis generis, quibus doctrinam suam confirmant. Obserua
        - Confidentiam istorum Hypocrisarum impudentem. versu 21.
        - Iudicium Christi, quod de illis in vltimo die laturus est. versu 22 23.
    - Ἀπόστασις à διδαχῇ & digressio, vel deflexio à Doctoribus ad Auditorem
      - Christianum. Huius studia, sortem & conditionem describit per comparationem Architecti. vers. 24 25.
      - Hypocritam, & sola nominis Christiani professione superbum. Huius mores & fortuna κατ' ἀντίθεσιν explicantur. versu 26. 27.

CAPVT

CAPVT IIX.

Miracula Christi edita in vrbe Capernaitica ante traiectum lacus Tiberiadis.

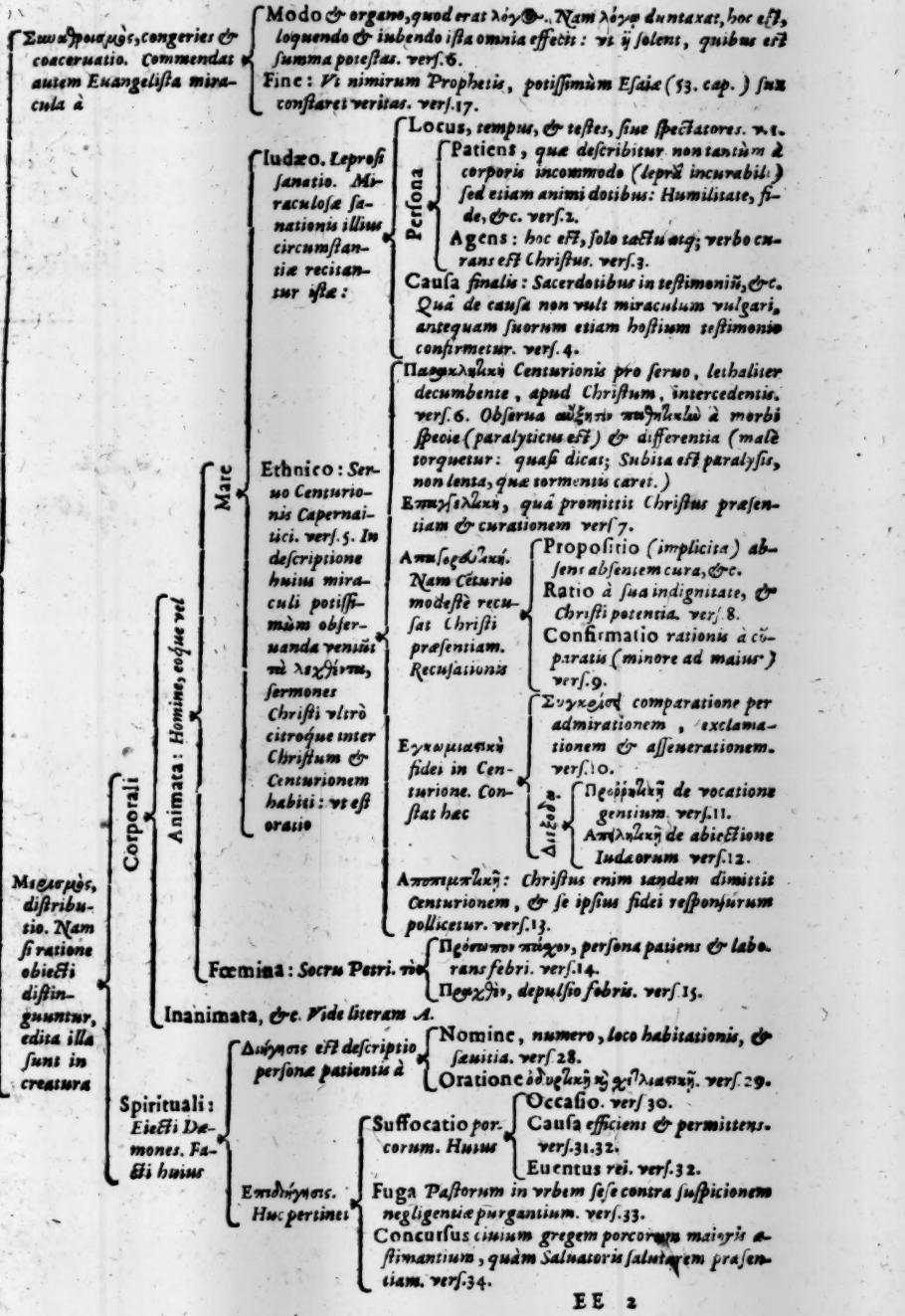

- A. Inanimata: *In mari, eiusque fluctibus, ac procellis. Miraculi huius*
  - Antecedentia. *Hæc verò pertinet*
    - Ἀφορμὴ, *quæ est traiectio lacus Tiberiadis à Christo Discipulis demandata, vt sibi ab occupationibus respirare liceret.* verſ.18.
    - Ἐπιβαίνουσι, *quæ priusquam nauim conscenderint, acciderunt cum*
      - Scriba. *Huius*
        - Temeritas *patet ex eo, quòd seipsum obtrudit.* verſ.19.
        - Auaritia & *ambitio colligitur ex Christi responso.* verſ.20.
      - Discipulo. *Obserua hic*
        - Postulatum *huius Discipuli, in specie non iniquum.* verſ.21.
        - Iudicium *Christi,* λανθανόντως *grauiter reprehendentis.* verſ.22.
  - Coniuncta, *vt sunt illa quatuor:*
    - Ingressus *Christi in nauim.* verſ.23.
    - Tempestatis *descriptio à qualitate, (erat improuisa) & quantitate, (erat magna, cùm ob vitæ periculum, tum etiam propter somnum Christi.)* verſu 24.
    - Gestio *miraculi continet* τὴν λαχθίσιν καὶ τὴν ἔγερσιν *Christi.* verſ.26.
    - Status *Discipulorum, ad tempestatem istam nimium trepidantium.* verſu 25.
  - Consequentia: *Admiratio & stupor spectantium, &c.* verſ.27.

CAPVT IX.

Miracula Christi in vrbe Capernaum edita, post reditum è Gergesenorum finibus.

- Partes formales huius capitis sunt tres:
  - Διήγησις miraculorum Christi
    - Continuata. *In describenda Paralytici sanatione, consideranda veniunt* τὰ
      - Πεφαλικὰ *loci & temporis.* verſ.1. *Locus est Capernaum,* ἰδία πόλις, *propterea quòd ius ciuitatis ibi habuisse scribitur.*
      - Προσφέρει. *Christus Paralyticum, operâ quorundam laborioſè adductum, sanaturus, exorditur à causa mali tollenda: vt cessante causâ morbi (peccato) cesset etiam effectus (morbus.) Vt ergo in facto Baiulorum causa miraculi impulsiua lateat: ita verba Christi modum exprimunt.* verſ.2.
      - Ἐκβαίνει: *Iudicium de miraculo perpetrato*
        - Dextrum: σῶμα (*Marcus & Lucas vocant,* ἴασιν, *siue stuporem*) καὶ δοξολογία. verſ.8.
        - Sinistrum: συκοφαντία, *siue caliũnia. Occurrit hic*
          - Intentio *Scribarum: Solius Dei est remittere peccata. Hic non est Deus: Ergo blasphemus est, quòd illud sibi sumit.* verſ.3.
          - Depulsio *Christi. Nam* κεκλήδων *erat virum Christus sit Deus. Illi negant, Christus affirmat, & probat ex Dei attributis: nimirum ex diuina*
            - Sapientia τὸ καρδιογνώσας. verſ.4.
            - Potentia curandi solo verbo. *Virtutis huius*
              - Κτῆσις, *assertio & vendicatio à pari. Est enim eiusdẽ potestatis curare solo verbo, & remittere peccata.* v.5.
              - Χρῆσις, *executio experimentalis.* verſ.6.7.
    - Interrupta, & Resumpta, *&c. Vide literam A.*
  - Ἐπίλογος *præcedentium quinq; capitum, de Christi doctrina & miraculis.* verſ.35.
  - *Mandatum ad sequens caput de electione, siue missione Apostolorum. Vocationis huius causa*
    - Προεπιφώνησις: *Miseriæ ouicularum gregis Dominici palantium.* verſ.36.
    - Προεπιφώνησις: *Copia Auditorum, & inopia Pastorum.* verſ.37.
    - Ὀρχάνωσις (*Orate*) πομπὴ (*Dominum messis*) καὶ ἄδικις (*vt extrudat, &c.*) verſ.38.

A. Interru-

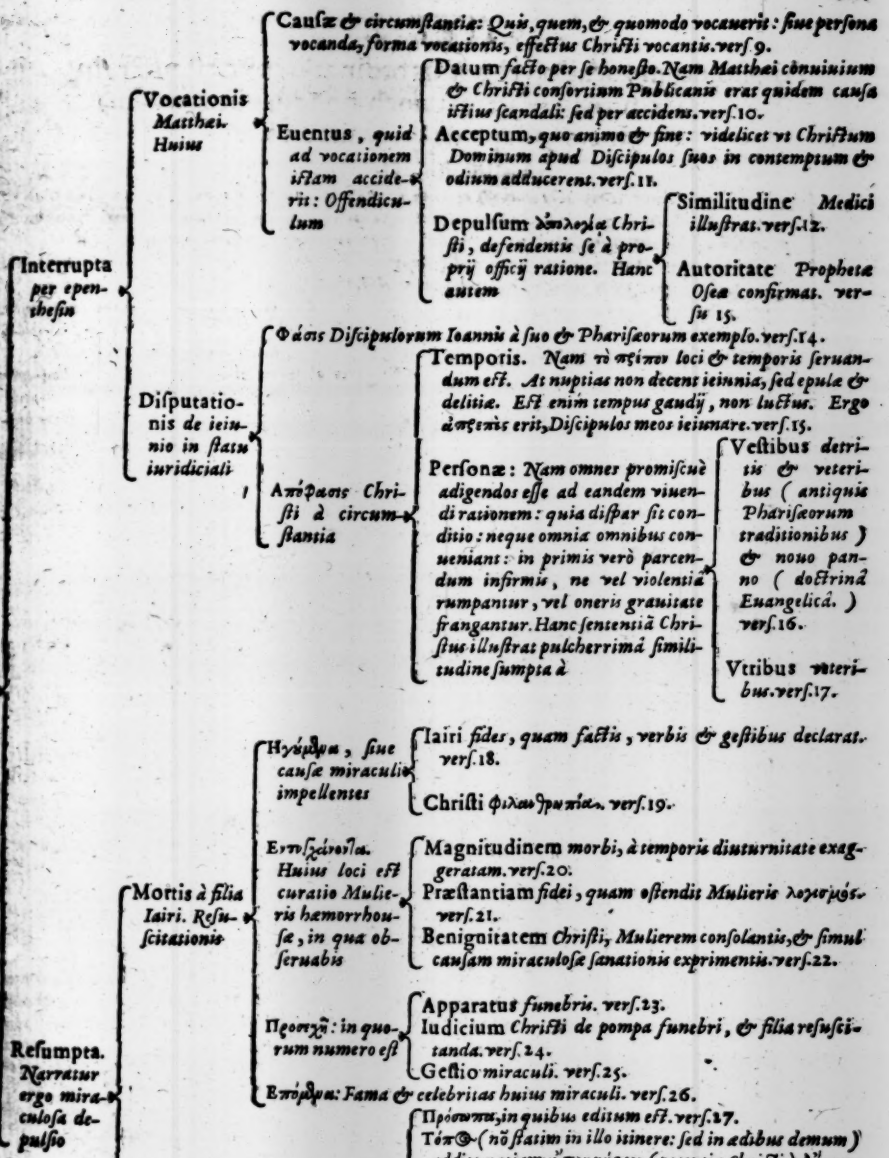
Interrupta per epenthesin
Vocationis Matthæi. Huius
Causæ & circumstantiæ: Quis, quem, & quomodo vocauerit: siue persona vocanda, forma vocationis, effectus Christi vocantis. verſ. 9.
Euentus, quid ad vocationem istam acciderit: Offendiculum
Datum facto per se honesto. Nam Matthæi cõuiuium & Christi consortium Publicanis erat quidem causa istius scandali: sed per accidens. verſ. 10.
Acceptum, quo animo & fine: videlicet vt Christum Dominum apud Discipulos suos in contemptum & odium adducerent. verſ. 11.
Depulsum ἀπολογίᾳ Christi, defendentis se à proprij officij ratione. Hanc autem
Similitudine Medici illustras. verſ. 12.
Autoritate Prophetæ Oseæ confirmas. verſ. 15.
Disputationis de ieiunio in statu iuridiciali
Φάσις Discipulorum Ioannis à suo & Pharisæorum exemplo. verſ. 14.
Ἀπόφασις Christi à circumstantia
Temporis. Nam τὸ πρέπον loci & temporis seruandum est. At nuptias non decent ieiunia, sed epulæ & delitiæ. Est enim tempus gaudij, non luctus. Ergo ἀποφασις erit, Discipulos meos ieiunare. verſ. 15.
Personæ: Nam omnes promiscuè adigendos esse ad eandem viuendi rationem: quia dispar sit conditio: neque omnia omnibus conueniant: in primis verò parcendum infirmis, ne vel violentia rumpantur, vel oneris grauitate frangantur. Hanc sententiã Christus illustrat pulcherrimâ similitudine sumpta à
Vestibus detritis & veteribus (antiquis Pharisæorum traditionibus) & nouo panno (doctrinâ Euangelicâ.) verſ. 16.
Vtribus veteribus. verſ. 17.
Resumpta. Narratur ergo miraculosa depulsio
Mortis à filia Iairi. Resuscitationis
Ἡγούμενα, siue causæ miraculi impellentes
Iairi fides, quam factis, verbis & gestibus declarat. verſ. 18.
Christi φιλανθρωπία. verſ. 19.
Ἐντεχνότερα. Huius loci est curatio Mulieris hæmorrhoussæ, in qua obseruabis
Magnitudinem morbi, à temporis diuturnitate exaggeratam. verſ. 20.
Præstantiam fidei, quam ostendit Mulieris λογισμός. verſ. 21.
Benignitatem Christi, Mulierem consolantis, & simul causam miraculosæ sanationis exprimentis. verſ. 22.
Περοχὴ: in quorum numero est
Apparatus funebris. verſ. 23.
Iudicium Christi de pompa funebri, & filia resuscitanda. verſ. 24.
Gestio miraculi. verſ. 25.
Ἐπόδημα: Fama & celebritas huius miraculi. verſ. 26.
Morbi: videlicet
Τυφλότης. Miraculi huius
Πρόσωπα, in quibus editum est. verſ. 27.
Τόπος (nõ statim in illo itinere: sed in ædibus demum) additur etiam αὐτοῦ κύριον (potentia Christi) καὶ ὄφαν τὸν διὰ λόγον divini beneficij (Fides.) verſ. 28.
Περιχύλια καὶ λεχθέντα. verſ. 29.
Ἐκβασις: Perpetrati miraculi
Occultatio certis de causis à Christo mandata. verſ. 30.
Promulgatio intempestiua. verſ. 31.
Κωφότης. Facti huius miraculosi
Αἴτια. verſ. 32.
Αἰτιατὰ in spectatoribus
Bonis: Laudatio. verſ. 33.
Malis: Obtrectatio. verſ. 34.

CAPVT X.

Apostolorum vocatio, vel potiùs ordinatio: hoc est, missio in professionem (temporariam tamen, nondum perpetuam) muneris, ad quod iam erant electi, atque vocati.

CAPITIS decimi

Εἰρμὸς generalis & summaria: certos Discipulos esse missos cum certa potestate ad munus docendi, quod miraculis insigne, & periculis arduum sit futurum. Circumstantiæ, quibus hæc involuta est propositio, sunt quinque: Quis, quæ, quot, ad quid, & quomodo ablegáris. vers. 1.

Διδασκαλικὴ. Nã explicat legationis Discipulis obeundæ

Εἰσαγωγὴ

Ἐπιβατικὴ. Descriptio personarum eligendarum à nomine, parentibus, cognatione, patriâ, vitæ genere, rebus gestis, cùm factis, tum erratis. vers. 2.3.4.

Causæ, propter

Materiam & formã, quæ consistit in

Docendo

Quos: Ἀγοὸς Gentium & Samaritanorum, (id est, decem Tribuum, Gentibus nihilo meliorum.) vers. 5.

Οἶος Iudæorum ex Tribu Beniamin & Iudæ. vers. 6. Ergo in Israel duntaxat ipsis in hac prima legatione prædicandum fuit Euangelium.

Quid: τὸν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. vers. 7.

Operando, hoc est, doctrinam miraculis (tanquam literis credentiæ, institutioni additis) confirmando. vers. 8. Congeries miraculorum Apostolicorum.

Efficientem instrumentalem, &c. Vide literam A.

Accidẽtia, vt sunt motus periculorum, Discipulis cùm in hoc temporali præconio, tum perpetuo Apostolatu imminentium. Periculorum amplificatio xy

Σύγκρισιν, quâ extenuatur Discipulorum conditio: & hostium persona extollitur: Ecce, mitto vos sicut oues in medium luporum. vers. 16.

Μεταμόν. Fore enim prædicit, vt ipsis intentetur crimen

Hæreseos coram Conciliis & in Synagogis. vers. 17.

Seditionis, coram Magistratu politico. v. 18.

Παραμυθητικὴ. Consolationis

Ἐπιχείρησις sumpta à

Κεφάλαιον: Apostoli in periculis constituti non debent esse nimium solliciti pro sui & veritatis defensione. vers. 9.

1. Prudentia serpentina (quæ hoc maximè cauet, ne fidei caput lædatur) coniuncta cum simplicitate columbina, quæ nemini molesta est suspicionibus, calumnijs, &c. vers. 16.
2. Præsentia Spiritus Sancti, corda & linguas ipsorum sic regentis, vt quæ ad causam veritatis defendendam pertinent, animosè & cordatè proferant. vers. 19.20.
3. Proprietate Euangelij, quod ne charissimis quidem parcit. Ergo eius Doctores singularem, & ab auditoribus separatam fortunam quærere non debent. vers. 21.
4. Patientia, siue perseuerantia Christiana. vers. 22.
5. Iure & facultate de loco infesto in locum minùs infestum, Οἷς χρεὼν γίνεσθαι, commigrandi. vers. 23.
6. Exemplo Christi, tanquam Domini & Magistri. vers. 24.25.
7. Natura veritatis, progressu temporis innotescenda. vers. 26.27.
8. Periculo mortis æternæ. vers. 28.
9. Prouidentia Dei, cuique suum cursum & periodum definientis. vers. 29.30.
10. Confessione ad salutem necessaria. vers. 32.33.
11. Adiuncto Euangelij, quod per se quidem pacis causa est toti Ecclesiæ: per accidens tamen, incredulorum vitio gladius est: cùm nunquam non sint, qui Christo, eiusque Ministris contradicant. vers. 34.35.36.
12. Officio fidelium, quod est, gloriam Christi rebus etiam charissimis præferre. vers. 37.38. Subiungitur ἐπιφώνημα de præmijs & panis. v. 39.
13. Communicatione prosperæ & asperæ sortis. vers. 40.

Συμπέρασμα, concludens consolationem amplissimâ promissione mercedis pro ea beneficentia, quæ in suos collata est. vers. 41.42.

A. Efficien-

A Efficientem instrumentalem: Viaticum, seu adminicula vitæ interea sustentandæ. Cæterùm incidit hic genus deliberatiuum, eiusque species duæ:

- Ἀποτρεπτικὴ, quâ Christus suis dissuadet anxiam solicitudinem victus comparandi ex
  - Quæstu & mercatura donorum (χαρίσματα appellantur) Spiritus Sancti immediatè à Deo acceptorum. vers. 8.
  - Viatico & commeatu, ad suscipiendas profectiones, aliàs necessario. vers. 9, 10.
- Προτρεπτικὴ: vt Discipuli se totos prouidentiæ diuinæ committant, ἀ ἀποστόλους
  - Καλλιτεχνικῶς ab honesto & tuto: Dignus est operarius mercede (alimento suo.) Ergo non deerit vobis. Nititur enim hoc promissum iustitiæ Dei, quæ fallere non potest. vers. 10.
  - Ἀντικατηγορικῶς tacitæ obiectionis. (At qui sunt illi, à quibus nobis victus expectandus est) cui opponit modũ & rationẽ explorandi cultores Dei
    - Gratos, per quos alendi sint. Sunt autẽ nostra duo:
      - Elogium famæ præclarum de ipsorum pietate, &c. vers. 11.
      - Salutatio rite accepta. vers. 12, 13.
    - Ingratos. Horum
      - Nota: Salutatio reiecta. vers. 14.
      - Pœna grauior, quàm Sodomitarum ver. 15.

CAPVT XI.

Prodromi Ioannis Baptistæ honorifica legatio ad Christum missa: cuius occasione ille laudatur: hic verò in contumaciam gentis Israeliticæ grauissimè inuehitur.

STATVS huius capitis est partim

- Ἐκθετικῶς describens legationem Ioannis ad Christum missam. Legationis
  - Occasio arrepta à Christi
    - Diligentia & assiduitate docendi. Etenim vt cælestis doctrinæ ἱεροδιδάκτους, Discipulos ablegato subsequitur, docens (ἀκροαματικῶς) & prædicans (ἰζητικῶς) in ijs locis, in quibus illi docuerant, & prædicarant. vers. 1.
    - Fama nominisque celebritate, vsque ad Ioannem captiuum perlata. vers. 2. Notantur simul in hoc versu personæ ablegatæ, quæ, & quos, &c.
  - Acta sunt, &c. Vide literam A.
- Ἐπιτιμητικῶς ἢ μεμπτικῶς ingratitudinis erga oblatũ Euangelium. Obiurgationis
  - Propositio: Quis, quos, cur, & quomodo obiurgâris. vers. 20.
  - Expolitio propositionis per partes & species. Occurrit hic ὑποδιαιρεσις
    - Chorazinorũ & Bethsaidarum. Horum
      - Ingratitudo & contumacia exaggeratur per contumaciam cum Tyrijs & Sidonijs. vers. 21.
      - Pœna. vers. 22.
    - Capernaitarũ. Horum
      - Contumacia amplificatur per collationem cum Sodomitarum flagitijs. vers. 23.
      - Supplicium æternum. vers. 24.
- Εὐαγγελικῶς, pro reuelato Euangelio. Reuelationis beneficium amplificat à causa
  - Efficiente & materiali, quòd Dominus cæli & terræ ad infimas sordes descendere non sit grauatus. vt ex stercore erigat pauperes. vers. 25.
  - Organica & media. Ea autem est Christus Filius, qui commendatur à diuina potentia & sapientia. vers. 27.
  - Impulsiua & finali, (cur præteritis Sapientibus reuelârit pueris.) vers. 26. Patris εὐδοκία constituitur ἀναπαύσεως ratio, in qua nobis acquiescendum sit.
- Προτρεπτικῶς ad sequelam Christi:
  - Πρόσωπος, circumstantijs illustrata: Quis, quos, quò, & cur ad se inuitet. vers. 28.
  - Καλλιτεχνικῶς ἐκ τῶν
    - Χρησίμων: Christus enim per fidem ad se confugientibus promittit & præstat veram ἀναπαυσιν, seu animi tranquillitatem. vers. 29.
    - Ἡδέων ἐκ μαθῆ: Iugum, inquit, meum suaue est, & onus leue. vers. 30.

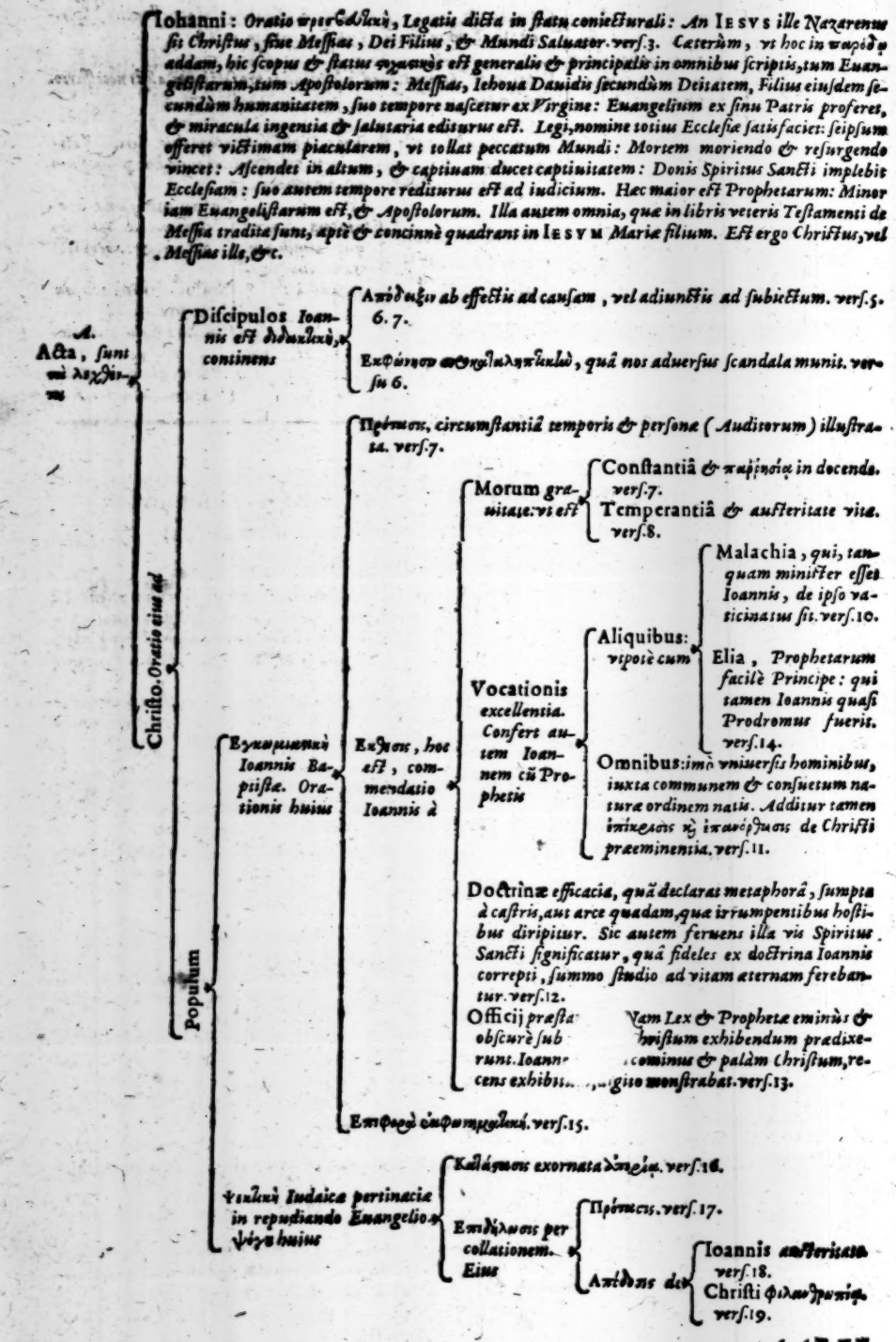
Iohanni: Oratio προτρεπτικὴ, Legatis dicta in statu coniecturali: An IESVS ille Nazarenus sit Christus, siue Messias, Dei Filius, & Mundi Saluator. vers.3. Cæterùm, vt hoc in παρέργῳ addam, hic scopus & status κεφαλαιώδης est generalis & principalis in omnibus scriptis, tum Euangelistarum, tum Apostolorum: Messias, Iehoua Dauidis secundùm Deitatem, Filius eiusdem secundùm humanitatem, suo tempore nasceturex Virgine: Euangelium ex sinu Patris proferet, & miracula ingensia & salutaria edisturus est. Legi, nomine totius Ecclesiæ satisfaciet: seipsum offeret victimam piacularem, vt tollat peccatum Mundi: Mortem moriendo & resurgendo vincet: Ascendet in altum, & captiuam ducet captiuitatem: Donis Spiritus Sancti implebit Ecclesiam: suo autem tempore rediturus est ad iudicium. Hæc maior est Prophetarum: Minoriam Euangelistarum est, & Apostolorum. Illa autem omnia, quæ in libris veteris Testamenti de Messia tradita sunt, apte & concinnè quadrant in IESVM Mariæ filium. Est ergo Christus, vel Messias ille, &c.
A. Acta, sunt τὰ λεχθέντα
Christo. Oratio eius ad
Populum
Discipulos Ioannis est διδασκαλικὴ, continens
Ἀπόδειξιν ab effectis ad causam, vel adiunctis ad subiectum. vers.5. 6. 7.
Ἐκφώνησιν σκηπτικοπαιδευτικὴν, quâ nos aduersus scandala munit. versu 6.
Εὐαγγελικὴ Ioannis Baptistæ. Orationis huius
Εὐλογία, hoc est, commendatio Ioannis à
Πρόσωπα, circumstantiâ temporis & personæ (Auditorum) illustrata. vers.7.
Morum grauitate: vt est
Constantiâ & παῤῥησίᾳ in docendo. vers.7.
Temperantiâ & austeritate vitæ. vers.8.
Vocationis excellentia. Confert autem Ioannem cũ Prophetis
Aliquibus: vtpotè cum
Malachia, qui, tanquam minister esset Ioannis, de ipso vaticinatus sit. vers.10.
Elia, Prophetarum facilè Principe: qui tamen Ioannis quasi Prodromus fuerit. vers.14.
Omnibus: imò vniuersis hominibus, iuxta communem & consuetum naturæ ordinem natis. Additur tamen ἐπίτασις καὶ ἐκφώνησις de Christi præeminentia. vers.11.
Doctrinæ efficacia, quã declarat metaphorâ, sumpta à castris, aut arce quadam, quæ irrumpentibus hostibus diripitur. Sic autem feruens illa vis Spiritus Sancti significatur, quâ fideles ex doctrina Ioannis correpti, summo studio ad vitam æternam ferebantur. vers.12.
Officij præstan... obscurè sub... runt. Ioann... Vam Lex & Prophetæ eminùs & Christum exhibendum prædixe... cominus & palàm Christum, recens exhibi... ...gito monstrabat. vers.13.
Ἐπιφορὰ ἐκφωνηματικὴ. vers.15.
Ψεγὴ Iudaicæ pertinaciæ in repudiando Euangelio
Καλάμων exornata λόγια. vers.16.
Ἐπιλύσεις per collationem. Eius
Πρόσωπα. vers.17.
Ἀπόδοσις de
Ioannis austeritate. vers.18.
Christi φιλανθρωπία. vers.19.

CAPVT

CAPVT XII.

Phariſæorum & Scribarum, famam Chriſti ferre non valentium, inuidia, & quæ inde, tanquam effectus, conſequuntur calumniæ, obtrectationes, & tentationes, &c.

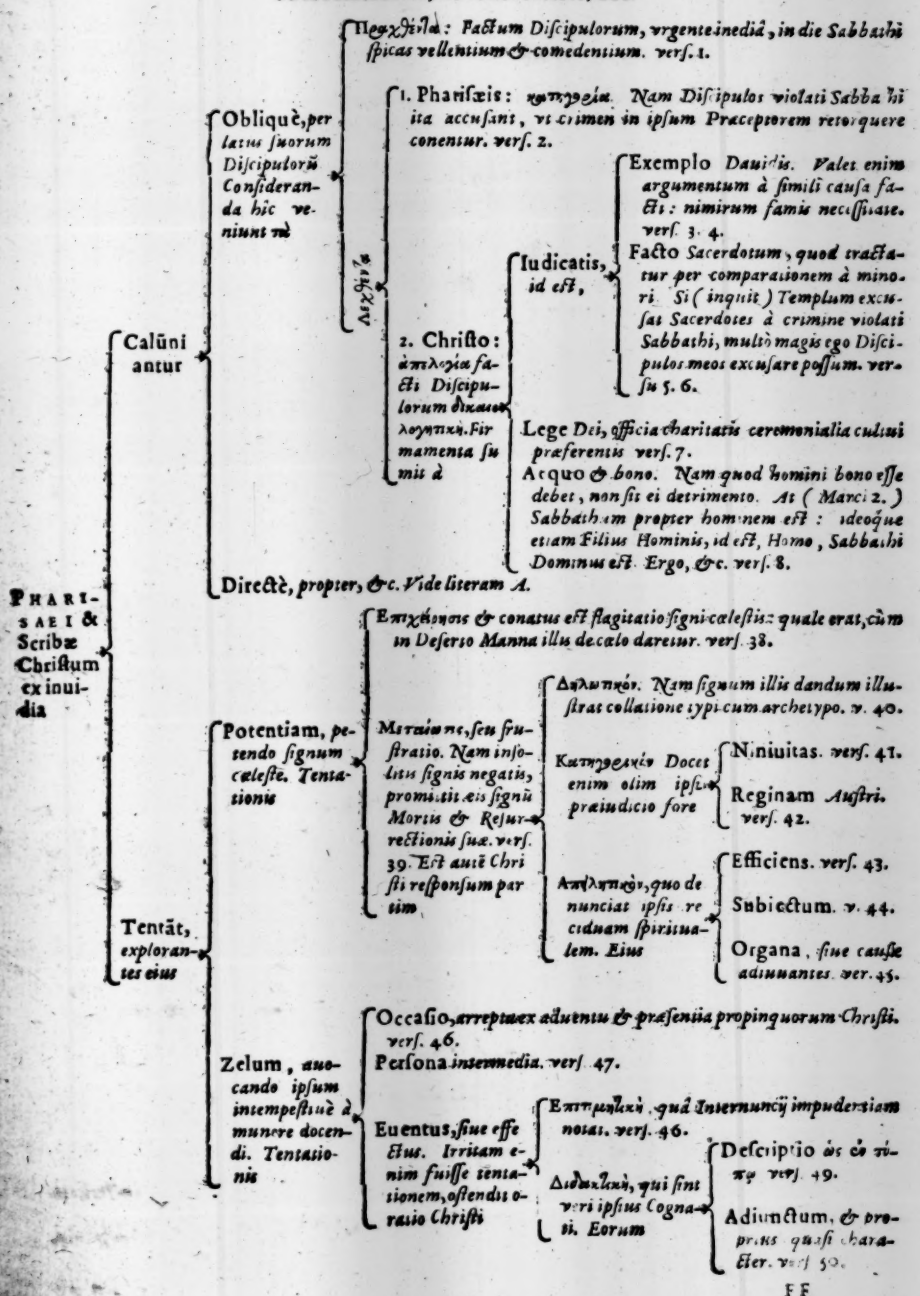

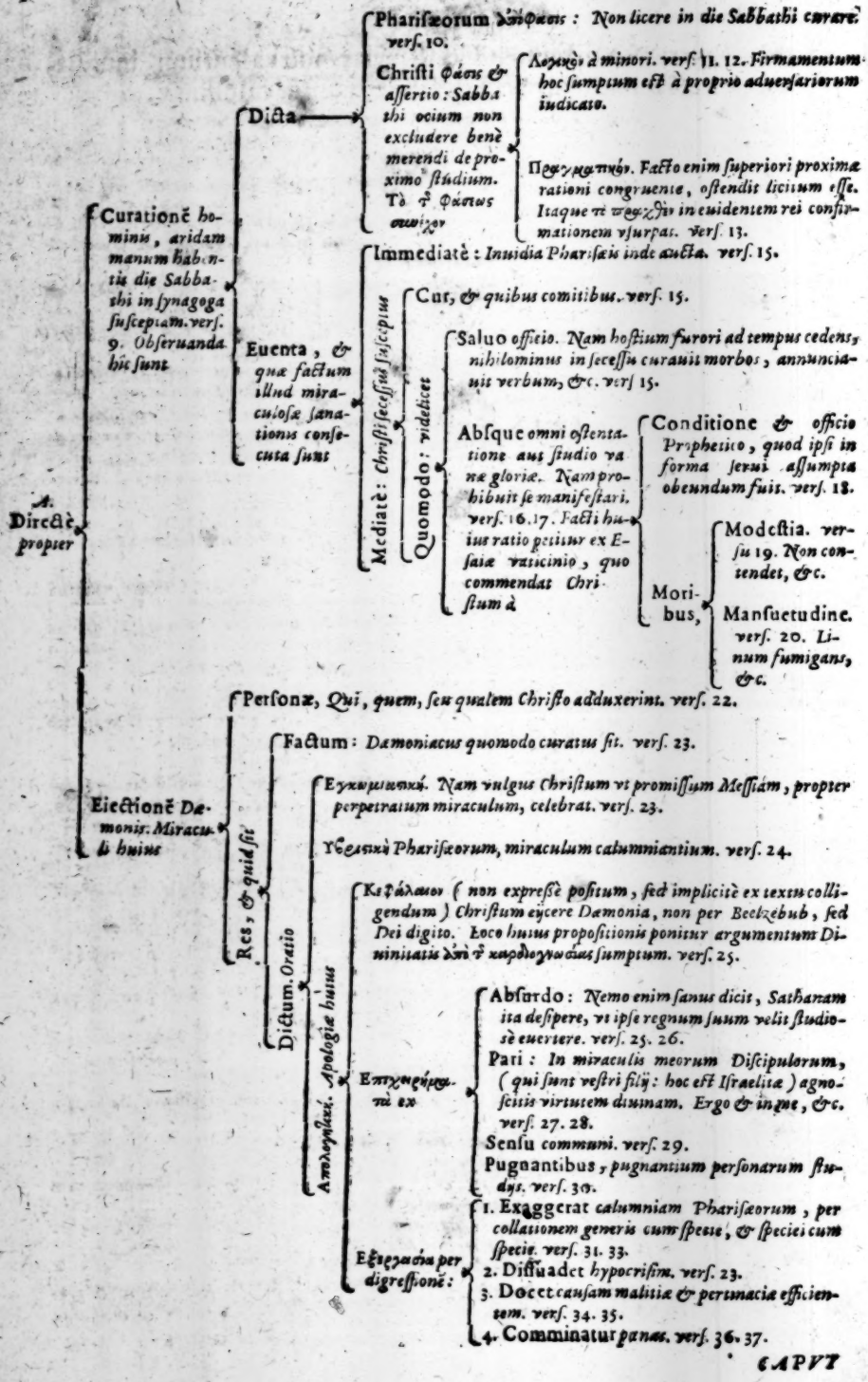
A.
Directè propiùs
Curationẽ hominis, aridam manum habentis die Sabbathi in synagoga susceptam. vers. 9. Obseruanda hîc sunt
Dicta
Pharisæorum κατηγορία: Non licere in die Sabbathi curare. vers. 10.
Christi φάσις & assertio: Sabbathi otium non excludere benè merendi de proximo studium. Τὸ τῆ φάσιως συνῳδον
Λογικὸν à minori. vers. 11. 12. Firmamentum hoc sumptum est à proprio aduersariorum iudicato.
Πραγματικὸν. Facto enim superiori proximæ rationi congruente, ostendit licitum esse. Itaque τὸ παράλογον in euidentem rei confirmationem vsurpat. vers. 13.
Euenta, & quæ factum illud miraculosæ sanationis consecuta sunt
Immediatè: Inuidia Pharisæis inde aucta. vers. 15.
Mediatè: Christi secessui suscepius
Cur, & quibus comitibus. vers. 15.
Quomodo: videlicet
Saluo officio. Nam hostium furori ad tempus cedens, nihilominus in secessu curauit morbos, annunciauit verbum, &c. vers 15.
Absque omni ostentatione aut studio vanæ gloriæ. Nam prohibuit se manifestari. vers. 16. 17. Facti huius ratio petitur ex Esaiæ vaticinio, quo commendat Christum à
Conditione & officio Prophetico, quod ipsi in forma serui assumpta obeundum fuit. vers. 18.
Moribus,
Modestia. versu 19. Non contendet, &c.
Mansuetudine. vers. 20. Linum fumigans, &c.
Electionẽ Dæmonis. Miraculi huius
Personæ, Qui, quem, seu qualem Christo adduxerint. vers. 22.
Res, & quid sit
Factum: Dæmoniacus quomodo curatus sit. vers. 23.
Dictum. Oratio
Ἐγκωμιαστικὴ. Nam vulgus Christum vt promissum Messiam, propter perpetratum miraculum, celebrat. vers. 23.
Ὑβριστικὴ Pharisæorum, miraculum calumniantium. vers. 24.
Ἀπολογία huius
Κατάλυσιν (non expressè positum, sed implicitè ex textu colligendum) Christum eiicere Dæmonia, non per Beelzebub, sed Dei digito. Loco huius propositionis ponitur argumentum Diuinitatis λαὶ τῆ καρδιογνωσίας sumptum. vers. 25.
Ἐπιχειρήματα ex
Absurdo: Nemo enim sanus dicit, Sathanam ita desipere, vt ipse regnum suum velit studiosè euertere. vers. 25. 26.
Patri: In miraculis meorum Discipulorum, (qui sunt vestri filij: hoc est Israelitæ) agnoscitis virtutem diuinam. Ergo & in me, &c. vers. 27. 28.
Sensu communi. vers. 29.
Pugnantibus, pugnantium personarum studijs. vers. 30.
Ἔξοδος per digressionẽ:
1. Exaggerat calumniam Pharisæorum, per collationem generis cum specie, & speciei cum specie. vers. 31. 33.
2. Dissuadet hypocrisim. vers. 23.
3. Docet causam malitiæ & pertinaciæ efficientem. vers. 34. 35.
4. Comminatur pœnas. vers. 36. 37.

CAPVT

CAPVT XIII.

Applausus & concursus populi, quem Christus παραβολικῶς erudiendum atque instituendum suscipit.

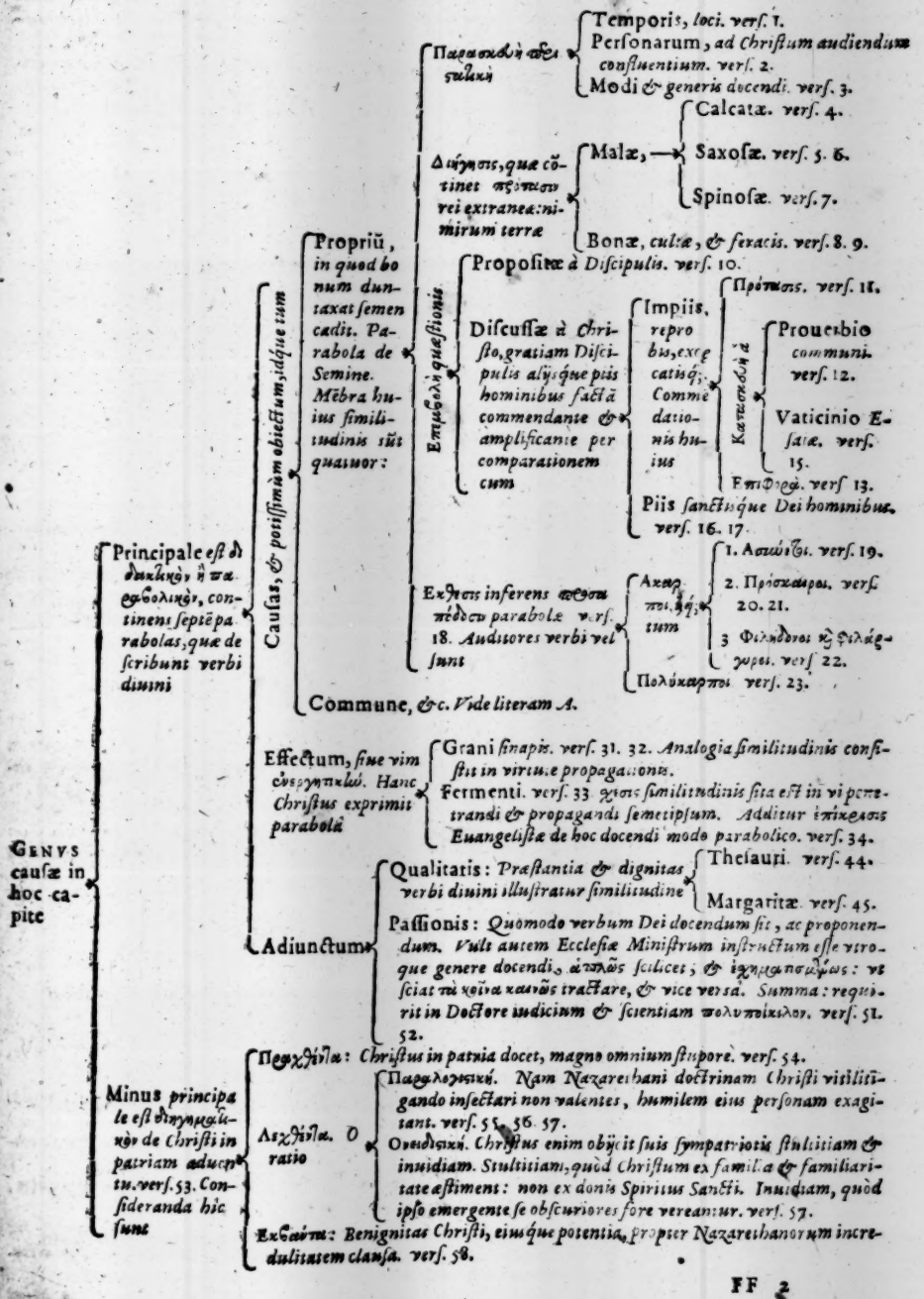

- A. Commune, *in quo malum semĩ bono sit permixtum. Parabola de*
  - Zizanio. *Eius*
    - Πρότασις. *Considerandum proponit*
      - Officium *Coloni operosum. vers.* 24.
      - Astutiam *& diligentiam hostis. vers.* 25.
      - Felicitatem *tritici & lolij, in eodem agro crescentes. versu* 26.
    - Curam *& solicitudinem Domesticorum. Incidit hic genus*
      - Didascalicum, *de origine, seu causa zizanij efficiente. Observanda ergo est*
        - Ἀπορία *Domesticorum. versu* 27.
        - Λύσις *Patrisfamiliàs. vers.* 8.
      - Deliberatiuum: *virum sint zizania euerruncãda. vers.* 28.
        - Propositio *negatiua. vers.* 29.
        - Confirmatio *ab importunitate, seu damnoso. vers.* 29.
        - Conclusio, *quâ definit tempus euerrũcationi idoneum & destinatum. vers.* 30.
    - Ἀπόδοσις *ab ipsis Discipulis flagitata: versu* 36. ἡ ἐπιζήλωσις
      - Seminatoris. *vers.* 37.
      - Agri. *vers.* 38.
      - Hostis. *vers.* 39.
      - Messis *& Messorum. Ibid.*
      - Zizanij. *vers.* 38. 40. 41. 42.
      - Tritici. *vers.* 38. 43.
  - Sagena: *Partes huius parabolæ sunt duæ:*
    - Similitudo *sumpta ab*
      - Vsu *verriculi. vers.* 47.
      - Officiis, *studijs, & occupationibus Piscatorum. versu* 48.
    - Accommodatio *similitudinis, vers.* 49. 50.

CAPVT XIV.

Iudicium Herodis de Christo.

- Christvs doctrinâ & miraculis iam clarus, refricat Herodi memoriam Ioannis Baptistæ decollati. Duæ igitur sunt huius capitis partes:
  - Fama *& existimatio Christi illustratur ex circumstantia*
    - Loci *& personæ, vbi, & apud quos fuerit in existimatione: nimirum in Aula Regis Herodis. Ea enim est veritatis οἰκείωσις, vt etiam Principum Aulas penetret. vers.* 1.
    - Qualitatis: *quale fuerit Herodis de Christo iudicium. Etenim publico μετεμψυχώσεως errore ductus, putat Christum esse Ioannem Baptistam, à mortuis redimiuum. vers.* 2.
  - Mors *Ioannis Baptistæ. Τὰ ἐν μέρει*
    - Ὑπόθεσις, *& initia, vt est causa*
      - Προκατάληψις: *Odium Herodis & Herodiadis in Ioannem conceptum. Odij*
        - Effectus: *Captiuitas, carcer, & vincula Ioannis. vers.* 3.
        - Causa: *Ioannis censura de Herodis raptu & incæstu. vers.* 4.
      - Προκατάστασις: *Occasio*
        - Quæsita. *vers.* 5.
        - Oblata
          - Quando, *qua in re, &c. vers.* 6.
          - A quo, *cui, &c. vers.* 7.
        - Arrepta. *vers.* 8.
        - Confirmata, *temerario iuramento. vers.* 9.
    - Ἀπόβασις. *Suis autem potissimùm duo:*
      - Impia *Ioannis Baptistæ cædes. Obserua autem per quem, & quo loco perierit. vers.* 10.
      - Crudelis *Herodiadis triumphus, de Censore suo actus. vers.* 11.

Μετὰ τὴν ἀναίρ, &c. *Vide literam A.* A. Mens

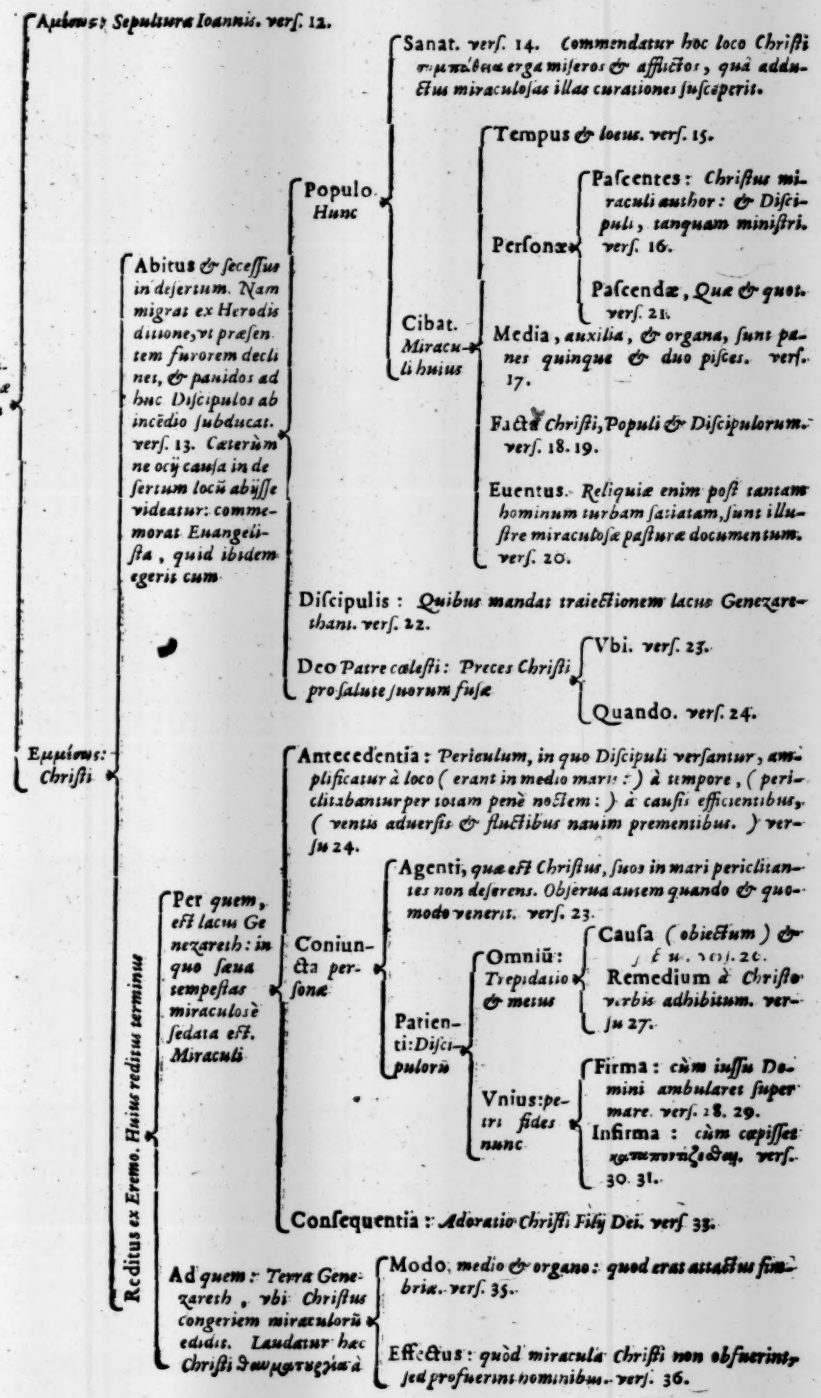
Μετὰ τὴν θανατον, quæ morte Ioannis consecuta sint
Ἀμέσως: Sepultura Ioannis. vers. 12.
Ἐμμέσως: Christi
Abitus & secessus in desertum. Nam migrat ex Herodis ditione, vt præsentem furorem declines, & panidos ad hunc Discipulos ab incēdio subducat. vers. 13. Cæterùm ne ocij causa in desertum locū abijsse videatur: commemorat Euangelista, quid ibidem egeris cum
Populo Hunc
Sanat. vers. 14. Commendatur hoc loco Christi σπλάγχνα erga miseros & afflictos, quā adducti miraculosas illas curationes susceperit.
Cibat. Miraculi huius
Tempus & locus. vers. 15.
Personæ
Pascentes: Christus miraculi author: & Discipuli, tanquam ministri. vers. 16.
Pascendæ, Quæ & quot. vers. 21.
Media, auxilia, & organa, sunt panes quinque & duo pisces. vers. 17.
Facta Christi, Populi & Discipulorum. vers. 18. 19.
Euentus. Reliquiæ enim post tantam hominum turbam satiatam, sunt illustre miraculosæ pastuæ documentum. vers. 20.
Discipulis: Quibus mandat traiectionem lacus Genezarethani. vers. 22.
Deo Patre cœlesti: Preces Christi pro salute suorum fusæ
Vbi. vers. 23.
Quando. vers. 24.
Reditus ex Eremo. Huius reditus terminus
Per quem, est lacus Genezareth: in quo sæua tempestas miraculosè sedata est. Miraculi
Antecedentia: Periculum, in quo Discipuli versantur, amplificatur à loco (erant in medio maris:) à tempore, (periclitabantur per totam penè noctem:) à causis efficientibus, (ventis aduersis & fluctibus nauim prementibus.) vers. 24.
Coniuncta personæ
Agenti, quæ est Christus, suos in mari periclitantes non deserens. Obserua autem quando & quomodo venerit. vers. 23.
Patienti: Discipulorū
Omniū: Trepidatio & metus
Causa (obiectum) & ... vers. 26.
Remedium à Christo verbis adhibitum. vers. 27.
Vnius: petri fides nunc
Firma: cùm iussu Domini ambularet super mare. vers. 28. 29.
Infirma: cùm cœpisset καταπονίζεσθαι. vers. 30. 31.
Consequentia: Adoratio Christi Filij Dei. vers. 33.
Ad quem: Terra Genezareth, vbi Christus congeriem miraculorū edidit. Laudatur hæc Christi θαυματουργία à
Modo, medio & organo: quod erat attactus fimbriæ. vers. 35.
Effectus: quòd miracula Christi non obfuerint, sed profuerint nominibus. vers. 36.

CAPVT XV.

Concertatio ἐριστικὴ Scribarum & Phariſæorum cum Chriſto de Humanis traditionibus.

CONTINET caput hoc partim

Λόγος, vel potiùs Διαλέγεται Chriſti cum

Doctoribus & Præſulibus Hieroſolymitanis. Verſatur autem dialogus hic in genere iudiciali, ſtatu qualitatis. Obſerua igitur

Ἔγκλημα Aduerſariorum: Indignum eſt, inquiunt, quòd Diſcipuli tui ſtatuta maiorum non obſeruant, illotis manibus comedentes, &c. verſ. 2.

Ἀντέγκλημα Chriſti qui crimen in aduerſarios regerit: imò grauioris criminis reos agit. ἀ Ἐ ἀντεγκλήμ.

Πρότασις, conſtans ἀντικατηγορίᾳ, ἢ ἀντεγκλήσει maioris criminis. verſ. 3.

Κατηγορία à manifeſto exemplo violati quarti præcepti. Cæterũ exemplum hoc tractatur κατ' ἀντίθεσιν

Diuini mandati. verſ. 4.

Humanæ traditionis. Notanda hìc eſt

Μίμησις hominum ſuperſtitioſorum. verſ. 5.

Ἐπίκρισις Chriſti. verſ. 6.

Ἐξεργασία ὑποκρισεως ſiue (vt loquũtur) reſponſio ad perſonam Phariſæorũ, quos ex Eſaia convincit eſſe hypocritas. ver 7. Hypocriſeως

Forma eſt, ſimulare externam pietatem, & interim corda habere agnitione & timore Dei vacua. verſ. 8.

Materia (ἰδιολογημάτων) & effectus, (nam oleum & operam perdunt, qui cultus electitios ſectantur.) verſu 9

Auditorib'

Ἐξωτερικοῖς, quos Euangeliſta vocat Turbam, ſeu Plebem. Hanc enim accuratiùs inſtituendam ſuſcipit Chriſtus in præſenti caſu. Inſtitutionis

Propoſitio ἀξιωματικὴ: Per ſe non eſſe peccatum, illotis manibus comedere. verſ. 10.

Confirmatio à cauſa efficiente peccati: quod non extra hominem naſcitur, neque aliunde in hunc ingreditur: ſed intra hominem, in corde nimirum, principium habet, & inde ſe per omnia membra, omnéſque hominis actiones diffundens, hominem totum polluit. verſ. 11.

Φάσις, ſeu intentio Diſcipulorum: doctrinam illam de traditionibus humanis (diſcrimen ciborum, lotiones & purgationes) nimis rigidè à Chriſto Præceptore propoſitam eſſe: propterea quòd Phariſæi ea grauiter ſint offenſi. verſ. 12.

Ἀπόφασις Chriſti. Inſtitutionis

Διδασκαλικὴ. Eius

Πρότασις implicita: Non eſt æquum, vt ipſorum offenſa moueat, & doctrinam cæleſtem ad ipſorum voluntates accommodem, &c.

Αἰτιον à perſonæ aduerſariorum, quòd non ſint à Deo plantati, ideoq; alias etiam eradicandi. Nuſquam enim legitur, Deum inſtituiſſe ordinem Scribarum, Phariſæorum, &c. verſ 13.

Ἐπιφορὰ ἀποστολικὴ: Miſſos facite tales Doctores, &c. Argumenta dehortationis ducuntur à qualitate perſonæ, & effectu doctrinæ. verſ. 14.

Ἀκροαματικῶς, qui ſunt Diſcipuli. Incidit hìc τόπος

Ὀρικὴ, &c. Vide literam A.

Πρόξενος, &c. Vide literam B.

CAPVT

A. Occasio. Superiùs enim illud argumentum à peccati origine sumptũ, Discipulis planiùs declarat. Declarationis susceptæ

- Occasio *Christo oblata à Petro.* verſ. 15.
- Forma
  - Ἐπιτιμητική, *qua Christus Discipulorum ruditatem & ignorantiam corrigit.* verſ. 6.
  - Διδακτική: *naturam & fontem peccati declarat*
    - Ἀφορ. *eorum, quæ non possunt hominem reddere impurum: hoc est, eius conscientiam coram Deo inquinare.* verſ. 17.
    - Θέσις (*eorum, quæ hominẽ polluunt*)
      - Generali. verſ. 18.
      - Speciali, *de peccatorum*
        - Fonte. verſ. 19.
        - Effectu. verſ. 20.

B. Πρᾶξις fabia & miracula: Miraculosa

- Sanatio
  - Vnius: *Filiæ mulieris Cananæ. Sunt autem tria huius descriptionis membra*
    - Τοποχαφία *Tyri & Sidonis, quæ fuerunt emporia maritima & celeberrima.* verſ. 21.
    - Προσωποχαφία *personæ à sexu & natione.* verſ. 22.
    - Ὑποτύπωσις *exprimens τὸ λεχθέισα*
      - Mulieri: *Oratio eius*
        - Παραιτητική: Πρόπισος (*miserere*) *ἄνωθεν deductũ à Christi potentia (Domine) & officio (Fily David, Messia.) Item à sua persona, & primaria miseria.* verſ. 22. 26.
        - Ἐλεγκτική. *Nam Christi argumentũ ab Israelitarum prærogativa sumptum, soluit scitè & ingeniosè inuersione.* verſ. 27.
      - Discipulis. *Horum ἐντεύξις, sive intercessio pro Cananæa.* verſ. 23.
      - Christo. Λόγος *eius par tim est*
        - Ἀποφατική, *quo respondet*
          - Discipulis *Nam à vocatione & mandato Patris arguit, extraneis nihil auxilij præstandum esse.* v. 24.
          - Mulieri: *quam non sine contumelia, vi canem, sua ope indignam, omninò repellit.* verſ. 26.
        - Ἐγκωμιαστικὸς (*laudat eius fidem*) & παρηγορητικὸς. *Nam se illius precibus in fidei gratiam, annuere testatur.* verſ. 28.
  - Plurium. *Observa autem*
    - Vbiistam *miraculorum congeriem ediderit.* verſ. 29.
    - Quos *miraculosè sanaris.* verſ. 30. *Species morborum deplorarissimorum recensentur.*
    - Quo *eventu & fructu: Spectatorum* ϛωμικὴ δοξολογία. v. 31.
- Cibatio. *Miraculi huius*
  - Causæ
    - Impellentes: *Christi συμπάθεια: Populi perseverantia & transitus.* verſ. 32.
    - Impedientes: *Loci importunitas & commeatus penuria.* verſu 33.
  - Media & *auxilia: Septem panes, & pauci piſciculi.* verſ. 34.
  - Modus *continet τὸ προσκλίνειν καὶ ἐνδιδόναι.* verſ. 36. 37.
  - Personæ *cibatæ, quæ & quot, &c.* verſ. 38.
  - Ἔκβασις, *quæ miracula consecuta sunt.* verſ. 39.

CAPVT XVI.

Τὰ τῆς ἀποδημίας λεχθέντα, quæ dicta sunt in itinere ex Galilæa, prope Cæsaream Philippi.

COMMENTARIVS, quæ dicta sunt

- Pharisæis & Sadducæis, pernicissimum aduersus Christum conspirantibus. Membra huius loci sunt tria:
  - Διάστασις ἀπήτησεν
    - Αἴτημα μιχθὲν ἐπιπλήξει: *Aduersariorum impudens & importuna flagitatio signi non necessarij è cælo.* verſ. 1.
    - Ἀπόφασις ad Discipulos, de cauendo Pharisaicæ doctrinæ fermento. Admonitionis huius
      - Ἀπόφασις, *seu remedium, ruditati Discipulorum oppositum, est ἐπιπλήξεως, qua Christus*
        - Ostendit *causam mali huius*
          - Propinquam: *nimirum ὀλιγοπιστίαν.* verſ. 8.
          - Remotam: *Obliuionem quinque miraculorum, fidei ipsorum confirmandæ causâ, editorum in panibus*
            - Quinque: *quibus quinque millia hominum saturata sunt.* verſ. 9.
            - Septem, *inter quatuor millia hominum distributis* verſ. 10.
        - Definit *fermentum illud τῶν ἀρτίων τοῦ σώματος cibi corporalis.*
      - Effectus ἐπιπλήξεως, *seu factæ declarationis.* verſ. 12.
    - Ἀπόφασις ad Discipulos, *de cauendo Pharisaicæ doctrinæ fermento. Admonitionis huius*
      - Tempus *& locus notatur.* verſ. 5. *Discipulorum* ἀπορημάτιον, *(quòd obliti erant accipere panes) referendum est ad occasionem, siue causam occasionem stupiditatis, & crassi Discipulorum de Christi verbis iudicij.*
      - Forma *& exemplar, nudam propositionem complectens. Analogia similitudinis, est vis latenter & celeriter inficiendi, serpendi, inflandi, &c.* v. 6.
      - Adiunctum *passionis. Nam admonitio illa Christi à Discipulis non intelligitur rectè: sed ἀπροσδιόνυσος.* verſ. 7.
    - Ἀπόφασις ad Discipulos, *de cauendo Pharisaicæ doctrinæ fermento. Admonitionis huius*
      - Τόπος: *Cæsareæ Philippi ad radices montis Libani sita, in superiore Galilæa.* verſ. 13.
      - Ἀφορμὴ *est ieiunatio Christi. Ibid.*
      - Τρόπος, *modus & ordo. Nã Discipuli referunt iudicium*
        - Aliorum, *variè quidem de persona Christi sentientium: conuenientium autem in Pythagorico τῶν μετεμψυχώσεων commento.* verſ. 14. *Sic error parit errorem.*
        - Suum. *Discipulorum de Christo confessio*
          - Postulata: *Vos autem (qui tam diu mecum conuersati estis, quique mei esse debetis testes, &c.) quem me esse dicitis?* verſ. 15.
          - Edita: *à quo, & qua de re. Petrus enim hac breui confessione complexus est totam de Christi persona & officio doctrinam.* verſ. 16.
          - Commendata *ab*
            - Efficiente *(reuelatione Patris cælestis) & effectu beatitudinis.* verſ. 17.
            - Adiunctis:
              - Soliditate *& inuictâ firmitate.* verſ. 18.
              - Dignitate *muneris Apostolici, Petro, propter fidei & confessionis soliditatem, concessi* verſ. 19.
          - Interdicta, *ne hoc tempore (instante passione: Si enim Iudæi nouissent Christum Dominum gloriæ, non crucifixissent) euulgarentur.* verſ. 20.
- Christo, *&c. Vide literam A.*

A. Christo. Est autem eius oratio partim

Προφητικὴ: Vaticinium de morte sua imminente. Vaticinij

Forma complectens epitomen passionis Dominicæ. vers. 21.

Euentus, quomodo à Petro fit exceptum. Ostendit hoc

Petri ἐπιτίμησις, ne Christus se prudens & sciens periculo mortis obiciat, &c. vers. 22.

Christi, Petrum, vt pessimum consultorem, grauiter à se reijcientis, responsio ἐπιτιμητικὴ καὶ ἀποστροφικὴ. vers. 23.

Παραινετικὴ, quâ Discipuli aduersus scandalum crucis muniuntur & animantur. Consolationis

Πρόσωπα, cuius tres sunt partes: Abnegatio Christi: Professio crucis: Imitatio Christi. vers. 24.

Αἴτια ab vtili & inutili: præmij & pœnæ. Additur ἐξεργασία per comparationem vtilis & inutilis. vers. 25.

Καλασκευὴ confirmatio rationis, sumpta ex coniectura

Voluntatis: Quòd velit pietatem remunerari, &c. versu 27.

Facultatis: Quòd autem possit, id argumento est, quòd gustum & specimen tantorum bonorum exhibuerit in monte Thabor. vers. 28.

CAPVT XVII.

Transfiguratio Christi in monte Thabor.

PROPONIT Euangelista in hoc capite

Διήγησιν transfigurationis, tanquam primariæ rei gestæ. Narrantur autem

Αἱ περιστάσεις, Temporis, loci, personarum, tanquam testium & spectatorum cœlestis illius maiestatis & gloriæ. vers. 1.

Τὸ πεπραγμένον, sive res gesta, καθ' ὑποτύπωσιν ob oculos posita. vers. 2.

Τὰ συμβεβηκότα ἢ συνεπόμενα, sunt numero quinque:

1. Apparitio Mosi & Eliæ summorum veteris Testamenti Antistitum. vers. 3.
2. Gustus vitæ & gloriæ cœlestis: cuius excellentiam satis euincit ecstasis Petri, vitam & gloriam illam omnibus rebus humanis longè præferentis. vers. 4.
3. Inauguratio Christi in summum Ecclesiæ Doctorem, facta ipsa Dei Patris voce, de nube audita. vers. 5.
4. Terror & consternatio Discipulorum ad sensum vocis & præsentiæ diuinæ. vers. 6.
5. Cõsolatio, quâ prostratos Discipulos Christus erigit. Cõfirmatio

Forma: primò erigit eos vt Medicus Φιλάνθρωπος: secundò, verbis eximij metum. vers. 7.

Effectus. vers. 8.

Ἐπιλογισμὸν τῶν πεπραγμένων, quæ transfigurationem consecuta sunt

Interdictum Christi de visione hac, ante resurrectionem suam, non publicanda. vers. 9.

Quæstio de Eliæ aduentu. Membra problematis sunt tria:

Ἀπορία Discipulorum, à Scribarum & Pharisæorum doctrina ἀπολογίαν nectentium. vers. 10.

Λύσις Christi constat

Ὁμολογίᾳ, confirmante oraculi Prophetici veritatem. vers. 11.

Ἐπανορθώσει, quâ Christus emendat corruptam vaticinij interpretationem eámque in Pharisæorum cæcitatem & malitiam καὶ μετάστασιν transfert. vers. 12.

Ἐπίλυσις Christi de sera & tarda Discipulorum intelligentia. vers. 13.

Ἐμφάσεις, &c. Vide literam A.

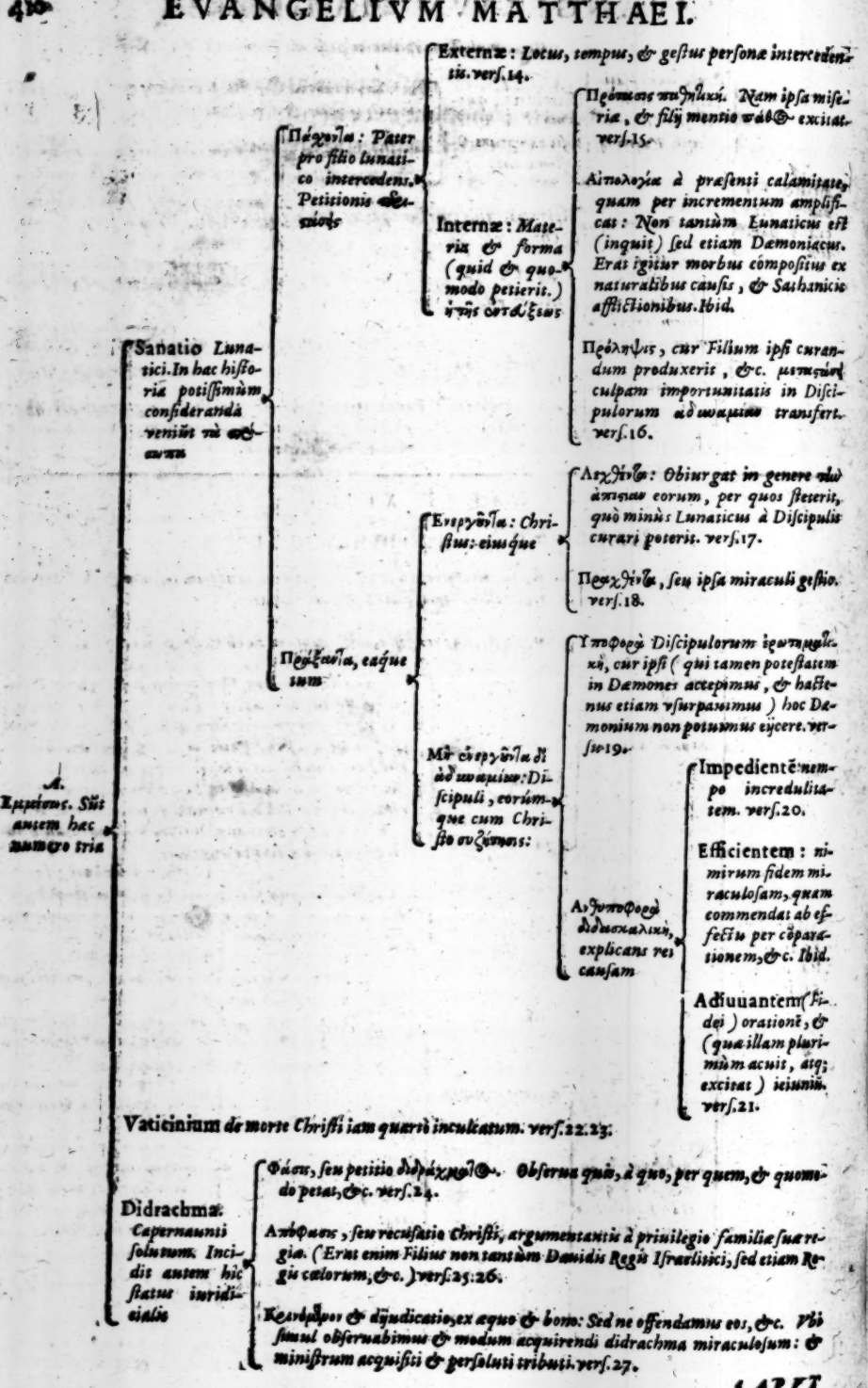
Externæ: Locus, tempus, & gestus personæ intercedentis. vers. 14.
Πρόσωπον πάθητικόν. Nam ipsa miseria, & filij mentio vehemens excitat. vers. 15.
Αἰτιολογία à præsenti calamitate, quam per incrementum amplificat: Non tantùm Lunaticus est (inquit) sed etiam Dæmoniacus. Erat igitur morbus compositus ex naturalibus causis, & Sathanicis afflictionibus. Ibid.
Πρόληψις, cur Filium ipsi curandum produxeris, &c. μετατιθεὶς culpam importunitatis in Discipulorum ἀδυναμίαν transfert. vers. 16.
Πάσχοντα: Pater pro filio lunatico intercedens. Petitionis species
Internæ: Materia & forma (quid & quomodo petierit.) τῆς συντάξεως
Sanatio Lunatici. In hac historia potissimùm considerandà veniunt τὰ σχήματα
Ἀτοπία: Obiurgat in genere τὴν ἀπιστίαν eorum, per quos steterit, quò minùs Lunaticus à Discipulis curari poterit. vers. 17.
Ἐνεργοῦντα: Christus: eiusque
Παράδοσις, seu ipsa miraculi gestio. vers. 18.
Παράξοντα, eaque sum
Ὑποφορὰ Discipulorum ἐρωτηματικὴ, cur ipsi (qui tamen potestatem in Dæmones accepimus, & hactenus etiam usurpauimus) hoc Dæmonium non potuimus eiycere. vers. 19.
Μὴ ἐνεργοῦντα δι' ἀδυναμίαν: Discipuli, eorúmque cum Christo συζήτησις:
Impedientem: nempe incredulitatem. vers. 20.
Efficientem: nimirum fidem miraculosam, quam commendat ab effectu per cōparationem, &c. Ibid.
Ἀντιφορὰ διδασκαλικὴ, explicans rei causam
Adiuuantem (fidei) orationē, & (quæ illam plurimùm acuit, atq; excitat) ieiunium. vers. 21.
A. Ἔμφασις. Sūt autem hæc tantùm tria
Vaticinium de morte Christi iam quartò inculcatum. vers. 22. 23.
Φάσις, seu petitio διδραχμου. Observa quis, à quo, per quem, & quomodo petat, &c. vers. 24.
Didrachma: Capernaunti solutum. Incidit autem hic status iuridicialis
Ἀπόφασις, seu recusatio Christi, argumentantis à priuilegio familiæ suæ regiæ. (Erat enim Filius non tantùm Davidis Regis Israelitici, sed etiam Regis cœlorum, &c.) vers. 25. 26.
Κατάκρισις & diiudicatio, ex æquo & bono: Sed ne offendamus eos, &c. Vbi simul obseruabimus & modum acquirendi didrachma miraculosum: & ministrum acquisiti & persoluti tributi. vers. 27.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Ambitus & contentio Discipulorum de primatu: cuius occasione Christus præscribit occasionem excellendi in Regno Dei per humilitatem, mansuetudinem, &c.

STATVS sigillum huius capitis est Regnum, definitum: Ἄνωθεν, siue solertia Christi, est Κεφάλαιον: hoc est, partim

Ἀπορία Discipulorum de eo, qui sit maximus in Regno cœlorum, &c. vers. 1.

Πραγματεία. Nam ipso facto, ὃς ἂν τοῦτο indicat Christus, quis sit ille maximus in Regno cœlorum. Pueri enim non affectant regna & dominatum: neminem offenduni: irritati etiam facile tamen placantur. Ergo qui in Regno Christi vult excellere, sit humilis, innocens, mansuetus, &c. vers. 2.

Λογικὴ, quâ explicat σχηματισμὸν & attributa eius, qui maximus est in Regno cœlorum. Sunt autem numero quatuor in hoc capite: videlicet

- Humilitas, animi, submissio. Tractatur hoc attributū παραινετικῶς. Hῆς παραινέσεως
  - Κατασκευὴ, ex humilitatis
    - Κατάστασις implicita: colligenda autem ex vers. 3 & 4. Imitamini pueros humilitate, animique submissione, &c. Vult enim eos esse pueros τῷ ἤθει: non ingenio & iudicio.
    - Adiuncto necessitatis. Nam sine vera humilitate non possumus ingredi Regnum Dei. v. 3. Additur ἐπιφώνησις à Christi asseueratione.
    - Effectu. Est enim submissio animi, proxima ad excellentiam via. vers. 4.
  - Ἀναιρεσὶν tacitæ obiectionis. Quia enim turpe & indecorum videri posset, humilitate pueros imitari, ostendit Christus quantæ dignitatis ij sint in conspectu Dei. Æstimationis argumenta deducit à
    - Comminatione bonorum. Sibi enim factum agnoscit, quod in pueros conferitur. vers. 5.
    - Cura & protectione Dei, qui Angelorum ministerio pueros custodiat. vers. 10.
    - Fine sui in mundū aduentus, siue incarnationis. Finis huius
      - Θέσις. vers. 11.
      - Ἔκθεσις παραβολικὴ. Similitudinis
        - Πρότασις. v. 12. 13.
        - Ἀπόδοσις. v. 14.
- Innocentia, ne quem dicto vel facto offendat. Scādali malum amplificatur ex adiunctis: nempe ex
  - Atrocitate supplicij, quod apud Palæstinos grauissimum fuit. vers. 6.
  - Necessitate hypothetica. Positis enim his causis (corruptis hominum ingenijs, & odio Diaboli erga Ecclesiam) fine etiam posito (vt electi probentur, &c.) ex hypothesi necesse est, vt scandala eueniant. Est ergo malum necessarium & ineuitabile. Cæterùm ὁ παραδιδοὺς grauissimâ exclamatione inuehitur in authores scandalorum. versu 7.
  - Modo cauendi scandala per ratiocinationem. Tantum malum esse, vt oculos potiùs eruere, & manus abscindere conueniat, quàm scandala fouere. vers. 8. 9.
- Iustitia, &c. Vide literam A.
- Mansuetudo erga resipiscētes. Tractatio huius attributi instituitur in genere
  - Didascalico, de modo condonandi proximo iniurias & offensas. Occurrit hîc
    - Petri quæstio de modo, certa numeri specie definito. vers. 20.
    - Christi responsio, qui modum ignoscendi constituit indefinitum. vers. 22.
  - Deliberatiuo. Quia enim carni nostræ aurū videtur toties ignoscere, &c. Christus ad eam rem cohortatur à periculoso, si detrectemus. Periculum illustrat parabola, cuius duæ sunt partes:
    - Πρότασις, in quo
      - Commendatur Regis bonitas & clementia. à vers. 23 vsque ad 28.
      - Vituperatur Serui malitia & ingratitudo. vers. 28. & inde vsq; ad 34.
      - Proponitur pœna malitiæ & ingratitudini debita. vers. 34.
    - Ἀπόδοσις, Sic & Pater, &c. Obserua Quis, qui, quid, & quomodo condonare debeat. vers. 35.

Æ. Iustitia duplex in corrigendis fratrũ delictis. Est autẽ correctio, sine correptio alia.

- Priuata, quæ cum fratre in nos iniurio suscipitur, arbitris vel
  - Remotis. *Correctionis huius forma est, arguere: hoc est, peccati grauitatem demonstrare, &c. Effectus autem lucrari fratrem, quia alias propter iniustitiam perires. Iniusti enim Regnum Dei non possidebunt. v. 15.*
  - Adhibitis: *Admonitionis huius motus idem est, qui & superioris. Scopus autem est, non tantùm iniustitiæ arguere: sed & coram testibus conuincere: ne apud Ecclesiam ignorantiam præsexat. verſ. 16.*
- Publica, quæ aliàs dicitur Excommunicatio. verſ. 17. Disciplinæ Ecclesiasticæ autoritas astruitur ex.
  - Effectu: *Ratum & firmum esse Ecclesiæ de pœnitentibus & impœnitentibus iudicium. Neque enim hic agitur de doctrina & verbo prædicato, eiusque comminationibus & promissionibus, sed disciplina morum. verſ. 18.*
  - Causa—
    - Adiuuante: *Pij scilicet precibus, earumque vi & efficaciâ. verſ. 19.*
    - Efficiente: *Præsentiâ Christi, Spiritu suo actionem dirigentis. verſ. 20.*

CAPVT XIX.

Sermones Christi de vita œconomica habiti.

In œconomia autẽ considerandæ sunt

- Personæ
  - Generantes. *Maris & fœminæ coniunctio: num quauis de causa sit dirimenda. Actionis huius disputatoriæ.*
    - Modus & forma in genere iudiciali, status
      - Locus & tempus. *verſ. 1.*
      - Personæ & testes. *verſ. 2.*
      - Iuridiciali:
        - Intentio, ζήτημα καὶ ἔγκλημα *Pharisæorum: Num liceat marito vxorem dimittere quauis ex causa. verſ. 3.*
        - Depulsio *Christi, reuocantis eos ad Legem primæ institutionis.* Ἐπιχείρημα ducuntur à coniugij
          - Materia: *Vni Adamo vnicã coniunxit Euã, Ergo vnus vnius coniunx maneat. verſ. 4.*
          - Consequente: *Coniugium eiusmodi fœdus est, vt eius causâ liberi à parentibus secedant. Potest etiam esse argumentum ex coniugatis, ductum à minori ad maius (parentes non possunt dirimere coniugium: Ergo vxor ex quauis causa non potest dimitti.) verſ. 5.*
          - Forma: *Sunt vna caro: Ergo lacerat seipsum, quisquis vxorem repudiat. verſ. 6.*
          - Efficiente. *Qui à Deo iuncti sunt, eos quauis ex causa distrahi fas non est. Ibid.*
      - Legitimo ἀποτροπῇ *Tractatio fit*
        - Ἀναγνώσις καὶ αὐτεπαγωγὴ *Mosaicæ indulgentiæ. verſ. 7.*
        - Συμφωνία, *recõciliatione per distinctionem. Aliud enim est permittere aliquid propter Gentis alicuius inuincibilem σκληροκαρδίαν: aliud præcipere & probare. verſ. 8.*
        - Διασολῇ *vituperatione Iudaicæ licentiæ & indulgentiæ. verſ. 9. Additur* σοφισμὸς *de casu adulterij: sub quo omnes ἐκβάσεις pares aut graniores causas repudiandi, complecti videtur Dominus.*
      - Negotiali, *virum vxor sit ducenda,*
        - Discipuli *negant ab incommodo ex præcedenti disputatione petitis. verſ. 10.*
        - Christus *negat hoc sequi ex suis rationibus, quòd scilicet cœlibatus tutior sit matrimonio. Negationis*
          - Ἀπολογία *à raritate doni continentiæ. verſ. 11.*
          - Ἔκθεσις *expolitio rationis, quæ recenset species eorum, qui doni istius capaces sunt: vt sunt Eunuchi, Spadones, Casti (qui dono Dei & propriâ voluntate libidinem in ordinem rediguns.) verſ. 12:*
  - Generatæ: *Liberorum oblatio, siue educatio. Considaranda hìc venit.*
    - Pietas *eorum, qui liberos suos Christo offerunt. verſ. 13.*
    - Zelus *Discipulorum præposterus. verſ. 14.*
    - Bonitas *Christi, etiã infantium curã suscipientis. Bonitatem eius declarant*
      - Ἀσχήμων *v. 14. Commendat enim puerorum felicitatem.*
      - Πεχήμα. *verſ. 15. Benedictionis symbolum est χειροθεσία.*
- Res familiaris, &c. *Vide literam Æ.*

Æ Re

A. Res familiaris & domestica (opes, diuitiæ.) Instituitur hic disputatio, de periculosa diuitum conditione, quæ est δυσκολία eorum ad Regnum Dei. Loci huius:

- Πρόθεσις: Δύσκολον & per quàm arduum est, vt Diues (in diuitijs confidens) seruetur. verſ.23.
- Κατασκευὴ à —
  - Pari, siue exemplo certæ personæ, quæ demonstratur à
    - Moribus, hoc est,
      - Studio pietatis. Est enim de vita æterna solicitus Adolescens ille. verſ.16.
      - Confidentiâ
        - Operum, siue iustitiæ
          - Internæ: Dum enim Christum (in quo nihil homine sublimius agnoscit) bonum vocat: sibi etiã (vipotè homini) laudem bonitatis arrogat. verſ.16.17.
          - Externæ. verſ.18.19 20.
        - Opum & diuitiarum. verſ.21.22.
    - Aetate & fortuna. verſ.22.
  - Minori, siue sententia minùs probabili. Minùs enim verisimile est, camelum per foramen acus transituram, &c. verſ.24.
- Ἀνασκευὴ, cuius duæ sunt partes:
  - Ὑποφορὰ Discipulorum ex absurdo. verſ.25.
  - Ἀντιπόφορὰ Christi per distinctionem diuinæ & humanæ potentiæ. v.26.
- Διξόδος, quæ partim est
  - Διαιολογικὴ: Petrus enim nomine omnium Discipulorum affirmat, iure ipsis deberi præmia amplissima. verſ.27.
  - Ἐπαγγελλικὴ, promittens præmia
    - Peculiaria. verſ.28.
    - Communia. verſ.29.
  - Ἀποτρεπτικὴ. Ne enim ob præmia promissa altiùs sapiant, & superbiùs de se sentiant, eos sub metu continet. verſ.30.

CAPVT XX.

Reprimit Christus ambitionem Discipulorum, cùm in genere omnium (propositâ parabolâ de Vinitoribus inæqualibus,) tum in specie duorum (Iacobi & Ioannis) & tandem Ierichunte egressus, duobus cæcis visum restituit.

CONTINET caput hoc partim

- Ἀλληγορίαν Discipulis Omnibus. Eaque sunt vel
  - Παραινετικὴ. Nam Christus cohortatur suos Discipulos ad humilitatẽ, ne ob præmia promissa superbiant. Primos enim posse fieri vltimos. Rationem hanc illustrat parabolâ de Vinitoribus, impari quidem tempore, pari autem laborantibus. Parabolæ huius
    - Πρόθεσις, quæ nobis depingit Patris familias
      - Iustitiam in mercede
        - Diligentiam, quòd operarios conducit tempore
          - Antemeridiano. verſ.1.2.3.
          - Pomeridiano. verſ.5.6.7.
        - Constituendâ, eaque tum
          - Certâ. verſ.2.
          - Incertâ quidem, iustâ tamen. verſ.4.7.
      - Persoluenda dissolutionis
        - Ἠγόρμα: Mandatum Patris familiãs Procuratori suo datum quando, qua de re, & quò, &c. verſ.8.
        - Μισθὸς: Merces numerata
          - Primis. verſ.7.
          - Vltimis. verſ.10.
        - Ἔνοχλα
          - Querela Operariorum neglecta proportione geometricâ. verſ.11.12.
          - Apologia Domini ex
            - Pacto. verſ.13.
            - Iure dominij. verſ.14.15. Additur etiam πονηρία, quæ & ipsa est iniuria.
    - Ἀπόδοσις: Sic vltimi erunt primi, &c. verſ.16.
  - Προφητικὴ. Vaticinium de morte & resurrectione Christi. Obserua
    - Quibus & vbi hoc Vaticinium repetierit & inculcârit, &c. verſu 17.
    - Quomodo: σαφήνεια totius Historiæ de passione Dominica. verſ.18.19.
- Aliquibus, &c. Vide literam A.
- Πεφύτευται, &c. Vide literam B.

A. Aliquibus: nempe filijs Zebedæi. Hæc dicta rursus sunt aut

- Παροτρυντικῶς. Duo enim illi Discipuli primatum in Regno Christi ambiunt. Notandum autem est
  - Quis causam Discipulorum agat, & quomodo (gestu ad persuadendum apto.) verſ. 20.
  - Quid petant, (αἰτεῖσθαι.) verſ. 21.
- Ἐπανορθωτικῶς. Nam Christus importunam istorum postulationem corrigit, & confutat, à turpi, siue indecoro persona
  - Discipulorum: Quî enim, quæ petunt, non intelligunt, quid prosint, vel quo faciant, indigni sunt, qui exaudiantur: Vos nescitis quid petatis: quia gloriæ coronam priùs flagitatis, quàm legitimè decertaueritis, Ergo, &c. v. 22.
  - Christi, eiusq; vocatione. Sibi enim non iniunctum esse munus, assignandi cuique propriam & distinctam in Regno cælorum sedem: sed rationem & prouinciam docendi. Nihil ergo hîc Christus de potestate, sed simpliciter finem vocationis & officij sui considerandum proponit. verſ. 23.
- Προτρεπτικῶς: Dominus suadet Discipulis suis humilitatem, animiq; submissionem. Ἡ τῆς ταπεινοφροσύνης
  - Ἀφορμὴ, erat importuna Apostolorum indignatio: cùm & ipsi eodem ambitionis vitio laborarent. verſ. 24.
  - Μορφὴ, id est, forma & exemplar:
    - Πρότασις: Apostolos & Ministros Ecclesiæ decet esse humiles. Constat autem hæc propositio
      - Ἀρχὴ, quid fugiendum illis sit. verſu 25.
      - Θέσις, quid faciendum, &c. verſus 26.
    - Κατασκευὴ ab vtili & honesto. Est enim Humilitas ianua ad gloriam & primatum. verſ. 26. 27.
    - Ἐξεργασία, siue explicatio rationis sumitur ab exemplo Christi. verſ 28.

B. Πεφωτισμένοι. Nam Christus miraculo visum cæcis restituit. Personæ huius miraculi aliæ sunt

- Spectantes, & quasi testes. verſ. 29.
- Patientes: Cæci duo, eorumque incommodum corporis (cæcitas,) aduersa paupertatis fortuna, & donum fidei, ex inuocatione apparentis: quæ ad causas impellentes referenda sunt. verſ. 30. 31. 32. 33.
- Impedientes: Comites Christi. verſ. 32.
- Efficientes: Christus, eiusq; πεφωτισμένοι cum
  - Ἠγάπησε, quid fecerit ante sanationem. verſ. 32.
  - Μετὰ, cum ipsa rei gestione coniuncta. verſ. 34.

CAPVT

CAPVT XXI.

Christus regiâ & triumphali pompa vrbem Hierosolymitanam ingressus, quomodo cùm à suis quibusdam, tum ab Aduersarijs sit receptus.

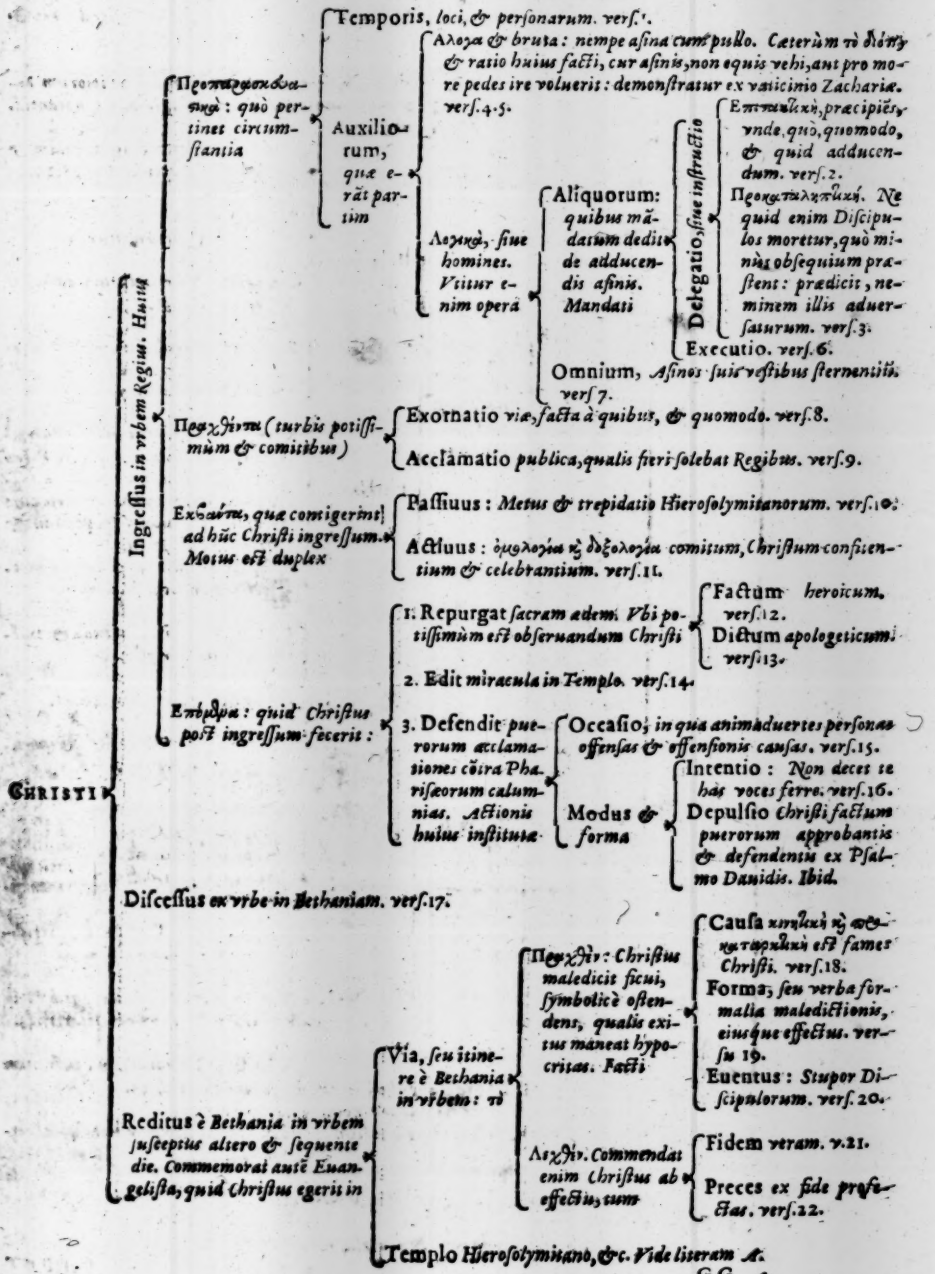

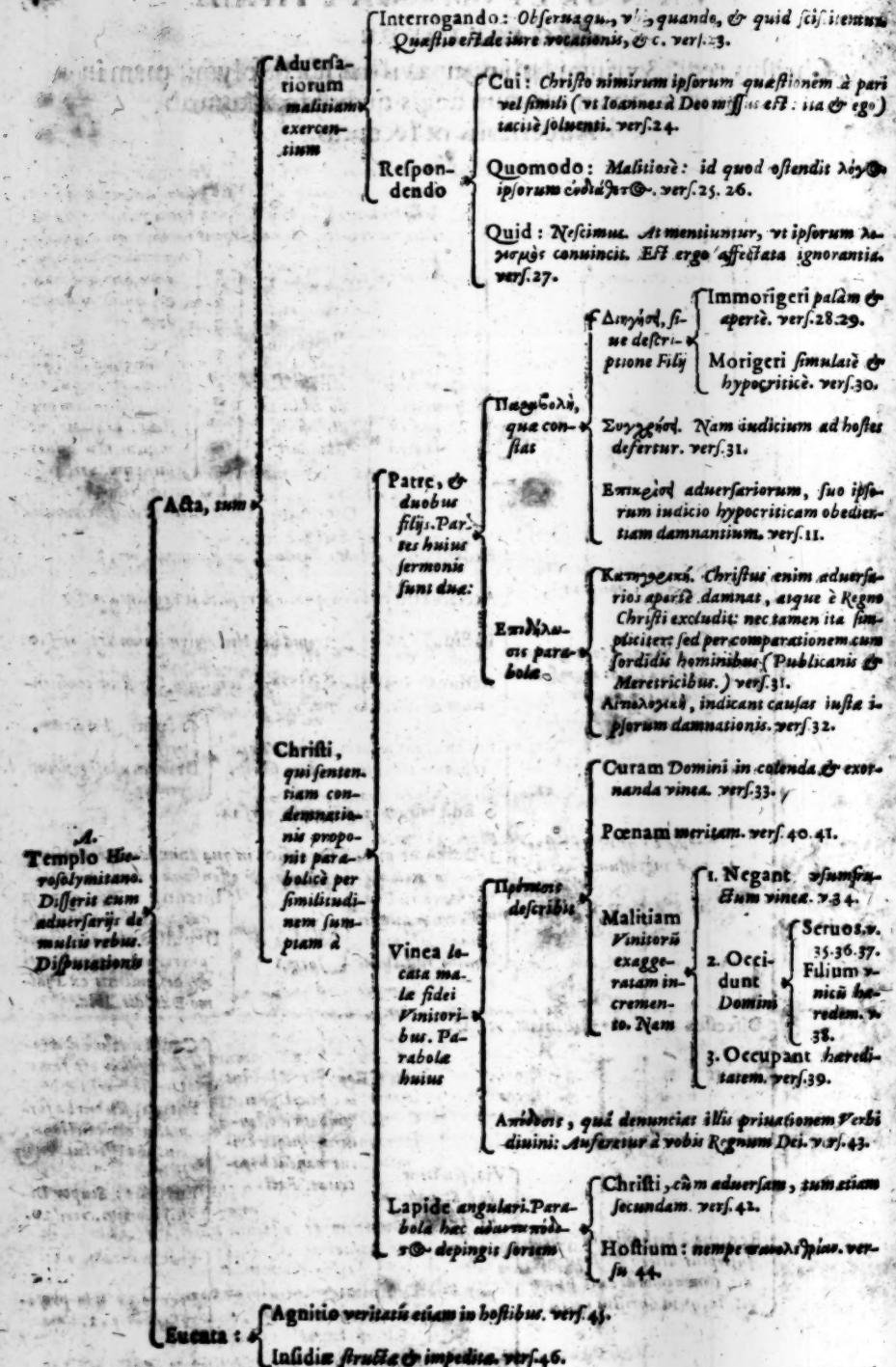
A. Templo Hierosolymitano. Disserit cum aduersarijs de multis rebus. Disputationis
Acta, tum
Aduersariorum malitiam exercentium
Interrogando: Obseruant, vt quando, & quid scire cupiant. Quæstio est de iure vocationis, &c. vers. 23.
Respondendo
Cui: Christo nimirum ipsorum quæstionem à pari vel simili (vt Ioannes à Deo missus est: ita & ego) tacitè soluenti. vers. 24.
Quomodo: Malitiosè: id quod ostendit λόγῳ ipsorum ἐνδιάθετῳ. vers. 25. 26.
Quid: Nescimus. At mentiuntur, vt ipsorum λογισμὸς conuincit. Est ergo affectata ignorantia. vers. 27.
Christi, qui sententiam condemnationis proponit parabolicè per similitudinem sumptam à
Patre, & duobus filijs. Partes huius sermonis sunt duæ:
Διηγήσει, siue descriptione Filij
Immorigeri palàm & apertè. vers. 28. 29.
Morigeri simulatè & hypocriticè. vers. 30.
Παραβολὴ, quæ confias
Συγχρίσει. Nam iudicium ad hostes defertur. vers. 31.
Ἐπιφορὰ aduersariorum, suo ipsorum iudicio hypocriticam obedientiam damnantium. vers. 11.
Ἐπιλύσεις parabolæ
Κατηγορικὴ. Christus enim aduersarios apertè damnat, atque à Regno Christi excludit: nec tamen ita simpliciter: sed per comparationem cum sordidis hominibus (Publicanis & Meretricibus.) vers. 31.
Αἰτιολογικὴ, indicant causas iustæ ipsorum damnationis. vers. 32.
Vinea locata malæ fidei Vinitoribus. Parabolæ huius
Curam Domini in colenda & exornanda vinea. vers. 33.
Pœnam meritam. vers. 40. 41.
Πρόσωπα describit
Malitiam Vinitorũ exaggeratam incremento. Nam
1. Negant fructum vineæ. v. 34.
2. Occidunt Domini
Seruos. v. 35. 36. 37.
Filium vnicũ heredem. v. 38.
3. Occupant hæreditatem. vers. 39.
Ἀπόφασις, quâ denunciat illis priuationem Verbi diuini: Auferetur à vobis Regnum Dei. vers. 43.
Lapide angulari. Parabolæ huius ἀδιάφορα
Christi, cùm aduersam, tum etiam secundam. vers. 42.
Hostium: nempe παραλήψιμον. vers. 44.
Lucæ: Agnitio veritatis etiam in hostibus. vers. 45.
Insidiæ strictæ & impeditæ. vers. 46.

CAPVT

CAPVT XXII.

Disputationes Christi cum aduersarijs habitæ de censu, carnis resurrectione, maximo Legis mandato, Messia Dauidis Filio & Domino.

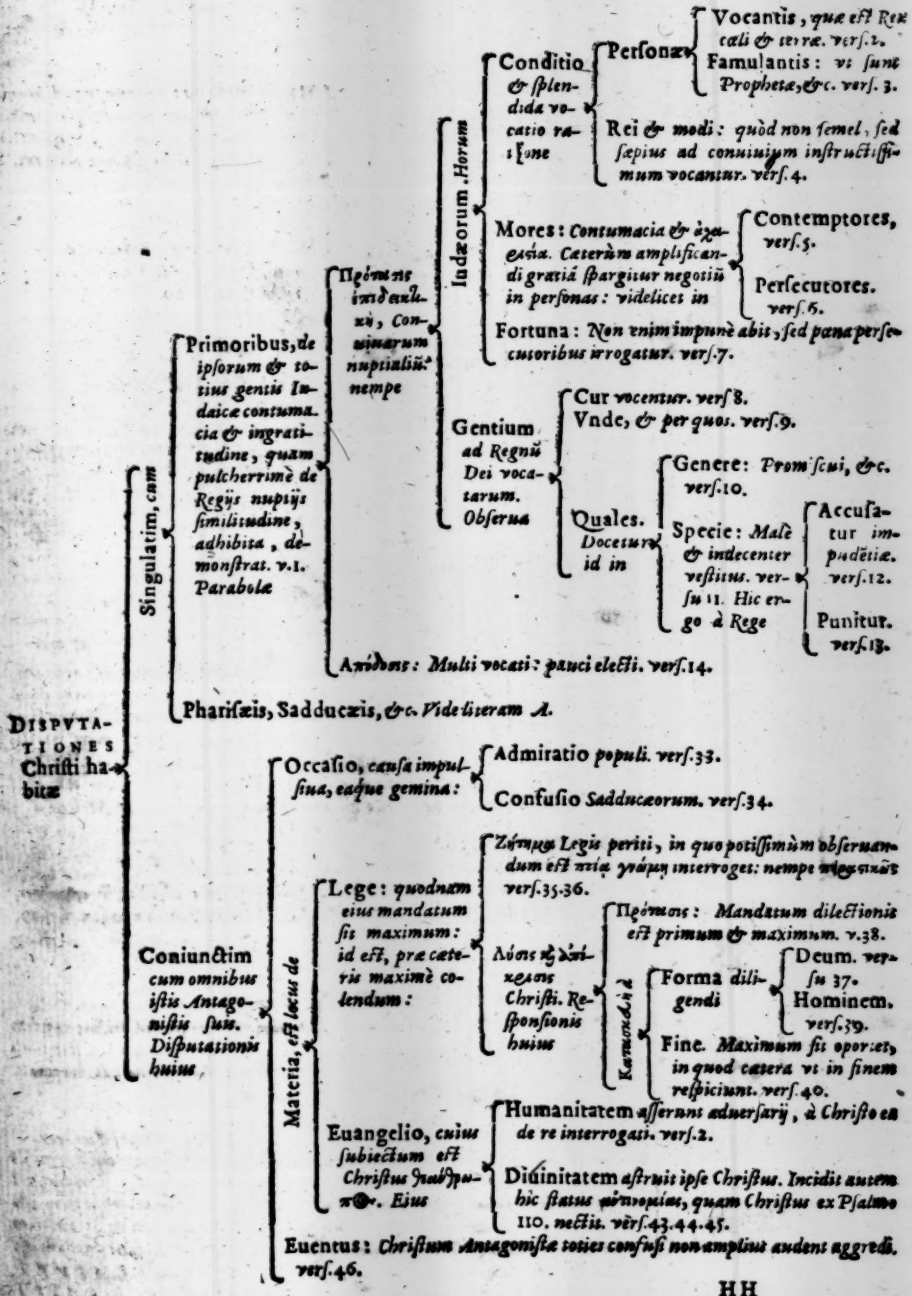

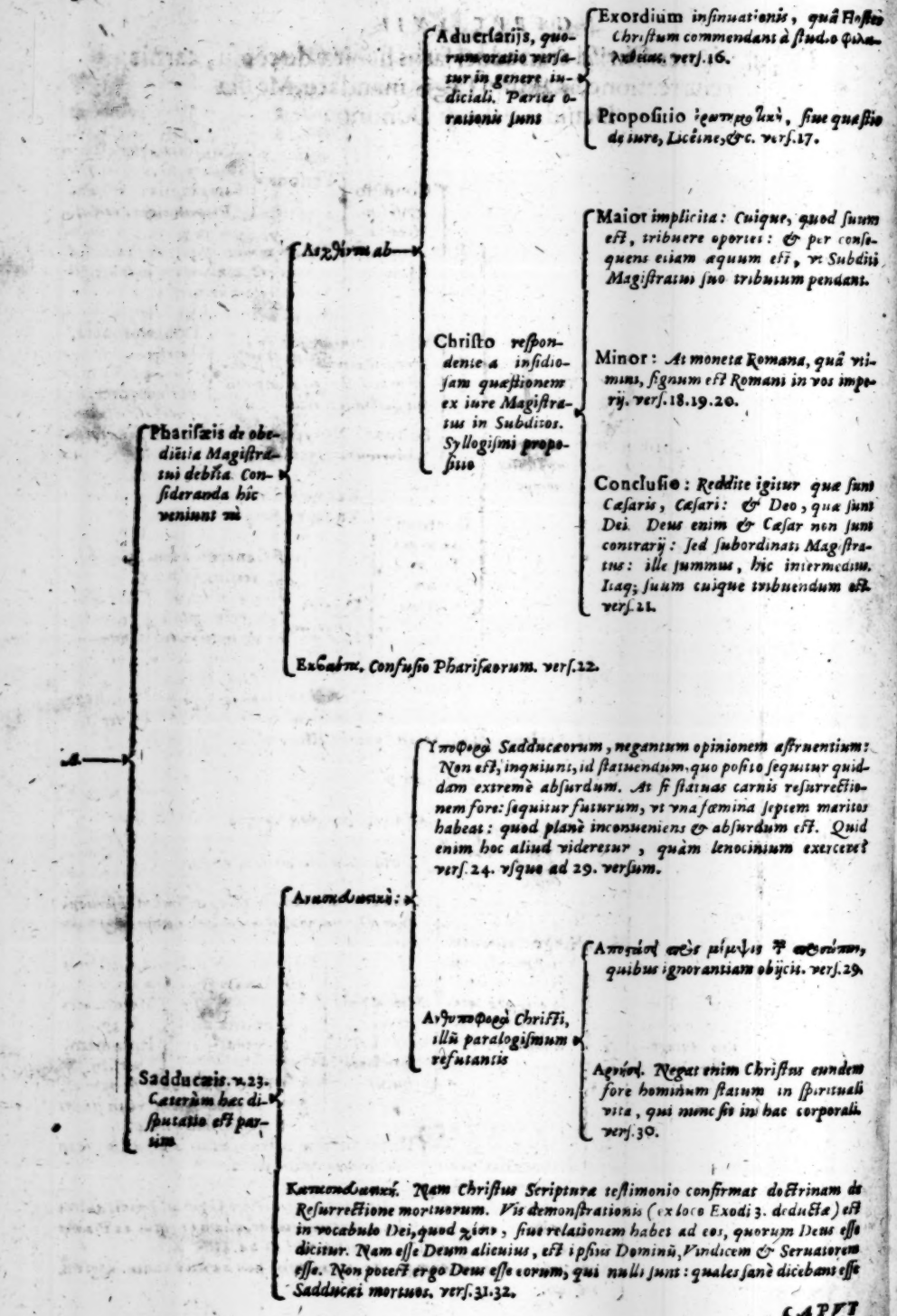
Aduerſarijs, quorum oratio verſatur in genere iudiciali. Partes orationis ſunt
Exordium inſinuationis, quâ Phariſæi Chriſtum commendant à ſtud. φιλανθρωπίας. verſ. 16.
Propoſitio ἐρωτηματική, ſiue quæſtio de iure, Licêne, &c. verſ. 17.
Ad
Phariſæis de obedientia Magiſtratui debita. Conſideranda hic veniunt ni
Argumentum ab
Maior implicita: Cuique, quod ſuum eſt, tribuere oportet: & per conſequens etiam æquum eſt, vt Subditi Magiſtratui ſuo tributum pendant.
Chriſto reſpondente ad inſidioſam quæſtionem ex iure Magiſtratus in Subditos. Syllogiſmi propoſitio
Minor: At moneta Romana, quâ vtimur, ſignum eſt Romani in nos imperij. verſ. 18.19.20.
Concluſio: Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & Deo, quæ ſunt Dei. Deus enim & Cæſar non ſunt contrarij: Sed ſubordinati Magiſtratus: ille ſummus, hic intermedius. Itaq; ſuum cuique tribuendum eſt. verſ. 21.
Exitus. Confuſio Phariſæorum. verſ. 22.
Sadducæis. v. 23. Cæterùm hæc diſputatio eſt parum
Ὑποφορὰ Sadducæorum, negantium opinionem aſſtruentium: Non eſt, inquiunt, id ſtatuendum, quo poſito ſequitur quiddam extremè abſurdum. At ſi ſtatuas carnis reſurrectionem fore: ſequitur futurum, vt vna fœmina ſeptem maritos habeat: quod planè inconueniens & abſurdum eſt. Quid enim hoc aliud videretur, quàm lenocinium exercere? verſ. 24. vſque ad 29. verſum.
Ἀναπόδειξις:
Ἀνθυποφορὰ Chriſti, illũ paralogiſmum refutantis
Ἀπορίαι καὶ μέμψεις τῶν ἀντιπάλων, quibus ignorantiam obijcit. verſ. 29.
Λύσις. Negat enim Chriſtus eundem fore hominum ſtatum in ſpirituali vita, qui nunc eſt in hac corporali. verſ. 30.
Κατασκευή. Nam Chriſtus Scripturæ teſtimonio confirmat doctrinam de reſurrectione mortuorum. Vis demonſtrationis (ex loco Exodi 3. deductæ) eſt in vocabulo Dei, quod πρός τι, ſiue relationem habet ad eos, quorum Deus eſſe dicitur. Nam eſſe Deum alicuius, eſt ipſius Dominũ, Vindicem & Seruatorem eſſe. Non poterit ergo Deus eſſe eorum, qui nulli ſunt: quales ſanè dicebant eſſe Sadducæi mortuos. verſ. 31.32.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Pharisæorum & Scribarum cùm accusatio, tum condemnatio.

Est ergo concio Christi in hoc capite

- Κατηχητικὴ, inuectiua ad populum & Discipulos habita. vers. 1. Sermones huius
  - Προοίμιον ὅλη πλὴν: Pharisæos & Scribas audiendos esse, etiamsi vita & mores illorum doctrinæ non respondeant. Exordij
    - Πρότασις constat
      - Διότι: Doctrinam Pharisæorum & Scribarum, Legi Mosis analogam, audite & seruate. vers. 3.
      - Αἰτιολ: Sed ex ipsorum moribus nolite petere exempla & vitæ regulam. Ibid.
    - Αἴτιον ? —
      - Διότι: Quia à iure docendi & interpretandi Scripturas. Videtur etiam argumentum petitum à veræ doctrinæ adiuncto, quod est analogia Legis Mosaicæ. Audienda igitur est ipsorum doctrina, sed non simpliciter: verùm quatenus sedent in Cathedra Mosis, id est, quatenus Oracula Prophetica docent. vers. 2.
      - Ἀποτικῶς à qualitate operum Pharisaicorum: quæ quia vitiosa sint, & Legi contraria, nō debeant in exemplum trahi. vers. 3. 4.
    - Ἐπιφορὰ: Ergo attenti sitis ad ipsorum verba, non facta.
  - Κατηχήσεις aliquoties in hoc capite iterata & renouata: Hypocritæ estis, pietatem quidem simulantes, plurimis verò & maximis vitijs scatentes.
  - Κατακλὶς, &c. Vide literam A.
- Ἀπολογικὸς. Orationis huius
  - Exordium ex abrupto per ἀποστροφὴν ψυχικὴν ἢ ἀπολογικήν. Habet enim interrogatio vim negandi. vers. 33.
  - Propositio, denuncians illis pœnam & vindictam omnis illius crudelitatis, quam ipsorum Maiores impij & sanguinarij ab origine Mundi exercuerunt. vers. 35.
  - Confirmatio, solenni & vsitato Christi iuramento facta. vers. 36.
  - Expolitio —
    - Confirmationis per αὔξησιν diuinæ bonitatis, & Iudaicæ contumaciæ, tanquam iustissimæ causæ impulsiuæ ad sumendas pœnas, &c. vers. 37.
    - Propositionis per distributionem pœnæ
      - Corporalis: Excidium Templi & Vrbis. vers. 38.
      - Spiritualis: Priuatio præsentiæ & gratiæ. vers. 39.

- A. Increpat. Nam accusat illos
  - Ambitionis. Omnia opera sua faciũt ut ὑπὸ ἀνθρώπων. Vitij huius
    - Vituperatio amplificata μεγεθῶν. Ambitiosi sunt in honorum
      - Ἀνάκλ, acquisitione ex
        - Vestitu. vers. 5.
        - Accubitu. vers. 6.
        - Salutationibus & titulis. vers. 7.
      - Φυλακῆ: vi enim soli & semper in precio habeantur: alios,
        - Meliores sese, ferre non possunt. Ideò falsâ doctrinâ claudunt illis Regnum cælorum. vers. 13.
        - Deteriores seipsis reddunt, facientes illos filios gehennæ, &c. vers. 15.
    - Profligatio ex animis piorum
      - Propositio: Cauete istiam ambitionem.
      - Expolitio propositionis non esse venandos titulos
        - Magistri. vers. 8.
        - Patris. vers. 9.
        - Doctoris. vers. 10.
      - Confirmatio ab
        - Honesto: Si maximi hoc præstare debent: Ergo etiam minimi. vers. 11.
        - Vtili & inutili. vers. 12.
  - Auaritiæ, quod quæstum faciant
    - Prætextu precum. vers. 14.
    - Abusu iuramenti. Hanc auaritiæ speciẽ exaggerat
      - Μιμήσει. Nam verba recitat, quibus Pharisæi & Scribæ communem vulgi errorem & superstitionem (aurum, pecuniam, & oblationes pluris esse, quàm Templum, vel Altare) fouebant. vers. 16. 18.
      - Ἀποστροφῇ ad auaros istos antistites, quibus stultitiam & cæcitatem obijcit: quòd non intelligant, omnem istius auri dignitatem à Templo, omnemq; donariorum reuerentiam ab Altari pendere. vers. 17. 19.
      - Ἐπιχειρήσει, quâ ostendit, etiam obliqua iuramenta, per creaturas facta, ad Creatoris contumeliam facere. vers. 20. 21. 22.
  - Superstitionis in rebus externis ilsque vel
    - Publicis, decimando munitissima quæq; Superstitionem hanc amplificat
      - Ἀνάγκῃ. maiorum & minorum. vers. 23.
      - Προκαταλήψει facitæ obiectionis: Nihil quidem omittendum eorum, quæ Lege sint præcepta, &c. Ibid.
      - Παροιμίᾳ, sive proverbiali sententia Culicis & Cameli. vers. 24.
    - Priuatis & domesticis, lauando & mundando tantum extera: neglectâ interiore mundicie. Insignis hæc hypocrisis exaggeratur
      - Ἀποστροφῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ἐνδοθεν, quâ illos ad purum & syncerum rectè viuendi affectum reuocat. versu 26.
      - Συγκρίσει Comparationis.
        - Πρέπειαν de sepulcris dealbatis. vers. 27.
        - Ἀπόδοσιν, sive accommodatio ad Pharisæos & Scribas. vers. 28.
  - Crudelitatis per
    - Propagationem quasi hæreditariò acceptæ. Obserua hic
      - Μίμησιν Iudæorum, maiores suos crudelitatis arguentium. vers. 30.
      - Ἔπιχρισιν Christi de hoc illorum facto hypocritico. vers. 31.
    - Imitationem olim in Dei Seruos exercendæ. vers. 32. 34.

CAPVT

CAPVT XXIV.

Vaticinium de vastatione vrbis Hierosolymorum, & consummatione seculi.

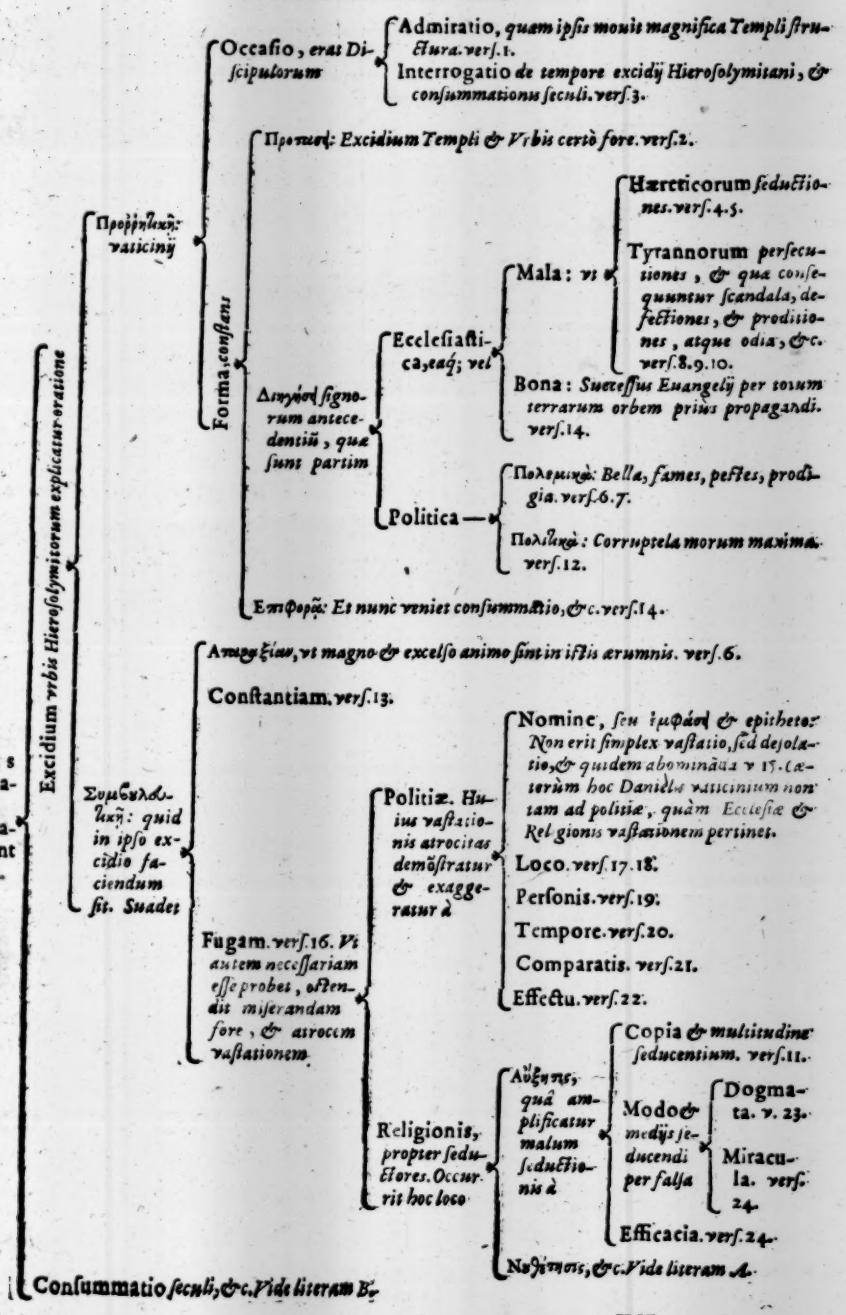

A. Νῆψις της, quâ monet, ne impostoribus fidem adhibeant. Admonitionis
- Πρόσωπον. vers. 4. 26.
- Ἄτοπον à facili, seu modo & forma aduentus Dominici manifesta & veloci: Sicut enim fulgur, &c. vers. 27.
- Ἀναπόδοσις tacitæ Discipulorum obiectionis: Vbi ergo nos, & pij omnes ad te colligemur? Respondet, argumentans à minori: Si Aquilæ tantam in sagacitate, vt ex remotis locis ad vnum cadauer multæ conuolent: non eris difficile pijs, ad vitæ Authorem aggregari. vers. 28.

B. Consummatio seculi. Sermo Christi hac de re est parsim

Διδασκαλικὸς, & quæstio

Simplex Ἔκθεσις signorum consummationis seculi
- Ἡγυμένων: vt sunt miranda portenta in cælo & terra. vers. 29.
- Μέσων, ἢ συμπεράσματος. vers. 30.
- Ἐπιμέρους. vers. 31.

Composita: quæ signis illis fidem astruit à comparatis: hoc est, à
- Pari: vt florentes & germinantes arbores signa sunt æstatis: ita signa illa enumerata sequetur consummatio seculi. vers. 32. 33.
- Minori, sive sententia minùs probabili: Illud enim minùs verisimile sit, &c. At fies tamen: Ergo & hoc, &c. vers. 34. 35.

Προτρεπτικὸς ἐπὶ τὸ γρηγορεῖν:

Propositio continetur vers. 36. Vult enim Christus nos nunquam esse securos, sed semper vigilantes, & sobrios, atque ita omni tempore expectare aduentum Domini, & consummationem seculi.

Confirmatio à periculo, seu metu mali. Malum amplificat ex
- Qualitate: Malum erit παραδόξου, improuisum & præter hominum expectationem, id quod illustrat prioris Mundi exemplo. Huius comparationis
  - Πρόσωπον. vers. 37. 38.
  - Ἀπόδοσις. vers. 39.
- Effectu, sive modo sæuiendi cum respectu personarum. vers. 40. 41.
- Tempore incerto & improuiso. v. 42. Incertitudinem illustrat similitudine aduentus
  - Furis. vers. 43 44.
  - Patris familiâs ad Seruum
    - Frugi. Eius
      - Officia. vers. 45.
      - Præmia. vers. 46. 47.
    - Nauci. Huius
      - Mores. vers. 48. 49.
      - Pœnæ. vers. 50. 51.

Conclusio. vers. 42.

CAPVT

CAPVT XXV.

Cohortatio ad vigilantiam, vt verâ fide & pietate ad glorioſum Domini aduentum parati atque inſtructi ſimus.

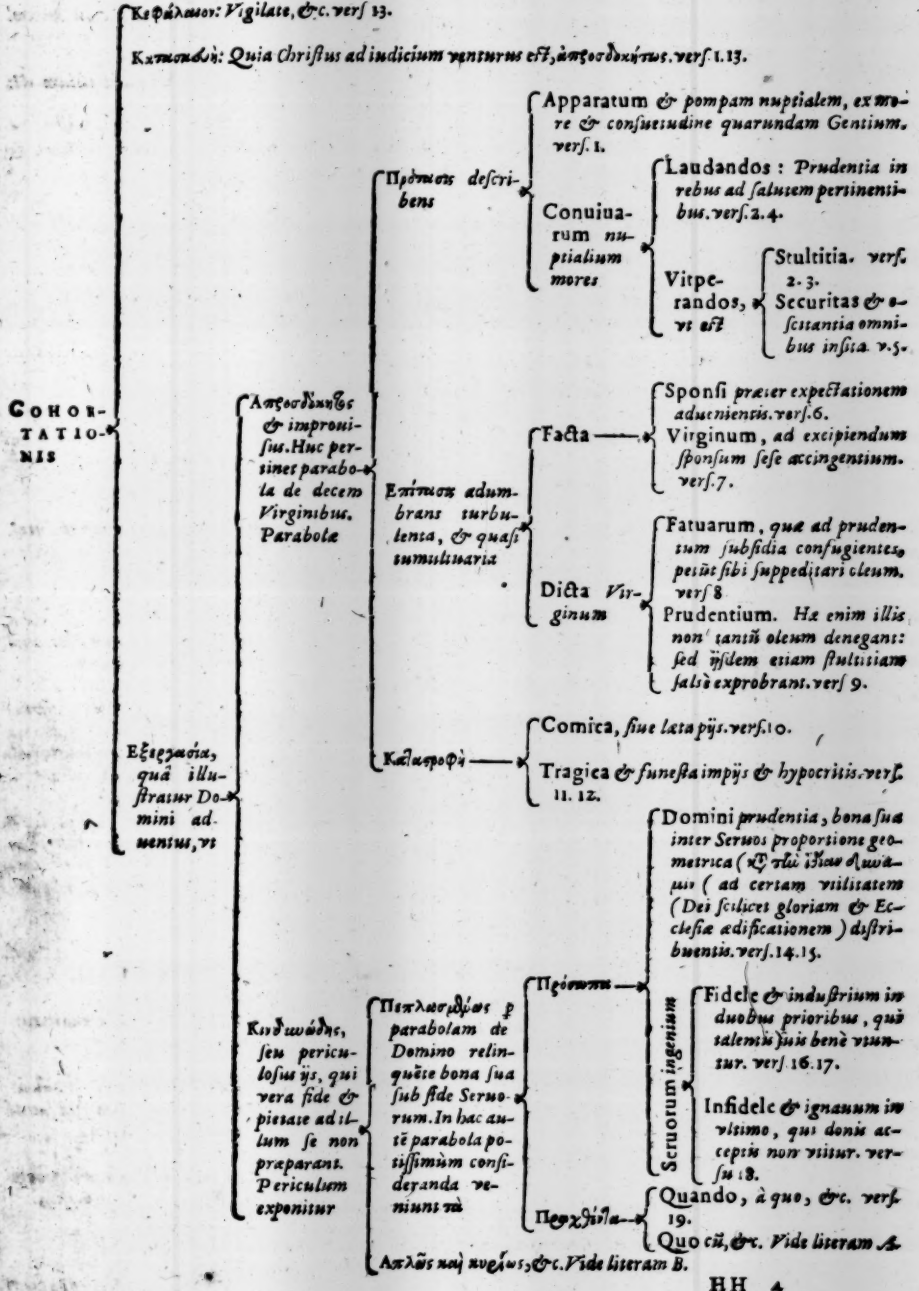

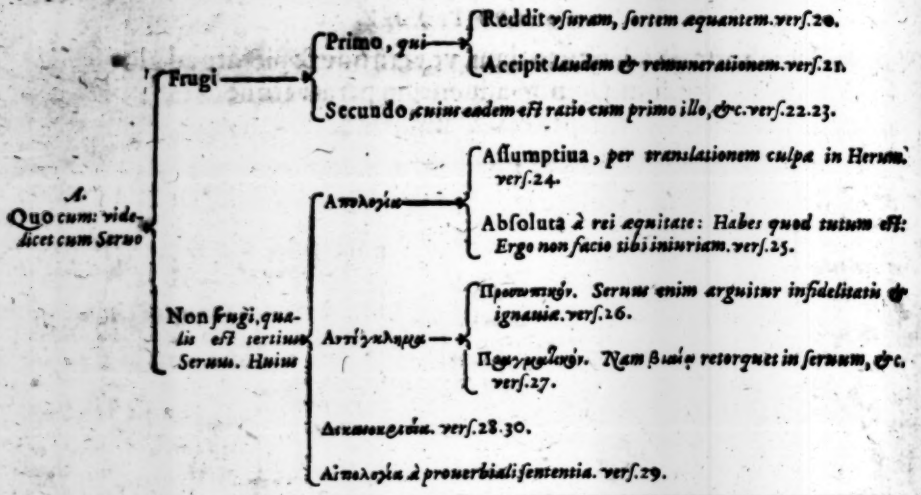
A.
Quo cum: videlicet cum Seruo
Frugi
Primo, qui
Reddit vsuram, sortem æquantem. verſ.20.
Accipit laudem & remunerationem. verſ.21.
Secundo, cuius eadem eſt ratio cum primo illo, &c. verſ.22.23.
Non frugi, qualis eſt tertius Seruus. Huius
Απολογία
Aſſumptiua, per translationem culpæ in Herum. verſ.24.
Abſoluta à rei æquitate: Habes quod tuum eſt: Ergo non facio tibi iniuriam. verſ.25.
Αντίγκλημα
Προσωπικὸν. Seruus enim arguitur infidelitatis & ignauiæ. verſ.26.
Πραγματικὸν. Nam βαίαν retorquet in seruum, &c. verſ.27.
Διαπομπεία. verſ.28.30.
Αἰπολογία à prouerbiali ſententia. verſ.29.

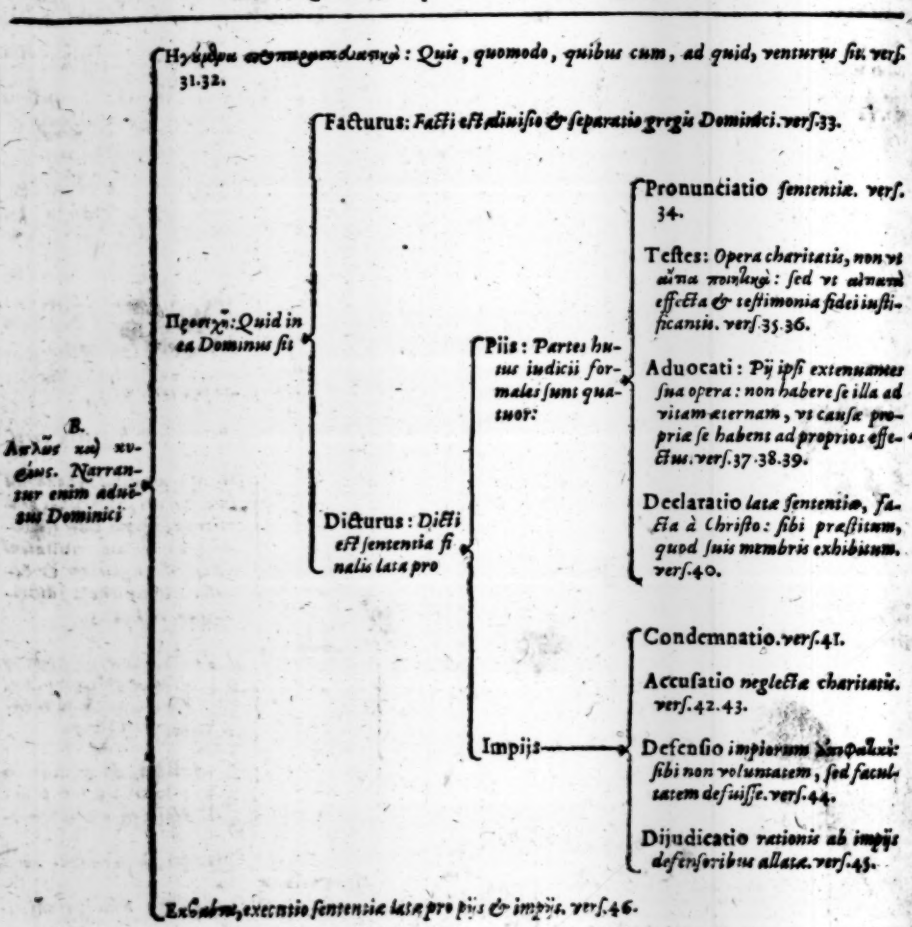
B.
Αὐλὼς καὶ χυμὸς. Narrantur enim aduentus Dominici
Ηγάμεν ασυνηρεσιακὸν: Quis, quomodo, quibus cum, ad quid, venturus ſit. verſ. 31.32.
Προσωπὸν: Quid in ea Dominus ſit
Facturus: Facti eſt diuiſio & ſeparatio gregis Dominici. verſ.33.
Dicturus: Dicti eſt ſententia finalis lata pro
Piis: Partes huius iudicii formales ſunt quatuor:
Pronunciatio ſententiæ. verſ. 34.
Teſtes: Opera charitatis, non vt ἄτνα ποινικὸν: ſed vt alnum effecta & teſtimonia fidei iuſtificantis. verſ.35.36.
Aduocati: Pij ipſi extenuantes ſua opera: non habere ſe illa ad vitam æternam, vt cauſa propriæ ſe habent ad proprios effectus. verſ.37.38.39.
Declaratio latæ ſententiæ, facta à Chriſto: ſibi præſtitum, quod ſuis membris exhibitum. verſ.40.
Impijs
Condemnatio. verſ.41.
Accuſatio neglectæ charitatis. verſ.42.43.
Defenſio impiorum ἀπολογία: ſibi non voluntatem, ſed facultatem defuiſſe. verſ.44.
Dijudicatio rationis ab impijs deſcriptibus allata. verſ.45.
Executio, executio ſententiæ latæ pro pijs & impijs. verſ.46.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Πρόπεσις passionis in Horto, (cui præmittuntur αἴτια κινηλικὰ καὶ πλικὰ) vnà cum parte ἐπιπάσεως, quid actum sit cum Christo in Consistorio.

Prima & absoluta est Dei decretum: quod Christo planè cognitum & perspectum fuisse, argumento est admonitio Christi ad Discipulos ἀσφαλικὴ, quâ mortis suæ circumstantias prænunciat. vers. 1. 2.

Secunda & media ex parte hominum, qui nõ tam Dei decretum respexerunt, quàm suos pravos affectus, in quorum numero erat

Κινηλικὰ: Causa passionis

Invidia & odiũ Pontificum & Seniorum populi Iudaici, de capite Christi consilia conferentium. Observa autem

Personas consultantes, quæ sunt ordinis partim Ecclesiastici, partim politici. vers. 3.

Res deliberandas: nimirum Christi capiendi & interficiendi

Modum insidiosum. vers. 4.

Tempus idoneum, vers 5.

Auaritia Iudæ, quâ ille impulsus, Dominum prodidit. Cæterùm ἀσυμφωνία huius causæ occasio ἀσφαλικὴ, erat Cœna Christo in Bethania exhibita ante vltimum in vrbem ingressum v. 6. Cœnæ huius

Συμπλοκὴ sunt tria:

Factum mulieris. Ne enim Maria huic Cœnæ (vnà cum fratre Lazaro discumbente, & Marthâ sorore ministrante) quasi planè ἀσύμβολος interesset: Christum pretiosissimo oleo perfudit. vers. 7.

Iudicium Discipulorũ de facto Mariæ, quam prodigalitatis arguunt:

Πρόπεσις ad quid perditio ista. vers. 8.

Αἴτιον à verbo beneficentiæ obiecto, & fine. vers 9.

Ἀπολογία facti à Christo suscepta. Defensionis huius

Κατάφασις absoluta: Reliquit, &c. vers. 10.

Ἀναιρεσὶς, quâ dilnit obiectionem de pauperibus. vers. 11.

Κατασκευὴ petita ex facti huius

Fine. vers. 12.

Consequenti (laude nominisq; celebritate.) vers. 13.

Excursum: Pacti Iudæ cum hostibus Christi proditorii. Si qualitatem huius facti expendas, est sanè illud

Impudens, quòd vltrò se ad proditionem offert. vers. 14.

Auarum, quòd non ipse sibi præmium constituit: sed Sacerdotum arbitrio permisit. vers. 15.

Callidum: Quærit occasionem tradendi Domini sine tumultu. vers. 16.

Ἐπίφασις: vt sunt ἀρχὴ

Ἐπίφασις: vt sunt ἀρχὴ

Nathanael ergo in hoc capite = ἐπίπεσις

Τελικὰ: Christus, &c. Vide literam A.

Μέση: ipsa ἐπίπεσις, &c. Vide literam B.

Ἐπίφασις: vt sunt, &c. Vide literam D.

A. Τέλος, Christus enim passus est vt redemptione per proprium sanguinem facta, impleret typum Agni Paschalis. Occurrit igitur Paschatis Cœnæ postremò à Christo cum Discipulis habitæ

- Προδήλωσις eorũ, quæ ad Cœnæ huius magnandolũ pertinent: vt
  - Tempus, *quando sit instituta. vers.* 17. 20.
  - Locus, *vbi, & apud quem. vers.* 18.
  - Personæ
    - Præparantes. *vers.* 19.
    - Cœnantes. *vers.* 20.
- Διήγησις τῶν
  - Λαληθέντων, *quid Christus in Cœna legali dixerit de proditore suo. Orationis*
    - Forma
      - Δηλωτικὴ, notans proditorem suum à
        - Conditione: *Vnus vestrûm (Apostolorum.) vers.* 21.
        - Conuictu *mutuo. vers.* 23.
      - Ἀπειλητικὴ, denuncians illi pœnas horrendas per exclamationem & comparationem. *vers.* 24.
    - Effectus est
      - Tristitia *Discipulorum, anxiè sese à proditionis crimine purgantiũ. vers.* 22.
      - Impudentia *Judæ: nam apertè notatus, tamen sciscitando proditionis suspicionem depellere conatur. vers.* 2.
  - Παραδόντων: *Institutio Cœnæ Dominicæ. Pars eius materialis*
    - Vna: *Cibus terrenus & cœlestis. vers.* 26.
    - Altera: *Potus terrenus & cœlestis. vers.* 27. 28.
- Ἐπιλήγοντος eorum, quæ Cœnam illam consecuta sunt: nempe
  - Vaticinium *de resurrectione sua, consolandi gratiâ interiectum. vers.* 29. 32.
  - Hymnus *decantatus. vers.* 30.
  - Iter *ex vrbe in montem Oliueti susceptum. In quod incidit de futuro scandalo colloquiũ. Expendatur autem quomodo*
    - Propositum *à Christo: nempe* ἐσόμενον ἐξ ἀναλυσεως. *vers.* 31.
    - Exceptum *ab*
      - Vno: *Temeritas Petri contra Domini mandatum & vaticinium iteratum confidenter, se reliquis omnibus præferentis. vers.* 33. 34. 35.
      - Omnibus *Discipulis: Horum confidentia notatur. vers.* 35.

B. Μέσον: Ipsa σύστασις passionis in horto: καὶ ἀγωνία præcipua sunt duo: Christi

- Agon *in horto. Agonis*
  - Locus. *vers.* 36.
  - Testes *atque spectatores. vers.* 37.
  - Signa & effecta *sunt Christi sermones. Oratio*
    - Ἀνιαητικὴ & κατανυκτικὴ: *Querela de ingenti animi dolore, qui oriebatur ex sensu iræ Dei in peccatum, quod Christus expiandum susceperat. vers.* 38.
    - Προτρεπτικὴ *ad Discipulos, vt secum vigilent & orent. vers.* 38. 41. *Vbi ratio à necessario subiungitur.*
    - Παρακλητικὴ *deprecans calicem passionis: idq; vice*
      - Primâ: *Obserua autem vbi, quibus gestibus, quid, & quomodo, sine quâ conditione oret. vers.* 39.
      - Secundâ. *v.* 42. *Modus & forma orandi eadem, quæ vice prima: quin & idem Discipulorũ vetemus notatur. v.* 43.
      - Tertiâ. *vers.* 44.
    - Νουθετικὴ *admonens Discipulos officij, vigilandi & orandi. Facit autem hoc*
      - Ὀνειδιστικῶς *simpliciter, exprobrando somnolentiam & socordiam. vers.* 40.
      - Εἰρωνικῶς, *amarulentiùs corripiendo, & quasi insultando. vers.* 45.
- Captiuitas, *&c. Fide literarum C.*

C. Captiui-

C. Captiuitas. Hæc alia
- Antecedunt: Quò pertinent auxilia: vt sunt
  - Dux & milites, qui, quot, & quales. verſ. 47.
  - Signum proditionis. verſ. 48.
- Comitantur, & cum ea coniuncta sunt: nè
  - Παρεκβάσεις
    - Iudæ: Oſculum ſalutationi additum: quod tamen à Chriſto breuiter perſtringitur. verſ. 49. 50.
    - Militibus. Impetum hi facientes in Chriſtum, eum capiunt. verſ. 50.
    - Petro, Seruum Pontificis auricula mutilanti. verſ. 51.
  - Λεχθέντα Chriſto. Oratio
    - Ἐπιτιμητικὴ quâ reprehendit factum Petri, vt intempeſtiuum & alienum à
      - Vocatione ſua. verſ. 52.
      - Conſilio Dei, & ſalute generis humani, quæ tum agebatur. verſ. 53. 54.
    - Ἐπιλυμητικὴ, accuſans hoſtium iniuſtitiam, eosq; iniquè & abſurdè agere probat à
      - Modo & forma capiendi. verſ. 55.
      - Cauſa efficiente & permittente captiuitatem, ita vt tantâ violentiâ non fuerit opus. verſ. 56.
- Sequuntur
  - Fuga Diſcipulorum. verſ. 56.
  - Sequela Petri, Chriſtum vſque in atrium Pontificis ſequentis. verſ. 58.

D. Ἐπίλυσις: vt ſunt πάθη Chriſti in Conſiſtorio, ſeu Concilio exantlata: quæ ad initium paſſionis pertinent. Κρίσις autem complectitur cõdemnationem Chriſti factam ab ordine
- Eccleſiaſtico in concilio. Condemnationis huius
  - Antecedens eſt examen cauſæ ſuſcepium
    - Vbi verſ. 27.
    - A quibus. verſ. 29.
    - Quomodo: Ad modum & formam procedendi in hoc examine pertinet genus teſtium duplex:
      - Falſum
        - Ἀπλῶς, aperiè, & in totum. verſ 60.
        - Κατά τι ex parte. Quia tamen manifeſta erat calumnia, Chriſtus à Pontifice etiam prouocatus, tacendo eam diluit. verſ. 62.
      - Verum. Chriſtus enim ſibiipſi teſtimonium perhibet diuinitatis. Teſtimonij huius perhibiti
        - Cauſa impulſiua erat conteſtatio Pontificis, interpoſita Dei authoritate. verſ. 63.
        - Forma & modus cum grauicommination exiremi Iudicij coniuncius. verſ 64.
  - Coniunctũ: ſententia condemnationis
    - Pronunciata. verſ 65 66.
    - Approbata ab
      - Aſſeſſoribus. verſ. 67.
      - Apparitoribus, ſiue Lictoribus, qui Chriſtum, tanquam iure damnatum blaſphemiæ, indignis modis tractarunt. verſ. 67. 68.
  - Cõſequens Petri
    - Παρεκβασις abnegationis, quâ Petrus fit
      - Diſſimulator. verſ. 69. 70.
      - Periurus. verſ 71. 72.
      - Executor ſuiipſius. verſ. 73. 74.
    - Κατάληψις; tum cauſa organica, tum effecta & ſigna. verſ. 75.
- Politico, in Prætorio. Cap. ſeq.

CAPVT XXVII.

Παθήματα Christi in Prætorio & Golgotha.

- Passionis Dominicæ
  - Ἐπίτασις in Prætorio coram Magistratu politico. ἡ τῶν ἐπιτάσεων
  - Διήγησις actorum in Prætorio coram Magistratu politico. Sunt autem numero quatuor: Christi
    - Ἐπιδείγματος est descriptio Judæ proditoris cum
      - Actu resipiscentiæ. Miserandæ & desperabundæ pœnitentiæ
        - Partes insufficientes
          - Dolor de admisso proditionis crimine. vers. 3.
          - Confessio aperta. vers. 4.
        - Causæ adimuantes: Pontifices improbè se purgantes, & Judam non solùm deferentes, sed suo etiam responso in desperationis barathrum propellentes. vers. 4.
      - Mortis genere horrendo. vers. 5.
      - Opinione post mortẽ secuta. quæ est publicum proditionis monimẽtum, constitutum
        - A' quibus (hypocritis, culicem colantibus.) vers. 6.
        - Quâ in re, (agro in sepulturam empto.) vers. 7.
        - Quomodo, (nomine, ex publico consensu, agro illis impositio.) vers. 8.
        - Cur, (vt impleretur Zachariæ vaticinium.) vers. 9. 10.
    - Præsentatio facta
      - Quando, & à quibus. vers. 1.
      - (…quomodo. vers. 2.
    - Examinatio. Examen causæ complectitur triplicem personam:
      - …. vers. 11.
      - Actores, sive accusatores. vers. 12.
      - Reũ, (Christũ) sese defendentem
        - Loquendo: Tu dicis. (quæ verba affirmantis sunt.) vers. 12.
        - Silendo ad miraculum Pilatũ vsque vers. 13. 14.
    - Liberatio
      - Quæsita per Pilatum: Conatus huius causã
        - Προκαταρκτική: tum
          - Remota: vetus populi Israelitici consuetudo. vers. 15.
          - Proxima: Barrabæ
            - Vincula. vers. 16.
            - Dimissio. vers. 17 21.
        - Κυριακή: Propriæ conscientiæ testimonium de accusatorum invidia. vers. 18.
      - Adiuta vxoris Pilati admonitione. vers. 19. 20.
      - Impedita
        - Pontificum instigatione. vers. 20.
        - Populi vociferatione. vers. 22. 23.
    - Condẽnatio. Observanda
      - Παρακολουθήματα Pilato, quid dixerit & fecerit: Solennis manuum ablutio cum graui protestatione. vers. 24.
      - Execrabile duo:
        - Cæcitas Iudæorum, diras panas sibiipsis imprecantium. vers. 25.
        - Flagellationis supplicium Christo irrogatum. vers. 26.
    - Ἐπιδείγματα eorum, quæ cum Christo, post latam à Pilato capitis sententiam acta sunt. Irrisionis consummatiosæ
      - Locus & persona à quibus Christus irrisus est. vers. 27.
      - Modus, sine forma planè sarcasticæ. Huc pertinet congeries illa malorum & contumeliorum, de quibus. vers. 28. 29. 30.
  - Καταστροφὴ: Mores, &c. Vide literam A.

A. Καταστροφὴ:

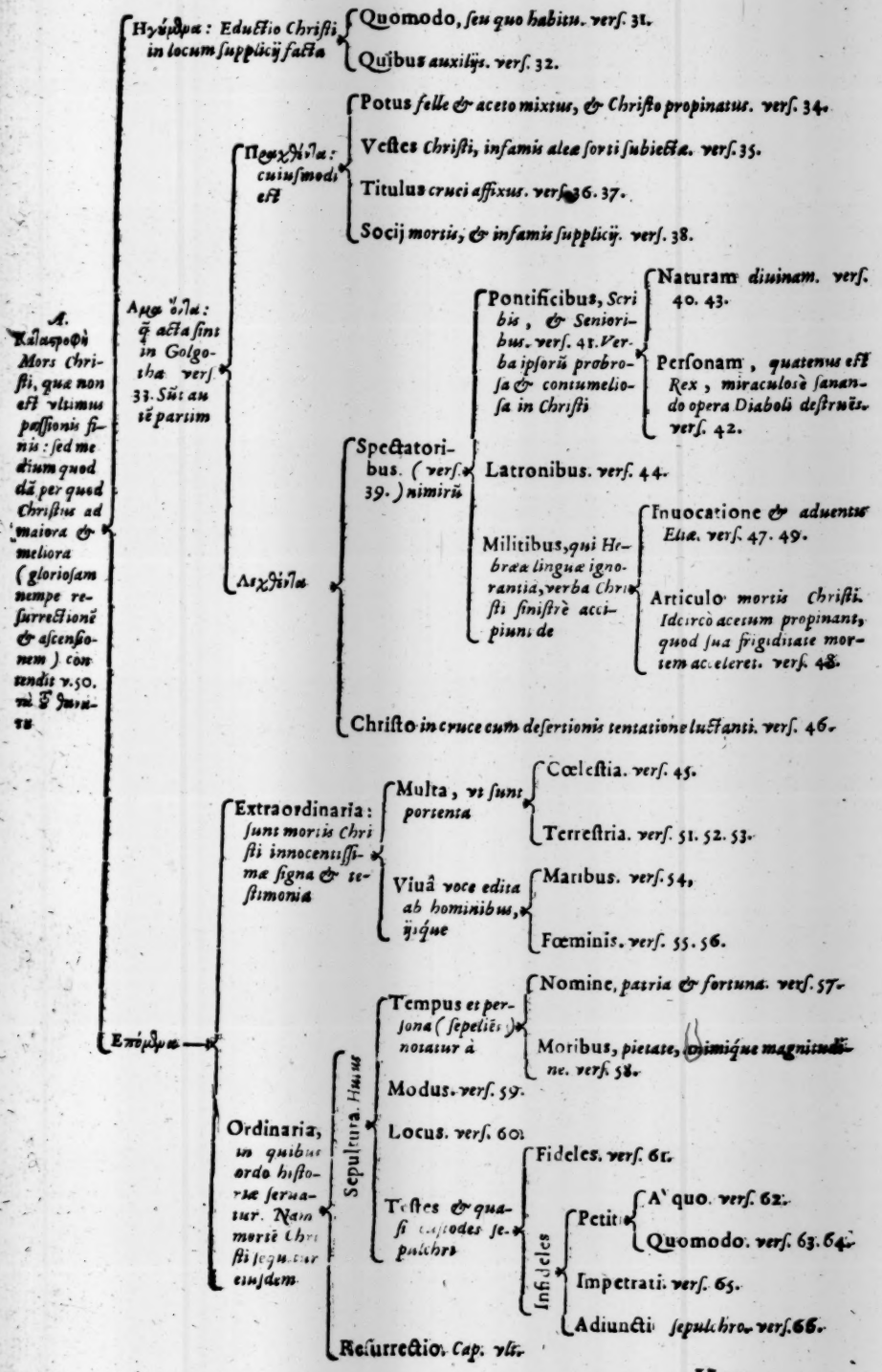
A.
Καλαστροφὴ Mors Christi, quæ non est vltimus passionis finis: sed medium quod dã per quod Christus ad maiora & meliora (gloriosam nempe resurrectionẽ & ascensionem) contendit v. 50. πάλιν ἀναστὰς
Ἐπύθησα
Ἡγέμων: Eductio Christi in locum supplicij facta
Quomodo, seu quo habitu. vers. 31.
Quibus auxiliis. vers. 32.
Ἀμφὶ ὅλα: quæ acta sint in Golgotha vers. 33. Sũt autẽ partim
Παραθήκη: cuiusmodi est
Potus felle & aceto mixtus, & Christo propinatus. vers. 34.
Vestes Christi, infamis aleæ sorti subiectæ. vers. 35.
Titulus cruci affixus. vers. 36. 37.
Socij mortis, & infamis supplicij. vers. 38.
Ἀναθήκη
Spectatoribus. (vers. 39.) nimirũ
Pontificibus, Scribis, & Senioribus. vers. 41. Verba ipsorũ probrosa & contumeliosa in Christi
Naturam diuinam. vers. 40. 43.
Personam, quatenus est Rex, miraculosè sanando opera Diaboli destruẽs. vers. 42.
Latronibus. vers. 44.
Militibus, qui Hebræa linguæ ignorantia, verba Christi sinistrè accipiunt de
Inuocatione & aduentu Eliæ. vers. 47. 49.
Articulo mortis Christi. Idcirco acetum propinant, quod sua frigiditate mortem acceleret. vers. 48.
Christo in cruce cum desertionis tentatione luctanti. vers. 46.
Ἐπύθησα
Extraordinaria: sunt mortis Christi innocentissimæ signa & testimonia
Multa, vt sunt portenta
Cœlestia. vers. 45.
Terrestria. vers. 51. 52. 53.
Viuâ voce edita ab hominibus, ijsque
Maribus. vers. 54.
Fœminis. vers. 55. 56.
Ordinaria, in quibus ordo historiæ seruatur. Nam mortẽ Christi sequitur eiusdem
Sepultura. Huius
Tempus et persona (sepeliẽtis) notatur à
Nomine, patria & fortuna. vers. 57.
Moribus, pietate, animique magnitudine. vers. 58.
Modus. vers. 59.
Locus. vers. 60.
Testes & quasi custodes sepulchri
Fideles. vers. 61.
Infideles
Petit
A quo. vers. 62.
Quomodo. vers. 63. 64.
Impetrati. vers. 65.
Adiuncti sepulchro. vers. 66.
Resurrectio. Cap. vlt.

CAPVT XXVIII.

Reſurrectio Domini (ἐπόμενον paſſionis & ἔμμεσον, & ordinarium ratione hiſtoriæ.)

- **Ἔλιξις à circumſtantiis**
  - Temporis, *ab ipſo Chriſto ſæpius præfiniti. verſ. 1.*
  - Modi *glorioſi, & terræmotu, per Angelum facto, inſignis. verſ. 2.*
- **STATVS huius capitis eſt, an Chriſtus à mortuis reſurrexerit: φάσις ἢ κατάφασις confirmat**
- **Ἔλιξις à**
  - **Teſtibus, vi ſunt**
    - Angeli *apud Mulieres. In hoc teſte ſpectanda eſt*
      - Perſona *tantâ autoritate circundata, vt vel ſolo aſpectu potuerit terrere aduerſarios. Autoritatis huius*
        - Cauſa *πανταχοῦ erat teſtis huius forma, vultus, & habitus. Fulgori enim ineſt potentia: nitidis candore innocentia & veritas notatur. verſ. 3.*
        - Effectus *in cuſtodibus. verſ. 4.*
      - Oratio *conſtans, & cum Chriſti vaticinio congruens. Eſt autem partim*
        - Παραδιαβεβαιωτική. *verſ. 5.*
        - Ἀποδεικτικὴ *à circumſtantia loci. Probat enim & aſtruit reſurrectionem Domini argumento αὐτοψίας. verſ. 6.*
        - Ἐπιδεικτικὴ *de reſurrectione etiam Diſcipulis annunciandâ. v. 7.*
    - Homines: *Milites, ſepulcri Dominici cuſtodes. Teſtes hi partim ſunt*
      - Veri *apud Pontifices, quibus omnia, quæ acciderunt (terræmotum, lapidis reuulſionem, Chriſti reſurrectionem) bonâ fide retulerunt. verſ. 11.*
      - Falſi *apud vulgus Obſerua autem falſum hoc teſtimonium à Militibus redemerint*
        - Qui. *verſ. 12.*
        - Quibus *auxiliis: nempe*
          - Largitione *pecuniaria. verſ. 21.*
          - Inſtructione, *ſeu forma mentiendi præſcriptâ. v. 13.*
          - Promiſſione *impunitatis. verſ. 14.*
        - Quo *euentu. verſ. 15.*
  - **Signis** *hoc eſt, Chriſti rediuiui apparitionibus, factis*
    - Mulieribus
      - Vbi *& quando. verſ. 8.*
      - Quid *in hac apparitione dictum factúmve ſit à*
        - Matronis. *verſ. 9.*
        - Chriſto. *verſ. 10. Mandatum de annunciandâ reſurrectione ſuâ quod etiam ab Angelo acceperant.*
    - Diſcipulis *in Galilæa, mõte (Thabor) v. 16. In hac autem ἐπιφανείᾳ conſideranda veniunt nã*
      - Παραβολὴ Diſcipulis. *verſ. 18.*
      - **Ἄνοδος**
        - Προοπτικὴ. *Nam inſtituendo miniſterium Eccleſiaſticum, iniungit illis officium*
          - Docendi. *Doctrinæ Apoſtolicæ cauſa*
            - Efficiens *& autor, eiuſque autoritas. verſu 18.*
            - Materialis, *Euangelium. verſ. 19.*
            - Formalis *exprimitur. verſ. 20.*
          - Baptizandi: *ſub quo etiam liturgia Cænæ Dominicæ comprehenditur. verſ. 19.*
        - Παραδιαβεβαιωτικὴ *à promiſſione perpetuæ ſuæ præſentiæ. verſ. 20.*

D. MAR-

D. MARCVS.

Προκεφαλαίωσις Euangelij ſecundùm MARCVM.

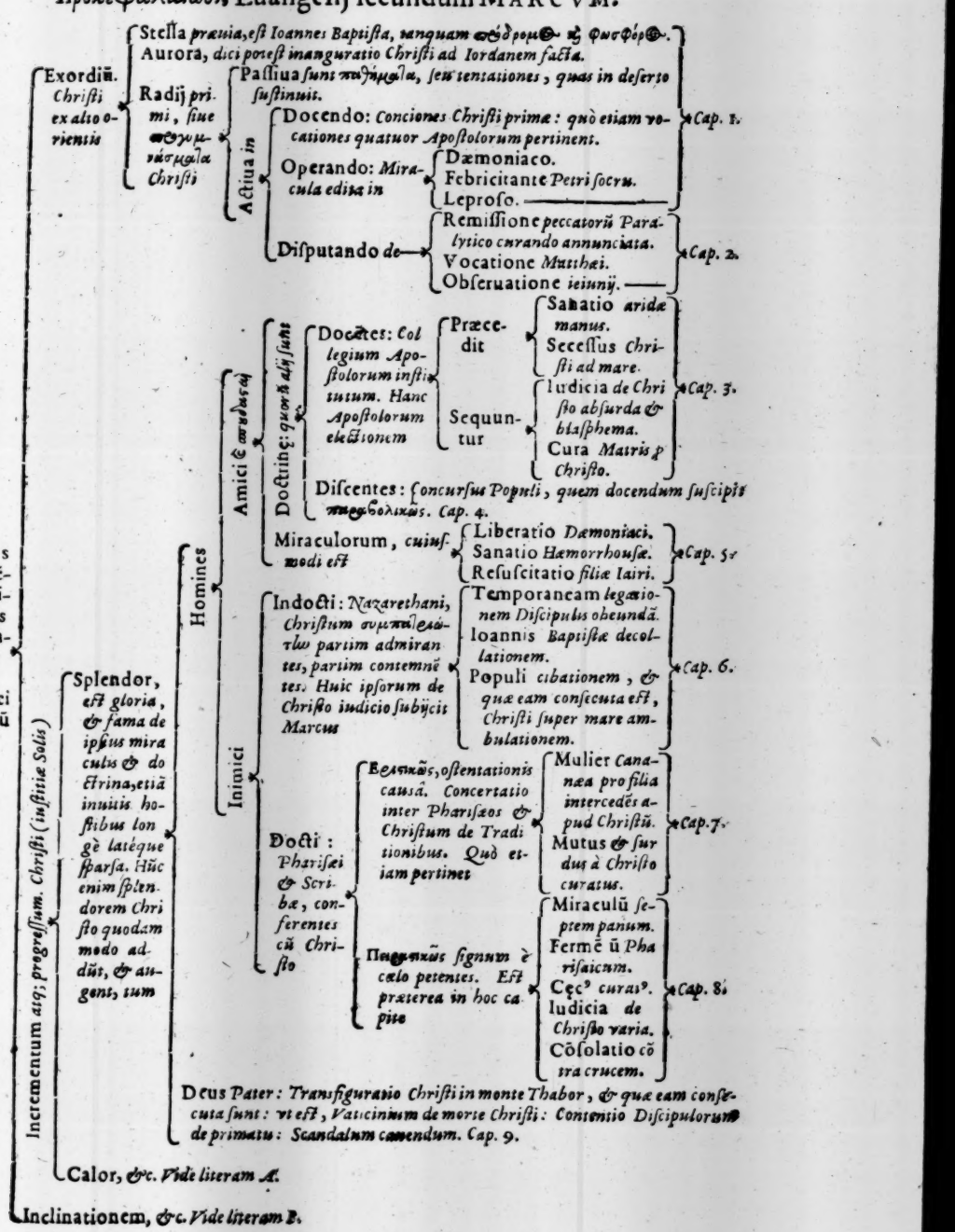

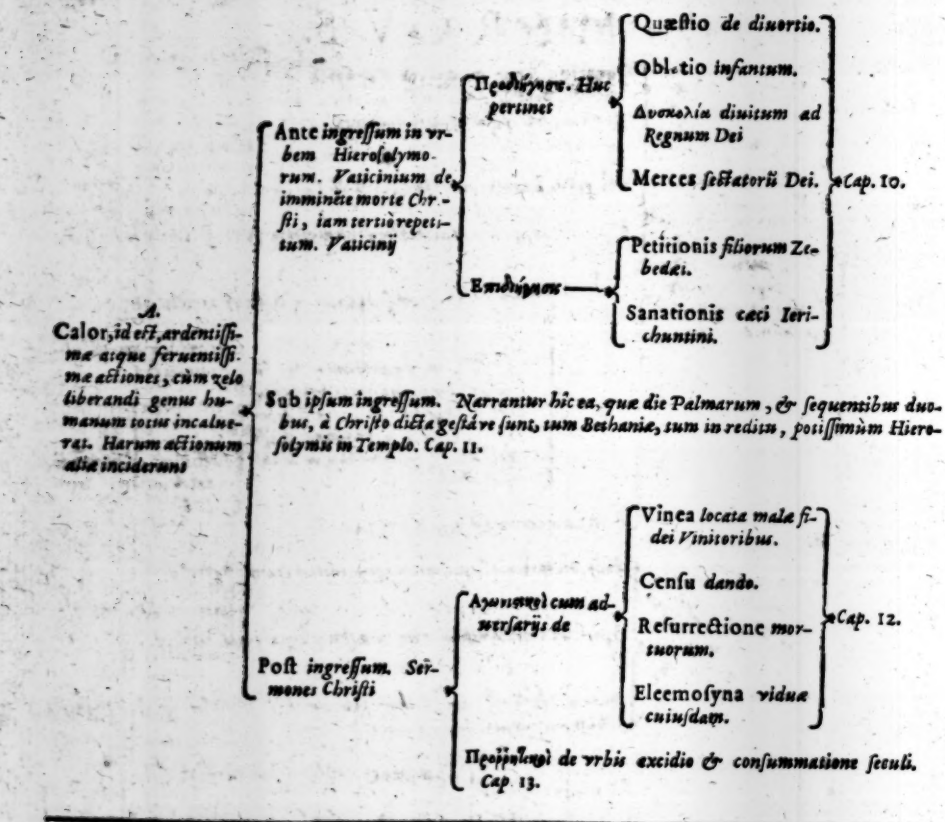
A.
Calor, id eſt, ardentiſſimæ atque feruentiſſimæ actiones, cùm zelo liberandi genus humanum totus incaluerat. Harum actionum aliæ inciderunt
Ante ingreſſum in vrbem Hieroſolymorum. Vaticinium de imminẽte morte Chriſti, iam tertiò repetitum. Vaticinij
Προδήγματα. Huc pertinet
Quæſtio de diuortio.
Oblatio infantium.
Δυσκολία diuitum ad Regnum Dei
Merces ſectatorũ Dei.
Cap. 10.
Ἐπιδήγματος
Petitionis filiorum Zebedæi.
Sanationis cæci Ierichuntini.
Sub ipſum ingreſſum. Narrantur hic ea, quæ die Palmarum, & ſequentibus duobus, à Chriſto dicta geſtáve ſunt, tum Bethaniæ, tum in reditu, poſtiſſimùm Hieroſolymis in Templo. Cap. 11.
Poſt ingreſſum. Sermones Chriſti
Αγωνιστικὰ cum aduerſarijs de
Vinea locata malæ fidei Vinitoribus.
Cenſu dando.
Reſurrectione mortuorum.
Eleemoſyna viduæ cuiuſdam.
Cap. 12.
Προφητικὰ de vrbis excidio & conſummatione ſeculi. Cap. 13.

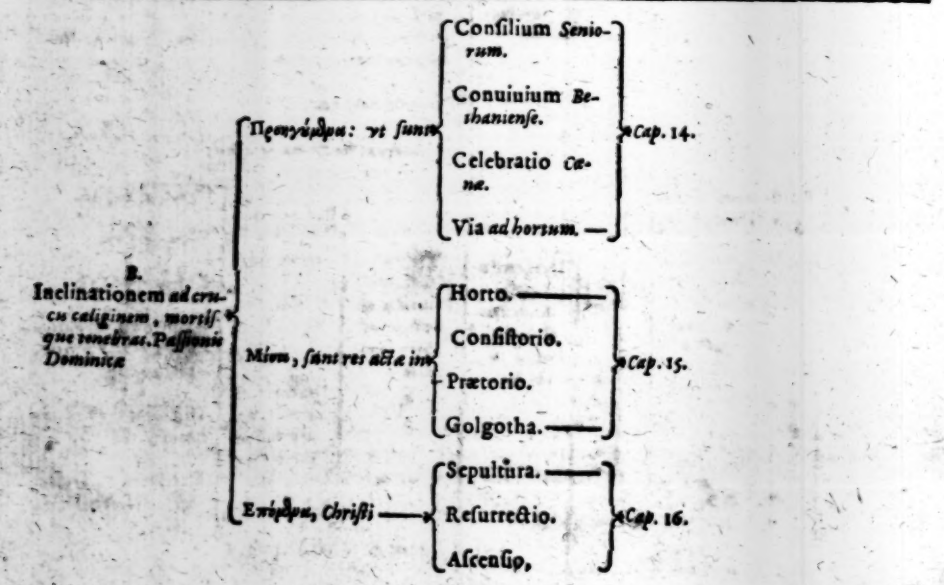
B.
Inclinationem ad crucem caliginem, mortiſque tenebras. Paſſionis Dominicæ
Προηγούμενα: vt ſunt
Conſilium Seniorum.
Conuiuium Bethanienſe.
Celebratio cœnæ.
Via ad hortum.
Cap. 14.
Mimi, ſunt res actæ in
Horto.
Conſiſtorio.
Prætorio.
Golgotha.
Cap. 15.
Ἐπίμενα Chriſti
Sepultura.
Reſurrectio.
Aſcenſio.
Cap. 16.

CAPVT

CAPVT I.

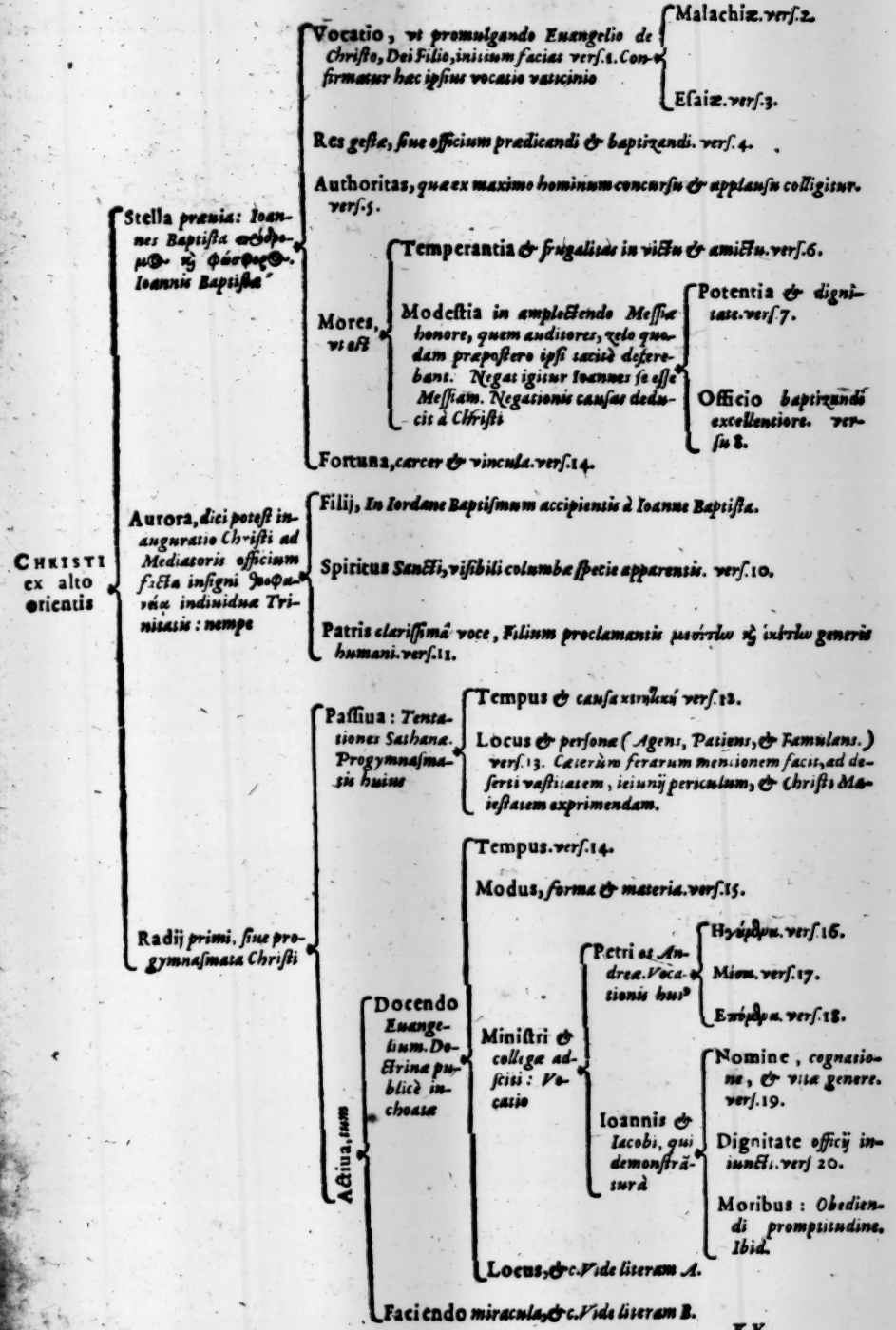
CHRISTI ex alto orientis
Stella præuia: Ioannes Baptista ἀστὴρ πρωϊνὸς καὶ φώσφορος. Ioannis Baptistæ
Vocatio, vt promulgando Euangelio de Christo, Dei Filio, initium faciat. vers. 1. Confirmatur hæc ipsius vocatio vaticinio
Malachiæ. vers. 2.
Esaiæ. vers. 3.
Res gestæ, siue officium prædicandi & baptizandi. vers. 4.
Authoritas, quæ ex maximo hominum concursu & applausu colligitur. vers. 5.
Mores, vt ait
Temperantia & frugalitas in victu & amictu. vers. 6.
Modestia in amplectendo Messiæ honore, quem auditores, zelo quodam præpostero ipsi sacris deferebant. Negat igitur Ioannes se esse Messiam. Negationis causas deducit à Christi
Potentia & dignitate. vers. 7.
Officio baptizandi excellentiore. vers. 8.
Fortuna, carcer & vincula. vers. 14.
Aurora, dici potest inauguratio Christi ad Mediatoris officium
ficta insigni θεοφανείᾳ individuæ Trinitatis: nempe
Filij, In Iordane Baptismum accipientis à Ioanne Baptista.
Spiritus Sancti, visibili columbæ specie apparentis. vers. 10.
Patris clarissimâ voce, Filium proclamantis μεσίτου καὶ ἐκλύτου generis humani. vers. 11.
Radij primi, siue progymnasmata Christi
Passiua: Tentationes Sathanæ. Progymnasmasis huius
Tempus & causa κινητικὴ vers. 12.
Locus & personæ (Agens, Patiens, & Famulans.) vers. 13. Cæterùm feranum mentionem facit, ad deserti vastitatem, ieiunij periculum, & Christi Maiestatem exprimendam.
Actiua, tum
Docendo Euangelium. Doctrinæ publicè inchoatæ
Tempus. vers. 14.
Modus, forma & materia. vers. 15.
Ministri & collegæ adsciti: Vocatio
Petri et Andreæ. Vocationis huius
Ἡγέμων. vers. 16.
Μίσων. vers. 17.
Ἐπόπτων. vers. 18.
Ioannis & Iacobi, qui demonstrãtur à
Nomine, cognatione, & vitæ genere. vers. 19.
Dignitate officij iniuncti. vers 20.
Moribus: Obediendi promptitudine. Ibid.
Locus, &c. Vide literam A.
Faciendo miracula, &c. Vide literam B.

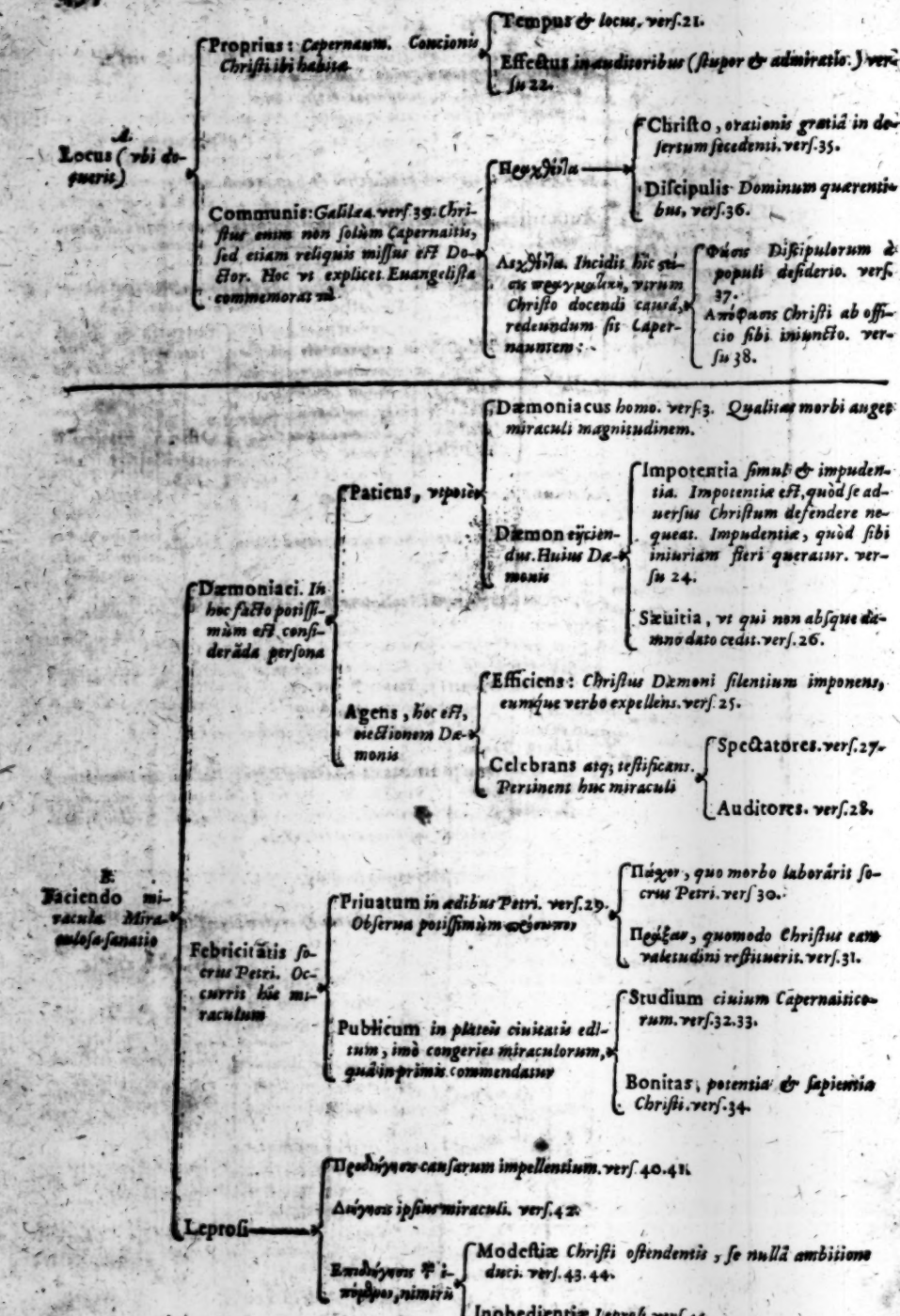
d.
Locus (vbi dixeris)
Proprius: Capernaum. Concionis Christi ibi habitæ
Tempus & locus. vers. 21.
Effectus in auditoribus (stupor & admiratio.) vers. 22.
Communis: Galilæa. vers. 39. Christus enim non solùm Capernaitis, sed etiam reliquis missus est Doctor. Hoc vt explicet Euangelista commemorat
Ἐπιζήτησις
Christo, orationis gratiâ in desertum secedenti. vers. 35.
Discipulis Dominum quærentibus, vers. 36.
Ἀναχώρησις. Incidit hic quæstio μεγίστη, virum Christo docendi causâ, redeundum sit Capernaumem:
Quæ Discipulorum & populi desiderio. vers. 37.
Ἀπόφασις Christi ab officio sibi iniuncto. vers. 38.
Dæmoniaci. In hoc facto potissimùm est considerãda persona
Patiens, τὸ πάσχον
Dæmoniacus homo. vers. 3. Qualitas morbi auget miraculi magnitudinem.
Dæmon ejiciendus. Huius Dæmonis
Impotentia simul & impudentia. Impotentiæ est, quòd se aduersus Christum defendere nequeat. Impudentiæ, quòd sibi iniuriam fieri queratur. vers. 24.
Sæuitia, vt qui non absque damno dato cedat. vers. 26.
Agens, hoc est, electionem Dæmonis
Efficiens: Christus Dæmoni silentium imponens, eumque verbo expellens. vers. 25.
Celebrans atq; testificans. Pertinent huc miraculi
Spectatores. vers. 27.
Auditores. vers. 28.
e.
Faciendo miracula. Miraculosa sanatio
Febricitantis socrus Petri. Occurrit hîc miraculum
Priuatum in ædibus Petri. vers. 29. Obserua potissimùm οἰκονομίαν
Πάσχον, quo morbo laborârit socrus Petri. vers. 30.
Πρᾶξις, quomodo Christus eam valetudini restituerit. vers. 31.
Publicum in plateis ciuitatis editum, imò congeries miraculorum, quæ in primis commendatur
Studium ciuium Capernaiticorum. vers. 32. 33.
Bonitas, potentia & sapientia Christi. vers. 34.
Leprosi
Προσήγοροι causarum impellentium. vers. 40. 41.
Διήγησις ipsius miraculi. vers. 42.
Ἐπιδήμιον Christi ministerium, nimirũ
Modestiæ Christi ostendentis, se nullâ ambitione duci. vers. 43. 44.
Inobedientiæ Leprosi. vers. 45.

CAPVT

CAPVT II.

Κατήγορημα Christi ἀγωνιστικὸ sunt, disputationes cum aduersariis habitæ. Disputandi materiam & occasionem præbuerunt facta

Domini & Seruatoris nostri Christi

Sanantis paralytică, eiq; peccata remittentis. In describenda paralytici sanatione potissimùm cõsideranda veniunt

Περιστάσεις, vt sunt
- Tempus & locus. verſ. 1.
- Perſonæ ſpectantes, atque teſtificantes, ſiue teſtes, ſpectatores, atque auditores. verſ. 2.

Πρᾶγμα, facta geſtáque à
- Baiulis, hominem paralyticum Chriſto
  - Adducentibus laboriosè: Charitas erga proximum. verſ. 3.
  - Offerentibus ingeniosè: Induſtria & aſſiduitas. verſ. 4.
- Chriſto: Sanationis ſuſceptæ cauſa (κινητικὴ) & modus. verſ. 5.

Exitus, quæ hinc conſecuta ſint. Iudicium ſpectatorum

Siniſtrũ: Calumnia Scribarũ Chriſtum blaſphemiæ arguentium. Calumnig
- Intentio, eiuſque firmamentum à Dei attributo deſumptum. verſ. 6. 7.
- Depulſio. Nam τὸ κεκριμένον erat, virum Chriſtus ſit Deus. Illi negant: Chriſtus affirmat & probat ex diuina ſua
  - Sapientia cognoſcendi cogitationes hominum. verſ. 8.
  - Potentia curandi ſolo verbo. Virtutis huius
    - Κτῆσις: aſſertio, ſiue vindicatio à pari. Eiuſdem enim poteſtatis eſt curare ſolo verbo, & remittere peccata. verſ. 9.
    - Χρῆσις: vſurpatio, ſiue experimentum. verſ. 10. 11.

Dextrum: Spectatorum ἔκπληξις καὶ δοξολογία. verſ. 12.

Vocantis Matthæũ. Vocationis
- Locus. verſ. 13.
- Modus, quo Chriſtus Matthæum vocárit, & vocatus, qualiter ſe geſſerit. verſ. 14.
- Euentus, quid ad vocationem iſtam acciderit. Offendiculum
  - Datum facto per ſe honeſto. Nam Chriſti conſortium cum Publicanis non tam cauſa eſt iſtius ſcandali, quàm occaſio. verſ. 15.
  - Acceptum in deteriorem partem. verſ. 16.
  - Depulſum, ἀπολογία Chriſti, factum ſuum à propriũ officij ratione defendentis. verſ. 17.

Discipulorum

Ioannis Baptiſtæ, ex inſtitutione maiorum ſuorum crebrò ieiunantium. verſ. 18. Cæterùm diſputatio de ieiunio vertitur in ſtatu iuridicali

Ἀπόφασις Chriſti à circumſtantia, ſiue decoro
- Φάσις ab exemplo Ioannitarum & Phariſæorum. verſ. 18.
- Temporis: Nuptias non decent ieiunia. verſ. 19. 20.
- Perſonæ: Non omnia omnibus cõueniunt. Hæc autẽ perſonæ circumſtantia explicatur συγκριτικῶς. ſumpta ſimilitudine à
  - Veſtibus detritis, nouoque aſſumento. verſ. 21.
  - Vtribus veteribus, (antiquis Phariſæorum traditionibus) & nouo vino (doctrina Euangelica.) verſu 22.

Christi, in Sabbatho ſpicas vellicantium. verſ. 23. Occurrit hic

Ἀπολογία Chriſti, factum Diſcipulorũ defendentis à
- Κατηγορία aduerſariorum. verſ. 24.
- Iudicato, ſeu exemplo Dauidis. Valet enim argumentum à ſimili cauſa facti (famis neceſſitate.) verſ. 25. 26.
- Bono, ſiue fine Sabbathi, quod homini debet cedere in commodum, non incommodum. verſu 27.
- Æquo, vel priuilegio & poteſtate diſpenſandi in ceremonialibus. verſ. 28.

CAPVT III.

COLLEGIVM Apostolorum institutum. Institutionis huius in hoc capite

- Antecedentia sunt duo:
  - Sanatio manus aridæ miraculosa. Miraculi huius
    - Locus & persona patiens, in qua editum est. verſ. 1.
    - Tempus: Iisem Spectatores, qui, quales, &c. verſ. 2.
    - Modus: quò pertinent Christi
      - Factum. Iubet miserum hominem in medium procedere. verſ. 3.
      - Dictum ἐγειρε τὸν ἐν τῇ χειρὶ ξηρὰν in statu invidiciali. verſu 4.
      - Affectus indignationis, simul & commiserationis. verſ. 5.
    - Euentus rebus antecedemibus respondens. verſ. 5.
  - Secessus à Christo susceptus
    - Cur: Vt furorem hostium ad tempus declinaret. Causa ergo istius secessus impulsiua fuit, clandestina Phariſæorum cum Herodianis in necem Christi conspiratio. verſ. 6.
    - Quò: Ad Mare, seu locum, oppido Capernaitico vicinum. verſ. 7.
    - Quibus cum. Comitũ & sectatorũ multitudo amplificatur
      - Enumeratione locorum, ex quibus confluxerant. verſ. 8.
      - Ratiocinatione per signum. Magnam enim copiam fuisse, vel hinc colligere licet, quòd è nauicula docere coactus fuerit. verſ. 9.
    - Quomodo: Non intermisso officio. Nam etiam in hoc secessu
      - Curat morbos. verſ. 10.
      - Compescit Diabolos, eisque imponit silentium. verſ. 11. 12.
- Coniuncta: Electionis Apostolorũ
  - Efficiens & forma notatur. verſ. 13.
  - Finis: Officium
    - Docendi: τὸ κηρυγμα, præconium Euangelij. verſ. 14.
    - Faciendi miracula: ἡ θαυματουργία. verſ. 15.
  - Materia: Personæ electæ describuntur à
    - Moribus: Constantiâ in religione. verſ. 16.
    - Authoritate in docendo. verſ. 17.
    - Nominibus. verſ. 18.
    - Rebus flagitiosè gestis: Factum Iudæ proditorium. verſ. 19.
- Consequentia, sunt iudicia de Christo
  - Mala, eaque
    - Absurda: Quidam enim ex Christi cognatis, sinistrè de ipsius laboribus iudicantes eum insanire, atq; vt hominem mente abalienatum, custodiæ mandandum esse putarunt. verſ. 20. 21.
    - Blasphema. Blasphemi enim calumniantur. Christum esse Dæmoniacũ. verſ. 30. Calumniæ huius
      - Depulsio:
        - Intentio. verſ. 22.
        - Ex absurdo
          - Πρόσωπον: Non est verisimile, quòd Sathanas Sathanam eiçias, vt illi calumniantur. verſ. 23.
          - Absurdo: Si Sathanas eiçeret Sathanam, datâ operâ regnum suum everteret. Hoc nemo sanus dicet. Ergo nec illud. verſ. 24. 25. 26.
          - Sensu communi, qui omnibus hoc dictat, spolium & prædam præsupponere victoriam. Victi autem non vltrò, sed coacti cedunt. verſ. 27.
        - Ἐξηγασία διηγηματική, quâ Christus exaggerat Phariſæorum calumniam, per collationem generis cum specie. verſ. 28. 29.
  - Bona: Cura & solicitudo pro Christo
    - Suscepta
      - A' quibus. v. 31. Mater & fratres, id est, cognati, θεωρίᾳ quadam inducti, pro ipso soliciti sunt.
      - Quomodo, & in quẽ fine: Euocant illum colloquuturi cum ipso de re graui: fortè de diuersis hominũ iudicijs de periculo imminente. v. 32.
    - Reiecta & improbata à Christo, cognationem
      - Carnalem, in causa religionis, non agnoscente. verſ. 33.
      - Spiritualem
        - Præferente carnali cognationi. Nam Apostolos & religiosos pios auditores anteponis matri & fratribus. verſ. 34.
        - Definiente à proprio spiritualium cognatorũ charactere. v. 35.

CAPVT

CAPVT IV.

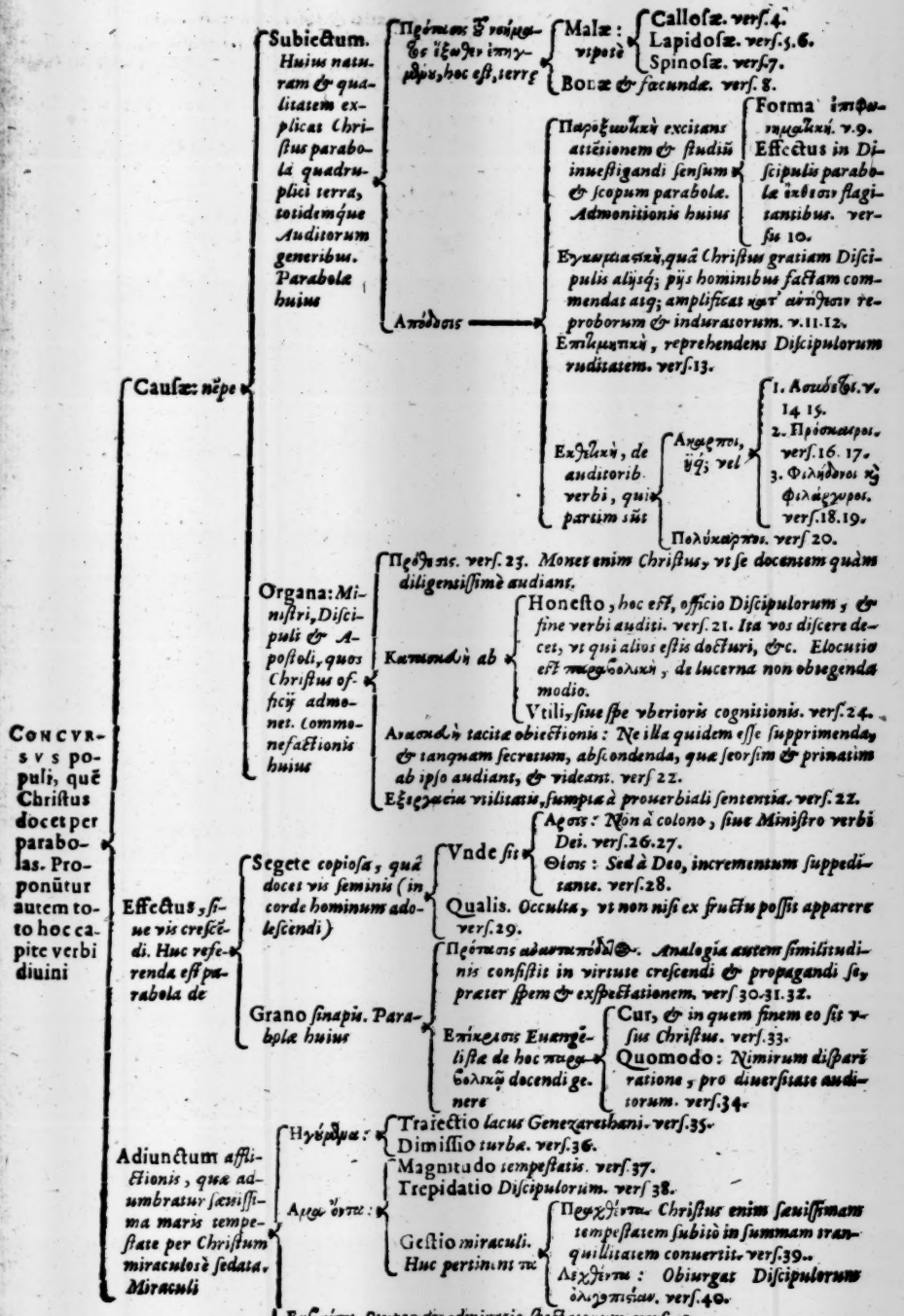
CONCVRSVS populi, quē Christus docet per parabolas. Proponūtur autem toto hoc capite verbi diuini
Causæ: πῶρε
Subiectum. Huius naturam & qualitatem explicat Christus parabolâ quadruplici terra, totidemque Auditorum generibus. Parabolæ huius
Προόιμιον: Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων, hoc est, terrę
Malæ: viposæ
Callosæ. vers.4.
Lapidosæ. vers.5.6.
Spinosæ. vers.7.
Bonæ & fœcundæ. vers.8.
Ἀπόδοσις
Παροξυντικὴ excitans attẽtionem & studiũ inuestigandi sensum & scopum parabolæ. Admonitionis huius
Formæ ἐπιφωνηματικὴ. v.9.
Effectus in Discipulis parabolæ ἐκβασιν flagitantibus. versus 10.
Εὐχαριστικὴ, quâ Christus gratiam Discipulis aliisq; pijs hominibus factam commendat atq; amplificat κατ' ἀντίθεσιν reproborum & induratorum. v.11.12.
Ἐπιλυτικὴ, reprehendens Discipulorum ruditatem. vers.13.
Ἐκθλικὴ, de auditoribus verbi, qui partim sũt
Ἀκούοντι, ἢ ἀκούσονται vel
1. Ἀσυνέτοις. v. 14 15.
2. Πρόσκαιροι. vers.16. 17.
3. Φιλήδονοι καὶ φιλάργυροι. vers.18.19.
Πολύκαρποι. vers 20.
Organa: Ministri, Discipuli & Apostoli, quos Christus officij admonet. Commonefactionis huius
Πρόθεσις. vers. 23. Monet enim Christus, vt se docentem quàm diligentissimè audiant.
Καταστολὴ ab
Honesto, hoc est, officio Discipulorum, & fine verbi auditi. vers. 21. Ita vos discere decet, vt qui alios estis docturi, &c. Elocutio est παροιμιακὴ, de lucerna non obtegenda modio.
Vtili, siue spe vberioris cognitionis. vers.24.
Ἀναστολὴ tacitæ obiectionis: Ne illa quidem esse supprimenda, & tanquam secretum, abscondenda, quæ seorsim & primatim ab ipso audiant, & videant. vers 22.
Ἐξεργασία vilitatis, sumpta à prouerbiali sententia. vers. 22.
Effectus, siue vis crescẽdi. Huc referenda est parabola de
Segete copiosa, quâ docet vis seminis (in corde hominum adolescendi)
Vnde sit
Αἰτίας: Non à colono, siue Ministro verbi Dei. vers.26.27.
Θέσις: Sed à Deo, incrementum suppeditante. vers.28.
Qualis. Occulta, vt non nisi ex fructu possit apparere vers.29.
Grano sinapis. Parabolæ huius
Πρόθεσις ἀδιαστρόφου. Analogia autem similitudinis consistit in virtute crescendi & propagandi se, præter spem & exspectationem. vers 30.31.32.
Ἐπίκλασις Euangelistæ de hoc παραβολικῷ docendi genere
Cur, & in quem finem eo sit vsus Christus. vers.33.
Quomodo: Nimirum disparatione, pro diuersitate auditorum. vers.34.
Adiunctum afflictionis, quæ adumbratur sæuissima maris tempestate per Christum miraculosè sedata. Miraculi
Ἡγούμενα:
Traiectio lacus Genezarethani. vers.35.
Dimissio turbæ. vers.36.
Ἀμφοῖν ὄντοιν:
Magnitudo tempestatis. vers.37.
Trepidatio Discipulorum. vers 38.
Gestio miraculi. Huc pertinent
Περιχώρησις. Christus enim sæuissimam tempestatem subitò in summam tranquillitatem conuertit. vers.39.
Λεχθέντων: Obiurgat Discipulorum ὀλιγοπιστίαν. vers.40.
Ἔκπληξις. Stupor & admiratio spectatorum. vers.41.

CAPVT V.

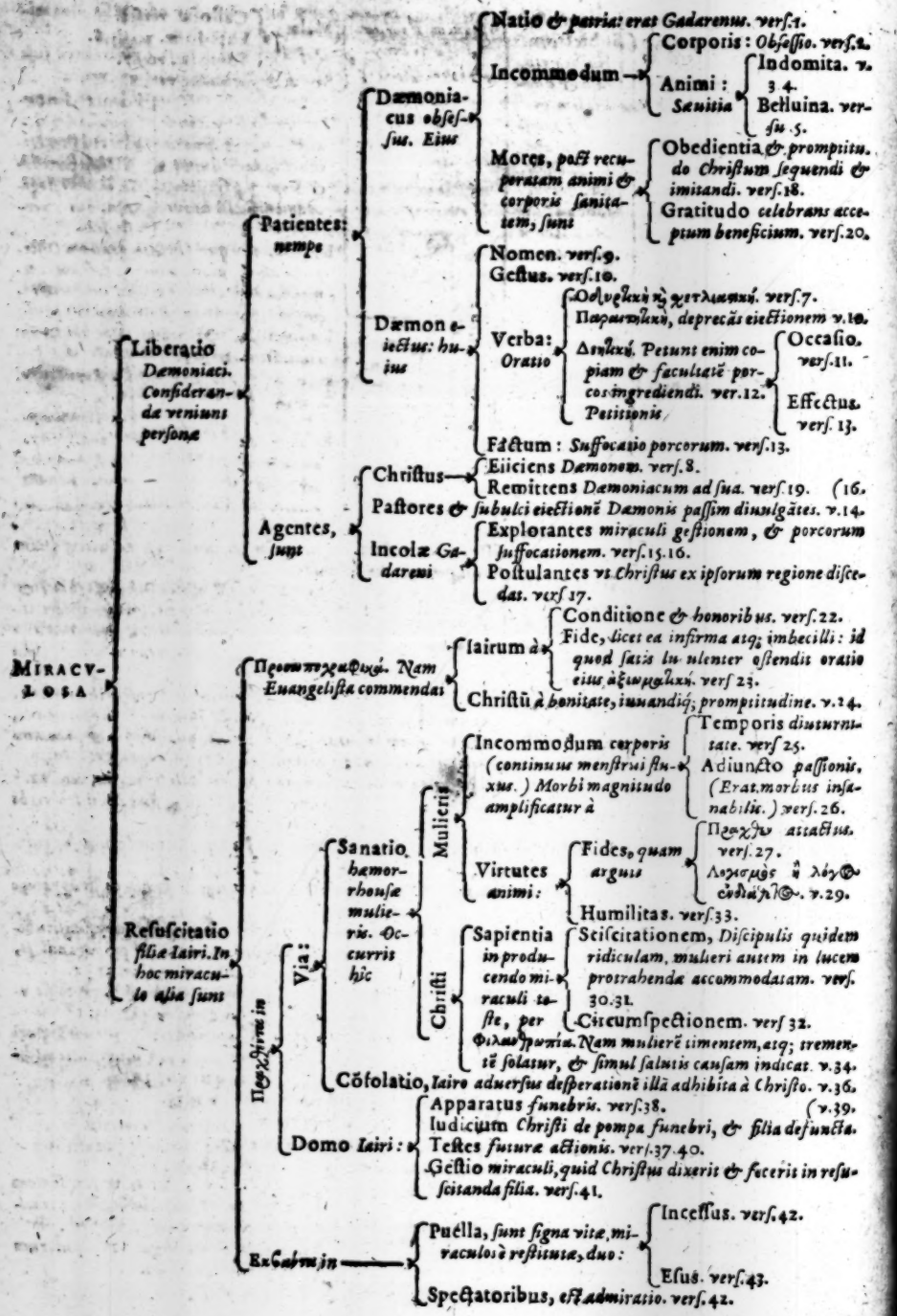

CAPVT

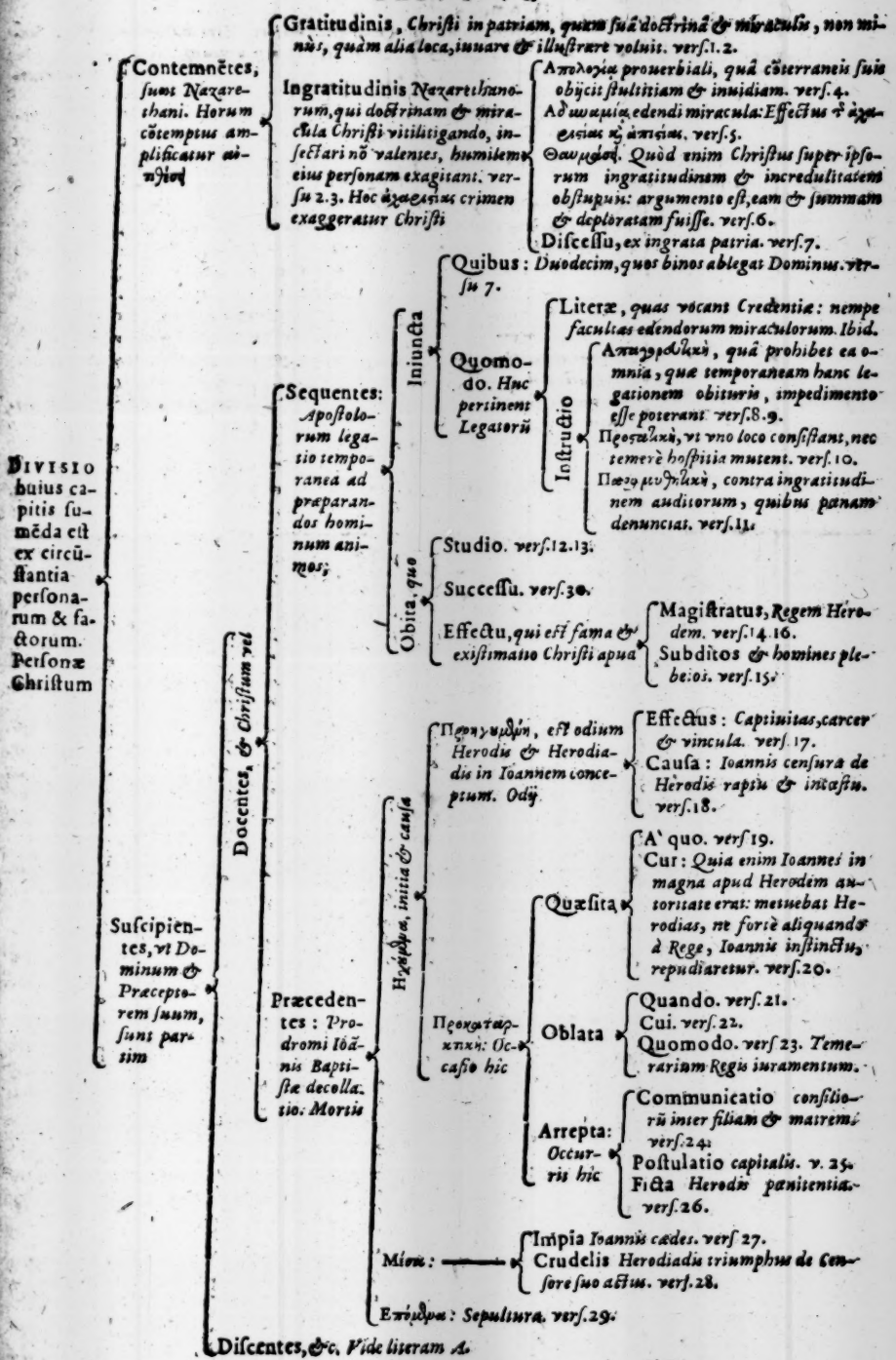
Gratitudinis, Christi in patriam, quum suâ doctrinâ & miraculis, non minùs, quàm alia loca, iuuare & illustrare voluit. verſ.1.2.
Contemnētes, ſuos Nazarethani. Horum cōtemptus amplificatur aiungiq
Ingratitudinis Nazarethanorum, qui doctrinam & miracula Christi vitilitigando, inſectari nō valentes, humilem eius perſonam exagitant. verſu 2.3. Hoc ἀχαριστίας crimen exaggeratur Christi
Ἀπολογία prouerbiali, quâ cōterraneis ſuis obiicit ſtultitiam & inuidiam. verſ.4.
Ἀδυναμία edendi miracula: Effectus & ἀχαριστίας & ἀπιστίας. verſ.5.
Θαυμάζει. Quòd enim Christus ſuper ipſorum ingratitudinem & incredulitatem obſtupuit: argumento eſt, eam & ſummam & deploratam fuiſſe. verſ.6.
Diſceſſu, ex ingrata patria. verſ.7.
DIVISIO huius capitis ſumēda eſt ex circūſtantia perſonarum & factorum. Perſonæ Chriſtum
Docentes, & Chriſtum vel
Sequentes: Apoſtolorum legatio temporanea ad præparandos hominum animos;
Iniuncta
Quibus: Duodecim, quos binos ablegat Dominus. verſu 7.
Quomodo. Hùc pertinent Legatorū
Literæ, quas vocant Credentiæ: nempe facultas edendorum miraculorum. Ibid.
Inſtructio
Ἀπαγορευτικὴ, quâ prohibet ea omnia, quæ temporaneam hanc legationem obiturīs, impedimento eſſe poterant. verſ.8.9.
Προτρεπτικὴ, vt vno loco conſiſtant, nec temerè hoſpitia mutent. verſ.10.
Παραμυθητικὴ, contra ingratitudinem auditorum, quibus panam denunciat. verſ.11.
Obita, quo
Studio. verſ.12.13.
Succeſſu. verſ.30.
Effectu, qui eſt fama & exiſtimatio Christi apud
Magiſtratus, Regem Herodem. verſ.14.16.
Subditos & homines plebeios. verſ.15.
Præcedentes: Prodromi Iōānis Baptiſtæ decollatio. Mortis
Ἡγέμων, initia & cauſa
Προκατάρκτικὴ: Occaſio hic
Προηγουμένη, eſt odium Herodis & Herodiadis in Ioannem conceptum. Odij
Effectus: Captiuitas, carcer & vincula. verſ.17.
Cauſa: Ioannis cenſura de Herodis raptu & incaſtu. verſ.18.
Quæſita
A' quo. verſ.19.
Cur: Quia enim Ioannes in magna apud Herodem auctoritate erat: metuebat Herodias, ne forte aliquando à Rege, Ioannis inſtinctu, repudiaretur. verſ.20.
Oblata
Quando. verſ.21.
Cui. verſ.22.
Quomodo. verſ.23. Temerarium Regis iuramentum.
Arrepta: Occurris hic
Communicatio conſiliorū inter filiam & matrem. verſ.24.
Poſtulatio capitalis. v.25.
Ficta Herodis pœnitentia. verſ.26.
Miſit: Impia Ioannis cædes. verſ.27.
Crudelis Herodiadis triumphus de cenſore ſuo actus. verſ.28.
Ἐπήνεγκε: Sepultura. verſ.29.
Suſcipientes, vt Dominum & Præceptorem ſuum, ſiunt paſſim
Diſcentes, &c. Vide literam A.

- A. Discentes. Populi cibatio. Miraculi huius
  - Antecedentia: Secessus Christi cum Discipulis in desertum susceptus
    - Cur: Causa secessus πλειὼ & κινητικά. verſ.31.
    - Quomodo, & quibus auxilij. (nauigio.) verſ.32.
    - Quibus comitibus & affectis. verſ.33. Exprimitur hâc circumſtantia ſtudium & ardor populi ad Chriſtum confluentis. Ibid.
  - Coniuncta: vt ſunt
    - Cauſæ
      - Impellentes. verſ.34.
      - Impedientes. Incidit hoc loco oratio
        - Ἀποφατικὴ Diſcipulorum, cibationem diſſuadentium à
          - Loci & temporis importunitate. verſ.35.
          - Penuria commeatus. verſus 36.37.
        - Προτρεπτικὴ Chriſti ad Diſcipulos. verſ.37.38.
    - Media & auxilia (panes & piſces.) verſ.38.
    - Modus, continet τὸ συμποσιακὸν & εὐφυὲς. verſ.39. vſque ad 44.
    - Perſonæ cibatæ, quæ & quot. verſ.44.
  - Cõſequentia:
    - Ambulatio Chriſti ſuper mare. Miraculoſæ huius actionis præcipuæ perſonæ ſunt
      - Chriſtus: Acta eius ſunt quinque
        - Cõpellit præcedere Diſcipulos. v.45.
        - Dimittit turbas, & ſolus aſcendit in montem. verſ.46.
        - Ambulat ſuper mare. verſ.48.
        - Solatur Diſcipulos. verſ.50.
        - Sedat tempeſtatem. verſ.51.
      - Diſcipuli. Horũ euenta ſunt:
        - Periculum vitæ præſentiſſimum. verſu 47.48.
        - Trepidatio. verſ.49.50.
        - Stupor & admiratio. verſ.51.52.
    - Congeries miraculorũ, poſt traiectum in terra Genezareth editorum. verſ.53. ad finem capitis vſque.

CAPVT VII.

- Continet hoc caput partim
  - Λόγους vel potius Διαλόγους Chriſti cum
    - Doctoribus, & Præſulibus Hieroſolymitanis. verſ.1. Verſatur autem dialogus hic in genere iudiciali, ſtatu coniecturali
      - Ἔκλημις ἱστατικῆ
        - Quibus. verſ.2.
        - Cur. verſ.3.
        - Quomodo. verſ.4.5.
      - Ἀντίκλημις Chriſti crimen in aduerſarios retorquentis. Eſt autem retorſio iſta partim
        - Προσωπικὴ. Nam aduerſarios ex Eſaia conuincit eſſe hypocritas: hypocriſeos
          - Forma: Simulare externam pietatem, & interim corda habere agnitione & timore Dei vacua. verſ.6.
          - Materia (ἰδιολογισμὸς) & effectus. (Nam oleum & operam perdunt, qui cultus electitios ſectantur.) verſ.7.
        - Περιστατικὴ, quâ illos grauioris criminis reos agit. ἡ δ' ἀντίκλημις
          - Κατάληψις. verſ.8.
          - Ἐξεργασία propoſitionis. verſ.9.
          - Αἰτιολογία à manifeſto exemplo violati quarti præcepti. Cæterùm exẽplum hoc tractatur κατ' ἀνάλυσιν
            - Diuini mandati. verſ.10.
            - Humanæ traditionis. verſ. 11.12.
          - Συμπέρασμα. verſ.13.
    - Auditoribus
      - Ἐξωτερικοῖς, quos Euangeliſta vocat turbã, vel plebem:
        - Πρότασις: Per ſe non eſſe peccatum illotis manibus comedere. verſ.14.
        - Ἔκθεσις διδασκαλικὴ. verſ.15.
        - Ἐπιφορὰ ἐπιφωνηματικὴ. verſ.16.
      - Ἀκροαματικοῖς, qui ſunt Diſcipuli, quib. ſuperius illud argumẽtum à peccati origine ſumtũ planiùs declarat. Declarationis inſtitutæ
        - Occaſio ἀσκηματικὴ. verſ.17.
        - Forma
          - Ἐπιτιμητικὴ. verſ.18.
          - Διδασκαλικὴ. Nam peccati naturam & fontem declarat
            - Ἀφορισμοὶ eorum, quæ non poſſunt hominem reddere impurum coram Deo, eiuſque conſcientiam inquinare. verſ.18.19.
            - Θέσεις & ἀποφάσεις eorum, quæ hominem pollunt,
              - Generali. verſ.20.
              - Speciali de peccatis
                - Fonte & origine. verſ. 21.22.
                - Effectu. verſu 23.

Πτῶσις Chriſti, &c. Vide literam A.

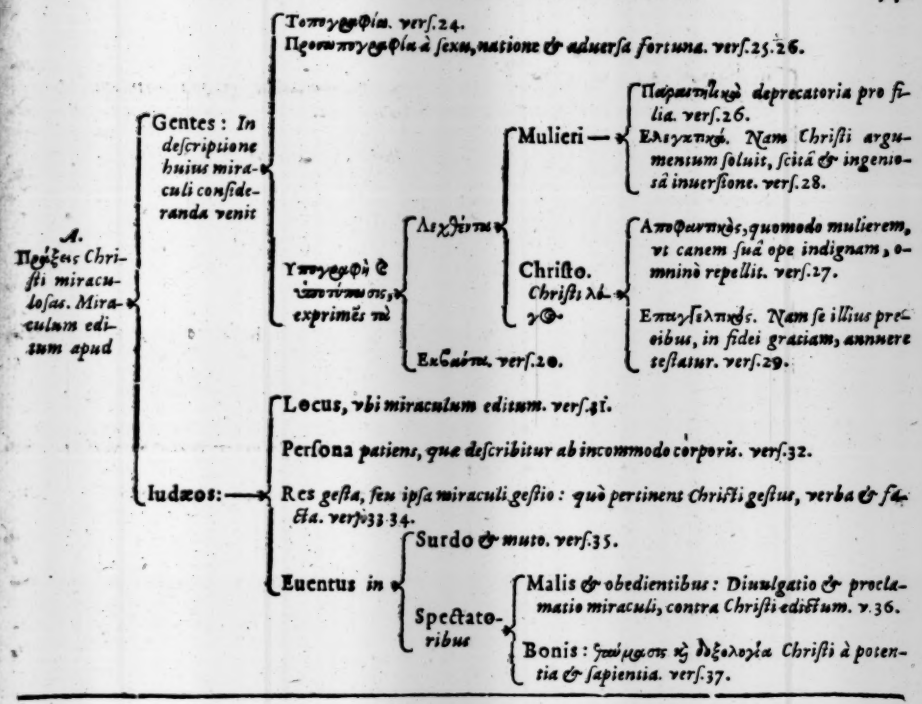
A.
Πρᾶξεις Christi miraculosas. Miraculum editum apud
Gentes: In descriptione huius miraculi consideranda venit
Τοπογραφία. vers.24.
Προσωπογραφία à sexu, natione & aduersa fortuna. vers.25.26.
Mulieri
Παράκλησις deprecatoria pro filia. vers.26.
Ελεγχικὸς. Nam Christi argumentum soluit, scitâ & ingeniosâ inuersione. vers.28.
Ὑπογραφὴ & ἀντίθεσις, exprimẽs τὸ
Ἀσχήμονες
Christo. Christi λόγοι.
Ἀποφαντικὸς, quomodo mulierem, vt canem suâ ope indignam, omninò repellit. vers.27.
Ἐπαγγελτικὸς. Nam se illius precibus, in fidei gratiam, annuere testatur. vers.29.
Ἐκβαίνοντα. vers.20.
Iudæos:
Locus, vbi miraculum editum. vers.31.
Persona patiens, quæ describitur ab incommodo corporis. vers.32.
Res gesta, seu ipsa miraculi gestio: quò pertinent Christi gestus, verba & facta. vers.33.34.
Euentus in
Surdo & muto. vers.35.
Spectatoribus
Malis & obedientibus: Diuulgatio & proclamatio miraculi, contra Christi edictum. v.36.
Bonis: Θώμασις καὶ δοξολογία Christi à potentia & sapientia. vers.37.

CAPVT IIX.

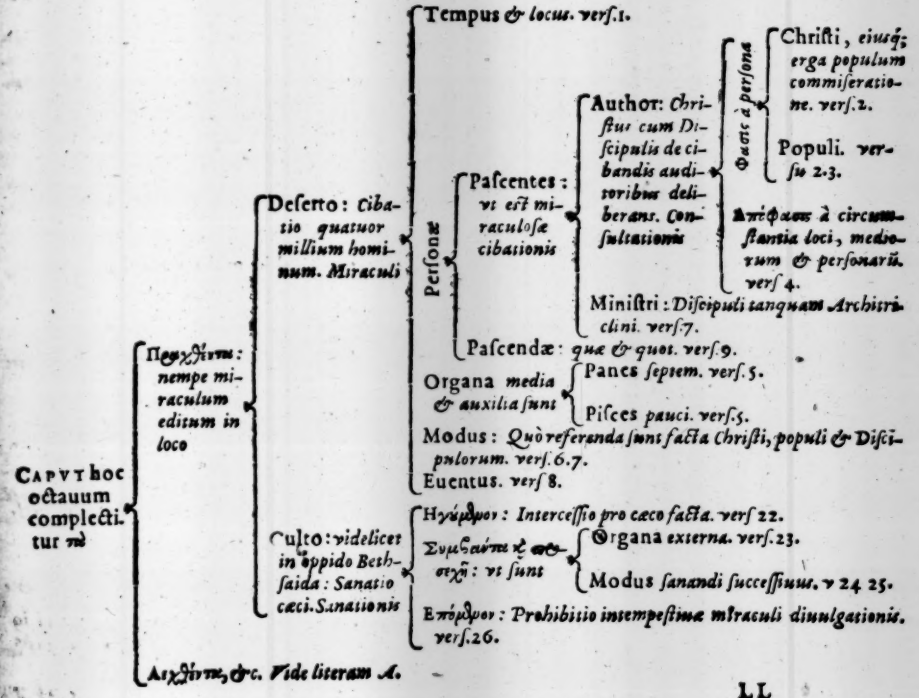
Capvt hoc octauum complectitur τὸ
Πρόσχημα: nempe miraculum editum in loco
Desertο: Cibatio quatuor millium hominum. Miraculi
Tempus & locus. vers.1.
Personæ
Pascentes: vt est miraculosæ cibationis
Author: Christus cum Discipulis de cibandis auditoribus deliberans. Consultationis
Φάσις à persona
Christi, eiusq; erga populum commiseratione. vers.2.
Populi. vers.2.3.
Ἀπόφασις à circumstantia loci, mediorum & personarũ. vers.4.
Ministri: Discipuli tanquam Architriclini. vers.7.
Pascendæ: quæ & quot. vers.9.
Organa media & auxilia sunt
Panes septem. vers.5.
Pisces pauci. vers.5.
Modus: Quò referenda sunt facta Christi, populi & Discipulorum. vers.6.7.
Euentus. vers.8.
Cultο: videlicet in oppido Bethsaida: Sanatio cæci. Sanationis
Ἡγύμβρον: Intercessio pro cæco facta. vers.22.
Συμβαίνοντα & σχεῖν: vt sunt
Organa externa. vers.23.
Modus sanandi successiuus. v.24.25.
Ἐπόμβρον: Prohibitio intempestiuæ miraculi diuulgationis. vers.26.
Ἀσχήμονα, &c. Vide literam A.

- Pharisæis signũ è cœlo petentibus:
  - Pharisæorum ἄπειρα. à Ꝺ αὐτόματα.
    - Τόπος. *vers.*10.
    - Τρόπος, *quo animo signum petierint. vers.*11.
  - Christi ἀποκρισις ἀπαρτητικὴ. *vers.*12.
- Discipulis *referentibus varia de Christo iudicia. Actionis huius*
  - Locus & occasio, *quæ est Christi suscitatio. vers.*27.
  - Modus. *Nam Discipuli referunt iudicium*
    - Aliorum. *vers.*28.
    - Suum: *Discipulorum de Christo confessio*
      - Postulata. *vers.*29.
      - Edita. *Ibid.*
      - Approbata: *ita tamen, ne intempestiuè diuulgaretur. vers.*30.
- Ἀρχὴ
- Christo: *Oratio eius ad Discipulos habita est partim*
  - Ἀποτρεπτικὴ. *Dehortatio à fermento Pharisæorum. Admonitionis huius*
    - Locus. *vers.*13.
    - Occasio, *est Discipulorum* ἀμεριμνία. *vers.*14.
    - Forma & *exemplar nudam propositionem complectens. vers.*15.
    - Adiunctum: *Nam admonitio illa Christi à Discipulis sinistrè accipitur* κ) ἀπροσδιονύσως. *vers.*16.
    - Ἀλυκέφαλον, *seu remedium Discipulorum stupiditati adhibitum, est oratio Christi* ἐπιλημπτικὴ:
      - Πρόσωπα: *Estis perinde cæci & stupidi, ac si nec animum, nec aures, nec oculos haberetis. vers.*17.18.
      - Κατασκευὴ *ab experimentis manifestis & recentibus, quibus moueri debuerant. vers.*19.20.
      - Συμπέρασμα. *vers.*21.
  - Προρρητικὴ, *vaticinii de Christi morte. Vaticinij*
    - Causæ: —
      - Materia: *quid prædixerit. vers.*31.
      - Forma. *vers.*32.
    - Adiuncta: *Huc pertinet Petri*
      - Dehortatio. *vers.*33.
      - Obiurgatio. *vers.*34.
  - Παραμυθητικὴ, *quâ Discipuli contra scandalum crucis muniuntur, & animantur. Consolationis*
    - Propositio: *cuius tres sunt partes:*
      - Abnegatio *sui. vers.*34.
      - Professio *crucis. Ibid.*
      - Imitatio *Christi. Ibid.*
    - Confirmatio *ab vtili & inutili, seu à pœnis & præmijs. vers.*35.
    - Expolitio *confirmationis* κ)
      - Σύγκρισις *vtilis & inutilis. vers.*36.37.
      - Ἀνάπτυσις. *vers.*38.
    - Occupatio *ad molliendum crucis horrorem: quòd in medijs etiam malis exhibiturus sit suis gustum aliquem gloriæ & maiestatis diuinæ. vers.*39.

CAPVT

CAPVT IX.

CAPVT nonũ est

- Ἱστορικὸν, de Christi in monte Thabor, transfiguratione. Eius
  - Διήγησις, commemorans τὰ
    - Περιστατικὰ, vt est, tempus, locus, & testes, &c. versſ. 1.
    - Προεκθεσις: Nam res gesta πρὸ ὀφθαλμῶν ob oculos ponitur. versſ. 2.
    - Συμβαίνοντα ἢ συνεφάλοντα, cuiusmodi est
      - Apparitio & colloquium Mosis & Eliæ cum Christo. versſ. 3.
      - Ἔκστασις Petri. versſ. 4. 5.
      - Inauguratio Christi in summum Ecclesiæ Doctorem, facta ipsâ Patris voce, de nube audita. versſ. 6.
    - Ἔκβασις: Status rei, tam beatæ, immutatus in momento. v. 7.
  - Ἐπιδιήγησις τῶν ἐπομένων, quæ transfigurationem consecuta sunt
    - Ἀμύητος
      - Interdictum Christi de visione hac, ante resurrectionem suam non publicandâ. versſ. 8.
      - Quæstio de Eliæ aduẽtu:
        - Ἀπορία Discipulorũ. Ἡ τῆς ἀπορίας
          - Ἀφορμὴ ex interdicto Christi sumpta. versſ. 9.
          - Μορφὴ, forma, quomodo, & quibus verbis quæstionẽ proposuerint. versſ 10.
        - Λύσις, constans
          - Ὁμολογία. versſ. 11.
          - Ἐπιστροφὴ. versſ 12.
    - Ἐμμύητος, &c. Vide literam A.
- Περιστατικὸν à Christi morte & resurrectione. Vaticinij
  - Diuulgatio ad tempus prohibita. versſ. 29.
  - Summa, est epitome passionis Dominicæ. versſ. 30.
  - Intellectus, Discipulis obscurus. versſ. 31.
- Ἐπιστροφικόν. Nam Christus corrigit Discipulorum
  - Ambitionẽ. Correctionis huius
    - Occasio, est contentio Discipulorum de primatu. versſ. 32. 33.
    - Forma σχετλιαστικὴ. Ἡ τῆς σχετλιασμοῦ
      - Πρόπτωσις: Submissione animi perueniendis ad excellentiam. versſ. 34.
      - Κατάπαυσις ab exemplo puerorum, qui primatum & dominatum non affectant. versſ. 35.
      - Ἀναισθησία. Ne enim turpe & indecorum videatur, imitari pueros: Christus præoccupatione ostendit, quantæ illis dignitatis sint coram Deo. versſ. 36.
  - Inuidiam. Incidit hoc loco status iuridicialis, virũ Discipuli rectè prohibuerint edentem miracula in nomine Christi:
    - Φάσις Discipulorum à legitima vocatione, quam ille non habuerat. versſ. 37.
    - Ἀπόφασις Christi etiam extraordinariam vocationem probantis,
      - Propositio. versſ. 38.
      - Confirmatio ab æquo & bono. Quòd enim non in cõtumeliã sed potiùs gloriam meam cedit, id nulli est interdicendum. versſ 38. 39.
      - Confutatio: Neq; vestris etiam commodis quid decedet. Semper enim erunt, qui alant. versſ 40.
- Παθολικὸν, ἢ τραυλικὸν, de offendiculo non obijciendo
  - Aliis. versſ. 41.
  - Nobis ipsis. Modus offendiculum hoc cauendi est triplex:
    - Mortificatio (spiritualis) membrorũ, vtpotè
      - Manus. versſ. 42. 43.
      - Pedis. versſ. 44. 45.
      - Oculi. versſ. 46. 47.
    - Ignis tribulationis. versſ. 48.
    - Sal correptionis liberæ atq; sinceræ. versſ. 49.

- *A.* Expositio: Sanatio Dæmoniaci. In hoc miraculo considerandæ sunt
  - Personæ
    - Spectãtes:
      - Turbæ. *vers.*13.14.
      - Scribæ. *vers.*15.
    - Patientes, *vt est*
      - Filius: *Huius miseria exaggeratur*
        - Incremento *malorum, quibus nihil præterea accedere posse videtur. vers.*17.21.
        - Diuturnitate *temporis. vers.*20.
      - Pater *Dæmoniaci: Describitur à*
        - Στοργὴ erga filium, pro quo apud Christum intercedit. *vers.*16.21.
        - Fidei *imbecillitate. vers.*23.
    - Agentes:
      - Christus, *qui*
        - Obiurgat *in genere τὴν ἀπιστίαν, eorum per quos steterat, quò minus Dæmoniacus à Discipulis curari potuerit. vers.*18.
        - Exigit *fidem à patre pro filio intercedente. vers.*23.
      - Discipuli, *eorumque cũ Christo συζήτησις:*
        - Ἐρώτησις *Discipulorum. vers.*27.
        - Ἀπόκρισις *Christi. vers.*28.
  - Res *gestæ*
    - Eiectio *Dæmonis. vers.*24.
    - Restitutio *vitæ, quæ videbatur amissa. vers.*26.
  - Eventus. *vers.*25.26.

CAPVT X.

- COMPLECTITVR hoc caput ea, quæ à Iordanis traiectu, per Iudæam vsque ad Bethphage à Christo sunt
  - Dicta auditoribus
    - Malis: *Pharisæis eum tentantibus. Actionis huius*
      - Locus. *vers.*1.
      - Personæ *quæstionem*
        - Audientes. *vers.*1.
        - Mouentes. *vers.*2.
      - Modus & *forma in genere iudiciali, statu iuridiciali*
        - Intentio *aduersariorum: Num liceat marito dimittere vxorem quauis ex causa. vers.*2.
        - Firmamentum *causæ. vers.*3.4.
        - Depulsio
          - Assumptiua: *Nam Mosen ita tuetur Christus, vt culpam Legis introductæ trãferat in Iudæorum pertinaciam. vers.*3.4.5.
          - Absoluta, *qua eos ad legem primæ institutionis reuocat* ἐπιχειρήματα *ducuntur à coniugij*
            - Materia: *Vni Adamo vnicam coniunxit non plures. vers.*6.
            - Adiuncto, *seu arctissima cohabitatione. vers.*7.
            - Forma: *Sunt vna caro: Ergo se lacerat, qui vxorem repudiat. vers.*8.
            - Efficiente. *vers.*9.
        - Diiudicatio: *Non nisi in casu adulterij licitum esse diuortium. vers.*10.11.12.
    - Bonis: *nempe*
      - Parentibus, *liberos suos Christo offerentibus. Cõsideranda hic venit*
        - Pietas *eorum, qui liberos suos Christo obtulerunt. vers.*13.
        - Zelus *Discipulorum præposterus. Ibid.*
        - Bonitas *Christi, etiã infantium curam suscipientis. Bonitatem eius declarant τὰ*
          - Ἀγχίνοια, *cuiusmodi est*
            - Indignatio & obiurgatio. *vers.*13.
            - Commendatio *felicitatis puerorum. vers.*14.15.
          - Περιχύσεις: *Amplexus: χειροθεσία: Benedictio, &c. vers.*16.
      - Iuueni, *de adipiscenda vita æterna solicito,*
        - Quæstio *de ratione consequendi vitam æternam, vbi, à quo, & cui sit proposita. vers.*17.
        - Responsio *nõ ad rem, seu παραμυθητικὴ: sed ἐλεγκτικὴ ad personam adolescentis, cui Christus vult eximere confidentiam*
          - Operũ *siue institiæ*
            - Internæ. *Dum enim Christum (in quo nihil homine sublimius agnoscit) Bonũ vocat; sibi etiam (vtpotè homini) laudem bonitatis arrogat. Eam igitur illi Christus detrahit. vers.*17.18.
            - Externæ, *Cuius opinione totus inebriatus est. vers.*19.20.
          - Opum. *Hanc vt ei eximeret Christus, particulare præceptum proposuit, quo perspicuum euasit: Iuuenem istum opes suas plus quàm Deum dilexisse: atq; ita ne primum quidem Decalogi præceptum obseruasse. vers.*21.22.
    - Ἀκροαματικῶς, *&c. Vide literam A.*
  - Facta, *&c. Vide literam B.*

A. Ἀκροαμα-

- A. Ἀκροατηλικῶς, seu Discipulis
  - Omnibus. Oratio Christi ad Discipulos
    - Διδασκαλικὴ, de diuitũ ad Regnum Dei δυσκολίᾳ:
      - Πρόπασις. verſ. 23. Perquàm arduum eſt, vt diues ſeruetur.
      - Ἔκθεσις propoſitionis, quos diuites dicat: nempe τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασι. verſ. 24.
      - Καλλιτεχνὴ à minori, ſeu ſententiâ minùs probabili. Minus enim veriſimile eſt, camelum per foramen acus tranſiturum. verſ. 25.
      - Ἀναπόδειξις, cuius duæ ſunt partes:
        - Ὑποφορὰ Diſcipulorum ex abſurdo. verſu 26.
        - Ἀνυποφορὰ per diſtinctionem humanæ & diuinæ potentiæ. verſ. 27.
    - Ἐπαγγελλικὴ, promiſſionis huius
      - Occaſio, erat intempeſtiua Petri iactantia. verſ. 28.
      - Materia: Promittit Euangelij Profeſſoribus iacturæ compenſationem temporariam & æternam. verſ. 29.30.
      - Forma, quâ ſimul illos modeſtiæ admonet. verſ. 31.
    - Περιπλικὴ: ſiue repetitio vaticinij de imminente ſua morte, & conſequente reſurrectione. verſ. 32.33.34.
  - Aliquibus. τοῦ λεχθέντος huius loci ſunt partim
    - Παραπλικὴ: Filij enim Zebedæi τὴν πρωτείαν ambiuni. Notandum autem eſt
      - Quomodo petant. Satis pro imperio, &c. Volumus, inquiunt, &c. verſ. 35.
      - Quid. Primatum. verſ. 36.37.
    - Ἐπιτορθωτικὴ. Nam Chriſtus importunam iſtorum petitionem corrigit, & confutat à turpi, ſeu indecoro perſonæ
      - Diſcipulorum. Qui enim, quæ petunt, non intelligunt, indigni ſunt, qui exaudiantur. verſ. 38.39.
      - Chriſti. Sibi enim non iniunctum eſſe munus aſſignandi cuique propriam in Regno cœlorum ſedem. verſ. 40.
    - Προτρεπτικὴ. Dominus enim ſuadet Diſcipulis ſuis humilitatem. Ἡ τῆς ταπεινώσεως
      - Ἀφορμὴ: Importuna reliquorum Diſcipulorum indignatio: cùm & ipſi eodem ambitionis vitio laborent. verſ. 41.
      - Μορφὴ, id eſt, forma & exemplar:
        - Πρόπασις conſtat
          - Apoſ, quid illis fugiendum. verſ. 42.
          - Θέσει, quid ſequendum. verſ. 43.
        - Ἄτιμον ab vtili. Eſt enim humilitas ianua ad excellentiam. verſ. 44.
        - Ἐξεργασία rationis per exemplum ipſius Domini. verſ. 45.

- B. Facta, quò pertinet reſtitutio viſus miraculoſa. Miraculi
  - Locus, tempus & teſtes. verſ. 46.
  - Perſona—
    - Patiens, quæ deſcribitur à
      - Nomine, parente, corporis incommodo & fortuna pauperiaſis. verſ. 46.
      - Moribus:—
        - Fide in Chriſtum. verſ. 47.
        - Perſeuerantia in oratione. verſ. 48.
    - Impediens ſunt comites Chriſti erga cæcum,
      - Inhumani primò. verſ. 48.
      - Humaniores poſtea. verſ. 49.
    - Efficiens Chriſtus. verſ. 49-51.
  - Περιχώρησις καὶ ἐνέργεια. verſ. 52.

CAPVT XI.

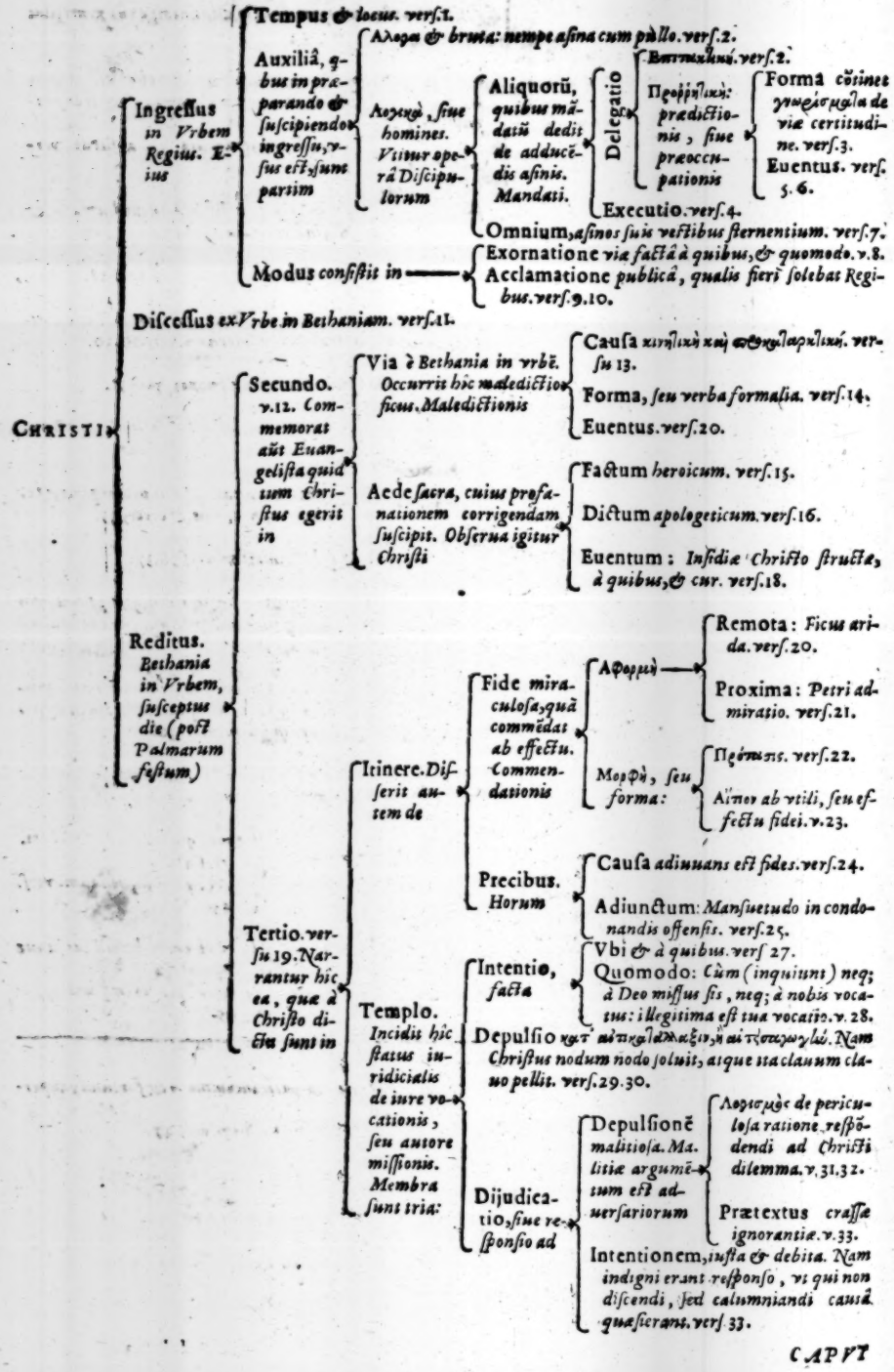

CAPVT

CAPVT XII.

CAPVT hoc est — Ἀγωνικὸν. *Concertationes & disputationes Christi, habitæ*

- Singulatim *cum*
  - Primoribus, *de ipsorum & totius gentis Iudaicæ contumacia & pœna. Concertationis huius*
    - Forma, *seu genus sermonis* παραβολικὸν. *vers.1.*
    - Materia, *est parabola de*
      - Vinea *locata malæ fidei Vinitoribus. Membra huius Parabolæ sunt tria:*
        - Cura *Domini in colenda, exornanda & muniendâ vinea. vers.1.*
        - Malitia *Vinitorum extrema, vt qui non emendẽtur & moueantur legatione*
          - Primâ. *vers.2.3.*
          - Secundâ *vers.4.*
          - Tertiâ. *vers.5.*
          - Quartâ, *caque omnium splendidissima. vers. 6. 7. 8.*
        - Pœna *improbitati debita. vers.9.*
      - Lapide *angulari. vers.10.11.*
    - Euentus. *vers.12.*
  - Pharisæis, *de censu pendendo. vers.13. Consideranda hic veniunt tria*
    - Ἀντίθεσις *ab*
      - Aduersarijs, *quorum oratio versatur in statu iuridiciali. vers. 14. Licéne, &c.*
      - Christo: Λόγῳ
        - Ἐπιτιμητικὸς *hypocriseos. vers.15.*
        - Ἐλεγκτικὸς *argumentãs ex confessis. Argumentationis*
          - Maior *implicitè posita: Cuique quod suum est, tribuere oportet, &c.*
          - Minor: *Moneta vestra Romana, signum est Romani in vos imperij. vers.16.*
          - Conclusio: *Ergo reddite, &c. vers.17.*
    - Ἔκβασις: *Admiratio Antagonistarum. vers.17.*
  - Sadducæis. *versu 18. Hæc autem disputatio est partim*
    - Ἀναιρετικὴ:
      - Ὑποφορὰ *Sadducæorum, negantem opinionem astruentium: Non, inquiunt, statuendum est id, quo posito sequitur absurdum. At si statuas mortuorum resurrectionem fore: sequitur futurum, vt vna fœmina septem maritos habeat: quod planè ἄτοπον est. vers.19. vsque ad 24.*
      - Ἀνυποφορὰ *Christi, paralogismum illum refutantis*
        - Ἀποτίσις πρὸς μέμψιν τοῦ ἀσυστάτου, *quibus ignorantiam obijcit. vers.24.*
        - Ἀγωγή. *Negat enim Christus eundem fore hominum statum in spirituali vita, qui nunc sit in corporali. vers.25.*
    - Καλασκευαστικὴ. *Nam Christus ex fœdere Dei erga Patriarchas defunctos probat resurrectionem: syllogismi*
      - Conclusio. *vers.26.*
      - Assumptio, *seu minor. Ibid.*
      - Propositio, *seu maior. versu 27.*
- Coniunctim *cum omnibus istis Antagonistis suis, & quidem de duobus maximis religionis capitibus: nempe de*
  - Lege: *Partes huius συζητήσεως sunt tres:*
    - Ζήτημα, *quodnam Legis mandatum præ cæteris colendum. vers.28.*
    - Λύσις τῆς ἀπορίας *de*
      - Vnitate *essentiæ diuinæ agnoscenda vers.29.*
      - Dilectione
        - Dei. *vers.30.*
        - Proximi. *vers.31.*
    - Ἐπίκρισις
      - Παραγωγικὴ, *qua probatur responsum Christi. vers.32.33.*
      - Προσωπικὴ, *pertinens ad laudem Legisperiti. vers.34.*
  - Euãgelio, *cuius subiectum est, Christus* θεάνθρωπος. *Eius*
    - Humanitatem *solam agnoscebant & docebãt Scribæ. vers 35.*
    - Diuinitatem *asserit ipse Christus. Incidit autem hic* ζήτησις αὐτονομίας, *quam nectit ex doctrina Pharisæorum, & Psalmo 110. vers.36.37.*
- Ψυχικὴν ἀπορητικὴν
  - Πρόσεχετε: *Cauete vobis à Scribis & Legisperitis.*
  - Ἐπιχειρήματα *ducuntur*
    - Ambitione. *vers.38.39.*
    - Auaritia. *& hypocrisi. vers.40.*
- Ἐγκωμιαστικὸν. *Commendatio veræ liberalitatis. Commendationis*
  - Occasio, *erat liberalitas*
    - Diuitum. *vers.41.*
    - Pauperis *Viduæ. vers.42.*
  - Forma, *constans*
    - Πρόσεσις. *vers.43.*
    - Αἰτιολογία. *vers.44.*

CAPVT XIII.

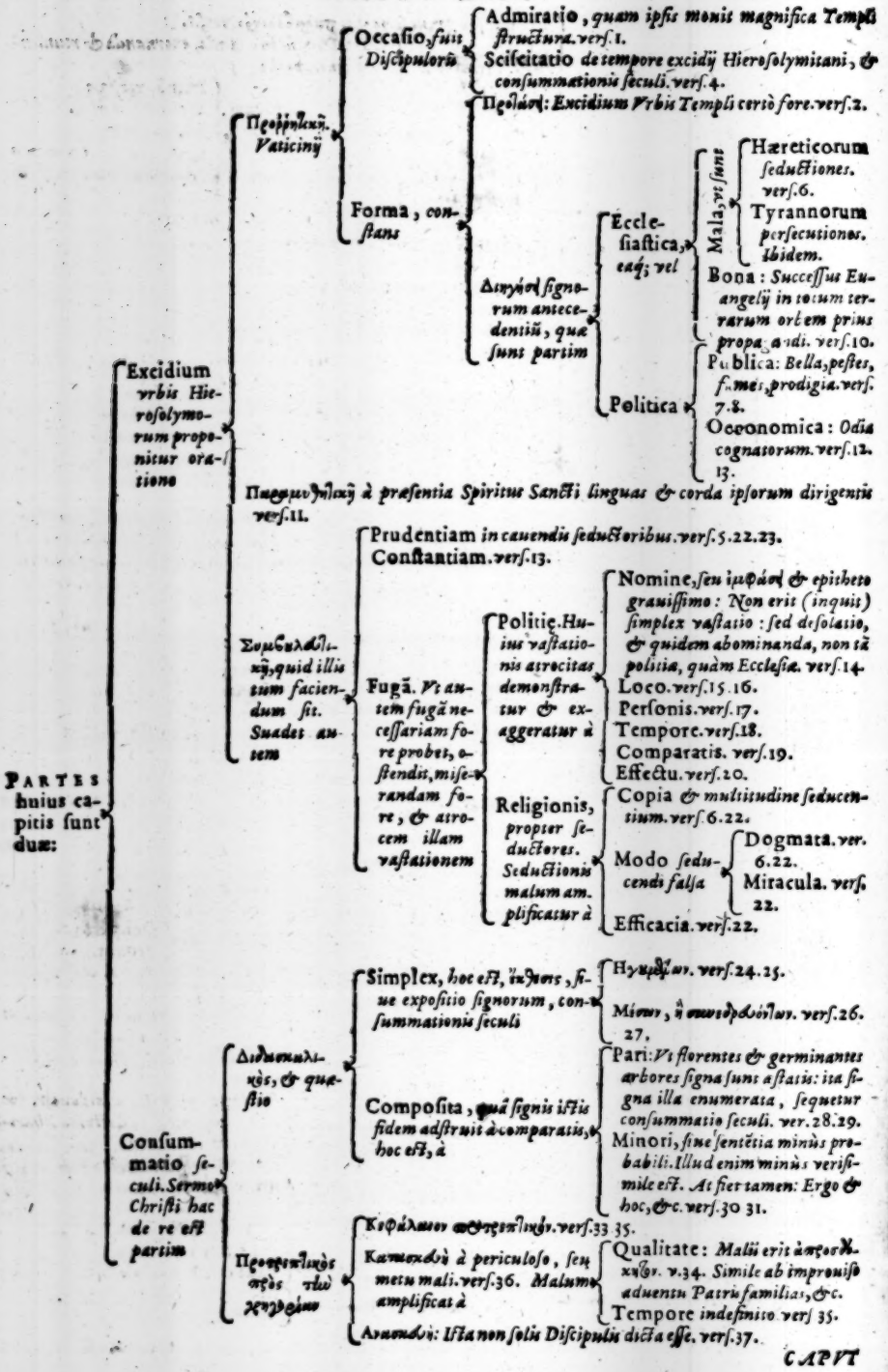

CAPVT

CAPVT XIV.

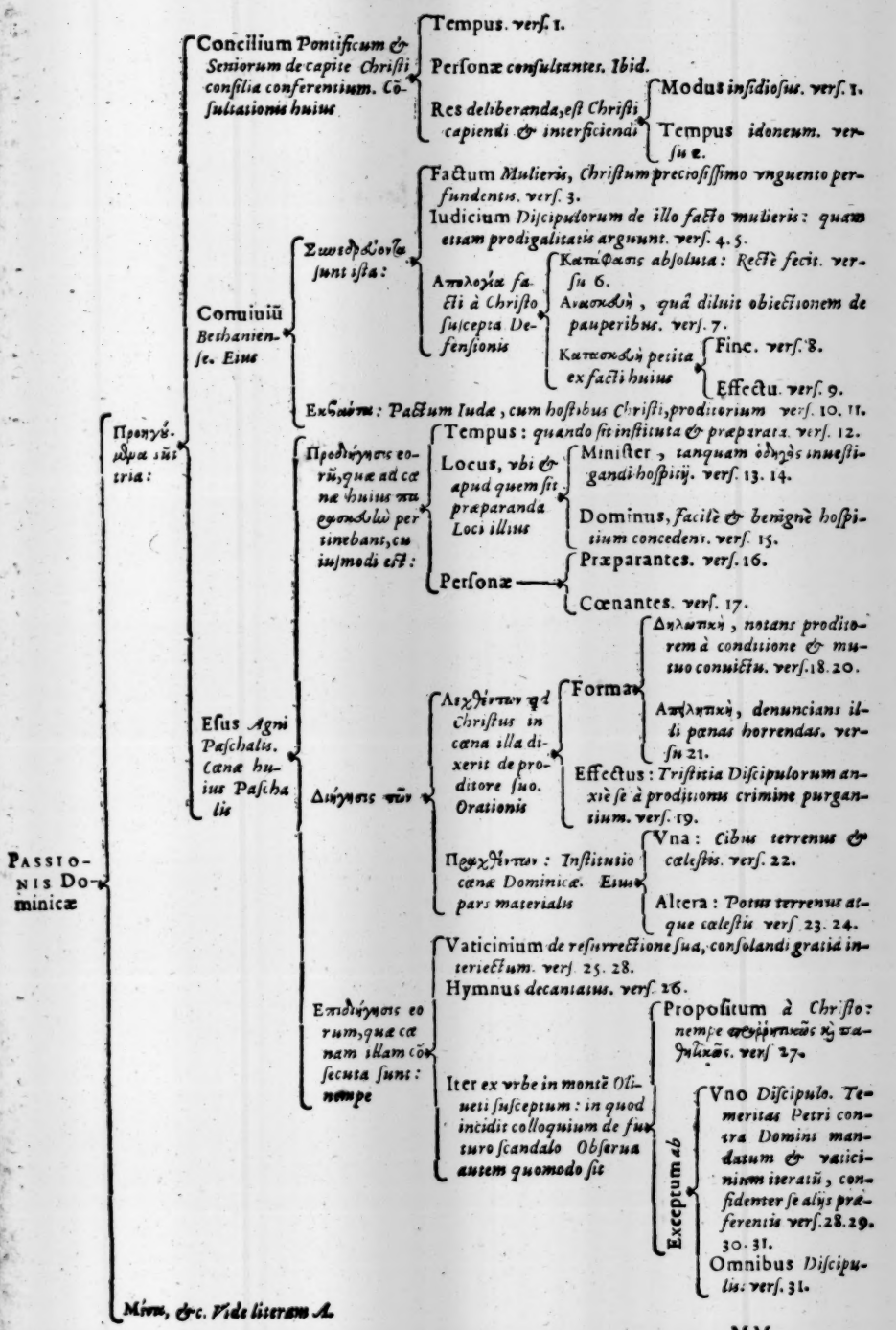
Passionis Dominicæ
Προηγούμενα sũ tria:
Concilium Pontificum & Seniorum de capite Christi, consilia conferentium. Cõsultationis huius
Tempus. vers. 1.
Persona consultantes. Ibid.
Res deliberanda, est Christi capiendi & interficiendi
Modus insidiosus. vers. 1.
Tempus idoneum. versu 2.
Conuiuiũ Bethanien. se. Eius
Factum Mulieris, Christum pretiosissimo vnguento perfundentis. vers. 3.
Iudicium Discipulorum de illo facto mulieris: quam etiam prodigalitatis arguunt. vers. 4. 5.
Σωτηριολογία sunt ista:
Ἀπολογία facti à Christo suscepta Defensionis
Κατάφασις absoluta: Rectè fecit. versu 6.
Ἀναισχολὴ, quâ diluit obiectionem de pauperibus. vers. 7.
Καταισχολὴ petita ex facti huius
Finc. vers. 8.
Effectu. vers. 9.
Ἐκδόσιμα: Pactum Iudæ, cum hostibus Christi, proditorium vers. 10. 11.
Esus Agni Paschalis. Cœnæ huius Paschalis
Προδιήγησις eorũ, quæ ad cœnæ huius συμποσιὸν pertinebant, cuiusmodi est:
Tempus: quando sit instituta & præparata. vers. 12.
Locus, vbi & apud quem sit præparanda Loci illius
Minister, tanquam ὁδηγὸς inuestigandi hospitij. vers. 13. 14.
Dominus, facilè & benignè hospitium concedens. vers. 15.
Personæ
Præparantes. vers. 16.
Cœnantes. vers. 17.
Διήγησις τῶν
Ἀναγνῶναι quid Christus in cœna illa dixerit de proditore suo. Orationis
Forma
Δηλωτικὴ, notans proditorem à conditione & mutuo conuictu. vers. 18. 20.
Ἀπλητικὴ, denuncians illi pœnas horrendas. versu 21.
Effectus: Tristitia Discipulorum anxiè se à proditionis crimine purgantium. vers. 19.
Προσφάγιον: Institutio cœnæ Dominicæ. Esus pars materialis
Vna: Cibus terrenus & cœlestis. vers. 22.
Altera: Potus terrenus atque cœlestis vers. 23. 24.
Ἐπιδιήγησις eorum, quæ cœnam illam cõsecuta sunt: nempe
Vaticinium de resurrectione sua, consolandi gratiâ interiectum. vers. 25. 28.
Hymnus decantatus. vers. 26.
Iter ex vrbe in montẽ Oliueti susceptum: in quod incidit colloquium de futuro scandalo Obserua autem quomodo sit
Propositum à Christo: nempe προφητικῶς καὶ παραινετικῶς. vers. 27.
Exceptum ab
Vno Discipulo. Temeritas Petri contra Domini mandatum & vaticinium iteratiũ, confidenter se alijs præferentis vers. 28. 29. 30. 31.
Omnibus Discipulis: vers. 31.
Mens, &c. Vide literam A.

- A. Mota, sive res actæ in
  - Horto: παθήματα Christi, in horto duo sunt præcipua:
    - Agon acerbissimus & tristissimus. Agonis
      - Locus. *vers.* 32.
      - Testes atque spectatores. *vers.* 33.
      - Signa & effecta sunt sermones Christi. Oratio
        - Δυσπραγικὴ καὶ ἀγωνιαστική: querela de ingenti animæ dolore. *vers.* 33.
        - Παραιτητική, Deprecans calicem passionis, idq; vice
          - Primâ: *Vbi observandum est, vbi, quibus gestibus, quid & quomodo, seu quâ conditione oret. vers.* 35. 36.
          - Secundâ: *Modus & forma orandi eadem, quæ vice prima: quin & idem Discipulorum veternus notatur. vers.* 39. 40.
          - Tertiâ. *vers.* 41.
        - Νουθετικὴ admonens Discipulos officij, idq; facit
          - Ὀνειδιστικῶς, *simpliciter exprobrando somnolentiam. vers* 37.
          - Παραιτητικῶς καὶ ἀποστρεπτικῶς. *vers.* 39.
          - Εἰρωνικῶς, *Amarulentius corripiendo, & quasi insultando. versu* 42.
    - Captivitas. Hanc alia
      - Antecedunt: quò pertinent auxilia, vi sunt
        - Dux & milites, qui, quot, & quales, &c. *vers.* 43.
        - Signum proditionis. *vers.* 44.
      - Comitatur, & cũ ea coniuncta sũi tũ
        - Παροχθίσια
          - Iudæ. *vers* 45.
          - Militum manus Christo inũcientium. *vers.* 46.
          - Petri, *servum Pontificis auriculâ mutilantis. vers.* 47.
        - Ἀσχθίσια: *Christus enim expostulat cum hostibus super iniuria sibi facta. vers.* 48 49.
      - Sequuntur:
        - Fuga Discipulorum,
          - Omnium. *vers* 50.
          - Vnius *in specie exaggeratur. vers.* 51. 52.
        - Sequela Petri, *Christum vsque in Pontificis atrium comitantis. vers.* 54.
  - Consistorio: Condemnatio: Condemnationis huius
    - Vbi: *In Aula Pontificis, in quam Christus ex horto abductus est. vers.* 53.
    - A' quibus: *Omnium, scilicet, ordinum hominibus Ecclesiasticis, Politicis, &c. vers.* 53. 55.
    - Ἡγούμενον: Examen causæ susceptum
      - Quomodo. *Ad modũ & formam procedendi referendum est duplex genus testium:*
        - Falsum
          - Ἀπλῶς, *apertè, & in totum. versu* 56.
          - Κατὰ τι & *ex parte: Quia tamen manifesta erat calumnia, Christus (à Pontifice etiam provocatus) tacendo eam diluis. vers* 57. vsque ad 62.
        - Verum. *Christus enim sibiipsi testimonium perhibet divinitatis. Testimonij perhibiti*
          - Causa *impulsiua erat inquisitio Pontificis. versu* 61.
          - Forma & *modus cum graui comminatione cõiunctus. vers.* 62.
    - Προσηχὲς: Sententia condemnationis
      - Pronunciata. *vers.* 63.
      - Approbata ab
        - Assessoribus. *vers.* 64.
        - Apparitoribus, *sive Lictoribus, qui Christum, tanquam iure damnatum blasphemiæ, indignis modis tractarunt. vers* 65.
    - Ἐκβολὴ: Petri
      - Παράπτωμα abnegationis, qua Petrus fit
        - Dissimulator. *vers* 66. 67. 68.
        - Periurus. *vers.* 69. 70.
        - Execrator *suiipsius. vers.* 70. 71.
      - Κατόρθωμα resipiscentiæ. *vers.* 72.

CAPVT

CAPVT XV.

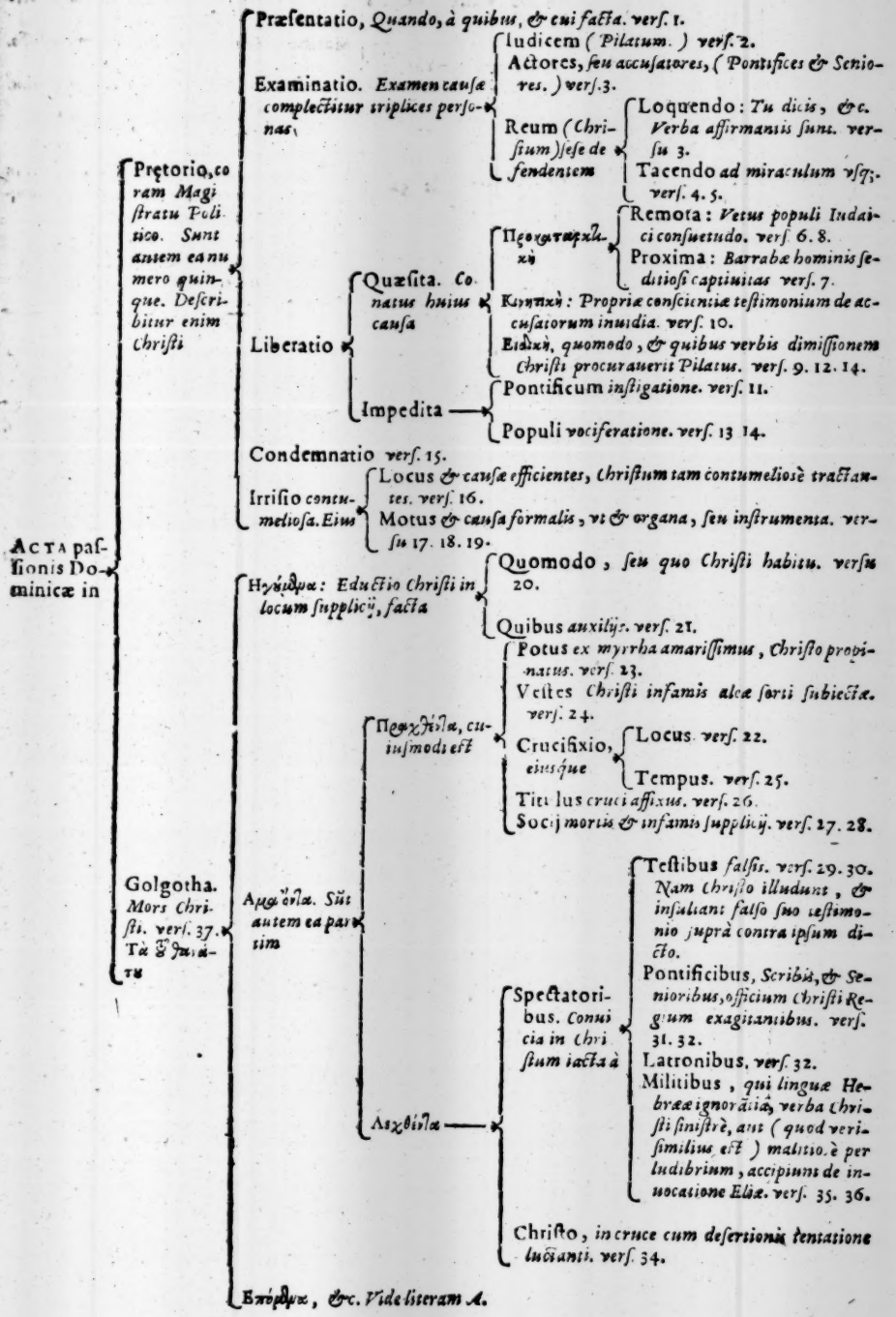
Acta passionis Dominicæ in
Prætorio, coram Magistratu Politico. Sunt autem ea numero quinque. Describitur enim Christi
Præsentatio, Quando, à quibus, & cui facta. verſ. 1.
Examinatio. Examen cauſæ complectitur triplices perſonas
Iudicem (Pilatum.) verſ. 2.
Actores, ſeu accuſatores, (Pontifices & Seniores.) verſ. 3.
Reum (Chriſtum) ſeſe defendentem
Loquendo: Tu dicis, &c. Verba affirmantis ſunt. verſu 3.
Tacendo ad miraculum uſq;. verſ. 4. 5.
Liberatio
Quæſita. Conatus huius cauſa
Πρόφασις
Remota: Vetus populi Iudaici conſuetudo. verſ. 6. 8.
Proxima: Barrabæ hominis ſeditioſi captiuitas verſ. 7.
Κατηγορία: Propriæ conſcientiæ teſtimonium de accuſatorum inuidia. verſ. 10.
Εἴδησις, quomodo, & quibus verbis dimiſſionem Chriſti procurauerit Pilatus. verſ. 9. 12. 14.
Impedita
Pontificum inſtigatione. verſ. 11.
Populi vociferatione. verſ. 13 14.
Condemnatio verſ. 15.
Irriſio contumelioſa. Eius
Locus & cauſæ efficientes, Chriſtum tam contumelioſè tractantes. verſ. 16.
Motus & cauſa formalis, vt & organa, ſeu inſtrumenta. verſu 17. 18. 19.
Golgotha. Mors Chriſti. verſ. 37. Τὰ ἐν θανάτῳ
Ἡγώνισμα: Eductio Chriſti in locum ſupplicij, facta
Quomodo, ſeu quo Chriſti habitu. verſu 20.
Quibus auxiliis. verſ. 21.
Ἀμφίσταται. Sunt autem ea partim
Πρόχυσις, cuiuſmodi eſt
Potus ex myrrha amariſſimus, Chriſto propinatus. verſ. 23.
Veſtes Chriſti infamis alcæ ſorti ſubiectæ. verſ. 24.
Crucifixio, eiusque
Locus. verſ. 22.
Tempus. verſ. 25.
Titulus cruci affixus. verſ. 26.
Socij mortis & infamis ſupplicij. verſ. 27. 28.
Ἀσχήμων
Spectatoribus. Conuicia in Chriſtum iacta à
Teſtibus falſis. verſ. 29. 30. Nam Chriſto illudunt, & inſultant falſo ſuo teſtimonio ſuprà contra ipſum dicto.
Pontificibus, Scribis, & Senioribus, officium Chriſti Regium exagitantibus. verſ. 31. 32.
Latronibus. verſ. 32.
Militibus, qui linguæ Hebraeæ ignorantia, verba Chriſti ſiniſtrè, aut (quod veriſimilius eſt) malitioſè per ludibrium, accipiunt de inuocatione Eliæ. verſ. 35. 36.
Chriſto, in cruce cum deſertionis tentatione luctanti. verſ. 34.
Ἐπίφημα, &c. Vide literam A.

- A. Ἐπίδημα
  - Extraordinaria, *sunt mortis Christi innocentissima signa & testimonia*
    - Muta, *vt sunt portenta*
      - Cœlestia. *vers.* 33.
      - Terrestria, *in Templo Hierosolymitano.* vers. 38.
    - Viuâ voce, *edita ab hominibus, vsque tum.*
      - Maribus. *Centurionis de Christo confessio.* vers. 39.
      - Fœminis & *honestis quibusdam matronis.* vers. 40. 41.
  - Ordinaria, *in quibus ordo historiæ seruatur: Nam mortem ordinariè sequitur*
    - Sepultura, *in qua consideretur*
      - Tempus. *vers.* 42.
      - Persona *sepeliens.* vers. 43.
      - Modus: *nimirum cum consensu Pilati in articulum mortis Christi diligenter inquirentis.* vers. 44. 45.
      - Locus & *organa.* vers. 46.
      - Testes & *spectatores.* vers. 47.
    - Resurrectio & *Ascensio, de qua capite sequenti.*

CAPVT XVI.

- PASSIONEM & mortem Christi cõsecuta sũt duo: Christi Seruatoris nostri
  - Resurrectio, *quæ asseritur ἀπόχυσις à Testium fide. Testes autẽ Dominicæ resurrectionis sunt partim*
    - Angelus *apud mulieres. Hoc vt explicetur: instituitur*
      - Ἡγεμονία *mulierũ. Notantur antè tria in ipsis ἡγ.:*
        - Pietas *erga Christum, etiam defunctum: Obserua harum mulierum nomina, apparatum, & impensas, quibus Christum honorare voluerũt.* vers. 1.
        - Cura & *solicitudo anxia quidem, frustranea tamen, propterea, quòd lapis iam remotus esset.* vers. 2. 3. 4.
        - Motus & *trepidatio: cuius effectus & signum est, intempestiuum mulierum silentium, contra Angeli mandatum.* vers. 8.
      - Προσωπεῖον. *Angeli. Eius*
        - Persona & *habitus.* vers. 5.
        - Oratio
          - Ἀποδεικτικὴ à *circumstantia loci. Probat & astruit resurrectionem Domini argumento αὐτοψίας.* vers. 6.
          - Ἐπιτακτικὴ *de resurrectione Domini, etiam Discipulis annunciata.* vers. 7.
    - Homines:
      - Fœminæ: *Maria Magdalena, cui Dominus primò omnium post resurrectionem apparuit.* vers. 9. *Apparitio hæc*
        - Diuulgatur & *annunciatur.* vers. 10.
        - Eleuatur *Discipulorum incredulitate.* vers. 11.
      - Mares: *Discipuli*
        - Aliqui: *Duo scilicet, Emaunta proficiscentes, quorum tamen testimonium, perinde vt mulierum, apud reliquos Discipulos, nullam fidem inuenit.* vers. 12. 13.
        - Omnes: *quibus eodem illo resurrectionis die apparuit Dominus, eorumque συλλοχαρδίαν obiurgauit.* vers. 14.
  - Ascensio *ad cœlos. πὸ τὸ ἀναλήψεως*
    - Ἡγεμονία: *Ministerij Ecclesiastici institutio. Explicantur enim ministerij*
      - Causæ: *Efficiens & author.* vers. 15.
      - Partes *duæ:*
        - Doctrina, *eiusque obiectum, Qui docendi sint, & quid.* vers. 15.
        - Sacramentorum *administratio. Nam sub Baptismo συνεκδοχικῶς comprehenditur etiam liturgia Cœnæ Dominicæ.* vers. 16.
      - Effectus geminus: *Salus (per se) & Damnatio (per accidens.)* vers. 16.
      - Adiuncta, *tanquam σφραγίδες & literæ Credentiæ, vt vocant, sunt miracula temporaria, & in primitiuâ duntaxat Ecclesiâ necessaria.* vers. 17. 18.
    - *Missio: Ipsa Domini ad cœlos ascensio.* vers. 19.
    - Ἐπίδημα: *Propagatio Euangelij, quibus auxilijs, & quo successu facta.* versus 20.

D. LVCAS.

Προκεφαλαίωσις Euangelij ſecundùm LVCAM.

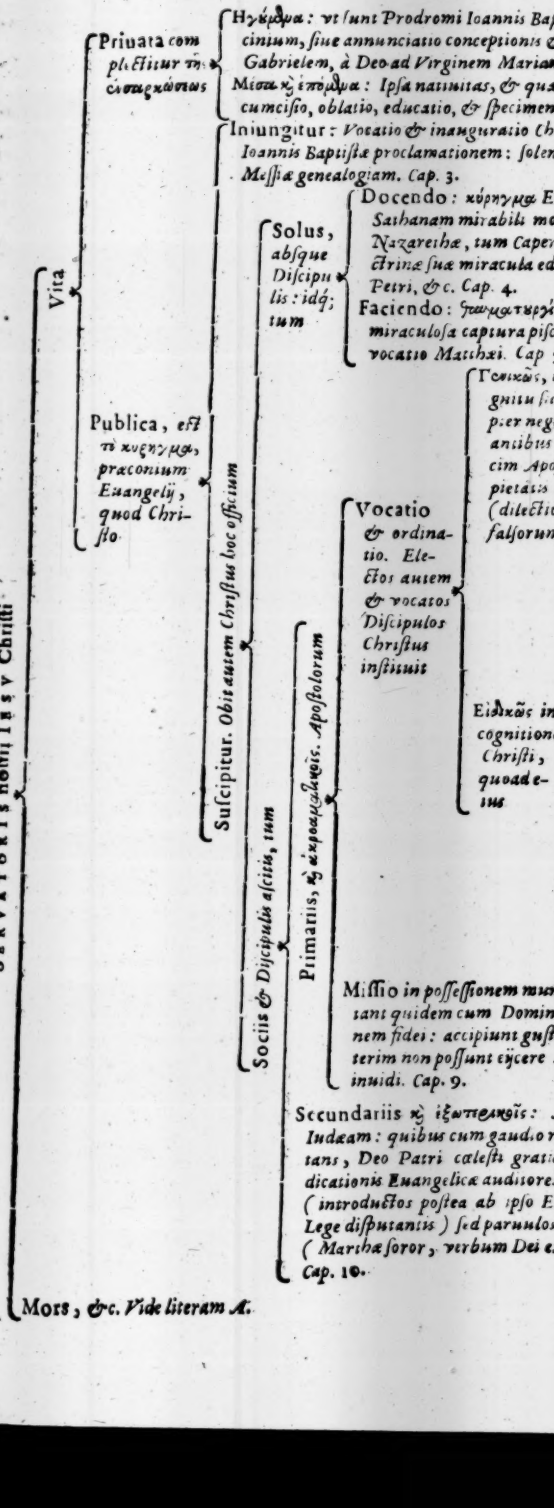

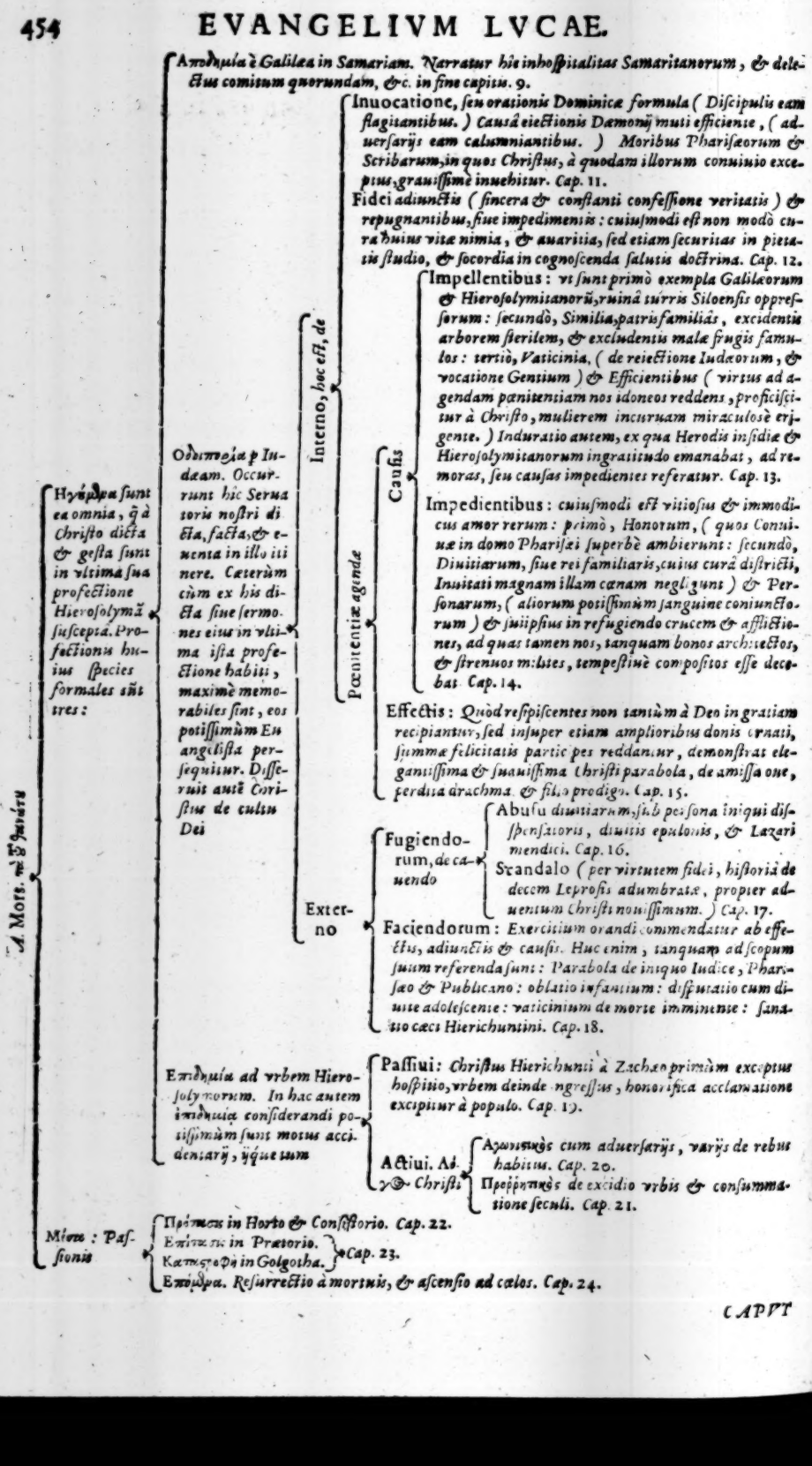
Ἀποδημία à Galilæa in Samariam. Narratur his inhospitalitas Samaritanorum, & delectus comitum quorundam, &c. in fine capitis. 9.
Inuocatione, seu orationis Dominicæ formula (Discipulis eam flagitantibus.) Causâ eiectionis Dæmonij muti efficiente, (aduersarijs eam calumniantibus.) Moribus Pharisæorum & Scribarum, in quos Christus, à quodam illorum conuinio exceptus, grauissimè inuehitur. Cap. 11.
Fidei adiunctis (sincera & constanti confessione veritatis) & repugnantibus, siue impedimentis: cuiusmodi est non modò cura huius vitæ nimia, & auaritia, sed etiam securitas in pietatis studio, & socordia in cognoscenda salutis doctrina. Cap. 12.
Impellentibus: vt sunt primò exempla Galilæorum & Hierosolymitanorũ, ruinâ turris Siloensis oppressorum: secundò, Similia, patris familiâs, excidentis arborem sterilem, & excludentis malæ frugis famulos: tertiò, Vaticinia, (de reiectione Iudæorum, & vocatione Gentium) & Efficientibus (virtus ad agendam pœnitentiam nos idoneos reddens, proficiscitur à Christo, mulierem incuruam miraculosè erigente.) Indurato autem, ex qua Herodis insidiæ & Hierosolymitanorum ingratitudo emanabat, ad remoras, seu causas impedientes referatur. Cap. 13.
Causis
Impedientibus: cuiusmodi est vitiosus & immodicus amor rerum: primò, Honorum, (quos Conuiuæ in domo Pharisæi superbè ambierunt: secundò, Diuitiarum, siue rei familiaris, cuius curâ districtî, Inuitati magnam illam cœnam negligunt) & Personarum, (aliorum potissimùm sanguine coniunctorum) & suiipsius in refugiendo crucem & afflictiones, ad quas tamen nos, tanquam bonos architectos, & strenuos milites, tempestiuè compositos esse decebat. Cap. 14.
Pœnitentiæ agendæ
Effectis: Quòd respicientes non tantùm à Deo in gratiam recipiantur, sed insuper etiam amplioribus donis ornati, summæ felicitatis participes reddantur, demonstrat elegantissima & suauissima Christi parabola, de amissa oue, perdita drachma & filio prodigo. Cap. 15.
Interno, hoc est, de
Ὁδοιπορία p Iudæam. Occurrunt hic Seruatoris nostri dicta, facta, & euenta in illo itinere. Cæterùm cùm ex his dicta siue sermones eius in vltima ista profectione habiti, maximè memorabiles sint, eos potissimùm Euangelista persequitur. Dissertuit autè Christus de cultu Dei
Abusu diuitiarum, sub persona iniqui dispensatoris, diuitis epulonis, & Lazari mendici. Cap. 16.
Fugiendorum, de cauendo
Scandalo (per virtutem fidei, historiâ de decem Leprosis adumbratæ, propter aduentum Christi nouissimum.) Cap. 17.
Exter-no
Faciendorum: Exercitium orandi commendatur ab effectis, adiunctis & causis. Huc enim, tanquam ad scopum suum referenda sunt: Parabola de iniquo Iudice, Pharisæo & Publicano: oblatio infantium: disputatio cum diuite adolescente: vaticinium de morte imminente: sanatio cæci Hierichuntini. Cap. 18.
Ἐπιδημία ad vrbem Hierosolymorum. In hac autem ἐπιδημία considerandi potissimùm sunt motus accidentarij, ὑφ' quibus
Passiui: Christus Hierichunti à Zachæo primùm exceptus hospitio, vrbem deinde ingressus, honorifica acclamatione excipitur à populo. Cap. 19.
Actiui. Ad
Christi
Ἀγωνιστὴς cum aduersarijs, varijs de rebus habitus. Cap. 20.
Προφητὴς de excidio vrbis & consummatione seculi. Cap. 21.
Ἡγέμονα sunt ea omnia, quæ à Christo dicta & gesta sunt in vltima sua profectione Hierosolymã susceptâ. Profectionis huius species formales tãtres:
A Mors. τοῦ Σωτῆρος
Μέση: Passionis
Πρόπαυσις in Horto & Consistorio. Cap. 22.
Ἐπίπαυσις in Prætorio.
Κατάστασις in Golgotha.
Cap. 23.
Ἔκβασις. Resurrectio à mortuis, & ascensio ad cœlos. Cap. 24.

CAPVT

CAPVT I.

Τὰ τῆς συναρχώσεως ἡγέμενα sunt natales Ioannis Baptistæ.

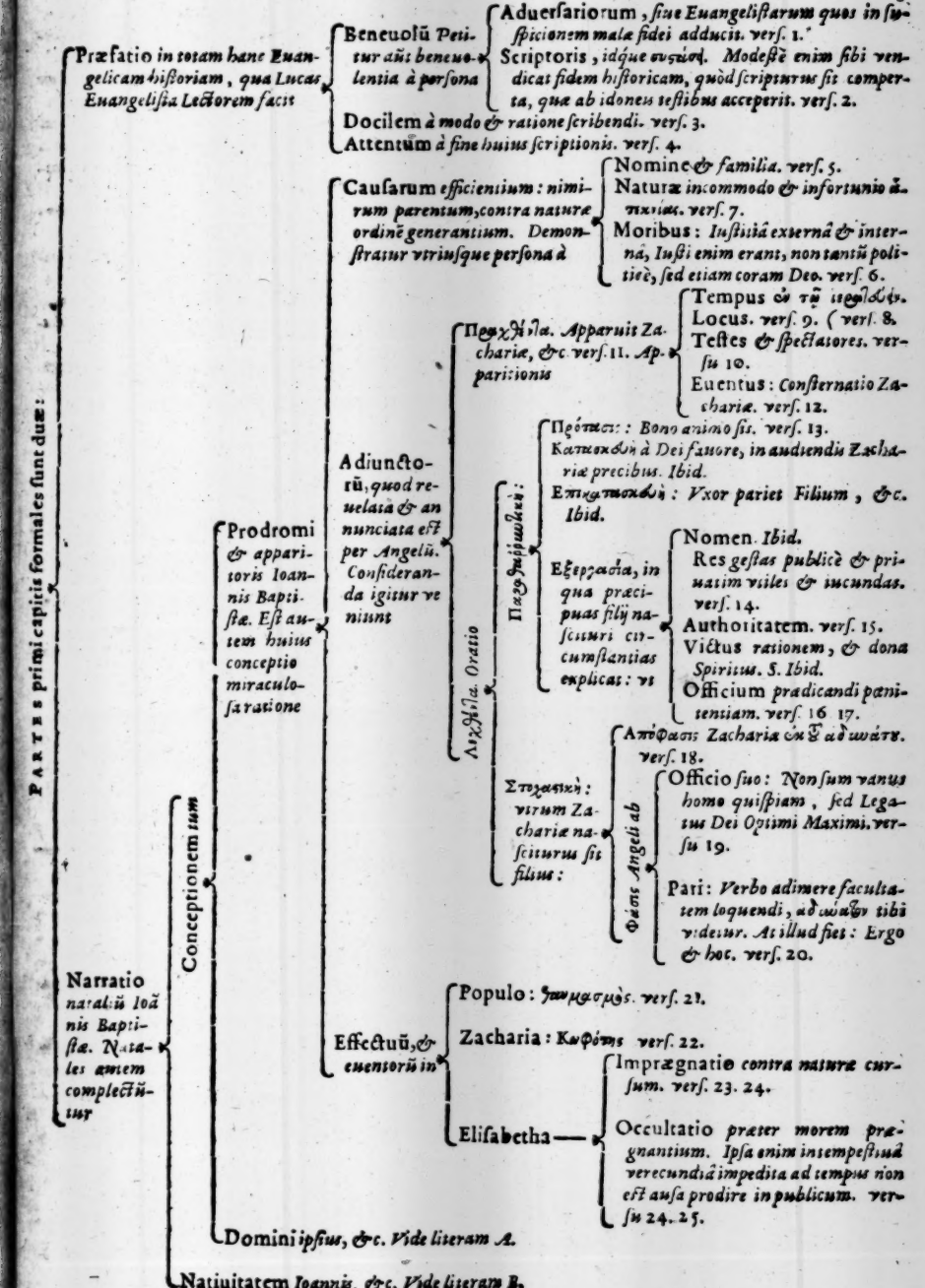

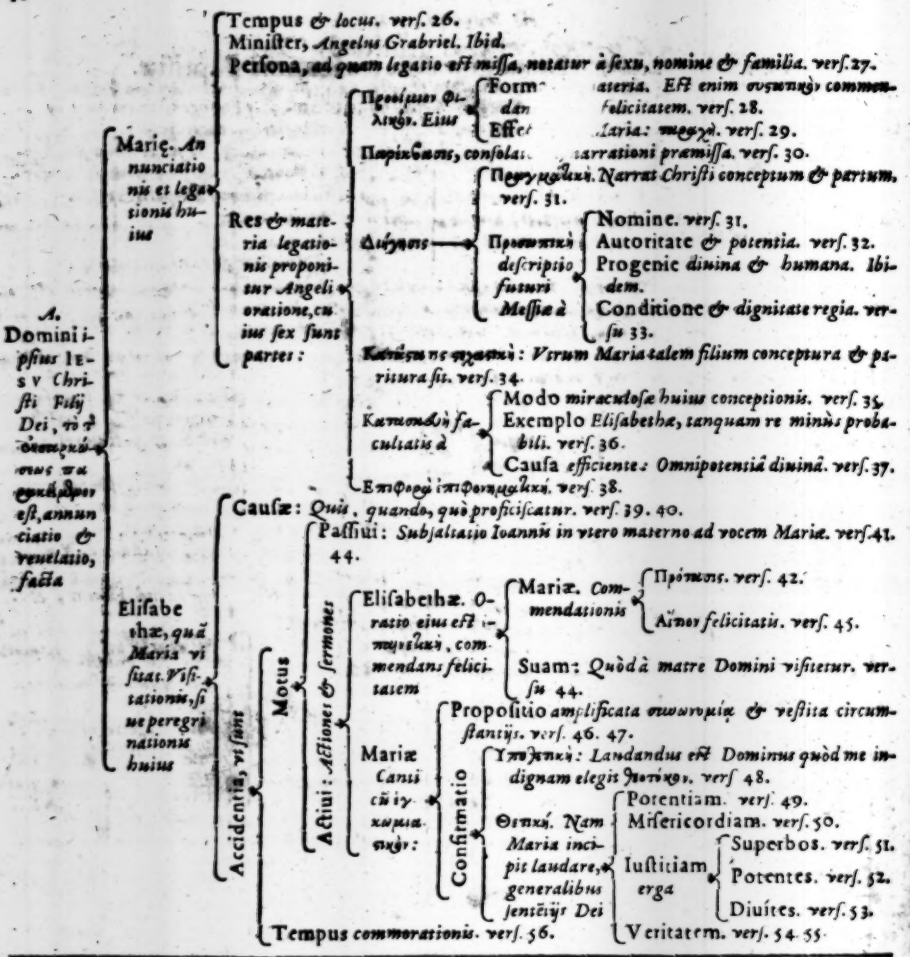
A.
Domini ipſius IESV Chriſti Filij Dei, τὸ ἐνσαρκωθῆναι ὑπὲρ ἀνθρώπου eſt, annunciatio & revelatio, facta
Mariæ. Annunciationis et legationis huius
Tempus & locus. verſ. 26.
Miniſter, Angelus Gabriel. Ibid.
Perſona, ad quam legatio eſt miſſa, notatur à ſexu, nomine & familia. verſ. 27.
Res & materia legationis proponitur Angeli oratione, cuius ſex ſunt partes:
Προοίμιον φιλικὸν. Eius
Formandam: materia. Eſt enim συγγενὴς commendat felicitatem. verſ. 28.
Effectaria: μεγάλη. verſ. 29.
Παρηγορία, conſolatio narrationi præmiſſa. verſ. 30.
Διήγησις
Πρωτοτυπὴ deſcriptio futuri Meſſiæ à
Nomine. verſ. 31.
Autoritate & potentia. verſ. 32.
Progenie divina & humana. Ibidem.
Conditione & dignitate regia. verſu 33.
Πεντάμυθος. Narrat Chriſti conceptum & partum. verſ. 31.
Κατανοὴ facultatis à
Modo miraculoſæ huius conceptionis. verſ. 35.
Exemplo Eliſabethæ, tanquam re minùs probabili. verſ. 36.
Cauſa efficiente: Omnipotentiâ divinâ. verſ. 37.
Ἐπιφώνημα. verſ. 38.
Κατάνυξις ἀγαπητικὴ: Virum Mariam talem filium conceptura & paritura ſit. verſ. 34.
Eliſabe thæ, quã Maria viſitat. Viſitationis, ſiue peregrinationis huius
Cauſæ: Quis, quando, quò proficiſcatur. verſ. 39. 40.
Accidentia, ut ſunt
Motus
Actiui: Actiones & ſermones
Paſſiui: Subſaltatio Ioannis in utero materno ad vocem Mariæ. verſ. 41. 44.
Eliſabethæ. Oratio eius eſt ἀναγνώρισις, commendans felicitatem
Mariæ. Commendationis
Πρόπους. verſ. 42.
Ἄινος felicitatis. verſ. 45.
Suam: Quòd à matre Domini viſitetur. verſu 44.
Mariæ Cantici ἐγκωμιαστικὸν:
Propoſitio amplificata συνωνυμίᾳ & veſtita circumſtantijs. verſ. 46. 47.
Confirmatio
Ὑποθετικὴ: Laudandus eſt Dominus quòd me indignam elegit ἠθικῶς. verſ 48.
Θετικὴ. Nam Maria incipit laudare, generalibus ſententijs Dei
Potentiam. verſ. 49.
Miſericordiam. verſ. 50.
Iuſtitiam erga
Superbos. verſ. 51.
Potentes. verſ. 52.
Diuites. verſ. 53.
Veritatem. verſ. 54. 55.
Tempus commorationis. verſ. 56.
B.
Natiuitatem Ioannis Baptiſtæ. verſ. 57. Narrantur autem hoc loco ea potiſſimùm, quæ natales conſecuta ſunt: in quorum numero eſt
Gratulatio vicinorum & cognatorum. verſ. 58.
Circumciſio infantis octauo die ſuſcepta. Actionis huius
Ἀναγνώρισις: Impoſitio nominis. Incidit hic ſtatus definitiuus:
Intentio Cognatorum & Miniſtrorum Circumciſionis. verſ. 59 Vocabant eum nomine Patris, &c.
Depulſio matris: Nequaquam, &c. verſ. 60.
Firmamentum à decoro familiæ. verſ. 61.
Diiudicatio ex authoritate patris, Zachariæ. verſ. 62. 63.
Ἔκβασις:
Reſtitutio facultatis loquendi. verſ 64.
Timor vicinorum. verſ. 65.
Stupor omnium ad quos fama peruenit. verſ. 66.
Gratiarum actio Zachariæ, celebrantis
Opus impletæ redemptionis
Πρόπους: Deus nunc præſtat, quod olim promiſit. verſu 68.
Ἔκβασις redemptionis
Promiſſæ. verſ. 69. 70. 71.
Præſtitæ. verſ 74.
Κατανοὴ à cauſis
Impulſiuis. verſ. 72. 73.
Finalibus. verſ. 74. 75.
Perſonam Ioannis ab officio. verſ. 76. Officij
Partes materiales. verſ. 77. 78.
Effectus. verſ. 79.
Educatio Ioannis Baptiſtæ. verſ. 80.

CAPVT

CAPVT II.

Τὰ μέσα καὶ ἑπόμενα natiuitatis Christi.

Τὰ μέσα καὶ ἑπόμενα natiuitatis Christi

Ἀρχὴ εἰς σωτηρίαν

Tempus, *quo rerum status Christus natus sit: nimirum ablato iam sceptro, & populo Iudaico Romanorum potestati subiecto. vers. 1. 2.*

Προηγούμενα:

Locus, *Bethlehem. Profectionis, Bethlehemum susceptæ, causa*

Κυριακὴ erat partim
- Edictum *Imperatoris, quo singuli in primarias suas vrbes euocabantur. vers. 1.*
- Familia *Ioseph, oriundi ex Tribu Iudæ, cuius præcipua vrbs erat Bethlehem vers. 4.*

Τελικὴ: *Professio nominis & facultatum. vers. 5.*

Modus. *Vt enim Spiritus Sancto ita operante, in vtero Maria conceptus est, assumpta vera eius carne: ita in eodem creuit, & constituto eodem tempore, vt in reliquis hominibus fieri solet, in lucem est editus. vers. 6.*

Res. *quid cum recens nato actum sit, & quæ fuerint Filij Dei, in carne manif. stati, crepundia & incunabula. vers. 7.*

Προσωπικὰ: *Personæ, tanquam testes & internuntij, ijque tum*

Cœlestes: *Angeli,*

Vnus: *Exprimitur eius*

Oratio προσφωνητική:
- Habitus *splendidus & maiestatis plenus. vers. 9.*
- Πρόσωπα: *Nolite timere. vers. 10.*
- Κατηγορία: *Annuncio vobis magnum gaudium, &c. Ibid.*
- Ἐπικατηγορία: *Natus est vobis, &c. vers. 11.*
- Ἐξεργασία σχετική, *quâ Angelus signo addito, verbis suis fidem facit. vers. 12.*

Plures, *natiuitatem Christi testantes oratione ᾠδικῇ καὶ συγχαρητικῇ. vers. 13. 14.*

Terreni: *Pastores. Horum*
- Studia & *occupationes. vers. 8.*
- Dicta: *Colloquium, quod post auditas Angelorum voces, inter se habuerunt. vers. 15.*
- Facta. *Nam Messiæ natiuitatem ipsis reuelatam*
  - Inquirunt. *vers. 16.*
  - Diuulgant. *vers. 17.*
  - Laudant & *celebrant. vers. 20.*
- Euenta: *Fides Pastoribus habita à*
  - Vulgo *hominum. vers. 18.*
  - Matre *infantis, quæ Pastorum relationem cum Angelis vaticinijs & oraculis prudenter conferebat. vers. 19.*

Τὰ ἐφεξῆς, siue natiuitatis

Infantia, & *c. Vide literam A.*

Ἐπίλυσις. Huc referenda est Christi

Adolescentia, & *quid in illa ætate egerit. Motus est actionis, nempe specimen diuinitatis, quod Hierosolymis edidit. Obseruanda hîc potissimùm sunt* τὰ

Πρόσωπα:

Θεοσεβῶν Ioseph & Mariæ. *Horum mores*
- Laudabiles: *Iustitia religiosa, quæ eluces ex*
  - Obseruatione *festorum anniuersaria. vers. 41.*
  - Institutione *Filij ad pietatem. vers. 42.*
- Vituperandi: *Nimia*
  - Securitas & *supina negligentia. vers. 43. 44.*
  - Solicitudo *Amissum enim puerum summâ animi perturbatione quærũt, & tantùm non desperant: perinde, quasi Deus Pater hunc suum Filium non curaret. vers. 44. 45.*

Θεανθρώπου. *Iesu Christi*
- Sapientia cum τῷ δοκεῖν καὶ ἀποδέχεσθαι λόγους cum stupore omnium audientium. *vers. 45. 47.*
- Obedientia *parentibus præstita. vers. 51.*

Πρόσωπα καὶ λεχθέντα

Κατηγορία: *Christus enim à matre accusatur inobedientiæ & inhumanitatis: quasi de industria has ipsis molestias creârit. vers. 48.*

Ἀπολογία, *quâ se Christus defendit. Defensionis*
- Forma *absoluta à suo officio & vocatione. vers. 49.*
- Effectus, *siue eventus in parentibus: σύνεσις. vers. 51.*

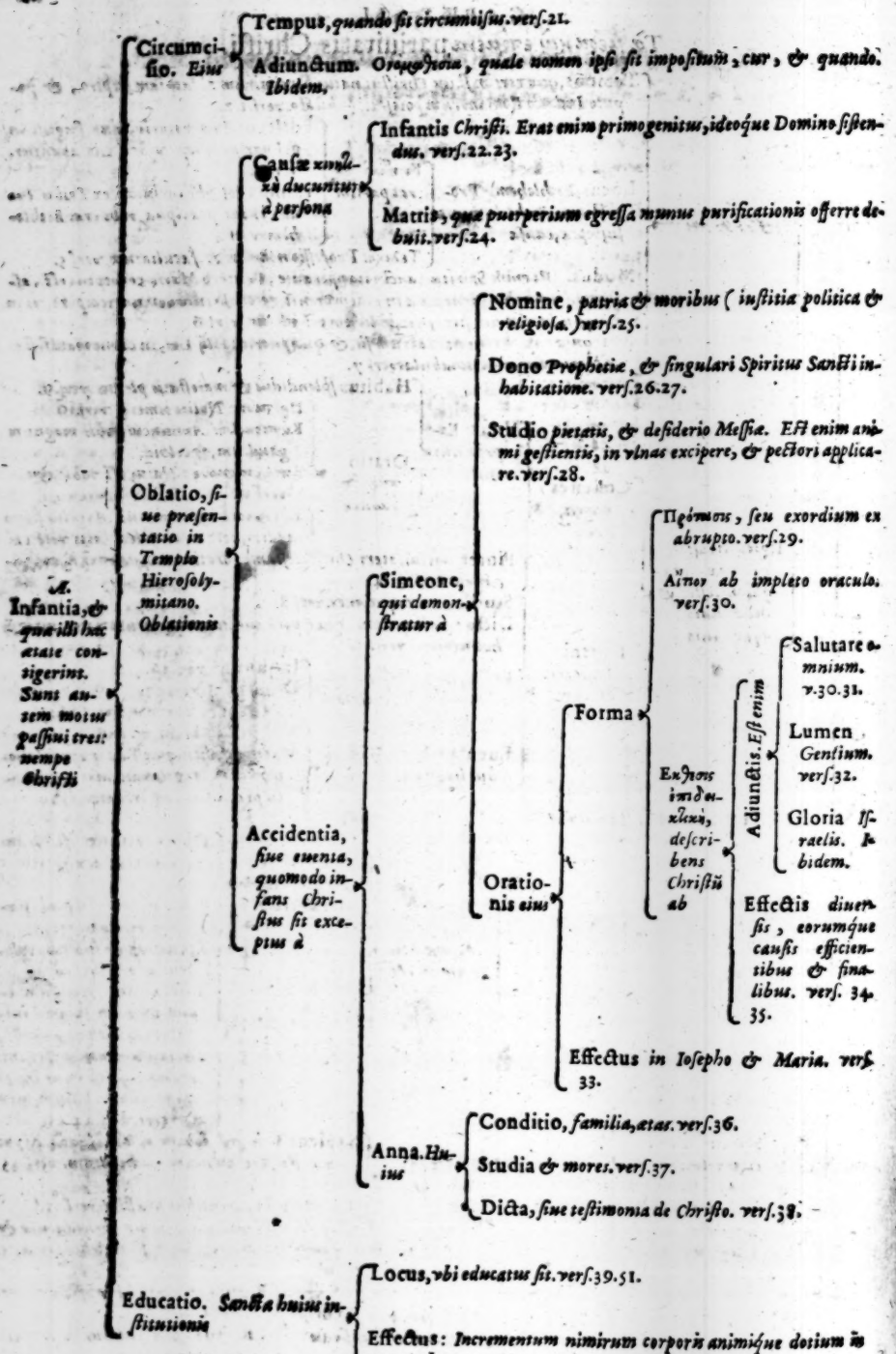
A. Infantia, & quæ illi hac ætate contigerint. Sunt autem motus passim tres: nempe Christi
Circumcisio. Eius
Tempus, quando sit circumcisus. verſ. 21.
Adiunctum. Ὀνομασθεὶς, quale nomen ipſi ſit impoſitum, cur, & quando. Ibidem.
Oblatio, ſiue præſentatio in Templo Hieroſolymitano. Oblationis
Cauſæ κινητικὰ ducuntur à perſona
Infantis Chriſti. Erat enim primogenitus, ideoque Domino ſiſtendus. verſ. 22. 23.
Matris, quæ puerperium egreſſa munus purificationis offerre debuit. verſ. 24.
Accidentia, ſiue euenia, quomodo infans Chriſtus ſit exceptus à
Simeone, qui demonſtratur à
Nomine, patria & moribus (iuſtitiæ politica & religioſa.) verſ. 25.
Dono Prophetiæ, & ſingulari Spiritus Sancti inhabitatione. verſ. 26. 27.
Studio pietatis, & deſiderio Meſſiæ. Eſt enim animi geſtientis, in vlnas excipere, & pectori applicare. verſ. 28.
Orationis eius
Πρόσωπον, ſeu exordium ex abrupto. verſ. 29.
Ἄτινον ab impleto oraculo. verſ. 30.
Forma
Ἐκθεσις ἐπὶ τὸ ἀκρότερον, deſcribens Chriſtum ab
Adiunctis. Eſt enim
Salutare omnium. v. 30. 31.
Lumen Gentium. verſ. 32.
Gloria Iſraelis. Ibidem.
Effectis diuerſis, eorumque cauſis efficientibus & finalibus. verſ. 34. 35.
Effectus in Ioſepho & Maria. verſ. 33.
Anna. Huius
Conditio, familia, ætas. verſ. 36.
Studia & mores. verſ. 37.
Dicta, ſiue teſtimonia de Chriſto. verſ. 38.
Educatio. Sancta huius inſtitutionis
Locus, vbi educatus ſit. verſ. 39. 51.
Effectus: Incrementum nimirum corporis animique datum in puero Iesv. verſ. 40 52.

CAPVT

CAPVT III.

Vocatio & inauguratio Christi in Regem, Sacerdotem, & Doctorem Ecclesiæ.

- CHRISTVS IESVS Dei Filius & noster Rex, Sacerdos, & Doctor inauguratur, & declaratur
  - Publicâ proclamatione Ioannis Baptistæ. Loci, personam eius demõstrantes, sunt quatuor:
    - Conditio & vocatio Ioannis Baptistæ ad munus Prodromi & Apparitoris, facta
      - Quando, & sub quo Magistratu
        - Politico. *vers.* 1.
        - Ecclesiastico. *vers.* 2.
      - A quo. *vers.* 3.
      - Vbi. *Ibid.*
      - Cur: *Vt impleretur vaticinium de Ioannis officio*
        - Præparandi viam: τὸ τῆς ἑτοιμασίας
          - On, quòd præparatio suscipienda &c. *vers.* 4.
          - Δίον, quomodo via præparanda sit. *vers.* 5.
        - Annunciandi *aduentum Domini. vers.* 6.
    - Res gestæ, siue officium docendi. Doctrinæ obiectum
      - Reale, *Quid docuerit, &c. Notatur & locus, &c. vers.* 13. 18.
      - Personale: *Quos docuerit: Auditores*
        - Docti. *Tales erant Pharisæi & Scribæ, quos Ioannes excipit oratione inimicissima:*
          - Προοίμιον à persona auditorum. *vers.* 7.
          - Πρόταξις: Ferte fructus, &c. *vers.* 8.
          - Ἀναπόδειξις ἀπολογική. *Ibidem.*
          - Κατασκευὴ à pœna fictæ pœnitentiæ. *vers* 9.
        - Indocti & mechanici, *in*
          - Genere: *Vulgus hominum, quibus beneficentiam præcipit. Ponit enim, exempli gratiâ,* τοὺς τελώνας, *extrema quæque. vers.* 10. 11.
          - Specie
            - Publicani: *His dissuadet* πλεονεξίαν. *vers.* 13.
            - Milites, *quos reuocat ab iniustitia, & hortatur ad* αὐτάρκειαν. *vers.* 14.
    - Mores, τύποι
      - Modestia *in amplectendo Messiæ honore, quem auditores zelo quodam præposteró ipsi taciτè tribuebant. ver.* 15. *Ioannes igitur negat se esse Christum. Negationis causas ducit à Christi officio*
        - Baptizandi *excellentiore. vers.* 16.
        - Administrãdi *Ecclesiam, in quam Christus plenariam habeat potestatem. vers* 17.
      - Παῤῥησία *in reprehendendo & corrigendo Rege Herode. vers.* 19.
    - Fortuna: *Carcer & vincula. vers.* 20.
    - Solenni θεοφανείᾳ, *factâ ad Iordanem, cùm Christus baptizaretur.* τὸ ἐν βαπτίσματι συνιδρυθὲν, *sunt tria:*
      - Scissura, *siue apertio cœli. vers.* 21.
      - Descensio *Spiritus Sancti in specie columbæ. vers.* 22.
      - Oraculum *Patris cœlestis. Ibid.*
    - Ordinariâ *genealogiâ, ac certâ lineâ eius generis & familiæ, ex qua Messias, iuxta Prophetarum oracula, oriundus erat. Recenset autem Lucas in* γενεαλογίᾳ *homines*
      - Priuatos. *vers.* 23. 24. 25. 26. *& rursus vers.* 31 32.
      - Constitutos *in dignitate*
        - Politica. *vers.* 27. *vsque ad* 33.
        - Ecclesiastica: *Patriarchæ. vers.* 33. *& sequentibus, vsque ad finem capitis.*

Διάκρισις.

Matthæus in describenda Christi genealogia, vtitur ordine συνθετικῷ: at Lucas vsus est ordine ἀναλυτικῷ. Nam ille à primis principiis, protoplastis: hic ab effectu & ipso partu, ad initia progreditur.

CAPVT IIII.

Κήρυγμα Euangelij publicè inchoatum.

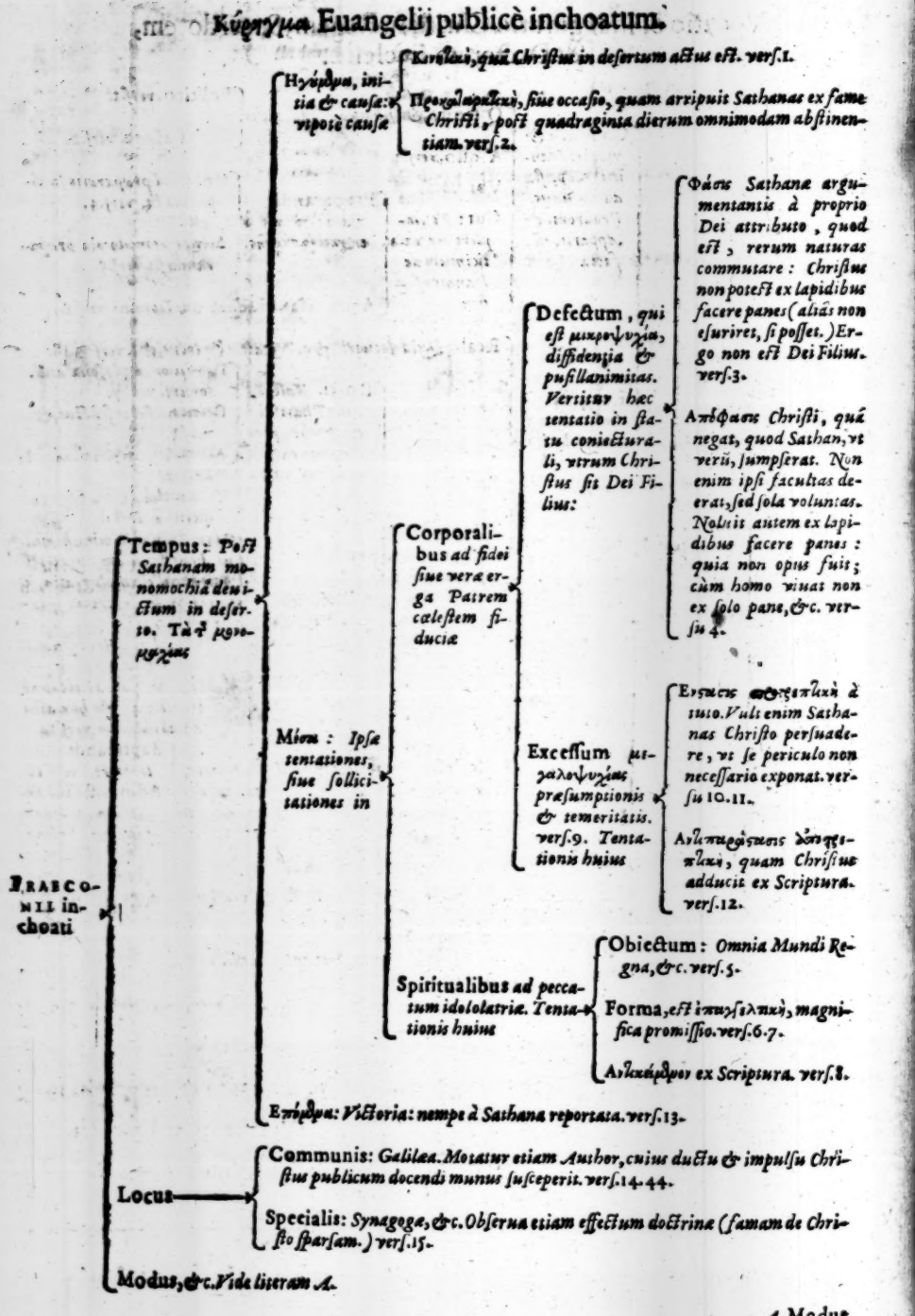

A. Modus

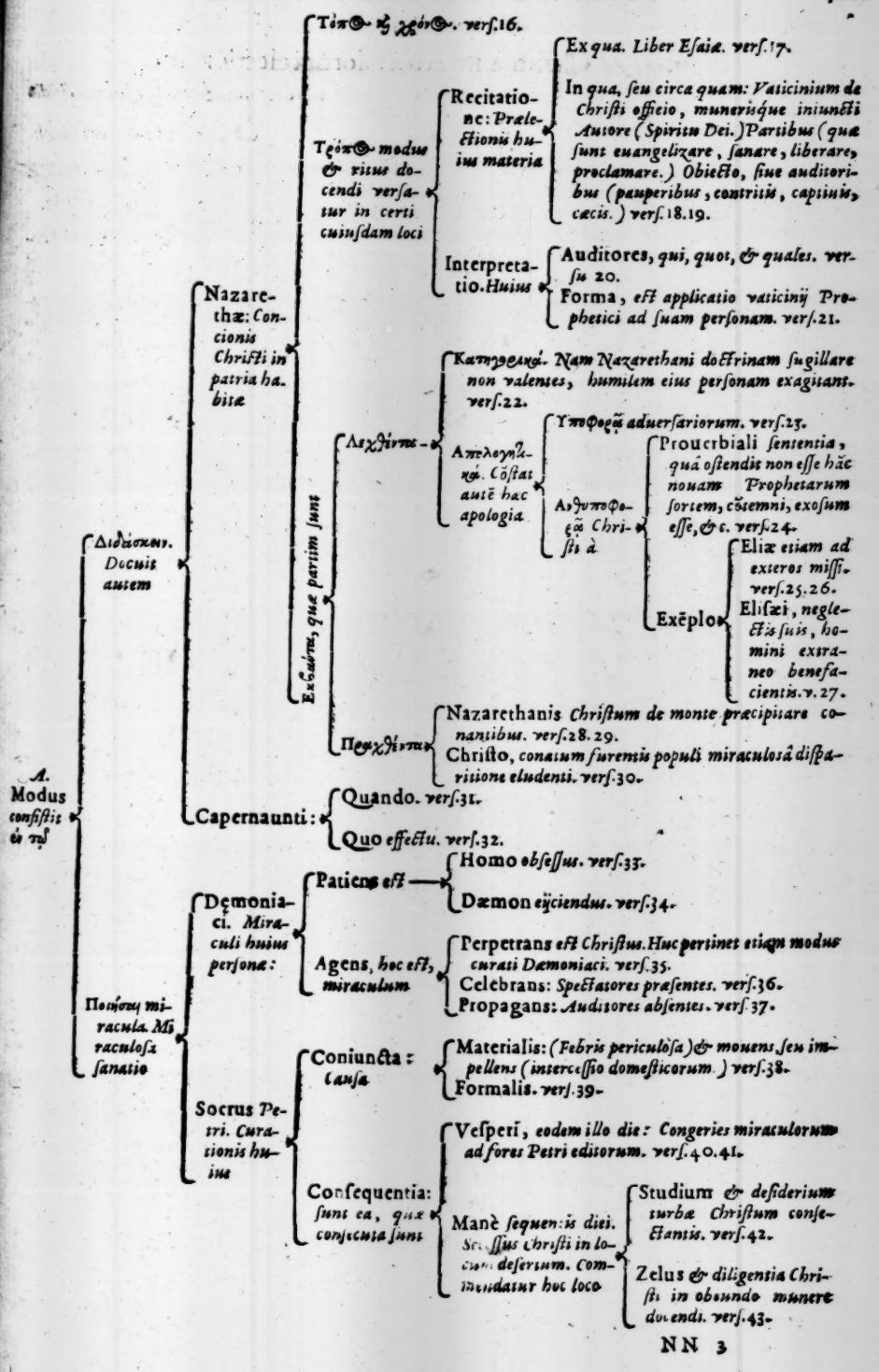
A. Modus consistit in tribus
Διδάσκων. Docuit autem
Nazarethæ: Concionis Christi in patria habitæ
Τόπος ubi. verſ.16.
Τρόπος modus & ritus docendi verſatur in certi cuiuſdam loci
Recitatione: Prælectionis huius materia
Ex qua. Liber Eſaiæ. verſ.17.
In qua, ſeu circa quam: Vaticinium de Chriſti officio, muneriſque iniuncti Autore (Spiritu Dei.) Partibus (quæ ſunt euangelizare, ſanare, liberare, proclamare.) Obiecto, ſiue auditoribus (pauperibus, contritis, captiuis, cæcis.) verſ.18.19.
Interpretatio. Huius
Auditores, qui, quot, & quales. verſu 20.
Forma, eſt applicatio vaticinij Prophetici ad ſuam perſonam. verſ.21.
Exēplaria, quæ partim ſunt
Λεχθέντα
Καταγελαστικά. Nam Nazarethani doctrinam ſugillare non valentes, humilem eius perſonam exagitant. verſ.22.
Ἀπολογητικά. Cōſtat autē hac apologia
Ὑποφορᾷ aduerſariorum. verſ.23.
Ἀντιφορᾷ Chriſti à
Prouerbiali ſententia, quâ oſtendit non eſſe hāc nouam Prophetarum ſortem, cōtemni, exoſum eſſe, &c. verſ.24.
Exēplo
Eliæ etiam ad exteros miſſi. verſ.25.26.
Eliſæi, neglectis ſuis, homini extraneo benefacientis. v.27.
Πεφθέντα
Nazarethanis Chriſtum de monte præcipitare conantibus. verſ.28.29.
Christo, conatum furentis populi miraculosâ diſſaritione eludenti. verſ.30.
Capernaunti:
Quando. verſ.31.
Quo effectu. verſ.32.
Ποιήσαι miracula. Miraculoſa ſanatio
Dæmoniaci. Miraculi huius perſonæ:
Patiens eſt
Homo obſeſſus. verſ.33.
Dæmon ejiciendus. verſ.34.
Agens, hoc eſt, miraculum
Perpetrans eſt Chriſtus. Huc pertinet etiam modus curati Dæmoniaci. verſ.35.
Celebrans: Spectatores præſentes. verſ.36.
Propagans: Auditores abſentes. verſ.37.
Socrus Petri. Curationis huius
Coniuncta: Cauſa
Materialis: (Febris periculoſa) & mouens ſeu impellens (interceſſio domeſticorum.) verſ.38.
Formalis. verſ.39.
Conſequentia: ſunt ea, quæ conſecuta ſunt
Veſperi, eodem illo die: Congeries miraculorum ad fores Petri editorum. verſ.40.41.
Manè ſequentis diei. Seceſſus Chriſti in locum deſertum. Commendatur hoc loco
Studium & deſiderium turbæ Chriſtum conſectantis. verſ.42.
Zelus & diligentia Chriſti in obeundo munere docendi. verſ.43.

CAPVT V.

Θαυματουργία Christi ante Apostolorum electionem.

- MIRACVLOSA
  - Captura piscium. Miraculi huius
    - Ἡγούμενα, tanquam initia & occasiones sequentis miraculi sunt
      - Concio Christi. Concionis
        - Auditores quos & quales, sine quo studio & zelo ferantur. vers.1.
        - Locus
          - Cōmunis: lacus Genezareth. vers.1.2.
          - Proprius, tanquam latebra, erat nauicula Petri. vers.3.
      - Colloquium eiusdem cum Petro in genere suasorio. Oratio
        - Christi ἐπιτακτικὴ. vers.4.
        - Petri ἀποδεικτικὴ. Affert enim consilij sui argumenta in vtramque partem. Negatiuè ab anteactis, seu antecedentibus signis (quòd per totam noctem frustrà laborauerint.) Affirmatiuè ab honesto, seu mandato Christi. vers.5.
    - Μίσυ: Ipsa miraculi gestio, quæ amplificatur per ratiocinationem ex signo
      - Retis rupti. vers.6.
      - Nauis non tantùm piscibus repletæ, sed propemodum etiam aquis submersæ. vers.7.
    - Ἐπόμενα tria:
      - Consternatio & stupor Discipulorum
        - Omnium. vers.9.
        - Aliquorum, in specie: nempe
          - Petri. vers.8.
          - Iacobi & Ioannis. v. 10.
      - Consolatio à Christo adhibita. vers.10.
      - Obedientia Discipulorum. vers.11.
  - Sanatio Leprosi, in qua potissimum considerāda veniunt hæc
    - Πρόσωπα, in primis autem persona patiens, quæ describitur, non tam ab incommodo corporis, (leprâ mirabili) quàm animi dotibus, (humilitate in gestibus, & fide in Christi omnipotentia.) vers.12.
    - Πραγματα, quò pertinet etiā modus & organa (tactus & verbū) sanandi. v 13.
    - Λεχθέντα: Mandatum Christi (ἄφοῦ omittendorum, & ἵνα faciendorum constans.) vers.14.
    - Ἐκβαίνοντα: ——
      - Fama de Christo longè lateque sparsa. vers 15.
      - Secessus Christi, precum causâ susceptus. vers.16.
  - Curatio Paralytici. Occurrunt hic
    - Personæ, tanquam testes & spectatores futuri miraculi. Notatur etiam tempus, item occupationes Christi tum temporis. vers.17.
    - Facta gestāve à
      - Baiulis, hominem Paralyticum Christo
        - Adducentibus laboriosè. vers.18.
        - Offerentibus ingeniosè. Nam viâ ordinariâ intercluſa, confugiunt ad media insolita. vers.19.
      - Christo: Sanationis, siue curationis susceptæ causa impulsiua (fides Baiulorum) & formalis, (curam enim exordiuntur à causa mali tollenda.) vers.20.
    - Euentus. Iudicium spectatorum
      - Siniſtrum, est calūnia Phariſæorū & Scribarum, Chriſtum blaſphemię arguentiū. Calumniæ
        - Depulsio. Nam τὸ κεκράμενον erat: Virū Christus sit Deus. Illi taciè negabant: Christus affirmat, & probat ex diuina sua
          - Intentio, eiusque firmamentum à Dei attributo desumptum. vers.21.
          - Sapientia cognoscendi hominum cogitationes. vers.22.
          - Potētia curandi solo verbo. Virtutis huius
            - Κτῆσις, assertio, siue venditio à pari: Eiusdem enim potestatis est, curare solo verbo, & remittere peccata. versu 23.
            - Χρῆσις, vsurpatio, siue experimentalis demonstratio. vers 24. 25.
      - Dextrum: Spectatorum ἔκπληξις & δοξολογία. vers.26.
  - Vocatio, &c. Vide literam A.

A. Vocatio

A.

Vocatio *Matthæi, vt qui vno atq; altero verbo excitatus, Christum, relictis omnibus, statim sequitur. vers.27.28. Hanc autem vocationem immediatè secutum est conuiuium à Matthæo in honorem Christi institutum. Describuntur ergo conuiuales*

- Personæ: *ἰνάτως καὶ ἰνάμβροι. vers.28.*
- Sermones de
  - Conſortio *Chriſti cum Publicanis & peccatoribus, in ſtatu iuridiciali:*
    - Accuſatio *inſtituta, à quibus, quomodo, (murmurando) apud quos, & qua de re. vers.30.*
    - Defenſio *Chriſti, petita à ſuo officio*
      - Medendi. *vers.31.*
      - Vocandi *ad pœnitentiam. vers.32.*
  - Ieiunio *in genere didaſcalico, quæſtione compoſita, & ἀπόκρισις:*
    - Φάσις *aduerſariorum. vers.33.*
    - Ἀντίθεσις *Chriſti à decoro*
      - Temporis: *Nuptias non decent ieiunia. vers. 34.35.*
      - Perſonarum. *Non enim omnia omnibus conueniunt. Hæc autem diſcrepantia explicatur per ſimilitudinem ſumptam à*
        - Veſtibus *detritis, nouoq; aſſumento. vers.36.*
        - Vtribus *veteribus (antiquis traditionibus) & nouo (doctrinæ Euangelicæ) vino. vers.37. ad finem capitis vſque.*

CAPVT VI.

Vocatio ſiue electio Apoſtolorum.

ELECTIO autem deſcribitur, & explicatur

- Προδιηγήσεις *eorum, quæ Apoſtolorum vocationem præceſſerũt. Occurrit ergo hic in Phariſæis ſtudium calumniandi. Calumniantur enim Chriſtum*
  - Obliquè *per latus ſuorum Diſcipulorum. Conſiderandum hic eſt τὸ*
    - Πρόσχημα *Diſcipulorum in die Sabbathi ſpicas vellentium, easq; confricantium. vers.1.*
    - Αἴτιον —
      - Phariſæis, *calumniæ ſuæ vim Legis prohibentis prætexentibus. vers.2.*
      - Chriſto, *factum Diſcipulorum abſolutè defendenti à*
        - Iudicato, *ſeu exemplo Danidis. vers. 3.4.*
        - Ptiuilegio, *ſiue poteſtate diſpenſandi in ceremonialibus. vers.5.*
  - Directè, *propter curationem hominis, aridam manum habentis. Miraculi huius*
    - Tempus, *locus, & perſona patiens, in qua miraculum editum eſt. vers.6.*
    - Perſonæ *ſpectantes, quæ, quales, & quo fine ſpectãtes, atque obſeruent. vers.7.*
    - Modus. *Huc pertinet Chriſti*
      - Dictum *ad*
        - Hominem *curãdum, quem in mediũ procedere iubet. vers 8.*
        - Spectatores, *quos dilemmate conſtringit. vers.9.*
      - Factum Πρόσκλησις. *vers.10.*
- Διηγήσεις καὶ αἰτίαι *cauſarum Apoſtolicæ electionis. Cauſæ exponuntur duæ: nempe electionis*
  - Efficiens: Αἴτιον
    - Οἰκεῖον ἢ σωματικὸν: *Vigiliæ & preces. v.12. Nota etiam locum electionis.*
    - Κύριον: *Chriſtus ἀρχιποιμήν. vers.13.*
  - Materia: *Perſonæ*
    - Eligendæ: *Quot, (duodecim.) Vnde, (è numero Diſcipulorum.) Ad quid, (ad Apoſtolatum.) vers.13.*
    - Electæ *deſcribuntur à nominibus & parentibus. vers.14. vſque ad 17.*
- Ἐπιδιηγήσεις *eorum, &c. Vide literam A.*

- A. Εμπροσθεν eorum, quæ Christus post electionem Discipulorum dixerit. Orationis à Christo habita
  - Locus. *vers.* 17.
  - Forma, sine genus causæ
    - Obiectum personale, sine auditores
      - Qui fuerint (natione, patria, sine patrijs sedibus.) *Ibid.*
      - Quot. *Ibid.*
      - Quales: Notantur enim eorũ
        - Mores: *Studium pietatis & desiderium verbi diuini. Ibid.*
        - Incommoda *corporis: Morbi eorumq́;*
          - Species. *vers.* 17. 18.
          - Remedium: *Virtus Christi, &c. vers.* 19.
    - Didascalicum *de vera pietatis causa*
      - Externis: *Fine potissimũ, qui est summum hominis bonum, quod non terrenis & fluxis huius seculi bonis desinit, sed in cœlis repositum esse docet. Hoc autem omne explicas*
        - Θεοῦ beatitudinis
          - Paupertum. *vers.* 20.
          - Esurientium. *vers.* 21.
          - Flentium. *Ibid.*
          - Sustinentium *persecutionem: quos consolatur. Consolationis*
            - Πρόσωπον. *vers.* 22.
            - Animo *ab vtili & honesto. vers.* 23.
        - Ἀνθρώπου infelicitatis.
          - Diuitum. *vers.* 24.
          - Saturorum. *vers.* 25.
          - Ridentium. *Ibid.*
          - Honoratorum *& gratiosorum omnibus hominibus. vers.* 26.
      - Internis: *Videlicet materiã & formã: iuxta quã vita hominis Christiani instituenda sit. Occurrit hic Lex Dei, quam apud Matthæum prolixè interpretatur. Hoc autem loco commendat nobis solum de dilectione proximi præceptum:*
        - Πρόσωπον: *circumstantijs vestita: Quos & quomodo diligendos præcipiat. vers.* 27. 28.
        - Ἐκθεσις propositionis. *Nam quod in genere dixerat, nũc quasi in species deducit, & tribus præceptis symbolicis illustrat, quorum hæc summa est: Adeò esse studendum charitati, vt ad nouas potiùs iniurias ferendas, quàm ad veteres vlciscendas parati esse debeamus. vers.* 29 30.
        - Κατασκευὴ *ab honesto, id est, à*
          - Iure *naturali. vers.* 31.
          - Dignitate *Christianæ vocationis & professionis. Christianos enim cæteris meliores esse decet. vers* 32. 33.
          - Exemplo *Patris cœlestis. vers.* 35 36.

        Ἀναίρεσις ἐκ φιλαυτίας, *ex qua nascuntur temeraria de proximo iudicia. Hæc autem obstant beneficentiæ, & causa sunt, vt tenaciores, & in exercenda liberalitate maligniores simus, eò quòd proximum præter nauos quosdam indignum putamus, qui à nobis diligatur. vers.* 37, 38.
    - Deliberatiuum:
      - Ἀποφασις: *Pharisæos & Scribas, qui diuersum ab ipso doceant, non esse audiendos. Argumenta ducuntur à falsorum Doctorum*
        - Persona, *quòd sint*
          - Cæci. *vers.* 39. *Periculosi, quòd auditores non modò non meliores reddant, sed etiam secum in exitium præcipitent. vers.* 39. 40.
          - Impudentes *hypocritæ in notandis aliorum vitijs.*
        - Doctrina *falsa & perniciosa. Cùm enim ipsi Doctores mali sint, nihil boni ex ipsorum doctrina sperari posse. Hoc autem illustrat similitudine petita à*
          - Plantis *& arboribus. vers.* 43. 44.
          - Promo *rei domesticæ. versu* 45.
      - Προσφορὰ *ad vera non simulatæ pietatis studium*
        - Propositio *figurata interrogatione. vers.* 46.
        - Expolitio *propositionis distinguens auditores in*
          - Pios *& industrios. vers.* 47. 48.
          - Hypocritas *& ociosos. vers* 49.

CAPVT

CAPVT VII.

Persona Christi, quòd sit Messias & Propheta.

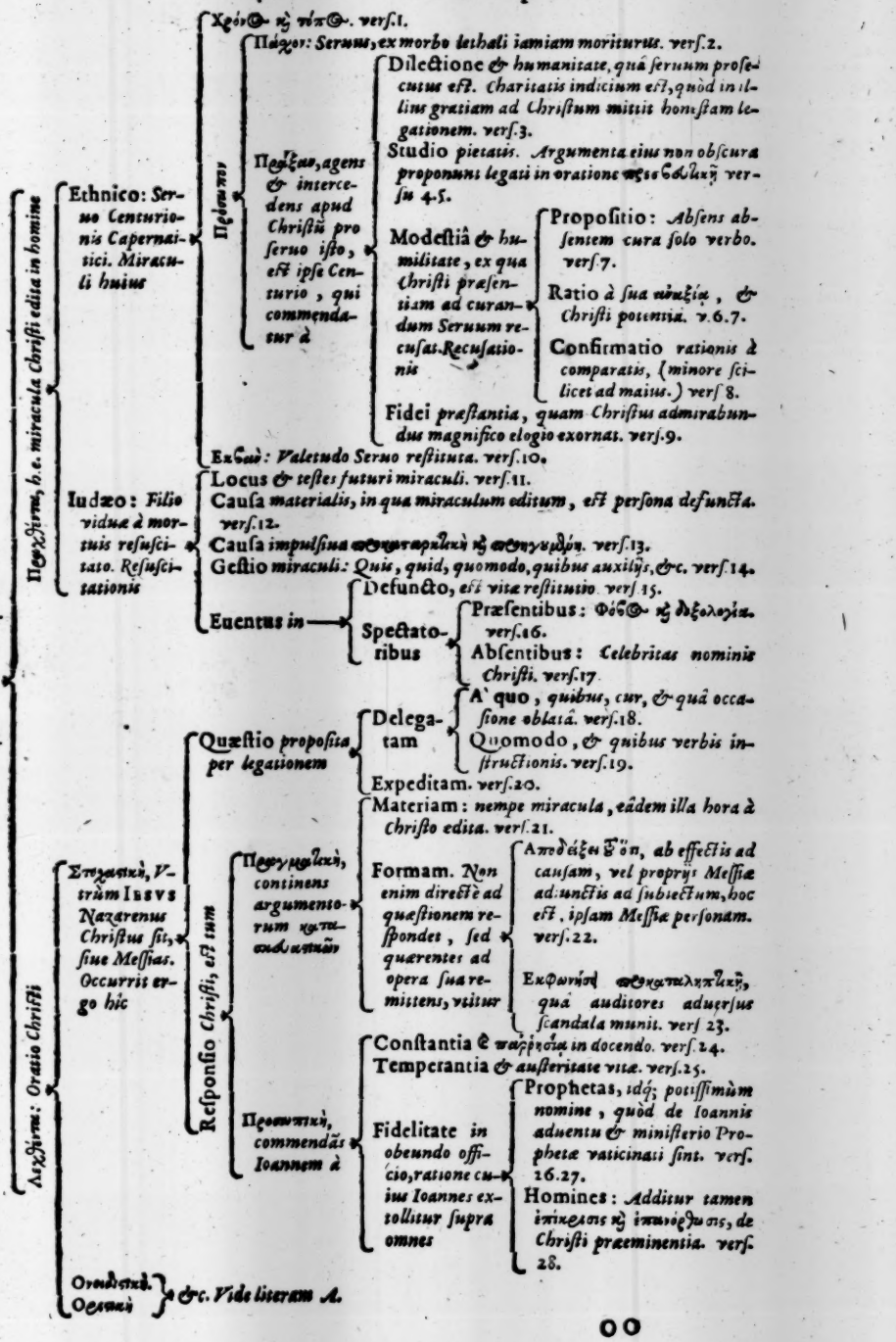

- Ονειδισμὸ τῆς ψευδοῦς Pharisaicæ contumaciæ in repudiando Ioãnis de Christo testificantis ministerio. Hæc illorum pertinacia & induratio exaggeratur
  - Ἀτιμίας
    - Plebis *abiectæ, contemptæ, atq; infamis.* *vers.29.*
    - Pharisaici *supercilij.* *vers.30.*
  - Συγκρίσεως quâ ostendit ipsos insanabiles esse, propterea quod nullâ ratione se corrigi patiãtur. Comparationis
    - Πρόσωπα *vers.32.*
    - Ἀπόδοσις de
      - Ioannis *austeritate.* *vers.33.*
      - Christi φιλανθρωπίᾳ & *familiariore institutione, qua cùm æquè corrigi non potuerint, ac Ioannis severiore disciplina: satis apparet ipsorum contumaciam fuisse incurabilem.* *vers.34.*
  - Ἐκφωνήσεως χειλιάσεως: *quasi dicas; O rem indignam, atq; detestandam: Me Dei Filium, & Patris Sapientiam, reprehendi & traduci ab ijs, qui me revereri debebant.* *vers.35.*
- Ὀφειλὴ, *virum Christus Prophetæ nomine dignandus sit. Si enim Propheta non est, neque Messias esse poterit. Actionis huius institutæ*
  - Ἠγέμονα
    - Conuiuium *Pharisaicum, eiusque ἐσιάτορες & ἐσιώμενοι.* *vers 36.49.*
    - Factum *mulieris cuiusdam, quæ describitur à*
      - Conditione *turpi & infami.* *vers 37.*
      - Resipiscentia: *cuius signa sunt officia gratitudinis, quibus Christum ornat.* *vers.38.*
  - Μίσει: *Ipsa*
    - Intentio *Pharisæi, Christum non esse Prophetam, propterea quòd ignoret mulieris istius mores & conditionem. πρῶτον ψεῦδος & causa erroris in isto Pharisæo est, quòd officium Messiæ non intellexit, cuius est; Peccatores pœnitentes recipere, eosque Deo adducere.* *vers.39.*
    - Depulsio *Christi siue defensio*
      - Ἀπολογικὴ, *quâ explicantur iustificationis*
        - Causæ, *nempe*
          - Materia, *siue homines iustificandi, sunt debitores, hoc est, peccatores.* *vers.41.*
          - Forma: *Gratuita debiti, hoc est, peccati remissio.* *vers.42.*
        - Effectus: *Dilectio Dei & proximi.* *v.43.*
      - Λυτὴ, *eáque tum*
        - Coniecturalis, *num Christus sit Propheta. Affirmat Dominus, & probat ex comparatis: Christus nouit occultas cogitationes: Ergo etiam & mores & conditionem istius mulieris. Ratio consequentiæ, quòd Simonis cogitationes ex latebris in lucem protractas confutat.* *vers.40.*
        - Διδασκαλικὴ, *vtrum mulier ista sit peccatrix. Negat hoc Christus. Negationis*
          - Ratio *ex causa iustificationis formali, (remissione peccatorum.)* *vers.47.*
          - Confirmatio *ab effectu, seu eo, quod remissionem peccatorum consequitur: nempe, charitate, quam operibus testata sit. Illa autem charitatis opera commendat & exaggerat* Ἀντῆσις *neglectæ ciuilitatis & præstitæ gratitudinis.* *vers.44.45.46.*
  - Ἐπόμβρατα: *Exitus*
    - Annunciatio *absolutionis.* *vers.48.*
    - Offensio *Pharisæorum.* *vers.49.*
    - Consolatio, *quâ mulierem confirmat, & simul salutis fontes euidentius demonstrat.* *vers.50.*

CAPVT

CAPVT VIX.

Doctrinæ Christi commendatio.

COMMENDATIONIS

- Καλῶ, ab exemplo
  - Christi, nec laboribus, nec peregrinationibus in docendo parcentis. Diligentiæ argumentũ est circumstantia
    - Loci, quòd passim Regnum Dei annunciãris in vrbibus & vicis. vers. 1.
    - Obiecti: Quos docuerit: videlicet nõ tantùm mares (Discipulos duodecim) sed etiam fœminas tum
      - Pauperes, infames, & olim malè afflictas. vers. 2.
      - Diuites & conditione illustres, quæ Christo & Discipulis necessaria vitæ subsidia subministrarunt. vers. 3.
  - Populi, tanto verbi audiendi desiderio ad Christum confluentis, vt ne cibi quidem capiendi ocium haberes, (vt in Marco annotatur) & tandem è littore in nauim conscendere, atque inde docere coactus fueris Christus. vers. 4.
- Καταπόδυσιν τῆ
  - Κινδυνώδης: Perire eos, suo ipsorum vitio, qui non attentè & solicitè verbum Dei audiant, atq; conseruent. Periculum hoc proponitur παραβολικῶς, per similitudinem terræ quadruplicis, semen inæqualiter excipientis. Parabolæ
    - Πρόπασις, ἡ διήγησις ἔν νομικῶ ἐξωτικῶ ἐπιγράφω, quod est terra
      - Mala: vtpotè
        - Callosa, attrita, atque calcata. versus 5.
        - Lapidosa. vers. 6.
        - Spinosa. vers. 7.
      - Bona, atque fœcunda. vers. 8.
    - Antithesis
      - Παροξυντικὴ, excitãs attentionem & studium inuestigandi sensum & scopum parabolæ. Admonitionis huius
        - Forma ἐπιφωνηματικὴ. vers. 8.
        - Effectus in Discipulis. ἐπιδήλωσιν parabolæ flagitantibus. vers. 9.
      - Ἀποκρισις, exponens causam (à dissimine personarum, siue auditorum sumptam) cur parabolico dicendi genere vtatur. vers. 10.
      - Ἐκθεσις
        - Seminis, quod est verbum Dei. vers. 11.
        - Agri, siue terræ: hoc est, auditorũ, qui sunt vel
          - Ἀκαρποι, ἤγουν sunt
            - Ἀσυνέτοι. vers. 12.
            - Περίσκαφοι. versu 13.
            - Φιλήδονοι καὶ φιλάργυροι. versu 14.
          - Πολύκαρποι. vers. 15.
  - Παθη. Facilè autem explicatur circumstantia
    - Modi: Verbum Dei perspicuè ad captum auditorum proponendum esse, id quod similitudine lucernæ illustrat. vers. 6.
    - Temporis: Nunc quidem pro ratione huius temporis, obscurius paulò, per parabolas, prædico intra Iudææ tantùm fines: sed mox aliud tempus aderit, quo omnia euidentius toti Mundo proponentur. vers. 17.
  - Χρησιμον καὶ κλαυσιῆ, quod confirmat sententia proverbialis. vers. 18.
- Ἀναπόδη, refutatio & amolitio eorum, quæ à doctrina Christi Discipulos abterrere poterant. Ea autem potissimùm quatuor sunt:
  - Siniſtra Mundi (eos ferè, qui serio verbi diuini studio tenentur, contemnentis deriuentisque) iudicia. His opponitur iudicium Christi, qui illos honorifica & gloriosa, fratrum, sororum, & matris appellatione dignatur. Iudicij huius
    - Ἀφορμὴ τῆς κατηχήσεως, tum
      - Remota: Aduentus cognatorum Christi, ipsum à munere docendi euocantium. vers. 19.
      - Proxima: Internuncius aduentus istorum. vers. 20.
    - Φορμὴ διδακτικὴ, qui sint veri cognati Christi. vers. 21.
  - Persecutionum pericula. Sathanæ insultus, &c. Vide literam A.

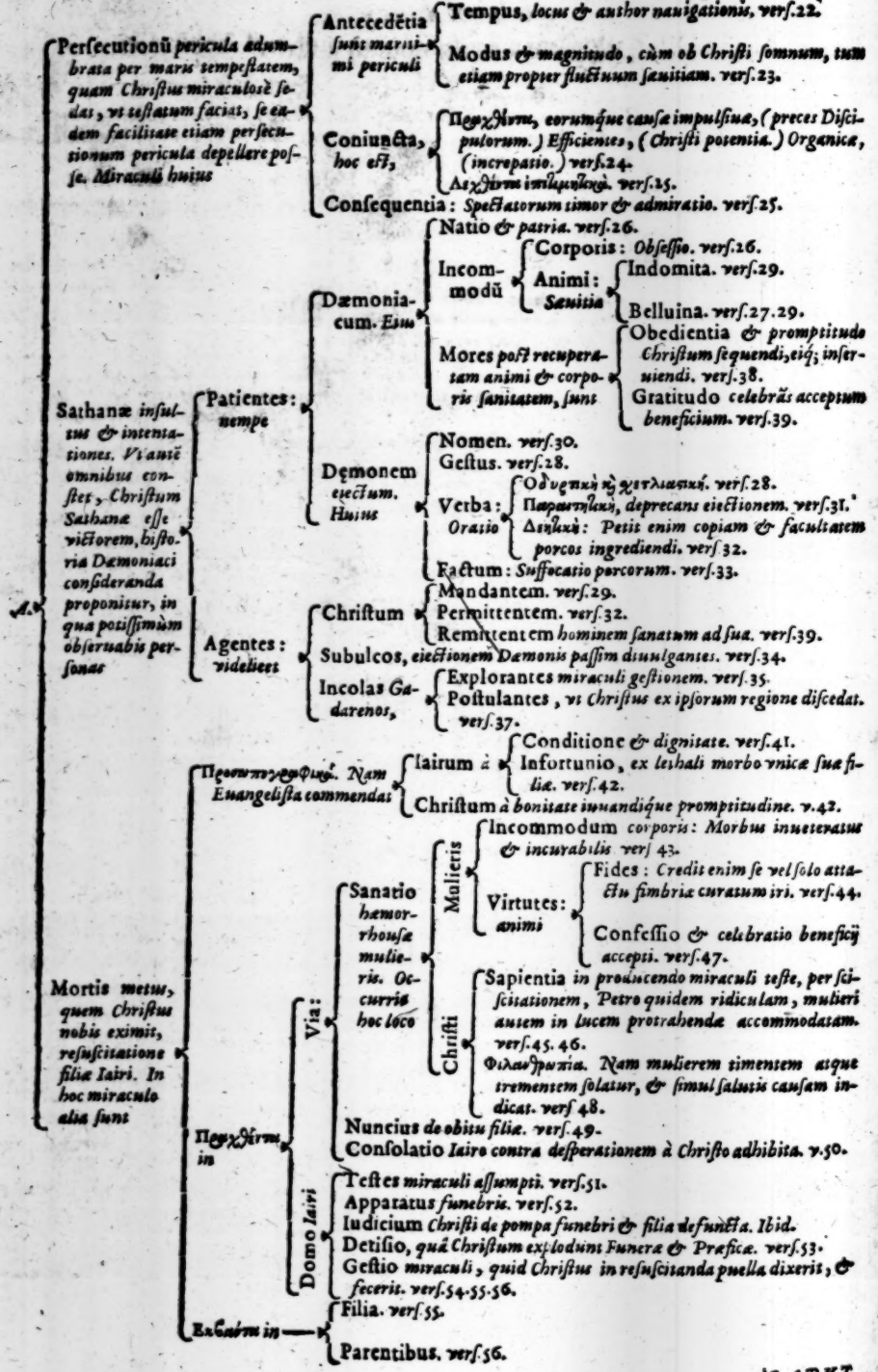
Persecutionũ pericula adumbrata per maris tempestatem, quam Christus miraculosè sedat, vt testatum faciat, se eadem facilitate etiam persecutionum pericula depellere posse. Miraculi huius
Antecedẽtia sunt maximi periculi
Tempus, locus & author navigationis. vers.22.
Modus & magnitudo, cùm ob Christi somnum, tum etiam propter fluctuum saevitiam. vers.23.
Coniuncta, hoc est,
Προσλήψεις, eorumque causae impulsivae, (preces Discipulorum.) Efficientes, (Christi potentia.) Organicae, (increpatio.) vers.24.
Ἀναλήψεις immunitatis. vers.25.
Consequentia: Spectatorum timor & admiratio. vers.25.
A.
Sathanae insultus & intentationes. Vt autẽ omnibus constet, Christum Sathanae esse victorem, historia Daemoniaci considerãda proponitur, in qua potissimùm observabis personas
Patientes: nempe
Daemoniacum. Eius
Incommodũ
Corporis: Obsessio. vers.26.
Animi: Saevitia
Indomita. vers.29.
Belluina. vers.27.29.
Mores post recuperatam animi & corporis sanitatem, sunt
Obedientia & promptitudo Christum sequendi, eiq; inserviendi. vers.38.
Gratitudo celebrãs acceptum beneficium. vers.39.
Dęmonem ejectum. Huius
Nomen. vers.30.
Gestus. vers.28.
Verba: Oratio
Οὐρανὲ μὴ παρεγγείλῃς. vers.28.
Παρακαλεῖ, deprecans ejectionem. vers.31.
Δεῖται: Petit enim copiam & facultatem porcos ingrediendi. vers.32.
Factum: Suffocatio porcorum. vers.33.
Agentes: videlicet
Christum
Mandantem. vers.29.
Permittentem. vers.32.
Remittentem hominem sanatum ad sua. vers.39.
Subulcos, ejectionem Daemonis passim diuulgantes. vers.34.
Incolas Gadarenos,
Explorantes miraculi gestionem. vers.35.
Postulantes, vt Christus ex ipsorum regione discedat. vers.37.
Mortis metus, quem Christus nobis eximit, resuscitatione filiae Iairi. In hoc miraculo alia sunt
Προσωποποιΐα. Nam Euangelista commendat
Iairum à
Conditione & dignitate. vers.41.
Infortunio, ex lethali morbo vnicae suae filiae. vers.42.
Christum à bonitate iuuandique promptitudine. v.42.
Προσλήψεις in
Via:
Sanatio hæmorrhoissae mulieris. Occurrit hoc loco
Mulieris
Incommodum corporis: Morbus inueteratus & incurabilis vers 43.
Virtutes: animi
Fides: Credit enim se vel solo attactu fimbriae curatum iri. vers.44.
Confessio & celebratio beneficij accepti. vers.47.
Christi
Sapientia in prouincendo miraculi teste, per scisitationem, Petro quidem ridiculam, mulieri autem in lucem protrahendae accommodatam. vers.45.46.
Φιλανθρωπία. Nam mulierem timentem atque tremensem solatur, & simul salutis causam indicat. vers 48.
Nuncius de obitu filiae. vers.49.
Consolatio Iairo contra desperationem à Christo adhibita. v.50.
Domo Iairi
Testes miraculi assumpti. vers.51.
Apparatus funebris. vers.52.
Iudicium Christi de pompa funebri & filia defuncta. Ibid.
Detisio, quâ Christum exploduns Funerae & Praeficae. vers.53.
Gestio miraculi, quid Christus in resuscitanda puella dixerit, & fecerit. vers.54.55.56.
Ἐκβολὴν in
Filia. vers.55.
Parentibus. vers.56.

CAPVT

CAPVT IX.

Missio Discipulorum in professionem muneris Apostolici.

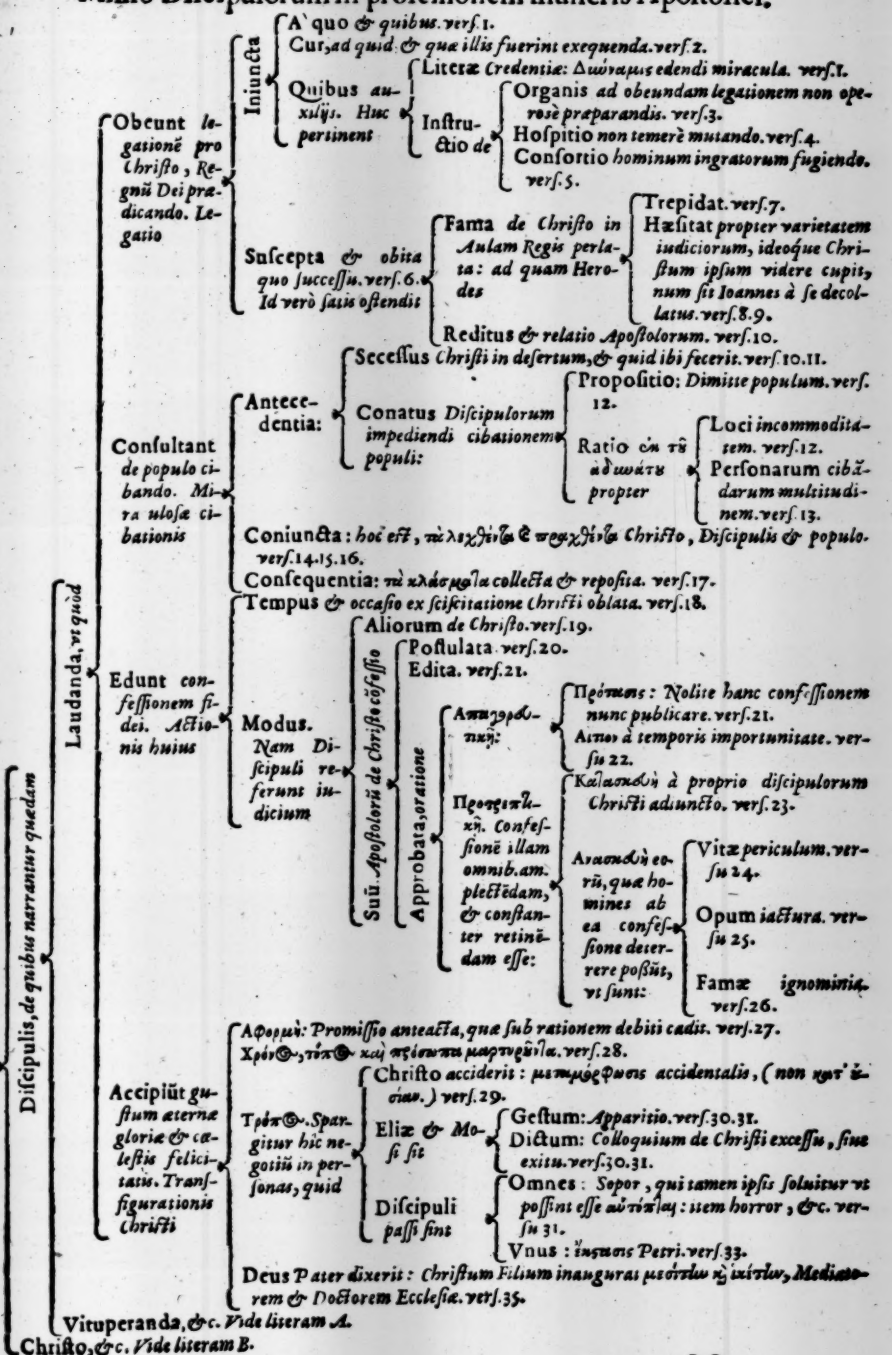

- A. Vituperanda, cuiusmodi sunt hæc quatuor illorum σφάλματα:
  - Ἀδυναμία ejiciendi Dæmonem, propter incredulitatem. In hac historia considerandæ sunt
    - Περιστατικὰ temporis, loci & personarum, tanquam testimonia. versus 37.
    - Ἀσχημία
      - Patri pro filio Dæmoniaco apud Christum intercedenti. Ἡ τοῦ πατρὸς
        - Πρόσωπον πατρικὸν. Natus ipsa Filij, & quidem vnici, mentio misericordiæ excitat. versu 38.
        - Αἰτιολογία à præsenti calamitate filij. versu 39.
        - Πρόληψις, cur filium suum Christo curandum adduxerit. Etenim μετατιθεὶς culpam importunitatis transfert in Discipulos. versus 40.
      - Christo: Obiurganti in genere τὴν ἀπιστίαν eorum, per quos steterit, quò minus Dæmoniacus à Discipulis curari potuerit. versu 41.
    - Πρόσληψις: Curatio Dæmoniaci. versus 42.
    - Ἔκπληξις: Stupor spectatorum. versus 43.
  - Stupiditas intelligendi ea, quæ Christus de passione & morte sua dixerat. versus 44.45.
  - Ambitio, quam arguit
    - Disceptatio Discipulorum de primatu διαλογισμὸς. versus 46. Alibi hunc morbum animi, λόγους etiam φιλοτιμίας, prodiderunt.
    - Dijudicatio Christi, κρίσις, hoc est, partim
      - Πρόσληψις de puero in medium adducto. versu 47.
      - Λογικὴ, de vera ratione excellendi. versus 48.
  - Inuidia. Incidit hoc loco status iuridicialis, vtrum Discipuli rectè prohibuerint edentem miracula in nomine Christi:
    - Φάσις Ioannis Apostoli à legitima vocatione, quam ille non habuerat. versus 49.
    - Ἀπόφασις Christi ab æquo & bono. Quod enim non in contumeliam, sed in gloriam meam cedit: id nulli interdicendum est. versus 50.

- B. Christo Domino, vltimam profectionem in Hierusalem suscipiente. Profectionis
  - Causæ: vtpotè
    - Efficiens
      - Finis, qui erat ἀνάληψις ad Patrem per passionem & mortem, pro liberatione generis humani priùs sustinendam. versus 51.
      - Princeps: Christus sponte animo deliberato, & omni mortis metu excusso, viam ingrediens. versus 51.
    - Organica
      - Ministri & præcursores. Horum
        - Officium erat aduentum Domini significare. versus 52.
        - Mores: Indignatio & cupiditas vindictæ. Quæritur enim, vtrũ Samaritani propter inhospitalitatem igne perdendi sint, necne:
          - Intentio Discipulorum ab exemplo Eliæ. versus 54.
          - Inficiatio Christi à
            - Vocatione Discipulorum: Estis mei Discipuli, ideoque meo Spiritu duci vos oportet. versus 55.
            - Officio suo. v. 56.
      - Comites diuersi. Alius
        - Inuocatus vltrò se offert: sed à Christo repellitur: Hypocrita sua quærens. versus 57.58.
        - Vocatus
          - Cunctatur, ideoque à Christo compellitur cunctator. versus 59.60.
          - Tergiuersatur, pietatem in domesticos prætendens: Ambidexter, qui & Christi Discipulum agere, & res priuatas, seu terrenas curare vult. versus 61.62.
  - Accidentia: nempe
    - Tempus: Lucas vocat ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως. versus 51.
    - Motus, quid Christo statim ab initio profectionis contigerit: Inhospitalitas Samaritanorum, ex odio religionis profecta. versus 53.

CAPVT

CAPVT X.

Ablegatio septuaginta Discipulorum in Iudæam.

- Legatio hæc
  - Iuncta
    - A' quo, *quibus, & ad quid (vt aduentum Domini significarent.)* verſ.1.
    - Cur. *Cauſa legationis* κτιμάλικὴ (*copia auditorum,*) & ὀρχανικὴ (*preces.*) verſ.2.
    - Quomodo. *Inſtructio eſt partim*
      - Διδακλικὴ & δηλωλικὴ *exponens legationis*
        - Cauſas *nempe*
          - Accidentia *motus, hoc eſt, pericula perſecutionum expectanda & ſuſtinenda.* verſ.3.
          - Inſtrumentalem, *ſeu organa, peregrinationis aliàs neceſſaria, non operosè præparanda ad hanc temporariam duntaxat legationem.* verſ.4.
          - Efficientem, *hoc eſt, Legatorum*
            - Mores, *in*
              - Itinere: *Aſſiduitas feſtinationis.* verſu 4. *Neminem ſalutaueritis, &c.*
              - Locutio *hyperbolica apud Hebræos.*
              - Hoſpitio:
                - Humilitas & ciuilitas *in ſalutando. Salutationis*
                  - Forma. verſu 8.
                  - Materia *in qua.* verſ. 6.
                - Frugalitas ἐν τῷ ἐσθίειν τὰ παρόντα. verſ 7.8.
            - Officiũ quod cõſiſtit in
              - Docendo & ſanando. verſ.9.
              - Denunciando pœnas contemptoribus miniſterij Euangelici. *Vult autem conteſtationi addi externam excuſſi pulueris ceremoniam.* verſ.10.11.
      - Παραμυθλικὴ: *Deum miniſterij Euangelici ſeueriſſimum vindicem fore:*
        - Πρόπασις συγκελλικὴ: *Contemptores Euangelij atrociora manere ſupplicia, quàm Sodomitas.* verſ.12.
        - Ἔκθεσις propoſitionis per diſtributionem pœnæ expectandæ ingratis ciuitatibus
          - Chorazimorum & Bethſaidanorum. verſu 13.14.
          - Capernaitarum. verſ. 15.16.
        - Αἰτιολογία, *cur tam grauiter contemptum illum ſit vindicaturus.* verſ.16.
  - Obita. *Reditus ſeptuaginta Diſcipulorum ob legationem feliciter peractam exultantium.* verſ.17. *Horum occaſione diſſerit Chriſtus de prædicationis Euangelicæ*
    - Effectu. *Chriſti oratio ea de re habita eſt partim*
      - Διδακλικὴ. *Nam Chriſtus, Diſcipulorum relationem de obedientia & ſubiectione Dæmonum approbans, indicat ſimul verbi & miniſterij effectum. Eo enim Sathanam deijci è cœlo: hoc eſt, omni ſua gloria & poteſtate. Hæc autem Sathanæ ruina fulguris ſimilitudine illuſtratur.* verſ 18.
      - Ἐπαγγελτικὴ, *confirmans Diſcipulis poteſtatem in Dæmonas, antea collatam.* verſ.19.
      - Ἐπανορθωλικὴ carnalis iactantiæ, & νηπλικὴ *docens veram ſolidi gaudij materiam.* verſ.20.
    - Auditoribus
      - Θείοις λόγοις ἐγκωμιαστικὸς
        - Dei *Patris, quem Filius commendat à liberrima & abſoluta potentia patefaciendi doctrinam ſalutis, etiam νηπίοις, & viciſſim abſcondendi eandem ſapientiſſimis coram Mundo. Sunt ergo idonei prædicationis Euangelicæ auditores, non qui propriæ ſapientiæ fiducia turgent: ſed qui eidem renunciantes, ſoli Dei verbo per fidei obedientiam ſeſe ſubijciunt.* verſ.21.
        - Chriſti *ab omnipotentia: quam potiſſimùm exerit communicando nobis ſalutarem Dei Patris notitiam.* verſu 22.
        - Diſcipulorum, *propter prærogatiuam Meſſiam in carne videndi audiendiq́ue:*
          - Πρόπασις ἐπιφωνίσις *illuſtrata.* verſ 23.
          - Αἰτία à comparatis. verſu 24.
      - Ὑποθέσις *eorum, &c. Vide literam A.*

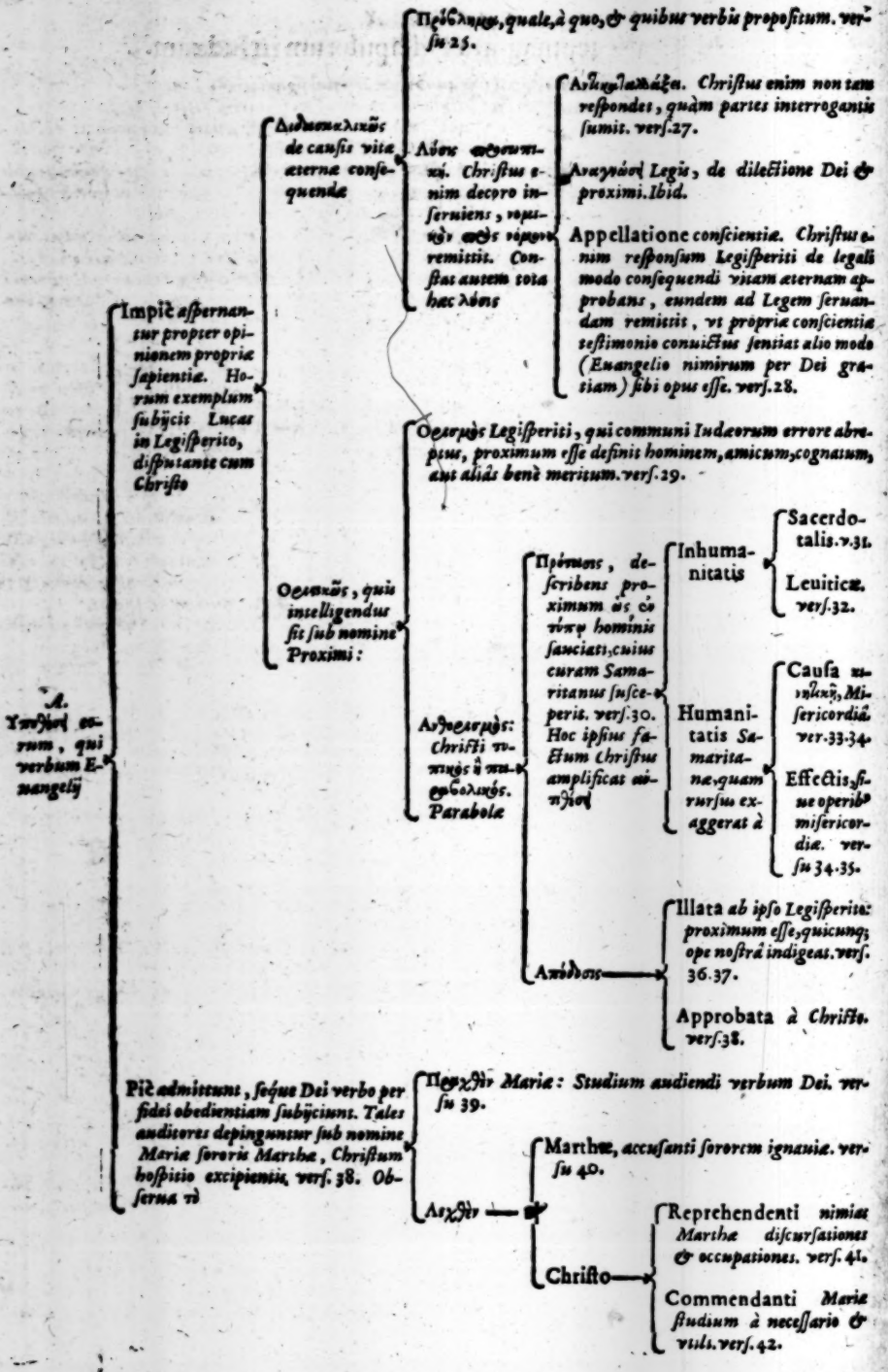
Πεῖρον, quale, à quo, & quibus verbis propositum. versu 25.
Διδασκαλικῶς de causis vitæ æternæ consequendæ
Λύσις ἀγωνιᾶ. Christus enim decoro inseruiens, vanissimè ἀγωνιᾷ remittit. Constat autem tota hæc λύσις
Ἀναγνώσει Legis, de dilectione Dei & proximi. Ibid.
Appellatione conscientiæ. Christus enim responsum Legisperiti de legali modo consequendi vitam æternam approbans, eundem ad Legem seruandam remittit, vt propriæ conscientiæ testimonio conuictus sentiat alio modo (Euangelio nimirum per Dei gratiam) sibi opus esse. versu 28.
Impiè asserunt propter opinionem propriæ sapientiæ. Horum exemplum subijcit Lucas in Legisperito, disputante cum Christo
Οἰκειῶς, quis intelligendus sit sub nomine Proximi:
Οἰκειῶς Legisperiti, qui communi Iudæorum errore abreptus, proximum esse definit hominem, amicum, cognatum, aut aliàs benè meritum. versu 29.
Ἀγαθοεργῶς: Christi typicè à Samaritano. Parabolæ
Πρόσωπα, describens proximum ἀπὸ τοῦ πάσχοντος hominis sauciati, cuius curam Samaritanus suscepit. versu 30. Hoc ipsius factum Christus amplificat ἀπὸ
Inhumanitatis
Sacerdotalis. v. 31.
Leuiticæ. versu 32.
Humanitatis Samaritanæ, quam verbis exaggerat à
Causa ἀπὸ ἀγάπης, Misericordiâ. ver. 33. 34.
Effectis, siue operibus misericordiæ. versu 34. 35.
Ἀπόδοσις
Illata ab ipso Legisperito: proximum esse, quicunq; ope nostrâ indigeat. versu 36. 37.
Approbata à Christo. versu 38.
A. Ὑποθῆται eorum, qui verbum Euangelij
Piè admittunt, sequæ Dei verbo per fidei obedientiam subijciunt. Tales auditores depinguntur sub nomine Mariæ sororis Marthæ, Christum hospitio excipientis. versu 38. Obserua τὸ
Πρόσχειν Mariæ: Studium audiendi verbum Dei. versu 39.
Ἀσχολίαν
Marthæ, accusanti sororem ignauiæ. versu 40.
Christo
Reprehendenti nimias Marthæ discursationes & occupationes. versu 41.
Commendanti Mariæ studium à necessario & vtili. versu 42.

CAPVT

CAPVT XI.

Sermo Christi de forma orandi, & causa efficiente miraculorum Christi, & hypocrisi Pharisæorum.

Est igitur caput hoc

- Διδακτικὸν, exponēs veræ invocationis
  - Formam. Eius præscribendæ
    - Μορφὴ, constans
      - Ἀφορμὴ à Discipulis, illam flagitantibus, oblata. *vers.* 1.
      - Narratione
        - Exordio προτρεπτικῷ, quo nosmetipsos excitamus cum fide & spiritu orare. *vers.* 2.
        - προτρεπτικὴ bonorum, tum
          - Spiritualium. *vers.* 2.
          - Corporalium. *vers.* 3.
        - ἀποτρεπτικὴ malorum. *vers.* 4.
    - Adiunctū, quod est assiduitas orandi, vel potiùs importunitas, ἢ ἀναίδεια in orando. Hanc nobis commendat similitudine. Eius
      - Πρότασις: Eos etiam, qui sui commodi & otij amantiores sint, precibus importunis & indesinentibus expugnare posse, vt relicto otio, aut etiam negocijs necessarijs, amicorum necessitati succurrant. *vers.* 6. *vsque ad* 9.
      - Ἀπόδοσις: Idem etiam de Deo sperandum, vt qui natura beneficus sit, nec vllis negotijs, quò minùs adiuuet, impediatur. Hanc ἀπόδοσιν Christus non ita simpliciter proponit, sed συγκριτικῶς:
        - Propositio συναυξομένη, seu incremento verborum illustrata. *vers.* 9.
        - Ratio à certa spe obtinendi. *vers.* 10.
    - Effectum, exauditionem, quam efficit συγκρισις per comparationem vitiosæ nostræ naturæ, & diuinæ bonitatis. Enthymematis
      - Antecedens continet luculentam descriptionem συγκρισεως naturalis in parentibus: quâ fit, vt filij à parentibus non quid pro quo, apium pro opio accipiant, sed bona petita. *vers.* 11. 12.
      - Consequens infertur à minori ad maius. *vers.* 13.
- Ἐλεγκτικὸν ἢ ἀποδοκιμαστικὸν eorum, qui de causa efficiente miraculorum Christi, sinistrè iudicabant confutationis
  - Occasio: *Miraculum Christi in Dæmoniaco muto editum. vers.* 14.
  - Dispositio instituitur iuxta ordinem triplicium spectatorum miraculi. Alij enim erant
    - Mali: Pharisæi & Scribæ Christi miracula Sathanæ ascribentes. Calumniæ huius
      - Intentio: *vers.* 15.
      - Depulsio
        - Ἀπολογητικὴ ex
          - Absurdo: *Nemo enim sanus dicet, Sathanam ita desipere, vt ipse velit Regnum suum studiosè euertere. Hoc autem faceret, si superior inferiorem violenter ejiceret, &c. Ergo, &c. vers* 17. 18.
          - Pari: *In miraculis meorum Discipulorum virtutem diuinam agnoscitis: Ergò & in meis. vers.* 19.
          - Adiuncto *Regni Dei, quod non potest constitui, nisi Sathan priùs eiciatur. vers.* 20.
          - Sensu communi, *qui omnibus hoc dicat, spolium & prædam præsupponere victoriam: Victi enim non vlrò, sed coacti cedunt. vers.* 21. 22.
          - Pugnantibus, *pugnantium personarum studijs, propter quæ nulla inter ipsas esse potest collusio. vers.* 23.
        - Ἀπολελυκὼς panæ, quæ est recidiua spirtualis. Eius
          - Efficiens. *vers* 24.
          - Subiectum. *vers.* 24. 25.
          - Effectus. *vers* 26.
    - Boni: *Christum eiusque potentiam & sapientiam admirantes. Pertinet huc Christi*
      - Præconium *à muliere editum* κατ' ἀποφθὰν ἐπιφωνηματικὸν. *vers.* 27.
      - Iudicium *de illo encomio* ἐπιτορθωτικὸν: *Non tam matris suæ felicitatem admirandam, quàm operam dandam, vt & ipsa, per verbi Dei auditum & custodiam, beata efficiatur. vers.* 28.
    - Medij, *&c. Vide literam A.*
- Οὐκ ἐκτικὸν, *&c. Vide literam B.*

Πειράσαι, quâ denegat illis signum cœleste. Pollicetur autem, vel potiùs comminatur signum tale, quale ipsorum improbitas merebatur. vers. 29.

Eujusmodi signi denunciandi: Summa est, fore signum, non confirmationis, sed condemnationis. vers. 30.

A. Medij, signum de cælo petentes. vers. 16. Responsum Christi est ἀνταποδοτικὸν. Eius

Καταστοὰ iustæ damnationis sumitura

Iudicato. Fore enim illis præiudicio
- Reginam. Austri. vers. 31.
- Niniuitas. vers. 32.

Æquo. Iustissimè perire eos, qui illata (illustrium miraculorum) luce, volentes excutiunt, & in parietibus (signis cœlestibus petendis) palpitant. Hoc æquitatis argumentum illustrat similitudine
- Lucernæ. vers. 33.
- Oculi. vers. 34.

Συμπάσχα accessionis: Laborandum illis esse potissimùm de mentis illuminatione, contra affectatam illam cæcitatem, quâ sibi ipsi, ad lucem miraculorum, oculos clauduntur. versu 35. 36.

B. Ὀνειδισμὸν. Oratio Christi invectiua. Eius

Occasio
- Remota, est conuiuium in domo cuiusdam Pharisæi habitum. vers. 37.
- Proxima: Offendiculum & ἐμπόδιον. vers. 38.

Obiectū personale. Christus enim inuehitur in

Pharisæos, quibus exprobrat

Stupiditatem iudicandi de
- Lotionibus corporis. Opponuntur hic iudicia
  - Pharisæorum, qui neglectâ animi puritate, soli externæ mundiciei studebant. vers. 39.
  - Dei Creatoris, magis animi, quàm corporis puritatem requirentis. versu 40.
- Expiationibus rapinarum per eleemosynam. vers. 41.

Superstitionem in decimando. vers. 42.

Ambitionem in sedendo & salutando. vers. 43.

Simulatam sanctimoniam, ratione cuius sepulchris conferuntur. vers. 44.

Scribas & Legisperitos de iniuriosa illa inuectiua protestantes. vers. 45. Hinc igitur Christus commotus obiicit illis

Hypocrisin, quòd ipsorum vita doctrinæ & professioni non respondeat. vers. 46.

Homicidij
- Alieni approbationem, extruendis Prophetarum à maioribus suis occisorum sepulchris. vers. 47.
- Proprij conatum, quem in Christo & Discipulis impleturi sint: non tamen impunè vers. 48. vsque ad 52.

Furtum clauium Regni cœlorum, quod & falsâ doctrinâ & malis moribus commissebant. vers. 52.

Effectus est syncretismus vtriusque ordinis, vires contra Christum frustrà coniungentium. vers. 53. 54.

CAPVT

CAPVT XII.

Fidei adiuncta & repugnantia.

- Sincera. *Dehortatur igitur suos Christus à fermento hypocriseos, & monet, vt integritati studeant: Admonitionis*
  - Πρότασις, προπικῶς & κυρίως expressa. vers. 1.
  - Ἄτοπον ἐν ὑποκρίσει: *Inutilis est omnis hypocrisis, cùm nihil tam bene tegatur, quin tandem in lucem producatur.* vers. 2.
  - Ἐπιτροπὴ & αὐτὸς κατ' ἐπιμονὴν. vers. 3.
- Constans. *Exhortatio ad constantem veritatis confessionem ducitur à*
  - Metu *maiorismali per auctoritatis potestatis*
    - Humanæ *in corpus tantùm.* versu 4.
    - Diuinæ *in corpus & animam simul.* vers. 5.
  - Tuto, *h. e. prouidentiâ Dei, minima quæque curantis: Ergo & vos curabit. Enthymematis*
    - Antecedens *constat inductione*
      - Passerum. versu 6.
      - Pilorum. versu 7.
    - Consequens. vers. 7.
  - Vtili, *siue ingenti constantis confessionis mercede, quæ est commendatio & præconium confessorum, non inter homines, sed inter ipsos Dei Angelos.* vers. 8.
  - Periculoso, *seu pœna*
    - Horrenda *abnegationis.* vers. 9.
    - Irreuocabili *blasphemiæ post agnitam veritatem, perpetratæ.* vers. 10.
  - Facili, *hoc est, præsentissimo Spiritus Sancti, tanquam patroni & aduocati, corda & linguas confessorum dirigentis, auxilio.* vers. 11.

Παροικέμενα: *in quorum numero est, fidei Christianæ assertio*

VERSATVR hoc caput in genere didascalico. Nam explicat τὸ πίστεως

Ἀντικείμενα κατ'

- Occasio *est oratio*
  - Διηλαὶ hominis cuiusdam, *à fratre suo in hereditate defraudati.* vers. 13.
  - Ἀπαρίηλαὶ Christi, *recusantis partes iudicis politici.* vers. 14.
- Ὑπερβολὴ: *Nimia vitæ huius cura. Tractationis*
  - Forma, *constat contrariis locis*
    - Fugiendorum, *hoc est, curæ rerum terrenarum:*
      - Propositio: *Cauete vobis ἀπὸ τῆς πλεονεξίας.* vers. 15.
      - Confirmatio, *&c. Vide literam A.*
      - Renouatio *propositionis.* vers. 22.
      - Peroratio. vers. 29.
    - Faciendorum, *seu curæ rerum cœlestium*
      - Κεφάλαιον: *Quærite Regnum Dei.* vers. 31.
      - Ἐπιχειρήματα *sumuntur à*
        - Decoro *personæ: Tractent cœlestia cœlestes. Vobis destinatum est Regnum cœlorum: Ergo, &c.* vers. 32.
        - Adiunctis *bonorum cœlestium, quæ sunt ἄφθαρτα: ideoque magis persequenda, quàm τὰ φθαρτά.* vers. 33.
        - Connexis: *Vbi thesaurus, ibi cor: At hoc debetur Patri in cœlis: Ergo & ibi thesauri sunt colligendi.* vers. 34.
  - Ἐπιμονὴν, *&c. Vide literam B.*

A.
Confirmatio: *Inutilem, inanem, atque ſupernacaneam eſſe nimiam illam curam, propterea quòd huius vitæ conſeruatio pendeat*
- Non *ab opibus, id quod demonſtratur ex*
  - Θέσει. *verſ.* 15.
  - Ὑποθέσει *parabolica. Eius*
    - Πρόσωπα *exprimit diuitis*
      - Fortunam *nimis proſperã. verſu* 16.
      - Studia *& conſilia. ver.* 17.18.19.
      - Obitum *improuiſum. verſ.* 20.
    - Ἀνάθεσις. *verſ.* 21.
- Sed *à Deo Patre cœleſti. verſ.*30. *Coniectura*
  - Facultatis *ab hominis*
    - Creatione *ad eiuſdem conſeruationem. verſ.* 23.
    - Augmentatione *ad certam ſtaturam. verſ.* 25. 26.
  - Voluntatis *à*
    - Victu *coruorum verſ.* 24.
    - Amictu *liliorum. verſ.* 27.28.

B.
Ἐπιμονή: *Securitas in*
- Vita *noſtra piè inſtituenda. Hortatur ergo ad vigilantiam in expectando glorioſo domini aduentu. Hanc autem exhortationem applicat*
  - Auditoribus:
    - Propoſitio *metaphorica à vigilantium habitu ſumpta. verſus* 35.
    - Expolitio *propoſitionis per ſimilitudinem Seruorum Dominos expectantium. verſ.* 36.
    - Cõfirmatio *à vigilantia iſtius*
      - Vtilitate: *Beati Serui, &c. verſ.* 37. 38.
      - Neceſſitate: *Hora aduẽtus Dñi incerta eſt. Ergo ſemper vigilandum. Enthymematis*
        - Antecedens ὁμοίωσις *eſt à cura Patrisfamilias. verſu* 39.
        - Conſequens. *verſu* 40.
  - Doctoribus: *idque facit à Petro ea de re interpellatus. v.* 41. *Ratio appellationis ſumitur à*
    - Promiſſione *ampliſſimi præmij. verſ.* 42. 43. 44.
    - Commination *grauiſſimæ pœnæ. Argumẽti huius*
      - Ἔκθεσις *explicat ſerui perfidi & ſcelerati*
        - Mores. *verſ.* 45.
        - Supplicia. *verſ.* 46.
      - Ἐπιχείρησις *à*
        - Malitioſa *& affectata ignorantia. verſ.* 47.
        - Prærogatiua *donorum. verſ.* 48.
- Doctrina *ſalutis addiſcẽda. Hanc ſecuritatẽ, vel ſocordiam potius, nobis excutit Dominus duobus argumentis petitis à*
  - Neceſſario: *Res Euangelij eſt plena diſſidijs: Ergo ſedulò & accuratè illud cognoſcendum eſt. Docet autem hoc loco Chriſtus Euangelij diuulgandi*
    - Naturam *& proprietatem, quam ſimilitudine ignis adumbrat. verſ.* 49.
    - Authorem. *verſ.* 49.
    - Tempus. *verſ.* 50.
    - Adiũcta: *nẽpe turbas & diſſidia. Horum cauſa*
      - Occaſionalis. *verſ.* 51.
      - Materialis, *(inter quos illa oritura ſint) oſtenditur in*
        - Genere: *Domeſtici. verſu* 52.
        - Specie: *Sanguine coniuncti. v.* 53.
  - Facili, *quod conſiſtit in circumſtantia*
    - Modi *cognoſcendæ veritatis doctrinæ per accuratam & diligentem ſignorum gratiæ & iræ diuinæ obſeruationem. verſ.* 56. *Hunc autem cognoſcendi modum non eſſe difficilem, demonſtratur exemplo prognoſtico*
      - Temperiei: *verſu* 54.
      - Serenitatis *verſ.* 55.
    - Temporis: *Curam iſtam diſcendi ſalutis doctrinam non eſſe procraſtinandam:*
      - Θέσις σοφιστική: *In ſalutis negotio eam obſeruare rationem, quam homines in foro ſequuntur. verſ.* 57.
      - Ἔκθεσις *per ſimilitudinem creditoris. verſ.* 58. 59.

CAPVT

CAPVT XIII.

Pœnitentiæ agendæ causa κινητικὴ καὶ ποιητική.

- CAVSA
  - Impellens, *ad pœnitentiam agendã exhortatur, propositis periculis, quæ impœnitentes manent. Pericula autem illa explicantur*
    - Παραδειγματικῶς *exemplo*
      - Galilæorũ *aduersus Romanorum Præsides & præsidia cõtumacium. Occurrit hîc*
        - Pilati *crudelitas in opprimendis & puniendis seditiosis Christo nunciata. vers. 1.*
        - Christi *initiatio*
          - Ἀποφθεγματικὴ *sinistræ hominum opinionis de supplicijs sceleratorum. vers. 2.*
          - Διδασκαλικὴ, *ostendens verum eorum finem: videlicet vitæ nostræ emendationem. vers. 3.*
      - Hierosolymitanorum *ciuium ruinâ turris Syloensis oppressorum. Iudicium Christi de miserabili ipsorũ interitu constat*
        - Ἀρσ: *Eos non ob singularia & atrocia scelera diuinitùs punitos esse. vers. 4.*
        - Θέσ: *Sed nobis in exemplum, vt ipsorum παθήματα, nobis sint μαθήματα maturè respiscendi. vers. 5.*
    - Ὁμοιωτικῶς *per similitudinẽ Patrisfamiliâs,*
      - Excindentis *ficũ sterilẽ & infrugiferam. Obserua arboris, (hominis impœnitentis)*
        - Naturam *sterilem bonorum operum. vers. 6.*
        - Fortunam
          - Prosperam: *Intercessio Vinitoris (Mediatoris Christi) ne subitò excindatur arbor infrugifera. vers. 8.*
          - Aduersam: *Excidium, eiusque*
            - Causa *iustissima. vers. 7.*
            - Tempus *præfinitum. vers. 8.*
      - Excludentis *malæ fidei famulos. Parabolæ huius*
        - Occasio, *fuit quæstio de numero saluandorum à quodam ex auditoribus Christi mota. vers. 23.*
        - Tractatio *inclusa. Nã Christus similitudinis*
          - Ἀπόδοσ *(priore loco posità) docet. Non omne tempus fore idoneũ agendæ pœnitentiæ: ideoq; oblatam occasionem non negligendam esse. v. 24.*
          - Πρεπόντ *deinde explicat qđ vno verbo dixerat: Impœnitentes propriæ tarditatis vitio, à regno Dei excludi. Cæterùm per* ἐκφώνησιν *introducitur*
            - Dei Pater, *hypocritas postfestum (vt dicitur) venientes, relegans. vers. 25 27.*
            - Hypocritæ, *sua as prærogatiuas & priuilegia allegantes. vers. 26.*
    - Προφητικῶς. *Vt enim aliorum periculo sapere discamus, Christus prædicit in*
      - Genere, *insignem rerum & personarum vicissitudinem. vers. 30.*
      - Specie
        - Iudæorum *abiectionem. vers. 28.*
        - Gentium *vocationem. vers. 29.*
  - Efficiens. Impediens, *&c. Vide literam A.*

- Efficiens, est virtus proficiscens à Christo, mulierem incuruam miraculosè erigente. Miraculi huius
  - Tempus & locus. *vers.* 10.
  - Obiectum, *seu persona curanda describitur à sexu & corporis incommodo diuturno, deformi, atque deplorato.* *vers.* 11.
  - Forma, constans
    - Λόγῳ ἱστορικῷ. *vers.* 12.
    - Χαροποιΐᾳ. *vers.* 13.
  - Euentus, varius est in persona tum
    - Patiente: *Emprosthotonus solutus, &c.* *vers.* 13.
    - Spectante, eaque
      - Mala & reproba Aduersariorum
        - Induratio. *Incidit hoc loco status definitiuus, virum sanatio sit violatio Sabbathi,*
          - Intentio *Archisynagogi, qui Christum per latus populi accusat violati Sabbathi.* *vers.* 14.
          - Depulsio *Christi, violationem negãtis, à proprio aduersariorum exemplo, per comparationem minoris ad maius. Enthymematis*
            - Antecedens. *vers.* 15.
            - Consequens. *vers.* 16.
        - Confusio. *vers.* 17.
      - Bona & pia: *Gaudium & congratulatio populi, quòd hypocritæ impudentem arrogantiam tam feliciter repressérit.* *versu* 17.
    - Agente: *Oratio Christi ad populum διδακτικὴ de natura verbi diuini, adumbrata similitudine, sumptâ à*
      - Grano *sinapis.* *vers.* 18. 19.
      - Fermento. *vers.* 20. 21.
- Impediens: *Induratio, contumacia & ingratitudo. Hæc referri possunt, (tanquam effecta & signa indurationis) Herodis insidiæ*
  - Propositæ *à quibus, & quo fine, (vt Christum à docendi officio abterrerent.)* *versu* 30.
  - Contemptæ. *Nam fugã suadentes, Christus grauiter reijcit:*
    - Propositio: *Non moror Herodis dolos & insidias.* *vers.* 31.
    - Ratio, *finis* αἰτιολογία *(causarum, propter quas non possit, neque debeat Herodis minis moueri) ducitur à*
      - Prouidentia *Dei, quæ certos vitæ in terris agendæ dies iam pridem Christo Filio constituerit, quos ad finem suum decurrere oporteat.* *vers.* 32.
      - Loci conditione: *Non posse sibi in Galilæa aliquid mali accidere.* *versu* 33.
    - Digressio
      - Ὀνειδισμὸς *ingratitudinis & crudelitatis Hierosolymitanorum.* *versu* 34.
      - Ἀπειλητικὴ *pœnarum.* *vers.* 35.

CAPVT

CAPVT XIV.

Pœnitentiæ agendæ impedimenta.

Agendae pœnitentiæ remora, est vitiosus amor

- Rerum: *vtpotè bonorum & diuitiarum. Huc pertinet conuiuium Pharisaicum, vbi, quando, & cur institutũ. vers. 1. τὰ τ̃ συμποσίου*
  - Πραχθεῖσα: *Miraculosa sanatio hydropici vers. 1. & 4. Incidit autem hoc loco genus iudiciale:*
    - Quæstio *de iure: Num liceat Sabbathis curare. Fuit autem hæc quæstio παρασιωπῶν, & quasi petitio veniæ ad edendum miraculum. versu 2. 3.*
    - Ratio à *Christo (affirmatiuam statuente) affertur. Argumentatur enim à iudicato, per comparationem minoris ad maius. versu 5.*
    - Firmamentum *ab aduersarijs opponi nullum potest. vers. 6.*
  - Λεχθεῖσα, *hoc est, sermones conuiuales, quibus Christus vitiosum illum amorem eximere studet,*
    - Ἁπλῶς *simpliciter & directè per orationem ἐπανορθωτικὴν πρὸς*
      - Ἐπιωμίους, *cōtra ambitionem captandi primos accubitus. ἡ τ̃ ἐπανορθώσεως*
        - Ἀφορμή. *vers. 7.*
        - Μορφή, *constans contrarijs locis*
          - Fugiendorum à *turpi. versu 8. 9.*
          - Faciendorũ *ab honesto. vers. 10. 11.*
      - Ἐπιάγγελμα *de hospitalitatis obiecto & fine. Admonitionis*
        - Ἄρσις: *Non homines opulentos duntaxat spe priuati commodi & amplioris retributionis inuitandos esse. vers. 12.*
        - Θέσις: *Sed pauperes & opis nostræ indigos: idq; spe diuinæ remunerationis. vers. 13. 14.*
    - Ἐσχηματισμένως, *per anagogen ad cœlestia: à quibus nos excludi ostendit per res terrenas. τὸ τῆς ἀναγωγῆς αἴτιον.*
      - Προκαταρκτικὸν *erat votum conuiuæ cuiusdam, sermonem Christi ἐκφωνικὸν approbantis. vers. 15.*
      - Εἰδικὸν καὶ ὑλικόν, *est de*
        - Iudæis. *Horum*
          - Conditio *& splendida vocatio commendatur à circumstantia*
            - Rei, *ad quid vocati sint. vers. 16.*
            - Modi, *quo sint inuitati. vers. 17.*
          - Mores: *Ingratitudo & contumacia. Spargitur hic negotium in personas, seu tria hominum genera: in*
            - Agricolas *& opifices, qui necessitate se vrgeri dicunt, quò minùs inuitati compareant. vers. 18.*
            - Mercatores, *qui vtilitatem adducunt. vers. 19.*
            - Vxorios, *γυναικοκρατῆς dictos. v. 20.*
          - Fortuna *pœnæ æternæ. vers. 24.*
        - Gentibus, *in Iudæorum locum vocatis,*
          - Quibus *auxilijs, seu per quos. vers. 21. 22.*
          - Quomodo:
            - Inuitando. *versu 21.*
            - Cogendo. *versu 23.*
- Personarum, *hoc est,*
  - Aliorum *(sanguine & affinitate coniunctorum.) Non prohibet quidem Christus στοργὴν φυσικήν, sed tantùm in ordinem eam cogendam esse monet, vt pietas supereminent. vers. 26.*
  - Sui *ipsius:*
    - Πρότασις ἀποφαντικὴ ἀπὸ τ̃ φιλαυτίας: *Christiani rebus charissimis, atque adeò vitæ suæ renuncient. vers. 33.*
    - Κατασκευὴ à
      - Facili: *Facilitatem declarat*
        - Ἀνάληψιν *crucis & afflictionis. vers. 27.*
        - Ὁμοιώσει, *petitam ab*
          - Aedificantibus. *v. 28. 29. 30.*
          - Belligerantibus. *versu 31. 32.*
      - Periculoso. *Qui enim huius Mundi illecebris victi professionem fidei abijciunt, non tantùm seipsos perdunt: sed etiam alios corrumpunt, quos ipsi tanquam sal, suo officio & exemplo conseruare debuissent. vers. 34. 35.*
    - Συμπέρασμα ἐκφωνηματικόν: *Qui habet aures, &c. vers. 35.*

CAPVT XV.

Pœnitentiæ effectus est, quòd resipiscentes à Deo in gratiam recipiantur.

Qvia Christus primo huius capitis versu peccatores admittit, & in gratiam recipit: ex hoc ipso facto quæstio incidit de iure Nũ Christus rectè faciat, nécne.

Pharisæi negant, ἀτιμως sumentes ab attributis personarum: Non decere tantum Prophetam tam familiariter conuersari cum flagitiosis istis hominibus. vers. 2.

Affirmat Christus aduersus dicens à proprio officio peccatores ad pœnitentiam reuocandi. Hoc autẽ suum officium explicat per similitudinem petitam ab

- Officio boni Pastoris, amissam ouem magno studio & labore quærentis. vers. 3. Parabolæ huius
  - Πρόπους commendat Pastoris
    - Studium in amissa oue
      - Quærenda. versus 4.
      - Reducenda. versus 5.
    - Gaudium ob repertam ouem. v. 6.
  - Ἀναλογία præter argumentum à consuetudine sumptum, (quod τῇ ἀτόπῳ comprehenditur) infert etiam absolutam defensionem ab æquo & bono: quòd Christus, admittendo peccatores, rem faciat Deo & Angelis gratissimam: id enim ex consequenti gaudio colligendum esse. vers. 7.
- Cura & solicitudine Matrisfamilias, drachmam perditam quærentis. Partes huius parabolæ per omnia congruunt cum proximè præcedentis membris. versu 8. 9. 10.
- Ingenio patris, proteruũ & dissolutum filium in gratiã recipientis. v. 11. Occurrit parabolica narratio de Filio perdito. Describũtur enim huius Acolasti
  - Mores: vt est
    - Impietas in parentem. Hunc enim non modò, vt senem delirum contemnit, sed etiam deserit, & insuper magnã bonorum parte spoliat. vers. 12.
    - Luxus & intemperantia in decoquendo patrimonio. vers. 13.
  - Fortuna
    - Aduersa: Extrema eius egestas, exaggeratur à
      - Causa quæ erat cùm priuata intemperantia, tum etiam publica fames. vers. 14.
      - Effectu: Nam paupertate compulsus, fit seruus, & quidem subulcus. vers. 15.
      - Comparatis: Etenim deteriore conditione fuit, quàm porci. vers 16.
    - Secunda: Reconciliatio cum Patre suo Reconciliationis
      - Causa
        - Efficiens in filio proponitur. Nam præsentis calamitatis sensu excitatus de reditu consilium capit. Consilij
          - Deliberatio est coniectura
            - Voluntatis paternæ erga se. Pater est, & aliàs multos seruos alit: Ergo & me alendum suscipiet. vers. 17.
            - Facultatis, siue medij, quo se patris gratiam recuperaturum spirat. vers. 18. 19.
          - Executio est ingenua confessio & deprecatio. v. 19. 21.
        - Forma in patre conspicitur Signa animi reconciliati sunt ἀγκάλη patris ad familiam
          - Περιχύσις: Occursus, amplexus, & osculatio filij. vers. 20.
          - Προσφώνησις: de nouis indumẽtis apportandis. vers. 22.
            - Προπομπὴ vers. 23.
            - Αἶνος ἐκ καλῶν ἀγαθῶν. v. 24.
      - Euentus, &c. Vide literam A.

A. Euentus

A.
Euentus in altero filio cum patre suo expostulante. v. 28. Expostulationis
- Occasio: Epulum, musica & cripudium Acolasto instituta. Horum
  - Auditio à fratre ex agro redeunte percepta. versu 23.
  - Relatio à seruis facta. verſ. 26. 27.
- Forma
  - Κατηγορικὴ. Nam filius patrem accusat iniustitiæ, quam amplificat per αὐξησιν
    - Obedientiæ suæ. verſ. 29.
    - Inobedientiæ fraternæ. versu 30.
  - Ἀπολογητικὴ. Apologiæ
    - Propositio concessionis speciem habens: quasi dicat; Etsi vera sunt, quæ de te ipso prædicas, tamen nulla tibi causa est indignandi. verſ. 31.
    - Confirmatio ab æquo & bono: Æquum enim est, vt restitutione fratris tui gaudeas. verſ. 32.

CAPVT XVI.

Diuitiarum κτῆσις καὶ χρῆσις.

MODVS Acquirendi diuitias ostenditur
- Θετικῶς per parabolam iniqui Dispensatoris, cuius scopus est: Homines contra auaritiæ studium ad vitæ æternæ desiderium excitare. ἀπὸ συγκρίσεως
  - Ἐπιχειρήματα ducuntur à Comparatis
    - Minoribus. Comparationis huius
      - Πρότασις narrat
        - Πρόσωπα: vt sunt, Paterfamiliàs, Dispensator, Delatores. verſ. 1.
        - Ἀσχάτου Patrisfamiliàs. verſ. 2.
        - Οἰκονόμου Dispensatori: λογισμὸς, siue consilium de illicito se suamque familiam sustentandi medio. verſ. 3.
        - Πεπραχθέντα: Executio fraudulenti consilij. verſ. 5 6. 7.
      - Ἀνάδεσις continet ἐπίκρισιν Christi, non factum per se, sed prudentiam facti commendantis. Summa hæc est, cùm filij huius seculi, alienis etiam sumptibus amicitias comparent, turpe nobis est, non eadem vti industriâ parandi amicos, seu demerendi proximos Mammona iniquitatis. versu 8.
    - Maioribus. Maiora enim accipiet, qui in paruo dispensando fidelis & liberalis fuit. Enthymematis
      - Antecedens. verſ 10.
      - Consequens. verſ. 11. 12 Obserua αὐξησιν de magni & parui: veri & falsi: proprij & alieni, &c.
    - Repugnantibus, quæ in vnius hominis corde locum habere non possunt verſ 13.
- Ὑποκριτικῶς sub persona Pharisæorũ, q toti auaritiæ immersi, doctrinã Christi ridebant. v. 14. Cæterùm Christi autoritatem doctrinæ suæ aduersus detractores tuentis, oratio est partim
  - Ἐπιτιμητικὴ. Nam inuehitur in ipsorum hypocrisin, eamque vituperat vbi inuitis & periculoso. Non modò inanem esse simulationem coram Deo, cordium scrutatore, sed etiam abominabilem. verſ. 15.
  - Διδασκαλικὴ, de vero Legis vsu, qui in eo consistebat. vt esset Pædagogus ad Christum, quem præsentem Ioannes Baptista digito commonstrarit. verſ. 16.
  - Ἀπολογητικὴ. Se doctrinâ suâ non labefactare Legis autoritatem, vt illi calumniabantur. Coniectura ducitur ex
    - Adiuncto Legis, vt quæ sit decretum Dei æternum. verſ. 17.
    - Signo: Dum enim Legem de diuortijs explicat ipso facto ostendit, se Legem confirmare, non abrogare. verſ. 18.

Vtendi opibus, &c. Vide literam A.

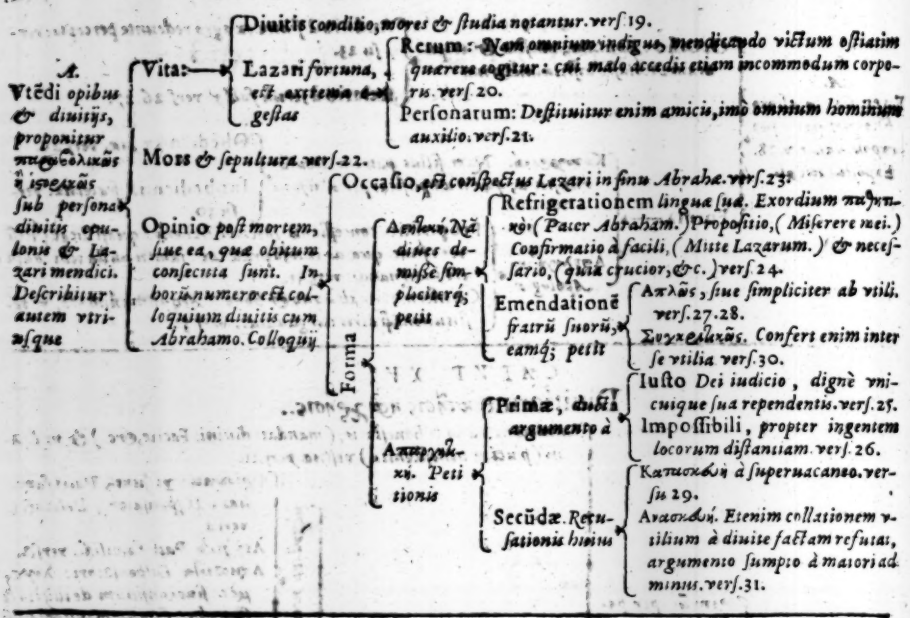

CAPVT XVII.

Scandala cauenda.

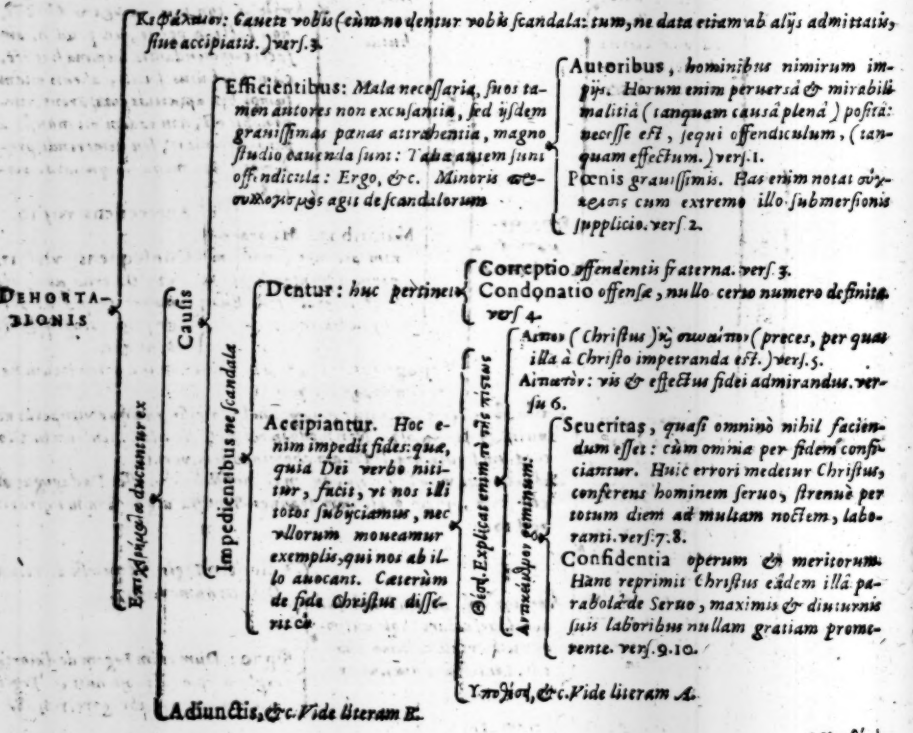

A. Τροφὴ sub persona Leprosi ingratitudine sociorum non offensi. In hac autem descriptione de decem Leprosis quatuor circumstantiæ considerandæ sunt:

- Tempus & locus editi miraculi. *verſ.* 11.
- Personæ curandæ
  - Quot & quales. *verſ.* 12.
  - Quid fecerint & dixerint. *verſ.* 13.
- Modus sanationis miraculosus. Nam inter eundum Leprosi mundantur. *verſ.* 14.
- Euentus in
  - Samaritano gratum animum declarante
    - Δοξολογίᾳ. *verſ.* 15.
    - Εὐχαριστίᾳ. *verſ.* 16.
  - Christo, gratitudinem Samaritani
    - Commendante, καὶ ἀπόκρισιν. *verſ.* 17. 18.
    - Ornante eandem noua beneficio. *verſ.* 19.

B. Adiunctis: Scandala, quò frequentiora, eò magis cauenda sunt. At circa nouissimum tempus erunt frequentissima. Id verò vt perspicuè doceat Christus, sermonem instituit de suo aduentu

- Primo. Occurrit hîc quæstio
  - Mota à quibus: (Pharisæis) & quâ de re, (Regno Dei per Messiam restaurando, &c.) *verſ.* 20.
  - Soluta. Responsio Christi ad
    - Pharisæos est διδαχὴ, constans
      - Ἀρνητικῇ, quâ communis Iudæorum error de Regno Messiæ externo refellitur. *verſ.* 20. 21.
      - Θετικῇ, explicante spiritualem Regni Christi rationem. *verſ.* 21.
    - Discipulos, est partim
      - Ἀπολογία: Ingratos Iudæos tantis calamitatibus opprimendos esse, vt Christum sibi liberatorem & auxiliatorem optaturi sint frustrà. *verſ.* 22.
      - Συμβουλὴ, ne impostoribus fidem adhibeant. Admonitionis
        - Πρότασις. *verſ.* 32.
        - Αἴτιον ab aduentus Dominici
          - Modo, seu forma. *verſ.* 24.
          - Tempore. *verſ.* 25.
- Secundo, quo plurima & maxima exoritura sint, offendicula. Mores autem & tempora huius secundi aduentus illustrat
  - Συγκρίσει cum temporibus
    - Noæ. Comparationis huius
      - Πρότασις. *verſ.* 27.
      - Ἀπόδοσις. *verſ.* 26.
    - Lothi. Huius collationis
      - Antecedens. *verſ.* 28. 29.
      - Consequens. *verſ.* 30.
  - Μεταστῆσαι & ἀπαλλάξαι eorum, quæ vel maximè hominem in studio pietatis remorantur, vi sunt:
    - Opum fiducia ex diffidentia erga Deum profecta. Hanc Christus grauiter dissuadet:
      - Propositio figurata. *verſ.* 31.
      - Ratio petita ab exemplo Lothi vxoris, ad opes in Sodoma relictas respicientis. *verſ.* 32.
    - Vitæ (per fidei abnegationem) conseruandæ cupiditas. *verſ.* 33.
    - Hominum amicitia. Sed & hanc ipsam Christus ostendit esse inutilem:
      - Κατασκευὴ ab executione nouissimi iudicij, in quo hominum etiam coniunctissimorum consuetudo subitò diuellenda sit. *verſ.* 34. 35
      - Ἀνασκευὴ Discipulorum obiectionis: Si (inquiunt) tanta fistura est separatio, periculum est, ne & nos à te separemur? Respondet Christus, argumentans à minori: Si aquilæ tam facile congregantur ad cadauera, non erit difficile pijs ad vitæ authorem congregari. *verſ.* 36.

CAPVT XVIII.

Exercitium orandi à Christo commendatur.

ASSIDVAE & constantis precationis

- Effectus tractatur παρακλητικῶς καὶ παραμυθητικῶς. Exhortionis
  - Propositio *ab ipso Euangelistâ docilitatis causâ praefixa.* vers. 1.
  - Cõfirmatio *à fine impetrãdi, quam fulcit argumento à cõparatis ducto. Comparationis*
    - Πρόσωπα, *constans*
      - Προσωποποιΐα
        - Iudicis iniqui, hoc est, in Deum impij, & in homines impudenter iniurij. vers. 2.
        - Viduae oppressae. vers. 3.
      - Antiphrasis *suscepti patrocinij, per λογισμὸν ipsius Iudicis expressa.* vers. 4. 5.
    - Ἀπόδοσις *à minori: Si assidua & importuna auxilij legitimi imploratio apud tyrannos & profanos, Dei simul atque hominum contemptores non semper infructuosa est: quanto maior precum efficacia erit apud Deum, qui, vt iustus iniquitatis Iudex, ita ad seruandum naturâ propensus est.* vers. 6. 7.
  - Conclusio ἐπιφωνηματικὴ *de statu nouissimorum temporum dissoluto atque deplorato.* vers. 8.
- Adiuncta, *preces*
  - Πρόθεσις *Euangelistae de scopo huius parabolae.* vers. 9.
  - Impedientia: *vt sunt, opinio propriae iustitiae, & cõtemptus aliorum. Haec aũt duo impedimenta, preces inanes reddẽtia, proponũtur παραβολικῶς, sub personâ Pharisaei & Publicani.* v. 10. *Caeterùm totius parabolae membra sunt tria:*
    - Διήγησις σύνθετος
      - Pharisaei *arrogantissimi*
        - Nam
          - Vitia *à se procul remouet.* vers. 11.
          - Virtutes *sibi arrogat.* vers. 12.
        - Publicani *humilimi. Humilitatis signa sunt, gestus, dicta & facta, &c.* vers. 13.
    - Ἐπίκρισις *Christi*
      - Pronunciata. vers. 14.
      - Confirmata *proverbiali sententiâ. Ibid.*
  - Non *impedientia, &c. Vide literam A.*
- Causa *adiunans, vel potius exaditionem efficiens, atque impetrans, est Christi meritum*
  - Peractum, *ipsius passione & morte, quam Christus hoc loco Discipulis praenũciat διδασκαλικῶς. Explicat enim passionis*
    - Causam κατηλικὴν, τελικὴν, *quae est oraculorum Prophetic orum impletio.* vers. 31.
    - Partes. *Nam genus (passionem) deducit in species (quae & qualia passurus sit.)* vers. 32. 33.
    - Adiunctum: *Passio Christi, Discipulis (falsâ politici Regni opinione praeoccupatis) absurda videtur.* vers. 34.
  - Illustratum *miraculo, quod in caeco quodam editum est. Miraculi*
    - Locus & tempus. vers. 35.
    - Persona
      - Patiens: *caecus est. Eius*
        - Fortuna: *Paupertas cum caecitate coniuncta.* vers. 35.
        - Mores: *vt sunt*
          - Fides, *eiusque*
            - Causa organica: *Fides ex auditu, &c.* vers. 36. 37.
            - Effectus: *Inuocatio & imploratio opis Christi.* v. 38. 41.
          - Constantia. *Non enim turbae increpanti cessit, sed contrà audentior clamauit.* vers. 39.
      - Agens, *tum.*
        - Impediens: *Turba, sine comites Christi.* versu 39.
        - Efficiens *Christus commendatur à*
          - Φιλανθρωπία. *Humanitatis enim est, quod subsistit, & caecum adduci iubet.* vers. 40.
          - Ἐξουσία. *Diuinae enim potentiae est, verbo restituere visum.* versu 42.
    - Modus *vno verbo peractus.* vers. 42.
    - Euentus *in caeco, (restitutio visus) & in Turba miraculum spectante, (δοξολογία)* vers. 43.

A. Non

A.
Non impedientia, licet orantibus adsint: cuiusmodi est propria indignitas. Nec Christus illustrat αὐτὴν

Simplicitatis infantilis, adumbratæ in pueris, qui Christo à parentibus oblati erant. verſ.15. Iudicium de hoc facto

Sinistrum Diſcipulorum, ex præpoſtero zelo erga Dominum profectum. verſ.15.

Dextrum Chriſti,

Factum parentum aduerſus Diſcipulos, defendantis à iure Regni cœleſtis, verſ.16.

Exemplum puerorum, nobis ad imitationem proponentis. verſ.17.

Hypocriſeως Phariſaicæ in adoleſcente diuite: enim occaſione diſſerit ὅσῃ τῆς ἀνωμαλίας ditatum ad Regnum Dei. Loci huius

Κατάσυσις: Δύσκολον & per quàm arduum eſt, vt diues, (in diuitijs confidens) ſaluetur. verſ.24.

Καταβολὴ

Pari, ſiue exemplo certæ cuiuſdam perſonæ, quæ demonſtratur à

Moribus, hoc eſt,

Conditione: Erat Princeps, &c. verſ.18.

Fortuna: Erat diues & opulentus. verſ.23.

Studio pietatis. Eſt enim de vita æterna conſequenda ſolicitus. verſ.18.

Confidentiæ

Operum, ſiue iuſtitiæ

Internæ: Dum enim Chriſtū, (in quo nihil homine ſublimius agnoſcit.) Bonum vocat: ſibi etiam, (vtpotè homini) laudem bonitatis arrogat. Eam igitur illi Chriſtus detrahit. verſ.19.

Externæ, cuius opinione totus inebriatus eſt. verſ.20.21.

Opum. Hanc, vt ei eximeret Chriſtus, particulare præceptum propoſuit: quo perſpicuum euaſit, diuitem hunc opes ſuas, plus quàm Deum dilexiſſe, atq; ita ne primum quidem præceptum obſeruaſſe. verſ.22.

Minori, ſiue ſententiæ minus probabili. Minùs enim veriſimile eſt, camelum, &c. verſ.25.

Ἀνωμαλὴ, cuius duæ ſunt partes

Ὑποφορὰ Diſcipulorum ex abſurdo. verſ.26.

Αἰνιγματικὴ Chriſti, per diſtinctionem humanæ & diuinæ potentiæ. verſ.27.

Δίξοδος eſt partim

Διαμολογικὴ. Petrus enim nomine omnium Diſcipulorum affirmat, iure ipſis deberi remunerationem quandam. verſ.28.

Ἐπαγγελτικὴ promittens præmia ampliſſima. verſ.29.

CAPVT XIX.

Ingressus in vrbem Hierosolymorum.

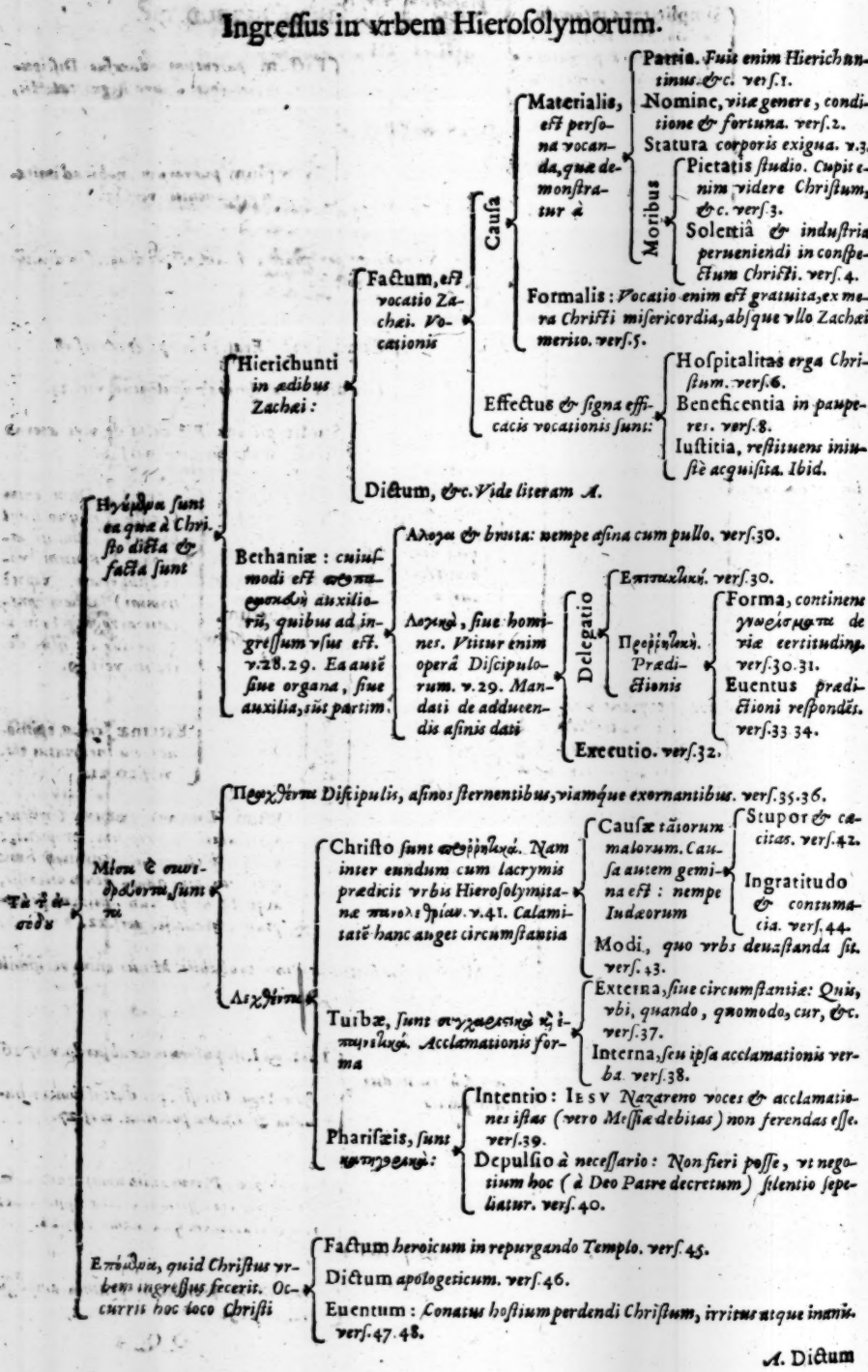

A. Dictum

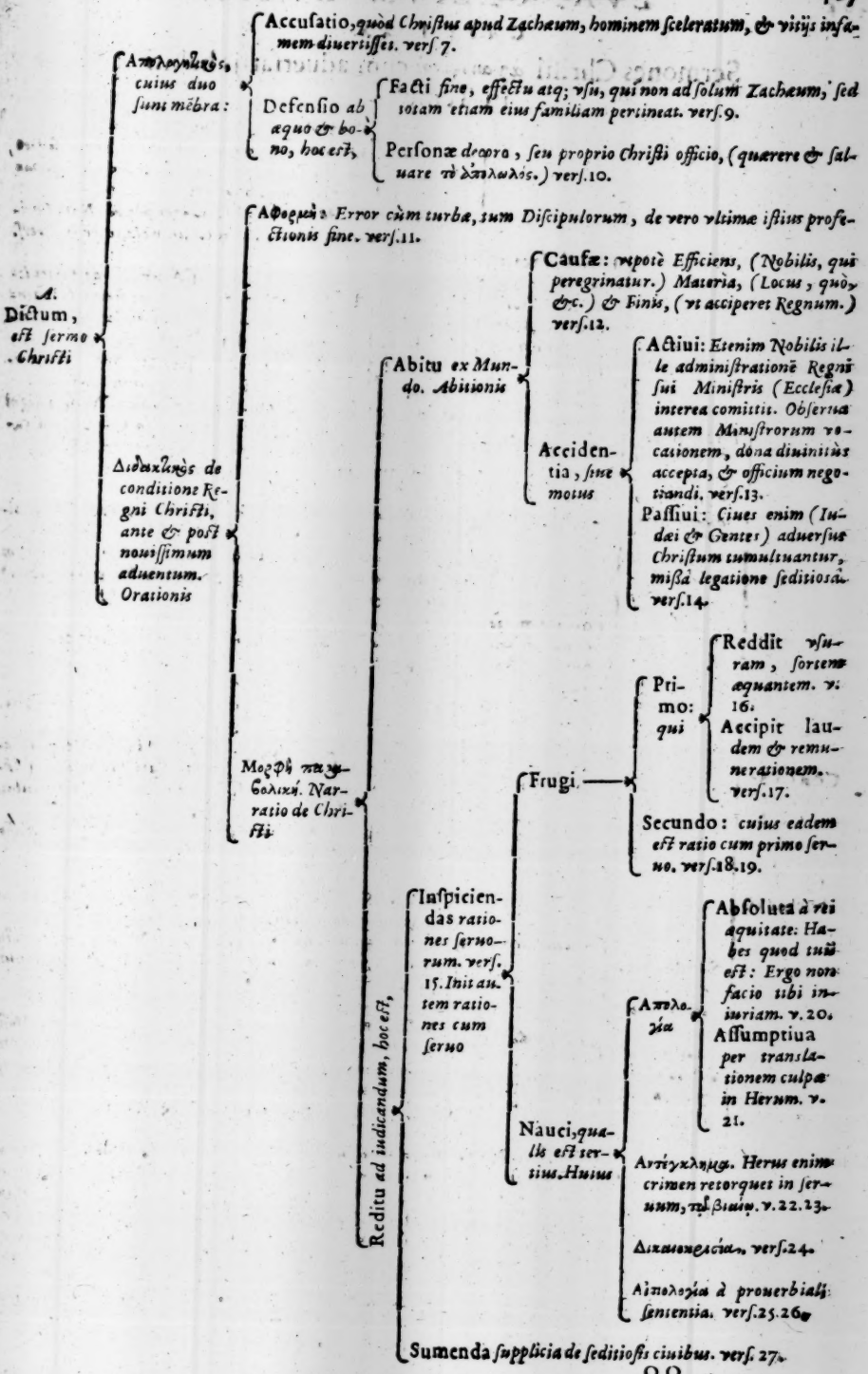
A. Dictum, est sermo Christi
Ἀπολογητικὸς, cuius duo sunt membra:
Accusatio, quòd Christus apud Zachæum, hominem sceleratum, & vitijs infamem diuertisset. vers. 7.
Defensio ab æquo & bono, hoc est,
Facti fine, effectu atq; vsu, qui non ad solum Zachæum, sed totam etiam eius familiam pertineat. vers. 9.
Personæ decoro, seu proprio Christi officio, (quærere & saluare τὸ ἀπολωλὸς.) vers. 10.
Διδαχτικὸς de conditione Regni Christi, ante & post nouissimum aduentum. Orationis
Μοχθηρὰ παραβολικὴ. Narratio de Christi
Ἀφορμὴ. Error cùm turbæ, tum Discipulorum, de vero vltimæ istius profectionis fine. vers. 11.
Abitu ex Mundo. Abitionis
Causæ: vtpotè Efficiens, (Nobilis, qui peregrinatur.) Materia, (Locus, quò &c.) & Finis, (vt acciperet Regnum.) vers. 12.
Accidentia, sine motus
Actiui: Etenim Nobilis ille administrationē Regni sui Ministris (Ecclesiæ) interea comittit. Obseruia autem Ministrorum vocationem, dona diuinitùs accepta, & officium negotiandi. vers. 13.
Passiui: Ciues enim (Iudæi & Gentes) aduersus Christum tumultuantur, missâ legatione seditiosa. vers. 14.
Reditu ad iudicandum, hoc est,
Frugi.
Primo: qui
Reddit vsuram, sortem æquantem. v. 16.
Accipit laudem & remunerationem. vers. 17.
Secundo: cuius eadem est ratio cum primo serno. vers. 18. 19.
Inspiciendas rationes sermonum. vers. 15. Init autem rationes cum seruo
Nauci, quales est tertius. Huius
Ἀπολογία
Absoluta à rei aquitate: Habes quod tuū est: Ergo non facio tibi iniuriam. v. 20.
Assumptiua per translationem culpæ in Herum. v. 21.
Ἀντίκλημα. Herus enim crimen retorquet in seruum, τῷ βιῷ. v. 22. 23.
Δικαιοπραγία. vers. 24.
Ἀπολογία à prouerbiali sententia. vers. 25. 26.
Sumenda supplicia de seditiosis ciuibus. vers. 27.

CAPVT XX.

Sermones Christi ἀγωνιστικὸν cum aduersarijs habiti in Templo.

- **CONCERTATIONES & disputationes Christi habitæ cũ**
  - **Põtificibus,** *Sacerdotibus & Scribis mouentibus quæstionem*
    - **Ecclesiasticam** *de iure vocandi Ministros Ecclesiæ. Membra sunt quatuor:*
      - Intentio, *facta*
        - Quando, *vbi, & à quibus. vers.1.*
        - Quomodo: *Cùm (inquiunt) neque à Deo missus sis, neque à nobis vocatus: illegitima est tua vocatio. vers.2.*
      - Depulsio, κατ' ἀποκατάκρισιν, ἢ ἀντιστοιχίαν. *Nam Christus nodum nodo solvit, atque clauum clauo pellit. vers. 3.4.*
      - Diiudicatio, *siue responsio ad*
        - Depulsionem, *malitiosa. Malitiæ argumentum est aduersariorum*
          - Λογισμὸς *de periculosa ratione respondendi ad dilemma Christi. vers.5.6.*
          - Prætextus *crassæ ignorantiæ. vers.7.*
        - Intentionem, *iusta & debita. Nam indigni erant responso, vt qui non discendi, sed calumniandi causa quæsierant. vers.8.*
      - Condemnatio, *&c. Vide literam A.*
    - **Politicam** *de censu & tributis. Actionis huius*
      - Occasio περιστατικὴ *fuit, Parabola de malis fidei Ministris, in Pontifices dicta. vers.19.*
      - Modus, *insidiosus & fraudulentus colligitur ex causis:*
        - Efficiente: *(Emissarij enim quæstionem mouentes sunt προηγούμενον & ὑποκειμένον) & fine. vers.20.*
        - Formâ *exordij* πλαστικῆ. *vers.21.*
        - Materiâ *quæstionis. vers.22.*
      - Euentus *in*
        - Christo
          - Degente *ipsorum* παρεργίαν. *vers.23.*
          - Eludente *insidiosam quæstionem. Nam suum cuiq; (Cæsari & Deo) tribuere iubet. vers.24.25.*
        - Aduersarijs: *Admiratio & confusio. vers.26.*
  - **Sadducæis,** *de resurrectione mortuorum. Hęc aũtẽ disputatio est partim*
    - Ἀνασκευαστικὴ: *Refutatio*
      - Ὑποφορὰ *Sadducæorum negantem partem astruentium ex absurdo quod recitant à vers.27. vsque ad 34.*
      - Ἀνυποφορία ἀρνητικὴ οὐ λογικὴ. *Negat enim Christus eundem fore hominum statum in spirituali vita, qui nunc est in hac corporali vers.35.*
    - Κατασκευαστικὴ. *Confirmatio resurrectionis mortuorum*
      - Deducitur *ex Scripturæ testimonio, siue authoritate Mosis, Exodi cap.3. Vis demonstrationis consistit in vocabulo Dei, quod σχέσιν, siue relationem habet ad eos, quorum Deus esse dicitur. vers.37.38.*
      - Approbatur *ab aduersarijs. vers.39.40.*
  - **Pharisæis.** *Concertatio est hæc*
    - Ἔλεγχος. *Nam adducta Danidis authoritate, ex ipso sensu communi, conuincit Pharisæos: Messiam non nudum hominem modò esse, sed etiam verum Deum. Nullus enim vnquam pater filium suum Dominum appellauit. Atqui Dauid hoc fecit. Ergo aliquid homine maius in illo agnouit. vers.41 vsque ad 45.*
    - Ἐπιτίμησις. *Obiurgat enim Pharisæorum*
      - Ambitionem, *quòd primatum gloriam diuinæ præferant, neq; curent vt ministerium suum Deo probetur, sed vt ipsi apud omnes in honore & precio sint. vers.45.46.*
      - Auaritiam, *quòd commodo primatio addicti, salutem populi facilè negligant: imò, sub prætextu pietatis, domos viduarum & pupillorum deuorent. vers.47.*

Conde-

- *A.* Condemnatio. *Cæterùm condemnationis sententiam Christus proponit tectè, sub parabola de*
  - Vinea, *locata malæ fidei Vinitoribus. Partes huius parabolæ sunt tres:*
    - Cura *Domini in colenda & exornanda vinea. vers. 9.*
    - Malitia *Vinitorum exaggerata incremento. Sunt enim iniuriæ in*
      - Herum *ipsum, denegantes ipsi vsum fructuum vineæ. versu 10. 11.*
      - Seruos, *quos cæsos & vulneratos contumelijs afficiunt. vers. 10. 11. 12.*
      - Filium *herilem. Vocatum hanc ipsorum detestab. & malitiam magis amplificet, per* ὑστεροπροτείαν *introducit*
        - Dominum *vineæ, de missione filij consultantem. vers. 13.*
        - Colonos *conspirantes in necem filij herilis. vers. 14. 15.*
    - Pœna *improbitati debita. vers. 16.*
  - Lapide *angulari. Parabola hæc* ἀναστατικὴ *depingit sortem*
    - Christi, *cùm aduersam, tum secundam. vers. 17.*
    - Hostium, *quibus* παλιγγενεσίαν *minatur. vers. 18.*

CAPVT XXI.

Sermo Christi προφητικὸς de excidio Vrbis & consummatione seculi.

- Excidio *vrbis Hierosolymitanæ. Vaticinij huius*
  - Ἀφορμὴ
    - Remota: *Contributio populi in Templo facta à*
      - Diuitibus. *vers. 1.*
      - Pauperibus. *vers. 2. Nam vidua pauperis munusculũ præfertur diuitũ donarijs. Commendationis*
        - Propositio συγκεφαλαιωδὴς. *vers. 3.*
        - Ratio *ex facti qualitate (animi intentione,) & quantitate (facultatum ratione.) vers. 4.*
    - Proxima: *Scisciatio Discipulorum, quærentium τὸ τέρας παλιγγενεσίας*
      - Εἰ ἐστι. *Ipsis enim ἀδύνατον videtur tantam molem euerti, aut locum tam sanctum destrui posse. vers. 5.*
      - Ὅτε, *quibus signis denuntiatio deprehendi possit. vers. 7.*
  - Μερικὴ *constitutio*
    - Προφητικὴ: *Excidium Vrbis & Templi certò fore, &c. vers. 6.*
    - Διηγησις τέ, *&c. Vide literam A.*
- VATICINIVM *de*
  - Consummatione *seculi, & nouissimo Christi aduentu. Cæterùm pars hæc tractatur*
    - Διδασκαλικῶς, *in quæstione*
      - Simplici: ἔκθεσις *signorũ consummationem præcurrentium. Sunt autem illa partim*
        - Cœlestia. *versu 25.*
        - Terrestria. *versu 26.*
      - Compositâ, *quæ signis fidem astruit:*
        - Propositio: *Certò venturus est, &c. versu 27.*
        - Confirmatio à
          - Pari: *Vt florentes & germinantes arbores signa sunt æstatis: ita signa illa enumerata sequetur consummatio seculi. v. 28. vsque ad 32.*
          - Minori, *seu sententia minùs probabili. Minus enim verisimile videtur: Cœlum & terram transitura, &c. At fiet tamen. Ergo & hoc. vers. 32. 33.*
    - Νουθετικῶς. *Exhortatur enim à crapula, ebrietate, & curis huius Mundi ad vigilãdum, & orandum. Exhortationis*
      - Κατάστασις ἀποτελική *vers. 34.*
      - Ἐπιχείρημα à necessario, *seu malo ineuitabili. Hoc autem ipsum illustrat similitudine, ab aucupio sumpta vers. 35.*
      - Συμπερασμὸς ἀποτελικὸν. *vers. 36. Postremis duobus versibus commendat Lucas diligentiam Christi in docendo: & studium populi in audiendo verbo, &c.*

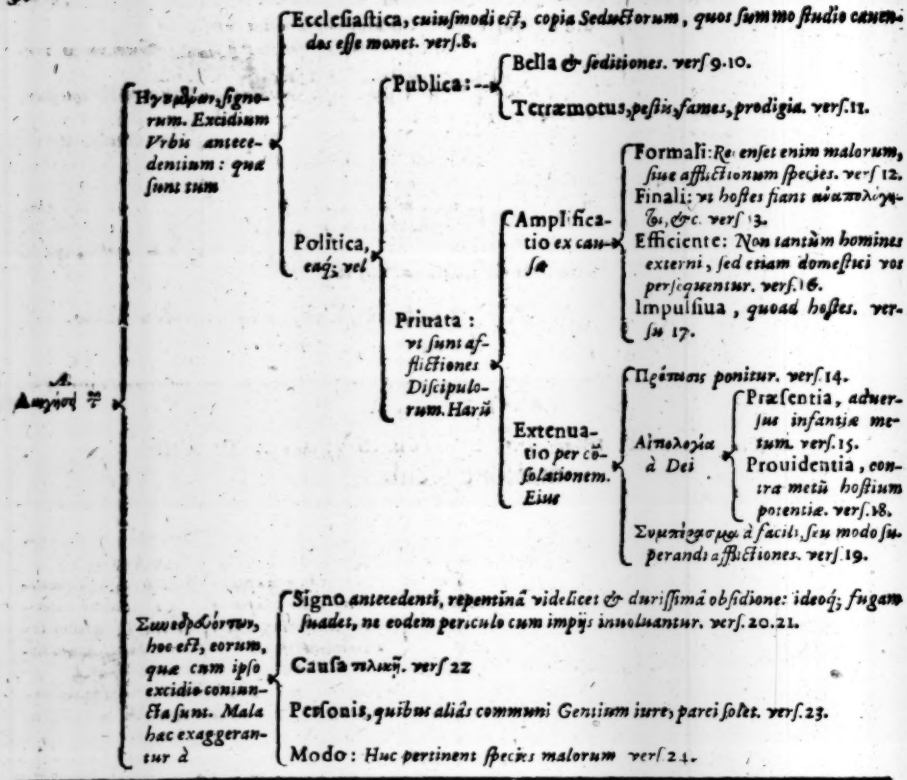

CAPVT XXII.

Πρόπτωσις passionis in horto, (cui præmittuntur αἴτια κινητικὰ, καὶ πλικὰ) vnà cum parte ἐπιστάσεως, quid actum sit cum Christo in atrio Pontificis, & concilio Seniorum.

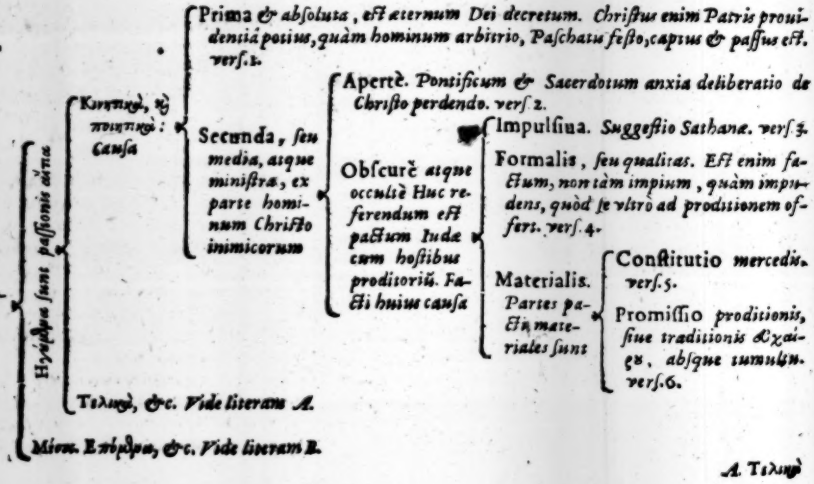

A. Τελικὰ

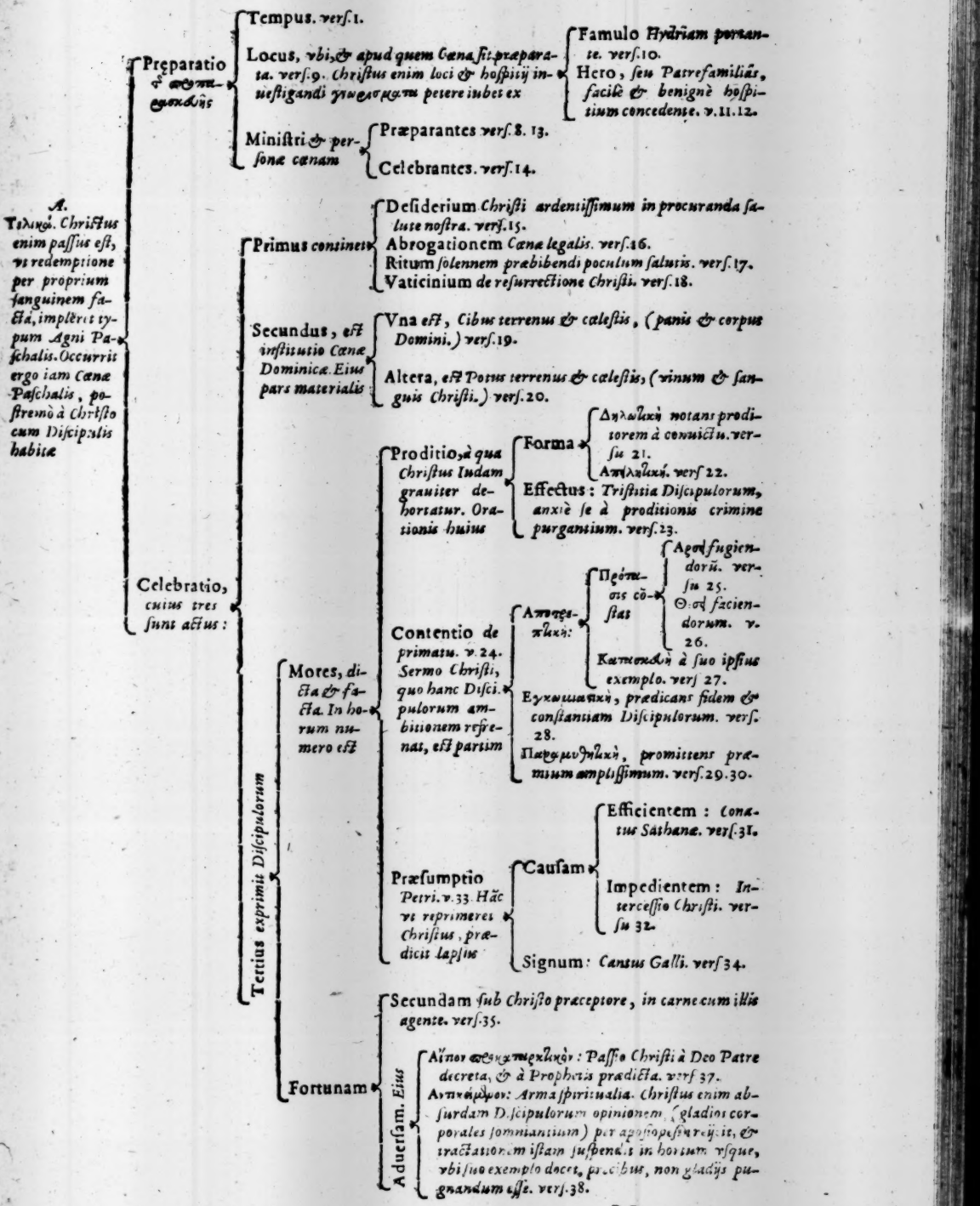
A. Τελικῶς. Christus enim passius est, vt redemptione per proprium sanguinem facta, implèret typum Agni Paschalis. Occurrit ergo iam Cœnæ Paschalis, postremò à Christo cum Discipulis habitæ
Præparatio & apparatus
Tempus. vers. 1.
Locus, vbi, & apud quem Cœna sit præparata. vers. 9. Christus enim loci & hospitij inuestigandi γνωρισματα petere iubet ex
Famulo Hydriam portante. vers. 10.
Hero, seu Patre familias, facilè & benignè hospitium concedente. v. 11. 12.
Ministri & personæ cœnam
Præparantes vers. 8. 13.
Celebrantes. vers. 14.
Celebratio, cuius tres sunt actus:
Primus continet
Desiderium Christi ardentissimum in procuranda salute nostra. vers. 15.
Abrogationem Cœnæ legalis. vers. 16.
Ritum solennem præbibendi poculum salutis. vers. 17.
Vaticinium de resurrectione Christi. vers. 18.
Secundus, est institutio Cœnæ Dominicæ. Eius pars materialis
Vna est, Cibus terrenus & cœlestis, (panis & corpus Domini.) vers. 19.
Altera, est Potus terrenus & cœlestis, (vinum & sanguis Christi.) vers. 20.
Tertius exprimit Discipulorum
Mores, dicta & facta. In horum numero est
Proditio, à qua Christus Iudam grauiter dehortatur. Orationis huius
Forma
Δηλωλική notans proditorem à conuictu. versu 21.
Απλαλική. vers 22.
Effectus: Tristitia Discipulorum, anxiè se à proditionis crimine purgantium. vers. 23.
Contentio de primatu. v. 24. Sermo Christi, quo hanc Discipulorum ambitionem refrenat, est partim
Απορρηπλική:
Πρόταξις cõstitas
Ἀφορ fugiendorũ. versu 25.
Θσὶ faciendorum. v. 26.
Κατασκὴ à suo ipsius exemplo. vers 27.
Εγκωμιαστική, prædicans fidem & constantiam Discipulorum. vers. 28.
Παραμυθική, promittens præmium amplissimum. vers. 29. 30.
Præsumptio Petri. v. 33. Hãc vt reprimeret Christus, prædicit lapsus
Causam
Efficientem: Conatus Sathanæ. vers. 31.
Impedientem: Intercessio Christi. versu 32.
Signum: Cantus Galli. vers 34.
Fortunam
Secundam sub Christo præceptore, in carne cum illis agente. vers. 35.
Aduersam. Eius
Αἴτιον προκαταρκτικὸν: Passio Christi à Deo Patre decreta, & à Prophetis prædicta. vers 37.
Ανπνεύμον: Arma spiritualia. Christus enim absurdam Discipulorum opinionem (gladios corporales somniantium) per apostrophen reiicit, & tractationem istam suspendit in horum vsque, vbi suo exemplo docet, precibus, non gladijs pugnandum esse. vers. 38.

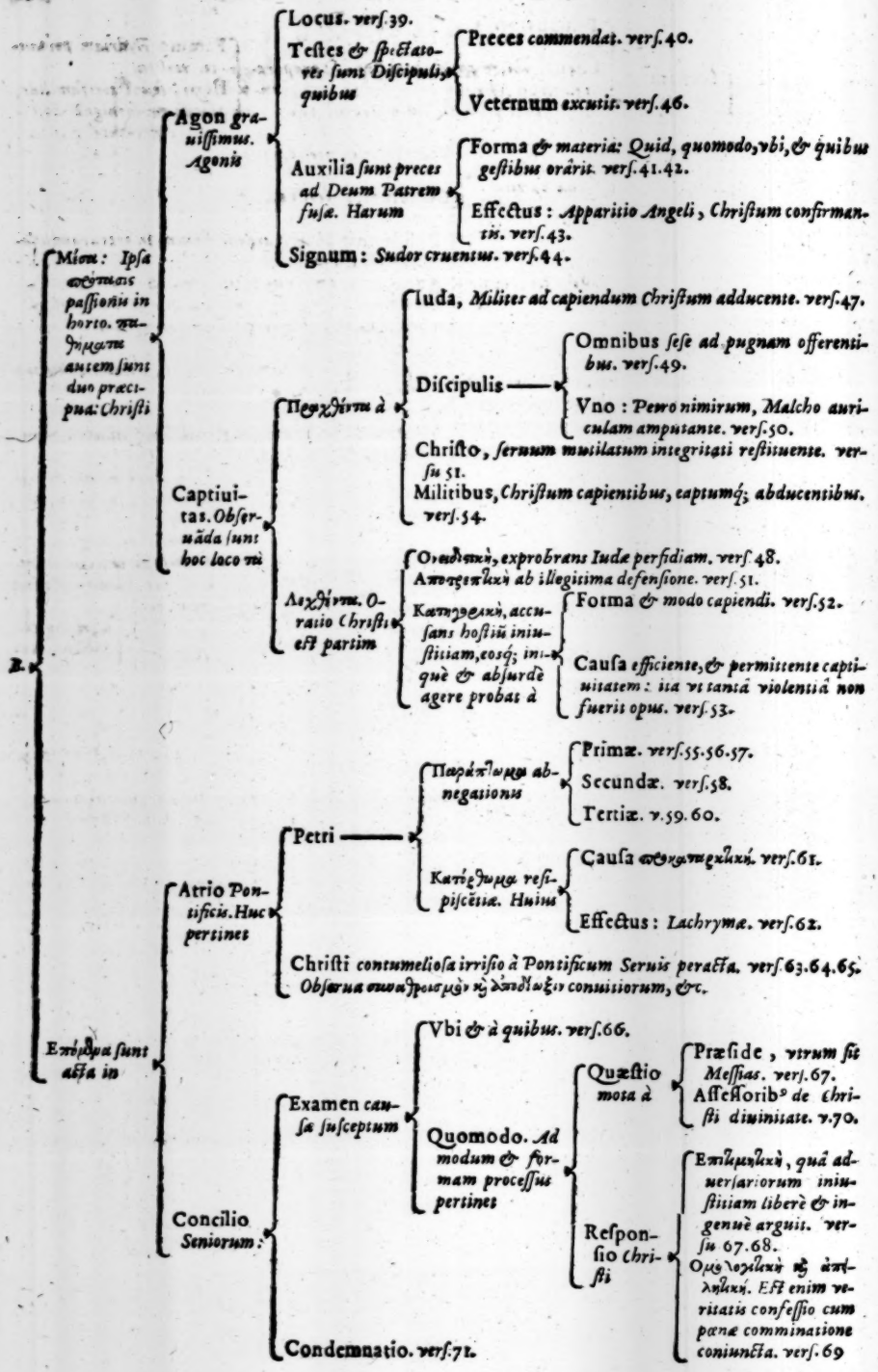
Locus. vers. 39.
Testes & spectatores sunt Discipuli, quibus
Preces commendat. vers. 40.
Veternum excutit. vers. 46.
Agon grauissimus Agonis
Auxilia sunt preces ad Deum Patrem fusæ. Harum
Forma & materia: Quid, quomodo, vbi, & quibus gestibus orârit. vers. 41. 42.
Effectus: Apparitio Angeli, Christum confirmantis. vers. 43.
Signum: Sudor cruentus. vers. 44.
Motus: Ipsa ἀγωνία passionis in horto. πράγματα autem sunt duo præcipua: Christi
Captiuitas. Obseruanda sunt hoc loco tri
Παραχθῆναι à
Discipulis
Omnibus sese ad pugnam offerentibus. vers. 49.
Vno: Petro nimirum, Malcho auriculam amputante. vers. 50.
Iuda, Milites ad capiendum Christum adducente. vers. 47.
Christo, seruum mutilatum integritati restituente. versu 51.
Militibus, Christum capientibus, captumq; abducentibus. vers. 54.
Λαχθῆναι. Oratio Christi est partim
Ὀνειδιστικὴ, exprobrans Iudæ perfidiam. vers. 48.
Ἀποτρεπτικὴ ab illegitima defensione. vers. 51.
Κατηγορική, accusans hostiũ iniustitiam, eosq; iniquè & absurdè agere probat à
Forma & modo capiendi. vers. 52.
Causa efficiente, & permittente captiuitatem: ita vt tantâ violentiâ non fueris opus. vers. 53.
Ἐπίδημα sunt acta in
Atrio Pontificis. Huc pertinet
Petri
Παράπτωμα abnegationis
Primæ. vers. 55. 56. 57.
Secundæ. vers. 58.
Tertiæ. v. 59. 60.
Κατάδημα resipiscentiæ. Huius
Causa συνεπαγωγική. vers. 61.
Effectus: Lachrymæ. vers. 62.
Christi contumeliosa irrisio à Pontificum Seruis peracta. vers. 63. 64. 65.
Obseruanda συναγωγισμὸν καὶ ἀνάκρισιν consiliorum, &c.
Concilio Seniorum:
Vbi & à quibus. vers. 66.
Examen causæ susceptum
Quomodo. Ad modum & formam processus pertinet
Quæstio mota à
Præside, vtrum sit Messias. vers. 67.
Assessoribus de Christi diuinitate. v. 70.
Responsio Christi
Ἐπιτιμητική, quâ aduersariorum iniustitiam liberè & ingenuè arguit. versu 67. 68.
Ὁμολογητικὴ καὶ ἀπολογητική. Est enim veritatis confessio cum pœnæ comminatione coniuncta. vers. 69
Condemnatio. vers. 71.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Παθήματα Christi in Prætorio & Golgotha.

PASSIONIS

- Ἐπίτασις. *Christus enim hæreseos & seditionis accusatur coram*
  - Præside *Pilato. v.1. In hac actione considerandæ veniunt*
    - Accusatio. *Eius*
      - Πρωθλολία, *complectiens tria capita. versu 2.*
      - Δευτερολογία, *seu replicatio, vt vulgò loquuntur. versu 5.*
    - Defensio *à Christo,* ἀλλὰ βεβαίων, *susceptæ. versu 3.*
    - Absolutio *à Pilato pronunciata, vice*
      - Primâ. *versu 4.*
      - Secundâ. *v.13. Orationis* ἀναλογίαις
        - Exordium *ex accusatorum oratione petitum. versu 14.*
        - Propositio. *versu 14. Nullam reperio causam &c.*
        - Confirmatio *à testimonio Herodis. versu 15.*
        - Conclusio: *Ergo absoluendus dimittendusque est. versu 16.*
      - Tertiâ. *versu 22.*
    - Condemnatio. *Occurrit hic Pilati*
      - Prudentia *in procurãda Christi dimissione. Consilij huius*
        - Medium *arripit ex veteri Iudæorum consuetudine. versu 17.*
        - Euentus *infelix. Quia enim rem omnem populi arbitrio atque electioni subiecerat, in eas se angustias adduxit, vnde pedem referre non licuit. Illi enim, impudenti atque importuno clamore, Christum crucifigi, & Barrabam sibi donari postulârunt. versu 18.19.21.23.*
      - Iniustitia. *Victus enim clamoribus, Christum innocentem condemnat. Facit autem ad iniustitiæ amplificationem, quod de Barraba repetitur. versu 24.25.*
  - Rege *Herode. Actionis huius*
    - Occasio
      - Remota: *Patria Christi. versu 6.*
      - Proxima: *Herodis iurisdictio in Christum, tanquam Galilæum. versu 7.*
    - Gesta
      - Herodi. *Eius*
        - Curiositas *exprimitur. versu 8 9.*
        - Leuitas: *Christum enim, vt stultum & fanaticum Regni affectatorem, relegat cum ludibrio. versu 11.*
      - Pontificibus, *Christum accusantibus. versu 10.*
      - Christo, *qui Herodem responso dedignatur. versu 9.*
    - Euentum: *Amicitia inter Herodem & Pilatum redintegrata. versu 12.*
- Καταστροφὴ *de Christi morte & sepultura. Τὰ δὲ ἑξῆς*
  - Ἡγούμενα: *Eductio Christi ad locum supplicij, facta quibus*
    - Auxiliis. *versu 26.*
    - Comitibus, *sortem Christi deflentibus. versu 27. Oratio ad illos à Domino habita est* ἐπαναφωνητική:
      - Πρόπτωσις: *Nolite flere. versu 28.*
      - Κατασκευὴ *à metu mali impendentis: quod ex Esaia & Osea denunciat. versu 29.*
      - Ἐξεργασία *mali per comparationem cum morte horribili. versu 30.*
      - Ἐπιχείρημα *à minori, siue sententia minùs probabili. versu 31.*
    - Sociis *supplicij infligendi. versu 32.*
  - Ἀμφόδοις, *&c. Vide literam A.*
  - Ἐπεξεργασία: *Huc in primis referenda est sepultura Domini. Sepulturæ*
    - Persona *sepelientis notatur à*
      - Nomine, *conditione, morumque integritate. versu 50.*
      - Patria *& innocentia. versu 51.*
      - Fortitudine. *Magni enim animi indicium est, quòd corpus Christi ad sepulturam postulare audet. versu 52.*
    - Modus, *locus & auxilia. versu 53.*
    - Tempus. *versu 54.*
    - Testes *& spectatores. versu 55.56.*

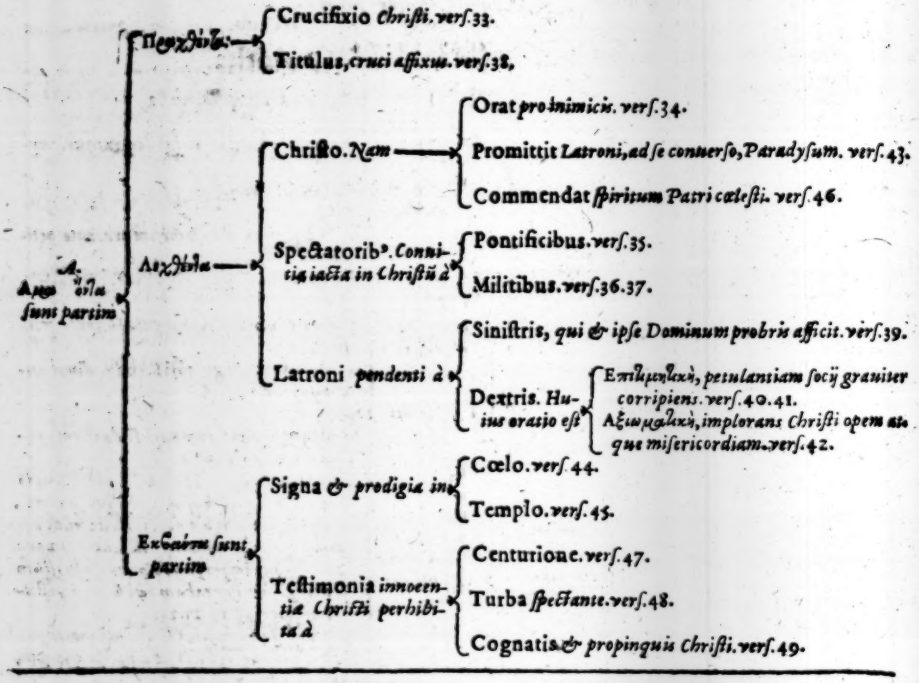

CAPVT XXIV.

Chriſti reſurrectio à mortuis, & aſcenſio ad cœlos.

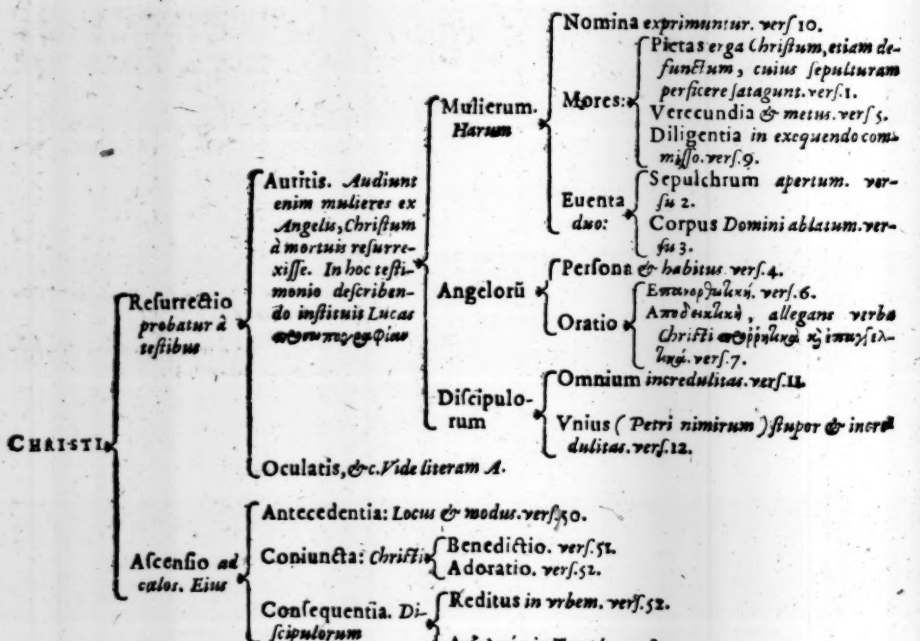

A Oculatis

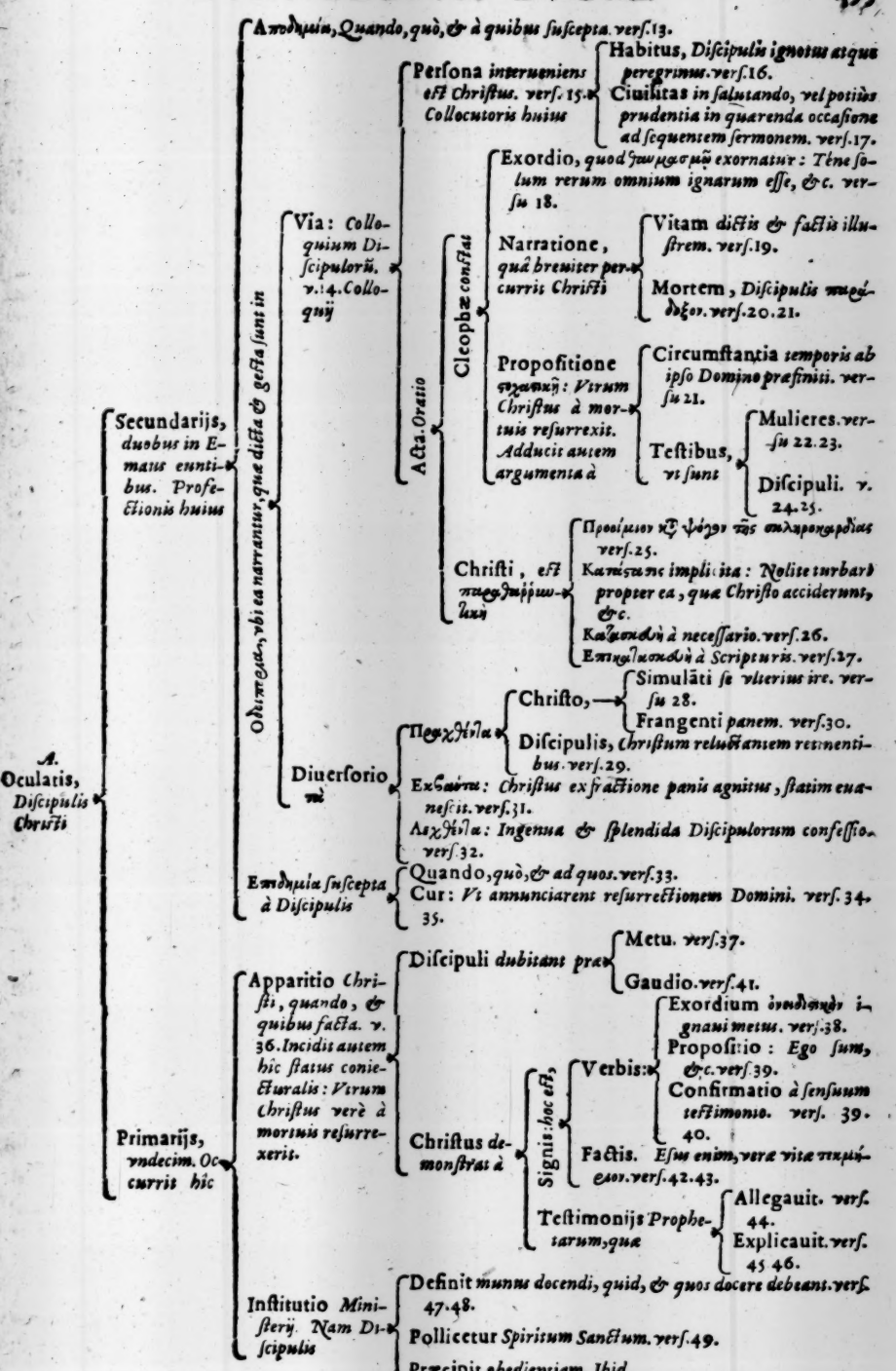
A. Oculatis, Discipulis Christi
Primarijs, vndecim. Occurrit hîc
Secundarijs, duobus in Emaus euntibus. Profectionis huius
Odoιπορία, vbi ea narrantur, quæ dicta & gesta sunt in
Ἀποδημία, Quando, quò, & à quibus suscepta. vers.13.
Persona interueniens est Christus. vers. 15.
Colloquutoris huius
Habitus, Discipulis ignotus atque peregrinus. vers.16.
Ciuilitas in salutando, vel potiùs prudentia in quarenda occasione ad sequentem sermonem. vers.17.
Via: Colloquium Discipulorũ. v.14. Colloquij
Acta. Oratio
Exordio, quod ϑεωμενῶ exornatur: Tene solum rerum omnium ignarum esse, &c. versu 18.
Cleophæ confiat
Narratione, quâ breuiter percurrit Christi
Vitam dictis & factis illustrem. vers.19.
Mortem, Discipulis παραδοξον. vers.20.21.
Propositione ϑεωμενῆ: Virum Christus à mortuis resurrexit. Adducit autem argumenta à
Circumstantia temporis ab ipso Domino præfiniti. versu 21.
Testibus, vt sunt
Mulieres. versu 22.23.
Discipuli. v. 24.25.
Christi, est παραμυθία
Προοίμιον καὶ ψόγος τῆς συλληρομαδίας vers.25.
Κατήχησις implicita: Nolite turbari propter ea, quæ Christo acciderunt, &c.
Καταδοκὴ à necessario. vers.26.
Ἐπιδεικτικὴ à Scripturis. vers.27.
Diuersorio
Πραγμάτια
Christo,
Simulãti se vlterius ire. versu 28.
Frangenti panem. versu 30.
Discipulis, Christum reluctantem retinentibus. vers.29.
Ἔκβασις: Christus ex fractione panis agnitus, statim euanescit. vers.31.
Λαχήσια: Ingenua & splendida Discipulorum confessio. vers.32.
Ἐπιδημία suscepta à Discipulis
Quando, quò, & ad quos. vers.33.
Cur: Vt annunciarent resurrectionem Domini. vers.34. 35.
Apparitio Christi, quando, & quibus facta. v. 36. Incidit autem hic status coniecturalis: Virum Christus verè à mortuis resurrexerit.
Discipuli dubitant præ
Metu. vers.37.
Gaudio. vers.41.
Christus demonstrat à
Signis: hoc est,
Verbis:
Exordium ἀνοήτους ignauimetus. vers.38.
Propositio: Ego sum, &c. vers.39.
Confirmatio à sensuum testimonio. vers. 39. 40.
Factis. Esus enim, veræ vitæ πίστιν. vers.42.43.
Testimonijs Prophetarum, quæ
Allegauit. vers. 44.
Explicauit. vers. 45 46.
Institutio Ministerij. Nam Discipulis
Definit munus docendi, quid, & quos docere debeant. vers. 47.48.
Pollicetur Spiritum Sanctum. vers.49.
Præcipit obedientiam. Ibid.

D. IOANNES.

Προκαταλήψεις Euangelij ſecundùm IOANNEM Apoſtolum & Euangeliſtam.

SVBIECTVM huius Euangelij, vt & præcedentiũ eſt Chriſtus IESVS, in quo, ad veram eius cognitionem pertinentia, conſideranda veniunt: nempe

- Perſona, *quæ duabus naturis conſtat, diuinâ & humanâ. Chriſtum ergo non hominem modò, ſed verum etiam & æternum Deum eſſe, demonſtratur: tum ἀνίκνως ab attributo æternitatis, effectiſque, ſeu operibus diuinis, creationis, conſeruationis, atque redemptionis: tum ἀνίκνως à quadruplici Ioannis Baptiſtæ teſtimonio. Cap. 1.*
- Officium. *Nam officia perſonas determinant, ſicut propria & accidentia individua deſcribunt. Proprium autem Chriſti officium eſt, deſtruere opera Diaboli. Hæc deſtruxit, primùm Doctrinâ, deinde Miraculis, tũ Paſſione: tandem etiam Reſurrectione. Etſi autem has officij partes alij Euangeliſtæ aliter expoſuerunt, placuit tamen Ioanni eas diſtinguere, & deſcribere, ſecundùm quatuor Chriſti profectiones, Hieroſolymam ſuſceptas. Profectio*
  - Prima *ad feſtũ Paſchatis. Ἡ πρὸ ὁδὸς πρώτης*
    - Ἀποδημία *è Cana Galilææ, (vbi ex aqua vinum fecerat) ad vrbem Hieroſolymorum & Templum Domini, quod ejectis Nundinatoribus repurgat, atque reformat. Cap. 2.*
    - Ἐπιμονὴ, *durante illo Paſchatis feſto: Diſputatio, ſiue συμφιλολογία Chriſti cum Nicodemo habita περὶ τῆς παλιγγενεσίας: Item quæſtio de Purificatione, ſeu Baptiſmo agitata, in regreſſu Chriſti ex vrbe, in agrum Iordani vicinum. Cap. 3.*
    - Ἔξοδος *per Samariam, vbi colloquium cum Samaritana de vera & falſa religione habuit: & poſtea in Galilæam delatus, Reguli filium priſtinæ valetudini reſtituit. Cap. 4.*
  - Secunda, *ad feſtum Pentecoſtes. Ad hanc profectionem pertinet miraculoſa*
    - Curatio *Paralytici, qui 38. annos decubuerat. Hoc autem miraculum in die Sabbathi peractum, anſam dedit acerrimæ iſti actioni, quâ Chriſtus aduerſus Iudæorum calumnias, ſe æternum Dei Filium, verum Deum, Meſſiam, & Mundi Saluatorem eſſe demonſtrat à diuinis operibus & teſtimonijs. Cap. 5.*
    - Citatio *populi in eremo: cuius occaſione Chriſtus adductus, memorabilem illam concionem habuit, de ſpirituali & cœleſti cibo animæ. Cap. 6.*
  - Tertia *ad feſtum σκηνοπηγίας:*
    - Aduentus *Chriſti ad feſtum, & quid ſub eius initium, medium & finem, Chriſto dictum geſtúmve ſit. Cap. 7.*
    - Commoratio, *quid, durante illo feſto, Chriſtus Hieroſolymis.*
      - Dixerit. *Oratio Chriſti*
        - Ἀγωνιστικὴ, *(cui hiſtoria adulteræ præmiſſa eſt) de vera Luce: priuato in propria cauſa teſtimonio: libertate ſpirituali, contra vanam & inanem Iudæorum iactantiam, quos Dominus neque Abrahami, neque Dei: ſed Diaboli filios eſſe oſtendit. Cap. 8.*
        - Ἐπιδεικτικὴ *de Chriſti officio, (quòd ſit Paſtor ille bonus) & perſona (quòd ſit Meſſias, Dei Filius & Mundi Saluator.) Cap. 10*
      - Fecerit. *Huc referatur curatio Cæcinati, & quæ eam conſecuta eſt, actio inter Chriſtum, Cæcum, & aduerſarios. Cap. 9.*
    - Diſceſſus *ex vrbe in agrum & vicinam regionem Trans-Iordaninam, vbi Lazarum à mortuis excitauit. Cap. 11.*
  - Quarta, *&c. Vide literam A.*

A. Quarta

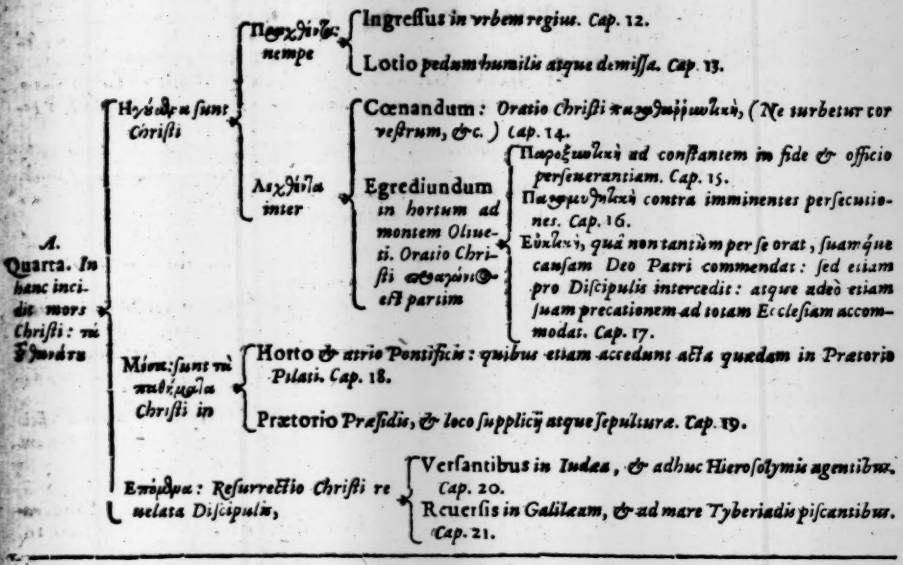

CAPVT I.

Christus verus & æternus Deus esse demonstratur.

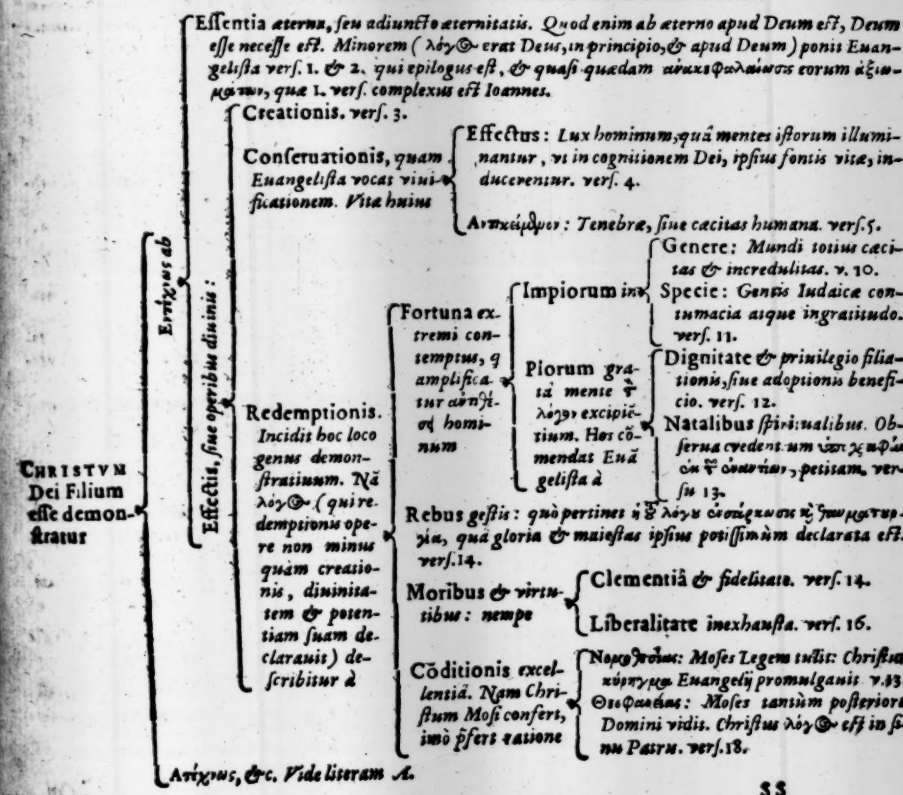

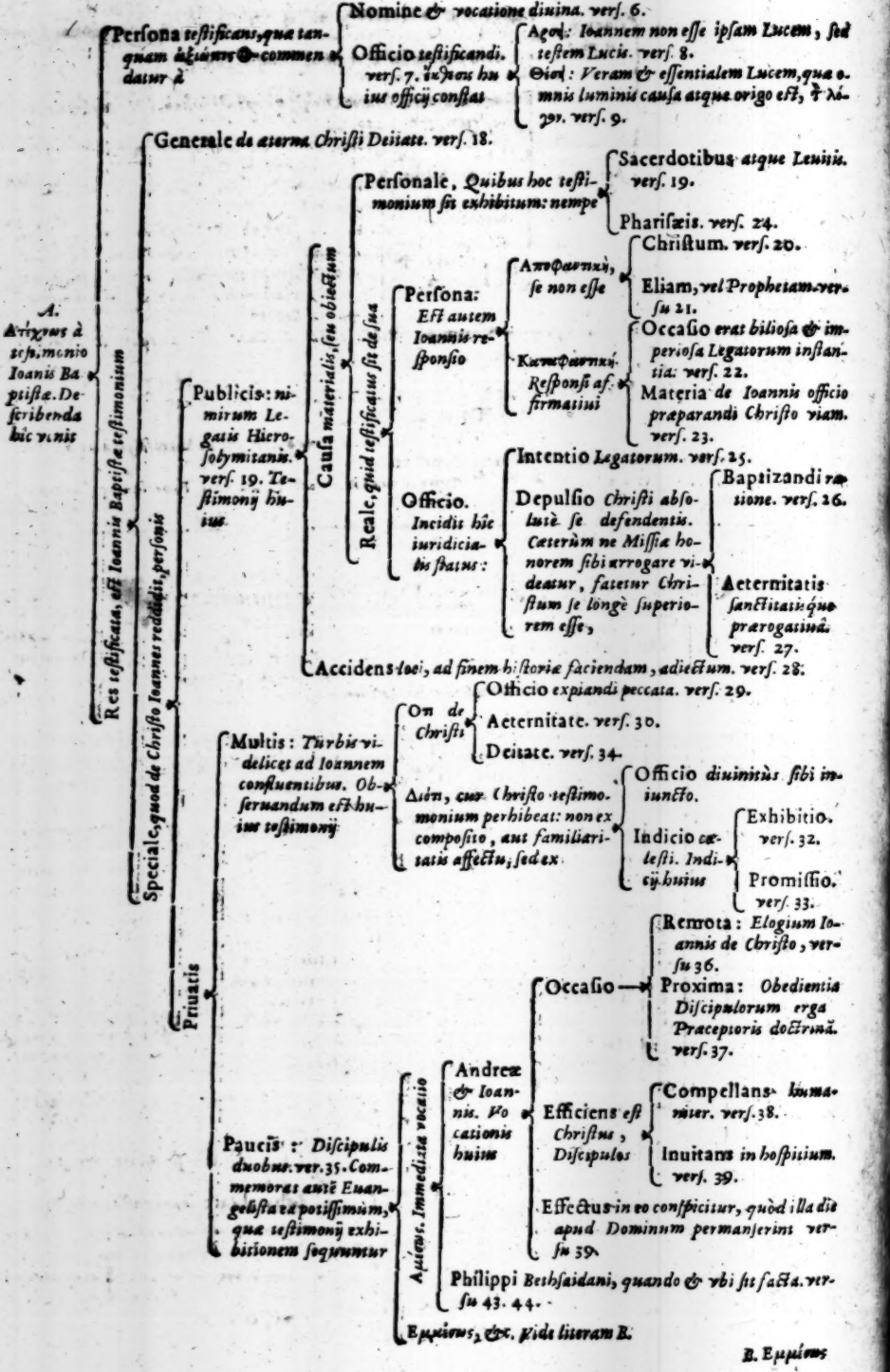
A.
Argumentum à testimonio Ioannis Baptistæ. Describenda hic venis
Res testificata, est Ioannis Baptistæ testimonium
Persona testificans, quæ tanquam authoris commendatur à
Nomine & vocatione diuina. vers. 6.
Officio testificandi. vers. 7. Finis huius officij constat
Ἀγοὶ: Ioannem non esse ipsam Lucem, sed testem Lucis. vers. 8.
Οἱοὶ: Veram & essentialem Lucem, quæ omnis luminis causa atque origo est, τὸ λόγον. vers. 9.
Generale de æterna Christi Deitate. vers. 18.
Specialis, quod de Christo Ioannes reddidit, personis
Publicis: nimirum Legatis Hierosolymitanis. vers. 19. Testimonij huius
Causa materialis, seu obiectum
Personale, Quibus hoc testimonium sit exhibitum: nempe
Sacerdotibus atque Leuitis. vers. 19.
Pharisæis. vers. 24.
Reale, quid testificatus sit de sua
Persona: Est autem Ioannis responsio
Ἀποφατικὴ, se non esse
Καταφατικὴ. Responsi affirmatiui
Christum. vers. 20.
Eliam, vel Prophetam. versu 21.
Occasio erat biliosa & imperiosa Legatorum instantia. vers. 22.
Materia de Ioannis officio præparandi Christo viam. vers. 23.
Officio. Incidis hîc iuridiciabis status:
Intentio Legatorum. vers. 25.
Depulsio Christi absolutè se defendentis. Cæterùm ne Missiæ honorem sibi arrogare videatur, fatetur Christum se longè superiorem esse,
Baptizandi ratione. vers. 26.
Aeternitatis sanctitatisque prærogatiuæ. vers. 27.
Accidens loci, ad finem historiæ faciendam, adiectum. vers. 28.
Privatis
Multis: Turbis videlicet ad Ioannem confluentibus. Obseruandum est huius testimonij
Ὅτι, cum Christo testimonium perhibeat: non ex composito, aut familiaritatis affectu, sed ex
Officio expiandi peccata. vers. 29.
Aeternitate. vers. 30.
Deitate. vers. 34.
Officio diuinitùs sibi iniuncto.
Indicio cælesti. Indicij huius
Exhibitio. vers. 32.
Promissio. vers. 33.
Paucis: Discipulis duobus. ver. 35. Commemoras antè Euangelista ea potissimùm, quæ testimonij exhibitionem sequuntur
Auctoris. Immediata vocatio
Andreæ & Ioannis. Vocationis huius
Occasio
Remota: Elogium Ioannis de Christo, versu 36.
Proxima: Obedientia Discipulorum erga Præceptoris doctrinã. vers. 37.
Efficiens est Christus, Discipulos
Compellans humaniter. vers. 38.
Inuitans in hospitium. vers. 39.
Effectus in eo conspicitur, quòd illa die apud Dominum permanserint versu 39.
Philippi Bethsaidani, quando & vbi sit facta. versu 43. 44.
Ἐμμένω, &c. vide literam B.
B. Ἐμμένω

B. Eμμιους. Mediata vocatio
- Petri & Andreæ Christo adducti: Vocationis huius
  - Organum & persona intermedia. vers. 40. 41.
  - Signum: Mutatio nominis. Eorum autem nomina mutamus, quos nobis adductos esse volumus. vers. 42.
- Nathanaelis. In hac vocatione incidit γνῶσις φυσικὴ, Virum IESVS Nazarenus sit promissus Messias.
  - Φάσις Philippi. vers. 45.
  - Ἀπόφασις Nathanaelis, patriâ Christi obscurâ offensi. vers. 46.
  - Σωίζων est Christi omniscientia, quam eo demonstrat, quòd
    - Sensus animi nouit. vers. 47.
    - Absentia videt. vers. 48.
  - Ἀξίωμα, siue diiudicatio sit à
    - Nathanaele, luculentam, atque adeò perfectam fidei suæ confessionem edente. vers. 49.
    - Christo. Oratio eius est
      - Ἐπιπληκτικὴ obiurgans Nathanaelem in credendo tarditatem. vers. 50.
      - Ἐπαγγελτικὴ, promittens maiora & illustriora miracula. vers. 51.

CAPVT II.

Profectio Christi, ad primum Paschatis festum Hierosolymis celebrandum, suscepta.

CHRISTI profectio in
- Iudæam, ad primũ Paschatis festum. vers. 13. In hoc festum incidit factũ Christi heroicum, repurgantis Templum Hierosolymitanum. Facti huius
  - Causa
    - Materialis simul & occasionalis: Status Templi corruptissimus. vers. 14.
    - Formalis & organica. Nam breui κατανυκτικὴ complectitur agendi medium, auxilia, & res, enumeratione propositas. vers. 15.
    - Finalis: Ratio officij Regij & Prophetici, quod Christo incumbebat. Quia enim Dei Filius erat, certa cura Templi (tanquam domus paternæ) ad ipsum pertinebat. vers. 16.
    - Efficiens repulsiua: Zelus domus Domini. vers. 17.
  - Qualitas in facto
    - Iuridiciali: vtrum Christi factum fuerit licitum, atque legitimum:
      - Iudæi negant, propterea quòd priuata authoritate (quam nullis signis confirmare queat) ista egerit. vers. 18
      - Christus affirmat, suamque cœlestem authoritatem asserit, miraculo futuræ resurrectionis. vers. 19.
    - Legitimo
      - Patũ in aduersarijs, verba Christi, secundùm literã, cum & ἀδωάτως ἀποκτ, vrgentibus. vers. 20.
      - Διανοίας veræ & genuinæ in
        - Euangelista, allegoriâ verborum Christi interpretante. vers. 21.
        - Discipulis, sensum & rationem istius dicti ex euentu colligentibus. vers. 22.
  - Effectus, cùm huius, tum aliorum Christi miraculorum, in festo illo editorum, est
    - Fides Spectatorum imperfecta & temporanea. v. 23.
    - Prudentia, vel potius omniscientia Christi καρδιογνώστου, non temerè quibusuis se committentis. v. 24.
- Galilæam,
  - Oppidum, Cana, vbi Christus primum suorum miraculorum edidit vers. 11. Miraculi huius
    - Locus. Est enim editum in nuptijs celebratis
      - Quando & vbi. vers. 1.
      - Quomodo: Pompa nuptialis, &c. vers. 2.
    - Occasio, fuit defectus vini. Occurrit hîc Mariæ
      - Intercessio pro nouis coniugibus. versu 3.
      - Repulsa. vers. 4.
      - Obedientia fidei. vers 5.
    - Modus, seu ipsa Miraculi gestio. Huc pertinet miraculi
      - Quantitas: Quantum enim vini factum sit, colligitur ex vasis. vers. 6.
      - Materia, ex qua, Aqua, &c. vers. 7.
    - Testes triplices:
      - Ministri, aquam haurientes. vers. 8.
      - Sponsus. vers. 9.
      - Architriclinus, qui cum sponso, de inuerso rei ordine expostulat. vers. 10.
    - Euentus, fructus & fines. vers. 11.
  - Vrbem, Capernaunta. vers. 12. Profectionis huius comites & cõmoratio notatur.

CAPVT III.

Commemoratio, quid Christus in festo, Hierosolymis degens, dixerit & docuerit: Disputatio de Regeneratione, & quæstio de Purificatione.

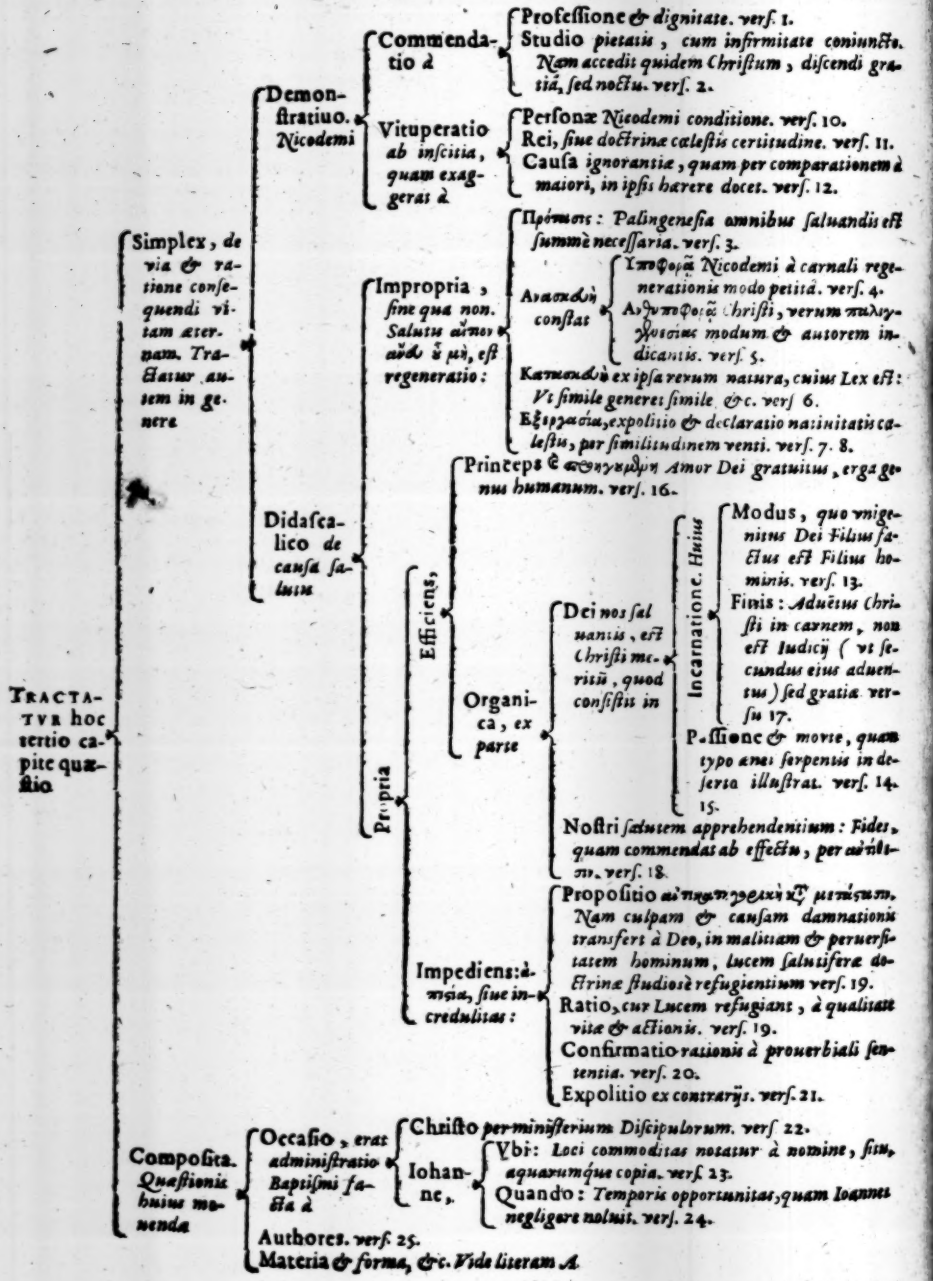

A Materia

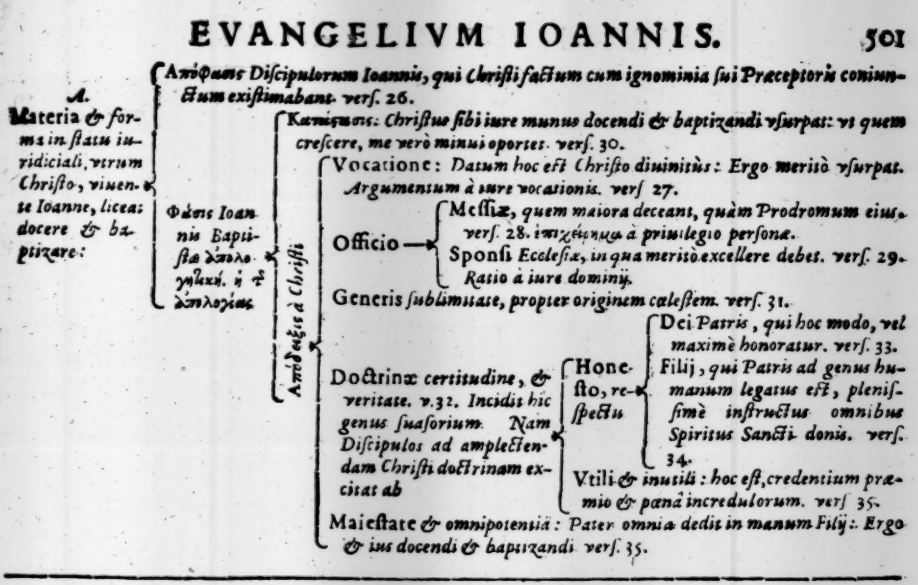

CAPVT IV.

Reditus Chriſti ex Iudæa in Galilæam, per fines Samaritanorum: quæ tum à Chriſto dicta geſtáue ſint

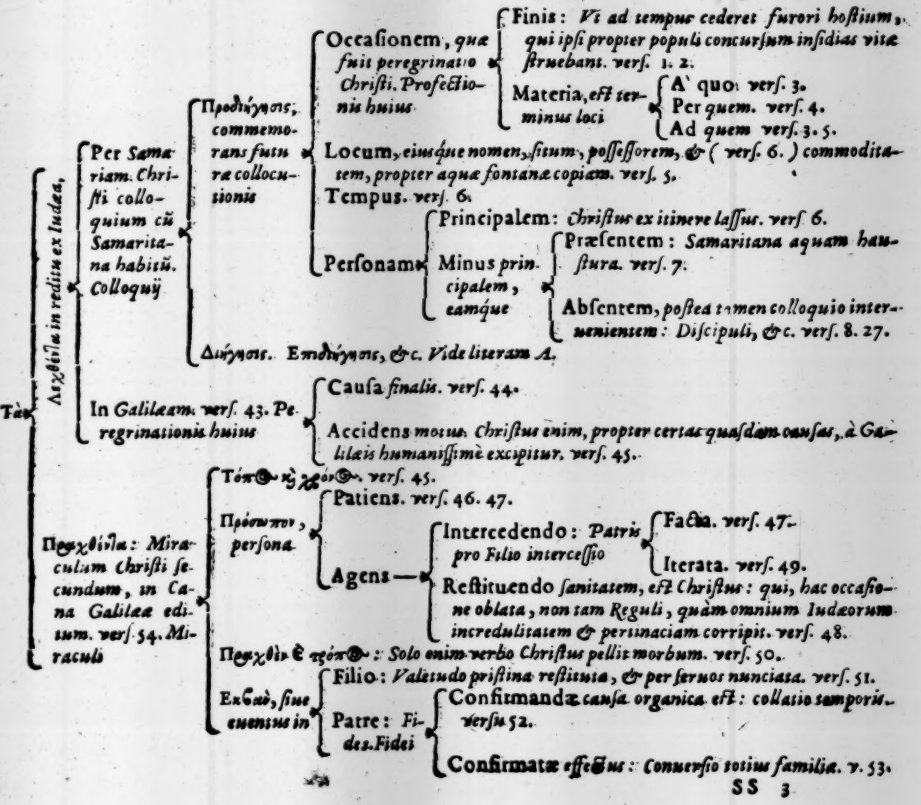

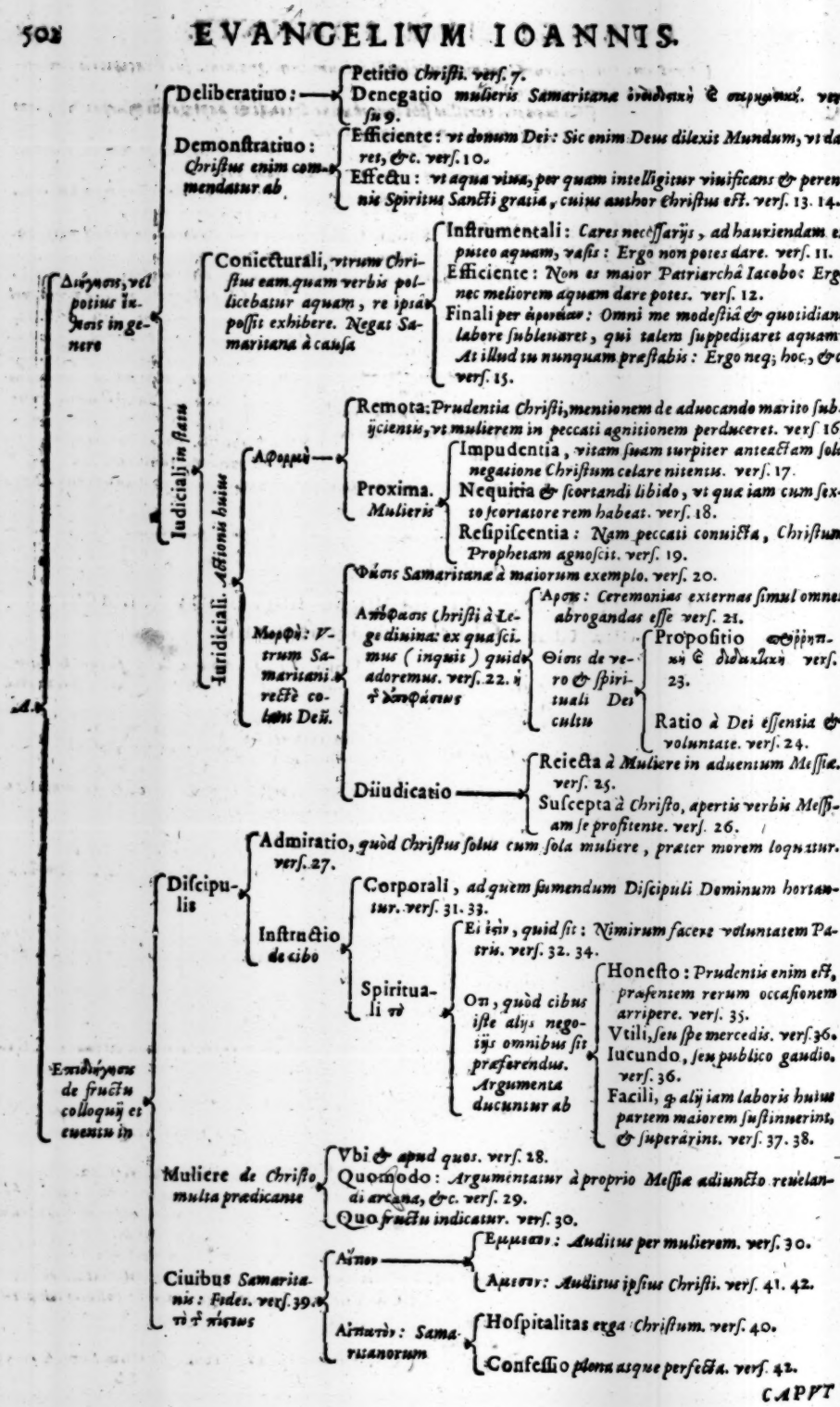
Διήγησις, vel potius inquisitio in genere
Iudicialis in genere
Deliberatiuo:
Petitio Christi. vers. 7.
Denegatio mulieris Samaritanæ ὀνειδιστικὴ & ὑπερηφανός. vers. 9.
Demonstratiuo: Christus enim commendatur ab
Efficiente: vt donum Dei: Sic enim Deus dilexit Mundum, vt daret, &c. vers. 10.
Effectu: vt aqua viua, per quam intelligitur viuificans & perennis Spiritus Sancti gratia, cuius author Christus est. vers. 13. 14.
Coniecturali, vtrum Christus eam quam verbis pollicebatur aquam, re ipsa posset exhibere. Negat Samaritana à causa
Instrumentali: Cares necessarijs, ad hauriendam ex puteo aquam, vasis: Ergo non potes dare. vers. 11.
Efficiente: Non es maior Patriarchâ Iacobo: Ergo nec meliorem aquam dare potes. vers. 12.
Finali per ἀποσιώπησιν: Omni me modestiâ & quotidiano labore subleuaret, qui talem suppeditaret aquam: At illud tu nunquam præstabis: Ergo neq; hoc, &c. vers. 15.
Iudicialis in flatu
Iudicialis. Actionis huius
Προσωπὴ
Remota: Prudentia Christi, mentionem de aduocando marito subijcientis, vt mulierem in peccati agnitionem perduceret. vers. 16.
Proxima. Mulieris
Impudentia, vitam suam turpiter antea actam solâ negatione Christum celare nitentis. vers. 17.
Nequitia & scortandi libido, vt quæ iam cum sexto scortatore rem habeat. vers. 18.
Resipiscentia: Nam peccati conuicta, Christum Prophetam agnoscit. vers. 19.
Μορφὴ: Vtrum Samaritani rectè colant Deũ.
Φάσις Samaritanæ à maiorum exemplo. vers. 20.
Ἀπόφασις Christi à Lege diuina: ex qua scimus (inquit) quid adoremus. vers. 22. ἡ δὲ ἀποφάσις
Θέσις de vero & spirituali Dei cultu
Ἄρσις: Ceremonias externas simul omnes abrogandas esse vers. 21.
Propositio σύμπτυκτος & διαλελυκὼς vers. 23.
Ratio à Dei essentia & voluntate. vers. 24.
Diiudicatio
Reiecta à Muliere in aduentum Messiæ. vers. 25.
Suscepta à Christo, apertis verbis Messiam se profitente. vers. 26.
Ἐπιδιήγησις de fructu colloquij et eventu in
Discipulis
Admiratio, quòd Christus solus cum sola muliere, præter morem loquatur. vers. 27.
Instructio de cibo
Corporali, ad quem sumendum Discipuli Dominum hortantur. vers. 31. 33.
Spirituali τὸ
Ei ἐστὶν, quid sit: Nimirum facere voluntatem Patris. vers. 32. 34.
Ὅτι, quòd cibus iste alijs negotijs omnibus sit præferendus. Argumenta ducuntur ab
Honesto: Prudentis enim est, præsentem rerum occasionem arripere. vers. 35.
Vtili, seu spe mercedis. vers. 36.
Iucundo, seu publico gaudio. vers. 36.
Facili, q. alij iam laboris huius partem maiorem sustinuerint, & superarint. vers. 37. 38.
Muliere de Christo multa prædicante
Vbi & apud quos. vers. 28.
Quomodo: Argumentatur à proprio Messiæ adiuncto reuelandi arcana, &c. vers. 29.
Quo fructu indicatur. vers. 30.
Ciuibus Samaritanis: Fides. vers. 39. τὸ δὲ πίστως
Λόγου
Ἐμμεσου: Auditus per mulierem. vers. 30.
Αὐτοψιν: Auditus ipsius Christi. vers. 41. 42.
Αὐτοπτὴν: Samaritanorum
Hospitalitas erga Christum. vers. 40.
Confessio plena atque perfecta. vers. 42.

CAPVT

CAPVT V.

Miraculosa sanatio hominis paralytici, qui triginta octo annos decubuerat, &c.

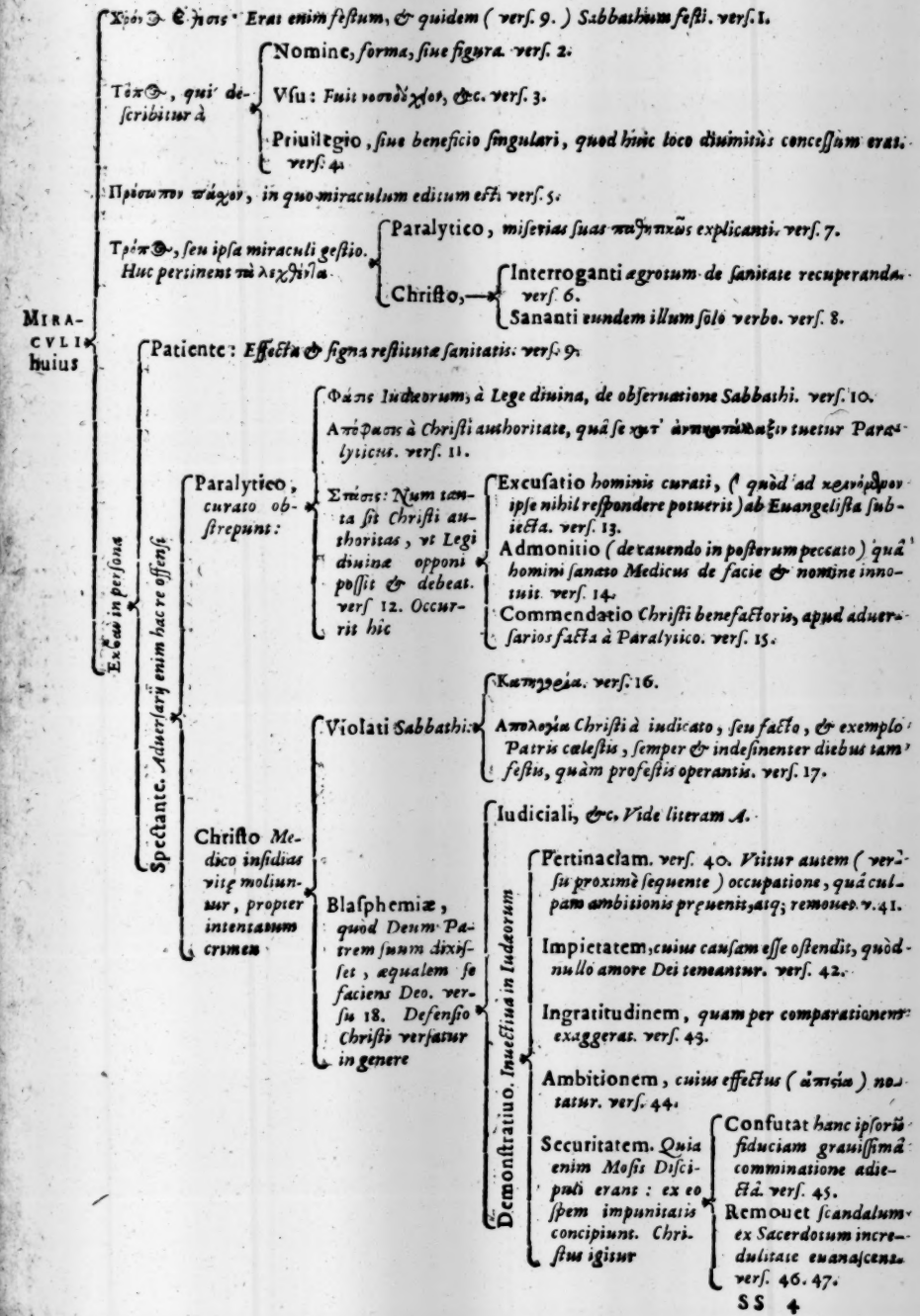

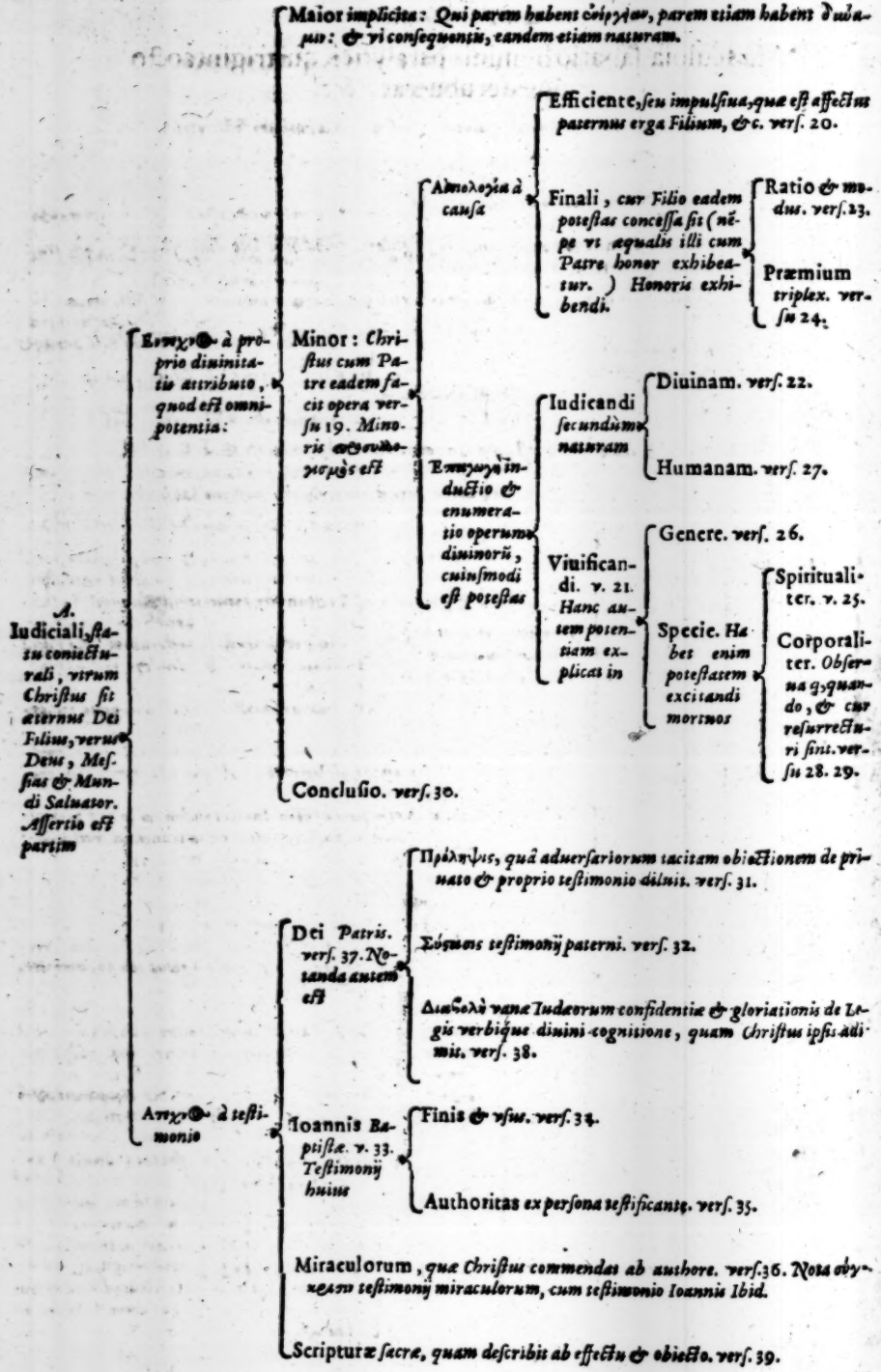
A.
Iudiciali, statu coniecturali, virum Christus sit æternus Dei Filius, verus Deus, Messias & Mundi Saluator. Assertio est partim
Ενστασις à proprio diuinitatis attributo, quod est omnipotentia:
Maior implicita: Qui parem habent ἐνέργειαν, parem etiam habent δύναμιν: & vi consequentis, eandem etiam naturam.
Minor: Christus cum Patre eadem facit opera versu 19. Minoris ἀποδειξις est
Ἀπολογία à causa
Efficiente, seu impulsiua, quæ est affectus paternus erga Filium, &c. vers. 20.
Finali, cur Filio eadem potestas concessa sit (nempe vt æqualis illi cum Patre honor exhibeatur.) Honoris exhibendi.
Ratio & modus. vers. 23.
Præmium triplex. versu 24.
Ἐπαγωγὴ inductio & enumeratio operum diuinorum, cuiusmodi est potestas
Iudicandi secundùm naturam
Diuinam. vers. 22.
Humanam. vers. 27.
Viuificandi. v. 21. Hanc autem potentiam explicat in
Genere. vers. 26.
Specie. Habet enim potestatem excitandi mortuos
Spiritualiter. v. 25.
Corporaliter. Obserua quando, & cur resurrecturi sint. versu 28. 29.
Conclusio. vers. 30.
Ἀντιστασις à testimonio
Ioannis Baptistæ. v. 33. Testimonij huius
Finis & vsus. vers. 34.
Authoritas ex persona testificantis. vers. 35.
Dei Patris. vers. 37. Notanda autem est
Πρόληψις, quâ aduersariorum tacitam obiectionem de priuato & proprio testimonio diluit. vers. 31.
Σύστασις testimonij paterni. vers. 32.
Διαβολὴ vanæ Iudæorum confidentiæ & gloriationis de Legis verbique diuini cognitione, quam Christus ipsis adimit. vers. 38.
Miraculorum, quæ Christus commendat ab authore. vers. 36. Nota σύγκρισιν testimonij miraculorum, cum testimonio Ioannis Ibid.
Scripturæ sacræ, quam describit ab effectu & obiecto. vers. 39.

CAPVT

CAPVT VI.

Miraculosa populi cibatio in deserto, & quæ eam sunt consecuta.

NARRANTVR hoc capite Christi

- Dicta: *Sermo Christi de vniuersa salutis nostræ vocatione. Sermonis huius*
  - Causa
    - Materialis, *seu obiectum personale: Quos auditores habuerit. Obseruatio studium populi Christum*
      - Quærentis *in solitudine. vers.22.*
      - Insequentis *per mare. vers.23.*
      - Reperientis *& conuenientis in Capernaum. vers.24.25.*
    - Formalis ἀλληγορικὴ, *de spirituali & cælesti cibo animæ:*
      - Προσπαθὴς *constat*
        - Ἀρχὴ ἱλαστικὴ καὶ ὑπερορθολικὴ *præposteri studij in quærendo cibo corporis. vers.26.*
        - Θεσις νοητικὴ, καὶ ἀποστολικὴ
          - Ratio *ab*
            - Propositio *figurata: Quærite cibum animæ. vers.27.*
            - Facili, *id est, ab*
              - Vtili: *Est enim cibus cælestis & æternus. vers.27.*
              - Efficiente, *cibum istum exhibente Christus enim eam ob causam in Mundum missus est. vers.27.*
              - Organa, *cibum illum animæ apprehendente: Fides Dei opus atque donum. v.28.29.*
      - Ἔκβασις, *&c. Vide literam A.*
    - Effectus, *&c. Vide literam B.*
  - Facta: *nempe miraculosa*
    - Cibatio *populi, quinque panibus & duobus piscibus peracta. Cibationis huius*
      - Ἡγούμενα. *sunt præsentes*
        - Locus
          - Communis. *vers.1.*
          - Proprius. *vers.3.*
        - Testes *futuri miraculi. vers.2.*
        - Tempus. *vers.4.*
        - Παρασκευὴ, *seu præparatio instituta à*
          - Christo: *Prudentia Christi in explorando Discipulorum animo. vers.5.6.*
          - Philippo: ἀπιστία. *Omninò enim desperat de futuro miraculo vers.7.*
          - Andrea: *Obedientia cum fidei imbecillitate coniuncta. Monstrat quidem aliquod subsidium, sed tale, in quo ipse parum spei collocat. vers.8.9.*
      - Μίσα, *hoc est,* ἐν μεσοχωρίᾳ
        - Populo *discumbenti per turmas, ex mandato Domini, Discipulis dato. vers.10. Notatur locus & numerus discumbentium.*
        - Christo, *panes & pisces multiplicanti. vers.11.*
        - Discipulis
          - Distribuentibus, *apponentibusque cibum. vers.11.*
          - Colligentibus τὰ κλάσματα. *vers.12.13.*
      - Ἐκβάσις 2.
        - Iudicium *populi de Christo vers.14.*
        - Secessus *Christi, cur, quomodo, & quò susceptus. vers.15.*
    - Ambulatio *super mare. Miraculi huius*
      - Occasio, *fuit nauigatio à Discipulis, iussu Domini instituta. Nauigationis*
        - Tempus *& locus. vers.16.*
        - Adiunctũ *qualitatis. Fuit enim periculosa nauigatio ob*
          - Tenebras *exortas, & absentiam Christi. vers.17.*
          - Fluctus *maris excitatos. vers.18.*
      - Gestio, *qd Christus*
        - Fecerit: *Solido suo corpore, liquidi maris superficiem, quasi stratam quandam viam, absque vlla immersione præmis. vers.19.*
        - Dixerit: *Discipulos trepidantes consolatur. vers.20.*
      - Euentus: *Nauis è medio mari confestim ad portum translata. vers.21.*

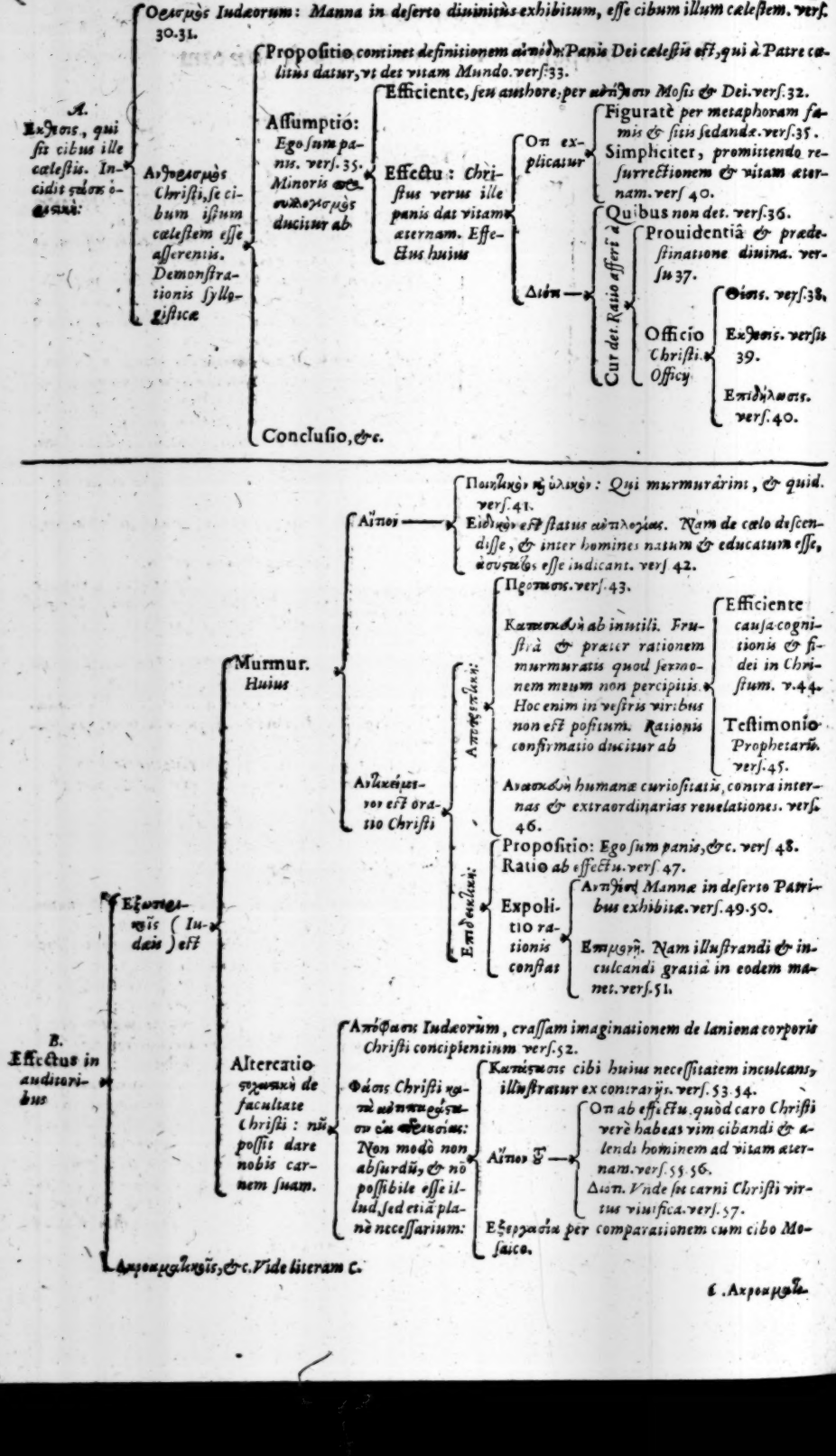
Οὐκ ἐστὶν Iudæorum: Manna in deserto diuinitùs exhibitum, esse cibum illum cœlestem. vers. 30.31.
Propositio continet definitionem αὐτοῦ τοῦ Panis Dei cœlestis est, qui à Patre cœlitùs datur, vt det vitam Mundo. vers. 33.
A. Ἔκθεσις, qui sit cibus ille cœlestis. Incidit πάσας ὁ-
Ἀνθυπόμνησις Christi, se cibum istum cœlestem esse asserentis. Demonstrationis syllogisticæ
Assumptio: Ego sum panis. vers. 35. Minoris ἀνθυπόμνησις dicitur ab
Efficiente, seu authore, per ἀνάμνησιν Moſis & Dei. vers. 32.
Effectu: Christus verus ille panis dat vitam æternam. Effectus huius
Figuratè per metaphoram famis & sitis ſedandæ. vers. 35.
Simpliciter, promittendo reſurrectionem & vitam æternam. vers 40.
Quibus non det. vers. 36.
Cur det. Ratio assert à
Prouidentiâ & prædeſtinatione diuina. verſu 37.
Officio Christi. Officy
Θέσις. vers. 38.
Ἔκθεσις. verſus 39.
Ἐπιδίλωσις. vers. 40.
Conclusio, &c.
Ποιητικὸν καὶ ὑλικὸν: Qui murmurarint, & quid. vers. 41.
Αἴτιον
Εἰδικὸν est ſtatus ἀπιλογίας. Nam de cœlo deſcendiſſe, & inter homines natum & educatum esse, ἀσυστάτως esse indicant. vers 42.
Murmur. Huius
Πρόσωπον. vers. 43.
Ἀπόφασις:
Κατασκευὴ ab inutili. Fruſtrà & præter rationem murmuratis quod ſermonem meum non percipitis. Hoc enim in veſtris viribus non eſt poſitum. Rationis confirmatio ducitur ab
Efficiente cauſa cognitionis & fidei in Chriſtum. v. 44.
Testimonio Prophetarũ. vers. 45.
Ἀνασκευὴ humanæ curioſitatis, contra internas & extraordinarias reuelationes. vers. 46.
Ἀνθυπόμνησις
Ἐπιβεβαίωσις:
Propoſitio: Ego ſum panis, &c. vers 48.
Ratio ab effectu. vers 47.
Expoſitio rationis conſtat
Ἀνάμνησις Mannæ in deſerto Patribus exhibitæ. vers. 49.50.
Ἐπιμονή. Nam illuſtrandi & inculcandi gratiâ in eodem manet. vers. 51.
Ἐξουσιασταῖς Iudæis eſt
B. Effectus in auditoribus
Altercatio
Ἀπόφασις Iudæorum, craſſam imaginationem de laniena corporis Christi concipientium vers. 52.
Κατάσκευὴ cibi huius neceſſitatem inculcans, illuſtratur ex contrariis. vers. 53.54.
Φάσις Christi κατὰ ἀνταπόδοσιν οὐκ ἀδύνατος: Non modò non abſurdũ, & nõ poſſibile eſſe illud, ſed etiã planè neceſſarium:
Αἴτιον
Ὅτι ab effectu, quòd caro Christi verè habeat vim cibandi & alendi hominem ad vitam æternam. vers. 55.56.
Διότι. Vnde ſit carni Christi virtus viuifica. vers. 57.
Ἐξεργασία per comparationem cum cibo Moſaico.
Ἀκροαμβολησίς, &c. Vide literam C.
6. Ἀκροαμβολ.

- C. Ἀφορμὴ λόγου, (Discipulis) usque eum
  - Secundarijs, *qui in tantum hoc Christi sermone offensi sint, vt cum indignatione ab eo secessionem fecerint. v. 66. Incidit hic status*
    - Πάθος, *quod Discipuli impugnant à communi hominum iudicio. versu 60.*
    - Διάνοια, *ad quã Christus Discipulos reuocat:*
      - Propositio: *Spiritualis est meorum verborum sensus, non crassus & carnalis. versu 63.*
      - Confirmatio *ab euentu, qui veritatem verborum Christi suo tempore demonstraturus sit. versu 61. 62.*
      - Cõfutatio, *quâ causam & culpam defectionis transfert in*
        - Hominum *incredulitatem. versu 64.*
        - Dei *prædestinationem. versu 65.*
  - Primarijs, *quos interrogando ad constantiam hortatur. versu 67. Obserua autem*
    - Petri *confessionem de Christi*
      - Doctrina. *versu 68.*
      - Officio & *persona. versu 69.*
    - Christi *admonitionem de Iuda proditore. versu 70.*
    - Euangelistæ ἐπίφασιν *de Christi verbis. versu 71.*

CAPVT VII.

Ascensus Christi Hierosolymam, ad festum τῆς σκηνοπηγίας.

- FESTIVITATIS huius
  - Initium, *ad quod, vtrum Christo ascẽdendum sit, deliberatur. Consultationis*
    - Locus. *versu 1.*
    - Tempus. *versu 2.*
    - Modus & *forma in statu negotiali, vtrum Christo ad principium festi ascendendum sit,*
      - Cognati *affirmant & suadent:*
        - Propositio: *Transi hinc in Iudæam, &c. versu 3.*
        - Cõfirmatio à spe
          - Vtilitatis, *quoad Discipulos hoc modo in fide confirmandos. versu 3.*
          - Honestatis, *siue gloriæ comparandæ, in publica illa solennitate. versu 4.*
      - Christus pernegat. Recusationis
        - Πρόφασις: *Iam non ascendo, &c. versu 8.*
        - Καίρου ἀναβολὴ à temporis opportunitate. *versu 6.*
        - Ἐπιτιμητικὴ ἀναβολὴ à periculoso, cui ἐπιείκειαν, *concessa temporis opportunitate: cui tamen imminens periculum opponis. versu 7.*
    - Causa κινητικὴ *in cognatis Christi, fuit infidelitas, ex qua consilium istud profectum est. versu 5.*
    - Euentus *in*
      - Christo *permanente in Galilæa. versu 9.*
      - Populo, *Christum in festo illo magno desiderio requirente. versu 11. Desiderij huius*
        - Effectus & *signum, est schisma super Christo exortum. versu 12.*
        - Causa *impediens, est metus Iudæorum. versu 13.*
  - Medium. Finem, &c. *Vide literam A.*

- Medium, circa quæ Christus Hierosolymam ascendit. verſ. 14. Aſcenſus huius
  - Τρόπος: Non palàm, ſed quaſi clàm aſcendit. verſ. 10.
  - Χρόνος καὶ τόπος. verſ. 14.
  - Argumentum
    - Turbis (quæ undique Hieroſolymam ad diem feſtum confluxerant.) Chriſtum docentem cùm ſtupore admirantibus. v. 15. Oratio Chriſti reſponſoria, eſt partim
      - Ἀπολογητική
        - Doctrinæ, quam diuinam, nō humanam eſſe oſtendit, ab eius
          - Autore (Deo Patre.) verſu 16. 17.
          - Fine (gloriâ Dei.) verſ. 18.
        - Miraculi in Sabbatho editi, quod defendit à iudicato. Syllogiſmi
          - Concluſio: Non eſt vobis tumultuandum, propter vnum hoc ſanationis opus, in die Sabbathi perpetratum. verſ. 21.
          - Minor: Atqui vos ipſi circumciſionem in Sabbatho peractam, licitam eſſe exiſtimatis. verſ. 22. 23.
          - Maior: de ſimilibus æqualiter vobis eſt iudicandum. verſ. 24.
      - Κατηγορική:
        - Intentio Chriſti: Vos Iudæi contra Legem veſtram me interficere vultis: Ergo eſtis tranſgreſſores Legis. verſ. 19.
        - Inficiatio Iudæorum, τὸ αἴτιον à Chriſto allatum negantium. verſ. 20.
    - Ciuibus Hieroſolymitanis. Horū de Chriſto iudicium
      - Dextrum: Nam ex ſilentio ſuorum Principum colligunt, Chriſto, tanquam vero Doctori, libertatem docendi conceſſam eſſe. verſ. 25. 26.
      - Siniſtrum, de ignota Chriſti, ſiue Meſſiæ origine, & proſapia. verſ. 27. Erroris huius refutatio conſtat
        - Παραλλαγὴ σωτηριώδης. Nam in ſpeciem concedit eis aliquam ſui notitiam. verſ. 28.
        - Ἐπιτρεπτικὴ, quâ illis veram ſui cognitionem adimit propterea quòd Patrem, miſſionis ſuæ authorem, non nōrint. Ibid.
        - Ἀντιπαραβολὴ perfectæ cognitionis, quâ ipſe præditus ſit. verſ. 29.
  - Exitus ſunt inſidiæ Chriſto ſtructæ. verſ. 30. Harum
    - Cauſa
      - Κινητικὴ: Cur ſtructæ ſint. verſ. 31.
      - Ποιητικὴ: Qui ſtruxerint. verſ. 32.
    - Euentus in
      - Chriſto, qui inſidijs iſtis adeò non mouetur, vt etiam inſidiatoribus graues pœnas denuncies. verſ. 33. 34.
      - Inſidiatoribus, comminationem ſcurriliter eludentibus. verſ. 36.
- Finem, ſubquē Chriſtus cōcionem habuit de aqua ſpirituali. v. 37. Concionis huius
  - Forma σωτηριώδης:
    - Πρόσκλησις, quâ ſpiritualiter ſitientes ad ſe inuitat Chriſtus. verſ. 37.
    - Αἴτιον à ſpe bonorum ſpiritualium conſequendorum. verſ. 38.
    - Ἐπεξήγησις, ab Euangeliſta adiecta. verſ. 39.
  - Effectus in Auditoribus
    - Bonis, cōſideratis
      - Seorſim. Alij enim Chriſtum agnoſcunt
        - Prophetam. verſ. 40.
        - Meſſiam. verſ. 41. 42.
      - Coniunctim. Schiſma inter auditores ſuborium. verſ. 43.
    - Malis, qui vim Chriſto parāt. v. 44. Horum conatus impeditur per
      - Miniſtros. Occurrit hic oratio
        - Ἐπιτρεπτικὴ. Nam Pontifices cum ſatellitibus ſuis expoſtulant, quòd Chriſtum captiuum nō adduxerint. v. 45.
        - Ἀπολογητικὴ Miniſtrorum, per translationem culpæ in diuinam Chriſti maieſtatem, quâ retracti, manus ei non potuerint inferre. verſ. 46.
        - Ὀνειδιστική, exprobrans Miniſtris temeritatem in credendo. v. 47.
        - Hanc autem exaggeras ἀπιθίαν
          - Conſtantiæ Principum & Phariſæorum. verſ. 48.
          - Leuitatis plebeiorum. verſ. 49.
      - Collegā Nicodemū. verſ. 50.
        - Accuſatio, quâ Nicodemus modum agendi carpit, & formam proceſſus illegitimam eſſe oſtendit. verſ. 51.
        - Defenſio Pontificum: Obiectum crimen non diluunt, aut facti rationem reddunt, ſed amicè monentem conuitijs excipiunt, Galilæum ipſum vocantes per contemptum. verſ. 52.

CAPVT

CAPVT IIX.

Concio Christi de vera Luce, proprio testimonio, libertate spirituali, contra inanem Iudæorum iactantiam de nobilitate generis, &c.

CAPVT octauum, est partim

- Ἱστορικὸν de muliere in adulterio deprehensa. Narrationis huius historicæ circumstantiæ sunt
  - Locus. *vers.1.*
  - Tempus *& personæ, earumque occupationes. vers.2.*
  - Res ipsa, siue τὰ
    - Πρόχειρα
      - Iudæis, *Christo adulteram adducentibus. vers.3.*
      - Christo, *digito in terram scribenti. vers.6.8.*
    - Λαληθέντα
      - Aduersarijs, *Christi iudicium super hoc casu requirentibus. vers.4.*
      - Defensori, *Christo, ad*
        - Accusatores, *quorum hypocrisim taxat, & damnandi libidinem reprimit. vers.7.*
        - Reum, *hoc est, mulierem accusatam, & in ius vocatam, quam Dominus absoluit, eiq; innocentiæ studium serio & grauiter commendat. vers.10.11.*
  - Euentus *huius actionis. vers.9.*
- Διδακτικὸν de vera Luce. *vers.12.* Doctrinæ huius expositio est partim
  - Διαλεκτικὴ, *virum Christus in propria causa, suum ipsius testimonium rectè adhibeat, nécne:*
    - Ἀπόφασις *aduersariorum. Negant enim Christi testimonium in propria causa sufficiens esse. vers.13.*
    - Φάσις *Christi, qui proprium testimonium tuetur à*
      - Priuilegio *suæ personæ. Discernit enim inter se & reliquos mortales, admonẽs eum se esse, qui, etsi de seipso testetur, tamen non mentiatur, vt qui Dei sit Legatus. vers.14.*
      - Cæcitate *aduersariorum, quæ Christo de seipso testificandi necessitatem imponat: alioqui legationem Christi planè ignorarent. vers.14.*
      - Testimonio Dei Patris, *quod Syllogismo astruit:*
        - Conclusio. *vers.15.*
        - Propositio. *vers.17.*
        - Assumptio. *vers.16. 18.19.*

    Αἴτιον *ab aduersarijs opponitur* πρόληψις *a carnali Christi Patre desumptum. Dominus igitur hanc illorum* ὑπόνοιαν ἀλαζονικὴν *reijcit, exprobrans illis ignorantiam. vers.19.*

    Epilogus *huius actionis, ab Euangelista additus. vers.20.*
  - Ἀπολλυτικὴ: Comminationis huius
    - Forma:
      - Πρόσωπον, *quã comminatur illis sui desiderium frustraneum, & exitum vitæ infelicem. v.21.*
      - Αἴτιον *cur periturí sint, ducitur ab ipsorũ*
        - Conditione, *quod de Mundo, hoc est, numero impiorum sint vers.23.*
        - Moribus: ἁμαρτία. *vers.24.*

    Effectus: *Scommæ & risus Iudæorum, verba scurriliter in sensum alienum retorquentium. vers.22.*
  - Ἐπιδεικτικὴ, quis sit Christus:
    - Quæstio *Iudæorum. vers.25.*
    - Responsio Christi cõplectitur
      - Propositionem: *Hoc sum, quod ab initio, & iam sæpius dico (vera Lux, Panis vitæ, Filius Dei, Messias Mundi, &c) vers.25.*
      - Digressionem *comminatoriam per præteritionem & reiectionem: quasi dicat, Iustis de causis vos damnare & punire possum, si hoc nomine iam in Mundum venissem. Sed nolo iam aliquid acerbius in vos statuere. vers.26.*
      - Confirmationem *à signo, ex quo aliquando intellecturi sint, se Dei Filium esse. vers.28.*
    - Ἔμφασις, vel potius ὑπόνοια *Euangelistæ de auditoribus*
      - Malis & stupidis. *vers.27.*
      - Bonis & credentibus. *versu 30.*
  - Ἐλεγκτικὴ τῆς ἀγνωσίας, &c. *Vide literam A.*

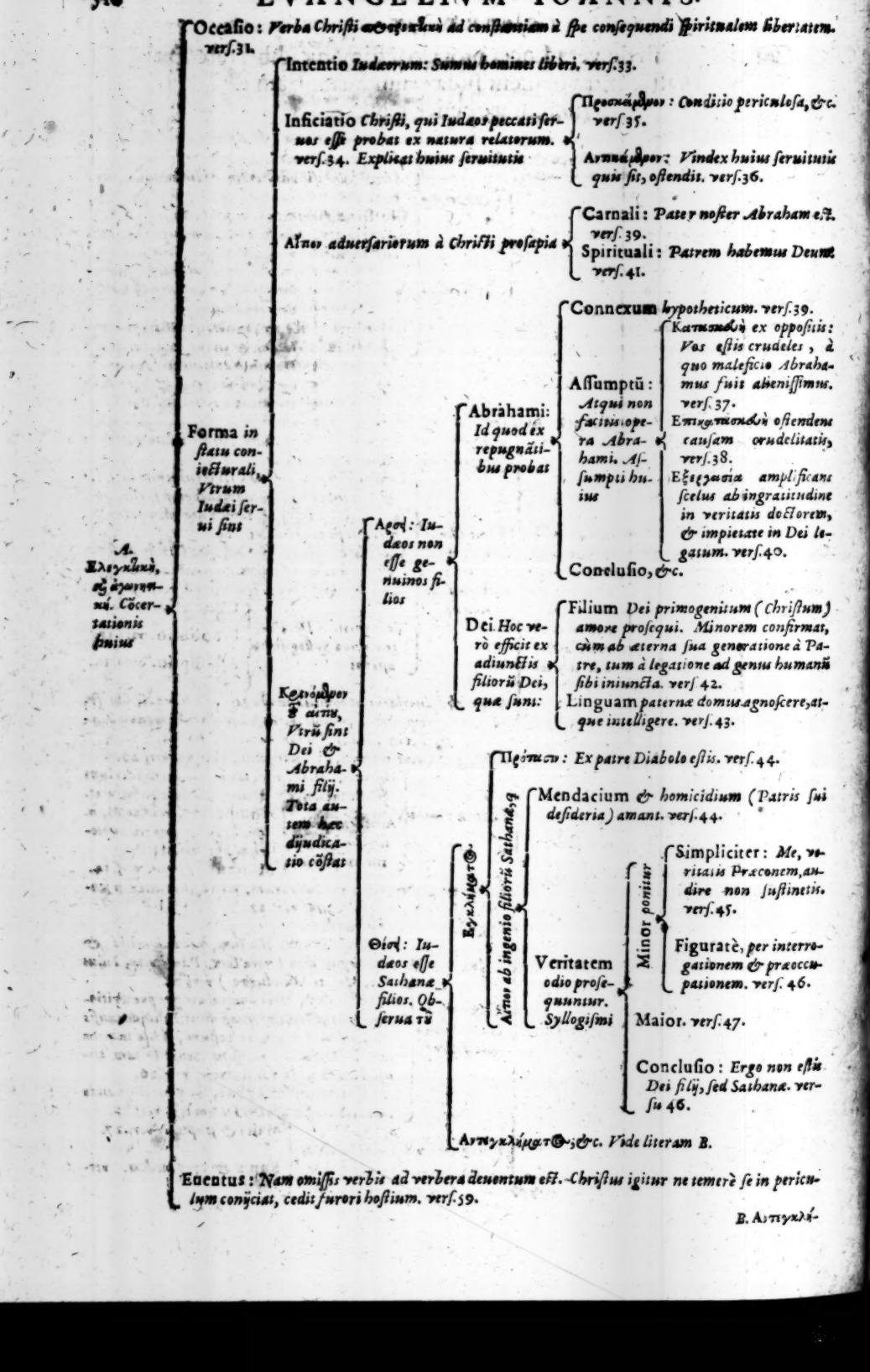
Occasio: Verba Christi accommodata ad constantiam à spe consequendi spiritualem libertatem. vers. 31.
Intentio Iudæorum: Summi homines liberi. vers. 33.
Inficiatio Christi, qui Iudæos peccati seruos esse probat ex natura relatorum. vers. 34. Explicat huius seruitutis
Πρόσκαιρον: Conditio periculosa, &c. vers. 35.
Ἀπαράδεκτον: Vindex huius seruitutis quis sit, ostendit. vers. 36.
Animi aduersariorum à Christi prosapia
Carnali: Pater noster Abraham est. vers. 39.
Spirituali: Patrem habemus Deum. vers. 41.
Forma in statu coniecturali. Vtrum Iudæi serui sint
Connexum hypotheticum. vers. 39.
Assumptū: Atqui non facitis opera Abrahami. Assumpti huius
Καταπαθὴ ex oppositis: Vos estis crudeles, à quo maleficio Abrahamus fuit alienissimus. vers. 37.
Ἐπιχαιροδὴ ostendens causam crudelitatis, vers. 38.
Ἐξεζωσία amplificans scelus ab ingratitudine in veritatis doctorem, & impietate in Dei legatum. vers. 40.
Conclusio, &c.
Abrahami: Id quod ex repugnātibus probat
Dei. Hoc verò efficit ex adiunctis filiorū Dei, quæ sunt:
Filium Dei primogenitum (Christum) amore prosequi. Minorem confirmat, cùm ab æterna sua generatione à Patre, tum à legatione ad genus humanū sibi iniuncta. vers. 42.
Linguam paternæ domus agnoscere, atque intelligere. vers. 43.
Ἀρα οὐ: Iudæos non esse genuinos filios
Κεκτήμεθα ἅπαξ, Virū sint Dei & Abrahami filij. Tota autem hæc ἀμφισβήτησις cōstat
Θεὸν: Iudæos esse Sathanæ filios. Obseruatū
Πρότερον: Ex patre Diabolo estis. vers. 44.
Mendacium & homicidium (Patris sui desideria) amant. vers. 44.
Ἔγκλημα
Animi ab ingenio filiorū Sathanæ, q
Veritatem odio prosequuntur. Syllogismi
Minor ponitur
Simpliciter: Me, veritatis Præconem, audire non sustinetis. vers. 45.
Figuratè, per interrogationem & præoccupationem. vers. 46.
Maior. vers. 47.
Conclusio: Ergo non estis Dei filij, sed Sathanæ. versu 46.
Ἀντιγλώσσως, &c. Vide literam B.
Euentus: Nam omissis verbis ad verbera deuentum est. Christus igitur ne temerè se in periculum conijciat, cedit furori hostium. vers. 59.
A. Ἐλεγκτικὴ, ἐξ ἀγωνιστικῆ. Cōcertationis huius

B. Ἀντιγλώσ-

- B. Ἀντιγκλήματα
  - Intentionem. *verſ.48. & 52.*
  - Depulſionem. Ἀπολογία
    - Καταστασις: *Non habeo Dæmonium. verſ.49.*
    - Καταστασις *ex repugnantibus Dæmoniacorum* Nō enim *Diabolo agitatur, qui*
      - Colit *Deum Patrem. verſ.49.*
      - Contemnit *propriam gloriam. verſ.50.54.*
      - Docet *Euangelium (ſermonem vitæ.) verſ.51.*
      - Nouit *Deum. verſ.55.*
    - Ἀναστασὶς *in ſtatu ὁμογνωμίας ex vocabulo*
      - Mortis:
        - Ὑποφορὰ *à morte corporali, cui obnoxij fuerint Patriarchæ & Prophetæ. verſ.52.*
        - Ἀνυποφορὰ *à morte animæ, ex qua Chriſtus Abrahamum excipit, vt qui per fidem in ſe, vitam æternam conſecutus ſit. verſ.56.*
      - Viſionis:
        - Obiectio *à Chriſti humanite. verſ.57.*
        - Solutio *ab eiuſdem diuinitate. verſ.58.*

CAPVT IX.

Curatio cæci nati.

- Narratio θεραπευτικὴ. *Miraculi huius*
  - Ἀφορμὴ, *quam præbet perſona*
    - Cæci. *verſ.1.*
    - Diſcipulorum, *cauſam cæcitatis quærentium. verſ.2.*
    - Chriſti, *orationem habentis*
      - Διδασκαλικὸν. *Nam veram cæcitatis cauſam finalem reddit* κατ' ἀρετὴν καὶ θεσιν. *verſ.3.*
      - Παροξυντικὸν, *quâ ſeipſum Chriſtus ad miraculum in cæco edendum extimulat*
        - Πρόθεσις. *verſ.4.*
        - Αἴτιον *ab*
          - Officio *Chriſti. verſ.4.*
          - Opportunitate *temporis. Ibid.*
        - Ἔκθεσις *rationis, à tempore petitæ. verſ.5.*
  - Μορφὴ *complectitur*
    - Πραγματικὸν. *verſ.6.*
    - Λεκτικὸν. *verſ.7.*
    - Ἐκβατικὸν. *verſ.8.*
- Examinatio, *inſtituta*
  - Priuatim, *à vicinis inquirentibus in*
    - Perſonam
      - Patientem: *Cæcum. Occurrit hic*
        - Ἀπορία *vicinorum. verſ.8.*
        - Λύσις *ipſius cæci. verſ.9.*
      - Agentem *Chriſtum, &c. verſ.12.*
    - Rem *ipſam, vel modum rei geſtæ, quem cæcus συντόμως, breuiter & perſpicuè exponit. verſ.10.11.*
  - Publicè, *à Phariſæis, penes quos tum Eccleſiaſtica poteſtas erat. Examen hoc inſtituitur*
    - Ἐρωτήσεις *cū parentibus cæci. Inquiſitionis huius*
      - Occaſio *& cauſa impulſiua. verſ.18.*
      - Acta: *nimirum*
        - Quæſtio *Phariſæorum aſtuta & ſophiſtica. Nam multitudine interrogationum homines rudes & ſimplices perturbare conantur. verſ.19.*
        - Reſponſio *parentum*
          - Prudens *& diſtincta, vt poté de rebus*
            - Cognitis *affirmatiua. v.20.*
            - Incognitis *negatiua: verſ.21.*
          - Timida, *propter fulmen excommunicationis Phariſaicæ. v.22.*
    - Ἀμήν, *&c. Vide literam A.*

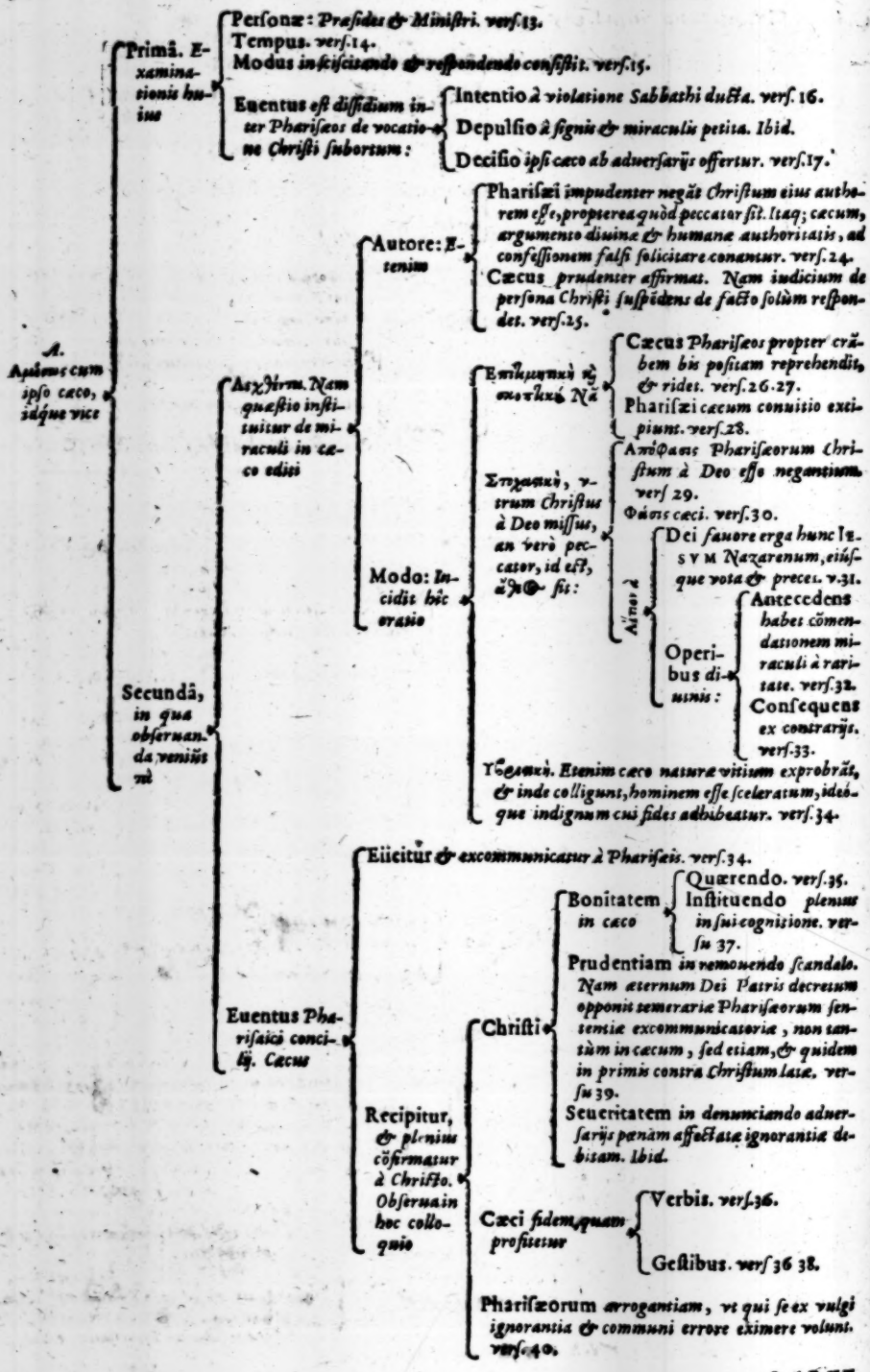
A. Apostemus cum ipso cæco, idque vice
Primâ. Examinationis huius
Secundâ, in qua obseruanda veniũt
Personæ: Præsides & Ministri. vers.13.
Tempus. vers.14.
Modus inscisitando & respondendo consistit. vers.15.
Euentus est dissidium inter Pharisæos de vocatione Christi subortum:
Intentio à violatione Sabbathi ducta. vers.16.
Depulsio à signis & miraculis petita. Ibid.
Decisio ipsi cæco ab aduersarijs offertur. vers.17.
Ἀσχήμων. Nam quæstio instituitur de miraculi in cæco editi
Autore: Etenim
Pharisæi impudenter negãt Christum eius authorem esse, propterea quòd peccator sit. Itaq; cæcum, argumento diuinæ & humanæ authoritatis, ad confessionem falsi solicitare conantur. vers.24.
Cæcus prudenter affirmat. Nam iudicium de persona Christi suspẽdens de facto solùm respondet. vers.25.
Modus: Incidit hîc erasio
Ἐπιμμικὴ τὸ σκωπτικὸ. Nã
Cæcus Pharisæos propter crãbem bis positam reprehendit, & rides. vers.26.27.
Pharisæi cæcum conuitio excipiunt. vers.28.
Στηχαστὴ, vtrum Christus à Deo missus, an verò peccator, id est, ἄθεος sit:
Ἀπόφασις Pharisæorum Christum à Deo esse negantium. vers 29.
Φάσις cæci. vers.30.
Ainos à
Dei fauore erga hunc IESVM Nazarenum, eiusque vota & preces. v.31.
Operibus diuinis:
Antecedens habet cõmendationem miraculi à raritate. vers.32.
Consequens ex contrarijs. vers.33.
Τὸ γελοῖον. Etenim cæco naturæ vitium exprobrãt, & inde colligunt, hominem esse sceleratum, ideóque indignum cui fides adhibeatur. vers.34.
Euentus Pharisaici concilij. Cæcus
Eiicitur & excommunicatur à Pharisæis. vers.34.
Recipitur, & plenius cõfirmatur à Christo. Obserua in hoc colloquio
Christi
Bonitatem in cæco
Quærendo. vers.35.
Instituendo plenius in sui cognitione. versu 37.
Prudentiam in remouendo scandalo. Nam æternum Dei Patris decretum opponit temerariæ Pharisæorum sententiæ excommunicatoriæ, non tantùm in cæcum, sed etiam, & quidem in primis contra Christum latæ. versu 39.
Seueritatem in denunciando aduersarijs pœnam affectatæ ignorantiæ debitam. Ibid.
Cæci fidem, quam profitetur
Verbis. vers.36.
Gestibus. vers 36 38.
Pharisæorum arrogantiam, vt qui se ex vulgi ignorantia & communi errore eximere voluit. vers.40.

CAPVT

CAPVT X.

Oratio de Christi officio & persona.

AGITVR hoc capite de Christi

- Officio Pastorali, in
  - Genere, sub parabola
    - Pastorum
      - Malorum. *Horum nota (non ingredi per ostium) sumitur ex more & consuetudine eorum, qui res inhonestas acturi sunt, nec legitimam alicuius loci possessionem habent.* versu 1.
      - Bonorum. *Horum κατ' ἐξοχὴν & adiuncta memorantur duo:*
        - Vocatio *ordinaria & legitima.* vers. 2. 3.
        - Officium *diligenter & fideliter oues pascendi. Nota*
          - Fidelitatis *est, vt omnium numerum & nomina teneat.* vers. 3.
          - Diligentiæ *est, vt oues*
            - Educat. v. 3.
            - Præcedat. vers. 4.
    - Ouium, *quarum officium est, verum Pastorem sequi, & alienum fugere.* vers. 4. 5.
  - Specie. *Nam parabolam istam Christus ad se accommodat. Accommodationis*
    - Occasio, *fuit Iudæorum stupor & ignorantia.* vers. 6.
    - Forma, *in statu definitiuo, vtrum iustus boni Pastoris Christo competat, an verò Pontificibus, Scribis, &c.*
      - Ἀντίθεσις: *Pontifices, Scribas & Pharisæos non esse veros Pastores, sed fures & latrones.* vers. 8.
      - Λύσις *ex definitione furis & latronis, qui non per ostium (quod est Christus) ingrediatur.* vers. 9.
      - Θέσις, *Christum esse bonum Pastorem.* vers. 11. 14.
        - Συνέχον ducitur ab adiunctis boni Pastoris, quæ sunt:
          - Fortitudo *pugnandi pro grege etiam cum iactura vitæ. Hoc boni Pastoris κατ' ἐξοχὴν illustrat*
            - Ἀντίθεσις
              - Furis. vers. 10.
              - Mercenarij. vers. 12.
            - Εὐθύνον, *quòd illa vitæ iactura sit*
              - Deo *Patri grata.* vers. 17.
              - Christo *spontanea & voluntaria.* v. 18.
          - Prudentia *pascendi gregem. Huc per inest*
            - Cura & *cognitio, ne qua pereat, aut à grege separetur.* vers. 14. 15.
            - Custodia & *collectio ad ouile.* vers. 16.
    - Euentus, *est schisma inter audientes eorum.* vers. 19. *Alij enim Christum*
      - Accusant, *tanquam hominem obsessum & insanum.* vers. 20.
      - Defendunt *ab ingenio & natura Dæmoniacorum.* vers. 21.
- Persona, &c. *Videlicet vers. 22.*

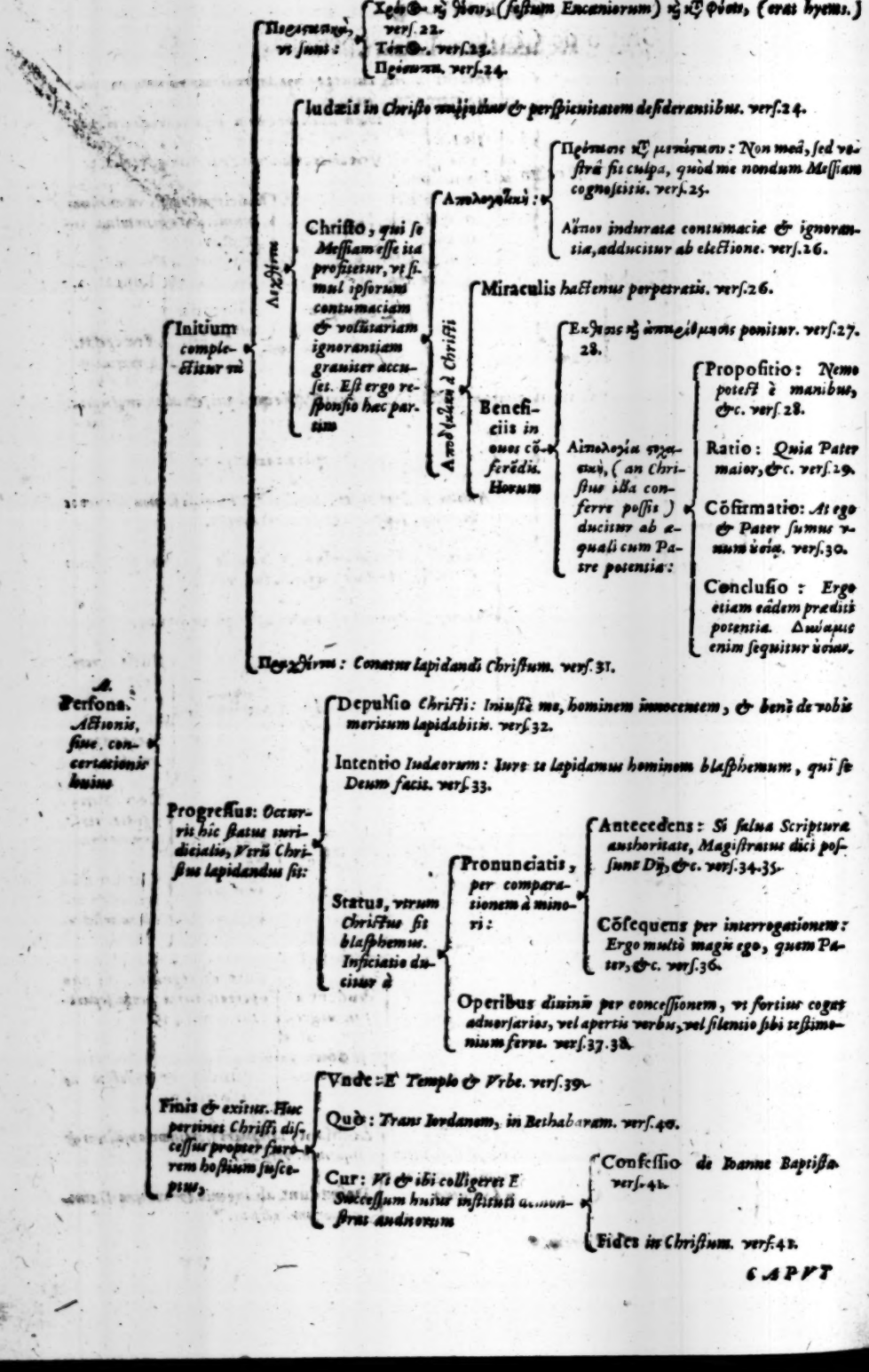
Περιεστησαν, vt sunt: Χρὸ δὲ τῶν ἐγκαινίων (festum Encæniorum) ἦν τότε χειμών, (erat hyems.) vers. 22. Τὸν Θν. vers. 23. Περιεπάτει. vers. 24.
Iudæis in Christo mollitiem & perspicuitatem desiderantibus. vers. 24.
Christo, qui se Messiam esse ita profitetur, vt simul ipsorum contumaciam & voluntariam ignorantiam graviter accuset. Est ergo responsio hæc partim
Ἀπολογία: Οὐ διὰ καλὸν ἔργον λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας: Non ideò, sed vestrâ sit culpa, quòd me nondum Messiam cognoscitis. vers. 25.
Ἄνοιαν indurata contumaciæ & ignorantiæ, adducitur ab electione. vers. 26.
Ἀπολογίας Miraculis hactenus perpetratis. vers. 26.
Beneficiis in omnes cõferendis. Horum
Ἐξουσίας καὶ ἀποκτείνειν ponitur. vers. 27. 28.
Αἰτιολογία τοιαύτη, (an Christus illa conferre possit) ducitur ab æquali cum Patre potentia:
Propositio: Nemo potest è manibus, &c. vers. 28.
Ratio: Quia Pater maior, &c. vers. 29.
Cõfirmatio: Ai ego & Pater sumus vnum ἰσχύι. vers. 30.
Conclusio: Ergo etiam eâdem prædita potentia. Δυνάμις enim sequitur ἰσχύν.
Initium complectitur vii
Περιέλθειν: Conatus lapidandi Christum. vers. 31.
A. Persona. Actionis, sive concertationis huius
Depulsio Christi: Iniussè me, hominem innocentem, & benè de vobis meritum lapidabitis. vers. 32.
Intentio Iudæorum: Iure te lapidamus hominem blasphemum, qui se Deum facis. vers. 33.
Progressus: Occurris hic status iuridicialis, Verùm Christus lapidandus sit:
Status, virum Christus sit blasphemus. Inficiatio ducitur à
Pronunciatis, per comparationem à minori:
Antecedens: Si falsa Scripturæ authoritate, Magistratus dici possunt Dij, &c. vers. 34. 35.
Cõsequens per interrogationem: Ergo multò magis ego, quem Pater, &c. vers. 36.
Operibus divinis per concessionem, vt fortius cogat aduersarios, vel apertis verbis, vel silentio sibi testimonium ferre. vers. 37. 38.
Finis & exitus. Huc pertinet Christi discessus propter furorem hostium susceptus,
Vnde: E Templo & Vrbe. vers. 39.
Quò: Trans Iordanem, in Bethabaram. vers. 40.
Cur: Vt & ibi colligeret E Successum huius instituti a[illegible] animos Trans Iordanos
Confessio de Ioanne Baptista. vers. 41.
Fides in Christum. vers. 42.

CAPVT

CAPVT XI.

Reſuſcitatio Lazari.

- Partes huius hiſtoriæ formales ſunt tres:
  - Προοιμιον τῶν ἐγομένων, quæ acta ſint circa
    - Bethabaram, trans Iordanē, vbi Chriſtus cum Diſcipulis commorabatur. Occurrit hîc
      - Aegrotatio *Lazari, cuius perſona demonſtratur à nomine, patria & cognatione. verſ.1.2.*
      - Legatio, *de morbo Lazari ſignificando*
        - Miſſa, *à quibus, ad quem, qua de re, &c. verſ.3.*
        - Oratio προσδόκων *non allegat Lazari beneficia & merita, ſed Chriſti amorem, &c. verſ.3.*
        - Accepta *quomodo: Indicium Chriſti de euentu morbi* σαφηνικὸν καὶ παραμυθητικόν. *verſ.4.*
      - Cōſultatio *de reditu in Iudæam ad reſuſcitandum Lazarum. Deliberationis huius*
        - Cauſa αἰτιωδὴς, *eſt amor, quo Chriſtus hanc familiam peculiariter complexus eſt. verſ.5.*
        - Tempus. *verſ.6.*
        - Modus & forma in ſtatu negotiali, vtrū Chriſto in Iudæam redeundū ſit, nēcne
          - Diſcipuli negāt & diſſuadent à
            - Periculoſo. *verſ.8.*
            - Inutili. *Supernacaneā enim fore profectionē, ex ſomno, futuræ ſanitatis indicio, colligunt* ἀπροσδιονύσως. *Chriſtus enim de morte, non ſomno corporali locutus erat. verſu 12.13.*
          - Chriſtus *affirmans* à
            - Honeſto, *hoc eſt ab*
              - Tuto, *per ſimilitudinē Viatoris, Incis & noctis. v.9.10.*
              - Officio *Chriſti erga amicum. verſ.11.*
              - Conditione *Lazari deploratæ. verſ.14.*
              - Magnitudine *futuri miraculi. verſ.15.*
        - Euentus. *Thomas enim Chriſti oratione animatus, redeundum cenſet. verſ.16.*
      - Bethaniam, *&c. Vide literam A.*
    - Διήγησις τῶν ἀμφὶ ὄντων quid actū ſit apud ſepulcrum. *verſ.38.* ss
      - Προσλήψις, καὶ Λῆψις
        - Miniſtris
          - Monſtrantibus *ſepulcrum, Domino ſic poſtulante. verſ.34.*
          - Remouentibus *lapidem iuſſu Domini. verſ.39.41.*
        - Marthæ, *cuius diffidentiam Chriſtus corripit, reuocata in memoriam promiſſione ſuâ. verſ.39.40.*
        - Preces Chriſti fuſæ
          - Quomodo, *quibus geſtibus & verbis. verſu 41.*
          - Cur, ἵνα τί. *verſ.42.*
        - Lazaro. *Hunc enim Chriſtus reſuſcitaturus, altum clamat. verſu 43.*
      - Ἔκβλησις: *Lazarus ad vocem Chriſti præſtò eſt, & viuus ex ſepulcro procedit, indutus faſciis ſepulcralibus. verſ.44.*
    - Ἐπιδιήγησις τῶν ἐγομένων, *&c. Vide literam B.*

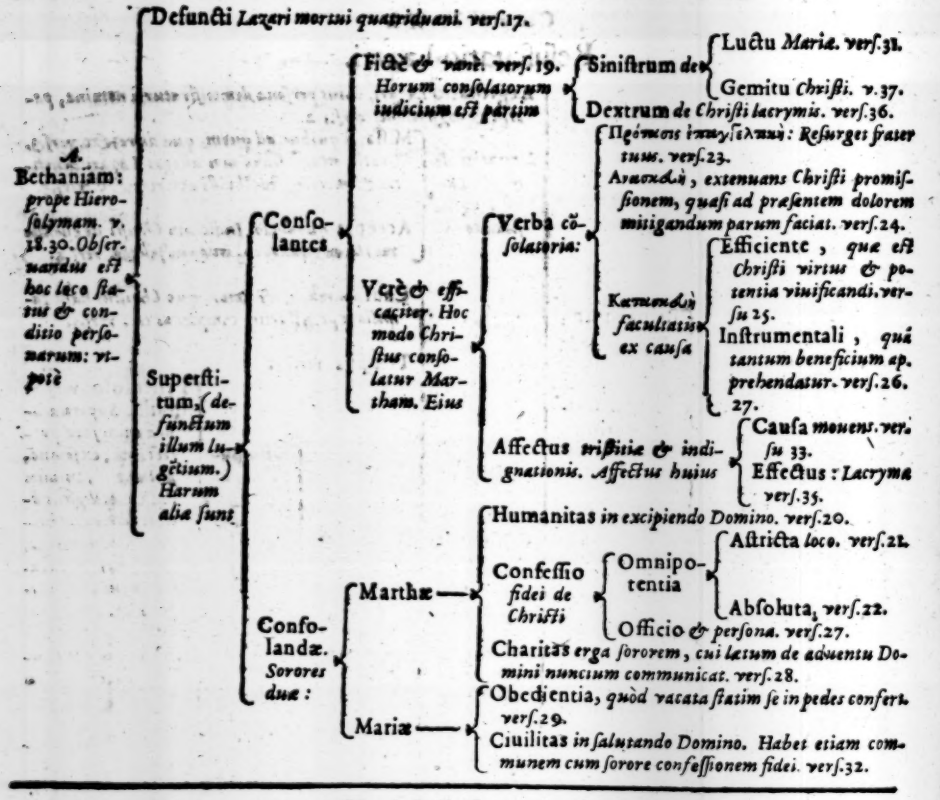
Defuncti Lazari mortui quatriduani. verſ.17.
A.
Bethaniam: prope Hieroſolymam. v. 18.30. Obſervandus eſt hoc loco ſtatus & conditio perſonarum: vtpotè
Superſtitum, (defunctum illum lugẽtium.) Harum aliæ ſunt
Conſolantes
Fidè & vere. verſ. 19. Horum conſolatorum iudicium eſt partim
Sinistrum de
Luctu Mariæ. verſ.31.
Gemitu Chriſti. v.37.
Dextrum de Chriſti lacrymis. verſ.36.
Vere & efficaciter. Hoc modo Chriſtus conſolatur Martham. Eius
Verba cõſolatoria:
Πρόσκοπος ἐπαγγελικὸς: Reſurget frater tuus. verſ.23.
Ἀναπόδειξις, extenuans Chriſti promiſſionem, quaſi ad præſentem dolorem mitigandum parum faciat. verſ.24.
Καταπόδειξις facultatis ex cauſa
Efficiente, quæ eſt Chriſti virtus & potentia vivificandi. verſu 25.
Inſtrumentali, quâ tantum beneficium apprehendatur. verſ.26. 27.
Affectus triſtitiæ & indignationis. Affectus huius
Cauſa mouens. verſu 33.
Effectus: Lacryma verſ.35.
Conſolandæ. Sorores duæ:
Martha
Humanitas in excipiendo Domino. verſ.20.
Confeſſio fidei de Chriſto
Omnipotentia
Aſtricta loco. verſ.21.
Abſoluta, verſ.22.
Officio & perſona. verſ.27.
Charitas erga ſororem, cui lætum de aduentu Domini nuncium communicat. verſ.28.
Maria
Obedientia, quòd vocata ſtatim ſe in pedes confert. verſ.29.
Ciuilitas in ſalutando Domino. Habet etiam communem cum ſorore confeſſionem fidei. verſ.32.

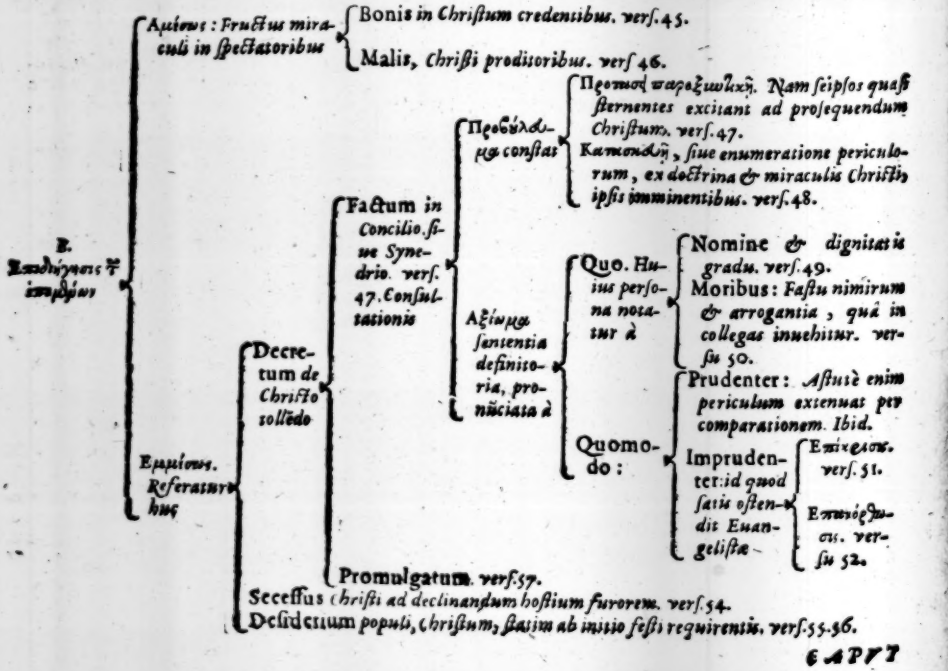
B.
Ἐκδιήγησις τῶν ἐπαμφίων
Ἐπαμφίων. Referatur huc
Ἀμφίων: Fructus miraculi in ſpectatoribus
Bonis in Chriſtum credentibus. verſ.45.
Malis, Chriſti proditoribus. verſ 46.
Factum in Concilio. ſiue Synedrio. verſ. 47. Conſultationis
Πρόβλημα conſtat
Πρόσκοπος παραξωλικὴ. Nam ſeipſos quaſi ſternantes excitant ad proſequendum Chriſtum. verſ.47.
Καταπόδειξις, ſiue enumeratione periculorum, ex doctrina & miraculis Chriſti, ipſis imminentibus. verſ.48.
Ἀξίωμα ſententia definitoria, pronũciata à
Quo. Huius perſona notatur à
Nomine & dignitatis gradu. verſ.49.
Moribus: Faſtu nimirum & arrogantia, quâ in collegas inuehitur. verſu 50.
Quomodo:
Prudenter: Aſtutè enim periculum extenuat per comparationem. Ibid.
Imprudenter: id quod ſatis oſtendit Euangeliſtæ
Ἐπιχείρησις. verſ. 51.
Ἐπιτύχησις. verſu 52.
Decretum de Chriſto tollẽdo
Promulgatum. verſ.57.
Receſſus Chriſti ad declinandum hoſtium furorem. verſ.54.
Deſiderium populi, Chriſtum, ſtatim ab initio feſti requirentis. verſ.55.56.

CAPVT

CAPVT XII.

Ingressus Christi in Vrbem regius.

- Τὰ πρὸ τοῦ πάθους
  - Προοίμια, quæ contigerint ante ingressum. vers. 1. Nam in honorem Christi
    - Cœna paratur in Bethania. Personæ huius conuiuij sunt
      - Fœminæ:
        - Martha, *discumbentibus ministrans.* vers. 2.
        - Maria, *Christum vngit. Vnguentum commendatur à materia, forma, adiuncto precij & effectu fragrantiæ.* vers. 3.
      - Mares —
        - Mali: *Iudas Mariæ obstrepens*
          - Quomodo, *& quo prætextu.* vers. 4.5.
          - Cur, *& quo animo, offendis ἐπίκλασις Euangelistæ.* versu 6.
        - Boni.
          - Lazarus. vers. 2.
          - Christus: *Mariæ factum contra Iudæ obtrectationem defendens:*
            - Καλοκαγαθία à fine facti. vers. 7.
            - Ἀναπόδειξις obiectionis de pauperum subuentione. vers. 8.
    - Cõcursus *populi fit. Excursus huius in Bethaniam facti*
      - Causa κινητική, *fuit tum zelus erga Christum, tum curiositas Lazarum videndi & audiendi.* vers. 9.
      - Effectus *in hostibus: consultatio de tollendo Lazaro.* vers. 10.11.
  - Μίσος: Ingressus
    - Χρόνος, vers. 22.
    - Τρόπος continet τὸ προσχήμα
      - Populo, *Christum aduentantem honorificè excipienti. Honoris istius causa*
        - Materialis: *Occursus & acclamatio.* vers. 13.
        - Impulsiua: *Magnitudo miraculi in Lazaro editi.* vers. 17.18.
      - Christo, *qui asino insidens, ingreditur Vrbem.* vers. 14.
      - Discipulis, *mysterium ingressus Christi, serò tandem intelligentibus.* vers. 16.
    - Αἴτιον πληρωθῇ, *vt impleretur, &c.* vers. 15.
    - Ἔκβασις: *Rabies hostium seipsos ignauiæ accusantium, quòd malum hoc passi sint τὸ usque serpere, vt iam sit incurabile.* vers. 19.
  - Ἐπίλυσις:
    - Ὁμιλία Græcorum, *&c. Vide literam A.*
    - Ἐπίκλασις Euangelistæ inuectiua in Iudæorũ
      - Ἀπιστία in amplectenda Christi doctrina. Incredulitatem hanc exaggerat
        - Ἀκληδόν, *quã diligentiam Christi, in obeundo officio, opponit Iudæorum pertinaciæ.* vers. 37.
        - Ἀπολογία ex Esaia producta. versu 38.39. 40.
      - Μικροψυχία *in confitendo Christo, propter metum ignominiosæ excommunicationis.* vers. 42.43.
    - Λόγος Christi vltimus, publicè coram populo habitus, quo se auditoribus cõmendat à
      - Personæ *excellentia, quòd non nudus sit homo, sed verus & æternus Deus cum Patre*
        - Maiestatis & *honoris, vtpotè in quem non minùs confidendum sit, quàm in Deum Patrem.* versu 44.
        - Naturæ & *essentiæ.* vers. 45.
      - Officij *præstantia & vtilitate, per similitudinem lucis.* vers. 46.
      - Clementiæ *laude* vers. 47.
      - Doctrinæ *authoritate, idque propter*
        - Adiunctum, *quod est pœna doctrinæ contemptoribus constituta.* vers. 48.
        - Causam doctrinæ
          - Efficientem, *seu authorem.* versu 49.
          - Finalem *simul & formalem.* versu 50.

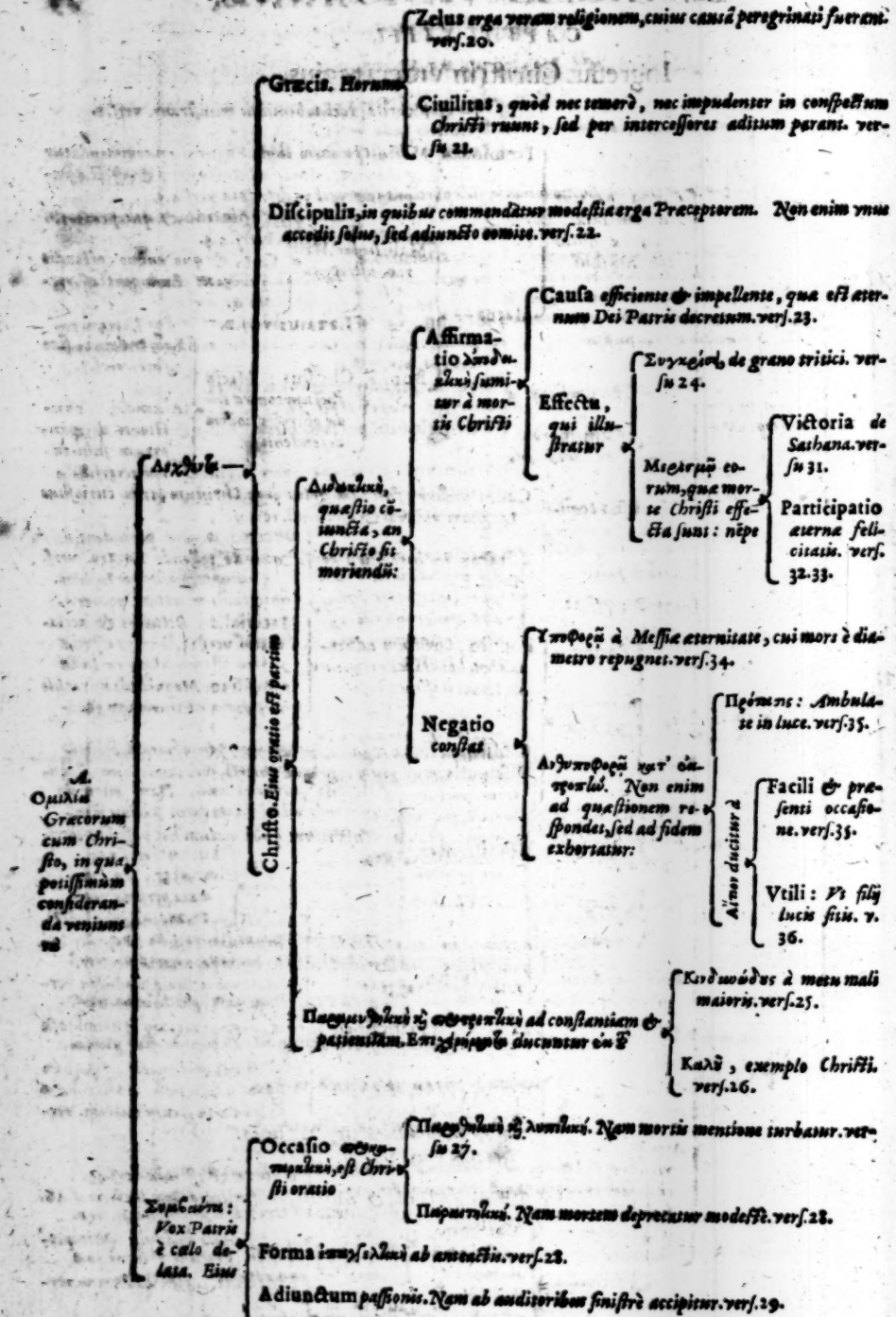
A. Ομιλία Græcorum cum Christo, in qua potissimùm considerandæ veniunt
Ἀρχὴ —
Græcis. Horum
Zelus erga veram religionem, cuius causâ peregrinati fuerant. vers. 20.
Ciuilitas, quòd nec temerè, nec impudenter in conspectum Christi ruunt, sed per intercessores aditum parant. vers. 21.
Discipulis, in quibus commendatur modestia erga Præceptorem. Non enim vnus accedit solus, sed adiuncto comite. vers. 22.
Christo. Eius gratia est partim
Διὰ τοῦτο, quæstio cõiuncta, an Christo sit moriendũ:
Affirmatio διὰ τοῦτο adumbratur à sumitur à mortis Christi
Causa efficiens & impellens, quæ est æternum Dei Patris decretum. vers. 23.
Effectu, qui illustratur
Συγκρίσει, de grano tritici. vers. 24.
Μετέχειν eorum, quæ morte Christi effecta sunt: nempe
Victoria de Sathana. vers. 31.
Participatio æternæ felicitatis. vers. 32. 33.
Negatio constat
Ὑποφορᾷ à Messiæ æternitate, cui mors è diametro repugnet. vers. 34.
Ἀντιφορᾷ κατ' ἐπερώτησιν. Non enim ad quæstionem respondet, sed ad fidem exhortatur:
Aliud ducitur à
Περίπατε: Ambulate in luce. vers. 35.
Facili & præsenti occasione. vers. 35.
Vtili: Vt filij lucis sitis. v. 36.
Παραμυθικὴ & ἀποτρεπτικὴ ad constantiam & patientiam. Ἐπιχειρήσεις ducuntur ex
Κινδυνώδης à metu mali maioris. vers. 25.
Καλῶ, exemplo Christi. vers. 26.
Σωμάτων: Vox Patris è cælo delata. Eius
Occasio ἀποτρεπτικὴ, est Christi oratio
Παραμυθικὴ & λυπικὴ. Nam mortis mentione turbatur. vers. 27.
Παρρησιαστικὴ. Nam mortem deprecatur modestè. vers. 28.
Forma ἐπιτρεπτικὴ ab auctoritate. vers. 28.
Adiunctum passionis. Nam ab auditoribus sinistrè accipitur. vers. 29.
Finis, cuius gratia facta sit. vers. 30.

CAPVT

CAPVT XIII.

Lotio pedum.

- Factum. Lotio pedum. Lotionis
  - Αἴτια τινὰ τρία? — Dilectio Christi *verſ.* 1.; Defectio Iudæ. *verſ.* 2.; Potestas Christi plenaria. *Ibid.*
  - Χρόνος. *verſ.* 1. 2.
  - Τρόπος modus & forma lotionis, ſuis partibus formalibus deſcripta. *verſ.* 4. 5.
  - Ἐκδοχὴ, ἢ συμβαὶ, ἢ ἔστι γκλιτον eſt diſceptatio Petri cũ Chriſto de lotione pedum. Conſideranda hoc loco veniunt modeſtia & ciuilitas
    - Extrema, in Petro, delinquente κατ' ἔλλειψιν — Ἔλλειψις. Nihil enim vult concedere. *verſ.* 6. 8.; Ὑπερβολὴ. Nam plura iam offert, quàm par erat. *verſ.* 9.
    - Medium, ſiue mediocritas, ad quam Chriſtus Petrum reuocat. Additur ἐπανόρθωσις, ſiue exceptio, Iudam concernens. *verſ.* 7. 8. 10. 12.
  - Τέλος explicatur oratione παροξυντικὴ εἰς μίμησιν:
    - Propoſitio — Figurata *per interrogationem. verſ.* 12.; Simplex & aperta. *verſ.* 15.
    - Cõfirmatio *ab honeſto, id eſt, decoro* — Diſcipulorum, *per comparationem à maiori. verſ.* 13. 14.; Seruorum: *per occupationem:* Non eſt, vt hæc ſeruitia veſtris perſonis indigna exiſtimetis. *verſ.* 16.
    - Epilogus ἐπιφωνηματικὸς. *verſ.* 17.
- Dictum, ſiue oratio Chriſti
  - Ἐπιμελητικὴ. Nam Chriſtus proditorem ſuum & notat, & taxat. Notationis huius
    - Forma:
      - Exordium *inſinuationis quâ occurrit offenſioni Diſcipulorũ, quos non omnes mundos eſſe dixerat. Sermonis* σκληρότητα mitigat à — Decreto *diuinæ prouidentiæ. verſ.* 18.; Fine *huius actionis, cur Iudam ante factum notare voluerit. verſ.* 19.; Promiſſione *ſuæ præſentiæ contra offendiculum ex Iudæ lapſu. verſ.* 20.
      - Propoſitio, *ſiue ipſa proditoris notatio eſt partim* — Λογικὴ per aſſeuerationem generalem. *verſ.* 21.; Παραλυτικὴ per oblatam buccellam. *verſ.* 26.
    - Effectus *apud*
      - Innocentes: *Diſcipulorũ* — Affectus *perturbationis. Nam atrocia horrent, vel ad ſolam tanti ſceleris mentionem. verſ.* 22.
      - Nocentem, *Iudam qui* — Conatus *inquirendi de proditore. Inquiſitionis* — Author. *verſ.* 24.; Minister, *ſeu mediata perſona. verſ.* 23. 25.; Stupor, *ſeu ignorantia. verſ.* 28. 29.; Committitur *Sathanæ regendus. verſ.* 27.; Egreditur, *Dominum proditurus. verſ.* 30.
  - Παραμυθητικὴ *contra ignominiam mortis Chriſti, quam commendat ab honeſto, ſiue glorioſo. verſ.* 31. 32.
  - Προτρεπτικὴ *ad mutuam charitatem ab* — Honeſto, *ſiue exemplo Chriſti. verſ.* 34.; Vtili, *ſeu fine & effectu dilectionis mutuæ. verſ.* 35.
  - Περιπτικὴ *de*
    - Chriſti *morte, per quam in gloriam Patris ingreſſurus ſit. verſ.* 33.
    - Diſcipulorum *afflictionibus, mortem Domini ſecuturis. Ibid.*
    - Petri — Martyrio. *Occurrit hîc* — Curioſitas Petri περίεργα ſciſcitãtis. *verſ.* 36.; Prudentia Chriſti, Petrum obliquè ſuæ imperfectionis admonentis. *verſ.* 37.
    - Petri — Lapſu: *Obſeruo* — Petri temeritatem. *verſ.* 37.; Chriſti vaticinium. *verſ.* 38.

Diſcipulitus hoc capite Chriſti

CAPVT XIV.

Oratio Christi προγυμναστικὴ ad Discipulos, propter discessum suum anxios atque solicitos.

- Κεφάλαιον. vers. 1. Ne turbetur cor vestrum (propter abitum meum.)
- CONSOLATIONIS
  - Ἐπιχειρήματα ducuntur à
    - Tuto, hoc est,
      - Fidei obiecto (Deo Patre & Filio) tanquam firmissimo in omnibus adversis præsidio. vers. 1.
      - Fine profectionis (passione, morte & ascensione ad cœlos) suæ. vers. 2.
      - Spe reditus (per resurrectionem, & demum in nouissimo die.) vers. 3. 18. 19.
      - Cernitudine loci, per quem, & ad quem tendat. vers. 4.
    - Vtili, siue
      - Dono miraculorum præstantiori, quòd Discipuli, post abitum Domini, sint facturi miracula maiora (non quoad originem & dignitatem, sed maiora numero, usu atque fructu.) vers. 12.
      - Exauditione precum, & intercessione apud Patrem pro Discipulis. vers. 13. 14.
      - Missione Spiritus Sancti. Donum hoc Christus commendat ab
        - Authore, nomine, duratione, &c. vers. 16.
        - Adiuncto, item à raritate. vers. 17.
        - Effectu. vers. 26.
      - Cognitione Christi pleniore. vers. 20.
      - Reconciliatione cum Deo Patre per mortem Filij procuranda. v. 21.
      - Pace Discipulis relinquenda. vers. 27.
    - Honesto, seu iure & natura dilectionis. vrs. 15. 21.
    - Facili & brevitate temporis. vers. 19.
  - Ἐκβασις: ἢ διασκευὴ à consolatione ad docendum
    - Thomam de loco
      - Per quem, seu via ad Christi, quàm nostri abitus in cœlum:
        - Πρόσωπον ἐκφωνεῖ: Ego sum via, &c. versu 5.
        - Αἴτιον à definitione viæ. Via enim est per quam ad locum definitum perueniri potest. vers. 6.
      - Ad quem, siue de Patre, ad quem in cœlestem gloriam abiturus sit. versu 7.
    - Philippum de visione Dei Patris:
      - Ἐρώτησις Philippi absurda & inepta. vers. 8.
      - Ἀπόκρισις Christi
        - Προσωποποιΐα ψογική. Corripit enim Discipulorum tarditatem & ignorantiam. Tanto tempore vobiscum sum, &c. vers. 9.
        - Πρόσωπον ἐπιδιορθωτικὸν, quâ Philippum in sui contemplationem revocat, & Patrem in se videndum & cognoscendum proponit: Qui me videt, videt & Patrem. versu 9.
        - Κατασκευὴ ab vnitate essentiæ diuinæ, quòd Pater sit in Filio, (vt in charactere & imagine) & Filius in Patre (vt in origine & principio.) vers. 10. 20.
        - Ἐπιφορὰ ἀπὸ τοῦ ἀναποδότου ab effectis: nimirum à
          - Verbis, seu doctrina. vers. 10.
          - Factis & miraculis. vers. 11.
    - Iudam Lebbæum de reuelatione sui:
      - Ἀποφορὰ Iudæ curiosa. vers. 22.
      - Λόγος καὶ μετάνοια culpæ in ipsum Mundum, reuelationis diuinæ propter ἀφιλόθεον non capacem. Partes huius λόγου sunt tres:
        - Θέσις, quâ priorem sententiam repetit. vers. 23.
        - Ἀντίθεσις, quâ causam ostendit, cur se Mundo manifestare, & propitium exhibere nolit. vers. 24.
        - Ἀποδιώξις, quâ Discipulos suos ad priores conciones remittit. vers. 25.
  - Ἐπίλογος constans
    - Repetitione
      - Propositionis. vers. 27.
      - Argumenti sumpti à
        - Spe reditus. vers. 28.
        - Iure & natura dilectionis. Ibid.
    - Amplificatione pathetica passionis & mortis Christi à causa
      - Finali. (Fide in Christum.) vers. 29.
      - Efficiente instrumentali (Sathanæ eiusq; organis.) vers. 30.
      - Impellente (suâ dilectione, qua moueatur ad obediendum Patri.) vers. 31.

CAP.

CAPVT XV.

Exhortatio ad constantem in fide perseuerantiam.

- Κατήχησις, figurata similitudine parabolæ
  - Πρόσωπα de
    - Vite & Vinitore. *vers.* 1.
    - Palmitibus, *tam frugiferis, quàm infrugiferis. vers.* 2.
  - Ἀνάδοσις, *quâ Discipulis parabolam applicans, dicit: Sermo meus, quem fide apprehendistis, vos, tanquam palmites meos, purgauit ad ferendum fructum. Restat igitur, vt in me maneatis constanter, & ad finem perseuereris, &c. vers* 3.
- Κατασκευὴ ἀπὸ τοῦ
  - Προοίμιον, seu abs
    - Intima *Christi præsentia vers* 4.
    - Benigna *atque liberali precum exauditione propter gloriam Patris. vers.* 7. & 16.
  - Ἀναγκαῖον. *Argumenti huius*
    - Propositio. (*Nisi fructum vestrâ professione dignum feratis, Pater meus tanquam Agricola, vos resecabit, atque reiciet*) *illustratâ similitudinis repetitione. vers.* 4.
    - Assumptio (*Atqui, nisi constanter in me manseritis, fructum nullum ferre potestis.*) *vers.* 6. *Minoris autem* συμπερασμὸς *ponitur. vers.* 5. *Sine me nihil potestis, &c.*
  - Πρὸς σύστασιν
    - Diligant
      - Deum *Patrem, eiusque Filium* IESVM *Christum. Dilectionis huius*
        - Causa κινητικὴ ducitur à pari. *vers* 9.
        - Modus *manendi in dilectione Christi, est seruare præcepta eius. vers.* 10.
        - Finis, respectu *Christi & Discipulorum. vers.* 11.
      - Proximum. ἡ τῆς φιλαδελφίας
        - Πρόσωπα ἐπιτακτικά. *ver.* 17.
        - Ἄτοπον à pari. *vers.* 12.
        - Ἐκθεσις rationis. Ἀγάπη *Christi* φιλανθρωπία *commendatur* κατ' ἐξοχὴν à magnitudine. *vers.* 13.
    - Paulu. *Docet enim quid eos facere conueniat, qui in Christo constanter manere volunt: videlicet ut*
      - Contemnant *animo infracto odium Mundi, & omnia pericula. Consolationis* ἐπιχειρήματα *ducuntur ab*
        - Exemplo *Christi, quas ille contumelias sustinuerit in*
          - Genere. *vers.* 18.
          - Specie. *Recenset enim odij effectus, tanquam species. vers.* 20.
        - Ingenio *Mundi* (*suos duntaxat amantis*) *vers* 19.
        - Ignorantia *hostium affectata. v.* 23 *Hanc ipsorum affectatam ignorantiam eluncit*
          - Doctrinæ à *Christo propositæ, euidentia atque perspicuitas. vers.* 22.
          - Miraculorum à *Christo editorum magnitudo. versu* 24.
        - Fortunæ *aduersæ* μετοχὴ, *seu communicatione cum Deo Patre, eiusq; Filio. vers.* 23.
        - Prouidentia *diuina. vers* 25.
        - Causæ *bonitate, nitente Christi ignorantiâ. Hanc asseris testimonio*
          - Spiritus *Sancti. versu* 26.
          - Apostolorum, *vt qui auriti & oculati testes sint. v.* 27.
      - Καλῶ, *id est, Discipulorum dignitate, quam commendat, & amplificat*
        - Incremento κατ'
          - Ἀρνη. *Non habeo vos seruorum loco: id quod probat à conditionis seruilis proprietate. vers* 15.
          - Θέσις. *Sed amici estis vers.* 14.
        - Αἰτιολογία *causæ efficientis & finis: vnde ista dignitas ipsis obtigerit, & in quem finem. vers.* 16.

CAPVT XVI.

Consolatio contra imminentes persecutiones.

CONSOLATIONIS
- Exordium *insinuationis contra scandalum ex afflictionibus oriturum.* verſ. 1. 4.
- Narratio *periculorum. Exponis afflictionum & perſecutionum*
  - Species: nempe
    - Excommunicationem. verſ. 2.
    - Interneccionem *cum infamia coniunctam.* verſ. 2.
  - Cauſam *à natura hoſtium deſumptam: Deum ignorant: Ergo non eſt mirum, quòd eius Sanctos perſequuntur.* verſ. 3.
- Propoſitio, *modeſtè reprehendens Diſcipulorum præpoſterum mœrorem.* verſ. 5. 6.
- Confirmatio *ab*
  - Vtili, *ſine promiſſione Spiritus Sancti.* verſ. 7. *Hunc autem commendat ab officio erga*
    - Reprobos & infideles, *quos ille arguet in*
      - Genere. verſ. 8.
      - Specie *de*
        - Peccato. verſ. 9.
        - Iuſtitia. verſ. 10.
        - Iudicio. verſ. 11.
    - Electos & fideles. *Officij huius*
      - Obiectum
        - Perſonale, *Quos doctturus ſit (Diſcipulos rudes adhuc.)* verſ. 12. 13.
        - Reale, *Quid doctturus ſit.* verſ. 13.
      - Finis: *Gloria Filij Dei.* verſ. 14.
      - Forma, *Quomodo doctturus, & vnde ſuam doctrinam acceperit ſit.* verſ. 14. 15.
  - Facili: *hoc eſt,*
    - Temporis, *ſub cruce exigendi breuitate. Argumenti huius*
      - Πρόσωπον. verſ. 16.
      - Ἀναπόδειξιν habens
        - Ἀπορίαν *Diſcipulorum.* verſ. 17. 18.
        - Λύσιν καὶ ἀπόκρισιν *Chriſti*
          - Μεμψιλογίαν *ruditatis & ſtuporis in Diſcipulis.* verſ. 19.
          - Προῤῥησιλογίαν *de ſtatu Diſcipulorum triſti, & Mundi conditione plauſibili.* verſ. 20.
      - Κατασκευὴν *à ſimilitudine parturientis. Parabolæ*
        - Πρόσωπον. verſ. 21.
        - Ἀπόδοσις. verſ. 22.
    - Precum *ſubſidio, quo vel maximè calamitates auerti, vel mitigari poſſint. Exhortationis ad ſtudium precum*
      - Propoſitio, *cui ratio honeſtatis & vtilitatis inſerta eſt.* verſ. 24.
      - Ratio, *ſine, αἰτεῖτε καὶ λήμψεσθε, ἵνα ὁ χαρὰ ὑμῶν πεπληρωμένη ᾖ*
        - Χρεία, *ſeu à precum exauditione.* verſ. 23. 24.
        - Pactu ex circumſtantia perſonæ
          - Christi
            - Indicantis *nobis Dei voluntatem apertè, & ἀπὸ παροιμίας.* verſ. 25.
            - Intercedentis *pro nobis.* verſ. 26.
            - Reconciliantis *nos Patri per meritum incarnationis, paſſionis, reſurrectionis & aſcenſionis, &c.* verſ. 28.
          - Dei Patris, *nos, etiam peccatores amantis.* verſ. 27.
- Digreſſio
  - Ἐγκωμιαστικὴ, *quâ Diſcipuli (non ſine præſumptionis nota) Chriſti in docendo παῤῥησίαν καὶ σαφήνειαν commendant.* verſ. 29. 30.
  - Προῤῥητικὴ *de Diſcipulorum fuga: contra quam Chriſtus ſe munit præſentiâ Dei Patris.* verſ. 31. 32.
- Concluſio παραμυθητικὴ *ab vtili, (animorum tranquillitate & ἀοχλησίᾳ) & Tuto (victoriâ Chriſti, ab hoſtibus reportatâ.)* verſ. 33.

CAPVT

CAPVT XVII.

Προσευχὴ Χ. Christi precatio pro se & Ecclesia.

ORAT Christus pro

- **Se.** Orationis huius
  - Κεφάλαιον: *Pater glorifica Filium, id est, asserе & tuere honorem meum per gloriosam resurrectionem, vt omnes intelligant, me Dei Filium, & Mundi Saluatorem esse.* verſ. 1.
  - Ἐπιχείρημα à
    - Fine *glorificationis gemino: nempe*
      - Patris *gloriâ.* verſ. 1.
      - Hominum *salute, seu vita aeterna.* (verſ. 2.) *cuius consequendæ modum & rationem ostendit.* verſ. 3.
    - Pari, *seu æquo & bono: Quia, inquit, ego te glorificaui: æquum sanè est, vt tu me quoque glorifices.* verſ. 4.
  - Συμπέρασμα, *cui additur ἐπίδειξις gloriæ, quam, & qualem petas.* verſ. 5.
- **Aliis, nempe Ecclesiæ**
  - Προοίμιον ἐπιστητικὸν à *persona Discipulorum: dignos esse, quos Pater suâ curâ & fauore complectatur. Commendat autē potissimùm Discipulorū*
    - Diligentiam *in audiendo & amplectendo Euangelio.* verſ. 6.
    - Cognitionem
      - Generalē *de Christi doctrina & miraculis.* verſ. 7. 8.
      - Specialem *de Christi vocatione.* verſu 8.
  - Πρόθεσις *constat cum ἀπηλοῖς, (pro quibus orat, & pro quibus non) tum αἰτιολογίᾳ, (cur pro certis quibusdam intercedat.)* verſ. 9.
  - Κατασκευὴ
    - **Doctoribꝰ, Discipulis, & Apostolis.** Orationis παραινετικῆς & συγκλιτικῆς
      - Honesto, *seu*
        - Iure *dominij: Tui sunt: Ergo tibi etiam tuendi atq; defendendi.* verſ. 9.
        - Communione *bonorum inter Patrem & Filium: Si mei Discipuli sunt: Ergo tibi non minùs quàm mihi curæ esse debent. Omnia enim inter nos sunt communia.* verſ. 10.
        - Fide & *diligentia Christi in conseruandis atq; tuendis Discipulis.* verſ. 12. Ἔκφρασις *de Iuda proditore subiungitur.*
      - Necessario, *hoc est,*
        - Priuatione *externæ & corporalis conuersationis Christi: Ergo tuâ ipsis opus est protectione.* verſ. 13.
        - Odio *Mundi erga Discipulos.* verſ. 11. 14. 16.
      - Facili, *seu modo conseruandi eos in*
        - Vnanimitate, *ad exemplar diuinæ vnionis, instituta.* verſ. 11.
        - Veritate. v. 17. *Petitionis huius ratio ducitur à*
          - Discipulorum *vocatione: Non suâ sponte currunt, sed legitimè à me vocati sunt. Æquum igitur est, vt eos tuis donis instruas.* verſ. 18.
          - Christi *merito per occupationem: Licet indigni sunt ipsi suâ curâ & fauore: tamen in meam gratiam, (respectu mei meriti) eos tuendos & ornandos suscipies.* verſ. 19.
    - Ἀνακεφάλαιωσις & ἐπίδειξις *propositionis.* verſ. 15.
    - **Auditoribꝰ, atque adeò toto credentium cœtu.** Petitio hæc *constat*
      - Ἀφαιρέσει & θέσει. verſ. 20.
      - Μεταστάσει *verū, quas illis precatur: videlicet*
        - Concordiam. *Hanc illustrat ex causa*
          - Formali, *qualem inter Ecclesiæ membra vnitatem esse velis.* verſ. 21. 22. 23.
          - Finali, *seu effectu & fructu vnionis Christianæ.* verſ. 21 23.
          - Efficiente: *Etenim notitia Christi efficit, vt sint vnum inter se sancti.* verſ. 22.
        - Κτῆσιν & χάριν vitæ æternæ. *Petitionis huius*
          - Πρόθεσις. verſ. 24.
          - Αἴτια σοφιστικὰ à *persona*
            - Dei *Patris, Filium Christū diligentis.* verſ. 24.
            - Credentiū, *quos Patri commendat à fide & cognitione Dei. Hanc autem amplificat*
              - Συγκριτικῶς *per collationem cū impijs & incredulis.* v. 25.
              - Αἰτιολογικῶς *à causa efficiente & finali.* v. 26.

CAPVT XVIII.

Παθήματα Christi in Horto, Atrio & Prætorio.

- Παθήματα Christi Vrbem
  - Extra *in horto ad montem Oliueti. In horum numero eſt captiuitas Chriſti. Obſerua autem*
    - Vbi *captus ſit* Notatur *loc' à*
      - Situ *inter Vrbem & montem Oliueti. verſ. 1.*
      - Notitia *Iudæ, & Chriſti conſuetudine, horum iſtum ſequentium. verſ 2.*
    - A' quo, & quibus auxiliis. *verſ. 3. 12.*
    - Quomodo. *Modus exprimit* τὸ λεχθέντα ἢ πεφωνημένα
      - Chriſto, *qui*
        - Hoſtibus *procedit obuiam. verſ. 4.*
        - Cohortem *militum miraculoſè in terram proſternit. verſ. 5. 6. 7.*
        - Diſcipulos *liberat & tuetur:*
          - Quomodo: *Sola vi verbi. verſ. 8.*
          - Cur: *Vt impleretur, &c. verſ. 9.*
        - Petrum *reprimit, vt à vi & iniuria ſibi temperet. verſ. 11.*
      - Petro, *pro Domino pugnanti. verſ. 10.*
  - Intra. *coram Magiſtratu*
    - Ecclesiaſtico *in Conſiſtorio. Occurrit hic*
      - Chriſti *cauſa, acta*
        - Apud *quem. Deſcribitur autem perſona Iudicis à*
          - Nomine & officio. *verſ. 13.*
          - Aſtutia & calliditate conſiliorum. *verſ. 14.*
        - Quomodo. *Nam Chriſtus*
          - Examinatur *de doctrina & Diſcipulis ſuis. Intentio* κατηγορικὴ: *Chriſtum meditari ſeditionem, & manifeſtum ſchiſma excitare. verſ. 19.*
          - Reddit *rationem doctrinæ à teſtimonio auditorum. verſ. 20. 21.*
        - Quo euentu: *Chriſtus enim à Seruo Pontificis percutitur. Iniuria huius*
          - Illatio. *verſ. 22.*
          - Depulſio ἀπολογικὴ. *verſ. 23.*
      - Petri *lapſus abnegationis*
        - Primæ: *Huius*
          - Ἀφορμὴ θύρωρος παιδίσκη *fuit, quod interceſſione Ioannis, in aulâ Pontificis admiſſus eſt. v. 15. 16.*
          - Ἄτιτος πονηρὸς: *Ancilla. verſ. 17.*
          - Τόπος: *Vbi, & inter quos Dominum abnegârit. verſ. 18.*
        - Secundæ. *verſ. 25.*
        - Tertiæ: *in quo obſeruanda ſunt*
          - Intentio *Serui. verſ. 26.*
          - Inficiatio *Petri verſ. 27.*
    - Politico *in Prætorio Pilati, Præſidis Romani. verſu 28. Pilatus autẽ ſungitur officio Iudicis*
      - Boni, *in*
        - Audiendo, *tum*
          - Accuſatores. *Obſerua autem horum inſolentiam*
            - Vſurpatam, *quibus verbis, &c. Volunt enim ſuam authoritatem loco rationis haberi, & abſq; ampliori inquiſitione recipi. v. 29. 30.*
            - Reiectam *à Pilato, per ſarcaſmum ſatis amarum. verſ. 31.*
          - Reum: *nempe Chriſtum. In hoc congreſſu incidit ſtatus*
            - Defenſam & aſſertam *à Iudæis*
              - Quomodo: πολλαχῶς. *Nam aſſentando volunt extorquere quod ab initio non poterant. verſu 31.*
              - Cur: *Vt impleretur, &c. verſ. 32.*
            - Σκοπικὸς, *vtrũ Chriſtus Regnũ affectârit.*
              - Intentio *Pilati. verſ. 33. 35.*
              - Depulſio *Chriſti* κατ' ἀντιστροφὴν *nouæ quæſtionis. verſ. 34.*
            - Οὐσιῶδες, *de*
              - Conditione & qualitate *Regni Chriſti. verſ. 36.*
              - Veritate *verſ. 37. 38.*
        - Defendendo *Chriſtum, hoc eſt,*
          - Aſſerendo *ipſius innocentiam. verſ. 38.*
          - Conſeruando *eius vitam. Conſilij huius à Pilato initi*
            - Προοίμιον. *verſ. 39.*
            - Ἔκβασις. *verſ. 40.*
      - Mali, *ab initio capitis ſequentis, &c.*

CAPVT

CAPVT XIX.

Παθήματα Christi in Prætorio, & loco supplicij.

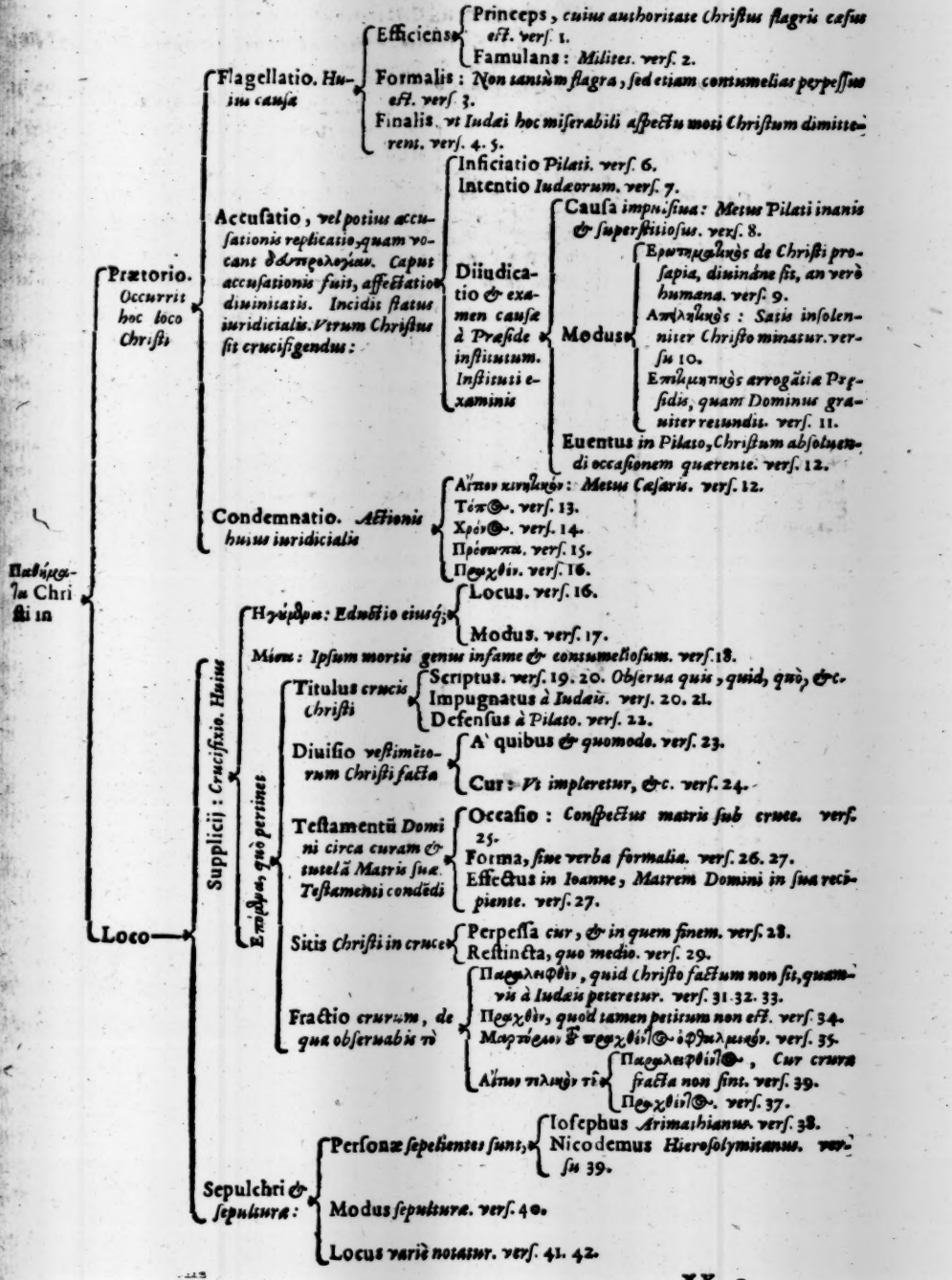

CAPVT XX.

Resurrectio Christi reuelata Discipulis, adhuc Hierosolymæ agentibus.

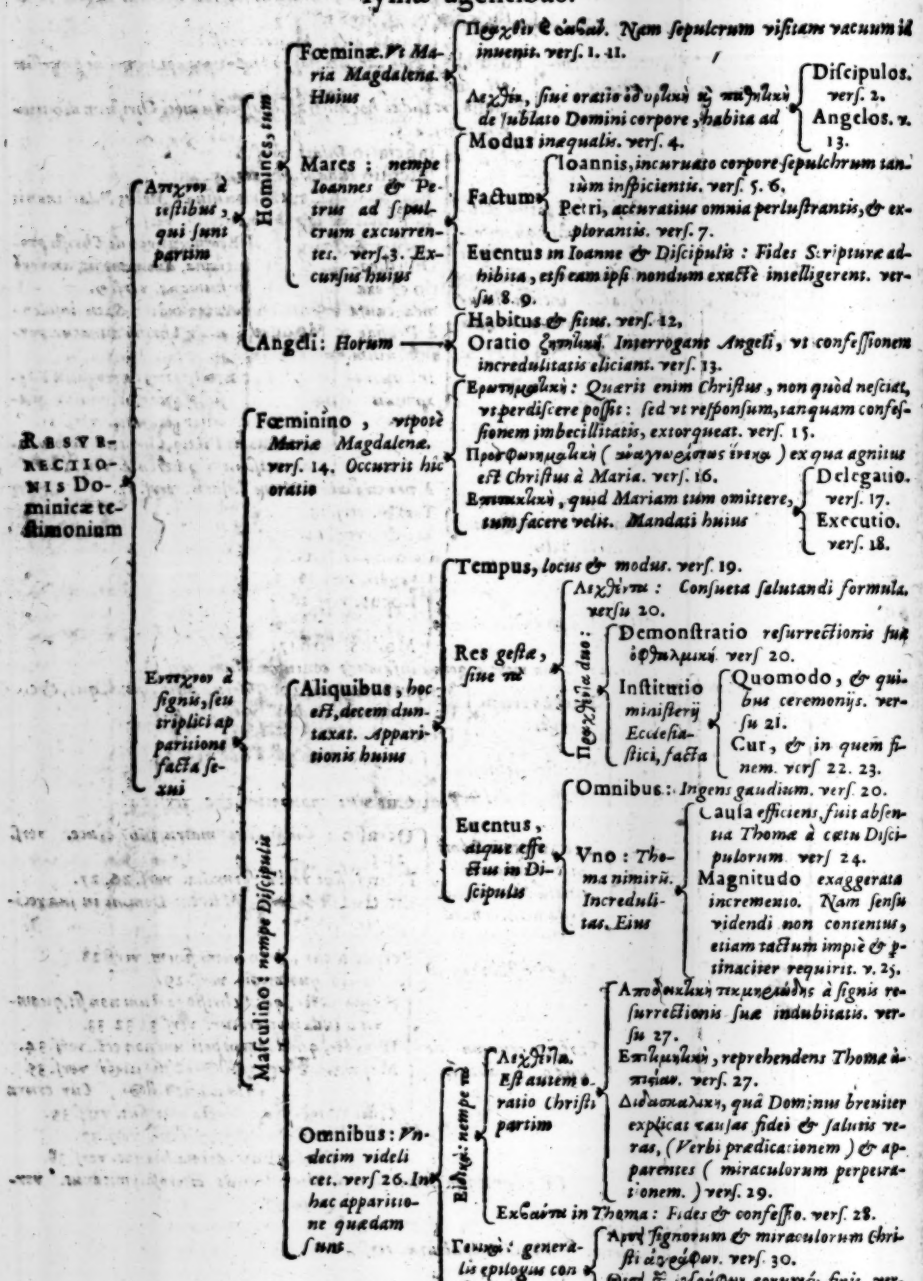

CAPVT

CAPVT XXI.

Resurrectio Christi reuelata Discipulis, in Galilæa, ad mare Tiberiadis versantibus.

Μετάβασις, præcipuas apparitionis insequentis circumstantias breuiter præmittens, ὁμοιόπτωτος ἐστιν. vers. 1.

Partes huius capitis formales sũt tres:

Διήγησις de

- Domino, eiusq; apparitione ad mare Tiberiadis. τὸ τῆς ἐπιφανείας
  - Ἡγούμενον est
    - Consilium piscandi capium & approbatum
      - A quibus. vers. 2.
      - Quo euentu: Labor piscandi infelix. vers. 3.
    - Aduentus Christi. (vers. 4.)
      - Scisitantis de successu piscationis. vers. 5.
      - Mandantis & aliam piscandi rationem suadentis. versu 6.
  - Μέσον, est ἡ ἀναγνώρισις, quo
    - Indiee Christum agnouerint Discipuli. vers. 7.
    - Modo ad agnitum Christum peruenerint: modo nimirum
      - Extraordinario, per natationem. vers. 7.
      - Ordinario per nauigia. vers. 8.
  - Ἔσχατον prædium est
    - Præparatum
      - Vnde, & ex quibus edulijs. vers. 9.
      - Quo
        - Autore. vers. 10.
        - Ministro. vers. 11.
    - Celebratum: Obserua autem
      - Ἐπάνοδος ἢ ἐπανάβασις. vers. 12.
      - Οἰκονομίαν ἢ ἐπάνοδον. versu 13.
- Discipulis: nempe
  - Petri
    - Fortuna
      - Prospera: nimirum restitutione eius in integrũ: tripartita:
        - Prima. vers. 15.
        - Secunda. vers. 16.
        - Tertia. vers. 17.
      - Aduersa, siue morte mortisque genere. Vaticinij huius
        - Πρόσωπον ἐγκωμιαστικὸν. vers. 18.
        - Ἔπαινος Ioannis & ἀποδέλωσις Christi, prædictum mortis genus suo ipsius exemplo declarantis. vers. 19.
    - Moribus, & in primis eius curiositate. vers. 21. Hanc Christus grauiter reprimit. Reprehẽsionis & correctionis
      - Modus, seu verba formalia, vers. 22.
      - Euentus est rumor inter Discipulos sparsus de Ioannis ἀθανασίᾳ, & ab ipso Ioanne ex verbis Christi refutatus. vers. 23.
  - Ioannis
    - Conditione, quòd Domino præ cæteris charus fuerit. vers. 20.
    - Fide & authoritate. vers. 24.

Ἐπίλογος

- Specialis. vers. 14.
- Generalis. vers. 25.

ACTA APOSTOLORVM.

προκεφαλαίωσις Actorum Apostolicorum.

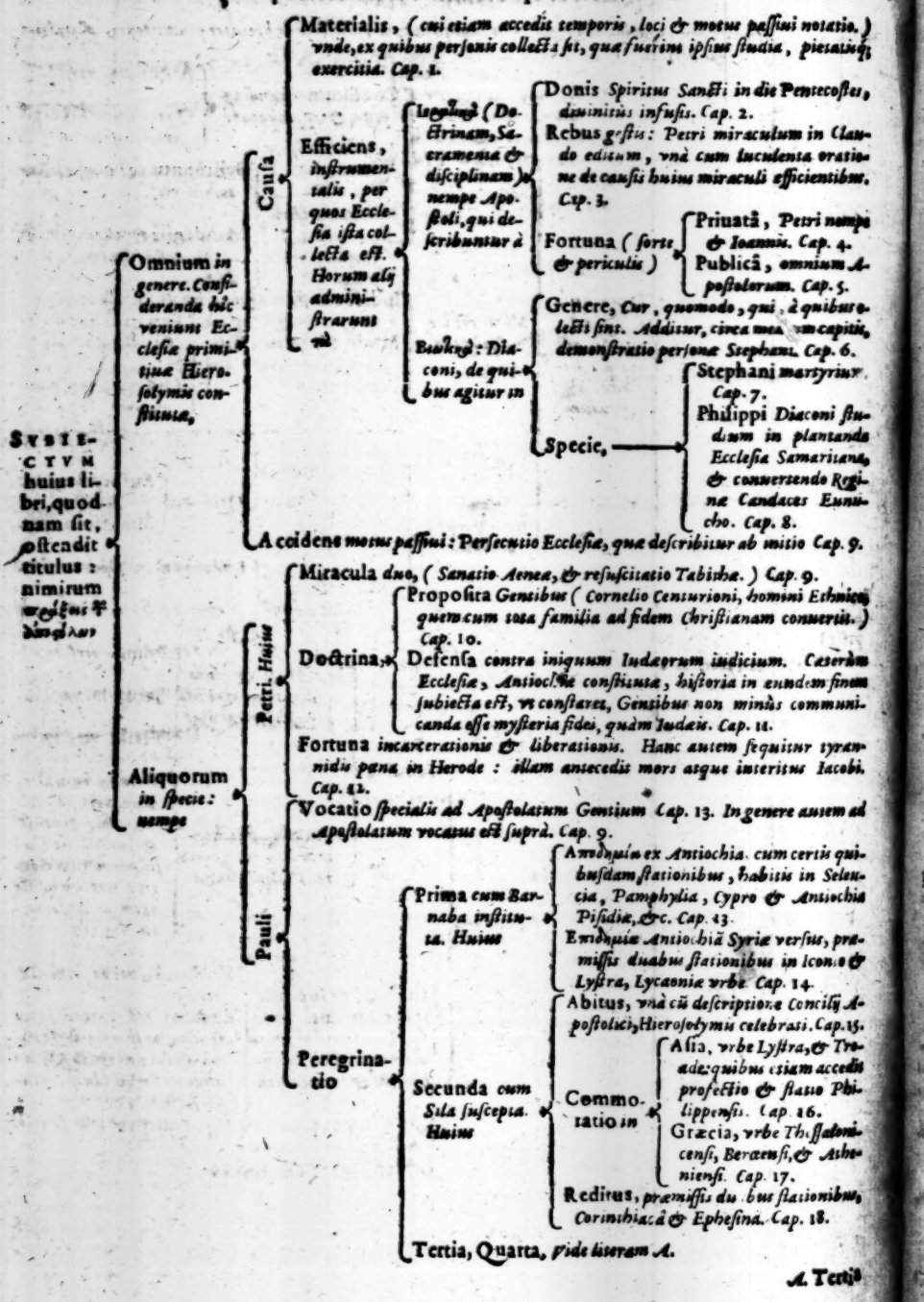

A. Tertiâ

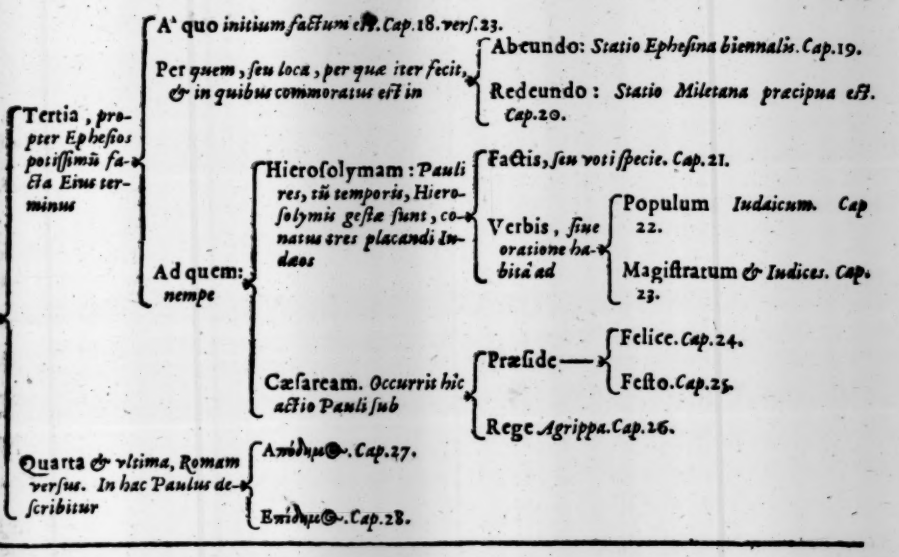

CAPVT I.

Ἀνάληψις præcedentis Euangelij secundùm Lucam: & πρότασις sequentis historiæ de Actis Apostolicis.

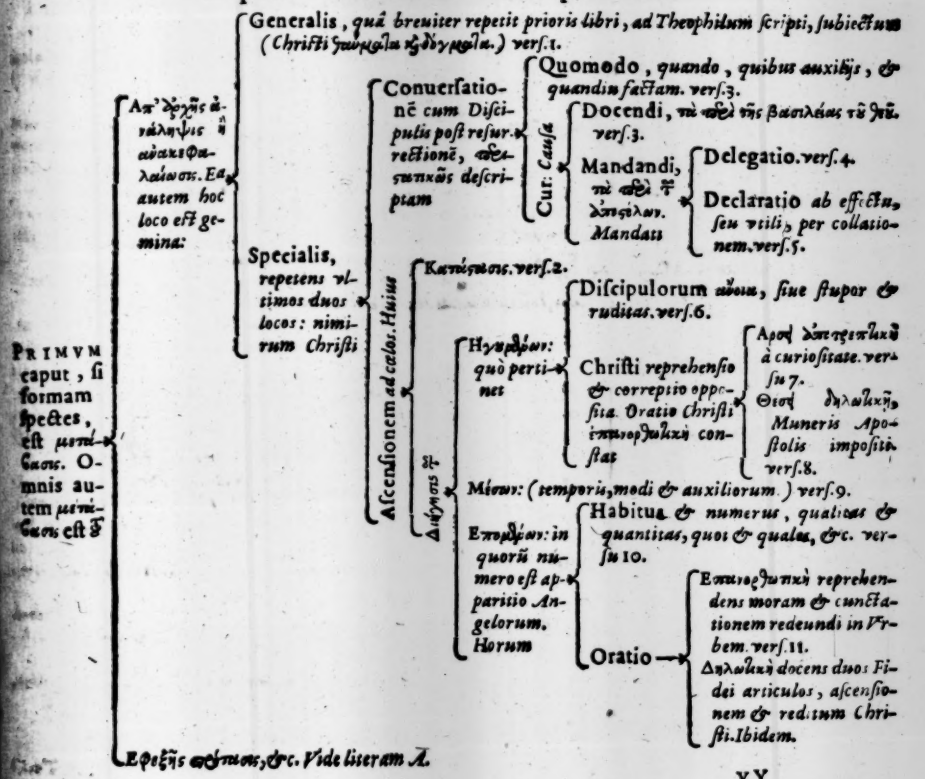

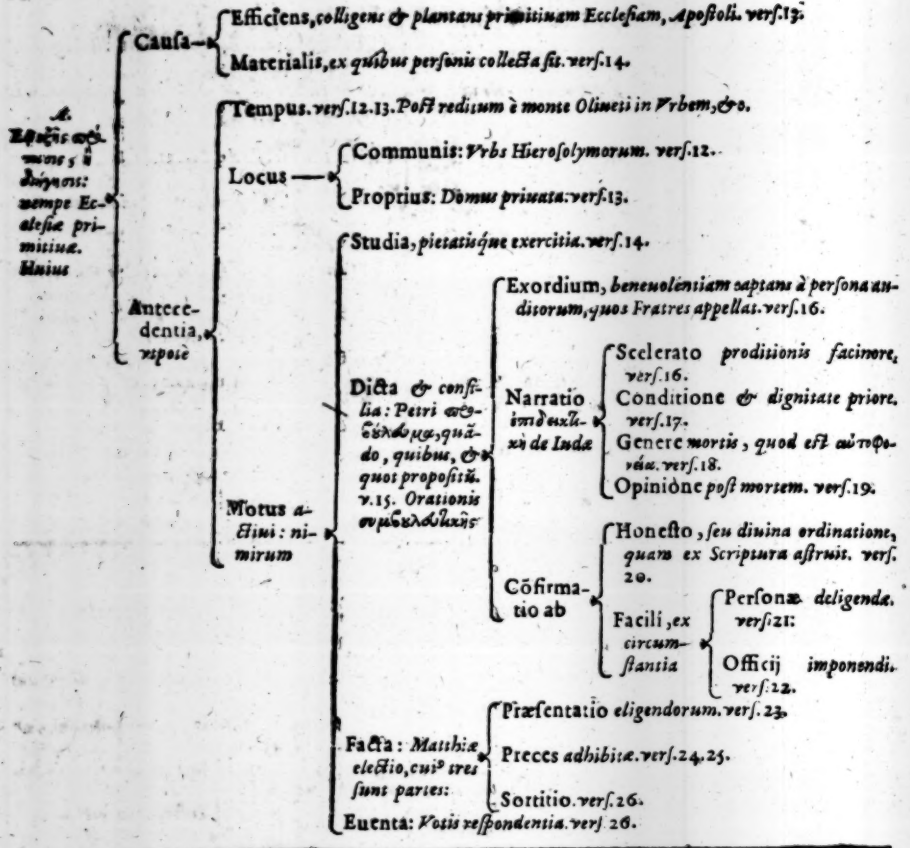

CAPVT II.

χαρίσματα Spiritus Sancti admiranda in Apoſtolos effuſa.

A. Ἐπίλυσις

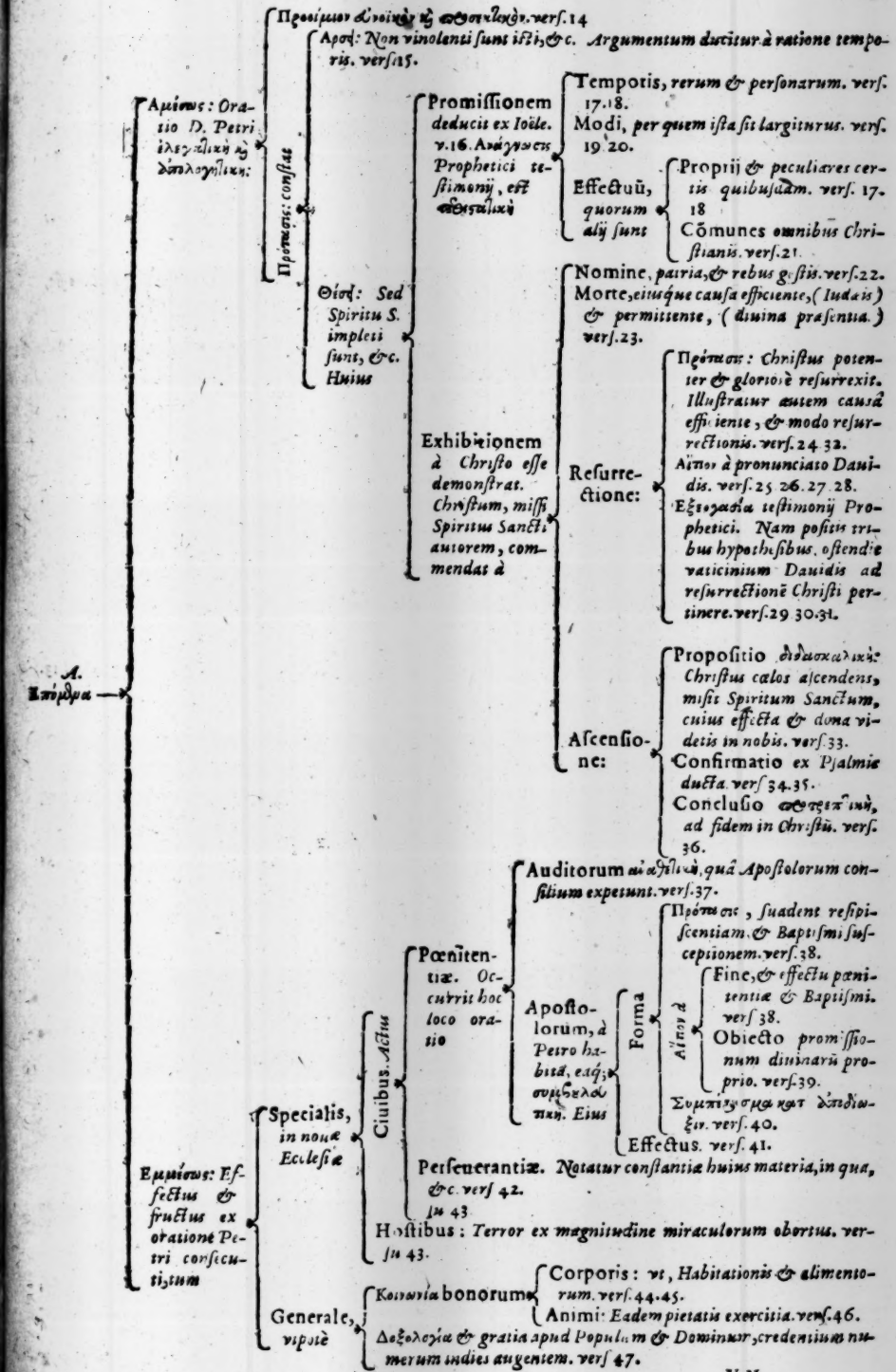
A. Επίβλημα
Αμείωσις: Oratio D. Petri ἐλεγχτικὴ καὶ ἀπολογητικὴ:
Πρόσωπον ἀναγκαῖον καὶ ἀσυνήθεις. verſ. 14
Προπαρασκευὴ: conſtat
Apoſt: Non vinolenti ſunt iſti, &c. Argumentum ducitur à ratione temporis. verſ. 15.
Θέσις: Sed Spiritu S. impleti ſunt, &c. Huius
Promiſſionem deducis ex Ioële. v. 16. Ἀναγωγὴ Prophetici teſtimonij, eſt ἀποστολική
Temporis, rerum & perſonarum. verſ. 17. 18.
Modi, per quem iſta ſit largiturus. verſ. 19. 20.
Effectuũ, quorum alij ſunt
Propij & peculiares certis quibuſdam. verſ. 17. 18
Cõmunes omnibus Chriſtianis. verſ. 21.
Exhibitionem à Chriſto eſſe demonſtrat. Chriſtum, miſſi Spiritus Sancti autorem, commendat à
Nomine, patria, & rebus geſtis. verſ. 22.
Morte, eiuſque cauſa efficiente, (Iudais) & permittente, (diuina præſcientia.) verſ. 23.
Reſurrectione:
Πρόσωπον: Chriſtus potenter & gloriosè reſurrexit. Illuſtratur autem cauſâ efficiente, & modo reſurrectionis. verſ. 24. 32.
Αἴτιον à pronunciato Dauidis. verſ. 25. 26. 27. 28.
Ἐξήγησις teſtimonij Prophetici. Nam poſitis tribus hypotheſibus, oſtendit vaticinium Dauidis ad reſurrectionẽ Chriſti pertinere. verſ. 29. 30. 31.
Aſcenſione:
Propoſitio διδασκαλικὴ: Chriſtus cœlos aſcendens, miſit Spiritum Sanctum, cuius effecta & dona videtis in nobis. verſ. 33.
Confirmatio ex Pſalmis ducta. verſ. 34. 35.
Concluſio ἀποστρεπτικὴ, ad fidem in Chriſtũ. verſ. 36.
Εμμείωσις: Effectus & fructus ex oratione Petri conſecutus
Specialis, in nouæ Eccleſiæ
Ciuibus. Actus
Auditorum ἀκρόασις, quâ Apoſtolorum conſilium expetunt. verſ. 37.
Pœnitentiæ. Occurrit hoc loco oratio
Apoſtolorum, à Petro habitâ, καὶ συμβουλευτικὴ. Eius
Forma
Πρόσωπον, ſuadent reſipiſcentiam & Baptiſmi ſuſceptionem. verſ. 38.
Αἴτιον à
Fine, & effectu pœnitentiæ & Baptiſmi. verſ. 38.
Obiecto promiſſionum diuinarũ proprio. verſ. 39.
Συμπερασματικὸν ἀποδοτικὸν. verſ. 40.
Effectus. verſ. 41.
Perſeuerantiæ. Notatur conſtantiæ huius materia, in qua, &c. verſ. 42.
In 43
Hoſtibus: Terror ex magnitudine miraculorum obortus. verſu 43.
Generale, vtpotè
Κοινωνία bonorum
Corporis: vt, Habitationis & alimentorum. verſ. 44. 45.
Animi: Eadem pietatis exercitia. verſ. 46.
Δοξολογία & gratia apud Populum & Dominum, credentium numerum indies augentem. verſ. 47.

CAPVT III.

Res gestæ Apostolorum.

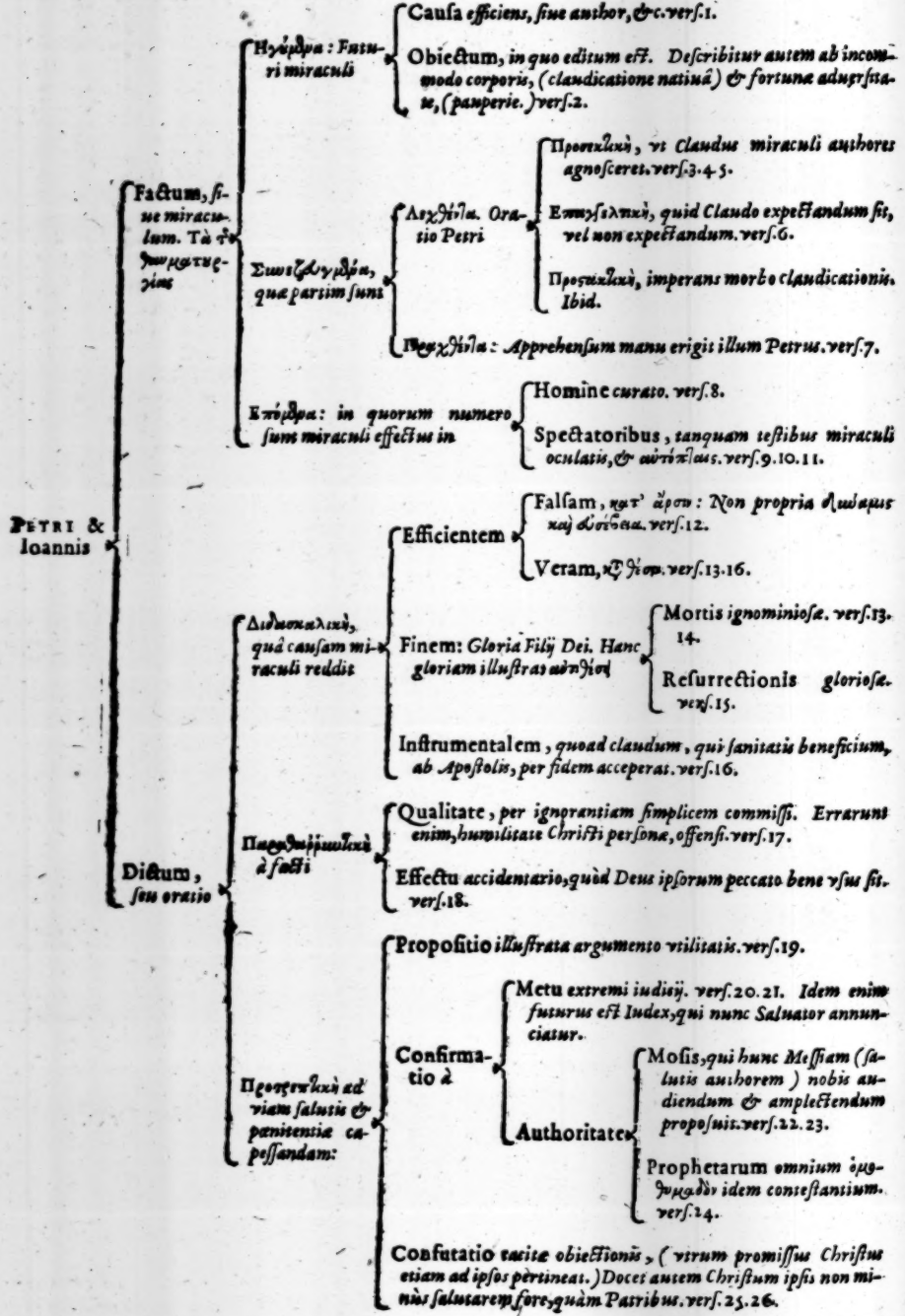

CAPVT

CAPVT IV.

Sors, siue fortuna Petri & Ioannis aduersa, & status Ecclesiæ, quis illo tempore fuerit.

- PARTES huius capitis sunt duæ:
  - Sors, *siue fortuna Petri & Ioannis*
    - Aduersa: *nempe vincula Apostolis iniecta*
      - A' quibus. *vers.1.*
      - Cur, *quâ causâ impellente. vers.2.*
      - Quando & *quandiu. vers.3.*
      - Quo *euentu: Persecutione augetur Ecclesia. vers.4.*
    - Secunda: *videlicet liberatio ex carcere. Liberationis, vel potius liberæ dimissionis*
      - Antecedentia, *&c. Vide literam A.*
      - Coniuncta:
        - Deliberatio *noua inter Iudices orta. vers.15. Deliberationis*
          - Προσώπομεν. *vers.16.*
          - Ἀξίωμα, *finalis sententia. Huius*
            - Pronunciatio. *vers.17.*
            - Executio *vers.18.*
        - Exceptio *Petri & Ioannis, quâ Concilij minis atque edictis, opponunt Dei authoritatem. vers.19.20.*
        - Dimissio *libera, eiusque causæ impellentes, atque adeò etiam inuitis hostibus dimissionem extorquentes. vers.21.22.*
      - Consequentia *sunt, preces Ecclesiæ. Harum precũ fusarum*
        - Forma & exemplar:
          - Occasio *fuit, Reditus & relatio eorum, quæ cum Petro & Ioanne coram Magistratu acta erant. vers.23.*
          - Exordium *à persona Dei omnipotentis. vers.24.*
          - Narratio *illustrata oraculo prophetico. Oraculi*
            - Ἀνάγνωσις *ex Psalm.2. vers.25.26.*
            - Ἐξήγησις, *quâ oraculum ad præsentem statum applicant. v.27.28.*
          - Propositio *petitoria: vt Dominus ipsis largiatur*
            - Μεγαλοψυχίαν *in dicendo. vers.29.*
            - Δύναμιν *miraculorum effectricem. vers.30.*
        - Effectus *est, Exaudito: cuius duo ponuntur signa, Terræmotus, & Spiritus Sancti efficacia. vers.31.*
    - Status *Ecclesiæ, quẽ commendat & ornat*
      - Doctorum, *siue Apostolorum* δύναμις *in dicendo & faciendo (miracula.) versu 33.*
      - Auditorum
        - Concordia. *vers.32.*
        - Liberalitas *in contribuendis bonis Ecclesiasticis celebratur in*
          - Genere. *Obserua autem*
            - Quomodo *contribuerint. vers.32.*
            - Quid & *quantum. vers.34.*
            - Quid, & *in quem vsum. vers.35.*
          - Specie, *ἡ ὡς ἐν τύπῳ Barnabæ Cyprij. vers.36.37.*

- *A.* Antecedentia. *Occurrit hoc loco actio contra Ioannem & Petrum, à Magistratu Hierosolymitano instituta. v. 5. 6. Actionis huius*
  - Forma, *hoc est,*
    - Intentio *Iudæorum, quâ conantur damnare non tantùm miraculum editum, quasi magicis artibus effectum esset: sed doctrinam etiam quòd extraordinariè, & non vocati docerent. vers. 7.*
    - Depulsio *atque defensio à Petro Spiritu S. authore atq; impulsore, suscepta. versu 8. Versatur autem Petri ἀπολογία partim in*
      - Ὑποθ. *quâ Iudicum quæstioni respondet.* ἡ δ' ζητησις.
        - Πρόσωπα. *vers. 9.*
        - Ἀποφάσεως καὶ λύσεως: *Miraculi authorem esse* IESVM *Nazarenum. vers. 10.*
      - Θέσει. *Nam omnem salutis rationem in Christo positam esse demonstrat*
        - Figuratè, *per similitudinem Lapidis angularis. vers. 11.*
        - Simpliciter & *apertis verbis. vers. 12.*
  - Effectus *est* θαῦμα. *Admirationis causa gemina:*
    - Παῤῥησία Petri, *eiusque & reliquorum Apostolorum, tanquam idiotarum ἀμαθολογία. vers. 13.*
    - Præsentia *hominis curati. vers. 14.*

CAPVT V.

Fortuna, sors & pericula omnium Apostolorum.

- PERICVLVM atque impedimentum crescentis Ecclesiæ
  - Internum: *Hypocrisis & perfidia Ananiæ & Saphiræ, qui sacrilegiũ commiserant. Huius sacrilegij*
    - Causæ:
      - Efficientes *Personæ suis nominibus expressæ. vers 1.*
      - Materia *(pretium diuendi prædij) & forma quòd conscia uxore, Ecclesiam aliquâ pretij parte defraudaris. vers 2.*
    - Adiuncta, *in quorum numero est pœna. Huius*
      - Qualitas, *quæ & qualis sit inflicta*
        - Ananiæ marito. *Obseruanda hic uenium ra*
          - Ἠνίξατο: *Oratio Petri κατηχητικὴ. Accusat autem illum*
            - Mendacij, *quod exaggerat ab efficiente (Diabolo) & obiecto (Spiritu Sancti) cui fit mentitus. vers 3. 4.*
            - Furti, *quod amplificat à iuris integritate. v. 4.*
          - Συμβεβήκοτα: Ananiæ
            - Mors *subitanea. vers. 5.*
            - Sepultura. *vers. 6.*
          - Ἐπίδοξα: *Metus auditoribus & spectatoribus obortus. vers. 10.*
        - Saphiræ uxori, *ubi & quando diuinitùs immissa. vers. 5. Occurrit hoc loco*
          - Facti
            - Inquisitio & cõfessio. *vers. 8.*
            - Accusatio et cõdemnatio. *vers 9.*
          - Pœnæ executio. *versu 10.*
      - Effectus *in Ecclesiæ*
        - Membris, *tum*
          - Auditoribus & *spectatoribus,*
            - Domesticis; *Timor magnus factus est, &c. vers. 10.*
            - Exteris: *Iudicium de disciplina primitiuæ istius Ecclesiæ magnificum. vers 13.*
          - Doctoribus: Δυνάμεις *miraculorum effectrix. Apostolis diuinitùs aucta & à Luca commendata.*
            - Quantitate, *numero & multitudine. vers. 12.*
            - Organo, *(umbra Petri) vers 15.*
            - Effectu, *nusquam & nullibi irrito. vers. 16.*
        - Corpore *ipso, seu Ecclesiæ cœtu, qui hinc plurimùm auctus est. vers. 14.*
  - Externum, *&c. Vide literam A.*

A. Externum:

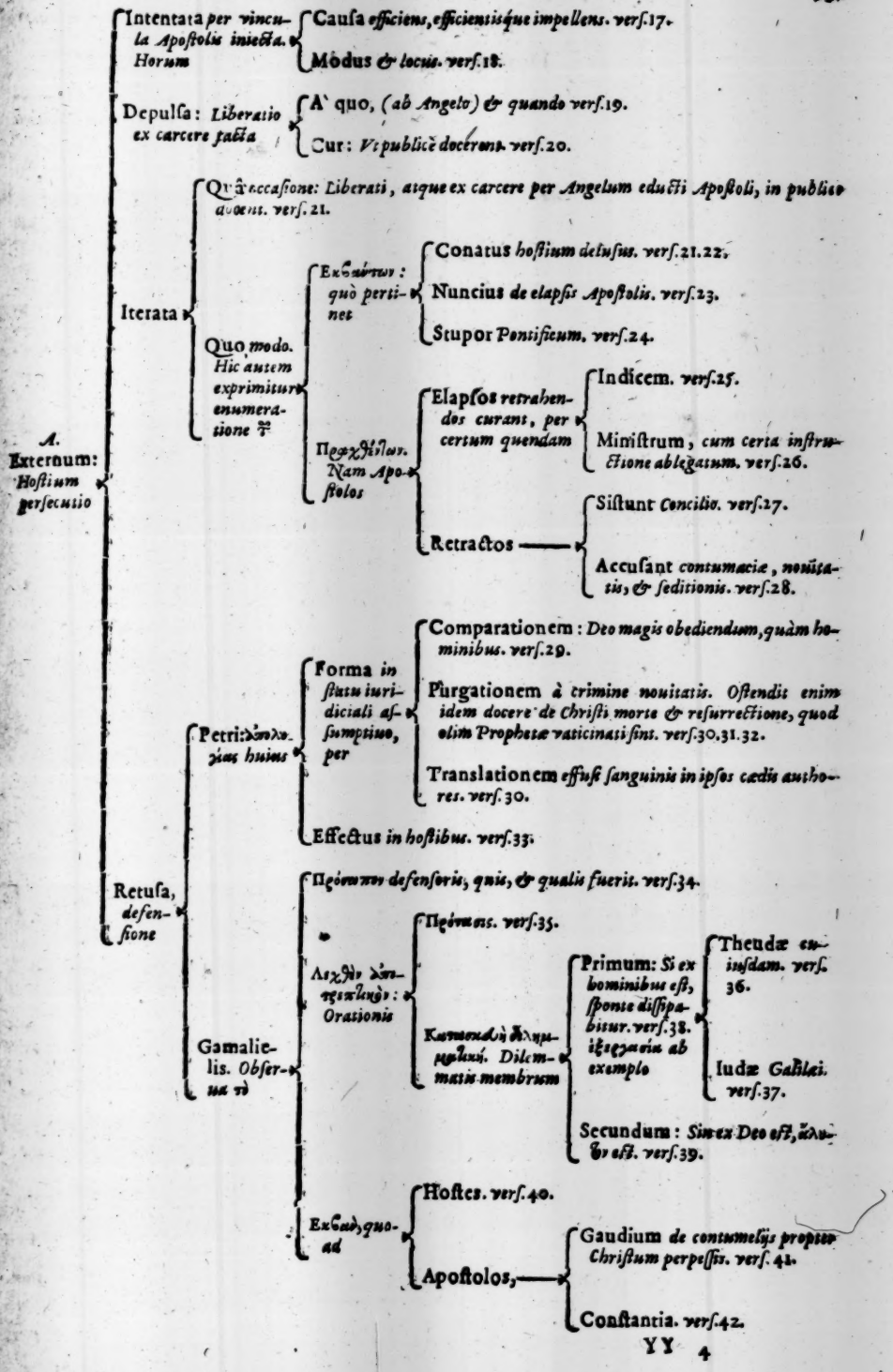
A. Externum: Hostium persecutio
Intentata per vincula Apostolis iniecta. Horum
Causa efficiens, efficientisque impellens. vers.17.
Modus & locus. vers.18.
Depulsa: Liberatio ex carcere facta
A' quo, (ab Angelo) & quando vers.19.
Cur: Vt publicè docerent. vers.20.
Iterata
Qua occasione: Liberati, atque ex carcere per Angelum educti Apostoli, in publico docent. vers.21.
Quo modo. Hic autem exprimitur enumeratione
Ἐκ τινων: quò pertinet
Conatus hostium delusus. vers.21.22.
Nuncius de elapsis Apostolis. vers.23.
Stupor Pontificum. vers.24.
Πρὸς τίνων. Nam Apostolos
Elapsos retrahendos curant, per certum quendam
Indicem. vers.25.
Ministrum, cum certa instructione ablegatum. vers.26.
Retractos
Sistunt Concilio. vers.27.
Accusant contumaciæ, nouitatis, & seditionis. vers.28.
Petri ἀπολογίας huius
Forma in statu iuridiciali assumptiue, per
Comparationem: Deo magis obediendum, quàm hominibus. vers.29.
Purgationem à crimine nouitatis. Ostendit enim idem docere de Christi morte & resurrectione, quod olim Prophetæ vaticinati sint. vers.30.31.32.
Translationem effusi sanguinis in ipsos cædis authores. vers.30.
Effectus in hostibus. vers.33.
Retusa, defensione
Πρόσωπον defensoris, quis, & qualis fuerit. vers.34.
Gamalielis. Observa τὸ
Λαχὼν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς: Orationis
Πρόσωπον. vers.35.
Κατασκευὴ διλήμματικὴ. Dilemmatis membrum
Primum: Si ex hominibus est, sponte dissipabitur. vers.38. ἐξεργασία ab exemplo
Theudæ cuiusdam. vers.36.
Iudæ Galilæi. vers.37.
Secundum: Sin ex Deo est, ἄλυσιν est. vers.39.
Ἐκ τοῦ, quoad
Hostes. vers.40.
Apostolos,
Gaudium de contumelijs propter Christum perpessis. vers.41.
Constantia. vers.42.

CAPVT VI.

Diaconorum electio.

AGITVR in hoc capite de Diaconis in

- Genere: Electio Diaconorū in primitiua Ecclesia. Electionis
  - Occasio oblata ex munere & querela Græcorum, propter distributionem victus inæqualem. Ex malis enim moribus multæ Leges natæ sunt, &c. vers. 1.
  - Antecedentia:
    - Oratio Apostolorū, quâ Ecclesiæ Diaconorum electionem suadent. Suasionis
      - Honesto, atque decoro, per comparationem contrariorum
        - Propositio: Non est æquum, vt nos, omissis nostris negotijs, tanquam maioribus, minora, & mensibus administremus. vers. 2.
        - Assumptio, vtpotè per se satis nota, & ex antecedente intelligitur.
        - Conclusio. versu 4.
      - Facili, ex circumstantia rei & personarum: Qui, quales eligendi sint, atque constituendi. vers. 3.
      - Καταμόνας ab
      - Ægimus: Dispicite nobis viros, &c. vers. 3.
  - Coniuncta: Ipsa Diaconorum electio. Eius causæ præcipuæ sunt:
    - Efficiens. vers. 5. 6.
    - Materia: Quos, quot, & quales elegerint. vers. 5.
    - Forma consistit in precibus, additâ etiam ἐπιθέσει χειρῶν cæremoniâ. vers. 6.
  - Consequens est, τὸ εὐθύνειν, sive fructus: Incrementum Ecclesiæ. vers. 7.
- Specie, de Stephano, qui describitur
  - Rebus gestis,
    - Factis: Θαυμασιουργία. vers. 8.
    - Dictis: Ἀνίκητος in disserendo adversariis. vers. 10.
  - Fortuna aduersa. Nam grauis ipsi aduersaria statim parata est,
    - Vnde, & ex quo hominum ordine. vers. 9.
    - Quomodo, & quibus artibus nempe
      - Disputando. vers. 9. 10.
      - Calumniando. Nam disputando victi, & ad mendacia conuersi, Stephanum falsis testibus opprimunt. vers. 11. 13.
      - Persequendo. Nē D. Stephanum
        - Capitur & rapitur ad Tribunal publici Magistratus. vers. 12.
        - Accusatur
          - A quibus. v. 13.
          - Cuius rei. v. 14.
  - Moribus, in primis μεγαλοψυχίας. Animi enim intrepidi indicium fuit, vultus manifestus, & insolitus, ac plus quàm humanus faciei splendor. vers. 15.
  - Martyrio. Cap. seq.

CAPVT

CAPVT VII.

Martyrium diui Stephani.

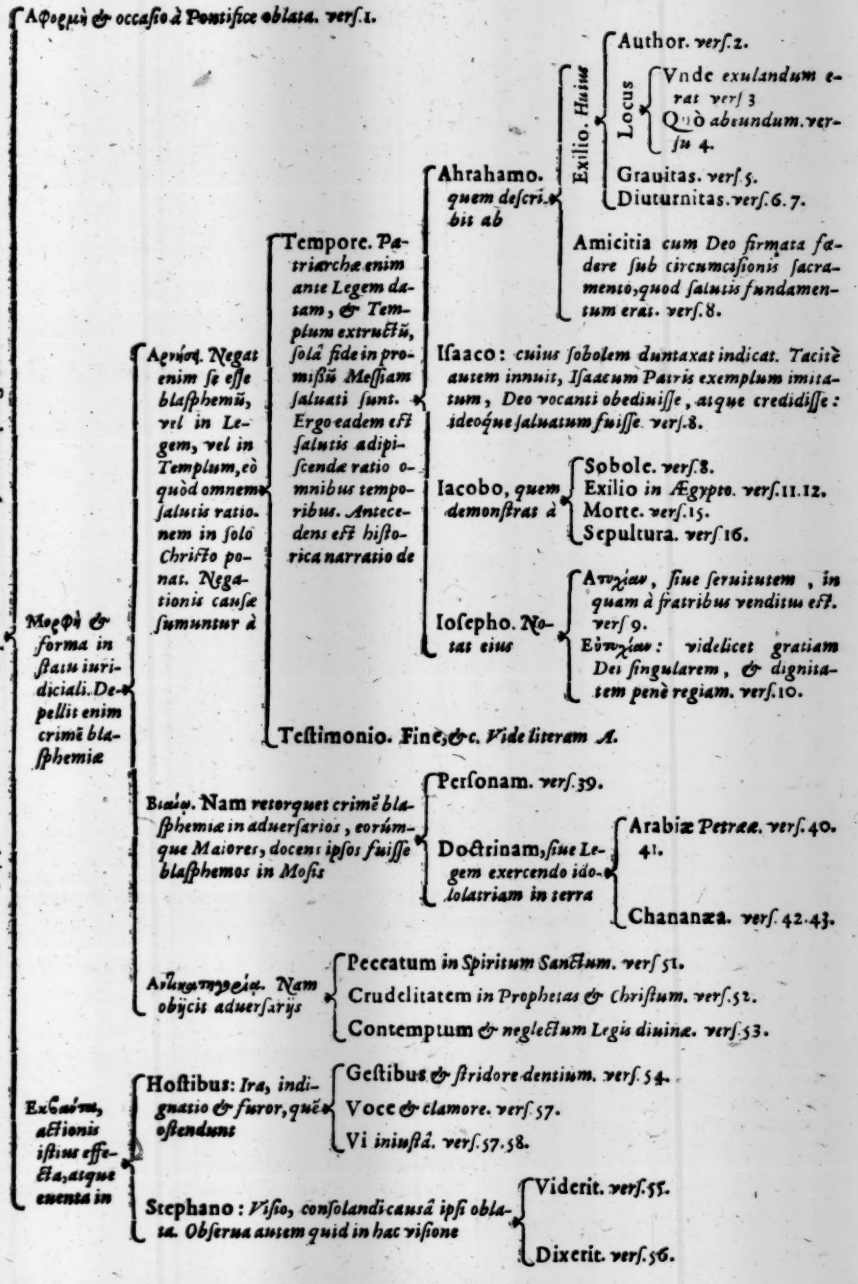

- Natales: *Natus enim tempore calamitosissimo & afflictissimo populi Israelitici.* verſ. 17.18.19.
- Educatio
  - Priuata. verſ. 20.
  - Publica, *in Aula Regis.* verſ. 22.
- Inſtitutio *in ſtudijs liberalibus.* verſ. 22.
- Res geſta in
  - Genere notantur. verſ. 22. Δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις.
  - Specie recenſet facta Moſis inſignia pro ſalute populi. Nam
    - Occidit Ægyptium. verſ. 23.24.25.
    - Componit litigantes. verſ. 26.
- Exilium. verſ. 29
- Conditio *Imperatoria. Decet autem*
  - A quo, *quando & quomodo ad eam ſit vocatus*, à verſ. 30. *vſque ad* 36.
  - Quomodo *eâ felicitate vſus ſit in educendo & gubernando populo.* verſ. 36.
- Doctrina *de venturo Meſſia.* verſ. 37.
- Conuerſatio *& familiaritas.* verſ. 38.

Teſtimonio *Moſis, qui ipſes ad alium Prophetam (Meſſiam) remiſerit.* verſ. 37. *Quòd autem eius teſtimonium pluris fiat, commendat Moſen à duobus. Loci perſona eius ſunt:* A.

Fine
- Tabernaculi, *quod extructum erat ad alterius cuiuſdam exemplar: Ergo ſine externo Tabernaculo placere Deo potuerunt.* verſ. 44.45.46.
- Templi, *quod conditum eſt, non eo fine, quaſi Deus Templo alligatus eſſet, (id quod probat ex Eſaiæ 66. cap.) Ergo nec Templi ſanctitas tanta erit, vt prodeſſe poſſit hominibus ſine fide in Chriſtum, ſine Meſſiam.* verſ. 47. *vſque ad* 51.

CAPVT VIII.

Philippi ſtudium in plantanda Eccleſia Samaritana.

Ecclesiae in Samaria plantandæ cauſa

- Πρωτομαρτυς, *ſine occaſionalis eſt, Perſecutio contra Fideles Hieroſolymis orta. Perſecutionis huius*
  - Effectus: *Diſſipatio Eccleſiæ Hieroſolymis collecta.* verſ. 1.4.
  - Efficiens: *Saul hæreticæ pranitatis Inquiſitor, vt iam loquuntur.* verſ. 3.
- Organum: *Philippus Diaconus. Obſerua eius*
  - Doctrinam. *Huius*
    - Locus. verſ. 5.
    - Materia. verſ. 5. 12.
    - Succeſſus: vt
      - On. verſ. 6.
      - Διὰ, *ſine cauſa iſſius ſucceſſus, erant miracula à Philippo edita.* verſ. 7.
    - Effectus: *Gaudium magnum fuit in illa Vrbe.* verſ. 8.
  - Auditores, &c. *Vide literam A.*

A. Audito-

- A. Auditores, quorum alij sunt
  - Falsi & hypocritici: Simon Magus, qui describitur à
    - Patria. *Erat Samaritanus. verſ.9.*
    - Conditione *vitæ anteactæ. Exercuit enim Magiam, ſummo omnium ſtupore. verſ.9.10.11.*
    - Moribus, *potiſſimum hypocriſi,*
      - Tecta *ſub prætextu reſipiſcentiæ & converſionis. Huius*
        - Αἶνον κτησάμενον, *fuit exemplum publicum. verſ.12.*
        - Signa *recenſentur. verſ.13.*
      - Retecta & prodita ab ipſo Mago. *Retectæ hypocryſeos*
        - Occaſio, *fuit legatio Apoſtolica. verſ. 18. Legationis partes formales ſunt duæ:*
          - Abitus. *Huius*
            - Efficiens, *qui, quos, & quò ablegârint. verſ.14.*
            - Finis, *vt nouæ & teneræ Eccleſiæ Samaritanorum admiranda Spiritus S. dona cõferrent. verſ.16.*
              - Precib⁹ adhibitis. *verſu 15.*
              - Χειροθεσία. *v. 17.*
            - Reditus, & *quæ in itinere Legatis geſta ſint. verſ.25.*
          - Modus *erat, licitatio, quâ dona Spiritus Sancti pecuniâ comparare, atq; ita pietatem in quæſtum convertere nititur. verſ.18.19.*
        - Reprehẽſa *à Petro. Reprehẽſionis*
          - Effectus *in Simone Mago, pœnam diuinam deprecante. verſ.24.*
          - Forma
            - Ἐπιμεμπτικὴ, *quòd ipſius conatus nõ tantùm ſit ad σῶτ⟨ον⟩, ſed etiam exitioſus. verſ.20.21.*
            - Προτρεπτικὴ *ad pœnitentiam, ab vtili & facili. verſ.22.23.*
  - Veri: Eunuchus, qui demonſtratur ab actu converſionis. Huius
    - Author & *miniſter. verſ.26.*
    - Obiectum *perſonale commendatur à natione, conditione, dignitate, religione & occupationibus. verſ.27.28.*
    - Forma: συζήτησις *de loco Eſaiæ Prophetæ, ἡ δὲ συζήτησις*
      - Ἀφορμή. *Occurrit hic*
        - Philippi *obedientia in exequendo Dei mandato. verſ.29.30.*
        - Eunuchi
          - Φιλαλήθεια. *Nam ignorãtiam ſuam fatetur. verſ.31.*
          - Φιλανθρωπία *erga Philippum. Ibid.*
      - Μορφὴ *conſiſtit cὸ τῆ*
        - Ἀναγνώσει *vaticinij Prophetici, quo agitur de Chriſto*
          - Innocentia *atq; patientia in cœta paſſionis actione. v.32.*
          - Victoria *à morte, Diabolo, & inferno reportata. verſ.33.*
        - Ἐπιδιλώσει τῆ Δ⟨ιακονίας⟩, *qui ſit verus iſtius loci ſenſus. verſ.34.35.*
    - Effectus, eſt Baptiſmus ſuſceptus
      - Qua *occaſione: Ad petitionem Eunuchi. verſ.36.*
      - Quomodo: *Præmiſſâ fidei confeſſione. verſ.37.*
      - Vbi & *à quo. verſ.38.*
    - Euentus: *Digreſſus vtriuſque. Nam*
      - Philippus *altò rapitur. verſ.39.40.*
      - Eunuchus *perficit iter ſuum. verſ.39.*

CAPVT IX.

Conuersio Sauli, & Petri miracula duo.

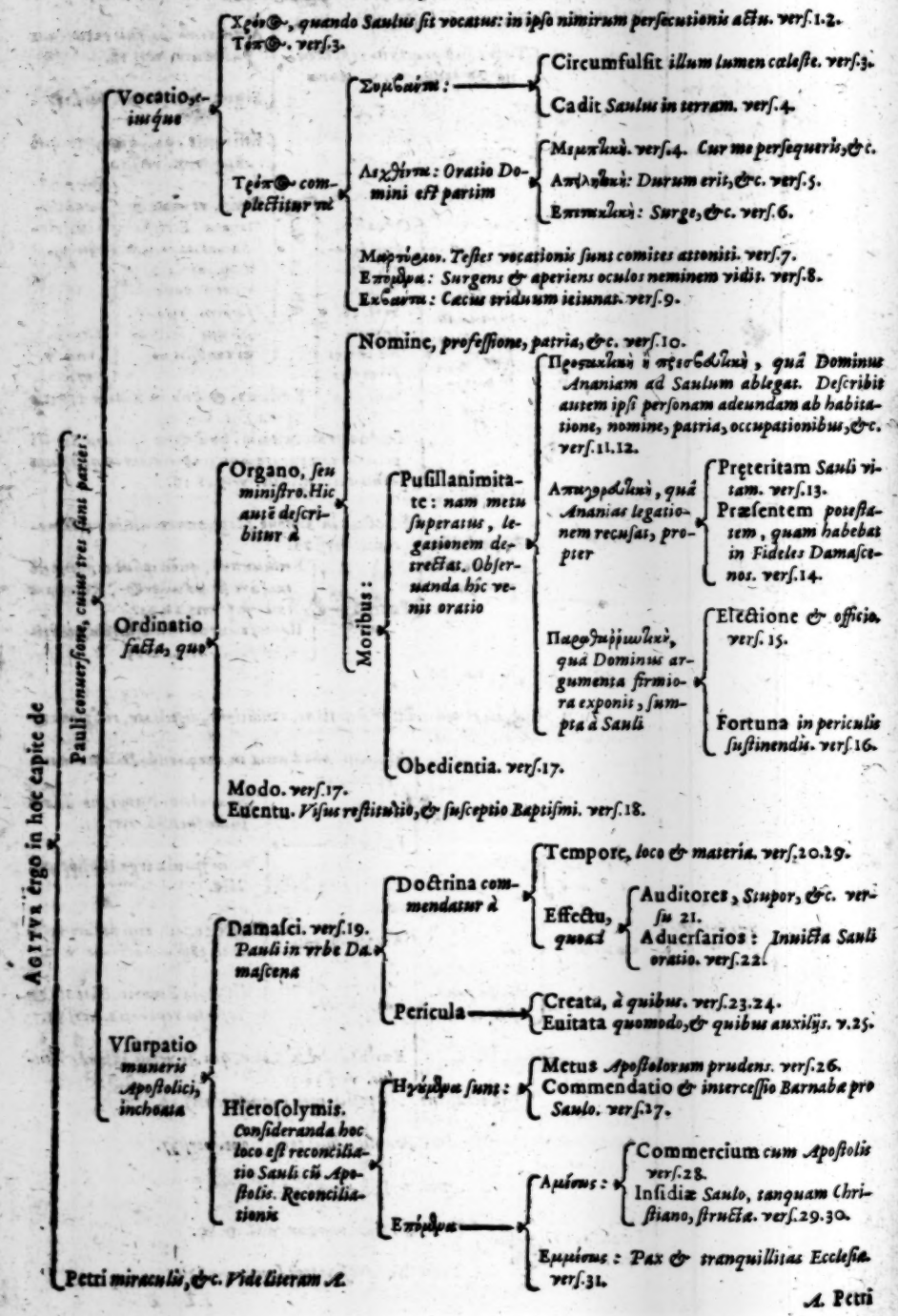

A. Petri

- A. Petri miraculis duobus. Cuiusmodi est
  - Sanatio Ænææ paralytici. Miraculi huius
    - Ἀφορμὴ & occasio loci & temporis. vers. 32.
    - Πρόσωπον πάσχον, in quo miraculum editum. vers. 33.
    - Τρόπος, & ipsa miraculi gestio. vers. 34.
    - Ἐκβαὶ in spectatoribus. vers. 35.
  - Resuscitatio Thabithæ. Præcipuæ autem huius miraculi circumstantiæ sunt sex:
    - Persona (tanquam obiectum edendi miraculi personale) demõstratur à
      - Nomine, professione, & moribus, (beneficentiâ & liberalitate.) vers. 36.
      - Morbo & morte. vers. 37.
    - Occasio gemina: Vicinitas loci, & Discipulorum intercessio. vers. 38.
    - Causa mouens: Fletus amoris & gratitudinis. vers. 39.
    - Gestio miraculi conflat certis gestibus & verbis. vers. 40.
    - Testes. vers. 41.
    - Euentus. vers. 42. Vltimo autem versu fit mentio hospitij, quo Petrus loppæ vsus est.

CAPVT X.

Doctrina Petri proposita homini Ethnico, Cornelio Centurioni, quem cum tota familia ad fidem Christianam conuertit.

- Conversionis ἄπιος
  - Ὑλικὸν, siue obiectum personale. Personæ Cornelij descriptio ducta à
    - Genere vitæ: Erat Centurio, &c. vers. 1.
    - Moribus, vipotè
      - Pietate, cuius notæ & signa sunt
        - Eleemosynæ multæ. vers. 2.
        - Preces assiduæ. Ibid.
      - Obedientia in exequendis Dei mandatis. vers. 7. 8.
    - Fortuna, quòd Dominus illum dignatus est visione Angelicâ. Obserua autem quid in hac visione Cornelius
      - Viderit, item quando, & quomodo viderit. vers. 3.
      - Audierit: Verba Angeli sunt partim
        - Παραμυθητικὰ: quibus animum Cornelij diu anxium sublenat. vers. 4.
        - Ἐπιτακτικὰ præcipientia, quid in futurum facto sit opus vers. 5.
  - Οἰκονομικὸν, &c. Vide literam A.
  - Εἰδικὸν, modo & forma, quomodo, & quibus auxilijs Cornelius sit conuersus: nempe
    - Verbis: hoc est, Petri doctrinâ & institutione. Orationis in ædibus Cornelij habitæ
      - Exẽplar:
        - Πρόοιμιον Ductiũ ab auditorum persona. versu 34. 35.
        - Πρᾶγμα eius rei, de qua verba facturus sit: videlicet de Euangelici negotij mysterijs. v. 36.
        - Διήγησις, siue ἔκθεσις negotij Euangelici. Huius
          - Minister, per quem Mundo manifestare cœpit, est Ioannes Baptista. vers. 37.
          - Author est Iesus Nazarenus, quem commendat ab officio Regis & Sacerdotis. vers. 38.
        - Καταστροφὴ à testimonio
          - Apostolico, de Christi
            - Vita in terris acta, & tandem morte crucis perpessa. vers. 39.
            - Resurrectione. vers. 40. 41.
            - Reditu ad iudicium. vers. 42.
          - Prophetico. vers. 43.
      - Effectus:
        - Effusio Spiritus Sancti. vers. 44.
        - Stupor spectatorum. vers. 45.
        - Donum linguarum. vers. 46.
    - Factis, seu signis, vipotè symbolo baptismatis
      - Conferendi. Incidit hoc loco quæstio iuridicialis, Virum Cornelius cum familia baptizandus sit. Affirmat Petrus, argumentans à maiore, id est, à signata re ad signum. v. 47.
      - Collati, quo antehore & ministro. vers. 48.

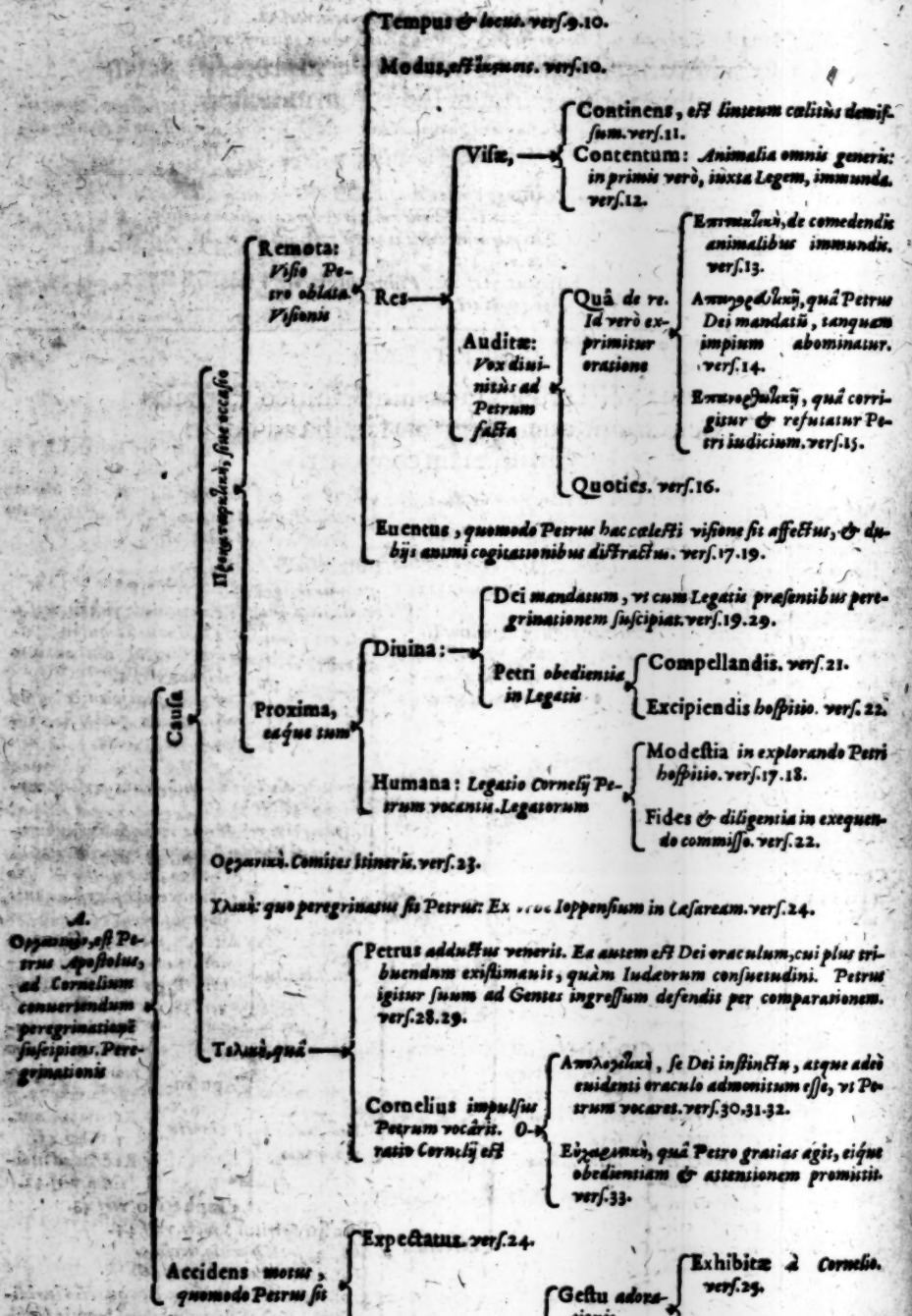
A.
Ὁρμημὸς, est Petrus Apostolus, ad Cornelium conuertendum peregrinationẽ suscipiens. Peregrinationis
Causa
Πέτρου περιοδικὴ, siue accessio
Remota: Visio Petro oblata. Visionis
Res
Tempus & locus. vers. 9. 10.
Modus, est linteum. vers. 10.
Visæ,
Continens, est linteum cœlitùs demissum. vers. 11.
Contentum: Animalia omnis generis: in primis verò, iuxta Legem, immunda. vers. 12.
Auditæ: Vox diuinitùs ad Petrum facta
Quâ de re. Id verò exprimitur oratione
Ἐπιτιμᾷ, de comedendis animalibus immundis. vers. 13.
Ἀπειθεῖ, quâ Petrus Dei mandatũ, tanquam impium abominatur. vers. 14.
Ἐπιτιμᾷ, quâ corrigitur & refutatur Petri iudicium. vers. 15.
Quoties. vers. 16.
Euentus, quomodo Petrus hac cœlesti visione sit affectus, & dubij animi cogitationibus distractus. vers. 17. 19.
Proxima, eáque tum
Diuina:
Dei mandatum, vt cum Legatis præsentibus peregrinationem suscipiat. vers. 19. 29.
Petri obedientia in Legatis
Compellandis. vers. 21.
Excipiendis hospitio. vers. 22.
Humana: Legatio Cornelij Petrum vocantis. Legatorum
Modestia in explorando Petri hospitio. vers. 17. 18.
Fides & diligentia in exequendo commisso. vers. 22.
Ὀργανικὴ. Comites itineris. vers. 23.
Ὑλικὴ: quo peregrinatus sit Petrus: Ex [illegible] Ioppensium in Cæsaream. vers. 24.
Τελικὴ, quâ
Petrus adductus venerit. Ea autem est Dei oraculum, cui plus tribuendum existimauit, quàm Iudæorum consuetudini. Petrus igitur suum ad Gentes ingressum defendit per comparationem. vers. 28. 29.
Cornelius impulsus Petrum vocáris. Oratio Cornelij est
Ἀπολογικὴ, se Dei instinctu, atque adeò euidenti oraculo admonitum esse, vt Petrum vocaret. vers. 30. 31. 32.
Εὐχαριστικὴ, quâ Petro gratias agit, eique obedientiam & attentionem promittit. vers. 33.
Accidens motus, quomodo Petrus sit
Expectatus. vers. 24.
Exceptus: nimirum
Gestu adorationis
Exhibitæ à Cornelio. vers. 25.
Repudiatę à Petro. vers. 26.
Hospitio. vers. 27.

CAPVT

CAPVT XI.

Doctrina Euangelij etiam Gentibus à Petro proposita, defenditur contra iniquum Iudæorum iudicium.

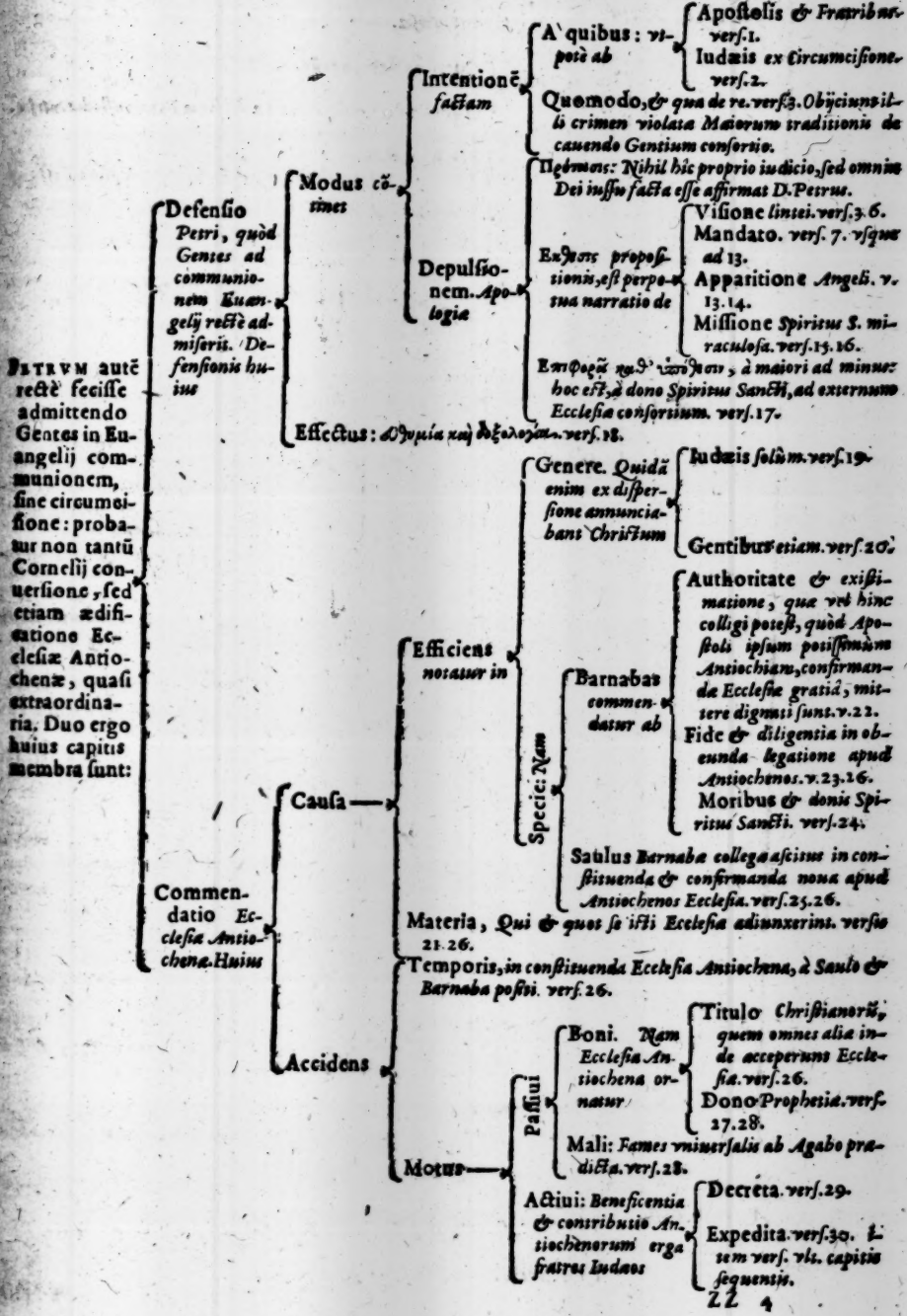

CAPVT XII.

Petri fortuna incarcerationis & liberationis.

- **Fortvna huius**
  - **Antecedens:** *Interitus Apostoli Iacobi. Mortis*
    - Author. *vers.1.*
    - Genus. *vers.2.*
  - **Coniunctum:** *ipsa nimirum*
    - Incarceratio *facta*
      - Cur, *à quo, & quando. vers.3.*
      - Quomodo: *quò pertinet arctissima Petri custodia. vers.4.*
    - Liberatio. *Huius*
      - Χρόνος. *vers.6.*
      - Αἴτιον
        - Κινητικὸν: *Preces Ecclesiæ pro captivo Petro ad Deum fusæ. vers.5.*
        - Ὀργανικὸν: *Angelus Domini. vers.7.*
      - Τρόπος cõplectitur
        - Λειχθέντα *Angelo. vers.8.9.*
        - Περιχθέντα *Petro. vers.10.*
        - Συμβαίνει. *Facilè omnia superantur, quæ liberationi obstare videbantur. Ibid.*
      - Ἐκβαίνει, *quoad*
        - Angelum: *Discessus Angeli. vers.10.*
        - Petrum
          - Ἔκστασις & *stupor ex rei magnitudine & veritate obortus. vers.9.*
          - Δοξολογία *pro liberationis beneficio. vers.11.*
          - Φυγὴ καὶ διήγησις. *Nam postquàm modum liberationis Fratribus exposuisset, fuga sibi consuluit. vers.17.*
        - Fideles *(in domo matris Marci congregatos. v.12.) sunt,*
          - Timor, *cuius signa tantùm ponuntur. vers.12.13.*
          - Gaudium *annunciatum*
            - A' qua. *vers.14.*
            - Quibus *(fidelib. illis hoc nuncio variè affectis.) vers.15.*
            - Quo *eventu: Stupor. vers.16.*
        - Milites. *vers.18.*
        - Herodem *Regem, qui pœnam, Petro decretam, in milites transtulit. vers.19.*
  - **Consequens:** *Herodis interitus. Eius*
    - Causa
      - Προκατάρξασθαι, *erat successus in subiugandis Tyriis & Sidonijs, qui Herodi supplices facti sunt. vers.20.*
      - Περιγυμάνη: *Ambitio in honoribus diuinis*
        - Affectandis: *nempe veste Regiâ, & verba faciendo ad populum. vers.21.*
        - Approbandis & *acceptandis suo silentio. vers.22.*
    - Modus, *sive mortis genus horrendum, quod est phthiriasis. vers.23.*
    - Eventus: *Nova Ecclesiæ pax, &c. vers.24.*

CAPVT

CAPVT XIII.

Primæ Pauli peregrinationis ἀποδημία, cum certis quibuſdam ſtationibus.

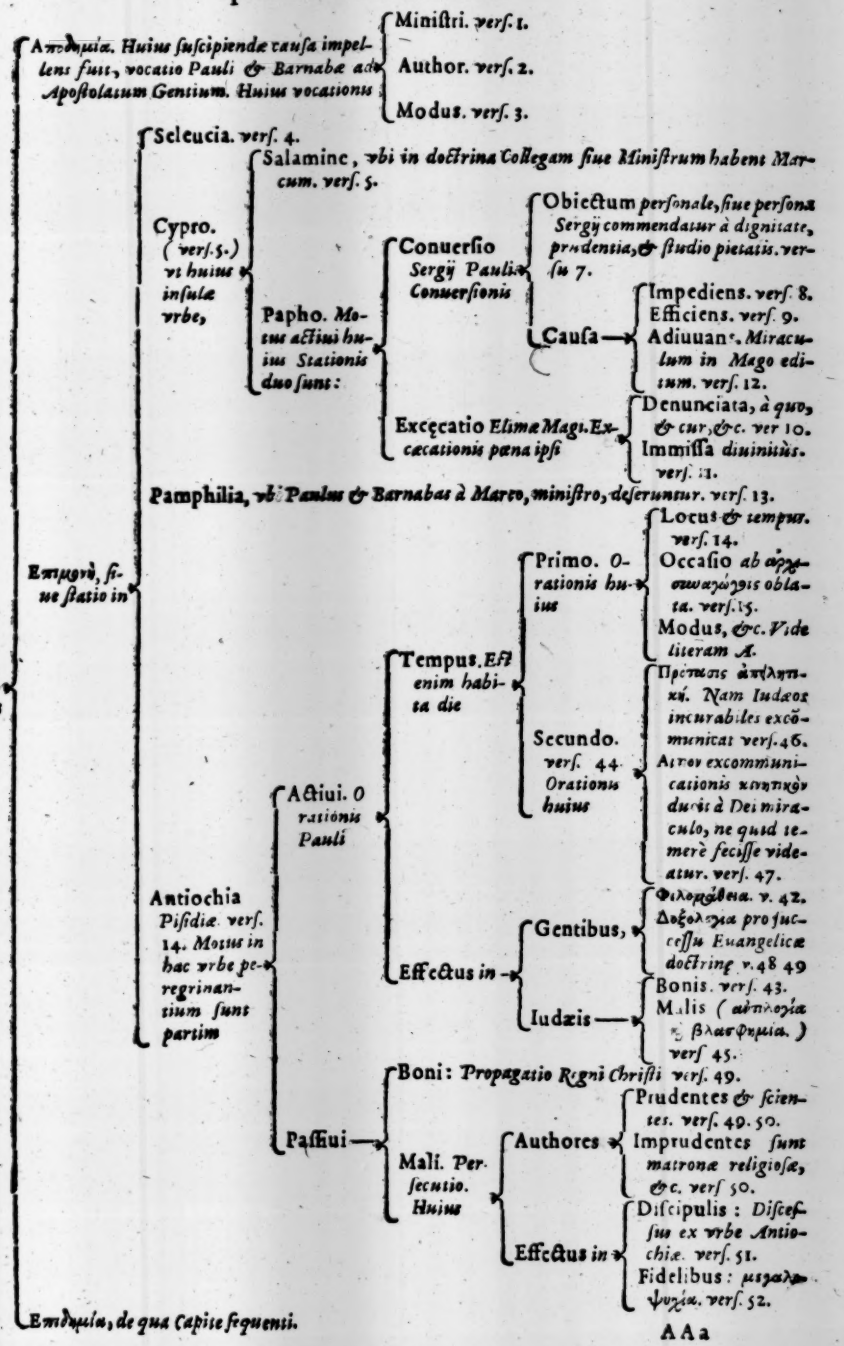

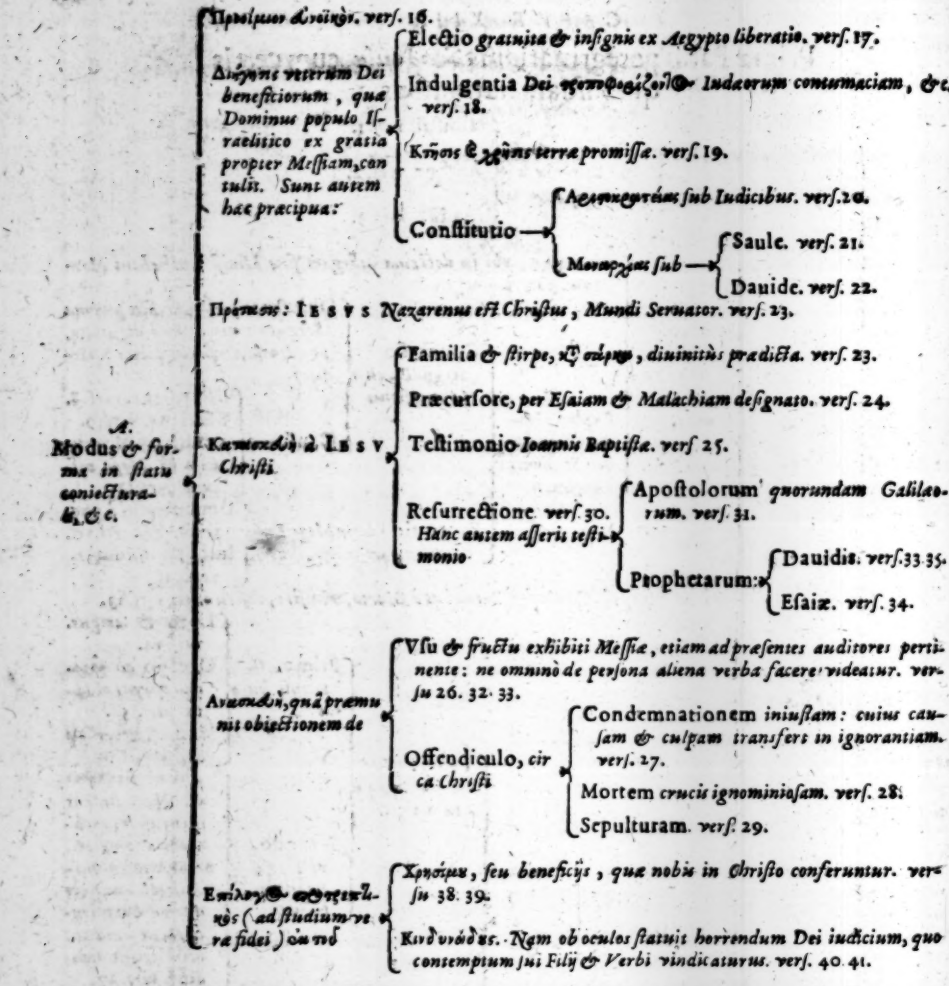

CAPVT XIV.

Primæ peregrinationis ἐπιδημία, cum duabus stationibus.

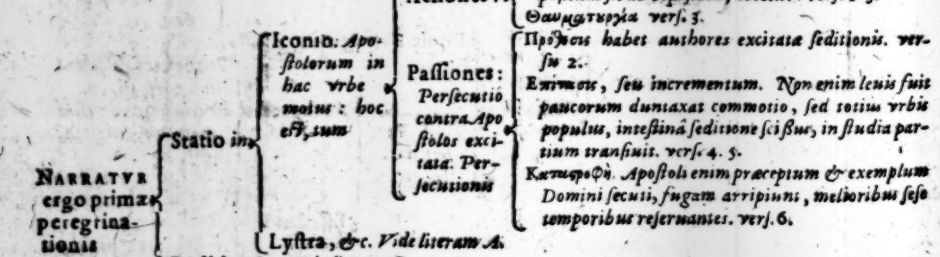

A. Lystra

- A. Lystrã, *Lycaoniæ vrbe. Pauli in hac vrbe*
  - Προσχήνωσις: *Miraculum Claudi sanati. Miraculi huius*
    - Obiectum *personale, morbo incurabili laborans. vers.* 8.
    - Λόγος κηρυκτὸς *in Claudo & Paulo. vers.* 9.
    - Modus, *siue ipsa rei gestio. vers.* 10.
    - Euentus *in spectatoribus*
      - Prophanis, *qui Apostolos (miraculi organa) ornant diuinis*
        - Honoribus. *versu* 11.
        - Nominibus. *versu* 12.
      - Religiosis. *Iouis enim Sacerdos superueniens, more Gentilium, ipsis sacrificium parat. vers.* 13.
  - Ἀπολογία. *Orationis ad Lystrenses habitæ*
    - Occasio: *Lystrensium idololatria, quam Apostoli etiam gestibus reijciunt. vers.* 14.
    - Forma & exemplar:
      - Πρόσωπος ἀνερωτικὴ, *figurata interrogatione, quæ vim negandi habet. vers.* 15.
      - Ἐπιχειρήματα discuntur, *ab Apostolorum persona (Lystrensium ὁμοιοπαθῶν) & officio, quod est omnem idololatriam extirpare, nullo autem modo ferre & fouere. Ibid.*
      - Πρόληψις contra
        - Præscriptionem *longi temporis. Nam illam πολυχρόνιον ἰδωλολατρείαν permisisse quidem Deum, sed non iussisse, multò minùs approbasse. vers.* 16.
        - Obiectionem *ignorantiæ. Nam Deum nunquam ἀμάρτυρον fuisse, sed nullis non temporibus de sua natura & voluntate, variis modis, potissimùm verò in libro naturæ testatum fuisse, affirmat D. Apostolus Paulus. vers.* 17.
    - Effectus. *vers.* 18.
  - Ἐπισβολή, *hoc est, motus lapidationis passiuus. vers.* 19.

- B. Reditio. *Huius terminus*
  - Vnde: *Derbe. Obserua autem*
    - Quâ *occasione huc delati sint Paulus & Barnabas. vers.* 20.
    - Quid *in hac vrbe egerint. vers.* 21.
  - Per quem. Ὁδοιπορία *huius*
    - Loca:
      - Lystra, *Ionium, & Antiochia Pisidiæ. vers.* 21.
      - Pisidia & *Pamphilia. vers.* 24.
      - Perga & *Attilia. vers.* 25.
    - Acta: *Ecclesiarum recèns plantatarum, confirmatio per*
      - Exhortationes *ad patientiam & perseuerantiam. vers.* 22.
      - Ordinationes *Ministrorum Ecclesiæ. vers.* 23.
  - Quò: *Antiochiam versus. vers.* 26. *Occurris hic Apostolorum*
    - Relatio, *quâ reuersi rationem reddunt legationis suæ vers.* 27.
    - Commoratio & respiratio *à laboribus & periculis. vers.* 28.

CAPVT XV.

Initium ſecundæ peregrinationis, cui author præmittit Concilium Apoſtolorum, Hieroſolymis celebratum.

- MEMBRA ergo huius capitis ſunt duo:
  - Cõcilium Apoſtolorum. Synodi Apoſtolicæ
    - Cauſæ: vtpote
      - Finis, cuius gratiâ Concilium celebratũ eſt: Vt tollerentur diſſenſiones circa articulum Iuſtificationis p fidem, abſq; Circumciſione & operibus Legis, exortæ in Eccleſia
        - Antiochena. Diſſidij huius
          - Authores & ſtatus controuerſiæ. verſu 1.
          - Effectus eſt, Legatio Antiochenorum, Hieroſolymam miſſa. verſ. 2. Legatio hæc à Paulo & Barnaba
            - Suſcepta, quibus comitibus, & per quæ loca. verſ. 3.
            - Obita. Nam honorificè excepti, cauſam Legationis exponũt. verſu 4.
        - Hieroſolymitana. verſ. 5.
      - Efficiens: Præſides & Aſſeſſores huius Concilij. verſ. 6.
      - Forma, &c. Vide literam A.
      - Materia, ſiue acta Concilij, epiſtolâ Synodica comprehenſa. Epiſtolæ
        - Μορφὴ, ſeu genus cauſæ
          - Ἐπιχαρὶς & ὑποχαρά. verſ. 23.
          - Ψευδαποστόλους, Pſeudoapoſtolos grauiſſimè perſtringũt. verſ. 24.
          - Ἐγκωμιαστικὴ
            - Pauli & Barnabæ, à conſtantia & fortitudine. verſ. 25.
            - Iudæ & Silæ. verſ. 26.
        - Διηγηματικὴν. Narratio decretorum Synodicorum
          - Generalis, quæ nihil aliud eſt, quàm eorundem commendatio à Spiritu Sancto. verſ. 28.
          - Specialis, quâ eadem illa Synodica decreta laudantur ab effectu, ſeu vtilitate. verſ. 29.
    - Accidentia: nempe
      - Tempus, quod eſt interuallum inter primam & ſecundam Pauli peregrinationem.
      - Locus. Vrbs Hieroſolymorum. verſ. 2.
      - Motus
        - Paſſiuus: Pax & concordia Eccleſiæ Antiochenæ reſtituta. verſ. 31.
        - Actiuus, ſeu actiones legatorum
          - Omnium, Epiſtolam Synodum reddentium. verſ. 30.
          - Quorundam
            - Hieroſolymitanorum
              - Confirmantium fratres. verſ. 32.
              - Redeuntium ad Apoſtolos, excepto Sila, Antiochiæ manente. verſ. 33. 34.
            - Antiochenorum. verſ. 36.
  - Initium ſecũdæ peregrinationis. Huius
    - Inſtituendæ author eſt Paulus. verſ. 36.
    - Obeundæ cauſa
      - Inſtrumentalis eſt Marcus. Occurrit hîc diſſidium Pauli (verſ. 39.) cum Barnaba, vtrum Marcus in ſocietatem miniſterij accipiendus ſit.
        - Barnabas Marcum comitem approbat. verſ. 37.
        - Paulus eundem (propter priorem defectionem) reijcit. verſ. 38.
      - Materialis, in quæ loca conceſſerit
        - Barnabas cum Marco. verſ. 39.
        - Paulus cum Sila. verſ. 40. 41.

A. Forma

- A. Forma. Huc pertinet
  - Ordo sententiis dicendis obseruatus
    - Petro, qui Pauli & Barnabæ sententi minuens, argumentatur à particulari (Cornelij conuersione) ad vniuersale (omnium iustificationē.) Sunt enim in Theologia τὰ καθ' ἕκαστα δυνάμει καθόλου. Argumentationis syllogisticæ
      - Maior: *Vna eademque est iustificationis erga omnes homines ratio.*
      - Minor: *Cornelius cum tota familia absq; Circūcisione iustificatus est. Minoris*
        - Κατήχησιν à Dei iussu atq; mandato. *vers.* 7.
        - Ἐξήγησιν à iustificationis
          - Effectu, qui est sanctificatio. *versu* 8.
          - Modo. *vers.* 9.
      - Conclusio constans
        - Ἀφ' ἧς δὲ νέμει, (in articulo iustificationis) ἀδυναμίαν. *versu* 10.
        - Θείαν veræ, & in veteri etiam Testamento vsitatæ iustificationis, ex gratia Dei Patris per fidem in Christum Filium. *vers.* 11.
    - Paulo & Barnaba, eandem sententiam, mirandorum congerie, astruentibus. *versu* 12.
    - Iacobo, qui Petri et Pauli sententiæ subscribit:
      - Exordium. *vers.* 13.
      - Narratio, *sive replicatio historiæ de conuersione Cornelij. versu* 14.
      - Confirmatio, *est petita ab vnanimi Prophetarum consensu: licet (verbi causa) vnum duntaxat testimonium adducat. versus* 15. 16. 17. 18.
      - Propositio συμβουλευτική
        - Omittendorum: *Non imponendorum Legis onus, &c. vers.* 19.
        - Faciendorum, *fraternæ dilectionis inter Gentes & Iudæos conseruandæ gratiâ. versu* 20.
      - Confutatio: *Abrogata Circumcisione, non ideò in vniuersum contemni Mosen: cùm eorum etiam obseruatio præcipiatur, quæ Moses in Lege præscripserit. vers.* 21.
  - Decisio *controuersiæ. vers.* 22.

CAPVT XVI.

Commorationes & stationes peregrinationis D. Pauli secundæ.

- Statio in
  - Asia minore, vrbe Lystra. *Commorationis huius acta sunt*
    - Cooptatio *Timothei in ministerium Euangelicū facta*
      - Cur: *Occurrit hîc Timothæi laus & commendatio à*
        - Professione & parentibus *vers.* 1.
        - Famæ integritate. *versu* 2.
      - Quomodo, & quâ conditione. *Obserua factum Pauli (circumcisionem Timothei) & rationem facti ad præcauendum Iudæorum offendiculum suscepti. vers.* 3.
    - Propagatio *doctrinæ Euangelicæ. Huius*
      - Obiectum
        - Reale, *quid docuerint. vers.* 4.
        - Personale. *Quos docere diuinitùs prohibiti sint: nempe*
          - Phryges & Galatas. *v.* 6.
          - Mysios & Bythynios *vers.* 7.
      - Effectus. *vers.* 5.
  - Troade. *Vbi Paulus per Angelum vocatur in Macedoniam. v.* 8. *Expende hoc loco*
    - Angeli *mandatum. vers.* 9.
    - Pauli *obedientiam & promptitudinem in delegata professione*
      - Suscipienda. *versu* 10.
      - Conficienda. *versu* 11.
  - Græcia, *&c. Vide literam A.*

- A. Græcia, & quidem primariâ Macedoniæ vrbe Philippis. vers. 12. Pauli motus in hac vrbe
  - Actiui, siue actiones sunt:
    - Conuersio Lydiæ. Huius conuersionis
      - Χρόνος, τίνος ἡμέρᾳ, &c. vers. 13.
      - Πρόσωπον, hoc est, persona conuertenda describitur à nomine, sexu, vitæ genere, patria & pietate. vers. 14.
      - Ἄνοιξε κύριος, (Dominus ipse aperuit cor) & ἐπροσεῖχε, (Diligentia & attentio in audiendo Dei verbo.) Ibid.
      - Εὐσεβὴς est, Lydiæ conuersæ gratitudo, in offerendo & tantùm non obtrudendo hospitio. vers. 15.
    - Electio Spiritus Pythonici
      - Vnde (ex ancilla auaritissimi Domini, vt qui vaticinij religionem in quæstum conuerteras.) vers. 16.
      - Cur: Propter importunam, & multis de causis suspectam acclamationem, Sathanæ suggestione, factam. vers 17.
      - Quomodo: In nomine Christi. vers. 18.
  - Passiui, siue passiones, quæ & quanta mala sustinuerint. Malorum
    - Πρόσωπα. Nam Apostoli accusantur
      - A quibus. vers. 19.
      - Cuius rei: nempe seditionis simul & seductionis: quorum vtrumque circumstantiis suæ personæ exaggerant accusatores vers. 20. 21.
    - Ἐπίθεσις. Nam Apostoli
      - Accusati, innocentes, indictâ causâ, virgis cæduntur. vers. 22.
      - Cæsi plagis
        - Crudeliter incarcerantur. vers. 23.
        - Arctissimè custodiuntur. vers. 24.
    - Καταστροφὴ & ἔκβασις, quam auget & ornat:
      - Liberatio Apostolorum
        - Diuina. Eius
          - Tempus, quando facta sit, & quibus studijs & occupationibus Apostoli tum intenti fuerint vers. 25.
          - Modus & media: Terræmotus, &c. vers. 26.
        - Humana, per Magistratus Philippensis
          - Decretij, Paulo
            - Nunciatum per
              - Apparitores. vs 35.
              - Custodem carceris. vers. 36.
            - Repudiatum, atque renunciatum, propter iniuriam sibi & collegæ suo illatam. versu 37.
          - Præsentiam: Huius αὐτοῦ
            - Κινητὸν: Metus ex conscientia rei malè gestæ. vers. 38.
            - Τελικὸν: Deprecatio culpæ, & petitio veniæ. vers. 39.
      - Conuersio incarcerarij. Cõuersionis
        - Ἡγούμενον, αὐτοφανὲς
          - Intentata sibipsi ab incarcerario. vers. 27.
          - Impedita per Paulum. vers 28.
        - Μέσον, & resipiscentis Huius partes sunt,
          - Agnitio peccati, cuius signum est, Timor & tremor: vsque petitio veniæ. vers. 30.
          - Fides ex auditu Euangelij. versu 31. 32.
        - Ἔκβασμον, siue effectus & fructus nouæ obedientiæ notantur. vers. 33. 34.

CAPVT

CAPVT XVII.

Stationes peregrinationis secundæ Pauli factæ.

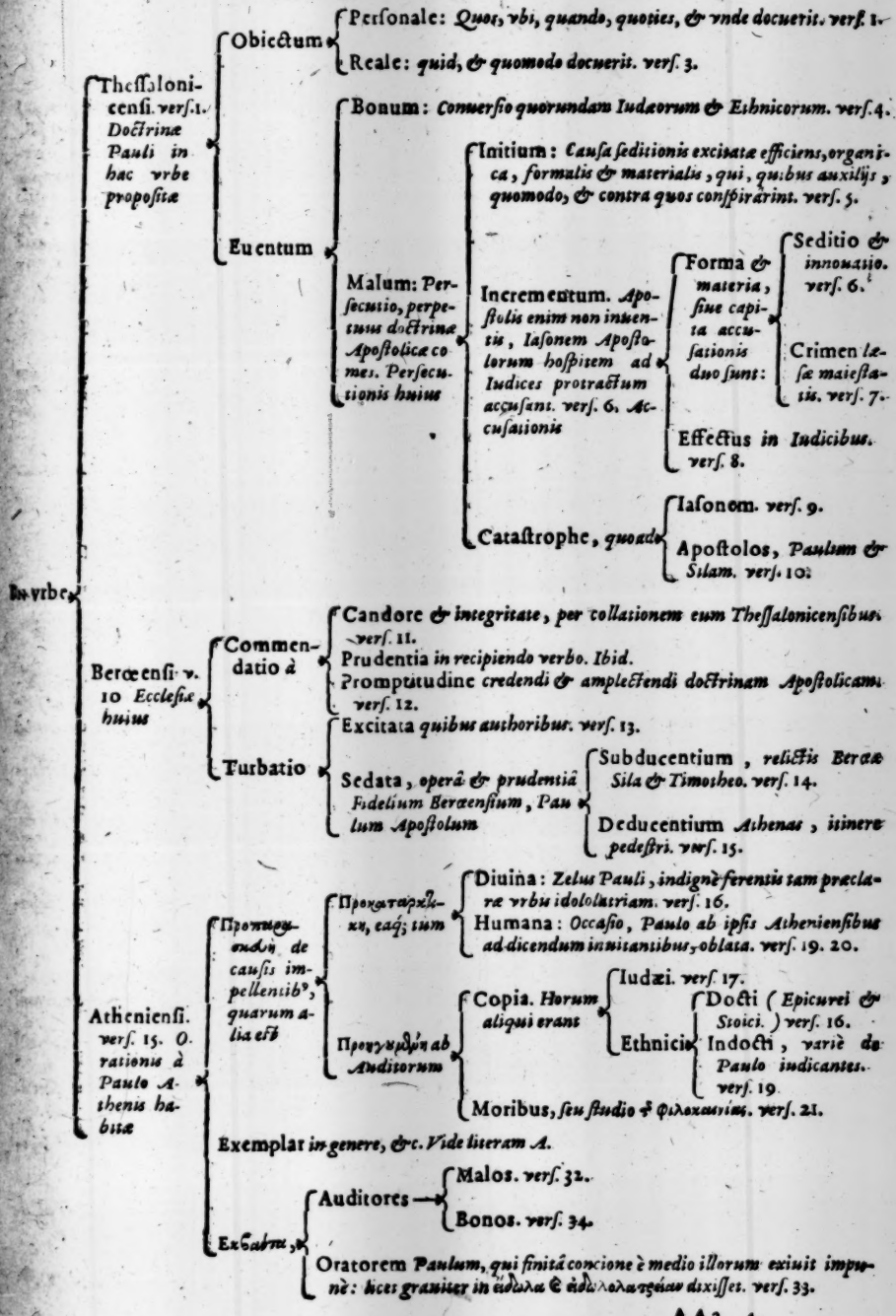

- *A.* Exemplar *in genere didascalico de vero & legitimo Dei cultu*
  - Exordium *insinuationis à persona auditorum. vers.* 22. 23.
  - Propositio : *verum quidem Deum, inter alia idola, ab ipsis coli, sed modo vitioso. vers.* 23.
  - Expolitio *declarans cultus divini*
    - Obiectum, *quis sit ignotus ille Deus. vers.* 24.
    - Modum, κατ'
      - Ἀρνεῖν : *Deus nullius indigus est : Ergo hominum Templis & sacrificijs non colitur. Antecedentis probatio ducitur à Dei*
        - Attributo τῆς αὐτάρκειας. *vers.* 25.
        - Operib⁹ : *nempe*
          - Creatione *generis humani. Huius causa*
            - Efficiens (*Deus*) *& organica (primus homo.) versu* 26.
            - Finis : *Cognitio Dei, ex hominis fabrica, facilè hauriendæ. versu* 27. 28.
          - Prouidentia. *vers.* 26.
      - Θέσιν. *vers.* 29.
  - Conclusio ἀναγκαίως ad *pœnitentiam. ἡ τοῦ* ἀναγκαίως
    - Πρότασις ἀπολογική, *refutans obiectionem, ab ignorantia Maiorum sumptam. vers.* 30.
    - Κατασκευὴ à *metu extremi iudicij. vers.* 31.

CAPVT XVIII.

Finis, siue meta secundæ Pauli peregrinationis (vnà cum statione Corinthiaca & Ephesina) & initium tertiæ profectionis Paulinæ.

- PEREGRINATIONIS Pauli
  - Secundæ *finis, vnà cum duabus stationibus. Occurrit ergo hoc loco*
    - Statio
      - Corinthiaca, *&c. Vide literam A.*
      - Ephesina : *Stationis huius*
        - Ἠγύρθον *fuit, profectio Ephesum suscepta, quibus auxilijs (comitibus) & quomodo (rasus more Nazarenorum.) vers.* 18.
        - Μίσον : *Paulus Ephesi subsistens docet in Synagogis. vers.* 19.
        - Ἐπόρθον : *Discessus*
          - Impeditus *per Fideles Ephesios, longiorem commorationem petentes. versu* 20.
          - Susceptus *cum promissione reditus. vers.* 21.
    - Reditio *Pauli ad vrbem Antiochenam. vers.* 22.
  - Tertiæ *principiũ, siue terminus à quo, & per quem. vers.* 23. *Sub hoc tempus incidit historia Apollo, qui demonstratur à*
    - Nomine, *natione, patria, facundia, & scientia sacrarum Literarum. vers.* 24.
    - Præceptoribus, *à quibus hauseris fidei Christianæ*
      - Initia κατηχηθὲὶς. *vers.* 25.
      - Incrementum, *& pleniorem, siue ἀκριβέστερον cognitionem. vers.* 26.
    - Rebus gestis in
      - Vrbe *Ephesina : κήρυγμα Euangelij, publicè à Paulo propositi. vers.* 25. 26.
      - Achaia : *Professionis in Achaiam susceptæ*
        - Efficiens *organica & adiuuans, (literæ commendatitiæ.) vers.* 27.
        - Finis : Ἐπίδειξις ἐλεγχομένων *aduersariorum. vers.* 28.

A. Corin-

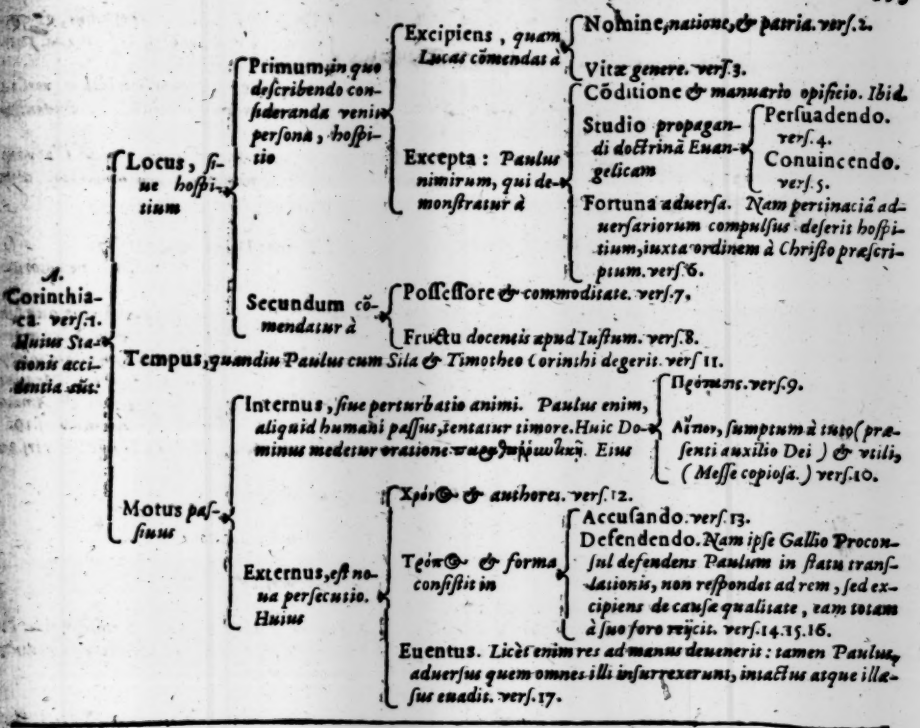

CAPVT XIX.

Tertiæ Pauli peregrinationis statio apud Ephesios.

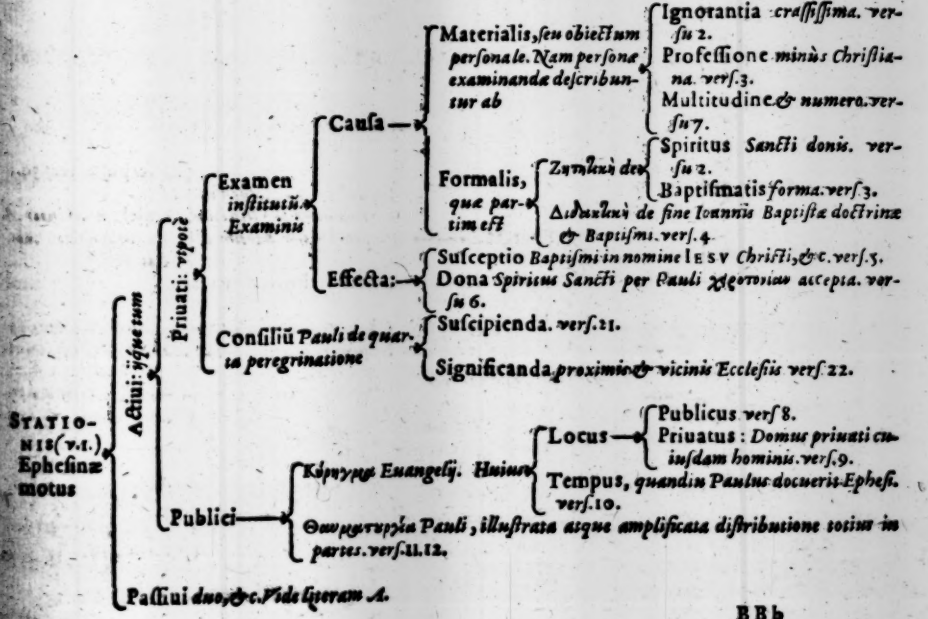

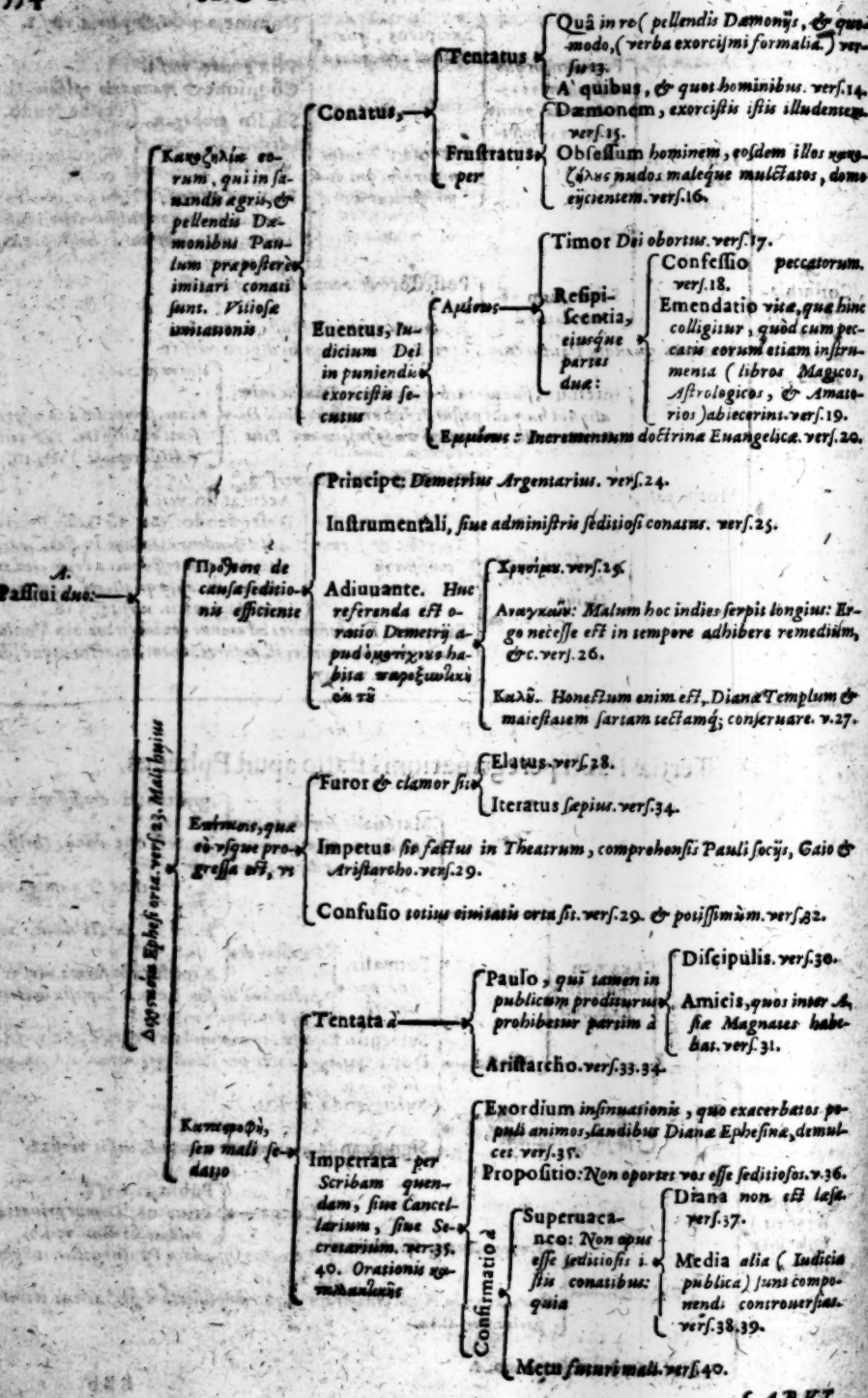
A.
Passiui duo:
Καταξηλίαι eorum, qui in sanandis ægris, & pellendis Dæmonibus Paulum præposterè imitari conati sunt. Vitiosæ imitationis
Conatus,
Tentatus
Quâ in re (pellendis Dæmonijs, & quomodo, (verba exorcismi formalia.) versus 13.
A quibus, & quos hominibus. versus 14.
Dæmonem, exorcistis istis illudentem. versus 15.
Frustratus per
Obsessum hominem, eosdem illos καταξήλους nudos maleque mulctatos, domo ejicientem. versus 16.
Euentus, Iudicium Dei in puniendis exorcistis secutus
Timor Dei obortus. versus 17.
Resipiscentia, eiusque partes duæ:
Confessio peccatorum. versus 18.
Emendatio vitæ, quæ hinc colligitur, quòd cum peccatis eorum etiam instrumenta (libros Magicos, Astrologicos, & Amatorios) abiecerint. versus 19.
Ἐπίδοσις: Incrementum doctrinæ Euangelicæ. versus 20.
Δύγχυσις Ephesi orta. versus 23. Mali huius
Προφάσεις de causa seditionis efficiente
Principes: Demetrius Argentarius. versus 24.
Instrumentali, siue administris seditiosi conatus. versus 25.
Adiuuante. Huc referenda est oratio Demetrij apud ὁμοτέχνους habita παροξυντικὴ in τὸ
Χρυσίου. versus 25.
Ἀναγκαῖον: Malum hoc indies serpit longius: Ergo necesse est in tempore adhibere remedium, &c. versus 26.
Καλὸν. Honestum enim est, Dianæ Templum & maiestatem sartam tectamq; conseruare. v. 27.
Animus, quæ eò vsque progressa est, vt
Furor & clamor sit
Elatus. versus 28.
Iteratus sæpius. versus 34.
Impetus sit factus in Theatrum, comprehensis Pauli socijs, Gaio & Aristarcho. versus 29.
Confusio totius ciuitatis orta sit. versus 29. & potissimùm. versus 32.
Κατάστασις, seu mali sedatio
Tentata à
Paulo, qui tamen in publicum proditurus prohibetur partim à
Discipulis. versus 30.
Amicis, quos inter Asiæ Magnates habebat. versus 31.
Aristarcho. versus 33. 34.
Impetrata per Scribam quendam, siue Cancellarium, siue Secretarium. versus 35. 40. Orationis κατασταλτικῆς
Confirmatio à
Exordium insinuationis, quo exacerbatos populi animos, laudibus Dianæ Ephesinæ, demulcet. versus 35.
Propositio: Non oportet vos esse seditiosos. v. 36.
Superuacaneo: Non opus esse seditiosis in istis conatibus: quia
Diana non est læsa. versus 37.
Media alia (Iudicia publica) sunt componenda controuersias. versus 38. 39.
Metu futuri mali. versus 40.

CAPVT

CAPVT XX.

Commorationes quatuor tertiæ Pauli peregrinationis.

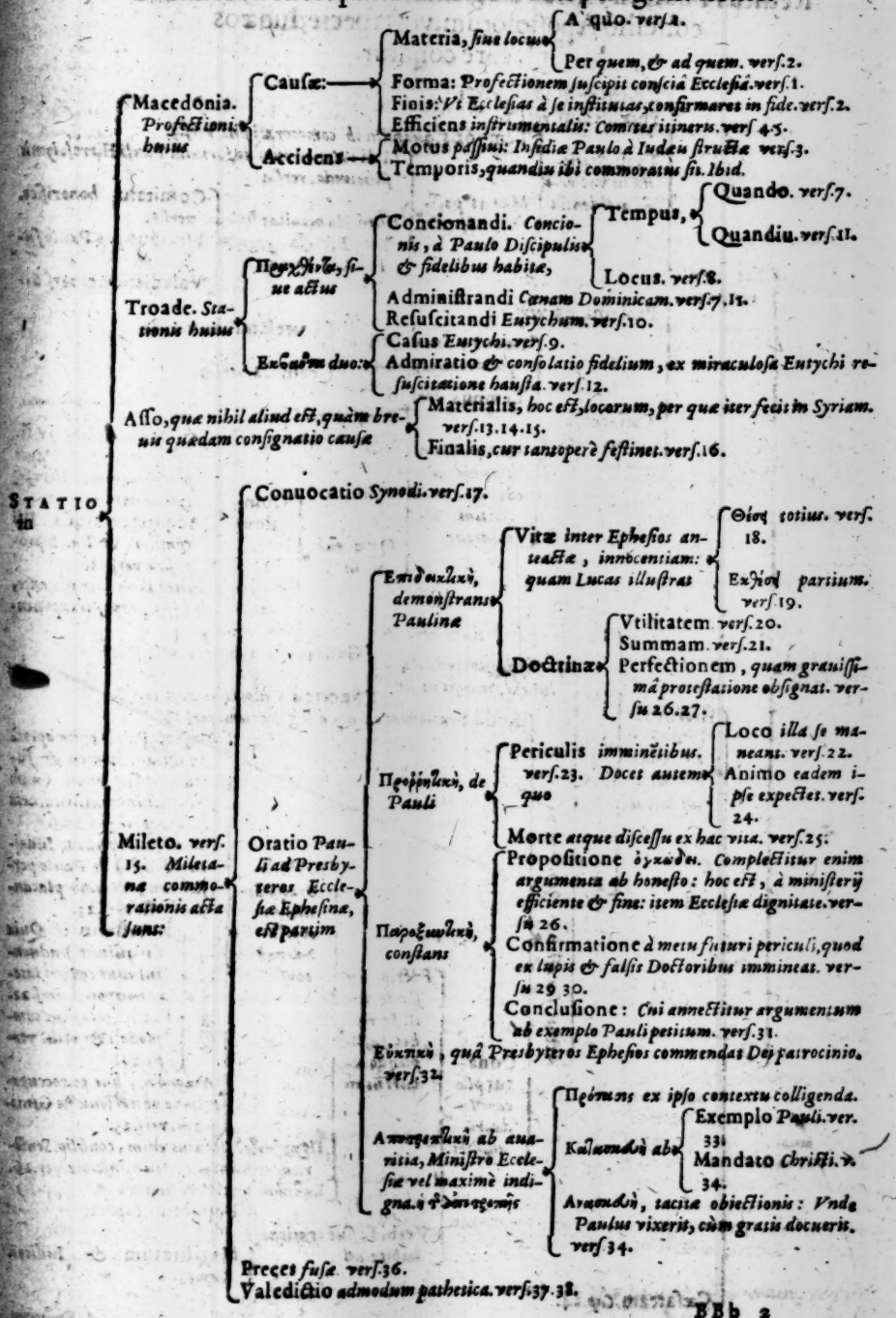

CAPVT XXI.

Reditus Pauli ex tertia peregrinatione Hierosolymam, vbi de concilio Apostolorum, voti specie, Iudæos placare conatur.

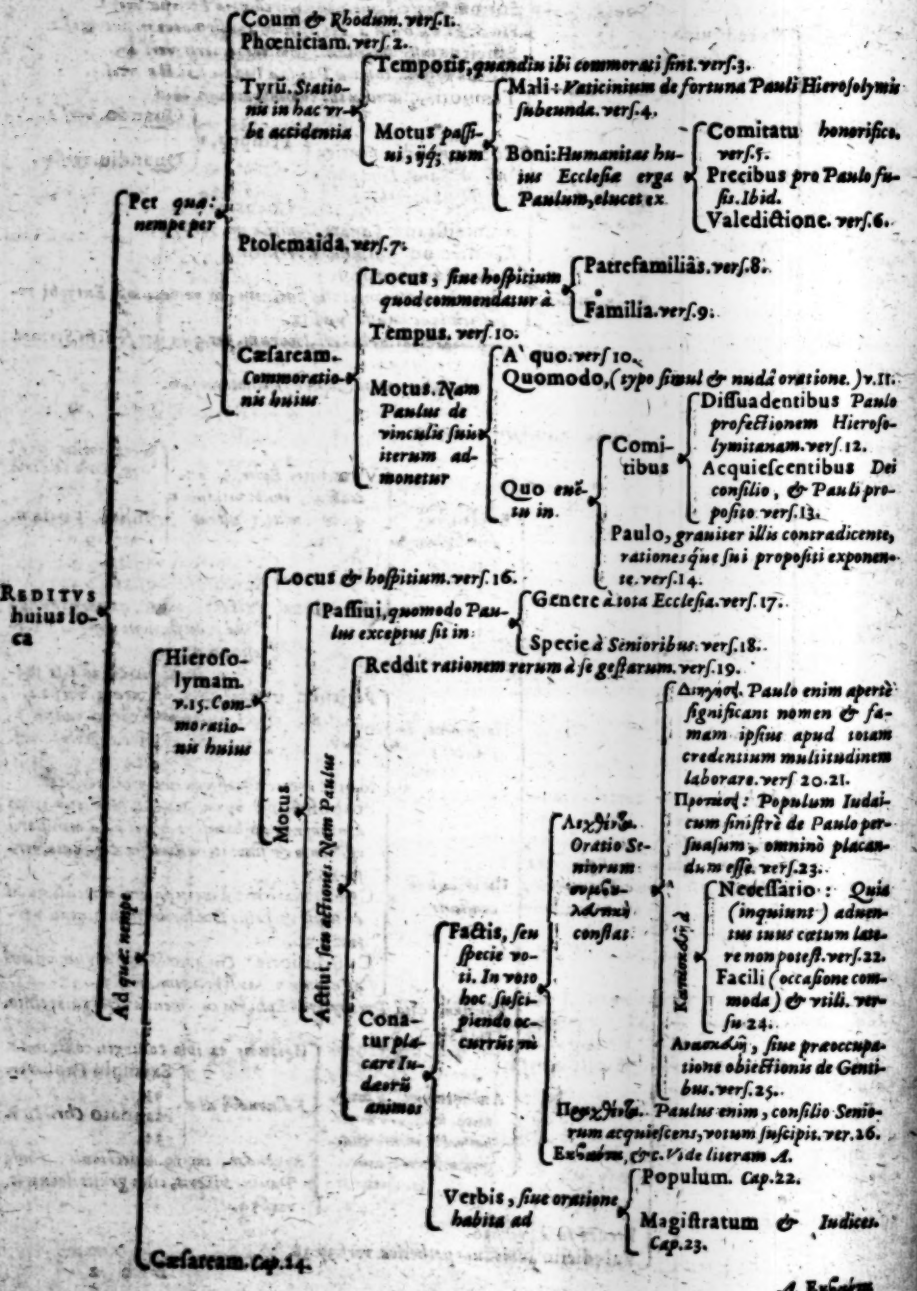

A. Ἐυχὴν

- Προοίμιον de Autharibus. verſ.27.
- Ἔκβασις: Tumultus excitatus. Turbarum
  - Ἐπίτασις, progreſſus & incrementum. Nam Paulus
    - Comprehenditur. verſ.27.
    - Accuſatur
      - Doctrinæ, Populo, Legi & Templo noxiæ & damnoſæ. verſ.28.
      - Facti illiciti. verſ.29.
    - Subit periculum vitæ. verſ.30.
  - Κατάστασις: Quò pertinet
    - Tumultus ſedatus
      - Quando, & quâ occaſione. verſ.31.
      - A quo, & quibus auxiliis. verſ.32.
      - Quo euentu: Vincula Paulo ſunt iniecta. verſ.33.
    - Examen & inquiſitio de Paulo inſtituta
      - Publicè. verſ.33.
      - Priuatim in caſtris. Expendentem
        - Cur in caſtra abductus ſit Paulus. verſ.34.
        - Quomodo, (magno nimirum tumultu) verſ. 35.36.
        - Quid in caſtris actum ſit. Acta eſt quæſtio de
          - Peritia ſermonis Græci, virum Paulus Græcam linguam calleat. verſ.37.
          - Perſona Pauli, Quis
            - Non ſit. verſ. 38.
            - Sit. verſ.39.
    - Προσπαρομυθία ad ſequentem orationem. verſ 40.

CAPVT XXII.

Oratio Pauli ad populum Hieroſolymitanum, & quæ eam conſecuta ſunt.

- Προοίμιον eſt tum
  - Εὐσταθὲς. verſ.1.
  - Προσεκτικὸν. verſ.2.
- Διήγησις de Pauli converſione, & vocatione. Huius
  - Forma & exemplar in ſtatu iuridiciali: Num Paulus rectè fecerit, quòd à Iudaiſmo ad Chriſtianiſmũ tranſierit. Paulus affirmat, & probat à Lege, ſiue Dei iuſſu, & vocatione, quam prolixâ narratione perſequitur. Sunt ergo huius orationis duæ tantùm partes:
    - Ὑπόθεσις: vita nimirum ante converſionem acta, quæ complectitur
      - Nationem, patriam, educationem. verſ.3.
      - Res geſtas: nempe perſecutionem Eccleſiæ
        - Hieroſolymitanæ. v.4.
        - Damaſcenæ. verſ.5.
    - Ἔκβασις in
      - Paulo vocãdo, qui
        - Circumfunditur luce cæleſti. v.6.
        - Audit comminationem diuinam. verſ.7.
        - Excæcatur. verſ.11.
      - Chriſto vocante. Huius Oratio eſt partim
        - Ἀπόκρισις. verſ.7.
        - Διάλυσις: Quis ſis, vt ſciat Paulus à quo vocetur. verſ.8.
        - Ἐπίτασις, Quid porrò Paulo ſit faciendum. verſ.10.
      - Comitibus itineris, tanquam teſtibus vocationis. verſ 9.
    - Ἐπίθεσις, &c. Vide literam A.
- Effectus ſecutus
  - Immediatè:
    - Interturbatio orationis Paulinæ. verſ.22.
    - Tumultus populi furentis. verſ 23.
  - Mediatè
    - Inquiſitio de cauſa Pauli inſtituta à quo (Tribuno:) quo modo; (per flagra & tormenta:) & cur, (vt ſciret, &c.) verſ.24. Incidit hîc autem actio iudicialis. Actionis huius
      - Modus, ſeu ſtaſis
        - Iuridicialis: An ciuis Romanus, cauſâ indictâ, flagris cædi debeat. verſ.25.
        - Coniecturalis: num Paulus ſit ciuis Romanus
          - Centurio hoc denunciat Tribuno. verſ.26.
          - Tribunus de eo inquirit. verſ.27.
          - Paulus affirmat ſe ciuem eſſe Romanum; non quidem emptionis iure, ſed natiuitatis priuilegio, atq; prærogatiuâ. verſ.27.
      - Euentus: Tribunus meti Legis coërcitus, Paulum vinculis ſolutum, à flagris & tormentis abſolvit. verſ.29.
    - Adornatio ad ſequentis diei actionem contra Paulum inſtituendam. verſ.30.

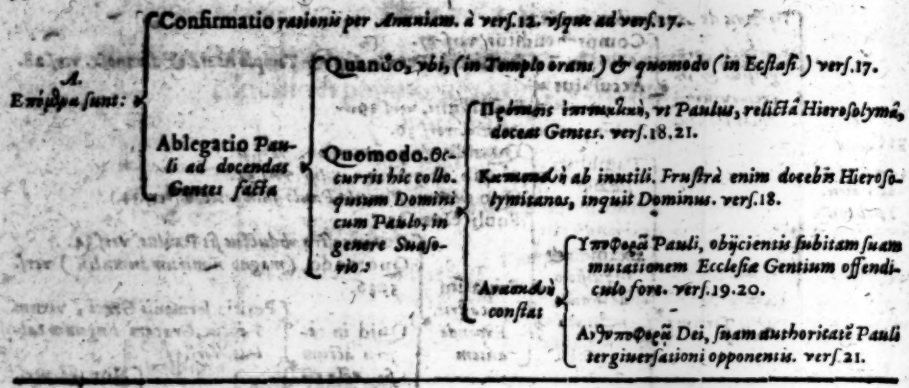

CAPVT XXIII.

Oratio Pauli habita ad Iudices cum duabus sequentium dierum actionibus.

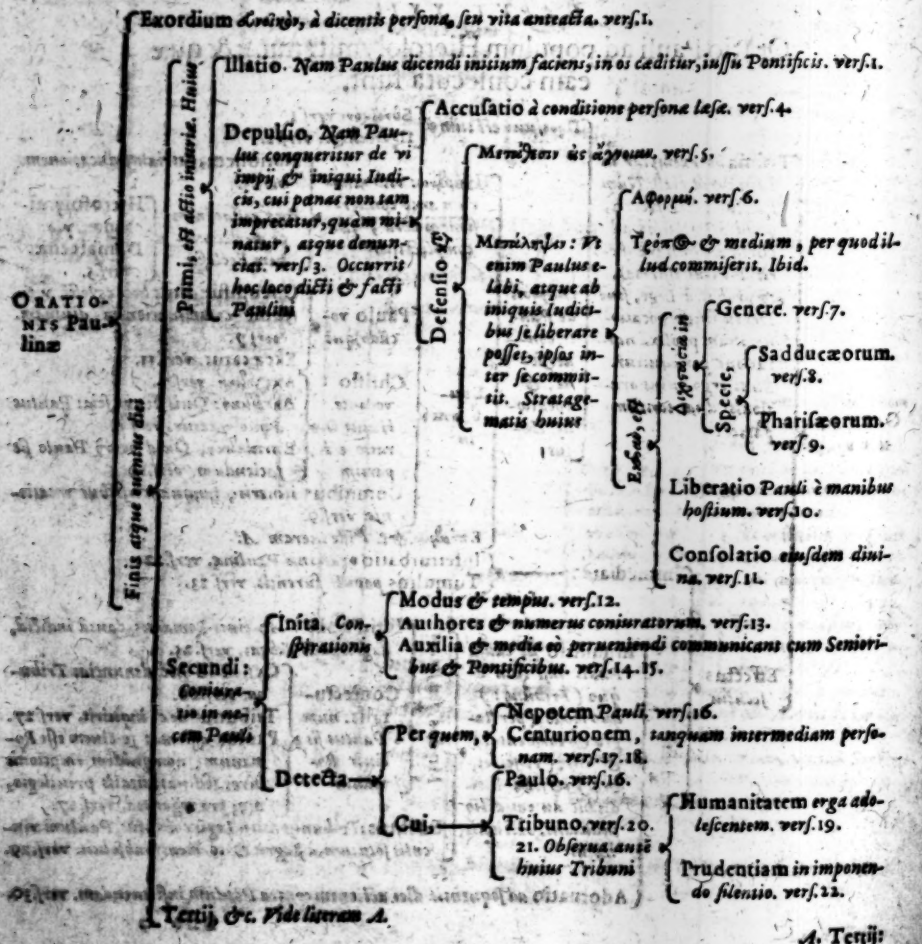

A. Tertij:

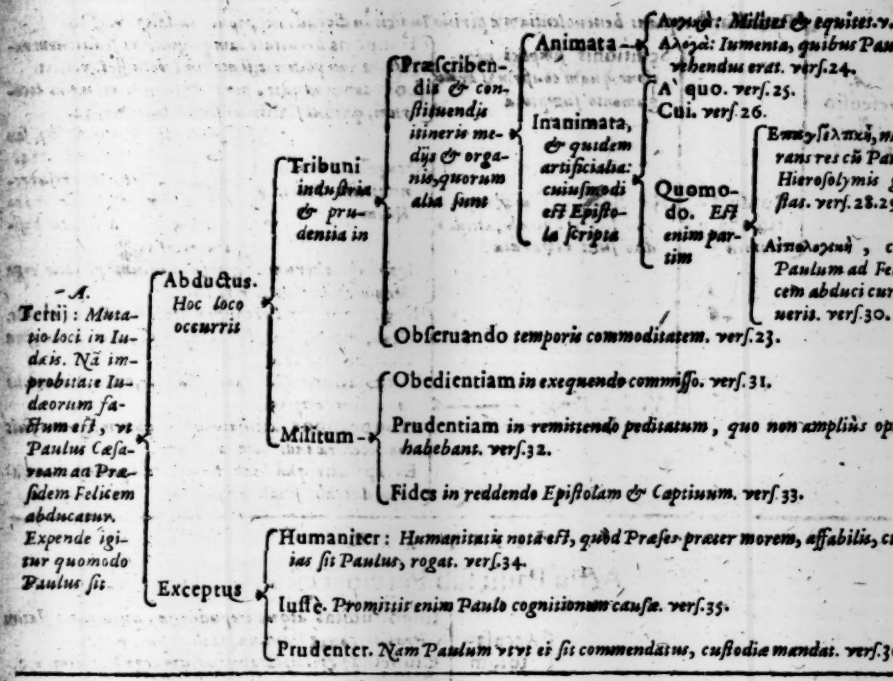

CAPVT XXIV.

Actio Pauli sub Felice.

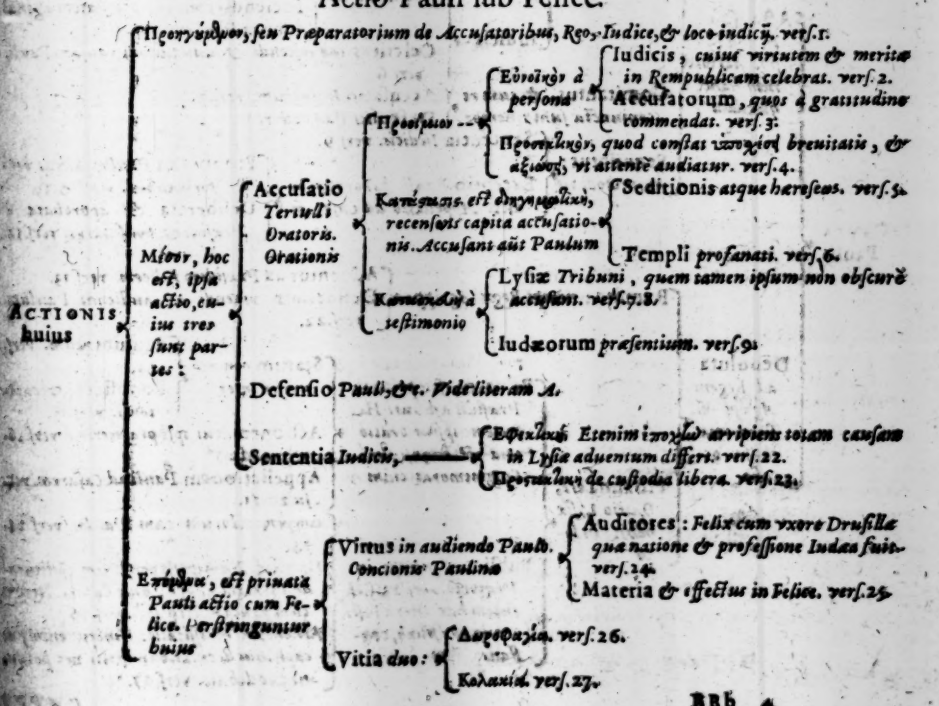

- A. Defensio Pauli Apologia
  - Exordium, captans benevolentiam à peritia Iudicis in dicendo ius populo Iudaico. vers. 10.
  - Confutatio dilucidè crimen
    - Seditionis simplici negatione, quam confirmat argumento sumpto à
      - Temporis brevitate iam exigua, vt seditionem mouere non potuerit, si maximè voluisset. vers. 11.
      - Loci commoditate, per remotionem omnium locorum, quibus seditiones fieri solent. vers. 12.
    - Hæreseos, quæ αἵρεσις appellatur suæ religionis, cuius duo sunt κεφάλαια:
      - Θεραπεία vnum, nimirum Fides. Huius
        - Πρῶτον est Deus in verbo, seu Scripturâ revelatus. v. 14.
        - Ἔπειτα: Articulus resurrectionis, quem ἀνακεφαλαίωσις præomnibus fidei articulis ponit. vers. 15.
      - Ἀγώνισμα alterum: nempe studium pietatis erga Deum & homines. vers. 16.
    - Violati Templi,
      - Negatione simplici confirmata à fine sui aduentus. Non, inquit, Templi gratiâ veni, sed eleemosynæ distribuendæ causâ. vers. 17. 18.
      - Translatione in Iudæos Asiaticos, omnis tumultus authores. vers. 19.
      - Prouocatione accusatorum: quæ magnum fuit innocentiæ indicium. vers. 20.
      - Exceptione, quâ (tanquam Eridis pomo) aduersarios distrahi finat. vers. 21.

CAPVT XXV.

Actio Pauli sub Porcio Festo.

- Causa Pauli
  - Acta sub Porcio Festo. Actionem hanc quadam
    - Antecedūt: vtpotè
      - Accusatorum
        - Importunitas atque impudentia, quòd nouo statim Præsidi, causâ Paulinâ, molesti sint. vers. 1.
        - Crudelitas & implacabile odium erga Paulum. v. 2.
        - Calliditas in struendis Pauli insidijs. vers. 3.
      - Iudicis
        - Aequitas in
          - Recusando Iudæorum petitionem. vers. 4.
          - Faciendo omnibus potestatem agendi contra Paulum. vers. 5.
        - Celeritas cognoscendi & diiudicandi causam Pauli. vers. 6.
    - Comitantur, & cum re coniuncta sunt: nempe
      - Accusatio Iudæorum. vers. 7.
      - Defensio Pauli. vers. 8.
    - Sequuntur: eiusmodi est
      - Sententia Iudicis. vers. 9.
      - Exceptio Pauli de Foro & Iudice. Appellatio ad Cæsarem
        - Proposita à Paulo, quibus verbis formalibus. vers. 10. 11.
        - Deliberata & approbata à Præside & Consiliarijs. vers. 12.
  - Deuoluta ad Regem Agrippam. Translata causa accusatio
    - Remota: nempe Regis Agrippæ
      - Aduentus ad Præsidem Felicem. vers. 13.
      - Desiderium videndi & audiendi Paulum. vers. 22.
    - Proxima est, Oratio Lysiæ habita in loco
      - Priuato, seu priuatis Præsidis ædibus. Hæc autem ipsius oratio tota est ἀνακεφαλαιώδης. Commemorat enim
        - Statum controuersiæ inter
          - Paulum reum. vers. 14.
          - Pontifices accusatores. vers. 15.
        - Actionem, cui ipse præfuerit, à vers. 16. vsque ad 20.
        - Appellationem Pauli ad Cæsarem. vers. 20. 21.
      - Publico: nempe in Prætorio. vers. 23. Est autem hæc altera Festi oratio ἀνακεφαλαιώδης, constans
        - Διηγήσει actorum cum Paulo. vers. 24. 25.
        - Πρόνοιαι. Nam petit consilium cōstituendi formam causæ, quæ Cæsari Neroni cum paulo mitti possit. vers. 26.
        - Ἀναγκαῖα necessitatis. Vinctus enim sine capitibus accusationis missi nec potuit, neque debuit. vers. 27.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Actio Pauli coram Rege Agrippa.

- Προοίμιον, siue ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ, Rex Agrippa. vers. 1.
- Actionis huius
  - Προοίμιον à persona Iudicis, qui Iudæorum quæstiones & ritus habeat bene cognitos atque perspectos. vers. 2. 3.
  - Κατάστασις: Paulus immeritò grauatur tanto Iudaicæ gentis odio, propter Christianismum, ad quem nullâ animi lenitate, sed Dei nutu atque impulsu transiit.
  - Μορφὴ ἀπολογητική. Apologiæ
    - Innocentia adolescentiæ suæ. Hanc autem asserit à
      - Testimonio Iudæorum. vers. 4.
      - Educatione sua, secundùm Pharisæorum sectam, quæ apud Iudæos sanctissima habebatur. vers. 5.
    - Statu controuersiæ. Instituit autem Paulus digressionẽ
      - Ἐπιλογικῶς suæ causæ: Est ea (inquit) articulus fidei: Ergo defendi debet: tantùm abest, vt defensores illius in ius vocãdi sint. v 6. 7.
      - Ἐπιλογικῶς causæ aduersariorum, quam παράδοξον, ἄτοπον & ἀπολογίαν esse ostendit: cùm negent principium veræ religionis. vers 8.
    - Κατασκευὴ & confirmatio ab
      - Studijs, consilijs & factis sanguinarijs aduersus Christum, eiusque fideles. Ergo præter animi sui voluntatem conuersus est diminutè; cùm non sit verisimile tam atrocem Ecclesiæ hostem humanitùs conuerti. Obserua igitur Pauli erga fidem Christianam
        - Studia. v. 9.
        - Facta crudelitatis. v. 9. 10. 11.
      - Vocatione sua, quæ satis ostendat, se nullâ animi lenitate, sed diuinâ virtute compulsum ad Christi fidem transisse. Enthymematis
        - Antecedens, est narratio historiæ vocationis Paulinæ: vipotè
          - Tempus. vers 12.
          - Locus & modus v. 13.
          - Testes, suos comites itineris. Ibid.
          - Res gestæ, quid Dominus in ista apparitione dixerit, & quale officium Paulo iniunxerit. à vers 14. vsque ad 19.
        - Consequens: Ergo huic diuinæ vocationi obsequendum fuit vers 19. Modum obedientiæ illustrat enumeratione eorum, quæ fecerit. vers. 20.
      - Iniuria Iudæorum, honestam ob causam, sibi illata. vers. 21.
      - Præsenti Dei auxilio, quo semper innocentes defendi soleant. v. 22.
      - Consensu suæ doctrinæ cum Prophetica. vers. 22. 23.
  - Ἐπίλυσις, siue effectus
    - Speciales in
      - Præside Festo: Iudicium temerarium. Incidit hic quæstio, vtrum Paulus maniacorum instar insaniat.
        - Festus affirmat à causa efficiente (nimio literarum studio) argumentans. vers. 24.
        - Paulus negat & negationis argumẽta duxit ab
          - Effectu sanæ mẽtis: nempe verbis cordatis & sobrijs. vers. 25.
          - Testimonio atq; iudicio Regis Agrippæ. vers. 26.
      - Agrippa: Ludibrium, quo Paulum conscientiam Regis appellantem, ἀμηχάνως excepit. vers. 27. 28.
      - Paulo. Votum pro salute omnium præsentium auditorum. v 30. 31.
    - Generales: Testimonia innocentiæ, Paulo data
      - Publicè, à toto auditorum cœtu. vers. 30. 31.
      - Priuatim à Rege Agrippa. vers 32.

CAPVT XXVII.

Quartæ Pauli peregrinationis διοδημία.

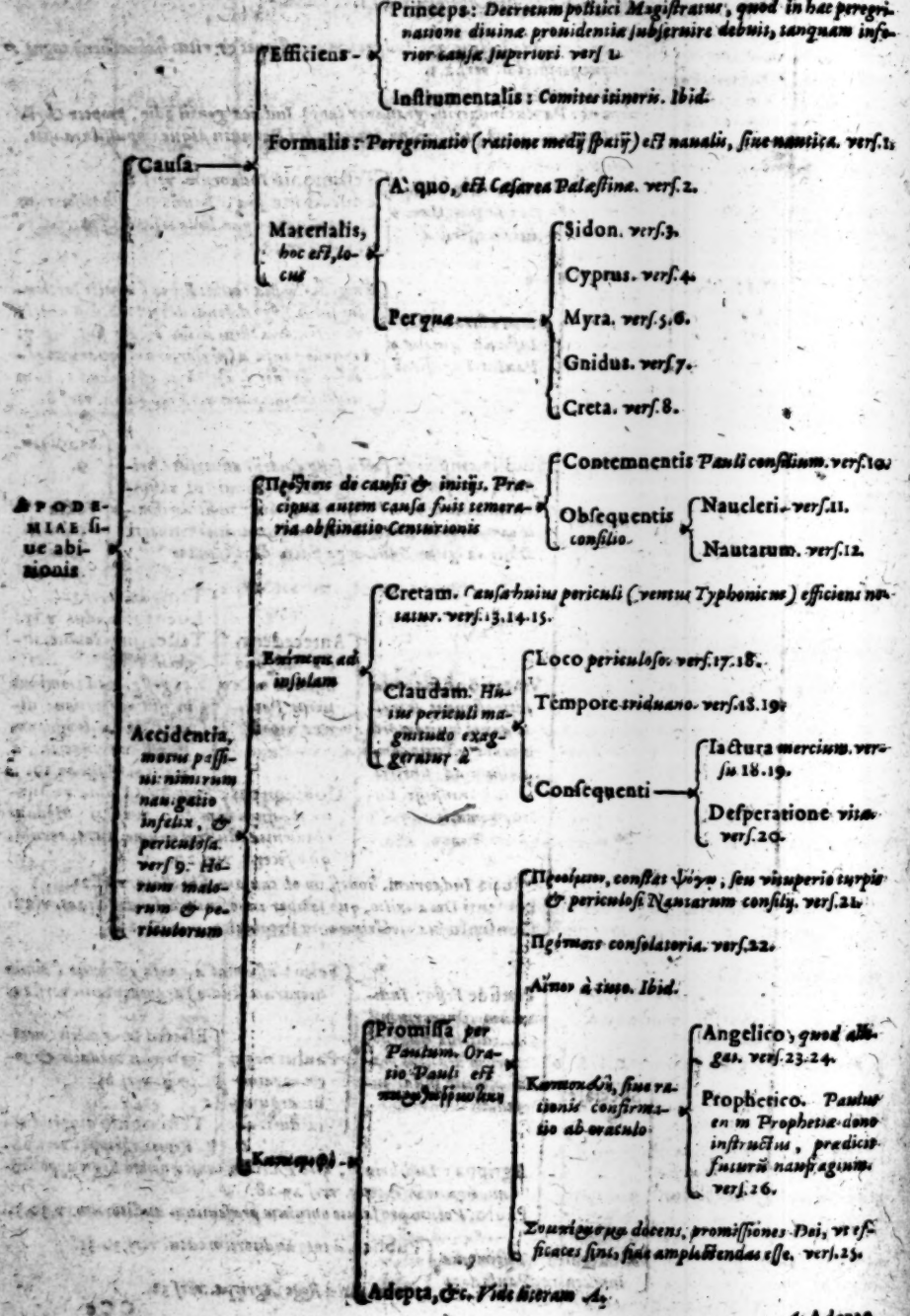

A. Adepta

- A. Adepta —
  - Noctu, per media ordinaria, in quorum numero sunt
    - Anconæ iactus propter cæca & plumbo nautico explorata pericula. *vers.* 27. 28. 29.
    - Nautarum præsentia. Horum fuga
      - Adornatur. *vers.* 30.
      - Detegitur. *vers.* 31.
      - Impeditur. *vers.* 32.
    - Nauis exoneratio. *vers.* 38.
    - Corporum cura, τῆς συμπλοίας à Paulo persuasa. Suasionis
      - Forma, quæ complectitur
        - Διάγνωσις de diuturno ieiunio. *vers.* 33.
        - Πρόσλημψις *vers.* 34.
        - Ἐπιχείρημα à necessario ad sustentandam vitam, quæ hoc periculo non finiatur. *Ibid.*
      - Effectus in
        - Oratore ipso Apostolo Paulo. *vers.* 35.
        - Auditoribus. Horum
          - Εὐθυμία. *vers.* 36.
          - Πλῆθος. *vers.* 37.
  - Interdiu. Considerandæ hîc veniunt τὰ
    - Περιχώματα
      - Nautis. *vers.* 39 40.
      - Militibus. *vers.* 42.
      - Centurioni. *vers.* 43.
      - Turbis. *vers.* 44.
    - Ἐξοδικὰ
      - Naui: nempe naufragium. *vers.* 41.
      - Nauigantibus: Salus & incolumitas vitæ. *vers.* 44.

CAPVT XXVIII.

Quartæ Pauli peregrinationis ἐπιδημία, vnà cum ἐπιμονῇ in Melitensium insula.

SVNT ergo huius vltimi capitis duo membra: Pauli
- Ἐπιμονὴ in Melitensi insula hyemalis. v. 1. Stationis, siue commorationis huius mensis
  - Passiui, quid ibi passi sint,
    - Boni: Hospitalitas Melitensium erga Paulum, & τῆς συμπλοίας considerãda proponitur
      - Γενικῶς, quoad hospites naufragos
        - Excipiendos. *versu* 2.
        - Dimittendos. *versu* 10.
      - Εἰδικῶς, quoad Publium insulæ Prætorem. *vers.* 7.
    - Mali: Morsus viperæ, manũ Pauli mordicùs inuadẽtis. Periculi huius
      - Ἀφορμὴ, fuit collectio sarmentorum. *versu* 3.
      - Ἀνάληψις: Excussio viperæ in ignem. *vers.* 5.
      - Ἔκβασις in spectatoribus Melitensibus est iudicium finistrum περὶ
        - Ἔκβασιν in defectu. *vers.* 4.
        - Ὑπερβολὴ in excessu. *vers* 6.
  - Actiui, seu actiones, eáq; miraculosæ, editæ in
    - Magistratu: Publij nimirum patre, quem Paulus pristinæ valetudini restituit. *vers* 8.
    - Plebe promiscua sananda atque curanda. *vers* 9.
- Ἐπιδημία, &c. *Vide literam A.*

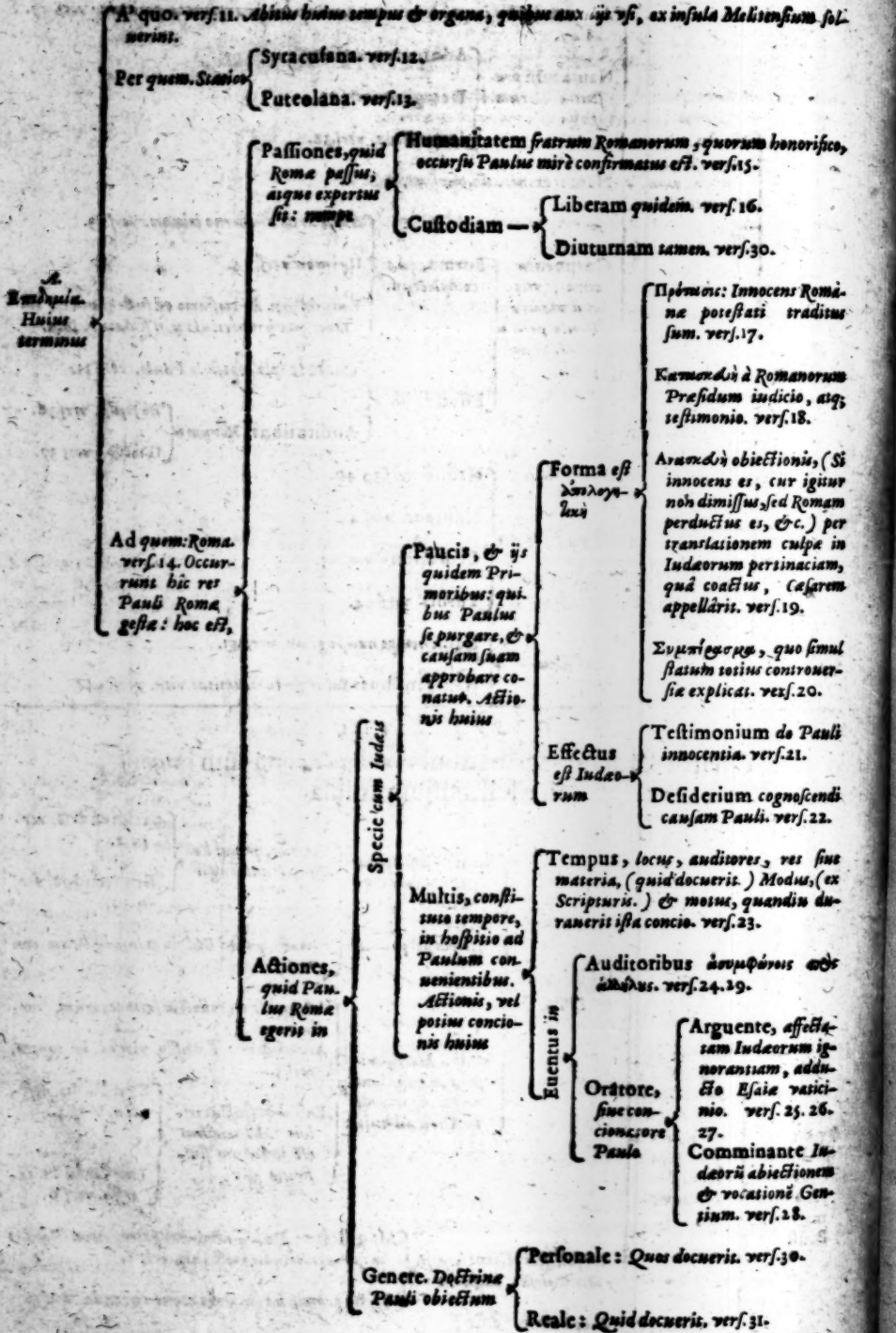
A. Euangelia. Huius terminus
A' quo. verſ. 11. Abiimus huius tempus & organa, quibus auxiliante vſi, ex inſula Melitenſium ſolverint.
Per quem. Stamus
Syracuſana. verſ. 12.
Puteolana. verſ. 13.
Ad quem: Roma. verſ. 14. Occurrunt hic res Pauli Romæ geſtæ: hoc eſt,
Paſſiones, quid Romæ paſſus, atque expertus ſit: nempe
Humanitatem fratrum Romanorum, quorum honorifico, occurſu Paulus mirè confirmatus eſt. verſ. 15.
Cuſtodiam —
Liberam quidem. verſ. 16.
Diuturnam tamen. verſ. 30.
Actiones, quid Paulus Romæ egerit in
Speciatim Iudeis
Paucis, & ijs quidem Primoribus: quibus Paulus ſe purgare, & cauſam ſuam approbare conatus. Actionis huius
Forma eſt ἀπολογητική
Πρόπομπος: Innocens Romanæ poteſtati traditus ſum. verſ. 17.
Κατακρίσις à Romanorum Præſidum iudicio, atq; teſtimonio. verſ. 18.
Ἀναπολὴ obiectionis, (Si innocens es, cur igitur non dimiſſus, ſed Romam perductus es, &c.) per tranſlationem culpæ in Iudæorum pertinaciam, quâ coactus, Cæſarem appellâris. verſ. 19.
Συμπέρασμα, quo ſimul ſtatum totius controverſiæ explicat. verſ. 20.
Effectus eſt Iudæorum
Teſtimonium de Pauli innocentia. verſ. 21.
Deſiderium cognoſcendi cauſam Pauli. verſ. 22.
Multis, conſtituto tempore, in hoſpitio ad Paulum conuenientibus. Actionis, vel potius concionis huius
Eventus in
Tempus, locus, auditores, res ſive materia, (quid docuerit.) Modus, (ex Scripturis.) & motus, quandiu duraverit iſta concio. verſ. 23.
Auditoribus ἀνομοφώνοις ἐκ ἀκοῆς. verſ. 24. 29.
Oratore, ſive concionatore Paulo
Arguente, affectatam Iudæorum ignorantiam, addito Eſaiæ vaticinio. verſ. 25. 26. 27.
Comminante Iudæorũ abiectionem & vocationẽ Gentium. verſ. 28.
Genere. Doctrinæ Pauli obiectum
Perſonale: Quos docuerit. verſ. 30.
Reale: Quid docuerit. verſ. 31.

METHO-

METHODVS RESOLVENDI AVTHORES, TAM SACROS QVAM PROFANOS.

Principia ἀναλύσεως καὶ συνθέσεως, ex optimis quibusque Methodi Magistris, cùm veteribus, tum recentioribus conscripta.

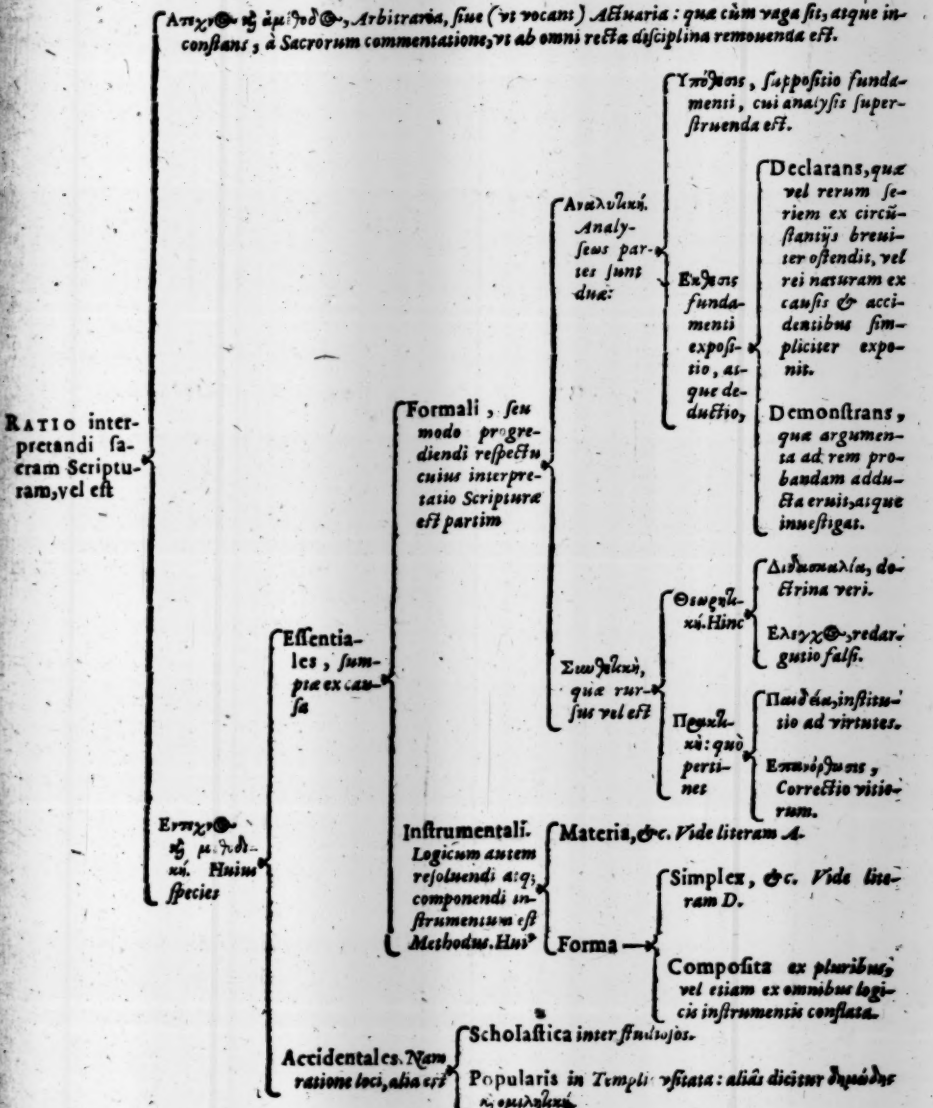

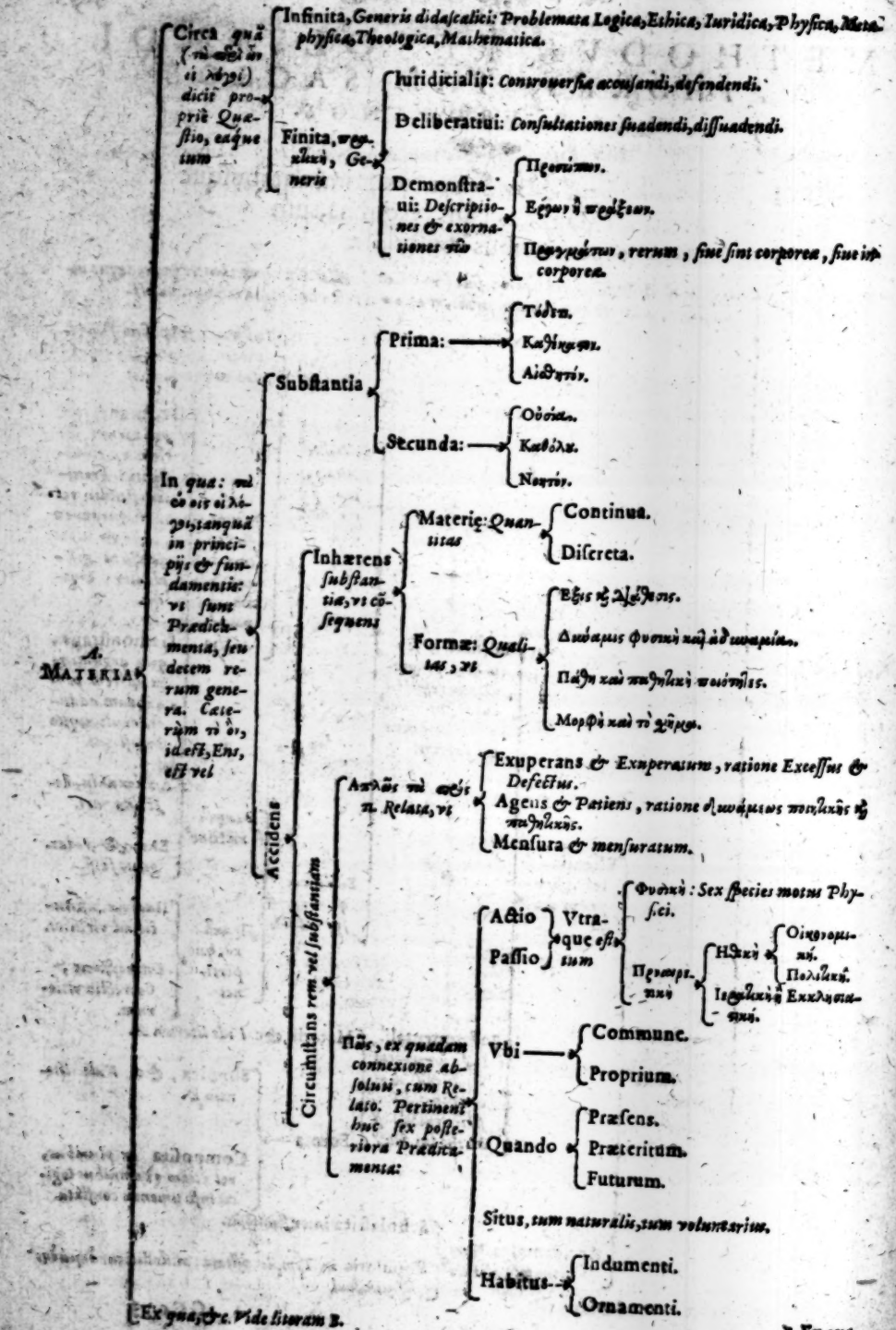

Ex qua, &c. Vide literam B.

B. Ex qua

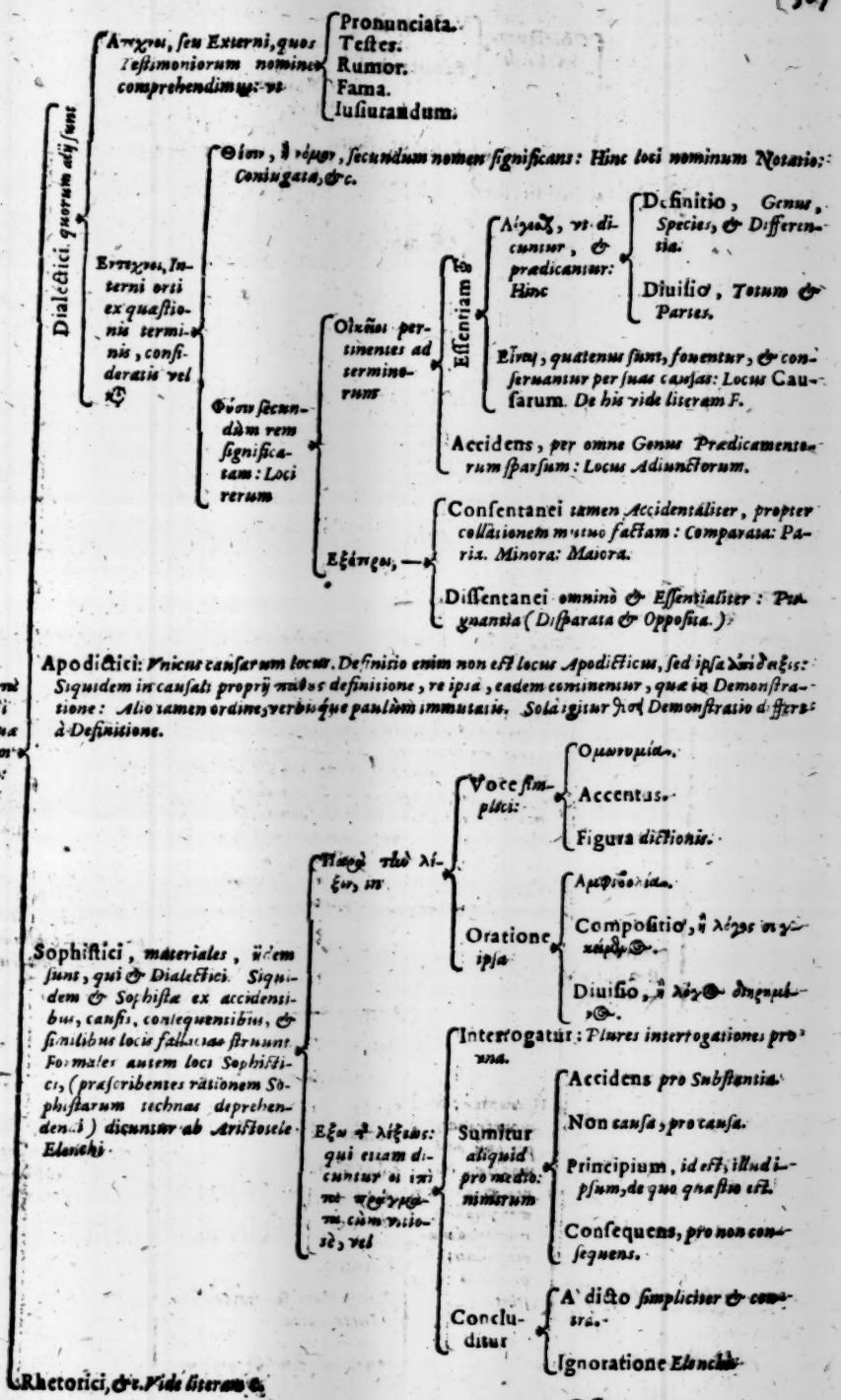
Dialectici, quorum duo sunt
Ἄτεχνοι, seu Externi, quos Testimoniorum nomine comprehendimus: vt
Pronunciata.
Testes.
Rumor.
Fama.
Iusiurandum.
Ἔντεχνοι, Interni ortti ex quæstionis terminis, considerationis vel
Θέσιν, secundùm rem significatam: Loci rerum
Θέσιν, ἢ νόμῳ, secundum nomen significans: Hinc loci nominum Notatio: Conjugata, &c.
Οἰκεῖοι pertinentes ad terminorum
Ἐξάπτοι, —
Essentiam
Λήμματα, vt dicuntur, & prædicantur: Hinc
Definitio, Genus, Species, & Differentia.
Diuisio, Totum & Partes.
Εἶναι, quatenus sunt, fouentur, & conseruantur per suas causas: Locus Causarum. De his vide literam F.
Accidens, per omne Genus Prædicamentorum sparsum: Locus Adiunctorum.
Consentanei tamen Accidentáliter, propter collationem mutuo factam: Comparata: Paria. Minora: Maiora.
Dissentanei omninò & Essentialiter: Pugnantia (Disparata & Opposita.)
B. Ex qua vt ἐξ οὗ ἡ δεῖ ξις, per quæ fit rerum tractatio: vt sunt Loci
Apodictici: Vnicus causarum locus. Definitio enim non est locus Apodicticus, sed ipsa ἀπόδειξις: Siquidem in causali propriè multa definitione, re ipsa, eadem continentur, quæ in Demonstratione: Alio tamen ordine, verbisque paulùm immutatis. Solà igitur forma Demonstratio differt à Definitione.
Sophistici, materiales, videm sunt, qui & Dialectici. Siquidem & Sophistæ ex accidentibus, causis, consequentibus, & similibus locis fallacias struunt. Formales autem loci Sophistici, (præscribentes rationem Sophistarum technas deprehendendi) dicuntur ab Aristotele Elenchi.
Πάσχει τὸ λέξιν, in
Vocesimplici:
Ὁμωνυμία.
Accentus.
Figura dictionis.
Oratione ipsa
Ἀμφιβολία.
Compositio, ἡ λέξις ἡ χωρισμένη.
Diuisio, ἡ λέξις διηρημένη.
Ἐξω τῆς λέξεως: qui etiam dicuntur οἱ ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ νοήσεως, vel
Interrogatur: Plures interrogationes pro vna.
Sumitur aliquid pro medio: nimirum
Accidens pro Substantia.
Non causa, pro causa.
Principium, id est, illud ipsum, de quo quæstio est.
Consequens, pro non consequens.
Concluditur
A dicto simpliciter & contrà.
Ignoratione Elenchi.
Rhetorici, &c. Vide literam C.

- C. Rhetorici. πεφάλαιον generis
  - Iudicialis, Status
    - Coniecturalis: Locus
      - Voluntatis.
      - Facultatis.
    - Iuridicialis
      - Absoluti, sunt:
        - Natura.
        - Lex.
        - Consuetudo.
        - Aequum & Bonum.
        - Iudicatum.
        - Pactum.
      - Assumptiui,
        - Purgatio.
        - Translatio.
        - Deprecatio.

    Legitimi: Statibus legalibus, (vt sunt Definitio, κατηγορία, τὸ ἀμφίλογον τῆς ἀληθείας, ἀντιγραφή, Ratiocinatio.) confirmandis vel refutandis inseruiunt loci Dialectici.
  - Deliberatiui, τὸ
    - Καλὸν.)(αἰσχρόν.
    - Χρήσιμον, id-que vel
      - Ἀναγκαῖον.)(μὴ ἀναγκαῖον.
      - Ἀσινὲς ὄντως.)(κακοπαθοῦς, ἄχρηστον, ἢ βλαβερόν.
      - Ἄλυπον, τὸ ἡδύ.)(τὸ λυπηρόν.

    Ῥᾴδιον, ἢ ἀπονώτερον.)(χαλεπὸν ἢ ἀδυνάτου: ἀσχρὸς.)(ἀνυσχρὸς.
  - Demonstratiui αἰνετικὸν

    Ἐγκωμιαστικὰ. Seruientes potissimùm descriptionibus Factorum, si ea simpliciter narrentur. Sin Narrationi subiiciatur encomium, vel vituperium Facti: tum loci inuentionis sumuntur ex genere Deliberatiuo: Honestas, Vtilitas, &c. Eadem est ratio rerum describendarum. Aut enim describuntur simpliciter: hoc est, ἁπλῶς, & quod frequentius est, τινῶς ἢ διὰ τί ἀλλῶν ex causis (materia, forma, efficiente, fine.) & accidentibus, (motu, temporu, loci.) aut demonstrantur ἐγκωμιαστικῶς, ἢ ψογικῶς, ex locis generis Deliberatiui. Cæterùm circumstantiæ ἐγκωμιαστικαὶ sunt istæ:

    - Πρόσωπα: Quis.
    - Πραγμάτων: Quid.
    - Τόπος: Vbi.
    - Ὄργανον τῆς ὑποκρίσεως.
    - Quibus auxiliis.
    - Αἰτία: Cur.
    - Τρόπος: Quomodo.
    - Χρόνος: Quando.
    - Reiteratio, seu Numerus, & Quoties.
    - Species, seu forma quædam externa ipsius actionis, propter quam ipsi plus minùs ve turpitudinis, vel honestatis inest: Qualis tibi cuncta ἀφήγησις esto: Nisi τὸ σύνολον addere libeat, vt denario constet omnis circumstantiarũ ἐγκωμιαστικῶν numerus.

    Προσωπικὰ, demonstrandis personis accõmodata, quæ non minùs ac ἐγκωμιαστικὰ numero denario possunt cõprehendi: vt sunt,

    - Nomen.
    - Natio & Patria.
    - Parentes, Genus, Cognatio.
    - Sexus.
    - Aetas.
    - Educatio.
    - Habitus, seu bona & mala
      - Corporis.
      - Animi
    - Fortuna.
    - Res gestæ, (Studia, Consilia, Dicta, Facta.)
    - Mors, mortemque consecuta.

    Sic vulgò recensentur istæ ἐγκωμιαστικὰ. At Philosophicam earum distributionem habebis infrà literâ K. Bona, &c.

D. Simplex: quando vna quæstio vno ex quatuor instrumentis disponit, & declaratur. Sunt autem Methodi, seu instrumenta Methodica quatuor:

- **Resolutio**, est instrumentum inuestigandi τὸ ὅτι, sumpto exordio à Particulari, seu singulari, quod per proximas species reducitur ad vniuersale, tanquam vltimum. Est autem gemina:
  - Φυσικὴ: Cùm resolvimus
    - Effectus *vel Fines in suas causas & Principia.*
    - Causas *in Principiata & effectus, ita, vt Effectus illi certâ quadam serie & ordine sese consequantur: vt Pleuritis resoluitur in tussim, febrim continuam, dolorem pungentem.*
  - Λογικὴ, quàdo Essentiæ accidens, vel accidendi Essentiam pro libitu copulamus, & seriatim propositiones deducimus, (vnde πλήρης λογικὴ posset dici & Soritis.) Huius resolutionis species sunt quatuor:
    - Κατηγορικὴ, cùm nomen compositum resoluimus in sua prædicamenta.
    - Οριστικὴ, quam Galenus vocat Διάλυσιν definitionis, vel in suas partes, (Genus & Differentias) vel causas, Efficientem, Materialem, Formalem, & Finalem.
    - Συλλογιστικὴ
      - Prioristica, *Syllogismi in figuram, propositiones & terminos.*
      - Posterioristica *quæstionis, seu thematis in sua principia & causas, ex quibus postea demonstratio nectitur.*
    - Τεταγμένη ἢ ἐφεξῆς λύσις: D. Petro. 2. cap. 1. dicitur ἐπίλυσις. Est resolutio orationis in sua membra.
- **Diuisio** τὸ ὅτι: *Qualis res sit, ostendit, idq; diuidendo vniuersale in suas species & differentias vsq; ad individua. Diuisio alia est*
  - Nominis *in sua significata, dicitur* Διάλυσις, *id est, Distinctio æquiuocæ in sua æquiuocata.*
  - Rei
    - Essentialis,
      - Formalis, *Generis in*
        - Species: *Sic Qualitas in Habitus: Potentias naturales, affectus & figuram diuiditur.*
        - Differentias
          - Oppositas, *quæ à causis sumuntur.*
          - Disparatas: *Quæ diuisio similis est simplici, speciorum enumerationi, (cùm speciem deducimus in sua singularia) quæ nihil necessitatis habet.*
      - Materialis, *Totius in partes vocatur ἀναγωγή.*
    - Accidentalis
      - Subiecti *in Accidentia, id est, in ea, quæ sunt alieni generis à re subiecta.*
      - Accidentis *in subiecta.*
      - Accidentium *in Accidentia, quæ tamen esse potest Essentialis.*
- **Definitio** τὸ τί ἐν *exprimit, rerumque naturas & substantias aperit, atq; omnis definiendi ratio triplex:*
  - Ὀνοματώδης τις
    - Λέξις.
    - Ἐτυμολογία. *Notatio dicitur.*
  - Νοηματικὴ, *siue* συνοπτικὴ, *Notio, seu descriptio: Cuius differentiæ, (genere plerunque omisso) sumuntur ex*
    - Coniugatis.
    - Effectis.
    - Contrariis.
    - Similibus.
    - Accidentibus.
  - Διαιρετὴ, *cuius duæ sunt partes:*
    - Genus, *vel*
      - Summum, *Resolutionis instrumento inuenitur.*
      - Infimum, *seu proximum: diuisionis organo inuestigatur.*
    - Differentia *generis inuenta*
      - Interna: *Quam ostendit primaria rei actio: vt Ratiocinari, Rationale. Sumitur hoc differentiarum genus ex causis internis, Forma & Materia.*
      - Externa, *quæ sumitur ex*
        - Causis *externis: Definitio.* ἀπόδοσις.
        - Proprio.
        - Officio.
        - Partibus, *vel* τῷ
          - Διαιρετῶν, *cùm species recensemus.*
          - Ἀναλυτικῶν, *cùm partes recitamus.*
- **Demonstratio**, &c. *Vide literam E.*

Ὅτι: Quia vel effectum per remotam causam, vel, quod frequentius fit, ex effectu causam concludit, ostendens alicui causam inesse, eò quòd effectus ineſt, qui cum illa causa reciprocatur. Hinc dicitur demonstratio signi, ἀπὸ σημείου συλλογισμὸς: item τεκμήριον. Vsus eius est in disciplinis, quando proximam rei causam ignoramus, tum ex effectu notiore, causam ignotam venamur, vt sic deinde regressi, rem illam per primam suam causam demonstremus.

Καθ' αὑτό, ita vt Prædicatum rei Subiecto, & semper conueniat. Requirit ergo haec prima conditio vniuersalem & perpetuum prædicati in subiecto inhaerentiam.

Primo, cùm Prædicatum Subiecto ineſt, atque ita ineſt, vt Essentiam illius constituat, & in definitionem illius sumatur. Hoc modo de specie dicitur Definitio tota, vel partes eius, Genus & Differentia. Hùc etiam Prædicatum est causa subiecti. Genus enim materiae, differentia formae rationem habet.

Definitiuus, modo

Secundo, cùm Prædicatum subiecto ita ineſt, vt definiri non possit, nisi mentione facta subiecti: sic propria πάθη, quae non tantùm subiecto inhaerent, prædicantur. Hoc modo subiectum est prædicati causa efficiens internae.

Tertio, cùm de individuis, vel speciebus, vel generibus enunciantur, essentialiter quidem, sed non definitiuè, cùm individua non definiantur.

Non definitiuus, modo

Quarto, qui etiam essentialis est, non tamen definitiuè, sed causaliter: cùm effectum proprius dicitur de causa finali, vel efficiente externa.

Propinqua, sunt expositiones verae, primae, immediatae, sumè necessariae, in quibus praedicatum de subiecto enunciatur

Κατ' αὐτὸ cùm inter subiectum & praedicatum nexus est essentialis, isque vel

Δείκνυμι, quae effectus, hoc est, proprium πάθος primo subiecto, (πρώτῳ ὑποκειμένῳ) & primam & simpliciter proximam causam (τὸ αἴτιον πρῶτον καὶ ἄμεσον) demonstrare nesse. Demonstrationis materia

Καθόλου πρώτου, cùm praedicatum subiecto ineſt κατὰ παντός, κατ' αὐτό, & insuper etiam ἐξ αὐτοῦ: hoc est, primò, seu proximè, nullius interuentu, atq; adeò ἀπερίφυτος.

Minor: τὸ ὑποκείμενον ὑποκείμενον, ἢ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον.
Maior: τὸ ἴδιον πάθος, τὸ καθ' αὐτὸ συμβεβηκός. Dicimus etiam τὸ ζητούμενον.

Remota: Termini tres,

Medius, qui nihil est aliud, q̃ praedicati, seu ἀρρήτῳ πάθους πρῶτου αἴτιον, prima & simpliciter proxima causa, eáque vel

Efficiens

Finalis.

Interna: cùm vel materia & forma compositi, vel aliud accidens internum & essentiale producit proprium πάθος.

Externa.

E. Demonstratio versatur circa accidentia propria, docens vt dixim, cur subiectis insint. Est ergo Demonstratio talis

F. Causa

F.

Causa — Propria

- Per se
  - Externa, (ἀρίστοτελι dicta)
    - Finis, (αἴτιον τελικὸν ἢ ἕνεκα) quatenus suo desiderio mouet efficientem, dicitur propriè finis, siue scopus, vel etiam conatus, quatenus à causis producitur; effectus, atque successus. Cæterùm unius rei possunt esse multi fines, sum
      - Medius, (dicitur etiam secundus, quem Efficiens non propter seipsum expetit, sed propter finem summum.) Mediy fines iam subdiuiduntur, vt alij sint
        - Propinquiores, vel ipsi rei, vel extremo fini.
        - Remotiores ab alterutro istorum.
      - Summus, primus, extremus, vltimus, qui per se primò expetitur. Hic rursus est vel
        - Specialis in suo rerum genere vltimus, summus, atq; extremus. Sic ædificantis est finis, domus: Belli, victoria. His enim acquisitis, desinit actio.
        - Vniuersalis ex toto rerum ordine, quo semper vnum ad alterum ordinatur, donec ad Deum perueniatur. Dei enim gloria est finis summus, vniuersalis, ad quem res omnes tendunt. Proverb. cap. 4. Omnia condit Deus propter gloriam suam, &c.
    - Non subordinati, sed propinqui
      - Æquè: diuerso tamen respectu. Vt finis operis, Operantis, Inuentis.
      - Inæqualiter. Hinc finis alius
        - Principalis.
        - Minus principalis.
  - Efficiens, &c. Vide literam G.
- Interna, &c. Vide literam I.

Per Accidens, causa est, ad quam sequitur effectus, ab illa neque intentus, neq; propriè productus. Quorum illud Finalem causam respicit, hoc verò efficientem. Quicquid enim causæ efficienti per se accidit, vel alio quouis modo cum ea concurrit, causa per accidens est. Cæterùm vt hoc coronidis loco addam: Effectus est, quod ex causis existit. Siue igitur creetur aliquid, siue corrumpatur, siue modo quolibet moueatur, hic motus & res motu facta, Effectus dicitur.

Impropria: ἀδὲ ὃ μὴ: Quæ quidem nihil agit, (vt Efficiens & Finis) neque est pars rei, (vt Materia & Forma) sed est tamen quiddam, sine quo non fit Effectus. Si enim non adesset, agens impediretur. Sic remotio puris, est causa, sine qua vulnus sanari non potest, &c.

G. Efficiens (πρωτικὸν ἢ κινητικὸν αἴτιον) agit per se

Primò: τὸ κύριον κατ' ἐξοχὴν, Efficiens princeps, seu principalis. Species causæ efficientis aliæ sunt

Essentiales: Efficiens enim, ipse Aristotele, est, quæ primo rem monet, idque tripliciter. Est enim in causa, vt res qualibet vel

Generetur: hoc est, Forma ex Materia educatur, vel in materiam introducatur. Efficiens γεννητικὸν generans, producens, creans, &c.

Subsistat: Res iam existens

- Augetur: αὐξητικὸν αἴτιον.
- Conseruatur: φυλακτικόν.
- Possidetur: κτητικόν.
- Exercetur: χρηστικόν.

Corrumpatur

- Πῶς, ἢ φθορικόν τι, dicitur causa ἀλλοιωτικὸν: item causa labefactans. Rem autem alterat τῇ μεταβλητῇ, ποιῷ ἐναντίῳ, ὑφαιρέσει, ἀλλοιώσει, modis.
- Ἀπλῶς: Efficiens φθαρτικὸν, seu abolens.

Accidentales, sumpta à

Quantitate, &c. Vide literam H.

Qualitate: vt sunt agentia

- Naturalia, quæ agunt naturâ, seu naturali δυνάμει: item qualitates patibili.
- Voluntaria, quæ agunt ὑπ' ὀρέξεως, ἢ λογισμοῦ, ἕξεως.

Relatione: Causæ, vel

- Sunt simul cum re: Συνεπτικὸν: Coniuncta, Interna, (in eodem subiecto cum effectu, non tamen intra effecti essentiâ) ἐνυπάρκτια.
- Non simul sunt, vel permanent: Causa Separata, Externa, Emidens, ἐκτὸς περατικόν.

Actione, & passione: agentia

- Vniuoca, ὁμοειδῆ, quæ producunt effectum sibi in specie similem: Homo, hominem.
- Aequiuoca, quæ agunt κατ' ἐπιλείψιν. Sic Sol efficit calorem, liquorem, duritiem, cùm tamen ipse nihil horum sit.

Loco: Causa

- Ἁπτικὸν, non quòd agat sine medio: sed quòd sine causa mediante effectum attingit.
- Ἐφεκτικὸν, quæ attingit effectum, non in se, sed in causa propinqua, vel remota.

Tempore: Efficiens

- Διαφορᾷ.
- Ἐναργείᾳ.

Secundariò: τὸ ὑπουργικὸν, causa instrumentalis, item

Purè vertè πρωτικὸν, quæ per se nullam habens actionem, instrumenta mota ὑπ' ἄλλου: Dicitur etiam hæc causa Otiosa: Item Quieta.

Impurè, quæ habet aliquam actionem, (motam tamen ab alia causa. Sic homo, (λογικὸν) est instrumentum Dei. Dicitur ab aliis Causa adiuuans & ministra.

H. Quantita-

H. Quantitate: *Huius respectu efficiens vel est*

- Vna *solitaria, (quæ solarem efficit.)* Totalis, Sufficiens, *(ad effectum producendum)* Absoluta, Necessaria, Perfecta. *Subdiuiditur autem in*
  - Vniuersalem, *quæ ad plurimum effectuum etiam specie distinctorum productionem primò & principaliter concurrit, vt Deus. Dicitur etiam Causa prima, item omnipotens, quæ omnem vim habet, & semper necessaria est ad effectum producendum.*
  - Particularem. *Suâ naturâ naturaliter ad vnum effectum, vnâ actione determinatam. Sic homo hominis causa est.*
- Plures. *Dicitur etiam Socia & Partialis, quæ interuenire debet ad effectum, vel*
  - Successiuè. *Causæ subordinatæ.*
  - Simul: *Causa paris, siue coniuncta*
    - Essentialiter: *vt mas & fœmina ad generationem hominis.*
    - Accidentaliter: *vt duo equi ad trahendum currum, quem vnus trahere posset.*

I. Interna, *(quæ intrinsecè causa)*

- Materia, *(ὑλικὸν αἴτιον.)*
  - In *qua, τὸ δεκτικὸν, ἢ ὑποκείμενον.*
  - Circa *quam, vt est obiectum rei & personæ.*
  - Ex *quæ,*
    - Naturalis,
      - Simplex, *seu prima.*
      - Composita *ex quatuor elementis.*
    - Artificialis: *Sic pannus vestis est materia.*
- Forma, *(εἰδικὸν αἴτιον. Forma)*
  - Descriptio: *Primò, Omne id, quod informat aliud, Forma dicitur. Secundò, Forma dat rei, (Materiæ) esse, intelligere, vt sit hoc, vel illud: Sic forma dat ferro, vt sit & dicatur gladius. Tertiò, Forma est, quo res à rebus ratione materiæ cognatis, cæterisque rebus omnibus distinguitur. Quartò, Forma cum fine ipso coincidit. Efficiens enim agit in materiam, propter formam, quâ ex materia educta, aut in eam introducta, definit actio. Quintò, Denique forma in naturalibus habet rationem efficientis. Est enim principium motus.*
  - Distinctio *in Formam*
    - Substantialem, *Naturalem, Internam, & quam vnaquæque res est id quod est. Subdiuiditur in*
      - Simplicem, *quæ imperfectam habet naturam, vt forma elementorum.*
      - Compositam: *Non quòd ex pluribus formis constet, sed quòd pluriuum & perfectiorum motuum causa sit & principium. Sic anima hominis, tanquam forma, plures edit ἐνεργείας, quàm forma stirpis; vel bruti.*
    - Accidentalem, *Artificialem, Externam. Quæ nihil est aliud, quàm ipsa figura corporis, huc à natura & insita, vt figura arboris, vel corporis humani, siue ab arte sit educta, vt figura nauis, gladij. Cæterùm etiam accidentalis forma, est substantialis, id est, essentialiter rem à rebus cognatis cæterisq; omnibus distinguit.*

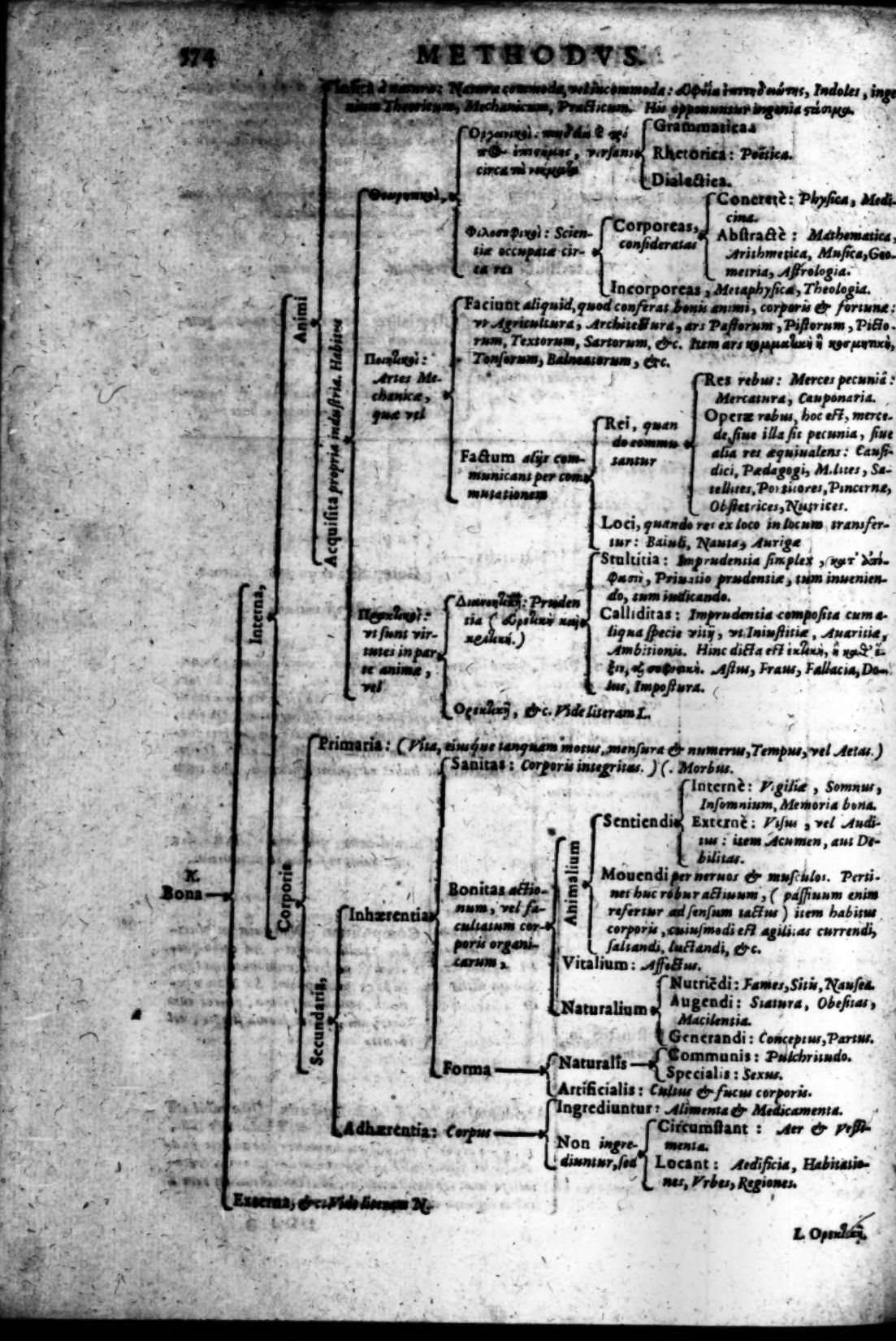
Bona
Interna,
Animi
Acquisita propria indefinita. Habitus
Naturalia à natura: Natura commoda, vel incommoda: Δόξα ἐστὶν ἕξις, Indoles, ingenium Theoricum, Mechanicum, Practicum. His opponuntur ingenia ἄτοπα.
Θεωρητικοὶ: Grammatica, Rhetorica: Poetica, Dialectica.
Φιλοσοφικοὶ: Scientiæ occupatæ circa res
Corporeas, consideratas
Concretè: Physica, Medicina.
Abstractè: Mathematica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astrologia.
Incorporeas, Metaphysica, Theologia.
Πρακτικοὶ: Artes Mechanicæ, quæ vel
Faciunt aliquid, quod conferat bonis animi, corporis & fortunæ: vt Agricultura, Architectura, ars Pastorum, Pistorum, Pictorum, Textorum, Sartorum, &c. Item ars γεωμετρικὴ ἢ κοσμικὴ, Tonsorum, Balneatorum, &c.
Factum aliis communicant per commutationem
Rei, quando commutantur
Res rebus: Merces pecuniâ: Mercatura, Cauponaria.
Operæ rebus, hoc est, mercede, sive illa sit pecunia, sive alia res æquivalens: Causidici, Pædagogi, Milites, Satellites, Portitores, Pincernæ, Obstetrices, Nutrices.
Loci, quando res ex loco in locum transfertur: Baiuli, Nautæ, Aurigæ
Πρακτικοὶ: vi sunt virtutes in parte animæ, vel
Διανοητικὴ: Prudentia (Δόξα ἐστὶν ἕξις ἀληθοῦς.)
Stultitia: Imprudentia simplex, κατ' ἀπόφασιν, Privatio prudentiæ, tum inveniendo, tum indicando.
Calliditas: Imprudentia composita cum aliqua specie vitij, vt Iniustitiæ, Anaritiæ, Ambitionis. Hinc dicta est ἕξις, ἢ κατ' ἕξιν, ἐπιτρεπτικὴ. Astus, Fraus, Fallacia, Dolus, Impostura.
Ὀρεκτικὴ, &c. Vide literam L.
Externa, &c. Vide literam M.
Primaria: (Vita, eiusque tanquam motus, mensura & numerus, Tempus, vel Aetas.)
Secundaria,
Corporis
Inhærentia
Sanitas: Corporis integritas.) (. Morbus.
Bonitas actionum, vel facultatum corporis organicarum,
Animalium
Sentiendi
Internè: Vigiliæ, Somnus, Insomnium, Memoria bona.
Externè: Visus, vel Auditus: item Acumen, aut Debilitas.
Mouendi per nervos & musculos. Pertinet huc robur actuum, (passuum enim refertur ad sensum tactus) item habitus corporis, cuiusmodi est agilitas currendi, saltandi, luctandi, &c.
Vitalium: Affectus.
Naturalium
Nutriendi: Fames, Sitis, Nausea.
Augendi: Statura, Obesitas, Macilentia.
Generandi: Conceptus, Partus.
Forma
Naturalis
Communis: Pulchritudo.
Specialis: Sexus.
Artificialis: Cultus & fucus corporis.
Adhærentia: Corpus
Ingrediuntur: Alimenta & Medicamenta.
Non ingrediuntur, sed
Circumstant: Aer & Vestimenta.
Locant: Aedificia, Habitationes, Vrbes, Regiones.

L. Ορεκτικὴ.

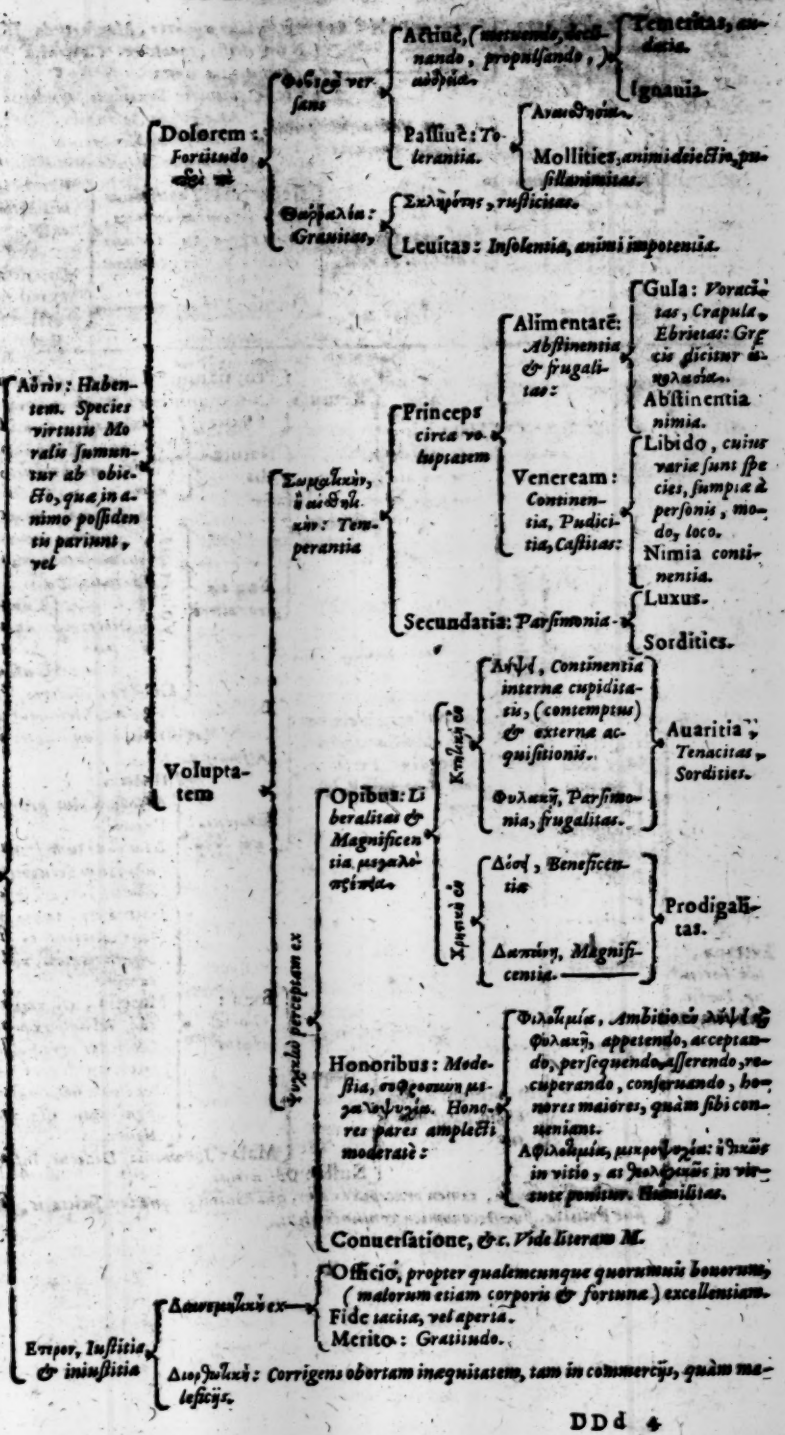

I. Ἠθικὴ: Virtus moralis, (ἀρετὴ) quæ refertur vel πρὸς

Ἀρετὴν: Habentem. Species virtutis Moralis sumuntur ab obiecto, quæ in animo possidentis parimus, vel

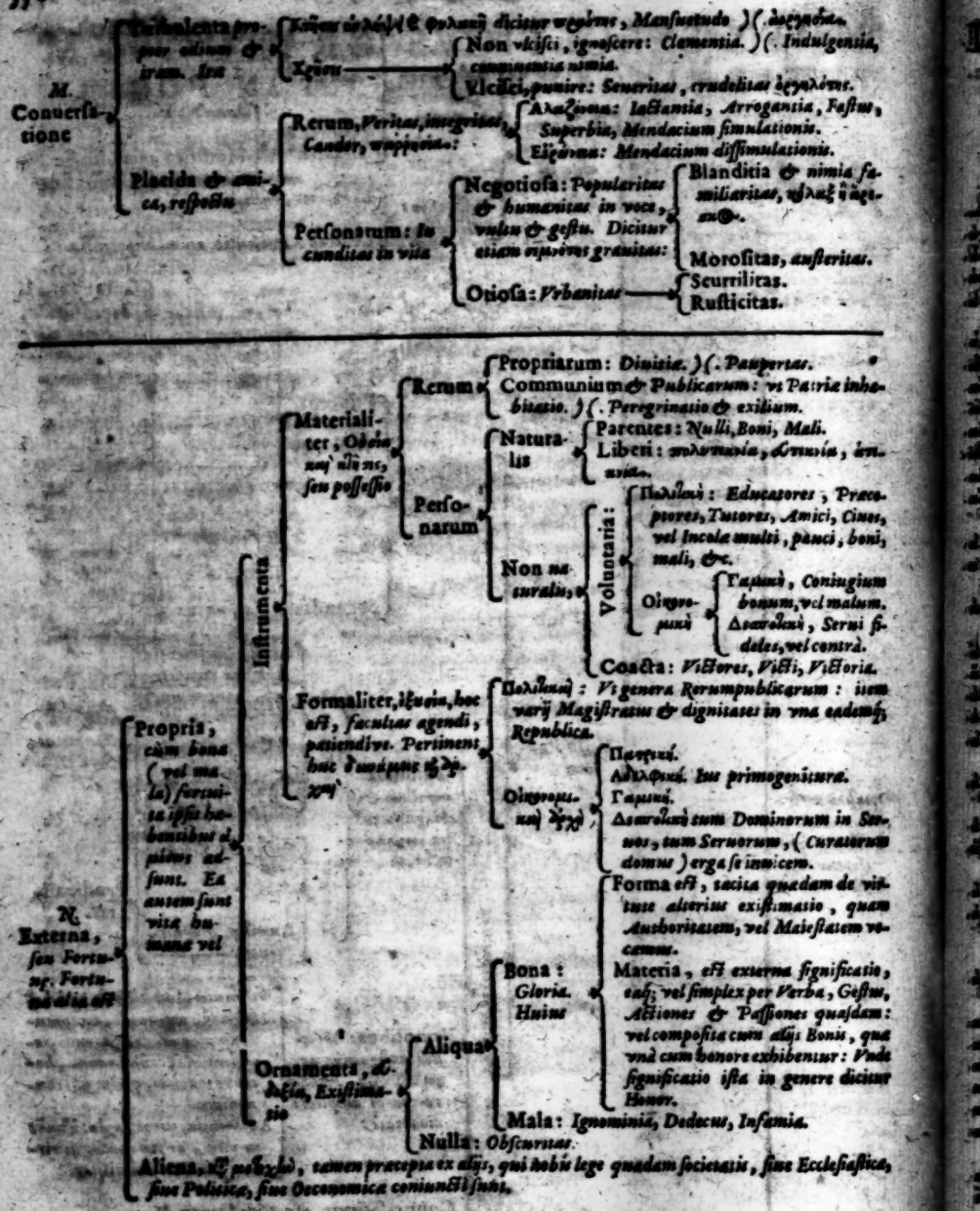
M.
Conuersatione
Turbulenta propter odium & iram. Ira
Χόλος ὠμὸς ἢ ὀξὺς & φυλακὴ dicitur ὀργὴ τοῦ θυμοῦ, Mansuetudo
Χόλος
Non vlcisci, ignoscere: Clementia.
Vlcisci, punire: Seueritas, crudelitas ἀσεμνότης.
Placida & amica, respectu
Rerum, Veritas, integritas, Candor, παῤῥησία:
Personarum: Iucunditas in vita
Ἀλαζονεία: Iactantia, Arrogantia, Fastus, Superbia, Mendacium simulationis.
Εἰρωνεία: Mendacium dissimulationis.
Negotiosa: Popularitas & humanitas in voce, vultu & gestu. Dicitur etiam σεμνότης grauitas:
Otiosa: Vrbanitas
Blanditia & nimia familiaritas, ὑπερβολὴ ἀφελείας.
Morositas, austeritas.
Scurrilitas.
Rusticitas.
N.
Externa, seu Fortunæ. Fortunata alia est
Propria, cùm bona (vel mala) fortuita ipsis habentibus alijsue adsunt. Ea autem sunt vitæ humanæ vel
Instrumenta
Materialiter, Οὐσία καὶ οὐσίωσις, seu possessio
Rerum
Propriarum: Diuitiæ. (. Paupertas.
Communium & Publicarum: vt Patriæ inhabitatio. (. Peregrinatio & exilium.
Personarum
Naturalis
Parentes: Nulli, Boni, Mali.
Liberi: πολυπαιδία, ἀπαιδία, inuidia.
Non naturalis,
Voluntaria:
Πολῖται: Educatores, Præceptores, Tutores, Amici, Cives, vel Incolæ multi, pauci, boni, mali, &c.
Οἰκεῖοι
Γαμικὰ, Coniugum bonum, vel malum.
Δουλικὰ, Serui fideles, vel contrà.
Coacta: Victores, Victi, Victoria.
Formaliter, ἐξωσία, hoc est, facultas agendi, patiendive. Pertinent huc δυνάμεις πολιτικαὶ
Πολῖται: Vi genera Rerumpublicarum: item varij Magistratus & dignitates in vna eademq; Republica.
Οἰκονομικαὶ δυνάμεις
Πατρικὰ.
Ἀδελφικὰ. Ius primogenituræ.
Γαμικὰ.
Δουλικὰ tum Dominorum in Seruos, tum Seruorum, (Curatorum domus) erga se inuicem.
Ornamenta, δόξα, Existimatio
Aliqua
Forma est, tacita quædam de virtute alterius existimatio, quam Auctoritatem, vel Maiestatem vocamus.
Bona: Gloria. Huius
Materia, est externa significatio, eaq; vel simplex per Verba, Gestus, Actiones & Passiones quasdam: vel composita cum alijs Bonis, quæ vnà cum honore exhibentur: Vnde significatio ista in genere dicitur Honor.
Mala: Ignominia, Dedecus, Infamia.
Nulla: Obscuritas.
Aliena, ἀλλότρια, tamen præcepta ex alijs, qui nobis lege quadam societatis, siue Ecclesiastica, siue Politica, siue Oeconomica coniuncti sunt.

FINIS.

INDEX EXEGETICVS GRAECORVM TERMINORVM, QVORVM IN HOC LIBRO VSVS EVIT.

Ἄγαμος, cœlebs, nondũ coniugatus.
ἄγραφος, non scriptum.
ἀγχίνοια, acumen ingenij.
ἄδικος, iniustum.
ἀδυναμία, impotentia.
ἀδύνατον, impossibile, ἀπὸ δυνάμεως, ab impossibili.
ἄθεσία, nulla donorũ oblatio.
ἀθυσία, iniugatio.
αἴσθησις, sensitiua.
αἰτία, causa.
αἰτιατὸν, effectus.
αἰτιολογία, causæ recitatio.
αἴτιος, causalis.
αἴτιον καὶ οὗ μὴ, causa sine qua non.
ἀκακία, innocentia.
ἀκέφαλος, sine capite, hoc est, sine exordio (oratio.)
ἀκίνδυνος, periculo carens, tutum.
ἀκμὴ, flos, vigor.
ἄλογος, irrationalis.
ἀλληγορία, allegoricè.
ἀλλοίωσις, alteratio.
ἀλλοιωτικὸς, mutabilis, nunc huic, nunc illi adhærens.
ἀμφίβολος, Mars dubius & anceps.
ἀναγκία, repugnantia.
ἀναγκαῖα, quæ simul cum re coniuncta sunt.
ἀναμέσως, immediatè.
ἀναμφίλεκτος ἢ ἀναμφίλεκτον, non pœnitendum, cuius nõ pœnitere deceat.
ἀναπαλίν, alternatim, alternis vicibus.
ἀναγκαῖον, necessarium.
ἀνάγκη, necessitas.
ἀνάγνωσις, recitatio.
ἀνακαίνωσις, renouatio.
ἀνακεφαλαίωσις, recapitulatio.
ἀναλογία, similitudo, comparatio.
ἀναλογικὸς, proportionalis.
ἀνάλυσις, reclolutio.
ἀνάμνησις, recordatio.
ἀνάγκη, carentia magistratus.
ἀναπλάσις, oratio, qua quis alterius sibi fidum exponit cõsilium, & melius petit.
ἀναπλαστικὸς, oratio: petens consilium.
ἀναπολόγητος, refutatorius.
ἀνάφορος, repetitio.
ἄνευ, sine absque.
ἀνθρώπινος, humanus.
ἀνθρωπίνη παθητικὴ, humanus affectus (qualis in Scriptura sæpe Deo tribuitur.)
ἀνθρωπίνως, more humano.
ἀνθυπόφορος, solutio.
ἀντεγκλητικὸς, recriminatio.
ἀντεπεξαγωγὴ, cõpensatio, seu cõtraria argumentatio. Huc pertinet ἀντιπαραθήκη.
ἀντιγραφικὴ, responsoria epistola.
ἀντίδωρον, remuneratio.
ἀντίθεσις, contrapositio, oppositio, contentio.
ἀντιλογικὸν, recriminatoria (oratio.)
ἀντικείμενα, oppositarepugnantia.
ἀντινομία, status contrariarum legum.
ἀντίφερνα, quæ vicissim à marito dotis loco dantur.
ἀνώνυμος, sine nomine, innominatus.
ἀξιωματικὸν, petitoria (oratio.)
ἀξίωσις, petitio.
ἀοριστία, cæcitas.
ἀόριστος, indefinita.
ἀπαγορευτικὸς, vetans, seu prohibens (oratio.)
ἀπαρίθμησις, enumeratio.
ἀπόφασις, negatio, siue denegatio.
ἀπειλητικὸν, cõminatoria (oratio.)
ἀπέκβασις, executio.
ἀπόγραφος, incredulitas.
ἀπλῶς, simpliciter, absque conditione.
ἀπόδημία, abitus, seu locus à quo fit motus.
ἀπόδειξις, electio, figura rhetorica.
ἀπόδοσις, illatio.
ἀποκάλυψις, reuelatio, patefactio.
ἀποκατάστασις, restauratio.
ἀπολογητικὸν, excusatoria, siue purgatoria (oratio.)
ἀπὸ μιμήσεως, ex improuiso.
ἀπόστολος, emissarius.
ἀπορία, dubitatio.
ἀποστρόφησις, conuersatio, siue notatio.
ἀποφορὰ, auersio, figura grammatica.
ἀποτρεπτικὸν, dehortatoria (oratio.)
ἀπόφασις, inficiatio, depulsio.
ἀπροσωπολήπτως, nullius personarum respectus.
ἀρίστων ἀριστεία, imperium optimorum.
ἄρσις, remotio. (θέσις,) politia.
ἀσπονδος, (πόλεμος) irreconciliabile, & perpetuum bellũ.
ἀτεκνία, sterilitas, orbitas liberorum.
ἄτεχνος, inartificialis.
ἄτοπον, absurdum, ἐξ ἀτόπου, ab absurdo.
ἀτυχία, infelicitas.
αὐτάρκεια, sufficientia.
αὐτοκατάκριτος, seipsum condemnans.
αὐτοφονία, homicidiũ suiipsius.
αὔξησις, amplificatio, augmentatio.
αὐξητικὸν, amplificans.
ἀφαίρεσις, remotio.
ἀφήγησις, narratio.
ἀφορμὴ, occasio.
ἀχαριστία, ingratitudo.

Βιωτικὰ, victualia, ea quæ ad victum pertinent.
βραδυπιστία, tarditas credendi, diffidentia.

Γαμικὸς, coniugalis.
γάμος, nuptiæ.
γενέθλια, natales.
γενικῶς, generaliter.
γενικὸν, generãdi vis & facultas.
γενόμενα, ea quæ fiunt, & in vsu sunt.
γνώμη, mens, animus, cõsilium, κατὰ γνώμην, qua mente quoue consilio.
γυμνασία, exercitatio.

Δαπάνη, sumptus, impensæ.
δεητικὸν, petitoria (oratio.)
δέοντα, ea, quæ fieri oportet.

ἀδιήγητος, sine repetitu, aut; iterata.

ἀδιηγησία, repetitu nuptiæ.

ἀδοκήτως, admittes, apprehendes.

ἄδυσις, explicatio.

ἀδυσσία, explicans, sine exponens (oratio.)

ἀεικέλιος, opifex.

ἀεισμός, diuisio.

ἀθροισμός, collocutio.

ἀθροιστικὸς, distributiuus (iustitia.)

ἄθροισις, distributio, seu distributiua iustitia.

ἀθρόησις, continuatio, perfectio.

αἴνιγμα, informatio, siue delineatio.

αἰσυμνᾶται, secundæ nuptiæ, seu coniugium cum duabus vxoribus simul.

ἀκουσμάτιον, didascalice.

ἀκουστικῶς, expositorie per modum simplicis expositionis.

ἀκροτομία, disiunctæ.

ἀκτικὸς, primarius rei narratio, seu expositio.

ἀκτικὸς δὲ ὁ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἀπὸ μιᾶς, quæ rem à nouo repetens, eandem ad extremum deducit, narratio.

ἀκτικὸς, narrans, siue narratiua.

ἀκυρολογία, iustum iudicium.

ἀκυρολογία, iudicialis (factus.)

ἀλήθευσις, correctio, seu correctiua iustitia.

ἀληθευτικὸς, correctiua (iustitia.)

ἀλήθεια, diuisio in duas partes æquales.

ἀλλοίωσις, probatio, exploratio

ἀλωλίζειν, celebratio Dei.

ἀμήχανος, potentia, facultas.

ἀμηχανία, infelicitas.

Ἐγγραφὴ, scriptura.

ἐγκωμιαστικὸν, probabilis, seu rationibus argumentosa (narratio, vel propositio.)

ἐγκωμιαστικὸς, demonstratiua, seu laudatiua oratio.

ἔγκωμον, laus.

ἐθελοντήριος, voluntarius cultus: superstitio.

εἶδος, formalitas.

εἰδικὸς, formale.

εἰδικώτερον, magis specialiter.

εἰδωλολατρία, cultus idolorum.

εἰκὼς, signa probabilia.

εἴσοδος, ingressus.

ἐκβατικὸν, exemplum.

ἔκθεσις, expositio.

ἐκκοπὴ, excisio.

ἐκπύρωσις, mundi conflagratio, omnium affatio.

ἐκπύρωσις, redargutio.

ἐμμέσως, mediatè.

ἐμπόδισμα, impedimentum.

ἐμφασις, amplificatio verbi.

ἐναντία, cõtraria, seu opposita.

ἐνδιάθετος λόγος, sermo internus cogitatio.

ἕνεκα, causâ, gratiâ, propter &c.

ἐνσάρκωσις, incarnatio.

ἔντευξις, intercessio.

ἐντεχνος, artificialis.

ἐξαίφνης, obiter incidens.

ἔκθεσις, expositio.

ἐξηγητικῶς, expositiuè, per modum simplicis expositionis.

ἔξοδος, exitus.

ἔξωθεν, extrinsecus.

ἐπαγγελία, promissio.

ἐπαγγελματικὸς, promittens oratio.

ἐπανόρθωσις, correctio.

ἐπάνοδος, reditus.

ἐπαινετικὸς, laudatiua oratio.

ἔπαινος, laus.

ἐπεξηγηλὸν, parenthesis, siue interpositio.

ἐπίθεσις, interpositio, siue interiectio.

ἐπίθετον, expositio, siue expositio.

ἐπιδεικτικὸς, demonstratiua, siue laudatiua oratio.

ἐπίδειξις, demonstratio & descriptio personæ.

ἐπιδήλωσις, declaratio.

ἐπιδημία, locus ad quem fit peregrinatio: item reditus.

ἐπιδιήγησις, narratio rerum consecutarum.

ἐπιείκεια, æquitas.

ἐπιθυμητικὸν, pars animæ appetitiua, appetitus.

ἐπιλογιστικὸν, rationis ratio, siue confirmatio.

ἐπίνειον, iudicium rei expositæ adiectum.

ἐπίλεκτος, peroratio.

ἐπιμονὴ, commoratio.

ἐπινίκιος, celebritas pro parta victoria.

ἐπίταγμα, mandatum.

ἐπιτακτικὸς, præcipiens, seu mandans oratio.

ἐπιτιμητικὸς, obiurgatoria oratio.

ἐπιφερόμενον, appendix, corollarium.

ἐπίτασις, intensio, incrementum.

ἐπιφώνημα, acclamatio.

ἐπιφορὰ, illatio, conclusio.

ἐπιχείρημα, iudicium rei alterius commodis.

ἐπιχείρημα, argumentum, confirmatio.

ἐπιφορὰ, consequentia.

ἔπαρσις, suspensio iudicii.

ἐπωνυμία, exactor operis.

ἐρωτηματικὸς, interrogatorius.

ἐσχηματισμένος, figurata.

ἔσωθεν, intrinsecus.

ἔτυμον, & ὑπωνυμία, notatio nominis.

εὐκτικὸς, optans & precans oratio.

εὐνοια, benevolentia.

εἰσαγωγὴ, (exordium) captas benevolentiam.

εὐπραξία, prosper & felix successus.

εὐτεκνία, fœcunditas: item probitas liberorum.

εὐτυχία, felicitas.

εὐχαριστικὸς, oratio habens gratiarum actionem.

ἐφικτὸς, facilis.

ἐφορᾶν, inspectio.

Ἡγεμονικὸν, pars animæ intellectiua, ratio.

ἡγούμενα, antecedentia.

ἠθικὸς, moralis (lex)

Θαυμασμὸς, admiratio.

θαυμαστικὸς, admirans (oratio.)

θεάνθρωπος, Deus & homo.

θεόπεμπτος, a Deo missa.

θεοσέβεια, pietas, cultus Dei.

θεοφάνεια, appantio Dei.

θέσις, quæstio infinita & generalis.

θρηνητικὸς, querela lugubris.

θυμοειδὲς, animæ pars irascibilis.

Ἰατρὸς, Medicus.

ἱερατεῖον, sacrum imperium.

ἱερατικὸς, sacra, ecclesiastica.

Καθόλου, vniuersale.

κακοζηλία, mala & vitiosa Limitatio.

κακοτυχία, infelicitas, infortunium.

κακοτεκνία, malorũ liberorum procreatio.

καλὸν, pulcra, honesta.

καρδιογνώστης, cognitor cordiũ.

καταλλακτικὸς, reconciliatrix (oratio.)

κατακλυσμός, diluuium.
κατακλυτικὸς, imprecatoria.
κατασκευὴ, confirmatio.
κατάστασις, propositio.
κατάστροφὴ, exitus rei, extremitas comœdiæ.
κατ' ἐξοχὴν, secundùm excellẽtiam.
κατηγορικὴ, criminosa (oratio.)
κατοικία, habitandi locus.
κατορθώματα, rectè facta, res præclarè gestæ.
κεφάλαιον, caput, propositio primaria. (talis.
κεφαλαιώδης, summarius, capi-
κινδυνώδης, periculosus.
κινητικὸς, mouens, seu impellens (causa.)
κτῆσις καὶ ἕξις, bona, opes, fortunæ.
κτῆσις, possessio.

A

ΛΑτρεία, cultus.
λατρευτικὸν, ratio sacrificandi.
λεκτέον, dicta.
λῆμμα, acceptio.
λογισμὸς, cogitatio, consilium.
λόγος, oratio.
λογικὸς, verbis constans (chria, vel ratio.)
λογικὸς, rationalis.
λύσις, solutio obiectiõnis.

M

ΜΑντικὸν, fatidica (somnia.)
μάταιωσις, frustratio.
μεγαλοψυχία, magnanimitas.
μεμπτικὴ, obiurgatoria (oratio.)
μερισμὸς, distributio totius in partes.
μέσα, media, quæ cũ re principali concurrũt, vel contingunt.
μετάβασις, transitio.
μετάθεσις, translatio.
μετὰ τὰ γινόμενα, mortem quæ secuta sunt.
μεταφορικῶς, translatè.
μετωνυμικὸς, metonymicè.
μηχάνημα, machina, structura, factura.
μικροψυχία, pusillanimitas.
μίμησις, imitatio, cùm alterius verba recitamus.
μνημόσυνον, memoriale, monimentum.
μοναρχία, imperium vnius.
μονομαχία, duellum, singulare certamen duorum.

N

ΝΕμεσις, indignatio, vindicta.
νεογαμία, recens coniugium.
νεόγαμος, qui nuper duxerat vxorem.
νομικὴ, legalis.
νομοθεσία, legislatio.
νομοφύλαξ, custos legis.
νωθρὸν, ægrotans.
νουθέτησις, admonitoria (oratio.)

Ξ

ΞΥμπαντῶς, promiscuè.

O

ΟΔοιπορία, profectio.
ὁδοιπορικὸν, itinerarium.
οἰκτρὰ, cõquestoria (oratio.)
οἰκονομικὸν, domestica, ea quę ad rem familiarem pertinent.
ὁμοθυμαδὸν, vnanimiter.
ὅμοιον, simile.
ὁμοίωσις, assimilatio.
ὁμολογία, concessio.
ὀνόματα, (quinuecè tio.)
ὀνειδιστικὴ, exprobratoria (oratio.)
ὀνειροκριτικὸν, interpretatio somniorum.
ὀνομαστὶ, nominatim.
ὄργανα, instrumẽtalis (causa.)
ὄργανον, instrumentum.
ὁρισμὸς, designatio terminorum.

Π

ΠΑθήματα, passiones, siue afflictiones.
πάθος, affectus vehementior.
πανωλεθρία, vniuersalis internecio.
παρέκβασις, transgressio.
παρηγορικὸν, animans & cõfirmans oratio.
παρηγορικὴ, deprecatoria oratio.
παρακείμενα, adiacentia & adiuncta.
παραλλήλως, cùm res alterius explicãtur, & quasi è regione collocantur.
παραμυθητικὴ, consolatoria oratio.
παράπτωμα, peccatum.
παροξυντικὴ, oratio inflammãs atque excitans.
παρωνυμία, agnominatio, figura Grammatica.
πάσχον, patiens.
πεντάτευχος, quinque libri.
πλανητὴς, tentans, tentabũdus.
πλεονεξία, fortunæ cõmutatio.
πλήσιον, circumstantia.
πίστις, fides. (tas.
πλεονεξία, plus habendi cupidi-
πλοῦτος, factura.
ποιητικὸν, efficiens causa.
πολεμικὸν, bellicum.
πολιτικὰ, ciuilia, forensia.
πολυγαμία, coniugiũ cum multis simul.
πολύγαμος, qui multas simul vxores ducit.
πολυπραγμοσύνη, curiositas cuiusmodi multarum, earumq; alienarum rerum.
πολυτεκνία, procreatio numerosæ sobolis.
πολυχρόνιον, diuturnum quod multi temporis est.
πρόβλημα, propositio, aut theorema ex prius demonstrato ductum.
πραγματικὸς, negotialis (status.)
πρακτικὴ, factis cõstans (chria.)
πράκτωρ, agens.
πρᾶξις, actus rerum.
πραχθὲν, factum.
πρεσβευτικὴ, oratio, vel epistola legationis munere fungens.
προαύλιον, (λόγος) oratio paulò ãmœnioribus habita.
προαίρεσις, voluntas libera, propositum.
προοίμιον, præludium comsaltationis.
προδήλωσις, narratio rerũ principale negotiũ antecedẽtiũ.
προηγουμένη, interna causa.
πρόθεσις, propositio, initium comœdiæ.
προκαταληπτικὴ, præoccupans.
προκατάρκτικὴ, causa euidens, externa similis lacessens.
προοιμιώδεις, summa capitũ, eorundem tractationi præmissa.
προλεγόμενα, quæ ab initio ante rei tractationem dicuntur.
προκατάληψις, præoccupatio.
προλογὸς, præfatio.
προοίμιον, exordium.
προπαρασκευὴ, præparatio.
προπεμπτικὴ, ablegatoria (oratio.)
προφητικὴ, vaticinans (oratio.)
προσαγωγὴ, cõciliatoria (oratio)
προσοχὴ, (exordium) concilians attentionem.
πρόσχυσις, ea quæ cum re ipsa cõiuncta sunt.
πρόσκαιρος, temporaliter, seu ad tempus.
προσκείμενα, adiacentia, seu adiuncta.
προσκύνησις, adoratio.
προστακτικὴ, mandans, seu præcipiens (oratio.
πρόσληψις, syllogismi pro-

βάτιον, vel maiorem, vel minorem.

ἀκρόασις, attentio.

ἀκροατὴς φιλόκρατος, acclamatio, siue appellatio amica.

ἀκροθεσία, descriptio personæ.

ἀκροστιχὶς, respectiue personarum.

ἀκροτέλευτον, personæ effectio.

ἀκρόφασις, propositio.

ἀκροφατικὸς, hortatoria (oratio.)

ἀκροφατικῶς, exhortatoriè, per modum exhortationis.

ἀκροφύσιον λόγου, sermo prolatus.

ἀκροφύσιον, prima alicuius rei periclitatio.

Β.

Βάλλον, facilè.

βῆμα καὶ βῆμα, status scripti & sententiæ.

Σ.

Σαφήνεια, manifestum, & plenum, sine hostilis inimicitiæ.

σῆμα, signum.

σιγὴ, reticentia, ideoque subintelligendum est.

σκαιὸν, sinistra (oratio.)

σκέλος, stirpis causa. (lis.

σκέψις, affectio, & temperamentum.

σκῆψις, (pars) coniectura.

σκῶμμα, (genus) coniectandi, (figura.)

σπουδαῖον, propinquus, amicus.

σύγκρισις, comparatio.

σύγκρισις, comparatiua.

σύγκρισις, permutatio, (figura.)

σύμβολον, mutua repetitio, collatio, & discussio.

συμβουλὴ, consilium.

συμπλοκὴ, quæ cum ipsa fiunt, & cueniunt.

συμβουλευτικὸν, (uasoria (oratio.)

συμμαχία, societas in bello.

συμπάθεια, condolentia.

συμπαθητικὸς, condolere (oratio.)

συμπέρασμα, conclusio.

συμφέροντα, conciliatio legum contrariarum.

συμπτώματα, ea quæ cum re ipsa concurrunt.

συνεζευγμένα, cum re cõiuncta.

συνεκδοχὴ, per synecdochen, (figuram grammaticam.)

συναίτιον, adiuuans, seu cooperans causa.

συναίτιον, simultaneum, seu continens causa.

συνεχὲς, continuatio.

σύνοψις, cõspectio, cùm res latè diffusa, tota simul in conspectum datur.

συνωνυμία, congeries verborum, cùm oratione orationem exponimus.

συνόνυμα, confusio.

συνωνυμία, (parsimonia, dispersus.

σχολαστικὸς, conquestoria (oratio.)

σχηματισμὸς, figuratio, seu delineatio typica.

σῶμα, corpus.

σωματικὸς, corporalis.

Τ.

Τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα, quæ post rem consecuta.

τελικὸν, finalis (causa.)

τόπος, locus.

τοποθεσία, descriptio loci.

τρόπος, modus.

τροπικὸς, figuratiuè, allegoricè.

Υ.

Ὑβριστικὸς, contumeliosa (oratio.)

Φ.

Φάσις, affirmatio, intentio.

φθορὰ, interitus.

φιλαρχία, libido dominandi.

φιλαργυρία, studium quietis.

φιλεκτικὸν, mercandum, periculosum.

φιλακὴ, custodia, conseruatio.

φιλακτικὸν, custodiens, seu conseruans (causa.)

φύσις, natura.

φῦμα, fattuma.

Χ.

Χάδοντα, humi dormitio.

χειροτονία, impositio manuum.

χρῆσις, usus.

χρήσιμον, vtile.

χρονογραφία, descriptio temporis.

χρονοθεσία, ratio & notatio temporis.

χρόνος, tempus.

Ψ.

Ψυχαγωγὸς, animarum.

ψυχὴ, anima.

INDEX RERVM ET VERBORVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

A.

AARONIS & filiorum in officio Sacerdotali tyrocinium 96
Aaronis filiorum vnctio 96. pœna ibid.
Aaronis luctus 125. murmuratio 119. obitus 125
Aaronis stipendium decimæ decimarum soluendæ accesserūt 124
Aaronis tyrocinij tempus, locus, modus & eventus 96
Aaronis virgæ germinatio 123
Aaronici Sacerdotij comprobatio ibid.
Abdonis mors & sepultura 139
Abelana mulieris prudentia & dicendi peritia 263
Abelis commendatio 8
Abesan Bethlehemites 139
Abiathar à dignitate summi Sacerdotis remouetur 272
Abiathar Saulis tyrannidem fugiens se ad Dauidem confert 228
Abiæ acta, ætas & obitus 342. genus maternum 282
Abiæ cum Rege Israelitico prælium difficillimum ibid.
Abiæ mors ibid.
Abiæ oratio ad hostes instituta, vt eos ab incepto deterreat 342
Abiæ Regis regnandi tempus 287
Abigail Dauidi nupsit 230
Abigail quomodo Dauidem placauit 231
Abigail vituperat Nabalis inhumanitatem erga Legatos Dauidis 231
Abigailis commendatio 231. oratio ibid. prudentia in auertendo periculo ibid.
abigeatus accidentia 29
Abihu Aaronis filius 95
Abimelech Pontifex 126
Abimelech propter raptum alienam vxorem diuinitùs accusatur 24
Abimelech Sarræ intactam restituit ibid.
Abimelechi cognatio 126. fortuna ibid. historia ibid.
Abimelechi ingenium sub similitudine rhamni expressum ibid.
Abimelechi interitus 187. nomen 186. pater ibid. vxor Thebæ ibid.
Abinadabis domus 207
Abisai dexteritas & promptitudo in colligendo exercitu 263
Abisai factum insigne 267
Abisai violentus conatus 233
Abner, eiusque comites splendido comitatu à Dauide excepti 241
Abner neglecti sui officij à Dauide obiurgatur 232
Abneri confœderatio 241
Abneri contra Dauidem conatus 239
Abneri fortitudo 242. fuga 240. fidelitas 241. mors 240
Abneri mortis quæ sint cõsecuta 242
in Abneri morte quæ potissimùm considerandæ veniant 241
Abneri potentia ibid.
Abrahamus tentatur immolatione filij imperata 26
Abrahamus vinum filio suo de vxore prospicit 28
Abrahami amicitia cum Deo fœdere firmata 537
Abrahami amicitia & fœdus cum Abimelecho 25. constantia 26. continentia 18
Abrahami exilium in Geraxa cum suo comitatu 24. eius causæ ibid.
Abrahami fides & obedientia quomodo omnibus manifestata 16
Abrahami filij: quorum vnus nascitur, alter ejicitur 25
Abrahami fortitudo 26. fortuna 19. gratitudo 26. iustitia 18. hospitalitas, Angelos comitatu excipientis 22
Abrahami mansuetudo de iure suo cedentis 17. mors 29
post Abrahami mortem quæ consecuta 29
Abrahami patientia 26. pietas ibid. vnde luceat 28. placida mors 29
Abrahami prudentia 18. 26
Abrahami religiosa peregrinatio 16
Abrahami res bello gestæ in liberando Lotho 18. sepultura 29. tentatio quando facta 26. testamentum 29
Abrahami testamenti faciendi causæ ibid.
Abrahami viduitas 27
Abrahamo filius Ismael nascitur ejecta prima matre 20
Absolon qua conditione reuocatus 255
Absolon quomodo cor populi parenti suo furatus, sibi conciliauerit 286. quomodo Hierosolymam sit ingressus 258. Regi reconciliatur, Ioabo intercessore 254. reuocatur ab exilio per Toabum 255. seditionem à sacrificijs auspicatur 286
Absolonis ab exilio reditus 254. ad seruos oratio ibid. erga Ammonem odij concepti signum & causa 253. exilium 254. furori Dauid cedit 286. interitus 260. pulcritudo 254. restitutio 255. sepultura ignominiosa 261
Absolonitæ seditionis eventus 286
Achab contra seipsum sententiam fert 295. in Michææ vocationem consentit 297. Templum in honorem Baalis ædificat 289
Achabi ætas in quæ tempora inciderit 289. coniugis descriptio 289. cum Benadabe fœderis conditiones 295. cum Elia expostulatio 292. deplorata impietas 289. familia cur delenda 308. gemina victoria, à Rege Syriæ reportata 294. genus paternum 289
Achabi induratio 295. interitus 296. mores 289. mansuetudo 295. pœnitentia 296
Achabi posteritas quomodo sit exterminanda 308. præposterа clementia 295. regia sedes 289. resipiscentia signa, ejus effectus 296. sepultura ibid.
Achasiæ acta & interitus 346. electio & inauguratio ibid. sepultura ibid. successor diuinitùs conseruatus ibid. tyrannis ibid.
Achanis sacrilegium 166
Achazus humanis hostijs litauit 350. vendicat sibi Sacerdotis dignitatem 314. à quo auxilium petierit ibid.
Achazi acta 350. Auersio ibid. ætas & Regni tempus ibid. idololatria 314. mors, sepultura & successor 350. pertinacia & induratio ibid. res ge-

ſta 314. ſuperſtitio ibid. vina ibid.
Achimaas filius Eudoc 260. eius promptitudo & cupiditas nuncij perferendi ex quo perficiatur 261
Achin Rex 233
Achior Ammonitarum Princeps 180
Achis liberalitas ſingularis erga Davidem 233. oratio eruditorum 235
Achitophel ex deſperatione ſibi ipſe manus affert 260. ſponte Abſaloni conſilium dat de opprimendo Davide, ſeq; ipſum ducem offert 259
Achitophelis autoritas 258. conſilium Domini nutu diſſipatum 259
Achitophelis conſilium, ipſi conſultori peſſimum 360. ſceleratum conſilium 258
Acolaſti extrema egeſtas 480. impietas in parentes ibid. luxus in decoquendo matrimonio 480. mores ibid. recentibus cum ſuere ſuo ibid.
Adadis exilium 283
ab Adam ad diluvium quot anni 2
Adami genealogia per filium Seth uſque ad Noam 9
Adami pœna quæ incommoda habeat 7
Adarezer Rex Camathæ immaſurum exercitum per Davidis terminos ducit 247
adeps in omnibus victimarum generibus Deo ſacer 93
adeps quid ibid.
Adoniæ fuga ad Altare Domini, ſecuritatis cauſa 270. quomodo ibid.
de Adoniæ ſupplicij ſumendi occaſio 272
adventus Domini illuſtratio 423. velocitas 422
adventus ſecundi mores & tempora 483
adulterij commiſſi correctio voluntaria per pœnitentiam 251
adulterij commiſſi occultatio 250
adulterij lex 391. per pœnitentiam dijudicata 252. pœna 105
Æneas Paralyticus à Petro ſanatur 341. eius ſanatio ibid.
Agagi extremum ſupplicium 218
Agar matrimonio iuncta Abrahamo 20
Agare contumacia ibid. faſtus & ingratitudo ibid. reſipiſcentia ibid.
Agarini mali 20
Agni Paſchalis eſus 59. manducationis modus 69
Agnum Paſchalem comedentium perſonarum conditio ibid.
Agrippa quomodo Paulum excuſarit 561
alimenti unius in quo conſiſtat 73
Altare ſacrificiorum 83
Altaris extructio 74. materia, menſura, partes integrales, vaſa 83. ſciſſura, cinerumque effuſio 285
Amalech. pugnat contra filios Iſrael 74
Amalecitarum crudelitas 217. memoria cur & quando delenda 154. ſtrages 235
Amalecitas cur Deus penitus excindere mandarit 217
Amanis condemnatio 376. conſilium de tota Iudæorum gente delenda 374. conſultatio de Mardochæo tollendo 375
Amanis filij à Iudæis trucidantur 318. in Iudæos exitiale conſilium 372. interitus ibid. oratio 375. ſupplicium 376. triſtitia & conſternatio ibid.
Amaſa Abſolonis capitaneus 262. eius in colligendo exercitu cunctatio 263
Amaſia de quibus ſupplicium ſumpſerit 312
Amaſia alter ibid. genus maternum 348
Amaſia cum Ioa bellum 312. fortuna aduerſa ibid. 348. interitus 312. 348 res geſtæ 312. 348
ambitio eleemoſynas reddit irritas 392
ambulare cum Deo 9
amen cercinndinis nota 393
Ammonitarum & Iſraelitarum bellum 249
Ammonitæ nec direptionibus, nec aperto bello vexari nolu Dominus 140
apud Ammonitas res populi bello geſtæ 140
Ammoniticum bellum 289. 345. eius cauſa 330
Ammonis Regis uxor 320. alter 353. interitus 320. 353. ibid. amor in odium acerbiſſimum vertitur 253. eius cauſa ibid.
pro Amorrhæorum quinq; Regibus victoria 169
de Amorrhæis invadendis & expugnandis Dei mandatum 140
Amri impietas 289. obitus, & quæ mortem conſecuta ibid. res geſtæ ibid. ſedes regia ibid.
anathema 166
anathematis ſemorum iudicium ab Eliſæo in Moabitas decretii 302
Anathematis in Iericho quæ deuota 165
anathematum abalienatio nulla 109
anathematum finis 207
Ananiæ ad Saulem ablegatio 540
Ananiæ & Saphiræ ſacrilegium 534. pœna ibid.
ancillarum manumittendarum modus 78
Andreæ vocationis deſcriptio 389
Angelus qua forma Moſi apparuerit 60
Angelus ſuadet Agaræ redditum 20
Angeli cum Gedeone colloquium 283. cum Gedeone luctia 36. 452. vaticinium 190
animi ſubmiſſio proxima ad excellentiam via 411
animalia munda & immunda, ratione cibi, vel contactus 97
Annæ canticum 203. deſcriptio ibid. oratio 202. pietas 203. preces ibid. ſterilitas ibid.
anni ſeptimi privilegia 148
annorum feſta & ſolennitates 107
anniverſarium ſacrificium 133
Antiochus Epiphanes Syriæ Rex crudeliſſimus 381. cur Epimanes dictus ibid.
Antiochena Eccleſia quo titulo ornata 543
Antiochenæ Eccleſiæ commendatio ibid.
Antiochenæ Eccleſiæ pax, & concordia reſtituta 548
Antiochenorum erga Iudæos contributio 542
antiquitas 222
Apher oppidum in Tribu Aſer, 235
Apocalypſis liber Propheticus 383
Apollo à quibus fidei Chriſtianæ initia hauſerit 552
Apollonius Demetrij Dux 382
Apoſtoli innocentes flagris cæduntur 550. legationis ſuæ rationem reddunt 547
Apoſtolorum concilium 548. electionis cauſa 436. fuga 546. liberatio 535. 550
Apoſtolorum omnium ſors & pericula 534. oratio 536. res geſtæ 532. vocatio 398. 463
Apoſtolicæ electionis cauſæ 463
Apoſtolicorum miraculorum congeries 398
aqua ab immunditiis purgantis conficienda

conficienda ratio 124
aquæ è petra eliciendæ modus 125. ex asini dentæ molari ebullitio 192
aquæ in sanguinem conversa plaga, ad impetrandam Israelitarū dimissionem inflicta 64
aquæ lustralis materia & vsus 124
aquæ amaræ dulces reddūtur iniecto ligno 72
aquarum miraculosa copia 74
aquatilia quæ pura 97
arborum fructus qui, & quando præsumendi, offerendi comedendi 103
Arca 82. cui custodienda data 207. fœderis à filijs Heli in castra adducta 206. quomodo à ciuibus Bethsamitis sit accepta 207
Arcæ abductæ restitutio 207
Arcæ vel Altaris in monte quodam per Hieremiam occultatio 382. amissio 206. causa efficiens 10. finis geminus ibid.
Arcæ fœderis collocatio 328. deductio honorifica 328. dehortatio 244. honorifica deductio, & in certo atque opportuno loco collocatio 244. locus ibid. proprium tentorium à Davide erectum 245. translatio 279. 319.337
Arcæ forma 10. in Tabernaculo sacro collocatio 245. reductionis modus 207. restitutio 206
de Arca circumducenda per vrbes Philistinorum consilium 206
de Arca Dei in castra adducenda consultatio ibid.
Arcumæ Iebusæi humilitas 268. liberalitas, obedientia, & patientia 268
aristocratiæ Israelitice in monarchiam mutanda causa 209
Armeniæ vastatio 380
Artaxerxes Cyri edictum exequitur 358
Asa ab Hanano Propheta reprehensus 343. quandiu regnarit 288. quando regnare cœperit ibid.
Asa fortuna aduersa 288. obitus 288.343. res gestæ 288.342. tyrannis 343
Asaelis interitus 240. pertinacia ibid. sepultura ibid. temeritas ibid.
Aser vnde nomen sortitus 34
Aseritarum Tribus regio quomodo commendatur 54
Asium expostulat cum domino suo verberibus inflictis 127
Assuerus cur nouum edictum concedat 377
Assueri edictum per quos, & vbi publicatum 377
Assueri Regis conuiuium 372
Assyriaci belli initium & progressus 317
Assyriorum monarchia quando inceperit 2. item duraverit ib id.
astrorum veneratio Lege prohibita 142
ab Astrorum cultu dehortatio ibid.
Asylorum priuilegium quid, & in quibus consistat 174
Asylorum priuilegij qui capaces ibid.
Asylorum priuilegij qui frui possint 151
Athaliæ cædis author 309. occasio ibid. interitus ibid. 347
Athaliæ tyrannis, qua Iudæ Regnum inuaserit 309
Atrium populo destinatum 83. Sacerdotum 297
Auri consideratio 83. expensilio 90. materia, forma 63
Auditores Euangelicæ doctrinæ qui idonei 471
Azariæ Aulicus Concionator à Salomone constitutus 274
Azariæ Regis ætas 313. obitus ibid. res gestæ ibid.
Azariæ Prophetæ oratio 343.

B.

Baathasor ciuitas 254
Baalitarum cultus incisio 292. vocis intensio ibid.
Baalitice inuocationis forma 292. tempus ibid.
Baalitici cultus abrogatio 309
Baasæ bellum amicorum cum Rege Israelitico 287
Baasæ familiæ extidium 288. fortuna ibid. genus paternum 287. imperium crudelitate & tyrannide acquisitum ibid. mors 288. res gesta ibid. sepultura 288
Baasæ temporibus Israelitici Regni status ibid.
Babylonis excidium 15
à Babylone in Iudæam qui remeârint 356
Bacchis Demetrij Dux 381
Bahurim oppidum 218
baculum panis confringere 108
baiulorum Paralytici fides 462
Bala Iacobo à Rahele in coniugium tradita 34
Balac cum Bileamo expostulatio 128. cum Pseudopropheta expostulat 129. mittit Bileam ad maledicendum populo 127
Banææ insignia sacrorum 267
Baptismi finis 551
Barac belli Dux quomodo describatur 183
Barnabæ commendatio 543. fides & diligentia in obeunda legatione apud Antiochenos 543
Barrabæ hominis seditiosi captiuitas 451
battologia à Christo vituperata 393
beatitudo summum Christiani hominis bonum 390
bellum Iosuæ cum Cananæorum reliquijs commissum 170
bellum Samuele Iudice gestum 208
belli à Sampsone contra Philistæos causa 192. apparatus, in quo Saul occubuit 234. contra Beniamin Tribum susceptio 196. gerendi in vrbibus expugnandis & obsidendis modus 151. intestini ἀφορμαὶ & magnandi 175. periculum 74. vltimi exitus, quod Sanctum Philisthinis gessit 236
bella contra Philisthinos feliciter gesta, Davide præsente 264
bellorum Davidis summa 247
Benadab sese dedens honorifice ab Achabo recipitur 295
Benadabus super morbo suo Deum consulit 306
Benadab Syriæ Rex Samariam obsidet 294
Benadabi fuga infelix ibid.
Benadabi mors 306
Benadabi mortem Elisæus prædicit ibid.
benedicendi & maledicendi populo ritus 155.167
benedicendi verbum 18
benedictionis causa efficiens vnde proueniat 52.148
benedictionis Christi Symbolum 412
benedictionis & maledictionis vrnæ 155
beneficentia erga pauperes exercenda 148
beneficentia ex triplici decimarum genere 148
beneficentia quomodo exercenda 392
beneficij diuini in Israelitas collati amplificatio 16
beneficia Dei in populum collata pacis & belli tempore 141
beneficia in eremo exhibita 367

beneficiorum populo diminutio præstitorum species iram finit 145
Benevolentia conciliatio à Dei in populum, tempore belli, collatis beneficijs 149
Ben iamin Tribus prouincia 173
Beniamin vterum cum fratribus mittendus 47
Beniaminis hereditas 173
Beniamini seruitutis periculum Iosephi simulatione creatum 48
de Beniamine adducendo consilium 46
Beniamitarum clades 196. exercitus ibid. familiarium recensio 327. ingenium 34. Tribus restaurationis causa 197. vxorum raptus 197
Beræensis Ecclesiæ commendatio 551
Berzellai modestia 262
bestialitatis pœna 79.104
Bethlehem præcipua vrbs Tribus Iudæ 547
Bethlehemitarum ciuium expugnatio. 198
Bethsabee ex adulterio grauida. Regem Iebusitas de ratione occultandi adulterij 230. fictis lacrymis obitum mariti deflet ibid. quomodo vsa sit consilio Nathanis 271. interessio 272
Bethsaidarum ingratitudo 399
Bethsamitarum impietas 207
Bethuliæ obsidio 380
Bezec vrbis Princeps quomodo describatur 178
contra Bezec vrbem res strenuè gestæ ibid.
Bezecis Regis aduersa fortuna ibid.
Bibliorum qua ratione subiectum Christus 1
Bileam conatur Israelitis maledicere 28. cur non maledicat Israelitis ibid. Israelitis benedicere iubetur ibid. loco maledictionis benedictionem iurat ibid. obedientiam promittit 127. Spiritus Dei adactus, Israelitis benedicit 129. veniam abeundi à Deo exorsit 127
Bileami astutum consilium 130. constantia 127. de Christo vaticinium 129. oratio 128
Bilearn Deus gratiosa visione apparet 127
Blasphemiæ pœna 107
de Blasphemo lapidato historia memorabilis ibid.
Bonitatis & beneficentiæ diuinæ signa 368

Boozi descriptio 199
Boozi familiæ laudatio ibid. frugalitas ibid.
Boozi oratio 200. mores 199
Buccinæ clangor 76.

C

Cathitarum officium 113
cadaueru à putrefactione cura & conseruatio 55
caci oratio 397.484.511. fides 512. sanatio 441
Cæsarea Philippi situs 408
cædis expiatio 152
Caini conditio coniunx, delicti magnitudo, fortuna, nomen, parentes 8
Caini pœna infictæ grauitas, progenies, studia ibid.
de Calceis exuendis ceremoniæ ratio 60
Calebus promissam hereditatem postulat 71. quomodo sibi ipsum commendet ibid. seditionem populi sedare conatur 120
Calebi oratio ibid. sors & hereditas ex Tribu Iudæ oriundi 172
Cambyses Templi & Vrbis instaurationem inhibuit 330
Canaan sarram cur Iehoua populo tradiderit 145
Cananæ mulieris fides 407. filiæ curatio ibid. oratio 407
Cananæ terræ occupandæ auxilia 80
Cananæi bello Israelitas lacessunt 116
Cananæorum cum Israelitis bellum 178
Candelabrum 81
canticum Mosis 157. eius causa ibid.
canticorum familiæ, numerus & ordines 332
Capernaum propria Christi ciuitas 396
Capernaitarum contumacia & supplicium 399
Cariatharbæ vrbis nomen mutatum 172
castra Israelitarū in Galgalis 164. quo ordine mouenda 117
castrorum situs & ordo à Tribubus seruandus in profectionibus suis 112
de Castrorum mundicie lex 114
ex Castris quinam à Ducibus relegandi 151
Ceila vrbs in Tribu Iudæ 228
Ceila vrbis obsidio Dauidi nunciata 228
cœtus Israelitici populi secundus 131. Israelitarum militaris 312. quo autore agendus ibid. quomodo & à quibus agendus ibid.
Centurio modestè Christi præsentiā recusat 395
Centurionis charitatis indicium 465. apud Christum pro seruo suo intercessio 465. fides 395. 465
Centurionis fidei præstantia, modestia & humilitas 465
Centurionis serui curatio 395. 465
Chami familiæ 14
charitatis operum commendatio 466
Cherubim 32
Chorazimorum ingratitudo 399
Christus ædem sacram profanatam corrigit 446. bonus Pastor 513. cæci visum restituit 414. conditor vniuersorum 1. crimen in aduersarios retorquet 440
Christus cuius ductu & impulsu publicum docendi munus susceperit 460. cur asinus non equis vbi volueris 415. cur parabolico docendi genere vtatur 467. cur ex Herodis diuisione migret 405. Dæmoni silentium imponit eumq; verbo expellit 434. defendit puerorum acclamationes contra Phariſæorum calumnias 415
Christus in desertum à quo, & cur ductus 389. in deserto quid egerit 405. Discipulos liberat, & sui ut 524
Christus Euangelij subiectum 447. ab exilio quando redierit 387. furi maledixit 415. per fidem ad se confugientibus præstat veram animi tranquillitatem 399. ex fractione panis agnitus 495. furentis populi conatum eludit 461. furori hostium cedit 510. infans quomodo à Simeone susceptus 458
Christus Iohanne longè superior 498. à Liccioribus indignis modis tractatus 427. Messias & Propheta 465. an à mortuis resurrexerit 430. Mose præstantior 497. mulierem vi cœnem ope sua indignam repellit 441. num possit nobis dare suam carnem 506. passionis calicem deprecatur 426. populi applausum & concursum parabolicè erudiendum suscipit 403. populum miraculosè cibat 439. à populo honorificè excipitur 517.

517. potentiſſimos hoſtes debel-
lat 389. Prophetæ & Doctor
i. proſtratos Diſcipulos erigit
409
Chriſtus quid in cœna legali de prodi-
tore ſuo dixerit 426. quid
in feſto Hieroſolymis degens, di-
xerit, & docuerit 500. quid in
terris verſans fecerit 383. quo-
modo Dæmonia ejiciat 402.
quomodo Prophetæ demonſtretur
130. quo rerum ſtatu ſit na-
tus 457. repurgat ſacram
Ædem 415. Rex & Sacerdos
i. Rex potentiſſimus 384. Sab-
bathi Dominus 401. ſæviſſi-
mam tempeſtatem ſubitò in ſum-
mam tranquillitatem convertit
437. Sathanæ victor 468 ſe-
ditionis accuſatus 493. ſibi ipſi
teſtimonium divinitatis perhibet
430. ſe Deum affirmat 386.
ſolo verbo morbum pellit 501.
ſuis ſympatriotis quid obiiciat
403. ſuos in mari periclitantes
non deſerit 405. tributum per-
ſolvit 410. triumphali pompa
urbem Hieroſolymam ingreſſus,
quomodo excipiatur 385. ty-
pum Agni Paſchalis implet 426.
verus & æternus Deus 497.
517. verus & unicus Mediator
inter Deum & homines 384.
via noſtra in cœlum 529. urbem
Hieroſolymorum ingreſſus,
quid fecerit 486. virum Deus
462. virum Dei filius. 389.
virum à Deo miſſus 512. virum
eum, quam verbis pollicebatur,
aquam reſpſæ poſſit exhibere 502.
virum ex mortuis reſurrexerit
495. virum Prophetæ nomine
ſit dignandus 466. virum Re-
gnum affectârit 524. virum
ſit æternus Dei Filius 504. v.
trum ſit blaſphemus 514. virum
ſit crucifigendus 515. virum ſit
Deus 435. 462. virum ſit Fi-
lius Dei 460. virum ſit lapi-
dandus 514
Chriſti accuſationis caput 525. ab
adiunctis deſcriptio 458. ado-
leſcentia 457. adventus im-
promiſus 423. noviſſimus 489.
eius ſigna ibid. cum adverſa-
riis diſputationes 435. agon
acerbiſſimus 450. ambulatio
ſuper mare 440. apparitiones
426. ante Apoſtolorum ele-
ctionem συναγωγία 462. aſ-
ſenſio 531. auctoritas apud ſuos
& alienos 384. Baptiſmus 388.
baptiſmi locus, tempus & mo-
dus ibid. benignitas & potenti-
a 403. benitas 432.444. ad
cœlos aſcenſio 452. captivitas
427.450.492. carni unde ſit
vivifica virtus 506. cibus
502. Circumciſio 458. cogna-
ti veri qui 467. conciones pri-
mæ 431. condemnatio 450.
451. in Conſiſtorio συνέδριον
427. in crucem titis 525. in de-
ſertum receſſus 469. diligen-
tiæ argumentum 467. diſpu-
tatio cum Phariſæis de cenſu pen-
dendo 447. diſputationes cum
adverſarijs habitæ 417. in de-
cendo diligentia 467.489. do-
ctrina Nazarena qualis 460.
doctrinæ commendatio 467.
educatio 384 387. examinatio
428.451.
Chriſti exilium quandiu durârit
387. exilij Ægyptiaci cauſa
ibid. expoſtulatio cum hoſtibus
ſuper iniuria ſibi facta 450 fa-
ctum an fuerit licitum atque le-
gitimum 499. factum heroi-
cum 415.499. fama & exi-
ſtimatio quomodo illuſtretur
404. fama in aulam Regis per-
lata 469. fides & diligentia
in conſeruandis Diſcipulis 523.
flagellatio 525
in Chriſti genealogia qui homines
recenſeantur 459. qui ordo ab
Evangeliſtis ſeruetur ibid.
Chriſti glorificatio 469. in hor-
to, atrio & prætorio συνέδρια
492.450.524. in horto oratio
430. humanitas 484. inau-
guratio 388. 469. infantia
457 ingens animi dolor 426.
ingreſſus in urbem regius 517.
innocentiæ teſtimonia 494. ir-
riſio 428.451. ex Iudæa in Ga-
lilæam reditus 501. à matre
inobedientia & inhumanitatis
accuſati defenſio 457. meri-
tum 500. miracula quo dicen-
di genere narrentur 303. in
monte Thabor trãsfiguratio 409.
443. mores 402. mors 385.
429.451.525. mortis innocen-
tiſſima teſtimonia 429
de Chriſti morte vaticinium 410.
442
Chriſti à mortuis reſurrectio 494.
ex hoc mundo abitionis cauſa 487.
natalis 384.386
Chriſti officium 479. Prophetici
cum in quo conſiſtat 390. Sa-
cerdotale 388. in quo potiſſi-
mùm conſiſtat ibid. Regium
389
de Chriſti officio & perſona oratio
513
Chriſti omnipotentia 471. omni-
ſcientia 499. oratio 409 427.
492. oratio conſolatoria ad Di-
ſcipulos 520. oratio inuſtiſſima
474. parentes 386. paſſionis
cauſa 425. συνέδρια in Præ-
torio & Golgotha 493. cum
Petro colloquium 462. φιλαν-
θρωπία 397.400.521. potus
ex mirrha amariſſimus 451.
precatio pro ſe & Eccleſia 523.
profectio ad primum Paſchatis
feſtum Hieroſolymis celebrandum
ſuſcepta 499. proprium
officium 496. quadrageſimale
ieiunium 389
Chriſti in Regem, Sacerdotem &
Doctorem Eccleſiæ inauguratio
459 reſurrectio 410. Di-
ſcipulis adhuc Hieroſolymæ agen-
tibus revelata 526. rene-
lata Diſcipulis in Galilæa ad ma-
re Tiberiadis verſantibus 527.
pro ſalute ſuorum preces 405.
cum Samaritana colloquium 501.
Sapientia in producendo miraculi
teſte 468. à Sathanæ
tentatio 389. ſepul-
tura 493.525
in Chriſti ſepulturæ quæ conſide-
randa 452
Chriſti ſermo de forma orandi 473.
de vera pietate in monte habitus
384. ſermones de exci-
dio urbis & conſummatione ſe-
culi 429
Chriſti ſermones ἀγωνιστικοὶ cum ad-
verſarijs habiti in Templo 488.
de vita œconomica habiti 412.
Chriſti ſors 416. in ſummum
Eccleſiæ Doctorem inauguratio
409.443. ſympathia erga mi-
ſeros & afflictos 405. συμπα-
θεῖα ante Apoſtolorum ele-
ctionem 462. transfiguratio
469. transfigurationem quæ
conſecuta 409
Chriſti de vera luce concio 509.
veſtes infamis aleæ ſorti ſubie-
ctæ 451. victima in Hieruſalem
profectio 470. in urbem re-
gius ingreſſus 415.446.486.
zelus in docendi munere 461
Chriſto an ſit moriendum 518.
cur crura non ſint fracta 525
Chriſto in articulo mortis cur ace-
tum propinatum 429. in exi-
lium fugienti quid acciderit 387.
quale nomen impoſitum 458.
quid ſtatim ab initio profectio-
nis contigerit 470. virum

ad principium fuit ascendendum sit, necne 507. virum docendi causâ redeundum sit Capernaumtem 434. virum in Iudæam redeundum sit, necne 515. virum Ioanne viuente licent docere & baptizare 501
in Christo qui constanter manere volunt, quid facere conueniat 521
Christum antagonistæ toties confusi, non amplius audent aggredi 417
Christiani hominis summum bonũ 390
Chusai ad Absolonem oratio habita 258
Chusai Arachita συμπάθεια, quam habitu testatur 287
Chusai consilium Absaloni proponitur 259
Chusi refert Dauidi euentum belli, & obitum eius filij Absolonis 251
cibatio quatuor millium hominum in deserto miraculosa 441
cibi colligendi modus 73
circumcidere Sacerdotum propium officium 164
Circumcisio fœderis Dei cum Abrahamo symbolum 21
Circumcisionis instauratio 164. huius facti circumstantia. ibid. intermissæ & restauratæ causa 164. Sacramentum ibid.
Cison torrens 181
Claudius à Paulo sanatus 347
Claudius à Petro sanatus 532
Cleophæ oratio 495
Colibatus maximonio tutior 412
cœli & terræ 6
colonia in terram Assyriorum à Rege Assyrio deducta 315
Cœnæ Dominicæ institutio 449. 491
cognati veri Christi qui 401. 467
columbina simplicitas 298
Comitia in Christum à quibus facta 45
Comitia cur à Samuele indicta 208
Comitiorum euentus exoptatus 324
Comitiorum in Sichem celebratio 376
Concionis Christi auditores 492. modus 460
confessio ad salutem necessaria 398
coniugium quale fœdus 412
coniugij author 6
coniugij diuersi & illiciti cum Ebronis descriptio 360. finis 6. forma ibid.
coniugij impedimenta 102
coniugij materia 6
coniuratio Cœæ, Dathan & Abironis 122
coniurationis causæ ibid. punitæ monimentum ibid.
coniuratorum pœna ibid.
conuentuum publicorum loca 208
copiæ Dauidis instructæ exercitu quadripartito 260
copiæ Israelitica quo stratagemate instructæ 249
contritio resipiscentiæ pars 108
Cornelius à Petro ad fidem conuersus 541
Cornelius cum tota familia absque Circumcisione iustificatus 549. quomodo sit conuersus 541. virum cum tota familia sit baptizandus 541
Cornelij descriptio 541. legatio Petrum vocantis 542. oratio ibid. correctio publica, aliis excommunicatio 412. priuata ibid.
coturnicum capiendarum facilitas 73
creationis causa efficiens 6
creationis materia 5. modus ibid. tempus ibid.
creatura vanitati subiecta 2
credentium propagatio opposita dispersioni gentium 15
cultus Dei internus, externus 77
cultus Dei verus & legitimus 552
curam rerum terrenarum quomodo Christus eximat 392
Cyrus dimittit populum Iudaicum ad templum ædificandum 356
Cyrus Iudæis copiam rediens in patriam facit 370

D

Dabir ciuitas ab Othoniele capta 172
Dæmon Pseudoprophetæ Achabi decipit 297
Dæmonis per Christum electio 402
Dæmones cur Discipuli ejicere non potuerint 470
Dæmonum in porcos electio 395
Dæmoniaci à Christo curatio 402. 468. 470
Dæmoniaci sanatio 438. 444. 461
in Dæmoniaco quæ considerandæ 468
Dagonis de suo loco deturbatio 206
Dalilæ meretricis blanditiæ & importunitas 193
Damasceni belli occasio 247
cum Damascenis Dauidis bellum 247
damnationis causa 500
damnum ex depastione 179
Damnorum rudo 34. 54
Dan Tribus ignauia 178. possessio 173
Dapalis sacrificij species 92
Dauid à Doeg proditus 226. à Rege ex Aula ablegatur 221. à toto Israele Rex creatus 243. à Ziphæis proditus 228. ad inaugurandum Solomonem additus, opera & consilio Prophetæ Nathan 271. adulterium occultare conatur 250. apud Ionathanem de iniuria patris conqueritur 225
Dauid agnitus ab Aulicis Regis Achis in magnum periculum conijcitur 226. amentiæ simulatione periculum præsentissimum euadit ibid. an in vitæ periculo versetur 225. cur Templum non ædificarit 275. eadem hostis sui summa cum animi perturbatione accipit 238. eadem redit ad Aulam, Regis animum erga se exploraturus 224. contra seipsum fert sententiam 252. ducem neglecti officij obiurgat 232. è castris Philisthinorum domum remittitur, non sine contumelia 235. ex Opilione fit Aulicus 219. gratum animum declaraturus legationem cum donis ad Regem Ammonitarum mittit 249
Dauid in deserto Paranis oberrans, quid à Nabale passus sit 230. offert se ad singulare certamen cum Philisthino 220. placatus Abigaitis orationem laudat 231. quandiu apud Philisthinos exularit 233. quandiu regnarit 243. quo ætatis anno Regnum inierit 243
Dauid quomodo à Rege Achis sit remissus 235. quomodo calumnias & iniurias Simei tuleris 258. quomodo Sauli diuturnam persecutionem dissuaserit 232. virum in castris restituendus, an relegandus sit 235. virum vincere possit 210
Dauidis ab Aula & domo exilium 223. acta belli & pacis tempore 247. 330. ad Deum preces, quibus consilium Achitophelis fregit 287. ad Sacerdotes oratio ibid.
Dauidis alterum exilium apud Philisthinos 233. eius causæ & accidentia ibid.
Dauidis apologia verbis & operibus à cæde Abneri purgantis 212

Dauidis

Dauidis arma 220. astutia in agenda præda 233. copia, quarum auxilio Regnum Israelis acquisiuit 328. cum Abigaile coniugium 230. cum Goliathe monomachia 219. cygnea cantio 386. de ædificando Templo consilium 330. desideria bibendi aquam ex cisterna Bethlehemitica 266. ἐκλογὴ pro liberatione ab omnibus inimicis 265. electio & inauguratio 328. exilium apud Regem Moabitarum 227. in vrbe Geth apud Regem Achim 226
Dauidis exilij causa 223. ex vrbe fuga 286 fides & pietas in adeundis periculis 232. filij & posteri 325. fortitudo bellica 222.233. fuga 213.286
Dauidis fugientis gesta, & Absalonis in vrbem regiam ingressus 278. gemina de Philistinis victoria 329. gloriosa victoria 266. gratitudo & benignitas erga Ionathanæ posteros 248. industria & dexteritas agendi 221. in aula officium 219. iustitia 268
Dauidis iuramentum de filio Salomone in Regno sufficiendo renouatum 271. lætitiæ occasio 252. liberalitas muneraria 236. luctus causa 254. mansuetudo, quòd hosti etiam capitali pepercerit 219. obedientiæ commendatio 220. obitus 334. oratio 246. 248
Dauidis oratio ἐκλογικὴ 245
Dauidis orationis forma 229. μεγαλωσυνη adulterij & homicidij 250. pœnitentia 252. prudentia & iustitia 235.236.260
Dauidis successus & incrementum in Regno Iudæ 240. super Absalomi luctus 261. triumphus 220. vnctio priuata in Regem 218. zelus 245
Dauidi fuga oraculo diuino mandata 228
Dauidi gratia & authoritas apud populum conciliata 221
Dauidi quomodo coniugium oblatum 222
Dauidica fortuna commutatio 221
Dauidici successus 329
Debora à quibus rebus commendetur 181
Decalogi in duas Tabulas distinctio 143
Decalogi memoria 155
Decalogi promulgati finis 143
Decalogi repetitio ibid.
decima quomodo soluenda 109. 368
decimæ quomodo suppeditandæ 124
decimæ solenniter offerendæ 154
dedicatio Templi à Solomone extructi 279
defectionis authores puniendi 147
deliberatio de persequendo & opprimendo Dauide, instituta à nouo Rege cum Aulicis 259
Demetrij Argentarij oratio habita 554
Demetrij Soteris exercitus à Iuda Macabæo ad internecionem cæsus 381
Deus animi magis, quàm corporis purgatem requirit 474. Euangelij souerissimus vindex 471. cur in populum non sit animadversurus pro ipsorum meritis 158 Iacobum ancipiti cogitatione distractum, in proposito suo confirmat 50. non delectatur hominis interitu 255. quomodo colendus 77. quomodo præsentiam suam sit testificatus 265
Deus quomodo, quando, & quibus auxilijs amandus 146
Deus verax, non tam in implendis minis, quàm præstandis promissis 176
Dei ad Iosuam cohortatoria & consolatoria 161. ad iracundiam incitatio 158. amor gratuitus erga genus humanum 500. apparitionis modus & qualitas 280. tempus & modus 339. castigatio seuera, qua in populum pœna seruitutis animadvertit 181. colendi ratio 147. cultum personæ exercentes 329. cum Abrahamo fœdus initum sub sacramento Circumcisionis 21. decretum immutabile 218. dona singularia 252. externus cultus in quo consistat 77. indignantis decretum de excludendis Israelitis à terra promissa 140
Dei laus & commendatio 158. maiestas cur non effingenda hominis, vel animalis similitudine 142
Dei mandatum de extinguendis terræ occupatæ idolis & idololatris 136. de populo in terram promissam ducendo 139
Dei natura immutabilis 218. pœnitentia 10
Dei promissio Abrahæ facta 21
Dei proprium attributum 389. 460. splendida promissio 279. providentia 398
Deum colendi locus & modus 147
Deum esse alicuius 418. colendi media 77
desertum Sinai duodecima Israelitarum statio 76
Deuteronomium à seipso conscriptum iubet Moses prælegi, reponi, & asseruari 157
Diaconorum electio 536
dies criticus 38
dies festi hebdomadarij 106
dies finis 5
dilectio Pharisaica 391
dilectionis Dei impedimentum 144
dilectionis lex 391. mandatum primum & maximum 417
dilectionis obiectum, modus & ἀνταπόδοσις 143
dilectionis proximi commendatio 464
in Dilectione Christi manendi modus 521
diligendi Deum modus 143
diluuij causa 10. ἀνακάθαρσις
à Diluuio ad exitum Abrahæ Chaldæa quot anni 2
Dina Iacobi filia 38
Dinæ stupratæ vindicta ibid. stuprum illatum 38
Discipuli æternæ gloriæ gustum accipiunt 469. Christi, vrgente inedia, in Sabbatho spicas vellunt 401. consultant de populo cibando 469
Discipuli contra crucis scandalum muniuntur 442
Discipuli cur Dæmonium eijcere non potuerint 410. fidei confessionem edunt 469. obeunt legationem pro Christo 469. sospes doctrinæ & miraculorum Christi 383
Discipuli virum vetè prohibuerint edentem miracula in nomine Christi 443
Discipulorum ambitio 470. ambitionem Christus reprimit 385. 413.443.491.
Discipulorum Christi fuga 450. in piscium captura stupor 462. conditionis extenuatio 398. consternatio 409. facinus à Christo defensum 463. incredulitas 470. in itinere festinationis assiduitas 472. legitima vocatio 523. missio in professionem muneris Apostolici 469. officium 491. in quo constitat ibid. pedum lotio 519

Diſcipulorum proceſſus in Damnum 471. erga Præceptorem modeſtia 518. præpoſterus zelus 444. de primatu certamen 411. 443. rudiores à Chriſto correcti 407. 417. in ſalutando humilitas 471. ſeptuaginta in Iudæam ablegatio ibid. ſtupiditas 470. zelus præpoſterus 411
Diſcipulus quænam à Chriſti doctrina abſterrere poſſunt 467
diues ſi fiat, per quam ardua 495
diuitis conditio 481. cum Abrahamo colloquium 482
diuitum conditio periculoſa 413
diuitiarum vanitas 481
diuitias acquirendi modus ibid.
diuortium non niſi in caſu adulterij dicium 444
diuortij abuſus 390. lex 391
diuortia cum alienigenis uxoribus facta 360
Doctrina Chriſti commendatio 467. effectus 468
in Doctore quid requiratur 403
Doctorum falſorum explorandi modus 394
Dorg vicegerentia Saulis præfectus 226. Sacerdotes octoginta quinque trucidat 227
Domini reſponſum ad Moſis petitionem 88
dona quibus Principes Tribuum Tabernaculum inſtruxerunt 115
Dothain urbs obſidio 305
dotis vetus Danidis à Socero præſcripta 222. præſtita ibid.
Druſilla Felicis uxor 559
Ducis nomi in locum Moſis ſubſtitutio 132

E

Ebrietas 379
Eccleſia primitiua ex quibus perſonis collecta 530
Eccleſiæ primitiuæ Hieroſolymis conſtitutæ cauſa 528
Eccleſiæ Iudaicæ grauiſſima perſecutio 382
Edomitæ ab Amaſia repreſſi 312
Edomitarum defectio 307. 247. Duces 240
apud Edomitas res populi bello geſtæ 249
Educatrix Moſis quomodo deſcribatur 59
edulium ex Ægypto antecedentia, conſequentia, & adiuncta 367
Eglon Rex Moabitarum 180. eius res geſtæ, & interitus ibid.
Eglonis Regis trucidatio 180
Ehudis prudentia in declinando præſentiſſimum vitæ periculum ibid.
Eleazar patri ſubſtituitur 125
Eleazarus Aaronis filius 95
Eleazari robur corporis vnde perſpicatur 266
electio vnde dicatur vnctio 211
electionis populitici grauia 144
in Eleemoſynis erogandis quid cauendum 392
Elias in exilio coruorum miniſterio quomodo paſcitur 290. induit Eliſeum ſuo pallio 293
Elias Prophetas Baalitica miraculo conuictos iugulat 292. quibus auxiliis ſit tranſlatus 300
Elias vita peracta ex impatientia ſibi mortem optat 293
Elia acta 290. ad Eliſeum oratio 300
Elia ad Iordanem profectionis cauſa 300. conditio & munus Propheticum 290. cum Eliſæo colloquium 300. è terris in cœlum raptus ibid.
Eliæ & Moſis cum Chriſto colloquium 469
de Elia aduentu quæſtio 409
Elia exilium in deſerto iuxta torrentem Carith 290. eius exilij cauſa ibid.
Eliæ fortuna 29. hiſtoria ibid. legatio ad Regem Achabum plumbi denunciandæ cauſa, ſuſcepta 291
Elia miraculum 291. mors 290. oranti geſtus 191
Elia orationis tempus, forma & effectus 292. patria 290. pectio pro concilio conuocando 292
Elia preces 291. ſæpiſſime 292. irrandati luſtrum 300. vaticinium 308
de Elia hominum opinio poſt ipſius raptum 300
Elimæ Magi excæcatio 545
Eliezeri fidelitas, pietas, prudentia, ſedulitas 28
Eliſæus copiam aquarum miraculoſam prædicit 302. decumbens victoriam de Syris prædicit 311
Eliſæus Eliæ indumenta Achaues 300
Eliſæus Hazaelis regnum prædicit 309
Eliſæus quàm grauiter ægrotauit 311
Eliſæi acta 302. conſtantia ibid.
Eliſæi cum famulo deliberatio familiaris, de ſolicitudine hoſpitæ compenſanda 303
Eliſæi de fame ſeptennali & multitudine Regni Syriaci vaticinium 306
Eliſæi famuli trepidatio, audito exercitus aduentu 305. genus paternum 302. inſtitutio ibid.
Eliſæi maledictio ſeptuaginta deſcripta 301. miracula 301. 305
Eliſæi Prophetæ mors 311. officium Propheticum 302. oraculum de Sunamitidis fœcunditate 303. oratio ibid. ſepultura 311. ἀναστροφὴ 302. vaticinium de maxima & ſubitanea annonæ copia 306
Elizabethæ contra naturæ curſum impregnatio 455. oratio 456
Ellæ Regis aduerſa fortuna 289. interitus, mores, temulentia ibid. tempus Regni acquiſiti & adminiſtrati ibid.
Elon Zabulonites 189
Epinicium carmen à Debora & Barace decantatum 182
Ephod 84. veſtis ſacra ad exiſcipienda oracula neceſſaria 218
Ephraim Tribus prouincia 172
Ephraimi prouinciæ attributio ibid.
Ephraimitarum accuſatio expoſtulationum cum Iephtha de iniuria ſibi illata 189. expoſtulatio 185
Eſaiæ Sennacheribi procacitas quomodo vituperet 318
Eſaum benignè Iacobi excipit 37. ius primogenituræ vendit 29. modeſtè fratris munera recuſat 37. precibus victus, accipit à fratre munera ibid.
Eſaui commendatio 29. felicitas rerum & perſonarum poſſeſſiones inſignis 40. ferociam Iacobi mitigat 36. vituperatio 29
Eſdræ in Iudæam profectio 370. luctus amplificatio 369. profectio in Iudæam inſtituta 359.
Eſthera in Regis gynæceum electa 373. liberat populum ſuum ab exitio 372. quomodo in Reginam ſit aſſumpta 373
Eſthera acta 372. conuiuium 375. dignitas & ſplendor 373. fortuna 372. habitus 375. luctus 374. mores 373. obedientia erga patruum Mardochæum ib. ornatus ibid. oratio 375. 376
Eua multa gemina 7
Euangelium vbi Apoſtolis in prima delegatione prædicandum fuerit 398
Euangelij contemptores atrocia manent ſupplicia 472

Euangelij

Euangelij diuulgandi natura 476
doctrina etiam Gentibus à Petro proposita 545
Euangelij Marci ἀκριβὴς Φαλαιωσις 431
Euangelij proprietas 398. subiectũ Christus 417
Euangelicæ prædicationis auditores idonei 471
Eunuchi Baptismus 439
Eupator à Iuda Machabæo ad petendum pacem cogitur 381
Euphrates Paradisi fluuius 6
Eutychi resuscitatio 555
Exercitus Absolonici clades 260
Dauidici victoria ibid. Israelitici internecio 206
Exodus quot annos habeat 2
Exodi antecedentia & coniuncta 69
expeditio contra Israelitas suscepta 214
expeditionum Israeliticarum sub Mose & Iosua catalogus 170
expiationis anniuersariæ ritus 100
festum 106
Expiationis festi sacrificium 133
publicæ persona, locus, apparatus, obiectum, ritus, tempus 100
Exploratores ablegati terram perlustrant 139. adducti in vitæ periculum, quomodo liberantur 162
Exploratorum ablegatio 119. cum Rahaba pactum 162. de vrbibus & regionib. informatio ibi. missio 139. 162. oratio quas conditiones contineat ib. profectionis causa 119
Exploratorum reditus 140. relatio qualis 120
Ezechias de nouo consecrat Templum solennibus sacrificiis 351. deprecatur delictum rebellionis 316. diuinitùs consolationem accipit 319. pœnitentia pœnam differt 353. quomodo ministerium instituerit 352. signo confirmatur 319
Ezechiæ Regis acta 319. ægrotatio 319. ætas & genus maternum 351. animi habitus 316. diuitiæ & opulentia 353. facta 317. fletus 319. fortuna 316. genus maternum ibid. gesta 351. [illegible] bellicum 353
Ezechiæ Regis mors, sepultura & successor ibid. oratio 353. 319
Ezechiæ [illegible] ingratitudinis & insolentia 353
Ezechiæ preces 317
Ezechiæ victoriæ eximia à Philistinis reportata 316

F.

Factum vnius, vel paucorũ, toti cætui adscribitur 160
fames ab Agabo prædicta 543
fames per triennium Israelitas premens 264. eius causa ibid.
Felicitatis partes 80
fermentum cur sacrificiis non adhibitum 93
festiuitatis celebratio 279
festa Israelitarum 106
festorum descriptio 366. solennitates 149
Ficus cur à Christo maledicetur 446
fides Dei donum 505
fides miraculosa 410
fides resipiscentiæ pars 108
fidei adiuncta & repugnantia 475
fidei & perseuerantiæ in cultu Dei promissio 176
fidei stipulatio ibid.
fidelium officium 398
filius contumax à parentibus apud Magistratum deferendus, & morte afficiendus 152
filij à mortuis excitatio 303
filij miraculosa exhibitio ibid.
filiorum Israel geminatio 58
filiorum Zebedæi petitio 445
filios Dei huius seculi filiis præstare oportet 391
Flagellationis supplicium Christo irrogatum 428
fluxus immunditiæ 99
Fœdus cum Gabaonitis imprudenter initum 168. quæ statim sint consecuta 81
fœdus populi Israelitici cum Deo renouatum in Comitiis Sichemiticis 176
fœderis capita 81. 176
fœderis Dei cum Abrahamo causa 21
fœderis inaudi locus à Deo designatus 81
fœderis initi inter Deum & populum renouatio 89. neglecti pœna 156. populi violationis exaggeratio 183
fœderis [illegible] & [illegible] Φάλαια 89. sanciti summa 156
ad Fœderis [illegible] quæ pertineant 81
in Fœdere [illegible] quæ antecesserint, coniuncta & secuta fuerint 89
fœdera [illegible] 19
Fratrum de commisso in Iosephum scelere metus 55
frugum vastatio 206

G

Gaal Sichemitis defectionem suadet 186
Gabaon vrbis obsidio 169
Gabaonitarum ad Israelitas defectio 169
Gabaonitarum defensio 168. dolus ibid. effrenata libido 195. fortuna aduersa 264. inhospitalitas 195
Gabaonitarum Regum supplicium 169
Gabaonitarum vita & facultatibus parcunt Israelitæ, iuramento prohibiti 168
Gabaonitæ miseræ & laboriosæ conditioni Iosua addicit 168
cum Gabaonitis fœdus quibus auxiliis, signis & conditionibus initum 168
Gad vnde nomen sortitus 34
Gadis posteri 326
Gadis Prophetæ oraculum 227
Gaditarum petitio 135
Gadareni Christum ex ipsorum regione discedere postulant 438. 468
Gamalielis oratio 535
Ganges Paradisi fluuius 6
gaudij solidi materia 431
Gaza à Simeone Machabæo expugnata 381
Gedeon Altare in rei memoriam erigit 183
Gedeon quomodo exercitum instruat 184
Gedeonis cum Madianitis cõflictus mirabilis 184
Gedeonis Ducis confirmatio ibid. defensionis forma 185. fortuna ibid. modestia in recusando Regni honore ibid. mores, fortuna & obitus ibid. [illegible] ibid.
Gedeonis prudentia in sedanda Ephraimitarum contra se contentione ibid. pugna cum Madianitis commissa 184. querela 183
Gedeonis seueritas erga ciues Succothenos & Fanuelitas 185. item erga hostes ibid.
Gedeonis vocatio ad expeditionem contra Madianitas suscipiendam 183. miracula confirmata 183
Gedeonis zelus in extirpanda idololatria, & suscipienda expeditione 184

Bulbos ubera 238
Genesis quot annos habeat 2
Genesis denominatio unde ibid.
Geneserech lacus 405
Gentes in terra Canaan cur relictæ 179. quomodo Dominus sit ejecturus 144
Gentium dispersionis causa 15. origo 14. vocatio 371.379
Gersomiterum munus 113
Gizi Elisæi famulus ad Sunamitidis filium resuscitandum missus 303
Gizi auaritia 304. fides & gratitudo Sunamitidem Regi commendantis 306. fraudem celat, & dona mendaciis extorquet 304
Gigantum deletio 170
Gilgal Demirlorum locus 212
Gloria cœlestis gustus 409
Goliath suo ipsius gladio interfectus 220
Goliathis armorum habitus 219
Goliathis descriptio ibi. oratio contumeliosa ibid.
Gonorrhæa viri 99
Gonorrhæa viri lustratio ibid.
Gorgia, Antiochi Dux 381
Gosen, Ægypti provincia 66. fertilissima 50
Græcorũ cum Christo lapsus 318
grando insolita magnitudinis 169
grandinis plaga 68
gratulandi modus 18
ad Gratum erga Deum animũ exhortatio 144
Gubernationis officium à Mose resignatum 157. ejus causa ibid.
Gyrcæi edificandi causa. 339

H

Habitationum Leviticarũ causa 137
Hachila collis 232
Hadarezeri tribuni Regij Præfectus 340
Hæreticorum fides 397.468
Hæreticorũ studiorũ curatio 397.438.468
Hai vrbis excidium 169. occupatio 167
Hanna de Christo testimonia 458
Hanon Legatorum vultum & vestitum turpiter deformat 249
Harad fons 184
Hareth saltus 227
Hasaelis crudelitas 306
Hebron vrbs prudenter à Davide occupata 239
Hebronis denominatio 171
Hebi filiorum insaniæ 206. vindicta & castigatio 204
Heli humilitas 323. obitus 206
Henochi prærogativa 9
Hera impudentia Iosephum ad concubitum sollicitantis 43
Herodes cur Christũ videre cupiat 469
Herodis temerarium juramentum 439
Herodis de Christo iudicium 384. 404. falsa pœnitentia 439
Herodis & Herodiadis in Ioannem odium 404
Herodis immanis crudelitas 387. infidia 478. interitus 544. lenitas 493
inter Herodem & Pilatum amicitiæ redintegratio ibid.
Herodiadis crudelis triumphus 404.439
Hyramus Tyri Rex 275. amicitiam cum Davide constabilit 244
Hirami auaritia 280
Hirami Tyrij ad Salomonem legatio 336
Hieroboam festorum ordinem mutat 284. loco Dei aureos vitulos fieri, & coli curauit ibid. quomodo Regnum acceptum conservaris ibid.
Hieroboam Sacella in montibus & collibus passim ædificat ibid. Sacerdotium innouit ibid.
Hieroboami brachij arefactio 285. in integrum restitutio ibid.
Hieroboami familia internecio 286
Hieroboami fortuna 286. idololatria deplorata 285
Hierusalem vrbis habitatorum notatio 172
Hierosolymorũ vrbis excidiũ præcurrentia signa 490. quomodo prononatur 448
Hierosolymorum vrbis restauratio 361. eius auxilia 363
Hierosolymorum vrbis restaurationis impedimenta 363
de Hierosolymorum vrbis vastatione vaticinium 421
Hierosolymitanæ vrbis calamitas 486
Hierosolymitani Templi restauratio 381
Hierosolymitanorum motus & tropæum 415
Hobabi terginersatio 117
holocaustum ex quibus animalibus offerendum 92
holocaustis aptare 85. materia 92
Holofernes à Iudithæ iugulatus 380
Holofernis caput in muro suspensum ibid.
hominis conditio 6. cognitum ibid.
in Hominis lapsu describendo, quæ consideranda 7
hominis nuditas 6. religio ibid. sapientia ibid.
hominis aridam manum habentis die Sabbathi curatio 402
hominis summum bonum 464
hominum deplorata malitia 10
hominum post diluuium restauratio in integrum 15
hominum status in vita spirituali 418
homicida quandiu Asylorum privilegio vti possit 174
homicidium casuale, voluntarium 78.137
homicidium proprijs, improprium 78
homicidij causa efficiens ibid. committendi causa 137. diuersus 78
homicidij gradus 391. lex ibid. pœna 107
hospitalitatis partes formales 22
hostium exercitio Elisæi precibus impetrata 305
hostium fuga 208. fugientiũ persecutio 184
hostium ominosæ voces 215. persecutio quomodo suscepta 215
humanitatis erga homines officia 132
humilitas iuuat ad gloriã & primatum 414
humilitatis vera utilitas 411
humilitatem Discipulis suis suadet Dominus 445
hypocrisis omnis inutilis 478
hypocriseos forma 406.441
hypocritarum impudens confidentia 394

I

Iabensium auxilij ab Israelitis ferendi imploratio 212
Iabensium obsidio ibidem, dolus ibid.
Iabin Rex Canaan 181
Iabin Regis debellatio ibi. potentia 131
Iacobus à filio Iosepho cum lachrymis excipitur 90. à fratre amisso quid fecerit 97. de loco sepulturæ indicium 32. Esavo reconciliatur 37. filios suos divina gratiæ & providentiæ commendat 47. nepotes ex Iosepho adoptat 52. pro Rahele amplexus est Liam 33. quandiu in Ægypto vixerit 51

Ieco-

Iacobus quid in lucta consilii, vt nō efficeretur claudus, quō spectāris 36. quomodo à Labano exceptus 33. visionis locum oleo consecrat 32. vtrum dimissūs 34
Iacobi ab Angelo petitio 36. cum Angelo colloquium & lucta. ibid. cum fratre Esauo reconciliationis media & auxilia ibid. bigamia 33. consilia ad depellendum periculum 36
Iacobi cum Pastoribus colloquium 33. cum socero expostulatio 33. 35. cum tota familia ad patrem Mambrem perrexientis inducula 39. de vitæ suæ querela 41. exequiæ 55. exilium voluntarium 31. exulsatio 49. familia 50. 325. filij 58. præter expectationem tanto comitio excipiuntur 47
Iacobi filiorum responsum 38. secunda in Ægyptum profectio 47
Iacobi fortuna aduersa 51. fuga à socero 35. humilitas & cinilitas vnde eluceat 37. in Ægypto cōmoratio 51. in Ægyptum peregrinatio 50. peregrinationis modus ibid.
Iacobi in Ebronā inducula 33. in Membre ad patrem aduentus 39
in Mesopotamia commoratio 32
luctus 55. mandatum de sepulturæ loco 53
Iacobi morientis victima verba 53. mortem quæ secuta 55. nomen ab Angelo mutatum 36. oratio 39. 46
Iacobi Patriarchæ obitus 53. pauor propter somnium & visionē 32. voluptuosa & opulentia peculia 34. profectio in Mesopotamiam 32
Iacobi profectionis suscipiendæ causa 32. pusillanimitas 41. singularis erga Iosephū amor 42. studium & mores 29. testamentum ante mortem conditum 52. votum 32
Iacobi Apostoli vocatio, quibus circumstantiis describatur 389
Iacobo honor exhibitus 51
Iahelis heroicum factum 181
Iairi commendatio 468
Iairi fides 397. 438. filia à morte resuscitata 397
Iairi puellæ vitæ signa 438
Iairus iudicis descriptio 187
Iaminorum Tabernaculi familiæ & functiones 332
Iapheti familia 14
Iasonis Apostolorum hospitis accusatio 551
Idololatria ex vna familia Michæ in totam Tribū Danitica transitus 194. causa ibid.
idololatriæ populi 87
idololatriæ adiuncta ibid.
idololatriæ authores quomodo ad defectionem solicitent 147. tollendi 144
idololatriæ causæ 87. cognitio ibid. extirpatio ibid. in familia Michæ perpetratio 193
idololatriæ instrumenta tollenda 144. pœna 87. 104. 283
idolorum fabrica Lege prohibita 142
idolorum sedes in terra Canaan destruenda 147. vanitas 162
Idumææ Reges 40
Idumæos in prælio victos Ioram in potestatem suam redigere nō potest 307
cum Idumæis Davidis bellum 247
Iebeschitarum fides & humanitas Regi suo interfecto præstita 239
Iechoniæ cum Aulicis in exilium abductus 322
Iechoniæ vinus in hostium potestatem venit ibid.
Iechoniæ æras & genus ibid.
Iechoniæ [illegible] quomodo describatur 322
Iehoua nomen Dei Iudæis affixum 60
Iehouæ pios Davidis conatus fortunauit 243
Iehouæ ad Mosen oratio [illegible] 17. apparitionis modus 293
Iehouæ iuramentum 205. oratio 88. 143. 280. 339
Iehu in Regem vnctio 308
Iehu humanitas & popularitas erga Ionadabum 309. oratio 307
Iehu Propheta Baasæ familiæ excidium denunciat 288
Iehu quomodo regia potestate sit vsus 307
Iehu res gestæ, fortuna & obitus 308
Iehu feueritas in extirpanda Achabi posteritate 308
Iehu zelus in abolendis cultus Baalitici personis 309
ieiunium Davidis 252
ieiunia nuptias non decent 463
ieiunandi Pharisaico rationis vituperatio 392
ieiunandi verus vsus & finis 392
Iephthæ bellum contra Ephraimitas 189. defensio ibid. exilium 188
Iephthæ expeditio contra Ammonitas suscepta ibid. obitus & sepultura 189
Iephthæ personæ descriptio 188
Iephthæ res gesta in bello Ephraimitico 189
Iericho quando, & quibus auxiliis expugnata 165
Ierichuntis deuotio, destructio, expugnatio ibid.
Ierichuntinarū aquarum curatio 301
Ieroboamus quando, & quandiu regnāvit 313
Ieroboam seruus Salomonis 283
Ieroboami exilium ibid. felicitatis causa 313
Ieroboami mors ibid. stratagema 342
Ierosolymorum status 327
Isabeam quos vnica pugna hostes interfeceris 266
Iesus Mundi Seruator 546
Iesus Nazarenus verum Messias 465
Iesu Nazareni commendatio 541
Iesum esse Christum, siue Messiam & Prophetam promissum 465
Iethro Mosis socer 75
Iethro dehortatur Mosen à solita administrandi Rempub. ratione 75
Iethro quomodo à Mose exceptus ibidem.
Iezabelis cadauer à canibus dilaceratum, atque deuoratum 307
Iezabelis cum Iehu expostulatio ibid. regime interitus ibi. oratio 295
Ignis perpetuus per Sacerdotes in puteo absconditus 382
ignoscendi modus indefinitus 411
impedimentum ex penuria commeatus profectioni obiectum 118
impedimentum primum obiectum à Pharaone Israelitas persequēte 71
impedimentum alterum Israelitis obiectum in Mara, ex qualitate potus 72
impedimentum vltimum à vicinis hostibus obiectum per blanditias & libidines 130
impedimenti, à Moabitis obiecti, efficiens princeps & instrumentalis 126
impiorum consortium vitandum 144.

Impotentia diuina nulla 36
impunitentes quæ pericula manent 477
Incredulitatis modus à Domino proscriptus 132
Incestus pœna 104. 152
Incarceratio & mors 350
Incarnationis Christi modus 500
Inclinationes propriæ, earum in impedimentum 485
Infidelitas circa diuinarum communicationum & maleficiorum correctio 79
inobedientiæ Sanctis causa 317. pœna ibid.
Infectorum plaga 65
Insidiæ Davidi structæ 222
Introductionis populum in terram Canaan commendatio 158
Innocentia, fidei vexillum 361
innocentiæ veræ forma 473
Ioas Gedeonis pater 184. filij vitam quibus argumentis defendit ibid.
Ibbi cum Micha expostulatio 280. domicilium scelestum & prodigiorum 263. oratio quales 261. sepultura 272. supplicium sceleris suis dignum ibid.
Iechan Iosiæ filius 321
Ioachaz Regis ætas 311. ætas & regni tempus, fortuna, mors, sepultura ibid.
Ioas quandiu regnarit 310. quo ætatis anno regnare cœperit ibid.
Ioz Regis ætas 310. 347. aduersa fortuna 311. ætas & genus materna 347. desertio 310. educatio & conseruatio 309. electio & inauguratio ibid. Ioz genus maternum 310. Regis mors 310. 311. 347. ætatis 312. res gestæ, sedes regia, tempus regni 311
Ioannes Baptista Christi præcursor 384. 433. cur Christo testimonium perhibeat 498
Ioannes Baptista negat se esse Christum 388. 459. præstantior omnib. Prophetis 465. quid, & quos docuerit 388. 459. virum sit Messias ibid.
Ioannes Baptista auctoritas 433. de Christo testimonium 498. captiuitas 404. commendatio 465. conceptio miraculosa 433. conditio & vocatio ad munus prodromi 459. constantia 465. descriptio 388 diuina qualis ibi. excellentia 465. fidelitas in docendo ibi. impia cædes 439 fortuna 459
Ioannis Baptistæ apud Herodē auctoritas 439. honorifica legatio ad Christum missa 384
Iosuæ & Iudæi vocatio 433
Ioannis Baptistæ mors ibid. natiuitas 456. in docendo officio fidelitas 463. malignus in docendo 465. in Herode reprehendendo 459
Ioannis cum Prophetis vellatio 400. sepultura 405. auctoritas 400
Ioannes cœcionei magis, quam miraculis destruendas sibi sumpsit 383
Ioannis Apostoli legitima vocatio 470
Ioannis vocatio quibus circumstantiis destributa 389
Iotham de Abimelecho & Sichemitis vaticinium 187. diræ 186
Iehudæ Demissio coniuratio 309. ob impietatem 347
Iehudæ prudentia & vigilantia in stipendiando exercitu pro nouo Rege eligendo 309
Ionas ex balena sanctis terræ redditus 408
Ionadabi consilium scelleratum 253
Ionathan Davidis vicē dolet 224. Davidi innocenter periclitanti omnem suam operam offert 225. Davidem de animo patris plane exacerbato facit certiorem 224. edicto stulto in capitis periculū coniicitur 216
Ionathæ egregium facinus 215. eius circumstantiæ ibid. erga Davidem amor 221. fortuna 381. interitus ibid. ex quo quadrabi 225. oratio quæ 223. pia æstuia admiratione digna ibid.
Ioram Achabi filius 301. quandiu regnarit 307. quadruplex regni fracticidio acquisiti, possessio, eius 346
Ioramī cadaueris ignominia 307. conditio, ætas & fortuna 346. Regis descriptio 307. electio, atque inauguratio 347. factum tyrannicum 305. fortuna 301. 307. genus paternum 301. infirmitas & infelicitas 346
Ioramī morbus lethalis 346. mors 301. 307. sepultura ibid. res gestæ 301. 307. sedes regia 301. vita ibid.
Iordanis à Elisæo diuisio 301
Iordanis trāsitus miraculosus 163. à quibus, quādo, quibus armis susceptus ibid.
Iordanis trāsitum quæ mutatio sint consecutæ 164
ad Iordanis trānsitum præparatio 163
Iosephus ætas 344. cum Achabi domo familiaritas infelix 345. pœna 345
Iosephati & Achabi societas cōtra Syros 344. Cervia 345 fortuna 296. genus maternum ibidem. mors, periculosus conflictus ibid. pietas & religio 344. potentia, res gestæ, sepultura 266. successus in bonis externis 344
Iosephus à fratribus venditus, fit mancipium Satrapæ Ægypti 41
Iosephus Dei beneficio aliquam hæreditatem promeritus, vinctis præficitur 43. fratribus suis consilium proponit 50. Mercaturibus viginti argenteis venditur 41. patri defectum in Ægypti fraude 49. quibus signis se patefecerit ibid.
Iosephus quomodo, & qua industria rei frumentariæ præfuerit 45 quomodo fratres suos sit consolatus 55
Iosephus virum hæræ suæ pudicitiam tentaris 43
Iosephi damnatus 49. consilium 45. continentia & constantia obstitit impudicissimi, sceleris resistentis 43
Iosephi coram Aulicis commendatio 54. fletus 49. fratres furtū patri Beniaminū deprehenso, subeunt seruitutē 48. fratrū obedientia 49
Iosephi fratrū primus descensus in Ægyptū 46. libertas & dignitas pœnè regia 41. 45
Iosephi necem fratres conspirant 41. Servitus in seruitutē conversantis 43. pensio 44. seruitium 527. successus secunda & aduersa 43. vaticinium 54
Iosephi venditionis causa 41
Iosephorum portio terræ Canaanæ legata 52
Iosephum de Maria deserendā cogitat 386. eius desertionis consilium captum & depositum ibidem.
Iosephi obedientia 386
Iosias consilium sagax 354. quando religionē repurgandam sumpserit ibid.
Iosiæ ætas 354. fortuna, genus 320. infortunium 355. mors & sepultura 342. 354
Iosiæ pietas vnde apparet 354

Ioſiæ res geſtæ 320.321.354
Ioſua fugat Abimelech 74. parta victoria Altare extruit 167. quomodo animi dolorē teſtetur 166
Ioſuæ ad gubernationem populi Iſraelitici vocatio 161. commendatio 163. 170. conſolatio diuinitùs propoſita 170. familia 173
fides & diligentia in referendo Dei mandato ad Sacerdotes & populum 165. in Comitiis oratio 173. in locum Moſis ſubſtitutio 141
Ioſuæ mortem quæ præceſſerint, & conſecuta ſint 176. obitus. ibid. oratio ibid. & 120
Ioſuæ orationis effectus quomodo illuſtretur 179. pugna cum Cananæorum reliquiis 170. ſepultura 176
Ioſuam prouinciam hanc non ambiiſſe, ſed diuinitùs illi demandatam fuiſſe, vnde appareat 161
Iothamis ætas 313. 350. facta, fortuna, genus 313. genus maternū 350. mors & ſepultura 313. res geſtæ, ſucceſſus 350. tempus regni 313
ira Dei minantis, ſe non expulſurum reſiduos hoſtes 179
ira diuinæ cauſa & effectus 282
iram Dei quibus argumentis Moſes deprecetur 87
iridis cauſa finalis 13. ſignum ibid.
Iſaacus quomodo ſaluatus 537
Iſaaci cum Rebecca coniugium 29. ἔντιμα 29. nuptiæ 28. peregrinationes cum ſuis euentibus 30. preces pro ſterili vxore ad Deum fuſæ 29. teſtamentum ante mortem conditum 31
Iſboſeth Rex Celicholis frater 240
Iſboſethi Regis decrementum & interitus 242. puſillanimitas ibid.
Iſmaelis ætas & obitus 29. genus maternum 20. mater quomodo deſcribatur ibid. nationitas ibi. proles & poſteri 29
de Iſmaele præſagium & vaticinium 20
Iſraelitæ ad montem Horem diuertunt 125. expoſtulant cum Moſe de aquæ penuria 74, opem Regis inclamant 214
Iſraelitæ quomodo Reges ſuos conſecrarint 243
Iſraelitarum à Deo defectio 181. à Philiſtinis oppreſſionis cauſa 190. ab Ægyptiis infectatio vſque ad medium mare facta 72. ab Ammonitis oppreſſio 187. ad bellum Gabaonitarum vocatio 169. ἀναπαύσεις τῆς μοναρχίας 149. beneficiorū illuſtratio 179. comitia 173. cum filiabus Moab fornicatio 130. clades ad vrbem Hai accepta 166. defectio 241. caſtigatur per Madianitas 183
Iſraelitarum encomium 129. erga Ducem ſuum munificentia 173. ex eremo Sinai in deſertum Pharonis ἀναχώρησις 117. exercitus 196
Iſraelitarum exilium & captiuitas in Aſſyria 315. extrema malitia 179. fornicantium pœna 130. fortitudo bellica 178. fuga 214. ἰδιοπραγίας cauſæ 70. in deſertum ἀδιοπραγία ibid. ingratitudo 158. negligentia in expellendis hoſtibus 178. pœnitentia 180. 187. reſipiſcentia 181
Iſraelitarum ſpirituali ſuperbiæ da opinione propriæ iuſtitiæ opponit Dei benignitatem 145
Iſraelitarum ſtudium reducendi Regem vnde perſpiciatur 262. ſub Ammonitis ſeruitus 187. terror 77. trepidatio 71.219. 208
Iſraelitarū victoria quomodo impetrata 196
Iſraelitis quid Ioſia faciendum & fugiendum oſtendat 176
Iſraeliticæ profectionis duo impedimenta 74
Iſraelitarum ſex Tribuum poſſeſſiones 173
Iſraelitici exercitus fuga & neces 236
Iſraelitici populi apoſtaſia & reſipiſcentia 187. exilium 355
Iſraelitici populi ſtatus poſt cladem acceptā à Philiſtinis 238. Regni diuiſio 284
Iſraeliticorum Præfectorum querela coram Pharaone 62
Iſſachar cōparatur aſino fortiſſimo 54
Iſſachar Tribus poſſeſſio 173
Ithai Satellitum Capitaneus 287
Iubal Muſicorum Inſtrumētorum inuentor 5
Iubilæus vnde 108
Iubilæi priuilegia ibid.
Iuda vnde dictus 33
Iudas vtrum pacto ſteterit 42
Iudæ commendatio 53. coniugium 42. conſilium 41. imprudentia 42. incæſtus, migratio, perfidia erga nurum ibid.
Iudæ poſterorum recēſio 325. Regni excidium 355. Tribus prouincia 172
Iudæ Iſcariothæ auaritia 425. calliditas ibi. factum non tam impium, quàm impudens 490. impudentia 426. mors horrenda 428. reſipiſcentia deſperabunda ibid.
Iudā Chriſtus à proditione dehortatur 491
Iudam cur Chriſtus ante factum notare voluerit 519
Iudas Machabæus Idumæorum & Ammonitarum vicinos populos reprimit 381
Iudæ Machabæi bellum cōtra Antiochum Epiphanem 381
Iudæi cur funditùs exciſi 408. Sathanæ filij 510
Iudæi vtrum Dei & Abrahami filij ibid.
Iudæi reducet Vrbem & Templum reſtaurant 370
Iudæorum beneficentia 371. cæcitas 428. lætitia amplificatio 371. de Meſſiæ Regno error 483
Iudæorum in patriam profectionem inſtituentium cauſæ 356. luctus & ieiunium 374. reiectio 371. reuerſionis in patriam finis 357. ſtatus poſt liberationem qualis fuerit 378. vocatio 479
Iudæos peccati ſeruos eſſe quomodo Chriſtus probat 510
Iudaicæ gentis contumacia 417
Iudaici populi ſtatus tranquillus & felix 372
iudicij vocabulū ſæpe mores ſignificat 209
iudicium ἀναγωγὴς 394
iudicia quomodo pronuncianda & exequenda 154
Iudicum & Magiſtratuum conſtitutio 149
Iudithæ magnanimitas 380. pietas vnde eluceat ibidem, prudentia ibid.
iugum Chriſti ſuaue 399
iuramentum à Ionatha neglectum 216
iuramentū Saulis temerarium 215
iuramenti abuſus 420
iuramenta per creaturas facta ad Creatoris contumeliam facere 420
de Iuramentis legis corruptio 391
iuramenti obſeruatio 216
iuſtitiæ religioſæ ſtudiū, item profanæ 103

Iustitia Dei quomodo in corrigendis fratrum delictis 412
Iustificationis causa 466
Iustificationis vna eademq; erga omnes ratio 349
Iustus & iniust non occidendus 80
Iuuenum spes martyrium 382.

L

LAban à Iacobo conuictus 33. quomodo generum suum insimulet ibid.
Labani dolus 33. idola 35
Laborum fructuum laboribus communicandus 154
Labrum aneum 86. eius finis ibid.
Labra Templi in quem vsum confecta 278
Lacus Generareth 405
Laetitiae Dauidis signa 252
Laus vrbi quomodo describatur 194. eius illustratio ibid.
Lamina vsus 84
Lamechi homicidium, liberi, vxorum 8
Lamentationis ingenio hyperbolice descriptio 208
Lazarus ad Christi vocem viuus ex sepulcro procedit 315
Lazari agrotatio ibi. fortuna 481. refutatio 515
Legati Dauidis à Nabale diuerterunt 231
Legatorum violatio 249
Legatis iniuria illata 62
Legatio pro transitu impetrando missa 140
Legationis ad Pharaonem iteratio 63
Legationis quando bonum obeundæ tempus 62
Legationis causa, exercitus, forma 60
Legationis Iohannis ad Christum missæ exitus 399
Lepra ædium quomodo cognoscenda 99
Lepra hominum & vestimenti animata & inanimata ibi.
Lepræ diiudicationis signa ibid.
Lepra hominum & ædium expiatio ibid.
Lepra in quo modo, & cur formandum 153
Lepræ species ex vitiis affectis sumptæ 98
Lepra vestiaria emendatio ibid.
Leprosi senatio 346. 393
In Leprosi sanatione quæ considerenda 462
Leprosi rum à cæteris separatio 98.
Leuiri vndi dicti 53
Leuitæ concubinæ turpitudo, & in duodecim partes diuisio 195. peregrinatio ibid.
Leuitarũ ciuitates 184. census 113. 369. conditio 112. familiæ 113. funestio 331. officium 113. 116
Leuitarum stipendia 123
Leuitarum per gentes & familias distributio 331. possessio 150. reuocatio 331. vocatio 112. vocationis forma & finis 113
Leuitis cur certa sedes attributa 174.
Leuitas consecrandi ritus 116
Leuitici generis recensio 326
Leuitici ministerij initium & tempus ibid.
Leuitici χαρακτῆρες 90
Liberalitatis veræ commendatio 447
Libertas populi sub Thola 189. eius sub Iaire ibid.
liberi primogeniti hereditario iure non defraudandi 152
libidinis pœna 196
libri hagiographi 1
libri legis reperti 321
linguarum confusio 15
Lobnæ ciuitatis defectio 346
locustarum plaga 67
Lubi liberatio 23
lucernæ 83
lucernarum ratio & ritus 107
luctus Dauidis super Absalone 261
lugendi modus 55. tempus ibid.
Lunæ stationis causa, locus & tempus 169
Lunatici curatio 410
Lydiæ conuersio 550. gratitudo ibid.
Lysias Antiochi Dux 381
Lysias ad pacem petendam Iudæos cogit 382
Lysias Tribunus 559. eius oratio 560.

M

MAdianitarum vindicta 134. Madianitici belli causa ibid. organa ibid.
magiæ pœna 104
magistratus in puniendis sceleribus officium 104.
magistratuum officia 80
Malachiæ de Ioanne Baptista vaticinium 400
Malorum peregrinationis causa 387
maledictionis aquæ 114
maledictionis materia sunt Legis transgressores

transgressoris 148
maleficiorum incantatio 65. pœna 79
Manahemis genus paternum 313. mors, res gestæ, sepultura. ibid.
Manasse quàm deflorarus in idolatria fuerit 353
Manassis acta in genere & specie 353
Manassis ætas & genus maternum ibid.
Manassis idololatria amplificatio 320. panarum modus ibi. liberatio & restitutio 353. mors & sepultura 320.353
Manassis portio 172. posteri 326
Manassis preces pro liberatione apud Deum fusæ 353
Manassis primogenito quæ regiones attributæ 172. resipiscentia 353
Manassis mancipationis voluntariæ causa impellens, modus & tempus 78
man suauissimum cibi genus 118
mannafastidium ibid.
manna ad posteritatem asseruatio 73
manna in die Sabbathi collectio prohibita ibid.
manna quandiu Israelitæ usi sint ibid.
Manue ad Deum preces 190. grauitudo inuitantis Angelum ad conuiuium ibid.
manus arida miraculosa curatio 426
manum aridam habentis curatio 463
manibus illotis comedere, per se nõ esse peccatum 406
Marcus Matthæi abbreuiator 383
Mardocheus Regis Secretarius cur factus 377
Mardochei in Aula Persica authoritas 378
Mardochei ad summas dignitates euectio 372. beneficium 376. in vrbanitate, qua Ammõ offensus est 375. luctus 374. periculum 375
Mardochei vita periculum ab Amane creatum 372
Maria Christum oleo pretiosissimo perfundit 425
Maria Saluatorem Mundi de Spiritu Sancto concipit 386
Mariæ canticum 456. cur litus in saluando Domino 516. studium 472
Mariæ Magdalenæ Dominus primõ omnium post resurrectionem apparuit 452
Maria & Aaronis murmur 119
Maria eburneationis & arrogantia pœna ibid.
maris fusilis magnitudo 278. vsus ibid.
maris reciprocatio 72
maris tempestatis sedatio 468
mariti falsò insimulantis vxorem impudicitiæ pœna 152
mariti noui immunitas 153
mariro an liceat dimittere vxorem quamis ex causa 412.444
Mars anceps & dubius 196.251
Martha fororem ignauiæ accusat 472
Martha humanitus in excipiendo Domino 516. nimiæ occupationes 472. reprehensio ibid.
Martham quomodo Christus consolatur 516
cum Masculo non cœundum 102
Maspha Moabitica 227
Masphath Comitiorum locus 208
Mathathias Machabei parens 381. eius filij ibid.
Matthæus in honorem Christi conuiuium instituit 463. vocatus quomodo se gesserit 435
Matthæi vocatio 397.435.463. electio 530
Mathusalem quot annos vixerit 9
matrimonij ἀπόρρητα καὶ ἀνυπόδικα 102
matrimonia cum alienigenis contracta 370
à Matrimoniis illicitis deterrendo 102
Medicorum ratio 391
meliores sequendi 394
mel cum sacrificiis non adhibitum 92
melium pelles imbrẽ nonnunquam transmittunt 83
Melitensium erga Paulum hospitalitas 563
menstruum sacrificium 433
Mephibosethi accusatio & defensio 262. fortuna 248
Mephibosethum Dauid regia mensæ adhibet ibid.
Meriba 74
mercedem acquirendi ars 34
Meroz ciuitas 182
Messias nõ nudus homo fuit, sed etiam verus Deus 488
Messiæ Regnum firmum & sempiternum 246
μετεμψύχωσις Pythagorica 408
methodus resoluendi nodos, tam sacros, quàm profanos 565
Michas minis adsterritus domum cum suis redit 194. sacra sua reposcit ibid.
Michææ Achabi iussu in carcerem coniicitur 297. non nisi vocatus adfuit in consilio ibid.
Michea Prophetæ de bello Syriaco oraculum 297.344
Michææ oraculi occasio & forma 297. vocationis occasio ibid.
Michol amorem in Danidem dissimulare non potuit 222. cur perpetuæ sterilitatis probro affecta 245. Danidem tripudiantem deridet ibid.
Micholis astutia 223. castigatio humana 245. fides coniugalis 223. oratio 245. restitutio 240
Midianitarum fuga 184
militaris status constituitur 333
militares leges 151
militis lustratio 184
minha quale sacrificium 92
Minister Ecclesiæ qualis esse debeat 403
in Ministro quid requiratur 390
Ministri sal terræ ibid.
Ministrorum officium ibid.
ministerij duo genera apud umbulatorium Tabernaculum 112
ministerij Ecclesiastici causæ, partes & effectus 452
ministerij Ecclesiastici institutio ib. quomodo & cur facta 526
ministerij Euangelici seuerissimus vindex Deus 471
ministerij publici & solennis locus constituendus 147
miraculosæ tempestatis causa 413
miraculum circa sepulchrum Elisæi editum 314
miracula in qua materia edenda 61
miracula Christi hominibus profuisse 405. in vrbe Capernaitica ante traiectum lacus Tiberiadis 396. in vrbe Capernaum edita post reditum è Gergesenorum finibus 396
miracula doctrinæ Christi confirmatio 384.394
miraculorũ Christi causa efficiens 473
miraculorum Christi finis 394.399 526
miraculorum edendorum finis 61
misericordiæ opera 472
Mizpa Comitiorum locus 196
Mizpa cur omnibus habendis destinata 196
Moabitæ ab Israelitis profligati 301. cur non expugnandi 140
Moabitarum cædes 247. castramentatio in confinio Regni Moabitici 301. defectio 299

Moabitarū regio ab Israelitis vastata 301
Moabitas qui oppresserint 180
apud Moabitas res populi bello gestæ 140
cum Moabitis Davidis bellum 247
Moabitici Regis desperatio 301
Moloch idolum 102. cultus pana 104
monarchiam Israeliticam constituendi occasio & causa 209
morbus quos vix Christus profligat 389
mors quid 7
mortis Christi innocentissimæ signa & testimonia 452
mortis metum quomodo Christus nobis eximat 468
mortis tenebras Christus pellit 389
mortuorum luctus qualis esse debeat 148
Mosaici primi libri subiectum 2
Moses Dei iussu pro Tribu Manassi respondet 137 ex monte Nebo terram Cananæ contemplatus 159. in dicenda uxore stultitia arguitur 119. legationem susceptam ibit apud Regem Pharaonem 62
Moses paulò pòst moriturus, singulis Tribubus prophetice benedicit, & res eventuras precatur 159. pro Pharaone apud Iehovam intercedit 66. quandiu in monte sit commoratus 81
Moses quo ætatis suæ anno obierit 159
Moses à præcipuis personarum locis descriptio 59. ante obitum facta 157 cantionis quibus proponendum ibid.
Moses conditio, sive vocatio ad obeundam in Ægypto legationem 60. cōtestatio ἐκφώνησις 158. deprecatio, ne prius moriatur, quam sit in terrā ingressus 141. educatio, exilium, nativitas & parentes 59
Moses & Aaronis ad populum oratio 73. apud Deum intercessio 65 122.
Moses & Aaronis pro copia aquarum ad Deum preces 125
Moses & Eliæ apparitio 409. cum Christo colloquium 445
Moses exilium 538. epicedium 159. facies splēdor 89. fortitudo 59. gemina soboles ibid.
Moses homicidium cur & quomodo perpetratum ibid. quibus manifestatum ibi. impatientia 62. 11. in montem rediit 81. in ministerio 538. legationis suscipiēdæ causa 61. luctus publicus 159 mansuetudo 119. natales 538. obitus 132. 159
Moses orantis gestus 74. oratio 60. 88. 134. 138. oratio ad populum πανηγυρικὴ 71. παραίνεσις 158. eius partes ibid. pares res 63. petitio 89. 132. profectio 61
Moses quinque librorum historia 2. repulsa 141. res gestæ 538. sepultura 159. successor in imperio ibi. votum 158. Θεοφάνεια 61
Moses quid dictum & gestum sit in Madianitide 61. venia à socero impetrata ibid. vitæ periculum obiectum ibid. depulsum ibid.
motus Israelitarum causæ 118
munda animalia quæ 97
mundi adiacentia 6. creatio 2. corruptio ibid. principia 5
mundi recens conditi ἀνακεφαλαίωσις 6. reparatio 3
munditiæ castrensis, eiusque servandæ modus 153
mulier iumento non succumbat 202
mulieris hæmorrhoissæ pollutio, emundatio 99. menstruosæ impuritas quomodo amplificetur 99: separatio ibid.
mulieris puerperæ impuritas, cum expiatio 97
munera cur non accipienda 80. prudentes excæcant ibid.

N

NAaman à lepra curatus 304 Naamanis descriptio ibid. humanitas & liberalitas ib.
Naamanis lepræ curatio ibid. oratio ibid. peregrinatio sanationis causa suscepta 304. eius causa & motus ibid.
Naassi Regis Ammonitici obitus 249
Nabalis descriptio 230. luxus & temulentia 230. mores & studia pessima ibid. mors, opes & divitiæ ibid. superba responsio ibid.
Naboth bonorum confiscatio 295. cædes procurata literis Iezabelis. ibid. cædis præparatio. ibid. vinea ab Achabo desiderata ib. eius recusatio ibid.
Nadabus Aaronis filius 95. 99
Nadabi Regis acta 287. genus paternum ibid. interitus ibid.
Nathan Regem securum ad facti conscientiam revocat 252
Nathanis oratio, qua Davidē mortis reum reddit, à proprio indicato ibid. modestia 271
nativitatis Christi testes Angeli 457
naturæ lex, totius moralis epitome 394
naturæ requisitæ vbi exonerandæ, & quomodo occultandæ 153
navicula cathedra Christi 462
Nazaræatus abdicatio instituenda 115. renovatio, violatio ibid.
Nazaræorum victus, amictus, & coniectus ibid. professionis materia, forma & adiuncta ibid. pro Nazaræis leges speciales. ibid.
Nazarethani Christum contemnūt 439. de monte præcipitare conantur 461. humilem Nazarethani Christi personam exagitāt ibid.
Nazarethanorum ingratitudo 439
Nebucadnezar quo nomine à Scriptura appelletur 380
Nehemiæ oratio 365. prudentia ibid.
Nephthali Tribus possessio 173. celebritas 54
Nicanor Demetrij Soteris Dux 382 à Iuda Machabæo cæsus 382
Nicanoris aduersa fortuna 382
Nicodemi vituperatio 500
Nilus Paradisi fluvius 6
Noa cur à diluvio exemptus 10 quomodo à diluvio servatus ibid.
Noæ ætas 13. familia 325. fortuna & calamitas domestica 13. iustitia 10. παράκλησις 13. progenies 9
Nobe vrbs Tabernaculi 226
noctis finis 5
Noemi erga Boozū gratitudo 199. miseriam suam deplorat 198. vxtrique nurui secundas nuptias suadet 198
Noemi socrus commendatio 199
nominis Christi celebritas 465. Davidis celebritas 246
novum Testamentum de quibus rebus agat 383
novi Testamenti Magistrus ibid.
nubes præsentiæ Dei symbolum 337
nubis ductus supra Tabernaculū 117
nubis motus & quietis signa. ibid.
numeratio Israelitarum cur imperata 131
numerus eorum, qui egressi sunt de femore Iacob 58

cupitus non decent ieiunia 435
cupitus quæ decent 377

O.

Obededomis domus Arcæ fœderis locus 244
obedientiam Israelitæ Deo debent 156
oblatio ad conservationem sacri ministerij 134
oblationis finis 89. modus ibid.
obolus omnium effectus 85
Obstetricum pietas 58
Ochosiæ ab Elia defectionis nomine reprehensio 299
Ochosias quo Regni anno sit mortuus 307
Ochosias remedium quæris apud gentile idolum 299
Ochosiæ acta ibid. & 307. adversa fortuna 299. ætas, fortuna ibid. genus maternum ibid.
Ochosiæ historia, mors 296. sepultura 307
Ochosiæ per cancellos cœnaculi lapsus 299. tempus regni, vita ibid.
Odolla oppidum in Tribu Iuda 227
in Oeconomia quæ consideranda 412
œconomici status constitutio 333
officiculi cavendi modus 443
Ogi Regis commendatio 141. conflictus 126. maiores 170
omne gubernandi populum numerosum 75
operis inchoatio, atque susceptio 89.
operis perfectio atque consummatio 90
opera sex dierum 5
opinio & fama post mortem obscura 201
oppidanorum timor vnde colligatur 165
oraculum Dei de expeditionis eventu consultum 235
oracula vnde Sacerdotes collegerint 84
orandi exercitium à Christo commendatum 484 forma 473. tempus 74
oratio fidem in Deum continet 393. ad quem sit dirigenda ibid.
orationis Dominicæ tractatio 393
orationis exercitij tractatio quibus constet ibid.
oratio Samuelis in Comitijs Gilgalensibus habita 213
orationis effectus 74
orationis locus ibid.
ordinis Ecclesiastici quædam mutationes 150
Oreb mons vnde dictus 76
originalis peccati notatio 10
Orpha persuasa socrum deserit 198
osculatio, subiectionis signum 211
osculum reconciliationis argumentum 254
Osea Regni acta 314. exitus tristis & turpis ibid. fortuna, Regni tempus ibid.
Othoniel primus Israelitarum vindex 180. eius res gestæ, & mors ibid.
otium officium 513
Oza mortis causa 244. qualitas ibid.
Ozia cum quibus bellum gesserit 349. lepra pœna cur puniatur 313.
Ozia acta, studia, ætas, & electio 349. fortuna 313. 349. genus maternum 313. 349. mors, res gestæ, Regni tempus 313. sepultura 349

P.

Palingenesia omnibus seruandis necessaria 500
pallij conficiendi ratio 84
panis cœlestis 506
panes Propositionis verum Dauidi suisque comitibus dari possint 226
panes viginti in multorum alimentum subministrati 302
panum Propositionis conficiendorum materia, quantitas, finis & vsus 107
panicus terror 80
panicus tumultus in castris hostium 25
parabolico dicendi genere cur Christus vtatur 467
Paradisi amœnitas 6. fluuij ibid. custodia ibid.
Paralytici curatio 395 462 503 in Paralytici curatione quæ consideranda 435
Paschatis anni celebrandi ritus 70. 117. modus 148. tempus 311.
Paschatis festum 106. sacrificium 133.
passionis Christi acta 451. causa 489. 490. αὐτεξούσιον 449
Pastoris boni titulus an Christo competat 513
Pastorum bonorum officium 513 malorum nota ibid.
Pastorum pestilentia 59
patientia Christiana. 398
Patriarchæ ante Legem quomodo saluati 537
Patrum qui ante diluuium vixerunt catalogus 9
Paulus Apostolus per Angelum in Macedoniam vocatus 549 cur in castra abductus 547. initium dicendi faciens, in os cæditur 548. intactus & illæsus euadit 553
Paulus munus Apostolicum Damasci inchoat 540
Paulus num sit ciuis Romanus 557. num recte fecerit, quòd à Iudaismo ad Christianismum transierit ibid quandiu cum Sila & Timotheo Corinthi degerit 553. quandiu Ephesi docuerit ibid.
Paulus quid Romæ egerit 564. quomodo Hierosolymis exceptus 556. viperam in ignem excutit 563. virum linguam Græcam calleas 557
Paulus virum manicorum instar insanias 561
Pauli actio coram Rege Agrippa 561. sub felice 559 sub Portio festo 560
Pauli & Barnabæ dissidium 548
Pauli defensio 560. doctrina Thessalonicæ 551. cum Felice actio 559. ad Felicem adductio ibid.
Pauli erga Fidem Christianam studia 561
de Pauli fortuna Hierosolymis subeunda vaticinium 556
Pauli è manibus hostium liberatio 558
Pauli Miletiana commorationis acta 555
in Pauli necem coniuratio 558
Pauli oratio Athenis 551. oratio μεγαλήγορος 562. oratio ad populum Hierosolymitanum 557. prima peregrinationis δρόμος 545. secunda peregrinationis stationes 545. tertia peregrinationis apud Ephesios statio 553. ex tertia peregrinatione Hierosolymam reditus 556. quarta peregrinationis δρόμος 562
Pauli ad Presbyteros Ecclesiæ Ephesinæ oratio 555. ratio 552
Pauli de quarta peregrinatione suscipienda consilium 553
Pauli ad vrbem Antiochenam reuersio 552. zelus 551
Paulo insidiæ à Iudæis structæ 555

peccandi externum 10. internum ibid.
peccati distributio ibid. exaggeratio ibid. natura 497. naturæ & fontis declaratio 449. principium in corde 406
peccata remittere est solius Dei 396.
peccatores pœnitentes recipere, Christi officium 466
peccandi modus 10
cum Pecore non coeundum 102
pectorale, eiusque usus 84
pecunia ad conservationem ministerij Sacerdotalis collecta 86
pediculorum plaga 65
penuria tibi, servitus profectionis impedimentum 73
Pentateuchum quomodo Christum describat 2.
Pentateuchi chronologia ibid.
Pentecostes festum 106. eius celebrandi ratio 149
Pentecostes sacrificium 133
perjurij lex 393
personatio contra Apostolos excitata 546
perfectio perpetuum doctrinæ Apostolicæ comes 551
persecutionum pericula quomodo Christus sedet 468. quomodo adumbrentur 468
contra Persecutiones imminentes consolatio 522
ad Perseverantiam in fide constantem exhortatio 521
persona quæ apparuit, quomodo describatur 165
personæ ad gerenda publica officia in Dei populo, quæ admittenda 153. non admittenda ibid.
personarum sacrificijs destinatarum conditiones 104
personarum secundum ritus legales vitantium conditiones 148
Petrus quomodo à Cornelio sit excepsus 542. sui ipsius exsecratio 430
Petri & Andreæ vocatio 433. de Christo confessio 401
Petri confidentia & temeritas 426. curiositas à Christo reprehensa 527. fides firma & infirma 405. fortuna incarcerationis & liberationis 544. in integrum restitutio 527
Petri & Ioannis fortuna aduersa 533. miraculum 532
Petri lapsus abnegationis 524
in Petri lapsu quæ obseruanda 519
Petri miracula 540. 541. ereptio 531. præsumptio 491. resipiscentia 492
Petri sacrum vigilantiæ à Christo restituta 395. 434. super 544. temeritas 449. visio 542. vocatio 499. vocationis descriptio 389.
pestis horrendæ descriptio 266
pestis plaga 66
pestis vrodiana 331
pestis sublatæ causa 268
Phacē Regni acquisiti tempus 313
Phaceiæ acta impia ibid. interitus ibid. tempus ibid.
Phalielis lacryma 240
Pharao Deum contemnit 62. dimissionem populi recusat 62. pœnitentiam simulat confitendo culpam 62
Pharaonis ad ingenium reditus 66. admiratio super Iacobi ætate 51. crudelitas 58. 62. indurasio 68
Pharaonis mandatum de Hebræorum pueris è medio tollendis 58. pertinacia præstigijs excæcati 64. plagæ denunciatio ibid.
Pharaonis simulata pœnitentia 65. somniorum consideratio 45
Phariſæi arrogantia 434
Phariſæi Christum tentant 401 miraculum Christi calumniantur 402
Phariſæi & Scribæ quatenus sint audendi 419
Phariſæorum arrogantia 512. calumnia 463. exaggeratio 436 Christi famam ferre non valentium, insidiæ 401
Phariſæorum cum Christo concertatio 384. contumacia incurabilis 466. in repudiando Ioannis de Christo testificantis ministerio 466. hypocrisis 473. mundities externa 474. chirurgatio 438.
Phariſæorum pertinacia incurabilis 466
Phariſæorum & Scribarum blasphemia Christum arguentium 462
Phariſæorum festa apud Iudæos sanctissima habita 562
Phariſæorum & Scribarum cum accusatio, tum condemnatio 419.
Phariſaicum conuiuium 466
de Phariſaica iustitia Christi censura 390
philantia graviter à Christo reprehensa 394
D. Philippi studium in plantanda Ecclesia Samaritana 538
Philippum in sui contemplationem vocat Christus 530
Philistini à Dauide victi 244
Philistini cadauer Saulis spoliant 236.
Philistini fugientium Israelitarum loca occupant 236. pruinæ Arcam abductam puniti 206.
Philistinorum astutia 214. hostium pœna 206. munera diuantibus adhuc Comitijs 208. trepidatio 206. virium status 208
cum Philistinis Dauidis bellum 247.
Phinees dignitas 330
pietatis impedimenta 394. nota 341. veræ causæ 390. 464. officia 491. studium 464
pignoris accipiendi materia & forma 153
pignoris reddendi tempus 153
Pilatus quomodo Christi dimissionem procuraverit 451. Christum condemnat 493
Pilati crudelitas 477. prudentia in procuranda Christi dimissione 493
piscium capitura miraculosa 462
plagæ cessatio Mosis intercessione impetrata 65
in Plagis irrogandis modus seruandus 154
plagiarij pœna 153
pœnæ Dauidis mitigatio 252
pœnitentia populi post commissam idololatriam 88
pœnitentiæ agendæ causa 477. impedimenta 478
pœnitentiæ descriptio 196. effectus 479. 531. signa 88. 179.
pœnitentiæ veræ effecta 367
ad Pœnitentiam hortatio 157. intendendam quæ auxilia adhibita 88
in Pœnitentia publica describenda, quæ notanda 367
pœnitentes peccatores recipere, Messiæ officium 466
de Pœnitentibus & impœnitentibus Ecclesiæ iudicium ratum 431
punire quid 10
pyliæ vastationis atrocitas 421
Pontifex & populi Israelitici clades 206. officium 116
popularis status constitutio 333
populus Dei à Syris, Moabitis, & Philisthæis oppressus 180. idololatricus cum Deo in gratiam reducitur 87
populus Dei perclusus culpam deprecatur 123

populi

populi ad Christum confluentis ardor 440
populi defunctio à Mose suscepta 120.
populi Dei in libertatem vindicatio 180. electio gratuita 158. inconstantia in seruando fœdere 379.
populi Israelitici impatientia & diffidentia 73. importunitas, intemperantia 118. seruitus 162.
populo Israelitico qualia beneficia Deus contuleris 546
populi deliberandi sors & fortuna 58
populi & Sacerdotum impietatis pœna 206
primogenituræ ius 29. 53
primogenituræ ius Cain ademptum 8
Principum populi Israelitici munificentia erga Tabernaculi ministerium 135
privilegia anni septimi 148
profectionis ab Esdra in Iudæam suscepiæ causa 359
profectionum Israelitarum & stationum in deserto ratio 117
promissionis diuinæ veritas 145
Prophetæ Belhelita à leone interfectus 285. eius peccatum ibid.
Prophetæ maiores, item minores 1
Prophetarum verorum promissio 150. fors 461
propinquorum abstractatio & arrogantia, alterum impedimentum Mosi obiectum 119
Propitiatorium 82
Protoplastorum confusio 7. exilij causa ibid. lapsus ibid.
prouentus ex alieno agro sub præsextu alicuius privilegij non efferendus 153
sub Proximi nomine quis intelligendus 472
Pseudoprophetæ Achabo bellum suadent 297
Pseudoprophetæ cur cauendi 147
Pseudoprophetarum doctrina seriò cauenda 394
pueri quatenus imitandi 411
puerorum coram Deo dignitas 443
ingenium 411
puerperæ expiatio 97. impuritatis tempus ibid.
pugna, in qua filius Absolon cum patre Dauide de Regno dimicat 260
pulueris exuscitandi ceremonia 471
pulueris amari dulcedo 302
purgandi legitimus ritus 105
Purim festi celebratio 378
purum quid 97
Pythonissæ Saul iuramento cauet ab omni periculo 234

R

Abbatha Regiæ sedis vrbs 231 eius occupatio & expugnatio ibid.
Rabsacis abitus 317. oratio 316. quomodo accepta sit à populo & legatis 317
Rahaba meretrix 162
Rahaba Exploratores de loco & modo euadendi instruit 162
Rahabæ mendacium officiosum ibid. occultatio ingeniosa. ibid.
Rahelis expostulatio 34. epitaphium, obitus, sepultura 39
Raphidim vndecima Israelitarum statio 74
ranarum plaga 65
de Reatus expiatione lex 114
Rebeccæ descriptio 28. reuerentia ibid.
rebellionum populi commemoratio 145
receptus & perfugij privilegium 137
receptus ciuitatum designatio 174
reconciliati animi signa 480
reconciliationis mutuæ necessitas 391
reconciliationis fraternæ continentia 37
redemptionis pretium quomodo æstimandum 109
reformatio quomodo apud populum imperata 208
refugij ciuitates 142
regionis cis Iordanem possessio Rubenitis & Gaditis assignata 135
Regia Christi æternitas 266
Regni Comitia à Dauide ante obitum celebrata 333. in horum Comitiorum descriptione quæ obseruanda ibid.
Regni & Templi Hierosolymitani euersio 370. restauratio ibid.
Regni Iudæ vnus, finis acquisitio 239
Regni iustè administrati præmium 150
in Regno calorum quis sit maximus 411
Regis gratia erga Dauidem in acerbissimum odium conuersa 221.
Regis interdictum quomodo impediuerit planum villarum 286
Regis officium 150
Regem eligere per se non impium 213
Reges suos Israelitæ vnctione sacri olei consecrabant 249
Regum Iudæ & Israelis primorum acta, fortuna & mors 286
religionis reformatio imperfecta 301. sub Iosia 321
religionis status post obitum Iosiæ 376
religionis veræ studium 80
reliquiarum à Sacerdote comedendarum lex 94
remissionis annus 108
remissionis debitorum limitatio 148
reptilia puræ quæ 97
repudij causa impellens 139
rerum naturæ restauratio diluuio corruptæ 12
Reipublicæ corrupti status correctio 208
Reipublicæ status ad bellum gerendum imparatus 214
respiscentia populi Israelitici 213
respiscentiæ effectus 108. partes ibid. & 550. vsus 132
ad Respiscentiam adhortatio 388
respiscentium nouæ obedientia 159
erga Respiscentes mansuetudo 411
resurrectionis Dominicæ festus 452
resurrectionis mortuorum confirmatio 488
revelationem præsentia Dei Moses ferre non potuit 60
Roboamus quomodo Regnum acquisierit 284
Roboami bellum cum Ierobœamo 341
Roboami ætas & tempus Regni 287
Roboami fortuna aduersa & secunda 341. 383.
Roboami inauguratio turbulenta 284. 340.
Roboami obitus 287. 341. res gestæ 287. 341
Roboami responsum populo datum 340
Roboamo bellum à quo illatum 287
Romæ quid Paulus expertus & passus 504
Romanus ciuis an cæsus virgis a sagrio cædi debeat 557
Ruben cum nouercæ Balæ incestum commisisse 53. filios suos offert patri obsides 46. vnde dictus 33
Rubenis consilium de Iosepho in

Sabbatismus & ejus mercenda 161
Rubetus passeri 326
Rubenitarum peritio 135
Ruth Booz secundis nuptijs iuncta propinquitatis coniungitur 197
Ruthe in sententia sororum sequendi perfidia 198. *eius constantia ex eloquio* ibid.
Ruthe commendatio 199. *in sacrum pietas* 197. 198. *mores* 199

S.

Sabbatum propter hominem factum 401
Sabbathi violatio 119
Sabbathi num curare licuit 479
Sabbatharium sacrificium 133
Sabea Regina oratio 281
Sacerdos quibus incommodis carere debeat 105
Sacerdotis officium 2
Sacerdoti inferiori, item supremo quid agendum 105
Sacerdotes qui sint consecrandi 83. *quomodo consecrandi sint* ibid.
Sacerdotum admissa 105. *cades* 227. *census* 369. *cinitates* 374
Sacerdotum cum Arca transitus 284. *eius modus, tempus & mensus* ibid.
Sacerdotum habitus & ornamenta 284. *officia & stipendia* 123. *ordinatio* 85. *vaticinium* 90. *ordinis* 105
Sacerdotes consecrandi ratio perpetua 85
Sacerdotale officium ibid.
Sacerdotalis consecrationis circumstantia ibid. *executio* 95. 99
Sacerdotalis officij materia & instrumenta 85
Sacrificium Aggressionis 93 *duntaxat pro delicto, seu tactu peccati* 93. 94
Sacrificij Aggressionis forma 93. *materia* ibid.
Sacrificij eucharistici celebratio 95
Sacrificij holocaustorum, minhæ & pacificiorum scopus 49
Sacrificia, Christi umbra 92
Sacrificia in posterioribus anni festis offerenda 133
Sacrificiorum leges ibid. *materia* 92
Sacrificiorum offerendorum author ibid.
Sacrificiorum omnium locus, Deo soli per Sacerdotem offerendorum 101
Sacrificiorum qualitas & quantitas 279
Sacrificiorum reliquiæ non nisi in sacro & publico loco comedere licebat 147
de Sacrificiorum ritu, leges & præcepta generalia 94
Sacrificiorum species 133
Sacrilegium inquirendi modus 166
Sacrilegij commissi descriptio ibid. *pœna* ibid.
Sadducæorum confusio 417
Salutationis forma 471
Salutis adipiscendæ ratio 539. *impedimenta* 394
in Salutis negotio quæ ratio observanda 476
Salutis ratio in Christo posita 314
Sal cur omnibus minhæ sacrificijs adhibendum 91
Salphandi filiarum argumentatio 132
Samaria obsidio 294
Samaritana mulier peccati consilia, Christum Prophetam agnoscit 502
Samaritani humanitas 472. *an propter inhospitalitatem igne sint perdendi* 470
Samaritani verum recte colant Deum 502
Samaritanorum Regnum à quo, & quando eversum 315
Samaritani Regni interitus 314 315.
Samson in Philistæorum agros grassatio 192. *oculi primatus* 191. *proditione Dalilæ vinculis constringitur* ibid. *quamdiu Israelitis præfuerit* 192
Samsonis ænigmatis causa 191. *amicorum perfidia* 192. *coniugium* 161. *educatio* ibid. *fortuna* 193
Samsonis à popularium suorum manibus euasio 192. *heroica facta* ibid. *mores, mors* 193
Samsonis problematis solutio 191. *sepultura* 193. *vires prodigiosæ* 190 *uxoris perfidia* 191
Samuel abdicat se magistratu Iudicis 213. *pœnali petitioni cedit* 209
Samuel totam rei procurationem in se recipit ibid.
Samuelis ad munus Prophetarum vocatio 205. *apud Tabernaculum Domini educatio* 203. *commendatio* 204. *domicilium in Ramatha* 209
Samuelis obitus 202. *ergo Saulem charitas unde cieuerit* 217. *filiorum mores insolentes* 209. *in Gilgalem adventus* 214. *modestia* 205. *natales* 202. *patris descriptio* ibid.
Samuelis pietas in conservanda & propaganda religione 208 *prudentia & diligentia in administranda Republica* 208
Samuelis sacrificium & preces pro victoria 208
Samuelis authoritas apud Israelem unde conciliata 205
Samuelem cur Deus ad Heli accurrere permiserit ibid.
Samuelem quomodo Deus vocaverit ibid.
Sanatio verum sit violatio Sabbathi 479
Sanctum Sanctorum 83. 277.
Sanctionis partes 77
Sangar Israelitarum Regis factum 180.
sanguis anima vehiculum 101. *non comedendus* ibid.
sanguinis esus interdictio 93
Saphaad filiarum commendatio 172
Saphiræ pœna 534
Sapientia Architectorum Solomoni dimittere concessa 275
Sara quando diem suum obierit 27
Saræ Abrahami uxoris raptus 24. *luctus.* 27. *restitutio* 24. *sepultura* 27
Sareptanæ viduæ cum Elia expostulatio 291. *humanitas, paupertas* ibid.
Sathanas à Christo victus 460 *unde sentiendi Christum occasionem arripuerit* ibid.
Sathanæ filiorum ingenium 510. *postulatum impudentissimum* 389. *ruina* 471
Saul à Samuele excipitur hospitio 210. *Davidem ab exilio revocat* 232. *ad parietem configere conatur* 221. *persequitur in deserto Engaddi* 229. *in colle Hachila* 232
Saul excidium suæ posteritatis deprecatur 219 *in comitatio duplici honore afficitur* 210. *non expellit, in Samuelis adventu sacrificat* 214. *sibi ipse mortem conficit* 236 *stultitiam & iniustitiam suam fatetur* 232 *vndiq; acquirit auxilium* 234.
Saulis ad Regiam Reipublicæ administrationem vocatio 210 *eius causa* ibid.

Saulis caldaeus Iudibrio expositum 216. crudele mandatum 224. crudelitas in persequendo Davide 229. decretum de subsidio oppressis ferendo 212. defensio assumptiua 214. de interficiendo Davide consilium 223. iusum quomodo exaggeretur 223. electio, unctio, & inauguratio 211. confirmatio 212. erga Davidem odium unde 221

Saulis & Ionathae personarū commendatio 139. furor melancholicus 221. inaugurationis modus in quibus rebus consistas 211. inobedientia praecipua reiectionis causa 217. interitus 317. ira in Ionathanem 224. periculum ex quibus rebus perspiciatur 233. promissio auxilij obsessis ferendi 212. resipiscentia temporaria 232. temeritas in iurando 215. trepidatio 227

Saulus Barnabae collega 543

Sauli cum Apostolis reconciliatio, conuersio, vocatio 540

scandalum quid 411

scandali mali amplificatio ibid. supplicia apud Palaestinos grauissimum ibid.

scandala cauenda 482. quò frequentiora, eò magis cauēda 483. cauendi modus 411

Scribae ambitio vnde colligatur 396. temeritas vnde pateat ibid.

Scribarum calumnia, Christum blasphemiae arguentium 435. Christi famam ferre non valentium, inuidia 401

Seba seditionis author 263

Sebae oratio suasoria ibid. seditio ibid.

Sebulis deceptio 186

Sechemiae oratio nomine coetus ad Esdram habita 360

seculi consummatio 422

securis à flumine reuocatio 305

Sedechiae orbatur filijs in conspectu suo trucidatis 323

Sedechiae bellum quomodo illatum ibid. captiuitas ibid. aetas & genus fortunaque gestae 322

seditio populi aquarum penuria in Duces suos assurgentis 125. totius populi motus, sedata 123

seditionis ab Exploratoribus concitatae ἐγκέφαλον 119

seditionis intestinae causa 364. descriptio 364

seditionis populi signa & effecta 120

seditiosorum paena 121. pugna infelix ibid.

Sellumi Regis genus paternum 313

Sellumi Regis interitus ibid.

semen fraternum suscitandi lex 154

Semei condemnatio 272. iusiurandum violat ibid. oratio magnifica 262

Semi familiae 14

Semen malum bono permissum 404

Semmae facinora 266

Sēnacherib capit vrbes Regni munitissimas 316. Regnū Iudae invadit 353

Sennacheribi literae minaces & blasphemae 353. tyrannidem quibus rationibus Esaias reprimat 318

Seonis Regis descriptio 170

Seonis Regnum ab Israelitis occupatum 126

Sergij Pauli conuersio 545

serpentina prudentia 398

Serpens Diaboli technis accommodatus 7

in Serpentem prolata sententia, quae mala habeat ibid.

servitus an omnibus Iosephi fratribus sit subeunda 48

servitutis populi Dei causae 180. signum 51

seruorum libertas 108. manumissio 78. 148. manumissionis modus 78

erga Seruos fugitiuos humanitas 153

Sethi commendatio 8

Sibae gratiarum actio 258

Sichem Dinam vitiat 38

in Sichem Comitiorum celebratio 176

Sichemitae vrbis expugnatio & deuastatio 186

Sichemitarum perfidia ibid.

Siclagi vastatorum & direptorum proditio 235

Siclagitarum calamitas ibid.

Sidon emporium maritimum celebre 407

signum à Ioabo receptui datum 261

signa Christi aduentū praecurrentia 489

Silonitum virginum rapiendi opportunitas 197

Simei Regem eiusque comites lapidibus petit 258

Simeon & Leui in Sunamitas saeuitia 53

Simeon vnde dictus 38

Simeonis posteriorum recensio 525

Simeonis oratio 458

Simonis Machabaei cum filijs duobus interitus 381

Simonis Magi hypocrisis 539

Sion à Simone Machabaeo occupatur 381

Sion arx quibus auxiliis à Davide occupata 243. pars vrbis Hierosolymitanae munitissimae 243

Sisarae belli Dux à Iahele interfectus 181

sitis periculum 74

cum Sobaeis Davidis bellum 274. eius occasio ibid.

Sodomae vicinarumque ciuitatum euersio 23

Sodomiae paena 104

Sodomitarum peccati amplificatio 23

Sodomorum Regis gratitudo 18

solennitates Israeliarum 106

Solis retrogradatio 319

Solis stationis causa, locus & tempus 169

Solomon cur animum ad Templi structuram appulerit 275

Solomon feminarū consortio corruptus, in idol. latriam labitur 282. vivo parenti in Regno successit 270

Solomonis acta 239. admirāda sapientiae specimen 273. bona interna, externa 336. divitiae ibi. gloria 340

Solomonis inauguratio 270. magnificentia & maiestas 274. opibus 340. opulentia 281. 340

Solomonis oratio 279 336. 337. 338. peccata, paena & obitus 281. petitio, pietas & sapientia 273. prudentia 272. sapientiae praestantia 274

Solomoni Deus duos hostes excitat 283

somnia de Iosephi principatu impugnat 41

somniorum interpretatio 44

somniatores cur cauendi 147

sontium supplicia non transferenda in insontes 153

Spectrum quid Sauli responderit 234. quomodo à Sauli fit cōsultum 234

spectris de importunitate Saulis querela 234

Spiritus Domini Davidem occupat 219. Saulem reliquit. ibid.

Spiritus Pythonici electio 550

Spiritus Sancti doctrina sermone 400. officium 522. praesentia 398

stanse additio, eius vsus 22
stanse in stanseorum spatium introductio 53
stansionis capita 386. *circumstantiæ* ibid.
Stella nouæ quid intelligendum 129
D. Stephanus lapidatus se esse negat 537
D. Stephani descriptio 536. *martyrium* 537. *in martyrio constantia, visio* ibid.
stipendiorũ Sacerdotalium defraudatio 369
stupri virgini oblati pœna 79. 152
de Successionis iure disceptatio 132
Sunamitis filium viuum recipit 303
Sunamitidis descriptio ibid.
Sunamitidis filij mortui & viuentis ibid. *fœcunditas ibi gratiarum actio, liberalitas* ibid.
supplicatio ab Esdra decreta pro felici itinere 359
sustendij ius 452
Synedry constituendi auctor 118
Synodi Apostolicæ causa 548
Syriæ vastatio 380
Syri cur pacem & amicitiam ab Israelitis petant 295. *quomodo & quando captiuitati suam aguouerint* 306
Syrorum fuga castris destitutis. ibi. stupiditas 249. *strages* 294
Syriaci exercitus ad Elisæum missi delusio & captiuitas 305. *exercitus delusi ibidem, dimissio* ibid.
Syriari Regis perturbatio & indignatio 305

T

Tabernaculi Deo cur extruendum 82
Tabernaculum quibus donis initiatum 125
Tabernaculi artifices 86. 89. *compositio* 90. *dedicatio ibid. deportatio & translatio* 337
Tabernaculi à Gilgale in Silonitã 173. *erectio* 90
Tabernaculi extructionem indicãs de materia 82. *idea* ibid.
Tabernaculi in montẽ quendam peruersiones occultatio 382
Tabernaculi opificum nomina 86. *pars quæ Sancta dicitur* 83
Tabernaculi partes integrales lotionem desiderant 83. *principia* 82. *tabulæ* 83
Tabernaculi translationis significatio 88
Tabernaculi vasa 107. *instrumenta ad sacrificia ab artificibus* 90
in Tabernaculo partes locatæ 82
Tabernaculorum celebratio 149. *festum* 105. *festi sacrificium* 133
Tabithæ resuscitatio 541
Tabulæ primæ Legis quid decreti 77
item secundæ ibid.
Tabularum reparatio 89
talionis lex 78. *pœna* 107
tauorum pelles imbre magnam grauitatem nanciscuntur 83
Tempestas precibus Samuelis impetrata 253
Templum quatenus Deus sit consecraturus 280
Templi ædificandi causa 331. *locus* ibid. *ædificationis incœptio, item cõsummatio* 276. *dedicatio* 358. *dedicationis causa* 339. *ornamenta* 278
Templi structura 276. *structuræ impedimenta* 357. 358. *violatio* 569
de Templo ædificando Dauidis consilium 245
tempestatis descriptio 396
temporis ratio habenda 397
temporum nouissimorum status 484
tenebrarum plaga 67
tenebræ mortis quibus auxilijs Christus tollat 389
tentationis Sathanæ obiectum 460
terræ Cantan cõmendatio 144. 146
diuisio 136. *partitioni qui præesse debeant ibi. terminus à Deo definitus* 136
terra distributionis efficiens, forma & materia 171
terræ sabbathum quando, quomodo, & cur celebrandum 107
de Terra diuidenda Dei mãdatum 171
terrestria quadrupedia pura 97
Tertullus Orator Paulum accusat 559
Testamentum quæ ratione vnum, item geminum 1
testamenti Iacobi constitutio 52
Testamẽti veteris libri apocryphi 1. *canonici* ibid.
Testamenti veteris dedicatio ibid.
Testamentum Domini circa curam & tutelam matris suæ 525
Testamenti nouæ dedicatio 393
Thabithæ resuscitatio 541
Thamar in Absalonis ædibus delitescens vitam cœlibem agit 253
Thamar virginitatis iacturam deplorat ibid.
Thamara causa impellens ad fraudulentum consilium incendam 42
Thamara expugnandi iudicialem modus 253
Thamara vexationis admodum ibid.
Thare pater Abrahami 28
Thecuitis Absalonis causam quæstione apud Regem agat 255
Thecuitidis astutia & ciuilitas ibidem.
Θεοφάνια 91. *quibus facta* 81
Thesaurus sacer diuinitùs conseruatus 382
Thesauri cœlestis colligendi & recondendi ratio 392
Thobu Rex Emath 247
Thola Iudicis descriptio 187
Thomæ confessio 526. *incredulitas* ibid.
thymiama 86
thymiamatis altare 85
Tigris Paradisi fluuius 6
Timotheus Dux in pugnã cum Machabæo commissa occumbit 382
Timothei Circumcisio 549
Timothei laus & commendatio ibid.
Tobias à Deo benedicitur 578
Tobiæ διδαχὴ ibidem, *exilium* ibid.
Tobiæ facultatũ amissio 379. *peregrinationis causa* ibidem, *pietas* ibid. *res aduersæ* ibid.
torrens Patri unde dictus 119
Transiordanicorum dimissio 175. *dimissionis tempus & modus* ib.
Transiordanicis Legati quæ obiiciant ibid.
transitus pacificus Israelitis mandatus, item suspensus 140
transitus miraculosi monimenta constituta 163. *eorum collocandorum author, finis, locus, materia & ministri* ibid.
trepidatio Israelitarum unde colligatur 220
Turba studiũ Christum confitentium 461
Tubalcain primus Fabrorum ferrariorum 8
Tubarum festum 106. 366. *festi sacrificium* 133. *usus* 117
Turris Babylonicæ extructio 15
tyrannidis exemplum in primatum hominem 295
Tyrus emporium maritimum celebre. 407

V

Vaccæ rufæ consideratio 124
valedictio Dauidis & Ionathanis

Invitè amantissimè 224
Vasthi Reginæ contumacia & superbia 372
Velum faciei Mosis cur impositum 89
venia petitio respiscentiæ pars 108
verbū Dei audiendi studium 472
verbum Dei non attentè & solicitè audientes, suo ipsorum vitio pereunt 467
verbum Dei perspicuè ad captum auditorum proponendum 467. *semen* ibid.
verbi auditores quales 403
verbi Dei effectus 471
Verbi divini causæ 437. *desiderii* 464. *natura & qualitas* 437. *præstantia quomodo illustrata* 403
verbi ministerij effectus 471
veritatis studium 80. *efficacia* 404. *natura* 398
vestimenta Aaroni propria 84
vestimentorum lotionis significatio 76.
vestium Sacerdotalium confectura 90. *descriptio* 84
vita lasciva vituperatio 394. *præparatio* 459
victima à quibus Sacerdotibus accipiendæ 105. *quæ ætate aptæ esse incipiant ad sacrificia.* ibi. *qualis offerenda* ibid.
victimarū sacrificiis destinatarum conditiones 105
victoria quo modo reportata 167
victoriæ de Gabaonitis causa 169
victoriam de seditiosis partam quæ sunt secuta 281
Victus ratio vespertina 148
Vidua filius vitæ à Christo restituitur 465
ad Vigilantiam cohortatio 423
vindictæ privatæ non studendum 391
virga Mosis in colubrum versa 61.
visionis Dei modus 81. 89. *tempus* 91
visitare in Scripturis quid 23
vita Christiani hominis quomodo instituenda 390. 464
vitæ arbor 6
vitæ æternæ consequendæ causa 472
vitæ nimia cura inutilis 476
vitam æternam consequendi ratio 444. 500
in Vitiis aliorum corrigendis ratio adhibenda 394
ulcerum plaga 66
visionem de hoste videre sumptam, dulce 242
unguentum sacrum 86. *eius finis* ibid.
unguenti commendatio 317
unionis Christianæ fructus 523
vocationis Apostolorum causa 396
volatilia pura quæ 97
voluntas divina quomodo populo patefacta 157
vota facta facilè infida 102. *species masculinæ* 105
vota rite nuncupata, fideliter exolvenda 155
veterum leges, species 133
Urbs quomodo post restaurationem sit munita præsidio 365. *instructa erario ex contributione pecuniæ publicæ* ibid.
urbis dedicatio 369
urbis Hierosolymorum vastationis atrocitas 448
urbes & classes à Salomone extructæ 280
urbes & suburbana prædia Levitis assignanda 137
urbium & regionum hostilium occupatio 172
urbium eversio unum Abrahamo revelanda 22
urbium in arce constitutio 137
Uria constantia, quòd facultatem invisendæ familiæ à Rege oblatam non amplectatur 250
Uriæ homicidium ibi. quando imperatum 251
Uriæ Pontificis impietas 314
Urium ebrium David à suo proposito depellere non potest 250
usura vitanda ibid.
usu fructus quomodo vendendus 108
uxor an ducenda 412
uxor captiua quomodo ducenda & repudianda 152
uxoris impudicitiæ exitium pœna ibidem.
cum Uxore mensiruosa pœna 104

Z

Zabulon numen 34
Zabulon Tribus possessio 175
Zachæi mores, vocatio 436
Zachæi vocationis signa ibid.
Zacharias Ioiadæ filius 347
Zachariæ confirmatio 455. *virum filius sit nasciturus* ibid.
Zambri aduersa fortuna, crudelitas, interitus, res gestæ, tempus Regni 289
Zebedæi filij vbi ad pedes ambiūt 445
Zedechia Michæum percutit 297
Zeli Davidis irrisio 245
de Zelotypiæ iusta vel iniusta cognitione lex 114
Zelpha à Lia sororum æmulante, Iacobo in matrimonium collocata 34
ex Zelpha qui filij Iacobo procreati ibid.
Ziphæi Sauli operam suam offerūt, ad Davidem capiendum 228
Ziphæorum perfidiæ amplificatio 232
à Ziphæis David proditus 228
Zizaniæ verum sit enarrumendæ 404.

FINIS.